
HARVARD LAW LIBRARY
3 2044 059 360 891

IG… …YI
T… …ÍR

HATO… …ADÁS

Tizenegy vászon-kötésben ... ... **150** K Tizenegy félbőr-kötésben ... ... **180** K

Az egyes köteteket a következő szakférfiak dolgozták fel:

I. **Peres eljárás.** — Írta: **Imling Konrád.**

II. **Perenkívüli eljárás és telekkönyvi rendtartás.** Írta: **Imling Konrád.**

III. **A magánjogra vonatkozó joganyag és az osztrák polgári törvénykönyv.** — Írta: **Lányi Bertalan.** (Két kötetben.)

IV. **Hiteltörvények és az iparügyre vonatkozó joganyag.** — Írta: **Túry Sándor.** (Két kötetben.)

V—VI. **Büntetőjog, bűnvádi eljárás és börtönügy.** — Írta: **Fayer László.**

VII. **Bélyeg- és illetékügy.** — Írta: **Heil Fausztin.**

VIII—IX. **Bírói szervezet. Tárgymutató.** — Írta: **Marschalkó János.**

Hungary

HITELTÖRVÉNYEK GYÜJTEMÉNYE

kiegészítve az iparügyi, hajózási, vasuti és egyéb melléktörvényekkel.

ÖSSZEÁLLÍTOTTA:
DR. TURY SÁNDOR
KIR. KURIAI BÍRÓ.

Ára a teljes műnek négy kötetbe kötve **60 K**

***TARTALOM*: I. kötet első fele.**

Váltó, csőd. ipartörvény és eljárás, házalás, kereskedelmi és iparkamarák, vasárnapi munkaszünet, kézizálogkölcsön, részletügylet. A hazai ipar fejlesztése. A mértékek és hitelesítés.

I. kötet második fele.

Védjegyoltalom. Szabadalmazási ügyek. Ipari és gyári alkalmazottak baleset elleni védelme és az iparfelügyelet. Áru- és értéktőzsde. Az országos ipartanács.

II. kötet első fele.

Kereskedelmi törvény az eljárással. A gazdasági és ipari hitelszövetkezetek. A közforgalmi értékpapirok bírói megsemmisítése. Hajózás stb.

II. kötet második fele.

Vasut. Távirda és távbeszélő. Autonóm vámtarifa. Az ausztriával létesült gazd. és pénzügyi megegyezés. Az osztrák-magy. bank. Postatakarékpénztár. Országos közlekedési tanács stb.

HITELTÖRVÉNYEK GYÜJTEMÉNYE

KIEGÉSZITVE

AZ IPARÜGYI, HAJÓZÁSI, VASUTI ÉS EGYÉB MELLÉKTÖRVÉNYEKKEL.

A fennálló törvények, rendeletek és döntvényekből, birósági és más hatósági elvi jelentőségü határozatokból, a közkézen forgó összes forrás-művek felhasználásával, valamint az egybeállitónak birói gyakorlata közben éveken át végzett terjedelmes magánfeljegyzései és részben irattári nyomozata alapján is rendszeresen összeállitotta

DR. TÚRY SÁNDOR

KIR. CURIAI BIRÓ.

II. KÖTET ELSŐ FELE.

(KERESKEDELMI TÖRVÉNY AZ ELJÁRÁSSAL. A GAZDASÁGI ÉS IPARI HITELSZÖVETKEZETEK. ZÁLOGLEVELEK BIZTOSITÁSA. A MAGYAR FÖLDHITELINT. A KISBIRT. ORSZ. FÖLDHITELINTÉZETE. A MAGYAR FÖLDHITELINT. ÁLTAL ENGED. VIZSZAB. ÉS TALAJJAV. KÖLCSÖNÖK. A KÖZFORGALMI ÉRTÉKPAPIROK BIRÓI MEGSEMMISITÉSE. HAJÓZÁS.)

BUDAPEST

AZ ATHENAEUM IRODALMI ÉS NYOMDAI R.-TÁRSULAT KIADÁSA.

1908.

Tájékozásul.

A kötet anyaga a mű egy részének sajtó alá bocsátása után törvényhozási és rendeleti intézkedések következtében némi módosulást szenvedett. A módosulásnak miben állását és terjedelmét azonban a kötet végére a 686/1 oldalra helyezett ***»Hibajavitás és Pótlék«*** *czimü egybeállitás a módosult vagy hatályt vesztett részek helyébe lépő ujabb rendelkezések felvételével hiven feltünteti és egyszersmind magában a »Tartalom« jegyzékben is az időközben hatályát vesztett vagy módosulást szenvedett rész tekintetében a változás és annak miben állása az illető helyen »Megjegyzés«-ként feltünő formában jeleztetett. De egyszersmind az anyag teljességének érdekében, az emlitett egybeállitás, az időközben még ismertté vált közlésre méltó határozatokkal — az illető törvény §§-okra való utalás mellett — ki is egészittetett.*

RÖVIDITÉSEK.

Cs. T. = Csődtörvény.
D. = Dárday-féle döntvénytár.
E. D. = Egyetemes döntvénytár.
F. G. = Fabinyi-Gottl-féle határozattár.
F. I. és K. M. = Földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyministeri rendelet.
GC. = Grecsák-féle curiai határozatok, váltó-, keresk.- és csődügyekben.
GD. = Grill-féle döntvénytár.
H. D. = Hiteljogi döntvénytár.
I. M. = Igazságügyministeri rendelet.
IME. = Igazságügyministeri elnöki rendelet.
Ig. K. = Igazságügyi Közlöny.
I. T. = Ipartörvény.
J. = Jog.
JT. K. = Jogtudományi Közlöny.
J. Sz. = Jogi Szemle.
JÁ. = Jogállam.
Ju. = Judikatura.
K. J. = Kereskedelmi Jog.
K. M. = Kereskedelemügyministeri rendelet.
K. T. = Kereskedelmi törvény.
K. B. = Közigazgatási biróság.
L. = Legfőbb itélőszék.
M. D. = Magyar döntvénytár.
Mj. D. = Magánjogi döntvénytár.
M. I. = Magyar Igazságügy.
R. T. = Magyarországi Rendeletek Tára.
M. = Márkus-féle döntvénytár.
M. T. = Ministertanács.
P. T. = Polgári Törvénykezés, a Büntetőjog Tárának melléklapja.
P. M. = Pénzügyministeri rendelet.
r. vagy rend. = rendelet.
S. = Semmitőszék.
Tér. = Térfi, az itélőtáblák felülvizsgálati tanácsainak határozatai.
T. E. = Tőzsdei Értesitő.
Tb. = kir. itélőtábla.
Ü. L. = Ügyvédek Lapja.
V. T. = Váltótörvény.

C. = kir. Curia.
B. T. = Budapesti kir. itélőtábla.

Megjegyzés. A »Jogtudományi Közlöny« kiadásában megjelent (Dárday-féle) »Döntvénytár« czim alatt ismeretes gyüjteménynek, amely ezen összeállitás során mindenütt csupán *D.* betüvel jelöltetett, bezárólag az 1906. év végéig közreadott és a polgári joganyagot egységesen felölelő köteteinek száma 101-re rug. Ezek a kötetek csoportositvák ugyan ugynevezett »Folyamok« szerint is olykép, hogy a »Régi folyam« I—XXVIII. — az »Uj-folyam« I—XL. — a »Harmadik folyam« I—XXVII. — a »Negyedik folyam« pedig I—VI. kötetet tartalmaz; de e mellett mindegyik kötet az egész gyüjtemény folyó számaival is elláttatott. Czélszerünek találtuk, hogy az emlitett forrásműből az idézés az egész gyüjtemény köteteinek arabs számokkal megjelölt folyó számaira hivatkozással történjék.

Budapest, az Athenaeum r.-t. könyvnyomdája.

KERESKEDELMI TÖRVÉNY.

1875 : XXXVII. t.-czikk

KERESKEDELMI TÖRVÉNY.

Általános határozatok.

1. §. Kereskedelmi ügyekben, ha azok iránt a jelen törvényben intézkedés nem foglaltatik, a kereskedelmi szokások irányadók; ezek hiányában pedig az általános magánjog alkalmazandó.[1])

A kereskedelmi törvény szabályai oly hasonló esetekre is alkalmazhatók, melyekre a törvényhozó nem gondolt, de amelyek azonos jogi elvre vezethetők vissza. (C. 762/1891. D. 57., 46.)

Pénzbirság kiszabásának csakis a kereskedelmi törvény által meghatározott esetekben lévén helye, azt nem lehet a hasonszerüség alapján alkalmazni. (B. T. 3235/1879. M. 4., 17.)

Hazánkban az osztrák polgári törvénykönyv kereskedelmi ügyekben csak ott és annyiban kisegitő jogforrás, ahol és amennyiben a magánjogi viszonyok elbirálásánál irányadó. (C. 734/1884. D. 38., 335.)

Tengeri magánjogi viszonyt érintő kérdésekben a kifejlődött jogszokásnál fogva nálunk is a Code de Commerce szabályai alkalmazandók. (C. 7903/1888. D. 48., 161. C. 1623/1895. D. 70., 2. C. 221/1896. D. 74., 136. és B. T. 2588/1895. Ü. L. 96., 3.)

Forog-e fenn bizományi vagy megbizási viszony, jogkérdés, amire nézve a kereskedelmi törvény 1. §-ához képest nem volna tekintetbe vehető valamely netán kifejlődött, de a törvény 368. §. rendelkezésével ellentétes kereskedelmi szokás sem. (C. G. 359/1900. M. D. 1.)

A megrendelésnél előforduló tévedéseknek a vételi szerződés létesülésére vonatkozó hatása az általános magánjogi szabályok szerint birálandó meg, mert a kereskedelmi törvény ez iránt külön tüzetes intézkedést nem tartalmaz. (Gy. T. G. 64/1898. G. D. 2.)

Valamely munka előállitása végett kötött szerződésekre, kereskedelmi ügylet esetében is, az általános magánjog szabályai alkalmazandók. (Gy. T. G. 13/1898. T. II. 495.)

[1]) V. ö. A keresk. és iparkamarákról szóló 1876 : VI. t.-czikk 3. §. *f)* pontját.

A kereskedelmi törvény 1. §-ában emlitett kereskedelmi szokás alatt a szokásjog értendő és nem pedig a tényleges kereskedelmi szokás, mely utóbbi a kereskedelmi törvény 267. §-ában foglalt különös rendelkezésnél fogva akkor is alkalmazandó, ha a kereskedelmi törvénynek valamely dispositio rendelkezésébe ütköznék. (B. T. 75/1899.)

A kereskedelmi törvény 1. §-a szempontjából nem a fennálló tényleges szokás, mely esetleg a kereskedelmi törvény 267. §-a szempontjából jöhet figyelembe, hanem csakis a létező jogszokás lehet irányadó. (Kolozsv. T. G. 18/1897. G. D. 1.)

Külföldieknek személyes képességét illetően azoknak közjogi hovátartozósága (honosság) irányadó. (C. 5682/1891. P. T. 23., 171.)

A kereskedelmi társaságoknak ebbeli minősége és jogviszonyai szempontjából annak a helynek törvényei az irányadók, hol székhelyük létezik. (C. 1101/1900. Jtk. 901., 17.)

A kereskedelmi ügyletek ebbeli minősége és a belőle folyó jogviszony elbirálásánál az ügylet teljesitési helyének törvénye az irányadó. (C. 440/1895. D. 71., 266.)

Külföldön keletkezett és joghatályossá vált szerződési viszonyra a külföldi törvények lévén alkalmazandók, a vételi ügyletből kifolyóan is az áru minőségére vonatkozó kifogásolási jog elévülése a külföldi törvény szerint birálandó meg. (C. 704/1893. D. 69., 61.)

Külföldön létesült ügylet tekintetében is kétség esetében a belföldi jog alkalmazásának van helye. (B. T. 4242/1877. D. 28., 267. és C. 58/1884. D. 37., 258.)

Ha a kötlevélben a szerződő felek magukat a budapesti áru- és értéktőzsde szokványainak alávetették, a kérdéses szokványok a felekre nézve akkor is irányadók, ha a per nem a tőzsdebiróságnál indittatott. (C. 94/1898. D. 80., 21. l.)

2. §. Hol a jelen törvényben törvényszékekről tétetik emlités, azok alatt a kereskedelmi ügyek elintézésére hivatott biróságok értendők.

ELSŐ RÉSZ.

Kereskedők és kereskedelmi társaságok.

ELSŐ CZIM.

Kereskedők általában.

3. §. Kereskedőnek a jelen törvény értelmében az tekintendő, ki saját nevében kereskedelmi ügyletekkel foglalkozik.

A kereskedelmi minőség megállapitása nem tény, hanem jogkérdés. (C. 511/1900. D. 88., 328.)

A községi elöljáróság nem illetékes valaki kereskedői minőségének bizonyitására. (C. 655/1898. és B. T. 1250/1893. M. D. 9., 4. és Gr. 5.)

A kereskedelmi törvény a kereskedői minőséget tisztán anyagi criteriumoktól teszi függővé s igy nem érinti ezt a minőséget a kereskedelmi törvényben előirt kötelességek, alakiságok (czégbejegyzés stb.) nem teljesitése. (B. T. 2790/1894. Ü. L. 11., 37.)

A kereskedelmi minőség mellett törvényes vélelem nem harczol; azt feltétlenül még a czégbejegyzés sem bizonyitja. (C. 813/96. P. T. 34., 17.)

Az a körülmény egymagába véve, hogy felperes a czégek jegyzékébe bejegyeztetett, kereskedői minőségét nem bizonyitja, mert a bejegyzés ténye harmadik személyek tagadásával szemben még nem bizonyitja azt, hogy az, a ki czégét bejegyeztette, saját nevében kereskedelmi ügyletekkel iparszerüleg valóban foglalkozik, s hogy igy kereskedő. (B. T. 4668/92. D. 63., 356.)

A kereskedői minőség megállapitásánál közömbös, hogy az ügyletet maga köti-e vagy mások kötik az ő nevében s hogy igy az üzlet az ő személyes tevékenysége mellett folytattatik-e. (C. 468/1898. Gr. 4.)

A kereskedelmi törvény 3. §. szerint a kereskedői minőség az iparszerüséget feltételezi ugyan, de magában véve független az üzlet terjedelmétől. Aki a 258. §. 1. p. alá eső ügyletekkel iparszerüen foglalkozik, az kereskedőnek tartandó és közömbös, hogy az állandó foglalkozás mellett, üzlete tulhaladta-e a kisipar körét vagy sem. (C. G. 187/1897.)

Engedélyhez kötött iparüzés esetében a kereskedői minőség maga az iparengedélyezés iránti kérvény beadása napjával állapitandó meg. (B. T. II. G. 68/1897. M. D. 9., 4.)

Amig a czég törölve nincs, az a képviselők vagy örökösök által használható. (C. 1442. 1895 D 72, 40.)

Aki eltür!, hogy az üzlet más részéről az ő neve alatt folytattassék s ekként abba, hogy az üzlet tulajdonosaként jelentkezzék, beleegyezik: jóhiszemü harmadik irányában felelős. (C. 1643/1891. D. 58., 45. C. 6852. 1898. D. 82., 2. C. 641/1899. Ü. L. 16., 13. C. 64/1900. P. T. 40., 4.)

Kereskedők a birói gyakorlat szerint:

1. A dohány-tőzsde birtokosa. (B. T. 620/1878. D. 28., 259.)
2. Só- és lőporelárusitók. (C. 661/1890. P. T. 21., 16.)
3. A kávés. (S. 12344/1879. D. 23., 61. B. T. 3864/1895. Ü. L. 13., 44. C. 638/1902. J. 21., 50.)
4. A pékmester. (K. V. T. 538/1902.)
5. A korcsmáros. (K. V. T. E. 442/1902. C. 763/1902. D. 61., 43.)
6. A vendéglős. (C. 763/1902.)
7. A szállodás. (B. T. 2240. Cs. 17/1902.)
8. A gyógyszerész. (S. t. ü. hat. 26713/78. D. 21., 24. B. T. 2306/1899. P. T. 39., 12. K. V. T. 784/1900. D. 86., 340. B. T. 3230. 1899. és 536/1902. és 157/1899. Ellenk.: C. azon az alapon, hogy a gyógyszertárak az 1876 : XIV. t.-cz. szerint közegészségügyi intézeteknek tekintendők. 133/1898. Gr. 5.)
9. A hirlap és irodalmi termékek továbbeladója. (B. T. 543/1902. D. 90., 133.)
10. A szatócsok. (B. T. 351/1878.)
11. A bodega-tulajdonos. (B. T. 2212/96.)
12. A fagylaltkészitő. (B. T. 3309/1902. Ü. L. 20., 12.)
13. Az optikus. (B. T. 187/1897.)
14. A szabadalmak közvetitésével foglalkozó. (C. 1157/1896. Gr. 5.)
15. A czipő-üzlettulajdonos. (C. 5922. 1898.)
16. Az üveges. (C. 7039/1901.)
17. A dij-üzletekkel foglalkozó tőzsdetag. (C. 1715/1895. D. 69., 209.)
18. A tőzsdeügynök. (S. 963/1880. D. 24., 63. B. T. 94/1878. és 2790/1894. Ü. L. 11., 33.)
19. A téglagyáros. (B. T. 2030/1895. T. É. 213.)
20. A parkettgyáros. (C. 180/1892. T. H. 129.)
21. A mészégetőgyáros. (B. T. 2030/1895. T. É. 213.)

22. A lakatos, ki ezt az ipart nagyban üzi. (B. T. 4396/1893. T. É. 147.)

23. Az asztalos, kinek üzlete a kisipar körét meghaladja. (B. T. 813/1891. T. H. 127.)

24. A kereskedői üzletekre vonatkozó hirdetések iparszerüen folytatott közzététe, valamint ily hirdetmények közzétetelének iparszerüen folytatott közvetitése már ezen foglalkozásánál fogva kereskedővé minősiti az azzal foglalkozó személyt vagy társaságot. (C. 1320/1902. D. 62., 58.)

25. A kőfaragómester. (C. 565/1892. P. 13., 36. B. T. 2944/1894. Ü. L. 11., 33.)

26. A vasutépitési vállalkozó. (B. T. 3345. 1891. Jtk. 91., 231. B. T. 5388/1901. Ü. L. 20., 41. C. 3862/1894. Ü. L. 11., 40. C. 7039. 1901. D. 89., 1. C. 6210/1901. Gr. 4. 24.)

27. Az épitési vállalkozó, aki a kereskedelmi törvény 258. §. 1. pontja és 259. §. 1. pontja alá eső kereskedelmi ügyletekkel iparszerüleg foglalkozik. (C. 1768/1895. D. 72., 329. és C. 1452/1903. és C. 5502/1902.)

Az épitési vállalkozó iparszerüleg foglalkozván a beépitéshez szükséges anyagok s igy ingó dolgoknak feldolgozva továbbadása végett való megszerzésével és szállitásával, kereskedőnek tekintendő. (C. 778/1903. P. T. 46., 25.)

Az épitési vállalkozó, mint ilyen, nem csupán ingatlanok előállitása iránt köt harmadik személyekkel szerződést, hanem vállalatából szükségképen folyóan iparszerüleg foglalkozik a beépitéshez szükséges anyagok s igy ingó dolgoknak ebből a czélból való megszerzésével és szállitásával, vagyis a K. T. 258. §. 1. és 2. pontjainak tekintete alá eső kereskedelmi ügyletekkel. (C. 7039/900. P. T. 46., 25.)

Az épitési vállalkozó, kereskedő s az, ha be nem jegyeztetett, különbséget nem tesz. Az a szerződés, mely szerint az alapozási és alépitményi munkálatok elvégzésére vállalkozott, rá nézve tehát a kereskedelmi törvény 260—1. §-ai értelmében arravaló figyelemmel, hogy ennek a szerződésnek tárgyát nem mint az alperes tévesen vitatta, valamely ingatlan, mint ilyen, hanem csakis a szerződésben előirt egyes munkálatok képezték, kétségkivül kereskedelmi ügyletet képez. (C. 651/1903.)

Magában véve az a körülmény, hogy valaki épitési vállalkozó czég, nem állapitja meg annak kereskedői minőségét, amely csak abban az esetben állapitható meg, ha az illető a K. T. 258. §. 1. és 2., valamint a 259. §. 1. pontjában meghatározott ügyletekkel foglalkozik. (C. 6210/1901. M. D. 9., 324.)

A vasutépitő és épitővállalkozóra nézve a C. felülvizsgálati tanácsa ellenkező állásponton van. (C. G. 511/1900.)

Ugyanigy a következő határozatok is:

Habár az épitési vállalkozó rendszerint ingó dolgokat vesz vagy egyébként megszerez, de ha ezeket az ingó dolgokat vállalt épitkezéseihez használja föl, azok az ily fölhasználással, jelesül másnak épülete létrehozása végett ebbe az épületbe való beépitéssel nem mint természetben meglevő vagy át- vagy földolgozott ingók adatnak tovább, hanem a beépités által maga az előállitani fölvállalt épület közvetlenül létesittetik. Ilyen ténykedés a kereskedelmi törvény 258. §-a szerint kereskedelmi ügyletnek, az ilyen ügyletekkel foglalkozó egyén pedig a kereskedelmi törvény 3. §-ának értelmében kereskedelmi ügyletekkel foglalkozó kereskedőnek nem minősithető. (C. G. 383/1906. K. J. 4., 61. Ju. 5., 48.)

Az épités által ingatlan dolog keletkezik és az anyagoknak az épületbe vagy az uttestbe való elhelyezése ingó dolog fel- vagy átdolgozásának nem tekinthető. Az épitőmester tehát nem kereskedő. Ingó dolog bérbeadása az 1881 : LIX. t.-cz. 94. §-ának *d)* pontjában felsorolt ügyletekhez nem tartozik. (C. 830/906. D. 101., 295.)

28. A m. kir. postának a pénzeslevelek szállitása iránt iparszerüleg kötött ügylettel a kereskedelmi törvény 259. §-ának 3. pontja értelmében kereskedelmi ügyletek. A m. kir. posta- és távirdaigazgatóság kereskedőnek tekintendő, mert a m. kir. posta fuvarozási ügyletekkel is iparszerüleg foglalkozik és a kereskedelmi törvény 4. §. 3. bekezdése értelmében kibocsátott 26922/75. sz. rendelet 1. §. *b)* pontja szerint, mint az állam kereskedelmi vállalata be van jegyezve. (B. T. 3133/1903. D. 93., 301.)

29. Közkereseti társaságnak a czég képviseletére is jogositott tagja ebbeli minőségében kétségtelenül kereskedőnek tartandó. (C. 6147/1903. Ju. 2., 21.)

Ellenben nem kereskedők a birói gyakorlat szerint:

1. Az aratási vállalkozó, ha iparszerüleg üzi is az aratás átvállalását. (C. 5835/1898. Gr. 5.)

2. Az, a ki ingatlanokra vonatkozó üzletek kötésével foglalkozik. (B. T. 4574/1877. D. 28., 259.)

3. A fodrász. (K. V. T. E. 298/1903.)

4. A fogtechnikus. (C. 1731/1893. J. 13., 36. B. T. 3965/1894. Ü. L. 11., 36.)

5. Aki kereskedői ügynökséggel csak kereskedői segédképen foglalkozik. (S. 2138/1879. D. 24., 50.)

6. A biztositó társaság mobilügynökei. (S. 4582. D., 28., 258.)

7. A magy. kir. államvasutak menetjegyirodája. (B. T. 3087/1896.)

8. A távirat-közvetítő intézet tulajdonosa. (S. 4879. D. 22., 91.)

9. A regalebérlő. (B. T. 76/1895. D. 73., 343.)

10. A fényképész. (B. T. 664/1897. Ü. L. 14., 11.)

11. Szinház, mint művészeti vállalat nem kereskedő s mint ilyen, czégének bejegyzésére nem kötelezhető. (Bp. K. V. T. 37194. 1882.)

12. A kir. itélőtábla az elsőbiróság határozatát megváltoztatva, felfolyamodót a terhére rótt ama kötelezettség alól, hogy czégét bejegyeztesse, felmenti s irányában a további eljárást megszünteti; mert a kir. itélőtábla 2892/1903. számu rendelete folytán nyilatkozat tétele végett megkeresett kereskedelmi és iparkamara 23291/1903. sz. átiratában foglaltak szerint felfolyamodónak vállalata csak abból áll, hogy az állat- és növényhonositó részvénytársaságtól az »Ós-Buda« nevü vállalatot bérben birja, az ott lévő üzleti helyiségeket részben másoknak tovább albérletbe adja, maga pedig mint főbérlő, varieté-szinházat tart fenn és egyéb látványosságokat rendez: ezeknek a foglalkozásoknak egyike sem bir valamely kereskedelmi ügylet jogi természetével s igy felfolyamodóra nézve a czégbejegyzésre kötelezletésnek törvényszerü alapja hiányzik. (B. T. 793/1904.)

13. Aki csak alkalmilag (bár gyakran) foglalkozik kereskedelmi ügyletekkel. (B. T. 2566/1886. T. E. 96., 9.)

14. A kőmüvesmester, aki valamely ház épitésénél a kőmüvesmunkát elvállalja, ebbeli foglalkozásában nem foglalkozik kereskedelmi ügyletekkel, mert foglalkozása munkájának értékesitésében, nem pedig ingó dolgoknak a kereskedelmi törvény 258. §. 1. pontja alá tartozó, továbbadás végetti megszerzésében, vagy a kereskedelmi törvény 259. §. 1. pontja alá tartozó át- vagy feldolgozásában áll. Eszerint a kőmüvesmester, ha nem egyszersmind épitővállalkozó is, nem kereskedő és valamely ház épitésénél a kőmüvesmunkák elvállalása nem kereskedelmi ügylet; ezért a hivatása folytatásából keletkezett követelés elbirálására a kereskedelmi eljárás 5. §-ának a kereskedelmi hatáskört megállapitó rendelkezése nem alkalmazható. (B. T. 3103/1904. D. 96., 352. K. J. 2., 52. és Ü. L. 21., 51. és C. 103/1904. J. 24., 17.)

15. A szövetkezet és részvénytársaság igazgatói ebben a minőségükben nem kereskedők. (B. T. 3520/1900. D. 88., 273.)

4. §. A kereskedőkre vonatkozó határozatok a kereskedelmi társaságokra is alkalmazandók. (61. §.)

Az államra, ha ez kereskedelmi ügyletekkel foglalkozik, az érintett határozatok annyiban nyernek alkalmazást, amennyiben a fennálló törvények és törvényes rendeletek másképennem intézkednek.

Hogy a kereskedelmi czégek, kereskedelmi könyvek és a czégvezetőkre vonatkozó (3., 4. és 5.) czimek az állam kereskedelmi vállalataira miképen nyernek alkalmazást, külön rendelettel fog megállapittatni.[1])

5. §. Jelen törvénynek a kereskedelmi czégekre, a könyvekre és a czégvezetésre vonatkozó intézkedései a kufárokra és házalókra egyáltalán nem, a zsibárusokra, korcsmárosokra, közönséges fuvarosokra, hajósokra s más iparosokra pedig csak annyiban nyernek alkalmazást, amennyiben üzletük a kisipar körét meghaladja.

A kufárok és házalók egyesülései egyáltalán nem, a fentebb felsorolt többi üzletek folytatása végett keletkezett egyesületek pedig csak akkor tekintetnek kereskedelmi társaságoknak, ha üzletük a kisipar körét meghaladja.

A czég bejegyzésére nem kötelezett kiskereskedőnek czégbejegyzés iránti kérelme sem tagadható meg abból az okból, hogy az üzlet a kisipar körét meg nem haladja. (B. T. 1742/1879. D. 28., 257.)

A czégét bejegyeztető egyén is kiskereskedő, ha üzletét nem folytatja a kisipar körét meghaladó terjedelemben. (C. 4515. 1898. D. 81., 224.)

Az a kérdés, hogy üzlete a kisipar körét meghaladja-e, közömbös annak kereskedői minőségének megállapitásánál, aki kereskedelmi ügyletekkel iparszerüleg foglalkozik, mert ez a kereskedelmi törvény 3. §-a értelmében feltétlenül kereskedőnek tekintendő. (C. 5922/1898. Gr. 4. és C. 187/1897. D. 78., 35.)

A kereskedelmi törvény 5. §-a olyan korcsmárosok tekintetében, kiknek üzlete a kisipar körét meg nem haladja, csupán a kereskedelmi czégekre, a könyvekre és a czégvezetésre nézve állapit meg az általános szabályoktól (16., 25., 37. §.) eltérő megszorításokat, egyebekben azonban azoknak a kereskedelmi törvény 258. §. 1. pontjának a 3. §-al való összefoglalásából következő a

---

[1]) E rendelet 1875. évi decz. 1-én 26922. sz. a. bocsáttatott ki, szövegét l. a *»Függelék«*-ben.

korcsmárosnak kereskedői minőségét nem érinti. (C. 763/1892. D. 61., 43.)

A kereskedelmi törvény 5. §-a kimondja ugyan, hogy a kereskedelmi törvénynek a kereskedői czégekre, a könyv- és a czégvezetésre vonatkozó intézkedései nem alkalmazhatók a kufárokra, házalókra, zsibárusokra, korcsmárosokra, közönséges fuvarosokra, hajósokra és olyan más iparosokra, kiknek üzlete a kisipar körét meg nem haladja, de ezzel az intézkedésével csak a czégbejegyzésre és a könyvek vezetésére vonatkozó kötelezettség alól menti fel a törvény az illetőket: arra nézve azonban, hogy a szatócsok ne legyenek kereskedőknek tekintendők, a kereskedelmi törvény 5. §-a az általános szabályok alól kivételt meg nem állapit. (Gy. T. G. II. 41/1899. M. D. 9., 5. C. 591. 1896. Jtk. 97., 2.)

Az üzletnek a kisipar körét meghaladó volta megállapitást nyert: a lakbérre és házi szükségletekre forditott összegből kiszámitott forgalom alapján. C. 4703/1897. Jtk. 98. 2. A leltározott áruk értéke, a tartozások összege és az üzlet forgalma alapján. C. 4515/1898. D. 81., 241. Vendéglősnél a szobák száma alapján. B. T. 17/1902. D. 90., 92. Szabónál, hogy az illető nemcsak megrendelésre készittetett ruhákat, hanem posztót és egyéb szöveteket is árult, sőt ilyeneket még hitelbe is adott. (C. 9902/1883. D. 33., 144.)

A perenkivüli eljárásban hozott határozatok az itélt dolog hatályával nem birván, a felek egyáltalán nincsenek elzárva attól, hogy a perenkivüli eljárásra tartozó kérelmeiket az azok tárgyában keletkezett birói határozatokra való minden tekintet nélkül megismételtessék, már pedig felfolyamodó kérvénye kapcsán bemutatott iparhatósági bizonylattal kimutatta, hogy korcsma-üzlete a kisipar körét meg nem haladja, s minthogy ezáltal czáfolatot nyert az a körülmény, melyre való figyelemmel felfolyamodó a kir. itélőtáblának 945/1903. számu végzésével is helybenhagyott 125269/1902. számu elsőbirósági határozat szerint czégének bejegyzésére köteleztetett, felfolyamodó az általa benyujtott ujabb kérvényében foglaltakra és arra való tekintettel, hogy a kereskedelmi törvény 5. §-ának rendelkezése szerint a czégekre, könyvekre és czégvezetésre vonatkozó törvényi rendelkezések a korcsmárosokra csak annyiban nyerhetnek alkalmazást, amennyiben üzletük a kisipar körét meghaladja, czégének bejegyzésére nem kötelezhető. (B. T. 3279/1903.)

A kereskedelmi törvény 5. §-ában emlitett nem teljes jogu kereskedőknek az üzlet folytatásához tartozó ügyletek lebonyolitásához az ő korlátozott jogi állásuk mi befolyással sem lehet. (L. C. 16140/1879. D. 24., 48. C. 702/1891. P. T. 22., 140. C. 623. 1901. 736/1901.)

A kereskedelmi törvény 5. §-a tekintete alá eső kiskereskedő által kirendelt czégvezető csakis a kereskedelmi meghatalmazott jogi állásával birhat. (C. 251/1896. Jtk. 97., 2.)

6. §. Hogy a kereskedés, mint iparjogositvány, kik által és mily feltételek mellett gyakorolható, az ipartörvény (1872 : VIII. t.-cz.)[1] s az e részben fennálló külön törvények és rendeletek határozzák meg.

MÁSODIK CZIM.

Kereskedelmi czégjegyzékek.

7. §. A jelen törvény által előszabott bejegyzésekre a törvényszékek által kereskedelmi czégjegyzékek vezetendők.

E jegyzékek nyilvánosak és mindenki által megtekinthetők. A bejegyzésekről és az ezekhez csatolt mellékletekről másolatok vehetők, s azok hitelesitett másolatban mindenkinek kiadandók.

A kereskedelmi czégjegyzékek berendezése és mikénti vezetése külön rendelet által fog szabályoztatni.

A kereskedői czég egyik főrendeltetése az, hogy azoknak, kik valamely bejegyzett czéggel összeköttetésbe lépnek, alkalom nyujtassék, hogy a czégjegyzékből és a bejegyzés alapjául szolgált iratokból teljesen megbizható módon tájékozást nyerjenek az iránt: hogy az illető czégnek ki a tulajdonosa. (C. 778/1893. D. 65., 12.)

A czégjegyzéknek a nyilvánosság czélját szolgáló rendeltetéséből következik, hogy a czégjegyzék mellett megőrizendő okiratok az állam hivatalos nyelvén is bemutattassanak. (B. T. 2844/1882. D. 30., 356. és 3732/1885. M. 4., 141.)

Az iparhatósági igazolvány, vagy engedély eredetben vagy hitelesitett másolatban a czégiratok közt szintén visszatartandók. (B. T. 1142/1878. D. 28., 257.)

Iparüzlet gyakorlására nem csupán természeti személyeknek, hanem czégeknek is adható engedély, s ennélfogva a czégbejegyzési kérelem elutasitására okul nem szolgálhat, hogy az iparigazolvány nem a czégtagoknak mint természeti személyeknek

[1] Az itt idézett törvény helyébe lépett az ujabb ipartörvény (1884 : XVII. t.-czikk).

nevére, hanem a társaság nevére állittatott ki. (B. T. 661/1905. D. 97., 206.)

A czégbiztost is csak az a jog illetheti meg, hogy a czégjegyzék melletti okmánytárt megtekintse s azokból másolatokat vehessen, de nem kivánhatja a bejegyzés alapjául szolgáló okmányoknak részére átküldését. (B. T. 3756/1903. Jtk. 904., 4. és 3744/1904. Jtk. 1904., 5.)

A czégjegyzékbe csak a törvény által előirt bejegyzések vezethetők be, más körülmények vagy megállapodások azonban nem s igy nem képezheti a bejegyzés tárgyát, hogy vevő az általa megszerzett czéget másra át nem ruházhatja vagy csak bizonyos ideig használhatja. (B. T. 2101/1893. M. 4., 24.)

Nemcsak az elsőbiróság, hanem ha jogorvoslat folytán az ügy eléje kerül, a felső biróság is hivatalból vizsgálat tárgyává teszik, hogy a kért czégbejegyzés alapfeltételei fenforognak-e vagy sem. (C. 1569/1890. D. 56., 102.)

A perenkivüli kereskedelmi ügyekben fennálló felebbezési rendszer elvei szerint czégügyekben a felsőbiróság, amennyiben az ügy felfolyamodás folytán eléje kerül, a panasz tartalmára való tekintet nélkül, hivatalból van hivatva megvizsgálni azt, hogy a czégbejegyzésnek törvényes előfeltételei mind fenforognak-e. (C. 1468/1904. D. 96., 61.)

8. §. A kereskedelmi czégjegyzékekbe történt bejegyzések, amennyiben jelen törvény egyes esetekre nézve ellenkezőt nem rendel, egész kiterjedésükben egy e végre a földmivelés-, ipar- és kereskedelmi ministerium által kiadandó »Központi Értesitő«-ben, a Horvát-Szlavonországban történt bejegyzések pedig az ottani hivatalos lapban haladéktalanul közzéteendők.

Emellett a közzététel a törvényszék által, az érdekeltek kivánságára és költségére, az általuk kijelölendő más hirlapok utján is eszközölhető.

9. §. Harmadik személyek irányában a kereskedelmi czégjegyzékbe történt bejegyzések a »Központi Értesitő«-ben, Horvát-Szlavonországban pedig az ottani hivatalos lapban megjelent közzététel napjától birnak foganattal.

A megtörtént közzététel nem tudásával senki sem mentheti magát.

A kereskedői czég egyik főrendeltetése az lévén, hogy azoknak, kik valamely bejegyzett czéggel összeköttetésbe lépnek — alkalom nyujtassék arra, hogy a czégjegyzékből és a bejegyzés alapjául szolgált iratokból teljesen megbizható módon tájékozást szerezhessenek az iránt, hogy a czégnek, melylyel összeköttetésbe lépni szándékoznak, ki a tulajdonosa: valamely bejegyzett czég czégjegyzékében olyanul bevezetett tulajdonosának jóhiszemü hitelezőivel szemben annak bizonyitása, miszerint valósággal nem a czégbejegyzési iratok alapján ilyenül a czégjegyzékbe bevezetett személy, hanem más a tulajdonosa, egyáltalában meg nem engedhető s a jóhiszemü hitelezők irányában a czég tulajdonosának feltétlenül az tartandó, ki mint olyan a czégjegyzékben bejegyezve találtatik. (C. 778/1893. D. 65. 27. l.)

Ha a czégjegyzékben a bemutatott jegyzőkönyv tartalmától eltérőleg tévesen az arra jogositott czégtag helyett a másik czégtag tüntettetett ki czégjegyzésre jogosultnak, akkor a czéget a tévesen czégjegyzőnek kitüntetett czégtag aláirása csak ugy kötelezi, ha a kötelezettség még a bejegyzés előtt keletkezett. (C. 837/1899. M. D. 9., 7.)

A kereskedelmi törvény 9. §-a csakis a bejegyzésnek harmadik személyek iránti hatályáról intézkedik, az itt fenforgó kérdést azonban, t. i. hogy minő hatálya van a bejegyzésnek a bejelentő félre, illetve azon félre, kinek nyilatkozata alapján a bejegyzésnek törvény szerint történnie kellett, az idézett törvényszakasz nem érinti; erre nézve pedig oly nyilatkozat alapján, a melyet nem tett, reá kötelezettség nem háritható. (C. 322/1887. D. 45., 112. M. 4., 22.)

A czégjegyzékbe a bejelentésre jogositottak által törvényes alakban tett nyilatkozatok alapján tények lévén bejegyzendők, a bejegyzés és annak közzététele a jogositott nyilatkozatának és a ténynek létezését nem helyettesiti. (C. 322/1887. D. 45., 112. M. 4., 22.)

A czégjegyzékek vezetésére hivatott biróság csak a jogositottak által törvényes alakban kitett nyilatkozaton alapuló tényeket jegyezhet be, ezeknek nem létezését nem helyettesitheti s a nem létező tényeket közhitelesség és nyilvánosság jellegével fel nem ruházhatja; a fenforgó esetben tehát hiányozván a főnöknek, a kereskedelmi czég tulajdonosának a czégvezetési felhatalmazást bejelentő nyilatkozata és igy a czégvezetési jogosultságnak a czégjegyzékbe történt bejegyzése a valóságnak meg nem felelvén, ez törvényes erővel nem bir. (C. 322., D. 45., 112.)

Az eredetileg érvénytelen bejegyzés, ha az érdekelteknek nyilt vagy hallgatag hozzájárulásával később meg nem erősittetik, érvényessé huzamosb idő lefolyása által sem válik. (C. 322/1887. D. 45., 112.)

A bejegyzést eszközlő biróságnak az a tévedése, hogy alperest a bejegyzés alapjául

szolgáló okmányok tartalma ellenére mint részvénytársaságot jegyezte be, a szerződés érvényességére befolyással nem bírhat, mert alperes az általa a bejegyzés kérdésekor előterjesztett és nyilvánosságra bocsátott adatok szerint már a szerződés megkötésekor is tényleg ugyanazzal a jelleggel és szervezettel birt, s következőleg a vele szerződő feleknek ugyanoly nemü biztositékokat nyujtott, amelylyel bir s aminőket nyujt jelenleg; mert amennyiben felperes erről magának a szerződés megkötésekor a czégjegyzék kiegészitő részét képező nyilvános adatokból meggyőződést nem szerzett, ezért alperes felelősséggel nem tartozik. (C. 1798/1892. D. 44., 19. és C. 110/1895. D. 70., 129.)

HARMADIK CZIM.

Kereskedelmi czégek.[1])

10. §. A czég azon név, mely alatt a kereskedő üzletét folytatja, s melyet aláirásul használ.

Egyéni czégnél a kereskedelmi személyiség nincs külön választva a természetes személytől, miért is a czég ellen hozott határozattal annak más nevü egyéni tulajdonosa is elmarasztaltnak veendő. (C. 1447/1893. J. 95., 10. és M. 8., 423. B. T. II. G. 67/1901.)

A czég nem egyéb, mint a kereskedőnek kereskedelmi neve, mely alatt üzletét folytatja, s igy egyéni czég esetében, ha annak tulajdonosa valamely fizikai személy, a czége ellen hozott birói itélet az illető személy ellenében nemcsak kereskedelmi nevére, hanem polgári nevére való tekintettel is hatályos, aminek szükségképeni következménye, hogy a fizikai személy, mint czégtulajdonos ellen folytatott perben hozott itélet alapján kielégitési végrehajtásnak van helye, nemcsak az illető fizikai személy kereskedelmi neve alatt, hanem polgári neve alatt található és végrehajtás alá vonható vagyonára is, s igy a czég ellen elrendelt végrehajtás foganatositható a perbe idézett czégtulajdonos magánvagyonára is, anélkül, hogy külön kiterjesztő végzéssel a végrehajtást a czégtulajdonos magánjogi vagyonára is elrendelni és kiterjeszteni kellene. (B. T. 5942/1907. H. D. 1., 237.)

Különböző czégek alatt folytatott üzletek esetében, ha egy a tulajdonos, egy jogalany áll fenn. (C. 856/892., M. D. 9., 9.)

A bejegyzett kereskedő, valamint czégaláirásánál, ugy czégtábláján és hirdetményein s illetve nyomtatványain is bejegyzett czégét köteles használni, miért is meg nem felelő czégtábla s nyomtatvány használatától pénzbirság terhe alatt eltiltandó. (B. T. 1860/1900. D. 86., 13.)

A nem a czégjegyzés értelmében történt aláirás is kötelezi a czéget, ha bizonyittatik, hogy a czégjegyzésre jogositott tagtól származik az aláirás. (C. 1269/1892. M. D. 9., 8.)

Ha az egyéni czég tulajdonosa meghalt, ezért nem szünik meg a czég és az özvegy, aki az üzletet vezeti, a czég aláirásával vállalhat váltói kötelezettséget. (C. 1442/1894. M. D. 9., 12.

A czégnek nem teljes neve alatt a czégvezető által vállalt váltókötelezettség alapján a czég akkor marasztalható, ha bizonyittatik, hogy a czég a váltón használt név alatt a kereskedelmi forgalomban folytatja üzletét, mert a kereskedelmi törvény sehol nem irja elő, hogy a czég csak teljes czége alatt vállalhat kötelezettséget. (C. 863/1898. M. D. 9., 8.)

A kereskedelmi czégek jegyzékébe bevezetett egyéni vagy társas czégnek a bejegyzett szövegtől eltérő röviditett alakban való használata csak az esetben nem eshetik kifogás alá, ha a röviditès daczára nem kétséges, hogy magának a kereskedőnek, avagy kereskedelmi társaságnak, tehát a kereskedelmi üzlet tulajdonosának a megnevezése czéloztatik, — »Szőnyegház« mint csupán a megengedett czégtoldat használata tehát nem megfelelő. (C. 215/1906.

A bejegyzett czégszövegben előforduló »mint szövetkezet« kitételek helyett az »m. sz.« röviditett jelzőnek használata az ipartörvény 58. §-ába és a czégvalódiság elvébe ütközik. (B. T. 3576/1905. D. 97., 248.)

Az a körülmény, hogy a kötelezettségvállalás a czég nevében még oly időben történt, amelyben az bejegyezve nem volt, az utóbb bejegyzett czéget feltétlenül kötelezi, ha csak nem vitás, hogy a czég a kötelezés idejében tényleg még nem létezett. (C. 47/1899. M. D. G. 8.)

A czégnek a kereskedelmi törvény 10. §-ában foglalt meghatározása által ki van zárva, hogy a kereskedő vagy kereskedelmi társaság annyi különböző czéget jegyeztessen be, a hány külön üzlettel foglalkozik. (B. T. 3569/1900. D. 87., 242.)

A Mascagni Record társaság Sch. A. és L. közkereseti társas czég tagjaiként 1906. május 11. nap óta Sch. A. és Sch. M. vannak bejegyezve (K. 612/906. számu végzés.) Ugyanezek kérték 1906. junius 23-án, hogy »Longis óra beszélő gép társaság Sch. M. és társa« czég is, mint közkereseti társaság bejegyeztessék. Ez a kérelem megtagadtatott, mert a K. T. 10. §-ában foglalt szabályból az egyéni és a társas czégre nézve

[1]) A czég bejegyzésért fizetendő illetéket lásd az illetékszabás 14. tétel *a)* pontja alatt.

egykép következik, hogy a kereskedő, vagy a kereskedelmi társaság, amennyiben kivételes eset, például valamely létező üzlet megszerzése, vagy fióktelep létesitése fenn nem forog, rendszerint csak egy czég folytathatja üzletét. Az a körülmény, hogy a folyamodók, kik már bejegyzett czégük alatt fonográfok eladásával foglalkoznak, ezentul Longis nevü óra és beszélő gép eladásával is fognak foglalkozni, nem ok arra, hogy ezen üzletág folytathatása végett uj czég bejegyzését kivánhassák. (B. T. 2550/1906. K. J. 4., 38. H. D. 1., 30.)

A kir. itélőtábla azt a kérelmet, hogy társasczégek jegyzékében bejegyzett »Pfeifer Róza és társa« Holczer Sándor egyedüli czégbirtokosokkal az egyéni czégek jegyzékébe átvezettessék, abból az okból, mivel a nevezetteknek egyéni czége »Holczer Simon« már be van jegyezve, elutasithatónak nem találja, mert a törvény nem zárja ki, hogy a kereskedő, akinek bár ugyanazon helységében, de különböző helyeken — telepeken — több üzlete van, azok megjelölésére a kereskedelmi törvény 11—15. §-ainak korlátai között különböző czégeket használjon, pedig a felterjesztett iratokból kitünik, hogy a »Holczer Simon« és »Pfeifer Róza és társa« czég más-más üzlettelepre vonatkozik. (B. T. 903/1899. D. 87., 241.) — Hasonló, midőn a társas czég annak megtartásával egyéni czéggé alakul. (C. 1447/1893. D. 95., 10. és M. 8., 423.)

Megjegyzésével annak, hogy ezuttal nem képezhette döntés tárgyát az a körülmény, hogy egyáltalán lehet-e helye annak, hogy valamely részvénytársaság egy egyéni czéget megszerezve, azt a saját czége mellett tovább folytathassa, mivel az elsőbiróság elutasitó határozatát erre a körülményre nem alapitotta, egyébként helyesnek fogadta el a kir. itélőtábla az elsőbiróságnak felfolyamodással megtámadott azt a kimondását, hogy ha részvénytársaság egyéni czéget szerez meg és azt tovább folytatja, akkor az egyéni czéget csak a részvénytársaság czégének jegyzésére hivatottak jegyezhetik érvényesen. (B. T. 1531/1907.)

Be nem jegyzett toldás a czégaláirás mellett nem használható, ugyszintén hirdetményekben sem. (B. T. 1860/1900. D. 86., 337.)

A biróság a czég miként való bejegyezhetőségére a félnek utmutatást nem adhat. (B. T. 3306/1903.)

A kereskedelmi törvény 10. §-a szerint a czég azon név, mely alatt a kereskedő üzletét folytatja és amelyet aláirásul használ, ebből pedig nyilván következik, hogy a kereskedő által üzlete vezetésénél használt czégaláirás czégének bejegyzett szövegétől el nem térhet. (B. T. 1248/v. 1903.)

11. §. Kereskedők, kik üzletüket egyedül folytatják, czégül saját polgári nevüket és pedig legalább vezetéknevüket kötelesek használni.

Czégükhöz oly toldást nem csatolhatnak, mely társas viszonyra mutatna. Ellenben szabadságukban áll oly toldásokkal élni, melyek a személy vagy az üzlet közelebbi megjelölésére szolgálnak.[1])

A kereskedő a czéget, mely alatt üzletét folytatni kivánja, maga választhatja meg s biróilag sem arra nem utasitható, hogy czégének szövegét miként állapitsa meg, sem pedig a czég a kérelmezettől eltérő szöveggel be nem jegyezhető. (B. T. 2780. 1904. D. 95., 389.)

A külföldön már bejegyzett egyéni és közkereseti vagy betéti társasczégeknek utóbb belföldön felállitott telepeinek bejegyzésére azok a szabályok alkalmazandók, amelyek az ilyen belföldi czégek fióktelepei tekintetében fennállanak. A belföldi biróság nem jegyezhet be ugyan oly czéget, melynek használata hazai tiltó törvénybe ütközik, ámde a kereskedelmi törvény 11. §-ában föltétlen tilalom nem foglaltatik, mert a 12. §. megengedi, hogy a közkereseti és betéti társaságok üzletükkel együtt társasczégüket is egyes személyre átruházhassák, az ekként egyes személyre átruházott külföldi társasczég, mint egyéni czég, belföldi fióktelepének bejegyzése tehát törvényes akadályba nem ütközik. (B. T. 3040/1904. D. 96., 43. és K. J. 2., 23.)

Nem zárja ki a törvény, hogy a kereskedő több nyelven és nem egyedül az állam hivatalos nyelvén jegyezze czégét és hogy ennek aláirásánál az idegen nyelvnek megfelelő irásmódot használja, tehát szerb czégszövegnél cyrill betüket. Minthogy azonban a czégjegyzéket vezető biróságnak meg kell győződnie arról, hogy a többnyelvü czégszövegek tartalmilag megegyezők; minthogy továbbá az idegen nyelvü czégszöveg is bejegyzendő, magyar biróság pedig a cyrill betükkel való irásmódot ismerni nem köteles és azt hivatalosan nem is használhatja: ennélfogva az idegennyelvü czégszöveget hiteles alakban latin betükkel is kiirva és hivatalos magyar forditással ellátva kell bemutatni. (B. T. 509/1903.)

A községek hivatalos nevének használata az idegen nyelvü czégjegyzéseknél is kötelező. (M. T. 420/1907. K. J. 4., 208.)

Midőn valamely czég több nyelven szándékoltatik jegyeztetni, a czég azonosságának szempontjából a czég szövegének minden

[1]) Lásd az 1884 : XVII. t.-czikk 58. §-át.

nyelven mindenekben egyezőnek kell lenni. Azért Al. Károly, németül C. Al. be nem jegyezhető. (B. T. 4934/1883. D. 35., 323.)

»Sch. et Co« és »Sch. és társa« egyenlő lévén, a fióktelep utóbbi czég alatt bejegyezhető. (B. T. 661/1905. P. T. 50., 5. 97., 206.)

Az üzletét egyedül folytató kereskedő, amilyen a folyamodó is, czégül a kereskedelmi törvény 11. §. értelmében saját polgári nevét, tehát azt a nevet köteles használni, melynek viselésére származás, vagy törvényes engedély alapján jogositva van. Minthogy folyamodónak a születési bizonyitvány szerint E. »Ignácz« a származási neve, azt pedig, hogy az »Imre« utánnév használatára törvényes engedélyt nyert, folyamodó nem igazolta; a bejegyeztetni kért czég az abba felvett »Imre« név miatt nem felel meg a törvény fentebb idézett rendelkezésének, mert az a körülmény, hogy a folyamodó a *C)* alatt csatolt helyhatósági bizonyitvány szerint a közéletben az »Imre« nevet szokta használni, nem bizonyitja azt, hogy a folyamodó ennek a a névnek használatára törvényesen jogositva is van, de sőt ezen folyamodóra nézve idegen névnek használata a kereskedelmi törvény 17. §. rendelkezésénél fogva esetleg valamely hasonló nevü személyt ebből a törvényes jogában korlátozhat, hogy saját polgári nevét használja czégül; azért ezen folyamodóra nézve idegen névnek a czégbe való felvétele meg nem engedhető. (B. T. 3886/903.)

Polgári név az, melynek viselésére valaki származás, házasság, örökbefogadás stb. által nyer jogot. (B. T. 3469/1879. D. 28., 257. B. T. 5416/1884. M. 4., 22., és B. T. 1419/1905 Ü. L. 22., 23.)

Az a körülmény, hogy a kereskedő a közéletben valamely nevet használni szokott, nem jogositja fel őt arra, hogy czégét ezen név alatt jegyeztesse be. (B. T. 643/1906. D. 100., 357.)

Nő czége.

Férjes nő vezetéknevéül a férj vezetékneve csak akkor tekinthető, ha a mellett vagy a feleségi minőség kitüntetve, vagy legalább a nő melléknevе kellően s ugy van jelezve, hogy a férjnek nevéből mindenki által megkülönböztethető legyen. (B. T. 483/1899. D. 90., 104.)

Özvegy nő jogositva van ugyan elhunyt férje vezetéknevét czégül használni, de azt csak oly alakban teheti, amelyből a valósághoz hiven kitünik az is, hogy a czégtulajdonosként vagy közkereseti társaságnál a vezetéknevén megnevezett társtagként nem maga a férj értendő. (B. T. 3493/1901. D. 90., 104. és 811/1903.)

A nőt férjének neve és czime özvegysége ideje alatt is megilleti, amely jogszabály már Verbőczy Tripartitumában is (I. R. 98. cz. 1. §.) helyet foglal. Ebből a jogszabályból aztán következik, hogy az özvegység megszüntével megszünik az elhalt férj nevének és czimének viselési joga. Ezek a jogszabályok azonban nem zárják ki annak lehetőségét, hogy oly esetekben, amikor az ujból férjhez ment özvegy nő személyazonosságának bizonyitására szükségesnek vagy czélszerünek mutatkozik, a nő előbbi házasságára utalhasson, magát, mint előbb férjezett X. Y.-nét megnevezhesse, s ezt a maga által nyitott üzlet czégtábláján is jelezhesse. (K. M. 35055/1899.)

Megtagadtatott az oly czég bejegyzése, amelyben a férjes nő születési vezetékneve és keresztnevének kezdőbetüje szerepel csak, mert a férjes nő házasságra lépése folytán a polgári jog szabályai értelmében férje reá szállott nevének megjelölésével szerepelhet, s a születési nevet czégében esetleg csak a személyét közelebbről megjelölő toldatként használhatja, s mert a czégből nem tünik ki, hogy annak tulajdonosa nő. (B. T. 2781. 1904. D. 95., 390. Azonos 2780/1904., 2995. 1904., 3912/1904. Ü. L. 21., 10.)

A czégvalódiság elvéből következik, hogy a férjes nő, ha akár egyéni kereskedőként müködik, akár kereskedelmi társaságnak tagja, s neve a társaság czégében szerepel, a czégben férje nevét és ezt is oly módon köteles használni, hogy a férjes nő volta abban kifejezésre jusson, amiért is nem jegyezhető be az oly czég, amelyben a nő férje vezetéknevét és a maga születési nevét, vagy ennek kezdőbetüjét használja. (B. T. 3029. 1905. D. 98., 361.)

A czégvalódiság elvéből következtethetőleg a nő, ha kereskedést folytat, avégből, hogy a közönségnek az üzlettulajdonos személyére vonatkozó félrevezetése kikerültessék, czégének szövegét oly módon köteles megválasztani, hogy abban nő volta is kifejezésre jusson, s ezért megtagadtatott az oly czég bejegyzése, melyben a férjes nő férje vezetékneve mellett férje keresztnevének kezdőbetüit akarja czégként használni. (B. T. 2780/1904. D. 95., 389.)

Üzletét egyedül folytató férjes nő czégét oly módon köteles használni, hogy férjes női volta abban kifejezésre jusson. (B. T. 3577. 1905. K. J. 3.)

Ellenkező:

Hogy az egyéni czég szövegéből a czégbirtokos férfi vagy női minőségének feltétlenül ki kell tünnie, a kereskedelmi törvény 11. §-ával ellenkezik és tételes czégjogunk alapelveivel sem indokolt. Nyilvánvaló ugyanis, hogy érvényben lévő czégjogi szabályaink szerint a czégbirtokos kiléte felől csakis a kereskedelmi czégjegyzékek tartalma adhat megnyugtató felvilágositást, maga a czégszöveg ellenben ebbeli rendeltetését a czégvalódiság elve alól tett kivételeknél fogva

elvesztette. A czégvalódiság elvének nem következetes keresztülvitele folytán a kereskedelmi forgalomban előforduló megtévesztések ujabb törvényhozási intézkedések szükségességét indokolják ugyan, a törvény határozott intézkedésével ellentétes birói gyakorlatra azonban nem vezethetnek. (C. 266/1904. D. 94., 267.)

Nem ütközik a czégvalódiság elvébe az, hogy Grósz Józsefné és Grósz Józsa czégtagokból álló közkereseti társaság czégét Grósz J. és társa czég alatt jegyezteti be. (C. 1713/1904. K. J. 2., 107.)

Nincs oly törvényes rendelkezés, hogy a férjes nő vezetéknevét csak feleségi minőségének kitüntetése mellett használhatja czégül és a törvény azt sem irja elő, hogy a czégben a vezetéknév mellett az egész melléknév használtassék. Ez okból elrendeltetett egy nő czégének bejegyzése a »Deutsch A.« szöveggel. (C. 369/1906. D. 100., 92. K. J. 3., 230.)

Amint azt a Curia hasonló ügyekben 369/906. V. és 1713/904. V. sz. a. hozott határozataiban kimondotta, egyrészről nincs olyan törvényes rendelkezés, hogy férjes nő férje vezetéknevét csak feleségi minőségének kitüntetése mellett használhatja, végül másrészről a vezetéknév mellett az egész melléknév használatát a törvény szintén nem irja elő, ezek szerint a bejegyeztetni kért: »P. E.« czég a kereskedelmi törvény 11. §-ának megfelel, mert tekintettel arra, hogy folyamodó férjének mellékneve: »Gy«, a »P. E.« czég használata nem adhat okot arra a tévedésre, mintha a folyamodó férje volna a czég tulajdonosa. (C. 1365/1906. K. J. 4., 133.)

A férjes nő férje vezetéknevét csak akkor használhatja, ha legalább melléknevét akként jelzi, hogy a czégül használni kivánt férje nevétől megkülönböztethető legyen. (C. 659. 1905. — A IV. polg. tan. 13. sz. elvi megállapodása. D. 100., 358. K. J., 3., 357.)

Toldat.

A toldat állhat ugy a név előtt, mint után. (B. T. 2555/1878. D. 28., 57.)

A czég valódiságának elvéből következik, hogy a kereskedő czég birtokosa személyének vagy üzletének közelebbi megjelölésére szolgáló toldás is csak olyan lehet, mely a tényleges üzleti viszonynak vagy a valóságnak megfelel. (C. 615/1894. D. 67., 239.)

A kereskedő czégébe csak oly toldásokat vehet fel, melyek a tényleges üzleti viszonyoknak megfelelnek (N. T. 2093/1906. K. J. 3., 405.)

A kereskedő czégében a névváltoztatás előtti nevét zárójegyek között toldatként használhatja. (B. T. 2765/1904.)

Esetek a toldat bejegyzésének megtagadására.

Nincs megengedve a közönség félrevezetésére alkalmas hirhajhászat (Reclam) czéljára szolgáló toldat. — Budapesti fémárugyár, mikor nem volt az. (B. T. 4305/1892. D. 62., 366.)

Reklámczélokra szolgáló toldatok nem foglalhatnak helyet a czégben. (P. T. 1886. 1906. K. J., 3., 501.)

A bejelentő személyére vagy üzletére nem tartozó hangzatos toldatok nem vehetők be a czég szövegébe. Az, hogy az iparhatóság az iparigazolvány szövegét hogyan állapitotta meg, a czégbiróság döntésére nem lehet befolyással. »Hungária gépipari vállalat« megtévesztésre alkalmas toldat egy vidéki gépkereskedő neve mellett. (Gy. T. 135/1907.)

A czégben használt »vállalat« szó mint czégtoldat nem jelenti azt, hogy a czég a rendesnél nagyobb tőkével rendelkezik, hogy nagyobb erkölcsi biztositékot nyujt. (B. T. 279/1907. H. D. 1., 219. K. J. 4., 332.)

A borok eredetiségére és származására utaló czégjelző valódiságát a czégtulajdonosnak a bejegyzés alkalmával hitelt érdemlő módon igazolnia kell. (K. J. 3., 263.)

Üzlet átruházás nélkül idegen névnek vagy kezdőbetüjének a czégbe toldásként való felvétele sincs megengedve, pl. »K. Ignácz fia«. (C. 825/1885. D. 42., 247. továbbá: R. József, előbb R. testvérek«. C. 653/1885. D. 39., 27.)

A volt társasági tag, még ha a társas czéget meg is szerezte, volt társának beleegyezése nélkül nem használhat oly jelzést, hogy az ő egyéni czége a társaságnak jogutóda. (C. 2949/1900. J. 20., 8.)

Egy harmadik személy keresztnevének első betüje a czégbe toldatként fel nem vehető. (B. T. 874/1883. D. 33., 319.)

Védjegy a czégbe csak akkor vehető fel, ha az a személy vagy üzlet közelebbi megjelölésére szolgál. (Pozsonyi tvszék. 11340. 1906. K. J. 4., 38.)

Nem jegyezhető be: az »Első magyar« toldás (ha már van oly üzlet). (B. T. 189/1884. D. 36., 319. C. 615/1894. D. 67., 239.) — Ugyszintén az »osztrák-magyar« toldás belföldi czégnél. (C. 748/1895. Ü. L. 12., 115.)

Egy már bejegyzett czég ujabb bejegyzés alapján annak a toldatnak »első magyar« felvételét nem kérheti. (C. 615/1894. D. 69., 23. — Azonos 1723/1894. M. D. 9. 10.)

A részvénytársaság czégszövegébe csak akkor engedhető meg az »Országos« jelzőnek felvétele, ha a vállalat oly kiterjedésü, hogy arról az egész országra kiterjedhető üzleti tevékenység folytatása alaposan feltételezhető. Ebből folyóan csak olyan pénzintézetnek engedhető meg czégében az »Országos« jelző használata, mely oly nagy-

szabásu, hogy működését az ország egész területén kifejteni képes, vagy államilag támogatva van. (B. T. 1429/1904. D. 97., 79. K. J. 2., 314. Ü. L. 22., 20.)

Megtagadtatott azon részvénytársaság bejegyzése, melynek czégében a »magyar bank« jelző fordul elő, mert ez a nagyközönségre nézve a forgalomban megtévesztő hatásu lehet. (B. T. 2843. D. 95., 391.)

Csekély alaptőkével biró részvénytársaságnál a »mezőgazdasági hitelbank r.-t.« elnevezés bejegyzése megtagadtatott. (B. T. 3297/1905. D. 99., 176.)

Folyamodónak az a kérelme, hogy itteni fióktelepének ujabb czége igy »cs. kir. szab. osztr. Phönix életbiztositási társaság magyarországi fiókigazgatósága« bejegyeztessék, nem teljesithető, mert a kereskedelmi törvénynek a külföldi társaságok itteni üzleteire vonatkozó intézkedései szerint a külföldi társaságoknak a magyar állam területén felállitott fióktelepei a társaság által kirendelt képviselőség által képviseltetnek, amely képviselőség nem bir igazgatósági jogkörrel: miből következik, hogy a czégvalódiság elvénél fogva a külföldi társaság belföldi fióktelepének czégébe e szó »igazgatóság« vagy »fiókigazgatóság« fel nem vehető. (Bp. K. V. T. 13965/1904.)

Czégvalódiság elvébe ütközik az olyan czég, melynek nyomán a közönség nagyobb anyagi tőkét s több erkölcsi erőt tételez fel a kereskedőnél, mint amennyivel az tényleg rendelkezik. (Szegedi T. 12483/1906. K. J. 3., 429.)

»Központi pénzváltó és kézizálog-kölcsönintézet B. S. Szatmár« czég a czégvalódiság elvének nem felel meg, mert maga a czégtulajdonos is azt adja elő, hogy üzletét egyedül vezeti, holott az »intézet« elnevezés társulatok kivételével csak oly nagyobb arányu vállalatoknál szokott alkalmaztatni, amelyek vezetése és képviselete nem egyesekre, hanem testületekre van bizva, minek alapján a kir. törvényszék az előterjesztést alaposnak találja, a panaszlott czéget, mint törvénynek meg nem felelőt a czégjegyzékből hivatalból töröltetni rendeli. (Szatmári tv. 15587/1906.)

Nem felel meg a czégvalódiság elvének s megtagadtatott a czégbejegyzés, mert a kölcsönök, adásvételi és bérleti ügyletek közvetitésével foglalkozó ügynök által a czégbe felvett »Mezőgazdasági áru- és hitelforgalmi vállalat« toldat hangzatosságánál fogva a közönségnek abban az irányban való megtévesztésére adna okot, mintha folyamodó vállalat a mezőgazdasági árukkal, valamint a hitel eszközeivel közvetlenül rendelkező intézmény volna. (B. T. 831/1905. D. 97., 160.)

»Vasuti dijszabási és közlekedésügyi vállalat« elnevezés alatt a forgalomban szokásos nyelvhasználás szerint közlekedésügygyel foglalkozó és dijtöbblet visszatéritési ügynökségnél nagyobb szabásu üzletet lehet érteni. — Minthogy folyamodó iparigazolványa csak »szállitási dijtöbbletek visszatéritésével való ügynökség«-re jogosit, — az előrebocsátott szövegezési czégtoldat, mint a valódisággal meg nem egyező és a közönség megtévesztésére alkalmas, be nem jegyezhető. (B. T. 148/1906. P. T. 53., 32.)

A »magyar általános hiteliroda« toldat hangzatosságánál fogva nem jegyezhető be, mert a közönségnek abban az irányban való megtévesztésére adna okot, mintha a folyamodó vállalata az általános hiteligények kielégitésére szolgáló, ép a hitel eszközlésével közvetlenül rendelkező intézmény volna, holott valóság szerint csak a hitel közvetitése és megszerzése képezi a folyamodónak a dolog természete szerint csak szükebb körre terjedő vállalatának tárgyát. (B. T 2749/1904. D. 95., 390.)

A »gazdasági megfigyelés« a kereskedelmi üzlet folytatásának tárgyául és czéljául általában nem szolgál s igy ez a toldat: »gazdasági figyelő«, folyamodó személyének vagy üzletének megjelölésére sem szolgálhat, s a czégvalódiság elvének sérelme nélkül ily toldat be sem jegyezhető. (B. T. 2679/1904. D. 95., 305.)

Az asztalosipar üzésére jogosult által bejegyeztetni kért »budapesti faárugyár« toldatként be nem jegyezhető. (B. T. 4305/1892. D. 62., 366.)

A »belvárosi« kitétel toldatként be nem jegyezhető, ha az üzlet más városrészben van. (B. T. 1017/1884. D. 38., 320.)

A kávéház megjelölésére szolgáló »Otthon« szó toldatnak nem tekinthető s ilyennek be nem jegyezhető. (B. T. 4894/1893. M. 4., 23. M. D. 9., 10.)

A czéghez csatolt oly czim (p. Hungaria), mely sem a személy, sem az üzlet közelebbi megjelölésére nem vonatkozik, a czégjegyzékbe be nem vezethető. (B. T. 4083/1882. D. 31., 319.)

»Schvarc Louis »Veritas« kereskedelmi tudakozó iroda« czégének bejegyzését a kir. törvényszék nem rendeli el: mert a bejelentett czégbe felvenni szándékolt »Veritas« czim nem folyamodó személyének, sem üzletének közelebbi megjelölésére nem szolgál. (B. T. 50669/1903.)

Nem tette magáévá a kir. itélőtábla az elsőbiróságnak azt a kijelentését, hogy az »Apollo« szónak a czégtoldatba való felvétele ne volna megengedhető. Helyes ugyan az elsőbiróságnak az idevonatkozó indoka, hogy valamely szónak védjegyként történt belajstromozottat arra, hogy az illető szót czégtoldatként is felvehesse, mert az 1890. évi II. t.-cz. 1. §-a és az 1895 : XLI. t.-cz. 1. §-a értelmében valamely szónak védjegyként való belajstromoztatása az idézett törvé-

nyek korlátai közt a folyamodó tetszésétől függ és igy, ha már magába véve a belajstromoztatásból a czégoldatként való felvétel joga is következnék, ez a kereskedelmi törvény 11. §-ának a czégtoldatra vonatkozó szabálya megkerülésére vezethetne.

Mindazonáltal a jelen esetben nem zárható ki a védjegyként bevezetett »Apollo« szónak a czégtoldatba való felvétele, mert köztudomásu, hogy vegyi és hasonló termékeket előállitó gyárak a forgalomban termékeik és önmaguk megjelölésére gyakran szoktak oly közhasználatu és közismeretü elnevezéseket használni, mint aminő a folyamodó által választott »Apollo« elnevezés és a gyárak és a termékek a közönség előtt gyakran e nevek alatt válnak ismeretesekké, továbbá, mert ily elnevezések mint czégtoldatok részvénytársaságoknál általánosakká váltak és mert ezekből következik, hogy az »Apollo« név a forgalomban elfogadott szokások szerint az üzlet közelebbi megjelölésére alkalmas és igy a kereskedelmi törvény 11. §-a értelmében czégtoldatként bejegyezhető. (B. T. 10/1907. K. J. 4., 278.)

12. §. Ki valamely létező kereskedelmi üzletet szerződés vagy örökösödés utján szerez meg, azt a volt tulajdonos vagy jogutódainak beleegyezésével, az addigi czég alatt az utódlást kifejező toldással vagy anélkül folytathatja.

Az üzletnek minden activákkal és passivákkal való átvétele még magában nem ad jogot az átvett üzlet addigi czégének tovább használatára. (C. 829/1884. M. 4., 25. és C. 282/1900.)

Ha valamely kereskedő üzletével együtt a czég további használásának jogát is másra átruházza, ugy az átruházásnak tárgyát az az erkölcsi és vagyoni érdek is képezi, mely a czégnek használatához füződik. Midőn a kereskedelmi törvény 12. §-a megengedte, hogy a kereskedelmi üzletnek szerződés vagy örökösödés utján megszerzése esetén a volt tulajdonos vagy jogutódainak beleegyezésével az üzlet az eddigi czég alatt folytatható legyen: a czég állandó fenmaradásának biztositása mellett a czég használatában rejlő fentebb irt érdeket kivánta biztositani, amely az üzletet átruházó félre nézve abban az anyagi előnyben jut érvényre, amelyben az az üzletnek czéghasználati joggal átruházása esetén, a magasabb ellenérték elérhetése utján részesül. Ezekből következik, hogy valamely üzlettel együtt megszerzett czéghasználati jog, nem a szerződő fél személyéhez kötött személyes, hanem olyan jog, mely ellenkező kikötés nem létében örököseire is átszáll és szerződés utján élők között is átruházható. (C. 526/1905. D. 100., 252. K. J. 3., 339.)

Habár a kérvényező nem szerezte meg jogelődeinek egész üzletét, hanem ennek csak egyik ágát, a K. T. 11. §-a alapján még sem lehet tőle megtagadni azt, hogy czégéül használt polgári nevéhez a jogelődei üzletére utaló oly toldást használjon, melynek használatába az eladó czég tagjai beleegyeztek s mely az üzlet közelebbi megjelölésére szolgál. (B. T. 601/1905. D. 99., 349.)

Az üzlet átruházójával létrejött megállapodás szerint a bejegyeztetni kért czég uj birtokosai jogositvák lévén a régi czéget használni, kétségtelen, hogy az ezen most már az ő rendelkezésök alatt álló czég szövegét a kereskedelmi törvény által megengedett módon meg is változtathatják; minthogy a czégnek bejelentett uj szövege csak annyiban tér el az előbbi czég szövegétől, hogy abba a W. L. név helyett az ujonnan belépett társtagok egyikének neve, G. K. vétetett be, az iratokból pedig kitünik, hogy az eredetileg »Első magyar nap- és esernyőgyár B. és D.« czég alatt folytatott ezt az üzletet az »Első magyar nap- és esernyőgyár« jelző megilleti; minthogy végül ezek szerint a bejegyeztetni kért uj czégszöveg a kereskedelmi törvény 13. §-a, valamint a czégvalódiság szempontjából az idézett törvényczikk 11. §-ának is megfelel, folyamodók kérelmének elutasitására tehát törvényes ok fenn nem forog. (C. 1361/1900. D. 87., 239.)

Az átruházott czég használatának feltétele az is, hogy az átruházás bejegyzését megelőzőleg vagy azzal egyidejüleg a volt tulajdonos a czégjegyzékben töröltessék. (C. 825/1885. D. 42., 247. B. T. 555/1897. Ü. L. 14., 18.)

Az átruházott czég akár egyéni, akár társasczég s az átvevő egyéni kereskedő, vagy társaság, egyaránt használható. (B. T. 3040/1904. D. 96., 40.)

A külföldi részvénytársaság belföldi fiókja, ha az egyes személyre ruháztatott át, mint egyéni czég bejegyezhető. (B. T. 3040/1904. D. 96., 43.)

Az addigi tulajdonos beleegyezése nélkül az eddigi czég toldatként sem használható. (C. 653/1885. D. 39., 27.)

Az 1875 : XXXVII. t.-cz. 11. §-ában körülirt meghatározásra figyelemmel egyéni czégek alatt azok a czégek értendők, melyeknek birtokosa »egy jogalany«.

Minthogy pedig az E. E. férj. Sch. H.-né egyéni czég — tulajdonosának elhalálozása folytán — a vonatkozó hagyatékátadó végzés és gyámhatósági határozat szerint a Sch. H. törvényes képviselete alatt álló Sch. T. és Sch. M. kiskoruak tulajdona lett, s minthogy az örököslök egymással szemben önálló jogalanyok, s igy a fentebb nevezett czég birtokosa nem egy, hanem két jogalany,

minthogy végül abban az esetben, ha valamely egyéni czég örökösödés utján több örökösre száll át, s az örökösök külön társasági szerződést be nem mutatnak, az örökösöknek harmadik személyekkel szemben fennálló egyetemleges felsőbbségéből kifolyóan, az örökösök társas viszonya nyilván közkereseti társaságnak tekintendő, ennélfogva kétségtelen, hogy a fentebb nevezett czég most már mint egyéni czég megszünt, s az továbbra az eddigi czégszöveg megtartásával mint társas czég vezetendő. (D. T. 1130/1907.)

Ha az előbbi czéget a meghalt czégtulajdonos örökösei az öröklésre mutató toldattal kivánják használni, bejegyzés előtt tartoznak igazolni, hogy örökösökül biróilag elismertettek. (Bp. T. 1743/1877. D. 28., 259.)

Csőd alatt álló egyén nincs jogositva fennállott czégének használatát még az utódlást kifejező záradékkal sem megengedni. (B. T. 601/1878. D. 28., 257.)

Az üzlet vevője mindaddig, mig a czégbirtokosi minőségét be nem jegyezteti, azzal a joggal, hogy az eladó czég neve alatt keresettel felléphessen és ilyennek inditására meghatalmazást kiállithasson, nem élhet. (C. 916/1900. D. 88., 82.)

A be nem jegyzett czég nem képezheti az átruházás tárgyát. (C. 250/1905. D. 100., 187. K. T. 3., 277. B. T. 5028/1878. D. 28., 257. C. 1901/1902. Jt. K. 903., 48.)

Öröklött iparüzletet addigi czég alatt a keresk. törv. 12. §-a alapján az esetben lehet folytatni, ha a régi czég be volt jegyezve s a bejegyzés a »Központi Értesitő«-ben közzé volt téve. (Kassai kir. itélőtábla. 1108/1907. K. J. 4., 297.)

13. §. A közkereseti társaság czégének, ha abban minden társtag neve nem foglaltatik, legalább a társak egyikének nevét, a társasági viszony létezésére utaló toldással, kell tartalmaznia.

Betéti társaságoknál a czégnek a beltagok közül legalább egyiknek nevét, a társasági viszonyra utaló valamely toldással, kell magában foglalni.

Általában tilos ujonnan keletkezett társaságok czégébe a beltagok nevén kivül más személyek neveit foglalni; szintugy tilos a közkereseti vagy betéti társaságoknak magukat részvénytársaságoknak vagy szövetkezeteknek czimezni.

A kereskedelmi törvény 13. §-ának az a rendelkezése, hogy a betéti társaságoknál a czégnek a beltagok közül legalább egyiknek nevét magában kell foglalnia, csakis akként értelmezhető helyesen, hogy amenyiben valamely betéti társaságba nem egyes kereskedő, hanem valamely társas czég lép be beltagként, ez a czég a betéti társaság czégkönyvében is a már bejegyezve lévő czéget és pedig minden eltérés nélkül, tartozik használni, ami kitünik a kereskedelmi törvény 10. §-ából is, mely szerint a czég azon név, mely alatt a kereskedő üzletét folytatja, s melyet aláirásul használ, valamint ugyanazon törvény 4. §-ából, mely szerint a kereskedőkre vonatkozó határozatok a kereskedelmi társaságokra is alkalmazandók és mert ekként a betéti társaságba beltagként belépő kereskedelmi társaság neve alatt sem érthetni egyebet, mint a belépő társaságnak már bejegyezve lévő czégét. (B. T. 27/1902. D. 90., 102.)

Közkereseti társaság czége nem szólhat ekkép »Brassói egyesült petróleumgyárak«, mert közkereseti társaság czégében legalább az egyik társaság nevének mulhatatlanul benn kell foglaltatnia. (C. 133/1886.)

A »szövetség« szót közkereseti társaság nem alkalmazhatja czégszövegében, mert az könnyen arra a félrevezetésre vezethet, hogy »szövetkezet«-ről van szó. (C. 779/1906.)

14. §. A részvénytársaságok és a szövetkezetek czégükben határozottan mint ilyenek jelölendők meg.

Külföldi részvénytársaság fióktelepe nincs kötve a K. T. 14. §-ának rendeletéhez; czégét tehát minden hozzáadás nélkül használhatja. (Bp. T. 1858/1877. D. 28., 256.)

15. §. Ha valaki egy fennálló kereskedelmi üzletbe társtagul belép, vagy egy kereskedelmi társasághoz uj tagul csatlakozik, vagy ilyenből kilép: az eredeti czég, e változás daczára, azontul is használtathatik.

Oly társtag kilépése esetében azonban, kinek neve a czégben foglaltatott, az addigi czég használásához a kilépett társtag beleegyezése szükséges.

Ugyanez áll oly esetben is, midőn a társaság csak két személyből állott és ezek egyike a társaságból kilép.

Ha valaki egyéni czéghez társul belép, közkereseti társaság keletkezik ugyan; az addigi czég azonban felek beleegyezésével továbbra is használtathatik. (Bp. T. 668/1876. D. 28., 256.)

A kereskedelmi törvény 15. §-ának azon határozmánya, hogy abban az esetben, ha valaki egy fennálló kereskedelmi üzletbe társtagul belép, az eredeti czég azon tul is

használható, az eredeti czég változatlan használatának jogosultságáról és nem az eredeti czéget terhelő kötelezettségek elvállalásáról rendelkezik és igy felperesnek ezen törvényszakaszra alapitott érvelése alappal nem bir. (C. 1902/1903. M. D. 9., 15.)

Az alperes még az esetben is, ha az ezelőtt fennállott társas czég üzletét tulajdonul megszerezte volna s igy ennek jogutódja lenne, a volt társas üzlet czégét az utódlást kifejező toldattal a kereskedelmi törvény 15. §-a értelmében csupán a volt tulajdonos beleegyezésével használhatná stb. (C. 282/1900. M. D. 9., 15.)

A megszünt társas czéget ugyanabban az alakban a tagok megegyezés hiányában nem használhatják. (C. 631/1898. D. 81., 173.)

16. §. Minden kereskedő, ki az 5. §-ban érintett kivétel alá nem esik, a 21. §-ban meghatározott pénzbirság terhe mellett, üzlete megkezdésével egyidejüleg, czégét azon törvényszéknél, melynek kerületében kereskedelmi telepe létezik, bejegyeztetni, egyuttal azt ugyanott sajátkezüleg aláirni vagy hitelesitett alakban bemutatni tartozik.

Mig e bejegyzés meg nem történt, a kereskedő azon jogokban, melyeket a jelen törvény a kereskedők részére megállapit, nem részesülhet; ellenben elvállalt kereskedelmi kötelezettségeiért harmadik személyek irányában a jelen törvény értelmében felelős.

Az a kőbánya-tulajdonos, ki a kőbányájából fejtett követ sem el nem árusitja, sem fel nem dolgozza, hanem azt külföldre szállitva dolgozza fel, s igy az országban kereskedelmi ügyletekkel nem foglalkozik, czégét bejegyeztetni nem köteles. (K. M. 74011. 1892.)

Nem tiltja a törvény, hogy a czégbejegyzés már előbb is kéressék, mielőtt az üzlet tényleg már üzembe vétetett, tehát az már az előkészületi stádiumban is eszközölhető. (C. 1157/1895. D. 74., 307.)

A czégbejegyzés alapjául szolgált iparjegy eredetiben vagy hitelesitett másolatban az iratok között visszatartandó. (B. T. 1142/78. D. 28., 257.)

Irni nem tudó kereskedő czégét bejegyeztetheti anélkül, hogy czégvezetőt kirendelni tartoznék. (C. 709/1892. D. 61., 129.)

Nem jegyezhető be azon körülmény, hogy a czégbirtokos a jelenlegi czéget másra át nem ruházhatja, abba társtagot fel nem vehet és nevezett a czéget csak 1893. évi decz. hó 31-ig használhatja, mert a czégjegyzék rendeltetésénél fogva abba csak a nyilvánosságra tartozó adatok veendők fel, ezek közé azonban a szerződő feleknek a szerződésben csupán egymás irányában foglalt kikötéseik nem sorolhatók. (B. T. 2101/1893. M. 4. 24.)

Az a körülmény, hogy valaki más czégnél mint czégvezető bejegyezve van, nem szolgálhat alapul arra, hogy amennyiben ennek törvényes feltételei fenforognak, magát a kereskedelmi törvény 16. §. rendelkezése alól kivonja. (B. T. 1489/1891. M. D. 9., 16.)

Biztositási társaságok ügynökei czégüket bejegyeztetni nem tartoznak. (C. 4582/1879. D. 28., 259.)

Az a körülmény, hogy a megalakult közkereseti társaság czégét be nem jegyeztette, harmadik személyek irányában a czég nevében annak bármely tagja által vállalt felelősségen mit sem változtat. (C. 761/1891. M. 4., 25.)

A czégvezető kirendelése nem tekinthető oly jognak, amelyben a be nem jegyzett kereskedő nem részesülne, mivel a czégvezető ügyleteinek érvénytelensége harmadik személyek jogainak hátrányával járna. (C. 517/1886. D. 44., 6. és C. 494/1890. M. Ig. D. 7., 41.)

A biróság részéről a birság a bejelentés kikényszeritésére önálló végzésben alkalmazandó, nem pedig mellesleg, pl. a czégbitorlás miatt megindított perben kelt itéletben. (C. 846/1899. D. 84., 273.)

17. §. Minden uj czégnek az azon helyen vagy községben már létező és a kereskedelmi czégjegyzékbe bevezetett czégtől világosan különböznie kell.

Ki a kereskedelmi czégjegyzékbe bevezetett valamely kereskedővel egyenlő nevet visel, köteles azt czégül olykép használni, hogy az a már bejegyzett czégtől világosan megkülönböztethető legyen.

Az uj czégnek a már létező és bejegyzett czéghez nem szabad annyira hasonlitania, hogy ezzel a közönség tévedésbe ejtethessék. (B. T. 2971/1877. D. 28., 259. és C. 1157/1896. D. 74., 307.)

A bejegyzett czég részére a kereskedelmi törvény 17. és 24. §-aiban biztositott oltalom feltétlen és igy kiterjed a be nem jegyzett kereskedők által használt czégekre is. — Az, hogy a bejegyzett kereskedő bejegyzett czége toldatának elhagyásával czégtábláján egy más czéggel azonos feliratot használ, nem esik a kereskedelmi törvény 24. §-ába ütköző czégbitorlás fogalma alá, hanem ebben a I. T. 58. §-ában körülirt kihágás tényálladéka létezik fenforogni. (C. 37/1905. D. 99., 107.)

Azonos nevü egyén czége, a már bejegyzett czégtől csak különböző alakban jegyezhető

be akkor is, ha a bejegyzett kereskedő más különböző üzletet folytat. (C. 37/1905. K. T. 3., 133.)

Egymagában az a körülmény, hogy ugy felperesnek czégében benfoglaltatik az »olajipar« szó, nem eshetik a czégbitorlás fogalma alá, mert ez a szó az üzleti foglalkozást jelzi. Nem szolgálhat alperesnek az általa választott czég használatától való eltiltására az a körülmény sem, hogy a rövidített czégü czimmel ellátott egyik-másik levél nem azon czég birtokába jutott, amelyhez az intézve volt. (C. 13/1903.)

Valamely czég bejegyzésénél mérvadó szempont ugyan, hogy a fölvenni kivánt uj czég valamely már bejegyzett más czéghez a megtévesztésre alkalmas módon ne hasonlitson, de azt is figyelembe kell venni, hogy a kereskedelmi forgalomban csekély különbségek is lényegeseknek tekintetnek s mindig a konkrét eset körülményei szerint kell alkalmazni a kereskedelmi törvény 17. §-ába foglalt rendelkezést; amiért magában véve az a hasonlatosság, mely abban áll, hogy a bejegyezni kért czégnek szövegébe nem is nélkülözhető »részvénytársaság« megjelöléssen kivül a már bejegyzett másik czégnek szövegébe még egy teljesen azonos szó, t. i. a »nemzetközi« jelző is előfordul, midőn az egyik czég magát szállitmányozónak, a másik pedig szállitmányozásinak irja: a kért bejegyzés megtagadására törvényes alapul nem szolgálhat. (B. T. 2406/1905. D. 98., 129.)

(A bitorlási perben hozott itélettel azonban ez a czég törlésetni rendeltetett. L. a Curia 8/1907. számu itéletét az 566. §-di követő »függelék« végén.)

Ugyanazon községben korábban már bejegyzett czég alatt később üzletet az sem nyithat, akire a kereskedelmi törvény 5. §-a értelmében a czégjegyzési kötelezettség esetleg ki sem terjed. (C. 37/1905.)

18. §. Ha más helyen vagy községben fióktelep állittatik fel, a czég a fióktelepet illetőleg az arra nézve illetékes törvényszéknél is bejegyzendő.[1])

E bejegyzésnek azonban addig helye nem lehet, mig nem igazoltatik, hogy a czégbejegyzés a főtelepre nézve illetékes törvényszéknél megtörtént.

Ha azon helyen vagy községben, hol a fióktelep felállittatik, egy már bejegyzett azonos czég létezik, a bejegyzendő czég olykép használandó, hogy az a már bejegyzett czégtől megkülönböztethető legyen.

A külföldön már bejegyzett egyéni és közkereseti vagy betéti társas czégeknek utóbbi belföldön felállitott telepeinek bejegyzésére azok a szabályok alkalmazandók, amelyek az ilyen belföldi czégek fióktelepei tekintetében fennállanak. A belföldi biróság nem jegyezhet be ugyan oly czéget, melynek használata hazai tiltó törvénybe ütközik, ámde a kereskedelmi törvény 11. §-ában föltétlen tilalom nem foglaltatik, mert a 12. §. megengedi, hogy a közkereseti és a betéti társaságok üzletükkel együtt társas czégüket is egyes személyre átruházhassák, az ekként egyes személyre átruházott külföldi társas czég, mint egyéni czég, belföldi fióktelepének bejegyzése tehát törvényes akadályba nem ütközik. (B. T. 3040/1904. M. D. 9., 17.)

A kereskedelmi jogban megállapitott fogalom szerint fióktelep alatt az a hely értendő, ahol a kereskedő a főteleptől függetlenül s önállóan oly kereskedelmi ügyleteket köt, melyek az üzletnek tulajdonképeni tárgyát képezik, vagyis az üzlet czéljának megfelelnek; ha tehát a kereskedőnek kereskedelmi telepétől különböző helyen gyára van, de itt pusztán csak a gyár felszerelésével, nyers anyagok beszerzésével stb. foglalkozik, a gyár helye a fióktelep fogalma alá nem esik. (B. T. 3655/1892. D. 52., 362. és B. T. 7431/1892. Jtk. 93., 2.)

A »D. Antal serfőzdéje budapesti czég« által X. helyen létesitett sörraktár a kereskedelmi törvény 18. §-ában meghatározott czégbejegyzési kötelezettség alá esik. (C. 164/1903. P. T. 12., 42.)

A fióktelep bejegyzésénél ezen szó »fiókja« mint toldatnak használata meg van engedve. (B. T. 5950/1884. M. 4. 27.)

19. §. Ha a czég megváltozik vagy megszünik, vagy ha birtokosai személyében változás történik, ezen tény a kereskedelmi czégjegyzékbe leendő bevezetés és kihirdetés végett bejelentendő.

Amennyiben a czég megváltozása vagy megszünése a kereskedelmi czégjegyzékbe be nem vezettetik és ki nem hirdettetik, az, kinél az érintett tények bekövetkeztek, azokat egy harmadik ellenében csak annyiban érvényesitheti, amennyiben igazolni képes, hogy azon tények ez utóbbi előtt ismeretesek voltak.[1])

---

[1]) Fióktelep bejegyzéseért ugyanannyi illeték fizetendő, mint főtelep bejegyzéseért. (Illetékszabás 14. tétel *c)* pont.)

[1]) Bejegyzett czég változásának bejegyzéseért ugyanannyi illeték fizetendő, mint uj czég bejegyzéseért. (Ill. szabás 14. t. *a)* pont.)

A társas czég egyik tagja abból kilépvén, a benmaradt tag által egyedül, ügyvédi ellenjegyzés mellett beadott kérvény alapján is el lehet rendelni a kilépett tagnak a czégjegyzékből leendő törlését, mert a kereskedelmi törvény 65—67. §-aiban megkívánt alakszerüségek csak a czég bejegyzésének eseteiben kivántatnak meg. (C. 1417/1904. D. 95/64. K. J. 1., 165.)

Maga a közokiratba foglalt társasági szerződés biztositván a közkereseti társaság mindkét tagja részére azt a jogot, hogy a tuléló társasági tag az elhalt tag örököseinek hozzájárulása nélkül s a felszámolás mellőzésével a közkereseti társaság volt üzletét az addig használt társasági czég alatt akár egyéni üzletként, akár egyedül, akár mással társaságban tovább folytathassa, amiért is a tuléló társasági tag azon kérelme, hogy az elhalt társtag ezen minősége kitörültessék s maga a czég felfolyamodóval, mint egyedüli czégbirtokossal az egyéni czégek jegyzékébe átvezettessék, nem utasitható azon okból el, hogy az elhalt társtag örököseinek hozzájárulását nem mutatta ki. (B. T. 970/1905. D. 97. 158.)

A czég megszünése esetében a czég törlése kérdésében hivatalból való fellépésnek helye van. (C. 5134/1883. M. 4., 30.)

Csak a kereskedelmi törvény által elrendelt bejelentések teljesitésére szoritható a kereskedő, ezek közé azonban az üzleti kör kiterjesztése vagy megválasztatása nem sorozható. (C. 166/1898. D. 79., 230.)

A kereskedelmi törvény 19. §-ában előirt bejelentések kikényszeritésére birságolásnak a kereskedelmi törvény 21. §. alapján szintén helye van. (B. T. 5459/1883. D. 36., 313.)

Aki bérbeadja üzletét s megengedi, hogy a bérlő az ő czége alatt folytassa az üzletet, a beszerzett áruk vételáráért felelős. (C. 431/1892. M. D. 9., 18.)

A czég bejegyzett birtokosa felelős a neve alatt folytatott üzletbe szállitott árukért, ha csak az eladó a birtokos személyében történt változásról nem tudott. (C. G. 64/1900. D. 71., 17. C. 6852/1898. D. 83., 2.)

Az eladó az áruk vételárát, valamely czég üzletébe szállitott árukért, a czégjegyzékben kitüntetett tulajdonostól nem követelheti oly esetben, ha a megrendelés és szállitáskor tudta, hogy az üzlet tulajdona nem a czégjegyzékben kitüntetett, hanem más személyt illet meg. (C. 92/1901. M. D. 9., 18.)

Alperes 1900. junius 18-án megvett egy eczetgyárat, melynek üzeme 1901. január 1-ig a régi tulajdonos neve alatt folytattatott. Bebizonyitottnak vétetett, hogy ezen közbeeső idő alatt is az üzem az uj tulajdonos előnyére, illetve terhére folytattatott. Ezen idő alatt a régi tulajdonos saját nevében rendelt árut és a vételárról ugyancsak a régi tulajdonos adott fedezeti váltót, — általában az ügylet körül nem az uj, hanem a régi tulajdonos szerepelt vevőként, akin azonban a követelést később nem lehetett behajtani. Az eladó most utólagosan az uj üzlettulajdonost perelte azon a czimen, hogy az árukat tényleg ez vette át, dolgozta fel és adta el tovább. Az uj üzlettulajdonos fizetésre köteleztetett, mert a kereskedelmi üzlet átruházása esetében az átruházó jogelőd által megrendelt és annak czimére elküldött, sőt annak fedezeti váltóival biztositott áruk vételáraért az üzletet átvevő jogutód felelős akkor, ha az eladó az üzlet tulajdonosában történt változás tekintetében megtévesztetett. (C. 1062/1903. K. J. 1., 136.)

Be nem jegyzett czégnél az átruházás nem lévén bejegyezhető, az átruházó harmadik jóhiszemü felekkel szemben az átruházás után is felel. (C. 1121/1887. M. 4., 29. és C. 552/1895. P. T. 32., 82.)

Nem felelős azonban az átruházó az átvevő által elkövetett czégbitorlásért. (C. 1157/1896. D. 74., 307.)

A kereshetőségi jog ellen felhozott kifogást az elsőbiróság helyesen mellőzte, mert az a körülmény, hogy a czégtulajdonos személyében történt változás a czégjegyzékbe be nem vezettetett, a kereskedelmi törvény 21. és 22. §-ában foglalt rendelkezéseket maga után vonhatja ugyan, a felperesi jog megállapitására azonban befolyással nincsen. (C. 1442. D. 72., 23.)

20. §. Ha kereskedelmi üzlet átruházásánál az átvevő czég az addigi kötelezettségeit magára vállalja, a hitelezőket ezen kötelezettségek tekintetében ugy az átadó, mint az átvevő ellen kereseti jog illeti.[1])

A kereskedelmi törvény 20. §-a szerint, valamely kereskedelmi üzlet átruházásával az átvevő a czég addigi kötelezettségeiért csak abban az esetben felelős, ha a czég kötelezettségeit magára vállalja. (C.189/1898. Gr. 6.)

A passivák átvállalása már magában véve, annak közzététele nélkül is megállapitja az átvevő felelősségét. (C. 638/1879. D. 24., 110. C. 167/1879. D. 22., 90. C. 189/1898. Gr. 6.)

Az üzlet átvevőjének általánosságban tett az a nyilatkozata, hogy az üzletet változatlanul folytatja, elégséges a passivák átválla-

[1]) A kereskedelmi üzletek áruházásáról az 1907. évi julius havában az igazságügyminister által törvényjavaslat terjesztetett a képviselőház elé. — A hozandó törvény, amennyiben ezt technikai okok ki nem zárják, a kötet végén fog közöltetni.

lásának megállapitására. (C. 1548/1896. T. E. 97., 2.)

Üzleti adósság átvállalása az üzlet átvételénél előfordult tényekből vont okszerü következtetés utján is megállapitható. (C. 3409/1899. P. T. 39., 25.)

Erre példák:

II. r. alperes a hentes-üzletet saját neve alatt és csak egy pár nap közbeesésével, férje, az I. r. alperes közreműködése mellett ugyanazon helyiségben folytatván, melyben előbb I. r. alperesnek hentes-üzlete volt, anélkül, hogy a férjével előbb üzleti összeköttetésben állott feleket értesitette volna, hogy az ujonnan az ő, t. i. II. r. alperes neve alatt megindított hentes-üzlet egészen különálló és az előbb férje neve alatt vezetettel semmi összefüggésben sem álló vállalat, ily körülmények közt II. r. alperes olyannak tekintendő, mint ki férjének üzletét annak terheivel és kötelezettségeivel átvette és azt mint ilyent folytatja. (C. 1078/1885. M. 4., 30. J., 85., 38.)

Abban az esetben, amidőn a nő átveszi és saját czége alatt folytatja a férje üzletét, de a férj azt tovább vezeti és a férj minden értesités nélkül tovább vásárol ugyanattól a kereskedőtől, akitől ezelőtt is vásárolt és a férj a fizetések eszközlésekor nem jelenti ki, hogy azok az utóbbi árutételekre történnek, ugy az eladó jogositva van a fizetéseket a régi, csak a férjet terhelő tételekre forditani és a nő az üzletébe jutott ujabb árutételek kifizetését nem tagadhatja meg. (C. 5918. 1898. D. 83., 34.)

A kereskedelmi törvény 20. §-a rendelkezéseiből nyilvánvaló, hogy az üzlet átvevője a czég eddigi kötelezettségeiért csak akkor és ugy felelős, ha és amennyiben ennek kötelezettségét is magára vállalta. Az üzlet átvevője jogosult ennél fogva az üzlet eddigi kötelezettségeit csak részben vagy bizonyos feltételek mellett és korlátok közt is átvállalni, mely esetben őt a kötelezettség csak oly módon és mérvben terheli, amely módon és mérvben ő a kötelezettséget átvállalta. (C. 1054/1903. D. 94., 306. és C. 339/1886. D. 43., 93. C. 147/1886. Ü. L. 86., 15. C. 709. 1894. P. T. 30., 117.)

Aki másnak áruraktárát az azt terhelő, ha nem is részletezett, de egy sommás összegben meghatározott terhekkel együtt vette át, az átruházó czég hitelezőjével szemben kötelezettségben áll. (C. 1321/1900. M. D. 9., 18.)

Aki valamely üzlet raktárának átvétele mellett arra kötelezte magát, hogy az üzlet tartozásait kifizeti, ebbeli kötelezettségének arra való tekintet nélkül tartozik eleget tenni, hogy az átvett áruraktárban elegendő fedezetet nyert-e az összes tartozások kielégitésére. (C. 888/1899. M. D. 9., 18.)

Aki valamely árutárt azzal a kötelezettséggel vett át, hogy az átruházónak tartozásait rendezni fogja, kétségtelenül köteles az átruházó hitelezőjét olyan arányban kielégiteni, amely arányban az átvett vagyon az összes üzleti hitelezők kielégitésére fedezetet nyujt; s ebbeli kötelezettsége alól csak ugy menekül, ha bizonyitja, hogy az árutár a már adott kielégitésnél többre nem volt elegendő. (C. 20/1899. Azonos 622/1903. M. D. 9., 20.)

A kereskedelmi törvény 20. §-ának rendelkezéséből nem következik, hogy az átvevő az átruházó ellen külön lefolytatott pernek költségeit is megtériteni tartoznék. (C. 748. 1899. M. D. 9., 19. G. D. 4., 42.)

Az üzlet átruházása rendszerint még nem jogositja fel azt, aki az üzlet átruházójával ügyletet kötött, ennek felbontására. (C. 617/1889. D. 52., 72.)

De ha az átruházó az átruházás folytán szerződéses kötelezettségének teljesitésére képtelenné válnék, akkor igen. Igy azon esetekben, midőn a biztositó-társaság dijtartalékát, habár viszonbiztositás czimén másra ruházta át. (C. 274/1878. D. 20., 47. C. 394. 1878. D. 21., 183. C. 547/1885. D. 41., 262. és C. 223/1886. D. 43., 146.)

Minthogy az átruházó az átruházás után is az átvevővel egyetemleges felelősségben marad, az átruházáshoz hitelező beleegyezése nem szükséges. (C. 899/1891. D. 56., 237. és C. 1470/1891. Ü. L. 91., 62.)

Csak akkor szünik meg az átruházó felelőssége, ha hitelező ehhez kifejezetten hozzájárult, abból azonban egymagában, hogy hitelező az átvevő ellen keresetet indit, a hozzájárulás nem következtethető. (C. 899. D. 56., 237.)

Átruházó az üzlet átruházása után létrejött kötelezettségekért is felelős harmadik jóhiszemü irányában, ha a változás a czégjegyzékben közzé nem tétetett. (C. 522/1895. P. T. 32., 11. C. 5918/1898. D. 83., 83. és C. 92/1901. Gr. 4., 25.)

Ha a vevő a megrendeléskor tudta azt, hogy az eladó már másra ruházta az üzletét, akkor az uj tulajdonosnak tartozik fizetni. (C. 1235/1900.)

Az előd az utód által az átruházott czéggel elkövetett bitorlásért nem felelős. (C. 1157/1896. D. 74., 307.)

Tévesen hivatkozik felperes e tekintetben a kereskedelmi törvény 89. §-ára, mert e szakasznak azon rendelkezéséből, hogy aki valamely fennálló közkereseti társaságba lép, a belépése előtt keletkezett társasági kötelezettségekért a többi tagokkal egyenlően felelős, sem közvetlenül, sem joghasonlatosságánál fogva nem következik, hogy egy ujonnan keletkező közkereseti társaság a társasági tagok korábbi üzleti tartozásaiért felelni tartozzék. (C. 1902/1893. P. T. 30., 50.)

Felperes a czégből kiválván, az abban bentmaradó czégtag magára vállalta a czég

összes követeléseit és terhelt. Ez alapon a felperes a bentmaradt czégtagtól peres uton ama még le nem járt váltók kiadását követelte, melyek által ő — a felperes is — kötelezve volt. A biróságok felperest keresetével elutasitották, kimondván, hogy a passivák átvállalásából felperes irányában alperesre csak az a kötelezettség hárult, hogy amennyiben felperes valamely társasági kötelezettség alapján megtámadtatnék és ez alapon teljesiteni tartoznék, ennek a teljesitésnek megtéritését az alperestől követelheti. (C. 1463. 1903. M. D. 9., 18.)

Ha alperes az üzletet a kimutatott tartozások átvállalása fejében vette át, az a körülmény, hogy a kimutatott tartozások némelyike nem vagy nem oly mértékben állott fenn, vagy hogy a hitelezők leengedést nyujtottak, nem jogositva fel az eladót, hogy az ilykép kiszámitott különbözetnek maga javára kifizetését követelhesse, ha csak idevonatkozó megállapodás nem létesült. A ki nem fizetett tartozásoknak maga javára való kifizetését sem követelheti eladó, mivel ahhoz az ő hitelezőinek van igénye. Erre nézve csakis biztositást követelhetne a tekintetben, hogy eladó a tartozások alól mentesitessék, de azt is csak ugy, ha kimutatja, hogy s szerződés megkötése óta változott viszonyoknál fogva ebbeli igénye veszélyeztetve van. (C. 102/1903.)

21. §. Ki a jelen törvénynek a czégbejegyzésre vonatkozó rendeleteit meg nem tartja, az erre az illetékes törvényszék által hivatalból 500 forintig terjedhető pénzbirsággal szoritandó.

A pénzbirság kiszabásával egyidejüleg az illető félnek a bejegyzés eszközlésére 14 napi határidő szabandó, melynek sikertelen lefolyása után a pénzbirság végrehajtás utján behajtatik. A kiszabott, de be nem hajtható pénzbirság fogságra át nem változtatható.

Hasonló eljárásnak van helye azok ellenében is, kik valamely czéget jogosulatlanul használnak, épségben maradván emellett a 24. §. intézkedései.

Sem a kereskedelmi törvény, sem az eljárási rendelet nem tartalmaz oly rendelkezést, melynek alapján valamely bejegyzett kereskedő czége hivatalból törölhető lenne, miért is a perenkivüli eljárás során a czégtörlés elrendelésének csak a czégbirtokos, esetleg jogutódjának kérelmére van helye, mig harmadik személy erre irányuló igényének alapjául csak per során hozott jogerős biról itélet szolgálhat. (B. T. 2655/1904. D. 95., 305.)

Nincs a kereskedelmi törvénynek olyan szabálya, mely a biróságot feljogositaná arra, hogy a kereskedőt, kinek czégét korábban ez iránt benyujtott bejelentése és az ezen bejelentés adatainak a czégrendtartás 3. §-a értelmében a biróság belátására bizott mérlegelése alapján már bejegyezte, az alapon, hogy a bejelentés adatait a foganatositott czégbejegyzés elrendelésének alapjául utóbb elégségesnek nem találta, a bejelentés kiegészitésére hivatalból felhivhassa s a felhivás teljesitésének elmulasztásához azt a jogkövetkezményt füzhesse, hogy különben az általa már eszközölt és közzé is tett czégbejegyzésnek törlése hivatalból elrendeltetni fog. (B. T. 3126/1903. D. 93., 360.)

Részvénytársaság czégének megváltoztatása nem rendelhető el hivatalból azon okból, mert azon község neve, mely a czégben foglaltatik, megváltoztattatott. (Szegedi T. 4829/1904. K. J. 1., 105.)

Kereskedő az üzleti körben beállott változásnak bejegyzésére nem szoritható. (C. 166/1898. D. 79., 230.)

A biróság csak a birságot szabhatja ki, nincs azonban feljogositva sem a megszünt, sem a jogosulatlanul használt bejegyzett czéget hivatalból törölni. (B. T. 5709/1877. D. 28., 256.)

A 21. §-ban emlitett czégbejegyzés alatt nemcsak az ujonnan keletkezett czégnek bejegyzése, hanem a czégben történt változásnak és a czég megszüntének a czégjegyzékbe bevezetése is értendő, miért is, ha valamely czég megszünt és ez szabályszerüen be nem jelentetik, a czégjegyzékből törlés iránt a kereskedelmi törvény 21. §-a alapján hivatalból fellépésnek van helye. (C. 5459/1883. M. 4., 30.)

A biróságnak ugy törvényes felügyeleti jogánál fogva, mint a czégvalódiság elvéből kifolyólag nemcsak joga, de kötelessége is, amennyiben akár a felszámolónak beterjesztett jelentéséből, akár egyébként megállapithatja, hogy a felszámolásnak tárgya többé egyáltalán nincs, a felszámolásnak törléséről és az üzleti könyvek megőrzéséről hivatalból intézkedni. (C. 622/1905.)

A kereskedelmi törvény 21. §-ában meghatározott pénzbirság alkalmazásának csakis perenkivüli eljárásban lévén helye, az ez iránt intézkedő itélet megsemmisittetett. (C. 846/1899. D. 84., 273.)

A hasonnevü fél részéről a bejegyzett, de megszünt hasonnevü czég törlése azon az alapon sem kérelmezhető, ha különben az ő hasonló czége toldás nélkül nem volna bejegyezhető. (B. T. 2655/1904.)

A kereskedelmi biróságnak hatásköre a történt czégbejegyzés előtt csupán arra ter-

jed, hogy a kereskedelmi törvény 21. §-ának értelmében ezen törvénynek a czégbejegyzésre vonatkozó rendeleteinek érvényt szerezzen; annak meggátlására szolgáló intézkedések azonban, hogy a biztositási vállalatok a czégbejegyzés előtt üzletüket a törvény ellenére ne folytassák, a kereskedelmi biróságok hatáskörén kivül esik. (C. 669. 1882. M. 4., 30.)

22. §. A biróságok általában, különösen pedig a hagyatéki és csődbiróságok, nemkülönben a kereskedelmi és iparkamarák és az iparhatóságok, amennyiben hatáskörükön belül a bejegyzési kötelesség megsértéséről vagy a czég jogosulatlan használásáról hivatalos tudomást nyernek, erről az illetékes törvényszéknek haladéktalanul jelentést tenni tartoznak.

Az az intézkedési jogkör, amely a kereskedelmi és iparkamarákat a kereskedelemügyi m. kir. ministernek 1890. évi 2631. sz. rendelete értelmében a czégbejegyzési kötelezettség teljesitésének ellenőrzése és a megszünt czégeknek hivatalos törlése tárgyában megilleti, nem terjed ki az ő előterjesztésükre hozott birói határozatok ellen a felebbviteli jognak gyakorolhatására és pedig annál kevésbbé, mert ily felebbezési jogkörrel a kereskedelmi és igazságügyi ministereknek 1883 május 31-én kelt rendeletével csak a czégbiztos van felruházva. (C. 160/1898. D. 79., 230.)

23. §. Ha kereskedő vagy kereskedelmi társaság, vagy ennek akár bel-, akár kültagja ellen csőd nyittatik, e körülmény a törvényszék által a kereskedelmi czégjegyzékben, külön kihirdetés nélkül, haladéktalanul kitüntetendő.

Amennyiben a kereskedelmi czégjegyzék, melyben az érintett bevezetésnek történni kellene, nem a csődbiróság által vezettetik, ez utóbbi a csődnyitásról azon törvényszéket értesitendi, mely által a kereskedelmi czégjegyzék vezettetik.

A kereskedelmi törvény 23. §-a szerint a czég ellen nyitott csőd a kereskedelmi czégjegyzékben külön hirdetés nélkül lévén kitüntetendő, a csőd folytán beállott czégfelosztásnak a központi értesitőben való külön kihirdetése nem szükséges. (C. 880. 1885. M. D. 9., 19.)

24. §. Ki valamely czég bitorlása által jogaiban sérelmet szenved, követelheti, hogy a bitorló czég további használatától, a 21. §-ban érintett pénzbirság mellett, eltiltassék és kártérítésben elmarasztaltassék.

A kár létezése és mennyisége felett a törvényszék a fenforgó körülmények alapján, esetleg szakértők meghallgatása mellett, szabad belátása szerint határoz.

A törvényszék emellett a sértett fél kérelmére hozott határozatának a marasztalt fél költségein leendő közzétételét is elrendelheti.[1])

Czégbitorlás esete akkor forog fenn, ha valaki valamely már bejegyzett czéget jogos tulajdonosának beleegyezése nélkül használ, még pedig akként, hogy az általa használt czég a korábban már létező czéggel teljesen egyező vagy az utóbbitól csak csekély, a különbséget elrejtő s félrevezetésre alkalmas mérvben tér el. A czégbitorlás megállapitására szükséges tehát, hogy a jogosulatlan használat a czég tartalmának egészére is, nemcsak egyes szavaira, vagy csak a jelzők hasonlóságára vonatkozzék. (C. 1328/1892. D. 51., 25.)

Valamely czég jogosulatlan használata alatt az érthető, ha valaki az illető czéget jegyzi vagy czimtáblájára, számláin, levélpapirjain irja vagy rányomtatja, de nem már az, ha azt állitja, hogy az ő czége ama másik czégnek fiók-telepe, illetőleg tulajdonosa. (C. 426/1902. D. 91., 341.)

Czégbitorlás forog fenn, ha a jogosulatlan czég nemcsak egyes ügyletkötéseknél, hanem az üzlet folytatásánál, általában az üzleti tevékenység külső kifejezésénél, pl. czégtáblán, hirdetésekben, árjegyzékeken, üzleti leveleken stb. akár csak toldásképen is használtatik. (C. 5192/1884., 653/1885.)

A régi czégtábla meghagyása is czégbitorlás. (C. 765/1889.)

Nem czégbitorlás, ha valaki másnak nevét vagy czégét nem czégül, hanem pusztán áruinak megjelölésére, azaz védjegy gyanánt használja. (C. 850/1887.)

Az áruminták átadása és elküldése az üzlet folytatásához tartozik s a »D. és N.« czég az árumintákon létező boritékok nyomtatott szövege szerint nem az áruk megjelölésére, vagyis nem védjegy gyanánt szolgál, hanem az áruminták eredetének megjelölése végett használtatik. Igy tehát, tekintettel arra, hogy a kereskedelmi törvény 10. §-a értelmében a czég azon név, mely

[1]) V. ö. 1878 : XX. t.-cz. (Ausztriával kötött vám- és keresk. szövetség.)

alatt a kereskedő üzletét folytatja s melyet aláirásul használ, a) alatt csatolt boritéklapoknak az üzleti felek részére átadása és elküldése által a czég használtatott s ennélfogva a fentebb felsorolt tények a czég jogosulatlan használatát, vagyis a czég bitorlását magukban foglalják. (C. 1575/1904. Azonos 5192/1884. D. 61., 100.)

A kereskedelmi törvény 24. §-ában emlitett czégbitorlás esete csak akkor forog fenn, ha megállapitható, hogy valaki másnak a czégét jogosulatlanul használja. A czég használata pedig csak akkor állapitható meg, ha valaki az illetőnek czégét jegyzi, vagy czimtáblájára, számláira, levélpapirjaira irja, vagy reányomatja, vagy egyéb módon a saját üzletének ismertetésére feltünteti. Nem képez tehát czégbitorlást alperesnek abbeli eljárása, hogy a felperesnek adott megbizás alapján az alperes a fuvarozás végett átadott ládát mint a felperes czég állitólagos megbizottja átvette s szekérre tette. (Ü. L. 22., 30.)

A valóságnak megfelelő czégtoldatnak használata, ha ez a toldat egy már korábban bejegyzett czég toldatával meg is egyezik, nem esik a czégbitorlás fogalma alá. (C. 436/1901. C. 1328/1892. D. 61., 96. C. 1157. 1896. D. 71., 307.)

Czégbitorlást követ el az is, aki czéget vagy czégtoldatot, habár csak árjegyzékben vagy üzleti hirdetményekben, jogosulatlanul használ. (C. 2192/1884.)

Az a körülmény egymagában, hogy ugy a felperesnek, mint alperesnek czégében bennfoglaltatik az »olajipar« szó, nem eshetik a czégbitorlás fogalma alá, mert ez a szó az üzleti foglalkozást jelzi; ennek a jelzőnek használata mindenkit, ki az olajipar terén folytatja üzletét, ép ugy megilleti, mint magát a felperest. De nem szolgál az az alperesnek az általa választott czég használatától való eltiltására az a körülmény sem, hogy a röviditett czégü czimmel ellátott egyikmásik levél nem azon czég birtokába jutott, amelyhez az intézve volt. (C. 13/1903. D. 92., 31.)

Az a körülmény, hogy az alperes által jogosan használt czégszöveg egy része nagyobb, másrésze kisebb betükkel van a czimtáblán kiirva, a czégbitorlás tényálladékát meg nem állapitja. (C. 526/1905. D. 100., 252.)

Czégbitorlást csak czéghasználat által lehet elkövetni, az az eljárás tehát, hogy valaki egy más személy nevében fuvarozásra átvesz árukat, czégbitorlásnak nem minősithető. (C. 1209/1904. K. J. 2., 460.)

Czégbitorlás nem forog fenn, ha az azonos családi, de különböző keresztnév alatt bejegyzett czégnek árui csakis a családi név alatt hozatnak forgalomba. (C. 1157/1895. D. 74., 307.)

Nem forog fenn czégbitorlás esete, ha a már létező »Singer Co. varrógép részvénytársaság« czég mellett valaki a »Singer és társa varrógépgyár raktára« uj czéget használja. Ellenben ugyanezen czégnek ekképen használt német szövege: Singer & Comp. felette alkalmas arra, hogy a vevő közönséget a két czég tekintetében megtévessze és igy a bitorlás erre nézve megállapitható. (C. 57/1906. H. D. 1., 190. K. J. 4., 185.)

Felperes czégbitorlás megtorlása iránt inditott keresetét arra alapitja, hogy alperesek az általuk eladott árura felperes czégét magában foglaló nyomtatott papirlapot illesztettek. Alperesek a jelen esetben felperes czégét csak akkor bitorolták volna, ha a B) alatt csatolt vásznat felperes nevében, tehát felperes czége alatt adták volna el; mert felperes kereskedői nevének, a czégnek használatával csak akkor éltek volna vissza, tehát felperes czégét csak akkor bitorolták volna. Ellenben, hogy a kérdéses árura felperes czégét magában foglaló nyomtatott papirlapot alperesnek illesztették, azon tény által, hogy az árut ily módon adták tovább, minthogy az árut felperes czégét magában foglaló nyomtatott papirlappal ellátva, de saját nevük alatt adták tovább, az ügylet megkötésénél tehát felperes czégét nem használták, a kereskedelmi törvény 24. §-ában emlitett czégbitorlást el nem követték. (C. 850. 1887. D. 48., 2.)

Czégbitorlás esete forog fenn, ha az előbb fennállott és feloszlott közkereseti társaság czégét az egyik tag az általa folytatott üzlet czégében toldatként használja. (C. 282/1900., 631/1898., 271/1885., 653/1885. D. 81., 173. D. 39., 27.)

A czégbitorlást a czégnek az alkalmazott által való jogosulatlan használata is megállapitja. (C. 1575/1904. M. D. 9., 24.)

Ha szerződés által a felek kölcsönösen eltiltattak attól, hogy az általuk addig közösen birt czéget, akár jogutódlást jelző toldással, akár pedig anélkül használják: ezen szerződési kikötés szerint azt czélozták, hogy a czég törlése után egyikük se használhasson és jegyeztethessen be semmi körülmények között, tehát harmadik személy társaságában és hozzájárulásával sem a közösen birt czéggel azonos szövegü czéget. (C. 631/1898.)

A bejegyzett czégszövegnek meg nem felelő czégtábla használata ipari kihágás és az eljárásra nem a czégbiróság, hanem az iparhatóság illetékes. (B. T. 3121/1901.)

Czégbitorlás iránt a kereskedelmi törvény 24. §-a alapján csak azt illeti meg a kereseti jog, aki a megtámadott czég használata által jogaiban közvetlenül érintetik. (C. 846/1899. D. 84., 143.)

Czégbitorlásnak eltiltása kérhető károsodás igazolása nélkül is; ugyszintén azon esetben is, ha felperes czégéhez annyira

hasonló czéget használ alperes, hogy azáltal mások tévedésbe ejtethetnek. (B. T. 2971. 1877.)

Amennyiben felperes kárigénynyel lép fel, köteles a kár megállapitására kellő alapot szolgáltatni, a kár létezését és mennyiségét valószinüvé tenni köteles. (C. 765/1889. D. 53., 41.)

A kereseti jogosultság a czégbitorlás miatt panaszlót megilleti akkor is, ha czége be sincs jegyezve. (C. 653/1885. D. 39., 27. Korábban ellenk.: L. J. 753/1878. D. 21., 143.)

A magánfél valamely állitólagos jogosulatlan czéghasználat által okozott sérelmének orvoslását csakis a kereskedelmi törvény 24. §-ában szabályozott peruton követelheti, s ha kérvénynyel járul a biróság elé, ez csupán feljelentés jellegével bir, és mint ilyen, a biróságot az eljárás megindítására nem kötelezi. (B. T. 766/1904. D. 95., 43. és C. 636/1903.)

A kereskedelmi törvény 24. §-ának a 21. §-ával való egybevetéséből nyilvánvaló, hogy czégbitorlás esetében a bitorló a czégbitorlás megállapitásával azonnal pénzbirsággal nem büntethető, hanem előbb a bitorolt czég használatától pénzbirság terhe mellett eltiltandó s a pénzbirság csak akkor lesz behajtható, ha a bitorló a bitorolt czéget az annak használatától történt eltiltás daczára is tovább használja. (C. 1575/1904. D. 96., 135.)

A czégbitorlástól való eltiltás hirlapi közzététele csak rosszhiszemüség esetén rendelendő el. (C. 282/1900. Azonos 765/1889. D. 53., 41.)

Czégbitorlási perekben a perrendtartásban szabályozott előfeltételek mellett viszonkeresetnek helye van. (C. 1575/1904. D. 96., 135.)

Ha igaz volna is, hogy megengedtetett alperesnek, hogy a czégtoldatot mindaddig használhassa, mig arra szüksége leend, a toldat használhatásának nemcsak időbeli korlátozását, hanem egyszersmind föltételét is képezvén a szükségesség, azt az ezt vitató alperes tartozott volna kimutatni. (C. 143. 1901.)

A törvényszék a jogosulatlan czég használatát pénzbirság mellett hivatalból eltilthatja, de a netalán bejegyzett jogosulatlan czéget hivatalból nem törölheti (B. T. 5709. 1877.)

Ellenben a jogaiban sértett fél keresetére hozott itéletben a pénzbirság alkalmazása mellett a bitorló czégének a czégjegyzékben való törlése és a czégtábla eltávolitása is elrendelhető (C. 653/1885. C. 8/1907.)

A »Nemzetk. szállitmányozó társulat r.-t. magyarországi fiókja Budapesten« czégnek — a »Nemzetközi szállitmányozási részvénytársaság« czég ellen czégbitorlás miatt inditott perében a kir. Curia 8/1907. számu itéletét l. az 566. §-t követő »Függelék« végén.

Kisiparosok, illetve kiskereskedők, kik nem esnek a czégbejegyzési kötelezettség alá, nem követhetnek el czégbitorlást, mert czégük a kereskedelmi törvénynek megfelelő czégnek nem tekinthető. Ellenük legfeljebb névbitorlás czimén lehet az ipar törvény 58. §-a alapján vagy köztörvényi uton eljárni.)

NEGYEDIK CZIM.

Kereskedelmi könyvek.

25. §. Minden kereskedő köteles bekötött, laponkint folyószámmal ellátott és átfüzött könyveket vezetni, melyek ügyleteit és vagyoni állását teljesen feltüntetik; emellett azonban szabadságában áll a könyvezés bármily módját s ennél bármily élő nyelvet használni.

Bevezetések a rendszerint kitöltendő helyeken hézag hagyása nélkül teljesitendők. A bevezetés eredeti tartalmát kitörlés által vagy másként olvashatlanná tenni, valamit kivakarni, vagy oly változtatásokat tenni tilos, melyek minőségüknél fogva kétséget hagynak aziránt, vajjon az eredeti bevezetéskor vagy később történtek-e.

A be nem jegyzett kereskedő is köteles könyveket vezetni s ha ezt elmulasztja, csőd esetén a vétkes bukás vétségében bünös. (C. 9902/1883. D. 30., 144.)

Könyvek vezetésére a kereskedő birság terhe alatt nem szoritható. (B. T. 3191/1883. M. 4., 34. — Kivétel áll fenn a részvénytársaságoknál (198. §.) és a szövetkezeteknél. (243. §.)

Át nem füzött könyvek bizonyitó erővel nem birnak (C. 1255/1888. J. Sz. 2., 170.)

A czég törlése nem szünteti meg a könyvek bizonyitó erejét. (B. T. 3417/1893. és K. V. T. 324/1895.)

A könyv hitelesitése annak bizonyitó erejére semmi befolyást nem gyakorol. (C. 172. 1897.)

A strazzának czimzett első feljegyzési könyv a kereskedelmi törvény 25. §-a rendelkezése ellenére átfüzve nem lévén, hitelességgel már ez okból sem bir, de a perben különösen a szakértők véleménye és az észrevételezési tárgyaláshoz 2. és 3. NB. alatt csatolt kivonatok alapján kiderittetett, hogy abban szabálytalanságok fordultak elő, egyes

tételek a lapok alján, a vonal alatt más tintával találtatnak bejegyezve és különösen az a két tétel is, mely az állitott kölcsönnek alkatrészét képezi, a vonatkozó lapoknak legvégén, utolsó tétel gyanánt a vonal alatt más tintával van beirva; mert másrészről a főkönyv a segédkönyv alapján készülvén, ha a segélykönyv aggályos, maga a főkönyv is hitelességében szenved. (C. 1255/1888. J. Sz. 2., 170.)

Az üzleti dolgokban utazó nagykereskedőknél sem nem szokásos, sem nem szükséges utiköltségeiket vasuti jegy, bérkocsi, szállodai szoba ára és élelmezés szerint részletesen elkönyvelni, s amennyiben azok tulságosaknak nem tekinthetők, a becslő-eskü az összegek megállapitására elegendő. (C. 1285. 1903. M. D. 9., 26.)

A héber nyelven vagy más nyelven, de héber betük alkalmazása mellett vezetett iparkönyvek és feljegyzések, ha tartalmuknál és rendeltetésüknél fogva az illetéki szabályok 1. §-ának *C)* 3. pontjában, illetőleg az illetéki dijjegyzék 58. tétele alatt jelzett üzleti könyvek minőségével birnak, a most idézett tétel rendelései szerint járó bélyegilleték alá esnek, mert ezen illeték lerovása iránti kötelezettség azon körülménytől, hogy az üzleti könyvek és feljegyzések a kereskedelmi törvény határozatai értelmében birnak-e bizonyitó erővel vagy sem, függővé téve nincsen, s az illetéki szabályok az 1. §-ban felsorolt bélyegköteles okiratok, iratok és üzleti könyvekre nézve, a nyelv tekintetében, melyen azok kiállittatnak, illetőleg vezettetnek, kivételt nem tartalmaznak. (P. M. 38825/1885.)

26. §. Minden kereskedő köteles üzlete megkezdésekor leltárt késziteni, tehát ingatlan vagyonát, követeléseit és tartozásait, készpénze mennyiségét és egyéb javait pontosan összeirni és az egyes javak értékét kitüntetni, egyuttal a követelő és tartozó állapotnak egymáshozi viszonyát kimutató mérleget szerkeszteni. E leltár és mérleg azontul minden évben elkészitendő.

Ha a kereskedő oly árutárral bir, melynek leltározása az üzlet természeténél fogva, minden évben nem eszközölhető, elég, ha az árutár minden második évben leltároztatik.

A kereskedelmi törvény 26. §-a értelmében a mérleg minden évben készitendő és e szakasz második pontja csakis a leltárra, nem pedig a mérlegre nézve engedi meg, hogy az minden második évben készittethessék. (C. 25286/1881. M. D. 9., 26. G. D. 4., 54.)

27. §. A leltár és mérleg a kereskedő által aláirandó. Közkereseti és betéti társaságoknál az érintett okmányokat minden személyesen felelős társtag aláirni tartozik.

A kereskedőnek szabadságában áll a leltárt és mérleget egy evégre rendelt könyvbe iktatni, vagy minden alkalommal külön összeállitani. Az utóbbi esetben az okmányok időrendben összegyüjtve elteendők.

28. §. A leltár és mérleg összeállitásánál a javak és követelések azon érték szerint veendők számitásba, melylyel azok a felvétel idejekor birnak.

A kétes követelések valószinü értéküktben veendők fel, a behajthatlanok pedig lejegyzendők.

29. §. Minden kereskedő köteles a kapott üzleti leveleket megőrizni, az általa küldöttek másait pedig — másolat- vagy levonatban — egy másolati könyvbe időrendben bevezetve megtartani.[1])

30. §. A kereskedők kötelesek kereskedelmi könyveiket, az azokban történt utolsó bejegyzés keltétől számitva legalább tiz éven át megőrizni.

Ugyanez áll a kereskedelmi levelek, a leltárak és mérlegek tekintetében is.

31. §. Bejegyzett kereskedőknek szabályszerüen vezetett könyvei kereskedelmi ügyletekből eredő perekben rendszerint nem teljes eskü vagy más bizonyitási eszköz által kiegészithető bizonyitékot képeznek.

A könyveknek ezen bizonyitó ereje kereskedők ellenében a peressé vált bejegyzés keltétől számitandó tiz, nem kereskedők ellenében pedig két évi időtartamra terjed.

Egyébiránt afelett: kell-e a könyveknek nagyobb vagy kisebb bizonyitó erőt

---

[1]) A kereskedő leveleinek bélyegmentességéről szól az 1881 : XXVI. t.-czikk 6. §-a.

tulajdonitani, hogy oly esetben, midőn a peres felek kereskedelmi könyvei egymástól eltérnek, ezek mint bizonyitási eszköz teljesen mellőztessenek-e, vagy melyik fél könyveinek kelljen több bizonyitó erőt tulajdonitani, a fenforgó körülményekhez képest a biróság határozand.[1])

Az utolsó bevezetés után 20 év mulva a kereskedelmi könyvek már mi bizonyitó erővel sem birván, egyéb valószinüsitő körülmények hiányában még az egyoldalu főeskü megitélése sem képeznek elegendő támogató adatot. (C. 649/1906. K. J. 3., 359.)

A kereskedő könyvei mellette és ellene egyaránt bizonyitanak. (C. 4911/1881. M. 4., 35. C. 661/1881. D. 29., 160.)

A könyvek bizonyitó erejét az a körülmény, hogy a czég a kereskedelmi törvény 31. §-ában emlitett időn belől kitöröltetett, nem érinti. (K. V. T. 324/1895. D. 71., 344.)

A kereskedelmi könyvek nemcsak tevőleges, hanem nemleges irányban is bizonyitanak, igy abból, hogy egy rendszerint bevezetés tárgyát képező körülmény abban elő nem fordul, a vitatott körülmény meg nem történte ellen szól. (C. 525/1876. D. 17., 104.)

A kereskedelmi könyvek csakis kereskedői ügyletből eredő perekben birnak a kereskedelmi törvény 31. §-nak rendelkezésénél fogva bizonyitó erővel. (C. 632/1905. J. 24., 32.)

A kereskedői könyvek csakis azoknak a tényeknek meg vagy meg nem történtét bizonyitják, melyek a rendes könyvvitel szabályai szerint bevezetendők. (C. 902/1898. P. T. 37., 9. C. 450/1892. M. D. 9., 27.)

Nem bizonyitják a könyvek : az áru megrendelésének és kézhezvételének tényét. (C. 95/1891., C. 1106/1891. C. G. 172/1897. D. 77., 268., C. 777/1898., C. 902/1898. P. T. 37., 9. C. 960/1888. D. 50., 44. — A kölcsön létrejöttét vagy annak leszámitolását. (C. 19/1891. M. D. 9., 27. C. 12559/1879. D. 24., 63. C. 9364/1890. D. 52., 208.) — Harmadik részéről pénzeknek beszedését, mint nem a könyv tulajdonosának tényét. (B. T. 4105. 1886. M. D. 9., 27.) — Azt, hogy azokat a kötvényeket és dijnyugtákat, melyek értékével az adós megterheltetett, ez tényleg át is vette. (C. 735/1902. M. D. 9., 27.) — Az adott előleg elszámolását. (C. 127/1903. Gr. 6., 28.)

Még kevésbbé bizonyitanak a könyvek az ügylet jogi minősitésére nézve, pl. hogy valóságos vételről vagy pl. különbözeti ügylet létesült el. (C. 6767/1885. D. 42., 70.)

[1]) Lásd az 1893 : XVIII. t.-czikk 75. és 98. §-ait.

A kereskedői könyvek a feleknek csak egymás közötti ügyeiben birván bizonyitó erővel, a közadós hitelezői ellen, ha azokban a vitás követelés feljegyezve is volna, egyáltalán nem bizonyitanak. (C. 206/1885. M. D. 9., 27. G. D. 4., 56.)

A közkereseti társaság könyveinek tartalma a társaság tagjainak egymásközti jogviszonyaira nézve egymás ellenében teljes bizonyitékot nyujtanak, ha nem igazoltatik a kifogásoló részéről a bejegyzések helytelensége vagy valótlansága, azért általánosságban felhozott kifogások a könyvek tartalma ellen figyelembe nem jöhetnek, ha a kifogásoló nem állitja, hogy a társaság tartama alatt a könyvekbe be nem tekinthetett s hogy helytelenségük okából felszólalt volna. (C. 712. 1898. Gr. 1., 78.)

A részvénykönyv a részvénytársaságnak kereskedelmi könyvét képezvén, az iránt, hogy annak mily bizonyitó erő tulajdonitható, a kereskedelmi törvény 31. §-a szerint a fenforgó körülményekhez képest a biróság határoz. (C. 1009/1885. J. 85., 182.)

Állandó üzleti összeköttetés esetében az egyik üzleti fél a kézhez vett és nem kifogásolt egyes számlák tartalmának helyességét a perben már csak indokoltan tagadhatja meg. (C. 518/1900. M. D. 9., 28.)

Üzleti összeköttetést tanusitó könyvkivonat ellen általánosságban tett az a tagadás, hogy a tartozik rovat tételei alatt elkönyvelt áruk meg nem rendeltettek és át nem vétettek — figyelembe nem vehető. (C. 1278/905. K. J. 3., 89.)

A kereskedelmi összeköttetésben lévő felek közül a vevő az eladó által felmutatott könyvkivonatban feltüntetett egyes bejegyzések ellen részletes kifogást nem terjesztvén elő, az egyenlegben marasztalandó. (C. 781. 1898. M. D. 9., 28.)

Az alperes vevő az eladó felperes által neki szállitott áruk vételára iránti követelést részletező könyvkivonat ellen azt a kifogást hozván fel, hogy ő meg nem rendelte és át nem vette a terhére irt árukat, de nem tagadván a könyvkivonatban javára irt fizetéseket, ellene a fizetések összegének megfelelő megrendelések és átvételek bizonyitottnak veendők ; ezeken felül pedig a vevő lévén köteles megjelölni azokat az árukat, melyeket állitólag meg nem rendelt és át nem vett — amennyiben ezt nem részletezi, hanem csak általánosságban tagadja meg a bejegyzések valódiságát — tagadása figyelembe nem vehető. (C. 666/1898. M. D. 9., 28. G. D. 4., 64.)

A könyvkivonat egyes tételeinek kifogásolását nem pótolhatja eltérő tartalmu kimutatásoknak védelmül való felhasználása, miből folyóan az illető tételek megjelölése mellett részletesen nem tagadott könyv-

kivonat tartalma valónak veendő. (C. 265. 1900. M. D. 9., 28.)

A polgári törvénykezési rendtartás 35. §-a második bekezdésében szabályozott kivételes illetékesség (a könyvvitel helyének birósága) nem terjeszthető ki a kereskedőnek oly követeléseire, melyek a vele üzleti összeköttetésben nem álló személy jogtalan cselekményéből származnak, de nem terjeszthető ki azokra sem, melyeket a kereskedő kártérités czimén azon az alapon támaszt, hogy a vele üzleti összeköttetésbe lépett személy szerződési kötelezettségét nem teljesitette. (B. T. 2442/1905. K. J. 2., 570.)

Az 1868 : LIV. t.-cz. 35. §-ának második bekezdésében foglalt illetékességi szabály a kereskedelmi könyvekbe bevezetett kártéritési követelésekre nem alkalmazható. (B. T. 10. sz. polg. döntvénye. K. J. 3., 229.)

Minthogy a német biróságok a magyar kereskedelmi könyvekkel s az azok alapján kiállitott kivonatokkal való bizonyitás mérlegelésénél nincsenek kötve olyan törvényes bizonyitási szabályokhoz, mint aminőket a magyar biróságokra nézve az 1893 : XVIII. t.-cz. 75. §-a és 215. §-ának nyolczadik bekezdése fentartottak : ennélfogva figyelembe véve azt is, hogy a német birodalommal nincsenek oly nemzetközi megállapodásaink, melyek másként rendelkeznének, az 1868 : LIV. t.-cz. 157. §-ának második bekezdéséből az következik, hogy a magyar biróságoknak a német kereskedelmi könyvek és az azok alapján kiállitott kivonatok bizonyitó erejét törvényes bizonyitási szabályoktól függetlenül kizárólag az 1893 : XVIII. t.-cz. 64. §-a és 215. §-ának hetedik bekezdése értelmében kell mérlegelniök. (I. M. 1887/1902.)

32. §. Az oly kereskedelmi könyvek, melyekben szabálytalanságok mutatkoznak, bizonyitékul csak annyiban vétethetnek, amennyiben a fenforgó körülmények szerint a szabálytalanságok daczára is hitelt érdemelnek.

33. §. A kereskedelmi könyvek bizonyitó erején mitsem változtat az, ha a segédszemélyzet által vezettetnek.

34. §. A biróság a per folyamában, a fél kérelmére, az ellenfél könyveinek felmutatását elrendelheti. Ha a felmutatás elmulasztatik, a könyveknek vitatott tartalma a vonakodó fél ellenében bebizonyitottnak tekintendő.[1])

[1]) V. ö. az 1868 : LIV. t.-cz. 177. és 178. §-ait. Lásd »Igazs. Tvtár« I. R.-ben.

A felmutatási kötelezettség független attól, hogy a kereskedő maga kiván-e könyveivel bizonyitani (C. 661/1881. és 4911/1881.)

Nem elég általánosságban a könyvek felmutatását kérni, hanem a kérvényben az illető tételek megjelölendők. (B. T. 3808/1891., C. 993/1896., 314/1898., 63/1899.)

Bejegyzett kereskedő nem élhet azzal a kifogással, hogy rendes kereskedői könyveket nem vezetett ; s igy könyvei felmutatásának hiányában a könyvekkel bizonyitani kivánt körülmény bizonyitottnak veendő. (C. 475/1896. D. 73., 141.)

A könyveire hivatkozó fél az ellenfél javára irt tételeknek téves voltát sikeresen csak ugy vitathatja, ha az állitott tévedést vagyis azt, hogy az ellenfél javára irt czimeken annak követelése nem volt — bizonyitja. (C. 366/1901. M. D. 9., 32. G. D. 4., 61.)

A könyv tartalmával való bizonyitás csak abban az esetben járhat sikerrel, ha az a könyv, amelybe történt bejegyzés igazolása végett kéretik a könyv felmutatása, minden kétséget kizáró s más könyvtől megkülönböztető módon, valamint a könyv vitatott tartalma is megjelöltetett. (C. 630/1898. P. T. 38., 10. C. 63/1899. D. 82., 165. C. 993/1896. Jtk. 96., 46.)

A kereskedelmi könyvek felmutatása csak akkor rendelhető el, ha a bizonyitó fél szabatosan előadja ama bejegyzések tartalmát, melyekről azt vitatja, hogy az ellenfél könyveiben előfordulnak. (B. T. 198/1906. H. D. 1., 238.)

A kereskedelmi könyveknek az eladó által vitatott az a tartalma, hogy abból a peresitett vételi ügylet ki fog tünni, a könyvek felmutatásának elmulasztása esetében, a kereskedelmi törvény 34. §-a alapján bizonyitottnak veendő akkor is, ha könyv egyáltalán nem is vezettetett. (C. 475/1896. D. 74., 141.)

A felmutatás megtagadásával egy tekintet alá esik, ha a felmutatott könyvek épen a kritikus helyen megcsonkitvák és e részben vétlenség a felmutató részéről nem bizonyittatik. (C. 661/1881. D. 29., 160.)

A felperes kereseto alapjául szolgáló az a körülmény, hogy alperesnek vagyoni viszonyai olyan kedvezők, hogy az általa fizetési feltétel gyanánt megállapitott számbavehető vagyongyarapodás beállott, nem bizonyitható az alperes könyveinek felmutatásával s szakértők általi megvizsgálásával, mert a könyveknek felmutatása, egész terjedelmük szerint leendő megtekintés végett, a kereskedelmi törvény 36. §-a értelmében csupán örökösödés, vagyonközösség, társasági vagyon felosztása és csőd esetében foglal helyet. (C. 753/1898. Gr. 1., 10.)

A könyvek felmutatása annak bizonyitása végett, hogy a mérleg hamis, nem rendelhető el. (C. 993/1895. Jtk. 96., 46.)

Előleges birói szemle utján a kereskedelmi

könyvek megvizsgálásának helye nincsen, mert a kereskedelmi törvény 34. §-a értelmében a biróság csakis a per folyamata alatt s ugy rendelheti el, ha azok bizonyos tartalmát az ellenfél állitja. (B. T. 3803/1891. D. 58., 366. — Azonos : C. 993/1896. D. 74., 332. C. G. 314.1898. D. 81., 199. C. 63/1899. D. 82., 165.)

Kereskedelmi könyvek felmutatására kitüzött határidő vétlen elmulasztása miatt igazolásnak helye van. (B. T. 4143/1882. D. 31., 318.)

A kereskedelmi könyvekbe bevezetés a jogok- és kötelezettségeknek nem jogalkotó eleme, hanem az a bevezetés csak az üzleti belső ügykezelés eszköze és esetleg bizonyitéki adat s igy a kereskedelmi könyvek nem közös okiratok. (C. 202/1900. Gr. 3., 35.)

Az üzleti könyvek természetüknél fogva a felekkel közös okmányoknak nem tekinthetők s igy azok közlése alkeresettel nem szorgalmazható. (B. T. 3972/1904. M. D. 9., 32.)

35. §. A felmutatott könyvek egész tartalmuk szerint csak a biróság vagy a biròi szakértők által és pedig oly esetben vizsgálhatók meg, midőn azok szabályszerü vezetése forog kérdésben.

A perbeli ellenfélnek egyedül a peressé vált tételekre vonatkozó bejegyzéseket van joga megtekinteni.[1])

36. §. A könyvek felmutatása, egész terjedelmük szerint leendő megtekintés végett, örökösödés, vagyonközösség, társasági vagyon felosztása és csőd esetében biróilag elrendelhető.

Kereskedelmi könyveknek mint közös okiratoknak felmutatása a volt társasági tag és jogutóda részéről alkeresettel szintén kérhető. (C. 790/1905., C. 1183/1906.)

ÖTÖDIK CZIM.

Czégvezetők és kereskedelmi meghatalmazottak.

37. §. Czégvezető az, ki a kereskedelmi üzlet tulajdonosától (főnökétől) egyenesen czégvezetési meghatalmazást nyer, vagy harározottan czégvezetőnek nyilvánittatik, vagy végre arra hatalmaztatik fel, hogy a főnök czégjét »per procura« jegyezhesse.

A czégvezetéssel több személy akár külön-külön, akár együttesen is felruháztathatik. Az utóbbi esetben együttes czégvezetés (Collectiv procura) keletkezik.

Czégvezetői felhatalmazás csakis a K. T. 37. §-ában tüzetesen meghatározott három módon adható. (C. 184/1888. D. 49., 141.)

Ha a kirendelés nem a K. T. 37. §-ában előirt módok valamelyikének megfelelően tétetett, az nem létesit czégvezetői felhatalmazást, bármi széles körü hatáskörrel történt is az. (C. 322/1887. D. 45., 27.)

A czégvezetői meghatalmazás szóval is adható, s igy annak érvényességére, következőleg váltókötelezettség elvállalására nézve is, sem a czég, sem a czégvezetői meghatalmazásnak a czégjegyzékbe bevezetését a kereskedelmi törvény 37. §-a lényeges feltételképen nem rendeli. (C. 494/1890. D. M. Ig. D. 7., 41. és J. 10., 22.)

Házastárs azonban csak közjegyzői okiratban rendelhető ki czégvezetőül. (B. T. 909. 1900. D. 85., 327. és 2992/1904. P. T. 49., 8.)

Ha a bejegyzést nem a főnök teszi vagy az nem az ő felhatalmazásából történik, a bejegyzés érvénytelen és a főnök az ily módon bejegyzett czégvezető eljárásából nem lesz kötelezve. (C. 322/1887. D. 45., 112. M. 4. 22.)

A czégvezető kirendelése esetleg a főnöknek hallgatólagos ténye alapján is megállapitható, pl. ha elnézi, hogy az ő nevében valaki mint czégvezető jár el. (C. 1007/1887. J. 6., 42. és M. 4., 38.)

Lehet a czégvezető nő is. (C. 966/1893. D. 64., 334.)

Nem érinti a czégvezető kirendelésének joghatályosságát az sem, hogy a kirendelt kiskoru. (C. 1016/1898. Jtk. 99., 14.)

Egy és ugyanazon czég alatt folytatott több kereskedelmi telep számára csak az öszszes telepekre kiterjedő jogkörrel rendelhető czégvezető ; ehhez képest a főtelepnél bejegyzett czégvezetői felhatalmazásnak hatálya a fióktelepekre is kiterjed ; miért is ez a czégvezetői felhatalmazás a kereskedelmi törvény 41. §-ának rendeleténél fogva a fióktelep czégjegyzékébe is bejegyzendő. (B. T. 2587/1905. D. 98., 131.)

A kereskedelmi törvény 37. §-a szerint czégvezető az, ki a kereskedelmi üzlet tulajdonosától egyenesen czégvezetési meghatalmazást nyer, vagy határozottan czégvezetőnek nyilvánittatik, vagy végre arra hatalmaztatik fel, hogy a főnök czégét per procura jegyezhesse. A fióktelep vezetésével megbizott üzletvezető tehát czégvezetőnek nem tekinthető. (C. G. 261/1903. Azonos 269/1897. M. D. 9., 32.)

---

[1]) Lásd az 1868 : LIV. t.-czikk 178. és az 1893 : XVIII. t.-czikk 80. §-át.

Érvényes az együttes czégvezetésnek az a módja is, mely szerint a czégvezető a czégnek valamelyik társasági képviselővel együttes jegyzésére van kötelezve. (B. T. 227/1903. J. 22., 14. és C. 1136/1886. P. T. 12., 4.)

Collectiv procura esetén a kirendeltek részéről megkivánt közös és együttes eljárás fenforgónak veendő akkor is, ha az ügyletet csupán az egyik czégvezető köti meg, a másik pl. ahhoz utólag járul hozzá; sőt akkor is, ha a nyilatkozatot az egyik czégvezető a másik jegyzésre jogosult jelenlétében teszi anélkül, hogy utóbbi annak ellene mondana. (C. 1136/1885. P. T. 12., 4. és C. 637/1887. P. T. 15., 12.)

Czégvezetője lehet a kereskedelmi társaságoknak is. (B. T. 4328/1891. K. J. T. 6. és B. T. 1429/1905. J. 24., 21.) — *Ellenk.:* Külföldi részvénytársaság itteni fióktelepe részére nem rendelhető. (C. 298/1896. Ü. L. 13., 10.)

Czégvezetőt csak a kereskedelmi üzlet tulajdonosa (főnöke) rendelhetvén, az igazgatóság, mint nem tulajdonosa üzletének, törvényes hatáskörénél fogva (kereskedelmi törvény 193. §.), ha az alapszabályok erre külön jogot nem adnak, czégvezető kirendelésére jogositva nincs. (C. 1537/1891. D. 59., 75.)

38. §. A czégvezetői minőség a czégvezetőt kereskedelmi üzlet folytatásával járó, biróság előtti és biróságon kivüli minden ügyletre és jogcselekvényre feljogositja; minden, a köztörvény szerint szükséges különös meghatalmazást pótol és jogot ad kereskedősegédek és meghatalmazottak felvételére és elbocsátására.

Ingatlan javak elidegenitésére és terhelésére a czégvezető csak akkor van feljogositva, ha erre külön felhatalmazást nyer.

A kereskedelmi törvény 38. §-a a czégvezetőt, mint ilyet, kereskedelmi üzlet folytatásával járó ügyletekre és jogcselekvényekre jogositja fel, a czégvezető törvényes hatáskörének ilyetén meghatározásából nyilvánvaló, hogy különös meghatalmazás nélkül, a czégvezetőnek csak oly ügyletei és jogcselekményei birhatnak általános, tehát a főnököt is kötelező joghatálylyal, melyek rendszerint kereskedelmi üzlet folytatásaként jelentkeznek s a kereskedelmi forgalomban ilyeneknek tekintendők, de nyilvánvaló a czégvezetői hatáskör iménti meghatározásából az is, hogy az oly ügylet, mely által egy egész kereskedelmi üzlet egy harmadikra átruháztatik s ezzel maga az üzlet folytatása tényleg megszüntettetik, kereskedelmi üzlet folytatásával járó ügyletnek egyáltalában nem tekinthető. (C. 306/1900. D. 55., 249.)

A czégvezetőnek a kereskedelmi törvény 38. §-ában körülirt hatásköréhez nem tartozik idegen adósságoknak ingyenes átvállalása, vagy épen a czégvezető saját személyét terhelő kötelezettségnek a czég nevében való elvállalása, mivel az ily ügylet ép ugy, mint a kezesség vállalása, kereskedelmi üzlet folytatásával járónak nem tekinthető. (C. 1478. 1894.)

A czégvezető a kereskedelmi törvény 38. §-ára való tekintettel csakis a kereskedelmi üzlet folytatásával járó ügyletek és jogcselekmények teljesitésére tekintendő feljogositottnak; az idegen tartozásért való kezességvállalás azonban a kereskedelmi üzlet folytatásával együttjárónak nem tekinthető. Ily kötelezettséget a czégvezető csak a főnök külön felhatalmazása alapján vállalhat a czég nevében. (C. 291/1901. Ü. L. 19., 3. Azonos 1378/1891. D. 70., 133. és C. 1053/1881. D. 29., 1.)

A férj üzletét és czégét nejére ruházta át, ő maga pedig mint czégvezető működött az üzletben, amiért is akkor, mikor a férj mint czégvezető egy a régi czég átruházása előtti időből keletkezett váltókövetelés fennállását beismerte és annak kifizetését igérte, nem idegen, viszteher nélküli tartozás, hanem a czéget már az átruházás előtt terhelt tartozás megfizetését vállalta el; amely tartozásért a czég, illetve annak jelenbeni tulajdonosa felelős. (C. 176/1904. D. 96., 330.)

Azon körülmény, hogy A. K. mint czégvezető a czégjegyzékbe bevezetve nincs, a czégvezetői jogosultság érvényére nézve semmi befolyással nem bir, mert e jogosultság érvényét a törvény a czégjegyzékbe való bevezetéstől függővé nem teszi, hanem e mulasztásra csak a kereskedelmi törvény 21. §. intézkedésének alkalmazását rendeli. (C. 1007/1887. M. 4., 38. J. 87., 42., azonos 494/1900. J. 10., 22.)

A czégvezető mulasztása által oly ügyletek ellátása körül okozott kárért, amelyekben a czégvezető e minőségben a kereskedelmi törvény értelmében külön megbizás nélkül is jogositva van eljárni, harmadik személyeknek a czég felelős. (C. 138/1900. J. 90., 162. l.)

A kereskedő, illetve kereskedelmi társaság kereskedelmi üzletének folytatásából kifolyó minden peres ügyben a birósági idézésnek a czégvezető kezéhez történt kézbesitése épen oly joghatálylyal bir, minthá az maga a kereskedő vagy a társaságot képviseletre jogositott valamelyik tag kezéhez adatott volna. (C. 774/1893. D. 66., 268.)

Azon körülmény, hogy felperes az alperes czéget megnevezett czégtulajdonosa személyében idézi perbe és a per során kiderül, hogy a megnevezett személy a czégnek nem tulajdonosa, hanem czégvezetője: nem szol-

gál okul a kereset visszautasitására. Miután a czégvezető a kereskedelmi törvény 38. §-a értelmében jogositva van a czéget biróság előtt képviselni, a kereset a fenti hibás megjelölés daczára törvényes joghatálylyal kézbesitettnek tekintendő és ha az ilykép megidézett alperes a per érdemére nézve védekezését előterjeszti, nincs akadály arra nézve, hogy a biróság a per érdemében határozzon. (C. 996/1893. D. 64., 102.)

A czégvezető jogköre bármely kereskedelmi üzlettel járó bármely ügyletre és jogcselekményekre terjedvén ki, a csak a budapesti üzlet vezetésére kiterjedő hatáskör csak a kereskedelmi meghatalmazott hatáskörét állapitja meg. (C. 269/1897. M. D. 9,. 35.)

A czégvezető jogköre nem terjed ki arra, hogy a czégnek törlését kérelmezhesse. (B. T. 2264/1879. D. 28., 257.)

Miután a csődbe jutott kereskedő a csőd tartama alatt eddigi kereskedelmi üzletét nem folytathatja, ebből nyilvánvaló, hogy a csődbe jutott kereskedőnek czégvezetője, miután e minőségben a törvénynél fogva (kereskedelmi törvény 38. §.) főnöke nevében csakis a kereskedelmi üzlet folytatásával járó teendők ellátására van jogositva, főnökét a csőd előtt nyert czégvezetési meghatalmazás alapján a csőd tartama alatt nem képviselheti. (C. 1260/1890., D. 57., 125.)

A czégvezetési jogosultság bejegyzésének eredeti érvénytelensége (pl. a főnök személyes vagy hitelesitett alakban bejelentése hiányában) jóhiszemü harmadik személylyel szemben is igazolható ; még ha a bejegyzés évekkel azelőtt történt is. Az eredetileg érvénytelen bejegyzés is érvényes, azonban, ha a főnök ahhoz akár csak hallgatagon is hozzájárult, igy ha tudott az érvénytelen bejegyzésről és azt türte. De egymagában a kereskedelmi törvény 9. §-a alapján e tudomás nem construálható, mert a 9. §. a bejegyzések által közvetlenül érintettek ellenében nem alkalmazható. (C. 322/1887. D. 45., 276.)

A törvényellenesen bejegyzett czégvezető által vállalt váltókötelezettség a főnökre nem kötelező. (C. 322/1887. D. 45., 276.)

39. §. A czégvezető jogkörének korlátozása harmadik személyek irányában joghatálylyal nem bir.

Az együttes czégvezetés (collectiv procura), mit a kereskedelmi törvény 37. §. második bekezdése kifejezetten megenged, nem korlátozása a czégvezető hatáskörének, mivel ez nem fogható fel olykép, mintha több czégvezető volna kirendelve és csak mindegyikének törvényen alapuló hatásköre korlátozást szenvedne, mert collectiv procura esetén is a czégvezetői felhatalmazás törvényes tartalma változást nem szenved. Ezekből pedig következik, hogy amint a czégvezetéssel több személy együttesen is felruházható (kereskedelmi törvény idézett §.) és nem képezi a czégvezetői felhatalmazás korlátozását az, ha a czégvezetésre kirendelt több személy a czégnek együttes jegyzésére van utasitva, ugy érvényes az együttes czégvezetésnek az a módja is, mely szerint a czégvezető a czégnek valamelyik társasági képviselővel együttes jegyzésére van kötelezve és pedig annál inkább, mert a társasági képviselőnek hatásköre tágabb lévén a czégvezetőénél, azáltal, hogy a czégvezető a czégnek a társasági képviselővel együttes jegyzésére köteleztetett, előbbinek hatásköre korlátozottnak egyáltalán nem tekinthető stb. (B. T. 227/1903. M. 15., 203.)

A kereskedelmi törvény 39. §-ában foglalt rendelkezés helyes értelmezése szerint, amint nem korlátozható a czégvezető jogköre bizonyos ügyletekre, vagy ha az üzletnek több ága van, egyes ily ágakra, vagy bizonyos időre, ugy ha a főnöknek ugyanazon czég alatt több telepe van, nem korlátozható az az egyes telepekre sem. (B. T. 1316 1904. D. 95., 111. és B. T. 1703/1903.)

A czégvezető jogköre ugyanannak az üzletnek azon czégü csupán egyik vagy másik telepére vonatkozóan helyileg nem korlátozható. (B. T. 661/1905. D. 97., 206.)

Együttes czégvezetés adása nem esik a kereskedelmi törvény 39. §. tilalma alá. (C. 3833/1883. D. 33., 7.)

40. §. A czégvezető az aláirásnál köteles a czéghez saját nevét a czégvezetésre vonatkozó toldással csatolni.

Együttes czégvezetésnél mindegyik czégvezető köteles az érintett toldással ellátott czégjegyzéshez saját nevét hozzácsatolni.

A kereskedelmi törvény 40. §-ának a czégvezetőre nézve a czégjegyzés módjára vonatkozólag felállitott szabály nem tekinthető kötelező jogszabálynak abban az értelemben, hogy a czégvezető más, mint az előirt formában a czéget nem jegyezhetné, a forma be nem tartása tehát a czégvezető által elvállalt kötelezettséget el nem enyészteti. (C. 408. M. D. 9., 36. A forma betartása csakis a bizonyitás könnyitését czélzó rendszabály. (C. 230/1899. Gr. 2., 20.)

A czégvezető a czégtoldat elhagyásával tett váltónyilatkozatával is joghatályosan kötelezheti a czéget. (M. D. 9., 33.)

Czégvezető nem köteles czégjegyzésnél keresztnevét (melléknevét) használni. (C. 3107/1884. M. 4., 37.)

Nem bir döntő sulylyal az a körülmény

sem, hogy K. D. a táviratot saját nevének aláírása nélkül csakis alperes nevével látta el, mert habár a kereskedelmi törvény 40. §-a szerint a czégvezető köteles az aláírásnál a czéghez saját nevét is a czégvezetésre vonatkozó toldással csatolni, ámde ha a czégvezető ezen szabályt nem tartja meg, ezen körülmény az általa főnöke nevében tett megrendelés joghatályát nem érintheti, mivel ezen formasághoz a törvény semmi joghátrányt nem köt. (C. 1007/1887. M. 4., 38. J. 87., 42.)

Az a körülmény, hogy a többször nevezett czégvezető a czéget, mely csak magyarul volt bejegyezve, a *B)* alatti okiraton német nyelven jegyezte, döntő befolyással nem bir, mert habár a kereskedelmi törvény az aláírási módot a czégvezető kötelezettségévé teszi, mégis ha a czégvezető ezt a szabályt nem tartja meg, ez a körülmény az általa főnöke nevében vállalt kötelezettség joghatályát annál kevésbé érintheti, mert ehhez a formasághoz a törvény semmiféle jogkövetkezményt nem köt és mert a czégnek a czégvezető által német nyelven eszközölt jegyzése a magyar szövegnek különben is helyesen megfelelő alakban történt. (C. 425/1890. J. Sz. 3., 617. és P. T. 21., 54.)

A perrendnek szabályai szerint csak az illető fél által aláirt okmányok szolgálnak az okmányban foglalt nyilatkozatnak bizonyitékául s a kereskedelmi törvény a czégjegyzésnek a czégvezető által mikénti eszközlése iránt az általános szabálynak megfelelően intézkedik. (Kereskedelmi törvény 40. §.) A czég puszta lenyomata nedves vagy száraz bélyeggel (u. n. facsimile-pecséttel), ha a czégvezető saját nevét sem irta ki, kötelező czégjegyzésnek nem tekinthető. (C. 500/1882. D. 31., 190.)

Érvényes lesz a főnökre nézve az ügylet, ha a czégvezető a czég nélkül csak saját nevét használja is, ha a körülményekből kivehető, hogy az ügyletet a főnök részére kötötte. (C. 339/1889. D. 52., 18.)

41. §. A czégvezetési felhatalmazás a főnök által, a kereskedelmi czégjegyzékbe leendő bevezetés végett, az illetékes törvényszéknél személyesen vagy hitelesitett alakban bejelentendő. Egyuttal a czégvezetők czégjegyzését ugyanott személyesen aláirni, vagy hitelesitett alakban benyujtani tartozik.

E rendelet megtartására a felek a 21. §-ban megállapitott pénzbirság mellett hivatalból szoritandók.[1])

[1]) Illetékszabás 14. tétel *d)* pont.

A bejelentés elmulasztása a czégvezetői felhatalmazás joghatályosságát nem érinti. (C. 1077/1887. J. 6., 42. és C. 517/1886. D. 44., 6.) Sőt közömbös arra magának a czégbejegyzésének is elmaradása. (C. 494. 1890. J. 10., 22.)

A czégvezetői felhatalmazás, mely a czégvezetőt a kereskedelmi törvény 38. §-a értelmében a kereskedelmi üzlet folytatásával járó biróság előtti és biróságon kivüli minden ügyletre és jogcselekményre feljogosit és a köztörvény szerint szükséges minden különös meghatalmazást pótol, az az általános meghatalmazás fogalma alá tartozik. Minthogy pedig az 1886 : VII. t.-cz. 23. §-ának *a)* pontja értelmében házastársak között kiállitott általános meghatalmazás érvényességéhez az 1874 : XXXV. t.-cz. VI. fejezetében körülirt kellékekkel biró közjegyzői okirat szükséges, tehát a házastársak által hitelesitett aláirásukkal ellátott kérvény az általános meghatalmazás iránti nyilatkozat megtörténtének bizonyitására nem alkalmas. (B. T. 2992/1904. D. 95., 393.)

Nincs helye annak, hogy a fióktelep részére a főteleptől függetlenül külön czégvezetők jegyeztessenek be. (B. T. 5920/1905. D. 100., 239.)

Külföldi társaságnak a főtelepnél bejegyzett czégvezetője a belföldi fióktelep czégénél is bejelentendő. (B. T. 2587/1905.)

42. §. A czégvezetési felhatalmazás megszünése bejegyzés végett a főnök által bejelentendő.

Ha a czégvezetői jogosultság megszünése a kereskedelmi czégjegyzékbe be nem vezettetik és közhirré nem tétetik, a főnök e tényt egy harmadik ellenében csak annyiban érvényesitheti, amennyiben igazolni képes, hogy ez utóbbi előtt a czégvezetés megszünése az ügylet megkötésekor ismeretes volt.

A kereskedelmi törvény 42. §-a egy valósággal létező czégvezetési felhatalmazást feltételez s ily felhatalmazás megszünésének a czégjegyzékbe való bevezetésének következményeit szabja meg, a jelen esetben azonban egy törvényes módon nem nyilvánitott, tehát nem létező felhatalmazásnak a czégjegyzékbe történt téves bevezetése forog fenn, valamint az sem képezi a jelen per eldöntésének tárgyát, hogy minő következménye volna annak, ha a létező czégvezetési felhatalmazás megszünésének a czégjegyzékbe való bevezetése vagy közhirré tétele körül az illetékes biróság részéről mulasztás vagy tévedés történt. (C. 322/1887. D. 45., 276.)

A kereskedelmi törvény 42. §-a a czégvezetési meghatalmazás megszünésének bejelentését a főnök kötelességévé teszi ugyan, de e rendelkezés nem fosztja meg a czégvezetőt attól a jogától, hogy a czégvezetési meghatalmazás megszünését az illetékes törvényszéknél önmaga is bejelenthesse. (C. 6464/1891. Ü. L. 9., 5.)

43. §. A kereskedelmi meghatalmazottnak, kit a főnök czégvezetési jogosultság nélkül akár egész üzlete vezetésére, akár üzlete körében bizonyos nemü vagy egyes ügyletekre felhatalmaz, jogköre kiterjed mindazon ügyletekre, melyek az ily kereskedelmi üzlet folytatásával rendszerint járnak, és mindazon jogcselekvényekre, melyeket az ilynemü ügyletek rendszerint szükségessé tesznek. Váltói kötelezettségek elvállalására, kölcsönök felvételére és perek folytatására a kereskedelmi meghatalmazott csak akkor van feljogositva, ha erre különös felhatalmazást nyert. Ellenben nincs szüksége különös meghatalmazásra azon ügyletekhez, melyekre hatásköre kiterjesztetett.

A csak valamely meghatározott üzlet vezetésére kiterjedő hatáskör csak a ker. meghatalmazott és nem a czégvezetői jogosultságot jelenti. (C. 269/1897. M. D. 9., 38. G. D. 4., 90.)

A meghatalmazási viszony megállapitása jogkérdés és annak megállapitására nem csak egyenes szóbeli vagy irásbeli kijelentés, hanem előzetes, egyidejüleges és utólagos egyéb megfelelő külső tények is alkalmasak. (C. 383/1902. Azonos C. 23/1896. M. D. 9., 42.)

A kereskedelmi meghatalmazott minőség jogi megállapitására nem a megbizottnak elnevezése, jelesül annak közvetitő ügynökké nyilvánitása az irányadó, hanem az a jog és cselekvési kör, a melyet a főnök tényei vagy hallgatag beleegyezése következtében az alkalmazott az üzleti forgalomban elfoglal és betölt. (C. 1216/1898. D. 18., 8. és C. 37/1900. D. 85., 239. és J. 19., 23.)

Ha az üzletben alkalmazott egyén ezen üzletet önállóan vezeti, mint ilyen, a kereskedelmi törvény 43. §-a értelmében meghatalmazottnak tekintendő s jogköre mindama ügyletekre kiterjed, melyek a kereskedelmi üzlet folytatásával rendszerint járnak és mindazon jogcselekményekre, melyeket az ügyletek rendszerint szükségessé tesznek. (C. 402/1884.)

Abból a tényállásból, hogy az alperes a felperesnőnek, illetve férjének felügyelete alatt felperes boltjában a kereskedelmi törvény 47. §-ában körülirt ügykörökben eladásokat eszközölt, fizetéseket felvett s a pénzt naponként, illetve majd mindennap felperes férjének — ki e czélból az üzletben megjelent — átadta, önálló üzletvezetést és vagyonkezelést megállapitani nem lehet. (C. 166/1894. M. D. 9., 54.)

A kereskedelmi forgalomban használni szokott ez a kifejezés »Vertreter« oly általános fogalmu, hogy nem adja meg a kereskedelmi meghatalmazott hatáskörét. (C. 1059. 1894. Azonos 367.1899., G. 244/1901. M. D. 9., 43.)

Abból, hogy alperes a B. alatti levélben az ő képviselőjeként jelölte meg N.-t, még nem lehet következtetni N. meghatalmazási jogkörére, mivel a kereskedelmi képviselő kifejezés nem jelöl meg törvénybeli fogalmat és a kereskedelmi forgalomban sem használtatik valamely meghatározott meghatalmazási jogkör megjelöléseként. (C. 163/1906.)

Az ugynevezett »Platzagent« nem tekinthető kereskedelmi meghatalmazottnak. (C. 394. 1892. M. D. 9., 43.)

A joggyakorlat szerint általános kereskedelmi meghatalmazott: a helyben nem lakó főnök által üzletében alkalmazott egyetlen segéd. (C. 9252/1891. D. 59., 289); az, aki az üzletnek önálló vezetésével bizatott meg. (C. 1840/1891. D. 66., 357.) — Ilyen az is, ki a fióktelep vezetésével van megbizva. (C. 376/1889. P. T. 19., 7. és C. 1340/1890. P. T. 21., 163. C. 1902/1904.)

Ha a főnök elnézi azt, hogy valaki az ő jelenlétében a meghatalmazott jogkörébe tartozó cselekményeket végez, a kereskedelmi meghatalmazás hallgatagon megadottnak veendő. (C. 1099/1889. D. 48., 100. és C. 37. 1900. Ü. L. 17., 15. és D. 85., 239. D. 19., 23.)

A főnök arra a körülményre, hogy a kereskedelmi meghatalmazott törvényes jogkörét korlátozta, sikerrel csak ugy hivatkozhatik, ha a szerződő harmadik erről tudott vagy legalább kellő kereskedelmi gondossággal arról tudomást szerezhetett. (C. 835/1887. D. 47., 263. C. 134/1886. C. 430/1887. C. 1010/1890. C. 1199/1890. C. 1206/1880. D. 50., 160. C. 219/1900. Gr. 3., 48. C. 287/1902. Gr. 5., 48. C. 1840/1894. D. 66., 357.) — Állandó gyakorlat.

A bizonyitás a részben, hogy a korlátozás a fél előtt ismert volt, a főnökre hárul. (C. 68/1885. M. 59., C. 835/1887. D. 47., 263. és C. 376/1889. P. T. 19., 57.)

Ha valaki egy végrehajtási tömeget, áruraktárt, habár csak kiárusitás czéljából megvesz, de az üzlet fölé czégét kiteszi minden megjegyzés nélkül s oda megbizottat rendel ki, aki az elárusitást az üzleti helyiségben végzi,

ha ez a megbizott jogkörének korlátozása daczára uj árumegrendelést is eszközöl az eladó, ki a korlátozást nem ismeri, a kereskedelmi törvény 43. §-a értelmében a megbizó ellen fordulhat, mivel a kiárusitás alatt álló üzlet a külső jelek szerint egy kereskedői üzletként jelentkezett. (B. T. II. G. 157/1904.)

Az a bizonyitott körülmény, hogy az alperes üzlettulajdonos a felperes eladót figyelmeztette, hogy az üzletvezetőnek ne hitelezzen, mert ő nem fizet, elegendő felperes elutasitására oly áruk vételára iránti keresetével, melyeket ennek daczára az üzletvezetőnek hitelbe eladott, még akkor is, ha bizonyittatik, hogy ezek az áruk az alperes üzletébe átvétettek. (C. 364/1897. M. D. 9., 46.)

Az üzletvezetőnek hitelben vásárlástól való eltiltása közöltetvén a hitelezővel, ez ennek daczára az üzletvezetőnek hitelezett áruk vételárát a czégtulajdonostól a hitelező akkor sem követelheti, ha az áruk a czégtulajdonos üzletébe beruháztattak. (C. 119/1898. M. D. 9. 46.)

Tudakozódás a meghatalmazás miben állása és annak részletes feltételei iránt — ha gyanuok fenn nem forog — a szerződő harmadikat nem terheli. (C. 417/1877. D. 19., 12. C. 376/1889. P. T. 19., 57. C. 251/1896. Ü. L. 13., 51. C. 267/1896. D. 85., 161. C. 1010/1900. J. 10., 2.)

Az eladó fél a kereskedelmi megbizottól csak annak igazolását kivánhatja, hogy az ügylet megkötésére jogositva van. Amenynyiben a meghatalmazott hibát vagy mulasztást követett el, ennek következményei az eladót nem érinthetik. (C. 417/1877. D. 19., 12.)

Az eladó fél a kereskedelmi megbizottól csak annak igazolását követelheti, hogy az ügylet megkötésére jogositva van; ez a jogositványa az alkalmazott üzletvezetői minősége által jogosan vélelmeztetett igazoltnak, mig ezzel szemben az eladó a dolog természeténél fogva nem lehet kötelezve, de nem is állhat annak módjában megvizsgálni azt, hogy a meghatalmazott a meghatalmazótól nyert utasitás minden pontját betartja-e vagy sem. (C. 251/1896. Ü. L. 13., 51.).

Ha a főnök részéről a törvényes hatáskör kiterjesztetett, ez a tágabb hatáskör lesz az irányadó; azt azonban, hogy a vitatott kiterjesztés megtörtént, az erre hivatkozó fél tartozik bizonyitani. (C. 1199/1890. M. 4., 44. és C. 1063/1890. J. Sz. 4., 776.)

Esetek, melyekben a kereskedelmi meghatalmazott jogköre megállapitást nyert.

Az üzletvezetőnek jogköre kiterjed az üzlet künn levő követeléseinek az üzleten kivül is felvételére. (C. 1099/1888. D. 48., 100.)

Külföldi kereskedő itteni fiócküzletének vezetője olyan kereskedelmi meghatalmazott, ki hitelbe adhat el. (C. 227/1893. M. D. 9., 43.)

A pénzintézetnek oly vidéki meghatalmazottja, aki az adósoktól a váltókat leszámitolás végett átvette, a kölcsönöket kiadta, a tett fizetéseket elfogadta s a pénzintézethez juttatta — az átvett fizetéseket az intézet nevében és részére felvenni meghatalmazottnak tekintendő. (C. 104/1900. M. D. 9., 45.)

Aki valamely borkereskedésben az üzlet vezetésével van megbizva, az a kereskedelmi törvény 43. §-ához képest kereskedelmi meghatalmazottnak tekintendő, kinek az utóbbi törvényszakasz szerint jogköre kiterjed mindazon jogügyletekre, amelyek az illető üzlet folytatásával járnak és mindazon jogcselekményekre, amelyeket ezek az ügyletek rendszerint szükségessé tesznek, tehát az üzlet folytatásához szükséges boráruk megrendelése és ez áruknak az üzlethelyiségében átvételére is. (C. 641/1899. Ü. L. 16., 13.)

Rum megrendelésére bor- és cognac-üzletben. (C. 602/194. D. 69., 96.) — Hasonló egyéb áruk megrendelésénél és megvett áruk átvételénél. (C. 1206/1889. D. 50., 100. C., 602/1894. D. 69., 96. C. 788/1894. D. 68., 90. C. 1340/1890. M. D. 9., 40.)

A fióküzlet vezetőjének jogköre is rendszerint kiterjed áruknak megrendelésére és átvételére. (C. 902/1904. — Azonos 788/1894. 1340/1890. P. T. 21., 163.)

Alperesnek fióküzletébe az ottani üzletvezető által megrendelt és átvett árukért ő akkor is felelős, ha kiköttetett, hogy csak jóváhagyásával szállithat árut az eladó, mert ennek csak az a joghatálya, hogy az enélkül szállitott árukat visszaküldheti. (C. 247/1893. M. D. 9. 38.)

A rőfösáru-üzlet vezetésével megbizott kereskedelmi alkalmazott jogköre kiterjed arra is, hogy az üzlet részére árukat hitelbe is vegyen; minthogy a kereskedelmi forgalomban a rőfösárukat a továbbelárusitó kereskedők rendszerint hitelbe vásárolják.

A kereskedelmi törvény 43. §. 2. bekezdése szerint kölcsönök felvételére a kereskedelmi meghatalmazott jogköre csakis abban az esetben terjed ki, ha erre különös felhatalmazást nyert; a kereskedelmi üzlet folytatásához tartozó árunak hitelbevétele azonban az eme törvényhelyben kitüntetett kölcsönügyletnek nem tekinthető. (C. 3770. 1895.)

Üzletvezető a kereskedelmi törvény 43. §-a értelmében jogositva van árukat hitelben is vásárolni. (C. 67/1895. M. D. 9., 43. C. 835/1887. D. 47., 263. C. 1010/1890. P. T. 20., 25. C. 251/1896. D. 75., 196. — *Ellenk.:* hitelvásárlásra. C. 364/1897. és C. 119/1898. Gr. 2., 15.)

Az üzletvezető a szokásos »Rabatt« enge-

désére a keresk. törvény 43. §. szerint felhatalmazottnak tekintendő. (C. 1254/1891. M. D. 9., 45. G. D. 4. 83.)

Ugyszintén jogositott általában a vételár felvételére. (C. 1777/1894. Gr. 12.)

Valamint az ügylettől elállásra. (C. 103. 1897. D. 76., 271.)

Megállapithatja az ügylet összes feltételeit. (C. 402/1897. D. 76., 202.)

Az ügylet megkötésére jogosultsággal biró kereskedelmi meghatalmazott az ügylet összes feltételeinek megállapitására hivatott s igy, hogy a tőzsdei választott biróság illetékességét kiköthesse s illetve ennek az általa az ügyletnél képviselt czéget alávethesse, az ügylet megkötésére jogosult kereskedelmi meghatalmazott jogköréhez tartozónak tekintendő. (C. 803/93. D. 64., 234. J. Sz. 9.. 8. C. 129/896. D. 73., 94.

A kereskedelmi meghatalmazottak, amenynyiben valamely ügylet megkötésére jogositvák, az ügylet összes feltételeinek megállapitására felhatalmazottaknak tekintendők, amennyiben azok oly kikötéseket nem tartalmaznak, amelyek a kérdéses üzlet rendes és szokásos folytatásával össze nem egyeztethetők; nincs tehát kizárva, hogy a kereskedelmi törvény 43. §-ában körülirt hatáskörben eljárva, az üzleti gyakorlathoz képest külön felhatalmazás nélkül is arra felhatalmazottaknak tartassanak, hogy a fenforgó ügyletből felmerülhető vitás kérdések elbirálására a kivételes biróság (budapesti áru- és értéktőzsde választott birósága) illetékességét is kiköthessék, illetve annak magukat alávethessék; az azonban, hogy vajjon a kereskedelmi meghatalmazott a kereskedelmi törvény 43. §-ában körülirt hatáskört betartotta-e, a dolog természete szerint esetről-esetre vizsgálandó. (C. 359/1897. D. 76., 132.)

A tőzsdei ügyletek kötésére való feljogositás a tőzsdei választott biróság illetékességének kikötésére való jogosultságot is magában foglalja, mivel ez az ügylettel rendszerint járó jogcselekményt képez. (C. 2010. 1892.)

Ellenk.: Miután a kereskedelmi meghatalmazottnak a kereskedelmi törvény 43. §-ában meghatározott hatásköre az üzletkörben kötött ügyleteken és az ezekkel járó jogcselekményeken túl nem terjedhet, csak az esetben van a kereskedelmi meghatalmazott feljogositva főnökét valamely kivételes biróság (tőzsdei választott biróság) hatáskörének alávetni, ha erre főnöke részéről különösen meghatalmazást nyert volna, mert ilyen különös meghatalmazás nélkül a választott biróság illetékességének kikötése a kereskedelmi meghatalmazott üzletköréhez tartozó ügyletekkel szükségképen nem jár. (B. T. 1103. 1893. Ü. L. 10., 17. 3163/1885. Ü. L. 12., 47. és 3770/1895. Ü. L. 13., 4.)

Az adásvétellel megbizott közeg a vételár s a fizetési feltételekre vonatkozó megállapodásra is jogositottnak tekintendő, s eszerint a vevőre az ezen közegek által aláirt vételi jegyben foglalt feltételek kötelezők még abban az esetben is, ha a közeg által az eladóhoz juttatott másik vételi jegyben ettől eltérő feltételek foglaltatnak. (C. 786/1900. M. D. 9., 46.)

A kereskedelmi törvény 43. §. szerint a meghatalmazottnak, kit a főnök egyes ügyletre felhatalmaz, jogköre kiterjed mindazokra a jogcselekményekre, melyeket az ilynemü ügyletek rendszerint szükségessé tesznek; már pedig a vételnél a vételár meghatározása feltétlenül és a vételár fizetésének határideje rendszerint az ügyletnek szükséges kelléke; ennek következtében az, aki a vevő által a vételi ügylet megkötésére fel van hatalmazva, meghatalmazottnak tekintendő arra is, hogy az eladóval a vételár mennyiségét és fizetési idejét megállapitsa; ha tehát ezek iránt a meghatalmazott a vevő által korlátoltatott, ez az eladót csak akkor érintheti, ha az eladó arról a korlátozásról tudomással bir. (C. G. 359/1900. M. D. 9., 41. G. D. 4., 86.)

A megbizott hatásköre, aki az ár meghatározására jogositva van, a dolog természeténél fogva az áru minőségének meghatározására is kiterjed. (C. 340/1893. M. D. 9., 39. G. D, 4., 98.)

Az üzletben alkalmazott önálló elárusitó feljogositottnak tekintendő az üzlethez tartozó (vignetták) dolgok megrendelésére. (C. 233/1891. M. D. 9., 39.)

Az ügyvezető igazgatónak ebbeli minőségéből kifolyólag a kereskedelmi törvény 193. és 43. §-ai értelmében, mint kereskedelmi meghatalmazottnak jogköre, minden különös meghatalmazás nélkül a társasági ügyek vitele tekintetében csak azon ügyletekre terjed ki, amelyek a társaság rendes naponkinti ügyvitelével járnak, és csak azon jogcselekményekre, amelyeket az ilyen, a mindennapos ügyvitellel rendszerint járó ügyletek szükségessé tesznek. (C. 554/1899. D. 84, 45. P. T. 39., 1.)

A szövetkezet vezérigazgatója a kereskedelmi törvény 46. §-a értelmében olyan kereskedelmi meghatalmazott, aki különös felhatalmazás nélkül is árukat megrendelni és átvenni jogosult. (C. 1111/1892.)

Gyári üzlet általános kereskedelmi meghatalmazottja már állásánál fogva fel van jogositva a fizetésképtelenségbe jutott adós elleni követelésnek per utján való érvényesitéséről lemondani és felszámolási bizottság megalakitásához hozzájárulni. (3551/v. 1903.)

Az, aki a vételi ügyben felmerült differencziák rendezésével megbizatott, arra is felhatalmazottnak tekintendő, hogy az áru rendelkezésre bocsátását a megbizóra köte-

lező hatálylyal elfogadhassa. (C. 251/1904. K. J. 2., 318.)

Oly esetben, melyben a felek a köztük vitás követelések ismeretében biznak meg valakit az ügy rendezésével, az ilyen megbizottnak jogköre minden esetre kiterjed a vitás követelés elismerésére, illetve elengedésére is. (C. 406/1899. — Azonos 517/1901. M. D. 9., 66.)

Aki nemcsak az eladási ügyletek rendszerinti közvetitésével volt megbizva, hanem a per adatai szerint az ügyletek valóságos megkötése- és a vételárak felvételére is meg volt hatalmazva, annak kezeihez a vevő alperes mindaddig teljesithetett az eladó felperesre is kiterjedő joghatálylyal fizetéseket, amig ezen állandóan követett és a meghatalmazotti minőséget nyilván kifejező gyakorlattal ellenkező rendelkezést avagy utasitást felperes a vevőknek nem adott. (C. 1216/1898. M. D. 9., 41.)

Aki az ügyletet alperes részére megkötötte, az jogosult volt a fedezeti váltóknak is átvételére, ezeknek kiadásáért tehát, ha az ügylet felbomlott, alperes saját személyében felelős. (C. 382/1902.)

A nő által férje üzletébeni megrendelés a férj megbizásából történtnek vélelmezhető. (C. 859/1891. M. D. 9., 47.)

Esetek, melyekben a kereskedelmi meghatalmazott törvényes jogköre kiterjedőnek nem vétetett.

Az üzletvezető jogköre nem terjed ki az egész üzlet eladhatására. (C. 781/1899. D. 92., 126.)

Az üzletvezetői minőségnek meghatározására nem lehet döntő azon körülmény, hogy a főnök kit jelentett be az iparhatóságnál üzletvezetőként, hanem lényeges az, hogy a főnök valóságban kit hatalmazott fel üzletének vezetésére? Az oly üzletnél, melynek évi forgalma nem haladja meg az 1000—1500 K-t, 2534 K értékü üzletberendezési áruk az üzletév forgalmához, annak természetéhez és terjedelméhez viszonyitva nem tekinthetők olyanoknak, melyek az üzlet folytatásához rendszerint szükségesek. (C. 1268/1905. H. D. 1., 1.)

A kereskedelmi törvény 43. §-a szerint az üzletvezető jogköre külön megbizás nélkül mindazokra az ügyletekre kiterjed, melyek az ily kereskedelmi üzlet folytatásával rendszerint járnak, és mindazokra a jogcselekményekre, amelyeket az ilynemü ügyletek rendszerint szükségesekké tesznek, de ilyenek közé az ipartelepnek máshová elhelyezése és igy e czélból az ipartelep részére helyiségek kibérlése nem tartozik. (C. G. 235/1903. D. 93., 154. és P. T. 47., 5. Ellenk. : B. T. I. G. 41/1902. M. D., 9., 39.)

Az általános kereskedelmi meghatalmazott nem nyert a czégvezetői meghatalmazással egyenlő megbizást és az ily meghatalmazott jogköre nem terjed ki kötelező jegyeknek a meghatalmazó nevében leendő aláirására is. (C. 269/1897. D. 78., 92.)

Az üzletvezető jogköréhez nem tartozik az üzleti követelés részbeni elengedése. (C. 280/1899. Gr. 2., 18. C. 1316/1903. Ü. L. 20., 48. C. 1254/1891.)

A kereskedelmi meghatalmazottnak a hatásköre a kereskedelmi törvény 43. §-a értelmében csak az olyan jogcselekményekre terjed ki, amelyeket a hatáskörébe utalt ügyletek rendszerint szükségessé tesznek, ilyen jogcselekménynek azonban a főnököt illető követelés egy részének elengedése mellett megkötött egyezség nem tekinthető. (C. 134. 1906. Ju. 5., 208. K. J. 4., 323.)

A kereskedelmi meghatalmazott jogköre nem terjed ki a tartozások elengedésére. (C. 547/1899. Gr. 2., 18.)

A kereskedelmi meghatalmazottnak a kereskedelmi törvény 43. §-ában szabályozott jogköréből folyik, hogy a szokásosak kivételével nem ajándékozhat. (B. T. 1966. 1899.)

Az üzletvezető jogköréhez nem tartozik a készfizetői kezesség elvállalása, mert az ilyen egyoldalu kötelezettség elvállalására a főnök részéről különös meghatalmazás szükségeltetik. (C. 500/1882. D. 31., 190. C. 986/1882. D. 32., 133.)

A férj mint nejének üzletvezetője, nejének különös meghatalmazása nélkül, őt kötelező kezességi nyilatkozatot nem tehet. (C. G. 92/1899. M. D. 9., 45. G. D. 4., 87.)

A kereskedelmi meghatalmazott nem tekinthető jogilag meghatalmazottnak arra, hogy főnökének tényleges vagyoni igényéről minden ellenérték nélkül lemondjon, mert ez a kereskedelmi ügyletek különleges természetével ellenkezik. (C. G. 598/1902. D. 92. 126.)

A csak valamely tárgy átvételére megbizott meghatalmazottnak jogköre nem terjed ki arra, hogy az átveendő tárgy értékét egyezségileg megállapitsa. (C. 214/1900. P. T. 22., 26.)

A valamely követelés biztositására meghatalmazott, akinek részére az a korlát állittatott fel, hogy a követelésből mitsem engedhet, nem birván jogkörrel a követelés egy hányadának elengedhetésére, az ilyen értelmü egyezségre az adós sikerrel akkor sem hivatkozhatik, ha nem is birt tudomással arról a korlátozásról. (C. 504/1902. M. D. 9., 46.)

Igaz ugyan, hogy a szerződést alperesek nevében K. Gy. kötötte meg s felperes állitása szerint ugyanő jelentette volna ki, hogy az átvétel nem a szerződésben kikötött Héjasfalván, hanem Bunban történhetik, ámde az 1875 : XXXVII. t.-czikk 43. §-a szerint még a kereskedelmi meghatalmazottnak sincs

meg az a jogköre, hogy a szerződést azok, kiknek nevében megköttetett, elfogadták, ujabbi megbizás nélkül a szerződésen lényeges és esetleg a megbizást terhelő változtatást létesithéssen, az pedig nincs állitva sem, hogy a szállitás helyének Bunba való áttétele vevőre nézve előnyösebb lenne. (C. 326/1902. M. D. 9., 43.)

A kereskedelmi meghatalmazottnak jogköre nem terjed ki az üzlet folytatásával nem járó oly feltétel megállapitására, hogy az eladó a vevőt bizonyos körülmények bekövetkezte folytán érhető kárért kártalanitani fogja. (C. 1009/1903. D. 95., 378. K. J. 1., 165.)

A valamely egyezség megkötésére megbizott meghatalmazott különös felhatalmazás nélkül nem jogositott az általános egyezségi okiratban meghatározott egyezségi hányadnál nagyobb hányadot egy külön okiratban kötelezni és az e részben vállalt kötelezettség a megbizót nem kötelezi. (C. 532. 1901. M. D. 9., 44.)

A kereskedelmi meghatalmazott jogköréből nem következik, hogy vele joghatályosan legyenek közölhetők a feladó által szállitott áru ellen tehető minőségi kifogások is. (C. 1376/1895. M. D. 9., 47.)

Kereskedelmi meghatalmazott jogköre alkalmi egyesülésnek főnöke nevében leendő megkötésére akkor sem terjed ki, ha az a főnök üzleti köréhez tartozó ügyletre vonatkozik is. (1529/1892. M. D. 9., 39.)

Az üzleti pénztár kezelésére adott felhatalmazás a pénztárost csak azon cselekményekre jogositja fel, a melyeket a pénztári kezelés rendszerint szükségessé tesz, a főnök részére vasuton érkezett áruknak átvétele azonban ilyennek nem tekinthető. (K. V. T. 225/1900. J. T. K. 1900., 47.)

Gépkereskedés üzletvezetőjének jogköre nem terjed ki ócska gépek vásárlására, mert az üzletvezető jogköre csak azokra az ügyletekre terjed ki, amelyekre az általa vezetett üzlet rendszerint kiterjed. (C. 170/1906. Ju. 5., 209. K. J. 4. 230.)

A városi főmérnök a város gazdasági ügyeinek intézésére hivatott városi tanács hozzájárulása vagy utólagos jóváhagyása nélkül a város nevében és a várost kötelező joghatálylyal megrendeléseket nem tehet. (C. 279/1906. Ju. 5., 235. K. J. 3., 13.)

Üzletvezetőtől származó oly megrendelés, mely szerint az árut a főnök értesitése nélkül az üzleti teleptől távoleső helyekre küldessenek, nem tartozik szatócsüzlet vezetőjének rendes köréhez s nyilván tulhaladja az üzletvezetőnek a kereskedelmi törvény 43. §-ában meghatározott, illetve szabályozott jogkörét. (B. T. II. G. 61/1896.)

A kereskedőnek kötelessége üzlete telepén távolléte esetén oly kereskedelmi megbizottról helyetteseként gondoskodni, ki az üzletének körébe eső teendőket rendesen végezze. A helyettes a főnök kereskedelmi meghatalmazottjának tekintendő, aki ebbeli minőségben az üzlet körébe vágó ügyleteknek a főnök részére való jogérvényes megkötésére jogositottnak fogadandó el. (C. 325/1891. M. D. 9., 40.)

Az üzletvezető, aki az üzlet önálló vezetésével s az üzleti vagyonnak és jövedelemnek önálló kezelésével van megbizva, a vagyonnak a szolgálati viszony kezdetén tényleges átadása mellett — számadásra van kötelezve. (C. 166/1894. M. D. 9., 39. G. D. 4., 93.)

Az üzletvezető által saját hatáskörében az üzlet érdekében teljesitett u. n. diszkrét kiadásokkal szemben a főnök nem érvényesitheti az azok tiltott voltára alapitott kifogást. (C. 65/1905. K. J. 3., 501.)

A fennálló kereskedelmi szokás szerint az üzletvezető abban az esetben, ha a megrendelőknek anyagi megbizhatóságát is vizsgálni köteles, a részére kikötött proviziót csak a tényleg befolyt vételár után igényelheti. (C. 27/1904. D. 96., 332. Ü. L. 22., 3.)

A főnök és alkalmazottja, mint megbizó és megbizott közti viszonynak, ugy jogi mint gazdasági természetéből folyólag kétséget nem szenved, hogy a különben az alkalmazott hatáskörébe tartozó oly ügyletnek, melynek megkötésénél az alkalmazott a vele szerződő másik fél által megvesztegettetett, érvényessége a főnök által sikerrel megtámadható. — Ezen jogelvből kiindulva közömbös, vajjon az ily körülmények közt megkötött ügyletből a megbizó főnökre kár háramolt-e vagy nem, mivel az a puszta tény, hogy az alkalmazott az ügylet megkötése céljából megvesztegettetett, a kereskedelmi forgalomban megkivánt kölcsönös bizalomnak oly sulyos megsértése, amely már magában véve turpis causat állapit meg. (C. 1900. IX/20.)

Az, hogy a meghatalmazott a meghatalmazó nevében tudatosan ennek hátrányára ügyletet létesit és ez iránt a vele szerződő fél egyetért, egyenesen a jó erkölcsökbe ütközik és, mint ilyen, birói oltalomban nem részesithető, a meghatalmazó ellen jogok és kötelezettségek jogszerü alapjául nem tekinthető és ez alapon a meghatalmazó részéről hatályában sikerrel megtámadható. (C. G. 590. 1903. M. D. 9., 47.)

A kereskedelmi alkalmazott ebbeli minőségében azokért az ügyletekért, illetve ezeknél való közbenjárásáért, melyeket az általa képviselt czég másokkal kötött, a másik fél részéről a maga javára vagyoni előnynek biztositását az állásánál fogva köteles tisztesség szempontjából nem fogadhat el s az ily ténykedés jogilag tiltott

és az erkölcsfogalmakba ütköző dolog, mely a bíróság előtt érvényesithető követelés jogalapjául el nem fogadható. (C. G. 297/1899. — *Azonos :* 902/1889. M. D. 9., 75.)

Az üzletnek árusitója által teljesitett megrendelésért, ha az áruk az üzletbe kerültek, az üzlet tulajdonosa felelős. (C. 254/894. M. D. 9., 39.)

A kereskedő az üzleti alkalmazottja által az üzlet részére az ő tudtával megrendelt s az üzletben fel is használt áruk vételáráért felelős, még ha a megrendelés nem is történt kifejezetten az ő nevében. (B. T. II. G. 30/1906. K. J. 3., 235.)

44. §. A kereskedelmi meghatalmazott az aláirást, minden, a czégvezetésre mutató toldás mellőzésével, de a meghatalmazási viszony kifejezésével köteles eszközölni.

Az, hogy a kereskedelmi meghatalmazott az okiratot a meghatalmazási viszony kitüntetése nélkül irja alá, az ügyletnek joghatályát nem érinti s nem zárja ki egyéb bizonyitékok alapján való megállapitását annak, hogy a meghatalmazottnak szándéka az ügyletnek a főnök részére leendő megkötésére irányult. (B. T. II. G. 21/1896.)

45. §. Az előbbeni két §. intézkedései azon kereskedelmi meghatalmazottakra is alkalmazandók, kiket főnökük kereskedői utazók minőségében a telep helyén kivül ügyletekkel megbiz. Ezek e minőségükben egyrészről az általuk kötött adásvevések után járó vételár felvételére és fizetési határidők engedélyezésére, másrészről főnöküknek künlevő követelései beszedésére feljogositottaknak tekintendők.

Kereskedelmi utazó csak akkor tekinthető a kereskedelmi törvény 45. §. szerinti meghatalmazottnak, ha a főnöknek állandó szolgálatában áll. (C. 205/1891. P. T. 23., 13. — Azonos 716/1892. és 424/1893.)

A kereskedelmi törvény 45. §. az által, hogy abban az előbbi két §-ra történik hivatkozás, valamint az által is, hogy főnökről tesz emlitést, nyilván oly kereskedelmi utazónak meghatalmazásáról intézkedik, ki valamely üzletben állandóan van alkalmazva, az üzlet segédszemélyzetéhez tartozik s ezen körülmény fenforgása mellett azon kereskedői segédet, kit főnöke utazó minőségében a telep helyén kivül ügyletekkel megbiz, eladási ügyleteknél az adás-vevés megkötésén felül még a pénz felvételére és fizetési határidők engedélyezésére feljogositottnak mondja. (C. 579/1885. D. 41., 144.)

Az »Agenturgeschäftsinhaber« (ügynökségi üzlet), ha a kereskedő telepén kivül is köt ennek részére, csupán a számára biztositott közbenjárási dij (provizió) fejében, üzleteket, nem tekinthető a kereskedő utazójának, aki a megbizó kereskedőt terhelőleg és kötelezőleg annak nevében végleges ügyleteket köthetne. (C. 1006/1898. M. D. 9., 48.)

Az általános kereskedelmi ügynökséggel foglalkozó jutalékért működő ügynök a kereskedelmi törvény 45. §-ában meghatározott utazónak nem tekinthető. (C. 660/1898. P. T. 37., 16. — Azonos 205/1891. P. T. 23., 101.)

Az az ügynök is, akit a kereskedő a telep helyén kivül ügyletek megkötésére megbiz, a kereskedelmi törvény 45. §-a értelmében oly meghatalmazottjának tekintendő, akinek jogköre kiterjed mindazon ügyletekre, melyek a kereskedelmi üzlet folytatásával rendszerint járnak. (C. 957/1896. D. 75., 191.)

A kereskedői utazó jogköre csak oly ügyletek létesitésére terjed, melyek a főnök által folytatott üzlettel rendszerint járnak s igy azt, vajjon a kereskedelmi utazó által kötött ügylet a főnök üzleti körébe tartozik-e, vagy vajjon más minőségü ügyletek kötésére a főnök utazóját kivételesen meghatalmazta-e? mindig a szerződést kötő ellenfél tartozik vizsgálni és keresetében bizonyitani. (C. 1063/1890. M. D. 9., 49.)

Az utazó törvényes jogkörének a főnök részéről korlátozása is csak akkor joghatályos, ha az felismerhetőség közzé is tétetett; a számlában foglalt az az általános figyelmeztetés, hogy a fizetés csak az eladónak vagy irásbeli megbizottjának teljesithető, nem elégséges. (C. 517/877. — D. 19., 10. C. 1199/1891. D. 58., 169.)

E végből a vevőhöz intézett külön értesités szükséges. (C. 711/1897. Gr. 1., 18. *Ellenk.* : Kvt. 768/1905. D. 99., 130.)

Ha az ügynök nem volt a felperesnek meghatalmazottja vagy a kereskedelmi törvény 45. §-a alá eső utazója — az alperes kötelezettségének megállapitásánál nem az ügynök által kiállitott és az alperesnél hátrahagyott okiratnak, hanem annak az okiratnak tartalma az irányadó, melyet alperes aláirásával ellátott és amelynek alapján felperes az ügyletet elfogadta. (C. 619/1902.)

Az utazó hatáskörébe eső cselekmények megállapitására vonatkozó határozatok.

A kereskedői alkalmazott, akit főnöke a telep helyén kivül ügyletek kötésével megbiz, a kereskedelmi törvény 43. és 45. §-ai értelmében oly kereskedelmi meghatalmazottnak tekintendő, aki, szintugy mint a

kereskedelmi törvény 45. §-ában emlitett kereskedő utazó, főnökének üzlete körébe eső adásvevési ügyletek összes feltételeinek végleges megállapitására s igy annak is, hogy a kialkudott vételár mikor és mily módon fizettessék, meghatározására s ekként áruknak hitelbe eladására feljogositottnak tartandó. (C. 222./1897. D. 77., 146.)

Az, hogy a kereskedelmi utazó a vételár felvételére és a vételárnak váltók adása ellenében való hitelezésére fel nem hatalmaztatott, a kereskedelmi meghatalmazottnak törvényes jogkörét korlátozó ilyen megszoritás, a korlátozásról tudomással nem biró harmadik személyek irányában jogi hatálylyal nem bir. (C. 1256/1902. Ü. L. 19., 51.)

A kereskedői utazó külön meghatalmazás nélkül az ügylet feltételeit megállapitani jogositva van és ehhez képest azt is kikötheti, hogy a vétel érvénye attól legyen függővé téve, hogy a küldendő áruk a vevőnek tetszenek-e vagy nem? De ennek csak oly értelem tulajdonitható, hogy a vevő az iránt, hogy az áruk nem tetszenek neki, haladéktalanul nyilatkozni tartozik, ha azt elmulasztja, akkor az áruk nem kifogásoltatnak s a vétel érvényesen megkötöttnek tekintendő. (C. 706/1888. Ü. L. 5., 52. és B. T. 237/1895. D. 71., 318.)

Az az ügynök, akit a kereskedő a telep helyén kivül ügyletek megkötésére megbiz, a kereskedelmi törvény 45. §. értelmében annak utazójának tekintendő, aki az áruk vételárának felvételére is jogositott, ha az nincs is bizonyitva, hogy ő a felperes rendes üzleti alkalmazottja volt; az a körülmény pedig, hogy ez az ügynök mások részére is vett fel megrendeléseket, annak utazói minőségét egyáltalán nem érinti. (C. 117/1896. D. 75., 97.)

Felperes válaszában kifejezetten beismerte, hogy B. M. pozsonyi kereskedő neki kereskedelmi meghatalmazottja volt, kinek jogköréhez eladási ügyletek megkötése tartozott. Az, akit a kereskedő eladási ügyletek megkötésére felhatalmaz, a kereskedelmi törvény 43. §-a értelmében harmadik személyekkel szemben egyuttal felhatalmazottnak tekintetik mindarra, ami az ilyen ügylet kötésével rendszerint jár és minthogy B. M. az üzleti telep helyén kivül müködő kereskedelmi meghatalmazottja volt: e minőségben a kereskedelmi törvény 45. §-ának joghasónszerüségénél fogva az általa kötött adás-vevések után járó vételár felvételére és fizetési határidők engedélyezésére is feljogositottnak tekintendő. (C. 1256/1902. Ü. L. 19., 51.)

A kereskedelmi utazó jogositva van az általa kötött vételi ügylet után a vételárat felvenni még akkor is, ha nem áll főnökének állandó szolgálatában. (C. 1735/1894. M. D. 9., 50.)

A kereskedelmi megbizott a kereskedelmi törvény 45. §-a értelmében törvénynél fogva jogositva volt a vételár felvételére. Ezen mitsem változtat az a körülmény, hogy az *A)* alatti számla szélén az a (nyomtatott) általános figyelmeztetés olvasható, hogy az eladó csak oly fizetéseket ismer el, melyek közvetlenül neki, vagy meghatalmazásával ellátott személyek kezéhez teljesittetnek, mert ily általános figyelmeztetésnek joghatálya nincs, a kereskedelmi meghatalmazott törvényes jogkörének korlátozása harmadik személyek irányában csak azon esetben lévén hatályos, ha az illető vevő erről különösen értesittetik. (C. 1199/1890. D. 58., 169.)

Jogositott az utazó annak kikötésére, hogy az ügylet bizonyos esetben visszavonható legyen. (C. 957/1896. D. 75., 191.)

A vételár összegének meghatározására. (C. 565/1885. J. Sz. 2., 16.)

Az ügylet végleges megkötésére olykép, hogy világos fentartás esetét kivéve, azon a főnök egyoldalu módositást nem eszközölhet. (C. 634/1892. Jtk. 92., 25. és C. 579/1885. D. 41., 144. C. 205/1891. P. T. 23., 13.)

Fizetési haladékok engedélyezésére, de ugy erre, mint az adásvételek után esedékes vételár felvételére is csupán az általa létesitett ügyleteknél. (C. 565/1885. J. Sz. 2., 16. és C. 222/1897. D. 77., 221.) — Perinditás után azonban haladék adására már nem jogosult. (B. T. 4004/1883. M. 4., 55.)

Az utazó törvényes hatáskörébe nem eső cselekmények megállapitását tárgyazó határozatok.

Az utazó az általa kötött ügyleteket nem stornirozhatja. (C. 1082/1891. M. D. 9., 54. C. 988/1890. D. 57., 105. C. 918/1901. D. 90., 158.)

A kereskedelmi utazó pusztán e minőségénél fogva a főnök terhére a vevőtől árukat visszavenni jogositva nincs.

Abból pedig, hogy az utazó által egy izben visszavett áruk értékét felperes a vevő javára irta, e részben fennálló állandó szokás bizonyitásának hiányában nem következtethető az, hogy felperes az utazónak az áruk visszavételére is felhatalmazást adott volna. (C. 1783. 1899. M. 8., 127. — Azonos 988/1890. D. 57., 105. C. 1146/1898. Gr. 1., 17.)

A kereskedelmi utazó az ügylet megkötése és ennek a főnökkel történt közlése után vételár-leengedésre, ide vonatkozó külön felhatalmazás nélkül, jogositva ninosen. (C. 871/1890. P. T. 22., 5.)

A kereskedelmi utazó e minőségében főnökének kinnlévő követelései beszedésére kereskedelmi törvény 45. §. értelmében feljogositottnak tekintendő ugyan, de követelések elengedésére főnökének külön felhatal-

mazása nélkül jogositva nincs. (C. 1199. 1890. ; 382/1891.)

A kereskedelmi utazó, aki a vételügyletet kötötte, a vételárból elengedéseket megtenni külön megbizás nélkül nem jogosult, de mikor az ennek értelmében fizetett összeget az utazótól átvette a főnök, jogos vélelem áll fenn az ebbeli megbizás tekintetében. (C. 759/1897. Gr. 1., 23.)

A kereskedelmi utazó által az áru megrendelésekor tett, a rendes üzletkezelés körén kivül eső külön igéretek az eladót csak akkor terhelhetik, ha bizonyittatik, hogy erről tudomást nyert. (C. 938/1896. M. D. 9., 48.)

A kereskedelmi meghatalmazott külön meghatalmazás nélkül főnökét kötelezőleg csak a kereskedelmi törvény 45. §-ában tüzetesen felsorolt jogcselekményeket teljesitheti, ama jogcselekmények közé azonban nem tartozik az adós által a főnök javára elfogadott váltónak a meghosszabbitása (prolongatio). (Kolozsv. T. 2993/1895. M. D. 9., 49. G. D. 4., 118.)

A főnök hozzájárulása nélkül az utazó utólagos eltérő megállapodásra nem léphet. (C. 1356/1890. D. 54., 52.)

Nincs jogositva az utazó a rendes üzletkezelés körén kivül eső igéretek tételére sem. (C. 938/1896. Gr. 1., 19.)

Annak kikötése, hogy bizonyos gyártmányokat valamely piaczon csupán a szerződő fél árusithasson el, nem tartozik az árueladási ügyletekkel rendszerint járó kikötések közé, ennélfogva a kereskedelmi törvény 45. §-a alá tartozó kereskedelmi meghatalmazott jogkörében nem foglaltatik. A meghatalmazotti vagy ügynöki minőség elbirálására nem döntő az a körülmény, hogy maga a fél utazóját képviselőnek jelölte meg, mert a »kereskedelmi képviselő« kifejezés nem jelöl meg törvénybeli fogalmat és a kereskedelmi forgalomban sem használtatik valamely meghatározott meghatalmazotti jogkör megjelöléseként. (C. 163/1906. Ju. 5., 207. H. D. 1., 150.)

A rendelkezésre bocsátott kérdésében sem bocsátkozhatik joghatályos nyilatkozat tételére. (C. 1153/1892. M. D. 9., 48.)

46. §. A kereskedősegéd főnöke nevében és annak részére jogügyleteket nem köthet.

Az a főnök, aki tudomással bir arról, hogy alkalmazottai az ő nevében árukat rendelnek és vesznek át, az igy átvett áruk vételáráért felelős. (C. 301/1906. K. J. 4. 227.)

47. §. Ki boltban, nyilt áru- vagy raktárban alkalmazva van, feljogositottnak tekintetik oly eladások és átvételek eszközlésére, nemkülönben oly fizetések átvételére, melyek az ily boltban, nyilt áru- vagy raktárban rendesen történni szoktak.

Kereskedősegéd az eladott tárgyak vételárának felvételére csakis az üzletben történt eladásnál és fizetésnél van feljogositva; az üzlethelyiségen kivül pedig csak azon esetben, ha az árukat a főnök által nyugtatványozott számla mellett adja át. (C. 2359/1881. D. 28., 262. és C. 525/1892. D. 59., 289.)

A vevő azt a személyt, akivel az ügyletet megkötötte s kinek utján az árut s az áruszámlát kapta, hacsak az eladótól ellenkező értesitést nem kapott, a vételár felvételére is joggal tekintheti felhatalmazottnak. (C. 1777. 1895. M. D. 9., 54.)

A kereskedelmi meghatalmazott kezéhez — rendszerint hatálylyal eszközölhető fizetés vagy fedezetnyujtás, hatálytalannak tekintendő a megbizóval szemben akkor, ha a fizetés, illetve fedezetnyujtás a szokástól eltérően vagy a harmadik személy által ismert vagy rendes kereskedői gondosság mellett felismerhető, megszoritott jogkört tulhaladó módozatok szerint történt és a meghatalmazott a fizetést, illetve fedezetet nem juttatta el a megbizóhoz. (C. 849/1904. K. J. 2., 283. D. 97., 97. 334.)

Üzleti segéd jogköréhez nem tartozik, hogy egy másik, bár alája rendelt alkalmazottnak valamely árunak saját szükségletére való elvitelét megengedje. (C. 1257/1892. M. D. 9., 65.)

48. §. Ki az árukat nyugtatott számla mellett hozza a vevőhöz, a vételár elfogadására felhatalmazottnak tekintetik.

Ha a kereskedő könyvvivő-segédje hamisitott nyugtával tévedésbe ejtve az adóst, attól a tartozási összeget a hamisitott nyugta átadása mellett átveszi, e csalás az adót kárára elkövetettnek tekintendő és az adót köteles a segédnek kifizetett tartozási összeget és járulékait a kereskedőnek ujra megfizetni, még azon esetben is, ha az illető segéd főnöke helyett hasonló pénzbeszedéseknél már többször közbenjárt, sőt még akkor is, ha a főnök e segédjét nyugtával ugyanazon megcsalt adóshoz pénzért már előzőleg több izben küldötte volt, az ily segéd esetről-esetre mindig csak küldönceznek lévén tekinthető. (C. 525/1879. D. 24., 18.)

49. §. Azon ügyletek által, melyeket a czégvezető vagy kereskedelmi meghatalmazott a czégvezetés, illetőleg a meghatalmazásnak megfelelőleg főnöke nevében köt, harmadik személyek irányában kötelezve a főnök lesz, jogokat az szerez.

Az, hogy az ügylet világosan a főnök nevében köttetett-e vagy a fenforgó körülményeknél fogva, a szerződők akarata szerint, a főnök nevében kötöttnek tekintendő, különbséget nem tesz.

A czégvezető vagy meghatalmazott és harmadik személyek közt a megkötött ügyletből sem jogok, sem kötelezettségek nem keletkeznek.

A kereskedelmi meghatalmazott által létesitett ügylet érvényessége kérdésénél nem a meghatalmazott, hanem a főnök jogcselekvőképessége dönt. (C. 218/1885. D. 40., 46. C. 20/1888. D. 49., 46.) — Azért a meghatalmazott kiskorusága közömbös. (C. 1016/1898. D. 82., 137.)

Ha a meghatalmazott az ügylet megkötésekor tévedésbe ejtetett, a főnök ez alapon az ügylet megtámadására jogosult. (C. 413. 1890. D. 55., 216.)

Meghatalmazott megvesztegetése mellett létrejött ügylet a főnök által sikeresen megtámadható. (B. T. G. 68/1900. M. D. 9., 56.)

Az a körülmény, hogy a kereskedelmi meghatalmazottnak jogköre nem terjedt ki arra, a neki adott meghatalmazás szerint, hogy árukat hitelbe vásárolhasson, nem változtat a főnöknek a kereskedelmi törvény 49. §-ában megállapitott felelősségen, azzal szemben, aki erről a korlátozásról tudomással nem birt. (C. 251/1896. M. D. 9., 56.)

A főnök felelős a váltók leszámitolására meghatalmazott alkalmazottja által leszámitott hamis váltókért az illető pénzintézetnek. (C. 1454/1889. D. 53., 95.)

A főnök felelős a meghatalmazottja által az árunak hamis bevallásának következményeiért vasuti fuvarozás esetében. (C. 257. 1882. D. 30., 37.)

Ugyszintén felelős a főnök a czégvezető mulasztása által okozott károkért. (C. 138. 1890. J. 9., 62.)

A biztositó-társaság felelős az ügynöke által elkövetett csalásért. (C. 213/1883. D. 33., 276.)

Amennyiben a fenforgó körülmények arra mutatnak, hogy felek által képviseleti ügylet létesitése szándékoltatott, az ügylet akkor is a főnököt illeti, ha a képviselő csak saját nevét használta. (C. 257/1882. D. 30., 37. C. 339/1889. D. 51., 18.)

Abból, hogy Sch. M. alperesnőnek nemcsak czégvezetője, hanem férje is volt, hogy a kérdéses áruk, melyeket ez megrendelt, épen olyan áruk, melyekkel alperesnő üzérkedett és melyek eladására Sch. M. jogositványnyal nem birt, végre, hogy Sch. M. az idő szerint fizetésképtelen volt, a kereskedelmi törvény 49. §-a értelmében alaposan következtethető, miszerint a fenforgó vételi ügyletek mindkét szerződő fél, tudniillik ugy felperes, mint Sch. M. akarata szerint alperesnő, mint főnök nevében köttettek. (C. 1187/1887. J. 87., 70. Hasonló C. 454/1899. Jtk. 900., 12.)

Minthogy az érintett malomberendezést tárgyazó ügyletnek alperes által kétségbe nem vontan, 1893 deczember 9-én történt megkötésekor Kohn Adolf az alperes czég részéről czégvezetői jogosultsággal fel volt ruházva ; minthogy a kereskedelmi törvény 49. §-a értelmében azon ügyletek által, melyeket a czégvezető a czégvezetésnek megfeleleőn főnöke nevében köt, harmadik személyekkel szemben kötelezve a főnök lesz s jogokat az szerez, és az, hogy az ügylet világosan a főnök nevében köttetett-e, vagy a fenforgó körülményeknél fogva a szerződő felek akarata szerint a főnök nevében kötöttnek tekintendő, e részben különbséget nem tesz s a jelen esetben abból a körülményből, hogy a czégjegyzési iratok tanusága szerint alperes czég ócskavas-kereskedéssel foglalkozván, használt gépek eladása is üzlete köréhez tartozik, alaposan következtethető, hogy az ügylet az alperes nevében köttetett. (C. 230/1899. M. D. 9., 56.)

A főnök köteles az általa inditott perben tagadás esetén azt bizonyitani, hogy az alapul szolgáló ügylet az ő nevében létesült. (C. 1327/1895. P. T. 33., 21.)

Akkor is a felperes bizonyit, ha a saját személyében perelt képviselő azt vitatja, hogy ő más helyett és nevében szerződött. (C. 4233/1890. D. 52., 157. C. 382/1890. D. 55., 224.)

A kereseti váltók mindegyikében az »Első magyar biztositó társaság« szolnoki főügynöksége és nem maga a felperesként fellépő »Első magyar biztositó társaság« van ugyan rendelvényesként megnevezve, alperesnek ebből a körülményből s a felperességi jog hiányára alapitott kifogása azonban helyesen mellőztetett, mert a kereskedelmi meghatalmazott, mint ilyen, javára szóló jognak saját nevében érvényesitésére az illető főnök maga jogositott. (C. 1239/1903. M. D. 9., 57.)

50. §. A czégvezető és kereskedelmi meghatalmazott főnöke beleegyezése nélkül a czégvezetést, illetőleg a meghatalmazást másra át nem ruházhatja.

A kereskedelmi törvény 50. §-ának helyes értelme szerint a czégvezető a czégvezetési jogosultságot csak a maga egészében, vagyis az abban foglalt összes jogokkal együtt, nem ruházhatja át főnökének meghatalmazása nélkül másra, ellenben a hatásköréhez tartozó ügyletek foganatositását feltétlenül, tehát a főnök beleegyezése nélkül is átruházhatja, és igy a fenforgó esetben az *A)* alatti kötelezőjegy aláirásával joghatályosan mást

is megbizhatott, az eskü tehát az utóbbi körülményre is kiterjesztendő. (C. 408. 1899. M. D. 9., 57. B. T. 1064/1898.)

51. §. A czégvezetés és kereskedelmi meghatalmazás a fennálló szolgálati viszonyból eredő jogok sérelme nélkül bármikor visszavonható.

A főnök halála a czégvezetés megszüntét nem vonja maga után. A kereskedelmi meghatalmazás a főnök halálával csak akkor szünik meg, ha világosan ennek életére adatott.

A czégvezetői megbizás visszavonhatlansága iránti szerződés hatálytalan. (C. 1890. 1892. — Azonos 18301/1892. M. D. 9., 33.)

Habár maga a czégvezetésre adott meghatalmazás bármikor visszavonható, a czégvezető és a főnök között fennálló szolgálati viszonyt a szerződésben megállapitott időtartam alatt önkényüleg megszüntetni nem lehet. (C. 993/1895. M. D. 9., 57.)

Czégvezetőt, más szerződési megállapodás hiányában, a felmondási időre járó illetménye fejében egy évre járó fizetése illeti meg. (C. 902/1897. Gr. 1., 23.)

A kereskedelmi törvény határozmányai szerint a felszámolónak hatásköre lényegesen különbözik a czégvezető vagy üzletvezető hatáskörétől. Ezen különbségből kétségtelenül kitünik, hogy a szolgálati viszonyban álló czégvezetői és üzletvezetői és a társaság képviseletére törvény erejénél fogva önálló hatáskörben működő felszámolói tisztség egymás mellett meg nem fér és egymást egyenesen kizárja, amiért is a meghatározott időre alkalmazott czégvezető, aki a társaság felszámolása alkalmával felszámolóvá lett, a hátralevő időre járó czégvezetői fizetése iránt inditott keresetével elutasittatott, mert a felszámolói tisztség elfogadása által ő a czégvezetői állásról lemondottnak tekintendő. (C. 707/1905. D. 99., 228. és K. J. 3., 254.)

A főnök csődje megszünteti a czégvezetői meghatalmazást és a kereskedelmi meghatalmazás minden nemét. (C. 1267/1890. D. 57., 41.)

A czégvezető által a főnök halála után kiállitott váltó kötelez. (C. 615/1894. Ü. L. 94., 38.)

A kereskedelmi meghatalmazás visszavonása harmadik személyekkel szemben csak akkor vethető ellen, ha az általuk felismerhetőleg történt, vagy arról e nélkül is tudomást szereztek. (C. 1099/1888. D. 48., 100. C. 1454/1889. D. 54., 196.)

De enélkül is hatályos, ha a harmadik a körülményeknél fogva gyanithatta a meghatalmazásnak időközi megszüntét. Pl.: Amidőn a meghatalmazott csak hosszabb idő lefolytával jelentkezett. (C. 319/1877. D. 18., 131.)

Ha csekélyebb idő folyt le, mintsem abból a megbizás megszünte következtethető lett volna, akkor az adós által az utazó kezéhez teljesitett fizetés a megbizás visszavonásának közlése elmulasztása esetén a főnök terhére esik. (C. 1199/1891. D. 58., 169. C. 1056/1897. P. T. 35., 20.)

52. §. Ki mint czégvezető vagy kereskedelmi meghatalmazott valamely kereskedelmi ügyletet köt anélkül, hogy czégvezetői jogositványnyal vagy kereskedelmi meghatalmazással birna, szintugy a kereskedelmi meghatalmazott, ki az ügylet megkötésénél meghatalmazása határain tulmegy, a vele szerződő harmadik személynek a kereskedelmi jog szerint felelős; ez utóbbinak szabad választásában áll tőle kártéritést vagy a szerződés betöltését követelni.

E felelősségnek azonban nincs helye, ha a harmadik, daczára annak, hogy a czégvezetés vagy meghatalmazás hiányáról vagy az utóbbinak átlépéséről tudomással birt, az ügyletbe bocsátkozott.

Az eladó fél a kereskedelmi megbizottól csak annak igazolását kivánhatja, hogy az ügylet megkötésére jogositva van, de azt, hogy a meghatalmazott a venni szándékozótól nyert utasitás minden pontját közölje, a dolog természeténél fogva követelni nem lehet; amennyiben tehát meghatalmazott hibát vagy mulasztást követett is el, ennek következményei az eladót nem érinthetik. (C. 417. 1877. D. 9., 12.)

Az eladó fél a kereskedelmi meghatalmazottól csak annak igazolását követelheti, hogy az ügylet megkötésére jogositva van, de az eladó a dolog természeténél fogva nem lehet kötelezve vizsgálni azt, hogy a meghatalmazott nyert utasitását mindenben betartja-e vagy sem? (C. 251/1896. M. D. 9., 58.)

Megszünik az álképviselő felelőssége is, ha a főnök az ügyletet jóváhagyja. (C. 28/1889. J. Sz. 2., 83.)

Az álképviselő ellen való felléphetéshez a főnök előzetes perlése nem szükséges és ebben a perben, ha vitatja, alperes köteles a megbizás létezését bizonyitani. (C. 244/1877. D. 18., 68.)

A per az álképviselő ellen a tőzsdebiróság előtt is megindítható, ha a kötlevélben az állitólagos megbizó nevében ez köttetett ki. (C. 617/1886. D. 43., 259. C. 1040/1891. J. Sz. 5., 436. B. T. 3267/1893. T. É. 9.)

53. §. A czégvezető vagy az, ki kereskedelmi meghatalmazott minőségében egy egész kereskedelmi üzlet vezetésével megbizatik, főnöke beleegyezése nélkül sem saját, sem más részére kereskedelmi ügyletet nem köthet.

A főnök beleegyezése már az esetben is vélelmezendő, ha az a czégvezetés vagy meghatalmazás adásakor tudta, hogy a czégvezető vagy meghatalmazott saját vagy más részére kereskedelmi ügyletekkel foglalkozik, és e foglalkozás abbanhagyását ki nem kötötte.

Ha a czégvezető vagy kereskedelmi meghatalmazott e szabály ellen cselekszik, főnökének az okozott kár megtéritésével tartozik; emellett jogában áll a főnöknek azon ügyleteket, melyeket a czégvezető vagy meghatalmazott saját részére kötött, ugy tekinteni, mintha azok a főnök részére köttettek volna.

A fentebbi határozatok a segédekre is alkalmazást nyernek.

A kereskedelmi törvény 53. §-ában szabályozott versenytilalmat csak a czégvezető az általános kereskedelmi meghatalmazott és a segédek, vagyis csak olyan személyek szeghetik meg, akik a főnök szolgálatában állanak. Mihelyt a szolgálati viszony megszünik, ez a törvényszakasz többé nem nyujt védelmet a főnöknek volt alkalmazottja még illoyalis versenye ellen sem. De nem nyujt védelmet a főnöknek ez irányban a kereskedelmi törvény más szakasza sem. (C. 1389/1903. M. D. 9., 59.)

Valamely iparvállalatnak teljhatalmu igazgatója és vegyésze a kereskedelmi törvény 53. §-a alapján el nem tiltható attól, hogy főnöke érdekeinek veszélyeztetése nélkül más vállalatnál is közben bizonyos teendőket, vagyis nem kereskedelmi ügyleteket, hanem pusztán tényleges szolgálatokat végezzen. (C. 16/1894. D. 69., 42.)

A főnök szerződésileg a segédet attól is eltilthatja, hogy kilépése után egy bizonyos ideig a főnök üzletével hasonló üzletet ne folytasson. (C. G. 514/1902. P. T. 45., 24. — Azonos 279/1889. D. 51., 163. 1430/1892. D. 63., 70. 43/1899., 919/1900. P. T. 41., 23. C. 4199/1895. Ü. L. 12., 7. C. 433/1897. Ü. L. 15., 8.)

Azonban a hosszabb időre szóló versenytilalom iránti szerződési megállapodás érvénytelen. (C. 7797/1893. D. 69., 69.)

Az *A)* alatti szerződésnek a kötbérre vonatkozó rendelkezése csupán azt tartalmazza, hogy alperes à felperessel fennállott s öt évben meghatározott szolgálati viszonynak »befejezése után« egy éven át (nach Beendigung dieses Dientsverhältnisses) köteles tartózkodni a felperes üzletéhez hasonló más üzlet vezetésétől és általában az ily versenyüzletben való bármely részesedéstől 5000 frt kötbér fizetésének terhe alatt; az öt évre kötött szerződésnek ez a rendelkezése tehát nem zárja ki azt az értelmezést, hogy alperes csak arra az esetre tiltatott el kötbérfizetésének terhe alatt egy éven át valamely versenyüzletben való részesedéstől, ha az öt évre meghatározott szolgálati viszony az öt évi szolgálat kitöltése által teljesen befejeztetik és ekként alperes a szerződés nyujtotta előnyöket öt éven át élvezi. Igy a szoros magyarázatot igénylő kötbérre vonatkozó kikötés alapján alperes, a ki a szolgálatból már az első év folyamán távozott, kötbérrel nem sujtható. (C. 919/1900.)

Abban az esetben, ha felperes alperesnél alkalmaztatásakor attól, hogy mások részére ügyleteket kössön, el nem tiltatott, utóbb már el nem tiltathatott, mivel a fentiek szerint vélelmezendő beleegyezés alperes részéről egyoldalulag visszavonható nem volt és igy a nevezett tanuk kihallgatása, mint az időpont megjelölésének hiánya miatt nem perdöntő eltiltás tényének bizonyitására felhivottaké, el nem rendelhető. (C. 209/1900. M. D. 9., 59.)

A tudomás, melyet valamely társaság igazgatósági tagjai magánbeszélgetés közben szereztek, igazgatósági ülés elé nem vittek, nem elegendő annak megállapitásához, hogy a társaság vagy akár az emlitett igazgatók beleegyezésüket adták volna ahhoz, hogy felperes, mint alperes titkára, kereskedelmi ügyletekkel foglalkozzék, mert alperes mint részvénytársaság részéről e beleegyezés megadottnak csak akkor tekinthető, ha az alperes részvénytársaságot képviselő igazgatóság, mint ilyen ezzel a kérdéssel igazgatósági ülésben foglalkozott és igazgatósági határozattal vette volna tudomásul felperesnek kérdéses eljárását. (C. 698/1906. Ju. 5., 230.)

A kereskedelmi törvény 49. és 53. §-ai szerint a kereskedelmi meghatalmazott ügyleti tényeiből a jogok és kötelezettségek a meghatalmazóra hárulnak, de a meghatalmazó meghatalmazottjának a meghatalmazás tárgyára nézve ennek saját nevében kötött ügyleteit is saját javára érvényesitheti és igy joga van a meghatalmazott részére adott okiratokat, az azt kiállitónak beleegyezése nélkül is, esetleg utólagosan joghatálylyal kitölteni. (C. 545/1899. *Azonos:* 454/1899. M. D. 9., 60.)

A segéd által főnöke részére kötött kereskedelmi ügyletek után a másik szerződő féltől nyert provisio-dijak nem esnek a kereskedelmi

törvény 53. §-ában felemlitett kereskedelmi ügyletek tekintete alá, s igy a főnök ezen az alapon nem igényelheti ezeknek a dijaknak a saját részére leendő megitélését. (C. 800. 1898. M. D. 9., 60.)

Ha a főnök a meghatalmazott által saját nevében kötött ügyletet magáévá teszi, ugy köteles az ügylet összes feltételeit is elfogadni. (C. 1750/1892. M. D. 9., 60.)

54. §. A főnöknek azon joga, melynél fogva az előbbi §. eseteiben az ügyletet saját részére kötöttnek tekintheti és kártéritést követelhet, azon időponttól számitandó három hó alatt szünik meg, midőn a főnök az ügylet megkötéséről tudomást nyert.

Függelék az V. czimhez.

Az ügynökökről.

Az ügynök jogi állása elbirálásánál nem az elnevezés, hanem az illetőt megillető jog- és cselekvési kör az irányadó. C. 1216/1898. Gr. 1., 16. C. 37/1900. Gr. 3., 44.)

Közülök azok, a kik nem tartoznak valamely kereskedő üzleti személyzetéhez és mégis annak nevében és részére ügyleteket létesitenek helyben vagy utazva, a kereskedelmi törvény 290. §-a értelmében mint egyszerü kereskedelmi meghatalmazottak birálandók meg. (L. C. 957/1896. Gr. 1., 22. C. 117/1896. Gr. 1., 19. C. 711/1897. Gr. 1., 18.)

Azon bizonyitott tény mellett, hogy az alkalmazott hatásköre ügyletek kötésére kiterjed, jogi állásának megitélésénél az *ügynöki* elnevezés s a szolgálati javadalmazásnak mikénti szabályozása közömbös ; és mert az, akit a főnök eladási ügyletek megkötésére felhatalmaz, a kereskedelmi törvény 43. §-a értelmében harmadik személyekkel szemben egyuttal felhatalmazottnak tekintetik mindarra, ami ily ügyletek kötésével rendszerint jár, tehát a vételárak s az ügyletek többi feltételeinek megállapitására is ; a főnök által meghatalmazottjának adott oly utasitások pedig, melyek a meghatalmazottnak a kereskedelmi törvény 43. §-ából folyó ezen törvényes jogkörét korlátozzák, a korlátozásról tudomással nem biró harmadik személyek irányában joghatálylyal nem birnak. (C. 402/1897. D. 76., 202.)

Az az ügynök, akit a kereskedő a telep helyén kivül ügyletek megkötésével megbiz, a kereskedelmi törvény 45. §-a értelmében oly meghatalmazottjának tekintendő, akinek jogköre kiterjed mindazon ügyletekre, melyek a kereskedelmi üzlet folytatásával rendszerint járnak. (C. 957/1896. Gr. 1., 22.)

Az a kereskedői alkalmazott, akit főnöke a telep helyén kivül ügyletek kötésével megbiz, a kereskedelmi törv. 43. és 45. §-ai értelmében oly kereskedelmi meghatalmazottnak tekintendő, aki szintugy, mint a kereskedelmi törvény 45. §-ában emlitett kereskedői utazó, a főnökének üzlete körébe eső adásvevési ügyletek összes feltételeinek végleges megállapitására s igy annak is, hogy a kialkudott vételár mikor és mily módon fizettessék, meghatározására s ekként áruknak hitelbe eladására feljogositottnak tartandó. (C. 222. 1897.)

Egyes határozatok közelebbről.

A kereskedelmi ügynökök a kereskedelmi ügyleteket rendszerint csak közvetitvén, különös megbizás nélkül valamely ügylet valóságos megkötésére jogosultsággal nem birnak ; és csakis azért, hogy a megrendeléseket átveszik s azokat az illető kereskedőhöz juttatják, a kereskedelmi törvény 43—45. §-aiban emlitett kereskedelmi meghatalmazottaknak egyáltalában nem tekinthetők. (L. 715/1879. D. 24., 109.)

Aki csak megrendelések gyüjtésére van megbizva, csupán közvetitő ügynöknek tekintendő, aki főnöke nevében kötelező elfogadási nyilatkozatot nem tehet. (C. G. 572/1901. M. D. 9., 50. G. D. 4., 145.)

Jutalékért működő s általános kereskedelmi ügynökséggel foglalkozó ügynök különös meghatalmazás nélkül valamely ügylet megkötésére jogosultsággal nem bir. (660/1898. P. T. 37., 16. C. 1006/1898. C. 367/1899. Gr. 2., 12.)

Az ügynöknél tett megrendeléskor megállapitott feltételek az ügynök megbizóját kötelezik, és pedig akkor is, ha ezek csak szóbelileg és nem az irásbeli megrendelőjegyben állapittattak meg, ha annak tartalmával nem ellenkeznek. (C. 1146/1898. M. D. 9. 51. C. 657/1895. P. T. 33., 24. C. 655/1896. P. T. 33., 24. C. 1327/1896. D. 75., 52. C. 402/1897. D. 76., 202.)

Az eladó, aki az ő nevében eljárt valamely ügynöke utján köti meg a vételi ügyletet, annak feltételeit, ugy amint azok az ügynök és a vevő között megállapittattak, köteles elfogadni s amennyiben az eladó ezeket a feltételeket el nem fogadja, a vételügylet kölcsönös megegyezés hijján létre nem is jött. (C. 511/1900. M. D. 9., 52.)

Mig az egyszerü ügynökök jogköréhez az ügyletek közvetitése tartozván, az e jogkörben, tehát a megrendelések tekintetében tett megállapodásokra nézve az, ki az ügynököt kiküldötte, nem hivatkozhatik arra : hogy az ügynök erre fel nem lett volna hatalmazva. (C. 1068/1889. J. Sz. 3., 340.)

Minthogy az ügynök az őt kiküldő félnek meghatalmazottja, kinek meghatalmazási köre a dolog természeténél fogva a megrendelések átvételére és az őt megbizó kereskedőhöz leendő juttatására terjed, oly esetben, ha a megbizó az ügynöknél tett megrendelést feltétlenül foganatositja, a vevőt ily esetben kötelezettség csak oly mérvben és értelemben terheli, amely feltételek mellett ő a megrendelést tette, tekintet nélkül arra, hogy az ügynök feljogosittatott-e arra, hogy önállóan ügyleteket köthessen és igy a vevő részéről kikötött feltételeket elfogadhasson, és hogy a vevő által kikötött feltételeket a megbizójával közölte-e vagy sem ? mert a vevő fél megrendelése ily esetben is ajánlatnak tekintendő, mely ajánlatot, ha az ügynök esetleg nem is közli az őt kiküldő meghatalmazóval egész terjedelmében, illetve a kikötött feltételekkel, ez a jóhiszemü megrendelő hátrányára nem szolgálhat, hanem csupán a megbizó hátrányára, ki saját érdekében tartozik gondoskodni arról, hogy megbizható egyént alkalmazzon ügynökként. (C. 579/1891. M. 4., 54. — Azonos 1146/1898.)

Abból, hogy az eladási ügylet H. Izidor ügynök »utján«, vagyis az ő közvetitésével köttetett, még nem következik, hogy H. Izidor alperesnek kereskedelmi meghatalmazottja volt s hogy ő alperes által az ügylet teljesitésével és lebonyolitásával is meg volt bizva, illetőleg, hogy oly cselekményekre is jogositva volt, melyek szerint a szállitás felmondása és az átadási határnap meghatározása az ügylet teljesitéséhez tartoznak. (C. 1668/1890. M. 4., 51.)

A megbizások közvetitésével foglalkozó ügynök pénznek felvételére még az általa közvetitett ügyletek után sem tekinthető feljogositottnak. (C. 194/1889. D. 51., 102. Azonos 1216/1898. M. D. 9., 50. C. 2470/1884. C. 6117/1884. M. 4., 430.)

A kereskedelmi ügynök rendszerint ugyan nincs jogositva fizetéseket elfogadni és nyugtatni, de ha előbb is már ily fizetéseket a hitelező elfogadott, akkor a beleegyezés vélelmezhető lévén, azt, hogy értesitette az adóst a megbizás visszavonásáról, a hitelező bizonyitani tartozik. (C. 128/1898. M. D. 9., 51.)

Az ügynök, ki ügyletkötésre van felhatalmazva és aki előzőleg is felvette a vételárt, anélkül, hogy főnöke kifogásolta volna, oly kereskedelmi meghatalmazottnak tekintendő, kinek kezéhez mindaddig teljesithető fizetés, amig ellenkező utasitást az eladó nem ad. (C. 711/1897. Gr. 1., 18.)

Abban az esetben, ha a vevő a közvetitő ügynöktől mint eladótól vette meg az árut, habár az áru neki a felperes hitelező által közvetlenül küldetett meg a csatolt fuvarlevél tartalma szerint, anélkül azonban, hogy erről a facturát is közvetlenül az alperesnek a felperes küldte meg, a vételárt az alperes vevő jogosan fizethette az eladó ügynök kezéhez, s felperes a vételárt tőle nem követelheti. (C. 940/1896. M. D. 9., 51.)

Az ügynök kezéhez teljesitett fizetés szokásban lévén, nem birhat döntő sulylyal a felperes által felemlitett ama kivételes eset, hogy az alperes egy izben közvetlenül fizetett ; nem továbbá az sem, hogy a »factura« szövege alatt azon általános rendelkezés foglaltatik, amely szerint pénzküldemények és üres zsákok a felperesnek franco küldendők ; mert hogy ha e figyelmeztetésnek az a czélja is, hogy a pénzfizetések kizárólag a felpereshez küldendők, ezen általános rendelkezéssel ellenkező gyakorlat követésére felperes a már fentebb ismertetett közvetett fizetési módnak az elfogadása által adott alkalmat a vevőknek. (C. 1216/1898. M. D. 9., 50. G. D. 4., 153.)

Azonban az ügynök ott is, ahol a vételár felvételére fel van hatalmazva, nem jogosult annak más módon, mint pénzfizetés által való törlesztését engedélyezni. (C. 609/1885. D. 41., 227. C. 849/1904. D. 97., 234.)

A megrendelés az ügynöknél mindaddig visszavonható, mig a megbizó a megrendelésről nem értesittetett. (C. 1736/1896. D. 75., 253.)

Amennyiben a megbizótól a tőzsde-biróság kikötését tárgyazó kötjegy-ürlapokat kapott, az ügynök kikötheti a börze-biróság illetőségét is. (B. T. 1287/1896. D. 75., 348.)

De az elárusitás közvetitésével foglalkozó ügynök hatásköréhez nem tartozik az elárusitandó árukra nézve a kereskedelmi törvény 368. §-ában meghatározott bizományi ügyletet, külön erre vonatkozó megbizás nélkül, létesiteni. (C. 325/1895. M. D. 9., 52. G. D. 4., 148.)

Nem lehet az árut az ügyletet közvetitő ügynöknek kifogásolni és rendelkezésre bocsátani. (C. 92/1882. D. 29., 263; C. 575/1887. D. 46., 315. C. 164/1889. D. 51., 215.)

A kiérdemelt ügynöki dijak felvétele végett az ügynök köteles főnökét felkeresni és nem a főnök tartozik a dijakat az ügynökhöz elvinni : nyilvánvaló, hogy az alperes a felperes iránti kötelezettségének eleget tett azáltal, hogy a felperest megillető provisio-összegeket a pénztárban készletben tartotta és erről a felperest esetről-esetre értesitette és hogy eszerint alperest a kereseti követelés kifizetése körül késedelem nem terheli. (C. 484. 1900. M. D. 9., 53. G. D. 4., 154.)

Kereskedelmi szokás az, hogy azoknak a megrendelőknek közvetlen megrendelései után is provisio illeti azt az ügynököt, aki a megrendelőt mint vevőt hozta, miért is az ügynök az ily megrendelések után is azon egész idő alatt, amig az eladóval jogviszony-

törvény 53. §-ában felemlitett kereskedelmi ügyletek tekintete alá, s igy a főnök ezen az alapon nem igényelheti ezeknek a dijaknak a saját részére leendő megitélését. (C. 800. 1898. M. D. 9., 60.)

Ha a főnök a meghatalmazott által saját nevében kötött ügyletet magáévá teszi, ugy köteles az ügylet összes feltételeit is elfogadni. (C. 1750/1892. M. D. 9., 60.)

54. §. A főnöknek azon joga, melynél fogva az előbbi §. eseteiben az ügyletet saját részére kötöttnek tekintheti és kártéritést követelhet, azon időponttól számitandó három hó alatt szünik meg, midőn a főnök az ügylet megkötéséről tudomást nyert.

Függelék az V. czimhez.

Az ügynökökről.

Az ügynök jogi állása elbirálásánál nem az elnevezés, hanem az illetőt megillető jog- és cselekvési kör az irányadó. C. 1216/1898. Gr. 1., 16. C. 37/1900. Gr. 3., 44.)

Közülök azok, a kik nem tartoznak valamely kereskedő üzleti személyzetéhez és mégis annak nevében és részére ügyleteket létesitenek helyben vagy utazva, a kereskedelmi törvény 290. §-a értelmében mint egyszerü kereskedelmi meghatalmazottak birálandók meg. (L. C. 957/1896. Gr. 1., 22. C. 117/1896. Gr. 1., 19. C. 711/1897. Gr. 1., 18.)

Azon bizonyitott tény mellett, hogy az alkalmazott hatásköre ügyletek kötésére kiterjed, jogi állásának megitélésénél az *ügynöki* elnevezés s a szolgálati javadalmazásnak mikénti szabályozása közömbös; és mert az, akit a főnök eladási ügyletek megkötésére felhatalmaz, a kereskedelmi törvény 43. §-a értelmében harmadik személyekkel szemben egyuttal felhatalmazottnak tekintetik mindarra, ami ily ügyletek kötésével rendszerint jár, tehát a vételárak s az ügyletek többi feltételeinek megállapitására is; a főnök által meghatalmazottjának adott oly utasitások pedig, melyek a meghatalmazottnak a kereskedelmi törvény 43. §-ából folyó ezen törvényes jogkörét korlátozzák, a korlátozásról tudomással nem biró harmadik személyek irányában joghatálylyal nem birnak. (C. 402/1897. D. 76., 202.)

Az az ügynök, akit a kereskedő a telep helyén kivül ügyletek megkötésével megbiz, a kereskedelmi törvény 45. §-a értelmében oly meghatalmazottjának tekintendő, akinek jogköre kiterjed mindazon ügyletekre, melyek a kereskedelmi üzlet folytatásával rendszerint járnak. (C. 957/1896. Gr. 1., 22.)

Az a kereskedői alkalmazott, akit főnöke a telep helyén kivül ügyletek kötésével megbiz, a kereskedelmi törv. 43. és 45. §-ai értelmében oly kereskedelmi meghatalmazottnak tekintendő, aki szintugy, mint a kereskedelmi törvény 45. §-ában emlitett kereskedői utazó, a főnökének üzlete körébe eső adásvevési ügyletek összes feltételeinek végleges megállapitására s igy annak is, hogy a kialkudott vételár mikor és mily módon fizettessék, meghatározására s ekként áruknak hitelbe eladására feljogositottnak tartandó. (C. 222. 1897.)

Egyes határozatok közelebbről.

A kereskedelmi ügynökök a kereskedelmi ügyleteket rendszerint csak közvetitvén, különös megbizás nélkül valamely ügylet valóságos megkötésére jogosultsággal nem birnak; és csakis azért, hogy a megrendeléseket átveszik s azokat az illető kereskedőhöz juttatják, a kereskedelmi törvény 43—45. §-aiban emlitett kereskedelmi meghatalmazottaknak egyáltalában nem tekinthetők. (L. 715/1879. D. 24., 109.)

Aki csak megrendelések gyüjtésére van megbizva, csupán közvetitő ügynöknek tekintendő, aki főnöke nevében kötelező elfogadási nyilatkozatot nem tehet. (C. G. 572/1901. M. D. 9., 50. G. D. 4., 145.)

Jutalékért müködő s általános kereskedelmi ügynökséggel foglalkozó ügynök különös meghatalmazás nélkül valamely ügylet megkötésére jogosultsággal nem bir. (660/1898. P. T. 37., 16. C. 1006/1898. C. 367/1899. Gr. 2., 12.)

Az ügynöknél tett megrendeléskor megállapitott feltételek az ügynök megbizóját kötelezik, és pedig akkor is, ha ezek csak szóbelileg és nem az irásbeli megrendelőjegyben állapittattak meg, ha annak tartalmával nem ellenkeznek. (C. 1146/1898. M. D. 9. 51. C. 657/1895. P. T. 33., 24. C. 655/1896. P. T. 33., 24. C. 1327/1896. D. 75., 52. C. 402/1897. D. 76., 202.)

Az eladó, aki az ő nevében eljárt valamely ügynöke utján köti meg a vételi ügyletet, annak feltételeit, ugy amint azok az ügynök és a vevő között megállapittattak, köteles elfogadni s amennyiben az eladó ezeket a feltételeket el nem fogadja, a vételügylet kölcsönös megegyezés hijján létre nem is jött. (C. 511/1900. M. D. 9., 52.)

Mig az egyszerü ügynökök jogköréhez az ügyletek közvetitése tartozván, az e jogkörben, tehát a megrendelések tekintetében tett megállapodásokra nézve az, ki az ügynököt kiküldötte, nem hivatkozhatik arra: hogy az ügynök erre fel nem lett volna hatalmazva. (C. 1068/1889. J. Sz. 3., 340.)

Minthogy az ügynök az őt kiküldő félnek meghatalmazottja, kinek meghatalmazási köre a dolog természeténél fogva a megrendelések átvételére és az őt megbizó kereskedőhöz leendő juttatására terjed, oly esetben, ha a megbizó az ügynöknél tett megrendelést feltétlenül foganatositja, a vevőt ily esetben kötelezettség csak oly mérvben és értelemben terheli, amely feltételek mellett ő a megrendelést tette, tekintet nélkül arra, hogy az ügynök feljogosittatott-e arra, hogy önállóan ügyleteket köthessen és igy a vevő részéről kikötött feltételeket elfogadhasson, és hogy a vevő által kikötött feltételeket a megbizójával közölte-e vagy sem ? mert a vevő fél megrendelése ily esetben is ajánlatnak tekintendő, mely ajánlatot, ha az ügynök esetleg nem is közli az őt kiküldő meghatalmazóval egész terjedelmében, illetve a kikötött feltételekkel, ez a jóhiszemü megrendelő hátrányára nem szolgálhat, hanem csupán a megbizó hátrányára, ki saját érdekében tartozik gondoskodni arról, hogy megbizható egyént alkalmazzon ügynökként. (C. 579/1891. M. 4., 54. — Azonos 1146/1898.)

Abból, hogy az eladási ügylet H. Izidor ügynök »utján«, vagyis az ő közvetitésével köttetett, még nem következik, hogy H. Izidor alperesnek kereskedelmi meghatalmazottja volt s hogy ő alperes által az ügylet teljesitésével és lebonyolitásával is meg volt bizva, illetőleg, hogy oly cselekményekre is jogositva volt, melyek szerint a szállitás felmondása és az átadási határnap meghatározása az ügylet teljesitéséhez tartoznak. (C. 1668/1890. M. 4., 51.)

A megbizások közvetitésével foglalkozó ügynök pénznek felvételére még az általa közvetitett ügyletek után sem tekinthető feljogositottnak. (C. 194/1889. D. 51., 102. Azonos 1216/1898. M. D. 9., 50. C. 2470/1884. C. 6117/1884. M. 4., 430.)

A kereskedelmi ügynök rendszerint ugyan nincs jogositva fizetéseket elfogadni és nyugtatni, de ha előbb is már ily fizetéseket a hitelező elfogadott, akkor a beleegyezés vélelmezhető lévén, azt, hogy értesitette az adóst a megbizás visszavonásáról, a hitelező bizonyitani tartozik. (C. 128/1898. M. D. 9., 51.)

Az ügynök, ki ügyletkötésre van felhatalmazva és aki előzőleg is felvette a vételárt, anélkül, hogy főnöke kifogásolta volna, oly kereskedelmi meghatalmazottnak tekintendő, kinek kezéhez mindaddig teljesithető fizetés, amig ellenkező utasitást az eladó nem ad. (C. 711/1897. Gr. 1., 18.)

Abban az esetben, ha a vevő a közvetitő ügynöktől mint eladótól vette meg az árut, habár az áru neki a felperes hitelező által közvetlenül küldetett meg a csatolt fuvarlevél tartalma szerint, anélkül azonban, hogy erről a facturát is közvetlenül az alperesnek a felperes küldte meg, a vételárt az alperes vevő jogosan fizethette az eladó ügynök kezéhez, s felperes a vételárt tőle nem követelheti. (C. 940/1896. M. D. 9., 51.)

Az ügynök kezéhez teljesitett fizetés szokásban lévén, nem birhat döntő sulylyal a felperes által felemlitett ama kivételes eset, hogy az alperes egy izben közvetlenül fizetett ; nem továbbá az sem, hogy a »factura« szövege alatt azon általános rendelkezés foglaltatik, amely szerint pénzküldemények és üres zsákok a felperesnek franco küldendők ; mert hogy ha e figyelmeztetésnek az a czélja is, hogy a pénzfizetések kizárólag a felpereshez küldendők, ezen általános rendelkezéssel ellenkező gyakorlat követésére felperes a már fentebb ismertetett közvetett fizetési módnak az elfogadása által adott alkalmat a vevőknek. (C. 1216/1898. M. D. 9., 50. G. D. 4., 153.)

Azonban az ügynök ott is, ahol a vételár felvételére fel van hatalmazva, nem jogosult annak más módon, mint pénzfizetés által való törlesztését engedélyezni. (C. 609/1885. D. 41., 227. C. 849/1904. D. 97., 234.)

A megrendelés az ügynöknél mindaddig visszavonható, mig a megbizó a megrendelésről nem értesittetett. (C. 1736/1896. D. 75., 253.)

Amennyiben a megbizótól a tőzsde-bíróság kikötését tárgyazó kötjegy-ürlapokat kapott, az ügynök kikötheti a börze-biróság illetőségét is. (B. T. 1287/1896. D. 75., 348.)

De az elárusitás közvetitésével foglalkozó ügynök hatásköréhez nem tartozik az elárusitandó árukra nézve a kereskedelmi törvény 368. §-ában meghatározott bizományi ügyletet, külön erre vonatkozó megbizás nélkül, létesiteni. (C. 325/1895. M. D. 9., 52. G. D. 4., 148.)

Nem lehet az árut az ügyletet közvetitő ügynöknek kifogásolni és rendelkezésre bocsátani. (C. 92/1882. D. 29., 263; C. 575/1887. D. 46., 315. C. 164/1889. D. 51., 215.)

A kiérdemelt ügynöki dijak felvétele végett az ügynök köteles főnökét felkeresni és nem a főnök tartozik a dijakat az ügynökhöz elvinni : nyilvánvaló, hogy az alperes a felperes iránti kötelezettségének eleget tett azáltal, hogy a felperest megillető provisio-összegeket a pénztárban készletben tartotta és erről a felperest esetről-esetre értesitette és hogy eszerint alperest a kereseti követelés kifizetése körül késedelem nem terheli. (C. 484. 1900. M. D. 9., 53. G. D. 4., 154.)

Kereskedelmi szokás az, hogy azoknak a megrendelőknek közvetlen megrendelései után is provisio illeti azt az ügynököt, aki a megrendelőt mint vevőt hozta, miért is az ügynök az ily megrendelések után is azon egész idő alatt, amig az eladóval jogviszony-

ban áll, jogositva van a kikötött provisiót követelni. (C. 899/1899. M. D. 9., 53. G. D. 4., 154.)

A főnök az ügyletek szerzésével jutalék mellett alkalmazott ügynököt, az ez által közvetitett és csak több idő leteltével stornirozott ügyletek után a jutalékot megfizetni köteles. (C. 1107/1902. M. D. 9., 53.)

A főnök a provisiót szerződési megállapodás hiányában bármikor leszállithatja, és ha az ügynök ez ellen tiltakozott is, de működését folytatja, a későbbi ügyletek után csak a leszállitott jutalék igényelhető. (C. 942/1899. P. T. 39., 22. és C. 187/1899.)

Gyártmányok eladásának közvetitésével provizió mellett megbizott ügynökök, ha a megbizó egyuttal a készkiadások megtéritésére is nem kötelezte magát, a készkiadások megtéritését nem követelheti, mert egyfelől a kereskedelmi törvény arra nem nyujt alapot, s mert másfelől az ügynök a kész kiadásokat különben is saját érdekében teszi. (C. 1138/1893.)

A biztositási ügynökre vonatkozó határozatok a 468. §-nál csoportositvák.

HATODIK CZIM.

Segédszemélyzet.

55. §. A segédszemélyzet (segédek és tanonczok) szolgálati viszonyai, valamint igényei a fizetés és ellátáshoz szabad egyezkedés tárgyát képezik. Ily egyezkedés hiányában a jelen törvényben foglalt eltérésekkel az ipartörvény (1872. évi VIII. t.-cz. harmadik, ötödik és hatodik fejezetének intézkedései szolgálnak irányadóul.[1])[2])

Kereskedői segédszemélyzet alatt mindazokat a személyeket kell érteni, akik valamely kereskedőhöz, mint főnökhöz, szolgálati viszonyban állanak és annak üzletében állandóan alkalmazva, kereskedelmi természetü tevékenységüket annak szentelik. (M. T. 49166/1901. I. M. sz.)

A kereskedelmi törvény értelmében kereskedő segéd alatt mindenki értetik, ki a kereskedelmi üzlet viteléhez szükséges cselekmények teljesitése czéljából a főnökhöz, általában szolgálati viszonyban áll s a 60. §-ban megjelöltek közé nem tartozik. E fogalmon a czimek mit sem változtatnak. (C. 20450. 1877. D. 19., 61.)

Aki a főnökkel szemben alárendeltségi viszonyban áll és egész tevékenységét vagy legalább annak bizonyos munkaidőhöz kötött részét állandóan a főnök részére kötötte le, segédnek tekintendő. (C. 1133/1905. A IV. polg. tan. 16. sz. elvi megállapodása.)

Az ipartörvény 88—110. §§. a kereskedő és segédei közötti jogviszonyt is szabályozzák s e §-okban, amennyiben azokban a kereskedősegédekre nézve külön vagy eltérő intézkedés nem tétetik, az iparos és segéd elnevezésekben a kereskedő és kereskedői segéd is bennfoglaltatik. (C. 595/1886. Ü. L. 3., 32. és C. 150/1890. D. 55., 30. 1070/1896.)

A kereskedősegédi alkalmaztatással létesült szolgálati viszony jogi természetén nem változtat az, hogy a kereskedősegéd, pl. divat- és kézmüáru czég üzletvezetője, ki a pályázati hirdetés szerint és meghatározott fizetéssel mint ilyen alkalmaztatott, nemcsak az illető kereskedelmi üzletben, hanem a czég egy más vállalatánál, nevezetesen fogyasztási adók kezelésénél vagy épen csak ez utóbbi vállalatnál lett foglalkoztatva, még akkor sem, ha a pályázati hirdetés az illető másik vállalat munkakörében való jártasságot kötött is ki. (M. T. 4527/1903. I. M. sz.; K. M. 19808/1902.; 25034/1902. P. M.)

Az alkalmazott teendőinek fontossága, s ennek következtében a fizetés és mellékjárandóságok magassága a felmondási időre befolyást gyakorol ugyan, de a szolgálati viszony természetét nem változtatja meg. (M. T. 17941/1902. I. M. sz.)

Kereskedősegédnek csak a kereskedő által üzletében állandóan alkalmazott s oly személyek tekinthetők, kik összes tevékenységüket egy és ugyanazon főnöknek szentelik, mig ellenben oly személyek, kik valamely üzletben csak időnkint bizonyos teendők véghezvitelére mint kisegitők, habár rendes dijfizetés mellett is felfogadtatnak, de amellett szabadon más foglalkozást is üzhetnek, az 55. §-a alá eső kereskedősegédek sorába nem tartoznak. (C. 873/1889. Ü. L. 90., 15.)

Azért nem segéd, aki az üzletben csak mellékfoglalkozásként teljesit valamely munkát, pl.: az, aki néhány órán át hetenként a könyvek vezetésére vállalkozik. (C. 362/1887. D. 46., 155. C. 800/1887. D. 46., 163. C. 61/1888. J. 7., 67.) Kivéve, ha részére megállapodásnál fogva állandó dijazás és felmondás biztosittatott. (C. 1083/1897. D. 78., 167.)

Azonban önálló kereskedő még állandó havi javadalmazás kikötése mellett sem vonható a kereskedősegéd fogalma alá. (C. 8028/1891. P. T. 24., 38. C. 614/1892. D. 60., 150.)

Oly bejegyzett önálló kereskedő, ki más czég részére meghatározott dij és jutalék

[1]) Az 1872 : VIII. t.-czikk helyébe lépett az 1884 : XVII. t.-czikk.

[2]) Kiegésziti az ip. törv. 88. §. második bekezdése. Ugyszintén ugyanannak 89. és 98. §-ai.

mellett szolgálatok teljesitésére vállalkozik, mert ez esetben nem főnök és segéd közötti oly szolgálati viszony létesült, mely az ipartörvény rendelkezései alá esnek, hanem a létrejött viszony olyannak tekintendő, mely két kereskedő közt fennáll, mikor az egyik saját üzlete körében előre meghatározott dijért a másik részére szolgálatokat teljesit. (C. 1103/1890.)

Amennyiben a kereskedelmi meghatalmazott főnökével állandó szolgálati viszonyban áll, mint amilyenben felperes volt az alperesnél, kereskedősegédnek is tartandó, és az ezekre nézve fenálló jogszabályoknak alkalmazhatását az sem zárja ki, hogy főnökétől rendes fizetésen felül az üzleti nyereségből jutalékot is kapott. (C. 161/1899. M. D. 9., 61.)

Az a körülmény, hogy a kereskedelmi meghatalmazott fizetése jutalékban, vagyis az üzleti nyereségnek bizonyos hányadrészében állapittatik meg, a szolgálati viszonyra befolyással nincs. (K. V. T. 787. 1901.)

Ha a főnök valamely kijelölt üzletág vezetésére oly feltétel alatt ad megbizást, hogy a dijazás meghatározott fizetés helyett az illető üzletágból elérendő és kiszámitandó nyereségnek egy részéből fog állani, az ekként alkalmazott egyén (u. n. commis interessé) a főnökkel szolgálati viszonyban áll és kereskedősegédnek tekintendő. (C. 471/1880. D. 26., 37.)

A commis interessé tehát nem társas, hanem szolgálati viszonyban áll a főnökkel. A főnök a commis interessé megkérdezése és hozzájárulása nélkül növelheti vagy csökkentheti a betételt (kereskedelmi törvény 70., 86. §.), ruházhatja át üzletét vagy változtathatja székhelyét. (C. 425/1898. D. 80., 193.)

Abból a körülményből, hogy egy czégtulajdonos valakit rendes fizetés mellett arra a czélra alkalmazott, hogy a czégtulajdonos tulajdonában lévő czéget képviselje és ebbeli tevékenységeért a rendes fizetésen kivül még némi jutalékot is biztosit a czégtulajdonos, nem következik az, hogy az illető alkalmazott a kereskedelmi törvény 284. §-ában emlitett önálló kereskedővé vált volna, mert addig, mig valaki rendes havi fizetést huz, bárminő is legyen az általa teljesitett munka, a fizetéstadóval szemben mindig alkalmazott marad. (K. M. 83134/1900.)

Kereskedői segédszemélyzet alatt mindazok a személyek értendők, akik valamely kereskedőhöz, amilyennek a kereskedelmi törvény 4. §-a értelmében felperes is tekintendő, mint főnökhöz szolgálati viszonyban állanak és annak üzletében állandóan alkalmazva, kereskedelmi tevékenységüket annak szentelik. Felperes alperest utazói minőségben felfogadta akként, hogy alperes tartozott teljesen és kizárólag felperes üzlete javára ügyködni és működni, felperes részére megrendeléseket gyüjteni és szorosan felperes utasitásához alkalmazkodni. Egyuttal kiköttetett, hogy ez a szerződési viszony kölcsönösen felbontható 6 havi felmondás alapján ; alperes szolgálati minőségén az, hogy járandósága nem állandó vagy visszatérő időszakokban esedékes összegben, hanem a teljesitett egyes megrendelési gyüjtések után esetről-esetre javára szolgáló dijban (provisio) állapittatott meg, nem változtat. (C. H. 5/1904. D. 94., 271.)

Kereskedősegédeknek tekintendők azok az üzleti alkalmazottak is, kik a reájuk bizott fontosabb teendőknek megfelelő külön czimekkel (Factor, Disponent stb.) ruháztatnak fel. (C. 20450/1877. D. 19., 61. C. 6885/1880. M. D. 9., 61.)

A főnök és a megbizott közötti jogviszony megitélésénél a megbizott elnevezése irányadó nem lehet, hanem csakis az a jog és cselekvési kör, amelyet a főnök tényei vagy hallgatag beleegyezése következtében az alkalmazott az üzleti forgalomban elfoglal és betölt. (C. 1216/1898.)

Az alkalmazás minősitésére a felek által használt megjelölés nem lehet kizárólag irányadó. Egyébben az üzlet vezetésével megbizott igazgató, kinek szerződéséből nem állapitható meg, hogy az üzlet vezetésében önálló rendelkezési joggal birt, figyelemmel a részére szerződésileg biztositott fizetés és illetmény mennyiségére, nem eshetik más tekintet alá, mint az ipartörvény 92. §-ában megjelölt üzletvezető. (C. 1003. 1900.)

A szolgálati viszony fenforgása esetén sem tekinthetők segédeknek, a kik az üzletben mintegy főnöki állást viselnek. Pl. : a részvénytársaság vagy szövetkezet igazgatói. (C. 241/1900. Ü. L. 17., 48. C. 542/1904. J. 23., 45.) — Továbbá nem segéd : a gyárigazgató. (C. 718/1888. D. 49., 168.) — A műszaki igazgató. (C. 324/1898. Gr. 1., 23.) — A biztositási vállalat jogtanácsosa. (C. 9/1879. D. 22., 30. C. 801/1886. M. 4., 62.) — Szeszgyári gyárvezető. (C. 6006/1898.) — Kir. kisebb haszonvételen alapuló malomüzlet üzletvezetője, miután az ilyen malomüzletekre az ipartörvény 183. §. *f)* pontja szerint a törvény intézkedései nem terjednek ki. (M. T. 14015/1897. I. M. sz.) — Mérnöki határfelmérésnél alkalmazott előmunkás. (M. T. 10901/1902. I. M. szám.)

A gazdasági könyvek és szeszgyár vezetésére, a marhahizlalás és gazdasági magtár felügyeletére hivatott számtartó nem kereskedősegéd, hanem gazdasági alkalmazott, mert gazdasági tevékenysége túlszárnyalta a kereskedősegéd hatáskörét. (Nagyváradi T. G. 77/1900.)

Ugyszintén nem esnek a kereskedősegédek tekintete alá: a gyógyszerész-segédek. (S. 27342/1878. D. 22., 80. C. 966/1884. D. 38., 262. C. 6693/1887. D. 45., 256. C. 71/1897. D. 77., 42.) — A póstatisztek és államvasuti tisztviselők. (S. 26713/1878. D. 21., 24. C. 662/1898. D. 79., 63.) — Az 1891 : XIV. t.-cz. értelmében alakult betegsegélyző-pénztárak alkalmazottai. (C. G. 372/1902. M. D. 9., 62.)

De azoknak a segédei, akik az állami egyedárusági tárgyaknak saját nevük alatt eladásával foglalkoznak, a kereskedősegédek közé sorozandók. (C. 661/1890. P. T. 21., 16.)

A fizetési és utazási átalánynyal alkalmazott ügynök nem esik a kereskedősegéd fogalma alá. (C. 948/1905. K. J. 3., 484.)

A törvénykezési gyakorlat, amennyiben a főnökkel szolgálati viszonyban áll, a kereskedősegédek közé sorozza a czégvezetőt is. (C. 189/1897. D. 76., 8. C. 741/1898. D. 79., 221. C. 993/1896. D. 75., 322.)

A gyakorlatban kereskedősegédeknek tekintendők még:

Évi fizetés mellett alkalmazott utazó-pénzbeszedő, még ha évi fizetésén felül az uton töltött időért külön dijazásban is részesül. (M. T. 1901. II. 8.)

Havi átalány, napidij és jutalék mellett állandóan alkalmazott ügynök. (M. T. 49166/1901. I. M. sz.)

Biztositótársaság főügynökségi főnöke, ki jutalékon felül évi fizetés mellett állandóan van alkalmazva és a biztositótársaság üzletkörében kereskedelmi természetü tevékenységet fejt ki. (M. T. 39596/1901. I. M. sz.)

Takarékpénztári könyvvezető, a kereskedelmi törvény 57. és az ipartörvény 92. §-a értelmében, még ha ő egyuttal a részvénytársaság meghatalmazottja és reá a kereskedelmi törvény 193. §-ának rendelkezése alkalmazható is. (M. T. 24094/1889. I. M. sz.)

A könyvelői minőségben alkalmazott egyén, még ha könyvelői munkája naponkint 1—2 órát vesz is igénybe. (C. 1236. 1895.)

Fogyasztási adóbérletben kereskedői termeszetü tevékenységet kifejtő segéd. (M. T. 43680/1900. I. M. sz.)

Kereskedelmi czég üzletkörében a munkások felügyeletére alkalmazott egyén. (M. T. 17941 1902. I. M. sz.)

Havi fizetés mellett alkalmazott üzletvezető, bár az általa kötendő egyes ügyletek után külön dij is van részére kikötve, a kereskedői segédszemélyzet közé sorozandó. (C. 27415/1877.)

A szövetkezet vezérigazgatója kereskedelmi meghatalmazott. (C. 241/1900.)

Biztositó-társaságnak a fő- vagy vezérügynökségek székhelyén kivül működő ügynöke a kereskedelmi törvény 43. §-a értelmében kereskedelmi meghatalmazott. (C. 19674. 1878., 4582/1879.)

A részvénytársaság és kereskedelmi személyzete közötti viszonyok a kereskedelmi törvény 55. és köv. §§., valamint az ipartörvény idevonatkozó határozatai szerint itélendők meg. (M. T. 24094/1899. I. M. sz.)

Kereskedői üzletben alkalmazott üzletvezető kereskedősegéd, s a szolgálat minősitésén az, hogy a járandóság az üzleti nyereség hányadában állapittatott meg, nem változtat. (M. T. 1903. VI. 3.)

Részvénytársaságok hivatalnokai, miután a kereskedelmi törvény 193. §-ából nem következik az, hogy a részvénytársaság hivatalnokaira a segédekre vonatkozó intézkedések ne volnának alkalmazandók, mert a meghatalmazottakra vonatkozó intézkedések a részvénytársaság az alkalmazottaknak csupán képviseleti jogkörét szabályozzák, ellenben a szolgálati viszonyok tekintetében a kereskedelmi törvény I. R. 6. czimének, illetve az ipartörvénynek ezen szakaszokat módositó határozmányai irányadók. (C. 637. 1900.; ellenkező C. 19674/1878., mely szerint a kereskedelmi meghatalmazott a segédszemélyzet közé nem sorozható.)

A mozdonyvezető a kereskedősegédekkel egy tekintet alá esik (C. 1898. IX. 22.), ugyszintén a pinczemester, miután az ily minőségben való alkalmazás megfelelő szakismeretet és szakképzettséget feltételez (C. 4524/1891.), a szatócs segédje (C. 7327. 1886.), az okleveles gépészi minőségben szerződtetett egyén. (C. 4865/1888.)

A borkereskedőknél alkalmazott pinczemesterek vagy pinczekezelők a kereskedelemben elfogadott gyakorlat szerint és tekintettel az általuk végzett teendők természetére, ép oly kereskedelmi alkalmazottaknak tekintendők, mint az egyéb üzleteknél alkalmazott raktárnokok. (K. M. 4495/1895.)

A gőzmalomban alkalmazott főmolnársegéd (C. 4708/1893.), a hajógépész (C. 1177/1889.) és a főszeszégető (C. 58/1884.) szintén.

Az uton töltött időre járó dijazáson felül évi fizetés mellett utazó pénzbeszedőnek felfogadott egyén az ipartörvény 98. §-ára és a kereskedelmi törvény 45. §-ára való tekintettel kereskedelmi meghatalmazottnak, illetve kereskedősegédnek tekintendő. (M. T. 5260/1901. I. M. sz. és 49166/1901. I. M. sz.)

Hentesipar gyakorlására nem képesitett egyén által a hentesüzlet vezetésére alkalmazott egyén. (M. T. 15862/1902. I. M. sz.)

A találmányi szabadalmak értékesitésével, illetőleg ennek közvetitésével iparszerüleg foglalkozó czég fióküzletének vezetője kereskedelmi meghatalmazott. (C. 1157/1897.)

Kereskedősegédre nézve is irányadó az ipartörvény 88. §-ának az a rendelkezése, hogy más megállapodás hiányában a szolgálati viszony csak egy heti próba után válik kötelezővé. (K. V. T. 257/1895. D. 71., 330. C. 77/1902. Ü. L. 19., 16. C. 612/1901. D. 90., 240.) — A próbaidő szerződésileg nyolcz napnál hosszabbra is szabható. (C. 486/1888. P T. 17., 121. C. 599/1900. D. 90., 235.)

A 1884 : XVII. t.-cz.-nek 83. §-a anélkül, hogy kereskedői és iparossegédek között különbséget tenne, kimondja, hogy a szolgálati szerződés, ha a felek máskép nem egyezkedtek, csak egy heti próbaidő után válik kötelezővé. A törv. tehát megengedi, hogy a próbaidő egy hétnél hosszabb tartamában állapittassék meg, s ez esetben is áll az a szabály, hogy a próbaidő letelte előtt a szerződés kötelező erőre nem emelkedik, azaz mindenik fél attól szabadon elállhat. A felperes ellenkező kifogásának téves volta kitünik a következőkből : A szolgálati viszony szabad egyezkedés tárgya. Ennélfogva a felek véglegesen szerződhetnek előre meghatározott időre is, melynek elteltével a szolgálati viszony megszünik, önként értődvén, hogy a kikötött határidő tartama alatt is a segéd az 1884 : XVII. t.-cz. 94. §-a eseteiben felmondás nélkül elbocsátható, a 95. §. eseteiben pedig azonnal kiléphet. (B. T. II. G. 214/1907.)

A segéd hat heti próbaideje nem 42 napban, hanem 1 ½ hónapban állapitandó meg. (C. 123/1895. M. D. 9., 65.)

A próbaidő kikötése esetében a próbaszolgálat nem tekinthető állandósitottnak pusztán azon okból, hogy a szolgálatadó a megbizást nem azonnal a próbaidő letelte után, hanem csak néhány nap mulva vonja vissza. Ily vélelem csak akkor áll, ha a szolgálatadó a próbaidő eltelte után még hosszabb időn át veszi igénybe a szolgálatot. (C. 599/1900. 90., 235.)

A feltételesen kötelezett alkalmaztatás csak a kikötött esetben követelhető s e tekintetben a megállapitott feltétel bekövetkezte szorosan a megállapitott esetben tartható csak beállottnak. (C. 629/1897. M. D. 9., 61.)

A főnök a szolgálati szerződésből nem érvényesithet jogokat, ha a segédet anélkül fogadta fel, hogy ez korábbi szolgálatának megszüntét kimutatta volna. (C. 380/1894. D. 67., 183. C. 172/1895. Ü. L. 13., 25.)

Aki segédet felvesz anélkül, hogy a segéd előbbeni főnökének elbocsátási bizonyitványát az ipartörvény 90. §. szerint kérte volna, a segédtől a be nem lépés esetére kikötött kötbért nem követelheti. (C. 1429. 1905. K. J. 4., 62.)

Arra nézve, hogy a főnök viszonszolgáltatása miben álljon, a szolgálati szerződés rendelkezései az irányadók. (C. 188/1889. D. 51., 100. és C. 3297/1889. D. 53., 31.)

Szolgálati szerződés hiányában az alkalmazás csak próbára lévén tekintendő, a segédnek nincs felmondáshoz igénye. (C. 452/1894. D. 68., 87.)

Ingyenes szolgálat vélelmezhető nem lévén, ily esetben a szolgálati illetmény mennyisége szakértők meghallgatásával állapitandó meg. (C. 1544/1903. M. D. 9., 61.)

Ingyenes szolgálat nem vélelmezendő, s igy megbizás nélkül teljesitett könyvelői teendők is, az ingyenes teljesités kikötése nélkül — dijazandók. (C. 1607/1903. — Azonos 1498. 1893., 286/1893., 1339/1902. M. D. 9., 61. G. D. 4., 166.)

Ingyenes szolgálat vélelmezhető nem lévén, az alkalmazott külön ellenkező megállapodás hiányában szolgálatainak megfelelő dijazását, jogosan még akkor is igényelheti, ha nem állandó alkalmazott, hanem csak bizonyos napszakban teljesit szolgálatot. (C. 913/1897. Azonos 1083/1896. M. D. 9., 61. G. D. 4., 157.)

Ingyenes szolgálat ugyan nem vélelmezendő, de a teljes ellátásban részesülő segéd az ezenfelül állitott pénzbeli fizetést bizonyitani tartozik. (C. 260/1894. M. D. 9., 61.)

Az a segéd, kinek dijazása az üzleti nyereség bizonyos részében nyert megállapitást, ezáltal a nyereséghányad tekintetében még nem lesz a főnöknek társa. (C. 993/1896. D. 74., 332.) — Nem tekinthető az ilyen kültagnak sem s igy nem követelheti perenkivüli eljárással a mérleg közlését és az üzleti könyveknek felmutatását. (C. 425/1898. D. 80., 193. B. T. 978/1907. H. D. 1., 223.) — Amennyiben a könyvek áttekintéséből a vállalat tényleges nyeresége iránt meggyőződést merithet, alakszerü számadás követelhetéséhez sincs joga. (C. 471/1880. D. 26., 37. B. T. 2209/1896. Ü. L. 13., 43. 1724/1899. P. T. 38., 16. C. 32/1897. P. T. 38., 16.)

Felperes és alperes akként állapodtak meg, hogy a felperes tényleges közbenjöttével eladott áruk ára után bizonyos jutalékot kap. Felperes ezen jutalékra nézve kéri alperest számadásra kötelezni. Minthogy ezek szerint felperes az alperesnek kereskedelmi alkalmazottja volt, s felperes mindazon eladási ügyletekről s azok mérvéről, melyek az ő tényleges közbenjöttével köttettek és melyek után alperestől közbenjárási dijat követelhet, tudomással birt s tudomással birnia kellett ; s minthogy ekként felperes és alperes között oly jogviszony, melynek alapján alperes a felperesnek a kiérdemelt közvetitési dijaira nézve számadással tartoznak, fenn nem forog, a számadást követelő felhivási kereset elutasittatott. (C. 1406/903. D. 95., 300.) — A számadás követelhetésére nézve ellenk. : (C. 3812/1895. D. 71., 100.)

A nyereségjutalékban részesedő alkalma-

zottnak joga van ugyan a kereskedelmi társaság mérlegének helyességét kifogásolni, ebbeli kifogásait azonban bizonyitani tartozik. (C. 1269/1903. M. D. 9., 64.)

Az üzleti jövedelem arányában kötelezett jutalékban kikötött javadalmazás érvényesitése is elsősorban az iparhatóság előtt szorgalmazandó. (C. 168/1902. D. 90., 233. és C. 32/1897. D. 78., 114.)

A szolgálati szerződés amaz intézkedéséből, hogy az alkalmazott tiszti fizetés és lakbér czimén megállapitott illetményein kivül az évi tiszta nyereségnek a közgyülés által részére megállapitott hányadát kapja jutalomként, nyilvánvaló, hogy a kilátásba vett külön dijazás a fizetésnek szükségképeni okvetlen járulékát nem képezte, hanem annak folyósitása mindenkor az évi közgyülés tetszésétől függött. Az ilyen külön dijazás vagy jutalmazás természeténél fogva tehát ezen a czimen az alkalmazott az őt alkalmazó társasággal szemben igényt nem támaszthat. (C. 1562/1902. D. 93., 212.)

A munkaadó által az alkalmazott részére a szolgálati szerződés alapján és ezzel hasonló czimen teljesitett fizetések az alkalmazottól csak abban az esetben követelhetők vissza, ha az alkalmazott maga részéről a szerződést nem teljesitette, vagyis a kikötött szolgálatot el nem végezte és a munkaadó az alkalmazott járandóságát csak tévedésből fizette ki. (C. 1389/1903. M. D. 9., 63.) — Ez áll a remélhető nyereségjutalékra adott előlegre is. (C. 188/1889. D. 51., 100.)

A meghatározott feltételek mellett kötött szolgálati szerződés teljes egészében hatályában fenmarad abban az esetben, ha a felek a szolgálati viszonyt a szerződési idő lejárta után folytatják, anélkül, hogy a korábbi megegyezést kifejezetten megváltoztatták volna. (C. G. 658/1899. M. D. 9., 64. G. D. 4., 169.)

A szolgálati viszonyban adott cautio az utóbb keletkezett adásvételi viszonyból származott követelésekre kifejezett hozzájárulás nélkül akkor sem fordítható, ha ezen ujabb viszony tartama alatt is benhagyatott az. (C. 1653/904.), K. J. 3., 94.)

A takarékpénztár volt igazgatójának évi segélydijat szavazott meg s azt az intézet fennállásának tartamára kivánta biztositani, amiért is, ha a takarékpénztár fennállásának időtartamát meghosszabbitotta és ez alapon működését alapszabályszerüleg folytatta, az alapszabályoknak részbeni módositása nem bir azzal a hatálylyal, mintha az eddig fennállott takarékpénztár megszünt és helyébe egy uj intézet alapult volna s nincs jogositva a segélydij megfizetését tagadni. (C. 637/1904. M. D. 9., 65.)

Az a kikötés, hogy az alkalmazott a szolgálatból való kilépés után még egy évig a főnök üzletével hasonló üzlettel ne foglalkozzék, nem ütközik törvénybe, ebből folyóan jogi hatálylyal bir az e kikötésnek biztositására vállalt kötbérkötelezettség. (C. G. 514/1902. — Azonos 1890. G. 43., és 919/v. 1900. P. T. 41., 23. és M. D. 9., 63.)

A munkabér magasságának — mint a kereslet és kinálattól, a munkás ügyességétől, a munka minőségétől és egyéb körülményektől függőnek — megállapitása, mindenkor a munkaadó és a munkás közötti szabad egyezkedés tárgyát képezi. Nyilt kifejezést adott ennek az iparosokra és segédeikre vonatkozólag az ipartörvény 88. §-a. Ebből kifolyólag oly előleges megállapodások, melyek által a munkaadók birság terhe alatt kötelezik magukat, hogy munkásaiknak, tekintet nélkül azok ügyességére, munkaképességére és az esetleg változható viszonyokra, eleve megállapitott munkabért fognak bizonyos időn át kiszolgáltatni, mint olyanok, melyek nemcsak a munkaadónak, hanem a munkásoknak is szabad elhatározási és szerződési szabadságát korlátozzák, kötelezőknek nem tekinthetők. (C. 3297/1889. M. D. 9., 65. G. D. 4., 169.)

A jutalomdijat (remuneratiót) az alkalmazott csak akkor követelheti a szolgálatadótól, ha a jutalomdij adása a szolgálati szerződés megkötésekor vagy később kiköttetett. Ily kikötés nélkül jutalomdij adása a szolgálatadó akaratától függ és nem állapitja meg a jutalomdij követelésére való jogot az a körülmény, hogy valamely szolgálatadónál a jutalomdij adása szokásos. (C. 671/1902. D. 90., 294.)

(Lásd még az ipartörvény 88. §-ánál felhozottakat is.)

56. §. A kereskedősegéd, ki szolgálata teljesitésében véletlen baleset miatt ideiglenesen gátoltatik: ezért igényeit a fizetés és ellátáshoz el nem veszti. E kedvezmény azonban őt csak hat heti időtartamra illeti.[1])

A szolgálati viszony alapján támasztható kölcsönös igények érvényesitése az ipartörvény 176. §. rendelkezésénél fogva az iparhatóság elé tartoznak, de az iparhatósági határozattal meg nem elégedő félnek, tekintet nélkül arra, hogy ama határozat érdemleges-e, jogában áll igényeit nyolcz napon belül a törvény rendes utján érvényesiteni. A biróság nem utasithatja tehát vissza a keresetet azon okból, mert az iparhatóság érdemben nem határozott. (C. 7782/1891.)

Ha az iparhatóság az ipartörvény 176. §-a értelmében elébe utasitott felperest hatáskör hiányából utasitotta is vissza, a rendes biróság előtt inditott kereset el nem utasitható azon

[1]) Kiegésziti az ipartörvény 96. §-a.

okból, hogy az iparhatóság a kereset felett érdemben nem határozott. (C. 605/1905. K. J. 2., 394.)

A bíróság csakis azt vizsgálhatja hivatalból, hogy amennyiben az igény az 1884. évi XVII. t.-cz. 141. és 176. §-a értelmében iparhatósági eljárásra van utasitva, ez az eljárás a kereset inditása előtt igénybe vétetett-e, azt azonban, hogy az iparhatógi határozattal meg nem elégedő fél a keresetet nyolcz napon belül inditotta-e meg vagy sem, csakis az ellenfél kifogása folytán vizsgálhatja. (C. 1003/1900. és C. 1409/1900.)

Az iparhatóság érdemben nem határozván, hanem feleket igényeikkel a rendes perutra utasitván, az I. T. 196. §-ában emlitett záros határidőn belül a kereset nem volt előterjesztendő. (B. T. 1335/1900. és C. G.) 189/1897. FG. 2., 407. C. 1054/v. 1904.)

Részvénytársaság és czégvezetője közt a szolgálati viszonyból eredő kereset iparhatóság elé tartozik. (B. T. 423/1903.)

Valamely biztositó-társaságnak alkalmazottja, habár igazgatói czimmel bir is, de ha igazgatói hatásköre nincs, a társaság elleni igényeit elsősorban az iparhatóság előtt tartozik érvényesiteni. (C. 1645/1904. K. J. 2., 108. D. 96., 101.)

Alperest felperes biztositó-társaság vidéki képviseletével biztositási ajánlatok átvételével a társaság részére eső dijak beszedésével mozgó- és alügynököknek saját költségére és veszélyére való szerződtetésével, költségátalány és százalékos jutalék biztositása mellett megbizta. Alperes nem volt köteles egész tevékenységét vagy legalább annak bizonyos munkaidőre eső részét állandóan és kizárólagosan felperes czég rendelkezésére bocsátani. Ezen viszony nem szolgálati, hanem megbizási viszonyt képez és az ezen viszonyból származó per érdemi elbirálásának nem állhatja utját a megelőző iparhatósági eljárás hiánya. (C. 1133/1905. K. D. 100., 285.)

Az elszámolásra alkalmazott üzletvezető által el nem számolt áruk értéke iránti kereset nem tartozik az iparhatóság elé. (C. 484/1905. K. J. 2., 313.)

Ha a kereskedősegédet a főnök amiatt bocsátja el, mert ez betegsége miatt a szolgálatra képtelenné vált, a kereskedelmi törvény 56. §-a alapján a segédnek hat heti fizetést kiadni tartozik, mert az idecsatolt törvényszakasznak idevonatkozó szabálya az I. T. által nincsen hatályon kivül helyezve. (B. T. 677/1902.)

A segéd betegsége vétlen balesetnek tekintendő és ez okból a főnök beteg segédjének hat héten át köteles illetményeit kiszolgáltatni. Amennyiben a szolgálat teljesitésére való képtelenség — betegség — hat hétnél tovább tart, a munkaadó a szolgálati szerződést azonnal megszüntetheti. (B. T. II. G. 82/1905. K. J. 2., 545. Ü. L. 22., 38.)

A főnöknek joga van ahhoz, hogy az alkalmazottat megillető munkabérbe beszámitsa azt az összeget, amit az alkalmazott táppénz fejében oly intézménytől kap, amelybe a munkaadó főnök is befizetést teljesit a munkás érdekében. (B. T. I. G. 271/1904. M. D. 9., 66.)

A szolgálati szabályzatban az alkalmazottnak biztositott attól a jogtól, hogy betegség esetében hat havi időn át teljes illetményei élvezetében marad, az alkalmazott meg nem fosztható az által, hogy a hivatalbóli kényszernyugdijazás ellene előbb mondatik ki; és nyugdijilletményei is a betegség esetére igénybe vehető ezen hat hónapi szolgálati idő teljes figyelembevételével állapitandók meg. (C. 858/1903. M. D. 9., 66.)

Az a körülmény, hogy az alkalmazott a szolgálati viszonyt huzamosabb időn át folytatta, anélkül, hogy az őt megillető nagyobb illetményt igényelt volna, nem tekinthető ez iránti jogáról való lemondásnak. (C. 646/1904. K. J. 3., 94.)

A nyugdijszabályzatnak az az intézkedése, hogy az alkalmazott, ha meghatározott évi szolgálat letelte előtt bocsájtatik el, a nyugdijra befizetett járulékokat a nyugdijra való jogosultság nélkül elveszti, csak akkor tekinthető az alkalmazottra kötelezőnek, ha ebbe kifejezetten vagy egyébként kétségtelenül beleegyezett. Az a körülmény, hogy az alkalmazott a nyugdijszabályzatot megkapta volt véglegesitésekor, és az, hogy a nyugdijjárulékoknak havonkénti levonása ellen nem tiltakozott, nem elégséges arra, hogy ezek alapján a nyugdijszabályzat idézett intézkedésébe való beleegyezése kétségtelenül megállapittassék. (C. 671/1902. D. 90., 294.)

A valamely vállalatnál létesitett nyugdijszabályzat rendelkezései az azokhoz hozzájárult alkalmazottra nézve kötelezők. Érvényes különösen a nyugdijszabályzat azon rendelkezése is, hogy a vállalat alkalmazásából önként kilépő alkalmazott a nyugdij fejében befizetett összege visszatéritését nem igényelheti. (B. T. II. G. 4/1905. K. J. 2., 222.)

A szolgálatot állásának megszüntetése okából habár fölmondás nélkül és igy önként elhagyó alkalmazott és szolgálatadója között az eddig fennállott szolgálati viszony megszünése egyik félnek a hibájára sem lévén visszavezethető, a szolgálatadónak az alkalmazott által befizetett nyugdijilletmények visszatartásához nincs jogczime, s igy azokat a főnök az alkalmazottnak a szolgálatból történt kilépése alkalmával kiadni tartozik. (C. 160/906. K. J. 4., 250.)

57. §. A szolgálati viszony a főnök és segéde közt, amennyiben szerződésileg rövidebb vagy hosszabb határidő nem

állapittatott meg, előleges hat heti felmondás mellett, ugy az egyik mint a másik fél részéről felbontható.

Fontosabb teendőkkel megbizott segédek, jelesen könyvvivők és pénztárnokok tekintetében, a kölcsönös felmondási határidő három hónapot tesz.

A jelen §. határozatai a főnök ellen elrendelt csőd esetében is irányadóul szolgálnak.[1])

Az élethossziglani szolgálatra való szerződés ellenkezik a szolgálati viszony természetével. (C. 1808/1885.)

A feleknek a szerződés megkötése iránt fennálló szabadsága daczára nem lehetne érvényesnek tekinteni oly szerződést, mely az alkalmazottat egész életére vagy aránytalanul hosszu időre elzárja a felmondástól, vagy egyáltalán olyan kikötést tartalmaz, amelyből nyilvánvalóan az tünnék ki, hogy a főnök a szerződés megkötése alkalmával a maga előnyösebb helyzetét felhasználva, kötötte ki az alkalmazottra nézve aránytalanul terhes felmondási feltételeket. Nem tekinthető azonban ilyennek az a szerződés, mely szerint a pénzbeszedő alkalmazott az állását 6 évig fel nem mondhatja, ellenben főnöke azt neki 14 napra felmondhatja. (B. T. 172/1906. K. J. 4., 133.)

A felmondhatatlanság kikötése nem zárja ki a szolgálati viszony felbonthatóságát abban az esetben, ha az 1884 : XVII. t.-cz. 94. §-ában meghatározott azoknak az eseteknek valamelyike fenforog, a melyek a főnöknek a segéd azonnalvaló elbocsátásához a jogot megadják. (C. 2911/1885. C. 2629. 1892. C. 993/1895. M. 8., 138.)

Ha a segéd időközben fontosabb teendők végzésére lép elő s a felmondásra nézve ekkor felek külön nem állapodtak meg, a belépéskor kikötött 14 napi felmondási időre hivatkozni többé nem lehet. (B. T. 322/1903.)

A felmondásnak, akár szóval, akár irásban történik, határozottnak kell lenni annak kinyilatkoztatása, hogy a főnök pénztárnokul mást nevezett ki, ha ezzel egyidejüleg az állás elhagyása iránt felhivás nem intéztetett, nem tekinthető felmondásnak. (C. 115/1890. D. 55., 30.)

Az állástól való felfüggesztés sem állapit meg magában véve felmondást. (C. 735/1879. D. 24., 42.)

Ha a szerződés teljesitése még meg sem kezdetett, vagy ha a főnök az általa felfogadott segédet üzletében még nem is alkalmazta, a szolgálati viszony jogszerüen csak felmondás utján szüntethető meg. (C. 882. 1884. P. T. 9., 199.)

Ha a felmondás a szolgálatba lépés előtt történt, a segéd nem tartozik a szolgálatra jelentkezni. (C. 314/1892. M. D. 9., 73.)

Ha a szolgálatadó szerződésellenesen csak minden második héten akar segédének alkalmazást adni, ez felmondással egyenlő hatályu. (C. 536/1892. M. D. 9., 69.)

Az egyéni czég tulajdonosa által engedélyezett hat havi felmondási idő nem kötelezi az utóbb közkereseti társasággá alakult czéget. (C. 352/1894. M. D. 9., 69.)

Az ipartörvény 97. §-ának rendelkezése szolgálati viszonyára nézve a czégvezetőre is alkalmazást nyer. (C. G. 189/1897. M. D. 9., 67. G. D. 4., 201.)

Miután kereskedősegédeknek a dolog természeténél fogva, de az ipartörvény 90. és 108. §-aiból is kitetszőleg csak oly egyének tekinthetők, kik ugyanazon időben egész tevékenységüket egyazon főnöknek szentelik, vagy is annál állandóan és nem hetenkint néhány órát igénybe vevő munkára vannak alkalmazva, felmondási időre is csak azok a segédek tarthatnak igényt, akik ugyanazon időben összes tevékenységüket egy főnöknek szentelik. (C. 10362/1887.); ez a jogszabály azonban ellenkező szerződéses megállapodás esetén, mely a törvény általános rendelkezése mellett megáll, nem alkalmazható. (C. 1083/1897.)

A csupán a napnak bizonyos óráira alkalmazott könyvvezető is (az u. n. Studenbuchhalter), ha egyébként a főnök és a segéd közötti viszony fenforog, oly állandó alkalmazottnak tekintendő, aki a felmondásra és az ezen idő alatt járó illetményre jogos igényt tarthat. (C. 1083/1896. D. 78., 167. — Azonos 1236/1894. M. 8., 141.)

Oly személyek, kik valamely üzletben csak időnkint bizonyos teendők véghezvitelére mint kisegitők, habár rendes dijfizetés mellett is felfogadtatnak, de amellett szabadon más foglalkozást is üzhetnek, a kereskedelmi törvény 55. §-a alá eső kereskedősegédek sorába nem tartoznak, ebből kifolyólag felperes ily alkalmaztatás mellett kereskedői segédnek nem tekinthető és igy a kereskedői segédeket megillető felmondáshoz sem lehet igénye. (C. 873/1899. Ü. L. 7., 15. — Azonos 362. 1887.)

Abból, hogy a képviselt képviselőjének valamely javadalmazást további intézkedésig igér fizetni, következik, hogy a képviselt a képviseletet és a vele járó javadalmazást minden felmondás nélkül visszavonhatja, másrészt pedig, hogy a képviselő felmondási idejére igényt nem tarthat. (C. 948/1905. D. 101., 42.)

A felmondási idő alatt a segéd a főnök kivánságára az üzletben továbbra is köteles

[1]) Az utolsó bekezdés kivételével helyébe lépett az ipartörvény 92. §-ának 2-ik és 3-ik bekezdése, s kiegésziti az ipartörvény 97. §-a.

dolgozni, de a főnök őt nem tartozik megtürni. (C. 2633/1897. D. 77., 26.)

A felmondás nélkül elbocsátott segéd a főnök utólagos felhivására nem köteles az üzletbe visszatérni és a felmondási idő alatt ott szolgálatot teljesiteni. (B. T. II. G. 65. 1899.)

Az alkalmazott a felmondási idő alatt csak ugyanabban a hatáskörben köteles szolgálatot teljesiteni, amelyben a fennálló szerződés értelmében szegődtetett. (C. 81/1902. M. D. 9., 70.)

Ha a segéd a szolgálatból azonnal távozott, ő tartozik bizonyitani, hogy a főnök neki felmondott. (C. 69/1892. M. D. 9., 69.)

Az üzletátruházás magában véve még nem szünteti meg a szolgálati viszonyt, evégből ilyenkor is felmondásra van szükség. (C. 115/1890. D. 55., 30.)

Az üzlet megszüntetése vagy az üzletnek más czégre való átruházása — szerződéses megállapodás hiányában — nem jogositja fel a munkaadót arra, hogy segédszemélyzetét felmondás nélkül elbocsássa. (C. 741. 1898.)

Felperes három havi felmondási időre járó illetményének hátralevő részét követeli alperestől, ki gyárát eladta s akinek jogutódja felperest üzletvezetői minőségben továbbra is alkalmazta s felperes illetményét tehát a felmondási időre is kifizette. Felperes ennek folytán keresetével elutasittatott, mert a gyár tulajdonosának személyében történt változás nem jogositja őt fel arra, hogy kétszeresen helyezze követelésbe ugyanazon időre fizetését, annál kevésbbé, mert felperes mint üzletvezető a gyárban továbbra is alkalmazásban maradt és azáltal, hogy az alperes jogutódja felperest az alperestől átvett üzletben előbbi minőségében és korábbi fizetése mellett tovább alkalmazta, az alperes által tett felmondás hatálya megszünt. (C. 776/1895. M. D. 9., 69.)

Ha czégváltozás esetén az uj munkaadó az üzleti alkalmazottat, hacsak ideiglenesen is, rendes fizetése mellett meghagyja, ez olybá veendő, mintha vele a szolgálati szerződést megujitotta volna. (C. 115/1890. D. 55., 30.)

Az üzlet tulajdonosának személyében beállott változás nem jogositja fel az alkalmazottat arra, hogy az előbbi tulajdonostól a felmondási időre járó illetményét követelhesse akkor is, ha az uj tulajdonos őt ugyanezen javadalmazás mellett alkalmazásában megtartotta, mert ebben az esetben az esetleges korábbi felmondás hatálya megszünt. (C. 859/1902. M. D. 9., 71.)

Abból, hogy valamely üzlet átvevője az átruházó szolgálatában állott alkalmazottat megtartotta s előbbeni szerződésében megállapitott javadalmazásban részesitette, az következik ugyan, hogy tényleges alkalmaztatása idejére ugyanebben a javadalmazásban köteles részesiteni, de nem következik az, hogy az előbbeni szolgálati szerződés egyéb kötelezettségeit is átvállalta. (C. 1484/1905. K. J. 3., 279.)

Az a jogi érvelés, hogy a kereskedelmi törvény 57. §-ának rendelkezése szerint a felmondásnak megtörténtével már a szolgálati szerződés megszüntnek tartandó, jogszerü alappal nem bir, mert a törvényszakasz, illetve az annak helyébe lépett 1884 : XVII. t.-cz. 92. §-a rendelkezése szerint a felmondás csak olyan időhatározmányra vonatkozik, amelynek feltétele alatt a szolgálati szerződés felbontható, de annak magában véve még a szerződést megszüntető hatálya nincs. (C. G. 48/1897. Jtk. 97., 24.)

A bizonyitás a fontosabb teendőkkel való megbizást vitató félre hárul. (C. 11986. 1878. D. 23., 148.)

Az ipartörvény 99. §-a értelmében annak meghatározására, hogy mely iparossegédek tartoznak a fontosabb teendőkkel megbizott segédek közé, csakis az iparhatóság és nem az ipartestület békéltető bizottsága is illetékes. (C. 2697/1900. D. 50., 174.)

Annak meghatározása, hogy mely segédek tekintendők fontosabb teendőkkel megbizottaknak, az 1884 : XVII. t.-cz. 99. §-ának utolsó pontja szerint az iparhatóság hatáskörébe tartozván, az első biróság a Budapest székes-főváros IX. ker. elöljárósága mint iparhatóságnak az első birósághoz 1897. február 17. 2602. sz. a. intézett átirata alapján felperest helyesen tekintette a fontosabb teendőkkel megbizott iparossegédek közé tartozónak. (C. 1063/1899. M. D. 9., 69.)

A felelős szerkesztő állása nem eshetik egy tekintet alá az iparos- vagy kereskedősegéd állásával s igy a felelős szerkesztőre nem lehet a kereskedelmi törvény 57. §-ának vagy az ipartörvény 92. §-ának szabályát alkalmazni, ennélfogva az állás fontossága és az eset egyéb körülményei figyelembe vételével kell megállapitani, hogy a jelen esetben mily tartamu felmondás látszik okadatoltnak. (C. 475/1903. M. D. 9., 68.)

Egy évi felmondás állapittatott meg egy politikai napilap felelős szerkesztője részére. (Bp. T. 1966/1899. D. 87., 273.)

A meghatározott tartamu időre szerződtetett műszaki igazgatónak, főnökének csődbe jutása esetében, a csődtörvény 24. §-a szerint a szerződés felmondható ugyan, de a felmondás ideje nem három hó, hanem egy esztendő, mert ez nem kisegitő, hanem intéző hatáskörrel birt, és igy állása nem esik a segéd tekintete alá. (C. 324/1898.)

Egy gyári vállalat fonóosztályának műszaki igazgatóját egy évi felmondási idő illeti meg. (C. 460/1907. J. u. 5., H. 251. D. 1., 234.)

A fürdőgondnok felmondási ideje egy év. (C. 1196/1895. K. 93., 479.)

A czégvezetőt törvényes felmondási időre járó illetményei fejében egy évre járó fizetés illeti meg. (C. 902/1897. Ü. L. 98., 9.)

Ipartestület betegsegélyző-pénztáránál alkalmazott s így fontosabb állásra és nagyobb fizetés mellett felfogadott irodavezetőnek felmondási ideje egy évben állapittatott meg. (C. 651/1902. M. D. 9., 68.)

A fürdőorvos, aki nincs meghatározott időre alkalmazva, jogosan tarthat igényt egy évi felmondásra, minek ellenében az egy évi fizetését és az elvesztett hasznot, t. i. a fürdőorvosi gyakorlatban remélhetett díjazásának megtérítését igényelheti kártérítés czimén. (C. 1232/1896. M. D. 9., 68.)

Általánosan követett birói gyakorlat szerint a magasabb tudományos képzettséget igénylő állásokban állandóan alkalmazottakra nézve elfogadott jogszabály az, hogy amennyiben az alkalmazás iránt szerződő felek, a felmondási időt a szerződésükben nem szabályozták, az ilyen magasabb tudományos képzettséggel biró alkalmazottak egy évi felmondási időre, avagy jogos ok nélkül való elbocsátásuk esetében, ennek megfelelő díjazásra tarthatnak igényt. — S minthogy nincs olyan törvényes rendelkezés, amely a magasabb tudományos képzettséggel biró állandó alkalmazottakra vonatkozván, a birói gyakorlat által követett fentebb idézett jogszabálynak az állandóan alkalmazott ügyvédekre nézve való alkalmazását kizárná, az ezekre is alkalmazandó. (C. 9791/1906. Ju. 5., 152.)

Hetilap szerkesztőjének felmondási ideje hat hónapban állapittatott meg. Az a körülmény, hogy felperes lapszerkesztés mellett rendes fizetéssel járó tanitónői állást is töltött be és ebből következően a »Párisi Divat« czimü lap szerkesztése minden idejét és tevékenységét igénybe nem vette, a felmondási időnek hat hónapban való megállapitását a kir. Curia is megfelelőnek találja stb. (C. 475, 1093. M. D. 9., 67.)

A fix fizetéssel alkalmazott jogtanácsosnak törvényes felmondási ideje hat hónapban állapittatott meg. (C. 1328/1903. M. D. 9., 68.)

A pinczemestert, mint fontosabb teendőkkel megbizott alkalmazottat, három havi felmondási időre járó fizetés és lakbér illeti meg. (C. 446/1898. Ü. L. 15., 27.)

A könyvvezető, mint fontosabb teendőkkel megbizott segédnek felmondási ideje három hónap. (C. 755/1900. M. D. 9., 68.)

A főmolnár, ki gőzmalomban alkalmaztatott, mint fontosabb teendőkkel megbizott segéd, három havi felmondásra tarthat igényt. (C. 4708/1893. D. 63., 183.)

A nyomdai »faktort« három havi felmondási idő illeti meg. (B. T. II. G. 17/1906. K. J. 3., 230.)

Az üzletvezető szabász törvényes felmondási ideje három hó. (C. 468/1904. K. J. 2., 135.)

Ha az utazói minőségben felfogadott kereskedelmi alkalmazott utóbb üzleti segéd minőségében alkalmaztatik és az alkalmaztatását elfogadja, csak a segédet megillető felmondásra van igénye. (C. G. 97/1898. M. D. 9., 69.)

A főszeszégető csak hat heti felmondást igényelhet. (C. 53/1884. M. D. 9., 68.)

A levelező csak hat heti felmondáshoz tarthat igényt. (C. 10477/1888. P. T. 17., 113.)

A kereskedői alkalmazottnak az a foglalkozása, hogy a dolog természeténél fogva rendszerint utasitásokhoz kötött levelezést ellátja és a csak kisegitő munkálatként jelentkező soldo contista teendőket végzi, egymagában véve nem olyan fontos, hogy arra való tekintettel a kérdéses teendők ellátója azon fontosabb teendőkkel megbizott segédek közé volna sorozható, kiknek részére az ipartörvény 92. §-a egyéb megállapodás hiányában három havi felmondási időt kiván biztositani. Ez alapon az alkalmazott részére hat heti felmondási időre járó fizetést állapitott meg. (B. T. II. G. 105/1904. K. J. 1., 105.)

58. §. A segéd a szolgálatot felmondás nélkül elhagyhatja :

1. ha a főnök szerződési kötelezettségeit nem teljesiti ;

2. ha a főnök, ennek helyettese vagy családtagjai a segédet tettleg bántalmazzák vagy ellene sulyos becsületsértést követnek el ;

3. ha a szolgálat folytatásával a segéd egészsége vagy élete oly ok miatt lenne veszélyeztetve, mely a szerződés megkötésekor felismerhető nem volt.

Ezen esetekben a segédet a fizetés és ellátás az egész felmondási időre illetik.[1])

A főnök helyettese által elkövetett becsületsértés is feljogositja az alkalmazottat arra, hogy a szolgálatot felmondás nélkül elhagyhassa. (C. 448/1905. D. 99., 378.)

A szolgálatadó, illetve üzletvezetője az alkalmazottat levélben tettleges bántalmazásokkal fenyegetvén találkozásuk esetére, ezzel az alkalmazott a szolgálattétel alól nem-

[1]) Helyébe lépett az utolsó pont kivételével az ipartörvény 95. §-a.

csak felmentve lett, de neki a szolgálattétel egyenesen lehetetlenné tétetett. (C. 1236/1895.)

Ok nélküli elbocsátásnak minősül a főnök részéről beismert az az eljárás, melylyel a határozott hatáskörrel szerződtetett alkalmazottat e hatáskörében nem pusztán korlátozva, hanem abból kimozditotta, s az alkalmazott helyzetét abban a gyárban, melynek vezetésére és kezelésére szerződésileg hivatva volt, lehetetlenné tette azáltal, hogy a pénztár kezelését és a gyár műszaki vezetését más-más egyénekre kizta, s a formaszerü elbocsátás helyett oda törekedett, hogy az önérzetében sértett alkalmazott állását mentől előbb elhagyja. Mit sem változtat ezeken az a körülmény, hogy az alkalmazott ezt az eljárást egyideig tűrte, mert az belenyugvásnak csak abban az esetben volna tekinthető, ha részére egyáltalán valami megfelelő teendő kijelöltetett volna. (C. 1509/1894.)

Az alkalmazott irányában nem képez sulyos becsületsértést az elszámolás hanyag teljesitése miatt emelt szemrehányás. (C. 161. 1899. Gr. 2., 25.)

A főnök részéről annak kijelentése, hogy az alkalmazottnak illetményeit leszállitja, ok a szolgálatnak azonnali elhagyására. (C. 1101/1890. D. 53., 152. C. 727/1890.)

A szerződési kötelezettségnek a főnök részéről való megszegését jelenti, ha ez segédjének a törvényben megszabott határidőnél rövidebb határidőre (pl. utazónak 14 napra) mond fel. Ilyenkor a segéd jogositva van szolgálatát azonnal elhagyni s a törvényes felmondási időre járó illetményeit követelni. (B. T. 105/1897.)

Ha a főnök a segédet oly munkára akarja szoritani, minőre az szerződés szerint nincs kötelezve, ok a szolgálatnak felmondás nélkül való elhagyására. (C. 4708/1893. D. 63., 183. C. 1509/1894. Ü. L. 13., 12. és C. 170/1905. K. J. 3., 181.)

Szerződésszegést követ el a munkaadó, ha a segédjének járó fizetést két hónapon át ki nem adja. (B. T. 31/1897.)

Ha az alkalmazó az alkalmazott havi fizetésének, vagy e fizetés jelentőséggel biró részének kiadását megtagadja, ez mint a szerződésteljesités megtagadása és a szerződés lényeges megsértése, a szolgálat nyomban való elhagyására elégséges és jogos oknak tekintendő. Nem lehet azonban ilyennek minősiteni azt az eljárást, midőn a fizetés egy jelentéktelenül kis része (200 kor.-ból 5 kor.) vonatik le a visszatartás indokának megjelölésével. — Nem képez indokot az alkalmazott azonnali eltávozhatására az sem, ha a főnök az alkalmazottat valamely szokásos pénzbirsággal sujtja. (B. T. II. G. 102/1906. K. J. 3., 477. és D. 101., 145.)

A főnök részéről való kisebb fizetési késedelem, továbbá valamely kétes igény teljesitésének elmaradása az alkalmazottnak a szerződés azonnali megszüntetésére és kártéritésre jogot nem ad. (C. 448/1905. D. 99., 378.)

A segéd a munkaadó csődbejutásakor a szolgálatot felmondás nélkül elhagyni nincs jogositva. (C. 802/1887.)

Az ipartörvény 97. §-ának rendelkezéséből, amely szerint egyfelől a főnöknek segédje irányában, ha ezt törvényes ok nélkül bocsátotta el vagy az valamely törvényes okból felmondás nélkül távozhatott, a felmondási időre járó illetményére nézve feltétlen fizetési kötelezettsége van megállapitva, másfelől pedig ki van mondva, hogy a segédnek ezt az illetményét a főnök szolgálatból való kilépése előtt köteles kiadni, nyilvánvaló, hogy a segédnek a felmondási időre járó illetménye nincs függővé téve a kártéritéshez való igény érvényesithetésének feltételeitől, hanem az a segédet a törvény alapján végkielégitésül feltétlenül megilletvén, az elbocsátás tényével azonnal esedékessé válik. (C. I. G. 346/1896. D. 75., 40. C. 755/1900. C. 1157/1896. D. 77., 125.)

A felmondási időre járó dijazás a segédet nem kártérités, hanem törvénynél fogva illetvén, az a körülmény, hogy a főnök hivására vissza nem jön, vagy máshová szegődik el, nem érintheti ebbeli jogát — mert az ipartörvény 97. §-a szerint a segédnek igénye lévén még a kilépés előtt a felmondási időre járó illetményét követelni, a kilépés után előállott tények nem lehetnek befolyással eme törvényes igényének megállapitására. (C. 906/1896. D. 75., 36. — Azonos 335/1894., D. 68., 128. C. 466/1898. M. 10., 225. C. 1339. Jtk. 903., 5.)

A felmondási időre járó fizetés a főnököt a felmondás ténye alapján, mint törvényből folyó kötelezettség terheli, tehát akkor is, ha az elbocsátott alkalmazottnak a felmondásból vagyoni kára nem származott; a felmondó követelheti ugyan, hogy az alkalmazott a felmondás ideje alatt a szolgálatot teljesitse, de ha ezen szolgálatot nem kivánja és az alkalmazott a felmondási idő alatt uj állást kapott és töltött be, ez által a felmondó főnök a fizetés alól nem szabadul. (C. 468/1904. K. J. 2., 135. C. 169/1905. K. J. 4., 157.)

Minthogy a munkaadó az alkalmazottat a szolgálatba lépéskor nem alkalmazta, s ezzel a szolgálati viszonyt azonnal felbontotta, ennélfogva őt az alkalmazott részére az ipartörvény 97. §-a alapján, mint fontosabb teendőkkel megbizott segéd részére három havi felmondási időre kötelezni kellett. (C. 5972. 1890.)

Az ipartörvény 97. §-ának az a rendelkezése, hogy a szolgálatadó a részéről törvényes ok nélkül elbocsátott segédnek a felmondási időre az esedékes készpénzbeli fizetést, esetleg annak

kétszeresét megfizetni köteles, kifejezetten a felmondási időre terjedő igényt szabályozza, következésképp ilyen esetben a szolgálatadó sikerrel nem védekezhetik azzal, hogy az elbocsátott máshol hasonló alkalmazást kapott. De ha az alkalmazott nem a felmondási, hanem a kikötött és még le nem járt egész szolgálati időre kivánja igényét érvényesiteni, ez esetben az ipartörvény 97. §-ának rendelkezése nem alkalmazható, hanem az alkalmazott igénye csak valóságos kárra terjeszkedvén, nem közömbös az a körülmény, hogy az alkalmazott máshol hasonló javadalmazású állást kapott; ennek a körülménynek bizonyitása a munkaadót terheli. (C. 113/1897. és 524/1900.)

Az általános magánjogi elveknek megfelelően a munkaadó a szolgálatra kötelezettnek, akinek szolgáltatását szerződésellenesen nem veszi igénybe, a szerződésben kikötött fizetését kárpótolni tartozik, ha a szolgálatra kötelezett szolgálatait teljesiteni kész és azon időre, melyre fizetését megtéritendőnek követeli, más szolgálatot nem nyert, miből következőleg a munkaadó, ki a létrejött szerződés ellenére minden törvényes alap nélkül fosztja meg az alkalmazottat szerződésileg biztositott javadalmazásától, neki kártéritéssel tartozik. (C. 1164/1892.)

Ha a nyereség-jutalék előre egy minimális összegben meghatároztatott — ez fizetés jellegével bir s annak megfelelő része a felmondási időre is megilleti az elbocsátott segédet. (C. 314/1892. M. D. 9., 71.)

A felmondási időre, az elbocsátott segéd a szerződésileg kikötött nyereség-jutalékra igényt nem tarthat, mert az ebbeli igény csak a tényleges szolgálatban kifejtett közreműködő tevékenység esetében állapitható meg. (C. 1283/1895. Azonos 1157/1896. M. D. 9., 71. G. D. 4., 204.)

Ha a segédnek fix fizetésén kivül nyereségi jutalék is volt biztositva, ugy a felmondási időre ezt is követelheti s ugyancsak a szolgálatból való kilépése napján. (C. 346/1896.)

A jutalomdijat (remuneráczót) az alkalmazott csak akkor követelheti a szolgálatadótól, ha a jutalomdij adása a szolgálati szerződés megkötésekor vagy később kiköttetett. Ily kikötés nélkül jutalomdij adása a szolgálatadó akaratától függ, és nem állapitja meg a jutalomdij követelésére való jogot az a körülmény, hogy valamely szolgálatadónál a jutalomdij adása szokásos. (C. 671/1900. D. 90., 294.)

A nyereségre dolgozó munkásoknak biztositott bérminimum is oly fix fizetésnek tekintendő, mely a felmondási időre járó kártéritési összeg meghatározásának alapul szolgál. (C. 1063/1899. M. D. 9., 71.)

A segédnek kötelezett irodaátalány is fix fizetés jellegével birván, a felmondási időre őt megilleti. (C. 1623/1892. M. D. 9., 71.)

A fölmondási határidő eltelte előtt elbocsájtott alkalmazott a néki a szolgálatszerződés értelmében nem dijazásként, hanemi a szolgálat teljesitése érdekében tett utazásokkal kapcsolatos kiadásai (szállásdijak, élelmezési költségek stb.) megtéritéseként járó illetményeket a fölmondási időre nem követelheti. (B. T. II. G. 62/1901. D. 89., 147.)

A szolgálati idő tartama alatt törvényes ok nélkül elbocsátott alkalmazott hátralevő szerződési időre járó fizetése hártérités czimén itéltetik meg ugyan, de a szenvedett kár nagyságát a biztositott fizetés aequivalense állapitván meg, — azt a körülményt, hogy ő máshol talált alkalmazást és ez által kárt nem szenvedett, az alperes tartozik mint kifogást bizonyitani. (C. 566/1896. — Állandó gyakorlat. M. D. 9., 73.)

A felmondási időn tul járó fizetését a jogellenesen elbocsátott üzletvezető csakis kártérités czimén követelheti. (C. 515/1897. 1164/1891. M. D. 9., 92.)

A szerződési idő letelte előtt a szolgálatból elbocsátott segédet a felmondási időn tul szolgálati illetményei csak annyiban illetik meg, a mennyiben a károrvoslást elháritani módjában nem állott. (C. 303/1900. M. D. 9., 72.)

A szerződésileg meghatározott szolgálati idő eltelte előtt elbocsátott alkalmazottnak a felmondási időt meghaladó idő utáni időre igényelhető kárkövetelési joga annak a közbevetett hátránynak megtéritésére, mely esetleg abból származott, hogy szükségbe jutván, butorait értéken alul eladni kényszerült — ki nem terjed. A megitélt összeg után azonban a kamat, tekintettel a I. T. 97. §-ának rendelkezésére, az elbocsátás napjától jár. (C. 755/1900.)

A főnököt a segédnek jogszerü ok nélkül való elbocsátása esetén törvényileg terhelő feltétlen fizetési kötelezettségből folyik, hogy a segéd elbocsátásával, illetőleg a szolgálatból való kilépésével a felek között való szerződés megszünt, minélfogva a segédnek a kilépés utáni ténykedése a főnök fizetési kötelezettségét egyáltalában nem érinti. Az általános magánjog elvei szerint kétoldalu szerződésnél a szerződéshez ragaszkodó fél a másik fél szerződésszegésének puszta tényénél fogva nincs ugyan felmentve attól, hogy a maga részéről szerződésbeli kötelezettségét megszegje; de épen abban áll a szolgálati szerződés sajátságos jogi természete, hogy egyoldalu felbontása esetére a másik fél a szerződés épségben tartásához nem ragaszkodhatik, hanem azt magára nézve is megszüntnek kell tekintenie, s e szerződésből már csak kártéritési jogot származtathat. A segéd tehát nem követelheti a szolgálati szerződés fentartását, hanem csak azt, hogy szerződésellenes elbocsátásából származó kára megtérittessék. (C. 161/1899. M. D. 9., 73.)

A munkaadó a munkabérszerződést tetszése szerint megszüntetheti és ehhez birói itélet nélkül is joga van, legfölebb a munkásnak netáni kárát tartozik megtériteni. Az adott előleg ily esetben visszaadandó, kivéve azt, mely a netán teljesitett munkarész értékét és árát képviseli. (C. 446/1899.)

A szolgálati szerződési viszonyt a főnök netáni kártérítési kötelezettsége mellett megszüntethetvén, ennek következményeként a segéd a természetben átvett illetményeknek kiszolgáltatását a szolgálati viszonynak megszüntetése után már nem követelheti. A segédnek a szolgálati viszony fentartásához a főnök ellenkező akaratával szemben joga nincs, a szolgálati időnek határozott időtartamon és felmondhatás nélkül történt megkötése pedig csak a főnöknek esetleges kártérítési kötelezettségére birhat befolyással. (C. 62532/1897.)

Ezekből következik, hogy a főnök jogositva van segédjétől az elbocsátás idején az ellátást is megvonni, minthogy pedig az ellátás magában foglalja a természetben birt lakást is, a segéd, akár jogosan, akár jogtalanul bocsátja el munkaadója, a lakást az elbocsátással egyidejüleg elhagyni tartozik, s a munkaadó őt a szolgálati lakásból eltávolithatja. (C. 26532/1897.)

A szerződési idő egész tartamára a főnök elbocsátott segédjét kárpótolni tartozván, a segéd joggal igényelheti a más alkalmazás elnyeréseért fizetett közvetitési dijat is. (C. 755/1900. M. D. 9., 73. G. D. 4., 150.)

Az arra alapitott panasz, hogy az ipartörvény 97. §-ának rendelkezése a főnöknek kötelezettségét segédje irányában ennek bére s egyéb illetményeinek kiszolgáltatása iránt a felmondási határidő eltelte előtt való elbocsáttatás esetére állapitván meg, az nem nyerhet alkalmazást a fenforgó esetben, amidőn a felmondás szerződés szerint eleve ki lett zárva, szintén alaptalan, mert a jelen esetben pusztán az képezvén megbirálás tárgyát, hogy az alperesnek joga van-e a szolgálati szerződés alapján természetben birt lakást a szolgálati viszonynak a főnök részéről történt megszüntetése után továbbra is használni, a felebbezési biróság e kérdést annak a jogszabálynak alkalmazásával döntötte el, hogy a szolgálati szerződési viszonyt a főnök netáni kártéritési kötelezettsége mellett megszüntetvén, ennek következményeként a segéd a természetben élvezett illetményeknek kiszolgáltatását a szolgálati viszonynak megszüntetése után már nem követelheti. Ez által pedig jogszabályt nem sértett meg. (C. G. 189/1897. M. D. 9., 7. G. D. 4., 203.)

A főnök segédjének, aki a szolgálatból törvényes ok miatt fölmondás nélkül kilép, azon bért vagy egyéb illetményt, melyet a fölmondási határidő alatt élvezett volna, kiadni tartozik ; az a segéd, a ki állandó fizetés mellett vevők szerzésével van megbizva és az általa közvetitett eladások után fizetésének kiegészitéseül szerződésileg kikötött jutalékot is kap, a fölmondási időre joggal követelheti nemcsak fizetésének, hanem a fizetés természetével biró és annak kiegészitő részét képező jutalékának kiadását is. (B. T. I. G. 135/1904. Ju. 2., 278.)

A havi fizetéssel és az utazások idejére 10 korona napidijjal felfogadott utazó, ha felmondás nélkül elbocsáttatott, nem követelheti a napidij egy részét azon a czimen, hogy ő azt megtakaritotta volna. (B. T. II. G. 112/1902.)

Az utazó ügynök, ha nem foglalkoztatják, vesztett haszonként követelheti azt a megtakaritást is, melyet a meghatározott uti-átalányból elérhetett volna. (B. T. 2744/1905. Ugyanigy B. T. 2422/1905. és B. T. II. G. 112/1905.)

Jóllehet e szakértők helyesnek elfogadott véleménye szerint kereskedelmi utazót az üzletben közönséges segéd módjára foglalkoztatni nem szokás, mégis erre irányuló kikötés esetében az utazó köteles segédi teendőket is végezni, mert az ilyen tartalmu szerződés a törvénybe vagy a jó erkölcsökbe nem ütközvén, a feleknek törvényt szab. Az utazó idejének kétharmad részénél többet uton nem tölthet ; ennélfogva három havi felmondási idejének is csupán kétharmad részére jár neki utazási átalány. (C. 204/1906. H. D. 1., 144.)

A keresk. utazónak a felmondási időre járó illetményének meghatározásánál hozzászámitandó a napidijnak az a része, mely utazás esetén az utazó személyes szükségleteire esett volna. (C. 204/1906. H. D. 1., 144.)

A fizetési pótlék a fizetésnek kiegészitő része. (B. T. 3198/1899.)

A szolgálatból elbocsátott alkalmazott azon az alapon, hogy főnöke szolgálati bizonyitványt neki ki nem adott, kártéritést követelhet ugyan, de olyan esetben, melyben a főnök a bizonyitvány kiadására már hatóságilag köteleztetett és az alkalmazott annak kiállitását ezután nem szorgalmazta, nincs meg az okozati összefüggés a bizonyitvány ki nem szolgáltatása és az abból származott kár között, hogy az alkalmazott állást nem kaphatott. (C. 1278/1902. P. T. 47., 37., és 75.)

A segédet elbocsátó főnök a segédnek az abból származott kárát, hogy elbocsátási bizonyitványt neki ki nem adott, megtériteni tartozik. (C. 1446/1900. M. D. 9. 74.)

Szolgálati bizonyitványnak a főnök részéről történt kiállitása s annak a segéd részéről való elfogadása és felhasználása által a felek között megállapodás jött létre, aziránt, hogy a köztük létezett szerződéses

jogviszony és annak megszünési oka e bizonyitvány tartalmához képest biráltassék meg. Ebből következik, hogy az esetben, ha a szolgálati bizonyitványban oly záradék fordul elő, mely szerint a segéd a főnöknél viselt állásából saját kérelmére bocsáttatott el, a segéd a felmondási időre járó fizetést nincs jogositva követelni. (C. 708/1882.)

A volt főnök azokkal, akik hozzá kérdést intéztek, közölte, hogy a nála alkalmazva volt tisztviselő szorgalmas stb., de megjegyezte, hogy bizalmi állásra nem alkalmas és üzleti titkokat nem szabad reá bizni, minthogy a főnök jogosan tekinthette volt alkalmazottját olyannak, aki a köteles titoktartást megszegte, csak a kereskedelmi forgalomban feltétlen szükséges őszinteséggel járt el és igy ebből ellene kártéritési alapot megállapitani nem lehet. (C. 647/1905. D. 97., 270.)

Munkabérszerződésen alapuló és egy meghatározott teljesitményért járó szolgálat egyenértéke, minthogy a teljesitett szolgálatok egyenértékének megfizetésére vonatkozó ilynemü követelés nem a Ptkv. 1480. §-ban kitett 3., hanem 30 év alatt évül el, ezen időn belül inditott kereset alapján megitélendő. (C. 3992/1889.)

A kereskedői szolgálatból származó munkabér követelések nem esnek az osztrák polgári törv. 1480. §-ában meghatározott 3 évi elévülési idő alá. (C. 780/1906. K. J. 4., 279.)

59. §. A segéd felmondás nélkül azonnal elbocsátható :

1. ha a főnök bizalmával való visszaélés által az üzlet érdekeit veszélyezteti ;

2. ha főnöke beleegyezése nélkül akár saját, akár más részére kereskedelmi ügyletekkel foglalkozik ;

3. ha kötelessége teljesitését elmulasztja ;

4. ha három napnál tovább tartó fogságba kerül, vagy főnöke beleegyezése és jogos gátló ok nélkül az üzlettől három napnál tovább távol van ;

5. ha szerződésileg elvállalt kötelességei teljesitésére alkalmatlan ;

6. ha a szolgálatra hosszabb betegség miatt képtelenné válik ;

7. ha valamely undoritó vagy ragályos betegségben szenved ;

8. ha a főnököt, ennek helyettesét vagy családtagjait tettleg bántalmazza vagy ellenük sulyos becsületsértést követ el ;

9. ha megintés daczára vigyázatlansága által a ház vagy az üzlet biztonságát veszélyezteti ;

10. ha nyerészkedési vágyból eredő büncselekvényt követ el.

Hogy a segédet a 6. és 7. pont eseteiben a fizetés és ellátás a fenforgó körülmények szerint mennyiben illeti meg, az 56. §. értelmében határozandó meg.[1])

Az ipartörvény 94. §-ában felsorolt esetekben a segéd, és pedig teendőinek fontosságára való tekintet nélkül, felmondás nélkül bocsátható el. (B. T. 102/1897.)

Ha azonban a munkaadó ez esetekben is felmond a segédeknek, abban annak a beismerése rejlik, hogy segédjének tényeit vagy mulasztásait nem tekinti olyanoknak, melyeknél fogva azonnal elbocsátható lett volna. (C. 416/1881.)

Ha a főnöknek joga nyilik, alkalmazottját szolgálatából felmondási idő bevárása nélkül és illetményei kiszolgáltatásának beszüntetése mellett azonnal elbocsátani, ilyen joggal az eset felmerülésekor azonnal kell élnie ; ha azonban e joggal akkor nem élt, és a szolgálati viszony tovább is folyamatban marad, oly okból, melynek joghatályát maga enyésztette el, az alkalmazott illetményeinek kiszolgáltatását jogosan meg nem tagadhatja. (C. G. 92/1900. D. 88., 81.)

Abból a tényből, hogy a főnök az alkalmazottat bizonyos cselekmények miatt, melyekről tudott, azonnal el nem bocsátotta, következik, hogy az alkalmazott eljárásában maga sem látott a bizalommal való oly visszaélést, amely az üzlet érdekeit veszélyezteti és amely a rögtönös elbocsátást szükségessé és törvényszerüvé tette volna és ennélfogva utóbb már nem bocsáthatja el az alkalmazottat azonnal ama már elmult cselekmények miatt. (C. 1562/1902. D. 93., 212.)

Az a körülmény, hogy a főnök az azonnali elbocsátáskor annak okát a segéddel közölte-e, közömbös. (C. 615/1892. M. D. 9. 83.)

Ellenkező : A felmondás nélkül való elbocsátásnál a munkaadónak segédje előtt világosan meg kell jelölni az okot, melyért őt a szolgálatból azonnal elbocsátja (C. 115. 1890.) ; mert per esetén a munkaadó igazolni tartozik a felmondás nélkül való elbocsátás okát, s ilyenkor nem védekezhetik olyan okkal, legyen az bár törvényes ok is, melyet az elbocsátás idejében segédjével szembe nem érvényesitett. (C. 1139/1898.)

A fölmondás nélküli elbocsátásnak olyan okával, amely az elbocsátás idejében még

[1]) Az utolsó bekezdés kivételével helyébe lépett az ipartörvény 94. §-a.

fenn sem állott és igy érvényesithető sem volt, védekezni nem lehet. (C. 647/1905. D. 97., 270.)

Annak megállapitása, hogy a segédnek felmondás nélkül való elbocsátására jogos alapul szolgáló ok fenforgott, nem szakértők feladata, hanem a biróság hivatásához tartozik. (B. T. 3/1895.)

A segédnek az a ténye, hogy az egyes alkalmazottak fizetését tartalmazó borítékból a pénzt, ha nem is eltulajdonitási szándékból, kivette és helyébe szemérmet sértő rajzokat tett — amelyről tudta, hogy azt a főnökük neje kézbesiti az alkalmazottnak fizetése gyanánt — a szolgálatadó neje ellen elkövetett becsületsértés, melynek folyományaként ez a segéd felmondás nélkül szolgálatából azonnal elbocsátható. (C. 319/1899. M. 10., 226.)

A főnöke ellen sulyos becsületsértést elkövető segéd felmondás nélkül akkor is elbocsátható, ha a főnök a sértést hasonló sértéssel vagy tettleges bántalmazással viszonozta is. (C. 6172/1883. M. 4., 67.)

Ellenk.: Kölcsönös becsületsértés esetében a szolgálatadó jogositva van ugyan a segédet, a szerződési időtartam lejárta előtt is, felmondás mellett elbocsátani, de nincs joga ahhoz, hogy rögtön, felmondás nélkül bocsássa el, mert az ipartörvény 94. §. *b)* pontjában adott jogkedvezményt csak az veheti igénybe, akit az ott körülirt becsületsértés előidézésében vétkesség nem terhel, minthogy pedig alperes a történt összeszólalkozáskor előbb illette felperest sulyos becsületsértő kifejezésekkel, a felmondási időre járó egész illetményt nem kártérítésként, hanem függetlenül s egyszerre tartozik felperesnek az ipartörvény 97. §-a értelmében megfizetni. (C. 466/1898. — Azonos I. G. 346/1896. M. D. 9., 78. G. D. 4., 201.)

A főnöknek nagykoru, vele közös háztartásban nem élő öcsese nem családtag, s a vele szemben különben is pillanatnyi ingerültségben használt sértő szavak a felmondás nélküli elbocsátást nem indokolhatják. (C. 708. 1882. D. 32., 159.)

A főnöktől nyert utasitás megszegése okul szolgál az azonnali elbocsátásra. (C. 146/1884. P. T. 8., 100.)

Kötelességének teljesitését tagadja meg, s szolgálatából felmondás nélkül elbocsátható az a segéd, ki munkaadójának az üzlet körében adott utasitásait nem követi. (C. 4941/1883.)

Hanyag és pongyola munka az ipartörvény 94. §. *g)* pontjában meghatározott elbocsátási okot megállapitja. (B. T. II. G. 110/1901.)

Jogositva volt a munkaadó gépész-alkalmazottját felmondás nélkül azonnal elbocsátani, mert a nevezett a hajó kapitánya, mint a főnök helyettese, s az általa vezényelt hajó kizárólagos parancsnoka irányában a köteles engedelmességet és tiszteletet megtagadta.' (C. 1177/1889.)

Az áruasztalon széthányt áruk összerakása a segéd kötelességeihez tartozik, bár azokat nem ő hányta is szét; ha tehát a főnök ismételt felszólitása daczára a segéd kötelességének teljesitését makacsul megtagadja, a főnök őt felmondás nélkül azonnal elbocsátani jogositva van. (C. 5371/1891. M. D. 9., 78.)

Ha az üzletvezető utasitást ad, hogy a segédek más munkát ne végezzenek, még ha azt a főnök adta volna is ki, ez az utasitás a kötelesség makacs megszegésének fogalma alá eső eljárást képez s igy ha ebbeli jogos felháborodásában a főnök vele szemben »Keckheit«, »Impertinenz«, »Schweinerei« kifejezéseket használ is, ez nem vonható az ipartörvény 95. §. *a)* alá s ha az üzletvezető távozik, fizetését a hátralévő időre nem követelheti. (C. 127/1904.)

Az alkalmazott kötelességmulasztás czimén a szolgálatból csak akkor bocsátható el felmondás nélkül azonnal, ha a kötelességteljesitést makacsul megtagadja, de ily esetben is az elbocsátásnak a kötelességmulasztás után azonnal kell bekövetkeznie. (C. 1135. 1902. C. G. 92/1900. M. D. 9., 78.G. D. 4., 197.)

A vezérigazgatói állástól azonnal való elbocsátásra törvényes ok az, hogy a vezérigazgató alantasának az intézetet károsító üzelmeit elnézi, vagyis azok megelőzése, illetve jóvátétele czéljából szükséges intézkedéseknek kellő időben való megtételét elmulasztotta, másfelől az is elég ok, ha állását arra használta fel, hogy oly módon szerzett vagyoni előnyt, amivel a társaság üzleti érdekét veszélyeztette: ilyen eljárásnak tekintendő, az, hogy a társaságnál kölcsönt felvevő felektől a maga részére külön dijazást szedett, sőt a kölcsönök megadását ezen külön dijazástól tette függővé. (C. 600/1904. D. 98., 47. K. 9., 2.)

Az a körülmény, hogy valamely részvénytársaság igazgatója, az ellene a társaságtól járó fizetésére vezetett végrehajtásról az igazgatóságot nem értesitette és a foglalás daczára fizetését felvette, a főnök bizalmával való visszaélésnek és üzleti érdekei veszélyeztetésének oly jelensége, mely feljogositja a társaságot a szolgálati szerződésnek azonnali megszüntetésére. (C. 1404/1901. M. D. 9., 83.)

Az átvett pénznek a pénztárba történt késedelmes beszolgáltatása törvényes ok a felmondás nélküli, azonnali elbocsátásra. (C. 230/1885. D. 40., 291. — Azonos 967/1889. M. D. 9., 82.)

A tartozó kötelesség teljesitését mulasztja el, s felmondás nélkül bocsátható el az a segéd, ki az üzleti helyiségben a munkaadó számára átvett pénzösszegeket azonnal be

nem szolgáltatja. Ily esetben a főnök a segédet felmondás nélkül még akkor is elbocsáthatja, ha a segéd a hiányt utóbb megtéritette. (B. T. 32/1886.)

Ok az azonnali elbocsátásra (utazónál) koholt megrendelések feladása. A megrendelés koholtnak tekintendő, ha erre vonatkozólag a főnök és az állitólagos vevő között megindult perben a vevő esküt tett arra, hogy az utazó által közölt megrendelést nem tette. A kérdés ez után ujabb bizonyitás tárgya nem lehet. (C. 949/1894. D. 68., 257.)

Az ipartörvény 94. §-ának *g)* pontja alapján szolgálatából minden felmondás nélkül elbocsátható az az utazó, aki a reábizott eladás közvetitését nyereségvágytól ösztönöztetve ugy oldotta meg, hogy a vevő részéről magának proviziót köttetett ki, s igy ahelyett, hogy főnöke érdekeit hüségesen előmozditotta volna, a vevő érdekeit mozditotta elő, s főnöke bizalmával nagy mérvben visszaélt. (C. 9079/1898.)

A kereskedelmi alkalmazott ebbeli minőségében a munkaadó által létesitett ügyleteknél egyedül és kizárólag csakis a munkaadó érdekeinek megfelelőleg tartozik eljárni, s ezért azokért az ügyletekért, illetve azoknál való közbenjárásáért, melyeket a munkaadó másokkal kötött, a másik féltől a maga javára a munkaadó hátrányára szolgálható vagyoni előnyök biztositását, már az állásánál fogva köteles tisztesség szempontjából sem fogadhatta el főnöke beleegyezése nélkül. (C. 902/1899.)

Az ipartörvény 94. §. *g)* pontjának alkalmazásánál nem jöhet tekintetbe a visszaélés folytán beállott kár összegének csekélysége, mert a felmondás nélküli elbocsátás, mint a visszaélés következménye állapittatván meg, kérdés tárgyát egyedül az képezi, hogy fenforog-e a bizalommal való visszaélés, mely által az üzleti érdek veszélyeztetése megállapitható. (C. 728/1891.)

A valamely bodegában alkalmazott, a főnök tilalma ellenére fizetés nélkül italokat fogyasztó üzletkezelő felmondás nélkül azonnal elbocsátható. (C. 1078/1893. D. 67., 60.)

A segédnek felmondás nélkül való elbocsátására elégséges, ha a segéd főnöke beleegyezése nélkül akár saját, akár más részére kereskedelmi ügyletek létesithetése véget lépéseket tett és az ügyletek folytatását megkezdette, még ha a főnöknek ez által kár nem is okoztatott. (C. 514/1902. D. 91., 196. és C. 615/1892. P. T. 24., 5.)

Az ipartörvény 162. §-a szerint összebeszélések, melyekkel a munkások oda törekszenek, hogy közös munkaszünetelés által a munkaadót nagyobb bér megadására kényszeritsék és általában tőlük jobb munkafeltételeket csikarjanak ki, ugyszintén mindazok az egyezmények, melyekkel azoknak támogatása czéloztatik, akik az érintett összebeszélések mellett megmaradnak, vagy azoknak kárositása, akik azokkal szakitanak, egyszóval a sztrájkok, jogérvénynyel nem birnak, s az ipartörvény 164. §-a szerint a sztrájkban jelentkező bizonyos cselekmények büntetendők. Hasonló rendelkezést tartalmaznak a sztrájk tekintetében egyéb munkásokra nézve az 1898 : II. t.-cz. 65. és 68. §§., az 1899 : XLI. t.-cz. 31. §-a, az 1899 : XLII. t.-cz. 18. §-a, az 1900 : XXVII. t.-cz. 20. §-a és az 1900 : XXIX. t.-cz. 30. §-a is. Minthogy tehát tételes törvényeink a sztrájkban való részvételt ekként szabályozzák, az a részvétel egyenesen tiltott és esetleg büntetendő cselekménynek tekintendő és mint ilyen, a magánjogi igényekre nézve oltalomban, nem részesithetők. Következéskép ezt a részvételt jogilag nem mentesiti az, hogy esetleg erkölcsinek vélt kényszerből keletkezett és hogy az a munkabéremelés kieszközlésének szokásos módja, és igy a munkás részéről a sztrájkban való részvétel folytán történt munkabeszüntetés nyilván igazolatlan, minek alapján szolgálatából felmondás nélkül azonnal elbocsátható. (C. G. 589/1901. D. 90., 86.)

Az üzletvezető, aki a rendes üzleti órákban az üzlettől eltávozva, a kávéházban tartózkodott, jogosan bocsáttatott el felmondás nélkül. (C. 1687/1903. M. D. 9., 79.)

Az az alkalmazott, aki főnöke segédeit egy más versenyvállalatnál leendő elszerződtetésre rábirni igyekszik, felmondás nélkül azonnal elbocsátható. (C. 637/1900. M. D. 9., 83.)

A képtelenségnek, mely az alkalmazottnak azonnal való elbocsátására okul szolgálhat, magára a szerződésileg elvállalt munkára kell vonatkoznia, az nem lehet határozó, hogy az üzlet körében előforduló más munkára a segéd esetleg képes-e vagy sem. (C. 1143/1902. P. T. 46., 12.)

A kereskedősegédnek felmondás nélkül való rögtönös elbocsáthatása esetében az 1884 : XVII. t.-cz. 94. §-a az irányadó. Az elbocsátásra jogos ok forog fenn, ha a segéd egy munkanapon át igazolatlanul szünetel. Az, hogy ezen szünetelés a kereskedő akarata ellenére történt, külön bizonyitásra nem szorul, amennyiben minden igazolatlan munkaszünetelés a dolog természete szerint a főnök akarata ellenére történtnek tekinthető. (C. 996/1904. D. 96., 230. J. 24., 13.) — A szünetelés igazolt volta a segéd által bizonyitandó. (C. 1404/1904. P. T. 29., 145.)

Az elbocsátási jog gyakorlásánál a visszaélésből eredő kár nagysága nem határozó. (C. M. 4., 71.)

A jövedéki kihágás, melynek fenforgása és mérve különben is csak az illetékes hatóság által állapitható meg, magában véve

nem képezvén oly tényt, amely az azzal vádolt egyénnel szemben a munkaadót a rögtöni elbocsátásra jogositaná fel, az a körülmény, hogy az alkalmazott tiltott dohányt használt és abból másoknak is juttatott, a munkaadónak nem nyujthatott jogot arra, hogy az illető alkalmazott szolgálati viszonyát minden további kötelezettsége nélkül megszüntesse. (C. 7027/1890. és 5363/1891.)

Az elbocsátott üzletvezető által az egyik czégvezetővel szemben használt ez a kifejezés »Lausbüberei«, a czégvezető sértő feltevésének mintegy megtorlásául s a hatáskörét tullépő jogosulatlan és helytelen eljárása jellemzéséül történtnek tekintetvén, nem képez oly sulyos becsületsértést, mely okul szolgálhatna a szolgálatból azonnal való elbocsátáshoz. (C. 993/1895. D. 74., 323.)

Felmondás nélkül a kereskedősegéd el nem bocsátható, ha főnöke irányában durván és illetlenül viseli ugyan magát, de sulyos becsületsértést el nem követ. (C. 279/1885. M. 4., 67. és C. 637/1900. Gr. 3., 68.)

Nem tekinthető sulyos becsületsértésnek s ennélfogva nem is lehet ok az azonnali elbocsátásra az, ha a segéd az üzletvezetőt műveletlen embernek nevezte, s illetlen módon hallgatásra intette. (C. 11986/1878.), vagy pillanatnyi izgatottságában a munkaadóval szemben sértő szavakat használt, melyeket utóbb meg nem történtekké kívánta tenni. (C. 708/1882.)

Habár az alkalmazottnak a szolgálatadó czég egyik tagja ellen ennek becsületét is sértő magaviselete igazoltnak tartható is, mégis az az alkalmazott részéről kölcsönös szóváltás közben, ingerült hangulatban követtetvén el, olyannyira sulyos beszámitás alá nem eshetik, hogy indokolva lenne a munkaadó czég többi tagjának az a magatartása, hogy teljesen magukévá téve sértettnek azt az eljárását, hogy az alkalmazottat a gyárból kiutasitotta és ellene büntető feljelentést tett, — az alkalmazottal még hosszu időtartamra fennálló szerződést azonnal felbontották, anélkül, hogy alkalmat nyujtottak és időt engedtek volna az alkalmazottnak arra, hogy magaviseletének következményeit azáltal elhárithassa, hogy a sértettet megkövesse, s igy kiengesztelni megkisérelhesse. (C. 1003/1900.)

A szolgálati szerződést a főnök nincs jogositva felbontani azért, mert a segéd az alatta lévő munkásokat saját szolgálataira is használta, ha ezáltal az üzlet érdekei sérelmet nem szenvedtek. (C. 1257/1892. M. D. 9., 84.)

A kereskedelmi utazó, ki az üzlettelepen kivül ügyletek megkötésével megbizva volt s megállapodás szerint abban az esetben, ha az általa elért üzleti eredmény nem áll arányban az arra forditott költségekkel, azonnal elbocsátható volt — csak oly időben bocsátható el ezen az alapon, ha neki már elegendő idő engedtetett arra, hogy az üzletek létesitését eredményesen eszközölhesse s erre oly vidéken, hol a kereskedőt be kellett vezetni, egy hónap elegendő időnek nem tekinthető. (C. 598/1898. — Azonos G. 219/1900. M. D. 9., 80.)

Az egyleti orvos felmondás nélkül el nem bocsátható azért, mert a betegek látogatásában késedelmes volt és mert egy izben a betegtől szabály ellenére kötéspénzt követelt és kapott. (C. G. 678/1902. M. D. 9., 81.)

A könyvvezetés szabálytalansága még nem jelent oly szolgálatképtelenséget, melynek alapján a könyvvezető felmondás nélkül azonnal elbocsátható. (C. 4518/1888. Ü. L. 5., 40.)

Magában véve az üzleti forgalom hiánya még nem bizonyithatja a kereskedelmi utazónak üzletek szerzésére való képtelenségét. (C. 1091/1901. D. 90., 234.)

Bizonyos árukra nézve az üzleti forgalomnak meghatározott területen és időben való létesitésénél ennek eredménye a helyi viszonyok és körülmények befolyása alatt állván, magábban véve az üzleti forgalom hiánya még nem bizonyithatja a kereskedelmi utazónak üzletek szerzésére való képtelenségét. (C. 1091/1902. D. 90., 234.)

Valamely pénzintézet üzleti felvirágzásának, ha nem is egyedüli, de minden esetre számbavehető tényezője ugyan az is, hogy az élén álló egyének jelleméhez szó ne férhessen, de tagadhatatlan az is, hogy a jellem integritását puszta hiresztelések nem érinthetik, legkevésbbé érinthetik pedig oly módon, hogy azokra az elbocsátáshoz való jog alapitható legyen. Eszerint a pénzintézet igazgatója ellen felmerült hiresztelésekből keletkezett s annak becsületét érintő állapotra — és nem az állitólag elkövetett visszaélésekre mint tényekre — nem alapitható az igazgatónak szerződésileg biztositott végkielégitése nélkül leendő elbocsáttatása. (C. 604. 1897. M. D. 9., 81.)

A főnök bizalmával való visszaélésnek nem minősithető az az eljárás, hogy a társaság igazgatója más czimen megtakaritott pénzekből a társaság tulajdonához tartozó ingatlanokba előzetes engedély nélkül beruházásokat eszközöl; továbbá nem szolgálhat alapul az elbocsátásra olyan eljárás, mely szabálytalan ugyan, de amely az elbocsátást megelőzőleg huzamosabb idővel történt. (C. 1105/1902. D. 93., 192.)

Az, hogy alperes felperest az üzleti órák pontos betartására több izben figyelmeztette, annak előadása és bizonyitása nélkül, hogy felperes mikor és mily mérvben s mely alkalommal mulasztotta el az üzleti órák pontos betartását, nem fogadható el oly kötelességmulasztásnak, mely miatt felperes azonnal elbocsátható. (C. 1135/1902.)

Az, hogy a részvénytársaság alkalmazottjai mint részvényesek a közgyülésen az igazgatóság jelentése ellen szavaztak, nem lehet ok elbocsáttatásukra. (C. 533. és 534. 1906. Ju. 5., 155.)

A szolgálatképtelenség okából az 1884. évi XVII. t.-cz. 94. §-a alapján jogosan elbocsájtott alkalmazott a neki szerződésileg biztositott végkielégitési összeghez jogos igényt tarthat. (C. 1436/1905. K. J. 3., 157.)

A vezérigazgatónak adott végkielégités tárgyában kötött szerződés azon az alapon nem hatálytalanitható, hogy a vezérigazgató a társaság czége alatt a maga részére tőzsdei ügyleteket kötött, ha nincs beigazolva, hogy a társaság a végkielégitési összeg megszavazásakor erről a körülményről nem birt tudomással. (C. 1198/1899. M. D. 9., 89.)

A részvénytársaság közgyülésén megszavazott végkielégitésre nem tarthat igényt az az intézeti tisztviselő, aki ellen utóbb több visszaélés bizonyult be. (C. 118/1904. K. J. 2., 110.)

Az a segéd, aki állásáról jogos ok nélkül lemond, a felmondási időre járó illetményeit nem követelheti. (C. 670/1905. K. 9. 2., 593.)

Jogos elbocsáttatása esetében az alkalmazott nem tarthat igényt a nyugdijazásának esetére történt, de stornirozott biztositási ügyletből kifolyólag a biztositó társaság által a szolgálatadónak visszafizetett dijösszegekre. (C. 675/1901. M. D. 9., 48.)

Annak, hogy alperes felperest a sztrájkban való részvétel miatt felmondás nélkül jogosan elbocsátotta, jogfolyománya az, hogy ez által felperes a nyugbérhez való igényét végleg elvesztette. (C. G. 589/1902. M. D. 9., 87. G. D. 4., 188.)

A vasuti szolgálatból való elbocsátás jogosságának megbirálása biról utra tartozik. Az ideiglenes alkalmazott véglegesitésének hatálya az illető véglegesitő okmány kézbesitésétől függvén, maga a kinevezés, noha e határozatot a vasuti igazgatóság szabályszerüen meghozta is, a kinevezési okirat kézbesitése előtt a vasut által visszavonható vagy felfüggeszthető s ez esetben az alkalmazott a vasuti igazgatóság kinevezési határozata alapján jogokat nem támaszthat. (C. 1261. 1904. D. 98., 76. K. J. 2., 377.)

A m. kir. közmunka- és közlekedésügyi ministernek 1869. április 21-én 2362. szám alatt kelt rendeletével kibocsátott és az ideiglenes hajózási rendszabályok 106. és 111. §-ai értelmében, alperes gőzhajótársaság jogositva van alkalmazottai felett, az ez érdemben fennálló szolgálati szabályok és utasitásokhoz képest, a szolgálatból való elbocsátásig terjedő fegyelmi hatalmat gyakorolni. Alperesnek eme statutarius fegyelmi joghatósága folytán tehát a rendes biróság a felperes illetékes fegyelmi hatóságának elhatározási körébe eső tények valóságát és a kiszabott fegyelmi büntetés mérvét felülvizsgálni jogositva nincsen, hanem a rendes biróság elbirálási jogkörébe egyedül az a kérdés tartozhat: vajjon a felperes terhére rótt cselekmények olyan természetüek-e, melyek a nyugdijigény elvesztését vonhatják maguk után. (C. 686/1900. C. 220/1901. M. D. 9., 85.)

A szolgálati viszonyból kifolyó fegyelmi hatóság gyakorolhatása nem csak törvényen vagy törvény erejével biró rendeleten, hanem szerződésen is alapulhat; a fegyelmi hatóság tényleg megtörtént jogos gyakorlásának az a jogszerü hatálya, hogy a rendes biróság a felperes illetékes fegyelmi hatóságának elhatározási körébe eső tény valóságát és a lefolyt fegyelmi eljárás során kiszabott büntetés mérvét felülvizsgálni jogositva nincs, — hanem egyedül azt a kérdést birálhatja meg, hogy az elkövetett fegyelmi vétség oly természetü-e, mely a nyugdijszabályok szerint a nyugdij elvesztését vonja maga után. (C. G. 381/1899. M. D. 9., 84.)

A rendes biróság az alkalmazott illetékes fegyelmi hatóságának elhatározási körébe eső tény valóságát és a lefolyt fegyelmi eljárás során kiszabott büntetés mérvét felülvizsgálni jogositva nincs, hanem egyedül azt a kérdést birálhatja meg, hogy az elkövetett fegyelmi vétség oly természetü-e, mely a nyugdijszabályok szerint a nyugdij elvesztését vonja maga után. (C. 1899. XI. 11. és 1180/1902.)

A birói gyakorlat szerint a részvénytársaság alkalmazottja irányában, ha ez a részvénytársaság által alkotott nyugdijalappal szemben igényétől a részvénytársaság igazgatósága részéről jogtalanul történt elbocsátása folytán esett el, maga a részvénytársaság tartozik felelősséggel. (C. 1900. X. 11.)

A részvénytársaság alkalmazottjai nyugdijigényük tekintetében közvetlenül a társaság ellen fordulhatnak, mert a r.-társaság, mely alkalmazottjait kötelezi, hogy az általa létesitett nyugdijintézetbe belépjenek, s mely e czimen fizetésüknek egy részét visszatartja és tőlük egyéb illetékeket is szed, ezen tényeinél fogva velük szemben felelős azért, hogy a nyugdijszabályzattal meghatározott időben és feltételek mellett nyugdijazásban részesüljenek; a nyugdijigény birói érvényesitéséhez tehát a társaságnak mint alperesnek perbeidézése szükséges és elegendő, közönbös lévén e szempontból az, hogy a nyugdijalap a társaság vagyonától elkülönitve, az alkalmazottaknak némi közreműködésével kezeltetik. A nyugdijigény elvesztésére alapul szolgáló sulyos kötelességsértés tényének megállapitásánál rendes biró nemcsak a fegyelmi

határozatban megállapitott, hanem a vizsgálati iratokban foglalt tényeket is figyelembe veszi. (C. 221/1901. M. D. 9., 86.)

A fegyelmileg elbocsátott alkalmazott nyugdijigényének megállapitásánál a rendes biróság a fegyelmi büntetés mérvét felülvizsgálni jogositva nincsen. (C. 516/1902. C. 722/1899. C. 3231/1901. M. D. 9., 85.)

A részvénytársaság alapszabályaiban egyes vitás igények elbirálására kijelölt közegek, közhatóság jellegével nem birván, az elbirált igény s igy a fegyelmi uton történt elbocsátás jogszerüsége is a rendes birói uton elbirálható. (C. 1472/1900. M. D. 9., 86.)

Annak, hogy a munkaadó az alkalmazottat sztrájkban való részvétel, illetve igazolatlan munkaszünetelés miatt az ipartörvény 94. §. 6. pontja és a 111. §., ugyszintén a gyári munkarend hasonló intézkedése alapján felmondás nélkül jogosan elbocsátotta, jogi folyománya az, hogy azáltal a munkás nyugbérhez való igényét teljesen elvesztette; következésképp ezt a munkaadó az alkalmazott előtt külön kijelenteni nem tartozott és nem volt szükséges, hogy a nyugbérszabályzatba külön is kitétessék, hogy a sztrájkban való részvétel, avagy az emiatti felmondás nélkül történt elbocsátás a nyugbérhez való igényt végleg megszünteti. (C. 589/1901.)

A szolgálatból fegyelmi uton büntetéskép történt elbocsátás tényével a munkaadó és alkalmazott közötti szolgálati viszony végkép megszünt és a szolgálat folytatására való egyoldalu visszahivással a munkaadó nyugdijfizetési kötelezettségét kimondó jogerős birói itélet hatálya, sem az alkalmazottnak birói itélettel megállapitott nyugdijigénye meg nem szüntethető. (C. 1902. X. 16.)

A nyugdijszabályzatnak az az intézkedése, hogy az alkalmazott, ha meghatározott évi szolgálat letelte előtt bocsáttatik el, a nyugdijra befizetett járulékokat a nyugdijra való jogosultság nélkül elveszti, csak akkor tekinthető az alkalmazottra kötelezőnek, ha ebbe kifejezetten vagy egyébként kétségtelenül beleegyezett. Az a körülmény, hogy az alkalmazott a nyugdijszabályzatot megkapta volt véglegesitésekor, és az, hogy a nyugdijjárulékoknak havonkinti levonása ellen nem tiltakozott, nem elégséges arra, hogy ezek alapján a nyugdijszabályzat idézett intézkedésébe való beleegyezése kétségtelenül megállapittassék. (C. 671/1902. D. 90., 294.)

Ha valamely vállalat szolgálati rendtartása szerint a véglegesen alkalmazott terhére valamely felmondási ok, akár fegyelmi, akár szolgálati uton megállapitható, az esetben, ha a munkaadó a fegyelmi uton kivánja a felmondási okot megállapitania, fegyelmi határozat csakis a fegyelmi eljárásra nézve előirt szabályok pontos betartásával állapitható meg. A szolgálati szabályzatnak az a rendelkezése, hogy a végleges alkalmazottnak a szolgálat csak azon előfeltétel mellett mondható fel, ha az alkalmazottnak alkalmatlan volta előzően fegyelmi vagy szolgálati uton megállapitást nyert, a végleges alkalmazottra nézve az intézményes biztositék jelentőségével is bir, — a biróság tehát annak a megállapitásába és vizsgálatába, hogy felperes irányában az elbocsátás idején a szabályzati felmondási ok fenforgott-e vagy sem, bele nem bocsátkozhatik. (C. 39/1906. D. 101., 178.)

60. §. Azokra, kik valamely kereskedelmi üzletben cselédi szolgálatokat teljesitenek, a jelen törvény intézkedései nem alkalmazhatók.

Boltiszolga iparossegédnek tekinthető nem lévén, reá az ipartörvény rendelkezései ki nem terjednek. (B. T. G. 271/1904. M. D. 9., 88.) — Ugyanigy rakodók, kocsisok, szikviz-kihordók. (S. 10228/897 D. 25., 70.)

HETEDIK CZIM.

Kereskedelmi társaságok általában.

61. §. Kereskedelmi társaságoknak tekintetnek:

1. a közkereseti társaságok,
2. a betéti társaságok,
3. a részvénytársaságok és
4. a szövetkeztek.

A kereskedelmi törvénynek a társaságokra vonatkozó szabályai az ugynevezett csendes vagy nevezetlen társaságokra nem terjednek ki, kifelé csakis az üzlettulajdonos tekintetik jogositottnak és kötelezettnek. (C. 889/1894. D. 71., 272.)

A csendes társaságnak, mint ilyennek, önálló vagyona, czége nem lehet s azért a czégjegyzékbe be sem vezethető. (C. 1191. 1890. P. T. 22., 125. C. 1079/1891. Ü. L. 91., 37. és C. 889/1894. D. 71., 272.)

Az *A)* alatti és 5'/. alatti okmányok tartalma szerint felperes az alperesi közkereseti társaságba mint csendes társ lépett be és a per adatai szerint a felek nem kivánták, hogy felperes mint a közkereseti társaság tagja a kereskedelmi czégjegyzékbe bejegyeztessék. Habár a kereskedelmi törvény 68. §-a szerint a közkereseti társaság belső viszonyára nézve a felek szerződési szabadsága korlátlan, e korlátlanság nem terjedhet annyira, hogy a társaság tagjai oly megállapodásokat is létesithessenek, melyek a közkereseti társaságnak a kereskedelmi törvény által meghatározott fogalmával ellenkeznek. Már pedig az *A)* és 5'/. a. szerint a felek közt létrejött

fenti megállapodások a közkereseti társaság törvényes fogalmával ellenkeznék, ily megállapodások mellett tehát felperes a közkereseti társaság tagjává nem vált. Ezeknél fogva az elsőbiróság itéletének az a rendelkezése, hogy a felek felperes nevének a czégjegyzékbe való bejegyeztetésére fognak szorittatni, mint törvényben nem gyökerező mellőztetett. Ily változtatással egyebekben az elsőbiróság itélete azért hagyatott helyben, mert a felperes által a közkereseti társaság pénztárába befizetett összeg az alperes czégnek nem kölcsönkép, hanem az *A)* és 5'/. a. okiratok tartalma szerint avégből adatott, hogy ennek fejében felperes a közkereseti társaság vagyonának és tartozásainak ugy az ingatlanoknak 1/7 részben részesévé legyen; ebből folyólag és miután a kereskedelmi törvény az ugynevezett csendes társaságot nem ismeri, felperes a kereskedelmi törvény 1. §-ban felhivott általános magánjog szabványa alapján a befizetett összeg visszaadását nem követelheti, hanem esetleg azt követelhetné, hogy a részesedésnek megfelelő vagyonérték neki kiadattassék, az ezzel ellenkező kereseti kérelmet tehát az elsőbiróság helyesen utasitotta el. (Szegedi T. 1124/1902. C. helybenhagyja 939/1902. M. 15., 301.)

A csendes társ a számadásra való jogosultság tekintetében a betéti társaság kültagjaival és a közkereseti társaság beltagjaival egy tekintet alá esik. Nem bir azonban ezeknél több joggal. Következésképen a közkereseti társaságban lévő csendes társ a többi tagoktól nem követelheti a perrendtartás által szabályozott »számadás« eszközlését, hanem csak ahhoz van joga, hogy a társasági ügyek menetéről személyesen tudomást szerezzen, evégből az üzlet helyiségeiben megjelenhessen, a társaság kereskedelmi könyveit és irásait megtekinthesse s azok alapján saját tájékozására mérleget készithessen. (C. 599/1904. K. J. 2., 223. és Ü. L. 22., 53.)

A csendes üzlettárs nincs obligóban a czég részére történt megrendelések- és átvételekért, ha a számlában a czég van megnevezve, habár ez a csendes üzlettárs a megrendelésnél maga is jelen volt. (C. 889/1894. M. D. 9., 120. G. D. 4., 228.)

A csendes társat a másik társnak harmadik személyekkel szemben a fennálló kötelezettségeiért a személyes felelősség nem terheli. (Bp. T. II. G. 107/1900.)

Csendes társaság esetében is van helye felszámolásnak, ha különben a felszámolás törvényes feltételei fenforognak. (C. 1076. 1900. M. D. 9., 138. G. D. 4., 231.)

Nem bir elfogadható alappal alperesnek az az érvelése, hogy abból a körülményből, hogy felperes részére nem kamat, hanem az üzleti haszonban való részesedés köttetett ki és hogy czégvezetői jogosultsága bejegyeztetett, az következik, hogy felperes a kérdéses összeget nem vette kölcsön, hanem alperes a czégnek csendestársa volt, nem pedig azért, mert egyrészt a kölcsön kamatának ellenértéke üzleti haszonrész alakjában is kiköthető és mert másrészt épen nincs kizárva az, hogy a jelentékeny kölcsöntadó hitelező az üzletkezelés ellenőrzését és az üzletmenetben való tájékozódását a czégvezetői jogosultság utján kivánja gyakorolni, illetve megszerezni. Nem dönti meg a kölcsönadásra vonatkozó felperesi tényállitást és bizonyitékokat a tanuknak az a vallomása, hogy az X. alatt felosztási tervezetben felperes csendestársnak van megnevezve és hogy felperes annak felolvasásakor az ellen kifogást nem tett, mert felperes által ennek a tervezetnek aláirása megtagadtatván, annak tartalma ellene bizonyitékot nem képezhet. De ép ily kevésbé bir sulylyal a tanuk vallomásában előadott az a körülmény, hogy alperes czég valamelyik tagja a felperest nekik társnak mutatta be és ő az ellen nem tiltakozott, mert felperesnek ilyen alkalmakkor való hallgatása a társminőség megállapitására bizonyitékul nem szolgálhat. Végre az a körülmény, hogy a D. alatti mérlegben felperesnek tőkeszámlája van, ugy mint az alperesi czég tagjának, arra nézve, hogy felperes az alperesi czégnek csendestársa volna, bizonyitó adatul nem fogadható el, mert ezt a mérleget felperes alá nem irta és arra csak annyiban hivatkozott, hogy követelésének számszerinti összege ebből a mérlegből is megállapitható. (C. 144/1906.)

(Lásd a C. 212/1905. sz. határozatát, a 125. §-nál, mely a csendestársat a betéti társaság be nem jegyzett kültagjának tekinti.)

62. §. A közös haszon vagy veszteségre egy vagy több kereskedelmi ügylet tekintetében keletkező (alkalmi) egyesülések a jelen törvénynek a kereskedelmi társaságokról szóló határozatai alá nem esnek.

Az ily egyesüléseknél, amennyiben a felek szerződésileg máskép nem intézkedtek, a résztvevők egyenlő mértékben járulnak a közös vállalathoz; a nyereség- és veszteségben, más megállapodás hiányában, fejenkint osztozkodnak.

Azon ügyletekből, melyeket a résztvevők egyike harmadik személylyel köt, ennek irányában kötelezve és jogositva ő lesz. Ha azonban a résztvevő a többiek nevében és megbizásából jár el, vagy

ha a résztvevők közösen vagy közös meghatalmazott által szerződnek, a szerződő harmadik irányában egyetemlegesen jogositvák és kötelezvék.

A közös üzlet befejezése után a résztvevők közül az, ki az üzletet vezette, a többieknek számadással tartozik. Egyuttal ő köteles a felszámolást teljesiteni.

Alkalmi egyesülés létrejöttnek nem tekinthető, midőn a felek valamely vállalatból sem közös hasznot, sem közös veszteséget nem kaphatnak, hanem mindenikök a részére kijelölt területen a vállalatot önállóan folytatja, anélkül, hogy az egyik területen felmerülő haszon vagy veszteség a másik külön területre jogositott felet egyáltalában illetné. (S. 12679/1879. D. 23., 62. és C. 754. 1888. D. 49., 258.)

Az alkalmi egyesület jogi természetével nem ellenkezik az, hogy a czélba vett közös üzlethez az egyik tag az összes kiadásokra megkivántató készpénzt adja és a másik tag csak munkájával járul és hogy a czélba vett közös üzlet eredményét tevő vagyonérték, akár a közös üzlet befejezése előtt, akár ezután és akár a végelszámolás megtörténte előtt, akár ezután kizárólag a készpénzt szolgáltató tag tulajdonába bocsáttassék, mert a kereskedelmi törvény 62. §-a ettől eltérő intézkedéseket kifejezetten csak arra az esetre állapit meg, ha a felek szerződésileg másképen nem intézkedtek. (C. G. 75/1903. M. D. 9., 90.)

Az a körülmény, hogy felperes iparengedélylyel esetleg nem bir, jogilag nem akadálya annak, hogy felperes résztvegyen egy olyan alkalmi egyesület alakitásában, amely czéljául egy esetleg engedélyhez kötött iparüzlet folytatását tüzte ki. (C. G. 75/1903. M. D. 9., 90.)

A kereskedelmi törvény 62. §-a alkalmi egyesülésnél a közös czég használatát kizárja. (C. 1808/1894. D. 71., 175.)

Alkalmi egyesület czége be nem jegyezhető. (B. T. 5984/1882. M. 4., 25.)

Amennyiben az alkalmi egyesülés tagjai közös czéget használnak, az egyik tag által tett árumegrendeléséért a másik tag is egyetemlegesen felelős. (C. 1768/1895. D. 72., 329. és C. 1808/1895. D. 71., 175.)

Semmi adat sincs reá s egyik fél sem állitja, hogy a peres felek közös czég alatt folytattak volna kereskedelmi üzletet (kereskedelmi törvény 64. §.) s eszerint a jelzett társaság, amennyiben annak ügykörében kereskedelmi ügyletek is fordulnak elő, a kereskedelmi törvény 62. §-a értelmében csak alkalmi egyesülésnek tekinthető. (C. 1187. 1892. M. D. 9., 90. G. D. 4., 241.)

Csak előre meghatározott ügyletek tekintetében való társulás esetében keletkezik alkalmi egyesülés. (C. 19/1892. M. D. 9., 90.)

Az egyesülés több évre terjedő tartamának megállapitása magában véve még nem szólhat annak alkalmi volta ellen, pl. : egy valaki részére öt éven át termények szállitását czélzó egyesülés. (C. 734/1884. D. 38., 335.)

Munkások élelmezése czéljából bor- és pálinkamérés bérbevételére egy évre alakult egyesülés szintén a kereskedelmi törvény 62. §. tekintete alá esik. (C. 652/1882. D. 39., 46.)

Az alkalmi egyesülés létrejöttének kérdését nem érinti, hogy az egyelőre bizonytalan, vagy valamely feltételtől függ. (C. 630/1890. D. 56., 71.)

Az alkalmi egyesülésben a társaság tartamának előleges meghatározása nem képezi a társasági szerződés lényeges kellékét, mivel ily esetben a szerződő felek bármelyikének jogában álland a társas viszony megszüntetését törvényes módon bármikor követelni. (C. 630/1890. D. 56., 70.)

Minthogy a kereskedelmi jog értelmében vett alkalmi egyesülésről csak akkor lehet szó, ha az egy vagy több kereskedelmi ügylet tekintetéből létesült, nem tekinthető ilyennek az az egyesülés, amelynek czélja volt, hogy az abban részesek Munkácsy Mihálynak »Ecce Homo« czimü eredeti festményét megvásárolják, az ezredéves kiállitás alkalmával, esetleg később is közszemlére kiállitsák, a föld nagyobb kulturállamaiban körülutaztassák s majdan a körülutaztatás befejezése után eladás utján értékesitsék, mert ezen ügylet nem képez kereskedelmi ügyletet. U. i. : valamely ingó dolognak megvétele vagy egyébkénti megszerzése tárgyilagos kereskedelmi ügyleteknek a kereskedelmi törvény 258. §-ának 1. pontja rendelkezése alapján csakis akkor tekinthető, ha a vétel megkötése idején fenforgó továbbeladási szándék principiális jellegü volt, és abban az esetben, ha a vételre a vevőt több egymásután realizálandó szándék vezette, az ügylet jogi természetének megitélésénél mindenesetre az időrendben elsősorban megvalósitásra kitüzött szándék, nem pedig a távolabbi és mellékjellegü szándék irányadó, a jelen esetben pedig a principiális szándék a kiállitások utján elérhető hasznositásra irányult és a megvett képnek továbbadása csak mint mellékszándék és mint a közösség megszüntetésének a véglebonyolitás és vagyonfölosztás érdekében követendő módja nyert megállapitást. — Az ezen egyesülési viszonyból eredő keresetek nem tartoznak a kereskedelmi biróság hatáskörébe. (C. 873. 1904. D. 97., 317.)

A vasutépités elvállalása nem kereskedelmi ügylet, tehát arra vonatkozóan alkalmi

ügylet sem keletkezhetik. (C. G. 264/1900. D. 87., 20.)

Az, hogy a vevők az általuk megvett géppel rendszerint mások gabonáját ellenérték mellett csépeltetik, az ipari foglalkozás fogalma alá nem vonható; e szempontból tehát az illető vétel a kereskedelmi törvény 259. §. 1. pontja szerint a vevőkre nézve kereskedelmi ügyletnek nem tekinthető. Ily esetben tehát a vevőkre nem alkalmazható a kereskedelmi törvény 268. §-ának az a rendelkezése, hogy a közös kötelezettség vállalása egyetemleges kötelezettséget eredményez; az által, hogy alperes és társai az illető gépet közösen vették meg és ezzel a géppel esetleg rendszerint mások gabonáját ellenérték mellett csépeltetik, alkalmi egyesület nem létesült, mert a kereskedelmi törvény 62. §-a szerint alkalmi egyesület csak kereskedelmi ügylet tekintetében keletkezhetik. (C. G. 351/1904. D. 96., 345. és C. 3404/1903. P. T. 50., 465.)

Az alkalmi egyesületnek szállitott áruknak vételáráért az egyesület tagjai egyetemlegesen felelősek. (C. 634/1903. M. D. 9., 90.)

Az a körülmény, hogy a munkaadó valamely alkalmi egyesületnek tagja, a munkásokkal szemben az alkalmi egyesület vállalatában teljesitett munkákért az alkalmi egyesület többi tagjainak felelősségét megállapitja oly esetben is, amelyben a munkaadó az alkalmi egyesülettől a teljesitett munkát alvállalatba vette, mert ezek a munkák a többi tagok nevében és megbizásából tekintendők teljesitetteknek. (C. 5/1897. D. 78., 172. — *Azonos:* 289/1885. J. 4., 174.)

Az alkalmi egyesülések tagjai a szerződő harmadik irányában egyetemlegesen kötelezvék, ha azok egyike a többiek nevében és megbizásából járt el, jelen esetben pedig ez kétséget nem szenved, mert ha J. H. eredetileg csak készpénzfizetés melletti vásárlásra lett volna is alperes által megbizva, az az által felperessel kötött jogügylet alperes részéről jóváhagyatott akkor, midőn ez utóbbi a kölcsönkért buzának a társaság javára értékesitését elfogadta s arra nézve társával elszámolt és mert felperesre, mint harmadik személyre, egyáltalán nem tartozik az, hogy a társak a tőle átvett buza értékét egymás között miként egyenlitették ki. (C. 6613/1888. D. 50., 6.)

A kereskedelmi törvény 62. §-a értelmében alkalmi egyesülést képező ennek a vállalatnak részére kötött áruszállitási ügyleteknél mindegyik résztvevőt egyetemleges felelősség terheli a hitelezett vételár iránt, tekintet nélkül arra, hogy a megrendelést a vállalat részére a résztvevők melyike tette, következőleg a másodrendü alperes egyetemleges kötelezettségénél fogva üzlettársának perbeidézése nélkül perbeidézhető és marasztalható is volt. (C. I. G. 130/1897. M. D. 9., 91. G. D. 4., 242.)

Felperes, mint annak az alkalmi egyesületnek a tagja, amelynek részére szállittatott a kereseti váltó törlesztésére átadni kötelezett gabonamennyiség, az ilykép eszközölt törlesztést annyival inkább a kereseti váltóra történtnek tartozik elismerni:

mert a pernek az elsőbiróság itéletében kiemelt adatai szerint a felperes annak a kötelezési viszonynak ismeretében fogadta el az alperes által szállitott gabonamennyiséget, amely szerint az alperes a kereseti váltóval fedezett vételár előlegtörlesztésére volt köteles a kérdéses gabonát szállitani és

mert a kereskedelmi törvény 62. §-ának ama rendelkezéséből, amely szerint az alkalmi egyesület egyik tagja által harmadik személylyel kötött ügyletből ennek irányában kötelezve és jogositva ő lesz, egyáltalában nem következik az, hogy a harmadik által az alkalmi egyesülettel szemben fennállott tartozásának a vele szerződött tag kezéhez történt kifizetése, a többi társtagok ellenében nem volna érvényesithető, sőt az egyik társtagnak teljesitett fizetéssel az adós a többi társ ellenében is elenyésztette tartozását és pedig tekintet nélkül arra, hogy a fizetést felvevő tag a többi tagoknak ezzel elszámolt-e vagy sem? (C. 939/1902. — *Azonos:* 2685. 1887. és 289/1885. J. 4., 174.)

Az alkalmi egyesülés mint ilyen nem perelhető, hanem ugy felperesekként mint alperesekként csakis a részes tagok állhatnak perben. (B. T. 4130/1879. M. 4., 78. C. 1044/1894. Ü. L. 11., 43. és C. 689/1898. Gr. 1., 41.)

A befizetni kötelezett összegek befizetését az alkalmi egyesület tagjától abban az esetben is lehet követelni, ha az egyesülés a közös üzletet már megszüntette. (C. 1187. 1892. M. 4., 81. C. 1922/1893.)

Az alkalmi egyesület tagjainak harmadik személyekkel szemben fennálló egyetemleges adósságért az alkalmi egyesület tagjai egymás között az általános magánjogi elvek szerint felelősek. (C. G. 133/1902. M. D. 9., 93. G. D. 4., 246.)

Egy sörgyár bérlete iránt alakult társaság, ha nem állapitható meg, hogy az a társaság akként terveztetett, hogy a társaság kötelezettségeiért a tagok egy része csak betétjével és többi része minden vagyonával felelős, és hogy a társaság czégül a tagok valamelyikének nevét a társas viszony feltüntetésével fogja használni: a kereskedelmi törvény 13. és 125. §-ai utmutatásához képest jogilag nem tekinthető betéti társaságnak, hanem ama törvény 62. §-a szerint alkalmi egyesületnek. — Ha az alkalmi egyesülés egyik tagja követelésére a kielégitést az alkalmi egyesület tagjain ezeknek saját külön vagyonából követeli, ugy ő ezekkel szemben

jogilag nem harmadik személynek, hanem egyetemleges adótársnak tekintendő s kölcsönös megtérítésnek egyenlő arányban van helye. (C. G. 62/1906. D. 100., 268.)

Oly alkalmi egyesületben, melyhez az egyik tag a vállalathoz szükséges tőkével, a másik pedig csak a munkájával járulni tartozik, a beszerzett anyagok annak a tagnak képezik tulajdonát, akinek tőkéjén azok beszereztettek. (C. G. 509/1898. M. D. 9., 94.)

Az alkalmi egyesülésben az, aki az üzletet vezette, e részben a rendes kereskedő gondosságával köteles eljárni, amiért is a közös üzletben felmerült azon költségeket, amelyek annak folytán merültek fel, hogy ő a köteles gondosságot elmulasztotta, maga köteles viselni és igy üzlettársa terhére fel nem számithatja. Annak a kérdésnek eldöntése, hogy az üzletet vezető köteles gondosságának elmulasztásából származott-e valamely költség vagy sem, a közös üzlet befejezése után folytatott számadási pörnek keretébe tartozik. (C. 904/1894. D. 98., 160.)

Az alkalmi egyesülésnek üzletvezető tagja a másik tagnak üzletrészét még akkor is kiadni tartozik, ha a közös üzletből még künnlevő követelések maradtak fenn, ha a hitelbe eladásra nem volt feljogositva. (C. 1759/1890. P. T. 24., 16.)

Az egyik társtagra eső veszteséghányadot az alkalmi egyesülésben az üzletvezető tag köteles behajtani, s annak behajthatatlansága esetében az egyes tagot csakis aránylagos rész terheli. (C. 1790/1890. P. T. 24., 16.)

Alkalmi egyesületben a számadás a társas viszony fentartására nézve kikötött időtartam letelte előtt is követelhető, ha megállapitható, hogy a felek a társas viszonyt megszüntették. (C. 173/1899. Gr. 2., 30.)

Egyes ügyletekről külön számadást követelni nem lehet. (B. T. 1218/1898.)

A társas üzletben lévő felek egyike az ügyletek közül egyet kiragadva nem követelhet a másiktól fizetést, hanem csak az ügyletek számbavételével. (C. 660/1905. K. J. 4., 63.)

Az alkalmi egyesületnek tagjai a dolog természete szerint csak azokról a bevételekről és kiadásokról számolhatnak el egymásnak, amelyek kezükhöz befolytak és amelyeket ők teljesitettek; ez a körülmény azonban nem zárhatja ki azt, hogy az egyesület mindazon tagjai, akik pénzeket tényleg felvettek és kiadásokat teljesitettek, saját pénzkezelésükről külön számolni ne tartozzanak, tekintet nélkül arra, hogy a másik számadásra köteles társtag ebbeli kötelezettségének eleget tett-e vagy sem? (C. 54/1900. J. 19., 26. és C. 1922/1894. D. 66., 158.)

Az alkalmi egyesület tagjai között az alkalmi egyesület megszüntével felmerült s a közös üzletből eredt vitás kérdések megoldása az alkalmi egyesület keretében előfordult bevételi és kiadási tételeknek az időnként netán történt részleges leszámolásának ismerése alapján foglalt csak helyt. (C. G. 247. 1897. M. 9., 246.)

Az alkalmi egyesület egyik tagjának a másik tag ellen az egyesület veszteségei aránylagos megtéritése iránti pörében közömbös az a kérdés, hogy a közösen viselendő veszteségnek követelt részét a követelő fél az ellene hozott marasztaló itélet folytán megfizette-e vagy sem. (C. 301/1905. K. J. 4., 63.)

A kereskedelmi törvény 62. §-a nem értelmezhető ugy, hogy az alkalmi egyesületnek tagjai csakis felhivási per utján érvényesithetnék jogaikat, mert amennyiben a számadás a felperes által a meghatározott összegben keresetbe vett közös haszon kiadása iránt inditott perben is előterjeszthető, ez a kérdés e perben is elbirálható. (C. 1258/1896. D. 82., 29.)

Az alkalmi egyesületben volt társak közül az egyik üzlettárs saját ügykezeléséről köteles számadását meg nem tagadhatja azon az alapon, hogy az üzleti könyvek a másik üzlettárs birtokában vannak. (C. 814/1899. Gr. 2., 30.)

Nincs kötelező jogszabály az iránt, hogy a számadást követelhető fél a számadásra kötelezett ellen fennálló követelését a számadási felhivási pernek előzetes meginditása nélkül ne érvényesithetné. (C. 477/1898. D. 82., 80.)

Az a körülmény, hogy a felperes keresetében nem adta elő, hogy az alkalmi egyesületbe annak tagjai külön-külön mily értéket adtak be, s azok külön-külön mily ügyleteket kötöttek s kezeikhez külön-külön mily összegek és értékek folytak be, — nem akadályozza egyéb törvényes feltételek fenforgása esetében a felhivott alperesek számadási kötelezettségének megállapitását. (C. 1759/1900. P. T. 24., 16. C. 1450/1900.)

Az alkalmi egyesületnek üzletvezető tagja külön kikötés hiányában nem követelheti saját munkájának megfelelő külön dijazását. (C. 49/1900. Gr. 3., 74. és C. 81/1900. Gr. 375.)

Az alkalmi egyesülésben az egyik üzlettárs által a másiknak megbizásából teljesitett olyan fizetés, amelyet harmadik személynek adott oly czélból, hogy az valami ajánlati tárgyaláson ne vegyen részt, mint turpis causa a másik taggal szemben el nem számitható. (868/1905. K. J. 437. és C. 1311/1905. K. J. 4., 61.)

Alkalmi egyesületből származó per a királyi törvényszék hatásköréhez tartozik ugyan, de ez nem bir kivételes ügybirósággal. (C. 56. 1894. M. D. 9., 99.)

A feloszlott alkalmi egyesülés tagjainak, a feloszlott alkalmi egyesülés kétségtelenül közös jellegü könyveinek megtekinthetése és használhatása végett nincs joguk, hogy azok

letétbe helyezését kérelmezzék. (C. 406/1902. M. D. 9., 93. G. D. 4., 246.)

A közös üzlet folytatása alatt a társak egyike által üzleti czélokra kiállitott s általa beváltott váltó értékét, az üzleti viszony megszüntetése után a többiek ellen sikeresen érvényesitheti. (C. 756/1894. M. D. 9., 97.)

63. §. A kereskedelmi társaságok czégük alatt jogokat szerezhetnek, kötelezettségeket vállalhatnak,ingatlan javakra tulajdoni s egyéb jogokat szerezhetnek, felperesi és alperesi minőségben perben állhatnak.

Ujabb gyakorlatunk szerint ugy a közkereseti, mint a betéti társaság, miután már a czégbejegyzés előtt az üzlet tényleges megkezdésével létezőknek tekintendők, czégük alatt bejegyzés nélkül is szerezhetnek ingatlanokra vonatkozó dologi jogokat, s ugy felperes, mint alperesként perben állhatnak. (C. 679/1886. M. 4., 86. C. 1385/1893. D. 60., 217. C. 18/1897. Ü. L. 14., 22. C. 196. 1898. Gr. 1., 50. C. 496/1899. D. 83., 181. C. 63/1900. Ü. L. 17., 16. C. 1138/1904. P. T. 50., 6.)

Ezzel az állásponttal is ellentétes a következő határozat:

Csak azon czég tekinthető jogi személynek, mely törvényszékileg bejegyeztetett. A be nem jegyzett czég által szerzett jogok és elvállalt kötelezettségek nem a czéget mint ilyent, hanem csak a be nem jegyzett czég tagjait illetik, illetve terhelik. (C. 902. 1904. K. J. 2., 315.)

Van perképessége a törölt közkereseti társaságnak is. (C. 707/1899. Gr. 2., 232.)

Állhatnak a kereskedelmi társaságok saját tagjaikkal is mint harmadik személyekkel jogviszonyban. (C. 1856/1890. D. 56., 97.)

De az a kérdés, hogy a társaság képviselője önmagával is szerződhetik-e mint harmadik személylyel, tagadólag döntetett el. (C. 1566/1895. D. 69., 292.)

NYOLCZADIK CZIM.

Közkereseti társaság.

I. FEJEZET.

A társaság alakitása.

64. §. Közkereseti társaság keletkezik, ha két vagy több személy kereskedelmi üzletet közös czég alatt, korlátlan és egyetemleges kötelezettség mellett folytat.

A társasági szerződés érvényességéhez sem okirat szerkesztése, sem más alakszerüség nem szükséges.

A társaság a társas jogviszonyból folyó, a társas üzlet kezelésére, a könyvek betekintésére és az ellenőrzésre vonatkozó jogositványok gyakorolhatását egyenesen teljesitésre irányuló keresettel is érvényesitheti, amiért is e czélból a társaság létezésének kimondása iránt megállapitási keresetnek helye nincs. (C. 1809/1905. D. 100., 271.)

Közkereseti társaság és nem alkalmi egyesület forog fenn, ha nem előre meghatározott ügyletekre léptek a felek társasági viszonyba. (C. 19/1892. M. D. 9., 98.)

Közkereseti társaságot csak oly személyek alkothatnak, kik az ipartörvény szerint valamely iparágat, ideértve a kereskedést is, önállóan gyakorolhatnak. (B. T. 289/1897.)

A kereskedelmi törvény által nincs kizárva, hogy közkereseti társaság egyik tagja egy másik közkereseti társaság lehessen. Ha ily esetben a másik tag kilépése folytán a czég egyedüli birtokosa a közkereseti társaság marad, czég mint egyéni czég vezetendő át. (B. T. 3763/1884. M. 4., 82.)

Ha valamely közkereseti társaságba — mint beltag — egy másik közkereseti társaság lép be: a bejegyzési kérvényt a belépő társaság nevében nem annak összes tagjai tartoznak aláirni, hanem csak azon tag, aki a belépő társaság képviseletére jogositva van. (B. T. 5237/1884. M. 4., 82.)

Betéti társaság is lehet közkereseti társasági tag. (C. 502/1900. D. 87., 94. B. T. 27/1902. D. 90., 102.)

Közkereseti társaság tagja jogi személy, tehát részvénytársaság is lehet. Habár a kereskedelmi törvény több rendelkezéseinél a közkereseti társaság egy tagja részvénytársaság, ily ténykedéseket a részvénytársaság képviselői személyesen gyakorolnak. A közkereseti társaságnak a törvényben megállapitott forgalmát nem befolyásolhatja a részvénytársaságnak különös szervezete és annak a részvényesek irányában fennálló jogviszonya. (C. 110/1898. D. 79., 136.)

Valamely szövetkezet működése csak a saját tagjaival való ügyködésre terjedhet ki, amiért is ki van zárva, hogy egy ipar üzésére alakult szövetkezet, tőle idegen kereskedelmi társaságnak tagja lehessen. (B. T. 3005/1905. D. 99.)

A több éven át közös gazdálkodást folytatott egyének között fennállott társas viszony kereskedelmi üzletek közös folytatását nem czélozván, köztük a közkereseti társas viszonyt meg nem állapitja; s igy az egyik tag által elvállalt váltói kötelezettség a másik tagot csak ugy kötelezheti, ha erre megbizást nyert. (C. 72/1896. Ü. L. 14., 9.)

Közös czég használata nélkül közkereseti társaság nem létesül. (C. 1002/1900. P. T. 39., 20. és C. 172/1900. P. T. 39. 40.)

Alperes tagadása ellenében felperes tartozik bizonyitani a kereset alapjául szolgáló azt a körülményt, hogy az alperes által is beismert társasviszonynyal nem alkalmi egyesülést, hanem közkereseti társaságot létesitett. Közös czég nélkül a peres felek által alapitott társaság közkereseti társaságnak nem tekinthető. (C. 427/1897.)

A fogyasztási szövetkezet vidéki árucsarnokainak tagjai az alapszabályok szerint az árucsarnok tartozásaiért személyes és korlátlan felelősséget vállalván, a kereskedelmi törvény 64. §-ának tekintete alá eső, bár a törvénynek meg nem felelő, szövegü közös czég alatt közkereseti társaságot alkottak s igy az árucsarnok tartozásaiért az eladóval szemben egyetemlegesen felelősek. (C. 249/1900. M. D. 9., 294.)

A feleknek közös czég nélkül való egyesüléséből csak magánjogi társaság származhatik. (C. 848/1882. P. T. 24., 106.) — Vagy esetleg, ha annak tárgya egy vagy több kereskedelmi ügylet, ugy a társulás alkalmi egyesülésre vezet. (C. 1922/1894. D. 66., 158. C. 472/1897. Ü. L. 14., 46.)

Ha pedig az egyesülés egyéni czég alatt folytattatik, ugy az egyéni üzletnek lesz minősitendő, melynél csak a czégtulajdonos válik felelőssé. (C. 889/1894. D. 71., 272.)

Amennyiben a társaság kereskedelmi ügyletekkel foglalkozik, kétség esetén azt kell felvenni, hogy az közkereseti társaság. (C. 761/1890. K. J. T. 15.)

A társasági szerződés folytatólag is köthető. Pl. az elhalt tag özvegye folytatja tovább az életben maradt társasági taggal az üzletet. (C. 795/1890., P. T. 21., 15.)

Abból azonban, hogy a gyám örökhagyónak a kiskoruakra szállt üzletét gyámhatósági jóváhagyással folytatja, a közkereseti társaság nem feltételezendő. (C. 184. 1888. D. 59., 141.)

A bejelentett közkereseti társaság összes tagjai kiskoruak lévén s az üzlet folytatásához s a gyámhatóság jóváhagyása ki nem kéretvén, az alperesként perbeidézett közkereseti társaság jogilag nem létezik, jogok szerzésére, kötelezettségek vállalására képesitő jogalanyisággal nem bir. — A helytelenül eszközölt czégbejegyzésnek puszta ténye, az emlitett alapfeltétel hiányát semmiképen sem pótolhatja és a nem létező közkereseti társaságot a hiányzó jogi alanyisággal fel nem ruházhatja. (C. 1406/1894. M. D. 9., 98. G. D. 4., 251.

A közkereseti társaság létesitésére irányuló szerződés már az által létrejön, hogy egy egyéni czég társasczéggé alakittatik át s jegyeztetik be, s nem képezi a közkereseti társaság keletkezésének feltételét, hogy a társasági tagok mindegyike betéttel járuljon a társaság vagyonához. (C. 543/1905. D. 97., 227. és B. T. 2225/1899. P. T. 39., 30.)

Az a ténykörülmény, hogy a két alperes közt olyan szerződés jött létre, melynél fogva az üzlet közös számlára vitetik, nem állapitja meg a tulajdonosul be nem jegyzett másodrendü alperes fizetési kötelezettségét a czégnek harmadik személyekkel szemben fennálló tartozásai tekintetében. (C. 889. 1894. D. 71., 272.)

A közkereseti társaság vagyonbeli jogok és kötelezettségek összeségeinek önálló alanya lévén, nyilvánvalóan a jogi személyekkel egy tekintet alá esik. (C. G. 1900. M. D. 9., 98.)

Ha a közkereseti társaság nem is jogi személy, még is több személy érdekét magában egyesitő közös vállalat (czég), mindenesetre oly intézmény, melynek minősége, jogi természete és az általa létesitett jogviszonyok azon állam törvényei szerint itélendők meg, amely államhoz ez a társaság kereskedelmi telepének helye szerint tartozik, vagyis ha a közkereseti társaság mint ilyen kötelezettséget vállal, elsősorban is ez a társaság mint ilyen jöhet számitásba, s ha ilyen valamely külföldi állam törvénye alá tartozik, a külföldi jogszabályok határozott sérelme nélkül nem lehet a társaság, mellőzésével annak egyes tagjait belföldön azon czimen perbe vonni, mivel az egyes tag esetleg belföldi. (C. 1101/1900. D. 88., 29.)

65. §. Minden közkereseti társaság felállitása a társasági tagok által az üzlet megkezdésekor, azon törvényszéknél, melynek területén a társaság székhelye van, s ezenfelül minden törvényszéknél, melynek területén fióktelepppel bir, a kereskedelmi czégjegyzékbe bevezetés végett bejelentendő.

A bejelentésnek magában kell foglalni :

1. a társasági tagok nevét, polgári állását és lakhelyét ;

2. a társaság czégét és székhelyét ;

3. a társaság keletkezésének időpontját ;

4. ha abban történt megállapodás, hogy a társaságot csak egy vagy több tag képviselje, annak kijelölését, hogy ki vagy kik legyenek erre hivatva, és vajjon e jog csak közösen gyakorolható-e ? [1])

A 65. §. 4. pontja értelmében az a megállapodás, hogy a közkereseti társaság tag-

[1]) Illetékszabás 14. tétel *b)* pont.

jai a képviseleti jogot csak közösen gyakorolhatják, a czégjegyzékbe való bevezetés és közzététel esetében harmadik személyek irányában is hatályos. Ugyanoly hatálylyal kiköthető az is, hogy a képviseleti jogot bármelyik tag csak a kirendelt czégvezetővel közösen gyakorolhatja. (C. 1130/1894.)

Ha az a megállapodás, hogy a czéget a társaság tagjai együttesen jegyezhetik, a czégjegyzékbe be nem vezettetett, harmadik személylyel joghatálylyal nem bir és a társaság bármelyik tag által érvényesen képviseltnek tekintendő. (C. 1167/1905. D. 24., 41.)

A collectiv képviselők kilépése esetén, ha más megállapodás nem létesült, a bennmaradó tagok mindegyikét önállóan illetendi a képviseleti jog. (C. 906/1900. D. 87., 292.)

Az olyan megállapodásnak, hogy a társaság valamennyi tagjának kizárásával a társaság képviselete egy a társaság kötelékén kivül álló egyénre bizassék, nincsen joghatálya és igy az be sem jegyezhető. (B. T. 802/1904.)

Meg nem engedhető, hogy közkereseti társaságoknál az ügyletek különböző nemeire nézve különböző czégbevezetés használtassék. (B. T. 3871/1880. Azonos 3569/1900. D. 56., 257.)

A czégnek akként való bejegyzése, hogy az aláirandó teljes czégszövegben a »Wollemann« nevet Wollemann Henrik, a »Kuszczak« nevet pedig az »és« szóval együtt a másik társtag irja, törvénybe nem ütközik, mert a kereskedelmi törvénynek 61. §-a ama rendelkezéséből, mely szerint a közkereseti társaság is kereskedelmi társaságot képez, nem következtethető az, hogy együttes czégjegyzés esetében a közkereseti társaságokra nézve a kereskedelmi törvény 185. §-ában előirt módon eszközölhetnek együttes czégbejegyzést. (C. 295/1894. D. 66., 112.)

A kereskedők, tehát a közkereseti társaságnál a társtagok is, czégaláirásul a kereskedelmi törvény 10. §-ából folyólag a czéget, illetve az azt tevő nevet kötelesek használni; ehhez képest a czégnek nem egész terjedelmében, hanem csak részletes jegyzése az azt jegyző társtagok aláirásának nem tekinthető, miből önként következik, hogy a társas czég együttes jegyzése csak akként eszközölhető, hogy az előirott vagy előnyomott társasági czéget, a czéget együttesen jegyző társtagok polgári s legalább vezetéknevökkel aláirják: nem eszközölhető pedig ugy mint folyamodók jelen kérvényökkel bejegyeztetni kérelmezik, hogy a társtagok az együttes czégbejegyzésnél nem a czéget tevő nevet, hanem csak egyes szavakat vagy betüket irják. (B. T. 1776/1892.)

A kereskedelmi törvény 64. és 65. §-ai szerint a czégbejegyzés nem képezi előfeltételét annak, hogy valamely közkereseti társaság jogi lételt nyerjen és czége alatt perelhessen; és az előbb felhivott §-nak az a rendelkezése, mely a közkereseti társaságot a czégbejegyzésre való tekintet nélkül ruházza fel a perelhetés jogával, nem tekinthető oly előnynek, mely a kereskedelmi törvény 16. §-a második bekezdése alá vonható. (C. 497/1899. M. D. 9., 99.)

A törvény értelmében a közkereseti társaság nincs elzárva attól, hogy be nem jegyzett czég alatt jogokat szerezzen és kötelezettséget vállaljon. Ha pedig ily társaság kötelezettséget vállalhat, akkor be nem jegyzett czége alatt alperesként perbe is vonható, mert a perbevonás azt czélozza, hogy a társaság elvállalt kötelezettségeért biróság előtt feleljen. Ezen kivül a kereskedelmi törvény 65. §-nak 4. pontjából az is kitünik, hogy ha külön vagy együttes képviselet közzé nem tétetik, a közkereseti társaság minden tagja annak képviselője is. (C. 18/1897. Ü. L. 14., 22. — Azonos 1320/1891. D. 60., 217.)

A kereskedelmi törvény 77—83. és 90—94. §-ainak egybevetéséből kitünik, hogy a kereskedelmi törvény különbséget tesz a közkereseti társaság képviselete és üzletvezetése között. A kereskedelmi törvény 91. és 65. §-a szerint az, hogy kik vannak a társaság képviseletére jogositva, a czégjegyzékben kitüntetendő. A közkereseti társaságnak a képviseletre vonatkozó és a czégjegyzékben is kitüntetett megállapodása harmadik személy irányában is hatályos. De más tekintet alá esik az üzletvezetés, vagyis oly cselekmények véghezvitele, melyek a társaság kereskedelmi üzletével rendszerint járnak. (C. 1652/1890. M. D. 9., 100.)

Megszünt közkereseti társaság is bir kereshetőségi joggal. (C. 707/1899. Gr. 2., 32.)

A be nem jegyzett közkereseti társas czég neve alatt vállalt váltókötelezettség alapján, egyenesen a czég tagjai saját személyükben perelhetők. (C. 1583/1893. M. D. 9., 100.)

66. §. Ha valamely fennálló közkereseti társaság czége megváltozik; ha a társaság székhelyét változtatja; ha a társaságba uj tagok lépnek; ha valamelyik tag a képviseleti joggal utólagosan felruháztatik, vagy ha ily jogositvány visszavonatik: e tények a kereskedelmi czégjegyzékbe bevezetés végett az illetékes törvényszéknél (65. §.) haladéktalanul bejelentendők.

A czég megváltozásának, a társasági székhely áthelyezésének s a képviseleti jogositvány megszüntének harmadik személyek elleni joghatályára nézve a jelen törvény 9. és 19. §-ában foglalt határozatok alkalmazandók.

Habár egy közkereseti társaság czégjét megváltoztatta s uj társtag lépett be, mégis nem alakult uj társaság, hanem a régi társaság folytatja az üzletet uj czég alatt s igy ez felelős az előbbi czég alatt elvállalt kötelezettségekért. (C. 897/1893. M. D. 9., 100.)

A valamely közkereseti társaságba csendes társként belépő tagnak a társasághoz való viszonyán és e jogviszony tartalmán mit sem változtat az a körülmény, hogy a czégjegyzékbe a kereskedelmi törvény 66. §-ához képest be nem jegyeztetett. (C. 639/1902. M. D. 9., 101.)

Ha valaki egy meghatározott betéttel ugynevezett csendes társként lépett be egy társaságba, jogi minősége mint a betéti társaság kültagjáé birálandó el. (C. 212/1905. K. J. 3., 134.)

67. §. Az előbbeni §-okban érintett bejelentéseket, melyek a kereskedelmi czégjegyzékbe egész kiterjedésük szerint bevezetendők, a társaság összes tagjai az illetékes törvényszéknél sajátkezüleg aláirni vagy hitelesitett alakban benyujtani tartoznak.

A társaság képviseletével megbizott tagok egyuttal kötelesek ugyanazon törvényszéknél czégjegyzésüket hitelesittetni, vagy azt hiteles alakban bemutatni.

Közkereseti társaság czége az egyik fél tiltakozása folytán perenkivüli uton be nem jegyezhető. (C. 124/1898. Gr. 1., 42.)

Ha valamely közkereseti társaság mint tag egy más közkereseti társaságba belép, a bejegyzési kérvényt a belépő közkereseti társaság nevében nem annak összes tagjai, hanem csak a társaság képviseletére jogositott tag köteles aláirni. (B. T. 5237/1884. M. 4., 82.)

Ha a közkereseti társaságnál a czégjegyzésre maguk a tagok vannak jogositva, az aláirásnál oly toldás, mely a képviseleti viszonyt külön kitüntetné, nem szükséges. (B. T. 5490/1877. D. 28., 255.)

A közkereseti társaságnak megengedhető, hogy két tagja ne a czéget, hanem mindegyik saját nevét az »és« szócskával irhassák alá. (C. 295/1894. M. D. 9., 100. D. 66., 112.)

A közkereseti társaság bejegyzése czéljából a törvény által előirt személyes bejelentés meghatalmazott által való bejelentéssel nem pótolható. (B. T. 1819/1905. D. 38., 318.)

Közkereseti társaság bejegyzésének nincsen helye, ha a beadványon lévő aláirások a szükséges hitelesitést nélkülözik és a tagok személyesen sem jelentkeznek. Az ügyvéd részére a kérvény benyujtása czéljából kiállitott általános meghatalmazás hitelesitése nem elégséges. (B. T. 2826/1905.)

A kereskedelmi törvény 67. §-ának az a rendelkezése, hogy a 65. és 66. §-okban felsorolt bejelentések a közkereseti társaság öszszes tagjai által az ott jelzett módon aláirandók, a kereskedelmi törvény 104. §-ában felsorolt esetekre kiterjesztve nem lévén, a közkereseti társaság egyik tagjának kilépésére vonatkozó bejelentés abban az esetben is megfelelő, ha ez a bejelentés az ezt teljesitő egyik társtagtól nyert szabályszerü meghatalmazás az ezzel megbizott ügyvéd ellenjegyzésével van ellátva és nem képez akadályt az sem, hogy a kilépő társaság ezt a körülményt nem magában a beterjesztett kérvényben, hanem annak kapcsán bemutatott közjegyzői okiratban foglalt külön nyilatkozatban terjeszti elő. (C. 1417/1904. M. D. 9., 101.)

A közkereseti társaság valamely tagjának kilépésére vonatkozó bejelentés el nem fogadható, ha a becsatolt okiratokban foglalt megállapodások tekintetében kétség merült fel. (C. 1479/1904. M. D. 9., 794.)

Ha a kiskoru czégtag helyett a czéget a bejelentés alkalmával ennek gyámja jegyezte, az utóbb önjoguvá vált czégtag azt csak szabályszerü ujabb bejelentés alapján jegyezheti. (C. 68/1899. Gr. 2., 35.)

II. FEJEZET.

A társaságok egymás közti jogviszonyai.

68. §. A társasági tagok egymás közti jogviszonyaira nézve mindenek előtt a társasági szerződés, s amennyiben abban a társtagok jogviszonyai iránt intézkedés nem foglaltatik, a jelen fejezet határozatai szolgálnak irányadóul.

A társaság tagjainak egymás közötti jogviszonyát a czégbejegyzés elmulasztása nem érinti, következően a be nem jegyzett közkereseti vagy betéti társaság tagjai a társasági szerződésből, vagy a törvényből folyó egymásiránti kötelezettségeiket épen ugy tartoznak teljesiteni, mintha a czégjegyzés megtörtént volna. (C. 1313/1905. Ü. L. 22., 44.)

A kereskedelmi törvény 68. §-a szerint társasági tagoknak egymásközti jogviszonyaira elsősorban a társasági szerződés irányadó. A szerződés alakszerüsége tekintetében pedig a kereskedelmi törvény külön rendelkezéseket nem tartalmazván, az az általános magánjogi elv irányadó, hogy a szerződések irásban és szóval köthetők. A felek között létrejött szerződés szerint a tagok kötelező határozataikat közgyülésen hozzák meg és valamely tag kilépésének elfogadása

a közgyülés jogai közé tartozik. A kereskedelmi törvény nyolczadik czime nem jelöli meg a módozatot, mely mellett a társaság határozatait megalkotja. Ennélfogva nincs kizárva és nem áll ellentétben a közkereseti társaság természetével az, hogy azon határozatokat is, melyek kötelező erejét a törvény a tagok együttes beleegyezéséhez köti, közgyülésen létesitsék. (C. 1606/1903. M. D. 9., 102.)

Nem lehet helye annak, hogy ugyanaz a jogviszony kifelé közkereseti társaságnak, befelé pedig szolgálati viszonynak minősittessék. — Hogy felperes egyedül üzleti tevékenységével járult a társasághoz s előre meghatározott dijban részesült s hogy viszont alperes, ki a társaság keletkezéseig az üzletnek egyedüli tulajdonosa volt, felperessel szemben tulajdonjogát fentartotta, hogy a társas czéget csak ő jegyezhesse s feloszlás esetére jogositva volt a felperest készpénzzel kielégiteni : mindezek a kikötések a kereskedelmi törvény 65., 69., 84. és 103. §-ainak megfelelők és egyikök sem ellenkezik a közkereseti társaság fogalmával. — Nem valamely társas vagyon létezése, hanem a társak személyes és egyetemleges felelőssége képezi a közkereseti társaság megalkotásának és fennállásának feltételeit. (Bp. T. 2225/1899. Ü. L. 16., 29.)

A társasági szerződés a tagoknak a társaság vagyonában való részesedési arányát megállapitván, arra nézve nem birhat befolyással az a körülmény, hogy a társas üzlet folytatása alatt egyik társtag a közös üzlethez az őt terhelőnél nagyobb, a másik pedig kisebb vagyon vagy pénzbetéttel járult, mivel mindegyik társtag betétjére vonatkozóan a társaság hitelezőjének tartandó. (C. 1489/1900. D. 87., 351.)

A kereskedelmi törvény 90. §-a, amely szerint a társaság képviseletére jogositott tag a társaság nevében minden ügyletre és jogcselekményre felhatalmazottnak tekintetik és amely szerint ama ügyletek által, melyeket a képviseletre jogositott tag a társaság nevében köt, jogositva és kötelezve a társaság lesz, csak a társaságon kivül álló harmadik személyekkel szemben irányadó, ellenben a társaság tagjai között, kiknek egymáshoz való viszonyát a kereskedelmi törvény 68. §-a értelmében elsősorban a társasági szerződésben foglalt rendelkezések, ilyenek hiányában pedig a kereskedelmi törvény 69—86. §-ai szabályozzák, — nem alkalmazható. (C. 3456/1894. M. D. 9., 102.)

69. §. Ha pénz vagy más elhasználható vagy helyettesithető dolgok adatnak a társaságba, azok ennek tulajdonába mennek át. Ugyanez áll az elhasználhatlan vagy nem helyettesithető dolgokról is, ha azok bizonyos becsértékben hozatnak a társaságba ; feltéve, hogy a becslés nem pusztán a nyereségjutalék meghatározhatása végett történt.

Kétség esetében az vélelmezendő, hogy a társaság minden tagja által aláirt leltárban előforduló ingó és ingatlan javak, melyek előbb valamelyik társtag tulajdonát képezték, a társaság tulajdonába bocsáttattak.

A közkereseti társaság tagjai által a társaságnak átengedett pénz, vagy már elhasznált vagy helyettesithető dolgok, nemkülönben az elhasználhatatlan vagy nem helyettesithető dolgok is, ha azokhoz a társaság valamely tagja magának tulajdonjogot nem tartott fenn s a társaság részére nemcsak használatul engedtetnek át, a társaság tulajdonába mennek át, valamint a társaság tulajdonává válik az is, amit maga a társaság szerez. Az egyes tagok tulajdonjoga azokra megszünik és tulajdonossá a társaság mint jogi személyiséggel biró egység lesz. Minek következménye, hogy habár a társaság tagjait vagyoni érdekek füzik is a társasághoz, a társaság vagyonára vagy annak egyes alkatrészeire tulajdonjoggal nem, hanem csak vagyoni illetőséggel birnak, de a társasági vagyonhoz sem külön, sem közös tulajdoni joggal, amely eme vagyon feletti önálló rendelkezést foglalná magában, nem birnak. (C. 1489/1900. D. 87., 351.)

A közkereseti társaságnak egyik tagja betétül hozta a társaságba a korábbi üzletéből származó követeléseket, ezeknek egyrésze azonban a társaság által behajtható nem volt. — Kimondatott, hogy mivel a a követeléseket átadó társ a behajthatóságért nem vállalt külön kötelezettséget, továbbá minthogy az üzleti követelményeknek bizonyos százaléka rendszerint behajthatatlan szokott lenni és a behajthatatlanok aránya a rendszerintinél nagyobb nem volt és megtévesztés esete sem forog fenn — a a betevő társasági tag a behajthatóságért nem szavatol és a veszteség az összes társakat terheli. (C. 455. 906. P. T. 54., 90.)

A tulajdonjog fentartásával a közkereseti társaságba átadott ingók kiadását az azt kiszolgáltatott tag a társaság feloszlásával csakis felszámolás után kérheti. (C. 799/1902. M. D. 9., 102.)

Ha a társtag betéte végrehajtás utján lefoglaltatik, akkor az ez iránti tulajdoni igénykeresettel való felléphetési jog nem a társtagot, hanem a kereskedelmi törvény 69. §-ának rendelkezésére való tekintettel,

magát a társaságot illeti meg. (C. G. 65/198. M. D. 9., 102.)

70. §. Betételét a szerződésileg megállapitott összegen tul nagyobbitani vagy a veszteség által csökkent betételt kiegésziteni egyik társasági tag sem tartozik.

Ha azonban a veszteség az egyik tag betétét felemésztette, a másik tag annak aránylagos részét a társaság feloszlása után megtériteni tartozik. (C. 1397/1901. D. 89., 47.)

71. §. A társasági tagnak azon kiadásokért, melyeket ez a társaság ügyeiben tesz, azon kötelezettségekért, melyeket a társaság helyett vállal, s azon veszteségekért, melyek őt közvetlenül ügyvezetéséből vagy az azzal elválaszthatatlanul járó veszélyekből érik, a társaság felelős.

A társasági tag az általa előlegezett pénzek után, az előlegezés napjától számitva, kamatot követelhet, de a társasági üzlet körüli fáradozásaiért, a 84. §. esetét kivéve, dijazást nem igényelhet.

A társasági tag a társaságnak bérbeadott terület bérösszegét a társaság fennállása alatt is érvényesitheti a társaság ellen. (C. 1856/1889. D. 56., 97.)

A közkereseti társaság egyik tagja által magának a társaságnak kölcsönadott összeg a társaság felszámolása nélkül esedékesség esetében követelhető. (C. 9279/1892. M. D. 9., 104.)

A közkereseti társaságnak az a tagja, akinek a társaság szolgálati illetményt biztositott, abbeli igényeit nemcsak a társaság, hanem annak többi tagjai ellen is érvényesitheti. (C. 1461/906. K. J. 280.)

72. §. A társaság ügyeiben minden társasági tag oly szorgalmat és gondosságot köteles kifejteni, minővel saját ügyeiben eljárni szokott.

Minden társasági tag felelős a társaságnak azon károkért, melyeket vétkessége által okozott, s e károk ellenében nem számithatja fel azon előnyöket, melyeket szorgalma által a társaságnak más esetekben szerzett.

73. §. Azon tag, ki pénzbetételét kellő időben be nem fizeti, vagy az általa beszedett társasági pénzeket a társaság pénztárába kellő időben be nem szolgáltatja, vagy a társasági pénztárból saját részére jogosulatlanul pénzt vesz ki, köteles a társaságnak azon naptól kezdve, melyen a befizetésnek vagy beszolgáltatásnak történni kellett volna, illetőleg melyen a jogosulatlan pénzkivétel történt, kamatot fizetni. Ez által a társtag kötelezettségén, a netán okozott nagyobb kár megtéritését illetőleg, és cselekvényeinek egyébkénti jogkövetkezményein változás nem történik.

A közkereseti társaság egyik tagja is bir kereseti joggal a másik tag ellen a társaság javára való kötelezettség teljesitése iránt. (C. 1453/1904. K. J. 3., 61.)

A csupán két tagból álló közkereseti társaságnak az egyik tagja is keresetet indithat a czég nevében, a másik tag ellen, a társasággal szemben fennálló kötelezettség teljesitése iránt. Ez ellen az sem szolgál akadályul, hogy a czég a két tag által együttesen jegyeztetik, mert az együttes czégjegyzés csak harmadik személyek irányában (kifelé) bir azzal a hatálylyal, hogy a társaságot az egyes tag ügyletei nem kötelezik, de nem befolyásolhatja a társasági tagok mindegyikét (befelé) megillető azt a jogot, hogy a társaság másik tagját a társasággal szemben fennálló kötelezettségének a teljesitésére szükség esetén per utján is szorithassa. (C. 1529/1903. D. 95., 363. K. J. 1., 106.)

Alperes azt vitatja, hogy felperes nem bir egyharmad rész vagyonilletőséggel, mert az erdőállományok vásárlására forditott s e szerint betétet képező összeghez, bárha erre a szerződés által kötelezve volt, nem egészen egyharmaddal járult s igy ő csak betéte arányában való vagyonilletőséggel bir a társaság vagyonában. Ezen érvelés azonban jogos alappal nem bir, mert ha való volna is alperes állitása, ennek nem alperes által vitatott következménye van, hanem a kereskedelmi törvény 73. §-a szerint azt eredményezheti, hogy a késedelmes fél a társaságnak a késedelem beállta napjától kamatot köteles fizetni, fenmaradván a társaságnak a mulasztás által okozott netáni nagyobb kár megtéritése iránti igénye. (C. 1489/1900. M. D. 9., 104. G. D. 4., 254.)

A társasági dolgok a tagokra nézve jogilag mint idegen dolgok jővén tekintetbe, lopás, sikkasztás esetén a büntető eljárásnak is helye lehet. (C. 5121/1884. D. 37., 110. és C. 3408/1889. D. 51., 282.)

74. §. Egyik társasági tagnak sem áll jogában a többiek beleegyezése nélkül

a társaság üzletkörébe eső ügyletet saját vagy más részére kötni; nem áll továbbá jogában azonos üzletkörrel biró más társaságban beltagként résztvenni.

A társasági tagok beleegyezése valamely azonos üzletkörü más társaságban való részvételre jogosan vélelmezendő, ha ezek a társaság alapitásakor tudták, hogy a társaság egy más társaságnál, mint ennek beltagja, érdekelve van, s daczára ennek, az érintett viszony megszüntetését világosan ki nem kötötték.

A 74. §. nem alkalmazható azon ügyletre, melyet egyik társasági tag a saját nevében még abban az időben kötött, amikor a tag egy üzlete még meg nem kezdődött, habár az ügylet a társaság fennállása idején teljesittetett. (B. T. II. G. 117/1898.)

A kereskedelmi törvény 74. §-ának megsértése nem vonja maga után a közkereseti társaságnak ipso jure megszüntétét. (B. T. II. G. 109/1896.)

Felperes a társaság érdekeinek s a kereskedelmi törvény 74., 75. §-ainak világos megsértésével, a társaság bányatelepeinek közelében, a többi tagok beleegyezése nélkül saját részére szabadkutatási jogot szerzett s bányaterületeket haszonbérbe vett s az ekkép szerzett jogait a társaság felhivására is vonakodott a társaságnak átengedni, noha ezen ügyletek világosan a társaság üzletkörébe estek. Ez az eljárása tehát a kereskedelmi törvény 74. §-ának tilalmába ütközik. (C. 365/1879. D. 23., 108.)

75. §. A társaságnak jogában áll azon ügyleteket, melyeket valamelyik tagja az előbbeni szakasz rendeletei ellenére saját részére kötött, ugy tekinteni, mintha azok a társaság részére köttettek volna; jogában áll emellett kártéritést igényelni anélkül, hogy ezáltal jogáról, a társasági viszony felbontását követelhetni, lemondana.

A társaságnak azon joga, melynél fogva a társtag által kötött ügyletet saját részére kötöttnek tekintheti és kártéritést követelhet, azon naptól számitott három hó alatt enyészik el, melyen a társaság az ügylet megkötéséről tudomást nyert.

A kereskedelmi törvény 74. §-ában foglalt versenytilalom megszegése esetében felperes czégnek nem áll jogában azt követelni, hogy alperesek gőzmalmuk üzletének megszüntetésére köteleztessenek, hanem a kereskedelmi törvény 75. §-a világos rendelkezése szerint felperes azt kérhette, hogy a társasági viszony felbontásának eszközlésére vonatkozó külön jogának fenhagyása mellett, az alperesek által kötött ügylet, tudniillik a magyaréi gőzmalom megvétele, a társaság részére kötöttnek nyilvánittassék; s mert felperes versenytilalom érvényesitésének ezen törvényszabta következményétől annyival kevésbbé térhet el, mert ennek foganatositása által harmadik személyek jogai, kik alperesekkel üzleti összeköttetésben állanak, sérelmet nem szenvednek. (C. 817/1888. 50., 311.)

De nem adhatott helyt felperes ama kereseti kérelmének sem, hogy alperesek, a kár összegének külön per utjáni megállapitásra fenhagyása mellett, köteleztessenek elvileg arra, hogy felperesek kárát eme külön üzlet folytatásából kifolyólag megtéritsék: mert ily értelmü előzetes elvi kijelentés a kereskedelmi törvény 75. §-ának 2. bekezdése szerint érvényesithető kártéritési kereset folyamatba tételére nem szükséges, a törvényileg megszabott elévülési idő pedig ily elvi kijelentésre irányult keresettel különben sem volna meghosszabbitható. (C. 817/1888. D. 50., 311.)

76. §. Egyik társasági tagnak sem áll jogában a többiek beleegyezése nélkül valakit a társaságba uj tagul felvenni.

Ha az egyik társasági tag valakit illetőségében egyoldalulag részesit vagy illetőségét valakire átruházza, ez a társaság ellen közvetlenül mi jogot sem nyer, különösen a társasági könyvek és iratok megtekintésére igényt nem tarthat.

77. §. Ha az üzletvezetés a társasági szerződés vagy későbbi megállapodás által egy vagy több társasági tagra ruháztatott, a többiek az üzletvezetésből kizártaknak tekintendők. Ily esetben az üzletvezetéssel megbizott társasági tagok, tekintet nélkül a többiek ellenmondására, mindazon cselekvényekre feljogositvák, melyek a társaság kereskedelmi üzletével rendszerint járnak.

A társaság tagjai a társaság képviseletével és az üzletnek önálló vezetésével csak a társaság tagját bizhatják meg. Kitünik ez a kereskedelmi törvénynek a közkereseti társaságok alakitását és a társasági tagok egymásközti jogviszonyait szabályozó összes rendelkezéseiből, jelesül a 65. §. 4. p., to-

vábbá a 77., 79. és 80. §-okban foglalt rendelkezésekből. H. J. pedig a társaságnak tagja nem lévén, a neki adott megbizás az üzletnek önálló vezetése jogkörével nem birhatott, hanem ez a megbizás csakis azzal a hatáskörrel adottnak tekinthető, amely hatáskör a kereskedelmi törvény első rész ötödik czimében a czégvezetőt illeti. (Curia 1531/1891. J. Sz. 6., 288.)

Ha a közkereseti társaság mindegyik tagja bir czégvezetői jogosultsággal, az üzlet vezetése kizárólag egy tagra nem ruházható. (C. 4346/1876.)

A 77—83. és 90—94. §-oknak egybevetéséből kitünik, hogy a kereskedelmi törvény különbséget tesz a közkereseti társaság képviselete és üzletvezetése között. A kereskedelmi törvény 91. és 65. §-a szerint az, hogy kik vannak a társaság képviseletére jogositva, a czégjegyzékben kitüntetendő. A közkereseti társaságnak a képviseletre vonatkozó és a czégjegyzékben is kitüntetett megállapodása tehát harmadik személy irányában is hatályos. De más tekintet alá esik az üzletvezetés, vagyis oly cselekmények véghezvitele, melyek a társaság kereskedelmi üzletével rendszerint járnak. Ezekre nézve általában, és mint ez a kereskedelmi törvény 77. §-ából kitünik, még befelé a társasággal szemben is a társaságnak minden tagja feljogositottnak tekintendő. Igaz ugyan, hogy a társasági tagnak ez a joga a kereskedelmi törvény 77. §-a szerint társasági szerződéssel vagy későbbi megállapodással korlátozható. De abból, hogy a társaságnak az a joga, hogy a társaság valamelyik tagjának üzletvezetési jogát társasági szerződéssel vagy későbbi megállapodással korlátozhatja, a kereskedelmi törvény 77. §-ában, tehát a törvénynek abban a részében foglaltatik, mely nem a társaságnak harmadik személyek, hanem a társaság tagjainak egymás irányában való jogviszonyát szabályozza, továbbá abból, hogy az üzletvezetési jogban való korlátozás (nem ugy mint a képviselet) czégjegyzés tárgyát nem képezi (kereskedelmi törvény 65. §.), a korlátozástól tehát harmadik személyek a czégjegyzék megtekintése által tudomást nem szerezhetnek, végre abból, hogy a kereskedelmi sörvény VIII. czim 7-ik fejezete, melyben a társaság jogviszonya harmadik személyek irányában szabályoztatik, az üzletvezetési jog korlátozásának hatályáról harmadik személyek irányában általában nem intézkedik: kétségtelen, hogy az üzletvezetésre és ennélfogva oly cselekményekre, melyek a társaság üzletének folytatásával járnak, tekintet nélkül a társaság képviseletének szabályozására harmadik személyekkel szemben, a társaság minden tagja feljogositottnak tekintendő, és ezen jog korlátozása általában véve, harmadik személyek irányában hatálylyal nem bir. Miből következik, hogy a társaság bármely tagja által véghezvitt oly cselekmény, mely a társaság kereskedelmi üzletével rendszerint jár, a társaságot harmadik személyekkel szemben kötelezi, hacsak a társaság azt nem bizonyitja, hogy a kérdéses tagnak üzletvezetésére vonatkozó joga, a kereskedelmi törvény 77. §-a alapján korlátozott és erről az illető harmadik személy tudomással birt. (C. 1652/1891. M. 4., 85.)

78. §. Ha az üzletvezetéssel a társasági tagok mind, vagy azok közül többen olykép bizatnak meg, hogy a többiek nélkül egyik se intézkedhessék: ez esetben, ha a halasztás veszélylyel nem jár, egyedül egyik tag sem intézkedhetik.

Ilyen kikötés hiányában az üzletvezetéssel megbizott tagok mindegyike fel van jogositva az üzletvezetéssel járó cselekvényekre. Ez esetben is azonban a szándékolt cselekvény abban hagyandó, ha az üzletvezetésre jogositott tagok egyike az ellen tiltakozik.

Habár a czégjegyzési kivonat szerint a közkereseti társulat képviseletére csak egy társtag volt jogositva, de miután a másik társtag az üzletvezetéssel járó minden cselekményeiről tudomással birt s az ellen nem tiltakozott, a társas czég nevében véghezvitt jogi cselekménye a társas czég képviseletének hiányából meg nem támadható s az a társas czéget kötelezi. (C. 6180/1897. D. 77.)

A csupán két tagból álló közkereseti társaságnak csak egyik tagja is keresetet indithat a czég nevében a másik tag ellen, a társasággal szemben fennálló kötelezettség teljesitése iránt. (C. 1529/1903. M. D. 9., 107.)

79. §. Azon megbizás, melylyel az üzletvezetés a társasági szerződés vagy későbbi megállapodás által egy vagy több társasági tagra ruháztatott, a társaság tartama alatt jogszerü ok nélkül vissza nem vonathatik.

Afelett, hogy a megbizás visszavonására forog-e fenn jogszerü ok, a biróság belátása szerint határoz.

Indokoltnak a visszavonás különösen a 100. §. 2—5. pontjai alatt felsorolt esetekben nyilvánittatik.

Üzletvezetési jog megvonása indokolt, ha rendes üzleti könyvek vezetését elmulasztotta. (C. 1026/1900. M. D. 9., 108. G. D. 4., 266.)

A kereskedelmi törvény 79. §-a értelmé-

ben az üzletvezetésből nemcsak az egyik társasági tag, hanem annak meghatalmazottja is kizárható a 100. §. feltételeinek fenforgása esetében. (C. 1316/1901. M. D. 9., 109. G. D. 4., 266.)

80. §. Ha az üzletvezetés a társasági szerződés vagy későbbi megállapodás által egy vagy több tagra nem ruháztatott, a társasági ügyek vitelére a tagok egyenlően jogositvák és kötelezvék.

Ily esetben is azonban az oly cselekvény, mely ellen valamelyik társasági tag tiltakozik, abban hagyandó.

A közkereseti társaság egyik tagjának a kereseti követelés fennállására vonatkozó beismerése a másik társ ellen is bizonyit, hacsak az utóbbi nem igazol oly tényeket, melyek e beismerés hatályát lerontják. (C. 1156/1897. M. D. 9., 120.)

Abban az esetben, ha a közkereseti társaságot annak egyes tagja a többinek hozzájárulása nélkül a maga javára váltóilag érvényesen kötelezhetné, tekintettel a váltójogi szigorra, mely szerint a váltókötelezettség fennállásához a váltó értékének leolvasása rendszerint nem követelhető, végeredményében a közkereseti társaság fennállhatása vagyonilag az egyes tag tetszésétől tétetnék függővé; már pedig ilyen jogállapot merőben ellenkeznék a jogrenddel, melynek feladatát épen az képezi, hogy minden jogalanynak jogos érdeke mások túlkapásai ellen megvédessék. (C. 1569/1896. D. 69., 83. — Azonos 1566/1894. D. 68., 1.)

Csőd alatt a közkereseti társaság tagjainak a törvényen alapuló képviseleti joga megszüntnek lévén tekintendő, ahhoz, hogy az egyezkedési eljárásban is egyik czégtag a társaság nevében a másikra is kiterjedő hatályu kötelezettséget vállalhasson, utóbbinak meghatalmazására van szükség. (B. T. 1554/1903.)

81. §. Oly ügyletekhez, melyek a társaság rendes üzleti forgalmán tul mennek, vagy a társaság czéljához nem tartoznak, akkor is, ha az üzletvezetés egy vagy több tagra ruháztatott, valamennyi tag határozata szükséges.

Érvényes határozat csak egyhangulag hozathatik. Ha ez el nem érhető, azon cselekvény, mely iránt határozni kellett volna, abban hagyandó.

82. §. Czégvezető kirendeléséhez, amennyiben a halasztás veszélylyel nem jár, az üzletvezetéssel megbizott minden tagnak, s ha ilyenek nincsenek, a társaság valamennyi tagjának beleegyezése szükséges.

A czégvezetési jogositványt minden társasági tag, ki annak adására fel van hatalmazva, visszavonhatja.

A kereskedelmi törvény 82. §-a értelmében mindazon társtag jogositva lévén a czég vezetési jogositványt visszavonni, aki azt megadhatja, ezt a jogositványt az üzletvezető tagok mindegyike egymaga is visszavonhatja. (C. 906/1900. J. 20., 37.)

Ha a közkereseti társaság képviseletére a társak együttesen vannak jogositva, ugy a czégvezetői jogosultságnak nem csak megadását, de megvonását is csak a czégtagok együttesen eszközölhetik. (C. 895/907. K. J. 4., 382.)

A kereskedelmi törvény 82. §-a utolsó bekezdésének rendelkezései nem zárják ki azt, hogy a közkereseti társaság tagjai szerződésileg a czégvezetői jogositvány visszavonását másként ne szabályozzák. (B. T. 768/900.)

Ha a közkereseti társaság képviseletére, a czégvezető kirendelésére és a czégvezetői jogositvány visszavonására a társasági szerződés szerint együttesen felhatalmazott czégtagok a társaságból kilépnek, a czégben bennmaradt többi tagokra nézve pedig hasonló kikötés szerződésileg nem állapittatott meg, a felek eltérő megállapodása hiányában a czég képviselete a közkereseti társaságban bennmaradt tagokra száll, kik a 80. §. értelmében a társasági ügyek vitelére egyenlően jogositvák és kötelezvék, és ennélfogva ezek mindegyike jogosult egymagában is a czégvezetői jogositvány adására és visszavonására. (C. 906/1900. D. 87., 292.)

83. §. A társaság minden tagjának, habár az üzletvezetésben tényleges részt nem vesz, jogában áll a társasági ügyek menetéről személyes tudomást szerezni. Evégből az üzlet helyiségeiben bármikor megjelenhet, a társaság kereskedelmi könyveit és iratait megtekintheti, s azok alapján saját tájékozása végett mérleget készithet.

Az ezzel ellenkező megállapodás hatályát veszti, ha az üzletvezetésben rosszhiszemüség igazolható.

A kereskedelmi törvény 83. §-ának rendelkezése szerint az abban érintett jogok a a társaság tagját személyesen illetik meg és igy másra át nem ruházhatók; ez azonban a dolog természeténél fogva nem zárhatja

ki azt, hogy a társaság tagja törvényileg biztositott eme jogainak gyakorolhatása végett abban az esetben, ha a megfelelő szakismeretek, szakszerü üzleti képzettség hiánya miatt azokat a jogokat egymaga sikerrel érvényesiteni nem képes, maga mellé szakértőt vehessen. (C. 331/1898. Ü. L. 15., 33.)

A kereskedelmi törvény 175. §-ában a részvényeseknek adott jognak analog alkalmazása a közkereseti és betéti társaságoknál helyt nem foghat. (C. 91/1892. D. 60., 152.)

A közkereseti társaság tagjait egymás irányában az üzletvezetés ellenőrzése szempontjából a kereskedelmi törvény 83. §-ában felsorolt jogokon kivül az 1881 : LIX. törvényczikk 81. és következő §-aiban szabályozott számadás követelhetése iránti jog meg nem illeti. Ha az üzletvezetésben részt nem vevő társasági tagot az üzletvezetésben résztvevő többi társtag megakadályozza az ellenőrzés gyakorlásában, ugy a könyveknek és iratoknak rendelkezésre bocsátását követelheti, mert az üzletvezető tagnak számadás kötelezettsége épen ezen okiratok rendelkezésre bocsátásában áll. (C. 481/1897. P. T. 35., 154. C. 626/1899. M. 10., 229.)

A közkereseti társaság tagjait egymás irányában az üzletvezetés ellenőrzése szempontjából a kereskedelmi törvény 83. §-ában felsorolt jogokon kivül az 1881 : LIX. t.-cz. 81. és köv. §-aiban szabályozott számadás követelhetése iránti jog meg nem illeti. Ha az üzletvezetésben részt nem vevő társasági tagot az üzletvezetésben résztvevő többi társtag megakadályozza az ellenőrzés gyakorlásában, ugy a könyveknek és iratoknak rendelkezésre bocsátását követelheti, mert az üzletvezető tagnak számadási kötelezettsége épen ezen okiratok rendelkezésre bocsátásában áll. Számadás előterjesztésére irányuló kereseti kérelemben benfoglaltnak veendő az a kérelem is, hogy az üzlet fennállása óta vezetett könyvek és segédiratok előterjesztessenek. (C. 1580/1903. D. 95., 403. P. T. 49., 9. Ju. 3, 102.)

Az az üzletvezető tag, aki szabályszerü kereskedelmi könyveket nem vezetett, nem hivatkozhatik sikerrel a kereskedelmi törvény 83. §-ára és igy üzlettársának az 1881. évi LIX. törvényczikk 88. §-a szerinti rendes számadást adni köteles. (C. 626/1899. M. 10., 229.)

A társaságból kilépett tag, még ha végkiegyenlitése még nem is történt meg, a kereskedelmi törvény 83. §-ában foglalt jogokat többé nem gyakorolhatja. (C. 906. 1903. M. D. 111.)

A közkereseti társaság egyik tagjának özvegye a férjének üzleti jutaléka tekintetében kiegyezett és utóbb ezen egyezség hatálytalanitása iránt pert inditott, a melynek során alkeresettel kérte a közkereseti társaság könyveinek felmutatását. A biróság ezen alkeresetet azon indokolással utasitotta el, hogy a kilépett tagra nézve már csak a kereskedelmi törvény 105. §-ában megállapitott az a jog áll fenn, hogy elsősorban kimutatást kivánhasson az ügyletekről, de elenyészett a kereskedelmi törvény 83. §-ában megállapitott az a joga, hogy a könyvekbe feltétlenül betekinthessen, és ennélfogva a kilépett tag a perrendtartás 188. §-ának esetében sem követelhet a társaság könyveibe való betekintést mindaddig, mig az egyezség hatályban van. A főperben a biróság az egyezség azon részét, amely az üzleti jutalék kielégitésére vonatkozik, hatályon kivül helyezte, ellenben egyéb, különösen pedig a társaságból való kilépésre vonatkozó részében érvényben hagyta. Az özvegy ezek után az üzleti jutalék megállapitása iránt inditott pert és ezen perben ujból kérte alkeresettel a könyvek előterjesztését. A biróság ezen kérelemnek a kereskedelmi törvény 83. §. 2. bekezdésében foglalt szabály analogiája alapján helyt adott és nem vette figyelembe alpereseknek az itélt dologra alapitott kifogását, mert alperes a kilépő jutalékának kimutatásánál rosszhiszemüen járt el, és mert a jelen alkereset uj jogalapon álló és más tárgy iránt inditott perre vonatkozik. A biróság, tekintettel arra, hogy oly könyvek felmutatására kötelezte alpereseket, amelyekre a törvényes megőrzési kötelezettség már ki nem terjed, mellőzte a fel nem mutatás következményeinek kimondását s azt a főperben hozandó itéletre tartotta fenn. (C. 190/1905. D. 101., 151.)

84. §. Az üzleti év végén minden társasági tag betétele után, vagy ha az a lefolyt üzleti év végén nyereség által szaporodott, avagy veszteség által csökkent, vagyonilletősége után kamatok számittatnak, és ezek javára az általa jutaléka fejében kivett pénzek kamatai pedig terhére iratnak. Azok részére, kik csak munkájukkal járulnak a társasághoz, megfelelő és esetleg a biróság által megállapitandó munkadij számittatik.

A kamatok és munkadijak fedezése előtt nem létezik nyereség; ezen kamatok és munkadijak képezik vagy szaporitják a társaság veszteségét.

A társtag a társasági vagyonból felvett munkadijat későbbi veszteség esetén csak akkor nem tartozik visszafizetni, ha ezt a munkadijat az üzletév befejeztével vette fel, vagy ha közös megállapodás alapján feljogo-

sitva volt azt az üzletév folyamán felvenni. (C. 1397/1900. D. 89., 47.)

A kereskedelmi törvény 84. §-a második bekezdésének minden kétséget kizáró értelme szerint a kamatok és munkadijak képezik, vagyis szaporitják a társaság veszteségét, miből önként következik, hogy valamely társaság tagjának szerződésileg meghatározott, akár törvénynél fogva még járó dija a társaság cselekvő vagyonát soha nem képezheti. (C. 90/1888. Ü. L. 88., 13.)

Az a megállapodás,hogy az üzlettársak nyereségben és veszteségben előre meghatározott, egymástól különböző arányban részesülnek, nem terjed ki az egyik üzlettársat terhelő veszteségi hányadra is, és ha ezt a reájaeső üzleti veszteséget maguk az üzlettársak voltak kötelesek viselni, akkor ők az ebből őket ért veszteséget egyenlő arányban tartoznak viselni. (C. 1129/1898. Gr. 1., 45.)

A felvett kamat, munkadij és nyereségjutalék visszafizetésére a tagok nem kötelezhetők akkor sem, ha későbbi veszteségek a társaság feloszlását idéznék elő. (C. 90/1888. P. T. 16., 33.)

85. §. Minden üzleti év végén a nyereség vagy veszteség a leltár és mérleg alapján megállapittatik, s minden társasági tag ebbeli jutaléka kiszámittatik.

A nyereség vagy veszteség a társasági tagok közt fejenkint osztatik fel, és a nyereség az egyes tagok vagyonilletőségéhez hozzáiratik, a veszteség pedig abból lejegyeztetik.

Az olyan tagnak, akinek vagyonilletősége nincsen, szintén van igénye a nyereségjutalékra. (C. 644/1903. M. D. 9., 114. G. D. 4., 270.)

A közkereseti társaság vagyonában való részesedés arányára nézve nincs befolyással az, hogy a társas üzlet folytatása alatt esetleg egyik társtag a közös üzlethez az őt terhelőnél nagyobb, a másik pedig kisebb vagyon- vagy pénzbetéttel járult, mert mindegyik társtag betétjére vonatkozóan, a társaság hitelezőjének tekintendő. (C. 1489/1900. D. 87., 351.)

Az a szerződési megállapodás, hogy az üzlettársak az üzlet nyereségében és veszteségében egy előre meghatározott, egymástól különböző arányban részesednek, nem terjed ki az egyik üzlettársat terhelő veszteségi hányadra is, és ha ezt a reája eső üzleti veszteséget maguk az üzlettársak voltak kötelesek viselni, akkor ők az ebből őket ért veszteséget egyenlő arányban tartoznak viselni. (C. 1129/1898. Gr. 1., 45.)

A közkereseti társaság tagjai az üzleti veszteségért egyéb megállapodás hiányában fejenkint egyenlő arányban lévén felelősek, a csupán az egyik tag által befizetett betét elveszett részét a másik tag megtériteni köteles. (C. 202/1904. M. D. 9., 115.)

Ha valamely társaság tagjának keresete folytán a mérleg itéletileg helyesbittetik, akkor az itélet lép a mérleg helyébe olyképen, hogy ennek alapján lesz a mérleg, esetleg szakértők igénybevételével, végrehajtás utján elkészitendő. (C. 992/1891. M. D. 9., 115.)

Noha a közkereseti társaság tartama alatt a társtag nem kötelezhető a veszteség fedezetére, mégis ha nem létesült oly megállapodás, hogy a társaság veszteségeit az egyik czégtagnak betéte fedezze és hogy a betét nélküli társtag a betét elvesztését egyáltalán nem tartozik megtériteni, a társaság megszünése után a társasági betétben beállott veszteség a feleket egyaránt és egyenlő arányban terheli és igy az egyik társtag az általa szolgáltatott és elveszett betét arányos részét a másikon keresheti. (C. 1397/1900. D. 89., 47.)

A társaság ellen, a valamely tag részéről a társaságban benhagyott nyereségjutalék iránti igény a fennálló társaság egyik tagja ellen is érvényesithető, mert ez társasági tartozás, amely a K. T. 88. §-a szerint akár a társaság, akár egyik tagja ellen érvényesitheti. (C. 1201/1905. K. J. 4., 62.)

86. §. Egyik társasági tagnak sem áll jogában a többiek beleegyezése nélkül betételét vagy vagyonilletőségét csonkitani.

Ellenben jogában áll, a többiek beleegyezése nélkül is, vagyonilletősége után a legközelebb lefolyt évre járó kamatokat, illetőleg a munkadijt, és amenynyiben ez a társaság világos hátránya nélkül történhetik, a társasági pénztárból oly összeget kivenni, mely a legközelebb lefolyt évbeli nyereség jutalékát meg nem haladja.

A társasági szerződés értelmében havonkint kivehetőnek rendelt összegnek kifizetését követelheti egyik tag a másik vagy többi tag ellenében, habár a társaság feloszlása iránti per folyamatban van is. (C. 1001/1886. M. 4., 86.)

III. FEJEZET.

A társaság jogviszonyai harmadik személyek irányában.

87. §. A társasági viszony joghatálya harmadik személyek irányában azon idő-

ponttal veszi kezdetét, midőn a közkereseti társaság felállitásának a kereskedelmi cégjegyzékbe történt bevezetése közzététetett; de előbb is, mihelyt a társaság üzletét tényleg megkezdette. Annak kikötése, hogy a társaság nem a közzététellel, hanem egy későbbi időponttal vegye kezdetét, harmadik személyek irányában joghatálylyal nem bir.

Az a körülmény, hogy a társaság czégét még be nem jegyeztette és üzletét tényleg még meg nem kezdette, a kereskedelmi törvény 87. §-a értelmében csak azt a jogkövetkezményt vonja maga után, hogy harmadik személyek irányában a társasági viszony még nem bir joghatálylyal; magára a szerződő felekre nézve (befelé) azonban ez a viszony, melyet a felek maguk között már a szerződés megkötése által létesitettek, kölcsönösen kötelezővé vált. (C. 160/1897. T. E. 97., 4. és M. 9., 251.)

Már maga az előkészületi ügylet megkötése megállapitja az üzlet tényleges megkezdését. Igy az üzleti felszerelés vétele. (C. G. 28/99.) — Egy tag részéről kiállitott meghatalmazás. (C. 570/1889. J. 8., 151.) — Váltónak a társasági tag vagy czégvezető részére kiállitása vagy elfogadása. (S. 907/1879. D. 21., 54. C. 1120/1888. P. T. 17., 173. C. 494/1890. M. Ig. I., 41.) — Egy tag által kötött egyezség. (C. 194/1877. D. 18., 106.)

Joghatályára nézve az üzlet megkezdésével egyenlő, ha a társasági czég törlése után az üzlet folytattatik. (C. 427/1886. J. 4., 153.)

Az, hogy az *A)* alatti szerződés szerint megalakult közkereseti társaság üzleti működését még a csődnyitás előtt tényleg megkezdette, nemcsak a *H)* alatti zárlati kérvény tartalmából, hanem abból a tényből is kétségtelen, hogy a felperes, akinek az előbb egyéni czégként működött R. és M. czégbe belépése által ez a czég társas czéggé alakult át, saját nyilt beismerése szerint a tulajdonát képezett s az *A)* alatti szerint a közkereseti társaság tulajdonába bocsátott árukat bolti elárusitás czéljából még a csődnyitás előtt a társaság czéljaira szánt üzleti helyiségbe vitette, az előbb egyéni czégként működött s később csődbe jutott R. és M. czég tehát már ez által tényleg mint társas czég kezdett működni s igy a társasági viszony jogi hatálya a czég hitelezőivel szemben a kereskedelmi törvény 87. §-a értelmében még a csődnyitás előtt kezdetét vette. (C. 1022. 1902. Jtk. 902., 52. D. 91., 216.)

A kereskedelmi törvény 87. §-ának abból a rendelkezéséből, hogy a társasági viszony joghatálya harmadik személyek irányában, mihelyt a társaság üzletét tényleg megkezdette, kezdetét veszi, kitünik, hogy a közkereseti társaság jogi létélének a czégbejegyeztetés nem előfeltétele. (C. 18/1897. C. 1320/1892. D. 62., 98. C. 679/1896. M. 4., 86. C. 496/1899. D. 83., 181.)

Abból, hogy a közkereseti társaság létezése már az üzlet tényleges megkezdésével beáll (kereskedelmi törvény 87. §.), következik, hogy az ily ténylegesen működő, bár be nem jegyzett közkereseti társasággal szerződő fél jogait nemcsak a társaság egyes tagjai, hanem a kereskedelmi törvény 63. §-a értelmében maga a társaság ellen annak czége vagyis neve alatt érvényesitheti. (C. 889/1886. D. 45., 347.)

A be nem jegyzett közkereseti társaság bármely tagja által a czég nevében tett kötelező nyilatkozat a társaság összes tagjait kötelezi. (C. 1167/1904. K. J. 2., 315.)

A társasági viszony joghatálya harmadik személyekkel szemben azzal az időponttal vevén kezdetét, midőn a társaság üzletét tényleg megkezdette, a társaság kötelezettségeiért a be nem jegyzett közkereseti társaság kilépett tagja is mindaddig felelős, mig nem bizonyitja, hogy a hitelező a kilépéséről tudomással birt. (C. 1120/1888. P. T. 17., 173.)

88. §. A közkereseti társaság tagjai a társasági kötelezettségekért egész vagyonukkal egyetemlegesen felelősek. Az ezzel ellenkező megállapodás harmadik személyek irányában joghatálylyal nem bir.

A közkereseti társaság tagjai csak a társasági kötelezettségekért felelősek egész vagyonukkal és egyetemleg; de nem felelős az egyik tag a másik tag személyes tartozásáért. (C. 31/1905.)

A tagoknak a kereskedelmi törvény 88. §-ában meghatározott felelősségéből következik, hogy a társasági hitelezőnek szabadságában áll közvetlenül és elsősorban igényével a társaság tagja ellen fellépni. (C. 440/1888. D. 69., 234. C. 392/1891. M. 4., 89. C. 9438/1892. D. 62., 259. C. 294/1894. D. 67., 293. C. 344/1897. Gr. 1., 49. — (Állandó gyakorlat.)

Tekintet nélkül a czég bejegyzésére, a társasági tag felelőssége is az üzlet tényleges megkezdésével lép hatályba. (C. 540/1878. M. 4., 59.)

A közkereseti társaság tagja nem védekezhetik sikeresen azzal, hogy a hitelező a másik tag ellen fel nem lépett. (C. G. 198/1897. M. D. 9., 120. G. D. 4., 280.)

A közkereseti társaság tagjai a társaság által megrendelt áruk vételáráért akkor is felelősek, ha a társaság időközben megszünt és a társas czég nevére érkezett árut annak

jogutóda vette át. (C. 693/1891. és 1433/1891. M. D. 9., 119.)

A társaság által kibocsátott váltó alapján a váltókereseti jog, a társaság feloszlása után, az egyes tagok ellen a váltóhitelezőt — a kereskedelmi törvény 88. §-a értelmében — feltétlenül megilleti. (C. 344/1897. Gr. 1., 49.)

Amely ügylet, illetőleg ügy a közkereseti társaságra, mint ilyenre nézve kereskedelmi ügyletnek minősitendő: az egyes társasági tagokra, mint ilyenekre nézve is, ugy az anyagi, mint az alaki jog tekintetéből, kereskedői ügyletet képez. Nem változtat ezen a közkereseti társaságnak időközben bekövetkezett feloszlása sem. (S. 27528/1880. D. 24., 61. l.)

A kereskedelmi törvény 88. §-ának abból a rendelkezéséből, hogy a közkereseti társaság tagjai a társasági kötelezettségekért egész vagyonukkal egyetemlegesen felelősek, következik, hogy a kivételes biróságnak egyik czégtag által aláirt kötlevelében történt kikötése nemcsak a közkereseti társaságra, hanem annak tagjaira is kötelező. (B. T. 3282/1901. D. 89., 702.)

A kereskedelmi törvény 88. §-a értelmében a közkereseti társaságnak tagjai a társaság kötelezettségeiért egész vagyonukkal egyetemlegesen felelősek lévén, jelen perben teljesen közömbös és megoldást nem igényelhet azon kérdés, hogy az ügyletet, melyre a kereseti követelés alapitva van, ha megkötötte, saját nevében vagy pedig társas czégnek — melynek ő is tagja — részére küldötte-e alperes, mivel akár ugy, mint önálló szerződő fél, akár ugy mint a társas czégnek, melynek részére az ügyletet állitólag kötötte, tagja, ha az ügylet megkötése bebizonyittatik, felperesnek mindenesetre felelős. (C. 294/1893. D. 67., 293.)

A kereskedelmi törvény 88. §-a szerint a közkereseti társaság tagjai a társasági kötelezettségekért egyetemlegesen felelősek ugyan, azonban ebből s általában az egyetemlegesség fogalmából nem következik, hogy az ekként felelős több adóstársak közül a végrehajtást azoknak vagyonára is lehessen intézni, akik egyénileg még el nem marasztaltattak. Következőleg a társaság, mint ilyen ellen, hozott itélet alapján a végrehajtásnak az egyes tagok ellen nincs helye. (C. 25984. 1880. D. 25., 68. — Azonos B. T. 4761/1883. D. 35., 322. 3223/1891. D. 58., 354. 9322/1900. és 1856/1897. Ü. L. 11., 44.)

Az a hitelező, akinek a közkereseti társaság ellen marasztaló itélete van, jogositva van megállapitási keresettel élni az iránt, hogy a czégjegyzékben ki nem tüntetett egyén tagja a közkereseti társaságnak. (C. 678/1894. M. D. 9., 119.)

A társaság marasztalása után perelt társasági tag nem élhet olyan kifogásokkal, melyet a társaság az ellene lefolytatott perben már érvényesitett vagy érvényesithetett volna, mert a társaság ellen hozott határozat e részben kihat a tagra is. (C. 292/1892. Ü. L. 9., 9. C. 1415/1904. P. T. 51., 3.)

A társaság ellen hozott marasztaló itélet alapján a társaság tagjai ellen inditott perben a tagok olyan kifogásokkal élhetnek, a melyek vagy a társaság tartozásának, a társaság ellen folyt peres eljárás befejezte után történt megszüntetésére vonatkoznak, vagy pedig őket a hitelező ellen személyesen illetik (velük szemben történt lemondás, elévülés, beszámolás stb.), de védekezésük nem irányulhat arra, hogy maga a társaság tartozott-e a kereseti összeggel. (C. G. 11. 1902. D. 90., 336. és C. 392/1891. M. 4., 89.)

A közkereseti társaság ellen jogerősen megitélt követelés iránt a tag ellen utóbb inditott perben a perelt tag csak a követelés megszünte miatt élhet kifogással. (C. 1518. 1904. K. J. 3., 62.)

A társaságból történt kilépése s ennek szabályszerü közzététele után, a közkereseti társaság czége alatt tett váltónyilatkozat alapján, a kilépett tag nem felelős; mert a keresk. törvény 88. §-a szerint a társaság kötelezettségeiért a felelősség a társaság tagjait terheli, a kilépett tag pedig épen a kilépés tényénél fogva tagnak nem tekinthető stb. (C. 864/1903. M. D. 9., 119.)

A közkereseti társaságból kilépett czégtag azokért a költségekért, melyek a társaság ellen a kilépése után folyamatba tett per és végrehajtás körül merültek fel, felelősséggel nem tartozik. (K. T. V. E. 322/1906. D. 100., 365.

A közkereseti társaság egyik tagja javára kötelezett fizetés a társaság kötelezettsége lévén, ez a társaság tagjait egyetemlegesen kötelezi és igy a követelő tagra eső hányad figyelembe vétele nélkül egész összegében kiszolgáltatandó. (C. 690/1905. K. J. 3., 134.)

89. §. Ki valamely fennálló közkereseti társaságba lép, tekintet nélkül arra, hogy történt-e ezáltal a czégben változás vagy sem, a belépése előtt keletkezett társasági kötelezettségekért a többi tagokkal egyenlően felelős.

Az ezzel ellenkező szerződés harmadik személyek irányában joghatálylyal nem bir.

A kereskedelmi törvény 89. szakaszának azon rendelkezéséből, hogy aki valamely fennálló közkereseti társaságba lép, a belépése előtt keletkezett társasági kötelezettségekért a többi tagokkal egyenlően felelős, sem közvetlenül, sem joghasonlatosságnál fogva nem következik, hogy egy ujonnan

keletkező közkereseti társaság a társasági tagok korábbi üzleti tartozásaiért keletkezett társasági kötelezettségekért a többi tagokkal egyenlően felelős, azon az alapon sem, hogy W. M. üzletét átvette, vagy tovább folytatta. (C. 1902.1893. P. T. 25., 7.)

A kereskedelmi törvény 89. §-a szerint csupán az válik a belépése előtt keletkezett társasági kötelezettségekért felelőssé, ki valamely fennálló közkereseti társaságba lép, de ez az intézkedés nem terjed ki arra az esetre, midőn az egyéni czégből egy társtag csatlakozása által közkereseti társaság alakul. (C. 266/1901. — Azonos 1230/1900. Gr. 4., 40.)

A társas czég neve alatt folytatott egyéni czégnek kötelezettségeiért az ugyanazon czég neve alatt utóbb keletkezett társas czég idéztetvén perbe, az előbbeni egyéni czég tulajdonosa akkor sem tekinthető helyesen perbeidézettnek, ha ez a tulajdonos az uj társas czégnek tagja is. (C. 606/1900.)

A be nem jegyzett közkereseti társaság azon tagja, aki a másik társtag részéről még a társaság megalakulása előtt megrendelt áruknak a közös üzlet részére való megrendeléséről tudomással birt, a szállitott áruk vételáráért az eladónak abban az esetben is felelős, ha a megrendelő másik tag a szállitott árukat nem a közös üzlet, hanem saját czéljaira használta fel. (C. 1291/1900. M. D. 9., 120.)

Az a körülmény, hogy valaki a társaság üzletébe adott összeg után magának a kamat mellett még az üzlet nyereségében való részesedést kötötte ki, és magát üzletvezetőként bejegyeztette, nem zárja ki annak bizonyitását, hogy ezt az összeget nem mint vagyoni betétet, hanem kölcsön adta a társaságnak és igy nem lépett be tagnak. (C. 1193/1904. M. D. 9., 120.)

90. §. A társaság képviseletére jogositott minden egyes tag a társaság nevében mindennemü ügyletekre és jogcselekvényekre, különösen a társaság ingatlan javainak elidegenitésére és terhelésére is, felhatalmazottnak tekintetik.

Azon ügyletek által, melyeket a képviseletre jogositott valamelyik tag a társaság nevében köt, jogositva és kötelezve ez utóbbi lesz.

Az, hogy az ügylet világosan a társaság nevében köttetett, vagy a fenforgó körülményeknél fogva, a szerződő felek akarata szerint, a társaság részére kötöttnek tekintendő, különbséget nem tesz.

A közkereseti társaságot annak egyes tagja a többinek kifejezett hozzájárulása nélkül saját maga javára váltóilag érvényesen nem kötelezheti. (C. 1566/1896. Ü. L. 12., 8.)

Jogositva van azonban saját követelését a társasági pénztárból maga részére kifizettetni. (B. T. 3456/1894. D. 68., 269.)

A közkereseti társaság egyik tagjának a kereseti követelés fennállására vonatkozó beismerése a másik társ ellen is bizonyit, hacsak az utóbbi nem igazol oly tényeket, melyek e beismerés hatályát lerontják. (C. 1156/1897. M. D. 9., 121.)

Oly esetben, amelyben a czégjegyzési kivonat szerint a társas czég két tagjának együttes jegyzése kivántatik meg az érvényes czégjegyzéshez, a társaságnak csupán egy tagja által szóval vállalt kötelezettség nem terheli a társas czéget. (C. 610/1898. M. D. 9., 122.)

Ha valamely czégnek két tagja, csak együttes czégjegyzésre van jogositva, mégis egyik tagnak az a ténye, melylyel valamely ügyletet stornirozott, a czéget joghatályosan kötelezi. (C. 1392/1893. M. D. 9., 8.)

A czégjegyzés bejegyzett módjától való eltérés nem bir befolyással a társasági kötelezettség megállapitására, ha az azonosság nem vitás vagy bizonyittatik. (C. 4081/1899. Gr. 2., 34.)

A közkereseti társaságot az annak képviseletére jogositott czégtag is csak a czégjegyzésnek megfelelő aláirással kötelezheti, ha csak nem bizonyittatik, hogy a czég a röviditett alakban is használtatott. (C. 407/1900. M. D. 9., 12.)

A czégjegyzési mód, bár a czégjegyzékbe be van vezetve, a czégaláirás érvényességi kellékeül nem tekinthető, hanem egyedül azt van hivatva bizonyitani, hogy a czégaláirás tényleg az együttes képviseleti joggal biró mindkét czégtagtól ered, anélkül, hogy e körülmények egyéb módon való bizonyitása ki volna zárva. Ha tehát megállapitható, hogy az illető czégaláirást mindkét czégtag közösen, vagy az egyik czégtag a másiknak határozott felhatalmazásával, vagy egy harmadik személy mindkét czégtag megbizásából irta a váltóra, az aláirás a közkereseti társaságot váltóilag kötelezi. (C. 1757/1896. D. 76., 302.)

A czégjegyzék azon tartalmával szemben, amely szerint a társas czég érvényes jegyzéséhez mindkét társasági tag együttes aláirása kivántatik meg, a perbeli ellenfelet terheli annak bizonyitása, hogy a társasági tagok a társaság képviseletére nézve közöttük eredetileg létrejött és kellően közzétett megállapodástól utólag eltértek és egymást a czég önálló jegyzésére kölcsönösen feljogositották, avagy hogy az egyik czégtagot a másik, a társasági czégnek a kereseti váltóra jegyzésére külön felhatalmazta. (C. 831/1906. H. D. 1., 229.)

A czég neve alatt vállalt váltói kötelezett-

ség az esetben is, ha a czégnek nem teljes tartalma, például a toldat nélkül használtatott a váltót aláirt czégtag által (kalocsai eczetszeszgyár — Neufeld J. s társa — a váltót aláirta Neufeld L. s társa), ha az azonosság egyébként bizonyittatik, kötelezi a czéget. (C. 1074. és 1075/1897. Gr. 1., 46.)

Ellenk. : Váltónál, tekintettel ennek formai ügylet voltára. (B. T. 280/1895. Ü. L. 12., 44. C. 407/1900. és C. 1068/1901. — L. utóbbiakat a váltótörvény 92. §. 30. pontja alatt.)

Az a körülmény, hogy a czégjegyzékben történt kitüntetés szerint a közkereseti társasági czéget annak tagjai együttesen képviselik, csak azon esetben birhatna jelentőséggel, ha a nevezett czégtagok az együttes képviselet a gyakorlatban hatályon kivül nem helyezték volna. — Minthogy a társaság részére megvett s a társaság vagyonába befolyt áruk vételáráért a társaság azon esetben is felelős, ha az áruk megrendelése nem a czégjegyzésnek megfelelően történt; a közkereseti társaság tagja pedig a kereskedelmi törvény 88. §-a értelmében a társaság kötelezettségeiért egyetemlegesen felelős: a társasági czéget egyedül folytató czégtag nem védekezhetik azzal, hogy árukat egyedül a czégből kilépett czégtag rendelte. (C. 826/1905. H. D. 1., 56.)

A czég tagjai által történt megrendélések a társas czég részére történteknek vélelmezendők, hacsak nem bizonyittatik, hogy a megrendelés nem a czég részére, hanem a czég valamelyik tagjának magánhasználatára eszközöltetett. (C. 1915/1893. M. D. 9., 121. G. D. 4., 282.)

Az együttes czégjegyzési jogosultságból önként folyik, hogy az egyik czégtag által a czég másik tagjának beleegyezése nélkül kötött és az üzlet köréhez nem tartozó tőzsdei ügyletek felperes czéget nem kötelezik és alperes az ezekből az ügyletekből eredő követelését csak maga az illető czégtaggal szemben érvényesitheti s azt a czéggel szemben be nem számithatja. (B. T. II. G. 5/1905. D. 97., 367.)

A be nem jegyzett közkereseti társaság minden tagja bir képviseleti jogosultsággal, mert a kereskedelmi törvény 16. §-a értelmében csak a bejegyzés esetében korlátozható ez a képviseleti jog. (C. 1167/1904. K. J. 2., 378.)

Az a körülmény, hogy a kereset a társas czégnek kizárólagos képviseletére nem jogositott czégtag kezeihez is joghatályosan kézbesithető, nem vonja maga után azt, hogy a csak ezen czégtag által kiállitott meghatalmazással fellépő ügyvéd a kötött egyezségben a tőzsdebiróság illetékességét a másik czégtagra is kihatólag kiköthesse. (C. 1314. 1905. D. 98., 309.)

91. §. A társaságot az egyes tag jogügyletei nem kötelezik, ha tőle azon jogositvány, hogy a társaságot képviselhesse, megvonatott (65. §. 4.), vagy ha ebbeli jogositványa visszavonatott (6. §.); feltéve, hogy a kizárás vagy a jogositvány visszavonása ugy mint ezt a jelen törvény a czégvezetői jogositvány megszünésére rendeli (42. §.), kellően közzététetett.

Oly megállapodás, hogy a társas czéget csakis a kirendelt czégvezető képviseli, érvénytelen, mert ugy a kereskedelmi törvény 65. §-a rendelkezésével, amely szerint az a körülmény bejelentendő, hogy a társaságot csak egy vagy több tag képviseli, valamint a dolog természetéből folyó azon követelménynyel is ellentétben áll, hogy a közkereseti társaságnak legalább egy törvényes és nemcsak választott képviselője legyen, az elsőbiróság helyesen tagadta meg a kért bejegyzést azon az alapon, hogy a bejelentett mindkét társtag a közkereseti társaság képviseletétől meg nem fosztható. (B. T. 802/1904. D. 85., 342.)

Ezzel ellentétes: A másodbirósági végzést azért kellett megváltoztatni, mert a kereskedelmi törvénynek a közkereseti társaságok alakitását és a társasági tagok egymásközti jogviszonyait szabályozó összes rendelkezéseiből, jelesül a 65. §. 4. p., továbbá a 77., 79. és 80. §-ban foglalt rendelkezésekből kétségtelen, hogy a társaság tagjai a társaság képviseletével és az üzletnek önálló vezetésével csak a társaság tagját bizhatják meg. H. J. pedig a társaságnak tagja nem lévén, a neki adott megbizás az üzletnek önálló vezetés jogkörével nem birhatott, hanem ez a megbizás csakis azzal a hatáskörrel adottnak tekinthető, amely hatáskör a kereskedelmi törvény első rész ötödik czimében a czégvezetőt illeti. (C. 1531/1891. J. J. Sz. VI. 288.)

Ha a társas czég tagjai a képviseletre önállóan nem jogosult czégtársuknak a czég nevében tett valamely ügyleti cselekményéről tudomást szereztek s az ellen nem tiltakoztak, a képviseletre önállóan nem jogositott czégtagnak a társas czég nevében végbezvitt jogcselekménye magát a társas czéget is kötelezi. (C. 376/1904. K. J. 2., 136. és C. 6180/1897. D. 72., 192.)

Habár a közkereseti társaság czégjegyzése a czégjegyzék szerint a czégtagok által együttesen történik, mégis abból, hogy az eladóval évek hosszu során csak az egyik czégtag levelezett, s ez vette az árukat, s hogy az ezáltal átvett árukért a másik czégtag fizetéseket is teljesitett, arra kell következtetni, hogy a czégtagok közt az volt a megállapodás, hogy az eladótól ezen egyik czégtag a

társaságot kötelezően egyedül is rendelhet és vásárolhat árukat. (C. 130/1905. D. 99., 131.) — Hasonló az üzletvezetésnek egy tagra bizása esetén. (B. T. 2341/1893. P. T. 22., 67. l.)

92. §. A társasági tag képviseleti jogában bármily korlátozása harmadik személyek irányában joghatálylyal nem bir.

Meg nem engedhető, hogy közkereseti társaságoknál az ügyletek különböző nemeire nézve különböző czégezés használtassék, vagyis nem engedhető meg, hogy a társaság különböző üzletágai szerint más-más társasági tagok ruháztassanak fel a képviseleti joggal, illetve más-más személyek ruháztassanak fel a czégvezetéssel, mert ez nem lenne egyéb, mint a képviseleti jognak, illetőleg a czégvezetői hatáskörnek az ügyletnek neme tekintetében való — a kereskedelmi törvény 92., illetőleg 93. §-ába ütköző — korlátozása. (B. T. 3871/1880. D. 28., 247. B. T. 3569. 1900. D. 56., 257.

A képviseleti jognak a czégjegyzékbe bevezetett az a korlátozása, hogy a közkereseti társaság czégét bármelyik tag csak a kirendelt czégvezetővel együtt jegyezhesse, harmadik személyek irányában is joghatályos. (C. 1130/1893. D. 65., 226.)

93. §. Biróságok előtt a társaságot a képviseletre jogositott tagok mindegyike érvényesen képviselheti.

A társaságot illető kézbesitések érvényességére elegendő, ha azok a képviseletre jogositott valamelyik tag kezeihez történnek.

A közkereseti társas czég csakis fennállása idejében vonható egyik czégtag személyében, mindkét tagot kötelezőleg, perbe. (C. 500. 1900. M. D. 9., 121.)

A közkereseti társaság képviseletére jogositott egyik tagnak a czég ellen érvényesitett követelés fennállására vonatkozó beismerése a másik czégtagot is mindaddig kötelezi, mig ennek rosszhiszemüsége nem bizonyittatik; s igy a czég megszünte után a czég tartozásaiért perbe vont czégtagok egyikének kinált eskü el nem fogadása esetében a bizonyitani czélzott körülmény a másik czégtag ellen is bizonyitottnak veendő. (C. 919/1898. Gr. 1., 50.)

A be nem jegyzett társaság neve alatt perbe idézett czéget a perben csak az egyik czégtag által saját nevében megbizott ügyvéd képviselvén és a keresetre idéző végzést is ez a czégtag saját nevében vevén kézhez — a czég helyesen állott perben. (C. 689/1898. M. D. 9., 122.)

A be nem jegyzett közkereseti társaság is perbe idézhető, és az egyik czégtag által törvényszerüen képviseltnek tekintendő. De ha a meghatalmazást ez a czégtag csak a saját és nem a czég nevében irta alá, akkor az itélet kézbesitendő a másik czégtagnak is. (C. 1208/1898. — *Azonos:* 18/1897. M. D. 9., 122. G. D. 4., 292.)

94. §. A czégvezetési jogositvány adása és visszavonása harmadik személyek irányában joghatálylyal nem bir, ha az a képviseletre jogositott tagok valamelyike által történik.

95. §. Az egyes társasági tagok magánhitelezői a társasági vagyonhoz tartozó dolgokat, követeléseket, jogokat, vagy az egyes tagok e tekintetbeni illetőségét sem biztositás, sem kielégités végett igénybe nem vehetik. Biztositás vagy kielégités tárgyául a magánhitelezőkre nézve csak az szolgálhat, mit az egyes tagok évi kamatok, munkadij vagy jutalék fejében követelhetnek, vagy ami nekik a felszámoláskor jut.

Mindazonáltal azon jogokra, melyek az egyes tag által a társaságba hozott tárgyakra a behozatal idejekor már megszereztettek, ez érintett intézkedések alkalmazást nem nyernek.

Közkereseti társaság esetében, a társaságba adott vagyon már a társaság üzletének tényleges megkezdése pillanatában a társaság tulajdonává válván, az egyik tag hitelezője által le nem foglalható. (C. G. 63/1900. Ü. L. 17., 16. — *Azonos:* 679/1886, 1018/1889. és 496/1899.)

A kereskedelmi törvény 95. §-ának rendelkezése a még be nem jegyzett közkereseti társaságra is kiterjedvén, az egyes tag adósságai miatt a be nem jegyzett társaságnak vagyona le nem foglalható. Igényperben pedig a foglalás alkalmával fennállott jogállapot lévén irányadó, a társaságnak utóbb bekövetkezett feloszlása a jogtalanul vezetett végrehajtást joghatályossá nem teszi. (C. 193/1877. D. 18., 40.)

Ha a társtag betéte foglaltatik le, ugy igényperrel nem a társtag, hanem a társaság léphet fel. (C. G. 65/1898. Gr. 1., 43. Ü. L. 98., 23. és C. 352/1877. D. 18., 168.)

Minthogy az 1875 : XXXVII. t.-cz. 95. §-a értelmében a társas czég egyes tagjának magánhitelezője kielégitésére csak az szolgálhat, amit az egyes tag évi kamat, munkadij vagy jutalom czimén követelhet, vagy neki

a felszámoláskor jut, a társasági tag vagyonilletőségére vezetett végrehajtás megsemmisittetett, mert az nincs a foglalási jegyzőkönyvben megjelölve, hogy az képezi a foglalás tárgyát, ami a végrehajtást szenvedett társtagnak a felszámoláskor jut. (C. 4476. 1904. D. 97., 157.)

Egyik közkereseti társasági tag többi társa ellen abból az okból, hogy azoknak magánhitelezői által végrehajtással zaklattatnak, zárlatot a társasági vagyonra nem vezethet, hanem csakis a kereskedelmi törvény 98—107. §-ban foglalt jogokkal élhet. (C. 3011. 1896. M. D. 9., 124.)

96. §. A társaság tartama alatt ennek adósai sem egészben, sem részben nem számithatják be a társaságnak azt, amit az egyes tagok ellen követelhetnek. A társaság feloszlása után a beszámitásnak annyiban van helye, amennyiben a társasági követelés a végkiegyenlités alkalmával a társasági tagra átruháztatott.

Hasonlag nincs helye a beszámitásnak az egyes tag magánkövetelései és adósának a társaság elleni követelései közt, ha az utóbbi a társaság ellen intézi követelését, feltéve, hogy a társasági tag követelése a társaságra át nem ruháztatott.

A kereskedelmi törvény 96. §-a értelmében, mely a közkereseti társaság egyes tagja és a társaság hitelezője között a beszámitást ki nem zárja, ha ezen hitelező nem a társaság, hanem annak egyes tagja ellen fordul, az alperes jogositottnak volt elismerendő arra, hogy a felperesnek később hozzá jutott értékét saját követelése fejében megtartsa. (C. 525/1876. D. 17., 104.)

97. §. A társaság hitelezői csőd esetében elsősorban a társasági vagyonból nyernek kielégitést.

Az egyes tagok magánvagyonából a társaság hitelezői csőd esetében követeléseiknek csak azon részére nézve igényelhetnek kielégitést, mely a társasági vagyonból ki nem került.

A tagoknak magánvagyona a társaság csődtömegéhez nem leltározható. (C. 718/1886. D. 44., 216.)

A tagok magánhitelezői sem igényelhetnek kielégitést a társasági tömegből, igy a női hozományra nézve. (C. 292/1879. D. 23., 44. és C. 428/1884. D. 37., 304.) — Kivéve, ha a társasági könyvekben az mint a nő által adott kölcsön van bevezetve. (C. 519/1889. Ü. L. 6., 39.)

A társaság csődje ellen érvényesitett követelés a csődvagyon felosztása előtt is érvényesithető az egyes tag magánvagyona ellen; a marasztalás azonban csak a követelésnek a csődtömegből ki nem kerülő részére szólhat. (C. 1293/1898. P. T. 38., 3.)

Ha a közkereseti társaság csőd folytán oszlik fel, ugy az egyes tagoknak a társaság kötelezettségeiért való felelősségének elévülése nem a csődnyitás napján, hanem azon napon veszi kezdetét, amelyen a csőd a társasági vagyon felosztása folytán befejeztetett. (C. 1336/1904. D. 99., 109.)

A közkereseti társaság tagja a kereskedelmi törvény 97. §-a értelmében felelős lévén másodsorban, — t. i. amennyiben ez a társasági vagyonból ki nem telnék, a közkereseti társaság hitelezőinek követeléseért saját vagyonával is — a dolog természetéből folyik, hogy a közkereseti társaság tagjának engedményesei, kik összes hitelezőinek kielégitését kötelezték az engedményezett vagyonnal szemben — nemcsak a tagnak saját személyes hitelezőit, hanem a társaság hitelezőit is kötelesek kielégiteni oly mértékben, amint ez a kereskedelmi törvény 97. §-ának rendelkezéséből folyik. (C. 3724/1898. M. D. 9., 126.)

IV. FEJEZET.

A társaság feloszlása s az egyes tagok kilépése.

98. §. A közkereseti társaság feloszlik:

1. ha a tásaság csőd alá kerül;

2. ha valamelyik tagja meghal, amennyiben szerződésileg ki nem köttetett, hogy a társaság az elhunyt tag örököseivel folytattasssék;

3. ha egyik tagja csőd alá kerül, vagy vagyona felett szabad rendelkezési jogát elveszti;

4. ha a tagok a feloszlásban kölcsönösen megegyeznek;

5. ha a társaság birói határozat által feloszlottnak (100. §.) nyilvánittatik;

6. ha az idő, melyre a társaság alapittatott, eltelt, feltéve, hogy a tagok azt hallgatag nem folytatják. Folytatás esetében a társaság az eredeti idő elteltétől kezdve határozatlan időre kötöttnek tekintetik;

7. ha azon feltétel, melyhez a társaság feloszlása kötve volt, bekövetkezett;

8. ha a bizonytalan időre kötött társasági szerződés valamelyik tag által felmondatik.

Az oly társaság, mely életfogytigra köttetett, bizonytalan tartamunak tekintendő.

A közkereseti társaságnál a törvényben felsorolt feloszlási okok nem oly kényszeritő természetüek, hogy azoknak bekövetkezése esetében a társaságnak okvetlenül fel kellene oszolnia. Minthogy a közkereseti társaság tisztán magánérdekü egyesülés, egyáltalában nincs kizárva, hogy a társaság valamely feloszlási ok bekövetkezte daczára a társak és jogutódjaik beleegyezésével tovább folytattassék. A felszámolás sem képez hivatalos eljárást, mely a tagok akarata ellenére is alkalmazható volna. Mert a törvény a felszámolást a közkereseti társaságnál nem irja elő feltétlenül kötelező módon, ugy hogy az egyáltalán nem volna mellőzhető és mi sem gátolja a tagokat, illetve jogutódjaikat abban, hogy közös elhatározással a felszámolás helyett a lebonyolitásnak más módját válaszszák s a tagok korlátlan és egyetemleges felelőssége mellett a hitelezők érdeke sem indokolhatja a felszámolásnak kötelező keresztülvitelét. (C. 1384/1903. Ü. L. 20. 44.)

A közkereseti társaság csőd folytán a törvény erejénél fogva megszünvén, abból, hogy a csőd egyezségileg befejeztetett, még nem következik, hogy a társaság a tagok külön szerződési megállapodása nélkül a czégnek a czégjegyzékben történt törléseig még fennállott. (C. 880/1885. P. T. 11., 159.)

Ha a társaságnak egyik tagja egy másik társaság, ennek megszünése ugyanolyan hatással van a társaságra, mint a tagok egyikének halála. (D. 87., 94.)

A megállapodás, hogy a társaság egyik tagjának elhaltával az örökösökkel folytattassék, létrejöhet a tag halála után is az örökösök s az életben maradt tag közt. (C. 489/1883.D. 35., 53. C. 5827/1882. M. 4., 94. és B. T. 2535/1899. D. 19., 21.)

Sőt folytatható a társaság az örökösök által hallgatag is. (C. 796/1890. J. Sz. 3., 575.)

Ha a társaság tartama világosan ki nem tétetett, a társaság a tagok tetszéseig alakultnak tekintendő. (B. T. 4251/1881. M. 4., 94.)

Oly kikötés, mely bizonytalan időre kötött társaságnál a társtagoknak egyoldalu felmondási jogát kizárná, érvénynyel nem bir. Az oly közkereseti társaság, melynek felbontása a tagok beleegyezésétől van függővé téve, bizonytalan időre kötöttnek és ennélfogva egyoldaluan felmondhatónak tekintendő. (C. 573/1904. D. 95., 7.)

Az egyik tag elhalálozása folytán feloszlott társaság ellen inditott perben az életben maradt tag beismerése az elhunyt tag örökösei ellen nem bizonyit. (C. 1255/1889.)

A társaság gyári üzemének szünetelése a társaság megszüntét maga után nem vonja. (C. 1529/1903. M. D. 9., 127.)

A közkereseti társaság feloszlatása iránti egyezség hatálytalanitásának nem jogkövetkezménye a társaság ujból feléledése, hanem csak a vagyoni igényeknek az egyezségtől eltérő rendezése. (C. 660/1905. K. J. 4., 63.)

99. §. A bizonytalan időre kötött társasági szerződés felmondásának egyes tagok részéről, más megállapodás hiányában, az üzleti év lefolyása előtt legalább félévvel kell történni.

100. §. Mindegyik társasági tagnak jogában áll a társaság feloszlását a kikötött idő eltelte előtt, vagy amennyiben a társaság bizonytalan időre köttetett, előleges felmondás nélkül követelni, ha azon lényeges feltevések, melyek mellett a társaság keletkezett, többé nem léteznek.

Annak megitélése, hogy forognak-e fenn ily esetek, a biróság szabad belátására bizatik.

A biróság különösen kimondhatja a társaság feloszlását:

1. ha a társasági czél elérése külső körülmények miatt lehetetlenné válik;

2. ha valamelyik társasági tag az üzletvezetésnél vagy a számadásnál rosszhiszemüleg jár el;

3. ha a tagok valamelyike lényeges kötelezettségeinek meg nem felelt;

4. ha a tagok egyike a társaság czégével vagy vagyonával magánczéljaira visszaél;

5. ha valamelyik tag tartós betegség vagy más ok miatt a tisztéhez tartozó társasági ügyekre alkalmatlanná válik.

A keresk. törvény 100. §-ában a társaság feloszlására vonatkozóan meghatározott feltételei szerződésileg nem módosithatók, mert az ebben a szakaszban foglalt jog feltétlenül gyakorolható arra való tekintet nélkül, hogy vett-e előbb részt az üzletvezetésben az onnét kirekesztett tag, aki épen ezen az alapon

kérelmezi a társaság feloszlását. (C. 157/1899. D. 82., 215.)

Akár jegyeztetett be a tényleg megkezdett közkereseti társaságba, akár nem, mindenik társasági tag követelheti a társaság felbontását, amennyiben kimutatja, hogy azok a lényeges feltevések, melyek mellett a társaság keletkezett, többé nem léteznek. (B. T. 510/1896. Ü. L. 12., 10. és C. 915. 1896. Ü. L. 14., 22.)

A társaság felbontása iránti kereset a társaságnak többi tagja és nem a társaság ellen intézendő. (C. 489/1883. D. 35., 53.)

A kereskedelmi törvény 100. §-a az itt példaszerüleg felsorolt feloszlási okok valóságos fenforgása esetében sem teszi kötelességévé a biróságnak a feloszlás kimondását, hanem e részben teljes discretionalis hatalmat ád a biróságnak, »szabad belátására« bizza azt épen ugy, mint a 103. §. szintén a biróság belátására bizza, a feloszlás helyett, az »illető tag kizárását« kimondhatni. (C. 365. 1879. D. 23., 108.)

Az egyik tagnak lényegtelen szerződésszegése nem ok a közkereseti társaság feloszlására. (C. 1331/1891. M. D. 9., 129.)

Az a körülmény, hogy a társaság ügyvezető tagja a másik tagot, a tényleg felmerült kisebb összegü nyereség daczára, nagyobb nyereségjutalékban részesiti, nem ok a társas viszony felbontására. (C. 721/1892. M. D. 9., 130.)

A tagoknak egymás irányában ; vagy egyik tagnak a másikkal szemben oly módon viselkedése, hogy abból a társas czél eléréséhez szükséges kölcsönös bizalom és becsülés megszüntetése következtethető, minthogy ilykép a sikeres együttmüködés feltétele hiányzik, a felbontásra kellő okul szolgál. (C. 151/1881. D. 27., 91. C. 1470/1894. P. T. 31., 85. C. 348/1882. D. 30., 152.)

Ok lehet a felbontásra, ha egyik tag a társaság ellen biztositási végrehajtás vezetésével kapcsolatosan váltópert indit. (C. 918/1898. D. 82 , 175.) — Ha társát az üzletből tényleg kizárja s nem engedi, hogy szerződéses jogait gyakorolja. (C. 157/1899. D. 82., 215.) — Midőn ő maga vagy más részére kereskedelmi ügyletekkel foglalkozik, vagy concurrens üzletet nyit. (C. 365/1879. D. 23., 108.)

A társaság czégével visszaélésnek tekintendő alperesnek az a ténye, mely szerint a társaság ellen fennállónak vélt, azonban a társaságnak másik egyenjogu társa által sem nyiltan, sem hallgatag el nem ismert állitólagos követelése erejéig váltót állitott ki saját rendeletére, azt a társaság nevében a másik társ tudta és beleegyezése nélkül elfogadta, s az ekként létrehozott, formailag a törvénynek megfelelő váltó alapján, a váltói szigor igénybevételével, a társaság vagyonát végrehajtásilag lefoglaltatván, az által a társaság hitelét, tehát fennállhatásának egyik létalapját megrenditette. (C. 1557/1895. D. 72., 162.)

A közkereseti társaságnak az a tagja, aki szerződési kötelezettségét megszegte, a közkereseti társaság birósági feloszlatását nem kérheti az általa előidézett olyan helyzet alapján sem, amelyben azok a lényeges föltevések hiányzanak, amelyek a társaság fennállásához szükségesek. (C. 1460/1906. K. J. 4., 232.)

Oly esetben is, midőn a közkereseti társaság egyik tagja jogosan igényli a társaság feloszlását és ezt a biróság ki is mondja, a feloszlási kérelemmel együtt még nem követelheti társtagi illetőségének kiadását is, mivel ez iránti követelése csak a felszámolási eljárás befejeztével válik esedékessé. (C. 1130/1904. K. J. 2., 516.)

A kereskedelmi törvénynek a közkereseti társaság feloszlása előfeltételeit tárgyaló 100. §-ának rendelkezései nem oly parancsoló intézkedések, amelyektől a felek szerződésileg el nem állhatnának. (C. 1597/1903. K. J. 2., 315.)

101. §. A magánhitelező, ki a társasági tag magánvagyonára sikertelenül vezetett végrehajtás után adósának a társaság feloszlása esetére jutandó illetményét veszi végrehajtás alá, kielégitése végett, előleges felmondás után, a társaság feloszlását követelheti, tekintet nélkül arra, hogy a társaság határozott vagy határozatlan időre köttetett.

A felmondásnak az üzleti év lefolyása előtt legalább félévvel kell történnie.

A társaság egyik elhunyt tagjának magánhitelezője az örökös ellen sikertelenül vezetett végrehajtás esetében a társaság feloszlását követelheti. (C. 732/1886. D. 45., 10. és B. T. 183/1887. M. 4., 100.)

A társasági tag magánhitelezőjének nincs joga a társaság feloszlatását követelni azon az alapon, hogy adósa meghalt, ha a meghalt társtag örökösei s a megmaradt tagok a társaság folytatását határoznák el. (C. 489/1883. M. D. 9., 130.)

Ha a közkereseti társaság valamely tagjának illetősége foglaltatott le és annak behajtásával ügygondnok bizatott meg, ez nincs jogositva a társaságtól számadást, hanem pusztán a mérleg alapján a végrehajtást szenvedett társaságra eső jutaléknak kereset utján való kifizetését követelni. (C. 7172/1903. M. D. 9., 114.)

A végrehajtási törvény 79. §-ának a rendelvény kézbesitésére vonatkozó intézkedése nem terjed ki arra az esetre, midőn a végre-

hajtást szenvedőnek, mint közkereseti társaság tagjának, a társasági közös vagyonból felszámolás utján kiválasztandó vagyoni illetősége képezi foglalás tárgyát s a rendelvény kézbesitésének nincs is döntő jelentősége, mert a kereskedelmi törvény 101. §-ában szabályozott eljárásnak sulypontja abban fekszik, hogy a magánhitelező által lefoglalt illetmény az üzleti év lefolyása előtt legalább fél évvel előbb felmondassék. A társasági tag magánhitelezője az előirt egyéb feltételek teljesitése után a társaság feloszlatása iránti keresetet saját nevében megindithatja, tekintet nélkül arra, hogy a lefoglalt illetményből kielégitendő követelések behajtása czéljából a végrehajtási törvényben szabályozott mily eljárás folytattatik. (C. 1615/1905. D. 99., 331.)

A követelés behajtásával megbizott ügyvéd már ezen megbizatásánál fogva föl van jogositva arra, hogy a megbizó hitelező követelésének behajtása érdekében a hitelező nevében az utóbbi részére a kereskedelmi törvény 101. §-a szerint biztositott fölmondási joggal élhessen. — Felperes volt ügyvédjének az ő nevében teljesitett cselekményeit a keresetnek azok alapján való meginditása által kifejezetten jóváhagyván, alperes azon az alapon, hogy az ügyvéd a fölmondásra fölhatalmazva nem volt, kifogást sikerrel nem érvényesithet. (C. 525/1903. D. 92., 248.)

A 101. §-ban emlitett felmondásra a biróság közbenjárása igénybe nem vehető. (B. T. 1295/1884. M. 4., 100.)

A kereskedelmi törvény nem tartalmaz oly intézkedést, mely az örökösök hitelezőjét feljogositaná arra, hogy az ingó hagyaték tekintetében akár a hagyaték tárgyalása, akár a közkereseti társaság felszámolása s a felszámolók kirendelése körül befolyást gyakoroljon s az örökösöket kötelező utasitások kibocsátását kérhesse. (C. 732/1886. D. 45., 10. l.)

A kereskedelmi törvény 101. §-a alapján a társaság feloszlása iránt a kereset vagy a társaság mint ilyen vagy pedig annak valamennyi tagja, tehát a végrehajtást szenvedett ellen is intézendő. (B. T. 3776/1904.)

102. §. Ha a társasági tagok a társaság feloszlása előtt abban állapodtak meg, hogy a társaság, egy vagy több tag kilépése daczára, a többiek által folytattassék: a társaság egyedül a kilépettekre nézve tekintetik megszüntnek, s egyebekben az addigi jogokkal és kötelezettségekkel továbbra is fenmarad.

A kereskedelmi törvény 98. §-a 2. pontjának a 102. §-al való egybevetéséből nyilvánvaló, hogy a törvény nem zárja ki azt, hogy a közkereseti társaság tagjai az egymásközti viszonyt ne szabályozhassák akként, hogy ha a társaságnak egyik tagja elhal, a társaságnak többi tagjai a társaságot a czég használata mellett tovább folytathassák, mert a 102. §-ban foglalt az a kitétel: »kilépés« lényegileg mindazon eseteket foglalja magában, amelyeknél fogva az egyik társtag vagy önkényt, vagy bármely kényszeritő ok miatt a társaságból kivált. (B. T. 2535/1898. Ü. L. 16., 41.)

A kereskedelmi törvény 102. §-a értelmében a társaság egy vagy több tag kilépése folytán, az eddigi jogokkal és kötelezettségekkel, csak akkor marad fenn, ha a társaságnál még egynél több tag marad. H. J. volt tag azonban egyedül folytatja az üzletet az előbbi czég alatt; ez által a társaságtól különböző czég keletkezett, a mely az előbbi czéget csak a kereskedelmi törvény 15. §-a értelmében használhatja, de a czégszöveg azonossága a két czégnek mint jogalanynak azonosságát meg nem állapitja. (C. 311/1892. J. 21., 40.)

103. §. Ha a társaság feloszlása oly okokból követeltetik, melyek valamelyik tag személyében feküsznek, a biróság, a többi tagok egyetértő inditványára, a társaság feloszlása helyett, az illető tag kizárását kimondhatja.

Az első szászrégeni tutajkereskedő-társulat közkereseti társaság azon alapon kérte J. Gergely társtagnak a kereskedelmi czégjegyzékbe bevezetett közkereseti társasági tagok sorából leendő kitörlését, mivel nevezett a társaság közgyülése által e társasági szerződés 6. és 8. pontjában körülirt hatáskör alapján a társaságból kizáratott volna; miután azonban a kereskedelmi törvény által a közkereseti társaságok szervezetében oly »közgyülés«, mely a tagok jogai felett érvényes határozatot hozhatna, nincs elismerve, a társtagok csak közös megegyezés alapján járhatnak el s egyenlő joggal birnak és ennélfogva egy részök valamelyik társuk kizárását ennek akarata ellenére érvényesen el nem határozhatja, hanem az illető tag kizárását a kereskedelmi törvény 100. és 103. §-aira tekintettel csak biróság előtti keresettel kérheti. (C. 1410/1892. D. 63., 232.)

A közkereseti társaság valamely tagjának kizárása csak oly esetben foglalhat helyet, amidőn a társaság a kizárandó tagon kivül még legalább két más tagból áll. (C. 630/1900. D. 86., 173. C. 458/1892. Ü. L. 19., 45. C. 886/1900. D. 87., 350.)

Közkereseti társaságból kizárásnak nincs helye akkor (ha nem jegyeztetett be a czég), ha a társaságban lévő egyének közös czéget nem használtak. (C. 472/1897. M. D. 9., 132.)

Pusztán a vagyoni érdek nem állapitja meg a kereskedelmi törvény 103. §-ából folyó kereseti jogot. (C. 458/1902. Ü. L. 19., 45.)

A versenytilalom megszegése : ok a társasági tag kizárására. (C. 1470/1894. P. T. 30., 12.)

A közkereseti társaság egyik tagjának az üzletvezetésből történt kizárása esetében a visszahelyezés iránt előterjesztett kereseti kérelem tárgyában az vizsgálandó, hogy volt-e jogos ok a kizárásra és az a körülmény, hogy a tényleges kizárás folytán a társas viszony megszünt, nem akadályozza a visszahelyezés iránti kérelemnek érdemleges elbirálását. (C. 1026/1900. M. D. 9., 133.)

104. §. A társaság feloszlása, a kereskedelmi czégjegyzékekbe bevezetés végett, az illetékes törvényszéknek bejelentendő. E bejelentésnek az esetben is meg kell történnie, ha a társaság azon idő eltelte miatt szünik meg, melyre keletkezett.

Ugyanez áll a társasági tagok egyikének vagy másikának kilépése, illetőleg kizáratása esetében is.

A társaság feloszlásának, az egyes tagok kilépésének vagy kizárásának harmadik személyek elleni joghatályára nézve a jelen törvény 9. és 19. §-aiban foglalt határozatok szolgálnak irányadóul.

A közkereseti társaság egyik tagjának kilépésére vonatkozó bejelentés abban az esetben is megfelelő, ha ez a bejelentés az ezt teljesitő egyik társtagtól nyert szabályszerü meghatalmazás alapján az ezzel megbizott ügyvéd ellenjegyzésével van ellátva, és nem képez akadályt az sem, hogy a kilépő társtag ezt a körülményt nem magában a beterjesztett kérvényben, hanem az ennek kapcsán bemutatott közjegyzői okiratban foglalt külön nyilatkozatban terjeszti elő, mert a kereskedelmi törvény 67. §-ának az a rendelkezése, hogy a 65. és 66. §-okban felsorolt bejelentések a közkereseti társaság összes tagjai által az ott jelzett módon aláirandók, a kereskedelmi törvény 104. §-ában felsorolt esetekre kiterjesztve nincs. (C. 1417/1904. M. D. 9., 134. B. T. 3849/1903. és B. T. 4308. 1894.)

Minthogy a kereskedelmi törvény értelmében kiköthető, hogy a társaság az elhalt tag örököseivel folytattassék és az ilyen kikötés, mig egyrészt az örökösökre nézve kötelezettséget létesit az iránt, hogy a társaságot folytassák, másrészt jogot is biztosit nekik a társaság folytathatására : az ily kikötés fenforgása esetén az életben maradt tagoknak az elhalt tag örököseinek hozzájárulása nélkül tett bejelentése alapján nem teljesithető a czégjegyzékbe olyan bejegyzés, mely azt tünteti fel, hogy az életben maradt tagok az elhalt tag örököseinek kizárásával folytatják a társaságot. (C. 488/1900. D. 87., 97.)

Helye van azonban az egyik tag részéről előterjesztett kérelemnek is ott, ahol az ide vonatkozó jogosultság közokirattal van kimutatva. — Pl. a közokiratba foglalt társasági szerződésből kitünik, hogy a felek a társaság megalapitásánál abban állapodtak meg, hogy az egyik tagnak elhaltával az életben maradó az üzletet változatlan czéggel mint tulajdonát tovább folytathatja. (B. T. 4308/1894. Ü. L. 11., 45. és B. T. 979/1905.)

A 104. §-sal szemben lehet bizonyitani, hogy a megszünés ténye valótlan s a bizonyitás sikerülte esetén a nem létező ténynek a bejegyzés daczára sem lehet hatályt tulajdonitani. (B. T. I. G. 98/1901.)

Ha a társaság volt tagjának elhalta a czégjegyzékbe be nem jelentetett, annak örökösei az időközben keletkezett kötelezettségekért szintén felelősségre vonhatók. (C. 1293/1898. P. T. 38., 3.)

105. §. Ha valamelyik társasági tag kilép vagy kizáratik, viszonya a társasághoz a kilépéskor, illetőleg a kizárás iránt inditott kereset kézbesitésekor létező vagyoni állás alapján hozandó tisztába.

A kilépett vagy kizárt társasági tag a későbbi ügyletekben, jogokban és kötelezettségekben, csak annyiban részesül, amennyiben azok a korábban történtek közvetlen folyományát képezik.

A kilépett vagy kizárt tag a folyamatban lévő ügyleteknek azon elintézési módjában tartozik megnyugodni, melyet a társaságban maradó tagok legelőnyösebbnek tartanak.

Amennyiben a végkiegyenlités azonnal meg nem történhetik, a kilépett vagy kizárt tag minden üzleti év végével az időközben befejezett ügyletek elszámolását s az ez alapon őt illető összeg kifizetését követelheti ; a még folyamatban lévő ügyletek állásáról pedig minden üzleti év végével kimutatást kivánhat.

A közkereseti társaságból kivált tagnak illetményét megállapitó szerződés érvénytelenitése iránt külön önálló megállapitási keresetnek nincsen helye. (C. 992/1905. K. J. 4., 187.)

Az a körülmény, hogy felperes, aki a keresetben illetményét a közkereseti társasági vagyon meghatározott hányadrészében kérte megállapittatni és e tekintetben határozott kérelmet terjesztett elő, a társasági könyvek alapján megállapitandó illetményét a keresetben összegszerüen meg nem határozta, hanem azt a kérelmet terjesztette elő, hogy alperes a perben hozandó itélet alapján a végrehajtási eljárásban megállapitandó összeg fizetésére köteleztessék, nem szolgálhat akadályul arra, hogy a kereseti kérelem alapján és annak korlátai között az esetleges marasztalási összegnek már az itéletben megállapitása mellett végrehajtható itélet hozassék. (C. 992/1900. D. 88., 95.)

A kereskedelmi törvény 105. §-a alkalmazásának előfeltételét az képezi, hogy a kettőnél több tagból álló társasági viszony egy vagy több tagnak kilépése vagy kizárása daczára meg nem szünik, hanem a többi társtag által tovább folytattassék, amely esetben felszámolásnak helye nem lévén, a kilépett vagy kizárt társtag vagyonilletőségének meghatározhatása czéljából, irányadóul veendő a társaságnak a kilépéskor vagy a kizáratás iránti keresetnek kézbesitésekor létező vagyoni állapota. (C. 886. 1900. D. 87., 350.)

A közkereseti társaság tagjainak azon szerződési megállapodása folytán, hogy valamely tag kilépésének körülményeit és megfelelő jutalékát a társasági tagok közgyülése állapitja meg, a kilépő tag az ez irányban a tagok közgyülésén : vagyis a tagok együttes akaratával történt megállapitást elfogadni köteles. (C. 1606/1903. M. D. 9., 176.)

Az a körülmény, hogy a társaságból jogellenesen kizárt tag az üzlethez csakis saját tevékenységével járult s más befektetést nem tett, nem zárja ki azt, hogy a még hátralevő szerződési időre a kikötött részesedési jutalékot követelhesse. (C. 644/1903. M. D. 9., 135.)

A tartalékvagyon természetéből következik, hogy az a tartalékvagyon csak könyvelési szempontból és a tagok évi üzleti nyereségének kiszámitása szempontjából tekintetik tehertételnek ; egyébként azonban ép ugy az üzlet és igy a tagok vagyonához tartozik, mint az üzletben fekvő egyéb vagyonalkatrészek. A társaságból kizárt vagy kilépő tag vagyoni illetőségének megállapitása tehát arra való tekintettel is eszközlendő, mert szabály az, hogy a társaságból kilépő tagnak viszonya a társasághoz a kereskedelmi törvény 105. §-a értelmében nem a mérlegszerüleg kimutatott, hanem a kilépéskor tényleg létező vagyoni állás alapján hozandó tisztába. (C. 1564/1902. P. T. 45., 113.)

A 83. §-ban megállapitott ellenőrzési jog a kivált tagot meg nem illeti s a könyveket csakis a kimutatás helyességének megállapitása czéljából igényelheti. (C. 906/1894. D. 66., 152.)

A közkereseti társaság kilépett tagja a kereskedelmi törvény 105. §-a alapján a társaság könyveinek mint közös okiratnak felmutatását alkereset utján követelheti, ha vagyonilletményét a többi tagok rosszhiszemüen állapitották meg. (C. 799/1905. K. J. 4., 63.)

Felperes a czégből kiválván, az abban bentmaradó czégtag magára vállalta a czég összes követeléseit és terheit. Ez alapon felperes a bennmaradt czégtagtól peres uton ama még le nem járt váltók kiadását követelte, melyek által ő — a felperes is — kötelezve volt. A biróságok felperest keresetével elutasitották, kimondván, hogy a passzivák átvállalásából felperes irányában alperesre csak az a kötelezettség hárult, hogy amennyiben felperes valamely társasági kötelezettség alapján megtámadtatnék és ez alapon teljesiteni tartoznék, ennek a teljesitésnek megtéritését az alperestől követelheti. (C. 1463. 1903. K. J. 1., 74.)

A kereskedelmi törvény 105. §-a nem a kilépett tagnak a társaság hitelezőinek irányában való felelősségét, hanem a kilépett vagy kizárt tagnak a társasághoz való viszonyát szabályozza, és csupán abban a vonatkozásában, tehát a kilépett vagy kizárt tag üzletrészének, esetleg a társaság irányában fenmaradt tartozásának megállapithatása szempontjából ad utmutatást a kilépés vagy kizárás utáni ügyletekben, jogokban és kötelezettségekben, az esetre való részesedésre nézve, ha csak a korábban történteknek közvetlen folyományai. Az alperes kilépése után a társaság részéről vállalt váltókötelezettség a kilépett tagot akkor sem kötelezi, ha az a kilépése előtt keletkezett társasági kötelezettségnek folyománya. (C. 864/1903. M. D. 9., 137.)

A közkereseti társaságnak a társaság részére átvett áru megrendelésekor volt tagja felelős a vételárért akkor is, ha az áruátvételekor már nem volt tagja a társaságnak. (C. 1433/1891. és 172/1892. M. D. 9., 137.)

Azt a körülményt, hogy a közkereseti társaság tagja, aki kilépett — még oly időben irta-e alá a kötelező okiratot, mikor még a czégnek tagja volt — a felperes tartozik bizonyitani, de e részben a kilépett czégtag biróságon kivüli beismerése elegendő. (C. 604/1896. M. D. 9., 136.)

A közkereseti társaság megszünte után az ugyanazon néven tovább folytatott czég-

gel, illetve annak egyedüli tulajdonosával kötött egyezség hatálya nem terjed ki a már előbb kilépett tagra. (C. 209/1905. K. J. 3., 158.)

106. §. A kilépett vagy kizárt társasági tag köteles a társasági vagyonból járó illetményének készpénzben kielégitését elfogadni, és nem áll jogában a társasági követelések-, áruk- vagy egyéb javakból aránylagos részt követelni.

A közkereseti társaságból kizárt tag a társaságba bevitt dolgokat nem természetben, hanem csupán őt a kereskedelmi törvény 105. és 106. §-ai alapján megillethető vagyoni illetményt követelheti, mely a kereset kézbesitésekor létező vagyoni állapot alapján őt megilletheti. (C. 925/1903. M. D. 9., 136.)

107. §. Ha valamelyik társasági tag magánhitelezője, a 101. §-ban megállapitott joggal élve, a társaság feloszlását követeli, a többi tagoknak szabadságukban áll egyhangu határozattal a feloszlás helyett a végkiegyenlitést választani, és az adós illetményét az előbbeni §-ok határozataihoz képest kiszolgáltatni. Az adós ily esetben a társaságból kilépettnek tekintetik.

A végkiegyenlités az adós társtag bekövetkezett halála után is választható. (C. 5827. 1882. M. 4., 24. és C. 489/1883. D. 35., 53.)

V. FEJEZET.

A társaság felszámolása.

108. §. A társaság feloszlása után, csőd esetét kivéve, felszámolásnak van helye, melynél ha a felszámolói tiszttel a társak egyhangu megállapodása, vagy a társasági szerződésnél fogva, egyes tagok vagy más személyek nem bizattak meg, az összes tagok vagy ezek törvényes képviselői mint felszámolók működnek. Ha az egyik társtag meghal, ennek jogutódjai közös képviselőt tartoznak rendelni.

Fontos okokból, a társasági tagok egyikének inditványára, a biróság rendelhet felszámolókat és ilyenekül oly személyeket is nevezhet ki, kik a társasághoz nem tartoznak.

A közkereseti társaság tagjainak egymás elleni igényei felszámolás nélkül is per tárgyává tehetők. (C. 860/1897. M. D. 9., 139.)

Az a körülmény nem szolgálhat indokul a közkereseti társaság tagjainak egymás elleni keresete elutasitására, hogy a közkereseti társaságnak előzetes felszámolása nem történt meg, ha a perben nem merültek fel adatok, melyek szerint a felek kölcsönös követelésének megállapitása, folyó ügyletek befejezése vagy társasági kötelezettségek teljesitése, közös követelések behajtása vagy közös vagyon értékesitése az előzetes felszámolást szükségessé teszik. (C. 32/1898. M. D. 9., 139.)

Arra való tekintettel, hogy a hitelezők érdekei a társasági viszonyoknak bármily módon való rendezése által, miután a tagok felelőssége ugy is fenmarad — sérelmet nem szenvedhetnek, ujabb törvénykezési gyakorlatunk sem értelmezi a kereskedelmi törvény 108. §-ának azt a kijelentését, hogy »a társaság feloszlása után, csőd esetét kivéve, felszámolásnak van helye« olykép, hogy az absolut rendelkezést képezne, hanem e részben a társasági tagok vagy jogutódaiknak nyilt vagy hallgatólagos megállapodására van figyelemmel. (C. 348/1882. D. 30., 152. C. 1161/1904. Ü. L. 22., 32. és D. 97., 184. C. 543/1905. D. 97., 227. C. 1384/1903. Ü. L. 20., 44.)

Az üzletnek egészben activákkal és passivákkal valamelyik tagra, vagy harmadik személyre átruházása folytán a felszámolás szükségessége elesett. (C. 765/1889. D. 52., 100. és C. 617/1889. D. 52., 72.)

A felszámolást csakis az összes tagok egyértelmü megállapodása zárhatja ki. (C. 348/1882. D. 30., 152.)

Minthogy közkereseti társaság felszámolása csak az esetben rendelhető el, ha a felszámolásra a társasági tagoknak egymás között vagy a társaság hitelezőivel való viszonyánál fogva szükség van, mellőztetett a felszámolás, mert a társasági szerződés szerint a társaság megszünése esetén az egész üzleti vagyon az egyik tagot illeti, mig a másik tagnak csak meghatározott pénzösszeghez van igénye s mert nem nyert bizonyitást, hogy volnának a társaságnak oly kötelezettségei, melyekre nézve a társaság tagjai a kereskedelmi törvény 88. és 121. §-ai értelmében egyetemlegesen felelősek. (C. 543/1905. D. 97., 227.)

Miután a tagok a felszámolásnak kimondása után is még mindig megegyezésre juthatnak viszonyaiknak rendezése tárgyában, a felszámolásnak hivatalból elrendelése a feloszlást kimondó birói határozatban helyt nem is foghat. (C. 1557/1895. D. 72. 162.)

De ha a felbontási keresetben a felszámolás elrendelése már kéretett és a felszámolók személyét is peres felek a perben megvitatták, ez esetben a biróság a feloszlatás kimondása és a felszámolók kirendelése tárgyában egy itéletben határoz. (C. 150/1881. D. 27., 91. C. 1317/1904. K. J. 2., 395.)

A kereskedelmi törvény 108. §-a alapján felszámolásnak van helye akkor is, ha az egyik társtag elhalt, aki csak munkájával járult a társasághoz. (C. 590/1903. M. D. 9., 137.)

Valamely közkereseti vagy betéti társaság feloszlása és a felszámolás elhatározása után a kereskedelmi törvény 108., illetve 146. §-ai szerint fontos okokból a társasági tagok egyikének inditványára, a biróság rendelhet ugyan felszámolókat, azonban magát a felszámolást egyik társasági tagnak egyoldalu kérvényére a perenkivüli eljárásban biróilag elrendelni nem lehet. (C. 308/1890. P. T. 20., 45. C. 246/1889. Ü. L. 6., 16.)

A közkereseti társaság feloszlása után a felszámolás a biróság közbenjöttével is megejthető lévén, az ez iránybani perenkivüli eljárás hivatalból meg nem semmisithető. (C. 888/1906. K. J. 4., 279.)

A kereskedelmi törvény 108. §-ának második bekezdésében foglalt jogszabály, amely szerint a biróság rendelhet felszámolókat, akkor is alkalmazandó, ha az egyik társtag elhalálozván, ennek jogutódai nem tudnak közös képviselőben megegyezni. (C. 1571. 1902. M. D. 9., 139.)

A kereskedelmi törvény 108. §-ának második bekezdése kiterjed arra az esetre is, midőn az elhalt társasági tag jogutódjai közös képviselő személyében nem tudnak megállapodni. Ha tehát az elhalt társasági tag özvegye ugy is mint k. k. gyermekei t. és t. gyámja és a kiskoruak érdekei védelmére kiküldött gyámhatósági megbizott közös képviselő személyében megegyezni nem tudnak, a biróság a kereskedelmi törvény 108. §-a második bekezdése alapján jogositva van az elhalt társasági tag jogutódjai részére felszámolót kirendelni. (B. T. 139/v. 1903.)

A kereskedelmi törvény 108. §-ában emlitett jogutódok alatt csakis az egyetemleges jogutódok, nem pedig valamelyik tagnak engedményese vagy magánhitelező érthető, utóbbiak a felszámolási eljárásba és a felszámolók kirendelésébe be nem folyhatnak. (C. 732/1886. D. 45., 9.)

Fontos ok lehet a biróságra nézve, hogy valamelyik társasági tag a felszámoló tisztből kirekesztessék az, hogy a felbontási keresetre épen ő szolgáltatott okot. (C. 150. 1881. D. 27., 91. C. 348/1882. D. 30., 152).

A felszámolók nem a tagoknak, hanem a felszámolás tartama alatt is fennállónak vélt társaságnak a képviselői. (C. 918/1898. D. 82., 175.)

109. §. A felszámolói megbizás visszavonása a társasági tagok egyhangu határozata által történik: fontos okokból azonban valamelyik társtag inditványára a biróság által is történhetik.

A kereskedelmi törvény 109. §-ának azon rendelkezése, hogy a társasági tagok a felszámolói megbizást egyhangu határozattal visszavonhatják, nem absolut hatályu jogszabály, melytől a társaság tagjai el ne térhetnének. Ha tehát a feloszló kereskedelmi társaság tagjai és annak hitelezői között a felszámolás tekintetében oly értelmü megállapodás jött létre, hogy a felszámolást a hitelezők által választott társasági tagok által el nem mozditható felszámolók teljesitsék, ez a megegyezés, bár a hitelezők által választott felszámolók bejegyeztetése a társasági tagok megbizása alapján történik, elzárja a társaság tagjait attól, hogy ők a kirendelt felszámolókat vagy azok egyikét egyoldaluan elmozdithassák. (B. T. 760/1903.)

110. §. A felszámolók kirendelése a társasági tagok által a kereskedelmi czégjegyzékbe bevezetés végett, az illetékes törvényszéknél bejelentendő; kötelesek lévén egyuttal a felszámolók ugyanott aláirásaikat hitelesittetni vagy hiteles alakban bemutatni.[1]

Ha valamelyik felszámoló kilép, vagy meghatalmazása megszünik, e tény a kereskedelmi czégjegyzékbe bevezetés végett hasonlag bejelentendő.

A törvényszék köteles a társasági tagokat e határozatok megtartására, a 21. §-ban megállapitott pénzbirság mellett, hivatalból szoritani.

A felszámolók kinevezésének, kilépésének és a felszámolói meghatalmazás megszüntének harmadik személyek elleni joghatályára nézve a jelen törvény 9. és 19. §-aiban foglalt határozatok szolgálnak irányadóul.

111. §. Ha több felszámoló neveztetett ki, ezek, egyéb megállapodás hiányában, a felszámoláshoz tartozó cselekvényeket érvényesen csak együttesen végezhetik.

Miután a kereskedelmi törvény 111. §-a szerint oly esetben, midőn több felszámoló neveztetett ki, ezek egyéb megállapodás

[1] Illetékszabás 14. tétel *c)* pont.

hiányában csak együttesen végezhetik a felszámoláshoz tartozó cselekvényeket: ennélfogva abból, hogy a felszámolók egyike valamely követelésre fizetett, nem következik az, hogy a követelés vagy jog el van ismerve. (C. 470/1893. D. 64., 1.)

112. §. A felszámolók a folyó ügyleteket befejezni, a feloszlott társaság kötelezettségeit teljesiteni, künnlevő követeléseit behajtani és a társasági vagyont készpénzzé tenni tartozik; kötelesek egyuttal a társaságot biróság előtt és biróságon kivül képviselni. A társaság nevében egyezségre léphetnek, választott biróság iránt szerződhetnek és a függőben lévő ügyek befejezése céljából uj ügyleteket is köthetnek.

A társasági ingatlan javakat a felszámolók a társaság összes tagjainak beleegyezése nélkül csak nyilvános árverés utján adhatják el.

Aki beleegyezik abba, hogy követelése az adós társaság felszámolása utján nyerjen kielégitést, követelését a czég ellen a felszámolás előtt nem érvényesitheti. (C. 298. 904. K. J. 2., 517.)

A társaság feloszlása után, ha felszámolók vannak kirendelve, ezek csak a társaságnak harmadik személyekkel szemben fennálló igényeit, és nem a társtagoknak egymással szemben támasztott igényeit vannak hivatva érvényesiteni. Ebből következik, hogy az egyik társ a másik társ elleni igényét, akár a társascég nevében, akár saját személyében érvényesitheti. Abból a körülményből, hogy a czég nevében követelt összeg nem a felperesként fellépő társat, hanem a társascéget illeti, nem a felperességi jog hiánya, hanem az következik, hogy a czéget illető összeg letétbe tétele rendeltessék el. (C. 918/1898. D. 82., 175.)

A felszámoló perbeli jogképességét kifogásoló alperes köteles bebizonyitani, hogy a felszámolói minőség az erre vonatkozó megbizás visszavonása vagy azt megszüntető egyéb ok folytán a kereset meginditásakor már fenn nem állott. (C. G. 146/1893.)

A felszámolók törvényes hatásköréhez tartozik a felszámolás alatt álló üzlet folytatásához szükséges segédszemélyzetet felfogadni és annak járandóságát a felszámolási tömeget kötelezően megállapitani. (C. 3337. 1885. M. D., 103. G. D. 4., 323.)

A felszámolás célja a vagyon készpénzzé tétele és a hitelezők kielégitése; ez alá a fogalom alá esik a kinlevő követelésnek valamely hitelező részére saját követelése törlesztéseül engedményezése is és ez a kereskedelmi törvény által tiltva vagy korlátolva nincs. (C. 75/1904.)

A felszámolásnak a kereskedelmi törvény 112. §-ában körvonalozott czélja többé nem a kereskedelmi üzlet folytatása, hanem a feloszlott társaság vagyoni viszonyainak tisztába hozatala, vagyis az az eljárás lévén, mely alatt a folyó ügyletek befejeztetnek, a társaság kötelezettségei teljesittetnek, a kinnlevőségek behajtatnak és a társasági vagyon készpénzzé tétetik s uj ügyletek kötése is csak annyiban lévén megengedve, amennyiben azt a függőben lévő ügyletek lebonyolitása szükségessé teszi, a felszámolási eljárás ezen czéljából önként folyik, hogy a felszámolás alatt álló társaság részéről czégvezető, kinek jogköre a kereskedelm törvény 38. §-a értelmében kereskedelmi ügylet folytatásával járó biróság előtti és biróságon kivüli minden ügyletre és jogcselekményre, tehát a felszámolás czéljával kapcsolatba sem hozható uj ügyletek kötésére is kiterjed és amely jogkör a kereskedelmi törvény 39. §-a értelmében harmadik személyek irányában korlátozást egyáltalán nem tűr, ki nem rendelhető. (B. T. 459/1903.)

A czégvezető, ha a társaság felszámolás alá kerül és mint felszámoló alkalmaztatik, a czégvezetői szerződésben kikötött javadalmazásra nem tarthat igényt. (C. 707/1905.)

113. §. A felszámolók üzletkörének korlátozása harmadik személyek irányában joghatálylyal nem bir.

114. §. A felszámolók aláirásaiknál, a felszámolási viszony kitüntetése és saját neveik hozzácsatolása mellett, a társasági czéget használni tartoznak.

115. §. A felszámolók az esetben is, ha biróilag lettek kinevezve, az üzletvezetésnél a társasági tagok egyértelmü határozatait foganatositani tartoznak, ellenkezőleg ezért a társasági tagoknak felelősek.

Felszámolás alatt is irányadó a felszámolásból kizárt tagokra nézve a kereskedelmi törvény 83. §-ának szabálya. Ha a felszámoló eljárása által (követelésnek árverésen történt eladása) a társaság tagjainak kárt okozott, ezért a felszámolás befejezése után felelősségre vonható ugyan, de a felszámolás tartama alatt a felszámoló elmozditásának csak akkor van helye, ha a társaság tagjait szándékosan vagy vétkesen megkárositja, vagy ha a felszámolási teendők végzésére képtelen. (B. T. 259/1904.)

116. §. A felszámolók a társasági pénzeket, amennyiben azok később lejárandó tartozások, vagy az egyes tagokat a végkielégitésnél illetendő igények fedezésére nem szükségesek, a társasági tagok közt előlegesen felosztani tartoznak.

117. §. A felszámolók feladatához tartozik a társasági tagok közt a végkiegyenlitést eszközölni.

Az e körül felmerülő vitás kérdések azonban birói elintézés tárgyát képezik.

A közkereseti társaság feloszlatása esetében a vagyoni állapot nem a kereset kézbesitése napján létező, hanem a felszámolás idejében létező állapot szerint határozandó meg, mert a kereskedelmi törvény 105. §-a csak kizárás esetében alkalmazható. (C. 886/1900. M. D. 9., 139.)

Az a körülmény, hogy a czégbiróság a társaság feloszlásának birói itélettel történt kimondása után a felszámolás keresztülvitele és e részben a társasági tagok közt keletkezendő vitás igények elintézése tárgyában perenkivüli uton belebocsátkozott, becslést és átadást foganatositott, az eljárásnak hivatalból megsemmisitésére nem vezethet. (C. 888/1906. K. J. 4., 279.)

118. §. Ha valamelyik tag oly dolgokat hozott a társaságba, melyek ennek tulajdonába mentek át, a társasági vagyonból e dolgok nem természetben adatnak vissza, hanem azon értékben térittetnek meg, melyben azok megállapodás szerint átvétettek.

Amennyiben az érték iránt megállapodás nem történt, azon érték téritendő meg, melylyel a társaság tulajdonába átment dolgok a behozatal idejekor birtak.

A tagok által a tulajdonjognak fentartásával a társaságba adott tárgyak a felszámolás befejezése előtt vissza nem követelhetők. (C. 799/1902. M. D. 4., 141. G. D. 4., 327.)

A felszámolók a társasághoz meghatalmazási viszonyban állván, az ő megállapitásuk ugyanazon tekintet alá esik, mintha azok maguktól a tagoktól származnának — ezzel szemben az azt kifogásoló köteles bizonyitani, hogy a felszámolók jelentése a valóságnak meg nem felel. (C. 202/1904. M. D. 9., 142.)

119. §. A felszámolási eljárás tartama alatt, ugy a társaságnak harmadik személyek elleni, mint a társasági tagoknak egymás közti jogviszonyaira nézve, a jelen czim második és harmadik fejezeteinek szabályai szolgálnak irányadóul, amennyiben azok a jelen fejezet határozataival és a felszámolás természetével nem ellenkeznek.

A társaságot illető kézbesitések érvényességére elegendő, ha azok a felszámolók valamelyikének kezeihez történnek.

Alperesnek azt a kifogását, hogy a kereseti igényt csak a társas czég és nem felperes érvényesitheti, mellőzni kellett, mert a kereskedelmi törvény 115., 117. §-aiból kifolyólag a társaság feloszlása után még akkor is, ha felszámolók vannak kirendelve, amit a jelen esetben egyik fél sem állit, ezek csak a társaságnak harmadik személyekkel szemben támasztott igényét érvényesiteni vannak hivatva. Ebből következik, hogy az egyik társ a másik társ elleni igényét akár a társas czég nevében, akár saját személyében érvényesitheti, és hogy abból a körülményből, hogy a czég nevében követelt összeg nem a felperesként fellépő társat, hanem a társas czéget illeti, nem a felperesi jog hiánya, hanem az következik, hogy a czéget illető összeg letétbe tétele rendeltessék el. (C. 919/1898. D. 82., 175.)

120. §. A felszámolás befejezése után a feloszlott társaság könyvei s egyéb iratai megőrzés végett valamelyik társtagnak, vagy egy harmadik személynek adatnak át. Ha a tagok a választás iránt meg nem egyezhetnek, a könyvek és iratok gondviselőjét, a felek valamelyikének inditványára, az illetékes törvényszék nevezi ki.

A társasági tagok és ezek jogutódai a könyveket és iratokat azontul is megtekinthetik és használhatják.

Az a körülmény, hogy valamely feloszlott közkereseti társaság könyvei megőrzés végett valamelyik társtagnak, egy harmadiknak, vagy az illetékes törvényszéknek adatnak át, ha a társaság valamely tagja ellen a társasági viszonyból eredő per indittatik, e társasági tagot a könyvek felmutatása iránti kötelezettsége alól fel nem oldja. A közkereseti társaság könyveinek tartalma a társaság tagjainak egymás közötti jogviszonyaira nézve egymás ellenében teljes bizonyitékot nyujt, ha csak a bejegyzések helytelensége vagy valótlansága nem bizonyittatik. (C. G. 3/1905. D. 97. 331. U. L. 22., 28.)

VI. FEJEZET.

A társasági tagok elleni keresetek elévülése.

121. §. Az egyes tagok ellen a társaságot terhelő igények alapján támasztható keresetek, amennyiben bizonyos követelésekre nézve törvényesen rövidebb elévülés megállapitva nincsen, a társaság feloszlásától, vagy a társasági tag kilépésétől, vagy végre ennek kizárásától kezdve öt esztendő alatt évülnek el.

Ezen elévülési idő azon naptól számittatik, melyen a társaság feloszlása vagy az egyes tag kilépése vagy ennek kizáratása a kereskedelmi czégjegyzékbe történt bevezetés alapján közzététetett. Amennyiben azonban a követelés az érintett bevezetés közzététele után jár le, az elévülési idő a követelés lejáratával; még le nem járt, de felmondási időhöz kötött követeléseknél pedig, a felmondásra való tekintet nélkül, a felmondási idő leteltével, mely idő a közzététel napjától számitandó, veszi kezdetét.

Ha a hitelező egyezséget köt az azelőtti közkereseti társaságból létesült egyéni czéggel és annak egyedüli tulajdonosával, az egyezség hatálya az ugyanazon czég alatt korábban fennállott, de az egyezség kötésekor már nem létező közkereseti társaság kilépett tagjára ki nem terjed. — Az egyik egyetemleges adóstárs javára eszközölt elengedés a többi adóstárs kötelezettségét rendszerint meg nem szünteti. (C. 209/1905. H. D. 1., 27. K. J. 3., 158.)

A közkereseti társaságból kilépett tag részére a társaságban bennmaradt vagyoni betétének kifizetése iránt a többi tagok részéről vállalt kötelezettség is az elévülés szempontjából a kereskedelmi törvény 121. §-ának tekintete alá esik. (C. 1076/1899. Ü. L. 17., 5.)

Amennyiben a közkereseti társaság feloszlása, vagy az egyes tag kilépése, vagy ennek kizáratása a kereskedelmi czégjegyzékbe be nem vezettetett és közzé nem tétetett: a kereskedelmi törvény 121. §-ában megállapitott elévülést a társaság hitelezői ellenében érvényesiteni nem lehet, habár igazoltathatnék is, hogy ezen tények az utóbbiak előtt mindazáltal ismeretesek voltak, és illetve, hogy azokról a társaság, vagy az illető tag által magánuton különben is értesitve lettek. (C. 48/1882. 30., 29. C. 1193/1882. M. 4., 103.)

A kereskedelmi törvény 121. §-ában előirt elévülés a csődmegszüntető hirdetmény közzétételétől számitott 5 év alatt áll be akkor is, ha a csőd elrendelése és megszüntetése a czégjegyzékbe be nem vezettetett. (C. 1838/1896. Gr. 1., 57. Azonos 1348/1896. M. 9., 253.)

A csőd folytán nevezett közkereseti társaság magánál a törvény rendeleténél fogva feloszlott és épp azért, mert ezen törvények szerint a feloszlás a csődnek szükségszerü következménye, a csődnyitás közzétételével a feloszlás is közhirré tétetett. Ezeknél fogva és tekintettel arra, hogy a kereskedelmi törvény 121. §-a a közkereseti társaság feloszlásának nemei közt különbséget nem tesz, felperesnek azon kifogása, hogy a törvényhely, illetve a kereskedelmi törvény egész 6-ik fejezete a jelen esetre nem lenne alkalmazható, figyelembe nem vétethetvén, alperes elévülési kifogásának helyt adni kellett, miután az idézett §-ban jelzett határidő lejárt. Nem lehet ugyan eme elévülési határidőt a csődnyitási hirdetmény napjától számitani; mert a törvény a közkereseti társaság hitelezőinek csak egyes esetekben ad jogot a tagok ellenében, azt rendelvén, hogy a hitelezők a tagok magánvagyonából csak azon esetben és csak annyiban igényelhetnek kielégitést, ha és amennyiben a társasági vagyonból kielégitést nem nyertek. Ebből következik, hogy felperes mindaddig nem volt jogositva alperes ellen fellépni, míg a feltétel be nem állott, tehát a csőd megszüntetéséig. Az elévülés is tehát ettől az időtől számitandó. (C. 143/1885. D. 40., 313. C. 709/1895. Ü. L. 13., 20. C. 326/1897. P. T. 34., 21.)

A közkereseti társaság csődjében a tagok elleni kereseti jognak a kereskedelmi törvény 121. §-ában meghatározott elévülése szünetel. (C. 1336/1904.)

Ellenkező: A közkereseti társaság az ellene nyitott csőd következtében, a kereskedelmi törvény 98. §. 1. p. szerint, magánál a törvény rendeleténél fogva feloszlik. A kereskedelmi törvény 121. §-a értelmében pedig a közkereseti társaság egyes tagjai ellen a társaságot terhelő igények alapján támasztható keresetek elévülése tekintetében nem a társaság czégének megszüntetése (törlése), illetve a társas czég megszünésének közzététele, hanem a társaság feloszlása s ennek közzététele bir jelentőséggel. A kereskedelmi törvény 121. §-a szerinti elévülési határidő tehát a társasági csőd megnyitásával egybeeső feloszlástól számitott 5 év alatt telik le. (C. 1145/1905. H. D. 1., 34.)

Az »F. testvérek« közkereseti társaság az ellene nyitott csőd következtében a keresk.

törvény 98. §-ának I. pontja szerint magánál a törvény rendeleténél fogva feloszlott, s épen ezért, mert a törvényszerü feloszlás a csődnek törvényszerü következménye volt, a csődnyitásnak közzétételével egyuttal a közk. társ. feloszlása is közzé volt téve. A keresk. törv. 121. §. értelmében pedig a közkereseti társ. egyes tagjai ellen a társaságot terhelő igények alapján támasztható keresetek elévülése tekintetében nem a társaság czégének megszünte (törlése), illetve a társas czég megszünésének közzététele, hanem a társaság feloszlása és ennek közzététele bir jelentőséggel. (Szegedi T. 2317/1905.)

Részletekben visszafizetendő kölcsönöknél az elévülés csak az utolsó részlet lejáratától számitható. (C. 48/1882. D. 30., 29.)

122. §. Ha a társaságnak felosztatlan vagyona marad, a társasági hitelezők e vagyonból az előbbeni §-ban megállapitott elévülési idő után is követelhetnek kielégitést.

A megszünt közkereseti társas czég is bir kereshetőségi joggal oly követelésre nézve, mely a társaság fennállása idején keletkezett. (C. 707/1899. M. D. 9., 145.)

Az időközben megszünt közkereseti társaság volt tagja feltétlenül birván kereseti jogosultsággal a társaság követelései behajtására, kereseti joga megállapitandó, ha ő az üzletet személyesen átvette, azt azonban nem bizonyitotta, hogy a követelés reá ruháztatott. (C. 311/1902. J. 21., 40.)

A megszünt közkereseti társas czégről, annak volt tagjára átszállott jogot amaz érdeknél fogva, melylyel az a volt tagok mindenikére bir, bármelyik volt czégtag érvényesiteni jogositva van. Ez a jog engedményezhető és az engedményest a perujitás iránt a felléphetési jog megilleti, mert az a kérdés, hogy a perujitási keresetben előterjesztett marasztalási kérelemnek a másik volt czégtag kifejezett hozzájárulása nélkül mennyiben adható hely, a per érdemére tartozik. (C. 61/1900.)

Ha a közkereseti társaság a per inditása után megszünik s a tagok a követelések felett megosztoznak; az egyik tag a társaság részéről már a megosztozás előtt korábban meginditott pert jogosult saját nevében az őt illető hányad tekintetében továbbfolytatni akkor is, ha a másik tag a pert maga részéről továbbvinni nem hajlandó. S ez nem is esik a meg nem engedett keresetváltoztatás fogalma alá. (C. 1400/1900.)

A czégjegyzékből kitörölt társaság is marasztalható, mert lehet még felosztatlan vagyona. (C. 1517/1904. K. J. 3., 38.)

A kereskedelmi törvény 122. §-a szerint, ha a feloszlott társaságnak vagyona maradt, ebből a társaság hitelezője kielégitést követelhet; következésképen olyan esetben, a mikor a társaság hitelezője a társaságot ennek feloszlatása előtt idézte perbe és a társaság csak a per folyamán oszlik fel, mi sem áll utjában annak, hogy a társaság továbbra is alperesként tekintessék és esetleg elmarasztaltassék. (C. G. 72/1901. M. D. 9., 145. G. D. 4., 329.)

123. §. A kilépett vagy kizárt társasági tag javára folyó elévülési idő nem szakittatik félbe oly jogcselekmény által, mely a fennálló társaság, vagy ennek egy másik tagja ellen történik.

A felszámolás tartama alatt folyó elévülési idő, a társaság egyes tagjaira nézve, csak oly jogcselekmény által szakittatik meg, mely a felszámolók ellen intéztetik.

Oly jogcselekvénynek, mely által az elévülés félbeszakittatik, egyedül a kereset meginditása tekintetik.

A megszünt társaság ellen inditott kereset nem bir az elévülést félbeszakitó hatálylyal sem a társaság, sem a tagok irányában. (C. 294/1900. Gr. 3., 78.)

124. §. A jelen fejezetben megállapitott elévülés kiskoru, gondnokság alatti és jogi személyek ellen is hatályos.

KILENCZEDIK CZIM.

Betéti társaság.

125. §. Betéti társaság keletkezik, ha a közös czég alatt folytatott kereskedelmi üzletnél a társak közül egy vagy több (kül-) tag csak kikötött vagyonbetételével felelős, mig ellenben egy vagy több (bel-) tagot korlátlan és egyetemleges felelősség terhel.

A beltagokra nézve, ha ezek többen vannak, a társaság egyszersmind közkereseti társaságnak tekintetik.

A társasági szerződés érvényességéhez sem okirat szerkesztése, sem más alakszerüség nem szükséges.

Betéti társaság keletkezésének elengedhetetlen feltétele, hogy a kereskedelmi üzlet

közös czég alatt folytattassék s hogy a kültagnak kültagi minősége s vagyoni betétének összege megállapittassék. (C. 1002/1899.)

Ha a beltagok egyike társas czég, ugy ez a bejegyzett czéget változtatás nélkül tartozik használni a betéti társaság czégében is. (C. 27/1902. D. 90., 102.)

Az a körülmény, hogy a peres felek közt létrejött betéti társaság a czégjegyzékbe nem lett bevezetve, hanem a szóban lévő társas üzlet csupán alperes egyéni czége alatt vezettetett be a czégjegyzékbe, a felek közt létrejött betéti társaság tagjainak egymásközti jogviszonyán és a szerződő felekre nézve az *A)* alatti szerződés tartalma szerint betéti társaságnak minősülő társaság ebbeli jellegén mit sem változtat. (B. T. 2077/1896.)

Ha valamely betéti társaság beltagjai között a természeti személyeken kivül egy más kereskedelmi társaság is van, ennek az utóbbi társaságnak a megszünte a betéti társaságnak további fennállásának tekintetében azzal a következménynyel jár, amelyet a kereskedelmi törvény a betéti társaság valamely beltagjának halála esetére előir. (C. 488/1900. D. 87., 97.)

A betéti társaság beltagja a társaság tartozásáért korlátlanul felelős lévén, mindenki, kinek a társaság ellen követelése van, jogosult ezt a követelést akár a társaság, mint ilyen, akár annak beltagja ellen érvényesiteni. (B. T. 1785/1893.)

A betéti társaság ellen hozott marasztaló itélet alapján a társaság tagjai ellen inditott perben a tagok védekezése nem irányulhat arra, hogy maga a társaság tartozott-e a kereseti összeggel ? (C. G. 11., 902.)

A betéti társaság kültagja saját személyében nem perelhető a társaság kötelezettségeiért, csak ha bizonyittatik, hogy betétét be nem fizette. (C. 1717/1904. K. J. 3., 63.)

Azok a tények, hogy alperes a közadós üzletének vitelébe befolyt és annak menetét az üzletben könyvelői minőségben alkalmazott bizalmi emberei által és személyesen is ellenőrizte, továbbá, hogy a szóban lévő összegek után ellenszolgáltatásul a kamaton kivül az üzlet nyereségének 1/4-át kikötötte, nem alkalmasak a betéti társasági viszony megállapitására, mert a kereskedelmi törvény 125. és 126. §-ai szerint a betéti társaság keletkezésének elengedhetetlen feltétele az, hogy a kereskedelmi üzlet közös czég alatt folytattassék és hogy a kültagnak kültagi minősége, ugy vagyoni betételének összege, megállapittassék. Ezen törvényes ismérvek nélkül betéti társaság nem alakulhat. (C. 1002/1899. D. 57., 98.)

A kereskedelmi törvény 125. §. értelmében betéti társaság csak közös czég alatt folytatott kereskedelmi üzletnél keletkezhetik, a jelen esetben tehát, minthogy a K. M. és P. A. között létrejött szerződés szerint nevezettek csak az iránt léptek megegyezésre, hogy a K. czége alatt addig is fennállott üzletet a régi — tehát nem közös — czég alatt P. A. pénzzel és munkájával segiti, betéti társaság nem keletkezett, minélfogva P. A. K. M.-nak csak titkos társaképpen jelentkezik, ki ennélfogva csak a K. M.-al magával áll jogviszonyban, de e viszonynál fogva harmadik személyekkel szemben sem jogokat nem nyerhet, sem kötelezettséggel nem terhelhető az állandó üzletben való titkos részvétel által, a nyilt üzlettel biró tag és a titkos tag között létrejött társulat nem tartozván a kereskedelmi törvény által ismert tulajdonképpeni kereskedelmi társaságokhoz. (C. 1079/1891. Azonos 1191/1890. M. 4., 104. Ü. L. 91., 37.)

Az a körülmény, hogy az üzlet tulajdonosának kölcsön adott összeg után kamatként az üzleti nyereségnek egy hányada köttetett ki és a kölcsönadónak biztositékul czégjegyzési jogosultság engedélyeztetett, még nem állapitja meg, hogy az illető betéti társasági tagként lépett be az üzletbe. (C. 1193/1894. K. J. 2., 53.)

Minthogy a kereskedelmi törvény a csendestárs fogalmát nem ismeri, az, aki valamely betéti társaságba csendes társként lép be és abba betétet hoz : ugy tekintendő, mint a betéti társaságnak kültagja, aki elmulasztotta magát bejegyeztetni. — Ha a felek a veszteségben való részesülést kifejezetten ki nem zárták, ugy a nyereségben való részesülésnek a társaság jogi természetéből folyó következménye az, hogy a társaság a veszteségben is résztvesz. (C. 212/1895. D. 99.)

(Lásd a csendes társaságokra vonatkozó határozatokat a 61. §-nál.)

126. §. A betéti társaság alakitása a társasági tagok által az üzlet megkezdésekor, a kereskedelmi czégjegyzékbe bevezetés végett, a 65. §. határozata szerint illetékes törvényszéknél bejelentendő.

E bejelentésnek magában kell foglalni :

1. a beltagok nevét, polgári állását és lakhelyét ;

2. minden kültagnak nevét, polgári állását és lakhelyét, s annak mint ilyennek megjelölését ;

3. a társaság czégét és székhelyét ;

4. minden egyes kültag vagyonbetételének összegét.

E bejelentés a kereskedelmi czégjegyzékbe egész kiterjedése szerint bevezetendő, s azt a társaság összes tagjai az

illetékes törvényszéknél személyesen aláirni, vagy hitelesitett alakban bemutatni tartoznak.

A betéti társaság közzétételekor a kültagok neveit, polgári állását, lakhelyét és vagyonbetétük összegeit tárgyazó adatok csak az érdekeltek kivánságára említtetnek fel.

127. §. A betéti társaság azon törvényszéknél is bejelentendő, melynek kerületében fiókteleppel bir.

A bejelentés tartalmára és alakjára nézve az előbbeni §. rendeletei szolgálnak irányadóul.

128. §. A társaság képviseletére jogositott beltagok azon törvényszéknél, melynek területén a társaságnak székhelye van, továbbá azon törvényszéknél, amelynek területén a társaság fióktelepel bir, czégjegyzéseit hitelesittetni, vagy azokat hitelesitett alakban bemutatni tartoznak.

129. §. A törvényszékek a 126., 127. és 128. §-okban foglalt rendeletek megtartására a társaság beltagjait, a 21. §-ban megállapitott pénzbirság mellett, szoritani tartoznak.

130. §. Ha valamely fennálló betéti társaság czége megváltozik, vagy ha a társaság székhelyét változtatja, e tények a társasági tagok által a kereskedelmi czégjegyzékbe bevezetés és a 126. §. értelmében eszközlendő közzététel végett az illetékes törvényszéknek bejelentendők. E bejelentés eszközlésére a törvényszék a beltagokat, a 21. §-ban megállapitott pénzbirság mellett, szoritani tartozik.

A közzétételnek harmadik személyek elleni joghatályára nézve irányadóul a jelen törvény 9. és 19. §-aiban foglalt határozatok szolgálnak.

131. §. Ha egy fennálló betéti társaságba uj kültag lép, e tényt a társaság tagjai, a kereskedelmi czégjegyzékbe bevezetés és a 126. §. határozatainak megfelelő közzététel végett, az illetékes törvényszéknél bejelenteni tartoznak.

132. §. A társasági tagoknak egymás közti viszonyaira nézve mindenekelőtt a társasági szerződés szolgál irányadóul. Amennyiben abban a tagok jogviszonyai iránt intézkedés nem foglaltatik, a következő §-okban megállapitott eltérésekkel, a közkereseti társaság tagjainak egymás közti jogviszonyait szabályozó intézkedések nyernek alkalmazást.

Midőn valamely betéti társaságba uj tag lép be, annak társaságba való belépéséhez a társaság összes tagjainak, tehát a kültagnak is, beleegyezése feltétlenül szükséges. (B. T. 4234/1891. D. 58., 371.)

A kereskedelmi törvény 132. §-a szerint a társasági tagok egymás közötti viszonyaira nézve a társasági szerződés szolgálván irányadóul, a kültag magánhitelezőjével szemben sikeresen vitatható az, hogy a lefoglalt betét nem a kültag, hanem az igénylő harmadik személy tulajdona. (C. G. 557/1902. M. D. 9., 147.)

133. §. A társasági üzletvezetés a személyesen felelős tagot vagy tagokat illeti.

A kültag az üzletvezetésre sem jogositva, sem kötelezve nincsen és a beltagoknak az üzletvezetésre vonatkozó cselekvényeit tiltakozásával nem gátolhatja.

A betéti társaságnak az üzletvezetésre egyedül jogositott beltagjának az üzlet rendes fogalma körén kivül eső cselekvénye is kötelezi a betéti társaságot, ha nem bizonyittatik, hogy a beltag saját nevében járt el, és ha másrészt bizonyittatik, hogy cselekvénye a betéti társaság érdekében történt. (C. 373/1901. M. D. 9., 148. G. D. 4., 338.)

A kereskedelmi törvény 77., 132. és 133. §-ai szerint nincs kizárva az, hogy a betéti társaságnak ne valamennyi tagja legyen az üzletvezetéssel megbizva. (C. G. 501/1903. M. D. 9., 148.)

134. §. A jelen törvény 74. §-ában foglalt korlátozások a kültagokra nem terjednek ki.

135. §. Minden kültag követelheti, hogy vele az évi mérleg másolatban közöltessék, jogában állván egyuttal a mérleg helyességét, a társasági könyvek és egyéb iratok alapján, megvizsgálni.

A kültag a 83. §-ban megállapitott jogokra igényt nem tarthat ugyan,

mindamellett az illetékes törvényszék, a kültag kérelmére, fontos okokból a mérlegnek vagy egyéb adatoknak közlését, ugyszintén a társasági könyveknek és iratoknak felmutatását bármikor elrendelheti.

Az, hogy a betéti társaság tagjait minő jogok illetik meg, a kereskedelmi törvény I. rész 9. czimében van tüzetesen kijelölve, itt pedig a betéti társaság tagjának nincs megadva az a jog, hogy egyéb kérelemmel nem kapcsolatosan a társaság üzletkezelésének szakértők által való megvizsgálását követelhesse. (C. 91/1892. D. 60., 152.)

A kültagnak a mérlegnek s egyéb adatoknak közlésére vonatkozó kérelem előterjesztése a kereskedelmi eljárás 43. §. *c)* pontjából kitünőleg perenkivüli utra tartozik; mindezekből folyólag felhivónak, mint kültagnak elsősorban a mérlegnek és egyéb adatoknak közlését, a társasági könyvek és iratoknak felmutatását peren kivül kellett volna kérnie, de felhivottól számadást csak másodsorban, vagyis abban az esetben volna joga követelni, ha a társasági könyvek és az ezek alapján készült mérleg a kezelésről teljes felvilágositást nem nyujtanának, már pedig az előbb emlitett jogával felhivott nem élt, számadást tehát ezuttal nem követelhet. (B. T. 2077/1896. U. L. 13., 43.)

A betéti társaság kültagja nem követelhet számadást felhivás utján a beltagtól, hanem a mérleg megtámadásával kereset alakjában tartozik jogait érvényesiteni és pedig akkor is, ha a betéti társaság mint egyéni czég van bejegyezve, mert a társaság jellegét nem a czime, hanem a társaság adja meg egymással szemben, és pedig a megszünte után is. (C. 1302/1896. M. D. 9., 149. G. D. 4., 331.)

A nyereményjutalékra jogosult segéd (commis intéressé) nem tekinthető betéti társasági kültagnak és ennélfogva peren kivüli eljárással nem követelheti a mérleg közlését és az üzleti könyvek felmutatását. (C. 425/1898. M. D. 9., 149.)

A kereskedelmi törvény 135. §-ára alapitott kérelem perenkivüli eljárásra tartozik. (C. 773/1893. M. D. 9., 149. G. D. 4., 336.)

A kereskedelmi törvény 135. §-ára alapitott kérelem, ha annak kapcsán a kereskedői mérlegben tüzetesen felsorolt egyes tételek beszámithatósága is támadás tárgyát képezte, mint a felek közötti vitás jogkérdésnek eldöntésére irányuló, perenkivüli uton el nem birálható. (C. 773/1893. M. D. 9., 149. G. D. 4., 336.)

Azon jogok, melyeket a betéti társaság kültagja a kereskedelmi törvény 135. §-a alapján gyakorolhat, a betéti társaságra nézve, mely ellen azon jogok gyakorolhatók, oly kötelezettséget képeznek, melyek már tárgyuknál fogva a társaság kereskedelmi üzletének folytatásával járó kötelezettségek jellegével birnak; a czégvezetőnek a kereskedelmi törvény 38. §-ában meghatározott hatásköre szerint pedig a czégvezetői megbizás a kereskedelmi üzlet folytatásával járó ügyletek és jogcselekvények tekintetében minden különös meghatalmazást pótolván, lényegileg a kereskedelmi törvény 135. §-ára alapitott, a fenforgó keresetre hozott idéző végzésnek a keresetben alperesként perbe idézni kért bejegyzett czég képviseletében ennek bejegyzett czégvezetője kezéhez történt kézbesitése a perrendtartás 259. §-a értelmében alperes czégre nézve feltétlenül kötelező hatálylyal bir. (C. 773/1893. és 774/1893. M. D. 9., 150. G. D. 4., 336.)

136. §. A jelen törvény 84., 85. és 86. §-ainak a kamatokra, a nyereség vagy veszteség megállapitására, a kamatok és a nyereség felvételére vonatkozó intézkedései a kültagokra is, de azon megszoritással nyernek alkalmazást, hogy ezek a veszteségben egyedül befizetett vagy hátralékos betételeik erejéig részesülnek.

A kültag a már felvett kamatot és jutalékot későbbi veszteségek miatt visszafizetni nem tartozik ugyan, de ha eredeti betétele veszteségek folytán csökkent, évi nyereség-jutaléka azok fedezésére fordittatik.

A betéti társaság kültagja a társaságtól betétele után kamatot akkor is követelhet, ha ez által betéte csökkentetik; azonban a kamatok nem az eredeti betétek, hanem a mindenkori vagyonilletőség után számitandók. (C. 1047/1884. D. 39., 242. és C. 440/1888. D. 49., 234. C. 745/1900. M. D. 9., 150.)

137. §. Ha a nyereség és veszteség mikénti felosztása iránt megállapodás nem történt, azt esetleg szakértők meghallgatása mellett a biróság határozza meg.

138. §. A társasági viszony joghatálya harmadik személyek irányában azon időponttal kezdődik, midőn a betéti társaság felállitásának a kereskedelmi czégjegyzékbe történt bevezetése közzététetett, illetőleg a társaság üzletét megkezdette (87. §.).

Annak kikötése, hogy a társaság ne a közzététellel, hanem egy későbbi időponttal vegye kezdetét, harmadik személyek irányában joghatálylyal nem bir.

Ha a társaság az érintett közzététel előtt kezdi meg üzletét, a kültag a közzétételig keletkezett társasági kötelezettségekért harmadik személyek irányában beltagként felelős, amennyiben igazolni nem képes, hogy azok korlátolt felelősségéről tudomással birtak.

A betéti társaság saját czégje alatt perbe idézhető akkor is, ha czége nincs bejegyezve. (C. 1422/1893. — Azonos 1583/1893. M. D. 9., 152.)

139. §. A kültag a társasági kötelezettségekért csak betételével, vagy, amennyiben ezt még be nem fizette, a kikötött összeggel felelős.

A betételt a társaság fennállása alatt sem egészben, sem részben visszafizetni, sem elengedni nem szabad. Kamatokat a társaság a kültagoknak csak annyiban fizethet, amennyiben ezáltal az eredeti betétel nem csökken.

A kültag a veszteség által csökkent betételének kiegészitéséig sem kamatot, sem nyereséget fel nem vehet.

A társaság kötelezettségeiért a kültag személyesen csak akkor és annyiban felelős, ha és amennyiben a társaságtól ezen §. rendelete ellenére fizetéseket kapott; mindazonáltal ily esetekben sem kötelezhető azon kamatok és nyereség visszafizetésére, melyet a jóhiszemüleg készült mérleg alapján jóhiszemüleg felvett.

A betéti társaság hitelezője által a kültag ellen inditott keresettel szemben a kültagot terheli annak bizonyitása, hogy a betétét befizette. (B. T. II. G. 104/1906. Ju. 4., 562.)

A kereskedelmi törvény 139. §-ának utolsó bekezdésében foglaltak szerint a kültag a társaság kötelezettségeiért személyesen is felelős azon kamatfizetésekért, melyeket eredeti betétének csökkentésével az idézett szakasz rendelkezése ellenére felvett, és igy csőd esetében a hitelezőkkel állván szemben, a csődtömegből betéte után őt a 136. §. értelmében megillető kamatot nem követelheti. (C. 745/1900. Gr. 3., 89.)

A 139. §. utolsó bekezdésének figyelembe vételével a társaság — harmadik személyek irányában is hatályosan — a kültagnak kamatot csak annyiban fizethet, amennyiben ez által az eredeti betétel nem csökken, a kültag pedig ugyancsak harmadik személyek irányában is hatályosan veszteség által csökkentett betételének kiegészitéséig kamatot fel nem vehet, ha pedig, mihez a 136. §. értelmében a társaság irányában kétségtelen joga van, a kamatot veszteség esetében is felveszi s ez által betételét csökkenti azon jogot, hogy a társaság tartozásaiért csak betétele erejéig felelne, elveszti s a kereskedelmi törvény 139. §. utolsó bekezdésében emlitett eset kivételével, ugy harmadik személyek irányában, valamint a netalán helyette fizetett beltag irányában is, eredeti betétele erejéig személyesen felelős lesz. Ha a kültag betéti tőkéje üzleti veszteség által csökken, mely üzleti veszteség a kereskedelmi törvény 84. §-ához képest mindenkor a társasági tagokat illető kamatoknak előzőleg számitásba vétele után állapitandó meg, a kültag kivételi jogának megszoritása nélkül szerződő beltagok a kereskedelmi törvény 139. §-ára sikerrel egyáltalán nem hivatkozhatnak. (1047/1884. D. 39., 242.)

A kültagok a társaságtól kamatokat akkor is igényelhetnek, ha ezáltal eredeti betételük csökkentetik is, s akaratuk ellenére kamataik a veszteség által csökkent eredeti betételük kiegészitésére nem fordithatók. A beltagok a kültagok évi kamatjutalékaiért is személyesen és egyetemlegesen felelősek; ellenük tehát a kültagoknak e kamatjutalékok iránt közvetlen (a társaság, mint ilyennek mellőzésével érvényesithető) és egyetemleges marasztaltatásukra irányozható kereseti joguk van. (Dt. u. f. XXI. 234.)

140. §. Ki valamely fennálló kereskedelmi társaságba mint kültag lép, a társaságnak addig keletkezett kötelezettségeiért az előbbeni §. határozata szerint felelős, akár történt a társasági czégben változás, akár nem.

Az ezzel ellenkező szerződés vagy későbbi megállapodás harmadik személyek irányában joghatálylyal nem bir.

Az, aki valamely már fennálló kereskedelmi társaságba mint kültag lép, a társaságnak addig keletkezett kötelezettségeiért felelős lévén, a betéti társasággá átalakult közkereseti társaság előbbeni kötelezettségeiért a betéti társaság is felelős. (C. 33/1902. M. D. 9., 153. G. D. 4., 338.)

141. §. A betéti társaság részére jogokat és kötelezettségeket a beltagok cselekvényei állapitanak meg.

A társaságnak biróságok előtti képviseletére, s a kézbesitésekre nézve a 93. §. rendeletei szolgálnak irányadóul.

Ha a kültag a társaság részére ügyleteket köt, anélkül, hogy határozottan kijelentené, miszerint czégvezető vagy meghatalmazotti minőségben jár el: a megkötött ügyletekért beltagként felelős.

A betéti társaság helyesen van perbe idézve a társaság ellen intézett keresettel s nem szükséges a beltagok ellen személyesen fellépni. (C. 774/1893. M. D. 9., 152.)

Felperes a kereseti összeget az alperes czég beltagjának megőrzés végett átadta, kérdés, hogy a kereseti összegért terheli-e az alperes csődtömeget, amelynek K. Ignácz egyedüli beltagja volt, felelősség vagy sem. E részben nem lévén vitás, hogy K. Ignácz az alperes betéti társaságnak az üzletvezetésre egyedül jogositott tagja volt, ebből folyóan az vélelmezendő, hogy a nevezett K. Ignácz a felperestől megőrzés végett átvett összegeket az alperes társaság nevében vette át, ezzel a vé elemmel szemben pedig az alperesnek állott volna kötelességében bizonyitani, hogy a nevezett K. Ignácz ezeket az összegeket nem a társaság, hanem saját nevében vette át. (C. 373/1901. M. D. 9., 154. G. D. 4., 338.)

142. §. A kültag neve a társasági czégbe fel nem vétethetik; ha ez mégis megtörtént, a kültag a társaság hitelezői irányában beltagnak tekintetik.

143. §. A jelen törvény 95., 96. és 97. §-aiban foglalt intézkedések a betéti társaságokra is alkalmazást nyernek.

144. §. Ha valamelyik kültag meghal vagy szabad rendelkezési jogát elveszti, e tények a társaság feloszlását nem vonják maguk után.

Egyébiránt a 98—103. §-oknak a közkereseti társaságokra vonatkozó intézkedései a betéti társaságokra is érvényesek.

Ha valamely betéti társaság beltagjai közt a természeti személyeken kivül egy másik kereskedelmi társaság is van, ennek az utóbbi társaságnak megszünte a dolog hasonszerüsége folytán az illető betéti társaság további fennállása tekintetében azzal a következménynyel jár, amelyet a kereskedelmi törvény 98. §. 2. és 144. §-a a betéti társaság valamelyik beltagjának halála esetére előir. (C. 502/1900. M. D. 9., 155. G. D. 4., 340.)

145. §. Ha a betéti társaság feloszlik, vagy egyik kültagja egész betételével vagy annak egy részével kilép, e tény a kereskedelmi czégjegyzékbe bevezetés végett a törvényszéknek bejelentendő.

A közzététel, ha az érdekeltek azt nem követelik, a kültag megnevezése és betételének felemlitése nélkül történik.

A 104. §. rendeletei a betéti társaságokra is kiterjednek.

146. §. A jelen törvénynek a végkiegyenlitést (105., 106., 107.), a felszámolást (108—120.) és a társasági tagok elleni keresetek elévülését (121—124.) tárgyazó §-ai a betéti társaságok összes tagjaira érvényesek.

A kereskedelmi törvény 105. és 146. §-ai utmutatásához képest téves a felebbezési biróságnak az a jogi indokolása, hogy a társasági vagyont ért veszteség és ez által a betétek csökkenése csak akkor volna megállapitható, ha a társaság feloszlanék és felszámolna. (C. G. 500/1903. M. D. 9., 155. G. D. 4., 343.)

A kereskedelmi törvény 108. §-ának az a rendelkezése, hogy a társaság feloszlása után — csőd esetét kivéve — felszámolásnak van helye, nem oly parancsoló természetü, hogy attól a felek szerződésileg el nem térhetnek; a betéti társaság feloszlásának tehát nem szükségképeni folyománya a felszámolása, ha a társaság tagjai a vagyonfelosztás tekintetében előbb más szerződési megállapodásra léptek. Az ilyen felosztásnak betéti társaságnál nem állhat utjában a keresk. törvény 139. §-ának rendelkezése sem, mert a kültag a társaságba adott betételét a társaság fennállása alatt a hitelezők sérelmével, sem egészben, sem részben vissza nem kaphatván, a tagoknak a társaság kötelezettségeiért való felelőssége a felszámolási eljárás mellőzése folytán nem változik és ezáltal nem érintetik. (C. 1161/1904. D. 97., 184. K. J. 2., 431. és Ü. L. 22., 32.)

Ha a betéti társaság kültagja a szerződést a megállapitott időben felmondotta és ez letelt, a kereskedelmi törvény 139. §-a rendelkezése nem állja utját a betét visszakövetelhetésének, mivel a felmondással a társaság megszünt. A kereset elutasitására nem ok, hogy a társaságnak előzetes felszámo-

lása meg nem történt, ha a perben nem merültek fel oly adatok, melyek szerint a felek kölcsönös követeléseinek megállapitása, folyó ügyletek befejezése, oly társasági kötelezettségek teljesitése, közös követelések behajtása vagy közös vagyon értékesitése az előzetes felszámolást szükségessé tennék. (C. 798/1903.)

Akkor, mikor a szerződés szerint kilépett tag tagsági betétét a szerződés értelmében követeli vissza, a bent maradt tartozik bizonyitani azt, hogy a társasági vagyont már akkor ért veszteség következtében a betét egészben, vagy részben elveszett. (C. G. 500/1903. D. G. 4., 343.)

A betéti társaság megszünte után a kültag a kötelezett betétet a társaságba csak ugy köteles befizetni, ha a betét fizetését követelő többi tagok megfelelő üzleti veszteséget bizonyitanak. (C. 1244/1903. M. D. 9., 153.)

A betéti társas viszony feloszlása esetében a betétként fizetett összeg az illető tagnak ilyen megállapodás esetén visszafizetendő felszámolás nélkül is, ha a másik üzletfél üzleti veszteséget nem igazol. (C. 1191/1905. K. J. 3., 62.)

A kereskedelmi törvénynek a társasági tagok elleni keresetek elévülésére vonatkozó határozata a dolog természeténél fogva valamely fennállott, de megszünt kereskedelmi társaságnak és pedig a kereskedelmi törvény 121. és 146. §-a szerint fennállott közkereseti és betéti társaság volt tagjaira vonatkozhatik, de nem a társas czég neve alatt fennállott egyéni czégre. (C. 864/1904. M. D. 9., 156.)

TIZEDIK CZIM.

Részvénytársaság.

I. FEJEZET.

Általános határozatok.

147. §. Részvénytársaságnak azon társaság tekintetik, mely előre meghatározott, bizonyos számu és egyenértékü (egész vagy hányad) részvényekből álló, alaptőkével alakul s melynél a részvények tulajdonosai csak részvényeik erejéig felelősek.

A részvénytársaságnak a kereskedelmi törvény 147. §-ában törvény által megállapitott fogalmi meghatározása szerint a részvénytársaságnak nem lényeges criteriuma az, hogy kereskedelmi üzlet folytatására alakuljon, mivel az idézett §. rendelkezése szerint arra való minden tekintet nélkül, hogy mi a társaság czélja, részvénytársaságnak az a társaság tekintetik, mely előre meghatározott bizonyos számu és egyenértékü részvényekből álló alaptőkével alakul és melynél a részvények tulajdonosai csak részvényeik erejéig felelősek; vagyis ekként a részvénytársaságoknál nem a vállalat tárgya, hanem csak a forma határozó és minden társaság, mely e formában jön létre, bármi legyen is czélja, részvénytársaságnak és igy kereskedelmi társaságnak tekintendő. Ezekből pedig következik, hogy még amennyiben elfogadható volna is az a felfogás, hogy a folyamodó által bemutatott részvénytársasági alapszabály 6. §-ának *A)* pontjában elsősorolt feladatok kereskedelmi üzleti czélnak általában nem minősithetők, ez a körülmény nem szolgálhatna törvényes indokául annak, hogy folyamodó czégbejegyzési kérelme elutasittassék. (B. T. 1500/1904. D. 95., 81. Ju. 2., 278.)

A bejegyzésre illetékes kir. törvényszék van hivatva annak elbirálására, hogy a kitüzött részvénytársasági czél a maga egészében avagy csak részben is államellenes vagy erkölcstelen tartalmára való tekintettel a jogrendet veszélyeztető jellegünek minősithető-e vagy sem. (B. T. 1500/1900. D. 95., 81. Ju. 2., 278.)

Minthogy a társaság fennállásához fogalmilag több személy szükséges, ki van zárva, hogy a részvénytársaság részvényei tartósan egy személy kezében egyesüljenek. (B. T. 2661/1876. D. 28., 258. C. 529/1887. D. 47., 6. C. 1220/1890. J. 10., 33.)

Az, akinek kezében a részvények egyesültek, a részvények, vagy azok egy részének másokra átruházásával a részvénytársaságnak további fennállását biztosithatja. (B. T. 272/1904.)

Az alaptőkével a tartalékalap, melynek gyüjtését a kereskedelmi törvény elő nem irja, nem azonos és a különböző tartalékalapok képzésére kizárólag a társasági alapszabályok az irányadók.

A hitelezők által a nyugdij-alap is igénybe vehető, ha csak az külön szabályzat értelmében mint alapitvány nem kezeltetik. (C. 1409/1894. D. 69., 1.)

A nyugdij-szabályzatban megállapitható, hogy a kilépő tisztviselő arra vonatkozó minden igényét elveszti s a befizetett összegeket sem követelheti vissza. (C. 8039/1895. D. 72., 32.)

Valamely város közönsége által, saját vagyonából alaptőkével ellátott és a tőle kirendelt választmány, valamint e választmányból és általa alakult igazgatóság és felügyelő-bizottság által igazgatott takarékpénztár a kereskedelmi törvény értelmében részvénytársaságnak nem tekinthető. (C. 1220/1890. J. 91., 33.)

Valamely városi takarékpénztár a kereskedelmi törvény értelmében megalakult részvénytársaságot nem képez, hanem itt egyedül a város kezelése alatt lévő bizonyos alapnak elkülönitett kezeléséről lehet szó. (C. 529/1886. D. 47., 6. Ü. L. 86., 42.)

A valamely részvénytársaság kebelében alakult hitelegylet nem önálló jogi személy, hanem csak a részvénytársaság adósainak egy különleges csoportja, melynek tagjai mint a társaság adósai vele szemben állanak ugyan jogviszonyban, de akiknek minden eme jogviszonyukból származó ügyeit tulajdonképen a társaság vezette; amiből folyik, hogy a hitelegylet jogellenes eljárásaért maga a társaság felelős. (C. 1124/1903. M. D. 9., 158.)

Valamely részvénytársaság kebelében alakult hitelegylet tagjainak kötelezettsége az alapszabályok által határoztatik meg. A hitelegyleti tagok felelőssége meg nem szünik a részvénytársaság csődbejutása folytán. A részvénytársaságra nézve az, hogy a hitelegylet a veszteségeket saját tagjai között hogy osztja fel, az irányában fennálló kötelezettség szempontjából közömbös. (C. 1182. 1891. M. D. 9., 158.)

148. §. A részvények névértékét a társaság fennállása alatt felemelni nem lehet. Az ily felemelés semmisnek tekintendő.

Ugyanez áll az ideiglenes részvényekre és részvényutalványokra is.

A részvényeknek parin felül kibocsátása nincs kizárva. (C. 94/1900. J. 19., 19.)

A 148. §. csakis oly eseteket tart szem előtt, melyekben a részvények névértéke az alaptőkének megfelelő szaporitása nélkül emeltetik felebb; a részvények névértékének felemelése az alaptőkének aránylagos felemelésével együttesen határoztatván el, a közgyülési határozat nem ütközik a 148. §-ba. (C. 986/1885.)

A részvénytőkének uj részvények kibocsátása által való felemelése a részvényeseket illető tartalékalap egészben vagy részben való felhasználásával is történhetik olyképen, hogy az eredeti részvényeseknek annyi uj részvény szolgáltattassék ki, amennyinek névértéke a régi részvényeik számával arányban a tartalékalapból reájuk esik. (Temesvári T. 3968/1891. P. T. 29., 33.)

Midőn a részvények névértékének fölemelése az alaptőkének ugyanoly arányban való gyarapitásával czéloztatik: a közgyülés határozata a részvényesek jogait nem sérti, mert a tiszta nyereségben jövőre is oly módon fognak részesülni, mintha a részvények névértéke föl nem emeltetett volna, a fölemelt alaptőke pedig teljesen befizetve lévén, felelősségük a részvények névértékének fölemelésével nem növekszik. (C. 767. 1898.)

A többség ama határozata, mely szerint a közgyülés felhatalmaztatott, hogy két vagy több eredeti részvény összevonása által magasabb névértékü uj részvényeket kibocsáthasson, az egyes részvényeseknek a 163. és 168. §-okban biztositott jogait nem érinti. (C. 986/1885. D. 42., 10.)

A kereskedelmi törvény 148. §-a a részvények névértéke felemelésének csak azt a módját tiltja, mely az alaptőkének megfelelő szaporitása nélkül a társasági vagyonnak önkéntes felbecsülése általi visszaélés elkövetésére nyujtana módot. Az alaptőke felemelésével együtt kibocsátandó ujabb részvények értékesitéséből elért nyereségnek a tartalékalaphoz csatolását a közgyülés elrendelheti abban az esetben is, ha az alapszabályok szerint a tartalékalapra csak az évi bevételek bizonyos hányada forditható, mert az alapszabályok ilyen rendkivüli bevételekről nem intézkednek. (C. 94/1900. D. 85., 78.)

149. §. A részvénytársaság megalakultnak tekintetik, ha:

1. alaptőkéje biztositva van;
2. a társasági alapszabályok létrejöttek, és
3. a társaság a kereskedelmi czégjegyzékbe bevezettetett.

Alapitói előnyöknek harmadik személyektől kikötése joghatályos a tervezetbe való felvétel nélkül is. (C. G. 309/1900.)

A netaláni kibocsátandó ujabb részvényekre vonatkozó elővételi jognak kikötése szintén oly előny, melynek érvényességéhez a tervezetbe való felvétel szükséges. (C. 796/1900. D. 86., 233.)

Részvényelővételi jog a tervezetbe való felvétel nélkül nem érvényesithető. (C. 290/1903.)

A zálogtartó a zálogba kapott részvények alapján a részvényeseknek uj részvénykibocsátásnál biztositott elővételi jogát a maga nevében és a maga javára nem gyakorolhatja. (C. 329/1900. M. D. 9., 165.)

A zálogban tartó hitelező a nála elzálogositott részvények alapján az uj kibocsátásu részvényekre biztositott elővételi jogot köteles ugyan gyakorolni, a részben azonban a zálogbaadó adós utasitásait kikérni és követni köteles, hogy mily módon kivánja azt gyakorolni. (C. 905/1903. M. D. 9., 167.)

A zálogtartó önhatalmulag nem veheti igénybe a részvényes helyett az ennek biztositott elővételi jogot az uj kibocsátásu részvényekre s igy a zálogtartó önhatalmulag nem

eszközölhette a részvényes helyett az uj befizetéseket, mert a felperes maga volt hivatva és jogositva meghatározni, hogy mely módon kivánja az uj kibocsátásu részvényekhez való jogát érvényesiteni, alperesnek a felperes megkérdezése nélkül történt intézkedése tehát hatálylyal nem bir. (C. 903/1903. és 905/1903.)

(A helyi érdekü vasutakra s az ezekhez való hozzájárulásokra vonatkozó határozatok az 1880. évi XXXI. és az 1888. évi IV. törvényczikkek kapcsán közölvék.)

150. §. Az alaptőke biztositása részvényaláirás által történik.

Az alapitók a társaság tervezetét minden aláirási ivbe felvenni s azt polgári állásuk és lakhelyük kitüntetése mellett sajátkezüleg aláirni tartoznak.

A tervezetnek magában kell foglalni:

1. a vállalat tárgyát és tartamát;
2. az alaptőke nagyságát;
3. a részvények és az ezekkel esetleg egyidejüleg kibocsátandó elsőbbségi kötvények számát és névértékét;
4. az aláirás záridejét;
5. amennyiben az alapitók vagy mások oly betétellel kivánnak a társasághoz járulni, mely nem készpénzben áll, ezen betételt és annak értékét;
6. az alapitóknak vagy másoknak biztositani kivánt előnyöket.

Az alapitók a tervezetben foglalt adatok valóságáért egyetemlegesen felelősek.

Maga azon körülmény, hogy a tervezetben az alaptőke nagysága s a részvények névértékei benfoglaltatván, ebből a két adatból a részvények száma is kiszámitható, nem felelhet meg a törvényes kellékeknek, mert amidőn a kereskedelmi törvény 150. §-a az alaptőke nagyságának és a részvények névértékének a megállapitásán felül megkivánja azok számának is a tervezetbe foglalását, ezzel határozott kifejezést ad annak, hogy a tervezet alaki kellékei közül ez az utóbbi nem hiányozhatik és következtetés utján nem pótolható. Minthogy ezek folytán a jelen esetben a bejegyzés előfeltételei fenn nem forognak, annálfogva a czégbejegyzés iránti kérvényt elutasitó elsőbirósági végzés helyben hagyandó volt. (Kassai T. 3698/1902. Ju. I. 45.)

A részvénytársasági tervezetnek az alapitó által való kibocsátása és a részvényaláiróknak a jegyzésben való részvétele annyit jelent, hogy az alapitó felhivására az aláirók kötelezettséget vállalnak a részvénytársaság megalakulásában való részvételben. A tervezetnek azon intézkedését, hogy a részvényösszeg 30 %-a az alakuláskor fizetendő, ugy kell érteni, hogy az aláiróknak a 30 %-ot az alakuló közgyülésig vagy az alakuló közgyülésen kellett a tervezet értelmében lefizetniök. Ha a tervezetben nincs intézkedés arra az esetre, ha valamely aláiró nem fizeti be az alakuló közgyülésig befizetendő összeget, ennélfogva az a körülmény, hogy az eset bekövetkezett és a részvénytársaság megalakulását lehetetlenné tette, azt vonja maga után, hogy a tervezett részvénytársasági alakulást meghiusultnak és az aláiróknak a részvénytársaság megalakulhatása végett elvállalt kötelezettséget megszüntnek kell tekinteni. A megalakulás meghiusulása pedig végleges akkor, ha a tervezet szerint a részvényjegyzés zárhatárideje 1901 november 15-ike volt és ennélfogva uj alakuló közgyülés esetleges összehivása a kereskedelmi törvény 154. §-a első bekezdése értelmében a részvényaláirókat többé nem kötelezné. Nem lehet azt az álláspontot elfoglalni, hogy valamely aláiró késedelme esetére a részvénytársaság oly módon alakul meg, hogy a késedelmes aláirók perrel kötelezhetők a megalakulhatás végett szükséges részvényösszeg megfizetésére. Az ily perek vitele előreláthatólag hosszu ideig, esetleg évekig tart és az önként le nem fizetett összegnek perrel való behajtása a perelt adós vagyoni viszonyainak rosszabbodása folytán is lehetetlenné válhatik. Az az eljárás, hogy az önként nem fizető aláirók pereltessenek és a pernek eredményétől függjön a részvénytársaság megalakulása, annyit jelentene, hogy a részvénytársaság megalakulása az alakuló közgyülés megtartása után hosszu ideig, esetleg évekig függőben maradjon és bizonytalan legyen. (C. 1263. 1905. Ju. 3., 364. C. 392/1905. Ju. 3., 132. Ü. L. 22., 7.)

Gyámság és gondnokság alatt állók helyett a törvényképviselő, gyám vagy gondnok eszközölheti a részvényjegyzést, de csak a gyámhatóság jóváhagyásával. (C. 205/1900. Ü. L. 30., 27.)

Ha a részvény értéke természetbeni betétekkel fedezendő, akkor a részvényaláirás érvényességéhez a 10 százalékos befizetés nem szükséges. (C. 5935/1887. J. 87., 90.— Azonos C. 593/1900. J. T. K. 900., 42. és 683/1893. M. 4., 112.)

A kereskedelmi törvény 151. §-ában foglalt rendelkezés az alaptőke felemelése czéljából kibocsátott uj részvényaláirásra nem alkalmazható. (C. 1396/1900. — Azonos 1123.

1891., 683/1892., 835/1900., 613/1900. D. 87., 188. G. C. 3., 90. J. 9., 7. D. 88., 136.)

A kereskedelmi törvény 151. §-ának a részvényaláirás érvényességére vonatkozó határozatai uj részvények kibocsátásánál akkor sem alkalmazhatók, ha a közgyülés által megállapitott tervezet előirja a részvények kibocsátási arányának 10 % erejéig egyidejüleges befizetését. (C. 613/1900. M. D. 9., 168.)

Ujabb kibocsátásu részvényekre történt jegyzés csak akkor kötelez, ha az összes részvények elhelyeztettek. Az ilyen részvényt aláiró azonban a kibocsátás által czélzott tőkefelemelésnek nem sikerülte esetében a már befizetett összeget vissza nem követelheti, ha ennek az összegnek hováforditása iránt hozott későbbi közgyülési határozathoz szavazatával hozzájárult. (C. 465/1900. D. 87., 181.)

A kereskedelmi törvény 151. §-ának az a rendelkezése, hogy a részvényaláirásnál, amennyiben a tervezetben magasabb befizetés ki nem köttetett, minden aláirt részvényre névértékének 10 százaléka készpénzben befizetendő s hogy az e szabálylyal ellenkező részvényaláirás semmis, nem zárja ki azt, hogy abban az esetben, ha a fizetés az aláirással egyedejüleg nem teljesittetett, ez a hiány utólag pótoltassék és az emlitett 10 százaléknak később tényleg teljesitett befizetése esetében a részvényaláirásnak semmisnek nem tekinthető, és e részben nincs különbség akkor sem, ha a befizetést nem maga a részvényaláiró, hanem helyette és érdekében az ő beleegyezésével avagy jóváhagyásával más valaki teljesitette. (C. 284/1901. — Azonos 783/1900., 5935/1887. U. L. 20., 39. D. 82., 94. M. 4., 112.)

A kereskedelmi törvény 151. §-a értelmében a részvényaláirás semmis lévén, ha az aláirással egyidejüleg a részvénytőke 10 %-a le nem fizettetik, az e részbeni hiány ugyan később pótolható s a maga vagy megbizásából más által teljesitett fizetés az aláirást érvényre emeli, és pedig akkor is, ha utólagosan és pedig akár kifejezetten, akár concludens tényekben nyilvánul az aláirónak jóváhagyása, — de ennek hiányában a más által tett fizetés esetében is semmis az aláirás. (C. 272/1899. D. 82., 254.)

Amennyiben a részvényaláiró sem a részvényjegyzés alkalmával, sem később nem fizeti le az általa jegyzett részvényösszeg 10 %-át, sem pedig másnak, különösen az alapitóknak ama cselekményét, hogy ezen összeget helyette lefizették, akár kifejezetten, akár hallgatólag jóvá nem hagyta, a részvényjegyzés semmisnek lévén tekintendő, a részvényösszegnek további hátralékos részének megfizetésére sem kötelezhető. Nem tekinthető hallgatólagos jóváhagyásnak az a körülmény, hogy a részvényjegyző az alakuló közgyülésre szóló meghivót és a részvényösszeg befizetésére szóló felhivásokat kézhez vette, anélkül, hogy tiltakozott volna részvényesnek való tekintetése ellen. (C. 570. 1905. C. 452/1905.)

Az azonban bizonyitja az utólagos jóváhagyást, ha résztvesz azon az alakuló közgyülésen, mely az ő tiltakozása nélkül tudomásul vette az alaptőkének 10 %, illetve 30 % befizetés utján való biztositását; ámde ha jelen volt ugyan a közgyülésen, de onnan eltávozott, mielőtt ez az előterjesztés, illetve tudomásulvétel megtörtént volna, nem tekinthető a jóváhagyás megtörténtnek. Azt, hogy a részvényaláiró a részvény névértékének 10 %-át befizette, a közgyülési jegyzőkönyvnek az a tartalma, hogy az összes részvényekre a 30% befizettetett, nem bizonyitja, sem pedig azt, hogy ez az ő hozzájárulásával történt. (C. 1428/1904. D. 98., 39. K. J. 2., 491.)

Magából abból a tényből, hogy a részvényaláirás hamisságát vitató fél a társaság bejegyzését czélzó kérvényt mint igazgató aláirta, egyéb támogató adat hiányában nem állapitható meg, hogy a névaláirásának meghamisitásával történt részvényjegyzést utólag jóváhagyta. (C. 610/1901. M. D. 9., 168.)

A kibocsátandó részvények tuljegyzése esetében a kisorsolt részvényaláiró nem követelheti a részvénytársaságtól az el nem fogadott részvényaláirása alapján jegyzett részvények kiszolgáltatását. (C. 1101/1895. P. T. 31., 13.)

151. §. Az aláirás személyesen vagy meghatalmazott által eszközlendő.

Az aláirásnál, amennyiben a tervezetben magasabb befizetés ki nem köttetett, minden aláirt részvényre névértékének 10%-a készpénzben s a tervezetben megállapitott értékben (valuta) befizetendő. Ennél vagy a kikötöttnél magasabb befizetésre az aláirók, illetőleg jogutódaik, az alakuló közgyülés megtartása előtt nem kötelezhetők.

Az e §-ban megállapitott szabályokkal ellenkező részvényaláirás semmisnek tekintetik.

152. §. Az alapitók a részvényekre befizetett pénzekért az aláiróknak vagy ezek jogutódainak egyetemlegesen mindaddig felelősek, mig ez alól a közgyülés határozata folytán (154. §.) fel nem oldatnak.

Az alapitónak felelőssége a részvénytársaság tényleg történt, de utóbb törvénytelennek kijelentett megalakulása esetében csak

ugy foghat helyt, ha a követelés a társaság vagyontalansága miatt ettől meg nem vehető. (C. 684/1881. M. 4., 114. D. 29., 130.)

153. §. Az aláirók az aláirt részvények névértékének 50%-a erejéig azon esetben is, ha részvényeiket a jelen törvény és az alapszabályok megtartása mellett tovább adták, felelősek maradnak.

A törvény intézkedése szerint, a részvények után járó befizetések teljesitésére elsősorban az illető részvényesek kötelezvék és az aláirók s ama részvényesek között, kik később átruházás utján jöttek valamely részvény birtokába, csak annyiban tétetik különbség, hogy az aláirók akkor is, ha aláirt részvényeiken már tuladtak, az aláirt részvények névértékének 50%-a erejéig amaz esetre, ha a mindenkori részvényes a befizetéseket eme mértékig nem teljesitené, felelősek maradnak, igy tehát a kereskedelmi törvény 153. és 171. §-ainak helyesen felfogott értelme nem az, mint alperes vitatja, hogy az aláirt részvények névértékének 50%-a a későbbi részvényesek minden kötelezettsége nélkül kizárólag az aláirókat terhelné. (C. 923/1884. D. 36., 12.)

154. §. Az alapitók az aláirás záridejétől számitandó két hó alatt az aláirókat alakuló közgyülésre meghivni tartoznak.

E gyülés feladatához tartozik:

1. az alaptőkének kellő aláirás és befizetés által történt biztositásáról meggyőződést szerezni;

2. az alapszabályokat megállapitani, s az alapitókkal vagy másokkal netalán történt megállapodások iránt határozni;

3. a társaság meg- vagy meg nem alakulása iránt határozni;

4. a társaság igazgatóságát, amennyiben ez a jelen törvény 183. §-a szerint még kinevezve nem lett, nemkülönben a felügyelő-bizottságot megválasztani;

5. az alapitóknak a 152. §-ban megállapitott felelőssége iránt intézkedni.

Ha a közgyülés két hó alatt össze nem hivatik, vagy ha az aláirás siker nélkül maradt, az aláirók befizetett pénzeiket levonás nélkül visszakövetelhetik. A visszafizetés kötelessége az alapitókat egyetemlegesen terheli.

Részvénytársaság alakuló közgyülésének két hó alatt nemcsak összehivatni, hanem megtartatni is kell. (C. 1027/1892. J. sz. 8., 26. C. 657/1879. M. 4., 116.)

Ha a tervezet szerint a 30% már az alakulás előtt befizetendő, de ennek befizetése egyesek részéről meg nem történt, az alakulás nem eszközölhető ugy, hogy a hátralékoknak perrel való érvényesitése utján történjék a tényleges alakulás és bejegyzés. (C. 392/1904. P. T. 49., 20. D. 96., 231. K. J. 2., 108.)

A be nem jegyzett részvénytársaság alapitói nem követelhetik perrel a részvényaláiróktól a bejegyzéshez szükséges 30%-nak lefizetését. (C. 1263/1904. K. J. 2., 378.)

Ha az aláiró az alakuló közgyülésre nem hivatott meg, az csak arra szolgálhat indokul, hogy az akkor hozott közgyülési határozatot megtámadja, de semmi esetre sem szolgálhat arra, hogy a részvényaláirás semmisnek mondassék ki. (B. T. 868/1898.)

Az aláiró a visszafizetést egyedül a törvényes időben meg nem alakult részvénytársaságra vonatkozó tervezetet kibocsátó alapitóktól követelheti. (C. 1027/1892. J. Sz. 8., 16.)

155. §. Az alakuló közgyülés határozatképesnek akkor tekintetik, ha abban akár személyesen, akár képviselve, legalább hét olyan aláiró van jelen, kik az alaptőkének legalább negyedrészét képviselik.

E gyülésen minden aláirt részvény egy szavazatot ád, de tiz szavazatnál többet senki sem gyakorolhat.

A kereskedelmi törvény 155. §-ának azt a rendelkezését, hogy az alakuló közgyülés csak hét részvényaláiró jelenléte esetében határozatképes, nem lehet ugy érteni, hogy a határozatképesség hét oly aláiró jelenlétéhez van kötve, kik a társaság megalakulásához szükséges összes határozatok hozatalában részt vehetnek, tehát hét aláiró jelenléte akkor is elég az alakuló közgyülésen, ha közülük egyik vagy másik személy valamely kérdésben bizonyos okból, pl. érdekeltség miatt nem szavazott. (B. T. 441/1906. K. J. 3., 206. D. 99., 380.)

156. §. Ha az alapitók vagy a részvényesek valamelyike oly betétellel kiván az alaptőkéhez járulni, mely nem készpénzben áll, a betétel értékét az alakuló közgyülés állapitja meg; egyszersmind meghatározván az átvett tárgyakért

adandó részvények számát, vagy azon árt, melyben a kérdéses tárgyak átvétetnek.

A közgyülés azonban a betételnek a tervezetben megállapitott árát felebb nem emelheti.

Az e részbeni megállapodások ép ugy, mint azon különös előnyök, melyek az alapitóknak vagy másoknak biztosittatnak, s a tervezetben megállapitott mértéket meg nem haladhatják, az alapszabályokba felveendők, ellenkezőleg a társaságra nézve kötelező erővel nem birnak.

A határozat hozatalánál az érdekelt részvényes szavazati joggal nem bir.

A kereskedelmi törvény 150. és 156. §-ai értelmében az alapitási tervezetbe és az alapszabályokba fel nem vett különös előnyök a társaságra nézve kötelező erővel nem birnak. (C. 235/1902. M. D. 9., 190. G. D. 4., 375.)

Az alapitók azonban az érdekelt harmadiknak a mulasztásból kifolyólag kártéritéssel tartoznak. (C. 145/1900. P. T. 40., 19.)

Részvénytársaság alakulásánál nem lehet kikötni, hogy az egész alaptőke ne készpénzből, hanem azt helyettesitő tárgyakból (u. n. apports) álljon. (B. T. 2661/1876. D. 28., 258.)

Elvileg nincs kizárva az, hogy valamely részvénytársaságnak akár egész alaptőkéje nem készpénzben álló betétekből alakittathassék, mivel a kereskedelmi törvénynek nincsen egyetlenegy olyan intézkedése sem, amely által ezt kizártnak lehetne tekinteni: és nem következik az ellenkező a részvénytársaságnak mint ilyennek jogi természetéből sem; a kereskedelmi törvény 150. és 156. §-ai, melyek a nem készpénzben álló betétet kifejezetten megengedik, nem tartalmaznak oly korlátozó rendelkezést, hogy az alaptőkének csak valamely meghatározott hányada alakitható nem készpénzben álló betétből. Mégis el kellett utasitani a jelen esetben a czég bejegyzését, mivel az adott esetben az egész alaptőke egy olyan egységes betétből állana, amely betét értékét megállapitani és az érte adandó részvények száma felett határozni az alakuló közgyülés volna hivatva, az alakuló közgyülés pedig ilyen határozatot nem hozhatna, mivel a határozat hozatalánál az összes részvényesek érdekelve lévén, szavazati joggal egyetlenegy részvényes sem birna. (B. T. 1773/1903.)

Midőn a részvényes nem készpénzbeli betéttel járul a társaság alaptőkéjéhez, a betét értékmegállapitásának helyességét a biróság nincsen jogositva megvizsgálni és igy azt sem kivánhatja meg, hogy az érték meghatározásánál irányadó adatok, jelesül az átadott és átvett vagyon alkatrészeinek részletezése a biróság elé terjesztessék. (B. T. 2240/1905. K. J. 3., 39. Ü. L. 22., 49.)

157. §. Az alapszabályokban minden esetre következőket kell megállapitani:

1. a társaság czégét és székhelyét;

2. a vállalat tárgyát és a társaság tartalmát;

3. az alaptőke nagyságát;

4. a részvények és hányadrészvények számát s névértékét s azt, hogy a részvények névre vagy bemutatóra szólnak-e;

5. a részvényekre eszközlendő befizetések módozatait s a befizetés elmulasztásának következményeit;

6. az előbbeni §. értelmében történt megállapodásokat;

7. az esetleg a részvényekkel egyidejüleg kibocsátandó elsőbbségi kötvények mennyiségét és névértékét, az azok után fizetendő kamatok magasságát és a törlesztés módját, nemkülönben azon előjogokat, melyek az ily elsőbbségi kötvények birtokosait illetik;

8. a közgyülés mikénti összehivását, megtartásának helyét és idejét, hatáskörét, tárgyalási rendjét, a határozatok hozatalának módját és annak megállapitását, hogy mi történjék az esetben, ha az összehivott közgyülés határozatképes nem volt;

9. a részvényesek szavazati jogát és ennek mikénti gyakorlását;

10. az igazgatóság mikénti választásának módját, annak hatáskörét s működésének idejét;

11. a felügyelő-bizottság szervezetét s működésének idejét;

12. a czégjegyzés módját;

13. azon elveket, melyek szerint a mérleg készitésének és megvizsgálásának történni kell;

14. a nyereség kiszámitásának s felosztásának módozatait; végre

15. a társaság hirdetményeinek mikénti közzétételét.[1])

A részvénytársaság czégében az »országos« jelző csak akkor foglalható be, ha az oly anyagi eszközökkel rendelkezik, hogy az a czél, hogy az egész országra kiterjeszsze üzletét, megvalósitható. (B. T. 1429/1905. D. 97., 79.)

Állami intézmények, törvényhatóságok, községek és testületeknek engedélyezett kölcsönök alapján kötvények kibocsátására csakis az 1897 : XXXII. t.-cz.-ben meghatározott feltételek alatt folytatható és ez az üzletág az alapszabályokba csak az emlitett feltételek igazolása utján vehető fel. (B. T. 1429/1905. D. 97., 79.)

A meghatározott időtartamra (25 évre) megalakult részvénytársaság nem határozhatja el időtartamának meghosszabbitását, az erre vonatkozó közgyülési határozat tehát semmis; azonban oly esetben, amelyben az időtartam a tervezetben eredetileg határozatlan időben (egyelőre 25 évre) állapittatott meg, a közgyülés jogositva van az időtartamot, a tervezettől eltérőleg, ugy megállapitani, hogy az intézet továbbra fentartását határozza el. (C. 586/1898. M. D. 9., 191.)

Miután az alapszabályok ama rendelkezése, hogy az eladott részvény utján a vételáron felül egy az igazgatóság által tetszés szerint megállapitandó átirási összeg is fizetendő, az átruházásnak oly mérvü megszoritását képezi, amely esetleg annak teljes kizárására vezethet: ezért az átirási összeg már az alapszabályban megállapitandó. (C. 1651/1904. D. G. 6., 377. K. J. 2., 194.)

Az alapszabályok a részvényesek igényeinek elvesztése tekintetében nem intézkedhetnek eltérően a kereskedelmi törvény 170. §-ától. (C. 2843/1904. M. D. 9., 214.)

Az alapszabályoknak az a rendelkezése, mely szerint: ha részvény tulajdonosa akár mint kölcsönvevő, akár mint kezes vagy bármi czimen az intézetnél kötelezettségben áll s harmadik személy által perrel támadtatik meg, a részvény elsősorban az intézetnél fenforgó kötelezettsége fedezetéül szolgál, nemcsak hogy a részvénynek a kereskedelmi törvény 173. §-ában biztositott átruházhatóságát nem korlátozhatja, hanem a kereskedelmi törvény 161. §-ába is beleütközik és mint ilyen annak daczára sem bir hatálylyal, hogy az alapszabályokat a czégbiróság elfogadta. (C. 55/1907. Ju. 5., 251. H. D. 1., 193.)

Nem vehető fel részvénytársasági alapszabályokba oly intézkedés, mely a névre szóló részvényeknek szabad forgalmát jogtalanul korlátozza s amely a részvényeseket a részvény tulajdonjogán alapuló s törvény által biztositott osztalék élvezeti jogától megfosztja s amely a részvény-szelvényeken alapuló követelések elévülési idejét az 1881. évi XXXIII. t.-cz. 40. §-ában körülirt határidőnél rövidebbre szabja. (A nagyv. T. 2685. 1905. K. J. 3., 231.)

Nem birhat érvénynyel az alapszabályoknak olyan intézkedése, amely a társaság nevére szóló részvényei tekintetében az üres hátirattal való átruházást egyenesen kizárja s a részvényesi minőség elismerését és az átruházásnak a részvénykönyvbe való bejegyzését a részvény birtokának és jogos uton történt megszerzésének igazolásán felül még más, a részvénybirtokos személyében fekvő előfeltételek fenforgásától teszi függővé. Helyesen állapittatott meg tehát, hogy az alapszabályoknak az a rendelkezése, miszerint: »a részvények csak gör. kath. vallásu egyénre vagy gör. kath. egyházra, iskolára s intézetre ruházhatók át. Már a kereskedelmi törvény szempontjából is érvénytelen, következően a czégjegyzékbe való bevezetés és közzététel tárgyát képezheti. (Kassai T. 3698/1902. Ju. 1., 45.)

Részvénytársaság nem kötheti ki alapszabályaiban, hogy részvényeit eladni, illetve átruházni kivánó részvényes ebbeli szándékát előbb az igazgatóságnak köteles bejelenteni és nála a részvényt 30 napra letétbe helyezni. (Temesv. T. 3971/1905. K. J. 3., 299.)

Nem foglalhat helyet részvénytársasági alapszabályokban oly határozmány, mely a névre szóló részvények átruházhatóságát az igazgatóság előzetes beleegyezésétől teszi függővé. (C. 4701/906. K. J. 4., 65.)

Sem a kereskedelmi törvény rendelkezéseivel, sem a forgalom szükségszerü követelményeivel nem áll ugyan ellentétben az olyan alapszabályi rendelkezés, amely által a névre szóló részvények átruházása megszorittatik és bizonyos feltételekhez köttetik; ez a megszoritás azonban csak annyiban tekinthető a kereskedelmi törvény 173. §-ának emlitett rendelkezésével szemben hatályosnak, ha egyrészt ezáltal a részvények forgalma sem teljesen kizárva, sem pedig oly mértékben korlátozva nincsen, hogy ezáltal a forgalomra szánt ezek az értékpapirok ettől a minőségtől megfosztatnának és másrészt, ha ez a megszoritás magukon a részvényeken kifejezetten ki van tüntetve, ugy hogy az átvevő a

---

[1]) V. ö. A záloglevelek biztositásáról szóló 1876 : XXXVI. t.-cz. 2. §-ával.

Az osztrák-magyar bankra vonatkozó különös rendelkezéseket l. 1878 : XXV., 1887. évi XXVI. és 1899 : XXXVII. t.-czikkeket.

részvények átruházásának feltételeiről, illetve annak megszorításáról már a részvények megszerzésekor minden kétséget kizáróan értesülhessen. (C. 3241. 1906. Ju. 5., 150. H. D. 1., 137. K. J. 4., 158.)

———

A társasági alapszabályokban okvetlenül meg kell állapitani azt is, hogy a közgyülés az év mely szakában hivandó össze. (B. T. 650/1905. K. J. 2., 223.)

Az alapszabályok azon intézkedése, amely a társaság feloszlásához minősitett többséget kiván, nem szenvedhet változást azon általános alapszabályi intézkedés folytán, mely a tárgyalás határozatképességére általában ugy rendelkezik, hogy az ujabban összehivandó második közgyülés a jelenvoltak számára tekintet nélkül határoz. A kereskedelmi törvény 157. §. 8. p. szerint lehet ugyan a közgyülés megtartásának helyéül vagylagos több helyet is meghatározni, de az külföldi nem lehet. (C. 998/1905. K. J. 3., 479. és D. 101., 183. A IV. polgári tanács 22. sz. elvi megállapodása.)

———

Az alapszabályoknak azon rendelkezése, hogy »a felügyelő-bizottság legalább három tagból áll«, nem eléggé szabatos; mert nem dönti el az alapszabályokra tartozó azt a kérdést, hogy a kereskedelmi törvény 194. §-a szerint háromnál kevesebb taggal nem szervezhető felügyelő-bizottságnak voltaképen hány tagja lesz. (Kassai T. 3698/1902. Ju. 1., 45.)

———

A részvénytársaság alapszabályainak az a rendelkezése, hogy czégjegyzésre az igazgatóság által választott intézeti hivatalnokok is jogositva vannak, törvénybe nem ütközik. Sem a kereskedelmi törvény, sem a czégjegyzékek vezetésére vonatkozó rendeletek nem tartalmaznak olyan rendelkezést, mely a a czégjegyzésre jogositott társulati hivatalnokok czimeinek a czégjegyzékbe való bevezetését eltiltaná. (B. T. 3195/1902. D. 93., 15.)

Nem tagadható meg a részvénytársulati alapszabályok bejegyzése azon az alapon, hogy azok értelmében a czégjegyzés érvényessége némely esetben attól van feltételezve, hogy a czéget jegyző tisztviselők egyike igazgató-helyettesi czimmel legyen fölruházva, mert az igazgató-helyettesi czimnek a czégjegyzékbe való bevezetését semmiféle törvényes rendelkezés nem zárja ki. (B. T. 2593/1905. D. 98., 159.)

Nem jegyezhető be az a czégjegyzési módozat, mely szerint a részvénytársaság czége kizárólag egy igazgatósági tag és egy az igazgatóság által czégjegyzési joggal felruházott társulati tisztviselő által együttesen jegyeztetik, mivel az, hogy az igazgatóság tagjai a czégjegyzésre kirendelt társulati tisztviselő nélkül a czéget érvényesen ne jegyezhessék, ellenkezik a kereskedelmi törvénynek a részvénytársaság igazgatósága tekintetében fennálló rendelkezéseivel, különösen annak 185. és 190. §-aival. (B. T. 2271/1904. D. 95., 285. K. J. 1., 73. Ellenk.: D. 59., 71.)

———

A részvénytársaság alapszabályainak az a rendelkezése, hogy a nyereségnek 75%-a osztalékként felosztandó, a kereskedelmi törvény 157. §-a 14. pont szerint imperativ, melytől eltérni a közgyülésnek nincs joga, mert a kereskedelmi törvény 179. §-a értelmében a közgyülés csak abban határoz, hogy a nyereség felosztassék, de a módozatok megállapitása az alapszabályok szerint eszközlendő; a közgyülés tehát nem határozhatja el, hogy a nyereség ne osztassék fel, hanem a jövő év számlájára irassék. (C. 6/1896. — Azonos 642/1894. Gr. 1., 68. D. 76., 9.)

———

Azon hirlapok megjelölése, amelyekben a társasági hirdetmények közzététetnek, az alapszabályokba foglalandó és az az igazgatóságnak fenn nem hagyható. (B. T. 1896/1884. M. 4., 117. C. 122/1895. Ü. L. 12., 9.)

158. §. Az alapszabályok a kereskedelmi czégjegyzékbe bevezetés és közzététel végett azon törvényszéknek mutatandók be, melynek kerületében a társaság székhelye van. A közzétételnek magában kell foglalni:

1. az alapszabályok keltét;
2. a társaság czége és székhelyét;
3. a vállalat tárgyát és a társaság tartamát;
4. az alaptőke nagyságát, a részvények vagy hányadrészvények számát és ezek névértékét;
5. az esetleg kibocsátandó elsőbbségi kötvények számát és azok névértékét;
6. annak felemlitését, hogy a részvények névre vagy bemutatóra lettek kiállitva;
7. a czégjegyzés módját;
8. A társasági határozatok közzétételének módozatait.[1])

[1]) Illetékszabás 14. tétel *b)* pont.

A kereskedelmi forgalom biztonságának szempontjából a részvénytársaság alapját képező alapszabály, mint közhasználatra szánt okirat nem külön-külön okiratban szétszórtan, hanem egy hiteles okiratban összefoglalva kell, hogy a czégjegyzék okmánytárában őriztessék. (B. T. 1623/1894. és 2453/1897.)

Az alapszabályokban hivatkozott az alapitótól átvett szerződés a czég bejegyzése alkalmával az okmánytár részére szintén bemutatandó. (B. T. 4088/1900.)

A társasági alapszabályok egységességénél és egyes rendelkezéseinek szerves összefüggésénél fogva a közhasználatra szánt alapszabályok összes rendelkezései egységes okiratba foglalandók s a czégjegyzék okmánytárában ekként, vagyis egy okiratba egybefoglalva őrzendők; s igy az olyan intézkedés, mely szerint a módositott alapszabályokban a korábbi alapszabályoknak bizonyos fentartott rendelkezéseire egyszerüen csak hivatkozás történik, a jelzett czélnak nyilván nem is felel meg, hanem az egységes szabályok szempontjából a korábbi alapszabályoknak fentartott intézkedései a módositott alapszabályokba illető helyükön szintén beiktatandók. (B. T. 2700/1905.)

Czégjegyzékbe való bevezetés tárgyát csak az alaptőke nagysága, a részvények száma s azok névértéke képezi s igy az a körülmény, hogy a felemelt alaptőkének egy része befizettetett, minden egyes befizetés megtörténte után külön-külön a czégjegyzékbe való bevezetés tárgyát nem képezheti. (B. T. 3012/1899. Ü. L. 16., 50.)

159. §. A társaság az alapszabályok bemutatásával egyidejüleg igazolni tartozik:

1. hogy az egész alaptőke aláirás által biztosittatott;

2. hogy az aláirók összehivása az alakuló közgyülésre idejekorán megtörtént;

3. hogy a biztositott alaptőkére az egyes részvények után legalább 30% tényleg befizettetett;

4. hogy az igazgatóság (a 183. §. esetét kivéve) s a felügyelő-bizottság az alapszabályok értelmében megválasztatott;

5. hogy a társaság tényleg megalakult, s esetleg hogy a 156. §-ban érintett megállapodások a közgyülési határozat által jóváhagyattak.

Az e végre szolgáló beadványt az igazgatóság tagjai az illetékes törvényszéknél sajátkezüleg aláirni vagy hitelesitett alakban benyujtani tartoznak.

Az alapszabályok a kereskedelmi czégjegyzékbe bevezetés végett azon törvényszéknek is bemutatandók, melynek kerületében a társaság fiókteleppel bir.

Az igazgatóság tagjai e rendeletek megtartására, a 21. §-ban megállapitott pénzbirság mellett, hivatalból szoritandók.

A kereskedelmi törvény 159. §-ának 3. pontja, helyes értelme szerint, nem azt rendeli, hogy az alaptőke 30%-nak, hanem azt, hogy az egyes részvény, tehát minden egyes részvény 30%-nak befizetése igazoltassék. (B. T. 122/1895. M. D. 9., 192. G. D. 4., 377.)

Részvénytársaság alakulásánál a törvény áma követelményeinek, hogy az alaptőke 30%-a befizettessék, elég tétetett az által, hogy az alakuló közgyülés jegyzőkönyve és az ott eljáró kir. közjegyző tanusitása szerint az egyik alapitó 3000 koronát, mint a készpénzzel résztvevő aláirók részvényösszegére eső 30%-ot a kir. közjegyző előtt leolvasott és a kir. közjegyző az összeget az egyik megválasztott igazgatósági tagnak átadta. (B. T. 967/1906. D. 100., 109. K. J. 3., 283.)

A befizetés igazolása a letéteményes nyugtájával vagy könyvkivonattal történhetik s a czégbiróság csak megbizható letéteményes nyugtáját vagy könyvkivonatát fogadhatja el. (C. 272/1899. D. 82., 254.)

Annak megitélése, hogy a részvénytársasági alaptőke befizetésének a kereskedelmi törvény 159. §-ának 3. pontja szerint megkivánt igazolása kimutatva van-e, a czégbiróság belátására bizottnak lévén tekintendő, a czégbiróság az által, hogy valamely előtte kellőkép nem ismert pénzintézetnek idevonatkozó tanusitását el nem fogadja, ép oly kevéssé sért törvényt, mint ahogyan nem tekinthető ilyennek az az eljárása, ha az előtte nem ismert félnek szóbeli uton előterjesztett kérelme felvételénél a kérelmező személyazonosságának igazolása végett általa ismeretes egyén tanusitását igényli (czégrendtartás 21. §.) (B. T. 2895/1904. D. 95., 410.)

A törvény nem tartalmaz kifejezett rendelkezést sem arra vonatkozólag, hogy a részvénytársaság igazgatóságának és felügyelő-bizottságának egy vagy több tagja szükségkép magyar állampolgár vagy magyarországi lakos legyen, sem pedig arra vonatkozólag, hogy a felügyelő-bizottság

tagjai csak részvényesek lehetnek. (B. T. 441/1906. D. 99., 380.)

A törvényszék az alapszabályoknak a törvénynyel való összhangba hozatala végett pótlásokat és módositásokat is rendelhet. (B. T. 2844/1882. D. 30., 356. C. 220/1882. D. 35., 206.)

A czégbiróság által szükségesnek vélt alapszabályi módositásokra — mivel ezeket a kereskedelmi törvény 179. §. 7. pontja a közgyülés hatáskörébe utalja — az igazgatóságnak általános megbizás nem adható. (C. 452/1901. D. 89., 263.)

A részvénytársaság megalakulása után kibocsátott elsőbbségi kötvényekre nézve a kibocsátás alapfeltételeit, jelesül pedig a kötvénybirtokosok részére biztositott előjogokat megállapitani a kereskedelmi törvény 166. §. 3. bekezdés értelmében a közgyülés van hivatva. Ez a hatáskör az igazgatóságra át nem ruházható, amiért is a törvény ezen absolut hatályu rendelkezésbe ütköző alapszabályi intézkedés joghatálylyal nem bir. (C. 680. 1905. D. 99., 280.)

A kormány a részvénytársaság feletti felügyeleti és ellenőrzési jogot csak a fennálló törvények alapján gyakorolhatja. (B. T. 319/1893.)

160. §. A részvénytársaság a kereskedelmi czégjegyzékbe történt bevezetés és kihirdetés előtt létezőnek nem tekintetik. A bejegyzés és kihirdetés előtt kibocsátott részvények vagy hányadrészvények semmisek és azok kibocsátói minden a kibocsátásból származó kárért egyetemlegesen felelnek.

Azok, kik a bejegyzés és kihirdetés előtt a társaság nevében eljárnak, személyesen és egyetemlegesen felelősek.

Az alakuló közgyülés az aláirás zárhatáridejétől számitott két hó alatt össze nem hivatván, az utóbb mégis megalakult részvénytársaság a bejegyzés és közzététel daczára is érvénytelennek nyilvánittatott azon részvényaláiróval szemben, kiről nem bizonyittattatott, hogy részvényesi jogokat gyakorolt. (C. 1027/1892. J. Sz. 8., 16. M. 4., 115. és C. 85/1895. P. T. 32., 7.)

L. még az alapitás körül előforduló szabálytalanságok miatt a bejegyzés és közzététel daczára a részvénytársaság érvénytelenségét megállapitó következő határozatokat is. (B. T. 1580/1879. C. 613/1879. D. 29., 131. B. T. 161/1879. C. 657/1879. D. 29., 131.) C. 529/1887. D. 47., 6.)

Amennyiben a részvénytársaság érvénytelennek kimondatott, a károsult fél követelésének a társasági vagyonból ki nem kerülő részét az alapitók és igazgatók irányában érvényesitheti. (C. 684/1881. D. 29., 30.)

Való ugyan, hogy a kereskedelmi törvény 160. §-a szerint a részvénytársaság, a kereskedelmi czégjegyzékbe történt bevezetés és kihirdetés előtt létezőnek nem tekintetik és hogy azok, kik a bejegyzés és kihirdetés előtt a társaság nevében eljárnak, személyesen és egyetemlegesen felelősek; ebből azonban nem következik, hogy a részvénytársaság javára és terhére annak bejegyzése előtt ügyletek egyáltalában nem köthetők, hanem csak az, hogy az ily ügyletek, csak azon esetben és attól az időponttól fogva tekintetnek a részvénytársaság ügyleteinek, ha és amidőn a társaság a bejegyzés és kihirdetés által törvényesen létezővé vált és a részére és nevében kötött ügyleteket saját ügyletének akár kifejezetten, akár concludens tényei által elfogadja. (C. 1203. 1898. J. 18., 5.)

Abból, hogy a kereskedelmi törvény 160. §-a szerint a kereskedelmi czégjegyzékbe bevezetés és ennek közzététele előtt a részvénytársaság jogilag létezőnek nem tekintetik, nem következik az, hogy előbb a részvénytársaság javára és terhére ügyletek egyáltalában nem köthetők. (C. G. 53/1900. Ü. L. 17., 97.)

A részvénytársaság igazgatói által a részvénytársaság bejegyzése és kihirdetése előtti időben kötött ügyletek csak akkor kötelezők az utóbb bejegyzett és közzétett részvénytársaságra, ha azok az ügyletek a részvénytársaság szükségszerü folyományaként jelentkeznek, vagy ha azok megkötése; illetve teljesitése az alapszabályokkal fedeztetik; ellenkező esetben a társaság nevében eljáró személyek személyes és egyetemleges felelősséggel tartoznak az esetben is, ha a bejegyzés utóbb megtörtént. (B. T. 287/1898.)

A bejegyzés közzététele előtt a részvénytársaság nevében megkötött ügyletekből elsősorban az alapitók és az alakuló közgyülésen megválasztott igazgatók a felelősek. (C. 1720/1893. P. T. 30., 81.)

De a részvényesek is felelőssé tehetők akkor, ha az illető cselekmény az ő utasitásuk, jelesül az alakuló közgyülés határozata következtében történt és ehhez szavazatukkal hozzájárultak. (C. 1660/1889. P. T. 19., 68.)

Az uszodatársaság nevében tett megrendelések folytán szállitott áruk vételárát, ha a részvénytársaság nincs bejegyezve, a megrendelő igazgató tartozik megfizetni. (C. 848/1899. Gr. 1., 71.)

A felebbezési biróság helyesen mondotta ki, hogy alpereseknek, mint a létesitendő »Vörösmarty« nyomda- és kiadó-részvénytársaság nevében eljárt személyeknek, az ennek részére rendelt áruk vételáráért való

felelőssége az említett részvénytársaság létrejötte és a kötelezettségnek ez által a kereset beadása előtt történt elvállalása, illetőleg a részére kötött ügyletnek utólagos jóváhagyása folytán megszünt, mert valamely létesitendő részvénytársaság nevében eljáró és annak részére ügyletet kötő személyek felelőssége a személyes fizetési kötelezettség kifejezett elvállalása nélkül — már pedig ilyen kijelentést a *D)* alatti okirat sem bizonyit — a kereskedelmi törvény 160. §-a második bekezdésének helyes értelme szerint csak akkor állhat be, ha a czélba vett részvénytársaság nem létesül, vagy ha a tényleg utóbb megalakult részvénytársaság a nevében és részére kötött ügyletet jóvá nem hagyja. (B. T. II. G. 33/1899. M. D. 9., 194.)

A kereskedelmi törvény 160. §-ának rendelkezéséből folyik, hogy a részvénytársaság nevében annak czégbejegyzése és kihirdetése előtt vállalt kötelezettségek a társaságot nem terhelik ugyan, azonban utólagos hozzájárulás esetében, és pedig concludens tényekből következtetve is, a társaságot terhelik. (C. 196/1902. J. 22., 11. C. 1203/1898.)

A 160. §-ból nem az következik, hogy a részvénytársaság javára és terhére annak bejegyzése előtt ügyletek egyáltalában nem köthetők, hanem csak az, hogy az ily ügyletek csak azon esetben és azon időponttól fogva tekintetnek a részvénytársaság ügyleteinek, ha és amidőn a részvénytársaság a bejegyzés és kihirdetés által törvényesen létezővé vált és a részére és nevében kötött ügyleteket saját ügyleteinek akár kifejezetten, akár concludens tényei által elfogadja. (C. 1203/1898. D. 82., 66.) Ez ügyletek érvénye a részvénytársaságra nézve csak föl van függesztve, addig, mig a részvénytársaság törvényszerüen létrejön. (I. G. 53/1900.)

A részvénytársaság az alapitása czéljából létesült bizottság által tett megrendelést magáévá tette s igy felelős érte, ha a megrendelt tárgyakat saját üzleti czéljaira használatban tartja s azokra részletfizetést is teljesitett. (C. G. 376/1899.)

Ha a részvénytársaság létre nem jön, az annak részére szerzett jogokat a társaság nevében eljárt egyének érvényesithetik. (C. 282/1905. K. J. 3., 63. D. 98., 323.)

161. §. A részvénytársaságnak saját részvényeit megszerezni vagy zálogba venni nem szabad. Kivételnek e tekintetben akkor van helye, ha a részvényszerzés tőkeleszállitás czéljából történik, mely esetben a 209-ik §. határozatai szolgálnak irányadóul.

Az igazgatóság tagjai, ha ezen határozatokat meg nem tartják, a társaság hitelezőinek egyetemlegesen felelősek.

A részvénytársaság saját részvényeit váltói megszerzés joga alapján sem fordithatja saját követelésének törlesztésére. (C. 377. 1906. K. J. 4. 385.)

A kereskedelmi törvény 161. §-ának az a rendelkezése, amely szerint a részvénytársaságnak saját részvényeit zálogba venni tiltva van, tiltó jogszabály ugyan, azonban magát az ügyletet semmissé nem teszi. (C. 1003. 1896. — Azonos I. G. 521/1900. és 164/1902. D. 87., 154. J. T. K. 903., 18. D. 92., 129.)

A 161. §. tilalmába ütköző ügyletek kötése csak az igazgatóság felelősségét, de nem a kötött ügyletek hatálytalanságát vonja maga után. (1544/1905.)

A kereskedelmi törvény 161. §-a csak azt mondja ki, hogy a részvénytársaságnak saját részvényeit megszerezni vagy zálogba venni nem szabad, de a törvény eme rendelkezéséből, tekintettel a fenti §. 2. bekezdésére, mely szerint annak meg nem tartása csak az igazgatóság tagjainak a társaság hitelezőivel szemben való felelősségét vonja maga után, nem következik még az sem, hogy a fenti törvényszakasz ellenére történt részvényszerzés vagy zálogbavétel semmis volna, annál kevésbbé következtethető belőle az olyan ügylet semmissége, melylyel a részvénytársaság saját részvényeit másnak zálogba adja. Az ily ügyletre vonatkozó ajánlat tehát nem irányul lehetetlen teljesitésre. (C. 623/1900. D. 87., 154.)

162. §. A részvénytársaság az eredetileg kibocsátott részvények teljes befizetése előtt uj részvényeket ki nem bocsáthat.

A teljes befizetés előtt kibocsátott uj részvények semmisek s azok kibocsátói minden a kibocsátásból eredhető kárért egész vagyonukkal egyetemlegesen felelősek.

Minthogy uj részvények kibocsátása a közgyülés hatáskörébe tartozik, azon kérdés eldöntésénél, hogy az ujabban kibocsátott részvények az eredetileg kibocsátott részvények be nem fizetése okából semmisek-e, az az irányadó, hogy az eredetileg kibocsátott részvények már azon időpontban befizetve legyenek, amelyben az uj részvények kibocsátása elhatároztatott s ha ezen időben ez nem történt meg, ugy a részvények semmisek s ezen az sem változtat, hogy az ekkor kibocsátani elhatározott részvények az igazgatóság által tényleg csak akkor adattak ki, amikor az eredetileg kibocsátott részvények már kibocsátva voltak. — Az

igazgatósági tagok által megtéritendő kárt a részvényekre befizetett összeg képezi. (C. 921/1904. D. 99., 7.)

Az alaptőke teljes befizetése előtt kibocsátott uj részvények semmisek lévén, az azokért adott vételár még azon esetben is visszafizetendő, ha az alaptőke befizetése után szerezte meg azokat a társaságtól az illető. (C. 921/1904. K. J. 3., 87.)

Attól, hogy a részvénytőke a társaság pénztárába esetleg nem folyt be, hanem ez egy átvett gyár vételárának kifizetésére fordittatott, nem állapitható meg, hogy a részvénytőke be nem fizettetett s igy uj részvények nem volnának kibocsáthatók, mert a tényleg kifizetett vételárral szemben az a körülmény, hogy a megvett gyár a valóságban mily értéket képviselt és hogy annak értéke czimén a részvénytársaság könyveiben mennyi van elkönyvelve, közömbös. (C. 923/1904. D. 99., 5.)

Az alaptőke felemelése czéljából kibocsátandó uj részvényekre az elővételi jog egyeseknek csak abban az esetben biztositható, ha ez iránt már a megalakuláskor készitett tervezetben foglaltatik rendelkezés. (C. 796. 1900. D. 86., 233.)

A kereskedelmi törvény a részvénytársaságok által elhatározott alaptőkefelemelés tekintetében külön intézkedést nem tartalmaz azokban a kérdésekben, melyek a felemelt alaptőke aláirására, befizetésére és bejegyzésére vonatkoznak s igy külön törvényintézkedés hiányában a joghasonszerüség alapján a törvénynek azokat az intézkedéseit kell a dolog természetéből folyó eltérésekkel megfelelően alkalmazni és irányadóknak elfogadni, amelyek az eredeti alaptőke alkotására vonatkozólag a törvény által megállapittattak. (C. 368/1897. P. T. 34., 218.)

A kereskedelmi törvény 151. §-ában előirt 10% befizetési kötelezettség alaptőke felemelés esetén nem alkalmazható. (C. 1153. 1903. P. T. 48., 29.)

A részvényaláirás alaki feltételei az alaptőke emelés czéljából eszközölt részvényjegyzés érvényességének feltételét nem képezik. (C. 835/1900. G. C. 390.)

Nem szükséges hozzá szabályszerü aláirási iven való aláirás. (C. 1458/1901. J. 20., 15. l.)

A kéthónapi záros határidő azonban a részvényjegyzők összehivására itt is kötelező. (C. 368/1897. P. T. 34., 24.)

A már megalakult részvénytársaság által alaptőkéjének felemelése czéljából foganatositott ujabb részvény kibocsátásánál a részvényjegyzésből származó fizetési kötelezettség teljesitésének alapfeltételét az képezi: hogy a közgyülési határozat alapján kibocsátandó valamennyi részvény elhelyezve legyen, és igy a részvénykibocsátás a maga teljességében eredményre vezessen. (C. 613/1900. D. 87., 188. C. 1335/1895. Gr. 1., 56.)

Az alaptőkefelemelés czéljából kibocsátott részvényekre tényleg befizetett összeg a részvényaláirónak visszaadandó, ha a tőkefelemelés egészben sikerre nem vezetett, hacsak ebbeli igényéről az aláiró le nem mondott. (C. 1329/1900. D. 88., 134.)

Az alaptőke felemelése czéljából elhatározott ujabb emissio sikerre nem vezetvén, a részvényaláiró a befizetett részvényösszeget (kamat nélkül) visszakövetelheti még abban az esetben is, ha a kiszolgáltatott részvények alapján részvényesi jogot gyakorolt, mert ez magában véve még nem tekinthető joglemondásnak. (C. 722/1901. D. 89., 256.)

Alperes részvénytársaság a felperesnek az alaptőke felemelésének czéljából átvett összegeket ennek a czélnak meghiusulása következtében minden jogos alap nélkül tartván vissza, ezek után az összegek után azok átvételének időpontjától számitva a törvényes kamatot is köteles megfizetni. (C. 1296/1900.)

A kereskedelmi törvény 162. §-a értelmében nemcsak az eredetileg jegyzett, hanem minden későbbi részvénynek teljes befizetése előtt kibocsátott uj részvény semmis lévén, alaptőkefelemelés czéljából egy határozattal kibocsáttatni rendelt 50.000 és 25.000 frt értékü uj részvények közül a 25.000 frt értékü ujabb részvények semmisség terhe alatt mindaddig ki sem bocsáthatók, mig az 50.000 frtos névértékü részvények teljesen be nem fizettettek. (C. 556/1901., 557/1901. Gr. 4., 51.)

II. FEJEZET.

A részvényesek jogviszonyai.

163. §. Minden részvényest a társasági vagyon aránylagos része illeti.

A befizetett összeget a részvényes — a 154. §. esetét kivéve — vissza nem követelheti, s a társaság fennállása alatt csak azon tiszta haszonra tarthat igényt, mely az alapszabályok szerint a részvényesek közt felosztás alá kerül.

A részvényesi minőséget, a részvénynek tulajdona — melyből folyólag az, aki az alaptőke egy részét átveszi, az egyesülés irányában bizonyos jogoknak lesz részesévé és kötelezettségeket vállal magára — határozza meg, nem pedig a részvényjegynek puszta birtoka. (C. 1167/1892. D. 60., 253.)

A részvényest nem illeti meg az a jog, hogy kérelmi uton a részvénytársaságot

a természetüknél fogva nyilvánosságra nem szánt adatoknak közlésére kötelezthesse; nem kérheti, hogy a részvénytársaság részvénytulajdonosainak hiteles névjegyzékét a részvényes költségére készittesse el és hogy engedje meg, hogy a részvénytárs. adósainak névsorát felügyelet mellett kijegyezhesse. (C. 864/1905.)

A kereskedelmi törvény 163. §-a szerint a társaság vagyona részvényeik arányában a részvényeseké ugyan, de a társaság feloszlása előtt a részvényeseknek ez a joga csak arra terjed ki, hogy a részvényes a tiszta haszonból reá eső osztalékot követelhesse. (C. 94/1900. J. T. K. 900., 14.)

Nyereségnek vagy veszteségnek csak azon összeg tekinthető, mely az év végével az összes ügyletek számbavételével a nyereség- és veszteségnek egymásbóli levonása után mint végeredmény mutatkozik. (C. 350/1879.)

164. §. A részvények bizonyos névre vagy bemutatóra állithatók ki, de mindig csak határozott pénzösszegről szólhatnak és tulajdonosaikra nézve oszthatlanoknak tekintendők.

Azon (ideiglenes) részvényeken és részvény-utalványokon, melyek a névérték teljes befizetése előtt bocsáttatnak ki, a tényleg befizetett összeg világosan kiteendő.

Részvények vételénél, amennyiben ellenkező megállapodás nem történt, a szerződő felek akarata nyilván oda irányul, hogy valamint az eladó fél lemond a vevő javára mindama jogokról, illetve előnyökről, melyek őt mint a részvények birtokosát megilletik, másrészt vevő fél is magára vállalja a részvényekkel járó terheket és igy, amennyiben a részvények névértéke teljesen kifizetve még nem lett, a további befizetések teljesitését is. Alpereseknek a kereskedelmi törvény 164. §-ra alapitott az az érvelése, hogy a részvények tulajdonosaikra nézve oszthatlanok lévén, azokat ketten meg sem vehették, és igy, ha felek közt a kereseti részvények tekintetében vételi ügylet létrejött volna is, az mint törvénytelen ügylet érvényesnek nem tekinthető, figyelembe nem jöhetett, mert a kereskedelmi törvény 164. §-a nem zárja ki azt, hogy valamely részvénynek több birtokosa lehessen, hanem ezen §-nak helyes értelme az, hogy a társasággal szemben egy-egy részvény alapján, ha annak esetleg több birtokosa is van, a részvény által biztositott jogot a részvénybirtokosok csak együttesen gyakorolhatják. (C. 1084/1888. Ü. L. 6., 12. C. 1080/1885. J. 86., 118.)

A közgyülésben való részvetelnél az deiglenes részvényjegy pótolja a részvény birtokát abban az esetben is, ha a részvények már kibocsáttattak, de a részvényes azokat még nem váltotta ki. (C. 1167/1892. D. 60., 253.)

A részvénytársaság alakulása előtt kibocsátott elismervény engedményese nem szerzi meg az elismervény alapján kiszolgáltatandó részvény tulajdonát, hanem csak az annak alapján fennálló követelési igényt a részvény kiszolgáltatására. (C. 1378/1900. M. D. 9., 201. G. D. 4., 390.)

Élvezeti jegyek csak a törlesztett s bevont részvények fejében bocsáthatók ki. (B. T. 352/1898. Ü. L. 98., 14.)

165. §. Az alaptőkéből a részvényeseknek kamatot vagy osztalékot biztositani vagy kifizetni nem szabad; a részvényesek közt csak az osztathatik fel, ami az évi mérleg szerint mint tiszta nyereség megmarad.

Mindazáltal az alapszabályokban meghatározott azon időre, mely a vállalat előkészitésére a teljes működés megkezdéseig szükséges, a részvényesek javára kamatokat kikötni lehet.

A részvényesek a veszteségek által csökkent alaptőke ujból kiegészitéseig osztalékra igényt nem tarthatnak.

Csak ha a »követel« rovat tételeinek összege a »tartozik« rovat tételének összegét meghaladja, áll elő a részvényesek közt felosztás alá bocsátható tiszta nyereség. Nem lehet tehát nyereségként feltüntetni egyes ügyleteknek kedvező eredményét olykép, hogy a más ügyletekből eredő veszteség pedig a tartalékból irassék le. (C. 350/1879. D. 23., 164.)

A kereskedelmi törvény nem kötelezvén a részvénytársaságot arra, hogy tartaléktőkét gyüjtsön, az alapszabályok joghatályosan határozhatják meg azt, hogy a gyüjtött tartaléktőke a részvénytársaságot ért bármilyen veszteség kiegyenlitésére fordítható. (C. 1660/1903. M. D. 9., 204.)

A tartalékalapra csak az alapszabályokban meghatározott hányad fordítható az esetben is, ha az előbbi évek veszteségei folytán csökkent. (C. 43/1877. D. 17., 115. C. 888/1896. P. T. 34., 12. C. 6/1897. D. 76., 9.)

Ha az alapszabályok csak a tiszta nyenyereség 10 %-át rendelik a tartalékalapra fordithatónak, a nyereség felosztásánál követett állandó gyakorlat sem jogositja fel a részvénytársaságot saját alapszabályaival ellenkező eljárásra. (C. 537/1906. H. D. 1., 245.)

A részvénytársaság tartalékalapjából az alapszabályok szerint csak a rendkivüli veszteségek lévén fedezhetők, a társaság rendes üzleti körébe tartozó ügyletekből eredő veszteségek, mérlegszerü nyereség fenforgása esetében, ebből fedezetet nem nyerhetnek. (C. 1382/1901. M. D. 9., 203.)

Külön tartaléktőke netaláni veszteségek fedezésére létesittetvén: a leirt tartozásokból előállott veszteségekre forditható. (C. 3571. 1905. K. J. 3., 135.)

Amig nyereség van, addig a részvénytársaság tartalékalapja a veszteség fedezésére nem forditható. (B. T. 3743/1878.)

Az évi nyereség egy részének átvitele a következő év számlájára még nem tekinthető tartalékalap létesitésének. (C. 1312/1906.)

Az ingatlan eladásából előállott veszteség nem a társaság rendes üzleti körébe vágó ügyletből merülvén fel, mint rendkivüli veszteség az alapszabályoknak megfelelően a tartalékalapból fedezhető. (C. 836/1902. M. D. 9., 203.)

A részvényesnek az alapszabály szerint felosztandó tiszta haszon aránylagos részéhez törvényből folyó absolut joga lévén, ezen igénye közgyülési határozattal nem korlátozható. (C. 642/1894. G. C. 1., 68. C. 1491. 1903. Ü. L. 21., 48.)

A felülosztaléknak a jövő év számlájára való előirása iránti határozat csak akkor semmisithető meg, ha az osztalék gyanánt felosztandó összeg az előbbeni évről áthozott nyereség számitásba vétele nélkül kevesebb mint az elért azon évi nyereség. (C. 370/1904. M. D. 9., 204.)

Ha a megtámadott közgyülési határozattal az évi nyereség helytelenül állapittatott meg, abból folyóan, hogy valamelyik ingatlan eladásából elért nyereség helyett annak egész vételára iratott a nyereségszámlára — a vonatkozó közgyülési határozat nemcsak a többletre vonatkozó részében, hanem egész terjedelmében semmisitendő meg és a közgyülés az osztalék ujabbi megállapitására utasitandó. (C. 1122/1988. M. 10., 243.)

Az alaptőkefelemelés czéljából történt uj részvénykibocsátásnál, a névértéken felüli kibocsátással elért részvényfelpénz (agio) osztalék gyanánt való felosztása, az alapszabályoknak erre vonatkozó kifejezett rendelkezése hiányában, nem kötelező. (C. 94/1900. P. T. K. 900., 14. J. 19., 19.)

Amennyiben az osztalékszelvény a részvénytől el van választva, csak a szelvénybirtokos van feljogositva az osztalék felvételére, s igy az osztaléknak kifizetését akkor is követelheti, ha a részvényre végrehajtás vezettetett. (C. 1529/1881. M. 4., 102. C. 849. 1881. D. 29., 149. C. 881/1881. P. T. 3., 16. C. 1360/1890. D. 60., 5.)

Azon az alapon, hogy alapszabályellenesen csak annak osztalékszelvénye váltatik be, aki a részvénykönyvbe magát bejegyeztette, a közgyülési határozat megsemmisitendő. (C. 236/1893. M. D. 9., 202.)

166. §. A jelen törvény 161. és 165. §-ainak rendeletei a részvénytársaság által kibocsátott elsőbbségi kötvényekre nem alkalmazandók.

Az elsőbbségi kötvények visszaválthatók és azok után előre meghatározott évi kamatok fizethetők.

Hogy az elsőbbségi kötvények, szemben a részvényekkel, mily előnyökben részesülnek, az az alapszabályok, esetleg a később kibocsátandó kötvényekre nézve a közgyülés által határoztatik meg.

Az elsőbbségi részvényeknek biztositott előjogok közgyülési határozattal sem el nem törölhetők, sem nem korlátozhatók, akár a törzsrészvényekkel egyidejüleg, akár csak a részvénytársaság megalakitása után bocsáttattak ki az elsőbbségi részvények. (Smsz. 8294/1879. D. 22., 91.)

Hogy az elsőbbségi részvények szemben a törzsrészvényekkel mily előjogokkal birnak, jelesül, hogy elsőbbségük a törzsvagyonban való részesülésre, vagy az évi nyereségosztalékra vonatkozik-e, egyedül az alapszabályok, vagy az illető részvények kétségtelen szövege alapján állapitható meg. Az elsőbbségi kötvények jellegével és természetével nem biró elsőbbségi részvényekre tehát különösen azok osztalék-elsősége nem vélelmezhető. (L. 503/1881.) A biróságnak nincs oka az elsőbbség arányának meghatározásába hivatalból bocsátkozni. (Smsz. 8294/1879. D. 22., 91.)

Ha valamely részvénytársaság részvényeinek egyik sorozata olyformán biztosittatott, hogy az illető részvények a részvénytársaság feloszlása vagy törzsvagyonának eladása esetében mindenekelőtt kifizetendők lesznek, ugy ez esetben a nem biztositott részvények tulajdonosai, mig a biztositott részvények a hitelezők sérelem nélkül ki nem elégittetnek, a törzsvagyon állagán — akár az alaptőke leszállitása alapján, melynek legtöbb módozata a végleges feloszlással egyértelmü, akár a társasági vagyonnak vagy csak egy részének is eladása folytán — nem osztozkodhatnak. (L. 503/1881. D. 28., 186.)

A kereskedelmi törvénynek a részvénytársaságról szóló intézkedéseiben nincs oly rendelkezés, mely tiltaná azt, hogy akár a társaság alakulásakor, akár a később kibocsátott elsőbbségi részvények a törzsrészvényekkel szemben az alapszabályokban, illetve a közgyülési határozatokban megállapitott

bizonyos előnyökben részesittessenek. (C. 991. 1905. D. 100., 324.)

Az elsőbbségi kötvényeknek biztositott előnyök a részvényesek (akár törzs-, akár elsőbbségi részvényesek) javára nem változtathatók meg. (C. 27/1897. D. 76., 197.)

Ha a visszaváltás sorsolás utján történik, az elsőbbségi kötvény tőkéje csak akkor követelhető, ha a kötvény kisorsoltatott, vagy a részvénytársaság felszámolás alá jutván, a sorsolás abba hagyattott. (C. 1153/1890. D. 54., 86.)

A 166. és 179. §-ok egybevetéséből kétségtelen, hogy a közgyülés az alapszabályoknak a tervezetből átvett intézkedését, mely szerint az elsőbbségi kötvények kisorsolása utján törlesztetnek, jogosult oly irányban módositani, hogy azokat visszaváltja. (C. 377/1887. D. 46., 84.)

Az elsőbbségi kötvények a megszüntetett részvények utáni osztalékról kiállitott kötelezőjegyekkel szemben semmiféle előnyben nem részesithetők. (C. 27/1897. D. 76., 197.)

167. §. A részvényesek a mérleg alapján jóhiszemüleg felvett osztalék visszafizetésére nem kötelezhetők.

E tekintetben kivételnek akkor van helye, ha az évi mérleg elkészitése után az tünik ki, hogy az üzleti év folyamában, közgyülési határozat folytán, előlegesen kifizetett összeg a részvényeseket illető osztalékot meghaladja.

A részvényes visszatéritési kötelezettségére nézve. (B. T. 3743/1878. D. 28., 26.)

168. §. A részvényesek a társaság céljához és annak kötelezettségeihez egyébbel, mint a részvények névértékének az alapszabályok által meghatározott befizetésével járulni nem tartoznak.

A részvénytársaság csak ugy igényelheti az aláirótól az aláirt részvény hátralékos névértékének befizetését, ha bizonyitja, hogy a részvénytársaság, a tervezetnek megfelelően, az ott meghatározott alaptőkével a kereskedelmi törvény 154. §-ában megszabott határidőben megalakult. (C. 85/1895. P. T. 32., 7.)

A szövetkezeti tag, aki a maga részéről kifejezetten hozzá nem járult ahhoz, hogy az az alapszerződés, amelynek alapján ő a szövetkezet tagjává lett, oly módon megváltoztassék, hogy a szövetkezeti alapon alakult társaság részvénytársasággá átalakittassék: a szövetkezet többi tagjai által közgyülésen hozott ily határozat utján akarata ellenére nem kötelezhető arra, hogy az ekként átalakult részvénytársaság részvényese legyen, amiből pedig önként folyik, hogy ezt a szövetkezeti tagot kifejezett hozzájárulás nélkül ezen részvénytársasággal szemben részvényösszeg befizetésére vonatkozó kötelezettség sem terheli. (C. 701/1904.)

Ugyanazon részvény hátralékos névértéke a részvénykönyv szerinti tulajdonostól és a tényleges birtokostól egyidejüleg nem követelhető. (C. 1443/1895. P. T. 32., 7.)

A kiskoru a neki ajándékozott részvény névértékének befizetéseért akkor sem felelős, ha a részvénykönyvben ez reáiratott, mert ezen voltaképen visszterhes jogügylet érvényességéhez gyámhatósági jóváhagyás szükséges. E részben közömbös az, ha kiskoru anyja a kérdéses részvények után az osztalék kifizetését igényelte.

A részvénynek tényleges birtokosával szemben, pusztán e birtoklás alapján, a fentirt kötelezettség meg nem állapitható. (C. 1443. 1895. P. T. 32., 56. C. 205/1900.)

Az a körülmény, hogy alperes a felperes intézet könyveiben részvénytulajdonosként jelentkezik, magában véve nem bizonyitja, hogy alperes a részvények tulajdonát megszerezte és csupán ennek alapján a még be nem fizetett névérték befizetésére nem kötelezhető. (C. 329/1897. Gr. 1., 67.)

Ha a részvényaláirási ivből az tünik ki, hogy az aláiró vagylagos kötelezettséget vállalt az iránt, hogy a részvény névértékét vagy természetbeni betételekkel vagy készpénzzel fizeti be, akkor ebbeli választási jogával csak a befizetésre megállapitott határidő leteltéig élhet. (C. 683/1893. M. D. 9., 208.)

Részvényjegyzés esetében, ha az aláirás után folytak is alkudozások a kötelezett és a társaság között abban az irányban, hogy a jegyzett összeg részben földmunkával egyenlittessék ki, a főkötelezettség készpénzfizetésre irányulván, ha a társaság a földmunkát elkészitette anélkül, hogy a kötelezett aláirót a földmunka elvégzésére felhivta volna, ez a körülmény a kötelezett fizetési kötelezettségét meg nem szünteti, mert az alapkötelezettség a felhivás elmaradása esetében is fennáll. (C. 207/1892. M. D. 9., 208.)

A részvényes az alapszabályokban meghatározott fizetéseken tul ujabb fizetésre oly közgyülési határozat alapján sem kötelezhető, amelynek hozatalában résztvett; ily kötelezettség a részvényest csakis külön kifejezett elvállalás esetében terheli. (C. 632. 1901. Gr. 4., 55.)

A részvény aláirójától, ha a tervezetbe fel nem vétetett és annak kifizetésére magát külön nem kötelezte, a szervezési költség fejében mi sem követelhető még akkor sem, ha ez iránt az alapszabályok intézkedést tartalmaznának is. (B. T. 560/1905.)

A részvényaláiró a részvény névértékén

felül az alapszabályokban megállapitott szervezési költséget is megfizetni köteles, ha akár kifejezetten, akár konkludens tényekből vont okszerü következtetés utján megállapitható módon e részben külön kötelezettséget vállalt. (C. 881/1905. K. J. 4., 85.)

A részvényes a közgyülésen hozott határozatért csak az általános jogelvek értelmében és csakis a részvénytársaságnak, de nem egyeseknek tartozik kártéritéssel. (C. 470. 1902. M. D. 9., 229.)

169. §. Azon részvényes, ki a részvényei után járó befizetéseket kellő időben nem teljesiti, köteles a törvénynél fogva késedelmi kamatokat fizetni.

Egyébiránt szabadságában áll a társaságnak, a befizetés elmulasztása esetére, tekintet nélkül az egyébkénti törvényes következményekre, az alapszabályokban bizonyos kötbért megállapitani, vagy kimondani, hogy a késedelmes részvényes az aláirásból eredő jogait s a teljesitett befizetést elveszti.

A részvények névértékének 50%-án felüli részére nézve a felelősség csupán a névre szóló részvények esetére van meghatározva, de bemutatóra szóló részvényeknél nem. — Ha a részvénytársaság az alapszabályokban a pótbefizetésre való felhivás sikertelensége esetére csak azt a jogot tartotta fenn és illetve biztositotta magának, hogy a részvényaláirót az általa jegyzett részvények névértékeinek 50%-a erejéig felelőssé tegye, de nincs biztositva az a jog, hogy a mindenkori részvényestől az 50%-on felüli pótbefizetést esetleg per utján követelhesse, ugy a részvényaláiró az 50%-nál nagyobb befizetésre nem kötelezhető. (C. 858/1905. D. 100., 157. A IV. polg. tanács 4. számu elvi megállapodása.)

A befizetni tartozott részvény-névértékből nem vonható le az összeg, mely korábbi években mutatkozott nyereségből a részvényesre jutott volna, azonban a tartalékalapba utaltatott. (C. 729/1882. D. 32., 303.)

A részvényesnek a részvény névértékének megfizetésére vonatkozó feltétlen kötelezettsége nem közönséges tartozás, hanem oly kötelezettség, melynél fogva a részvényes a társasági vállalat üzletéhez és az e czélból és az ez által megalapitott társasági kötelezettségek fedezéséhez szükséges alap megalkotásához részvényének névértéke erejéig hozzájárulni köteles, miből következik, hogy a részvényesnek ez a tartozása a társaság irányában fennálló követelése beszámitásával nem törleszthető. (C. 1906/1894. D. 70., 89. Ü. L. 12., 15. C. 17/1899. P. T. 38., 5.)

A részvénytőke a részvénytársaság fennállásának létfeltételét a társaság által a vele szerződők részére bármikor előállitandó alapvagyont képez és annak a társaság részére leendő lefizetésére a részvényest már a törvénynél fogva egyenes és feltétlen kötelezettség terheli, vagyis oly kötelezettség, hogy azt szükség esetén minden levonás nélkül a társaságnak befizetni köteles, amiből következik, hogy a részvényest a nála kint levő alaptőkével szemben beszámitási jog nem illeti meg. (C. 881/1904. D. 99., 231.)

A névre szóló részvénynek a részvénytársaság felszámolása alatt történt átruházása esetében az átvevő a kifizetés alá kerülő részlettőke iránti perben türni tartozik az átruházó ellen megillető beszámitás kifogásának érvényesitését. (C. 470.1893. Ü. L. 10., 21.)

A részvénytársaság alapszabályai a részvényaláirók fizetési kötelezettsége tekintetében akként intézkedtek, hogy a részvényekre az alakuló közgyülésig 30 százalék, a többi pedig az igazgatóság felhivására fizetendő olyképen, hogy a fizetés teljesitésére hirlapban közzéteendő hirdetménynyel hivatnak fel a részvényesek. Mindaddig, mig az igazgatóság vagy közgyülés a hirdetményt közzé nem teszi, azon hitelező, aki a részvénytársaság ellen vezetett végrehajtás alkalmával a részvénytársaságnak a részvényaláiróktól igényelhető, az általuk jegyzett részvények még be nem fizetett névértékének befizetése iránti követelést lefoglalta, nem követelheti ezen összeg befizetését, s a követelés behajtására kirendelt ügygondnok sem határozhatja el a befizetést. (C. 1577/1904. D. 96., 272.)

Az aláirás által biztositott részvénytőke már a törvény értelmében befizetendő lévén, a részvényes, ha az alaptőke valamely részével hátralékban maradt, ennek befizetésére a vagyonbukott részvénytársaság csődtömege irányában már a törvény alapján akkor is köteles, ha a részvénytársaság a hátralék befizetésére nézve a csőd kiütése előtt közgyülésileg nem határozott. (C. 605/1882. D. 31., 228. C. 765/1882. D. 32., 260.)

Csőd esetében a csődválasztmány rendeli el a hátralékos összegek befizetését. (B. T. 5087/1895. P. T. 32., 7. C. 1443/1895. P. T. 32., 7. C. 1009/1885. D. 39., 224. C. 765/1882. D. 32., 260.)

A részvénytársaság ellen a csőd elrendeltetvén és ez által igazolva lévén, hogy a tartozások fedezésére szükségelt vagyon elégtelen volt, a csődtömeg képviselője az egyes részvényes ellen a részvényhátralék befizetése iránt inditott perben annak kimutatására nem kötelezhető, hogy a csődhitelezők követelései valódiak és fennállanak. (C. 418/1883. D. 34., 303.)

Az aláirt részvénytőke a társulat jogi létének alapfeltételét s a tőke biztositása által létrehozott jogi személyiség alap-

vagyonát képezi, ehhez képest az ennek a társasággal szerződők részére való előállitása iránt vállalt kötelezettség, a kezesség accessorius és feltételes jogi természetével nem bir, hanem egyenes és feltétlen kötelezettséget képez arra nézve, hogy az aláirással biztositott vagyon a szükséghez képest előállittassék. Ezek szerint a vagyonbukott részvénytársaság csődtömegének képviselősége által a részvényhátralék befizetése iránt beperelt egyes részvényes azon kifogása, »hogy a részvénytársasági csődtömeg kereseti követelése csakis a kezesség jogi természete alapján lenne megbirálandó«, alappal nem bir. (C. 418/1883. D. 34., 203.)

A részvény be nem fizetett névértékének erejéig fennálló követelésbe a kötelezett részvényes saját, az intézet ellen fennálló követeléseit csőd esetében sem számithatja be. (C. 531/1895. D. 73., 45. C. 418/1883. D. 34., 203.)

Az alapszabályokban foglalt az a kikötés, hogy a részvénytársaság a részvények bizonyos értékének be nem fizetése esetén a nemfizető részvényét semmisnek nyilvánithatja, csak jogot ad a társulatnak ; de nem kötelezi a társulatot arra, hogy a késedelmes részvényes részvényét semmisnek s ebből folyó kötelezettségét megszüntnek tekintse. (C. 703/1889. M. Ig. D. 6., 60. C. 418/1883. D. 34., 203. C. 5124/1881. M. 4., 124.)

A megsemmisités részletekben való befizetés előirása esetén bármely részlet befizetésének elmulasztásával gyakorolható, tekintet nélkül arra, hogy az összes részletek befizetésére előirt idő már letelt-e. (C. 392. 1887. D. 45., 26.)

Ha a részvénytársaság alapszabályai értelmében a társaságnak joga volna is az aláirt egész névértékét az aláirótól behajtani, vagy pedig saját választása szerint a részvényt semmisnek nyilvánitani és a társaság ez utóbbit választotta és ezt a választását hirlapilag közzétette, nem áll jogában utóbb az aláirt részvények névértékének hátralékos részét követelni. (C. 872/1905. K. J. 3., 381.)

Ha a részvénytársaság a be nem fizetett részvények megsemmisitését elhatározta, akkor a részvényestől 50%-on felüli befizetést nem követelheti, mert a vagylagosan megillető jogok között választván, ettől a választástól már el nem térhet. (C. 858/1905. — A IV. polgári tanács 4. számu elvi megállapodása.)

A részvénytársaság határozatainak alapszabályszerü hirlapi közzététele által az czéloztatik, hogy a részvénytársaság ellenében oly kifogás ne érvényesittethessék, hogy az illető határozat tartalmáról az érdekeltek alapszabályszerüleg értesitve nem lettek. Oly részvényes, ki külön irásilag értesittetett, értesittetésének hirlapi elmulasztását a részvénytársaság ellen nem érvényesitheti. Csak a 170. §. 2. bekezdése esetében ragaszkodhatik a részvényes feltétlenül a hirlapi közzétételhez. (C. 1125/1884. D. 36., 42. C. 466. 1897. G. C. 1., 59.)

Annak a közgyülési határozatnak az érvényét, melylyel az alaptőke befizetése elrendeltetett, nem érinti az a körülmény, hogy a vonatkozó jegyzőkönyvnek a czégbirósághoz bemutatása elmulasztatott. (C. 765/1882. D. 33., 260.)

170. §. Ha az alapszabályokban a befizetést tárgyazó felhivásnak különös módozata megállapitva nem lett, a felhivás azon alakban történik, melyet az alapszabályok a társasági határozatok közzétételére rendelnek.

Egyébiránt a részvényes igényei megszünteknek általában csak az esetben nyilvánithatók, ha a befizetést tárgyazó felhivás az alapszabályokban kijelölt, esetleg a hivatalos hirlap utján háromszor, és pedig utóljára a befizetésre kitüzött zárhatáridőt legalább négy héttel megelőzőleg, közzététetett.

Nem jegyeztetett be a részvénytársasági alapszabályok oly módon tervezett módositása, hogy a részvényekre való befizetéssel késedelmes részvényes részvényeit a társaság már akkor semmisnek nyilvánithatja, ha a befizetést a két izben 15—15 napi határidők kitüzése mellett hirlapilag történt felszólitás daczára sem eszközölte, mert ez az intézkedés ellenkezik a kereskedelmi törvény 170. §. 2. pontjában foglalt azzal a rendelkezéssel, mely szerint a részvényes igényei abban az esetben nyilvánithatók megszünteknek, ha a befizetést tárgyazó felhivás hirlap utján háromszor és pedig utoljára a befizetésre kitüzött zárhatáridőt legalább négy héttel megelőzőleg közzététetett. (B. T. 1317/1904. D. 95., 116. K. J. 1., 136.)

A részvénytársaságok hirdetményeinek alapszabályszerü hirlapi közzétele által csak az czéloztatik, hogy arról az érdekeltek és ezek közt a részvényesek is tudomást szerezhessenek és hogy ekkép a részvénytársaság ellenében oly kifogás ne érvényesittethessék, mely arra alapittathatnék, hogy az illető hirdetmény tartalmáról az érdekeltek alapszabályszerüleg értesitve nem lettek. Önként következik ebből, hogy az oly részvényes, ki a részvénytársaság által kibocsátott valamely hirdetmény tartalmáról külön értesittetett, értesittetésének hirlapi uton elmulasztását a részvénytársaság ellen nem érvényesitheti. Csak a kereskedelmi törvény 170. §-ának második bekezdése esetében

ragaszkodhatik a részvényes feltétlenül a hirlapi közzétételhez. (C. 1125/1883. D. 36., 42.)

Az alapszabályok a részvényesek igényeinek elvesztése tekintetében nem intézkedhetnek eltérően a kereskedelmi törvény 176. §-ától. — Az alapszabályok azon intézkedése, hogy a közgyülés az igazgatóságot oly ügyletek kötésére is felhatalmazhatja, melyek a részvénytársaság vállalata tárgyául a tervezetben és ennek alapján az alapszabályokban meghatározott üzlet körén kivül esnek, ellenkezik a kereskedelmi törvénynek a részvénytársaságokról intézkedő részével. (B. T. 2843/1904. D. 95., 391.)

A kereskedelmi törvény 170. §-a nem rendelkezik imperativ módon az iránt, hogy a társaságok határozatai hirdetésileg közzétételenek, miből folyóan a más módon történt értesités is megállapitja a részvényes késedelmét. (C. 466/1897. Gr. 1., 59.)

Amennyiben az aláirt részvénynek még be nem fizetett része iránti követelés a részvénytársaság ellen vezetett végrehajtás alkalmával lefoglaltatik, ezt a követelést a foglaltató az egyes részvényes ellen csak akkor érvényesitheti, ha a befizetést, illetve a részvénytőke még be nem fizetett részének bekövetelését a társaság elhatározta. A társaságot ebbeli jogainak gyakorlásában csakis a csődtömeg képviselete helyettesitheti. (C. 1576/1904. K. J. 2., 223.)

171. §. Ha a részvény a befizetés elmulasztása miatt megsemmisittetik (169. §.), a részvényaláiró ennek daczára az aláirt részvények névértékének 50%-a erejéig a 153-ik §. értelmében kötelezve marad.

A bemutatóra szóló részvény aláirója, aki a részvény névértékének 50%-át lefizette, a további 50% lefizetése iránt nem perelhető. (C. 872/1905. K. J. 3., 381.)

172. §. A bemutatóra szóló részvények átruházása azok átadása által történik.

A bemutatóra szóló részvény egyszerü átadás folytán, a tulajdonjog átruházása nélkül is feljogositja a birtokost a papirból folyó jogoknak harmadik személyekkel szemben való gyakorlására. — Ezen jogoknak gyakorolhatása (legitimatio) végett a tulajdonjog átruházása nélkül történő átadás lehetősége a bemutatóra szóló papir természetében fekszik és ez a lehetőség a forgalomban számitásba vétetik, sőt a bemutatóra szóló papir egyik előnyös oldalaként tekintetik. (B. T. 79/1905. D. 97., 229.)

A részvények névértékének 50%-án felül részére nézve a felelősség csupán a névre szóló részvények esetére van meghatározva, bemutatóra szóló részvényeknél azonban a felelősség fenn nem áll. (C. 858/1905.) D. 100. 157.

173. §. A névre szóló részvények, a birtokos nevének és lakhelyének kitüntetése mellett, a társasági részvénykönyvbe bevezetendők.

Az ily részvények átruházása üres hátirat mellett történhetik ugyan, de a birtokos, amennyiben az alapszabályok másként nem intézkednek, a társaság irányában igazoltnak csak akkor tekintetik, ha az átruházás, a részvény felmutatása mellett, a társasági részvénykönyvbe bevezettetett.

A társaság a birtokosi minőség vizsgálatára kötelezve nincsen.

A részvényes a névre szóló részvények még be nem fizetett névértéke erejéig az átruházás daczára mindaddig kötelezve marad, mig az uj birtokos a társasági részvénykönyvbe be nem vezettetik.

A részvényeket vevő fél magára vállalja a részvényekkel járó terheket s igy, amennyiben a részvények névértéke még teljesen befizetve nem lett, a további befizetések teljesitését is. (1084/1888. P. T. 17., 75.)

Részvények adás-vételénél, amennyiben ellenkező megállapodás vagy kifejezetten vagy a körülményekből kivehetőleg nem történt, a szerződő felek akarata nyilván oda irányul, hogy valamint az eladó a részvényes jogáról s az ezzel járó előnyökről a vevő javára lemond, ugy a vevő magára vállalja a részvénynyel járó terheket, jelesül a még teljesen be nem fizetett részvény névértéke erejéig hátralékos befizetéseket. (C. 1080/1885. D. 42., 207.)

Részvényt csak tényleges átadás által lehet megszerezni; a forgatmány, magában a részvénynek átadása nélkül, még nem jelenti az átruházást. (C. 328/1905. K. J. 2., 547. D. 98., 132.)

A részvénytársaság alapszabályainak az a határozmánya, hogy a részvényt csakis az igazgatóság közvetitésével és beleegyezésével lehet átruházni, mint törvénybe ütköző, semmis és érvénytelen; miből folyóan a »Somesiana« takarék- és hitelegylet köteleztetett a részvények átruházását könyveiben kitüntetni, mert a részvény átruházható papir

s mert ez a semmis határozmány folytán a részvénynek mint átruházható papirnak a törvényben biztositott forgalmát akadályozná meg. (C. 1729/1895. D. 77., 255.)

A kereskedelmi törvény 173. §-a szerint a névre szóló részvények üres hátirat mellett átruházhatók, de a birtokos, amennyiben az alapszabályok másképp nem intézkednek, a társaság irányában igazoltnak csak akkor tekintetik, ha az átruházás a részvénykönyvbe bevezettetett; a törvény tehát feltétlenül megengedi a részvények átruházását s e részben a társaság beleegyezése nem lényeges és ezzel ellentétben az alapszabályok sem köthetik az átruházás hatályát a részvénytársaság beleegyezéséhez; a tulajdonnal való rendelkezési jog s a részvények forgalma tehát nem korlátozható. (C. 1068/1903. és 1069. 1903. D. 94., 264.)

Az előző határozatokkal ellenkező ujabb: Sem a kereskedelmi törvény rendelkezéseivel, sem a forgalom szükségszerü követelményével nem áll ugyan ellentétben az az alapszabályi intézkedés, amely által a névre szóló részvények átruházása megszoritva és bizonyos feltételhez kötve van, ez a megszoritás azonban csak annyiban tekinthető hatályosnak, ha egyrészt ez által a részvény forgalma sem teljesen, sem pedig oly mérvben korlátozva nincsen, ami által a forgalomra szánt papir ettől a minőségétől megfosztatnék és másrészt, ha ez a megszoritás kifejezetten magán a részvényen kitüntetve van, ugy hogy már ennek megszerzésekor az átvevő a részvény átruházásának megszoritásáról minden kétséget kizáróan értesitve legyen; minthogy azonban a társaság alapszabályaiban oly intézkedés nem foglaltatik, hogy az abban megállapitott átruházási korlátozás, illetve megszoritás a kibocsátott és kiadott részvényeken is feltüntetendő stb., a megszoritás hatálytalan. (C. 45/1904. 1651/1904. D. 96., 376. K. J. 2., 193. L. még C. 618/1899. D. 83., 276. C. 324/1906. Ju. 5., 150.)

A kereskedelmi törvény 172. és 173. §-ai rendelkezéseinek egybevetéséből kétségtelen, hogy névre szóló részvény tulajdona puszta átadás által meg nem szerezhető, miből következik, hogy névre szóló részvényekre nézve a tényleges birtok magában a tulajdonjogi vélelmet meg nem állapitja. (C. 5137/1887. D. 48., 55.)

Minden bányarészvény határozott névre lévén kiállitva, ebbeli minőségénél fogva a névre szóló értékpapirokkal annyiban egyforma jogi tekintet alá esik, amennyiben ezt egyébként különleges jogi természete megengedi; ehhez képest a kereskedelmi törvény 172. és 173. §-ának az értékpapirok átruházására vonatkozó és a bányarészvények különleges jogi természetével nem ellentétes rendelkezése a bányarészvényekre is megfelelően alkalmazandó; eszerint pedig kétségtelen, hogy a bányarészvény pusztán kézről-kézre átadás által tulajdonul meg nem szerezhető, hanem ehhez legalább is érvényes üres hátirat vagy a szerzés egyéb alkalmas czimének egyébként igazolása szükséges; és igy a bányarészvényre nézve a tettleges birtok magában véve tulajdonjognak jogi értelmét meg sem állapitja. (C. G. 163/1899. M. 10., 242.)

A kereskedelmi törvény 173. §-a értelmében eszközölt hátiratnak nincs az a jogi hatálya, mint a váltótörvény értelmében vett hátiratnak; miből folyólag az átruházó elleni őt megillető összes kifogásokat az átvevő is tűrni tartozik. (C. 470/1893. D. 64., 1. Ü. L. 10., 2. és C. 466/1900. D. 87., 181.)

A kereskedelmi törvény nem irja elő, hogy a névre szóló részvények üres hátirat melletti átruházása mily módon és a részvény mely lapjára vezettessék, és igy az első lapra vezetett átruházás is érvényesnek tekintendő. (C. 975/1894. D. 70., 126. B. T. 3699/1878. D. 27., 261.)

A részvény átruházása engedmény utján is joghatályosan eszközölhető. (C. 734/1895. D. 71., 65.)

Felperes üres hátirattal ellátott részvényeket és azoknak szelvényeit biról árverésen megvevén, azok a részvények a hátlapjukra vezetett záradékok szerint a biról kiküldött részéről a felperesre törvényszerüen átruháztattak és a biróság a kiküldöttnek azt az eljárását tudomásul vette; ha a részvénytársaság felperest a részvénykönyvbe a részvények tulajdonosául be nem vezetné, ugy a felperes jogositva lesz mindaddig, mig az emlitett részvények birtokában marad, részvényesi jogait az itélet alapján gyakorolni. (C. 333/1898. D. 80., 150. C. 1149/1887. Ü. L. 5., 16.)

Aki a részvénykönyvbe be nem vezetett részvénybirlaló ellen vezetett árverésen megvette a részvényt, a részvénykönyvbe való bejegyzést csak ugy követelheti, ha kimutatja, hogy a végrehajtást szenvedő jogszerüen szerezte meg a részvényt. (C. 105/1905. K. J. 2., 571.)

Ahhoz, hogy a bár irásbeli nyilatkozattal legitimált részvénytulajdonos az átruházás alapján a társaság irányában részvényesi jogokat gyakorolhasson, szükséges az is, hogy a részvénykönyvbe az átruházás bevezettessék. (C. 429/1878. D. 21., 9. C. 552/1888. P. T. 17., 75.)

Mig a bevezetés meg nem történt, a társaság az átruházó irányában megillető ösz-

szes kifogásait a forgatmányossal szemben is érvényesitheti. (C. 470/1893. D. 61., 1. Ü. L. 10., 21. C. 466/1900. D. 86., 181.)

De viszont a részvényátirás megtörténte előtt az uj tulajdonos a hátralékos névérték befizetésére a társaság részéről keresettel nem is szoritható. (C. 122/1895. Ü. L. 12., 9. C. 1443/1895. P. T. 32., 7.)

A részvénykönyvbe való bevezetés csak a részvényesi minőséget, de nem egyszersmind a részvény tulajdonát is bizonyitja. (C. 329/1897. G. C. 1., 67.)

Az ajándékozó abbeli rendelkezésével, hogy az ajándékozott részvényeket a megajándékozott nevére átiratta, abbeli akaratának adott kifejezést, hogy a részvényeket jövőben nem a saját, hanem a megajándékozott tulajdonául tekinti; ha a részvényeket tényleg át nem adja, hanem azt a magának fentartott haszonélvezet gyakorlása czéljából birtokolja, ugy ezáltal közte és a megajándékozott között constitutum possesorium jön létre, melynek folytán a részvényeket az ajándékozó nem a saját, hanem a megajándékozott nevében birtokolja, ilyen esetben pedig az ingó dolog tulajdona tényleges átadás nélkül is megszerzettnek tekintendő. (C. 7487/1904. D. 98., 185.)

A társasággal szemben azonban a bejegyzett részvényes az átruházás szinleges voltára sikerrel nem hivatkozhatik. (C. 38/1886. P. T. 13., 19.)

Az átruházó és átvevő közti jogviszonyt a részvényesi minőségnek a részvénykönyvbe bevezetésének elmulasztása nem módositja, az átruházás felek között igy is hatályos. (C. 3170/1885. J. 4., 65. C. 114/1887. 1084. 1888. P. T. 17., 35. C. 2562/1895. Ü. L. 12., 31. C. 1149/1887. Ü. L. 88., 16.)

Eladó felelős a vevőnek a részvények átiratásáért. (C. 552/1888. P. T. 17., 75.)

S ha eladó amiatt, mivel vevő a részvényeknek nevére átirását elmulasztotta, kénytelen volt a befizetést teljesiteni, a vevő ellen visszkeresetet érvényesithet. (C. 1080/1885. D. 42., 207. C. 1084/1888. P. T. 17., 129.)

Ha a részvény megszerzője formaszerü legitimatiót igazol, a részvénytársaság a részvény átiratásának bevezetését csak akkor tagadhatja meg, ha bebizonyitotta, hogy a birtokos a részvényt rosszhiszemüleg vagy vétkes gondatlansággal szerezte meg. (C. 1570/1902. Ü. L. 19., 41.)

Az a körülmény, hogy a részvény üres hátirattal igazolt uj birtokosa a részvénykönyvben mint ilyen bejegyezve nincs, a kereskedelmi törvény 173. §-a szerint nem eredményezheti azt, hogy az a részvénybirtokos ne gyakorolhassa azokat a jogokat, melyek őt a reá átruházott részvény alapján megilletik. (C. 465/1900. és 466/1900. D. 86., 181. Gr. 1., 100.)

Az üres hátirattal átruházott névre szóló részvénynek birtokosa jogositva van a szelvényivet követelni, ha nincs is a részvény a részvénykönyvben nevére átirva. (C. 975. 1894. D. 70., 126.)

174. §. Minden egyes részvényest kereseti jog illet a közgyülési határozat ellen, ha az a törvénynyel vagy az alapszabályokkal ellenkezik.

Ha a közgyülési határozat a törvény vagy az alapszabályok által előszabott alakszerüségek mellőzése miatt támadtatik meg, a kereseti jog a sérelmes határozatot tartalmazó jegyzőkönyvnek az illetékes törvényszéknél történt bemutatásától számitott 15 nap alatt érvényesitendő, ellenkezőleg az ezen alapon megszünik.

Az alapszabályok módositása iránt a részvényest kereseti jog a kereskedelmi törvény X. czime II. fejezete értelmében meg nem illet. (C. 454/1901. D. 90., 118.)

A kereseti jog a közgyülési határozatok megsemmisitésére csakis a részvényeseket illeti meg. Az alapitókat pedig nem. (C. 1773. 1896. D. 73., 19. C. 558/1901. D. 89., 176. C. 291/1900. M. D. 9., 221.)

A részvényesnek a kereskedelmi törvény 174. §-a alapján fennálló kereseti joga független attól, hogy a törvényszék a beterjesztett közgyülési határozat kérdésében már döntött-e vagy sem? (C. 690/1906. K. J. 4., 247. és 355.)

A részvény tulajdona magával az átruházás tényével szállván át a vevőre, az átruházó az átruházás után, azon az alapon, hogy az átruházás a részvénykönyvbe még bevezetve nincsen, a közgyülési határozatot sikeresen meg nem támadhatja. (C. 734/1895. D. 71., 65.)

A közgyülési határozat megsemmisitése iránt inditott perben a részvényesi minőség kimutatására nem az a döntő, hogy felperes a részvény birtokában van-e, hanem az, hogy a részvény felett mint tulajdonos rendelkezik-e. (C. 67/1893. M. D. 9., 329.)

Közgyülési határozat megtámadására jogositva nincs az, aki a névre szóló részvényt hátirattal megszerezte ugyan, de azt a részvénykönyvben a maga nevére át nem iratta. (1939/1899.)

A letétjegy, melynek alapján a részvények bármikor átvehetők a részvénytársaságtól, legitimálja az illetőt a közgyülési határozat

iránti kereseti jog tekintetében. (C. 1167. 1891. D. 60., 253.)

A biztositott ama jogviszonyánál fogva, amelylyel a nyeremény jogosultságát, illetőleg a biztositóhoz áll, az ennek közgyülésén hozott, a tiszta nyereség megállapitását tárgyazó határozat megtámadására nem jogosult és ezen határozat ő reá is irányadó. (B. T. II. G. 41/1901. D. 89., 203.)

Az a részvényes, aki hozzájárult valamely közgyülési határozathoz, azt meg nem támadhatja; a jelenvolt részvényes tehát csak akkor, ha vagy tiltakozott, vagy tartózkodott a szavazástól. (C. 1773/1895. D. 73., 19.)

A részvényes megtámadási jogának gyakorlása azon előfeltételhez van kötve, hogy a részvényes a megtámadott közgyülési határozat hozatalánál vagy jelen nem volt, vagy ha jelen volt, annak hozatalához hozzá nem járult. Az a részvényes sem támadhatja meg ellenkező esetben a közgyülési határozatot, aki ha nem is személyesen, de meghatalmazott által vett részt az illető határozat meghozatalában. (C. 913/1904. K. J. 2., 396. Ju. 3., 388.)

Az a részvényes, aki a közgyülésen jelen volt s a közgyülés határozata ellen nem szavazott, vagy az ellen egyébként nem tiltakozott, ahhoz hozzájárultnak tekintendő. (C. 888/1896. P. T. 34., 12. C. 618/1899. D. 83., 276.)

Ellenkező : Az a körülmény, hogy a közgyülési határozatok megsemmisitése végett perrel fellépő részvényes sem a közgyülés szabályellenes megalakitása, sem a közgyülésen hozott határozatok ellen fel nem szólalt, a törvény- vagy alapszabály-ellenes határozatok megsemmisitésére irányuló kereset elutasitására okul nem szolgálhat, mert a részvénytársaság közgyülésének azon határozatai, melyek a törvény vagy az alapszabályok rendelkezéseibe ütköznek, a biróság által hivatalból semmisitendők meg. (C. 1119/1904. Ju. 3., 80., Ü. L. 21., 31. C. 336/1884. D. 318., 4. C. 530/1902. G. C. 6., 68.)

Ha a határozat szótöbbséggel hozatott és nem állapitható meg, hogy az elfogadáshoz kik járultak hozzá, az vélelmeztetik, hogy a keresettel fellépő részvényes a határozat ellen szavazók között volt. (C. 336/1884. D. 68., 4. C. 888/1896. P. T. 34., 12. C. 618/1899. D. 38., 276.)

Az, hogy a részvénytársasági alapszabályok a közgyülésen gyakorolható szavazati jogot több részvény birtokához kötik, nem érinti a minden részvényesnek a kereskedelmi törvény 174. §-ában megadott és alapszabályilag nem is korlátolható azt a jogát, hogy a közgyülési határozatot törvényesség vagy alapszabályszerüség szempontjából megtámadhassa. (C. 999/1905. D. 101., 201. K. J. 3., 480.)

A részvényesi minőségnek ugy a kereset megindításakor, mint annak egész tartama alatt fenn kell forognia. (B. T. 5161/1876. D. 28., 258. C. 1073/1890. J. Sz. 4., 683. és P. T. 23., 56. C. 1599/1893. M. 4., 132. C. 705/1901. Ü. L. 18., 17.)

Az a körülmény, hogy a felperes a közgyülésen, melynek határozatait megtámadta, résztvett, a kereseti jog kimutatására nem elegendő. (C. 705/1900. Ü. L. 18., 17.)

Pótolja a részvény birtokát a részvénynek a meghivóban megjelölt banknál történt letételéről szóló oly tartalmu elismervénynek bemutatása, hogy a részvény csak a térítvény ellenében adatik vissza. (C. 1367/1902. D. 93., 233.)

A részvénynek vagy az arra vonatkozó fentebb emlitett letéti elismervénynek birói letétbe helyezése vagy perhez csatolása szükséges s nem pótolja ezt azoknak a pertárban való felmutatása. (C. 1599/1893. Ü. L. 10., 49. C. 1073/1890. P. T. 22., 56.)

A részvénynek a felebbezéshez csatolása már figyelembe nem jöhet. (C. 1599/1893. Ü. L. 10., 49.)

Amennyiben felperes részvényesi minősége nem vitás, az hivatalból nem vizsgálható. (C. 433/1900. G. C. 3., 106.)

A részvényesi minőség elismerése esetén nincs jelentősége a részvény letétele elmulasztásának. (C. 1773/1896. D. 73., 19.)

Azonban a részvényesi minőség tagadásával szemben a részvények letétele helyett nem elégséges arra hivatkozni, hogy felperes a közgyülésről vezetett jegyzőkönyv szerint a közgyülésen részvényesként szerepelt, vagy hogy felperes a részvénykönyvben mint részvényes fel van tüntetve. (C. 1073/1890. P. P. T. 22., 56. C. 705/1901. Ü. L. 18., 17. C. 734/1895. D. 71., 95.)

A részvényt jegyzett és névértékének 50 százalékát kifizetett egyén — ha nem is vezettetett be a részvénykönyvbe részvénytulajdonosnak — a közgyülési határozat megtámadására kereseti joggal bir ugyan, de azon az alapon inditott kereseti kérelme érdemben elutasitandó, hogy szavazásra nem bocsáttatott, mert a szavazati jog gyakorlását az alapszabályok határozván meg, ha azok szerint a szavazati jogosultság a részvénykönyvbe történt bevezetéstől van feltételezve, enélkül nem szavazhatott. (C. 1038/1898. és 814/1892. M. D. 9., 221.)

Közgyülésen strohmanok felállitása jogszerüségének kérdése perenkivüli uton el nem birálható. (C. 1351/1905. K. J. 3., 17.)

A részvényes a közgyülési határozattal szemben őt megillető megtámadás jogát csak peruton érvényesitheti. (C. 2210/1877. D. 19., 57. C. 13922/1879. D. 23., 65. C. 1134. 1894. Ü. L. 11., 42. C. 1607/1894. P. T. 29., 17. C. 1564/1895. Ü. L. 13., 1.)

Nincs a részvényesnek felfolyamodási joga a közgyülési határozatra hozott birói végzés ellen sem. (C. 767/1898. D. 80., 98. S. 13922/1879. D. 23., 65. S. 2210/1877. D. 19., 59. C. 1134/1894. Ü. L. 1894., 42.)

A kereskedelmi törvény 174. §-án alapuló kereseti joga a részvényesnek nem zárja ki azt a jogát, hogy a törvénybe vagy alapszabályba ütköző határozaton alapuló rendelkezések hatálytalanságát és érvénytelenségét, magának a határozatnak megsemmisitésére irányuló megtámadása nélkül, akár önálló más keresettel, akár kifogás alakjában érvényesithesse. (C. 1564/1893. és 72/1894. Ü. L. 96., 1.)

A kereskedelmi törvény 174. §-án alapuló és sikerre vezető kereset a megtámadott közgyülési határozatnak absolut hatályu megsemmisitését, tehát bárki irányában való hatálytalanságát vonja maga után, mig ellenben a részvényesnek kifogása csak a határozat relativ hatályu semmisségét, vagyis csak a fel- vagy alperesként szereplő fél irányában hatálytalanságát eredményezi. (C. 1564/1893. és 72/1894. Ü. L. 96., 1.)

A közgyülési határozat nemcsak kereset, hanem kifogás utján is sikeresen megtámadható, de a kifogás utján történt megtámadás esetében a kifogás, ha alaposnak találtatik, a határozatnak csakis a kifogásoló fél irányában való hatálytalanságát eredményezi. (C. 17/1899. P. T. 38., 5.)

A megtámadási jognak kifogás utján való érvényesitése az alakszerüségek hiánya alapján szintén csak 15 napon belül foghat helyt. (C. 1292/1904. K. J. 1., 46.)

A megsemmisitési per elbirálásánál közömbös az a körülmény, hogy a megtámadott határozat a részvényesekre káros-e vagy nem. (C. 2532/1886. Ü. L. 3., 24. C. 1093/1893. M. D. 9., 226.)

Valamint az a körülmény sem jöhet az elbirálásnál figyelembe, hogy a határozat czélszerü, előnyös-e vagy sem a társaságra. (C. 337/1887. D. 46., 85.)

Egyedül az a kérdés lényeges, hogy a határozat szabályszerü-e vagy sem. (C. 209. 1891. M. 4., 137. C. 1342/1901. D. 90., 143.)

Az a kérdés, hogy közgyülési határozat a társaságra anyagilag előnyös-e, nem tárgya a megsemmisitési pernek. (C. 1397/1892. M. D. 9., 226.)

A határozat megsemmisitése iránti keresettel a kárkövetelési igény megitélése iránti kérelem egybe nem kapcsolható. (B. T. 176/1881. M. 4., 132. C. 503/1881. D. 28., 189.)

Közgyülési határozat megsemmisitendő ugyan az elsőbbségi részvényre eső és alapszabályilag biztositott kamat ki nem adása okából, de annak kiadásában a társaság a megtámadási perben nem marasztalható. (C. 1675/1904. K. J. 3., 38.)

Habár valamely részvénytársaság ügykezelésének és vagyonállapotának szakértők általi megvizsgálása peres uton is kérelmezhető, ennek azonban ez uton is csak a kereskedelmi törvény 175. §-ában követelt előfeltételek fenforgása esetében van helye, mivel a kisebbségnek a fent idézett törvényszakaszban engedett ez a jog az egyes részvényes által, ha nem képviseli az alaptőke egy tizedrészét, a kereskedelmi törvény 174. §-a alapján inditott megtámadási perben nem gyakorolható. (C. 370/1904. D. 95., 122.)

Nincs ugyan elfogadható ok arra nézve, hogy ha az enyhébb perenkivüli eljárás folyamán a (részvénytársasági vagy) szövetkezeti üzletkezelés megvizsgálása, ha ez indoknak mutatkozik, elrendelhető: ugyanennek elrendelése a szigorubb peres eljárás folyamán helyt nem foghatna; azonban, ha a kereskedelmi törvény 175. §-ának joghatályosságánál fogva az üzletkezelés megvizsgálásának elrendelését nem egyes szövetkezeti tag, hanem az üzletrészek tizedrészét képviselő szövetkezeti tagok követelhetik a költségek előlegezése mellett. (C. 2074/v. 1904.)

Alaptőke leszállitása iránti határozat megtámadhatása nem függ a leszállitás törvényszéki engedélyezésétől, hanem a kereset azonnal megindithatő, mihelyt a megtámadandó közgyülési határozatot tartalmazó jegyzőkönyv a törvényszékhez bemutattatott. (C. 377/1886.)

Közgyülési határozat, mely egy előbbi közgyülési határozaton alapszik, mindaddig meg nem támadható, mig az előbbi érvényben van. (C. 6/1894. M. D. 9., 226. G. D. 4., 430.)

A közgyülési határozat keresettel megtámadható; ebből folyik, hogy a biróság csak annak elbirálására van hivatva, hogy a megtámadott határozat a kereskedelmi törvény és az alapszabályok intézkedéseinek megfelelően lett-e hozva vagy sem; utóbbi esetben a határozatot megsemmisiti, de nem hozhat a közgyülés helyett más, a törvénynek és alapszabályoknak megfelelő határozatot, hanem csak utasitással láthatja el a részvénytársaságot, illetve ennek igazgatóságát, hogy az ügyet terjeszsze elő egy megfelelő idő alatt egybehivandó közgyülés elé, mely közgyülés lesz hivatva most már megfelelő határozatot hozni. (C. 6/1897. D. 76., 9.)

A részvényesek a részvénytársaság ellen a kereskedelmi törvény 174. §. alapján inditható keresete csak arra irányulhat, hogy a törvénynyel vagy alapszabályokkal ellenkező közgyülési határozat megsemmisittessék és

az előbbi állapot visszaállittassék ; de nem terjedhet odáig, hogy a részvénytársaság valamely positiv határozat hozatalára utasitható legyen. Amiből következik, hogy valamely inditvány elvetését tárgyazó nemleges határozat a kereskedelmi törvény 174. §-a alapján meg nem támadható. (C. 1172/1898. J. 18., 6. Ü. L. 16., 3.)

A megsemmisitett közgyülési határozatra vonatkozóan a biróság nem adhat a részvénytársaság közgyülésének utasitást, hogy ahelyett milyen határzatot hozzon, hanem a részvénytársaságot, illetve ennek igazgatóságát csupán arra utasithatja, hogy az e czélból összehivandó közgyülés elé a társasági alapszabályoknak megfelelő inditványt terjesszen elő. (C. 537/1906. H. D. 1., 245.)

Ha a határozat a mérleg helytelensége miatt megsemmisittetik, a biróság a mérleg helyesbitését és annak módját elrendelheti. (S. 22079/1877. D. 28., 47.)

———

Közgyülési határozat megtámadása esetében csak a megtámadott rész semmisitendő meg. (C. 627/1892. M. D. 9., 791.)

A közgyülési határozat megtámadása iránti perben a törvény avagy az alapszabályokkal ellenkező határozat nemcsak a megtámadóval szemben, hanem általában véve mindenki irányában semmisnek mondandó ki. (C. 888/1896. P. T. 304., 103. — Régebben ellenk. : C. 8294/1879. D. 22., 97.)

———

A nem a törvény vagy az alapszabályok által megállapitott alakszerüségek mellőzésére, hanem a szavazatok egy részének érvénytelenségére alapitott megtámadási kereseti jogra, mint nem az alakiságok mellőzésére alapitott, a rendes magánjogi elévülési idő alkalmazandó. Felperes panaszára a kereskedelmi törvény 174. §-ának 2. bekezdése nem alkalmazható ugyan, mert az nem a törvény vagy alapszabályok által előadott alakszerüségek mellőzésére, hanem a szavazatok egy részének érvénytelenségére van alapitva ; a törvény pedig nem nyujt alapot annak a megállapitására, hogy a részvényest a közgyülési határozatok megtámadása tekintetében megillető kereseti jog elévülésére nézve nem az alakiságok mellőzése által elkövetett sérelem esetében is a rendes magánjogi elévülési időnél rövidebb alkalmazandó ; különösen, hogy — mint alperes vitatja — a kereseti jog ilyen esetben a legközelebbi közgyülés napjára évül el stb. (C. 727/1903., 728/1903., 729/1903. M. D. 9., 800. és Ü. L. 21., 9.)

———

A megtámadási keresetnek nincs halasztó hatálya s igy az a czégjegyzékbe való bevezetés akadályául nem is szolgálhat. (B. T. 197/1877. D. 28., 256.)

A kereskedelmi törvényben olyan rendelkezés, mely szerint a közgyülési határozatok végrehajtása az azok megsemmisitése végett perrel fellépő részvényesek kérelme folytán felfüggeszthető volna, nem foglaltatván, az ily irányban előterjesztett kérelem érdemleges birói intézkedés tárgyává nem tehető. (C. 36/1904. M. D. 9., 223. C. 331/1903. Ü. L. 21., 9.)

———

A részvénytársasági közgyülésen hozott határozat megsemmisitése iránt inditott perben az alperes részvénytársaságnak törvényszerü képviseltetésére a kereskedelmi törvény 184. §-a szerint a czégjegyzékbe a kereskedelmi törvény 184. §-a értelmében bevezetett igazgatóság van hivatva. (C. 569/1901. D. 88., 138.)

Az igazgatóság megválasztását is tárgyazó közgyülési határozat megsemmisitésének egymagában véve nem lehet az a joghatálya, hogy az alperes részvénytársaság törvényes képviseletére nézve a megsemmisitett közgyülési határozat hozatala előtti állapot helyreállitásával a czégjegyzékből kitörölt előbbi igazgatóságnak képviseleti jogosultsága önmagától feléledjen, mert az alperes részvénytársaság törvényszerü képviseletére a czégjegyzékbe vezetett igazgatóság van jogositva és kötelezve mindaddig, amig a czégjegyzékben a törvényes képviseletre vonatkozó változás az előbbi képviselet törlésével és az uj képviseletnek bejegyzésével be nem vezettetik. (C. 569/1901. D. 88., 138.)

Közgyülési határozat megsemmisitése iránti perben a részvénytársaság igazolni köteles, hogy a részvényeket a közgyülés alkalmából letették. (C. 1285/1905. K. J. 3., 181.)

A részvények letételére rendelt határidőbe a letétel napja ugyan be nem számitható, de a határidőnek esetleges kitolása a részvényesekre kedvező lévén, emiatt a közgyülés nem volt szabálytalan. (C. 1184/1902. M. D. 9., 233.)

Az alakszerüségek megsértésére vonatkozó határozatok.

A közgyülési határozat alakszerüségek mellőzése miatt támadtatván meg, hivatalból vizsgálandó, hogy a kereset az illető közgyülési határozatnak a törvényszékhez történt bemutatásától számitott 15 nap alatt adatott-e be. (C. 433/1900. G. 3., 306.)

Közgyülési határozat megsemmisitése iránti perben a kereset alakszerüségek mellőzésére lévén alapitva, annak érvényesitése a kereskedelmi törvény 174. §-a második bekezdése értelmében hivatalból is figyelembe veendő záros határidőhöz van kötve, mely hatá-

idő elmultával alaki szempontból uj megtámadási okok nem hozhatók fel. (C. 1040. 1900. Ü. L. 17., 47.)

Az 1895 október 15-én bemutatott közgyülési határozat ellen a kereskedelmi törvény 174. §-a alapján megindítható kereset 15 nap alatt, vagyis október 30-án adandó be az esetben is, ha a határozat pótlásokkal ujabban csak 1896 február 6-án terjesztetett be. (C. 148/1897. M. D. 9., 224.)

Ha a kereskedelmi törvény 174. §-ában megszabott 15 napi határidő utolsó napja vasár- vagy ünnepnapra esik, a megtámadó kereset a legközelebbi hétköznapon is joghatálylyal adható be. (C. 558/1901. D. 89., 175.)

A biróság a közgyülési határozat megsemmisitése iránti perben a felek által a megsemmisités alapjául felhozott tényeken, illetve mulasztásokon felül nincs jogositva más tényeket vagy mulasztásokat hivatalból figyelembe venni és igy ez iránti panasz hiányában nem semmisitheti meg a közgyülési határozatot azon az alapon, hogy a közgyülés nem volt kellőleg összehiva. (C. 1361/1902. M. D. 9., 223.)

A kifejezetten megjelölt, illetve megtámadott közgyülési határozaton felül más határozat meg nem semmisithető, ha erről a perben a felek vitatkoztak is. (C. 990/1905. K. J. 2., 547.)

Ha az alapszabályok akként intézkednek, hogy a közzétételnek a közgyülést 14 nappal kell megelőznie, a közzététel szabályszerüen eszközöltetett, ha a közzététel napját is beszámitva a 14 nap letelt. (C. 999/1905. D. 101., 201. K. J. 3., 480.)

Az alapszabályoknak abból a rendelkezéséből, hogy a közgyülésre vonatkozó meghivás legalább 15 nappal annak megtartása előtt közzéteendő, nyilvánvaló, hogy a kérdéses 15 napi határidő kiszámitásánál maga a közgyülés napja figyelembe nem jöhet, hanem az előirt közzététel alapszabályszerünek csak akkor tekinthető, ha a közgyülés napját legalább 15 nappal megelőzőleg tétetett közzé a meghivás. (B. T. 3394/1904. D. 96., 325. K. J. 2., 224.)

Oly részvényes, ki valamely hirdetmény tartalmáról külön irásilag értesittetett, hirlapi uton való értesittetésének elmulasztását a részvénytársaság ellen nem érvényesitheti. (C. 1125/1884.)

Az, hogy az igazgatóság több részvényesnek a közgyülésen való részvételre a letéve lévő részvényekről az igazolványt ki nem adta s ez által azokat szavazati jogok gyakorlatában megakadályozta, valamint hogy az igazgatóság a veszteséget közelebbről ki nem mutatta, részletes jelentést nem adott, a részvénytársaság vagyoni viszonyairól a valóságot el nem tüntető mérleget terjesztett elő, a kereskedelmi törvény 174. §. 2. bekezdésének rendelkezése alá esik. (C. 858/1902.)

Ha a közgyülésen felvett jegyzőkönyvből nem tünik ki, hogy a részvényesek közül kik voltak személyesen jelen és kik gyakorolták meghatalmazott által és névszerint ki által szavazatjogukat, ugy a közgyülésen hozott határozatok semmisek. (C. 608/1898. J. 18., 4.)

A megtartott közgyülésről felvett s a periratokhoz eredetben csatolt jegyzőkönyv nem tartalmazza annak a megállapitását, hogy a kérdéses közgyülésen megjelent részvényesek a jegyzőkönyvben feltüntetett részvényeket a részvénytársaság jegyzőjének bemutatták volna, söt alperes elleniratában beismerte, hogy ez a közgyülés a részvények előzetes bemutatása nélkül alakittatott meg, az emlitett jegyzőkönyv tehát nem szolgálhat alapul annak a megállapitására, hogy az abban névszerint megjelölt részvényesek a közgyülés napján tényleg birtak-e annyi részvénynyel, mint amennyinek birtokosaiképp őket a közgyülési jegyzőkönyv feltünteti? A részvénytársaság részvénykönyvének hitelesitett kivonata e részben bizonyitéknak el nem fogadható. (C. 1119/1903. Ju. 3., 30. Ü. L. 21., 31.)

A kereskedelmi törvény 180. §. rendelkezése szerint a részvénytársaság közgyülésén felvett jegyzőkönyvben a jelen volt részvényesek nevei felveendők lévén, a törvénynek ebből a rendelkezéséből nyilvánvaló, hogy jegyzőkönyvnek a tényleg jelen volt részvényeseket, illetve névszerint megnevezett azon személyeket, akik mint a részvényesek megbizottai jelentek meg, fel kell tüntetnie, mert csak az ily jegyzőkönyv alapján állapitható meg minden kétséget kizárólag az, hogy a közgyülésen tényleg ki volt jelen és eszerint a közgyülés határozatképes-e, valamint a megjelentek közül ki hány szavazat felett rendelkezik az alapszabályok vonatkozó rendelkezésének megfelelően.

Alperesnek e részben tett előadásából, valamint Cs. M. tanu vallomásából kitünik, hogy alperes társaságnak 1904. febr. hó 9. napján tartott közgyülésről felvett, ide felterjesztett jegyzőkönyvről oly jelen volt részvényesek neve is fel van véve, akik tényleg jelen nem voltak, hanem megbizott által voltak képviselve, anélkül, hogy ezek a megbizottak, mint ilyenek, megnevezve és felolvasva lettek volna, és pedig alperes előadása szerint ez abból az okból történt, mert az alperes társaságnál divó szokás szerint oly esetben, ha a névre szóló részvény tulajdonosa helyett ennek megbizottja jelent meg a közgyülésen, mint megjelent nem a megbizott, hanem a megbizó vétetett fel a jegyzőkönyvekben. A nyilván helytelen megjelölést azonban a kir. Curia azért nem tekinti oly

szabálytalanságnak, hogy ezen az alapon a közgyülésen hozott határozatok megsemmisithetők lennének, mert a perben nem foglaltatik adat annak a megállapithatására, hogy a közgyülésen tényleg jelen voltakat számbavéve, a közgyülés nem volt határozatképes, illetve a szavazás eredménye változást szenvedett volna. (C. 615/1905.)

Az, hogy a közgyülési jegyzőkönyvet nem az erre kijelölt jegyző, hanem más irta alá, a közgyülés által tényleg meghozott határozat érvényét nem érinti, hanem esetleg csak a 218. §. alkalmazására ad alapot. Az a körülmény, hogy a mérleget 6 felügyeleti bizottsági tag közül 2 alá nem irta, szintén nem képezhet okot a közgyülési határozat megsemmisitésére. (C. 1040/1900. Ü. L. 17., 47.)

Hogy a közgyülési jegyzőkönyv nem a közgyülést követő nyolcz napon belül mutattatott be a kir. törvényszékhez, hanem néhány nappal később, nem lehet ok a közgyülési határozatok megsemmisitésére. (C. 163/1902. D. 92., 86.)

A részvénytársaság igazgatósági elnöke, aki az alapszabályok szerint a közgyülés elnöke, a közgyülést önkényszerüleg berekesztette s a szinhelyről eltávozott. Ez az eljárás mindazokban a részvényesekben, akik ennek következtében szintén eltávoztak, azt a jogos alapon nyugvó feltevést keltette, hogy a közgyülés nem tartatik meg. Az a folytatólagos közgyülés tehát, amelyet a visszamaradtak ujabb alakulással tartottak, nem képviselhette a részvényesek összességét, hanem annak csak egy részét, s az eltávozott részvényesek a törvény által biztositott részvényesei joguknak gyakorlásában akadályozva lévén, a folytatólagosan tartott közgyülés nélkülözte a részvénytársaság közgyülésének a részvényesek összessége képviseletében gyökeredző törvényszerü alapfeltételét. Az uj megalakulás azért sem volt törvényszerü, mert az akkor jelen volt részvényeseknek részvényesi minősége és őket megillető szavazati jogosultság megállapitása sem történhetett az ezeknek megállapitását feltételező okiratok alapján, mivel ezen okiratokat a régi elnökség magával vitte. Ezen okokból a folytatólagos közgyülés határozatai megsemmisittettek. (C. 568/1901. D. 88., 140.)

Minthogy sem a törvény, sem az alapszabály nem teszi kötelezővé a magyar nyelv kizárólagos használatát a közgyülésen, ennélfogva nem lehet a részben németül lefolytatott közgyülés határozatát semmiseknek tekinteni. (C. 999/1905. D. 105/201. K. J. 3., 480.)

Az a tény, hogy a közgyülés elé terjesztett mérleg az igazgatóság és felügyelő-bizottság által aláirva nem volt, a közgyülési határozat megtámadására okul nem szolgálhat, ha a hiány utóbb pótoltatott. (C. 591/1897.)

Ha a közgyülés összehivása czéljából kibocsátott hirdetményben tárgysorozat nem foglaltatott, a hozott határozatok megsemmisitendők. (C. 586/1898. D. 81., 331.)

Az alapszabályok módositása esetén a közgyülési meghivóban nem jelölendők meg kötelezőleg tüzetesen a módositandó szakaszok, hanem elégséges egyszerüen annak hirdetése, hogy az alapszabályok módosittatni fognak. (C. 991/1905. K. J. 3., 357.)

A közgyülési tárgysorozatba felvett »tiszta jövedelem felosztása« inditvány alatt nem érthetvén olyan önálló inditvány is, hogy a tiszta jövedelem egy bizonyos része az alapszabályokban nem foglalt czélokra fordittassék, a közgyülésen tett, ezt czélzó inditvány felett hozott határozat megsemmisitendő azon az alapon, hogy mint önálló inditvány nem volt a közgyülési tárgysorozatba felvéve. (C. 1491/1903. K. J. 1., 106.)

A B. ·/. alatti meghivásból kétségtelenül kiderül, hogy a leirt kétes követelésekből befolyandó összeg iránt intézkedés az 1883. évi február 23-ára összehivott közgyülés tárgyai közé fel nem vétetett (»az igazgatóság által teendő egyéb inditványok« általános kifejezése elégséges nem lévén): a közgyülés 7. pontja alatti határozat, mint törvény- és alapszabályellenesen hozottat, meg kellett semmisiteni. (C. 336/1884.)

Ha az igazgatóság az alapszabályok értelmében az időközben megüresedett igazgatósági tagságot betöltheti, ebbeli eljárása a közgyülés által csak akkor tekinthető jóváhagyottnak, ha az a közgyülési tárgysorozatba kifejezetten fel volt véve. (C. 615/1905. K. J. 4., 233.)

Valamely állás szervezése lévén felvéve tárgysorozatba, annak javadalmazása iránt hozott határozat meg nem semmisithető azon az alapon, hogy ez külön nem volt felvéve a tárgysorozatba. (C. 1477/1904. K. J. 2., 253.)

A közgyülési határozatba felvett »elnökválasztás« nem fedi egyuttal az elnök jutalmazására vonatkozó inditványt is, miért is az utóbbi tárgyban hozott határozat megsemmisitendő. (C. 122/1904. D. 96., 377. K. J. 2., 137. Ü. L. 22., 5.)

Egy előző közgyülés határozata az alaptőke felemelésével kapcsolatban megengedte, hogy az ujonnan jegyzett részvények a társaság kötvényeivel fizettessenek ki. Ily módon a kötvények mind birtokába kerültek a társaságnak, mely azokat megsemmisitette. Az uj közgyülés ennek folytán az alapszabályoknak a kötvényekre vonatkozó részét elhagyta. Kimondatott, hogy ez nem alapszabálymódositás, hanem csak az előző közgyülési határozat természetes folyománya, miért is nem volt szükséges az e fe-

ről való határozathozatalt külön a tárgysorozatba felvenni. (C. 163/1902. D. 92., 186.)

A közgyülésen hozott egyhangu határozat meg nem semmisithető azon az alapon, hogy nem szavazóképes részvényesek is szavaztak, mert nincs jogosulatlan szavazás által majorizálás. (C. 890/1904. K. J. 3., 17.)

A részvényes amiatt, hogy a szavazásnál jogosulatlan szavazat is gyakoroltatott, a hozott határozatokat csak annyiban támadhatja meg, amennyiben a jogosulatlan szavazatok számuknál fogva a választás eredményét befolyásolva, ezt kétségessé teszik. (C. 291/1900. Ü. L. 23. L. még C. 821/1898. D. 80., 342.)

Azon körülmény, hogy a részvénytársaság valamely igazgatójának választásánál a társasági tagok jogtalanul befolyásoltattak, csak akkor szolgálhat alapul a választás megsemmisitésére, ha egyuttal igazoltatik, hogy e befolyásolás a szavazás eredményére megváltoztató hatással volt. (C. 26/1906. K. J. 4., 189.)

Az a körülmény, hogy már elhalt több részvényes képviseletében is lettek szavazatok érvényesitve, miután a per adatai szerint a részvénykönyvben tulajdonosul bevezetett elhalt részvényeseknek igazolt örökösei állitották ki a részvények számának megfelelően gyakorolt szavazat érvényesithetésére a megbizást, a hozott határozatok érvénytelenségét maga után nem vonhatja. (C. 291/1900. Ü. L. 23. C. 433/1900. Gr. 3., 106.)

A közgyülésen a tőkeleszállitás czéljából visszavásárolni czélzott részvények tulajdonosa a visszavásárlás iránti határozatnál nem szavazhat. (C. 979/1904. D. 98., 261. K. J. 2.)

Ha a részvénytársaság választmánya az ügyész választását az alapszabályok ellenére érdekelt tagjainak részvételével ejtette meg, ez a választás a részvénytársaságot harmadik személylyel szemben sem kötelezi s a közgyülés azt az alapszabályok meg nem tartása miatt helyesen mondotta ki érvénytelennek. Érvénytelen e választás az érdekelt tagok részvétele következtében akkor is, midőn a megválasztottnak az esetben is megvan a többsége, ha a ráesett szavazatok számából az érdekeltek szavazata levüttetik. (C. 1488. 1902. D. 93., 225.)

A részvénytársaság közgyülése az igazgatóság üzleti jelentésének tudomásul vételére, a zárszámadások helyesnek elismerésére és az igazgatóság felmentvényére és a felügyelőbizottság jelentésének tudomásul vételére vonatkozó határozatok hozatalánál az ezek tekintetében közvetlen érdekelt igazgatósági és felügyelő-bizottsági tagok, mint ilyenek, ha részvényesek is, szavazatukkal hozzá nem járulhatnak, mivel ezáltal lényegileg a saját eljárásuk felett mondanának birálatot, ami pedig, habár e tekintetben a kereskedelmi törvényben tiltó rendelkezés nem is foglaltatik, a törvény 1. §-a értelmében alkalmazandó azon általános jogszabályból kifolyólag, hogy senki a saját ügyében biró nem lehet, helyt nem foghat. Ez az érdekeltség azonban abban az esetben nem forog fenn, ha az igazgatóság vagy felügyelő-bizottság tagja a közgyülésen mint egy más részvényes megbizottja vesz részt és szavazatát ilyen minőségben gyakorolja, mert ezen megbizás alapján adott szavazásnál nem a saját, hanem megbizója érdekében jár el, és igy ebben a minőségben teljesitett szavazás érvényes. (C. 999/1905. D. 101., 201. és K. J. 3., 480.)

A részvénytársaság igazgatója az igazgatósági jelentés tudomásul vételére és jóváhagyására saját jogán nem szavazhat, de mint más részvényes megbizottja, igen. (C. 394/1906. K. J. 4., 14.)

Ellenkező elvi álláspont az érdekelt részvényes szavazati jogára. Nem vitás ugyan az a körülmény, hogy a közgyülésen jelen volt részvényesek közül dr. J. A., K. K., dr. E. S., D. G., B. S., B. M. és Sch. Zs. az alperes társaság igazgatóságának, részint pedig felügyelőbizottságának tagjai voltak és hogy e minőségük daczára az általuk képviselt részvényekk arányában megfelelő szavazatokkal a zárszámadás megállapitása, igazgatósági és felügyelő-bizottságok jelentéseinek tudomásul vétele és a felmentvény megadása tárgyában létrejött közgyülési határozatok hozatalában résztvettek. De a közgyülési határozatok érvényességére ez a körülmény sem bir befolyással. Mert sem a törvényben, sem alperesnek alapszabályaiban nem fordul elő olyan korlátozó jogszabály, amely a részvénytársaság igazgatóságának és felügyelő-bizottságának részvényesi minőségben is érdekelt tagjait a részvényest megillető jogok gyakorlatából, különösen pedig a közgyülési határozatok hozatalában való részvételből s más részvényeseknek ily határozathozatalnál való képviseletéből kizárná. A kereskedelmi törvény 156. §-ának utolsó bekezdésében irt jogszabályt pedig a jelen esetre alkalmazni nem lehet. Mert a törvénynek kivétel természetével biró ez a rendelkezése csak a betétel és az alakuló közgyülés által biztositható előnyök megállapitását tárgyazó határozatokra vonatkozik, más esetekre és tárgyakra azonban ki nem terjeszthető. (K. V. T. 3889/1906.)

A mérleg megállapitására vonatkozó közgyülési határozat megsemmisitésére elég ok az, ha a mérleg valótlanul állapittatott meg és pedig akkor is, ha a közgyülés a való adatok ismerete nélkül és az igazgatóság hibája folytán állapitotta meg helytelenül a mérleget. Nem elégséges azonban a közgyü-

lési határozat megtámadására az, hogy az igazgatóság ügyvitele alapszabályellenes vagy törvényellenes volt és a közgyűlés határozata ilyen ügyvitelre vonatkozik, hanem a megtámadásra csak akkor van ok, ha a szabálytalanság a közgyűlési határozat meghozatala által követtetett el, azaz, ha az orvoslandó jogsérelmet a közgyűlési határozat okozta. Az a körülmény, hogy a közgyűlés az igazgatóság vagy felügyelő-bizottság ügyvitelének szabálytalanságát nem ismerve, a felmentvényt évről-évre megadta, nem jelent törvénytelenséget és ebből csak az következik, hogy ilyenkor az igazgatóság és felügyelőbizottság a felmentvényre nem hivatkozhatik. Az álrészvényes (Strohmann) szereplésének megengedettségét nem jelölik ki ugyan világosan ezen itéletek, de következtetni lehet azokból, hogy joggyakorlatunk nem tiltja ezt. (C. 1260/1904. K. J. 2., 192.)

A strohmann szereplését kizárja a következő határozat: Ha egy vagy több részvényes összes részvényeit avagy azok egyrészét pusztán abból a czélból ruházza át harmadik személyre, hogy ezen eljárása által az alapszabályok vonatkozó rendelkezését megkerülve az ő részvényei alapján az alapszabályokban megengedett szavazatnál többszavazati jogot gyakorolhasson és megállapitható az is, hogy a közgyűlésen hozott határozat az alapszabályok vonatkozó rendelkezésének kijátszásával gyakorolt eme szavazatokon alapszik: az ily közgyűlési határozat a kereskedelmi törvény 174. §-a értelmében sikeresen megtámadható. (C. 233/1905. D. 99., 27. C. 501/1907. K. G. 4., 406.

A közgyűlés határozatai azon az alapon, hogy azon oly egyének is vettek részt, akik nem voltak tulajdonosai a részvényeknek és akiknek a részvények pusztán a közgyűlésen való részvétel és szavazás végett adattak át (Strohmann), meg nem támadható. Az ily eljárás csak akkor válik jogtalanná, ha ezen az uton valamely jog kijátszása következik be. (B. T. 79/1905.)

A kereskedelmi törvény általános intézkedéséből következik, hogy a részvénytársaság igazgatósága a rendkivüli közgyűlést mindannyiszor, valahányszor azt a részvénytársaság érdekében levőnek találja, összehivhatja. — A közgyűlés a részvénytársaságnak a törvényben vagy az alapszabályokban alkotott szervei által a törvényben vagy az alapszabályokban meghatározott hatáskörükben és módozatok mellett kötött jogügyleteit az azokat megkötő harmadik személyre is kiható hatálylyal meg nem semmisitheti, de joga van ahhoz, hogy ezen ügyletek foganatositását saját (többi) szerveinek megtiltsa, amely esetben a jogügyletet kötő fél a társaság ellenében a jogügyletből őt megillető jogokat a törvény rendes utján érvényesitheti ugyan, a társaság közgyűlésének a határozatát azonban az egyes részvényesek azon az alapon, hogy a közgyűlés hatáskörét túllépte, meg nem támadhatják. (C. 1488. 1902. D. 93., 225.)

A tartalmukat illetően jogellenes közgyűlési határozatok megtámadásának esete:

Közgyűlési határozat megsemmisitendő azon az alapon, hogy az évi osztalék az alapszabályok rendelkezésétől eltérően kisebb összegben állapitását határozta el a közgyűlés — és pedig a 157. §. 14. pontja alapján, mert a kereskedelmi törvény 179. §-a csak a már 157. §. 14. pontja szerint megállapitott nyereségnek felosztása iránt intézkedik, a módozatokat ellenben a 157. §. 14. pontja szerint az alapszabályok határozzák meg. (C. 888/1896. P. T. 34., 12. és M. 9., 263.)

A részvényes, amennyiben az alapszabályok másként nem intézkednek, az egész tiszta nyereség felosztására tarthat igényt és ez az igénye a közgyűlés által sem csorbitható; korlátozást ebben a tekintetben csak az alapszabályok szabhatnak és az alapszabályok 11. §-ának az a rendelkezése, hogy a tiszta nyereség a hivatkozott §-ban meghatározott levonások után osztalékként felosztassék, a kereskedelmi törvény 157. §-ának 14. pontja szerint parancsoló, ettől eltérni a közgyűlésnek joga nincs, mert a kereskedelmi törvény 179. §-a értelmében csak abban határoz, hogy a nyereség felosztassék, de a felosztás módozatainak megállapitása az alapszabályok szerint eszközlendő és a közgyűlés, ha az ellen csak egyetlen részvényes tiltakozik is, nem határozhatja el, hogy a nyereség másra, mint az alapszabályokban meghatározott czélokra fordittassék. (C. 1491/1903. — Azonos 6/1897. D. 77., 9. C. 537/1906. H. D. 1., 245.)

Nyereményátvitelnek, mely arra is szolgál, hogy a folyó üzem czéljára a társaság pénztárában fedezet maradjon és amely intézkedésre, amennyiben az előrelátó és óvatos üzletkezelés határán belül marad a részvénytársaság közgyűlése, kétségen kivül jogosultnak is tekintendő — helye van. Az alapszabályoknak a nyereség felosztását tárgyazó netán kételyre okot adó szakaszai értelmének megállapitásánál a társaságnak évekre kiterjedő gyakorlata irányadó. (C. 370/1904. D. 95., 122.)

A közgyűlési határozat megsemmisitésére alapul szolgál az a körülmény, hogy az azt megtámadó részvényes a közgyűlésből kizáratott. (C. 1123/1897. Gr. C. 1., 63.)

A közgyűlés elnöke a tanácskozás és határozathozatalhoz megkivántató rend és nyugalom érdeke szempontjából jogositva van ugyan a közgyűlésen megjelent minden egyes oly részvényestől, aki a tanácskozás és hatá-

rozathozatalhoz szükséges rendet és nyugalmat a közgyűlés komolyságához nem illő viselkedésével veszélyezteti, a szólásjogot arra a tárgyra nézve elvonni, amely tárgy fölött való tanácskozás és határozathozatal alkalmával az illető részvényes a megkívántató rendet és nyugalmat az előrebocsátott figyelmeztetés daczára is rendet nem ismerő magatartásával veszélyezteti, de ezen discretionális jogából nem következik az, hogy ő a rendet és nyugalmat bizonyos tárgynál való rendellenes felszólalása által veszélyeztető részvényestől a szólásjogot a közgyűlés egész tartamára megvonhassa. Mivel a közgyűlés elnöke ezt mégis megtette, a közgyűlés összes határozatai megsemmisittettek. (C. 794/1903. D. 95., 78. K. J. 2., 165. P. T. 48., 24.)

A részvényesnek a kereskedelmi törvény 174. §-ában biztositott kereseti jog terjedelme minden esetre magában foglalja a részvényesnek azt a jogát is, hogy a jóváhagyott évi mérleg adatainak helytelenségét vitathassa és bizonyithassa. Ebbeli jogának gyakorolhatása végett pedig, a dolog természete szerint, feltétlenül szükséges vagy az, hogy a jóváhagyott mérleg mindazoknak az adatoknak részletes felsorolását tartalmazza, amelyeknek ismerete szükséges a mérleg helyességének és törvényszerü összeállitásának megbirálásához, vagy pedig az, hogy ezek az adatok kivánatra törvény-, illetve alapszabályszerü más módon közöltessenek. Ebből kiindulva a részvényesnek joga van a társaságtól követelni, hogy ha a mérlegben az »értékpapirok«, »különféle követelések«, »külön tartalék« és »különféle tartozások« czimén felvett összegek ott részletesen fel nem soroltattak, ez a részletezés neki az arra hivatott forumon, tudniillik vagy a közgyülésen, vagy pedig, ha az ott megtagadtatott, a biróság előtt, a perben megadassék. (C. 370/1904. D. 95., 122.)

A kereskedelmi törvény 199. §-ának parancsoló intézkedése nem hagy fen kétséget az iránt, hogy a mérlegnek annak ellenére történt összeállitása a jóhiszemüség esetében sem válik megtámadhatlanná és hogy e részben magában véve az a tény, hogy az egyes vagyontárgyak az idézett szakasz ellenére értékeltettek, megállapitja már a vonatkozó határozat törvénytelenségét. (C. 370/1904. D. 95., 122.)

Ha az alapszabályoknak a tervezetből átvett rendelkezése szerint az elsőbbségi és törzsrészvényeknek egymáshoz való viszonyos, egymáshoz való számaránya és azok névértéke csak az ezen rendelkezésnek megfelelően hozott közgyülési határozattal változtatható meg: megsemmisitendő az oly közgyülési határozat, mely az alaptőkének bizonyos összeggel való felemelését elhatározza, de az igazgatóságra bizza, hogy akkor, amikor az igazgatóságilag megállapitandó arányban, törzs- vagy elsőbbségi részvények vagy mindkétnemü részvények kibocsátása által foganatositsa a tőke felemelését. (C. 316/v. 1904. 317/v. 1904. 318/v. 1904. 321/v. 1904.)

Közgyülési határozat megsemmisitendő, ha az alapszabály ellenére határoztatott, hogy csak annak szelvénye váltandó be, aki a részvénykönyvbe mint tulajdonos bejegyeztetett. (C. 236/1893. M. D. 9., 226.)

A részvénytársaság az aktivákat és passivákat egy harmadikra nem ruházhatja ugyan át ugy, hogy az fizesse ki a részvénytársaság hitelezőit és ezen felől minden egyes részére egy bizonyos meghatározott összeget is adjon a részvények beváltása ellénében, mivel azáltal hitelezők és részvényesek elesnének attól a kielégitési alaptól, melyet részükre a kereskedelmi törvény 204. §-a a feloszlott társaság vagyonában biztosit és fedezetet már csak az átvevő elvállalt kötelezettségében találnának; de az olyan megegyezés, hogy a részvénytársaság a felszámolást bizonyos személyekre bizza azzal a kikötéssel, hogy csak garantirozzák a hitelezők kifizetését és egy meghatározott kvótának a részvényesek kezére juttatását nem tekintheti érvénytelennek. Hogy a részvényeseknek kijáró kvótaösszeg mekkora legyen, azt a közgyülés szintén joghatályosan állapithatja meg, mert a vagyon értékelése a közgyülés belátása alá esik. (C. 858. 1902.)

A törzsrészvények teljes lebélyegzése lényegében nem egyéb, mint az alaptőkének leszállitása a részvények névértékének leszállitása által és minthogy a kereskedelmi törvény 209. §-a nem határozza meg azt, hogy a részvények névértékének leszállitása mely határig történhetik, nem tekinthető törvénybe ütközőnek a részvények teljes névértékének lebélyegzése, vagyis leszállitása sem, feltéve, hogy a törzsrészvényeseknek törvény- és alapszabályszerü jogai el nem vonatnak. Minthogy az adott esetben a törzsrészvények teljes lebélyegzésével kapcsolatban a törzsrészvényesek jogai az elsőbbségi részvényeseknek adott előjogok mellett egyébként épségben hagyattak; nevezetesen kimondatott, hogy a törzsrészvényesek minden törzsrészvényért egy fél élvezeti jegygyel kárpótoltassanak, esetleg törzsrészvényeiket fél élvezeti jegynek tekintve megtarthassák, és kimondatott az is, hogy az ily élvezeti jegyek birtokosait mindazok a jogok megillessék, amik a részvényeseket a törvény és az alapszabályok szerint megilletik, nevezetesen biztosittatott az élvezeti jegyek tulajdonosának a közgyülésen való szavazati jog, az osztalékban való részesedési jog és felosztás esetére a felosztás alá kerülendő vagyonban való részesedési joga is; a törzsrészvények teljes lebélyegzését sem a törvénybe, sem az alap-

szabályokba ütközőnek nem lehet tekinteni és csak az lehet kérdéses, hogy a törzsrészvények lebélyegzésével egyidejüleg kibocsátott elsőbbségi részvényeknek a megtámadott közgyülési határozatokkal biztositott előjogok nem ütköznek-e a törvénybe vagy az alapszabályokba. E részben bár a megtámadott közgyülési határozatok szerint kibocsátandó elsőbbségi részvényeknek biztositott előjogok és hogy az elsőbbségi részvények kielégitési elsőbbsége a társaság feloszlása esetére is kimondatott, a törzsrészvényesekre hátrányosak ugyan: minthogy azonban sem a kereskedelmi törvény, sem az alapszabályok oly rendelkezést, amely az elsőbbségi részvények kibocsátását és az azoknak adandó előjogok megállapitását tiltaná, nem tartalmaznak, sőt az alapszabályok szerint hasonló előjogok biztositása mellett már előbb is elsőbbségi részvények kibocsáttattak és azok kibocsátását felperesek sem támadták meg, és minthogy általában az elsőbbségi részvényeknek biztositott előnyök nem magán a társasági szerződésen, hanem ettől függetlenül az elsőbbségi részvényesek tulajdonosaival kötött külön szerződésen alapulnak, amely szerződést megkötni és annak feltételeit megállapitani a részvénytársaság közgyülése, amennyiben az elsőbbségi részvények kibocsátása az alaptőke felemelésének tekintendő, a keresk. törvény 179. §-ának 5. pontja értelmében jogosult; a biróság a megtámadott közgyülési határozatokat az elsőbbségi részvényeknek biztositott előnyök tekintetében sem találta törvénybe vagy alapszabályokba ütközőknek. (C. 728/1903. D. 93., 196.)

Érvényes a közgyülés azon határozata, mely szerint midőn a veszteségek folytán az alaptőke leszállittatik, a leszállitás czéljára mindenekelőtt a törzsrészvények forditandók. (C. 991/1905. K. .J 3., 357.)

A közgyülési határozat meg nem semmisithető azon az alapon, hogy a közuti vaspályatársaság, mely alaptervezete szerint lóvonatu vaspályák alapitását tüzte ki czélul, üzemének villamosra leendő átváltoztatását határozta el, mert a czél lényegében ez által nem változott.

Azon az alapon sem semmisithető meg a közgyülési határozat, hogy az alaptőke felemelése a költségvetések alapján kormányhatóságilag megállapitandó mennyiségben határoztatott el, mert ennek nem az az értelme, hogy a kormányhatóságra bizatott a felemelés nagyságának meghatározása, hanem az, hogy elvben határoztatott el a felemelés, a mennyiség pedig fog függni a kormány által megállapitandó költségvetés nagyságától, magától értetődvén, hogy a felemelés mennyisége és részletei iránt a kereskedelmi törvény 179. §-a szerint külön közgyülés lesz hivatva határozni. (C. 821. 1898. D. 80., 342.)

A részvénytársaság közgyülésének jogai közé tartozik annak elbirálása, hogy mi alapon tartja szükségesnek a feloszlás kimondását és az a jog, hogy vagyonát bármikor értékesitse és hogy a vagyon felett szabadon rendelkezzék. (C. 163/1902. D. 92., 86.)

A közgyülés azon határozata, hogy az igazgatóságnak és felügyelő-bizottságnak a felmentvényt megadta, még az esetben sem semmisithető meg, ha az igazgatóság és felügyelő-bizottság valótlan adatokat terjesztett volna a közgyülés elé, mert ebből csak az következnék, hogy az igazgatóság és felügyelő-bizottság a kereskedelmi törvény 189. és 195. §-ai alapján való felelősségre vonása esetén a felmentvényre nem hivatkozhatnék. (C. 991/1905. D. 100., 324.)

A közgyülésnek az a határozata is megtámadható a részvényes által, amelylyel a felügyelő-bizottságnak a felmentvény megadatott. Az a körülmény, hogy az igazgatóságtól a felmentés megtagadtatott, nem vezethet szükségkép arra, hogy a felügyelő-bizottságnak meg ne adassék az. (B. T. 2373/1904. K. J. 1., 166.)

A közgyülési határozat csak annyiban támadható meg, amennyiben a törvénynyel vagy alapszabályokkal ellentétben áll; amennyiben tehát valamely irányban a közgyülés nem határozott, emiatt nincs helye megtámadási keresetnek. (C. 209/1891. M. 4., 137.)

Ha a megválasztott felügyelő-bizottsági tag megválasztását el nem fogadta, ugy megválasztása ellen nem lehet a kereskedelmi törvény 174. §-a alapján keresettel élni. (C. 747/1905. D. 100., 327. K. J. 3., 311.)

A megtámadott közgyülési határozat érvényességének elbirálásánál az ugyanazon közgyülésen elhatározott alapszabálymódositás nem alkalmazható, mert a kereskedelmi törvény 181. §-a értelmében a módositott alapszabályok a czégjegyzékbe való bevezetés előtt joghatálylyal nem birnak, tehát a megtámadott határozat még az eredeti alapszabályok szerint birálandó el. (C. 537. 1906. H. D. 1., 245.)

175. §. Az alaptőke tizedrészét képviselő részvényes vagy részvényesek, a költségek előlegezése és részvényeik letétele mellett, követelhetik az illetékes törvényszéknél, hogy a társasági üzletkezelés szakértők által megvizsgáltassék, s a vizsgálat eredménye velük közöltessék. A letett részvények a vizsgálat befejezéséig a törvényszék által visszatartandók.

Alaptőke tizedrészét képviselő részvényesek kérelmére a kereskedelmi törvény 175. §-a alapján megindított perenkivüli eljárás az által, hogy a társasági ügykezelés szakértők által megvizsgáltatott és a vizsgálat eredménye a kérvényezőkkel közöltetett, az idézett törvénytétel határozott rendelkezése szerint végbefejezést nyert; s miután a kereskedelmi törvény arra nézve, ki viselje az ily vizsgálat alkalmából felmerült költségeket véglegesen, vagyis arra nézve: tartozik-e a törvény rendeleténél fogva a kérvényező részvényesek által előlegezni kellett eme költségeket nekiek valaki megtériteni? intézkedést nem tartalmaz; ezekből önként következik, hogy a költség kérdése egymagában a kereskedelmi eljárási rendelet 30. §-a értelmében sem hivatalból, sem kérelemre megindítandó ujabb perenkivüli eljárás tárgyát nem képezheti. (C. 208/1889. D. 51., 52. Ü. L. 89., 14.)

Habár valamely részvénytársaság ügykezelésének és vagyonállapotának szakértők általi megvizsgálása peres uton is kérelmezhető, ennek azonban ez uton is csak a kereskedelmi törvény 175. §-ában követelt előfeltételek fenforgása esetében van helye, mivel a kisebbségnek a fent idézett törvényszakaszban engedett ez a jog az egyes részvényes által, ha nem képviseli az alaptőke egy tizedrészét, a kereskedelmi törvény 174. §-a alapján inditott megtámadási perben nem gyakorolható. Polgári perben a biró a kereset alapját képező ténybeli adatokat nyomozólag kutatni hivatva nincs. (C. 370/1904. — Azonos 15/1903. P. T. 48., 19.)

A részvényesek a társaság igazgatósága ellen nem léphetnek fel számadás előterjesztése iránt, mert a törvény jogot ad nekik, hogy a társaság ügykezeléséről maguknak meggyőződést szerezzenek. (B. T. 351/1884. M. 4., 137.)

Nem követelhetik a részvényesek pe.enkivüli uton a kereskedelmi törvény 83. és 135. §-okra valló hivatkozással a nyilvánosságra nem szánt adatok közlését sem. (C. 864. 1905. P. T. 51., 1.)

A részvényes nincs jogositva perenkivüli uton azt követelni, hogy az igazgatóság a részvénytulajdonosok jegyzékét és az adósok névsorát vele hiteles kivonatban közölje. (C. 864/1905. D. 98., 41. K. J. 2., 546.)

III. FEJEZET.

Közgyülés.

176. §. Mindazon jogokat, melyek a részvényeseket a társaság ügyei tekintetében illetik, a részvényesek összessége a közgyülésen gyakorolja.

A részvényes magát a közgyülésen rendszerint nem részvényes által is képviselheti; nincsen azonban akadálya annak, hogy az alapszabályok a képviselhetést a részvényesi minőséghez kössék. (B. T. 441/1906. K. J. 3., 206. D. 99., 380.)

Ama rendelkezés, hogy csak önjogu részvényes bir a közgyülésen szavazattal, nem képezhet akadályt arra nézve, hogy a jogcselekvési képességgel nem biró részvényesnek törvényes képviselője a részvényesek számára a törvényben és az alapszabályokban biztositott jogokat ép ugy gyakorolhassa, mint azt képviseltje gyakorolhatná, ha önrendelkezési jogaiban akadályozva nem volna. A jogcselekvési képességgel nem biró részvényes törvényes képviselője a részvényesek számára a törvényben és az alapszabályokban biztositott jogokat ép ugy gyakorolhatja, mint képviseltje gyakorolhatná, ha önrendelkezési jogaiban korlátozva nem volna. (C. 36/1896. D. 77., 253.)

Kiskoru joghatályosan járhat el meghatalmazott gyanánt a közgyülésen. (C. 433/1900. G. C. 3., 306.)

A részvénytársaság közgyülésének, mint a társaságot alkotó részvényesek akaratelhatározása leghivatottabb kifejező szervének joga van ugyan a társaság többi szervei által kötött jogügyletek foganatositását ezen többi szerveinek megtiltani, de nincs jogositva az azt kötő harmadik személylyel szemben annak foganatositását megtagadni. (C. 1488/1902. M. D. 9., 229.)

Igaz ugyan, hogy a közgyülés elnöke a tanácskozás- és a határozathozatalhoz megkivántató rend és nyugalom érdeke szempontjából jogositva van a közgyülésen megjelent minden egyes oly részvényestől, aki a tanácskozás- és határozathozatalhoz szükséges rendet és nyugalmat a közgyülés komolyságához nem illő viselkedésével és magatartásával veszélyezteti, a szólásjogot arra a tárgyra nézve elvonni, amely tárgy felett való tanácskozás és határozathozatal alkalmával az illető részvényes a megkivántató rendet és nyugalmat az előrebocsátott figyelmeztetés daczára is rendet nem ismerő magatartásával veszélyezteti; de az elnöknek emlitett discretionális jogából nem következik az, hogy ő a rendet és nyugalmat bizonyos tárgynál való rendellenes felszólalása által veszélyeztető részvényestől a szólásjogot a közgyülés egész tartamára megvonhassa. (C. 294. 1903., 784/1903., 794/1903. P. T. 48., 24.)

A kereskedelmi törvény nem tiltja, a társulati alapszabályok 21. §. pedig kifejezetten megengedik, hogy a közgyülésen való elnökléssel az igazgatóság alelnöke vagy elnöke, mint rendszerinti elnökök helyett, az igazgatóságnak más tagja is megbizható, és ennek kijelölése az igazgatóság jogköréhez tartozik, — ha már most az igazgatóság által az alap-

szabályok 28. §-a értelmében ideiglenesen megválasztott igazgatósági tag nem is tekinthető másnak, mint a társaság részéről a kereskedelmi törvény 193. §-a szerint kirendelt megbizottnak, nem volt szabálytalanság az, hogy a megtámadott közgyülésen V. Dénes elnökölt, mert az igazgatóságnak joga volt a megbizottját a közgyülésen való elnöklésre szólitani. (C. 467/1896. D. 77., 256.)

177. §. A közgyülés évenként legalább egyszer összehivandó. A közgyülés tárgyai minden meghivásban kiteendők. Érvényes határozat csakis az ekként kijelölt tárgyak felett hozathatik. Kivételnek e tekintetben az oly inditványra nézve van helye, mely egy ujabb közgyülés összehivása végett tétetik.

A kereskedelmi törvény 177. §-a nem irja ugyan elő, hogy a közgyülés tárgyát képezendő tárgysorozatban a közgyülés elhatározása alá tartozó kérdések minő módon jelölendők meg, a dolog természetéből azonban az következik, hogy a megjelölésnek olyan módon kell történnie, hogy a részvényesekben ne támadhasson kétség az iránt, hogy a közgyülés minő tárgyak felett fog határozni, ezzel pedig nem egyezik meg az, hogy akkor, amikor az alapszabálymódositás csak valamely más fontosabb határozat folyományát képezi, a közgyülési meghivóban az a tárgy nem jeleztetik, melynek az alapszabálymódositás csak folyományát képezi, hanem a tárgy, mely felett a közgyülésnek határoznia kell, egyszerüen alapszabálymódositásnak van jelezve. (B. T. 2812/1903. Ü. L. Ellenk. C. 452/1901. P. T. 43., 17.)

A kereskedelmi törvény 177. §-a közgyülés tárgysorozatának megjelölését rendeli ugyan, de az, hogy a tárgysorozatban a közgyülés elhatározása alá tartozó kérdéseknek megoldása tekintetében a részletes adatok és igazgatósági javaslatok is közzétételesenek, előirva nincs. (C. 1204/1893. D. 65., 88. C. 1491/1903. K. J. 14. C. 1477/1904. J. 24., 41. C. 122/1905. D. 96., 377.)

Ha az elhallgatott tárgy a napirend egyik pontjával összefüggésben van is, érvénytelen a határozat, minthogy a kereskedelmi törvény 177. §-a szerint érvényes határozat csakis a kijelölt tárgy felett hozható. (C. 627/1892. K. J. 1., 40.)

Közgyülési határozat megsemmisitendő azon az alapon, hogy az igazgatóság egyik tagja a közgyülés által elmozdittatott, holott ez a tárgysorozatban külön ki nem lett tüntetve. (C. 1781/1893. P. T. 30., 12.)

A közgyülés tárgysorozatába felvett nyereségfelosztás czime alatt nem hozható oly határozat, amely szerint egy bizonyos összeg közczélokra rendeltetett fordittatni. (C. 1491/1903. M. D. 9., 232.)

Igy nem hozható határozat a kereskedői követelésekből befolyandó összeg iránt, ha ez a tárgysorozatba elő nem fordul, mivel a meghivóban előforduló azon általános kifejezés alatt az igazgatóság által teendő egyéb inditványok s a határozat tárgya kellőkép megjelöltnek nem tekinthető. (C. 336/1884.)

A közgyülés nem hozhat érvényes határozatot oly tárgy fölött, mely a meghivóban általános kifejezéssel (pl. az igazgatóság által teendő egyéb inditványok) ugyan jelezve, de tüzetesen körülirva nincs. (C. 326/1884. D. 38., 94.) Nem tekinthető a 177. §-nak megfelelően részletes tárgy megjelölésnek: »alapszabályok módositása az igazgatósági jelentésben felhozottak alapján«. (C. 1272. 1890. J. 9., 66.)

Ha az alapszabályok nem intézkednek, a közgyülés elnökének a részvényesek bármelyikét megválaszthatja. (C. 467/1897. D. 77., 256.)

Elnökölhet a részvényes tömeggondnoka is. (C. 36/1896. D. 77., 353.)

A részvénytársaság igazgatósága a rendkivüli közgyülést mindannyiszor, valahányszor azt a részvénytársaság érdekében lévőnek találja, összehivhatja. (1488/1902.)

178. §. Az alaptőke egy tizedrészét képviselő részvényes vagy részvényesek a közgyülés egybehivását, az ok és czél kijelölése mellett, bármikor követelhetik. Ha e kivánságnak az összehivásra jogositott közeg nyolcz nap alatt meg nem felel, az érdekelt vagy érdekeltek kérelmére a közgyülés összehivását az illetékes törvényszék eszközli.

Amennyiben az alapszabályok a fentebb érintett jogot az alaptőke kisebb részének birtokához kötik, irányadóul az alapszabályok e részbeni határozatai szolgálnak.

Az alaptőke egy tizedrészét képviselő részvényes vagy részvényeseknek a közgyülés egybehivása körüli törvényes joga alapszabályok által nem korlátozható. (Ny. kir. tvszk. 1060/1907. K. J. 4., 234.)

A kereskedelmi törvény 178. §-a szerint az alaptőke egy tizedrészét képviselő részvényes a közgyülés egybehivását, az ok és czél kijelölése mellett, bármikor kérheti, az ok és czél szükségessége előleges birálat tárgyát

nem képezheti, a közgyülés hatáskörébe tartozván az a feletti elhatározás. (C. 1034/1899. Ü. L. 16., 42.)

A közgyülés csak összehivandó, nem megtartandó nyolcz nap alatt. (P. T. 1897/1900. D. 90., 151.)

Az igazgatóság az egyes részvényes inditványát a közgyülés elé terjesztendő tárgysorozatból nem hagyhatja ki akkor, ha az inditvány a 179. §-ba felsorolt esetek valamelyikére vonatkozik; egyéb inditvány pedig csak akkor veendő figyelembe, ha az alaptőke 1/10-ed részét képviselő részvényes vagy részvényesek teszik. Az alapszabályokban a mint a szavazat gyakorlása köthető több részvényhez (pl. minden öt ad egy szavazatot), ugy az alapszabályokban az egyest különben megillető inditványozási jog is ilykép korlátozható. (B. T. 3575. 1899.)

179. §. Azon tárgyak, melyek felett minden esetben a közgyülés határoz, következők:

1. az igazgatóság (a 183. §. esetét kivéve) és a felügyelő-bizottság megválasztása, elmozditása és felmentése;
2. a számadások megvizsgálása, a mérleg megállapitása és a nyereség felosztása;
3. az egyesülés más társasággal;
4. oly cartell-szerződések megkötése, melyek minden társasági ügyletnek közös haszonra vezetését czélozzák;
5. az alaptőke leszállitása vagy felemelése;
6. a társaság feloszlása s a felszámolók kirendelése; végre
7. az alapszabályok módositása.

Azon intézkedéseket, melyek az alapszabályokba a tervezetből vétettek át, a jelen törvényben kijelölt eseteken kivül közgyülési határozattal sem lehet módositani.

Az a körülmény, hogy az igazgatóságtól a felmentés megtagadtatott, nem vezethet szükségkép arra, hogy a felügyelő-bizottságnak meg ne adassék. (B. T. 2373/1904.)

Az időközben megüresedett igazgatósági állásoknak a betöltése nem bizható magára az igazgatóságra. (B. T. 109/1877. D. 28., 258.)

Ha az igazgatóság az alapszabályok értelmében az időközben megüresedett igazgatósági tagságot betölteti, ebbeli eljárása a közgyülés által csak akkor tekinthető jóváhagyottnak, ha ez a közgyülési tárgysorozatba fel volt véve. (C. 615/1905. K. J. 4., 233.)

Az alapszabályok szerint az elsőbbségi és törzsrészvényeknek egymáshoz való számaránya és azok mértéke megváltoztatható ugyan, azonban az e feletti intézkedés a közgyülés hatáskörébe tartozván, az a közgyülés által nem ruházható az igazgatóságra. (C. 729/1904. M. D. 9., 236. G. D. 4., 441.)

A kereskedelmi törvény nem tartalmaz oly rendelkezést, mely szerint valamely részvénytársaságnak egy más hasonló társasággal való egyesülése csak az összes részvényesek egyező akaratával volna kimondható. — Nincs alapja azon érvelésnek, hogy a kereskedelmi törvény 179. §-ának utolsó bekezdésében foglalt rendelkezés a felhitt §. 1—6. pontjában felsorolt közgyülési határozatok hozatalának eseteire, különösen pedig a más társaságokkal való egyesülés iránti határozatok hozatalára is vonatkoznék, mert a szóban forgó rendelkezés csak az alapszabályok intézkedései módositásának eseteire vonatkozik, ellenben a 179. §. 1—6. pontjában emlitett és az alapszabályok módositásával rendszerint nem járó közgyülési határozatokra nem alkalmazható. — Sem a kereskedelmi törvény, sem az azt megelőző törvényelőkészitési munkálatok anyaga nem nyujtanak alapot annak megállapitására, hogy midőn 2 vagy több társaság közgyüléseinek többsége az egyesülés kimondását s az ezzel járó gyökeres szervezeti átalakulást elhatározza, az ujonnan alakuló vagy beolvasztó társaság megállapitandó alapszabályaiban az összes egyesülő társaságok alapszabályaiba a tervezetekből átvett intézkedések változatlanul felveendők volnának, vagy pedig a változtatás csak minden egyes részvényes kifejezett hozzájárulásával történhetnék. Az egyesülés folytán való feloszlásnak sem szolgálhatnak akadályul a tervezetbe felvéve volt oly intézkedések és jogviszonyszabályozások, amelyek az egyesüléssel bekövetkező szervezeti átalakulás következtében hatályukat vesztik, vagy módosulásnak vannak alávetve. (C. 1574/1905. D. 99., 180. K. J. 3., 111.)

Az árcartelleknek a szabad verseny kizárására és ezzel a közönség megkárositására irányuló czélzatuknál fogva a törvénykezési gyakorlat joghatályt nem tulajdonit. (C. 2554/1883. D. 37., 309. C. 666/1904. D. 98., 269.)

A közgyülés az alaptőke felemelésére a tartalékalap felhasználását is elhatározhatja. (Temesv. T. 3968/1894. P. T. 29., 17. Ellenk.: M. T. 1631/1894. P. T. 29., 16.)

A részvénytársaság közgyülésének jogai közé tartozik annak elbirálása, hogy mi alapon tartja szükségesnek a feloszlás kimondását és az a jog, hogy vagyonát bármikor

értékesitse és hogy a vagyon felett szabadon rendelkezzék. (C. 163/1902.)

A szavazati jog nem tartozik ama főjogok közé, melyekről a közgyülés többsége az alapszabályok módositása utján jogérvényesen nem intézkedhetik. (C. 986/1885.)

Az alapszabályok módositása feletti határozathozatal kizárólag a közgyülés hatáskörébe tartozván, erre az igazgatóság, mely a közgyülés felhatalmazása esetén is csupán lényegtelen szerkezeti módositások tárgyában intézkedhetik, törvényszerüen egyáltalán fel nem hatalmazható. (C. 1468/1904. D. 96., 61. C. 452/1901.)

A közgyülés abban az esetben, ha a társaság időtartama nem volt már a tervezetben meghatározott időre megállapitva, ezt a tartamot meghosszabbithatja. (C. 586/1898. M. D. 9., 237.)

Ha a részvénytársaság határozott időre alakult, ugy a társaság tartama csak egyhangu határozattal hosszabbitható meg. (C. 1312/1906.)

Ha a részvénytársaság czégének bejegyeztetése előtt a kormánynyal megegyezik abban, hogy elnökének és helyettes elnökének megválasztása a kormány jóváhagyásából fog függeni és ezen megegyezés alapján alapszabályaiba megfelelő intézkedést vesz fel : fennállásának tartama alatt pedig elismeri azt, hogy az alapszabályainak emlitett intézkedése csak a kormány hozzájárulásával változtatható meg : nem lehet megengedni, hogy alapszabályait módositva a kormány jóváhagyásától függő elnöki és alelnöki állást hatásköréből teljesen kivetkőztesse, mert ez végeredményben a kormány jóváhagyási jogának kijátszására vezetne, amihez a biróság segédkezet nem nyujthat. (B. T. 2791. vagy 1904.)

A részvénytársaság nem változtathatja meg czégét, ha ez a tervezetbe felvétetett. (C. 1076/1893. M. 4., 145. C. 586/1898. D. 81., 331.)

A czél nem lényeges megváltoztatása azonban lehetséges, pl. lóvasut helyett villamosvasut. (C. 821/1898. D. 80., 341.)

Az alapszabályoknak a társasági vállalat tárgyára vonatkozó olyan módositása, mely kivül esnék a társaság tervezetében megállapitott czélok és üzletágak keretén, a tervezetből az alapszabályokba átvett intézkedés lényeges módositását jelentené, ami a kereskedelmi törvény 179. §. utolsó bekezdése szerint közgyülési határozattal nem eszközölhető. (B. T. 2798/1906. H. D. 1., 112.)

Az a körülmény, hogy valamely határozat anyagilag helytelen, vagy a részvénytársaságra káros, a határozat megtámadása alapul nem szolgálhat, mert a dolog természetéből következik, hogy e kérdéseknek elbirálása felett a közgyülés többsége érvényesen határoz, mely határozat előtt a kisebbség, ha azt helytelennek tartja is, meghajolni köteles. Igaz ugyan, hogy a kereskedelmi társulatoknak az alapitói tervezetből átvett a vállalat czélját és tárgyát megállapitó intézkedései a kereskedelmi törvény 179. §-ának végbekezdésében foglalt tiltó rendelkezése folytán közgyülési határozattal nem módosithatók, azonban a részvénytársaság az által, hogy az alapszabályaiban felsorolt tárgyak előállitására fölállitott gyár üzemét nem a saját kezelésében tartja fenn, hanem a gyárat bérbe adta, illetve az igazgatóság által megkötött szerződést jóváhagyta, figyelemmel a szerződés ama rendelkezésére, hogy a bérbevevő az átvett gyárat az alperes társaság alapszabályainak 3. §-ában megállapitott módon köteles üzemben tartani, az alperes társulatnak az alapitó tervezetből az alapszabályokba felvett czélját és tárgyát meg nem változtatta. (C. 1242/1901. D. 90., 143.)

Részvénytársaság és szövetkezet között fuzió nem létesülhet. (B. T. 1014/1906. P. T. 52., 78.)

180. §. Minden közgyülésről jegyzőkönyv vezetendő, melybe a jelenlevő részvényesek nevei s az általuk képviselt részvények száma felveendő. E közgyülési jegyzőkönyv az igazgatóság által az illetékes törvényszéknek eredetiben vagy hiteles másolatban haladéktalanul bemutatandó.

A kereskedelmi törvény 180. és 198. §-ainak »haladéktalanul« kitétele nem érthető ugy, hogy a körülmények által indokolt halasztás nem volna adható. (B. T. 2805/1900.)

A közgyülési jegyzőkönyvnek nyilvánosságra szánt természetüknél fogva vagy magyar nyelven szerkesztve, vagy hiteles magyar forditásban mutatandók be. (B. T. 3732/1885. M. 4., 141.)

A biróság a részvénytársaság közgyülésének jegyzőkönyvét csak annyiban teheti vizsgálat tárgyává, amennyiben az összehivás alakszerüségének hiánya, vagy hogy a kereskedelmi törvény szerint büntetendő valamely cselekmény esete forog fenn. (C. 1564/1895. Ü. L. 96., 1.)

A kereskedelmi biróság a közgyülési jegyzőkönyv elintézésekor csak azt van jogositva megbirálni, vajjon a közgyülés alapszabályszerüleg hivatott-e össze és hogy nem hozatott-e a törvény világos rendelkezéseibe ütköző határozat. (C. 1607/1894. M. D. 9., 239.)

Szabálytalan az az összehivása a közgyülésnek, mely nem külön lett meghirdetve, hanem már az első hirdetményben kitétetett, hogy amennyiben a kitüzött első napon a

közgyülés határozatképes a részvényesek távolmaradása okából nem lenne, ujabban .... hó ..-ik napján lesz közgyülés tartva, mely a megjelentek számára való tekintet nélkül határoz. A hozott határozatok tehát hivatalból megsemmisitendők voltak. (B. T. 1727/1902.)

Részvénytársasági közgyülési meghivó szabálytalan közzététele folytán a közgyülés határozatai hivatalból megsemmisitendők. A hirdetmény megjelenése és a közgyülés határnapja között előirt idő megállapitásánál a közgyülés napja nem számitható. (Debreczeni T. 4358/1906.)

Ha az alapszabályok szerint a közgyülés egybehivását a közgyülés előtt 8 nappal kell közzétenni, ugy szükséges, hogy a nyolcz nap a hirdetés közzétételének napjától a közgyülés napja előtt letelt legyen. (B. T. 5/1906. D. 99., 176.)

A kereskedelmi törvény 180. §-ában megjelölt biróságnak a kereskedelmi törvényen alapuló felügyeleti hatásköréből folyólag jogában áll a hozzá beterjesztett közgyülési jegyzőkönyvnek egyes érdemleges határozatait hivatalból is vizsgálat tárgyává tenni azon irányban, vajjon azok a törvényi és alapszabályi rendelkezések figyelmen kivül hagyásával nem olykép hozattak-e, hogy azok által a részvénytársasággal üzleti összeköttetésben álló s a kereskedelmi törvény 174. §-ában csupán a részvényesek javára megállapitott kereseti joggal nem biró felek jogos érdekei megröviditést szenvedhetnek, miért is hivatalból megsemmisittetett az oly közgyülési határozat, melylyel a kétes követelések az alapszabályok ellenére a tartalékalapból leirattak és ily módon nyereség állapittatott meg. (B. T. 1953/1901. D. 88., 308.) B. T. 3394/1905.)

Megsemmisittetett a közgyülési határozat, mivel a közgyülés tartásához alapszabály szerint szükséges öt részvényes személyesen nem volt jelen, hanem a távolmaradt részvényesek némelyike a megjelent három tag részéről képviseltetett. (B. T. 3771/1901.)

Ezzel ellenkezően nem semmisittetett meg a közgyülési határozat ott, ahol az alapszabály szerint közgyülés tartásához szükséges öt részvényes személyesen nem jelent ugyan meg, hanem helyette megbizásból a megjelent négy részvényes egyike járt el. (B. T. 3457/1902. B. T. 3206/1903.)

A korábbi álláspont az volt, hogy a biróság nemcsak büntetést alkalmaz hivatalból, amennyiben a bemutatott jegyzőkönyvből büntetendő cselekményről szerzett tudomást, hanem a törvény- és alapszabály-ellenes határozatokat minden megkülönböztetés nélkül hivatalból megsemmisiteni is hivatott. (C. 627/1877. D. 18., 219. S. 22079/1877. D. 18., 47. B. T. 4834/1877. D. 18., 59. B. T. 5010/1877. B. T. 1990/1882. D. 31., 354. C. 1199/1894. P. T. 29., 16. Kolozsv. T. 1034/1895. M. 9., 264.)

A részvénytársaság közgyülésén hozott csak azon határozatok semmisithetők meg hivatalból, melyek a törvény és alapszabályok által előszabott alakszerüségek megsértésével hozattak. (C. 1119/1903. M. D. 9., 223.)

A névre szóló részvény alapján megjelent megbizottat a közgyülési jegyzőkönyvben a saját személyében kell kitüntetni. (C. 615/1905. K. J. 4., 233.)

Ha a közgyülésen felvett jegyzőkönyvből nem tünik ki, hogy a részvényesek közül kik voltak személyesen jelen és kik gyakorolták meghatalmazott által s névszerint ki által szavazatjogukat, ugy a közgyülésen hozott határozatok semmisek. (C. 608. 1898. M. D. 9., 238.)

A részvénytársaság összes részvényei egy tulajdonos kezében egyesülvén, az ezen állapotban tartott közgyülés határozatai hivatalból megsemmisitendők; ily esetben sem utasithatja azonban a czégbiróság a részvénytársaságot felszámolásra s czégtörlésre, mert mig ezen állapot tart, meg van ugyan akasztva a társaság szerves müködése, de ezáltal jogi személyisége még nem enyészik el és szerves müködését ujra kezdheti, mihelyt a részvények másokra átruháztatnak. (B. T. 2731/1904. M. D. 9., 13.)

A kereskedelmi törvény a közgyülési határozatoknak a részvényesek részéről történhető megtámadása czéljából csakis a kereseti jogot biztositja részükre és igy egyes részvényes a kir. itélőtáblának a közgyülési határozat tárgyában keletkezett, az elsőfoku biróság végzését elbiráló határozata ellen jogorvoslattal nem élhet. (C. 767/1898. 1607/1894. B. T. 2433/1905. és 2435/1905.)

A közgyülésen elmozditott igazgatóság tagjai saját személyükben felfolyamodási jogosultsággal nem birnak az illető közgyülési határozat ellen, és az ez által netalán szenvedett sérelmeknek orvoslását nem perenkivüli uton, hanem csakis a törvény rendes utján érvényesithetik. (C. 520/1902.)

A perenkivüli kereskedelmi ügyekben fennálló felebbezési rendszer elvei szerint czégügyekben a felsőbiróság, amennyiben az ügy felfolyamodás folytán eléje kerül, a panasz tartalmára való tekintet nélkül hivatalból van hivatva megvizsgálni azt, hogy a czégbejegyzésnek törvényes előfeltételei mind fenforognak-e. (C. 1468/1904. D. 96., 61.)

Az a körülmény, hogy a czégbiróság a korábbi alapszabályok bejegyzése alkalmával nem vett észre azokban előforduló szabálytalanságot, a dolog természeténél fogva nem zárja ki, hogy akkor, amikor az alapszabályok módositásának bejegyzése

kéretik, a biróság a korábban nem észlelt szabálytalanságra szintén tekintettel legyen. (Bp. T. 2700/1905.)

Alapszabálymódositás esetén a régi alapszabály törvényellenessége is észlelhető. (B. T. 2856/1906.)

181. §. Azon közgyülési határozatok, melyek az alapszabályok módositását, a társaság feloszlását vagy egyesitését más társasággal tárgyazzák, az igazgatóság által a kereskedelmi czégjegyzékbe bevezetés végett a törvényszéknek bejelentendők. A bevezetés megtörténte előtt az érintett határozatok joghatálylyal nem birnak.

A bevezetés közzététele csak akkor szükséges, ha általa a korábbi közzétételben foglaltakra nézve változás történik.

A hozott határozatoknak harmadik személyek elleni joghatályára nézve, a jelen törvény 9. és 19. §-aiban foglalt határozatok szolgálnak irányadóul.

A czégjegyzékbe csak oly körülmény bejegyzésének van helye, mely a valódi tényállást tünteti fel; ehhez képest az alapszabályok azon módositása, hogy a részvénytársasági alaptőke az ujabban kibocsátott részvények értékével emelkedett, csak akkor jegyezhető be, ha igazoltatik, hogy ezen részvénytőke befizettetett. (B. T. 955. 1905. D. 91., 160.)

Közgyülési határozatnak czégjegyzékbe vezetését nem gátolja az ezen határozat megsemmisités iránt valamely részvényes által a 174. §. alapján inditott per. (P. T. 197/1877. D. 28., 256. C. 729/1904. Ü. L. 21., 9.)

A czégjegyzéki okmánytár rendeltetése megköveteli, hogy az abban elhelyezett iratokból ugy a biróság, mint minden érdekelt fél nehézség nélkül tájékozást szerezhessen magának a bejegyzett czégeknek a czégjegyzék tárgyát képező viszonyairól s az azokkal kapcsolatos körülményekről. E követelmény szükségessé teszi, hogy oly esetben, midőn a részvénytársaság alapszabályait módositja, a módositott alapszabályok teljes szövegükben a czégjegyzéki okmánytárban leendő elhelyezés végett bemutattassanak, mert különben az okmánytárban nem volna oly okirat, mely egymaga a részvénytársaság érvényben lévő alapszabályairól tájékozást nyujt, hanem a különálló okiratok egybevetéséből kellene összeállitani, hogy az alakuláskor megállapitott alapszabályok mennyiben maradtak érvényben és mennyiben szenvedtek változást. (B. T. 3459/1902.)

IV. FEJEZET.

Igazgatóság és felügyelőség.

182. §. A részvénytársaság ügyeit az igazgatóság intézi, mely egy vagy több személyből állhat és a részvényesek közül, vagy másokból, fizetés mellett vagy anélkül, választatik.[1])

Működhetik ugyan az igazgatóság mellett választmány, mely az ügyeket előkészitse és az igazgatóság határozatainak foganatositását a kivitelhez juttassa, azonban ez által az igazgatóságnak törvény által megszabott hatásköre semmiben sem szenvedhet korlátozást. (B. T. 1002/1877. D. 28., 258. C. 1987/1900. D. 90., 151. — Utóbbi a szövetkezetet illetően.)

Belföldi részvénytársaságoknál az igazgatóság és felügyelő-bizottságba megválaszthatók kellékeire nézve a kereskedelmi törvény a honosság vagy lakhelyét illetőleg intézkedést nem tartalmaz, és annak szelleméből sem vehető ki oly irány, miszerint a választás kizárólag vagy túlnyomóan a részvénytársaság székhelyén állandóan lakó honpolgárok közül történhessék. (C. 217. 1877.)

Ha a részvénytársaság alapszabályaiban kiköttetett, hogy igazgatósági tagul csak helyben lakó részvényes választható, ellenkező közgyülési választás megsemmisitendő. (C. 1289/1892. M. D. 9., 241.)

Kiköthető az alapszabályokban, hogy az igazgatóság tagjai meghatározott számu részvényt biztositékkép tegyenek le, de ha ez elmulasztatik, pusztán ennél a ténynél fogva a czégjegyzékből még nem törölhetők, hanem a közgyülésnek kell az elmozditás tárgyában határozni. (C. 88/1897. D. 76., 145.)

A részvényes tömeggondnoka akkor is megválasztható igazgatósági tagnak, ha az alapszabályok értelmében csak részvényes lehet az igazgatóság tagja. (C. 36/1896. D. 76., 167.)

A kereskedelmi törvény a részvénytársasággal szerződéses viszonyban álló személyeknek igazgatósági tagokká választását nem tiltja. (C. 276/1899. G. C. 2., 45.)

Arra nézve, hogy a megválasztott igazgatósági tagnál összeférhetetlenség esete fenn

[1]) A részvénytársaság igazgatóságának és felügyelő-bizottságának tagjai amennyiben a közgyülés által évenkint megállapitott állandó fizetésben, illetőleg dijazásban részesülnek, ezen fix összegben meghatározott fizetésük után — legyen az rövidebb vagy hosszabb időre megállapitva — nem a II-od osztályu, hanem a IV-ed osztályu kereseti adó jár. (K. B. P. 18621/1904.)

nem foroghat, a törvény tiltó rendelkezést nem tartalmaz. (C. 599/1897. M. D. 9., 241.)

A két R. testvérnek az igazgatóság és felügyelő-bizottságba megválasztása az alapszabályok 58. §-ába ütközik, mert habár e §. csak azt tartalmazza, hogy igazgatósági tagnak két fivér meg nem választható, a felügyelő-bizottság tagjáról pedig említést nem tesz, mégis, tekintettel arra, hogy törvény szerint a felügyelő-bizottság gyakorolja az igazgatóság ellenőrzését, a felügyelőbizottság tagjai az alapszabályok 58. §. tiltó rendelkezése alá még inkább esnek. (C. 608. 1898. M. D. 9., 242.)

Az igazgatóság saját dijazását csak közgyülési felhatalmazás vagy alapszabályi intézkedés folytán állapithatja meg. (C. 1556/1905. K. J. 4., 86.)

Igazgatói illetményt maga az igazgatóság meg nem állapithat, az e részbeni határozat pedig nem tekinthető jóváhagyottnak a közgyülésnek azon határozata által, melylyel a tisztviselői fizetések czimen a mérlegbe felvett kiadás jóváhagyatott. (C. 103/1906. K. J. 4., 157.)

Az igazgatóság nyereségjutalékának megállapitásánál a mult évről áthozott nyereség nem szolgálhat alapul. (C. 785/1904. 735/1904. M. D. 9., 263.)

A részvénytársaság az igazgatóság tagjai irányában a nyereségjutalékban való részesitése iránti kötelezettségének eleget tesz, ha az alapszabályilag meghatározott és a közgyülés által jóváhagyott mérleg alapján a nyereségjutalék összegét az igazgatóságnak mint ilyennek kiszolgáltatja; ez az összeg az igazgatóság tagjának összegét illetvén meg, az abban való egyénenkénti részesülést az igazgatóság tagjai egymás közt vannak jogositva meghatározni. (C. 684/1891. M. 4., 142.)

Az igazgatósági tag a részére az alapszabályok szerint biztositott nyereségjutalékot a társaságtól akkor is követelheti, ha a társaság az igazgatóságot megillető jutalékot egy egész összegben az igazgatóság részére ki is adta. (C. 1486/1902. M. D. 9., 242.)

Igazgatósági tag a nyereményjutalékát csak a tényleg eltöltött időre követelheti, de ez az üzleti évtől s nem a közgyülési határozat hozatalától számitandó. (C. 186/1894. M. D. 9., 242.)

A kereskedelmi törvény nem foglal magában tiltó rendelkezést arra nézve, hogy a részvénytársaság igazgatósági tagja meg ne bizathassék oly teendőkkel, amelyek nem tartoznak az igazgatósági tagok ügykörébe s hogy az ily természetü teendőkért külön dijazásban részesithetők ne volnának. (C. 499/1900. D. 87., 238.)

A részvénytársaság igazgatója pusztán ebbeli minőségéből kifolyólag kereskedőnek nem tekinthető. (P. T. 3520/1900. D. 88., 273.)

A részvénytársaság és szövetkezet igazgatói, kik az üzletben ugyszólván főnöki állást foglalnak el, nem tekinthetők segédeknek. (C. 241/1900. Ü. L. 18., 48.)

S ebből folyólag:

A részvénytársaság igazgatója a társaság elleni illetményeit nem köteles elsősorban az iparhatóság előtt érvényesiteni. (C. 542/1904. M. D. 9., 242.)

Hogy az igazgatósági ülés kinek kivánatára hivandó össze, e részben az alapszabály intézkedései irányadók. (B. T. 2608/1896. Ü. L. 13., 48.)

Szavazatát egyik igazgató sem ruházhatja át a másikra. (B. T. 1094/1877. D. 28., 258.)

Érvénytelen az oly alapszabályi intézkedés, hogy az igazgatóságnak távol lévő tagját egy másik igazgató teljes szavazati joggal helyettesitheti.

Ugyanis: A dolog természetéből következik, hogy azon ügyek elintézésében, amelyek a részvénytársaság testületi szervezettel ellátott igazgatósága intézkedésének a tárgyai, az illető igazgatósági tagok csakis személyesen vehetnek részt és pedig annyival inkább, mivel az, hogy egy igazgatósági tag, mint egy másik igazgatósági tagnak megbizottja is eljárhasson s ennek nevében szintén szavazzon, határozottan ellenkezik az igazgatóság minden tagja irányában törvény által meghatározott, esetleg büntetőjogi leszámitás alá is eshető személyes felelősséggel. (B. T. 2226/1902. J. 21., 41.)

Az igazgatóság a részvényes által nála benyujtott, tartalmánál fogva a közgyülés elé tartozó inditványt a legközelebbi közgyülés napirendjére kitüzni köteles. (B. T. 3575. 1899.)

A vezérigazgató, ügyvezető igazgató stb. jogkörére nézve, kik esetleg az igazgatóságnak tagjai is lehetnek, lásd a 193. §-nál közölt határozatokat.

183. §. Az első igazgatóságot az alapitók nevezhetik ki. Az ily kinevezés azonban, mely legfeljebb három évre történhetik, a tervezetben (150. §.) világosan felemlitendő.

Az igazgatóság tagjait, a netaláni kártéritési igények épségben tartása mellett, a közgyülés bármikor elmozdithatja.

Az igazgatóságban és felügyelő-bizottságban az év folyamán előálló üresedések betöltése sem történhetik más módon mint csupán közgyülésen. (B. T. 1094/1877. D. 28., 258.)

Az igazgatósági határozattal tisztétől megfosztott igazgató elsősorban ugyan a részvénytársaság közgyülésénél kereshet or-

voslást, de nincs elzárva vélt sérelmeinek orvoslását per utján is szorgalmazni, ebbeli igényei azonban nem terjedhetnek állásába leendő visszahelyezésére, mert a kereskedelmi törvény 183. §-a szerint a társaság az igazgatót esetleges kártéritési igényeinek sérelme nélkül mindig elmozdithatja. (C. 980/1906. K. J. 4., 134. Ju. 5., 209.)

A kereskedelmi törvény 183. §. második bekezdése szerint a közgyülés jogositva van az igazgatóság tagjait, különbség nélkül, akár lettek azok a társulat által megválasztva, akár az alapitó által kinevezve, bármikor, tehát akkor is, ha az igazgatósági tag elmozditása a tárgysorozatba föl nem vétetett is, elmozditani. (C. 1781/1893. P. T. 30., 12.)

Részvénytársaság igazgatóját 10 évre fogadván fel, törvényes ok hiányában nincs joga szerződést felbontani s tartozik évi járandóságot kiszolgáltatni. (C. 503/1894. M. 8., 179.)

A jogellenesen elbocsátott vezérigazgató az egész szerződési időtartamra követelheti dijazásának kiszolgáltatását, mely a neki okozott kár egyenértékéül szolgál. (C. 124. 1897.)

A nyugdij kérdésére nézve a vonatkozó nyugdijszabályzat az irányadó. (C. 950/1895. Ü. L. 13., 53.)

184. §. Az igazgatóság tagjai a kereskedelmi czégjegyzékbe bevezetés végett az illetékes törvényszéknek haladéktalanul bejelentendők. Egyidejüleg a bejelentéssel az igazgatóság tagjai ugyanott aláirásaikat hitelesittetni, vagy hitelesitett alakban bemutatni tartoznak.

Az igazgatóság tagjaiban történt minden változás, a kereskedelmi czégjegyzékbe leendő bevezetés végett, az illetékes törvényszéknek hasonlag bejelentendő.

Az ily változásoknak harmadik személyek elleni joghatályára nézve a jelen törvény 42. §-ában foglalt határozatok nyernek alkalmazást.

Az igazgatóság minden tagja köteles czég aláirását bemutatni, mivel a czégjegyzési jogosultság egyik igazgatótól se vonható el. (B. T. 4138/1877. D. 28., 256.)

Azok az igazgatósági tagokul bejelentett egyének, akik czégjegyzési jogosultság nélkül és anélkül, hogy aláirásaikat a kereskedelmi törvény 184. §-ának megfelelően hitelesitették volna — jegyeztettek be a czégbe — azon az alapon, hogy ők soha igazgatósági tagul történt megválasztásukat el nem fogadták s mint ilyenek nem működtek, peren kivüli eljárás utján az állitólag téves bejegyzésnek törlését sikeresen nem kérelmezhetik. (C. 935/1899. — Azonos 539/1899. M. D. 9., 244. G. D. 4., 423.)

185. §. Az igazgatóság a társasági czégjegyzést az alapszabályok értelmében eszközli. Maga a czégjegyzés akkép történik, hogy a jogosítottak a társasági czéghez saját aláirásaikat csatolják.

Ha az alapszabályok szerint a czégjegyzés érvényességéhez két vagy több igazgatósági tag aláirása szükséges, a társaságot kevesebb tag aláirása nem kötelezi. (C. 1080/1890. D. 53., 152. C. 655/1890. P. T. 21., 13. C. 1257/1888. M. ig. D. 5., 19. B. T. 1020/1895. D. 71., 321. C. 156/1896. D. 75., 83. C. 14. 1897. G. C. 1., 71. C. 554/1899. P. T. 39., 1.)

Kivétel áll fenn arra az esetre, ha az illető, mint pl. a vezérigazgató, kereskedelmi meghatalmazott minőségében az ügylet önálló létesitésére is hivatott. (C. 250/1893. D. 65., 163. C. 688/1904. D. 98., 90.)

Ennek a kivétel fenforgásának bizonyitása azonban arra hárul, aki az igy megkötött ügyletből jogot érvényesit. (C. 176/1902. D. 90., 215.)

Azt a körülményt, hogy a megrendelési jegy nem lett alapszabályszerü czégjegyzéssel kiállitva, az alperes részvénytársaság kifogással nem érvényesitheti, mivel a megrendelési jegy kiállitását követő időben kelt leveleiben egyáltalán nem emelt kifogást a megrendelési jegy jelzett hiánya miatt. (C. 768/1900.)

A czégjegyzés módjára megállapitott szabály irányadó a szóbeli ügyletekre is. (C. 3833/1882. C. 1136/1885. P. T. 12., 25. C. 2234/1884. D. 39., 29. C. 1080/1900. D. 53., 162.)

Az ügylet érvényét nem érinti, ha annak, aki a társaság nevében eljárt, az igazgatóságnak a czégjegyzéshez szükséges számu tagjától megbizása volt. (C. 655/1890. P. T. 21., 90.)

Az alapszabályokban kiköthető, hogy az igazgatóság tagjai a czéget csak a társasági czégvezetővel együttesen jegyezhetik.

Ugyanis: Annak, hogy valamely kereskedelmi társaság egyik vagy több alkalmazottját czégjegyzési jogosultsággal felruházzon, nem áll utjában sem a kereskedelmi törvény 184. §-ának az a rendelkezése, hogy az igazgatóság tagjai jelentendők be a czégjegyzékbe való bevezetés végett, amennyiben a 185. §. első bekezdése a czégjegyzés meghatározását az alapszabályok keretéhez tartozóknak jelzi, tehát más irányu bejelentést is megenged, sem pedig a kereskedelmi törvénynek az elsőbiróság által felhivott 37. és 40. §-aiban foglalt rendelkezések sem, mert

fenforgó esetben nem a czégvezetői jogosultságnak, hanem együttes aláirás bejegyzésének elrendeléséről van szó.

Tekintve már most, hogy a czégvezetőről rendelkező 37. §. első bekezdésének harmadik változata szerint is a czégnek »per procura« jegyzése attól a korlátozástól feltételeztetik, ha a főnök a czégvezetőt a czégnek csak »per procura« jegyzésére jogositja fel, ellenben mi sem áll utjában annak, hogy a főnök fenforgó esetben a kérvényező részvénytársaság alapszabályaiban akként rendelkezzék, hogy a társaság czégét valamelyik igazgatóval együttesen a társaság tisztviselője is jegyezhesse; és

tekintve, hogy a társaság igazgatósága az alapszabályok harmadik szakasza alapján ügyvezető igazgatóját találta felruházandónak azzal a joggal, hogy nevének egy igazgatósági taggal együttesen aláirása által a társaság czégét pp. nélkül jegyezhesse,

az elsőbiróság végzésének megváltoztatása mellett folyamodó társaság kérelmének helyt adni s a kért czégbejegyzést elrendelni kellett. (P. T. 3980/1891. M. 4., 41. B. T. 1179. 1891. M. 4., 41. C. 1537/1892. D. 59., 260.)

Nem jegyezhető be az a czégjegyzési módozat, mely szerint a részvénytársaság czége kizárólag egy igazgatósági tag és egy az igazgatóság által czégjegyzési joggal felruházott társulati tisztviselő által együttesen jegyeztetik, mivel az, hogy az igazgatóság tagjai a czégjegyzésre kirendelt társulati tisztviselő nélkül a czéget érvényesen ne jegyezhessék, ellenkezik a kereskedelmi törvénynek a részvénytársaság igazgatósága tekintetében fennálló rendelkezéseivel, különösen annak 185. és 190. §-aival. (B. T. 2271/1904. D. 95., 287.)

Nem tagadható meg a részvénytársulati alapszabályok bejegyzése azon az alapon, hogy azok értelmében a czégjegyzés érvényessége némely esetben attól van feltételezve, hogy a czéget jegyző tisztviselők egyike igazgatóhelyettesi czimmel legyen felruházva.

Ugyanis: A kereskedelmi törvény 193. §-a megengedi, hogy a társaság képviseletével a kereskedelmi törvény 182. §. értelmében a közgyülés által választott igazgatókon kivül, hacsak az alapszabályok ezt ki nem zárják, más meghatalmazottak, vagy a társaság hivatalnokai is megbizattassanak.

A módositott alapszabályok 3. czikkének az a rendelkezése tehát, hogy czégjegyzésre az igazgatóság által választott intézeti hivatalnokok is jogositva vannak, törvénybe nem ütközik.

Egymagában az a körülmény pedig, hogy az alapszabályok imént hivatkozott czikke az ilyen czégjegyzésre jogositott hivatalnokok némelyikét »igazgató-helyettes«-nek nevezi, a bejegyzés megtagadására törvényes indokul nem szolgálhat, mivel sem a kereskedelmi törvény, sem a czégjegyzések vezetésére vonatkozó rendeletek nem tartalmaznak oly rendelkezést, mely a czégjegyzésre jogositott társulati hivatalnokok czimeinek a czégjegyzékbe való bevezetését eltiltaná. (B. T. 3195/1902. — Hasonló B. T. 2124. 1902. 2593/1905. D. 98., 159.)

A kir. itélőtábla nem teszi magáévá az elsőbiróságnak azt az álláspontját, hogy részvénytársaságoknál czégvezető kirendelésének helye nem lehetne; mert a kereskedelmi törvény 4. §-ának abból a rendelkezéséből, hogy a törvénynek a kereskedőkre vonatkozó határozatai a kereskedelmi társaságokra is alkalmazandók, szükségképen folyik, hogy a törvény 37. és következő szakaszainak a czégvezetőkre vonatkozó rendelkezései a részvénytársaságokra is vonatkoznak.

De nem ellenkezik a czégvezető alkalmazása a részvénytársaság jogi természetével és szervezetével sem, mivel a részvénytársaság vagyonjogi ügyleteire nézve az egyénnel, mint jogalanynyal, egy tekintet alá esik és ha ügyvitelei a törvény világos szavai szerint (193. §.), meghatalmazottakra bizhatja, ugy czégvezetőt is választhat, de a tapasztalat is azt mutatja, hogy számos részvénytársaság, ugy nálunk, mint külföldön, már az alapszabályokban is czégvezetők kirendeléséről gondoskodik. (B. T. 1429/1905. D. 97., 79.)

A czégjegyzésnek az alapszabályok 14., 15., 16. és 22. §-aiban akként tervezett szabályozása, hogy abban az esetben, ha az igazgatóság kettőnél több tagból áll, vagy ha a közgyülés czégvezetőt is választ, az igazgatóság tagjait és a czégvezetőket a közgyülés csoportokba osztja be és ez alapon határozza meg, hogy mily csoportbeli igazgatók és czégvezetők jegyezhetik együtt a czéget, nem felel meg a kereskedelmi törvény 157., 158. és 185. §-ai rendelkezéseinek. Ugyanis a törvénynek most felhitt §-aiból, melyekben a törvény a czégjegyzés módjára nézve mindenütt alapszabályokra utal, nyilvánvaló, hogy czégjegyzés módjának magában az alapszabályokban kell teljes szabatossággal és oly módon meghatároztatnia, hogy az alapszabályok erre vonatkozó intézkedésének a czégjegyzékbe bevezetett adataiból egymagában véve világosan megállapittathassék, hogy a társaságnak a czégjegyzésre hivatott és a czégjegyzékbe bevezetett közegei (igazgatósági tagok és czégjegyzéssel felruházott társasági tisztviselők) a czégjegyzést mi módon eszközlik.

Az alapszabályok természetéből, mely szerint azok a társaság és tagok jogviszonyaira vonatkozó általános jellegü intézkedések megállapitásának rendeltetésével birnak, következik, hogy azokban a czégjegyzés módjának is általánosságban, vagyis a czégjegyzést teljesitő személyek megnevezése nélkül,

de oly módon kell megjelöltetnie, hogy az érdekelt felek már az alapszabályszerü czégjegyzési mód ismeretéből és annak a czégjegyzékből való megállapitása utján a czégjegyzésre hivatott fél oly minőségben jegyeztetett-e be, mely a czégjegyzésre alapszabályszerüleg kijelölt egyének hivatalos minőségének felel meg, minden nehézség nélkül meggyőződést szerezhessenek a czégjegyzés helyes gyakorlásáról.

Eszerint általában nincs helye annak, hogy alapszabályokban a czégjegyzési mód világos szabályozása helyett oly intézkedés vétessék fel, mely a czégjegyzés módjának közelebbi meghatározását és esetenkénti változtatását a közgyülésre hagyja fenn.

De nem lehetne a csoportok szerinti czégjegyzési módot bejegyezni azért sem, mert ez a csoportok megállapitását tárgyazó közgyülési határozatoknak és annak a körülménynek, hogy kik milyen csoportba tartoznak, esetenkinti bejegyzését feltételezné. Már pedig ily tárgyi bejegyzést a törvény elő nem ir s ilyennek helye nincs. (Kereskedelmi törvény 7. §.) (K. V. T. 22222/1905.)

A módositott alapszabályoknak bejegyzése el nem rendeltetik, mert a 31. §-ban foglalt az a czégjegyzési módozat, hogy részvénytársaság czége kizárólag egy az igazgatóság által czégjegyzési jogokkal felruházott tisztviselő által együttesen jegyeztetik, hogy tehát az igazgatóság tagjai a czégjegyzésre kirendelt társulati tisztviselő nélkül a czéget érvényesen nem jegyezhetik, ellenkezik a kereskedelmi törvénynek a részvénytársaság igazgatósága tekintetében fennálló rendelkezéseivel, különösen annak 185. és 190. §-aival. (B. T. 2271/1904. D. 95., 287.)

186. §. A részvénytársaságot hatóságok és harmadik személyek irányában az igazgatóság képviseli.

A társaságot illető kézbesitések érvényességére elegendő, ha azok az igazgatóság valamelyik tagjának kezeihez történtek.

A kereskedelmi törvény 182. §-a szerint a részvénytársaság igazgatóságának hatásköréhez az tartozik, hogy a részvénytársaság ügyeit intézze; az igazgatóságnak nem áll jogában az, hogy az illető részvénytársaság vagyoni megterhelésével magát, vagy valamely tagját olyan vagyoni javadalmazásban részesitse, ami az alapszabályokban nem foglaltatik, vagy közgyülés utján el nem határoztatik. (C. G. 66/1903. D. 93., 86.)

Az igazgatóság a maga részére, ha az alapszabályok meg nem engedik, nem állapithat meg javadalmazást, tehát vidéki tagjait utazási átalányban sem részesitheti. (B. T. 1707/1905.)

A czégjegyzésre jogositott igazgatónak a czégjegyzési jogosultsággal csupán az általa képviselt czég érdekében és a társaságon kivül álló harmadik személyekkel szemben szabad élnie, de nem áll szabadságában ezt a jogositványt a társaság ellenében arra felhasználnia, hogy a társaságot önmaga irányában váltóilag kötelezze. (C. 1013/1902. D. 91., 127. P. T. 45., 13.)

A részvénytársaság nevében annak czégjegyzésre jogosult ügyvéd igazgatósági tagja saját maga részére joghatályosan állithat ki ügyvédi meghatalmazást. (C. 491/1904. K. J. 2., 164.)

A pénzintézet egyik igazgatója kezéhez teljesitett fizetés a pénzintézetet külön megbizás nélkül nem kötelezi, mert az igazgatósági tagság ezt a hatáskört meg nem állapitja, mivel a kereskedelmi törvény 186. §-a szerint a részvénytársaságot harmadik személyekkel szemben valamennyi igazgatósági tag képviseli, miből következik, hogy ilyen hatáskörrel egyes igazgatósági tag csak abban az esetben birhat, ha a részvénytársaságot más minőségben egyedül is képviselheti. (C. 32., 33. és 34/1904. M. D. 9., 246.)

Az eskü vel megkinált részvénytársaság helyett az esküt az igazgatók vagy meghatalmazottak tartozván letenni, az a körülmény, hogy a bizonyitó fél nem nevezte meg a személyt, ki az esküt letenni köteles, nem érinti az eskükinálás szabályszerüségét, mert a részvénytársaságnak áll kötelességében megjelölni azt a személyt, kinek személyében az esküt letenni hajlandó. (C. 523/1903. M. D. 9., 246.)

A részvénytársaság igazgatói és felügyelőbizottsági tagjai a részvénytársaság perben nem állása esetében is kötelezhetők arra, hogy valamely a részvénytársaság könyveiből meritett s merithető tényről tanuskodjanak. (C. 145/1900. 1105/1903. M. D. 9., 243.)

Részvénytársasági közgyülésen az előbbi igazgatóság elmozditása elhatároztatván és helyette uj igazgatóság választatván és a törvényszék e határozatokat jóváhagyólag tudomásul vévén, az elmozditott igazgatóság ily körülmények között nincs jogositva a részvénytársaságot törvényesen képviselni. Nem változtat ezen az a körülmény, hogy a törvényszéknek az uj igazgatóság bejegyzésére vonatkozó határozata jogérvényesen meg van semmisitve, mert e határozat megsemmisitésének egymagában véve nem lehet az a jogi hatálya, hogy az alperes részvénytársaság törvényes képviseletére nézve a megsemmisitett közgyülési határozat hozatala előtti állapot helyreállitásával a czégjegyzékből kitörölt előbbi igazgatóságnak képviseleti jogosultsága önmagától feléledjen, mert a részvénytársaság törvényszerü

képviseletére a czégjegyzékbe vezetett igazgatóság van jogositva és kötelezve mindaz ideig, amig a czégjegyzékben a törvényes képviseletre vonatkozó változás az előbbi képviselet törlésével és az uj képviseletnek bejegyzésével be nem vezettetik. (C. 569. 1901. D. 88., 138.)

A kereskedelmi törvény nem tartalmaz olyan rendelkezést, melynek alapján a részvénytársaság igazgatósága egyik tagjának kérelmére biróilag igazgatósági ülésnek egybehivására lenne utasitható. (B. T. 2608/1896.)

A be nem jegyzett részvénytársaság nevében eljárt igazgató saját személyében felelős az általa kötött ügyletekben. (C. 848/1897. — Azonos 156/1896. M. D. 9., 246. G. D. 4., 456.)

187. §. Mihelyt a számadásokból vagy a mérlegből az tünik ki, hogy a társaság alaptőkéjének felét elvesztette, az igazgatóság által azonnal közgyülés hivandó egybe avégből, hogy a részvényesek a társaság további fennállása vagy feloszlása iránt határozhassanak.

Ha azonban az tünik ki, hogy a társasági vagyon a tartozásokat nem fedezi, az igazgatóság ezt csődnyitás végett az illetékes törvényszéknek bejelenteni tartozik.

Ha az alapszabályok a feloszlási határozat hozatala tárgyában közelebbi rendelkezéseket tartalmaznak, ezek a rendelkezések a kereskedelmi törvény 187. §. első bekezdésében körülirt esetben is követendők. (C. 837/1877. D. 19., 97. B. T. 3678/1877. D. 28., 258.)

188. §. Azon ügyletek által, melyeket az igazgatóság a társaság nevében köt, jogositva és kötelezve a társaság lesz. Az, hogy az ügylet világosan a társaság nevében köttetett-e, vagy a fennforgó körülményeknél fogva a szerződő felek akarata szerint a társaság részére kötöttnek tekintendő, különbséget nem tesz.

Harmadik személyek irányában az igazgatóság tagjai a társaság nevében teljesitett cselekvényekért és az elvállalt kötelezettségekért személyesen nem felelősek.

Ha a részvénytársaság igazgatói a társaság nevében a részvénytőke felemelése végett részvényaláirási felhivást bocsátanak ki, az igazgatók e felhivásból kifolyólag saját személyükben csak akkor felelősek, ha az aláirót a részvények feljegyzésére a valóságnak meg nem felelő kijelentésekkel birták rá és ezáltal neki kárt okoztak olykép, hogy a befizetett összeg az alaptőkefelemelésnek sikerülte daczára felhasználtatott és a részvénytársaság vagyonából nem volt behajtható. (C. 1329/1900. D. 88., 134.)

A kereskedelmi törvény nem tartalmaz intézkedést, hogy a részvénytársaság harmadik személyekkel szemben ne kötnék az igazgatóságnak azon tényei, melyek iránt az igazgatósági ülés előzően nem határozott. (C. G. 376/1899.)

A valamely részvénytársaság kebelében alakult hitelcsoport tagjainak kölcsönös kölcsönigényeiből folyó kötelezettségek biztositására valamelyik tag által letett értékekért maga a részvénytársaság felelős, ha a hitelcsoport vagyonát a részvénytársaság kezelte, még abban az esetben is, ha a hitelcsoport időközben feloszlott és saját értékeit tagjai között felosztotta. (C. 1124/1903. M. D. 9., 397.)

189. §. Az igazgatóság, szemben a társasággal, köteles azon korlátolásokhoz alkalmazkodni, melyekhez képviseleti joga az alapszabályok vagy közgyülési határozatok által köttetett.

Ha az igazatóság tagjai megbizásuk határain tulmennek, ha e czim határozatai vagy az alapszabályok ellen cselekesznek, a károsultnak minden ebből eredő kárért egyetemlegesen felelnek, az esetben is, ha a törvény vagy az alapszabályokkal ellenkező intézkedés közgyülési határozaton alapszik.

Az igazgatóság tagjai eljárásukban rendes kereskedői gondosságot kötelesek tanusitani. (C. 317/1901. Ü. L. 19., 3. C. 428/1900. G. C. 3., 110. C. 137/1904. D. 98., 84. és K. J. 2., 316.)

Az igazgatósági tag, ki nem czégszerüen tesz a társaság nevében váltónyilatkozatot és emiatt a váltótulajdonos a váltókeresettel elutasitva költséget fizet, felelős ezért a költségért még akkor is, ha a czégjegyzék megtekintése utján hitelező a hiányra rájöhetett volna, mivel a czégjegyzék nyilvánosságának elvéből csak az következik, hogy a czéget a szabálytalan aláirás alapján nem terheli felelősség, de nem következik belőle, hogy gondatlanságot követ el az, ki a czégjegyzéket meg nem tekinti. Az igazgató felelősségének az az alapja, hogy köteles arra ügyelni, hogy az igazgatásuk alatt álló társaság ügyvitele a törvénynek megfelelő legyen. (C. 339/1904.)

Arra nézve, hogy a részvénytársaság megalakulásánál az első igazgatóság tagjai mennyiben kötelesek az alapitásnak és az alakulásnak alapul szolgált adatoknak valóságáról általában és különösen arról is meggyőződést szerezni, hogy az alapitóknak a törvény előfeltételeihez képest, nekik kijáró részvényeik ellenében elfogadott betétjük értéke által a részvények névértékének megfelelő társasági alaptőke kellően van-e biztositva, és hogy esetleg a kellő biztositás hiányában mennyiben kötelesek biztositást kivánni, kereskedelmi törvényünk kötelező rendelkezést nem tartalmazván, e kérdés mindenkoron csakis a fenforgó körülmények figyelembe vételével szükségeltető kellő gondosság szempontjából dönthető el. (C. 593/1900. M. D. 9., 251.)

A részvénytársaság igazgatóinak felelőssége a kibocsátott részvények értéktelenségeért meg nem állapitható azon az alapon, hogy gondatlanul jártak el, amikor a részvényeket az alapitóknak kiadták anélkül, hogy a kötelezett ellenérték beszolgáltatását biztositották volna. Az egyes részvényesnek kereseti joga a társaság igazgatósága ellen hivatalból vizsgálat tárgyává nem tétetett. (C. 715/1903. M. D. 9., 249. G. D. 4., 462.)

Ha a részvénytársaság igazgatói a társaság nevében a részvénytőke felemelése végett részvényaláirási felhivást bocsátanak ki, az igazgatók e felhivásból kifolyólag saját személyükben csak akkor felelősek, ha az aláirót a részvényjegyzésre a valóságnak meg nem felelő kijelentésekkel birták rá és ez által neki kárt okoztak olykép, hogy a befizetett összeg az alaptőke felemelésének nem sikerülte daczára felhasználtatott és az a részvénytársaság vagyonából nem volt behajtható. (C. 1329/1900. D. 88., 134.)

Felelősséggel tartozik az igazgatóság, ha a részvénytársaságnál letett óvadékot jogosulatlanul eladja. (C. 1802/1883. D. 33., 90.)

A részvénytársasági igazgatóság és felügyelő-bizottság tagjai a betevőnek felelősek mindazon károkért, amelyek a társaság valamely alkalmazottjának sikkasztása által, valamint annak folytán felmerültek, hogy a részvénytársaság ennek folytán csődbe került, ha a sikkasztás kellő ellenőrzés hiányára vezethető vissza. (C. 746/1903. D. 95., 21. K. J. 1., 15.)

A részvénytársaság igazgatói a társasági ügyek vezetésében és ellenőrzésében a rendes kereskedő fokozottabb gondosságára vannak kötelezve, s ebből folyóan a minden ellenőrzés hiján valamelyik alkalmazott által elkövetett hamisitások és sikkasztásokért anyagi felelősséggel tartoznak. (C. 428/1900. Gr. 3., 110.)

Az igazgatóság által a más által elsikkasztott pénzekért vállalt váltókötelezettséggel szemben az igazgatóság tagjai nem hivatkozhatnak az egymás közti olyan megállapodásra, hogy ők ezt az összeget csakis az intézettől nekik járó dijazásokból kötelesek fedezni, sem pedig arra, hogy a váltókötelezettség csak szinleges. (C. 804/1904. D. 98., 138. K. J. 2., 545.)

Az igazgatóság a harmadik személynek okozott károkért csak annyiban felelős, amennyiben megbizatása határait túllépi. (C. 470/1902. M. D. 9., 253. G. D. 4., 464.)

Az, aki mást büntetendő cselekménynyel megkárosit, az okozott kárért személyesen felelős és valamely részvénytársaságnak igazgatója, a saját törvényellenes cselekményéből származó kárért a károsultnak abban az esetben is felelős, ha az a cselekmény a társaság érdekében történt, s ha a károsult kárkövetelését már a részvénytársaság ellen is megkisérlette, érvényesiteni. (C. 403/1903. D. 94., 83.)

A részvénytársaság ügyvezető igazgatója, ha kötelessége is volt a váltók megóvatoltatásáról gondoskodni, abban az esetben, ha az óvás elmulasztása folytán a visszkereseti jog a forgatók ellen elveszett, az intézetnek csak ugy tartozik kártéritéssel, ha az is bizonyittatik, hogy a váltókövetelés az elfogadó és a kibocsátó ellen köztörvényi uton nem volt sikeresen érvényesithető. (C. 213. 1903. M. D. 9., 256.)

A takarékpénztári alapszabályoknak azon intézkedései, amelyek a hitelezés módozatait és feltételeit szabályozzák és a takarékpénztár intéző közegeit egyéni felelősség terhével kötelezik, — egyedül a hitelező takarékpénztár s nem egyuttal a hitelt igénybe vevők érdekében is alkotvák, mert czéljuk az, hogy a pénzintézet a nem engedett módon nyujtott hitelezésből származható károk ellen biztosittassék. Abból tehát, hogy a hitelezésnél ezek a szabályok meg nem tartattak és egyes egyéneknek vagyoni képességüket meghaladó hitel nyujtatik, csak a közvetlenül érdekelt takarékpénztárnak származhat kártéritési joga a mulasztók ellen, de nem származhat ilyen joga egyszersmind a hitelt igénybe vevő és az ezekkel egy tekintet alá eső ama személyeknek, akik az adós mellett a kölcsönkért kötelezettséget vállaltak. (C. 399/1899. M. D. 9., 257.)

A pénzintézeti (részvénytársasági) tisztviselő (aligazgató), aki hatáskörét túllépve, jogtalanul hitelez, a fölmerülő kárért felelős; de a kár csak akkor tekinthető fölmerültnek, és érvényesithető a tisztviselő ellen, ha igazolva van, hogy a jogosulatlan hitelt élvezőtől a hitelezett összeg fel nem hajtható. (C. 1543/1905. H. D. 1., 87.)

A részvénytársaság és szövetkezet igazgatósági tagjai akkor is, ha az alapszabályokban feltételül van kikötve az adósok hitelképessége, csak akkor felelősek a társaságot a hitelnyujtásból behajthatatlanság okából érő károkért, ha vétkes cselekményt vagy mu-

lasztást követtek el. Ennek megállapitására nem alkalmas egyedül azon tény, hogy az adósok vagyontalanok, mivel a személyi hitelképesség megbirálásánál nemcsak az adósok vagyoni állása, hanem keresetképességük és személyi megbizhatóságuk is képezi a hitelnyujtás tényezőit. — A társasági igazgatók idegen vagyon kezelésével lévén megbizva, a rendes kereskedő fokozott gondosságára vannak kötelezve és ez okból a társaság alkalmazottja által ellenőrzés hiján elkövetett mulasztásért felelősek. Annak daczára, hogy az alapszabályokban ki van mondva, miszerint a pénztárnok feladata az okiratok kezelése, az igazgatóknak kötelessége a váltók óvatolásáról gondoskodni, mert az a körülmény, hogy az ügykezelés egyes ágazatait külön alkalmazottak látják el, nem menti fel az igazgatóság tagjait attól, hogy azokat ellenőrizzék és felettük felügyeletet gyakoroljanak. (C. 137/1904. D. 92., 84. K. J. 2., 316.)

Az a körülmény, hogy a részvénytársaság igazgatósági tagjai a csőd kérésének elmulasztása miatt a kereskedelmi törvény 218. §-a értelmében birsággal sujtatnak, nem zárja ki, hogy azok, akik e törvényellenes mulasztás által kárt szenvedtek, az igazgatóság tagjait a 189. §. alapján magánjogi uton felelősségre vonhassák. — A konkrét esetben az igazgatósági tagok elleni kártéritési kereset elutasittatott, mert a károsultnak a részvénytársaság szorult helyzetéről tudomással kellett birnia s mert nem is igazolta, hogy az esetben, ha a csőd előbb nyittatik meg, követelésére nézve akár részleges kielégitést is kapott volna. (C. 777/1904. D. 98., 313. és K. J. 3., 904.)

A szerzői jog megsértéseért a részvénytársasági igazgatósági tagok felelőssége csak subsidiarius lévén, amennyiben a részvénytársaság a panaszolt jogsértés miatt felelősségre vonható, az igazgatósági tagok külön perbe vonásának helye nincs. (C. 2602/1904. D. 98., 295.)

A részvénytársaság igazgatósági tagjai ellen a kereskedelmi törvény 189. §-a alapján érvényesithető igények magának a részvénytársaságnak csődtömege ellen egyáltalán nem érvényesithetők. — A részvénytársaság hitelezőjének a részvénytársaság igazgatói ellen a kereskedelmi törvény 189. §-a alapján támasztható kártéritési igénye egyáltalán nem olyan természetü, amely csak a részvénytársaság csődtömege által volna érvényesithető. — A felperesnek a kereskedelmi törvény 189. §-ára alapitott igényét nem szüntette meg az a körülmény, hogy felperes betétösszegére nézve, amelynek elvesztése miatt alperesek ellen kárkövetelést érvényesit, a részvénytársaság ellen nyitott csődben létrejött kényszeregyezség folytán részben kielégitést nyert. (C. 661/1904. D. 98., 363.)

A per adatai szerint a felperes takarékpénztár az alpereseknek, mint igazgatósági tagnak kártéritési felelősségét, az intézet volt könyvelőjének, B. J.-nek a takarékpénztár károsodását eredményező olyan időben elkövetett cselekményei miatt kivánja megállapitani, mely időre nézve a felperes takarékpénztárnak közgyülési határozataival a felmentvényt az előterjesztett zárszámadás szerint bemutatott mérleg alapján az igazgatóság részére a közgyülés megadta. Az igazgatóság részére a közgyülés által kiadott felmentvénynek pedig kétségtelenül megvan az a hatálya, hogy az igazgatóság tagjai a felmentvény beadását megelőző időre a társaságnak károsodásaért már csupán olyan cselekményük vagy mulasztásuk miatt vonhatók igazgatósági tag minőségében felelősségre, amely irányukban a vétkes gondatlanságot megállapitja. (C. 881/1894. P. T. 31., 46. l.)

A részvénytársaság igazgatójának a kereskedelmi törvény 189. §-a alapján fennálló kártéritési kötelezettsége az ap. t. k. 1489. §. rendelkezéséhez képest három év alatt évül el attól az időponttól számitva, amelyen a kár a társaságnak tudomására jutott; ez pedig nem az az időpont, amelyben a felügyelő-bizottság a közgyülésnek erről jelentést tett, hanem amelyben a társaság képviselője arról tudomást szerzett. (C. 653/1905. K. J. 3., 454. Erdélyi eset.)

A vagyonbukott részvénytársaság részére kinevezett csődtömeggondnok kereshetőségi joggal bir a társaság igazgatósági és felügyelő-bizottsági tagjai ellen, a társaságnak okozott károk megtéritése iránti kötelezettség érvényesitése tárgyában. (C. 947/1904. K. J. 2., 342.)

Az egyes részvényes a részvénytársaság igazgatóságával, illetve felügyelő-bizottságával közvetlen jogviszonyban nem állván, az igazgatóság, illetve felügyelő-bizottság tagjai a részvényessel szemben felelősséggel sem tartoznak s igy a részvényest ellenük kereseti jog sem illeti. A kereskedelmi törvény az igazgatóság és felügyelő-bizottság tagjainak felelősségét egyrészt a társasággal és másrészt harmadik személyekkel szemben állapitja meg, de nem állapitja meg az egyes részvényesek irányában. (C. 844/1894. Ü. L. 95., 6. és C. 3571/1905. K. J. 3., 135.)

A Curia a következő határozatban azonban nem a kereseti jog hiányából utasitja el a keresetet:

A részvényeseket arra irányzott keresetükkel, hogy az őket a részvénytőke elveszése folytán érhető veszteség tekintetében az igazgatóság és felügyelő-bizottság tagjainak vagyoni felelőssége megállapittassék, mint akik egyrészt a törvény és az alapszabályok ellen cselekedtek, másrészt a kereskedelmi törvény 195. §-ában megállapitott kötelességeik teljesitését elmulasztották, a kir. Curia elutasitotta, mert a kártéritési kötelezettség megállapitása alapjául megjelölt adatok és panaszok egy része olyan, mely már közgyülésen hozott határozatoknak volt tárgya, más része pedig olyan, mely a részvényesek által inditvány alakjában szintén közgyülési határozat tárgyává volt volna teendő. (C. 735/1903. D. 94., 79.)

Közvetve elismerése folytattatik a részvényes kereseti jogainak a C. 377/1887. (J. 87., 111. és C. 2532/1886. Ü. L. 26., 24. és M. 4., 130.) határozataiban is.

A részvényesnek nincs kereseti joga a más harmadik által a részvénytársaságnak okozott károkért. (C. 665/1903. M. D. 9., 229.)

190. §. Az igazgatóság jogkörének az alapszabályokban vagy közgyülési határozatban megállapitott korlátozásai harmadik személyek irányában joghatálylyal nem birnak.

Az igazgatóság által egyik igazgatósági tagnak alapszabályellenesen nyujtott valamely kedvezmény a részvénytársaság ellenében nem érvényesithető s e részben az illető kedvezményezett igazgató a kereskedelmi törvény 190. §-ára sikerrel nem hivatkozhatik, mivel ő, aki épen az alapszabályok rendelkezéseinek betartására hivatásánál fogva volt köteles, a kereskedelmi törvény 190. §-a tekintete alá eső harmadik személynek nem tekinthető. (C. 1131/1884. D. 35., 222.)

191. §. A felelősség az igazgatóság határozataiért és intézkedéseiért azon tagot nem terheli, ki a határozat vagy intézkedés ellen, mihelyt arról tudomást nyer, tiltakozik s ebbeli tiltakozását a felügyelő-bizottságnak bejelenti.

192. §. Ha az igazgatósági tagok száma a határozatképességre alapszabályilag kikötött számra csökkent, az igazatóság tagjai csak a közgyülésen mondhatnak le érvényesen.

193. §. A társasági ügyek vitelével, valamint a társaságnak az ügyvitelre vonatkozó képviseletével más meghatalmazottak, vagy a társaság hivatalnokai is megbizathatnak.

Ezekre általában a jelen törvénynek a kereskedelmi meghatalmazottakra vonatkozó intézkedései nyernek alkalmazást.

A részvénytársaság igazgatósága nem rendelhet czégvezetőt, mert ez a tulajdonos joga. (C. 1537/1891. D. 59., 260.)

Ellenkező: A társaság részvényesei nem gátolhatók abban, hogy a társaság alapszabályai értelmében akár a közgyülés által közvetlenül, akár a társaság nevében és felhatalmazásában az igazgatóság által kirendelt czégvezetőket kirendeljenek. (B. T. 1179. 1891. M. D. 9., 257. és 1426/1905. J. 24., 21.)

A kereskedelmi törvény 4. §-ának abból a rendelkezéséből, hogy a törvénynek a kereskedőkre vonatkozó határozatai a kereskedelmi társaságokra is alkalmazandók, szükségképen folyik, hogy a törvény 37. §. és következő szakaszainak a czégvezetőkre vonatkozó rendelkezései a részvénytársaságokra is vonatkoznak. De nem ellenkezik a czégvezető alkalmazása a részvénytársaság jogi természetével és szervezetével sem, mivel a részvénytársaság vagyonjogi ügyleteire nézve az egyénnel, mint jogalanynyal egy tekintet alá esik, és ha ügyvitelét a törvény világos szavai szerint (193. §.) meghatalmazottakra bizhatja, ugy czégvezetőt is választhat, de a tapasztalat is azt mutatja, hogy számos részvénytársaság ugy nálunk, mint külföldön már az alapszabályokban is czégvezetők kirendeléséről gondoskodik. (B. T. 1429/1904. D. 97., 79. K. J. 2., 314. Ü. L. 22., 20.)

A társaság ügyvezető igazgatójának a kereskedelmi törvény 193. és 43. §-ai értelmében mint kereskedelmi meghatalmazottnak jogköre minden különös meghatalmazás nélkül a társasági ügyek vitele tekintetében csak azon ügyletekre terjed ki, amelyek a társaság rendes naponkénti ügyvitelével jártak és csak azon jogcselekményekre, melyeket az ilyen a mindennapos ügyvitellel rendszerint járó ügyletek szükségessé tettek. (C. 554/1899. D. 84., 45. P. T. 39., 1.)

A részvénytársaság ügyvezető igazgatója a társaság egész kereskedelmi üzlete vezetésével megbizott kereskedelmi meghatalmazottnak tekintendő, kinek hatásköre a társaság

kereskedelmi üzlete folytatásával rendszerint járó ügyletekre kiterjed; ezért az ügyvezető igazgató által egyedül eszközölt árurendelés a részvényigazgatóságot akkor is kötelezi, ha az érvényes czégjegyzéshez két igazgatósági tag aláirása szükséges. Nem változtat ezen a felelősségen az a körülmény sem, hogy a részvénytársaság üzeme az áruk vásárlása idején bérbe volt adva és igy a társaság nem maga gyakorolta a gyári üzemet, melyhez a megrendelt áruk szükségesek. (C. 688/1904. D. 98., 90. K. J. 2., 432.)

Habár a vezérigazgató a kereskedelmi törvény 43. §-a rendelkezésénél fogva olyan kereskedelmi meghatalmazottnak tekintendő is, akinek jogköre mindazon ügyletekre kiterjed, melyek az üzlet folytatásával rendszerint járnak, mégis az olyan szerződést, melyet a vezérigazgató collectiv czégjegyzéssel kötött meg, egymaga nem módosithatja, meg nem változtathatja. (B. T. 772/1899.)

A részvénytársaság vezérigazgatója ezen állásánál fogva felhatalmazottnak nem tekintendő arra, hogy hivatalnokokat felfogadhasson, elbocsáthasson és a hivatalnokok fizetését és végkielégitését az igazgatóság hozzájárulása nélkül végérvényesen megállapithassa. (C. 176/1902. D. 90., 215.)

Alperes részvénytársaság alapszabályai 33. §-ának rendelkezése szerint mindennemü szállitási szerződések felett határozni az igazgatóság lévén jogositva, ebből következik, hogy G. L. vezérigazgató egymaga az *A)* alatti szállitási szerződésnek a társaságot is kötelező megkötésére joggal nem birt. (C. 1080. 1889. M. D. 9., 259. G. D. 4., 467.)

A gyárigazgató mint kereskedelmi megbizott, ha jogositva volt az eladást a gyár tulajdonosát jogositólag és kötelezőleg megkötni, ugy az ezen ügyletből később szükségessé vált jogcselekményekre is már a kereskedelmi törvény 43. §-ánál fogva jogositottnak tekintendő. (C. 103/1897. M. D. 9., 53.)

A téglagyár ügyvezető-igazgatója, kinek hatáskörébe a téglagyár vezetése tartozik, a gyártáshoz szükséges eszközök megrendelésére hatáskörrel bir. (C. 966/1905. D. 100.)

Alperes beismerésével bizonyitva lévén, hogy L. igazgató a (C. alattiban foglalt ügylet megkötésére jogosultsággal birt, tekintve, hogy az ily meghatalmazott az ügylet összes feltételeinek megállapitására hivatott, ahhoz, hogy a tőzsdei választott biróság illetékességét kiköthesse, illetve ennek az általa az ügyletnél képviselt czéget alávethesse, külön meghatalmazásra nem volt szüksége, amennyiben ily kikötés megtehetése az ügylet kötésére jogosult kereskedelmi meghatalmazott jogköréhez tartozónak tekintendő. (C. 803/1893. M. D. 9., 259. G. D. 4., 469.)

Valamely pénzintézet ügyésze, külön erre vonatkozó megbizás nélkül, állásából kifolyólag nem tekinthető a pénzintézettel szemben fennálló tartozás fizetése tekintetében az eredeti feltételektől eltérő más feltételek megállapitására meghatalmazottnak. (C. 394/1900. M. D. 9., 258.)

A részvénytársaság gyárának vezetője nem vét sem a kereskedői tisztesség, sem a rendes kereskedő gondossága ellen azzal, ha tilalom nélkül saját önálló üzlete részére a gyárral határidőüzleteket köt. (C. 1233. 1905. K. J. 4., 39.)

Az a körülmény, hogy a részvénytársaság alkalmazottjai mint részvényesek a közgyülésen az igazgatóság jelentése ellen szavaztak, nem lehet ok elbocsáttatásukra. (C. 533/1906. K. J. 4., 109.)

Az igazgatói czimmel ellátott társulati hivatalnok szolgálati illetményeit elsősorban az iparhatóság előtt tartozik érvényesiteni. (C. 1645/1904. M. D. 9., 258.)

A társaság meghatalmazott hivatalnoka a hivatalnokoknak biztositott nyereségjutalék tekintetében saját személyében felléphet keresetileg a társaság ellen. (C. 788/1892. M. D. 9., 258.)

A részvénytársaság ügyvezető igazgatója lemondottnak tekintendő az őt megillető jutalékról, ha aláirta az oly üzleti jelentést, amelybe az a felügyelő-bizottság kifogásolása folytán fel nem vétetett. (C. 1238/1905. K. J. 4., 15.)

A részvénytársasági nyugdijalapra vonatkozó intézkedések csupán szerződési kikötések jogi természetével birnak, miből folyólag a rendes biróságok hatásköréhez tartozik megbirálni, hogy a nyugdij elvesztésének valamely esete beállott-e. (C. 228/1897. J. T. K. 98., 8. — Azonos 950/1896. I. G. 487. 1898.)

194. §. A felügyelő-bizottságnak legalább három tagból kell állania.

E bizottság első izben legfeljebb egy, azontul pedig legfeljebb három évre választható.

A felügyelő-bizottság tagjai, netaláni kártéritési igényeik épségben tartása mellett, a közgyülés által bármikor elmozdithatók.

A felügyelő-bizottság tagjaivá külföldiek is megválaszthatók. (C. 217/1877. D. 18., 3.)

A felügyelő-bizotttág tagjaivá nem részvényesek is megválaszthatók. (B. T. 441. 1906. K. J. 3., 206. D. 99., 380.)

A törvény vagy alapszabály rendelkezésének hiányában az egyes részvénytársaságok

a megüresedett felügyelő-bizottsági rendes tagságot akár póttag behívásával, akár választás utján jogosultak betölteni, amiért is nem támadható meg keresettel, ha a részvénytársaság közgyűlése a rendes felügyelő-bizottsági tagok helyét időközben a póttagok mellőzésével uj felügyelő-bizottsági tagok választása utján tölti be. (C. 747/1905. D. 100., 327. K. J. 3., 311.)

Az el nem mozdított felszámolónak előre megállapitott dijazása nem tagadható meg azon az alapon, hogy kötelességét nem teljesitette. (C. 1556/1905. K. J. 4., 86.)

195. §. A felügyelő-bizottság ellenőrzi a társasági ügyvezetést minden ágaiban; evégből jogában áll a társasági ügyek meneteléről tudomást szerezni, a társaság könyveit, iratait és pénztárait bármikor megvizsgálni.

A felügyelő-bizottság az évi számadásokat és mérleget, nemkülönben a nyereségfelosztást tárgyazó inditványokat megvizsgálni, és erről a közgyűlésnek évenkint jelentést tenni tartozik. E jelentés nélkül a közgyülés a nyereség felosztása iránt érvényesen nem határozhat.

Ha a felügyelő-bizottság hivatalos működésében a törvénybe vagy az alapszabályokba ütköző intézkedéseket, vagy a társaság érdekeit sértő mulasztásokat avagy visszaéléseket tapasztal, a közgyülést azonnal összehivni tartozik.

A felügyelő-bizottság a fentebbieken kivül más teendőkkel fel nem ruházható.

A felügyelő-bizottság az észlelt mulasztások és visszaélések orvoslása végett javaslatokat is terjeszthet a közgyülés elé, melyek közgyülési határozathozatal tárgyát képezhetik. (C. 209/1891.)

A kereskedelmi törvény 195. §-a feljogositja ugyan a felügyelő-bizottság tagját, hogy az ellenőrzés czéljából a társaság könyveit, iratait és pénztárait is megvizsgálhassa, kötelezőleg azonban csak azt irja elő, hogy az évi számadásokat és mérleget megvizsgálja és aláirja; illetményei tehát meg nem tagadhatók tőle azon a czimen, hogy a könyveket, iratokat s pénztárakat meg nem vizsgálta, ha csak arra nem merült fel adat, hogy a mérleget aláirta anélkül, hogy ennek helyességéről meggyőződött volna. (C. 730/1902. M. D. 9., 260. G. D. 4., 478.)

196. §. A felügyelő-bizottság tagjai egyetemlegesen kártéritésre kötelezvék, ha a 95. §-ban megállapitott kötelességeik teljesitését elmulasztják.

A részvényeseket arra irányzott keresetükkel, hogy az őket a részvénytőke elvesztése folytán érhető veszteség tekintetében az igazgatóság és felügyelő-bizottság tagjainak vagyoni felelőssége megállapittassék, mint akik egyrészt a törvény és az alapszabályok ellen cselekedtek, másrészt a kereskedelmi törvény 195. §-ában megállapitott kötelességeik teljesitését elmulasztották, a Curia elutasitotta, mert a kártéritési kötelezettség megállapitása alapjául megjelölt adatok és panaszok egy része olyan, mely már közgyülésen hozott határozatoknak volt tárgya, más része pedig olyan, mely a részvényesek által inditvány alakjában szintén közgyülési határozat tárgyává volt volna teendő. (C. 733/1903. D. 94., 79.)

197. §. A társaságot azon perekben, melyek közgyülési határozat folytán az igazgatóság vagy a felügyelő-bizottság ellen inditandók, a közgyülés által választott meghatalmazottak képviselik.

Ha a meghatalmazottak a közgyülésen bármi okból meg nem választatnának, azokat az illetékes törvényszék hivatalból rendeli ki.

198. §. Az igazgatóságnak kötelességében áll a társasági könyvek rendes vezetéséről gondoskodni, s a felügyelő-bizottság által megvizsgált évi mérleget, a közgyülés elé terjesztendő jelentéssel együtt, a közgyülést 8 nappal megelőzőleg közzétenni.

Ezen felül az igazgatóság a közgyülésileg jóváhagyott mérleg egy eredeti példányát az illetékes törvényszéknek haladéktalanul bemutatni tartozik. A bemutatott mérleg mindenki által megtekinthető.

Az igazgatóság tagjai e rendeletek megtartására az illetékes törvényszék által, a 21. §-ban megállapitott pénzbirság mellett, szoritandók.

A mérleg csak akkor tekinthető az igazgatóság által szerkesztettnek, ha az igazgatóság minden tagjának aláirásával el van látva; a hiányzó aláirás azonban utóbb a bemutatásig pótolható. (C. 591/1897. Ü. L. 98., 4.)

A kereskedelmi törvény 198. §-ában emlitett jelentés alatt a felügyelő-bizottság jelentése értendő. (C. 94/1900. D. 85., 156.)

A közgyülés elé terjesztendő jelentés legalább főpontjaiban közzéteendő a 221. §. terhe mellett (B. T. 4287/1878. D. 28., 259.), de a közzététel elmulasztása a közgyülés határozatait érvénytelenné nem teszi. (B. T. 2834/1883. Ú. L. 84., 18.)

A részvénytársaság a felügyelő-bizottság jelentésének a törvényszéknél eredetiben való bemutatására nem kötelezhető, elégséges tehát a másolat is. (B. T. 4069/1893. D. 65., 255.)

A mérleg közzétételének czélját nemcsak az képezi, hogy a részvénytársaság vagyoni helyzetére nézve a részvényesek legyenek tájékozva, hanem az is, hogy ugyanabban az irányban a társaság hitelezői és a társasággal egyéb viszonyban álló vagy viszonyba lépni kivánó érdekeltek is megfelelő tájékozást szerezhessenek. (C. 97/1900. D. 19., 18.)

A részvénytársasági évi mérlegre és az ezzel kapcsolatosan a közgyülés elé terjesztendő igazgatósági jelentésre nézve a kereskedelmi törvény 198. §-ában előirt közzételnek a czéljára való tekintettel, hogy ily módon nem csupán a részvényesek, hanem a részvénytársasággal jogviszonyban lévők vagy jogviszonyba lépni kivánók is annak vagyoni helyzetéről tájékozást szerezhessenek, az állandó birói gyakorlat szerint csupán a társaság üzlethelyiségében megtekintésre való kitétel nyilván nem felel meg, hanem annak a mindenki által való hozzáférhetés szempontjából a társasági hirdetmények közzétételére szánt hirlap vagy hirlapok utján kell megtörténni. (B. T. 1317/1904. D. 95., 116. és K. J. 1., 136.)

A részvénytársasági évi mérlegre és az ezzel kapcsolatosan a közgyülés elé terjesztendő igazgatósági jelentésre nézve a kereskedelmi törvény 198. §-ában előirt közzétételnek csupán a társaság üzlethelyiségében megtekintésre való kitétel nyilván nem felel meg, hanem annak a mindenki által való hozzáférhetés szempontjából a társasági hirdetmények közzétételére szánt hirlap vagy hirlapok utján kell megtörténni. (B. T. 2928. 1904. D. 96., 47.)

A mérleg közzétételének hirlapi uton kell történnie akkor is, ha az alapszabály ebben az irányban nem rendelkezik. (B. T. 1095/1907. K. J. 4., 280.)

Vasuti részvénytársaságra nézve, tekintettel a közmunka és közlekedésügyi minister által 18136/1879. sz. a. kibocsátott rendeletben hozottakra, nem kötelező a mérleg hirlapi közzététele. (B. T. 1161/V. 1905.)

199. §. A mérleg felállitásánál következő szabályok szolgálnak irányadóul:

1. a társaság vagyona azon értékben veendő fel, mely az üzleti év utolsó napján az egyes tárgyak értékének megfelel;

2. az árfolyammal biró papirok legfeljebb azon árfolyamban vehetők fel, melylyel azok az üzleti év utolsó napján birnak;

3. az első szervezés költségeiből a követelések közé csak annyi vehető fel, amennyi azoknak legfeljebb öt évre való felosztása mellett az illető üzleti év után fenmarad;

4. a társasági alaptőke s a netaláni tartalékalap a tartozások közé sorozandó;

5. a kétes követelések valószinü értékük szerint veendők számitásba, a behajthatlanok pedig lejegyzendők;

6. a cselekvő és szenvedő állapot összehasonlitásából eredő nyereség vagy veszteség a mérleg végén különösen kiteendő.

Minden egyes részvényesnek a kereskedelmi törvény 174. §-ában biztositott kereseti jog terjedelme minden esetre magában foglalja a részvényesnek azt a jogát is, hogy a jóváhagyott évi mérleg adatainak helytelenségét vitathassa és bizonyithassa. (C. 370/1904. P. T. 48., 9.)

A kereskedelmi törvény 199. §-ának parancsoló intézkedése nem hagy fenn kétséget az iránt, hogy a mérlegnek annak ellenére történt összeállitása a jóhiszemüség esetében sem válik megtámadhatlanná és hogy e részben magában véve az a tény, hogy az egyes vagyontárgyak az idézett szakasz ellenére érdekeltettek, megállapitja már a vonatkozó határozat törvénytelenségét. (C. 370/1904. P. T. 48., 9.)

A részvényest a jóváhagyott évi mérleg megtámadhatására megillető jogának gyakorolhatása végett, a dolog természete szerint, feltétlenül szükséges vagy az, hogy a jóváhagyott mérleg mindazoknak az adatoknak részleges felsorolását tartalmazza, amelyeknek ismerete szükséges a mérleg helyességének és törvényszerü összeállitásának megbirálásához, vagy pedig az, hogy ezek az adatok kivánatra törvény-, illetve alapszabályszerü más módon közöltessenek, mert a részvényes csak a vonatkozó adatoknak kellő ismeretében gyakorolhatja a törvényben részére biztositott azt a jogot.

hogy vitathassa, miszerint a mérleg összeállításánál figyelmen kivül hagyattak a kereskedelmi törvény 199. §-ának parancsoló rendelkezései. (C. 370/1904. P. T. 48., 9.)

Az a körülmény, hogy a mérlegbe az árfolyammal nem biró értékpapirok névértékben vétettek fel, annak daczára, hogy azok valóságos értéke kevesebb, a közgyülési határozatnak megsemmisitésére alapul szolgálhat ugyan, de ez a megtámadó részvényes által bizonyitandó. (C. 1132/1896. M. D. 9., 264. G. D. 4., 480.)

A közgyülési határozattal szemben az azt megtámadó perben bizonyitható az, hogy a mérleg alapjául szolgált adatok valótlanok. (C. 1184/1902. M. D. 9., 265.)

A tartalékalap létesitéséről és rendeltetéséről a törvény intézkedést nem tartalmazván, e részben a részvénytársaság alapszabályai irányadók. (C. 836/1902. M. D. 9., 265. G. D. 4., 482.)

Az üzleti év a tartalékalapból fedeztetni határozott veszteségek számbavételével is mérlegszerü nyereséget mutatván fel, a társaság rendes üzleti körébe tartozó ügyletekből eredő veszteségek, mint amilyenek a fenforgó esetben a leirni határozott váltókövetelések behajthatlansága következtében előállottak, az alapszabályokban meghatározott rendkivüli veszteségeknek nem tekinthetők és igy a tartalékalapból, annak rendeltetése szerint nem fedezhetők. (C. 1382. 1901. D. 89., 239.)

A részvénytársaságnak valamely más vállalatnál szerződésileg biztositott haszonrészesedése azon vállatnak esetleg más időpontban lezárt mérlege alapján az ott kitüntetett értékben veendő fel a részvénytársaság mérlegébe, még abban az esetben is, ha a részvénytársaság évi mérlege hónapokkal későbben állittatik ki s ez által az értékemelkedés vagy csökkenés beállhatott. Kezelési kötelezettségek az évi mérlegben ki nem tüntetendők. (C. 873/1905. D. 101. 279. és K. J. 3., 429. A IV. folg. tanács 20. számu elvi megállapodása.)

A mérleg harmadik személyek irányában nem bir azzal a jogi jelentőséggel, hogy annak eredménye a társasággal szerződő félre nézve feltétlenül kötelező. (C. 1854/1899. D. 83., 21.)

Az igazgatóság nyereségjutalékának megállapitásánál a mult évről áthozott nyereség nem szolgálhat alapul. (C. 785/1904. K. J. 1., 17.)

200. §. A közgyülés elé terjesztett évi mérleg helyes felállitásáért az igazgatóság és felügyelő-bizottság tagjai egyetemlegesen felelősek.

V. FEJEZET.

A részvénytársaság feloszlása.

201. §. A részvénytársaság feloszlik:

1. azon idő elteltével, melyre a társaság keletkezett;
2. a közgyülési határozat folytán;
3. egyesülés és
4. csődnyitás következtében.

A jelen fejezetben foglalt határozatok az esetben is irányadóul szolgálnak, ha a részvénytársaság nem a fentebb érintett, hanem más okok miatt oszlik fel.

A társaság tartama közgyülési határozattal sem hosszabbitható meg az összes érdekeltek hozzájárulása nélkül, ha csak a tervezet a közgyülésnek ezt a jogot fenn nem tartotta. (B. T. 134/1877. D. 28., 258. C. 586/1898. D. 31., 331.)

A kereskedelmi törvény 201. §-ának 2. pontja szerint a részvénytársaság feloszlása felett a közgyülés határozhat; annak elbirálása pedig, hogy mi alapon tartja szükségesnek a feloszlás kimondását, kizárólag a közgyülés jogai közé tartozik. (C. 163/1902. M. D. 9., 266. G. D. 4., 485.)

Két vagy több részvénytársaság közgyülésének többsége az egyesülés kimondását és az azzal járó gyökeres szervezeti átalakulást elhatározhatja; nem áll, hogy ez csak minden egyes részvényes hozzájárulásával történhetnék meg. (C. 1574/1905. D. 99., 180. K. J. 3., 111.)

A kereskedelmi törvény 208. és 253. §-ai részvénytársaságnak csak részvénytársasággal és szövetkezetnek csak szövetkezettel való egyesüléséről tesznek emlitést; kizártnak kell tehát tartani, hogy a részvénytársaság vagy szövetkezet egy más természetü kereskedelmi társasággal a kereskedelmi törvény 201. és 208. §-aiban meghatározott hatálylyal egyesülhessen. (B. T. 1014/1906. D. 100., 360. B. T. 1703/1892.)

Részvénytársaság feloszlás és felszámolás nélkül szövetkezetté át nem alakulhat. (B. T. 3146/1884. M. 4., 145.)

Részvénytársaság és szövetkezet között fusio nem létesülhet. (B. T. 1014/1906. P. T. 52., 78.)

A 201. §-nak az a rendelkezése, mely szerint a részvénytársaság az ellene elrendelt csődnyitás következtében feloszlik, nem zárja ki azt, hogy a részvénytársaság a csődnek a csődtörvény 166. §. alapján történt megszüntetése után az összes érdekeltek hozzájárulásával további fenmaradását s illetve a társasági viszony folytatását joghatályosan elhatározhassa. (C. 441/1899. D. 83., 150. C. 1507/1899. D. 83., 152.)

Az összes részvényeknek egy kézben egyesitése szükségkép nem szünteti meg a részvénytársaságot, mert nincs kizárva, s az egyedüli részvényest mi sem akadályozhatja abban, hogy a részvényeket vagy azok egy részét továbbadja. (B. T. 272/1904. J. 24., 4. B. T. 2731/1904. K. J. 1., 73.)

202. §. A társaság feloszlása, csőd esetét kivéve, az igazgatóság által a kereskedelmi cégjegyzékbe bevezetés és közzététel végett az illetékes törvényszéknek, a 21. §-ban megállapitott következmények terhe alatt, bejelentendő.

Egyuttal az igazgatóság a felosztást a társasági hirdetvények felvételére rendelt lapokban, esetleg a hivatalos lapban háromszor közzétenni s a társasági hitelezőket követeléseiknek a harmadszori közzétételtől számitott hat hó alatt leendő érvényesitésére felhivni tartozik.

A kereskedelmi törvény 202. §-a ahhoz, ha részvénytársaság valamelyik hitelezője az idézett §-ban előirt felhivás harmadszori közzétételétől számitott hat hó alatt követelését a társaság ellen érvényesiteni elmulasztja, nem füzi azt a jogkedvezményt, hogy a követelés az emlitett időn tul többé a társaság irányában nem érvényesithető; hanem a követelés érvényesitésének a felhivás határidőn belül való elmulasztása a dolog természete szerint csupán azt eredményezi, hogy a követelés érvényesitésében késedelmes hitelező, amennyiben az őt megillető követelés a felszámolók előtt is ismeretlen volt s igy azok a társasági vagyon felosztását a hirdetményi határidő lejárta után jóhiszemüleg foganatosithatták, a hirdetményi határidő elteltével csak annyiban kereshet a társasággal szemben követelésére nézve kielégitést, amennyiben ezt a társaságnak netán még fel nem osztott vagyona megengedi. (C. 599. 1902. D. 92., 166. Ju. 1., 276.)

A kereskedelmi törvény 202. §-ában megszabott hat hó alatt a követelés érvényesitésének elmulasztása csupán azt a következményt vonhatja maga után, hogy az ilyen követelések a társasági vagyonból csak annyiban nyerhetnek kielégitést, amennyiben a követelés érvényesitéseig a társasági vagyonnak a hat hó eltelte folytán különben törvényszerüen megejthető felosztása tényleg még meg nem történt. (C. 764/1900. M. D. 9., 266. G. D. 4., 486.)

203. §. Ha a részvénytársaság feloszlik, csőd és egyesülés esetét kivéve, felszámolásnak van helye, melynél, amennyiben az alapszabályok vagy társasági határozat által más intézkedés nem történt, mint felszámolók az igazgatóság tagjai működnek.

A felszámolói megbizás a közgyülés által bármikor visszavonathatik.

A felszámolók bejelentésére és ezek jogviszonyaira nézve a jelen törvény 110—114., 188. és 189. §-aiban foglalt határozatok azon eltéréssel szolgálnak irányadóul, hogy a bejelentés az igazgatóság által történik.

A felügyelő-bizottság ellenőrzési kötelessége a felszámolás tartama alatt érintetlen marad.

A csőd folytán feloszlott társaság felszámolásának is van helye. A biróság hivatalból tartozik felügyeleti jogánál fogva a felszámolás alatt is a felügyelő-bizottság megválasztását és esetleg a cégtörlést is elrendelni. (C. 622/1905. K. J. 2., 499.)

A felszámolás a részvénytársaság feloszlása esetén kötelező; a részvénytársasági üzlet tehát felszámolás mellőzésével másra át nem ruházható, ezt csak a felszámolók a társasági vagyon értékesitése alakjában tehetik. (C. 389/1889. D. 53., 116.)

A részvénytársaság alá jutása esetében, miután a részvénytársaság feloszlik s abba uj tag többé fel nem vehető, a társasági részvénykönyv lezárandó s a 204. §-ban meghatározott jogokat csak azok gyakorolhatják, kik a feloszlás elhatározása időpontjában voltak a társaság részvénykönyvébe részvényesként bevezetve, illetve ezeknek jogán azok, kikre jogaikat átruházzák. (C. 470/1892.)

A felszámolás tartama alatt nem kell évenként közgyülést tartani. (B. T. 2877. 1898. Ü. L. 15., 45.)

Ellenkező: A kereskedelmi törvény 177. §-ának abbeli szabálya alól, hogy a részvénytársaság közgyülése évenként legalább egyszer összehivandó, ép ugy, mint a 178. §-nak abbeli szabálya alól, hogy az alaptőke egytized részét képviselő részvényesek a közgyülés egybehivását bármikor követelhetik, a törvény a felszámolásra vonatkozólag nem tesz kivételt. (B. T. 250/1906. D. 99., 300. K. J. 3., 137. C. 1087/1906. K. J. 3., 430.)

A kereskedelmi törvény 203. §. utolsó bekezdése értelmében a felügyelő-bizottságnak ellenőrzési kötelezettsége a felszámolás tartama alatt fennállván, kétségtelen, hogy a felszámolás alatt álló részvénytársaság fel-

számolójának kötelessége arról gondoskodni, hogy a felszámolás egész tartama alatt felügyelő-bizottság működhessék, tehát a megválasztásra tartozik a kellő intézkedést megtenni. (C. 622/1905. P. T. 50., 19.)

A felszámolók követelhetik a részvények hátralékos névértékének befizetését akkor is, ha alapszabály szerint a közgyülés van hivatva határozni a befizetések iránt. A részvényes sem beszámitással, sem viszonkeresettel nem élhet. (B. T. 1168/1898. C. 17/1899. P. T. 38., 5.)

A kereskedelmi törvény nem tartalmaz oly tiltó intézkedést, és a felszámolóknak a felszámolás alá került társasághozi jogviszonyából sem folyik, hogy a felszámolók közül egyesek a felszámolás befejeztéig ki ne léphessenek.

Habár az erre vonatkozó bejelentésnek rendszerint a részvénytársaságot képviselő felszámolók által kell történnie, mégis, tekintettel arra, hogy a felszámolás alatt álló részvénytársaság kérvényező felszámolónak kilépését meg nem akadályozhatja, az elsőbiróság helyesen járt el akkor, mikor dr. G. E. felszámolónak ezen megbizatásáról történt s a törvényszéknél bejelentett lemondása folytán ebbeli minősége törlésének a felszámolás alatt álló társaság meghallgatása után a kereskedelmi czégjegyzékbe bevezetését elrendelte, mivel az a körülmény, hogy a kilépő felszámoló a társasággal állitólag még el nem számolt, kilépését ezért sem akadályozhatja, minthogy ez a felszámolás alatt álló társaságnak volt felszámolója elleni jogaira és azoknak érvényesitésére mi befolyással sem lehet. (B. T. 2519/1897.)

Az, hogy a részvénytársaság felszámolás alá került, az általa korábban elvállalt kötelezettség teljesitését jogilag számitásba vehető módon lehetetlenné nem teszi. (C. G. 618. 1899.)

A részvénytársaság elleni követelések miatti perek a felszámolásban lévő társaság s nem a felszámolók ellen intézendők. (C. 819/1887. D. 47., 321.)

204. §. A feloszlott társaság vagyona, a tartozások kiegyenlitése után, a részvényesek közt részvényeik aránya szerint osztatik fel. A tényleges felosztás azonban a 202. §-ban érintett hirdetvény harmadszori közzétételétől számitandó hat hó eltelte előtt nem történhetik.

205. §. A társaság könyveiből kitudható vagy egyébként ismert hitelezők követeléseik érvényesitésére külön értesités, esetleg hirdetvény által szólitandók fel, mi, ha siker nélkül marad, a követelések az illetékes törvényszéknél készpénzben leteendők.

Ugyanez áll a függőben lévő kötelezettségek és peres követelésekre nézve is. E tekintetben kivételnek akkor van helye, ha a társasági vagyon felosztása az érintett kötelezettségek és követelések kiegyenlitéseig függőben hagyatik, vagy ha a hitelezőknek elegendő biztosíték nyujtatik.

A felszámolók és a felügyelő-bizottság tagjai az ezen határozatok ellenére teljesitett fizetésekért egyetemlegesen felelősek.

A kereskedelmi törvény 205. §-ában megállapitott felelősség nemcsak akkor áll fenn, ha részvényes elégittetik ki a törvényes határozatok ellenére, hanem akkor is, ha a társaság valamely más hitelezője elégittetik ki ily módon. (C. 111/1901. M. D. 9., 268. G. D. 4., 483.)

A felszámolók kártéritésben mindaddig nem marasztalhatók el, habár egyesek követelését egészben ki is egyenlitették, mig nincs igazolva, hogy a társaságnak egyáltalán semmi, illetve annyi vagyona nem maradt, mely a kielégitésre alapul szolgálhatna. (C. 111/1901.)

A részvénytársaság felszámolójának a kereskedelmi törvény 205. §-a alapján beálló felelőssége csak abban az esetben állapitható meg, ha a társaságnak már felosztatlan vagyona nincs, ily vagyon esetében elsősorban a társaság ellen érvényesitendő a követelés, aminek nem állhat utjában az, hogy a részvénytársaság czége a feloszlás folytán a czégjegyzékből már töröltetett. (C. 718/1906. K. J. 4., 407.)

A felszámolók felelőssége, amennyiben olyan hitelező követelését, aki a 204. §-ban emlitett 6 hó alatt követelését érvényesitette, a felosztásnál nem veszik figyelembe, a mellőzött hitelező irányában csak arra terjed ki, hogy őt a különben kijáró kvóta erejéig elégitsék ki. (B. T. 419/1900.)

206. §. A felszámolók a társasági ügyek lebonyolitása iránt legalább évenkint kimutatást közzétenni s a felszámolás befejezésekor annak eredményét köztudomásra hozni tartoznak.

A felszámolás alatt álló részvénytársaság is köteles évente közgyülést tartani. (C. 1087/1906. K. J. 3., 430.)

L. a 203. §-nál is.

207. §. A feloszlott részvénytársaság könyvei tiz éven át leendő megőrzés végett az illetékes törvényszék által kijelölendő helyre leteendők.

A felszámolás alatt álló részvénytársaság czégének kitörlését a hitelező ebben a minőségben kérni nem jogosult. A biróság törvényes felügyeleti jogainál fogva tartozik ellenőrizni azt, hogy a czégjegyzékbe bevezetett felszámolás a törvényes formák között folytattassék s a társaság feloszlása közzététessék s amennyiben a biróság arról győződnék meg, hogy a czégjegyzékbe bevezetett felszámolásnak többé tárgya nincs, a biróság a bejegyzett felszámolásnak a czégjegyzékből törlése és a kereskedelmi törvény 207. §-a értelmében a könyvek elhelyezése iránt hivatalból is intézkedhetik. (C. 622. 1905. P. T. 50., 19.)

A kereskedelmi törvény 120. és 140. §-aiban a feloszlott közkereseti és betéti társaságokat illetően foglalt az a rendelkezés, hogy a társasági tagok és ezek jogutódai a könyveket és iratokat a megőrzés tartama alatt is megtekinthetik és használhatják, a részvénytársaságokra is kiterjed e részvénytársaság jogi természetében fekvő azzal az eltéréssel, hogy itt ez a jog elsősorban a társaság egyes részvényeseit illeti meg, valamint megilleti a társág hitelezőit is, mert a könyvek esetleg az ő javukra is bizonyitékot szolgáltatnak. A részvényes hitelezője is jogositva van a feloszlott részvénytársaság könyveinek felmutatását a perben kérni. (B. T. 463/1906. D. 100., 81.)

208. §. Két vagy több részvénytársaság egyesülése esetében következő szabályok szolgálnak irányadóul:

1. a beolvadó társaság vagyona mindaddig külön kezelendő, mig hitelezői kielégitve vagy biztositva nem lettek; maga a kezelés azonban az uj társaság igazgatósága által történik;

2. a kezelő igazgatóság tagjai a beolvadó társaság hitelezőinek az elkülönitett kezelésért egyetemlegesen felelősek;

3. a történt beolvadás, a kereskedelmi czégjegyzékbe bevezetés végett, az illetékes törvényszéknek azonnal bejelentendő;

4. a feloszlott társaság hitelezőinek felhivása elmaradhat, vagy későbbre halasztható ugyan, de a vagyonnak tényleges beolvasztása a 204. §-ban érintett határidő eltelte előtt semmi esetben meg nem történhetik.

A kereskedelmi törvény 205., továbbá 208. §. 1. és 2. pontja nem hagy fenn kétséget az iránt, hogy a beolvadó társaság vagyonának az uj társaság vagyonába anélkül történt beolvasztása, hogy a beolvadó társaság hitelezőinek követelés biztosittatott, illetve birói letétbe helyeztetett volna, nemcsak hogy nem szünteti meg az egyesitett társaságnak a hitelezőivel szemben fennálló kötelezettségét, de sőt ilyen szabálytalanság esetén, amint ez a 208. §. 2. pontjából kitünik, az egyesitett társaság kötelezettségén felül a kezelés körül szabálytalanságot elkövető igazgatóság tagjainak fokozatos egyetemleges felelősségét is megállapitja. (C. 639/1897. M. 8., 267.)

209. §. Az alaptőke leszállitása történhetik: a részvények visszaszerzése és megsemmisitése, a még künlevő részletfizetések elengedése, készpénzbeli visszafizetés és a részvények névértékének leszállitása által.

Amennyiben az ily leszállitás nem az eredeti alapszabályokban megállapitott kisorsolás utján történik, arra mindig közgyülési határozat és az illetékes törvényszék engedélye szükséges.

A törvényszék ily esetben a kért leszállitást csak ugy engedheti meg, ha a legujabb mérleg s esetleg a hirdetvényileg megidézendő hitelezők meghallgatása alapján meggyőződést szerzett arról, hogy a társaság a kisebbitett alaptőkével is eleget tehet minden tartozásának.

Törvénybe ütköző az alaptőke leszállitására irányult oly közgyülési határozat, mely által a részvénytőke egy része a részvényeseknek oly kikötéssel rendeltetett visszaadatni, hogy azt, ha a közgyülés kivánja, ismét befizessék. (B. T. 1928/1881. D., 28., 1881.)

A kereskedelmi törvény 209. §. második bekezdésének ama rendeletéből, mely szerint közgyülési határozat és az illetékes törvényszék engedélye csak az eredeti alapszabályokban megállapitott kisorsolás utján történő alaptőkeleszállitáshoz nem szükségeltetik, nyilvánvaló, hogy a leszállitásnak minden egyéb alakzata, bármi okból történjék is az, az ezen törvénytételben előirt alakiságoknak alávett alaptőkeszállitást képez. (C. 1272/1890. J. 9., 66.)

A 209. §. 3. bekezdése értelmében legujabb mérleg megtekintése csak az alaptőkeleszállitást megengedő törvényszékekre nézve kötelező; nincs oly törvényes szabály, amely szerint a legujabb vagy más mérleg az alaptőkét leszállitó közgyülés elé volna terjesztendő. (C. 979/1905.)

A részvénytársaság leszállithatja alaptőkéjét mindazon esetekben, a melyekben az a társaság czéljainak elérhetése végett szükséges és a leszállitás mérve nem a részvényesek, hanem csak a társasági hitelezők érdekében van korlátozva annyiban, hogy csak oly tőkeleszállitás engedélyezhető, mely mellett a társaság tartozásainak eleget tehet. (C. 377/1887. D. 46., 84.)

Minthogy a kereskedelmi törvény 209. §-a nem határozza meg azt, hogy a részvények névértékének leszállitása mely határig történhetik, nem tekintendő törvénybe ütközőnek a részvények teljes névértékének lebélyegzése, vagyis leszállitása sem, feltéve, hogy a törzsrészvényeseknek törvény- és alapszabályszerü jogai el nem vonatnak. A kereskedelmi törvény nem foglal magában oly rendelkezést, amely az elsőbbségi részvények kibocsátását és az azoknak adandó előjogok megállapitását tiltaná. (C. 728/1903. D. 93., 196.)

A törvényszék a határozat hozatalát megelőzőleg nem köteles a hitelezőket meghallgatni. (C. 318/1876. M. 4., 148.)

Az egyes részvényesek a leszállitás tárgyában hozott birói határozat ellen jogorvoslással nem élhetnek, hanem csak a közgyülési határozatot támadhatják meg a kereskedelmi törvény 174. §. alapján. (C. 318/1876. M. 4., 148. C. 377. D. 46., 85.)

Folyamodó részvénytársaság uj kibocsátásu részvényeiből több darabot azért kért birói letétbe helyezni, mert az előbbi részvények birtokosai a kibocsátott hirdetmény daczára a megfelelő előbbi részvényeket be nem mutatták, s ekként az uj részvényeket át nem vették. Folyamodó jogosan kérheti, hogy ezek az értékpapirok a tulajdonosok jelentkezéseig birói letétben tartassanak, mert az adósnak, ha a hitelező ismeretlen s emiatt a teljesités nem lehetséges, szabadságában áll avégből, hogy kötelezettsége alól szabaduljon, a szolgáltatás tárgyát, amenynyiben az arra alkalmas birói letétbe helyezni. A királyi törvényszéknek a részvénytársaságok fölött a kereskedelmi törvény első része 10. czimében szabályozott felügyeleti és ellenőrzési feladata a régi részvények semmisnek kimondására, illetőleg azok bevonásának s uj részvényekkel kicserélésének elrendelésére nem terjed ki. (B. T. 1501/1904. D. 95., 323.)

VI. FEJEZET.

Külföldi részvénytársaságok.

210. §. A külföldi részvénytársaságok, ha üzleteiket a magyar korona országaiban saját czégük alatt fiókintézet vagy ügynökség által folytatni kivánják, kötelesek az üzlet megkezdése előtt czégüket azon törvényszéknél bejegyeztetni, melynek kerületében fiókintézetet vagy ügynökséget felállitani szándékoznak. [1][2][3]

Külföldi részvénytársaság nincs kötve a kereskedelmi törvény 14. §-ának rendeletéhez, czégét tehát belföldön is minden hozzáadás nélkül használhatja. (B. T. 1858/1877. D. 28., 256.)

A külföldi részvénytársaság belföldi fiókja czégének szövegében a fiók »igazgatóság« szó helyt nem foghat. Az alapszabályokat a külföldi részvénytársaság is egységes okiratban foglalva köteles bemutatni. Többféle töredékes okirat a bejegyzés alapjául nem szolgálhat. (B. T. 2862/1904.)

Ha a külföldi részvénytársaság belföldi fiókintézetét bejegyeztetni elmulasztja, a pénzbirság kiszabása a belföldi fiókintézetet ideiglenes képviselője ellen intézendő. (C. 669/1882. D. 32., 190.)

A külföldi czég itt be nem jegyeztetvén, a kereskedelmi törvény 210. §-a értelmében üzletet itten saját czége alatt, fiókintézet vagy ügynökség utján, nem folytathat. (C. G. 469/1901.)

A bejegyzés elmulasztása azonban a belföldi biróság illetékességének megállapitását nem zárja ki. (C. 21317/1879. D. 18., 44.)

211. §. Minden külföldi részvénytársaság köteles a bejegyzés kérelmezésekor alapszabályait a kereskedelmi czégjegyzékbe bevezetés végett az illetékes törvényszéknek hiteles alakban bemutatni és egyuttal igazolni:

1. hogy hazája törvényei szerint megalakult és tényleg működik;

2. hogy az itteni üzlet folytatására szánt tőke a belföldön van elhelyezve;

3. hogy itteni üzlete folytatására a

---

[1] A külföldi *jelzálogintézetek* működése iránt lásd az 1876 : XXXVI. t.-cz. 36. §-át.

[2] Lásd az Austriával kötött vám- és keresk. szövetségről szóló 1878. évi XX. t.-cz. 20. §-át.

[3] Lásd az Austriával kötött egyezményről szóló 1878 : XXII. t.-cz. 1. és 10. §-ait.

magyar korona területén székelő képviselőséget rendelt;

4. hogy a társaság arra kötelezte magát, miszerint belföldi ügyleteiben a jelen törvény rendeleteihez alkalmazkodik, s itteni képviselőségének jogcselekvényeit magára nézve kötelezőknek elismeri;

5. hogy a képviselőség a társasági fiók-czég érvényes jegyzésére feljogosittatott;

6. hogy a képviselőség által kötött ügyletekből eredő minden peres kérdésre nézve magát az itteni törvényeknek és a belföldi biróságoknak aláveti;

7. hogy a külföldi állam, melyben a társaság keletkezett, az itteni részvénytársaságok irányában a viszonosság elvének megfelelőleg jár el.

A 2., 3., 4. és 5. pont alatt érintett körülmények a társaságnak jogérvényesen keletkezett s esetleg az államhatalom részéről jóváhagyott határozata által igazolandók.

Azon esetekben, melyekben az engedély megadása fennálló államszerződések szerint a ministeriumot illeti: ez szintén a fentebbi határozatok értelmében intézkedik.[1])

A 211. §. külföldi részvénytársaságtól a saját hazájában, nem pedig belföldön való tényleges müködés igazolását kivánja; a külföldön tényleg nem müködő külföldi részvénytársaság a magyar korona országaiban, vagyis kizárólag belföldön üzletet nem folytathat. (Bp. T. 241/903. Ü. L. 20., 10.)

A belföldi üzletre szánt összeg számszerüleg kifejezendő. (B. T. 8158/1890. Ü. L. 7., 8.)

Biztositási vállalatnál 100.000 frt biztositási alap mutatandó ki. (C. 1309/1902. Ü. L. 19., 52.)

A kereskedelmi törvény 211. §-a nem tartalmazván olyan intézkedést, hogy a külföldi részvénytársaság a belföldi üzlete folytatására csak közvetlenül rendelhetne képviseletet, ilyen kifejezett rendelkezés hiányában a részvénytársaság azt a jogát, illetőleg kötelezettségét megbizott által is gyakorolhatja. (B. T. 4051/1901. D. 90., 134.)

Külföldi részvénytársaság belföldi fiókintézetének vagy ügynökségének képviseletével több személy együttesen (kereskedelmi törvény 37. §. 2. bekezd.) is felruháztatik, mely alanyi korlátozása az egyes képviselő hatáskörének, amennyiben a czégjegyzékbe bezetve és közzétéve lett, harmadik személyek irányában is joghatálylyal birván, az egyes képviselő által ebbeli minőségében egyedül — akár irásbeli, akár szóbeli formában — tett nyilatkozat az illető részvénytársaságra nézve kötelezőnek nem tekintethetik. (C. 3833/1883. D. 33., 77.)

A kereskedelmi törvény a külföldi részvénytársaságokról szóló I. rész 10. czim VI. fejezetében foglaltak értelmében a külföldi részvénytársaság, ha belföldön fiókintézetet létesit, a belföldi üzletére nézve kizárólag csak belföldi képviselője által, aki ilyen minőségben ugyanazt az állást foglalja el, mint a részvénytársaság igazgatója, intézkedhetik, ez pedig kizárja, hogy a belföldi fiókintézet képviseletére jogosultakként olyan személyek is bevezettessenek a czégjegyzékbe, a kik az illető külföldi részvénytársaság belföldi képviselőül ki nem jelöltettek, még ha azok egyébként a részvénytársaság külföldön székelő igazgatóságának tagjai volnának is és pedig annyival inkább, mivel ezáltal a belföldi képviselőre törvény által háruló felelősség is illusoriussá tétethetnék. (B. T. 2806/1904. D. 95., 412. és Ü. L. 21., 46.)

Abból, hogy a külföldi részvénytársaság belföldön igazgatósággal nem bir, önként folyik, hogy külföldi részvénytársaság belföldi fiókja czégének jegyzésére egyedül a képviselőség jogosult, ennek részére tehát czégvezető ki nem rendelhető. (Bp. T. 1412/1900. D. 85., 333. C. 298/1896. Ü. L. 13., 10.)

A kereskedelmi törvény 211. §. 5. pontja értelmében a képviselő a társasági fiókczéget a czégvezetésre vonatkozó minden toldás nélkül, tehát nem mint czégvezető s nem is mint kereskedelmi meghatalmazott jegyzi (Kereskedelmi törvény 40. és 44. §§.), hanem a czégjegyzésnél ugy, mint a külföldi részvénytársaság igazgatóságának helyettesitője jelentkezik. (B. T. 1619/1892.)

Az elsőbiróság végzésének azt a részét, mely által dr. S. M. felhivatott, hogy állandóan az itteni fióktelep székhelyén tartózkodjék, oly értelemben, hogy a nevezett helyi képviselő arra köteleztetik, miszerint az itteni fióktelep székhelyén tartozik rendesen lakni, helybenhagyja, mert a kereskedelmi törvény 211. §. 3. pontjának nyilvánvaló czéljából, valamint a külföldi részvénytársaság belföldi képviselőjének hivatásából s rendeltetéséből kétségtelen, hogy a képviselő a belföldi képviselőség székhelyén tartozik rendesen lakni. (B. T. 69/1898.)

Az 1878 : XXII. t.-cz. 5. §-ának 1-ső bekezdésében megállapitott kötelezettség tel-

[1]) V. ö. az Ausztriával kötött egyezményről szóló 1878 : XXII. t.-cz. 2. §-át.

jesitéseért a fióktelep képviselői minden tekintetben felelősek. (B. T. 28/1902.)

A külföldi részvénytársaság belföldi fiókintézete a külföldi részvénytársaságtól különböző jogalanyisággal felruházva lévén, a külföldi részvénytársaság belföldi fióktelepe csak a belföldön kötött, vagy a belföldre vonatkozó ügyletekből származó követelésekért vonható felelősségre. (C. 776/1902. P. T. 46., 26. C. 441/1893.)

A belföldi fióküzlet vagy ügynökség a külföldi részvénytársaságtól különböző jogalanyisággal felruházva nincs. A czégjegyzéssel megbizott belföldi képviselő a társaság nevében a biróságok előtt felléphet és perbe idézhető. (C. 485/1900. D. 87., 97.)

Külföldi társaságnak a külföldi anyaintézet igazgatójának ténye kötelező hatályu az itteni fiókintézetre is. (C. 1011/1893. M. D. 9., 271.)

Külföldi részvénytársaság a 211. §-ban megkivánt feltételek teljesitését közgyülési határozattal tartozik igazolni; az igazgatóság által e tekintetben vállalt kötelezettség nem elegendő. (B. T. 5462/1876. D. 28., 258.)

A 211. §. 6. p. nem azt jelenti, hogy a belföldi biróságok csak a fiókintézet képviselősége ellen inditott perekben járhatnak el, hanem a belföldi biróságok illetékessége magára a külföldi részvénytársaságra nézve is kötelező minden peres kérdésre nézve, mely a képviselőség által kötött ügyletekből eredő igény érvényesitése közben merült fel. (B. T. 5594/1905.)

Külföldi részvénytársaságnak az a tagja, aki mint képviselő a czégjegyzékbe nincs bevezetve, a társaságra is joghatálylyal nem jogosult a társaság hivatalnokának felmondani. (C. 185/1891. — Azonos 1608/1890. M. D. 2., 271.)

A külföldi, itten be nem jegyzett részvénytársaság nevében eljárt egyén a képviselői, minőségében kötött ügyletekért saját személyében felelős. (C. 1231/1890. M. D. 9. 271. G. D. 4., 493.)

Magyarországnak Szerbiával kötött, érvényben lévő kereskedelmi szerződései a két állam között részvénytársaságok, illetve fiókjaik felállitása tekintetében teljes viszonosságot állapitanak meg. (B. T. 416/1905. K. J. 2., 222.)

212. §. A bejegyzés közzétételének, a jelen törvény 158. §-ában felsorolt adatokon kivül, az itteni képviselőség megnevezését és az elhelyezett tőke mennyiségét is magában kell foglalnia.[1])

[1]) V. ö. az Ausztriával kötött egyezményről szóló 1878 : XXII. t.-cz. 4. §. 2. bek.

213. §. A külföldi részvénytársaság belföldi üzletéről külön szabályszerü könyvek vezetendők.[1])

214. §. A belföldi képviselőség köteles az illetékes törvényszéknek a közgyülési jegyzőkönyveket, a részvénytársaságnak általános és az itteni üzletnek külön mérlegét, a közgyülést követő két hó alatt, egy-egy eredeti példányában bemutatni.

Az általános és különös mérleg ezenfelül a társasági hirdetmények felvételére rendelt, esetleg a hivatalos hirlap utján közzéteendő.[2])

A közgyülési jegyzőkönyv bemutatandó akkor is, ha a külföldön nem vétetnek fel külön jegyzőkönyvek, hanem a határozatok egy folytatólag vezetett könyvbe iratnak: ez esetben az illető közgyülésre vonatkozólag a könyv szövegével teljesen megegyező és a határozatokat tartalmazó könyv aláirására hivatott közegek aláirásával ellátandó példány mutatandó be. (B. T. 5966/1883. D. 35., 315.)

A kereskedelmi törvény 214. §-a második bekezdésének helyes értelme szerint a külföldi részvénytársaság belföldi képviselője ugy az általános, mint a különös mérlegét együttesen egy és ugyanazon belföldi hirlap utján köteles közzétenni és pedig elsősorban a társasági hirdetmények felvételére rendelt belföldi hirlapok utján, esetleg amennyiben ilyen hirlap kijelölve nem lett, a belföldi hivatalos hirlap utján. (B. T. 2813/1903.)

215. §. A képviselőség tagjai, az előbbeni §-ban foglalt határozatok meg nem tartásából eredő károkért, egyetemlegesen felelősek.

216. §. A külföldi részvénytársaságnak oly határozatai, melyek által a vállalat tárgyának megváltoztatása, a társaság feloszlása vagy egyesitése iránt történik intézkedés, akkor is, ha a külföldi törvény szerint érvényesen keletkeztek, a belföldi fiókintézet üzletére nézve csak azon időponttól birnak foganattal, midőn az itteni illetékes törvényszék által a

[1]) V. ö. az 1878 : XXII. t.-cz. 3. §-ával.
[2]) V. ö. az Ausztriával kötött egyezmény 1878 : XXII. t.-cz. 5. §-ával.

kereskedelmi czégjegyzékbe bevezetve lettek.[1])

217. §. A bejegyzés törlése bárkinek kivánatára elrendelhető, ha igazoltatik:

1. hogy a társaság saját hazájában működni megszünt, vagy rendelkezési jogát vagyona felett elvesztette;

2. hogy a 211. §. 3. pontjában s a 213. és 214. §-okban megállapitott kötelességeinek igazolatlanul meg nem felel;

3. hogy a külföldi állam, melyben a társaság helye létezik, az itteni részvénytársaságok tekintetében a viszonosság elvétől eltért;

4. hogy a társaság vagy annak itteni fiókintézete ellen elrendelt végrehajtás siker nélkül maradt;

5. hogy a társaság az itteni üzlet folytatására szánt és belföldön elhelyezett tőkét az országból egészben vagy részben kivonta.[2])

VII. FEJEZET.

Büntető határozatok.

218. §. Az igazgatóság tagjai, amenynyiben cselekvényük vagy mulasztásuk a büntető törvény sulya alá nem esik, az illető törvényszék által három hónapig terjedhető fogságra itélendők:

1. ha az alapszabályoknak a kereskedelmi czégjegyzékbe bevezetés végett, az alaptőke aláirása és befizetésére nézve, tudva valótlan előterjesztést tesznek;

2. ha vétkes mulasztásuk miatt a társaságnak három hónapon át felügyelőbizottsága egyáltalában nem, vagy nem kellő számban volt;

3. ha a mérleg felállitásánál törvényellenesen járnak el, vagy ha a közgyülésen tett előterjesztésekben a társaság helyzetét tudva valótlanul adják elő vagy annak helyzetét eltitkolják;

4. ha a közgyülési jegyzőkönyveket szándékosan hamisan vezettetik;

5. ha a társaságnak saját részvényeit a 161. §. rendelete ellenére megszerzik, vagy azokra kölcsönt adnak;

6. ha a részvényeseknek az alaptőkéből, a 165. §. rendelete ellenére, osztalékot vagy kamatot fizetnek;

7. ha a 187. §. eseteiben a közgyülést összehivni, illetőleg a csődnyitást kérni elmulasztják;

8. ha a közgyülésnek fentartott ügyekben (179. §.) önhatalmulag eljárnak.

219. §. Az előbbeni §-ban megállapitott büntetésnek van helye:

1. az alapitók ellen, kik a tervezetben tudva valótlan adatokat közölnek;

2. a felügyelő-bizottság tagjai ellen, ha ezek az évi számadások, a mérleg és a nyereség felosztása iránt a közgyülés elé terjesztett jelentésüket tudva valótlan adatokra alapitják;

3. a külföldi részvénytársaságok képviselői ellen, ha ezek az itteni üzlet folytatására szánt tőkét más czélra forditják, vagy az országból kivonatni engedik.

220. §. Enyhitő körülmények közt jogában áll a biróságnak, az előbbeni két §. eseteiben, a fogságbüntetést a vétkesekre külön-külön kiszabandó és ezer forintig terjedhető pénzbirságra változtatni.

221. §. Ezer forintig terjedhető pénzbirsággal sujtandók:

1. az igazgatóság tagjai, ha a 198. §. ellenére a mérleget és jelentést nyolcz nappal a közgyülés előtt közzétenni elmulasztják; vagy ha a közgyülési jegyzőkönyveket az illetékes törvényszékhez be nem terjesztik; vagy ha az ideiglenes részvényeket a tényleg befizetettnél magasabb összegről állitják ki;

2. a közgyülés egybehivására kötelezett közeg, ha azt évenkint legalább egyszer egybe nem hivja (177. §.);

3. a felszámolók, ha a 206. §. ellenére a felszámolás folyamáról jelentést nem tesznek, vagy a végeredményt közzétenni elmulasztják;

[1]) V. ö. az Ausztriával kötött egyezmény 1878 : XXII. t.-cz. 4. §. 3. bek.

[2]) V. ö. az Ausztriával kötött egyezmény 1878 : XXII. t.-cz. 6. §-ával.

4. a külföldi részvénytársaság itteni képviselői, ha ezek a 214. §-ban foglalt határozatokat meg nem tartják.

A kereskedelmi törvény büntető határozatainak alkalmazása oly részvénytársaságot vagy szövetkezetet tételez fel, melynek czége szabályszerüen bejegyezve van. (C. 498/1890. P. T. 20., 127.)

Mert a kereskedelmi biróságnak hatásköre a történt czégbejegyzés előtt csupán arra terjed, hogy a kereskedelmi törvény 21. §-ának értelmében a czégbejegyzésre vonatkozó rendeletnek érvényt szerezzen; annak meggátlására szolgáló intézkedések azonban, hogy a biztositási vállalatok a czégbejegyzés előtt üzletüket a törvény ellenére ne folytassák, a kereskedelmi biróságok hatáskörén kivül esik. (C. 669/1882. D. 32., 190.)

Minden egyes tagnak büntethetősége külön állapitandó meg és a rendbüntetés a névszerint megnevezendő igazgatósági tagok és nem az igazgatóság irányában szabandó ki. (B. T. 1381/1886. J. 5., 90.)

A büntetés kiszabásának csak a törvény által egyenként felsorolt esetekben van helye, az analógia utján való kiterjesztés meg nem állhat. (B. T. 3235/1879. D. 28., 271.)

Büntettettek az igazgatók, mert habár az illető évben közgyülést tartottak is, de azon a mérleget meg nem állapittatták. (B. T. 3004/1903.)

Az igazgatóság minden egyes tagjának nemcsak módjában, hanem egyuttal kötelességében is áll az ügyvezetés módjáról meggyőződést szerezni s ha ezt tenni elmulasztja, ezzel a törvénynél fogva őt terhelő felelősség alól nem szabadul. (B. T. 3018, 1904. D. 95., 465.)

Ha az alapszabályok meg is engedték a saját részvényeknek zálogba vételét, ez a 218. §. alkalmazásánál az igazgatók eljárását nem mentik, legföljebb a büntetés kiszabásánál mint enyhitő körülmény méltatható. (B. T. 3018/1904. D. 95., 405.)

A részvénytársaság vagy szövetkezet felügyelő-bizottsági tagja ellen a kereskedelmi törvény 219. §-a szerinti büntetésnek csak ugy van helye, ha ő tudva approbálta a hamis adatokra alapitott mérleget. A panaszosokat ebben az eljárásban nem illeti meg jogorvoslati jog. (C. 544/1905. K. J. 2., 571.)

A részvénytársaságok és szövetkezetek igazgatósági, felügyelő-bizottsági tagjai stb. ellen a kereskedelmi törvény 220. és következő szakaszai alapján kirótt pénzbirságok behajthatlanság esetén szabadságvesztés-büntetésre átváltoztatandók. (C. 232/1905. K. J. 2., 317.)

A kereskedelmi törvény 218. és következő szakaszaiban szabályozott rendelkezések büntetőjogi természettel birván, kétséget nem szenved, hogy a büntetőjognak elévülési rendelkezései joghaszonszerüségnél fogva az emlitett §-okon alapuló határozatoknál is figyelembe és alkalmazásba veendők. (C. 607/1904. M. D. 9., 276.)

A kereskedelmi törvény 218. és következő szakaszaiban foglalt rendelkezések büntetőjogi természettel birván, kétségtelen, hogy az általános büntetőjognak az elévülésre vonatkozó rendelkezései joghasonszerüségénél fogva az emlitett §-okon alapuló határozatoknál is alkalmazandók. Ebből pedig az következik, hogy a büntetőtörvény 106. §-ában foglalt rendelkezés, joghasonlatosságánál fogva, a kereskedelmi törvény 218., 219. és 221. §-ában felsorolt cselekmények és mulasztások tekintetében az eljárás megindítása az elkövetés napjától számitott három év elteltével elévül. (B. T. 3018/1904. D. 95., 465. K. J. 1., 167. C. 607/1904. K. J. 1., 44.)

Ezen elévülés azonban szünetel azon idő alatt, amig a büntetőbirósági eljárás az iránt folyik, hogy vajjon a kereskedelmi törvény 218. §-ában felsorolt cselekmény vagy mulasztás nem esik-e a büntető törvénykönyv sulya alá. (B. T. 3018/1904. D. 95., 465. és K. J. 1., 167.)

A kereskedelmi törvény 218. és a következő §-aiban meghatározott rendbüntetés alkalmazására, a kereskedelmi peres és perenkivüli eljárást szabályozó ministeri rendelet 50. §-ában előirt eljárás mellett, első fokban az illetékes törvényszék van hivatva, a tábla csak másodfokban, az ügyész felfolyamodása alapján jöhet abba a helyzetbe, hogy az érintett rendbüntetést alkalmazza. (C. 840. 1895. D. 70., 311.)

Valamely törvényszék czégjegyzékéből törölt és később egy másik törvényszéknél bejegyzett részvénytársaság igazgatói ellen a kereskedelmi törvény 218. §. 3. és 4. pontjaiba ütköző állitólagos büntetendő cselekmények miatt a kereskedelmi eljárás 50. §-a értelmében megindítandó eljárás azon törvényszék illetékessége állapittatott meg, amelynél a czég előbb bejegyezve és törölve volt, mert a részvénytársaságnak czége a panaszolt cselekmények elkövetése idejében az előbbi törvényszéknél volt bejegyezve, másrészt a feljelentésnek azon törvényszékhez — amelynél a czég ujabban bejegyeztetett, — történt áttétele idejében a czég annél a törvényszéknél még nem volt bejegyezve. (C. 693/1906. D. 100., 253.)

A vizsgálatot elrendelő végzés ellen nincs,

hanem csakis a véghatározat ellen van helye felfolyamodásnak. (C. 612/1889. D. 52. 271.)

Panaszosoknak puszta állításokra fektetett és semmiféle bizonyitó adattal nem támogatott feljelentése a kereskedelmi eljárás 50. §-ában szabályozott eljárás megindítására alapul nem szolgálhat. (C. 1500. 1901. M. D. 9., 275.)

Magában véve az, hogy a kereskedelmi eljárás 50. §-a második bekezdése értelmében az illetékes kir. törvényszék abban az esetben, ha a kereskedelmi törvény 218., 219. és 221. §-ai alá eső cselekmény vagy mulasztás bármi uton jut hivatalos tudomására, ezek tekintetében eljárni köteles, annak részére, aki ily körülményt a kir. törvényszéknek tudomására hoz, az e tárgyban hozott határozat tekintetében felebbviteli jogosultságot meg nem állapit. (C. 494/1900. M. D. 9., 275. G. D. 4., 497.)

222. §. A 218., 219. és 221. §-okban megállapitott büntetések kiszabása által a jelen törvényben kimondott kártéritési kötelezettségen változás nem történik.

TIZENEGYEDIK CZIM.

Szövetkezetek.[1])

I. FEJEZET.

Általános határozatok.

223. §. Szövetkezetnek ezen törvény értelmében meg nem határozott számu tagokból álló azon társaság tekintetik, mely tagjai hitelének, keresetének vagy gazdálkodásának közös üzletkezelés mellett, illetőleg a kölcsönösség alapján előmozditására alakul.

Ide tartoznak nevezetesen:

az előlegezési és hitelegyletek;

a nyers anyag közös beszerzésére, közös raktár tartására vagy közös termelésre alakult egyletek;

a fogyasztási egyletek;

a laképitő társaságok;

a kölcsönös biztositó társaságok.

A kereskedelmi törvény 223. §-ának azt a rendelkezését, mely szerint a szövetkezet czélját tagjai hitelének, keresetének és gazdálkodásának előmozditása képezi, nem lehet akként értelmezni, hogy a szövetkezet eze czéljának elérése végett idegen érdekekben egyáltalán, tehát még abban az esetben sem járhatna el, ha a főczél, t. i. saját tagjai gazdálkodásának előmozditása hatósági intézkedésnél fogva anélkül el nem érhető. (B. T. 2808/1900. D. 89.150. B. T. 2710/1897.)

Téves az elsőbiróságnak az az érvelése, hogy a szövetkezetnek a kereskedelmi törvény 223. §-ában körülirt czéljával ellenkezőnék az, hogy a pénzbetéteket a szövetkezet kötelékén kivül álló személyektől és gyümölcsöző kezelésre elfogadhasson, mivel az olyan szövetkezetnek, mint aminő a folyamodó czég is, melynek alapszabályszerüen megállapitott czélja tagjai tőkegyüjtésének előmozditásán kivül az is, hogy tagjainak az alapszabályszerü feltételek mellett kölcsönt is nyujt, vagyis, hogy azoknak hiteligényeit kielégitse, az ezen czél elérése érdekében ki kell terjeszkedni oly ügyletek kötésére is, melyek eszközül szolgálnak a kitüzött gazdasági czél megvalósitására; ebből pedig következik, hogy ennek a szövetkezetnek szabadságában áll a kitüzött czél megvalósitása érdekében tagjain kivül álló személyekkel kölcsönvételre irányuló, kölcsönügyletek megkötése és az ennek tekintete alá eső takarékbetétek elfogadása tárgyában üzleti összeköttetésre lépni s e részben törvényes korlátozás csakis a központi hitelszövetkezet kötelékébe tartozó hitelszövetkezetekre nézve áll fenn, amennyiben ezeknél az 1898 : XXIII. t.-cz. 57. §. rendelkezése alapján a központi szövetkezet igazgatósága határozza meg, vajjon elfogadhatnak-e takarékbetétet és ha igen, milyen mértékben és módozatok mellett, valamint hogy harmadik személyektől kölcsönt vehetnek-e föl? (B. T. 2964/1903.)

Az, hogy a társaság a nászjutalékok biztositásán felül egyéb haszonhajtó czélt maga elé ki nem tüzött s bizonyos esetekben harmadik személyekkel szemben jótékonyságot van hivatva gyakorolni, a társaság jellegére nézve, törvénynél fogva mi különbséget sem tesz. (C. 938/1891. P. T. 23., 118.

Iparczikkek gyártása és kereskedelmi értékesitése, ha az nem a tagok iparával vagy foglalkozásával összeköttetésben, hanem általában üzetik, a szövetkezetnek a kereskedelmi törvény 223. §-ában meghatározott körén kivül esik. — Az az intézkedés, hogy a szövetkezet a tiszta haszon egy részét a tisztviselők és munkások jutalmazására szolgáló munkásalapra forditja, a szövetkezet czéljával, ha a czél egyébként megengedhető, nem áll ellentétben. (B. T. 1302/1906. D. 100., 301.)

Egy alapszabályai szerint tagjai hiteigényeinek kielégitésére alakult hitelszövet-

[1]) V. ö. az 1898 : XXII. t.-czikket.

kezet egy iparüzésre alakult, tőle idegen kereskedelmi társaságnak tagja nem lehet. (B. T. 3008/1905. Ü. L. 22., 51.)

Az ingatlanokra vonatkozó adás-vevési bérleti szerződések kötése és ezeknek közvetitésére vonatkozó ügyletek kivül esnek a szövetkezetnek a kereskedelmi törvény 223. §-ában megengedett czélján. (B. T. 2652. 1904.)

A társaság, melynek czélja alapitványok kezelése és azoknak közelebbről meg nem jelölt bármely érdekének előmozditása, nem tekinthető szövetkezetnek, s be sem jegyezhető. (B. T. 2673/1904. D. 95., 322.)

Nem tekinthetők szövetkezeteknek az egyes bankok kebelében szervezett ugynevezett hiteltulajdonosi egyletek, minthogy ezeknél önálló üzlet nincs, hanem az üzlet az illető bank üzletének egyik kiegészitő ágát képezi. (Smsz. 18694/1878. D. 21., 42.)

A biztositó-társaságok kebelében megalakult csoportok magánügyi szövetségek, de nem a kereskedelmi törvényben meghatározott szövetkezetek. (C. 1305/1891. — azonos 162/1892. és 107/1893. M. D. 9., 280.)

A tisztán és kizárólag anyagi, gazdasági érdekek jogrendjét szabályozó kereskedelmi törvények szelleme egyáltalában kizárja, hogy kereskedelmi társaságok nemzetiségi alapon keletkezhessenek és folytathassák működésüket. — A szövetkezet czégbejegyzésének a »Központi Értesitő«-ben leendő közzététele előtt a szövetkezet jogilag nem létezőnek tekintendő s igy a czégbiztos előterjesztése folytán annak feloszlatása ki nem mondható, hanem a czég bejegyzése tagadandó meg. (C. 1402/1904. D. 97., 57).

Nincs kizárva, hogy a tagokon kivül mások is részesüljenek a szövetkezet által nyujtott előnyökben. (B. T. 2710/1897. D. 89., 149.)

Ellenk :

A módositott alapszabályoknak az az intézkedése, hogy a szövetkezet vállalatának tárgya kiterjesztetik a szövetkezeten kivül állók termékeinek elárusitására, mint a szövetkezetnek a kereskedelmi törvény 223. §-ában megirt czéljával ellenkező, a czégjegyzékbe be nem vezethető. (B. T. 3072. 1901. D. 89., 148.)

Hazájuk törvényei szerint megalakult és tényleg működő külföldi kölcsönös biztositótársaságok (szövetkezetek) Magyarországban fiókintézetek vagy ügynökséget állithatnak fel és czégüket bejegyeztethetik, ha a kereskedelmi törvény által evégre megállapitott feltételeknek eleget tesznek. (Curia 52. számu teljes ülési határozata. M. D. 1., 65.)

A szövetkezet, mely a kikötött feltételek betartása mellett tagjait feleségeik elhalálozása esetén, ugyszintén a tagoknak feleségeit, gyermekeit vagy végrendeleti örököseit az illető tag elhalálozása esetén a kölcsönösség alapján ugynevezett elhalálozási segélyben részesiti, ebben a minőségben kétségen kivül a kereskedelmi törvény 223. §-ában emlitett kölcsönös biztositó-társaságok közé tartozik s igy a biztositási ügylet minden ágára nézve, amelylyel foglalkozni kiván, különkülön legalább 200.000 koronányi tényleg befizetett biztositási alapot kimutatni tartozik. — Az a körülmény, hogy az alapszabályok korábbi módositásának bejegyzése alkalmával a czégbiróság nem vette figyelembe azt, hogy a szövetkezet jóllehet kiterjesztett üzleti körénél fogva kölcsönös biztositások kötésével is foglalkozik, a kereskedelmi törvény 453. §-a által előirt biztositási alap letételét kimutatni elmulasztotta, a dolog természete szerint nem zárja azt ki, hogy a biróság akkor, amikor folyamodó alapszabályai ujabb módositásának bejegyzéseért folyamodik, a jelzett körülményre szintén tekintettel lehessen. (B. T. 2797/1904. D. 95., 413.)

A kölcsönös biztositó társaságokhoz tartoznak az oly betegápoló és temetkezési egyletek, amelyeknél a tagok, illetve örököseik betegség, baleset vagy halál esetére szerződésileg meghatározott összeget kapnak. (S. 15452/1877. D. 18., 39. B. T. 3029/1902. Jtk. 903., 239.)

Temetkezési segélyegyletek szövetkezeti alapon csak a kereskedelmi törvény 453. §-ának figyelembe vételével alakulhatnak. (N. T. K. J. 3., 431.)

A szövetkezet, melynek tárgyát bizonyos összegü nászjutaléknak kölcsönösség alapján való biztositása képezi, kölcsönös biztositó társaságnak tekintendő és mint ilyen, a kereskedelmi törvény 453. §-a értelmében köteles a biztositási ügyletek minden ágára nézve, amelylyel foglalkozni szándékozik, külön-külön legalább 200.000 korona biztositási alapot kimutatni és az idézett §. 2. bekezdése szerint az emlitett alap kimutatása előtt sem a czég bejegyzésének, sem az üzlet megkezdésének helye nem lehet. (C. 1247/1904. D. 95., 222. K. J. 1., 108.)

Kölcsönös biztositó-társaságnak tekintendő a szövetkezet, ha vállalatának tárgyát tagjai részére kölcsönös befizetéseik alapján bizonyos összegü kiházasitási összegnek összegyüjtése és biztositása képezi. (B. T. 3791/1903. D. 94., 128. C. 938/1891. P. T. 23., 119.)

Kölcsönös biztositás czéljából alakult szövetkezet nem foglalkozhatik viszonbiztositással, mint önálló üzletággal. (B. T. 4115. 1878.)

A biztositási ügyletek tekintetében ugyanazon rendelkezések alkalmazandók, akár szövetkezet és tagja, akár más biztositó vállalat és szerződő fél között jött létre a biztosi-

tási szerződés. Ha a szövetkezeti tag a belépési nyilatkozatban csupán biztositás ellenértéke fejében járó biztositási dij fizetésére kötelezte magát s ezen dijat nem fizeti, arra jogszabályok értelmében nem is kötelezhető (kereskedelmi törvény 505. §. 3. pontja) és ennek nem az a következménye, hogy a biztositási dij tőle per utján követelhető, hanem az, hogy a biztositott fél szövetkezeti tagsága is megszünik : lévén ez a szövetkezeti tagság a biztositási szerződés fennállásával szoros kapcsolatban. (C. 1038/1903. D. 95., 114.)

A kereskedelmi törvény II. R. VII. czime nem tartalmaz eltérő intézkedéseket a kölcsönös biztositó-társaságokra, tehát szövetkezetekre (kereskedelmi törvény 223. §.) nézve, miből nyilvánvaló, hogy a biztositási ügyletek tekintetében ugyanazon rendelkezések alkalmazandók, akár szövetkezet és tagja, akár más biztositó vállalat és szerződő fél között jött létre a biztositási szerződés. (C. 1038/1903. C. 832/1899. D. 84., 252.)

Ha valamely szövetkezet tagjait egy biztositó társaságnál pótdij ellenében biztositja, ha a szövetkezet a szerződő fél és kedvezményezett, a szövetkezeti tag által fizetendő pótdij nem tekinthető biztositási dijnak és igy arra a kereskedelmi törvény 485. §-a nem alkalmazható. (C. 6449/1906. K. J. 4., 276.)

A kölcsönös biztositó-társulat dijkövetelései, mint nem a szövetkezeti, hanem biztositási jogviszonyból eredő kérdés elbirálása nem tekinthető olyan követelésnek, mely feltétlenül a törvényszék hatásköréhez van utalva. (C. 960/1898. D. 81., 231.)

224. §. A szövetkezet megalakultnak tekintetik :

1. ha a társasági alapszabályok létrejöttek ;

2. ha a társaság a kereskedelmi czégjegyzékbe bevezettetett.

Az egyes tagok belépése a szövetkezetbe irásbeli nyilatkozat alapján történik.

A szövetkezet létesitése alapitók közreműködésével is történhetik s akkor, amennyiben a dolog természetével összefér, a kereskedelmi törvénynek a részvénytársaságra vonatkozó megfelelő szabályai is irányadók. (B. T. 2282/1904. U. L. 21., 47.)

A szövetkezet alapitói az őket megillető jogokat csak akkor követelhetik, ha a szövetkezeti tagoknak belépési nyilatkozata az alapitók által kibocsájtott és aláirt tervezet alapján történt. (C. 558/1900.)

A kereskedelmi törvény 152. és 154. §-ainak a szövetkezeteknél analóg alkalmazása nem foghatván helyt az alapitók és az aláirók közötti jogviszonyra nézve, a köztük netán létrejött szerződés és az általános magánjogi elvek az irányadók. (C. 915/1886. P. T. 13., 57.)

Ha a szövetkezet az alakuló közgyülésen elfogadott alapszabályok alapján bármi okból be nem jegyeztetett, ezen az alakuló közgyülésen hozott határozatok joghatálylyal nem birnak és a szövetkezet bejegyzése előtt megtartott ujabb alakuló közgyülés, a korábbi alakuló közgyülésre és az akkor hozott határozatokra való tekintet nélkül határozhat. (C. 558/1901.)

A kereskedelmi törvény 224. §-a szerint, melytől az alapszabályokban nem lehet eltérni, az egyes tagoknak a szövetkezetbe való belépése irásbeli nyilatkozat alapján történik. Aki ily módon a szövetkezetbe be nem lép, azt azon az alapon, hogy a szövetkezetből kölcsönt vesz fel és a kölcsön-kötelezvényt aláirja, tagnak tekinteni nem lehet és reá nézve az alapszabályoknak a tagokra vonatkozó rendelkezései nem kötelezők. (C. G. 294/1904. D. 95., 239. és P. T. 48., 19.)

A szövetkezetbe a tagok csak irásbeli nyilatkozat alapján léphetnek be. Ezt nem pótolja az, hogy az állitólagos tag a szövetkezettől kölcsönt vett fel, hogy tagsági könyvecskét kapott, hogy heti befizetéseket teljesitett, sőt a szövetkezet közgyülésén is részt vett. (B. T. II., G. 96/1906. K. J. 3., 503. és D. 101., 299.)

A közgyülésen való részvétel a szövetkezeti tagságot meg nem állapitja. (C. 930., 931., 933/1906. K. J. 4., 356.)

A szövetkezetbe való belépéshez szükséges irásbeli nyilatkozatot más bizonyitási tények nem pótolhatják, igy különösen az sem, hogy az állitólagos tag a szövetkezetnél törzsbetétkönyveket váltott. Aki tehát nem irásbeli ajánlat folytán lépett be a szövetkezetbe, az általa befizetett üzletrészeket mint tartozatlan fizetést visszakövetelheti és a csődtömeg ellen csődkövetelésként érvényesitheti. (C. 1629/1903. P. T. 49., 11. D. 96., 275. K. J. 2., 25.)

A szövetkezeti tagság csak alapszabályszerü felvétel s erről való értesités által szereztethetvén meg, az üzletrészekre esetleg teljesitett fizetés a fenti körülmények bizonyitása nélkül további kötelezettségek alapjául és különösen a tagsági minőség bizonyitékául nem szolgálhat. (C. 720/1900. — Azonos 757/1896. D. 84., 31. 153/1902. P. T. 44., 25. 1/1903. M. D. 9., 284.)

Aki nem irásbeli ajánlat folytán lépett be a szövetkezetbe, akkor sem tekinthető tagnak, ha az üzletrészekre fizetést teljesitett ; az általa e czimen tehát tartozatlanul fize-

tett összegek a szövetkezettől kölcsön vett összegbe beszámitandók. (C. 7798/1903. K. J. 2., 54.)

A kereskedelmi törvény 151. §-ának rendelkezései a szövetkezetbe belépés iránti írásbeli nyilatkozat alakszerüségeire nem alkalmazható. (C. 1375/1903. M. D. 9., 168.)

A kereskedelmi törvény 224. §-a szerint a szövetkezetbe való belépés érvényes voltához megkivántatott irásbeli nyilatkozat nincsen külön alakisághoz kötve. (C. 931. és 932/1903. P. T. 46., 3. y. 23., 12.)

A kereskedelmi törvény 224. §-a szerint a szövetkezetbe lépéshez szükséges irásbeli nyilatkozat különös alakszerüséghez kötve nincs és azt pótolja a megalakulásra szóló meghivónak oly aláirása, amely mellett a jegyzett üzletrész száma ki van tüntetve. (C. 237/1904. K. J. 2., 252.)

Az, hogy a szövetkezetbe belépési iven a belépő neve nem aláirva, hanem az illető által a vonatkozó rovatba bele lett irva, egyenlő joghatályu az aláirással. (C. 1238. 1890. M. D. 9., 286.)

Habár nincs bizonyitva, hogy a szövetkezet tervezete az aláirás alkalmával az aláirási ivhez csatolva volt, az aláirás a tagságot mégis megállapitja, ha bebizonyul, hogy az aláirók a tervezet tartalmáról tudomással birtak és az alakuló közgyülésben résztvettek. (C. 887/1905. K. J. 3., 340.)

Valamely szövetkezetnek más szövetkezetbe történt beolvadása esetében a beolvadt szövetkezet azon tagja, aki az illető közgyülési határozathoz hozzájárult, önálló belépési nyilatkozat nélkül is tagja lett a beolvasztó szövetkezetnek. (C. 292/1905.)

Alperes beismerésével igazolva van, hogy ő a bemutatott aláirási ivet a szövetkezet megalakulása előtt aláirta és pedig saját perbeli előadása szerint abból a czélból, hogy a megalakitandó szövetkezetbe tagul belépjen. A felperes szövetkezetbe való lépés ezen módja teljesen megfelel a kereskedelmi törvény 224. §-a azon követelményének, hogy a belépés érvényességéhez irásbeli nyilatkozat szükséges; még pedig abban az alperes által vitatott esetben is, ha akkor, amikor ő az ivet aláirta, ahhoz semmi tervezet vagy nyilatkozat csatolva nem volt; mert az a tény, hogy ő az ivet abból a czélból látta el aláirásával, hogy ezzel a felperes szövetkezetbe való lépési szándékát jelentse ki, megbizást foglal magában arra is, hogy az aláirását tartalmazó iv utóbb a belépési nyilatkozatot pótló tervezethez füzessék s minthogy a kereskedelmi törvény idézett szakasza a belépési nyilatkozat érvényességét semmi más alakisághoz nem köti, meg kellett állapitani, hogy alperes joghatályosan lépett be tagul a felperes szövetkezetbe. (C. 931. és 932/1903. P. T. 46., 3.)

A kereskedelmi törvény 224. §-a szerint az egyes tagnak a szövetkezetbe való belépése csak irásbeli nyilatkozat alapján történhetvén meg, aki mást üzletrészek jegyzésére felhatalmaz, arra hatalmazta fel, hogy nevében irásbeli nyilatkozatot állitson ki, illetve irjon alá. (C. 1374/1903. M. D. 9., 285.)

Ha az alapszabályok kimondják, hogy a szövetkezet csakis tagjainak vagyonát biztositja és hogy aki a szövetkezetnél biztositást eszközöl, ez által s egyidejüleg tagjává is válik a szövetkezetnek: ekkor a biztositási ajánlat a kereskedelmi törvény 224. §-ában megkivánt nyilatkozatot pótolja. (C. 1147/1897. és C. 1522/1900. D. 88., 99.)

Téves az az indok, hogy valamely szövetkezetbe való belépésnek feltétlenül kell kijelentetnie és ebből következőleg a feltételhez kötött belépés hatálytalan s kötelezettséget nem eredményező volna. (C. 1116. 1902.)

Az a vitatott megállapodás, hogy alperes szövetkezetbe csakis kölcsönnyerés feltétele alatt lépett be, a belépési nyilatkozat mellett esküvel bizonyitható. (C. 118/1891. M. D. 9., 285.)

A szövetkezetbe lépés alkalmával kiállitott irásbeli belépési nyilatkozat mellett az állitólagos szóbeli feltételek bizonyitásának nincsen helye. (C. 930/1891. — Azonos 137/1891. D. 59. 80.)

Az a szövetkezeti tag, aki nem kapta meg az alapszabályokat, és a szövetkezet leveleiből kitünik, hogy olyan előnyökkel hitegették, amelyek nem foglaltatnak az alapszabályokban, nem kötelezhető a törzsbetétek hátralékos részének megfizetésére, mert tévedésben volt a szerződés tárgyára nézve. (C. 4. és 65/1892. M. D. 9., 285.)

Az 1875 : XXVII. t.-cz. 224. §. utolsó bekezdése szerint az egyes tagok belépése a szövetkezetbe irásbeli nyilatkozat alapján történik, miből kifolyólag csak ezen irásbeli nyilatkozatnak mint ajánlatnak a szövetkezet részéről való elfogadása esetében szereztetik meg a tagság és csak az ily módon belépett tag köteles a tagsággal járó és a törvény és az alapszabályok által megállapitott kötelességeket teljesiteni, tehát a tagsággal szerzett törzsrészjegyek értékét is megfizetni. (C. 153/1902. P. T. 44., 55. C. 137. 1901. D. 59., 30.)

A belépési nyilatkozat kiállitása magában véve nem elegendő bizonyiték a szövetkezeti tagság megállapitására, amennyiben ehhez a belépési nyilatkozat alapján az igazgatóságnak felvételi határozata és még az is szük-

séges, hogy a felvételről a belépési nyilatkozatot kiállitó fél a kereskedelmi törvény 315. §-a joghasonlatosságánál fogva annyi idő alatt értesittessék, amennyi idő erre a rendes körülmények között szükséges. Az alperesnek tagul történt felvételének kimutatása az igazgatóságnak ez irányban hozott alakszerü határozatát feltételezi, s ily határozat hiányában a felvételnek alapját nem képezheti az igazgatóságnak az egyoldalu ténye, hogy abban a betürendes névjegyzékben, amely a kereskedelmi törvény 242. §. rendelkezéséhez képest minden esztendőben a tagokról a törvényszékhez bemutatandó, az alperes is tagul kitüntettetett. (C. 1260/1897. D. 76., 103.)

Az elfogadási nyilatkozatnak az ajánlatra való rávezetése egymagában véve arra nézve hogy alperes szövetkezeti tagnak tekintessék, nem elegendő. (C. 762/1890. D. 57., 46.)

A szövetkezetbe való belépési nyilatkozat elfogadásáról az ajánlattevőt késedelem nélkül kell értesiteni. (C. 147/1893. D. 66.76. C. 762/1900. D. 57., 46.)

Ha a szövetkezet alapszabályai a tagfelvételt az igazgatóság hatáskörébe utalják, s az igazgatóság törvényes határozatot csak oly ülésben hozhat, amelyben az elnökkel együtt az igazgatóságnak öt tagja van jelen, és az ülésről jegyzőkönyv veendő fel, a tagsági minőségnek megállapitására alkalmas bizonyitékul csakis a vonatkozó igazgatósági ülésről felvett jegyzőkönyvbe iktatott igazgatósági határozat szolgálhat. Az a körülmény, hogy alperes felperesi szövetkezettől alperes nevére szóló tagsági és bevásárlási könyvet kapott, valamint az, hogy felperesnek üzletrészre fizetett, a tagsági minőséget szabályszerü felvétel hiányában meg nem állapitja. (C. 1/1903. D. 93., 261.)

A tagfelvételnek az alapszabályok szerint igazgatósági ülésen kelletvén megtörténni, ha ez meg nem történt, a felvételről való értesités nem állapitja meg a tagsági minőséget, mert az értesités a hiányzó igazgatósági határozatot nem pótolhatja. (C. 1399/1896. P. T. 38., 5.)

A szövetkezetbe való szabályszerü felvételnek tekintetett az is, ha az igazgatósági határozatban a felvettek neve nem is fordul elő, de benne hivatkozás történik a határozat számával ellátott jegyzékre, melyben alperes neve előfordul. Alperesnek állott kötelezettségében azt a kifogást bizonyitani, hogy az igazgatósági határozat alapszabályellenesen hozatott. (C. 1143/1900.)

Szövetkezeti tagnak történt felvételt igazoló igazgatósági jegyzőkönyv tartalmával szemben a tagsági minőséget tagadó alperes köteles bizonyitani a vonatkozó határozat alapszabályellenességét. (C. 1139/1900. M. D. 9., 283.)

A felvétel módozatait, feltételeit az alapszabályok szabadon megállapithatják. (C. 750/1899. P. T. 39., 10. C. 1148/1899. G. C. 2., 59. C. 768/1899. G. C. 2., 59.)

A felvételnél az igazgatóság az üzletrészek számát le is szállithatja. (C. 961/1891.)

Ha az ajánlat elfogadása és az erre vonatkozó értesités kellőkép megtörtént, a tagság a tagok névjegyzékébe való beiktatástól független. (C. 1260/1897. D. 76., 103.)

Alakitandó szövetkezet részére történt belépési ajánlatnak a megalakulás előtt az alapitók irányában történt visszavonása hatálytalan. (C. 37/1892. M. D. 9., 286.)

Az első alakuláskor a szövetkezetbe lépő tag nem védekezhetik sikeresen azzal, hogy őt a felvételről nem értesitették. (C. 220/1899. P. T. 38., 5. C. 520/1900. Gr. 3., 116.)

A szövetkezet alakulása alkalmával kiállitott belépési nyilatkozat már magában véve megállapitja az aláirónak szövetkezeti tagsági minőségét, amivel szemben nem hivatkozhatik arra, hogy tagul fel nem vétetett és a felvételről nem értesittetett. (C. 262/1905. D. 100., 137. K. J. 3., 231.)

A kiskoru nem törvényes képviselője által, hanem saját személyében tett nyilatkozat alapján a szövetkezet tagjai közé felvehető nem volt és ha mégis felvétetett, ez által a kiskorura kötelezettség nem származott. (C. 967/1892. M. 4., 151.)

Valamely kiskoru helyett ennek tagsági kötelezettségeit nagykoru egyén magára vállalhatja; a kiskoruért vállalt kezesség egyenes kötelezettséget alapit meg. (C. 967/1892. M. 4., 151.)

Ha a szövetkezetnek tagja kivált, illetve felmondott s az joghatályossá vált, ha részt is vesz ujból a közgyülésen, ez tagsági minőségét fel nem eleviteni. (C. 1669/1893. D. 66., 204.)

225. §. Az alapszabályokban mindenesetre a következőket kell megállapitani:

1. a szövetkezet czégét és székhelyét;
2. a vállalat tárgyát;
3. a szövetkezet tartamát;
4. a tagok belépésének feltételeit és esetleg azok (kilépés, halál vagy kizáratás következtében) kiválására vonatkozó különös határozatokat;
5. az egyes tagok részesületi arányát,

illetőleg azok üzletrészeit és ezen részek képződésének módját;

6. azon elveket, melyek szerint a mérleg készitésének és megvizsgálásának történnie kell;

7. a nyereség vagy veszteség kiszámitásának és az egyes tagok közt felosztásának módozatait;

8. az igazgatóság szervezetét, mikénti választásának módját, annak hatáskörét és működésének idejét;

9. a felügyelő bizottság szervezetét és működésének idejét;

10. a czégjegyzés módját;

11. a közgyülés mikénti összehivását, megtartásának helyét és idejét, hatáskörét, tárgyalási rendjét, a határozatok hozatalának módját és annak megállapitását, hogy mi történjék az esetben, ha az összehivott közgyülés határozatképes nem volna;

12. a tagok szavazati jogát és ennek mikénti gyakorlását;

13. a szövetkezet hirdetményeinek mikénti közzétételét;

14. annak megállapitását, hogy a tagok a társaság kötelezettségeiért korlátlan vagy korlátolt felelősséggel tartoznak-e, és ha ez utóbbi esetben a felelősség a törvényben meghatározott mértéken tul terjesztetik ki: ezen felelősség terjedelmét.[1])

A czégbe nem vehető fel oly jelszó, mely arra nézve, hogy a szövetkezet a kereskedelmi törvény 223. §-ától eltérő czélra alakult, tévedést idézhetne elő (szerb.) (C. 1000/1902. P. T. 54., 21.)

Nem tagadható meg a szövetkezet módositott alapszabályainak a bejegyzése azon az alapon, hogy a módositott alapszabályokban nincs intézkedés a szövetkezet tartamára, mert ez határozatlan tartalmu is lehet s mert a módositott alapszabályokban foglalt intézkedések azonosak a biróság által már elfogadott alapszabályok intézkedéseivel. (B. T. 2345/1905. D. 98., 175.)

A kereskedelmi törvény azon határozatának, hogy a szövetkezet alapszabályaiban megállapitandó a szövetkezet tartama, elég van téve az által, hogy a szövetkezet határozatlan időre mondatik ki megalakultnak. (C. 1000/1902. P. T. 54., 21.)

Szövetkezeti tagoknak üzletrészjegye lehet különböző is, pl. 100 koronás és heti 4 koronás betét 208 korona, mert a kereskedelmi törvény nem rendeli, hogy az üzletrészjegy egységének egy és ugyanannak kell lenni. (C. 1210/1896. P. T. 33., 200.)

A szövetkezet, mint a kereskedelmi törvény 61. §. 4. pontja értelmében kereskedelmi társaság, természetéből, valamint ennek a kereskedelmi törvény 223. §-a szerinti rendeltetéséből, vonatkozó törvényes tiltó intézkedés hiányában, szükségkép nem következik ugyan, hogy a szövetkezet tagjai ugy kifelé harmadikkal szemben, mint befelé egymással szemben minden tekintetben egyenlő jogokkal és kötelezettségekkel birjanak, tehát nincsen kizárva az, hogy a szövetkezeti tagok egyik csoportjának a kereskedelmi törvény 225. §. 7. pontja alapján alapszabályi intézkedéssel nagyobb osztalék biztosittassék mint a tagok egy másik csoportjának, de ugy a szövetkezet fogalmával, mely társaság a kereskedelmi törvény 223. §-a szerint közös üzletkezelésen és a tagok kölcsönösségén alapul, de különösen a kereskedelmi törvény 176. és 179. §-aiban foglalt, a 240. §. értelmében a szövetkezeteknél is alkalmazandó intézkedéseivel ellenkezik és igy abba fel sem vehető a bemutatott alapszabályok 5. §-a első bekezdésének, valamint a 11. és 33. §-ainak azon intézkedése, hogy a szövetkezeti egész vagyonnak tulajdonosa és haszonélvezője a szövetkezeti tagok egyik csoportja legyen, amely csoport tagjai egyuttal ezen vagyon felett kizárólagos rendelkezései és a közgyüléseken szintén kizárólagos szavazati joggal birnak, amig a tagok másik csoportja mindettől teljesen ki legyen zárva. A fent kifejtettek szerint mi sem áll utjában annak, hogy a szövetkezeti tagok egyik csoportja nagyobb osztalékban részesüljön mint a tagok egy másik csoportja. (B. T. 1673/1899. D. 84., 333.)

A szövetkezeti alapszabályok azon rendelkezései, hogy a tagok szükségletüket a szövetkezetnél tartoznak fedezni s hogy a tag kizáratásának helye van, ha egy egész éven át a szövetkezeti üzletből semmit sem vásárol, vagy ha bebizonyult, hogy a községben lévő más üzletből ismételten oly árukat vásárolt, melyek a fogyasztási egylet boltjában kaphatók, sem a közérdeket, sem a gazdasági tekinteteket nem sértik és a szabad versenyt sem zárják ki, amiért is a czég bejegyzése az alapszabályok ezen intézkedése miatt meg nem tagadható. (C. 548/1906. D. 100., 228.)

A szövetkezeti alapszabályok joghatályosan megállapithatják, hogy az üzletrészekre meghatározott részletfizetéseket nem tel-

[1]) V. ö. a záloglevelek kibocsátására vonatkozólag az 1876 : XXXVI. t.-cz. 2. §-ával.

jesitő tag az eddigi befizetések elvesztésével, a szövetkezetből kizárandó. (C. 882/1903. K. J. 1., 107.)

A kereskedelmi törvény 225. §-ának 7. pontja alapszabályi intézkedésnek tartja fenn azon módozatok megállapitását, melyek szerint a szövetkezet vesztesége kiszámitandó és a szövetkezet tagjai közt felosztandó. Ennélfogva a szövetkezet szenvedett veszteségeinek utánfizetését tagjaitól csak akkor követelheti, ha alapszabályai a szövetkezeti tagnak a szövetkezet veszteségeiben való részesedésre vonatkozó utánfizetési kötelezettségét megállapitják. Az alapszabályoknak a szövetkezeti tagok felelősségének mérvét megállapitó rendelkezése nem tekinthető a kereskedelmi törvény 225. §-a 7. pontjának megfelelő oly intézkedésnek, mely a szövetkezeti tagoknak a szövetkezet veszteségeiért való felelősségét a szövetkezettel szemben megállapitaná. (C. 1522/1900. D. 88., 99.)

A magánjog általános elvei szerint a törvényes elévülési idő szerződéssel való megrövidítése nincsen kizárva. Nem tagadható meg tehát a szövetkezet olyan tartalmu alapszabályának bejegyzése, hogy a három éven belül fel nem vett szelvényi követelés elévül. — Ellenben a törvény intézkedésével, amely szerint a szövetkezet rendkivüli közgyülésének egybehivását az üzletrész, illetve részjegytőkének egy tizedrészét képviselő tagok követelhetik, ellentétben áll és azért be nem jegyezhető oly alapszabályi rendelkezés, hogy ez a jog csak azokat a tagokat illeti meg, akik részüket már befizették. (B. T. 717/1906. D. 100., 111. K. J. 3., 255.)

Nem jegyeztetett be a szövetkezeti alapszabályok azon módositása, hogy »rendkivüli közgyülés egybehivását legalább harmincz tag bármikor követelheti«, mert a szövetkezet tagjainak törvényes joga, hogy az üzletrészek egy tizedét képviselő tagok rendkivüli közgyülés egybehivását az ok és czél kijelölése mellett bármikor követelhessék. (B. T. 3119/1904. D. 96., 64.)

Bejegyezhetők azok a társulati alapszabályok is, amelyeknél fogva a közgyülés hatáskörébe utalt tárgyak sorába nincs felvéve a »Kartellszerződések« kötése, mert a kereskedelmi törvény 240. és 179. §-a szerint kétségtelen ugyan, hogy a kartellszerződések megkötése felett való határozathozatal a közgyülés elé tartozik, a 225. §. azonban nem irja elő, hogy ez a társaság alapszabályaiba kifejezetten felveendő s igy ennek hiánya a bejegyzés megtagadására okul nem szolgálhat. (B. T. 3119/1904. K. J. 2., 26.)

Az alapszabályok kimondhatják, hogy az igazgatóság csak az alapitó tagok sorából választható. (B. T. 1673/1899. D. 84., 333.)

Az alapszabályoknak az az intézkedése, hogy a szövetkezet vagyona egy más szövetkezetnél helyezhető el, törvényszerü. (B. T. 1987/1900. M. D. 9., 291.)

A magyar államvasut alkalmazottainak takarék- és előleg-egyletének alapszabályaiban foglalt az a határozmány, hogy a nyert kölcsönök törlesztési hányada a fizetésből havonkint levonásba hozatik, nem esik a végrehajtási törvény 54. és 60. §-ainak korlátai alá. (C. 1078/1899. M. D. 9., 291. G. D. 4., 520.)

A szövetkezeti alapszabályok azon rendelkezésének, amely szerint a nőtlen szövetkezeti tagok halálozása segélye csak annak fizettetik ki, akit az elhalt tag a szövetkezetnél letett végrendeletben megnevezett, csak az az értelme és az a hatály tulajdonitható, hogy a nőtlen tag azon örököse, aki a halálozási segélyre igényt tart, végrendeleti örökösi minőségét a szövetkezettel szemben igazolni tartozik. (C. 2667/1905. D. 101. 295.)

226. §. Az alapszabályok a tagok névjegyzékével együtt, a kereskedelmi cégjegyzékbe bevezetés és közzététel végett azon törvényszéknél, melynek kerületében a szövetkezet székhelye van, bejelentendők.

A bejelentés közzétételének magában kell foglalnia:

1. az alapszabályok keltét;
2. a szövetkezet czégét és székhelyét;
3. a vállalat tárgyát;
4. a szövetkezet tartamát;
5. a czégjegyzés módját;
6. a szövetkezeti hirdetmények mikénti közzétételét;
7. annak felemlitését, hogy a tagok a szövetkezet kötelezettségeiért korlátlan vagy korlátolt felelősséget vállalnak-e; és ha ez utóbbi esetben a felelősség a törvényben meghatározott mértéken tul terjesztetik ki: ezen felelősség terjedelmét.[1])

Az elsőbiróság végzésének azna része, mely által folyamodónak meghagyatott, hogy a tagok névjegyzékét pótlólag hiteles alakban mutassa be, törvényszerü, mivel a szövetkezet igazgatóságát ez a kötelezettség a kereskedelmi törvény 226. §-a rendelkezése értelmében nyilván terheli s ez alól a kötelezettsége alól a szövetkezet igazgatósága azáltal,

[1]) Illetékszabás 14. tétel *b)* pont.

hogy az alapitási tervezetet is magában foglaló egyes aláirási ivek a kérvény kapcsán bemutattattak, nem mentesül, mivel ezek a tagoknak a törvény által bemutatni rendelt, még pedig a kereskedelmi törvény 242. §-a rendelkezéséből következtethetőleg betürendben megszerkesztendő egységes jegyzékét, mely a czégrendtartás 12. §-a és a kereskedelmi eljárás 49. §-a rendelkezései értelmében az okmánytárban helyezendő el, nem pótolják. (B. T. 2882/1904. M. D. 9., 291.)

Az a körülmény, hogy a czégbiróság a korábbi alapszabályok bejegyzése alkalmával nem vett észre azokban előforduló szabálytalanságot, a dolog természeténél fogva nem zárja ki, hogy akkor, amikor az alapszabályok módositásának bejegyzése kéretik, a biróság a korábban nem észlelt szabálytalanságra szintén tekintettel legyen. — Minthogy a szövetkezeti alapszabályok módositása is a közgyülés hatáskörébe tartozik, az igazgatóságnak a közgyülés által csakis valamely lényegtelen szerkezeti változtatás, de nem a törvény által a közgyülésnek fentartott alapszabály-módositás tárgyában adható a korlátlan felhatalmazás. (B. T. 2700. 1905. D. 99., 136. K. J. 3., 109.)

Bár a kézi zálogügylet is felvehető a szövetkezet ügykörébe, mégis ez az ily üzlet folytatásához szükséges ministeri engedély beszerzése nélkül be nem jegyezhető. (B. T. 3604/1904. D. 99., 272.)

A bejegyzést eszközlő biróságnak az a tévedése, hogy alperes szövetkezetet a bejegyzés alapjául szolgáló okmányok tartalma ellenére mint részvénytársaságot jegyezte be, a szerződés érvényességére befolyással nem birhat, mert alperes az általa a bejegyzés kérésekor előterjesztett és nyilvánosságra bocsátott adatok szerint már a szerződés megkötésekor is tényleg szövetkezeti jelleggel és szervezettel birt. (C. 1798. 1893.)

227. §. A szövetkezet az alapszabályok bemutatásával egyidejüleg igazolni tartozik, hogy az alapszabályok az alakuló közgyülés által megállapittattak, s hogy az igazgatóság és felügyelő-bizottság megválasztatott.

Az e végre szolgáló beadványt az igazgatóság tagjai az illetékes törvényszéknél sajátkezüleg aláirni, vagy hitelesitett alakban benyujtani tartoznak.

Szövetkezet alakitása alapitók közreműködésével, tervezet alapján is előkészithető. A kereskedelmi törvény 241. §-ának a 182—193. §-okra utalásával a 183. §-ban az alapitók részére az első igazgatóság kinevezhetésének joga, amennyiben ennek előfeltételei fenforognak, a szövetkezeteket illetően kifejezetten fenn van tartva. A szövetkezet bejegyzése azon okból, hogy az igazgatóságot az alapitók nevezték ki, meg nem tagadható. A szövetkezeti tagoknak bemutatni elrendelt egységes jegyzékét — amely különben is betürendben szerkesztendő — nem pótolják a bemutatott, s az alapitási tervezetet is magában foglaló aláirási ivek. (B. T. 2882/1904. D. 95., 387.)

228. §. A szövetkezet a kereskedelmi czégjegyzékbe történt bevezetés és kihirdetés előtt létezőnek nem tekintetik. Azok, kik a bevezetés és kihirdetés előtt a társaság nevében eljárnak, személyesen és egyetemlegesen felelősek.

A kereskedelmi törvény 228. §-a értelmében a szövetkezet a czégjegyzékbe való bevezetés előtt létezőnek nem tekintetik, ennélfogva addig, mig a szövetkezet a czégjegyzékbe be nem vezettetett, módosithatja alakulását, evégből több közgyülést tarthat s a korábban elfogadott alapszabályokat is megváltoztathatja. (C. 558/1901. D. 89., 175.)

A szövetkezet megalakulása előtt a belépési nyilatkozatot aláirt szövetkezeti tagot az alakuló közgyülési határozat megtámadására megilleti a kereseti jog. A szövetkezeti jogi lételt csak a bejegyzés alapján nyervén el, az előbb hozott határozatok joghatálylyal csak akkor és annyiban birnak, amennyiben a szövetkezet a czégjegyzékbe bevezettetett. (C. 558/1901. D. 89., 176.)

Az akár az 1898 : XXIII. t.-cz., akár a kereskedelmi törvény tizenegyedik czimének első fejezete alapján megalakult szövetkezet a czégbejegyzés előtt jogilag létezőnek nem lévén tekinthető, érvényes közgyülési határozatot nem is hozhat. (C. 84/1903. M. D. 9., 293.)

A még be nem jegyzett szövetkezet érvényes közgyülési határozatokat nem hozhatván, azok megsemmisitendők. (C. 573/1903. K. J. 1., 44. és C. 84/1893. Ü. L. 21., 1.)

A kereskedelmi törvény 228. §-ának az az intézkedése, hogy a szövetkezet a kereskedelmi czégjegyzékbe történt bevezetés és kihirdetés előtt létezőnek nem tekintetik, csak ujonnan alakult szövetkezetekre vonatkozik, de nem alkalmazható olyan esetekre, mint a jelenlegi, amikor a már bejegyezve lévő szövetkezet alapszabályait és ezzel együtt czégét is megváltoztatja, amely utóbbi esetekről a kereskedelmi törvénynek a szövetkezetekre is alkalmazandó 181. §-a intézkedik akként, hogy az alapszabályok módositása a kereskedelmi czégjegyzékbe való bevezetés végett a törvényszéknek bejelentendő és

a bejelentés megtörténte előtt a módositott alapszabályok joghatálylyal nem birnak. (C. 1181/1903. D. 95., 180.)

Azok, kik a létesitendő szövetkezet vezérigazgatóját megválasztják, a vezérigazgatóval egyetemlegesen felelősek az ez által megvett és megrendelt árukért, ha a szövetkezet czége be nem jegyeztetett. (C. 985/1903. G. C.) 6., 77. — A szövetkezet részére kirendelt czégvezető illetményeiért is. (B. T. 1694/1904.)

A be nem jegyzett szövetkezet-fióktelep azon tagjai, akik megbizták a megrendelőt az anyaszövetkezettől árut rendelni, az ez által megrendelt és átvett áruk vételáráért felelősek. (C. 234/1896. M. D. 9., 295. G. D. 4., 522.)

A fogyasztási szövetkezet árucsarnoka részére rendelt és átvett áruk vételáráért a be nem jegyzett szövetkezet ügyvivő bizottságának tagjai felelősek. (C. 380/1895. M. D. 9., 295.)

A bevezetés és közzététel előtt a társaság nevében eljárók felelősségére nézve l. még: (C. 1720/1895. P. T. 30., 11. C. 558/1901. D. 89., 176. G. D. 4., 522.)

229. §. A társasági alapszabályok, az előbbeni §-ban érintett tények igazolása mellett, a kereskedelmi czégjegyzékbe bevezetés végett azon törvényszéknek is bemutatandók, melynek kerületében a szövetkezet fiókteleppel bir.

230. §. A jelen törvény 210—217. §-ainak a külföldi részvénytársaságokra vonatkozó határozatai a külföldi szövetkezetekre is megfelelő alkalmazást nyernek.

Hazájuk törvényei szerint megalakult és tényleg működő külföldi kölcsönös biztositótársaságok (szövetkezetek) Magyarországban fiókintézetet vagy ügynökséget állithatnak fel és czégüket bejegyeztethetik, ha a kereskedelmi törvény által e végre megállapitott feltételeknek eleget tesznek. (C. 52. sz. t. ü. h. D. 58., 10.)

A külföldi szövetkezetnek is be kell mutatni tagjainak névjegyzékét és pd. a külföldi tagokét is. (B. T. 2873/1890. D. 56., 102. *Ellenk.* B. T. 1902/1892. D. 61., 357.)

II. FEJEZET.

A tagok jogviszonyai egymás között és harmadik személyek irányában.

231. §. A korlátlan felelősséggel alakult szövetkezetek tagjai a társaság kötelezettségeiért, amennyiben azok a társaság vagyonából ki nem elégithetők, egyetemlegesen egész vagyonukkal felelnek.

A korlátolt felelősséggel alakult szövetkezetek tagjai, amennyiben a társasági alapszabályok másként nem intézkednek, csak lekötött üzletrészeik erejéig kötelezvék.

Az oly megállapodás, amely szerint a tagok a szövetkezet tartozásaiért egyáltalában nem felelősek, vagyis hogy csak a szövetkezetet magát terheli a felelősség, érvénytelen. (C. 57/1889. D. 51., 272.)

Az üzletrészeknek nem kell egyenlőeknek lenni. (C. 1210/1896. P. T. 33., 200.)

Érvényes az a megállapodás, hogy a szövetkezeti tagok egyik csoportja nagyobb osztalékban részesüljön; de az oly intézkedés nem lehet joghatályos, hogy a szövetkezeti egész vagyon tulajdonosa és haszonélvezője a szövetkezeti tagok egyik csoportja legyen, melynek tagjai a fölött kizárólagos rendelkezési és a közgyülésen szavazati joggal birjanak. (B. T. 1673/1899. D. 84., 334.)

A korlátolt felelősséggel alakult szövetkezet egyhangulag utóbb elhatározhatta, hogy a kincstári követelés iránt korlátlanul felelnek. (B. T. 2688/1899. — *Ellenk.* álláspont (Hangya). B. T. 2803/1900.)

A kereskedelmi törvény 231. §-ának az a rendelkezése, miszerint a korlátolt felelősségü szövetkezetek tagjai a társaság kötelezettségeiért csak lekötött üzletrészeik erejéig felelősek, magából az idézett szövegből kitünőleg csakis a társaságnak anyagi kötelezettségben való részesedésére nézve szabja meg a határokat és nem tartalmaz tiltó rendelkezéseket arra nézve, hogy a szövetkezeti alapszabályok a tagokra személyes munkálkodással teljesitendő kötelességeket róhassanak. (C. 542/1900. G. C. 3., 118.)

A szövetkezeti tagot az általa jegyzett üzletrész tekintetében oly feltétlen kötelezettség terheli, melyet minden levonás nélkül a társaságnak befizetni köteles, amiből pedig az is következik, hogy a szövetkezeti tagot, a nála kintlevő üzletrésztartozással szemben, beszámitási jog csődön kivül sem illeti meg a szövetkezettel szemben fennálló bármely követelésére nézve. (C. 370., 1388/1903. D. 96., 144.)

Az olyan szövetkezetnél, melynek tagjai csak lekötött üzletrészeik erejéig felelősek, a tagok felelősségét az üzletrészekre alapszabályszerüleg teljesitett befizetések ki nem meritik, mert szükség esetén a kötelezettségek kielégitéséhez üzletrészeiknek megfelelő

összeggel is hozzájárulni tartoznak. (C. 1393/1903. Ju. 2., 65.)

A szövetkezet oly közgyülési határozatot, hogy részjegyeinek értékét felemeli s az, aki a régieket bizonyos idő alatt be nem vallja, a régiekhez való jogát elveszti — magában véve érvénytelen s nem kell hatálytalanitani, nincs kizárva, hogy az érvénytelenség kereset inditása nélkül a perben kifogásolható, mely esetben az érvénytelenség csak relativ hatályu. (C. 1564/1893., 72/1894. M. D. 9., 299.)

A 231. §. 2. bekezdésével szemben, és az alapszabályok azon pontjával szemben, mely szerint a szövetkezet tagjai befizetett és lekötött üzletrészek erejéig felelősek, egyéb vagyonukkal nem; a közgyülés nincs jogositva az alapszabályokban nem foglalt kötelezettséget a társasági tagokra róni. (C. 805. 1901. D. 89., 339.)

Ha a szövetkezet az üzletrészek összegének felemelését határozza el, a felemelt összeget csak azok a tagok kötelesek befizetni, akik az alapszabályok ily irányban történt módositása után léptek be a szövetkezetbe, vagy akik, ha korábban léptek is be, de ezt a terhesebb feltételt önként elfogadták; ellenben azokra a tagokra, kik az üzletrészek felemelési időpontjában már a szövetkezet tagjai voltak, a közgyülésnek ez a határozata nem kötelező, még akkor sem, ha a közgyülés határozatát keresettel meg nem támadták. (C. 1082/1905. K. J. 3., 358.)

A szövetkezeti ujabb alapszabályoknak a biztositás feltételeire vonatkozó terhesebb intézkedései a korábbi alapszabályoknak kedvezőbb feltételei mellett kötött biztositási szerződésre visszaható erővel még az esetben sem birhatnak, ha a biztositott tag a belépés alkalmával magára nézve az azontuli közgyülési határozatok alapján módositandó alapszabályok összes határozmányait kötelezőnek elismerte, és ha a szövetkezetté alakult egyletnél a dijakat az uj alapszabályok hatályba lépte után is fizette, mert az ily nyilatkozatnak nem tulajdonitható az a hatály, hogy ezzel a biztositott abba is beleegyezett volna, hogy a biztositási szerződés feltételei a biztositó által visszaható erővel egyoldaluan terhesebbé tétessenek. (C. 1709/1904. D. 99., 134.)

Ha az alapszabályokban a veszteségnek utánfizetési kötelezettsége a szövetkezet irányában nincs megállapitva, az utánfizetés nem is követelhető. Magában véve a felelősség mérvének a megállapitása a veszteségért való felelősséget a szövetkezet irányában meg nem állapitja. (C. 1522/1900. D. 88., 90.)

A korlátolt felelősséggel alakult szövetkezet tagjainak felelőssége az alapszabályok ellenkező intézkedésének hiányában közgyülési határozattal felemelhető. (B. T. 1987/1900. D. 90., 151.)

Ha a szövetkezeti eredeti alapszabályok, melyek az alapszerződés jogi természetével birnak — az alapszabályok megváltoztatását minden megkülönböztetés nélkül a közgyülésnek tartják fenn, ugy a későbbi közgyülési határozat a felelősség mértékét is megváltoztathatja. (B. T. 2803/1900. D. 89., 150.)

Az a tag, aki üzletrészét a kellő időben nem fizeti be, a törvénynél fogva késedelmi kamatot köteles fizetni, az alapszabályokban esetleg megállapitott birságon felül is. (C. 1128/1892. C. 1146/1892. C. 727/1896. D. 75., 276.)

A be nem fizetett üzletrész után a szövetkezeti alapszabályok szerint fizetni kötelezett hétenkénti késedelmi birság is az 1877 : VIII. t.-czikk 2. szakaszában körülirt »kamat« tekintete alá esvén, az a kikötött tulajdonképeni kamattal együtt a nyolcz százalékot meg nem haladhatja. Az ennek daczára fizetett ezen birságnak, illetve kamatnak 8 %-on felüli része azonban utólag nem követelhető vissza, ha a fizetés jogfentartás nélkül eszközöltetett, (C. 1267/1903. M. D. 9., 289.)

A tag befizetési kötelezettsége csak a felhivással vagy a megintéssel áll be. (C. 18. 1893. D. 66., 105.)

A szövetkezetnél a teljesitett heti fizetések a váltóval fedezett tartozás törlesztésére tekintendők teljesitetteknek, ha a szövetkezet ki nem mutatja, hogy a fizetés másra történt. C. 1032/1905. K. J. 4., 15.)

A szövetkezeti tag üzletrésztartozásának elévülése tekintetében, e részbeni különleges más törvényes rendelkezés hiányában, az általános jogszabályok lévén alkalmazandók, a felperes szövetkezet követeléseinek elévüléséről a jelen esetben még akkor sem lehet szó, ha alperes a szövetkezetből tényleg kivált volna. (C. 1375/1903. M. D. 9., 320.)

Szövetkezeti tag felelőssége kilépése után, a jegyzett törzsrészvény erejéig nem áll fenn, ha a kilépés idejéig befizetésre meg nem intetett, a kilépés után a felhivásnak már nem lévén hatálya. (C. 642/1897. M. D. 9., 296.)

Ha az alapszabályok szerint a nem fizetés következménye a tagság megszünése, akkor a mulasztó tag kiválását az igazgatóság határozatától függővé tenni nem lehet, mert a tagság megszünése már a fizetési idő eredménytelen leteltével bekövetkezett. (C. 1185. 1901. D. 90., 122.)

Az, aki a szövetkezetből való kilépését még a szövetkezet bejegyzése előtt jelenti

11*

be, nem lévén tagnak tekinthető, az alapszabályokban foglalt kötelezettségek őt még akkor sem terhelhetik, ha a szövetkezet tényleges működését már előbb megkezdte és az illető egy ideig ezeket a kötelezettségeket teljesitette is. (C. 1309/1904. D. 97., 233. K. J. 2., 341.)

Azon szövetkezeti tag, aki a szövetkezetnek azon közgyülésén, melyen az részvénytársasággá átalakult, részt nem vett, és igy szavazatával az alapszerződésnek ily módon való megváltoztatásához hozzá nem járult, sem pedig a szövetkezetnek részvénytársasággá való átalakulásához kifejezetten hozzá nem járult, a szövetkezet többi tagjai által közgyülésen hozott határozat által akarata ellenére nem kötelezhető arra, hogy az ekként átalakult részvénytársaság részvényese legyen, amiből pedig önként folyik, hogy ezt a szövetkezeti tagot a kifejezett hozzájárulása nélkül alakult ezen részvénytársasággal szemben kötelezettség egyáltalán, tehát részvény összeg befizetésére vonatkozó kötelezettség nem terheli. (C. 701/1904. D. 96., 63. K. J. 2., 84. Ü. L. 22., 1.)

A biztositási ügyletek tekintetében ugyanazon rendelkezések alkalmazandók, akár szövetkezet és tagja akár más biztositó vállalat és szerződő fél között jött létre a biztositási szerződés. A szövetkezet alapszabályainak azon intézkedéséből, hogy a szövetkezet tagja minden biztositott fél, amig a biztositási dijat az intézet által meghatározott módozatok szerint fizeti, illetve mig a biztositása az intézetnél érvényben van, az következik, hogy a szövetkezeti tag csak a biztositási dij fizetésével tartozik és ezzel is csak annyiban, amennyiben a biztositási jog szabályai szerint erre kötelezhető, de ha a dijat nem fizeti és arra nem kötelezhető, (Kereskedelmi törvény 485. §. 4. pontja.) ennek nem az a következménye, hogy a biztositási dij tőle per utján követelhető, hanem az, hogy a biztositott fél szövetkezeti tagsága megszünik, mert a fölhivott alapszabályok szerint a szövetkezeti tagság a biztositási szerződés érvényes fennállásával szoros kapcsolatban van. (C. 501/1903. D. 92., 266.)

A biztositási ügyletek tekintetében ugyanazon rendelkezések alkalmazandók, akár szövetkezet és tagja, akár más biztositó vállalat és szerződő fél között jött létre a biztositási szerződés. Ha a szövetkezeti tag a belépési nyilatkozatban csupán a biztositás ellenértéke fejében járó biztositási dij fizetésére kötelezte magát, s ezen dijat nem fizeti, arra jogszabályok értelmében nem is kötelezhető (kereskedelmi törvény 505. § 3. pontja), és ennek nem az a következménye, hogy a biztositási dij tőle per utján követelhető, hanem az, hogy a biztositott fél szövetkezeti tagság a biztositási szerződés fennállásával szoros kapcsolatban. (C. 1038/1903. D. 95., 114.)

A biztositási kötvényre vezetett biztositási feltételek 13. §-a értelmében minden biztositott tagja lévén a biztositó szövetkezetnek, a biztositási ügylet megkötése által taggá lett egyén, a biztositási feltételek 10. §-a szerint, de a dolog természetéből folyóan is mindama jogok és kötelezettségek részesévé lesz, melyek az alapszabályokban megállapitva vannak; s igy a biztositó szövetkezet nem csupán a biztositási dijösszeget, hanem az alapszabályok szerinti tagsági dijat is jogosan követelheti a biztositottól. (C. 1147/1897. M. D. 9., 296.)

A biztositó szövetkezetek részére kötelezett biztositási dij tagsági dijnak nem tekinthető, s ebből folyóan a kereskedelmi törvény 485. §. 4. pontjának határozmánya ezen biztositási dijakra is alkalmazandó. (C. 832/1899. M. D. 9., 296. G. D. 4., 505.)

A biztositási szövetkezetbeli tagsági minőség megállapitásánál csakis a biztositási dij czimén, nem pedig az ezzel egy fogalom alá nem eső egyéb illetmények fejében kiszabott összegek vehetők számba. (C. 849/1902. C. 1496/1901. M. D. 9., 287.)

Ha valamely szövetkezet tagjait egy biztositó társaságnál pótdij ellenében biztositja olykép, hogy maga a szövetkezet a szerződő fél és a kedvezményezett, — a szövetkezeti tag által fizetendő pótdij nem tekinthető biztositási dijnak és igy arra a kereskedelmi törvény 485. §-a nem alkalmazható. (C. 6449/1906. K. J. 4., 276.)

A kereskedelmi törvény nem tartalmaz oly intézkedést, hogy a szövetkezeti tag a közgyülésen tett szavazása folytán, a szavazata értelmében hozott határozatért, a szövetkezet irányában különleges kártéritési kötelezettséggel felelős volna. A kártéritésre vonatkozó általános jogszabályok szerint pedig valamely cselekményből kártéritési kötelezettség csak ugy származik, ha az illető cselekmény jogellenes és vétkes volt. (C. 805/1901. D. 89., 339.)

232. §. A társaság hitelezői követeléseiket az egyes tagok ellen csak a társaság vagyonára nyitott csőd befejezése után és csak annyiban érvényesithetik, amennyiben ezen követelések a csődnél felszámitva, illetőleg megitélve lettek.

Ily követelések az egyes társasági

tagtól, ujabb törvényes eljárás nélkül, végrehajtás utján hajthatók be.

233. §. Ki fennálló szövetkezetbe lép, a belépés előtt keletkezett minden társasági kötelezettségért felelős.

Az ezzel ellenkező szerződés harmadik személyek irányában joghatálylyal nem bir.

Valamely szövetkezetnek más szövetkezetbe történt beolvadása esetében a beolvadt szövetkezet azon tagja, aki az illető közgyülési határozathoz hozzájárult, önálló belépési nyilatkozat nélkül is tagja lett a beolvasztó szövetkezetnek. (C. 292/1904. K. J. 2., 224.)

234. §. Amennyiben az alapszabályok eltérőleg nem intézkednek: az oly tagok, kik szabályszerü befizetéseiket teljesitették, a többi tagok által oly czimen, hogy ez utóbbiak többet fizettek, visszkeresettel meg nem támadhatók.

235. §. Az egyes szövetkezeti tagnak, az esetben is, ha a társaság bizonyos időre alakult, jogában áll a társaságból egészen, vagy, ha több üzletrésze volt, bizonyos üzletrészekre nézve, előleges felmondás mellett kilépni. Ha a felmondási határidő és a kilépés időpontja az alapszabályokban meg nem állapittatott, e kilépés csak az üzleti év befejeztével előleges, legalább négy heti felmondás után történhetik.

Halál által megszünik a tagság. A jogutódok az elhalt tag helyébe léphetnek, amennyiben az alapszabályok ezt ki nem zárják.

A szövetkezet az egyes tagot az alapszabályokban meghatározott okok miatt ki is zárhatja.

A 235. §. 1. pontjában foglalt feltétlen (abszolut) hatályu rendelkezésnél fogva csupán ennek a jognak épségben tartásával szabályozhatják az alapszabályok ezen törvényszakasz 2. pontjának intézkedéséhez képest a felmondás idejét és a kilépés időpontját. Az alapszabályok intézkedése, melynél fogva a szövetkezetnek tagja csupán jegyzett törzsbetétének teljes befizetése után 3 év elteltével léphet ki a szövetkezetnek kötelékéből, mint a törvénynek kötelező hatályu rendelkezésével ellentétes, érvénytelen. A kilépésnek bejelentése a felmondással egy tekintet alá esik. Alperesnek a szövetkezet kötelékéből történt kiválása folytán pedig a szövetkezetnek ő irányában követelési igénye csakis annak teljesitésére nézve állhat fenn, amit a szövetkezetnek tagjaként azon idő alatt, mig annak kötelékében volt, alapszabályszerüleg teljesiteni tartozott. Miután pedig alperes jegyzett törzsbetétének az alapszabályok intézkedéséhez képest hetenkénti részletösszegben leendő megfizetése iránt vállalt kötelezettséget, a szövetkezetnek csupán a kiválás időpontjáig lejárt heti részletekre nézve lehetne az alperes ellen kereseti igénye. (C. 2318/1893.)

A kereskedelmi törvény 235. §-ának 1. pontjában foglalt abszolut rendelkezésnél fogva, mely szerint a szövetkezet tagjának jogában áll bármely üzleti év végével fölmondás után kilépni, a szövetkezeti alapszabály azon intézkedése, hogy a tag csak a törzsbetét teljes befizetése után léphet ki, mint a törvény parancsoló rendelkezésével ellenkező, érvénytelen. (C. 481/1902. D. 91., 86.)

Évtársulatokra oszló szövetkezet nem mondhatja ki alapszabályaiban, hogy a kilépő tag a kiválás tényleges időpontjában kiszámitott járandóságát csak az illető évtársulat felszámolásakor követelheti vissza. (Sz. T. 1382/1905. K. J. 3., 382.)

A kereskedelmi törvény 235. §. 1. pontjában foglalt feltétlen (abszolut) hatályu rendelkezésnél fogva a szövetkezet tagjának jogában áll bármelyik üzleti évben előleges felmondás mellett a szövetkezetnek kötelékéből kilépni és csupán ennek a jognak épségben tartásával szabályozhatják az alapszabályok ezen törvényszakasz 2-ik pontjának intézkedéséhez képest a felmondás idejét és a kilépés időpontját. (C. 18/1893. D. 66., 105. *Azonos* 1846/1892., 1168/1892., 1375. 1903. M. D. 9., 299. C. 481/1902. Jtk. 902., 45.)

A kereskedelmi törvény 235. §. 1. pontjában foglalt feltétlen (abszolut) hatályu rendelkezésnél fogva a szövetkezet tagjának jogában áll bármelyik üzleti évben előleges felmondás mellett a szövetkezet kötelékéből kilépni s az alapszabályok csupán azon jognak épségben tartásával szabályozhatják ezen §. 2. pontja intézkedéséhez képest a felmondás idejét és a kilépés időpontját; az alapszabályoknak a törvény kötelező hatályu rendelkezésével ellentétes intézkedése érvénytelen. (C. 478/1903., 479/1903. D. 94., 189. C. 1673/1899. D. 84., 334.)

A kereskedelmi törvény 235. §-a értelmében a szövetkezeti tagnak feltétlenül joga van a szövetkezetből előleges felmondás mellett kilépni, s igy e tekintetben közömbös azon körülmény, hogy a szövetkezet a fel-

mondást tudomásul vette-e. (C. 1181/1903. D. 95., 180. C. 613/1898. D. 79., 169.)

A kereskedelmi törvény intézkedései nem zárják ki a szövetkezeti tag kilépésének megbizott utján való bejelentését, sőt az csoportosan is bejelenthető. (C. 478/1903., 479/1903., 967/1892. D. 62., 335. C. 642/1897).

A szövetkezetnek valamely tagja által az évnek oly szakában történt felmondás, mely az alapszabályok értelmében a legközelebbi üzleti évre már elkésett, — az azután következő másik évre joghatályos. (C. 529/1904. D. 96., 236. K. J. 2., 194.)

Alperes az által, hogy a szövetkezeti közgyüléseken résztvett, megszünt tagsági minőségét vissza nem nyerte és igy a kilépésre vonatkozó felmondás visszavontnak nem tekinthető. (C. 1669/1893. D. 66., 204.)

Ha azonban a szövetkezeti tag az előbb történt felmondására való hivatkozás, illetőleg annak fenntartása nélkül a kilépést később ujból bejelenti, ezen utóbbi felmondás által az előbbi hatályát veszti. (C. 1520/1900. D. 88., 201.)

Az alapszabályok azon intézkedése, hogy ha a törzsbetétet aláiró tag négy részletfizetéssel hátralékban marad és az összes hátralékos részleteket kétszeri, illetőleg egyszeri felszólitásra további négy hét alatt sem fizeti be, jogában áll az igazgatóságnak, az illető tagot a szövetkezetből kizárni és a kizárt tag által befizetett részleteket és az azokra eső osztalékokat a tartalékalaphoz csatolni : a törvény parancsoló rendelkezésébe nem ütközik, mert az nem a kivált tagnak a teljesen befizetett üzletrészhez való a törvény által szabályozott igénye felett intézkedik, hanem pusztán és kizárólag a szövetkezetnek a belépő tagjai irányában a szövetkezet fennállhatása érdekében szükségkép megállapitandó fizetési módozatokat szabályozza és az ezen fizetési módozatoknak a szövetkezeti tagra kétségtelenül kötelező betartása szempontjából állapitja meg, hogy a részletfizetéssel késedelmező vagy azt megtagadó tag a befizetett részleteket elveszti. (C. 6 3/1902.)

Ha a szövetkezeti alapszabályokban már előre megállapittatott, hogy a részjegy nem fizetésének jogkövetkezményét a mulasztó fél szövetkezeti tagságának megszünése képezi, a mulasztó tagnak a szövetkezetből való kiválását a felperes szövetkezet igazgatóságának határozatától függővé tenni azért nem lehet, mert a nem fizető tagnak kiválása a fizetési idő sikertelen leteltével már az alapszabályoknak id. §-ai erejénél fogva megtörtént. (C. 1185/1901. D. 90., 122.)

Az alapszábályokba felvett az a rendelkezés, hogy az a szövetkezeti tag, aki a tagsági dijat nem fizeti, kizáratik, azt is eredményezi, hogy a szövetkezet nem követelheti a lejárt üzletrészeket. (C. 1300/1890. J. 91., 162. l. *Azonos:* 1030/1890., 306/1891., 92., 46. l.)

Olyan vagylagos intézkedést, hogy a szövetkezet a késedelmes tagokat tartozásaiknak megfizetésére per utján szoríthatja vagy a szövetkezetből — az általuk már befizetett összegeknek a társaság tartaléktőkéje javára elesettekül nyilvánitása mellett — kizárhatja, a kereskedelmi törvény nem tartalmaz. (C. 306/1891.)

Ha az igazgatóság az alapszabályok vagylagos joga között választván, a késedelmes tagot a szövetkezetből kizárta és erről őt értesitette, nem térhet ettől ismét el és nem perelheti a hátralék megfizetése iránt. (C. 162/1891. M. D. 9., 301.)

A szövetkezeti tag a kereskedelmi törvény 235. §-a értelmében bármikor kiléphet a szövetkezet kötelékéből s kivánhatja a kiváláskor a zárszámadás szerint reá eső üzletrész kifizetését. Minden oly alapszabályi intézkedés, mely a törvény ez abszolut hatályu rendelkezésével szemben mást állapit meg, érvénytelen s az alapszabályokban nem foglalhat helyt. Törvénybe és a gazdasági közrendbe ütközik az olyan alapszabályi intézkedés, mely a tagokat arra kényszeriti, hogy a szövetkezeti telep helyén történő bevásárlásaikat kizárólag a szövetkezet raktárában eszközöljék. (Székesfehérvári Tvszék 2645. 1906. K. J. 3., 325. — L. *ellenk.* : C. 5481. 1906.)

A szövetkezet alapszabályainak az a rendelkezése, hogy tagjai azokra az árukra nézve, amelyeket a szövetkezet a tagok részére raktáron készletben tart, szükségletüket a szövetkezetnél tartoznak fedezni, sem a közérdeket, sem a tagok gazdasági érdekeit nem érinti, mert ez a rendelkezés azt a törvényes czélt szolgálja, hogy az egylet a saját fentartását biztositsa és az egylet tagjainak gazdasági érdekeit előmozditsa. Nem sérelmes az alapszabályok az a rendelkezése sem, hogy a tag kizáratásának helye van, ha egy egész éven át a szövetkezeti üzletből semmit sem vásárol, vagy ha bebizonyult, hogy a községben levő más üzletből ismételten oly árukat vásárolt, melyek a fogyasztási egylet boltjában kaphatók, mert egyrészt a tagok az alapszabályok elfogadásával önként alávetik magukat a jelzett kötelezettségnek és igy a vásárlásra nézve kényszer fenforgásáról szó sem lehet és mert másrészt az alapszabályok fentartják a kivált tagnak azt a jogát, hogy üzletrészének összegét, beleértve a számadási időszakban az eladott áruk vételárfeleslegéből őt megillető

részt, követelheti és igy a tagnak kizárása vagyoni hátrányára nem szolgál. (C. 5481. 1906. K. J. 3., 313.)

A kizárt tagnak, amennyiben a kizárás törvény- vagy alapszabályellenesen történt, a kizárást tárgyazó közgyülési határozat ellen kereseti joga van. (C. 1369/1904. D. 62., 55.)

A szövetkezetből kizárt tagnak üzletrészére befizetett összeget a szövetkezet az alapszabályoknak erre vonatkozó kifejezett intézkedése hiányában nem fordithatja a tartalékalap növesztésére. (C. 882/1903. K. J. 1. 107.)

A kereskedelmi törvény 235. §-ának a kilépés és kizárás idejére vonatkozó rendelkezéseiből következik, hogy a kizárt szövetkezeti tag a részjegyeknek ujabbal való kicserélését nem, hanem csupán a reá eső üzletrészt követelheti. (C. 1564/1893. J. 94., 82. l. és C. 72/1894.)

236. §. A szövetkezetből egészen vagy egyes üzletrészekre nézve kivált tagok és örököseik a társaság hitelezői irányában mindazon társasági kötelezettségekért, melyek a kiválás időpontjáig keletkeztek, a 254. §-ban meghatározott elévülési időn belül, az alapszabályokban megállapitott mértékben, felelnek.

237. §. A kivált tagok vagy örököseik, amennyiben az alapszabályok másként nem intézkednek, a szövetkezet tartaléktőkéjére és más vagyonára igényt nem tarthatnak. Ellenben igényük van a kiválás évéről szóló zárszámadás szerint reájuk eső üzletrészhez.

Ezen üzletrész s a netaláni nem járandóság kifizetését a korlátlan felelősséggel alakult szövetkezet tagjai vagy ezek örökösei a zárszámadás megállapitásától számitott három hó után; a korlátolt felelősséggel alakult szövetkezet tagjai, vagy ezek örökösei pedig csak a 254. §-ban meghatározott elévülési idő lejártával követelhetik, feltéve, hogy addig a társaság feloszlása el nem határoztatott.

Ugyanennek van helye akkor is, ha a tag csak egy vagy több üzletrészre nézve lép ki a szövetkezetből.

Ha az alapszabályok szerint a szövetkezetből kizárt tag a szövetkezetnek mérleg szerinti vagyonára tarthat igényt, akkor ugy ez, mint a kilépett tag is a tartaléktőkének reá eső részét is jogosan igényelheti. (C. 1385/1905. K. J. 4., 135.)

A kereskedelmi törvény 237. §-ának a kivált tagoknak az üzletrészhez való igényét megállapitó rendelkezése az olyan tagokra nézve, akik a szövezetből egészen vagy egyes üzletrészeikre nézve kiváltak, parancsoló intézkedés, melyet alapszabálylyal módositani nem lehet. Az üzletrészét még teljesen be nem fizetett tagra nézve azonban ettől eltérő megállapodás joghatályosan kiköthető. (C. 603/1902. Ü. L. 20., 3. C. 634/1889. D. 52., 61. C. 1392/1891. D. 58., 360. C. 306/1891. C. 1390/1890. M. 4., 155.)

A szövetkezetből kizárt tagnak üzletrészére befizetett összeget a szövetkezet az alapszabályoknak erre vonatkozó kifejezett intézkedése hiányában nem fordithatja a tartalékalap növesztésére. A szövetkezeti alapszabályok joghatályosan megállapithatják, hogy az üzletrészekre meghatározott részfizetéseket nem teljesitő tag az eddigi befizetések elvesztésével a szövetkezetből kizárandó. (C. 882/1903. S. 23., 41.)

A kereskedelmi törvény 237. §-ának parancsoló rendelkezése, hogy t. i. a szövetkezetből kiváló tagnak igénye van a kiválási évről szóló zárszámadás szerint reája eső üzletrészhez, csak a már teljesen befizetett üzletrészekre vonatkozik, ezért nincsen törvényes akadálya annak, hogy a szövetkezeti tag által az üzletrészre eszközlendő heti befizetés elmulasztása esetére alapszabályilag kiköttessék, hogy a már addig teljesitett befizetések a hátralékban levő tag részére elvesznek. (C. 547/1905. D. 98., 92. K. J. 2., 434.)

A szövetkezet alapszabályaiban foglalt az az intézkedés, hogy »az a tag, ki heti befizetésével 8 egymásután következő héten át elmarad« — a tagok sorából törölhető; hogy az üzletrészére vagy üzletrészeire már befizetett összeget csak 15 százalékos levonással kapja vissza, nem állapit meg oly intézkedést, mely a kereskedelmi törvény 237. §-ába ütköznék. (Ü. L. 22., 29.)

A közgyülésnek az a határozata, mely szerint a kizárt szövetkezeti tagok részjegyeik értékét a tartalékalap javára elvesztik: semmisnek volt nyilvánitandó, mert az alapszabályoknak oly intézkedése, mely a kereskedelmi törvény 237. §-ával szemben a kivált tagok által igényelhető összeget a kiválás évéről szóló zárszámadás szerint reájuk eső üzletrésznél kisebbre szoritja, mint tör-

vénybe ütköző, hatálytalan. (C. 1369/1894. D. 72., 55.)

Semmis azon közgyülési határozat, amely szerint a kizárt szövetkezeti tagok részjegyeik értékét a tartalékalap javára elvesztik, mert az alapszabályoknak oly intézkedése, mely a kereskedelmi törvény 237. §-ával szemben a kivált tagok által igényelhető összeget a kiválás övéről szóló zárszámadás szerint reájuk eső üzletrésznél kisebbre szoritja, mint a törvénybe ütköző, hatálytalan. (C. 3550/1895. Ü. L. 12., 45.)

A szövetkezetből kilépett tag csakis az elmult évi zárszámadás szerint reá eső üzletrész kifizetését követelhetvén, a szövetkezet feloszlásának évében történt felmondás alapján üzletrészének kifizetését már nem követelheti. (C. 481/1902. D. 91., 56.)

Az utóbb történt felmondással a szövetkezetből való kilépés iránti előbbeni felmondás hatályát vesztvén, ha az utóbbi felmondás évében a felszámolás elhatároztatott, az üzletrész nem követelhető a kilépés évéről szóló zárszámadás eredményének megfelelőleg, hanem csak a kereskedelmi törvény 252. §-a szerint. (C. 1520/1900. D. 88., 201.)

A kereskedelmi törvény 237. §-a szerint a kivált szövetkezeti tagnak feltétlenül igénye van a kiválás évéről szóló zárszámadás szerint reá eső üzletrészhez és ez üzletrész kifizetését a korlátolt felelősséggel alakult szövetkezet tagjai a 254. §-ban meghatározott elévülési idő lejártával követelhetik, ha addig a társaság feloszlása el nem határoztatott. (C. 1181/1903. D. 95., 180.)

Az alapszabályok 9. §-ának a kivált tagot illető üzletrész mikénti visszafizetésére vonatkozó rendelkezései ellentétben állanak a kereskedelmi törvény 237. §-ának ugyancsak feltétlen hatályu azon rendelkezésével szemben, hogy a korlátolt felelősséggel alakult szövetkezet tagjai a kiválás évéről szóló zárszámadás szerint reájuk eső üzletrész kifizetését az elévülési idő lejártával követelhetik, eszerint az alapszabályok ellenkező határozatai érvénynyel és kötelező erővel szintén egyáltalában nem birhatnak. (C. 481/1902. D. 60., 303. — *Azonos* 894/1892. D. 60., 313. és C. 613/1897. D. 79., 168.)

A kereskedelmi törvény 237. §-ának föltétlen hatályu azon rendelkezésével szemben, hogy a korlátlan felelősséggel alakult szövetkezet tagjai a kiválás évéről szóló zárszámadás szerint reájuk eső üzletrész kifizetését az elévülési idő lejártával követelhetik, az alapszabály ellenkező határozatai érvénynyel és kötelező erővel szintén egyáltalában nem birhatnak. — A kereskedelmi törvény 237. §-ának az a határozata, hogy a fölmondott üzletrész visszafizetése az elévülési idő lejártával csak abban az esetben követelhető, ha addig a társaság feloszlása el nem határoztatott, a társaság hitelezőinek érdekeit védő törvényes intézkedés lévén, ezen határozattal szemben a szövetkezet e tagja között létrejött és azzal ellenkező kölcsönös megállapodás sem vehető figyelembe. (C. 481/1902. D. 91., 86.)

A kereskedelmi törvény 237. §-ának az a határozata, hogy a felmondott üzletrész visszafizetése az elévülési idő lejártával csak abban az esetben követelhető, ha addig a társaság feloszlása el nem határoztatott, a társaság hitelezőinek érdekeit védő törvényes intézkedés lévén, ezen határozattal szemben az azzal ellenkező kölcsönös megállapodás figyelembe nem vehető. (C. 706/1900. G. C. 3., 120.)

A kereskedelmi törvény 254. §-a második bekezdésének az a rendelkezése, hogy a szövetkezeti tagok elleni keresetek elévülése attól a naptól számittatik, melyben az egyes tagok kilépése vagy kizáratása a szövetkezetnél vezetendő jegyzékbe bevezettetett, csak a szövetkezet tagjai ellen a társaságot terhelő igények alapján támasztható keresetre vonatkozik, de nem vonatkozik a kereskedelmi törvény 237. §-ában szabályozott arra az esetre, amikor a kivált szövetkezeti tag a kiválás évéről szóló zárszámadás szerint reája eső üzletrészét követeli a szövetkezettől és amely esetben a most fölhivott törvényszakasz szerint a korlátolt felelősséggel alakult szövetkezet tagjai üzletrészeik kifizetését a kereskedelmi törvény 254. §-ában meghatározott elévülési idő lejártával, tehát amennyiben a kilépés időpontja az alapszabályokban meg nem állapittatott, a kereskedelmi törvény 235. §. és 237. §-ai szerint az üzleti év befejeztétől számitott egy év elteltével követelhetik. (C. 1223/1905. D. 101., 330. K. J. 4., 16. — A IV-ik polgári tanács 24. számu elvi megállapodása.)

A kereskedelmi törvény 237. §-ában a felmondott üzletrész kifizetésére megállapitott határidő nem a szövetkezetből kilépett tag kilépésének közzé tételétől, hanem a vonatkozó zárszámadásnak a közgyülés által történt jóváhagyásától számitandó. (C. 1457. 1905. K. J. 4., 2?8.)

Ha a felmondott üzletrész esedékessé válta előtt a szövetkezet felszámolása kimondatott, a felmondó tag vagyoni illetősége a többi tagokéval egyenlő módon állapittatik meg. (C. 985/1903. P. T. 48., 24.)

A szövetkezetből kivált tag üzletrészének esedékessége után elhatározott felszámolásnak a kereskedelmi törvény 237. §-ának 2. bekezdése értelmében ezen esedékesség megszüntetését előidéző visszaható ereje nincs; a felszámolás elhatározása csak az esetben odázhatja el az üzletrésznek és egyéb járandóságoknak kifizetését, ha az elhatározás az elévülési idő lejárta, vagyis a követelés esedékessége előtt történt. (C. 1273/1903. D. 94., 129. C. 91/1879. D. 22., 34. C. 763/1902. Ü. L. 20., 14. C. 677/1902. J. 22., 16.)

———

Ha a szövetkezet kebelében megalakult évtársulat időtartamának zárhatárideje beleesik a kereskedelmi törvény 237. §-ában emlitett azon egy évbe, amelynek elteltével követelheti csak a kivált tag a reá eső üzletrészt, akkor ezen egy év eltelte előtt különös megállapitás esetében sem számithatók be a befizetett üzletrészek a szövetkezet által a tagnak adott kölcsönösszegbe. (C. 7948/1903. K. J. 2., 25.)

———

Az üzletrészekre nem szövetkezeti tag által teljesitett befizetések nem követelhetők általa vissza azon a jogalapon, hogy ő azokat mint takarékbetéteket fizette be. (C. 1114/1903. M. D. 9., 305.)

238. §. Amennyiben az alapszabályok másként nem intézkednek, a szövetkezeti tag egyes vagy minden üzletrészét s az ezekkel járó tagsági jogokat, az igazgatóságnál történt bejelentés mellett, másra átruházhatja.

Az átruházónak a 236. §-ban megállapitott felelőssége azonban érintetlen marad, ha az átvevő kötelezettségének eleget tenni nem képes.

A kereskedelmi törvény 238. §-a első bekezdésének az a rendelkezése, hogy a szövetkezeti tag részjegyeit másra átruházhatja, csak abban az esetben nem alkalmazható, ha a részjegyek átruházása az alapszabályok világos és félre nem érthető rendelkezése által teljesen ki van zárva, vagy az igazgatóságának jóváhagyásától van függővé téve. (C. 205/1901. D. 88., 281. C. 57/1902. P. T. 45., 21.)

A szövetkezeti alapszabályok azon intézkedésének, amelylyel az üzletrészek átruházását korlátozzák vagy föltételekhez kötik, az az értelme, hogy a működésben levő szövetkezetre nézve nem lehet közömbös, hogy kik a tagjai; amiből következik, hogy ez a rendelkezés csak arra az időre vonatkozik, mig a szövetkezet fennáll és a szövetkezeti czélok elérésére működik. Ha azonban a szövetkezet feloszlása kimondatott, ezzel megszünt a szövetkezeti czélok érdekében tevékenységet kifejteni s erre tagjainak közreműködését igénybe venni, s igy a tagoknak a felszámolás kimondása után a szövetkezettel szemben csupán követelésük van, ezt a követelést pedig ép ugy átruházhatják harmadik személyekre, mint bármely más követelést, mert általa nem lép a szövetkezetbe uj tag, hanem csak a hitelező személyében áll be változás.— Ha a felszámolás már kimondatott, ugy a szövetkezeti tagnak vagy ennek jogutódának, felmondás daczára, nincs igénye a kiválás évéről szóló zárszámadás szerint reá eső üzletrészhez, hanem a felszámolás befejezéséig mit sem követelhet, ép ugy, mintha fel sem mondott volna. (C. 981/1903. D. 95., 109. P. T. 48., 24.)

A részjegy átruházása esetében a szövetkezet nem tagadhatja meg az üzletrész kifizetését azon az alapon, hogy az átruházott részjegyek visszaadása vagy birói megsemmisitése nélkül fizetni nem köteles. (C. 613. 1897. D. 79., 168.)

239. §. A jelen törvény 95. és 96. §§-ainak a magánhitelezőkre s a beszámitásra vonatkozó intézkedései a szövetkezetekre is alkalmazást nyernek.

A magánhitelező, ki a szövetkezeti tag magánvagyonára sikertelenül vezetett végrehajtás után adósának a társaság feloszlása esetére jutandó illetményét veszi végrehajtás alá, kielégitése végett, előleges felmondás után, a társasági tag kiválását követelheti, tekintet nélkül arra, hogy a társaság határozott vagy határozatlan időre alakult.

A felmondásnak az üzleti év letelte előtt legalább négy héttel kell történnie.

☞ Ha a szövetkezet kebelében megalakult évtársulat időtartamának zárhatárideje beleesik a kereskedelmi törvény 237. §-ában emlitett azon egy évbe, amelynek elteltével követelheti csak a kivált tag a ráeső üzletrészt, akkor ezen egy év eltelte előtt különös megállapodás esetében sem számithatók be a befizetett üzletrészek a szövetkezet által a tagnak adott kölcsönösszegbe. (C. 7948/1903. M. D. 9., 308.)

A szövetkezeti tag a szövetkezettel szemben fennálló üzletrészi tartozás ellenében a szövetkezettől neki járó saját követelését be nem számithatja. (C. 370/1903. 1388/1903. M. D. 9., 307. G. D. 4., 534.)

Szövetkezeti tagsági üzletrész végrehajtás tárgyát nem képezheti, mert a hitelezőt csupán a kereskedelmi törvény 239. §-ában foglalt jog illeti meg. (C. 459/1892. D. 67., 45.)

A szövetkezeti üzletrészt az üzletrész, tulajdonosának hitelezője le nem foglalhatja és azt a végrehajtató a végrehajtási törvény 128. §-a értelmében magára át nem ruházhatja, hanem csupán a társaság feloszlásának esetére az adósnak jutandó illetményét veheti végrehajtás alá. (C. 242/1902. M. D. 9., 307.)

III. FEJEZET.

Közgyűlés, igazgatóság és felügyelő-bizottság.[1])

240. §. A 176—181. §-oknak részvénytársaságok közgyűléseire vonatkozó határozatai a szövetkezetekre olykép nyernek alkalmazást : hogy az egyes részvényesek számára biztositott jogokat az egyes szövetkezeti tagok, a részvényesek összeségének fentartottakat pedig a szövetkezeti tagok összesége gyakorolja.

Az üzletrészek 1/10 részének birtokosai a közgyülés összehivására a kereskedelmi törvény 178. §-ának megfelelően az ok és czél megjelölésével szintén bármikor követelhetik. (B. T. 3119/1904. D. 96., 64.)

Birói gyakorlatunk joghasonszerüségénél fogva szövetkezetekre is alkalmazza a kereskedelmi törvény X. czimében a részvénytársaságokra előirt jogszabályokat; ezek szerint pedig ezen törvény 174. §-a értelmében minden egyes részvényest, szövetkezeteknél minden egyes tagot kereseti jog illet meg, a közgyülési határozat ellen. (C. 558/1901. D. 89., 175. C. 772 1879. D. 24., 82. C. 634/1889. D. 53., 61. C. 1134/1894. Ü. L. 11., 42. C. 5228/1894. Ü. L. 11., 24. C. 1369/1895. D. 62., 55. C. 3350/1895. Ü. L. 12., 45. C. 1564. 1894. J. 94., 82. C. 138/1889.)

Habár a szövetkezet alapitói nem kötelesek tervezetet kibocsátani, mégis ha azt kibocsátják, az teljes joghatálylyal bir és a tervezetben foglalt intézkedések nem többségi határozattal, hanem csak minden egyes tag hozzájárulásával változtathatók meg. (C. 1312/1906. K. J. 4., 63.)

A szövetkezetből kizárt tagot oly esetben, mikor a megtámadott közgyülési határozat a fennállott szövetkezeti viszonyból származtatott jogait érinti, a kizárás nem akadályozhatja őt megillető ama jog gyakorlatában, melynél fogva a törvénybe vagy alapszabályba ütköző határozatot megtámadhatja. A szövetkezetnek még a közgyülés előtt kizárt tagja a közgyülési határozat megsemmisitésére kereseti joggal nem bir. (C. 989/1896. G. C. 1., 76.)

A szövetkezet közgyülése által az elnöknek nem a tényeknek megfelelő módon tett jelentése következtében hozott határozat a jelenvolt tagok által is sikeresen megtámadható, még ha maguk hozzájárultak is a megtámadott határozathoz. (C. 603/1899. G. C. 2., 62.)

Az, aki nem irásbeli nyilatkozat alapján lépett valamely szövetkezetbe, ha fel is vétetett a tagok névjegyzékébe, nincs jogositva a közgyülési határozatot megtámadni. (C. 1367/1904. K. J. 3., 63.)

Az alakuló közgyülésen részt vehet, s az ott hozott határozatot megtámadhatja már az is, kinek a belépési nyilatkozata az alapitók vagy az alakuló közgyülés által vissza nem utasittatott, ha a belépéskor az alakulási költségekre követelt összeget be nem fizette is. A megtámadás joga az alapitót pusztán ezen a czimen nem illeti meg. (C. 558/1901 D. 89., 175.)

A szövetkezetnek részvénytársasággá való átalakulása, mint a szövetkezet és annak tagjai közt létrejött alapszerződés megváltoztatása nem tartozik a közgyülés hatáskörébe, amiért is a közgyülésen a jelen volt szövetkezeti tagok által a közgyülés hatáskörének tullépésével egyhangulag elhatározott átalakulás és ennek folytán a megalakult részvénytársaság által alkotott uj alapszabályok azon szövetkezeti tagokra, akik a közgyülésen jelen nem voltak s az ott hozott határozatokhoz hozzá nem járultak, nem kötelező. (C. 877/1904. D. 96., 85.)

A szövetkezet alapszabályaiban megállapitott időtartamát közgyülési határozattal meghosszabbitani nem lehet. (C. 1312/1906. K. J. 4., 63.)

Az alapszabályok módositása feletti határozathozatal kizárólag a közgyülés hatáskörébe tartozván, erre az igazgatóság, mely a közgyülés felhatalmazása esetén is csupán lényegtelen szerkezeti módositások tárgyában intézkedhetik, törvényszerüen egyáltalán fel nem hatalmazható. A közgyülés által elfogadott és megállapitott kellő alapszabályok hiányában pedig a szövetkezet czége be nem jegyezhető. ((K. T. 227. §. — C. 1468/1904. M. D. 9., 309.)

A szövetkezeti alapszabályok oly módositása, hogy rendkivüli közgyülés egybehivását legalább harmincz tag bármikor követelheti, ellenkezik a törvénynyel, mert a szövetkezet tagjainak törvényes joguk az, hogy az üzletrészek egy tizedét képviselő tagok rendkivüli

[1]) Lásd a magyar földhitelintézetre vonatkozó eltérő rendelkezéseket az 1876 : XXI. t.-czikk 1—6. §-aiban.

közgyülés összehivását az ok és czél kijelölése mellett bármikor követelhessék. (C. 3119/1904. M. D. 9., 309.)

A szövetkezet közgyülése, amelynek előre megjelölt tárgyát az igazgatók választása képezte, törvényes hatáskörében jár el, ha ezeket az igazgatókat megválasztja annak daczára, hogy a régi igazgatók elmozditása sem előbb, sem akkor ki nem mondatott. (C. 942/1891. M. D. 9., 309.)

Szövetkezet közgyülési határozatának megsemmisitése kimondatott, mert a nyereséget alapszabály ellenére fel nem osztotta, hanem a jövő évi nyereségszámlára irta. (C. 642/1894. M. D. 9., 310.)

Az évi nyereségnek az alapszabályszerü levonások után fennmaradó része egész összegében lévén felosztandó, a szövetkezet tagjai között a szövetkezet közgyülésének azon határozata, amely az évi nyereség egy részét a jövő év üzleti számlájára rendeli átvinni, megsemmisitendő. (C. 1312/1906. K. J. 4., 63.)

A kereskedelmi törvény 231. §-ának 2. bekezdésével szemben, melynek értelmében a korlátolt felelősséggel alakult szövetkezet tagjai, ha csak a társaság alapszabályai másként nem rendelkeznek, csak lekötött üzletrészeik erejéig felelősek és az alapszabályok azon pontjával szemben, mely szerint a szövetkezet tagjai befizetett és lekötött üzletrészek erejéig felelősek, egyéb vagyonukkal nem, a közgyülés nincs jogositva az alapszabályokban nem foglalt kötelezettséget a társasági tagokra róni. (C. 805/1901. D. 89., 239.)

Ha a közgyülési meghivóban, illetve a hirlappéldányban utalás van arra, hogy a mérleg és az igazgatósági jelentés 8 nappal a közgyülés megtartása előtt naponként a szövetkezet helyiségében megtekinthető, az igazgatósági jelentés pedig a szövetkezeti tagok számában és az üzletrészek változásaiban előforduló adatokat tartalmazza, ugy az a körülmény, hogy a kereskedelmi törvény 243. §-ában előirt adatok a hirdetménybe fel nem vétettek, a közgyülésen hozott határozatok megsemmisitésének indokául nem szolgálhat. — A szövetkezeti alapszabályok azon intézkedésének, hogy a tiszta nyereség mindaddig a tartalékalaphoz csatoltatik, mig az egy bizonyos összegre nem növekedett s azután a tiszta nyereségnek mikénti felosztásáról az igazgatóság és felügyelőbizottság javaslata alapján az évi rendes közgyülés intézkedik, nem adható oly értelem, hogy az esetben, ha a tartalékalap a megállapitott összeget elérte, a közgyülés a nyereségből még a tartalékalapra is fordithasson, hanem köteles azt a tagok közt felosztani. (C. 962/1904. D. 99., 39. K. J. 3., 16.)

A felszámolók jelentése tárgyában hozott közgyülési határozat azért volt megsemmisitendő, mert ezen a felszámolási eljárásban a mérleget helyettesitő jelentés a mérleg közzétételére meghatározott módon a kereskedelmi törvény 250. §., illetve 206. §-nak rendelkezései ellenére közzétéve nem lett. — A felszámolók tiszteletdijára vonatkozó határozat is megsemmisitendő. Ugyanis a felszámolók ezen határozat hozatalánál nemcsak mint szövetkezeti tagok, hanem működésük fejében dijazást követelő félként is érdekelvék, ebből folyólag az erre vonatkozó inditvány feletti határozathoz saját szavazatukkal hozzá nem járulhatnak, mivel ezáltal saját ténykedésük felett is szavaznak, ami pedig, habár e tekintetben a kereskedelmi törvényben tiltó rendelkezés nem is foglaltatik, e törvény 1. §-a értelmében alkalmazandó azon általános jogszabályból kifolyólag, hogy senki saját ügye birója nem lehet, helyet nem foghat mert ebből folyólag miután a közgyülési jegyzőkönyv tartalma szerint ezen inditványt elfogadó 147 szavazat közt B. Gy. és H. S. felszámolóknak 108 szavazata is benfoglaltatik, ezek pedig mint érvénytelenek levonatván, az inditvány elfogadás mellett csak 34 érvényes szavazat jöhet számitásba és igy mivel ez inditvány ellen 49 érvényes szavazat adatott le, ez inditvány 10 szavazattöbbséggel elutasitottnak jelentkezik. (C. 815/1906.)

A szövetkezeti közgyülés összehivása tárgyában kibocsájtott meghivónak egyik lapban csekély késedelemre történt közzététele nem szolgálhat a közgyülésen hozott határozatok megsemmisitésének okául, oly esetben, amidőn az alapszabályok értelmében a meghivó több lapban teendő közzé s a többi lapokban ez kellő időben történt s amidőn, bár ez az alapszabályokban előirva sincs, a szövetkezeti tagok külön is meghivattak s ők ezen a közgyülésen határozatképes számban jelentek meg. (B. T. 1832/1905. D. 98., 260.)

A szövetkezeti tagokat, ha a közgyülési határozatot a törvénynyel vagy az alapszabályokkal ellenkezőnek találják, a kérdéses közgyülési határozattal szemben a kereseti jog megilleti ugyan, de nem élhetnek egyszersmind a czégbiróságnak a hozzá beterjesztett közgyülési határozatok tárgyában perenkivüli uton kelt végzése ellen a felfolyamodás jogorvoslatával is. (B. T. 2435. 1905. D. 98., 832.)

A szövetkezet üzletkezelésének megvizsgálása nemcsak perenkivüli eljárás során, hanem mint bizonyiték, egy más irányu peres eljárás folyamán is elrendelhető, de csak ugyanazok kérelmére és ugyanoly fel-

tételek mellett, mint akik és amily feltételek mellett azt perenkivüli uton kérhetnék. (C. 1297/1903. M. D. 9., 311. G. D. 4., 535.)

A szövetkezeti tag nemcsak a kereskedelmi törvény 174. §-án alapuló, hanem más jogalapu önálló keresetben is érvényesitheti a törvénybe vagy az alapszabályokba ütköző közgyülési határozatban foglalt rendelkezések hatálytalanságát s érvénytelenségét. (C. 1564/1893. J. 94., 82. és 72/1894.)

Külön megállapodás hiányában a szövetkezet közgyülési jegyzőkönyvének vezetésére felkért szövetkezeti tag dijazást nem igényelhet. (C. 270/1892. M. D. 9., 309.)

241. §. A társaság képviseletére, az igazgatóság választására, jogaira és kötelességeire nézve szövetkezeteknél is a jelen törvény 182—193. és 197. §-aiban foglalt határozatok nyernek alkalmazást.[1]

A szövetkezetek igazgatóságon és felügyelő-bizottságon kivül ezeknek felelősségét nem csökkentő még más közegeket: tehát választmányt is állíthatnak fel. (B. T. 1987/1900. D. 90., 151.)

Az alapszabályokban érvényesen megállapitható, hogy az igazgatóság tagjai csak az alapitó tagok közül választhatók. (B. T. 1673/1899. D. 84., 334.)

Szövetkezeteknél is az alapitók nevezhetik ki az első igazgatóságot. (B. T. 2882/1904. M. D. 9., 311.)

A szövetkezet igazgatóságának tagjait a törvény által ezen minőségükhöz kötött jogok és kötelezettségek már megválasztásuk időpontjától fogva megilletik és illetően terhelik, ezeknek kezdete azonban az igazgatói minőségnek a czégjegyzékben való kitüntetésétől feltételezve nincs. (C. 1134/1903. M. D. 9., 311. G. D. 4., 539.)

A szövetkezet igazgatója, akit az alapszabályok előlegek folyósitására és utalványozására feljogositanak, ezen hatásköréből kifolyólag jogositva van arra is, hogy az előleg visszafizetésének feltételeit megállapithassa. (C. 1669/1893. M. D. 9., 54. G. D. 4., 541.)

A szövetkezet vezérigazgatója olyan kereskedelmi meghatalmazott, aki különös felhatalmazás nélkül is a szövetkezet nevében árukat megrendelni és átvenni jogosult és akinek ebbeli tényei által harmadik személyek irányában kötelezve a szövetkezet van. (C. 1111/1892. és C. 250/1902. M. D. 9., 54. G. D. 4., 241.)

Szövetkezettel harmadik személyek ügyletet érvényesen csak ugy köthetnek, ha a szövetkezet nevében az jár el, ki a szövetkezet meghatalmazottjának tekintendő a fenforgó körülményeknél fogva, vagy aki mint az eljárásra jogositott az alapszabályokban kijelölve és a maga utján közhirré téve van. (C. G. 605/1898.)

Habár a szövetkezetet illető kézbesitések érvényességére elegendő, ha azok az igazgatóság valamelyik tagjának kezéhez történtek, azonban a szövetkezet csak az alapszabályokban megállapitott formaszerüségek megtartása, tehát alapszabályszerü czégjegyzés mellett tehet irásban kötelező nyilatkozatot és igy köthet birói egyezséget is. Nem érvényes tehát az oly birói egyezség, melyet a fogyasztási szövetkezet nevében csak az igazgató irt alá, ha ennek a szövetkezettől alapszabályszerü czégjegyzéssel kiállitott meghatalmazása nem volt. (C. 7. 1907. K. J. 4., 298.)

A szövetkezet vezérigazgatója a szövetkezet igazgatóságának meghatalmazása nélkül a szövetkezet képviseletére és pereinek vitelére nincs jogositva. (C. 1465/1890. M. D. 9., 311. G. D. 4., 540.)

A szövetkezet igazgatósági és felügyelőbizottsági tagjai, akik rendes könyveket nem vezettek és a könyvek vezetését minden ellenőrzés nélkül a könyvelőre bizták, mérleget nem készitettek, az árukat az elárusitónak elismervény nélkül adták át és türték, hogy ez árukat hitelbe eladott anélkül, hogy jótállót és irásbeli okmányt követelt volna, sőt hogy a nyujtott áruhitelről még csak rendszeres jegyzéket is vezetett volna, és e mulasztásokkal tették lehetővé, hogy a könyvelő hosszabb időközben tetemes összeget sikkaszthatott, az elsikkasztott összeg erejéig a szövetkezet hitelezőinek és betevőinek kártéritéssel tartozik és kártéritési kötelezettség terheli őket a csődnyitás által okozott költség és kiadás összege erejéig is azért, mert a csődnyitás a könyvelő által elkövetett sikkasztás következtében vált elkerülhetetlenné. (C. 747.) 1903. M. D. 9., 313. G. D. 4., 544.

A szövetkezeti tag kereseti joggal bir az igazgatóság tagjai ellen az abból származott kárának megtéritése iránt, hogy az igazgatóság a szövetkezeti könyvelő tudatlansága és szakavatatlansága folytán helytelenül készitett mérlegek alapján az előbbeni évcsoportbeli tagoknak nagyobb osztalékot fizettetett ki üzletrészekre és utóbb az ennek folytán előállott veszteségek fedezetére a későbbi évcsoportbeli szövetkezeti tagok üzletrészeiből a megfelelő összeget levonta. A perrel eziránt fellépő szövetkezeti tag jogositva van

---

[1]) V. ö. 1876 : XXI. t.-cz. 4. §-ával.

keresetét az igazgatóságnak nem valamennyi, hanem csak az általa kiválasztandó némely vagy bármely tagja ellen inditani. Az intézeti közeg ilyen helytelen működése esetén az igazgatósági tagok kötelessége — a kártérités alul szabadulandók — igazolni, hogy a szövetkezeti közegnek szabálytalan és megkárositó eljárásáról kellő gondosság mellett sem nyerhettek tudomást. (C. 201/1904. D. 93., 87. K. J. 2., 410.)

A közgyülési határozat alapján, amely a törvényszék, által megsemmisittetett, kifizetett jutalomdijak tekintetében az igazgatóság felelőssége megállapitandó — mert ez a nevezettek törvény- és alapszabályellenes eljárásnak okszerü következménye, — amennyiben a közgyülésnek erre vonatkozó határozata megsemmisittetvén, elesik az az alap, melyen ezek az összegek kifizettettek. (B. T. 3166/1904. D. 96., 304.)

A szövetkezet igazgatósága számára az alapszabályok értelmében megszavazott dijazási jutalék nem az igazgatóságot annak összességében, hanem annak egyes tagjait egyénenként illetvén meg, a szövetkezet felelős az egyes tagra eső részjutalékért. Az igazgatóság tagja megfelelő részjutalékra igényt tarthat abban az esetben is, ha az üzleti év letelte előtt válik ki az igazgatóságból. (C. 1141., 1486/1902. M. D. 9., 312.)

Ha a szövetkezeti igazgatóság tagjainak dijazása tekintetében az alapszabályok sem nem intézkednek, sem annak megállapitását kifejezetten az igazgatóságra nem bizzák, akkor a dijazás megállapitása a közgyülést illeti. Az igazgatóságnak a dijazás és az utiköltség megállapitását tárgyazó intézkedése nem tekinthető jóváhagyottnak az olyan közgyülési határozat által, mely a mérleget tudomásul veszi, ha ebben a dijazás és költség e czimen fölvéve nincs. A szövetkezet igazgatósága a székhelyén kivül lakó igazgatósági tagoknak az igazgató ági ülésekre való utazása alkalmával fölmerült kiadásaiknak, mint a szövetkezet ügyeinek vezetésével járó költségeknek megállapitására jogosult. A közgyülés jóváhagyásának hiányában az a kérdés, hogy az igazgatóság ezen költséget a tényleges kiadások és a szükségletnek megfelelő összegben állapitotta-e meg, felülbirálás tárgyát képezheti. (C. 1592. 1905. H. D. 1., 117.)

A szövetkezet igazgatósága, ha az alapszabályok másképen nem rendelkeznek, jogositva van ugyan az egyes igazgatósági tagok számára az igazgatósági ülési részvételi dijat megállapitani; de ha a megállapitott dijat a közgyülés kifejezetten jóvá nem hagyta, ez a dij biróság előtt felülbirálás tárgyát képezheti. (C. 1556/1905. H. D. 1., 53.)

A gazdák és iparosok ált. hitelszövetkezetének ügyeire vonatkozó határozatok.

A szövetkezeti alapszabályok ama rendelkezéséből, hogy a szövetkezet vezetői közül az árucsarnok jövedelmei azokat illetik, akik az áruk értékeért anyagi felelősséget vállaltak, kétségtelen, hogy pusztán az alapszabályoknál fogva és a felelősségnek kifejezett és külön elvállalása nélkül az árucsarnok vezetői az árucsarnok részére a központból hitelezett áruk vételáráért nem felelősek. (C. 772/1899. M. D. 9., 295.)

A szövetkezetnek a vidéken felállitott árucsarnok részére megrendelt s átvett áruk vételára iránti kötelezettség a vidéki bizottság tagjait feltétlenül terheli. (C. 952/1896. M. D. 9., 295.)

A gazdák és iparosok szövetkezete kártéritést követelhet a vidéki bizottságok tagjaitól, az ezek által választott elnök s pénztárnok által elsikkasztott összegekért. (C. 937. 1897. M. D. 9., 295.)

A szövetkezet pénztárosa által be nem szolgáltatott összegekért a bizottsági tagok is másodsorban felelősek. (C. 599/1903. M. D. 9., 295.)

242. §. Az igazgatóság minden évnegyed végén a be- és kilépett tagokat, a felmondott üzletrészek számát a törvényszéknél bejelenteni, és minden év január havában a tagoknak betürendes névjegyzékét, az üzletrészek kitüntetése mellett, bemutatni tartozik.

A kereskedelmi törvény 242. §-a előirja ugyan a szövetkezet igazgatóságának azt a kötelezettségét, hogy minden évnegyed végén a be- és kilépett tagokat, a felmondott üzletrészek számát a törvényszéknél bejelentse s a betüsoros névjegyzék is az előirt időben bemutatandó, de miután a törvény nem rendelkezik akként, hogy ennek a bejelentésnek annál a törvényszéknél is meg kell történnie, melynek kerületében fiókteleppel bir és miután a kereskedelmi törvény 229. §-a értelmében annak a törvényszéknek, melynek kerületében a szövetkezet fiókteleppel bir, csak a társasági alapszabályok mutatandók be: nem lehet kétség az iránt, hogy a szóban forgó bejelentések törvényszéknél nem eszközlendők. (Kolozsvári T. 3372/1906.)

A szövetkezetbe uj tagként való belépésnek valamint abból való kiválásnak a szövetkezet felszámolásának elhatározása után már helye nem lévén, s a szövetkezet hitelezői irányában azok tartoznak felelősséggel, akik a felszámolás elhatározása idejében a szövetkezet tagjai voltak, nyilvánvaló, hogy a 242.

§-nak rendelkezései a szövetkezet felszámolása alatt alkalmazást nem nyerhetnek. (C. 405/1895.)

A kereskedelmi törvénynek a belföldi szövetkezetekre vonatkozó 242. §. rendelkezése külföldi szövetkezetek irányában nem alkalmazható, tekintve, hogy a kereskedelmi törvénynek a külföldi részvénytársaságokról és szövetkezetekről rendelkező 212—217., 218—222. és 230. §-ai a 242. §-ban körülirt kimutatások és tagnévjegyzékek bemutatását nem rendelik, más, mint a törvényben tüzetesen meghatározott kötelezettségekre pedig azoknak belföldi képviselőségei nem szorithatók. (B. T. 1902/1892. D. 61., 357. *Ellenkező:* B. T. 5873/1890. D. 56., 134.)

243. §. Az igazgatóság a társasági könyvek rendes vezetéséről gondoskodni s a felügyelő-bizottság által megvizsgált mérleget, a közgyülést nyolcz nappal megelőzőleg, közzétenni tartozik.

Ezen közzétételben különösen a zárszámadás idejekor létező szövetkezeti tagok száma, továbbá az illető üzleti év folyamában be- és kilépett tagok, nemkülönben a betett, felmondott és visszafizetett üzleti részek száma kiteendő.

Ezenfelül az igazgatóság a közgyülésileg jóváhagyott mérleg egy eredeti példányát az illetékes törvényszéknek haladéktalanul bemutatni tartozik. A bemutatott mérleg mindenki által megtekinthető.

A szövetkezet üzletvezetőjének számadásában kereskedelmi szokás szerint előleges kikötés nélkül is számitható porladási százalék. (C. 771/1905. K. J. 3., 405.)

Ha a közgyülési meghivóban, illetve a hirlappéldányban utalás van arra, hogy a mérleg és az igazgatósági jelentés 8 nappal a közgyülés megtartása előtt naponkint a szövetkezet helyiségében megtekinthető, az igazgatósági jelentés pedig a szövetkezeti tagok számában és az üzletrészek változásában előforduló adatokat tartalmazza, ugy az a körülmény, hogy a kereskedelmi törvény 243. §-ában előirt adatok a hirdetménybe fel nem vétettek, a közgyülésen hozott határozatok megsemmisitésének indokául nem szolgálhat. (B. T. 962/1904.)

244. §. A felügyelő-bizottságot illetőleg szövetkezeteknél is a jelen törvény 194—196. §-aiban foglalt határozatok nyernek alkalmazást.[1])

245. §. A közgyülés elé terjesztett évi mérleg helyes felállitásáért az igazgatóság és felügyelő-bizottság tagjai egyetemlegesen felelősek.

246. §. A jelen törvény 218—222. §-ai a szövetkezetekre is alkalmazást nyernek.

A törvényszék abban az esetben, ha a kereskedelmi törvény 218., 219. és 221. §-ai alá eső cselekmény vagy mulasztás bármi uton hivatalos tudomására jut, ezek tekintetében hivatalból lévén köteles eljárni, az a körülmény, hogy ilyen cselekvény és mulasztások miatt a megtorló eljárás egyes szövetkezeti tagok feljelentése következtében tétetett folyamatba, a feljelentők részére az e tárgyban hozott határozat tekintetében fellebbviteli jogosultságot meg nem állapit. (B. T. 3166/1904. D. 96., 304.)

A belföldi szövetkezet igazgatósága pénzbirságban marasztaltatott el azért, mert a kereskedelmi törvény 242. §-ában előirt jegyzék bemutatási kötelezettségének meg nem felelt. (B. T. 2762/1892. K. J. I. 29.)

IV. FEJEZET.

A szövetkezet feloszlása.

247. §. A szövetkezet feloszlik:

1. azon idő elteltével, melyre a társaság keletkezett;
2. közgyülési határozat folytán;
3. egyesülés által;
4. csődnyitás következtében;
5. törvényszéki határozat folytán.

A tartamnak közgyülési határozattal meghosszabbitására nézve l. a 201. §-nál közölt határozatokat.

A szövetkezetnek részvénytársasággá történt átalakulása csak azokra a tagokra kötelező, akik ahhoz kifejezetten hozzájárultak. (C. 701/1904. M. D. 9., 315.)

Azon szövetkezeti tagra, aki a szövetkezetnek azon közgyülésén, melyen az részvénytársasággá átalakult, részt nem vett és igy szavazatával az alapszerződésnek ily módon való megváltoztatásához hozzá nem járult, sem pedig a szövetkezetnek részvénytársasággá való átalakulásához kifejezetten hozzá nem járult, a szövetkezet többi tagjai által közgyülésen hozott határozat által akarata ellenére nem kötelezhető arra, hogy

---

1) V. ö. 1876 : XXI. t.-czikk 2., 3. és 6. §-aival.

az ekként átalakult részvénytársaság részvényese legyen, amiből pedig önként folyik, hogy ezt a szövetkezeti tagot a kifejezett hozzájárulása nélkül alakult ezen részvénytársasággal szemben kötelezettség nem terheli. (C. 877/1904. M. D. 9., 315.)

248. §. Ha a szövetkezet működését a 223. §-ban megjelöltektől elütő czélokra terjeszti ki, kártéritésre való igény nélkül biróilag feloszlatható.

A feloszlatás bármely érdekelt fél vagy a közigazgatási hatóság megkeresésére, a kereskedelmi czégjegyzékbe bevezetés mellett, azon törvényszék által rendeltetik el, melynél a szövetkezet be van jegyezve.

A kereskedelmi törvény 248. §-a szerinti eljárásnak csak jogérvényes czégbejegyzés esetében van helye. (C. 1468/1904. M. D. 9., 317.)

Csak szövetkezeti tagok, nem pedig harmadik személyek, akiket semmi felelősség nem terhel, tekinthetők érdekelt feleknek. Csakis és egyedül magának a szövetkezetnek mint olyannak, a közgyülésen elhatározott vagy utólag jóváhagyott vagy egyébként magáévá tett oly cselekménye képezheti a 248. §. tárgyát, mely a szövetkezet működését a törvénytől (223. §.) elütő czélokra terjeszti ki, de a szövetkezet igazgatóságának nem a közgyülés határozatán vagy utólagos nyilt vagy hallgatólagos jóváhagyásán alapuló ily tevékenysége egymagában még nem vonhatja maga után a szövetkezetnek biról feloszlatását. (C. 66/1892. D. 60., 290.)

Szövetkezetnek biról határozattal való feloszlatása a kereskedelmi törvény 223. §-ában megjelöltektől elütő czélokra való kiterjeszkedés miatt csakis az esetben következhetik be, ha a kifogásolt működés közérdekbe ütköző jelleggel bir, magánszemélyek vagyoni érdekeinek állitólagos sérelme ellenében a kifogásolt kiterjesztés közérdekbe ütköző jellege nélkül a kereskedelmi törvény 248. §-ára alapitott perenkivüli eljárás keretében orvoslást nem nyerhetnek. (Kassai T. 3181. 1904.)

A kereskedelmi törvény 248. §-ában foglalt az a rendelkezés, amely szerint a szövetkezet feloszlatása kérhető, ha a szövetkezet működését a 223. §-ban megjelöltektől elütő czélokra terjeszti ki, nem a magán, hanem a közérdek megóvására van hivatva; ezért ennek kérelmezésére csak a közigazgatási hatóságnak és a szövetkezet ügyeiben jogilag érdekelt félnek van joga. Panaszosok pusztán amiatt, hogy ők, mint G. község kereskedői, a szövetkezet kiterjesztett működési köre miatt kárt szenvednek, nem tekinthetők oly érdekelt feleknek, kik a szövetkezet feloszlatását kérni jogositva volnának. (C. 1354/1906. Ju. 5.,136. H. D. 1., 156. K. J. 4., 66.)

A czégbiróság hivatalból nem intézkedhetik a szövetkezet feloszlatása iránt azon okból, mert a szövetkezet a kereskedelmi törvényben meghatározott szövetkezeti czéloktól eltért. (B. T. 2044/1905. D. 98., 211. K. J. 2., 596.)

249. §. A szövetkezet feloszlása, a 247. §. 4. és 5. pontjában emlitett esetek kivételével, az igazgatóság által, a kereskedelmi czégjegyzékbe bevezetés végett, az illetékes törvényszéknél bejelentendő.

Az igazgatóság, csőd esetét kivéve, a feloszlást a társasági hirdetmények felvételére rendelt, esetleg a hivatalos lapokban háromszor közzétenni s a szövetkezet hitelezőit követeléseiknek a harmadszori közzétételtől számitott hat hó alatt érvényesitésére felhivni tartozik.

250. §. A jelen törvény 203. és 206. §-ainak a felszámolásra vonatkozó határozatai a szövetkezetekre is alkalmazást nyernek.

A kereskedelmi törvény 187. §-ában foglalt előfeltételek fenforgása esetében nemcsak az igazgatóság, de a felszámolók is kötelesek a részvénytársaság ellen a csőd megnyitását kérelmezni. (C. 15/1903. M. D. 9., 247.)

Ha a szövetkezet feloszlása a közgyülés által kimondatott, annak hatálya már akkor veszi kezdetét, és ha a közgyülés felszámolót nem rendel, az igazgató esik a felszámoló tekintete alá, és igy ezen időponttól kezdve már kártéritéssel felelős a hitelezőnek, ha a vagyont a többi hitelező kielégitésére forditja. (C. 34/1906. K. J. 4., 187.)

251. §. A felszámolási eljárás tartama alatt a szövetkezeti tagok jogviszonyaira nézve ugy egymás közt, mint harmadik személyek irányában a jelen czim második fejezetének szabályai szolgálnak irányadóul, amennyiben azok a jelen fejezet határozataival és a felszámolás természetével nem ellenkeznek.

Felszámolás alatt levő szövetkezetnél tagul való belépésnek vagy kiválásnak nincs helye. (C. 405/1896. M. D. 9., 315.)

Habár a felszámolás alatt lévő szövetkezet czégjegyzése az igazgatók által együtte-

sen történik, mégis annak a körülménynek bizonyitására, hogy a szövetkezet az árut átvette, elegendő az egyik igazgató nyilatkozata. (C. 339/1904. D. 98., 359.)

252. §. A feloszlott szövetkezet vagyonából mindenekelőtt a hitelezők követelései elégitendők ki a lejárat rendje szerint; a még le nem járt követelések fedezésére szükséges összegek visszatartandók.

A tartozások kielégitése után fenmaradó összeg a szövetkezeti tagok közt az alapszabályokban megállapitott elvek szerint, osztatik fel.

A tényleges felosztás azonban a 249. §-ban érintett hirdetmény harmadszori közzétételétől számitott hat hó eltelte előtt nem történhetik.

A szövetkezetből kivált tag üzletrészének esedékessége után elhatározott felszámolásnak a kereskedelmi törvény 237. §-ának 2. bekezdése értelmében ezen esedékesség megszüntetését előidéző visszaható ereje nincs; a felszámolás elhatározása csak az esetben odázhatja el az üzletrésznek és egyéb járandóságoknak kifizetését, ha az elhatározás az elévülési idő lejárata, vagyis a követelés esedékessége előtt történt. — A kereskedelmi törvény 252. §-a a szövetkezetnek csak ama tagjaira vonatkozik, akik a szövetkezet tartozásaiért még felelősek s nem azokra a volt tagokra, akik még oly időben léptek ki, melytől számitva, velök szemben a kereskedelmi törvény 254. §-ában meghatározott elévülési idő már a szövetkezet feloszlása előtt lejárt. (C. 1273/1903. D. 94., 123.)

A kereskedelmi törvény 252. §-a értelmében felszámolás esetén csupán a tartozások kielégitése után fenmaradó összeg osztatik fel az alapszabályokban megállapitott elvek szerint a szövetkezeti tagok közt. De felperes nem is állitotta, hogy a felszámolási eljárás befejeztetett s a hitelezők kielégittettek volna, miért is közömbös az, hogy alperes igérte-e az üzletrészek beváltását, mert az az igérete, hogy valamely szövetkezeti tag, kinek üzletrészkövetelése a feloszlás kimondása előtt le nem járt, a felszámolás befejezése előtt nyerjen kielégitést, mint törvényellenes, érvénynyel nem bir. (C. 981/1903. M. D. 9., 318.)

253. §. A szövetkezeti hitelezők értesitésére, illetőleg felhivására, továbbá a függőben levő követelések biztositására, a feloszlott szövetkezet könyveinek és iratainak megőrzésére, és két vagy több szövetkezet egyesülésére nézve a 205., 207. és 208. §-okban foglalt határozatok a szövetkezetekre is alkalmazást nyernek.

V. FEJEZET.

A szövetkezeti tagok elleni keresetek elévüléséről.

254. §. A szövetkezet tagjai ellen a társaságot terhelő igények alapján támasztható keresetek, amennyiben bizonyos követelésekre nézve törvényesen rövidebb elévülés megállapitva nincsen, a társaság feloszlásától, vagy a társasági tag kilépésétől, vagy ennek kizárásától kezdve egy esztendő alatt évülnek el.

Ezen elévülési idő azon naptól számittatik, melyen a szövetkezet feloszlása a kereskedelmi cégjegyzékbe történt bevezetés alapján közzététetett, illetőleg melyen az egyes tagok kilépése vagy kizáratása a szövetkezetnél vezetendő jegyzékbe bevezettetett.

Ha a követelés ezen időpont után jár le, az elévülési idő a követelés lejártával, — még le nem járt, de felmondási időhöz kötött követeléseknél pedig a felmondásra való tekintet nélkül a közzététel napjától számitandó felmondási idő leteltével veszi kezdetét.

Csak a szövetkezet hitelezői által a szövetkezetet terhelő igények alapján a szövetkezet tagjai ellen inditandó keresetek évülnek el egy év alatt, de nem a szövetkezetnek a tagok ellen támasztható keresete is; ezekre nézve a kereskedelmi törvény eltérő rendelkezést nem tartalmazván, az általános magánjog szabályai az irányadók. (C. 634/1889. D. 53., 6.)

Az elévülési idő kivált tagok üzletrészének kifizetésére alapszabályilag meg nem rövidithető. (C. 1393/1903. M. D. 9., 320.)

255. §. Ha a szövetkezetnek felosztatlan vagyona marad, a társasági hitelezők e vagyonból az előbbeni §-ban megállapitott elévülési idő után is követelhetnek kielégitést.

256. §. A kilépett vagy kizárt szövetkezeti tag javára folyó elévülési idő nem

szakittatik félbe oly cselekvény által, mely más szövetkezeti tagok ellen történik; ellenben félbeszakittatik oly jogcselekvény által, mely a még fennálló szövetkezet vagy annak feloszlása után a felszámolók, illetőleg a csődtömeg ellen intéztetik.

257. §. Az itt megállapitott elévülés kiskoruak, gondnokság alatt lévők és jogi személyek ellen is hatályos.

MÁSODIK RÉSZ.

Kereskedelmi ügyletek.

ELSŐ CZIM.

Kereskedelmi ügyletek általában.

I. FEJEZET.

A kereskedelmi ügyletek meghatározása.

258. §. Kereskedelmi ügyleteknek tekintendők:

1. áruk s általában ingó dolgok vétele vagy egyébkénti megszerzése azon szándékkal, hogy azok természetben, átvagy feldolgozva ismét tovább adassanak;

2. az előbbeni pontban érintett oly tárgyak szállitásának elvállalása, melyeket a szállitó fél e végből szerez meg;

3. állampapirok, részvények vagy más a kereskedelmi forgalom tárgyát képező értékpapirok vétele vagy egyébkénti megszerzése az esetben is, ha a megszerzés nem továbbadási szándékkal történt;

4. biztositások elvállalása;

5. utasok vagy javak tengeren leendő fuvarozásának elvállalása és hajókölcsönök kötése.

Az 1-ső ponthoz.

Áruknak önköltségen való eladás czéljából történt megszerzése nem kereskedelmi ügylet. (C. 2301/1880. D. 25., 59.)

Valamely ingó dolognak megvétele vagy egyébkénti megszerzése tárgyilagos kereskedelmi ügyletnek csakis akkor tekinthető, ha a vétel megkötése idején fenforgó továbbeladási szándék az ügyletkötésnél fenforgott fő (principualis) jellegü volt és arra az esetre, ha a vételre a vevőt több egymás után realisálandó szándék vezette, (mint pl. egy festménynek megvétele abból a czélból, hogy az belépődij ellen kiállittassék, evégből a világ több államába elvitettessék és végül e körutaztatás után a hasznositás befejezéseképen az eladassék), az ügylet jogi természetének megitélésénél mindenesetre az időrendben elsősorban megvalósitásra kitüzött szándék (a kép kiállitása) és nem pedig a távolabbi és mellékjellegü szándék (a kép eladása) az irányadó. (C. 873/1904. D. 97., 317. K. J. 2., 412. B. T. 3404/1903. P. T. 48., 5.)

»Egyébkénti megszerzés« alatt minden oly jogügylet értendő, mely miként a vétel, visszteher melletti tulajdon szerzésre irányul, ide tartozik tehát a csere, fizetés helyett elfogadás s a kölcsönvétel is. (S. 2301/1880. D. 25., 59.)

A kereskedelmi törvény 258. §-ának 1. és 3. pontjaiban emlitett: »egyébkénti terhes jogszerzési módok« közé a kölcsönvétel is tartozik, minthogy ez a kölcsönzőnek a kölcsönzött elhasználható dolgokra nézve szintén tulajdonjogot nyujt. Ennélfogva oly szerződés, melylyel a kereskedelmi forgalom tárgyát képező értékpapirok egyedül azok nemének felemlitése, de egyediségüknek közelebbi megjelölése, névszerint részvényeknél vagy sorsjegyeknél azok számainak kitétele nélkül adatnak használat végetti kölcsönre, akár használati provisio mellett, akár anélkül, minthogy az ily szerződés nem haszonkölcsönnek (commodatum), hanem közönséges kölcsönszerződésnek (mutuum) tekintendő, az a kereskedelmi törvény 258. §-ának 3. esetleg 1. pontja alá esik. (S. 4600. 1880. D. 25., 58.) C. 3596/1903. M. D. 9., 322.)

A továbbadási szándék a szerzett tárgyminősége, mennyisége, az ügylet természete, s a vevő foglalkozása, illetve üzlete alapján vélelmezhető, mely vélelemmel szemben nem elégséges a puszta tagadás, hanem szükséges, hogy az ellenkezőnek vélelmezhetésére szolgálható valamely körülmény vagy ok felhozattassék. (C. 7332/1876. és C. 3418/1877. D. 17., 64.)

A vásárolt árunak továbbadási szándékkal lett megszerzése vélelmezendő, ha az aránylag rövid idő alatt vásároltatván, egyedül házi szükségletekre lett forditása a valószinüséggel ellenkezik. (C. 4930/1876. M. D. 4., 168.)

A becsatolt könyvkivonatban feltüntetett áruk nagy mennyiségéből alaposan vélelmezhető, hogy akár volt alperes bejegyzett kereskedő, akár nem, e kérdéses árukat nem saját használatára, hanem továbbadás czéljából vásárolta. (B. T. 26/1883. D. 29., 316. C. 244/1897. D. 78., 290. C. 712/1000. D. 49., 44.)

Vendéglős által bevásárolt fűszerczikkekről, azok mennyiségétől egészen eltekintve, feltételezhető, hogy a vendéglős azokat nem saját használatára, hanem vendéglői üzletében leendő továbbadási szándékkal vette. (C. 22284/1878. D. 21., 56.)

Azon körülmény, miszerint a vevő a megvett gabonának nem lakhelyére, hanem oly helyre leendő szállitását kötötte ki, mely élénkebb kereskedelmi hely, a továbbadási szándékot eléggé igazolja. (C. 1034/1877. D. 18., 30.)

Nem vélelmezhető a továbbeladási szándék a nem kereskedő által csekélyebb menynyiségben történt vásárlásoknál sem. (C. 372/1886. D. 43., 224. C. 1376/1894. D. 68., 153.)

Alperesnek kereskedői minősége a tárgyalás során nem igazoltatván, arra nézve, hogy a keresetben emlitett jogügylet alperesre nézve kereskedelmi ügyletet képezne, vélelem fenn nem forog ; a csatolt könyvkivonatban pedig az eladottnak állitott áru minősége s annak kereskedelmi forgalomra szánt minősége kitüntetve nem lévén, s a vételár nagyságából egymagában arra, hogy az áru használatra vagy kereskedelmi czélokra vásároltatott, következtetés nem vonathatván, az ügylet kereskedői természete alperes tagadásával szemben bizonyitva nem lett. (B. T. 142.1882. D. 29., 317.)

Ha az iparos nyers anyagot, vagy félgyártmányt vesz, avégből, hogy az előállitandó iparczikket továbbadja, ez az ügylet kereskedelmi ügylet lesz, még ha az illető vevő üzlete a kisipar körét meg sem haladja. (C. 265/1892. J. 13., 36. B. T. 2944/1894. Ü. L. 11., 33.)

Ha a fenforgó körülmények olyanok, hogy azokból a továbbadási szándékra következtetés vonható, nem elég az ellenkezőnek puszta tagadása, hanem az ellenkező vitatás mellett szükséges a következtetés helyességét lerontó valamely körülménynek felhozása és bizonyitása. (C. 7332/7. D. 17., 64.)

Kávés által tett papirvásárlásról nem tételezhető fel, hogy továbbadási szándékkal történt volna. (C. 20016/1878. D. 21., 53.)

Nem kereskedelmi ügylet azonban, ha a festő vásznat, festéket vesz, hogy a festendő képet eladja. (B. T. 1170/1897. Ü. L. 14., 21.)

Ugyszintén, ha a fogtechnikus anyagot vesz, hogy abból műfogakat készitsen. (C. 1731. 1894. J. 13., 36.)

A zsákkölcsönügylet, mely nem a zsákok tulajdonának átengedését, hanem csak a használatbavételt czélozza, nem képez tárgyilagos kereskedelmi ügyletet. (C. 23393. 1879. D. 24., 58.)

Gazdasági gépek kibérlése, nem kereskedelmi ügylet. (B. T. 4412/1885. M. 4., 183.)

Téglának vásárlása avégből, hogy a vevő azzal saját telkén házat épitsen s azt majd eladja — nem vonható a kereskedelmi ügylet fogalma alá. (C. 511/1900. D. 88., 328.)

A kőmüvesmester, aki valamely ház épitésénél a kőmüves-munkát elvállalja, ebbeli foglalkozásában nem foglalkozik kereskedelmi ügyletekkel, mert foglalkozása munkájának értékesitésében, nem pedig ingó dolgoknak a kereskedelmi törvény 258. §. 1. pontja alá tartozó, továbbadás végetti megszerzésben, vagy a kereskedelmi törvény 259. §. 1. pontja alá tartozó át- vagy feldolgozásában áll. Minthogy eszerint a kőmüvesmester, ha nem egyszersmind épitővállalkozó is, nem kereskedő, valamely ház épitésénél a kőmüvesmunkák elvállalása nem kereskedelmi ügylet. (B. T. 3103/1904. M. D. 9., 325.)

A 2-ik ponthoz.

Felperes czég bejegyzett parketgyáros lévén, már üzlete minőségéből következik, hogy az üzlete körében szállitani vállalt tárgyak beszerzéséről gondoskodni kell; az alperes részére elvállalt szállitás tehát felperesre nézve a kereskedelmi törvény 258. § a 2. pontja alá eső kereskedelmi ügyletet képez ; s mert az a mellékes körülmény, hogy felperes czég a szállitani elvállalt tárgyaknak a szállitáson felül még az alperes épületébe bemunkálását is magára vállalta, illetve magát bérmunkára is kötelezte, az ügyletnek kereskedelmi ügyleti minőségén mit sem változtat. (C. 180/1892. J. Sz. 6., 347.)

Gép szállitása kereskedelmi ügylet, ha ennek egyes alkatrészei másoktól szereztettek be szállitás végett. (C. 514/1893. D. 64., 179.)

Saját termésü gabona eladása nem kereskedelmi ügylet. (B. T. 6295/1884. P. T. 11., 55. C. 12632/1877. D. 18., 77. C. 26530/1877. D. 19., 82.)

Valakinek saját teheneitől származott tej — természetben s nem át- vagy feldolgozva — elárusitása kereskedelmi ügyletet nem képez. (C. 5738/1880. D. 25., 71.)

Oly szállitási ügyleteknél, melyekben a termelő saját termelését köteles szállitani, ez — a rendes kereskedelmi gyakorlat sze-

rint — a szerződésben világosan megemlittetni szokott, jelen esetben pedig a szállitás elvállalásáról kiállitott szerződési nyilatkozatban arról, hogy alperes a saját termésü szénájának eladására és szállitására kötelezte volna magát, mi emlités sem tétetik ; tekintve továbbá, hogy a szállitási kötelezettség elvállalása más részről már azt is magában foglalja, miszerint eladó a szállitani kötelezett mennyiséget esetleg mástól is beszerzi a kitüzött czélra ; tekintve, hogy ily körülmények mellett az elvállalt szállitás és eladás felperes irányában és alperest illetőleg mindaddig a kereskedelmi törvény 258. §. 2. pontja értelmében absolut kereskedelmi ügyletnek tekintendő, mig csak az ellenkező, vagyis az, hogy alperes csakugyan a saját terményének szállitására kötelezte magát, legalább is valószinüvé nem tétetik ; tekintve végül, hogy alperes ily ellenkező vélelemre mi támpontot vagy alapot sem szolgáltathatott : mindezeknél fogva a birói illetőséget az eljárást tárgyazó ministeri rendelet 5. §-a 2-ik pontjának 2-ik bekezdése alapján megállapitani kellett. (C. 15323/1876. D. 16., 55.)

A 3-ik ponthoz.

A kereskedelmi törvény 258. §-a 3. pontjának rendelkezése szerint az állampapirok, részvények, vagy más kereskedelmi forgalom tárgyát képező értékpapirok vétele vagy egyébkénti megszerzése — mely utóbbi szerzési módok közé a kölcsönvétel is kétségen kivül tartozik — az esetben is, ha a megszerzés nem továbbadási szándékkal történt, feltétlen kereskedelmi ügylet. (C. 3596/1903. D. 95., 183. S. 4800/1880. D. 25., 30. S. 23869. 1876. D. 17., 150. és J. 90., 170.)

Értékpapiroknak ajándékozása nem kereskedelmi ügylet. (B. T. 1710/1886. M. 4., 172.)

A magántársaság által kibocsátott, de a kereskedelem tárgyát nem képező, egyszeri huzásra szánt papirok megvétele végett tett ajánlat nem kereskedelmi ügylet. (C. 1112. 1884. D. 36. 198.)

A 4-ik ponthoz.

Biztositási szerződés feltétlen kereskedelmi ügyletet csak a biztositóra, de nem egyszersmind a biztositottra nézve is képez ; miután a kereskedelmi törvény 258. §-ának 4. pontja értelmében biztositások elvállalása képez csak feltétlen kereskedelmi ügyletet. (B. T. 5864/1883. D. 32., 297. S. 8756/1878. D. 20., 61. S. 461/1878. D. 19., 54.)

A kölcsönös biztositás ép ugy kereskedelmi ügylet mint a dijbiztositás. (C. 332/1899. D. 34., 252.)

Az 5-ik ponthoz.

A franczia kereskedelmi törvény 216. §-a szerint általános szabály ugyan az, hogy a hajótulajdonos a hajótartozásokért magánjogilag is felelős, de ez a felelősség a hajó-, illetve tengeri vagyonra marad korlátolva, ha a hajótulajdonos a hajót és a fuvardijat a hitelezőknek átengedi, ebből pedig következik, hogy mig egyrészt a hajótulajdonosnak személyes felelőssége alól menekülését a törvény az ő tetszésétől vagy elhatározásától teszi függővé, ugy másrészt a hajóhitelezők ezzel megelégedni tartoznak, más vagyonra tehát, mint a tengeri vagyonra, vagy az ezt helyettesitő vagyonértékre is, igényt nem tarthatnak. (C. 221/1895. M. D. 9., 719.)

A hajótulajdonos, ha a kapitány által kötött ügyletekért személyesen felelni nem akar, köteles a hajót és fuvardijat fentartás nélkül és teljesen a hitelezőknek átengedni, ez pedig merőben szinlegessé válnék, ha a hajóhitelezőknek fedezetül szolgáló hajónak elpusztulása esetében annak egyenértékét, t. i. a biztositási összeget, a hajó tulajdonosa terhektől menten magának megtarthatná. (C. 1094/1899. M. D. 9., 718.)

A hajóbiztositási ügyletből a biztositottat megillető biztositási összeg a biztositott hajó értékét helyettesitvén, a hajóvagyonra a franczia kereskedelmi törvény 191. §-a értelmében dologi joggal biró hitelezők a hajóvagyon elpusztulása esetében ebből a biztositási összegből kielégitést igényelhetnek. (C. 1094/1899. C. 221/1895. M. D. 9., 722.)

Minthogy a hajótulajdonos a kapitányt tetszése szerint elbocsáthajta : alperesek a törvényen alapuló jogukkal éltek, midőn felperest az »Artiere Giovanni« hajón viselt kapitányi állásától elmozditották és őket e joguk gyakorlásában nem akadályozhatta az a körülmény, hogy felperes maga is társtulajdonosa volt a hajónak, mert az elmozditás az alpereseknek, mint a tulajdonostársak többségének, határozata alapján és igy a franczia kereskedelmi törvény 220. §-a értelmében jogosan történt. Az emlitett körülmény másrészt nem bir befolyással a kapitányt a 218. §-a alapján megillető kártéritésre, mert az ehhez való jog a következő 219. §-ban meghatározott attól a jogtól független, hogy az elbocsátott kapitány, ha egyuttal a hajónak társtulajdonosa is, a társasági viszonyt felmondhatja és a reá eső illetményének kifizetését követelheti, amely jogával felperes a fenforgó esetben tényleg élt. A 218. és 219. §-okban meghatározott jogok mindegyike megilleti az elbocsátott kapitányt, ha a hajónak társtulajdonosa. Annak megállapitása végett tehát, hogy felperest a fenforgó esetben a tengeri kereskedelmi törvény 218. §-a második mondatá-

ban foglalt rendelkezés alapján illeti-e kártérítés, egyedül azt a kérdést kell eldönteni, vajjon létezik-e ezúttal az idézett törvényi rendelkezés által megkivánt irásbeli megállapodás. A perhez *A)* (ad I) alatt csatolva van a felperes, mint kapitány és alperesek mint az »Artiere Giovanni« hajó tulajdonosai között létrejött és valódinak elismert irásbeli szerződés, melynek 3. pontja következőleg szól: A hajó kapitányává F. B. társtulajdonos ur neveztetik ki, ki ettől az állásától csak bizonyitott alapos okoknál fogva mozditható el. A fentebb idézett törvényi rendelkezésnek némileg határozatlan és homályos szövegezéséből azt lehetne következtetni, hogy tekintettel az *A)* alattiban foglalt megállapodásra, felperest, amennyiben a nevezett hajó parancsnokságától bebizonyitott alapos okok nélkül történt elmozdittatását kimutatnia sikerül, a tengeri kereskedelmi törvény 218. §-ában meghatározott kártéritési jog elvileg megilleti. Mindazonáltal jól mérlegelve az idézett 218. §. második mondata (non vi è luogo ad indennità se non vi è convenzione in inscritto) szavainak logikai kapcsolatát, tekintettel az eredeti franczia szövegre, mely igy hangzik: »Il n'y a pas lieu à indemnité, s'il n'y a convention par écrit«, és még inkább a hivatalos német forditásra, mely igy szól: »Eine Entschädigung findet nicht statt, wenn nicht eine schriftliche Vereinbarung darüber getroffen ist«, figyelemmel az olasz tengeri kereskedelmi törvény 494. szakaszának szövegére is, mely a következő: »Il proprietario può congedare il capitano. Nel caso di congedo non è devuta indennità, se il diritto al risarcimento del danno non è stato convenuto in inscritto.« (A tulajdonos a kapitányt elbocsáthatja. Elbocsátás esetében nincs kártéritési kötelezettség, ha a kár megtéritéséhez való jog irásbelileg ki nem köttetett); tekintve, hogy ez az utolsó mondatrész nem egyéb, mint a franczia kereskedelmi törvény 218. §-a hasonszerü végső mondatrészének körülirása és magyarázása, mivel az olasz törvényhozó a franczia törvénynek ezt a rendelkezését átvette, és amint a vonatkozó törvényjavaslat indokaiból kitünik, az idézett utolsó mondatrészt a fentebbi módon épen azért szövegezte, hogy a franczia törvény fentidézett szavainak (non vi è luogo ad indennità se non vi è convenzione in inscritto) magyarázatánál felmerülő minden kétely megszünjék: mindezeknél fogva az emlitett szavaknak az irodalom és a birói gyakorlat részéről általában elfogadott értelmezése alapján azt kell megállapitani, hogy az emlitett mondatrészben előforduló »vi« szócska, habár nyelvtanilag nem is egészen jól alkalmazva, abban az értelemben használtatik: »su cio« (eziránt, efölött), vagyis »sulla indennità« (a kártérités iránt, a kártérités fölött) és hogy ennélfogva, még ha egyébként létezik is a kapitány és a tulajdonosok között irásbeli megállapodás, az elbocsátott kapitányt kártérités csak abban az esetben illeti, ha az emlitett megállapodásban kifejezetten kiköttetett a kártéritéshez való jog. Ez azonban csatolt szerződésben nem történvén, ily jog felperes részére nem volt megállapitható. (B. T. 2588/1895. M. D. 9., 721.)

259. §. Amennyiben iparszerüleg folytattatnak, kereskedelmi ügyleteknek a következők tekintendők:

1. ingó dolgok fel- vagy átdolgozásának elvállalása mások részére, feltéve, hogy az átvállaló üzlete a kisipar körét meghaladja;
2. a bank- és pénzváltói ügyletek;
3. a bizományi, szállitmányozási és fuvarozási ügyletek, nemkülönben a személyfuvarozásra rendelt intézetek ügyletei;
4. a közraktárak ügyletei;
5. a kiadói ügyletek, továbbá a könyv- és mükereskedés egyéb ügyletei, nemkülönben a nyomdai ügyletek, a mennyiben ez utóbbiak a kisipar körét meghaladják;
6. azon termelők ügyletei, kik saját terményeiket át- vagy feldolgozzák és a bányaipar ügyletei, amennyiben ez iparágak a kisipar körét meghaladják;
7. a kereskedelmi ügyletek közvetitése.

Az érintett ügyletek az esetben is kereskedelmi ügyleteknek tekintetnek, ha azok nem iparszerüleg ugyan, de kereskedő által a kereskedelmi üzlet körében köttetnek.

Az 1-ső ponthoz.

Az az ügylet, amely szerint egy gőzfürésztulajdonos árukat feldolgozás után tovább ad és egy fakereskedő faárukat továbbadás czéljából megszerez, a kereskedelmi törvény 258. és 259. §-a 1. pontja szerint kétségtelenül kereskedelmi ügyletnek tekintendő. (C. G. 546/1901. M. D. 9., 322.)

Parkettgyárosnak szállitási szerződése ingatlannál leendő felhasználás czéljából: kereskedelmi ügylet. (C. 180/1892. J. Sz. 6., 347.)

Az az ügylet, melynélfogva valaki egy uj épületbe az ablakokat üvegtáblákkal ellátni magát kötelezte, kereskedelmi ügyletnek tekintendő. (C. 7039/1900. P. T. 46., 25.)

Kőfaragómesternek kövek szállitása, illetve elkészitése s azoknak ingatlanba leendő alkalmazása iránti ügylete: kereskedelmi ügylet. (C. 565/1890. M. D. 9., 324. C. 897/1897. Ü. L. 14., 22.)

Kicséplés elvállalása földbirtokos részéről, nem kereskedelmi ügylet. (C. 27491/1879. D. 22., 77.)

Aratás iparszerü elvállalása, nem kereskedelmi ügylet. (C. 5835/1898. M. D. 9., 325.)

Téglának a más tulajdonát képező anyagból való gyártásának elvállalása, nem kereskedelmi ügylet. (B. T. 4569/1889. M. 4., 183.)

A 3-ik ponthoz.

Az állami posta részéről a pénzes levelek továbbitásának elvállalása — minthogy ez az állam kereskedelmi vállalatát képező kocsipostai üzlet tárgya — kereskedelmi ügylet; ily viszonyból származó kártéritési peres kérdés a kereskedelmi biróság illetékességi körébe tartozik. (B. T. 3064/1898.)

Bérkocsival való fuvaroztatás nem kereskedelmi ügylet. (C. 269/1894. M. D. 9., 321.)

Az 5-ik ponthoz.

A fényképészeti üzlet nem vonatott a kereskedelmi törvény 259. §-a 5. pontjának tekintete alá. (B. T. 664/1897. Ü. L. 14., 11.)

A 6-ik ponthoz.

A kereskedelmi törvény 259. §-a 6. pontjában emlitett »termelők« alatt nemcsak a mezőgazdasággal foglalkozók, hanem mindazok értendők, kik nyers anyagok előállitásával, vagyis a nemzetgazdasági értelemben vett őstermelés valamely ágával, az ásványok kifejtését is ideértve, foglalkoznak s az általuk előállitott nyersterményeket önmaguk iparszerüleg fel- vagy átdolgozzák. (B. T. 2030/1895. T. E. 95., 7.)

A kereskedelmi törvény 259. §-ának 6. pontja szerinti át- vagy feldolgozás alatt nem lehet a termelő által a terményen gazdálkodása körében véghezvitt azon munkát érteni, mely rendszerint szükséges ahhoz, hogy a terményt értékesitse, milyen a gabonának levágatása és cséplése, a fának levágatása és eldarabolása stb. Hanem oly munkát kell érteni, mely gazdálkodással rendszerint együtt nem jár, mely munkával a termelő egyuttal valami iparágat is üz. (B. T. 6628. 1887. P. T. 15., 55. C. 17/1900. D. 86., 32.)

Saját gőzfürésze által feldolgozott saját fürészáruinak a termelő részéről elvállalt szállitása, a 259. §. 6. pontja szerint kereskedelmi ügyletet képez. (S. 16765/1879. D. 24., 79.)

Az eladó termelőre nézve, saját terményének egyszerü eladása, kereskedelmi ügyletet nem képez. (S. 26954/1877. D. 19., 82.)

Valakinek saját teheneitől származott tej — természetben s nem át- vagy feldolgozva — elárusitása kereskedelmi ügyletet nem képez. (S. 5738/1880. D. 25., 71.)

Kereskedelmi ügyletet képez, ha az erdőtulajdonos saját fáját szénné feldolgoztatja. (B. T. 1554/1886. M. 4., 174. *Ellenkező* 6628. 1887. M. 4., 175.)

Erdőnek kitermelése és azzal összefüggőleg a saját nyers termékei feldolgozása és eladása iránti vállalat, nem kereskedelmi ügylet. (C. 1447/1890. M. D. 9., 326.)

Kereskedelmi ügylet, ha a kőbányatulajdonos a nyers köveket a forgalomba helyezés czéljából kifaragtatja. (B. T. 2941/1894. Ü. L. 11., 33.)

A földbirtokos részéről gőzmalomnak üzemben tartása. (B. T. 155/1895. T. E. 95., 4.)

A földtulajdonos részéről téglának gyártása. (B. T. 2080/1895. T. E. 95., 7.)

A 7-ik ponthoz.

Ezen pont rendelkezései alá esnek a tulajdonképi alkuszi ügyleteken kivül az ügynökök ügyletei is, amennyiben az ügyletkötést nem mint segédek vagy alkalmazottak végzik. (S. 2318/1879. D. 24., 50. S. 963/1880. D. 24., 63.)

Kereskedői üzletekre vonatkozó hirdetéseknek iparszerüen folytatott közzététele, valamint ily hirdetmények közzétételének iparszerüen folytatott közvetitése már ezen foglalkozásánál fogva kereskedővé minősiti az azzal foglalkozó személyt vagy társaságot. (C. 1320/1892. D. 62., 63.)

Szabadalmak közvetitése és értékesitése, kereskedelmi ügylet. (C. 1157/1896. M. D. 9., 326. G. D. 4., 560.)

Táviratközvetitő iroda tulajdonosának e tárgyban kötött ügyletei nem kereskedelmi, mivel az nem áru közvetitésére vonatkozik. (B. T. 2646/1904.)

A felek között létrejött ügylet tárgyát erdők kihasználásának joga tehát ingó dolog képezte, ez tehát kereskedelmi ügyletet képez és igy a szerződés közvetitése a kereskedelmi törvény 259. §. 7. pontja alapján szintén kereskedelmi ügylet. (C. 901/1898. M. D. 9., 326.)

Kávéházi üzlet folytatása kereskedelmi ügylet lévén, a kávéházi üzletre vonatkozó adásvételi ügylet közvetitése is kereskedelmi ügylet. (C. G. 238/1900. M. D. 9. 326. G. D. 4., 560.)

Amely dolog megszerzése törvény szerint kereskedelmi ügylet nem lehet, arra vonat-

kozó közvetités sem képezhet kereskedelmi ügyletet; minélfogva valamely ingatlan haszonbérletének közvetitése kereskedelmi ügyletnek nem tekinthető. (15316/1879. D. 23., 72.)

260. §. A kereskedőnek mindazon ügyletei, melyek kereskedelmi üzlete folytatásához tartoznak, kereskedelmi ügyleteknek tekintetnek.

Ellenben a kézmüvesek részéről történt eladások, amennyiben ezek egyedül iparüzletük folytatásaként jelentkeznek, kereskedelmi ügyleteknek nem tekinthetők.

A kereskedelmi törvény 260. §-a a kereskedőnek kereskedelmi üzlete folytatásához tartozó ügyleteit kereskedelmi ügyleteknek tekinteni rendeli, anélkül, hogy ezt a kereskedelem bejegyzett minőségétől feltételezné. (C. 18842/1876. D. 16., 60. C. 19162/1878. D. 21., 43. B. T. 48/1882. D. 29., 319.)

A kereskedelmi törvény 260. §-ában foglalt jogszabály alkalmazásának az az előfeltétele, hogy az ügylet a kereskedőnek kereskedelmi viszonyait s nem magán- és családi viszonyait érintse. (V. ö. B. T. 6295. 1884. P. T. 11., 55. és 2584/1899. P. T. 19., 36.)

A kereskedelmi ügyletek ismérvéhez az nem tartozik, hogy azok a kereskedő konkrét üzletével szoros okozati összefüggésben álljanak. (C. 5483/1903. D. 95., 163.)

A kereskedő alperesekre nézve bérház épitése kereskedelmi ügyletük folytatásához tartozó ügyletnek nem tekinthető. (B. T. 1127/1887. M. 4., 182.)

Saját termésü gabonának eladása akkor sem képez kereskedelmi ügyletet, ha az eladó máskülönben kereskedést folytat. (B. T. 6295/1884. P. T. 11., 7.)

Kereskedő kereskedelmi üzletének folytatásához tartozó bérleti ügylet, habár tárgyát ingatlan képezi is, kereskedelmi ügyletnek tekintendő, minthogy a 262. §. rendelete csak az ingatlanok állagára és nem azoknak bizonyos kereskedelmi czélokra és időszaki használatára vonatkozik. (S. 6945. 1878. D. 20., 58. C. 1245/1889. P. T. 19., 134.)

Alperes kereskedő lévén, reá nézve az az ügylet, hogy üzlete folytatásához felperesnek házát az abban talált bolt- és raktárhelyiséggel együtt kibérelte, kereskedelmi ügyletet képez. (B. T. 5164/1887.)

Gyártelepnek gyárosok részéről bérbevétele kereskedelmi ügylet. (B. T. 6002. 1891.)

Ha a kereskedő valamely kötelezettséget abból a czélból vállal magára, hogy kereskedelmi üzletét ezzel a versenytől mégóvja, ez ügylet a 260. és 261. §. értelmében kereskedelmi ügyletet képez. (Pécsi T. 3046/1895. G. D. 4., 561.)

Kereskedelmi üzlet átruházása az átruházó kereskedőre nézve kereskedelmi üzlete köréhez tartozó ügylet lévén, mindenesetre legalább a kereskedelmi törvény 260. §-ánál fogva kereskedelmi ügyletet képez. (S. 5813. 1879.)

Kereskedőnek oly hirdetmény közzététele iránt kötött szerződés, melylyel üzletének minőségét és telephelyét mint kereskedő köztudomásra hozatja, kereskedelmi üzlete folytatásához tartozó ügyletnek tekintendő. (C. 16162/1878. D. 21., 43.)

Korcsmáros iparszerü foglalkozásánál fogva kereskedőnek lévén tekintendő, az általa megrendelt hirlap és hirlapi hirdetés üzlete folytatásához tartozónak tekintendő; miért is az ezen megrendeléssel kötött ügylet reá nézve kereskedelmi ügyletet képez. (C. 736. 1891. J. Sz. 5., 400. S. 24800/1880. D. 24., 60. Kávésra nézve S. 12344/1879. D. 23., 61.)

A gőzmalom-tulajdonosra nézve, a gőzkazán átalakitása iránt kötött jogügylet, mint üzlete folytatásához tartozó, kereskedelmi ügyletnek tekintendő. (S. 27054/1880. D. 24., 64.)

Értékpapirok eladására kereskedő által kereskedőnek adott megbizás: kereskedelmi ügylet. (B. T. 1864/1886. M. 4., 162.)

Az alperes, mint korcsmáros, az üzleti körébe tartozó ügyletekre nézve kereskedőnek tekintendő; a kereseti jégszállitás pedig olyan ügylet, mely kétségtelenül üzlete folytatásához tartozik s igy a kereskedelmi törvény 260. §-a szerint kereskedelmi ügyletet képez. (C. 623/1891. M. D. 9., 328. G. D. 4., 561.)

Kölcsön vétele a kereskedőnek kereskedelmi ügylet. (S. 57/1880. D. 24., 59.)

Nemkülönben üzlethelyiség, áruk, eszközök biztositása. (S. 1085/1879. D. 22., 74. S. 27528/1880. D. 24., 61.)

Áruknak letétbe vétele a kereskedő részéről, még ha az ingyenes is. (C. 1092/1892. D. 63., 27. P. T. 25., 16.)

Kereskedőnek a szerződése, melylyel üzleti követeléseinek behajtása végett jutalom díj kikötése mellett ügyvédet biz meg, kereskedelmi ügyletet képez. (B T 1396/907. H. D. 1., 839.)

261. §. A kereskedő által kötött szerződés kétség esetében a kereskedelmi üzlet folytatásához tartozónak tekintetik.

A kereskedő által kiállitott kötelezvény a kereskedelmi üzlet folytatásához tartozónak tekintetik, ha ennek ellen-

kezője magából az okmányból ki nem tünik.

A 2-ik bekezdésben emlitett kötelezvények alatt minden okirat értendő, amely kötelezettségvállalatot tartalmaz, tehát a váltó is. (B. T. 22/1884. D. 36., 320.)

A kereskedelmi törvény 261. §-a értelmében a kereskedő által kötött szerződés kétség esetében a kereskedelmi üzlet folytatásához tartozónak tekintetik, ezen vélelem pedig nem rontatik le azáltal, hogy a kereseti ügylet tárgyát ágyak s azokhoz tartozó felszerelések képezték, mivel alperes, midőn üzlete körében Nyitrán dolgozott, a kérdéses tárgyakat maga és munkásai részére, tehát üzleti czélból szükségelte s állitólag bérelte, és mert a kereskedelmi törvény 260. §-a értelmében a kereskedőnek mindazon ügyletei, melyek kereskedelme folytatásához tartoznak, kereskedelmi ügyleteknek tekintetnek. (C. 1245/1889. J. 89., 207.)

A per tárgyát képező kölcsönadási ügylet alperes kölcsönadót, mint bejegyzett kereskedőt illetőleg, a kereskedelmi törvény 259. §-ának 2. pontja alá tartozó kereskedelmi ügyletnek lévén tekintendő, ennek ebbeli jellege nem változott azáltal, hogy alperes kölcsönadó kereskedői minőségét a kölcsönről szóló közjegyzői okirat kiállitásakor elhallgatta, s hogy ennek folytán az okiratban egyszerüen magánzónak czimeztetett. Ezen czimzésből levont azon következtetés, hogy alperes azáltal, hogy magát magánzónak neveztette, annak adott volna kifejezést, hogy nem akart kereskedelmi ügyletet kötni, s hogy ezen kifejezéssel szemben a fenforgó ügylet kereskedelminek tekinthető nem lenne, teljesen tarthatatlan, mert valamint a kereskedő nem ruházhat fel valamely ügyletet kereskedelmi jelleggel, mely törvény szerint kereskedelmi ügyletet nem képez, ép ugy nem vonhatja el a törvény értelmében kereskedelminek tekintendő ügylettől a kereskedelmi minőséget, anélkül, hogy bebizonyitaná, hogy az ügylet üzletével semmiféle összeköttetésben nem áll. (S. 26146/1877. D. 19., 90.)

A kereskedelmi törvény 261. §-ában felállitott vélelem a kezességvállalás tekintetében is fennáll. (B. T. II. G. 68/1897.)

262. §. Az ingatlanok tekintetében keletkezett szerződések kereskedelmi ügyleteknek nem tekintetnek.

Ingatlannak továbbeladás czéljából való megszerzése nem kereskedelmi ügylet. (B. T. 4614/1899. M. D. 9., 329. G. D. 4., 566.)

Ingatlanra vonatkozó jogügyletet az sem tesz kereskedelmi ügyletté, ha a szerződés czélja nem annyira ingatlan vagyonra vonatkozó dologi jog megszerzésében, hanem főleg abban állott, hogy az ingatlan nyereséggel tovább eladassék s az elérendő haszon a szerződő felek között meghatározott arány szerint felosztassék. (B. T. 4614/1899.)

Az ingatlan tekintetében létrejött szerződések akár az ingatlan állagára, akár annak használatára vonatkoznak, a kereskedelmi törvény 262. §-a értelmében kereskedelmi ügyletnek nem tekinthetők. (Kir. kereskedelmi és váltótörvényszék. D. 101/1906. D. 99., 301.)

Ingatlanok bérlete általában nem kereskedelmi ügylet. (C. G. 147/1900. D. 86., 100.)

Az előző határozattal ellentétben a birói gyakorlat a kereskedőnek üzlete folytatásához tartozó bérleti szerződéseit kereskedelmi ügyleteknek tekinti, abból indulva ki, hogy a kereskedelmi törvény 262. §-a csak az ingatlanok állagára és nem azoknak kereskedelmi czélokra való használatára is vonatkozik. (S. 6945/1878. D. 20., 58. B. T. 51641/1887. J. Sz. 2., 209. B. T. 3222/1894. Jtk. 94., 48. Ü. L. 11., 36. B. T. 1053/1894. T. E. 11 C. 1022/1886. J. 6., 174.)

Erdő-bérlet, mely a fák kivágását czélozza, ha kereskedő által köttetett, kereskedelmi ügyletnek tekintendő. (B. T. 9085/1888. P. T. 18., 163. *Ellenkező:* Kőbánya kibérlésére B. T. 11395/1891. Ü. L. 91., 36. M. 4., 183.)

Az épitési szerződést ingatlanra vonatkozónak tekintik a következő határozatok:

Ártézi kutak furása, tehát ingatlanon végzendő és az e czélból szükséges eszközök beszerzése, nem kereskedelmi ügylet. (B. T. 2224/1900. D. 87., 50. Ü. L. 17., 35.)

Vasutépités nem kereskedelmi ügylet, az ily ügyletekkel foglalkozó tehát nem kereskedő. (C. G. 264/1900. D. 87., 21.)

Valamely vasut épitésének elvállalása nem az épitési anyagnak, mint ingó dolognak szállitására, hanem a vasut teljes épitményének, mint ingatlannak, létesitésére irányulván, az nem képezhet kereskedelmi ügyletet. (B. T. 1067/1906. D. 99., 302.)

Épitési vállalkozás, telekvásárlással, annak beépitésével s továbbadásával, nem kereskedelmi ügylet. (C. G. 511/1905. M. D. 9., 329.)

A *B)* a szerződés egy háznak egészben való felépitésére vonatkozik, tehát ingatlan tekintetében keletkezett: már pedig az ily ügylet, a szerződő felek foglalkozására való tekintet nélkül, a kereskedelmi törvény 262. §-a értelmében kereskedelmi ügyletnek nem tekinthető. (C. 198/1892. J. Sz. 6., 452.)

Valamint minden kereskedőnek, ugy a részvénytársaságnak is csak oly ügyletei tekinthetők kereskedelmi ügyleteknek, me-

lyek ezek keretéből a törvény által határozottan ki nem zárattak. Az ingatlanok tekintetében keletkezett szerződéseket azonban, melyek közé a vasutépitkezési ügyletek is természetüknél fogva kétségen kivül tartoznak, a kereskedelmi törvény 262. §-a a kereskedelmi ügyletek sorából feltétlenül s tárgyaik rendeltetési czéljára való minden tekintet nélkül, kizárja; minélfogva az olyan szerződésekből a bejegyzett kereskedelmi társulatok közt is felmerült vitás kérdések eldöntése a kereskedelmi biróságok illetősége, sem a kereskedelmi törvény rendelkezése alá nem vonható. Hogy pedig a keresetbeni követelés a kérdéses vasutnak felszereléséből származtatik, s nem annak szoros értelembeni felépitéséből, az a dolgon mit sem változtat azért, mert felperes nem szerződött szóban levő vasutnak egyedül felszerelése iránt, hanem annak minden részbeni kiépitésére, s általában egész a forgalomig való teljes előállitására vállalkozott; mert ebből következőleg a kiépitett vasutnak felszerelése itt csak melléküzletnek jelentkezik, s mert a főüzlet jellege, fenforgó esetben az építés, az egész viszony természete fölött határozott s fogalma az összes melléküzletekre is kiterjed. (S. 9299/1877. D. 18., 31. Azonos határozatok: S. 15684/1876. D. 16., 52. B. T. 2585. 1889. D. 51., 352.)

Azon ügylet, melyből felperes követelését származtatja, és mely peres felek között azon kérdéses lakatosmunkák és épitkezésre való anyagok teljesitése, illetőleg szállitása iránt köttetett meg, melyek előállitása és szállitására alperes mint vasutépitési fővállalkozó az osztrák államvasut-társulat irányában vállalkozott, azonban felperesnek mint alvállalkozónak, az alapügyletben kikötött feltételek megtartása és a vasuti társaság által megállapitott árakhoz mért 8 % nyereménynek részére való kikötése mellett átengedte, mint a most érintett alapügyletnek egyszerü átruházása a kereskedelmi ügyletek fogalma alá már annálfogva sem vonható, mivel maga az alapügylet, mely vasuti épitkezésre, tehát ingatlanbani épitkezésre vonatkozik, a kereskedelmi törvény 262. §-a szerint a kereskedelmi ügyletek sorából ki van zárva, az pedig, ha érintett átruházás alperesre nézve nyereség kikötésével történt, az ügyletnek kereskedői ügyletté való minősitésére törvény szerint nem elégséges. (S. 14713/1877. D. 18., 42.)

Bejegyzett épitésznek egy ház felépitéséért az épittető ellen követelt munkabér iránti pere nem kereskedelmi ügyleten alapszik. (B. T. 6434/1889. A váltótanács megállapodása. M. 4., 179.)

A vasutépitési ügylet, mint ingatlanokban való épitkezési vállalat, kereskedelmi ügyletnek nem tekinthető. (C. 131/1889. D. 51., 57. Hasonló értelmüek még: B. T. 2112/1889. M. 4., 183. 7691/1890. 8226/1890. M. D. 182. 2224/1900. Ü. L. 17., 35.)

A következő határozatok azonban már különbséget tesznek aszerint, hogy az épités elvállalása egészben, átalányösszeg ellenében, vagy pedig részletes költségvetés alapján történik-e és eszerint a beépitett anyagok külön számittatnak-e fel, az utóbbi esetben, ha t. i. az épités részletes költségvetés alapján vállaltatott, azt kereskedelmi ügyletté nem minősitik.

Az épitési vállalkozó és az épittető között kötött ügyletek is csak abban az esetben esnek a 262. §. alá, ha az épület mint egész képezi a szerződés tárgyát, tehát különösen akkor, ha az épitési vállalkozó az épitést, saját költségére és veszélyére vállalván el, a kész épületet meghatározott átalány-árért tartozik az épittetőnek átadni. Ahol azonban nem átalány-ár van kikötve, hanem részletes terv és költségvetés szolgál az épitési szerződés alapjául, ahol tehát az épitési vállalkozó csak a tényleg teljesitett munkákért és csak a tényleg felhasznált anyagokért nyer megállapitott egységárak szerinti dijazást, ott nem forog fenn ingatlan iránt kötött szerződés. (B. T. 8336/1890. T. E. 3.)

A kereset szerint felperes czég alperessel szemben szerződésileg arra kötelezte magát, hogy 66.400 forintban kölcsönösen megállapitott és elfogadott átlag-összegért alperes részére egy kéteemeletes lakházat épit, mely kötelezettségének felperes eleget is tett, mégis alperes a kikötött átlag-összegből még hátralékos 2867 frt 72 kr. tőkét (ez a kereset tárgya) megfizetni vonakodik. Ebből kétségtelen, hogy a kereset alapját képező *A)* a. szerződés, melyben az eljárt kivételes biróság illetékessége kiköttetett, ingatlan tekintetében keletkezvén, kereskedelmi ügyletek a kereskedelmi törvény 262. §-a határozott intézkedésénél fogva nem tehinthető; következésképen az eljárt kivételes biróság hatásköréhez utalt és az 1881 : LIX. t.-cz. 94. §-ában meghatározott kereskedelmi ügylet fenn nem forogván, egy ily — nem kereskedelmi — ügyletre alapitott követelés elbirálására az eljárt kivételes biróság illetékessége ki sem terjeszthető. Ennélfogva az elsőbiróságnak az illetékesség érdekében hozott végzést megváltoztatni — és az itéletet az 1881 : LIX. t.-cz. 96. §-ának *a)* pontja alapján az előző eljárással együtt megsemmisiteni kellett. (B. T. 811/1889.)

Helybenhagyja indokainál fogva még azért is, mert felperesi czég nem is állitotta, hogy épitési anyagok eladásával iparszerüleg foglalkoznék; maga az épitési vállalkozás pedig, még ha iparszerüleg folytattatik is, tárgyilag kereskedelmi ügyletet nem képez. (C. 1376. 1889. J. Sz. 2., 207.)

Az ingatlanokra vonatkozólag létrejött szerződés kereskedelmi ügyletnek csak akkor nem tekinthető, ha a szerződés tárgyát közvetlenül maga az ingatlan képezi; oly esetben tehát midőn a szerződés tárgya nem a vasutépités, tehát nem közvetlenül az ingatlan, hanem a vasut megvalósitásának előfeltételeihez tartozó egyes jogok vagy dolgok, az ily ügylet a kereskedőre nézve kereskedelmi ügyletnek tekintendő, melyből felmerülő kereset a kereskedelmi eljárás 5. §. értelmében a keresk. biróság hatáskörébe tartozik. (B. T. 1690/1907. H. D. 1., 218. K. J. 9., 4., 356.)

Vasutépitésnél az alapépitmények elkészitésének elvállalása a vállalkozó részéről szükségessé teszi a keresk. törv. 258. §. 1. és 2. pontjainak tekintete alá eső kereskedelmi ügyletek megkötését, mivel az ily vállalatnál a vállalkozó rendszerint maga szállitja és ebből a czélból megszerzi az építkezéshez szükséges feldolgozandó anyagot, tehát ingókat vesz továbbeladás czéljából. Minthogy pedig az ily ügylet kereskedelmi minőségén nem változtat az, hogy a vállalkozó által szállitott anyag utóbb ingatlan alkatrészévé válik, ennélfogva kétségtelen, hogy a vasuti alapépitmények elkészitése czéljából alkalmi egyesülésre lépett peres felek jogviszonyából felmerülő kereset elbirálása a kereskedelmi eljárás 6. §. 3. p. alapján a kereskedelmi biróság hatáskörébe tartozik. (C. 1680. 1907. H. D. 1., 217. K. J. 4., 323.)

A vasutnak átalányösszeg ellenében elvállalt kiépitése nem épités anyagnak, mint ingó dolognak szállitására, hanem a vasut teljes épitményének, mint ingatlannak, kiépitésére irányulván, az ily ügyletből folyólag a vállalkozó kereskedőnek nem tekinthető. (C. 448. 1900. D. 68., 176. — Hasonlók e kérdésben még: S. 23468/1878. D. 21., 46. C. 198/1892. D. 60., 121. 87251/1890. M. 4., 180. 813/1891. M. 4., 182. 2757/1896. Ü. L. 96., 48. 432/1896. Ü. L. 13., 11. B. T. 3958/1901. P. T. 43., 21.)

Ideronatkozólag lásd még a 3. §-nál közölteket is.

A kereskedelmi törvény 262. §-a szabálya alkalmazásának azonban csak azokban az esetekben van helye, melyekben az ingatlan az ügyletnek, ha nem egyedüli is, de fő- és közvetlen tárgya. Ide vágó jogeset:

A keresethez csatolt szerződéseknek a főtárgyát nem ingatlanok, hanem szénkutatási, bányászati és kiaknázási jogok képezik; a főügylet ezen jellegén nem változtat az, hogy ugyanezen szerződések mellékesen a fenti jogok gyakorlásához szükséges ingatlanok mikénti megszerzését is szabályozzák, mivel a kereskedelmi törvény 262. §-a szempontjából a főügylet jellege irányadó az egész jogviszonyra nézve. (B. T. 4067/1902. J. 21., 30.)

Fa-eladás iránt kötött szerződés ingó tárgyra vonatkozónak tekintetvén, a kereskedelmi törvény 262. §-a alá akkor sem esik, ha a fa a földtől elválasztva még nem volt. (B. T. 307/1884. M. 4., 180.)

Erdőkihasználás iránti ügylet, a termelendő fa továbbeladási szándékával, kereskedelmi ügylet. (C. 901/1898. Ü. L. 15., 42.)

Az a vételi ügylet, melynek tárgya nem az ingatlan állaga, hanem az attól elválasztandó, mint ingóság értékesitendő faállomány, kereskedelmi ügylet. (C. 5890/1902. D. 90., 303. C. 1209/1905. Ü. L. 22., 45.)

Élőfáról nyerendő tölgykéregnek továbbeladási szándékkal vétele: kereskedelmi ügylet. (B. T. 5993/1884. M. 4., 170.)

Épület lebontásának elvállalása, minthogy a szerződés tárgyát a lebontandó anyag, tehát ingó dolog képezi: kereskedelmi ügylet. (B. T. 969/1891. M. 4., 182.)

Épületnél festési munkák elvállalása, kereskedelmi ügylet. (B. T. 2757/1896. M. D. 9., 329. G. D. 4., 570.)

Duna-szabályozási munkálatok elvállalása épitési vállalkozó részéről: kereskedelmi ügylet. (B. T. 3677/1889. M. 4., 182.)

Valamely utépitésnél a földmunkák elkészitésének elvállalása: kereskedelmi ügylet, mert itt ingó dolgok fel- vagy átdolgozásának elvállalásáról van szó. (B. T. 7319/1886. M. 4., 182.)

Az, hogy eladó a szállitott gépet a vevő telepén felállitani és befalazni is köteles volt, még nem teszi az ügyletet ingatlan tekintetében létrejöttnek. (B. T. 1176/1904.)

Épitési tervek készitése és az épités vezetésének elvállalása nem kereskedelmi ügylet. (B. T. 1127/1887. M. 4., 182. B. T. 1622. 1907. H. D. 1., 237.)

Vasutépitési engedély átruházása: kereskedelmi ügylet. (B. T. 1469/1887. M. 4., 181.)

263. §. Azon körülmény, hogy valaki hivatalánál, állásánál, iparrendészeti, vagy más okoknál fogva kereskedelmi ügyletekkel nem foglalkozhatik, a kereskedelmi ügyletek minőségére és érvényességére befolyással nincsen.

Iparengedély hiánya nincs befolyással az ügylet kereskedelmi minőségére. (C. 712/1888. D. 69., 44.)

264. §. A jelen törvény második részében foglalt határozatok azon ügyleteknél, melyek az egyik szerződő fél részéről kereskedelmi ügyleteket ké-

peznek, mindkét félre nézve egyaránt alkalmaztatnak. Kivételnek e tekintetben csak akkor van helye, ha magukból e határozatokból kitünik, hogy azok a felek közül csak azt kötelezik, kire nézve az ügylet kereskedelmi ügyletet képez.

A kereskedelmi törvény I. részében foglalt határozatok nem nyerhetnek alkalmazást oly ügyletben, mely csak az egyik félre nézve képez kereskedelmi ügyletet. (C. 1044. 1902. M. D. 9., 329.)

A kereskedelmi törvény 264. §-a szerint a kereskedelmi törvénynek anyagi rendelkezései, a czégbejegyzésre való tekintet nélkül, alkalmazandók már azoknál az ügyleteknél is, amelyek csak az egyik szerződő félre nézve tekinthetők kereskedelmi ügyleteknek. (C. G. 546/1901. M. D. 9. G. D. 4., 577., 330. C. 2222/1891. J. 91., 50.)

II. FEJEZET.

A kereskedelmi ügyleteket tárgyazó általános határozatok.

265. §. A kereskedelmi ügyletek megbirálásánál és értelmezésénél nem annyira a használt kifejezések betüszerinti értelme, mint inkább a szerződő felek akarata szolgál irányadóul.

A kifejezésre nem juttatott szándék a kereskedelmi törvény 265. §. rendelkezésének értelmében sem képezheti a birói méltatás tárgyát. (Győri T. II. G. 96/1897.)

Az ajánlat abban az értelemben veendő és válik hatályossá, amint azt annak a félnek, akihez intézve van, a fenforgó körülmények józan méltatása mellett, az élet felfogása szerint értenie kellett; nem az határoz, hogy a nyilatkozatot tevő fél mit gondol magában a nyilatkozat tételénél és mily értelmet tulajdonit neki önmaga, hanem az, hogy hogyan kell a nyilatkozatot annak tartalma és fenforgó körülmények szerint érteni annak a félnek, akihez intézve van és akivel szemben hivatva van jogi hatást előidézni. (C. 598/1904.)

»Azonnal« nemcsak azonnali megrendelése, hanem azonnali szállitása is az árunak. (C. 81/1886. D. 42., 138.)

266. §. A szerződés szavai közönséges értelmükben veendők, kivéve, ha az érdekelt felek azt igazolják, hogy a használt kifejezésnek a kereskedelmi forgalomban elfogadott más értelmet tulajdonitottak.

Kétség esetében a szerződés szavainak oly értelmezés adandó, mely mellett az ügylet joghatálylyal birhat.

A szerződésben előforduló homályos kifejezést annak a félnek hátrányára kell magyarázni, aki a szerződést szerkesztette, minthogy neki módjában állott saját érdekét világos, szabatos kijelentéssel körülirni. (B. T. II. G. 139/1905. K. J. 3., 37.)

Helyesen mondta ki a tábla, hogy nem védekezhetik alperes azzal, hogy a hajólerakományt »biztositás nélkül« (ohne Assecuranz) szállitotta, mely védekezést azért nem fogadhatja el, mert eme kijelentésnek csak azt az értelmet lehet tulajdonitani, hogy alperes az áruban történhető kár megtéritése iránt mint biztositó különös kötelezettséget nem vállalt, és nem azt, hogy elháritotta volna ama felelősséget, melylyel törvény szerint mint fuvarozó tartozott. (C. 375/1886. M. D. 9., 330. G. D. 4., 578.)

Az *A)* alatti szerződés 13. pontjában foglalt annak az intézkedésnek, amely szerint a szerződési viszony megszünése után egy bizonyos időtartamon belül az alperes a D.-féle sör elárusitására sem »közvetve«, sem »közvetlenül« nem vállalkozhatik, a kereskedelmi törvény 265. §-a alapján azt az értelmet kell tulajdonitania és a szerződő felek akarata is kétségtelenül arra irányult, hogy alperes az emlitett sörrel való üzérkedésben egyideig a felperessel ne versenyezhessen. (C. 443/1903. M. D. 9., 330.)

A kölcsönről kiállitott kötelezvényben az adós részéről elvállalt az a kötelezettség, hogy a kölcsön körül felmerülő bélyegilletéket és egyéb költséget viseli, csak a hitelező intézet készkiadásainak megtéritésére való kötelezettséget foglal magában, nem pedig az okmányok kiállitásáért, ezek között a törlési engedélyért fizetendő dij fizetésének elvállalását is. (C. 1262/1904. K. J. 2., 282.)

»In unbestimmten Raten nach Möglichkeit« esetére megállapitott fizetési kötelezettség értelmében, az adós köteles lévén anyagi viszonyaihoz képest lehetőség szerint fizetni, a fizetés nincs önkényére bizva s igy ezzel szemben alperesnek kell bizonyitani, hogy nincsen oly anyagi viszonyok között, hogy fizethessen. (C. 782/1898. G. C. 1., 102.)

»A la hausse engagement« értelmezését l. C. 991. Jtk. 99., 7. — »Eingang vorbehalten« értelmét utalványon. l. C. 991/1897. D. 78., 233.

267. §. A cselekvények és mulasztások jelentőségének és joghatályának megitélésénél tekintettel kell lenni a keres-

kedelmi forgalomban elfogadott szokások és gyakorlatokra.

A kereskedelmi törvény 267. §-ában emlitett szokások — melyek alatt az ugynevezett tényleges szokásokat kell érteni — csak annyiban jöhetnek alkalmazásba, amennyiben azokat alapul vették s ki nem zárták. (C. 94/1898. D. 30., 21. C. 216/1898. D. 82., 19.)

Egymással huzamosabb idő óta tőzsdei ügyleti viszonyban álló felekről az tételeztetik fel, hogy az ügyletkötésbe a tőzsdei szokások ismerete mellett bocsátkoztak. (C. 1094/1892. D. 61., 307.)

Tőzsdei szokványok szerződési kikötés esetében a rendes biróságok előtt is alkalmazandók. (C. G. 93/1898. M. D. 9., 330. G. D. 4., 584.)

Az egymással szerződő kereskedőkről feltételezendő, hogy elhatározásukban a fennálló kereskedelmi szokásra tekintettel voltak. (K. V. T. 151/1900. Ü. L. 17., 30.)

A vitatott szokás fennállását az erre hivatkozott fél tartozik bizonyitani. (C. 490/1879. D. 23., 162.)

Használatba adott értékpapirok használati dijainak szakértők által bizonyitására. (C. 195/1892. K. J. T. 36.)

Az egymással való állandó üzleti összeköttetésből folyik, hogy a számla egyikmásik kiszakitott tételének elévülése az üzleti összeköttetés tartama alatt meg sem kezdődhetik, mert a teljesitett fizetésekkel a dolog természete szerint mindig a régibb tartozások tekintetnek törlesztettnek és mert e fizetések következtében a követelési tételek folyton változnak. Ha évek óta állandó üzleti összeköttetésben álló és a számlát évről-évre lezáró kereskedők egyike számláját a másiknak megküldi és a másik azt átvéve, bizonyos időn belül nem nyilatkozik, akkor nem nyilatkozó fél, valamely rendkivüli esettől eltekintve, ugy tekintendő, mint aki hallgatása által a számla helyességét elismerte. (B. T. II. G. 81/1906. K. J. 3., 481.)

Az egymással elszámolási viszonyban álló felek közül az, aki a havi leszámolási jegyzéket éveken át észrevétel nélkül kézhez vette, azzal a kifogással, hogy az azok mindegyikében kitüntetett egyenleg a következő leszámolásokban javára el nem számoltatott, sikeresen csak ugy élhet, ha ezt a körülményt ő igazolja, következésképen nem elégséges, ha a perben e leszámolások helyességét tagadásba veszi. (C. 1244/1904. K. J. 2., 393.)

A kereskedelmi forgalomban megkivántató kölcsönös bizalom és jóhiszemüség megkivánja, hogy a bontó feltételhez kötött szerződés hatályvesztéséről az a szerződő fél, akinek javára a feltétel kiköttetett, a másik felet haladéktalanul értesitse; ezen értesités elmulasztása a bontó feltételhez fűződő jogról való lemondást eredményez. (C. 1395. 1904. K. J. 2., 311.)

Az üzlet tulajdonosa, illetve az, aki türi, hogy valamely üzlet az ő nevében folytattassék, a neve alatt folytatott üzletben felhasznált áruk vételáráért akkor is felelős, ha az árukat meg nem rendelte és azokat át nem vette, sem az áruk megrendelésére és átvételére annak, aki az üzletet folytatja, külön meghatalmazást nem adott. A házastársi viszony megállapitja annak bizonyitékát, hogy a feleség tudott arról, miszerint az ő neve alatt férje üzletet folytat. (B. T. II. G. 124/1904. K. J. 2., 26.)

A kereskedelmi forgalom biztonsága s a felek mindegyike részéről elvárható jóhiszemü magatartás megköveteli, hogy oly esetben, midőn a kereskedő arról szerez tudomást, hogy valamelyik alkalmazottja az ő nevében egy harmadikkal erre irányuló megbizás nélkül valamely ügyletet kötött, amenynyiben ezt magáévá tenni nem akarja, erről a másik felet és pedig arra való tekintet nélkül, hogy az vele korábban üzleti összeköttetésben állott-e vagy sem, haladéktalanul értesitse, mivel különben a megbizás hiányát utóbb a jóhiszemü másikkal szemben sikerrel nem érvényesitheti. (C. 812/1903. M. D. 9., 410.)

A kereskedő, ha az utazója által nevében megkötött ügyletre vonatkozó kötvényt átveszi, megtartja és hallgat, holott ha azt elismerni nem akarja, a minden kereskedőtől megkivántató jóhiszemüségből kifolyóan köteles lett volna az ellenfelet értesiteni — olybá tekintendő, hogy az ügyletet utólag elfogadta és magáévá tette, még ha előzetes megbizás részéről nem is adatott volna. (C. 336. 1902.)

268. §. Kik oly ügylet által, mely részükről kereskedelmi ügyletet képez, egy harmadik irányában közös kötelezettséget vállalnak, egyetemleges adósoknak tekintendők, amennyiben a hitelezővel történt megállapodásból az ellenkező ki nem tünik.

Az, hogy a vevők a per tárgyát képező géppel esetleg rendszerint mások gabonáját ellenérték mellett csépeltetik, az ipari foglalkozás fogalma alá nem vonható; e szempontból tehát az illető vétel a kereskedelmi törvény 259. §. 1. pontja szerint a vevőkre nézve kereskedelmi ügyletnek nem tekinthető. — Ha a vétel a vevők részéről nem tekinthető kereskedelmi ügyletnek, ugy nem létesül alkalmi egyesület, ha a vevők a gépet közösen vették meg és ezzel a géppel esetleg rendszerint mások gabonáját ellenérték mellett csépeltetik s igy a vevőtársakra a keres-

kedelmi törvénykönyv 268. §-a alkalmazást nem nyerhet. — Azonban abból a körülményből, hogy a vevők az egész vételárról együttesen tartoznak váltót kiállitani, hogy az eladó az illető gépre a vételár teljes kifizetéseig tulajdonjogát fentartotta; végül, hogy a perbevont vevő az egész vételár és ennek kamata erejéig kötötte le jelzálogul ingatlanait, a Curia megállapitotta, hogy ezen vevő is az egész vételár és ennek kamata erejéig vagyonilag közvetlen felelősséget vállalt. (C. G. 351/1904. M. D. 9., 432.)

Az a körülmény, hogy az iparigazolványnyal biró férj mellett annak neje is résztvett a vételben, csak ha a nő is kifejezetten vevőnek jelentette ki magát, vagyis ha közös fizetési kötelezettséget vállalt — állapitja meg a kereskedelmi törvény 268. §-a értelmében az egyetemlegességet. (C. 157/1898. M. D. 9., 331.)

Az ügynök által az eladóval szemben vállalt delcredere az ügynök ellen a vevővel való egyetemleges kötelezettséget állapit meg az eladó javára. (C. 280/1904. K. J. 2., 283.)

Midőn az üzlet átvevője az üzletátadónak kötelezettségeit magára vállalja, a kereskedelmi törvény 261. §-a értelmében kétségtelenül kereskedelmi ügyletből származó oly kötelezettséget vállal, mely közte és az üzlet átadója között a kereskedelmi törvény 20. §-a értelmében közös kötelezettséget képez; ennélfogva az átruházott üzlet hitelezőjével szemben az üzlet átvevője és az üzlet átadója a kereskedelmi törvény 268. §-a értelmében egyetemleges adósoknak tekintendők. (C. 1470/1890. Ü. L. 91., 6.)

Az eladott üzlet czége által kötelezett tiszteletdij tekintetében, az eladó czég és ezt a kötelezettséget átvevő czég egyetemlegesen vannak kötelezve, mert a kereskedelmi törvény 268. §-a szerint azok, akik oly ügylet által, mely részükről kereskedelmi ügyletet képez, egy harmadik irányában közös kötelezettséget vállalnak — egyetemleges adósoknak tekintendők, amennyiben a hitelezővel történt megállapodásból az ellenkező ki nem tünik. (C. 189/1898. M. D. 9., 331.)

A kereskedelmi törvény 268. §-a szerint az, ki olyan ügylet által, ami reá nézve kereskedelmi ügylet, vagy ilyennek tekintendő, egy harmadik irányában közös kötelezettséget vállal, egyetemleges adósnak csak anynyiban veendő, amennyiben a hitelezővel történt megállapodásból az ellenkező ki nem tünik. (C. G. 190/1898. D. 81., 326.)

A kereskedelmi törvény 268. §. szabályával szemben az aránylagos felelősség csak ugy jöhet figyelembe, ha az kiköttetett. (C. 190/1898. D. 81., 326.)

Maguk közt az adósok kétség esetében egyenlő arányban felelnek. (C. 619/1897. D. 76., 254. C. 12/1897. D. 76., 257.)

A kereskedelmi törvény 20. és 268. §-aiban alapuló egyetemleges felelősség a tőkén kivül csak az anyagi jogon alapuló járulékokra terjedvén ki, az egyik adós ellen sikertelenül lefolytatott per és végrehajtás költségei a másik adóstársra nem háritható. (C. 748/1894. P. T. 29., 101. C. 11643/1879. D. 23., 35.)

Kereskedők kereskedelmi ügyletekből folyólag akkor is marasztalandók, ha felperes ily irányban nem is terjesztett elő kereseti kérelmet. (C. 134/1901. D. 91., 195.)

269. §. A hitelezőnek jogában áll követelése végett az egyetemleges adósokat tetszése szerint mind, azok közül többet vagy egyet megtámadni; ha a követelés tárgya felosztható, jogában áll azt felosztva érvényesiteni anélkül, hogy e miatt jogát az egész követeléshez azon adós ellen elvesztené, ki ellen azt csak részben érvényesitette.

270. §. A megtámadott egyetemleges adós a hitelező ellen csak oly kifogásokkal élhet, melyek őt személyesen vagy az adóstársakat mind a hitelező ellen illetik.

Kereskedelmi ügyletekben és általában mindazon esetekben, melyekben a jelen törvény egyetemleges kötelezettséget állapit meg, az egyetemleges adós a követelés felosztását, vagy a többi adósok előzetes beperelését nem követelheti, s azért, mert a hitelező által az egész követelésért egyedül lett megtámadva, kifogással nem élhet.

Ugyanez áll a kezesre nézve is, ha a kezesség kereskedelmi ügyletből eredő kötelezettségért lett vállalva, vagy ha maga a kezesség kereskedelmi ügyletnek tekintendő.

Ha a hitelező követelését az egyik adósa csődtömege ellen be is jelentette, nincs akadályozva, hogy a követelést a másik adóssal szemben a bejelentés eredményének bevárása nélkül keresettel érvényesithesse. (C. 64475/1876. D. 17., 60. C. 2206/1876. D. 15., 160.)

Az állandóan követett birói gyakorlat szerint az egyetemleges adóstárs akkor, amikor a hitelezőnek az egész követelést egymaga elégiti ki, csak a magára vállalt kötelezettségét teljesiti s igy neki az a kielégités egymagában nem ad jogot arra, hogy egyetemleges adóstársaitól a maga javára meg-

téritést követelhessen, hanem az egyetemleges adóstársak között fennálló különleges jogviszony ennek anyagi tartalmához képest szolgálhat ama megtéritési igény jogszerü alapjául. (C. G. 397/1900. M. D. 9., 338.) G. D. 4., 590.)

A hitelező követelése az egyetemlegesen kötelezett adóstársak valamennyie ellenében megszünik akkor is, ha a fizetést az egyetemlegesen kötelezett adóstársak egyike teljesiti, s igy egyik egyetemlegesen kötelezett adóstárs részéről teljesitett fizetés fejében a hitelező megszünt követelését erre a fizető adósra oly joghatálylyal, hogy a követelés a többi adóstársak irányában az eredeti kötelem alapján fennállónak tekintessék, engedmény utján át nem ruházhatja. Ez a jogi helyzet akkor sem változik, ha a fizetést az egyetemlegesen kötelezett adóstárs örököseinek valamelyike teljesiti. (C. G. 495/1898.)

A kezesség kérdéséhez.

A kezesség joghatálya ugyanaz, akár egyoldalu, akár kölcsönös kereskedelmi ügylet képezi-e az alapját és hogy az a hitelező, vagy az adós részéről képez-e kereskedelmi ügyletet. (B. T. 4901/1889. P. T. 19., 135.)

Magát a kezességvállalást még az nem teszi kereskedelmi ügyletté, hogy kereskedelmi ügyletből kifolyólag vállaltatott. (C. 6075/1904. J. 24., 14. Ju. 3., 23.)

Jótállás elvállalásához kifejezett nyilatkozat szükséges. (C. 211/1905. K. J. 3., 133.)

Kezesség forog fenn akkor is, ha valaki kijelenti, hogy a másnak szállitandó árukért »garantiroz«. (C. 917/1877. D. 19., 91.)

Az a kijelentés, hogy más tartozását »rendezni« fogja, a nyilatkozó kezességét megállapitja. (C. 4241/1883. D. 31., 165.)

A hitelező előtt tett az a nyilatkozat, hogy a hitelezőnek az adósnál semmit sem szabad elvesztenie. (S. 1805/1879. D. 22., 74. B. T. 63., 97. P. T. 35., 176.)

A kereskedelmi forgalomban minden olyan kinyilatkoztatás, melynek czélja, hogy a hitelezőben megnyugvást keltsen a részben, hogy az adós tartozása annak idején kiegyenlittetni fog, a nyilatkozó részéről a jótállás elvállalásának természetével bir. (B. T. II. G. 63/1897.)

Alperes azt mondotta felperesnek: »Adj árut sógoromnak; te tudod, ha én egy jó barátomhoz idehozom a sógoromat, annyi, mintha jótállanék érte.« »Nem azért hozom ide, hogy egy jó barátomat becsapassak a sógorommal.« »Te nyugodt lehetsz; vegyük, hogy Isten ments meg, amire ugyan nincs kilátás, csőd lesz, vagy akármi forduljon elő, te a pénzed megkapod.« Ezek a kijelentések kezességvállalást képeznek és kereskedelmi ügyletből származó tartozásra vonatkozván, készfizető kezességet, tehát a kereskedelmi törvény 270. §-a értelmében egyetemleges kötelezettséget állapitanak meg. (C. 884/1905. K. J. 3., 383.)

Harmadik személy részéről a hitelező irányában elvállalt az a kötelezettség, mely szerint a vevő által eszközlendő vásárlásokból felmerülő tartozásokért szavatol: kezességet képez. (Győri T. II. G. 17/1898.)

Ez a nyilatkozat: »ha abban a helyzetben leszek, nővérem tartozását kifizetem«, korlátlan és egyetemleges fizetési kötelezettséget nem létesit és az ki nem mondható azoknak az adatoknak és viszonyoknak kideritése nélkül, melyek alapján megállapitható lenne, hogy a nyilatkozó abban a helyzetben van-e, mikép a tartozást kifizetheti, a végrehajtási eljárásra pedig e megállapitás fenn nem tartható. (B. T. II. G. 77/1897.)

A kereskedelmi törvény 270. §. 3-ik bekezdésében foglalt rendelkezés első része nem hagy fenn kétséget az iránt, hogy abban az esetben, amidőn a főügylet kereskedelmi ügyletnek tekintendő, a 270. §-ban szabályozott egyetemlegességi kötelezettségre vonatkozó rendelkezés kiterjed a kezesre nézve is. (C. 432/1902. M. D. 9., 333.)

A 270. §-nak az a rendelkezése, hogy a kezes a követelés felosztását, vagy a többi adós előzetes beperlését nem követelheti, nem tekinthető olyannak, amitől a felek külön megállapodása mellett eltérésnek helye nem volna. (C. G. 190/1898. D. 81., 326.)

A készfizetői kezesség jogi természetével nem ellenkezik az, hogy a kezes, esetleg a főadásra nézve létesült feltételtől eltérően, csak olyan feltétel mellett legyen kötelezve, amely mellett magát lekötötte. (C. G. 510/1890. Gr. 2., 64.)

A kezes kötelezettségének szükségképeni előfeltétele az, hogy maga az, akiért a kezesség vállaltatott, a jogositottként fellépő irányában azon kötelezettségben álljon, melyet ez a kezes irányában érvényesiteni kiván, továbbá ellenkező kikötés hiányában a kezes semmi viszonyok között sem lehet többért felelős, mint maga a főkötelezett. (C. G. 967. 1892.)

A vállalt kezesség az adósnak utóbb sulyosabbá vált és nagyobb felelősséggel járó kötelezettségeire ki nem terjeszthető. (C. 508/1902. M. D. 9., 335. G. D. 4., 594).

Az egyéni czégért vállalt kezesség, az ebből a czégből később alakult társas czég kötelezettségeire ki nem terjeszthető. (C. 1166/198. M. D. 9., 8.)

A kezestől csupán annyit van jogositva

hitelező követelni, amely összegért ő kifejezetten kezességet vállalt, igy az életbiztositási kötvény zálogbaadása esetén a hitelező nem követelheti a kezesektől a kötvény érvényének fentartására fizetett biztositási dijakat, ha a kezesek csupán a kölcsöntőkéért kezeskedtek. (C. 7219/1895. M. D. 9., 333. G. D. 4., 595.)

Az a kezességi nyilatkozat, amely szerint valakiért a három hónapon belül keletkezendő árutartozásáért kezesség vállaltatik, nem a kezességidő tartamát, hanem a hitelezési időnek terjedelmét határozza meg. (C. 480/1892. M. D. 9., 334.)

Az alperes azon nyilatkozatának, »a szállitandó árukért jótál, csak a 30 napon belüli fizetést köti ki« helyesen csak az az értelem tulajdonitható, hogy alperes oly korlátozás mellett vállalt kezességet, hogy addig, mig az adós a 30 napnál régibb tartozási tételeket felperesnél ki nem egyenlitette, felperes az adósnak a kezes terhére ujabb árukat nem adhat. (C. 843/1902.)

A valakinek váltótartozásáért vállalt kezesség terjedelme nemcsak azokra a váltókra van szoritva, amelyeket az elfogadott, hanem mindazon váltókra, amelyek alapján az illető bármilyen minőségben váltóilag kötelezve van. (C. G. 664/1902. M. D. 9., 335.)

Törvényes gyakorlatunk szerint, ha a hitelezőnek a határozatlan időre vállalt kezesség felmondatik, a felmondás napján túl az adós által vásárolt áruk vételárára a kezességi kötelezettség ki nem terjed. (C. 1536. 1900. — *Azonos* 470/1898. M. D. 9., 333.)

Ha a kezes az adósnak bizonyos czégtől vásárolt árui vételáráért nyert hitelért kezességet vállalt, ez a kezesség nem szünik meg azáltal, ha a hitelező czégből egyik tag kilép s a többi tagok a czéget megváltoztatják, mert ugyanaz a közkereseti társaság áll fönn. (C. M. D. 9., 333.)

Kétoldalu szerződéseknél azon körülmény, hogy az egyik szerződő fél kötelezettségét nem teljesiti, ellenkező kikötés hiányában egymagában még nem ad jogot a másik félnek a szerződéstől való elállásra, hanem csak arra, hogy a szerződés szerinti kötelezettség teljesitését követelhesse. Ezen elvből folyólag a kezes azért, mert a hitelező az adós ellenében elvállalt kötelezettségének meg nem felelt, idevonatkozó különös kikötés hiányában sem a kezességi kötelezettség alul nem szabadul, sem az általa az adós helyett fizetett összeget vissza nem követelheti. (C. 245/1904. K. J. 2., 163. Ü. L. 22., 20.)

Az összes adóstársakat megillető kifogás például a fizetés kifogása. (C. 235/1898. D. 81., 138., C. 495/1898., D. 82., 180.) — Továbbá az adóstársak egyike elleni perben hozott a hitelezőt elutasitó olyan itélet, melynél az elutasitás alapjául nem pusztán az illető perelt alperes személyes viszonya szolgált. (C. 526/1891. D. 60., 331.)

Személyes természetü kifogás az elévülés. (C. 53/1887.)

Készfizető kezesnek nincs beleszólása abba, hogy az adós által teljesitett fizetés, az adós és a hitelező közt létrejött megállapodás szerint, nem a kezesség tárgyát képező adósság, hanem más adósság törlesztésére fordittassék. (B. T. I. G. 116/1896.)

Az egyenes adós oly esetben, melyben tartozásáért valaki kezességet vállalt, az erre teljesitett fizetéseket utólagosan más fennálló tartozásaira teljesitetteknek a kezes hozzájárulása nélkül nem fogadhatja el, mert az egyenes adós a kezes kötelezettségi helyzetén utólag változtatást nem tehet. (C. G. 499/1899. M. D. 9., 336.)

Aki valamely részvénytársaság részére a jövőben nyujtandó kölcsön visszafizetéseért készfizetői kezességet minden korlátozás nélkül saját személyében elvállal, annak kezesi kötelezettsége meg nem szünt azáltal, hogy időközben az illető részvénytársaság igazgatósági tagja lenni megszünt. (C. G. 416/1900. M. D. 9., 335. G. D. 4., 593.)

A kezes külön megállapodás hiányában addig van kötelezve, mint maga a főadós s annak folytán nem szabadul a kötelezettség alul, hogy a hitelező a főadóstól utóbb váltót fogadott el. (C. 1782/1890. M. D. 9., 338.)

Nyilt számlabeli áruhitelért elvállalt kezesség nem szünik meg annak folytán, hogy a hitelező a nyilt számlabeli tartozás fedezetére váltót vett át az adóstól. (C. 553/1904. K. J. 3., 89.)

A 270. §. sz. a megtámadott egyetemleges adóstársaknak, kikkel a kezes egy tekintet alá esik, az a kifogása, hogy a teljesitésre haladék engedtetett, csak a haladékot nyert alperest illeti meg, mert a teljesités meghosszabbitására vonatkozó egyezség a főadós kötelezettségének lényegét nem érinti, ujitást nem képez s igy a kezesi kötelezettség ujitás folytán sem szünt meg. (C. 1079/1892.)

A főadósnak adott fizetési halasztás esetében, a követelés az engedett halasztási idő lejárta előtt a készfizető kezes ellen sem érvényesithető. (C. G. 323/1897. G. C. 1., 79.)

Jogszabály az, hogy az adós kötelezettségének megszünése esetében ipso jure meg-

szünik nemcsak a kezesnek, hanem a készfizetői kezességet vállalónak a kötelezettsége is, mivel a készfizető kezesség, habár egyetemleges kötelezettséget szül is, a kezes csak a főadós kötelezettségeért felelős, tehát nem önálló adós; oly jogszabály pedig, hogy az egyenes adós irányában történt lemondás a készfizető kezes kötelezettségét csak akkor szüntetné meg, ha a lemondás a készfizető kezessel szemben is világosan és határozottan kijelentetik, fenn nem áll. (C. G. 349/1901. M. D. 9., 338. G. D. 4., 597.)

A követelés megszüntét a főadós ellen perben kimondó határozat a kezesnek is javára szolgál, s a resjudicata hatályával bir akként, hogy a kötelezettség fennállása a kezes ellen nem bizonyitható addig, mig az itélet a főadós irányában pernyitás utján nincs hatályon kivül helyezve. (C. 526/1889. D. 60., 331.)

A kezes az egyenes adós által elismert tartozás valódisága ellen sikeresen élhet kifogással. (C. 118/1894. M. D. 9., 340.)

Ha a főkötelezett beismerte a követelés fennállását, a biztositékot adó mellékkötelezett kifogása folytán a hitelező a kezes ellen külön ezt bizonyitani nem tartozik, hacsak rosszhiszemüség esete nem forog fenn. (C. 530/1897. M. D. 9., 340. G. D. 4., 594.)

A zálog- és megtartási jognak a hitelező részéről az egyenes adóssal szemben nem gyakorlása nem mentesiti a kezeseket vállalt kötelezettségük alól. (C. 166/1901. M. D. 9., 337.)

Az a körülmény, hogy a pénzintézetet nagyfoku gondatlanság terheli, azon kárkövetelés keletkezését illetőleg, melyért a harmadik személy kezességet vállalt, felmenti a kezest kötelezettsége alól. (C. 629/1900. M. D. 9., 336.)

Az a körülmény, hogy az alperes mint kezes a kereskedelmi törvény 270. §-a szerint a közvetlen adóssal egyetemleg felelős, nem képezhetett akadályt alperes részéről annak a kifogásnak sikeres érvényesitése ellen, hogy a hitelező felperes a közvetlen adós ellen követelésének behajtása körül késedelmes volt és ezzel az alperest a közvetlen adós ellen őt megillető visszkereseti igények érvényesitésétől megfosztotta. (C. 1304/1901. Azonos 1633/1903. M. D. 9., 336. G. D. 4., 597.)

A törvényes gyakorlat által általánosan elfogadott jogszabály az, hogy ha az adós határozott utasitás vagy rendelkezés nélkül teljesit fizetést, az mindenkor az adós terhesebb adósságára fizetettnek vélelmezendő, már pedig, hogy az adósnak saját személyes adóssága terhesebb, mint harmadik személyeknek olyan adóssága, amelyért csak készfizetői minőségben vállalt kötelezettséget, az kétséget nem szenved, mert egyfelől, a készfizetői kezesség jogi természete szerint, csak annyiban különbözik az egyszerü kezességtől, hogy a hitelező a fizetést az egyenes adós fizetésképtelenségének kimutatása nélkül is egyenesen a készfizetői kezestől követelheti, ellenben a hitelezővel szemben a követelésnek a főadóstól a hitelező mulasztásából eredt be nem hajthatása miatt emelt kifogások a készfizetői kezes által is minden megszoritás nélkül érvényesithetők. (C. G. 127. 1900. M. D. 9., 337.)

Az az ügynök, aki az általa közvetitett ügyletekből hitelezett követelésekért delcrederet vállalt, a hitelező által túlságos időre adott fizetési halasztás esetére ezen kezesség alól szabadul, ha a követelés emiatt vált hajthatlanná. (C. 200/1901. M. D. 9., 333.)

A készfizető kezes épen ugy, mint a közönséges kezes, a hitelezővel szemben esetleg sikeresen élhet azzal a kifogással, hogy a hitelező az egyenes adós ellen követelésének behajtása körül olyan késedelmes volt, hogy emiatt a készfizető kezes az egyenes adós ellen őt megillető visszkereseteт sikerrel többé nem érvényesitheti. Olyan jogszabály, amely szerint az adós elleni követelés behajtása körül késedelmes hitelező a késedelemből okozott kárért a kezesnek felelős, ilyen értelemben nem létezik, hanem a hitelezőnek illető késedelme a megfelelő előfeltételek mellett csak arra szolgálhat a kezes javára okul, hogy reá nézve alkalmaztassék a fentebbi jogszabály. (C. G. 578/1900. M. D. 9., 337.)

Az a jogszabály, hogy a kezes felszabadul, ha a követelés a hitelező hibájából a főadós ellenében behajthatlanná válik, csak akkor nyer alkalmazást, ha a követelés esedékessége határozott időhöz köttetvén, a hitelező ennek bekövetkezte után esne késedelembe. (C. G. 612/1900. M. D. 9., 336. G. D. 4., 596.)

A hitelező a kezesnek csak annyiban felelős, amennyiben az adósság behajtása körül késedelmesség által a kezesnek megtéritési visszkeresetében kárt okozott. (C. 3436/1893. M. D. 9., 339. D. G. 4., 599.)

A kezesség jogi természeténél fogva a hitelezőt az egyenes adóssal szemben megilletett igény arra a kezesre, ki az illető egyenes adós helyett a kezességével megerősitett szolgáltatást teljesiti, már a szolgáltatás teljesitésének megtörténte által átszáll és igy nem szükséges az, hogy azt az igényt a hitelező az illető kezesre kifejezetten és alakszerüen át-

ruházza, ezt tehát a hitelező megtenni nem köteles. (C. G. 50/1901. M. D. 9., 340. G. D. 4., 598.)

A készfizető kezes nem tartozik bevárni azt, hogy őt vagy az egyenes adóst a hitelező perbe vonja, hanem a hitelezőt joghátrány nélkül kifizetheti; de nem tartozik ő sem előbb az egyenes adóst perelni és ennek elmarasztalása mellett az egyenes adós vagyontalanságát végrehajtás utján megállapittatni, hanem kezestársai ellen a megfelelő megtérités iránt közvetlenül perrel fordulhat. (C. G. 325/1901. M. D. 9., 339.)

A kezestársak azonban kétség esetén egymás irányában csupán egyenlő arányban felelnek. (C. 619/1897. D. 76., 254. C. 12/1897. D. 76., 257.)

Ha az ügylet, melyből a főkötelezettség származik, kereskedelmi ügylet: a kezes a kereskedelmi biróság előtt akkor is idézhető perbe, ha maga a kezesség nem kereskedelmi ügylet. (S. 13039/1876. M. 4., 184. S. 1805. 1879. D. 22., 74. B. T. 1564/1882. D., 31., 322. B. T. 22/1884. D. 36., 320. B. T. 3250. 1900. D. 88., 273. C. 515/1884. D. 37., 333. B. T. 370/1891. P. T. 22., 144.)

Kereskedelmi ügyletből kezesség esetében a kezes a főkötelezett irányában való eljárásra hivatott biróság előtt is megperelhető. (B. T. 3520/1900. D. 88., 273.)

271. §. Ki valamely ügylet folytán, mely reá nézve kereskedelmi ügyletnek tekintendő, egy másik irányában gondosságra van kötelezve, a rendes kereskedő gondosságával köteles eljárni.

A kereskedelmi törvény 271. §-a kifejezetten ugyan csak azt kötelezi a rendes kereskedői gondosságra, aki valamely ügylet folytán, mely reá nézve kereskedelmi ügyletet képez, vagy egy másik irányában gondosságra kötelezett; minthogy azonban általános jogszabály az, hogy az, aki valamely sajátszerü ismereteket igénylő teendőre vállalkozik, az ezzel járó fokozottabb gondosságra is van kötelezve: az alsóbiróságok helyesen mondották ki, hogy az alperesek mint a közadós részvénytársaság volt igazgatói, a rendes kereskedő gondosságával voltak kötelesek eljárni a reájuk bizott ügyek kezelésénél és ellenőrzésénél. (C. 317/1901. M. D. 9., 342.)

Az eladó még a rendes kereskedői gondosságból kifolyóan sincs kötelezve arra, hogy vevőjét arról világositsa fel, melyik áru felel meg jobban üzleti czéljainak, ebből folyóan még akkor sem köteles vevőjét kártalanitani, ha jobb tudomása ellenére közölte vevőjével azt, hogy olyan áru, melyet az keresett, egyáltalán nem létezik. (C. 642/1900. M. D. 8. 501.)

Felperes alperesnek festés végett selyemruhát adott át, mely azonban a festést ki nem birván, tönkrement.

Jogszabály az, hogy a megrendelt mű veszélyét az átadásig a vállalkozó viseli ugyan, de az anyag tekintetében, melyet az előállitandó műhöz a megrendelő szolgáltat, a veszély is ezt és nem a vállalkozót terheli, sőt ha a mű megsemmisülése vagy rosszabbodása a munkaadó által szolgáltatott anyag rosszasága miatt következik be, a megrendelt mű veszélye is a megrendelő terhére esik.

Csak akkor lehetne a vállalkozót a romlásért felelőssé tenni, ha a ruha romlása tekintetében őt vétkesség terhelné. E részben azonban a törvényszék jogi nézete szerint nem volt követelhető a vállalkozótól, hogy a festés végett átvett selyemruhát előzetesen vegyi uton vizsgálja meg; mert a ruhafestőnek csak az a kötelessége, hogy a festést gondossan végezze, de a megrendelő utasitása nélkül ilyen vizsgálatra nem kötelezhető. Messze tulhaladná a rendes kereskedői gondosságot, ha a ruhafestőtől az követeltetnék, hogy munkája megkezdése előtt vegyi uton próbálja meg, vajjon a festést megbirja-e az anyag, melyért ő nem is felelős. (K. V. T. E. 142/1899.)

A rendes kereskedői gondossághoz nem tartozik az, hogy a malomtulajdonos az őrlés végett átvett gabonát tüz ellen biztositsa.

Vállalkozási szerződésnél az a jogszabály áll fenn, hogy a megrendelőt terheli a véletlen kár, amely az általa szolgáltatott anyagot éri, amilyen véletlen a malomban kiütött tüz által okozott kár. (C. 1342., 1343. 1904. M. D. 9., 340.)

A zálogban tartó nem vét a rendes kereskedő gondossága ellen, ha a zálogba kapott kötvények kisorsolását nem tartotta nyilván. (C. 378/1892. M. D. 9., 340.)

Nem az alperes, hanem a felperes gondatlansága okozta azt, hogy az áru elveszett; mert felperesnek állott kötelességében gondoskodni arról, hogy facturája és levele illetéktelen személy kezébe ne kerüljön, ha tehát ennek daczára ügynökéhez küldte a facturát és levelet, ez pedig azt az áru megszerzése végett csalárdul felhasználta, saját gondatlanságának következményeit viselni tartozik és nem háríthatja az alperesre. (B. T. II. G. 3/1902. M. D. 9., 340.)

A körömfájásban szenvedő disznókon ez a betegség csak azután konstatáltatván, miután a felperes szállásaiban a disznók elhelyeztettek — a zár folytán szenvedett kárt csak abban az esetben köteles alperes bérlő

megfizetni, ha felperes az állategészségügyi hivatal bizonyitványával szemben bizonyitja, hogy az alperes bérlő vétkesen, tudva a betegséget, helyezte el a felperes bérbeadó szállásain a disznókat. (C. 851/1896. M. D. 9., 341.)

272. §. Ki kártéritést igényelhet, a valóságos kár és az elmaradt nyereség megtéritését követelheti.

Az ezen §-ban foglalt jogszabályt ujabban magánjogi gyakorlatunk is követi. (C. 124/1896. D. 72., 261. C. 193/1897. D. 78., 20.)

Abban az esetben, ha a szerződő felek valamely ügyletet közös egyetértéssel megszüntetnek, ugyszintén abban az esetben is, ha az egyik félnek felbontási tényét a másik fél magáévá teszi akként, hogy az ügylet megszüntetéséhez hozzájárultnak tekintendő, a szerződés megszüntetése tényéből kártéritési követelést csak az a fél érvényesithet, aki ahhoz való jogát kifejezetten fentartotta. (B. T. II. G. 144/1904. K. J. 2., 24.)

A vételi szerződésnek ellenérték melletti átruházása nem engedmény, hanem továbbeladásra irányuló vételügyletnek lévén tekintendő, az átruházó nem a magánjogi, hanem a kereskedelmi törvény terhesebb felelősségével tartozik a vele szerződött félnek s igy a kereskedelmi törvény 272. §. értelmében teljes kártéritést igényelhet. (C. 398/1906. K. J. 3., 483.)

A kártéritési igény érvényesithetésének alapfeltétele a kár és a károsító cselekmény közötti okozati összefüggés kimutatása. (C. 6741/1877. D. 19., 23.)

A kár nagyságát a károsultnak kell bizonyitania. (C. 6741/1877. D. 18., 23. C. 9813. 1880. D. 26., 179. C. 8561/1885. D. 40., 118. C. 1367/1894. Ú. L. 96., 3.)

Az előre összegszerüleg megállapitott kár kötbér természetével birván, külön nem igazolandó. (C. 374/966. K. J. 4., 62.)

Felperesi fényképész megengedte, hogy az általa készitett fényképfelvételeket egy kiadóvállalat egy látképalbumban reprodukálhassa, kikötvén, hogy a minden egyes kép alatt megjelölendő, hogy a képek az ő fényképfelvételei után készültek. Miután a kiadó ezt a megjelölést elmulasztotta, a fényképész őt kártéritésre perelte. A biróságok nem itéltek meg kártéritést felperesnek elvont haszon czimen, mivel nem állapitható meg, hogy mennyi haszontól esett el a fényképész a reklám elmaradása folytán, azonban marasztalták a kiadót oly kártéritési összeg megfizetésében, amely értékkel az elmaradt névmegjelölés, mint hirdetés egy hirdetőre nézve birna. (C. 1268/1903. K. J. 2., 24.)

Az »elmaradt nyereség« fogalma alatt csakis a határozott tényekre, nem pusztán feltevésekre alapitott valóban elmaradt, a dolgok rendes folyamata mellett elérhető nyereség érthető. (C. 6741/1877. D. 18., 23.)

A nem eléggé csiraképes mag szállitásából a magkereskedőre háruló felelősség és a kár mennyisége kérdésére nézve. (C. 8561. 1885. C. 1367/1884. Ú. L. 13., 3. C. 53/1899. D. 82., 156.)

Megrendelt gép a kikötött időnél később szállittatván, az ezen alapon követelt kárösszeg megállapitásánál csak a rendes munkaidő mellett elkészithető munka mennyisége vehető számitásba. (C. 386/1905. K. J. 3., 326.)

Az elvont haszonnak megállapitását lehet a szakértőknek a conjuncturák által befolyásolt védelmére is, és nemcsak tényekre alapitani. (C. 1652/1895. G. C. 1., 80.)

Az elmaradt nyereségből le nem vonható annak a vételárnak időközi kamata, mely az áruért fizetendő volt. (C. G. 96/1901. M. D. 9., 343.)

A kereskedelmi törvény 272. §-a értelmében az, aki kártéritésre jogosult, a valódi kárt s az elvont hasznot, tehát a teljes kártéritést követelhetvén, a kölcsönadott zsákok vissza nem adása esetében a kölcsönadó nem szoritható arra, hogy az ily esetben szokásos egyenértékkel elégedjék meg, hanem jogosult azt az összeget követelni, amelyet a maga részéről szintén kölcsönvett zsákokért a tulajdonosnak fizetett. (C. G. 259/1903. M. D. 9., 342.)

Káregyenértékül az a kötbér is követelhető, melyet a vevő saját vevőjének nem teljesitése miatt kötelezett, de ellenvethető, hogy a kötbér nem áll egyarányban a teljesitéssel. (C. 523/1893. M. D. 9., 342.)

Kárkövetelés után is megitélendő a kamat. (C. 1852/1893. M. D. 9., 343. C. 2598/1898. D. 82., 93.)

273. §. A kötbér összege semmi korlátozásnak alávetve nincsen, s az adósnak kétség esetében nem áll jogában a kötbér lefizetése által magát a teljesités alól kivonni.

A kötbér kikötése kétség esetében nem zárja ki az igényt a kötbér összegét meghaladó kártéritéshez.

Amennyiben a kötbér azon esetre állapittatott meg, ha a szerződés nem kellő időben vagy nem kellő helyen teljesittetnék, a hitelező a szerződés teljesitése mellett a kötbért is követelheti.

A kötbérkövetelésnek magából a megállapodás szövegéből, illetve szavaiból félreérthetlen határozottsággal ki kell derülnie; oly

szerződés tehát, melynek homályos szövegezése az abban kikötött szolgáltatás jogi természete iránt kételyeket támaszt, s melyből a feleknek a kötbér kikötésére irányuló akarata csak kiterjesztő magyarázat utján volna megállapitható, ily követelés alapjául nem szolgálhat. (C. 454/1901. Gr. 4., 77.)

Ha a feleknek kötbér kikötésére irányuló akarata a kötött szerződés tartalmából kitünik, a kötelezés kérdésében nincs jelentősége annak, hogy a szerződésben nem a kötbér kifejezés használtatott. (C. 1425/1896. D. 73., 1. C. 76/1898. P. T. 36., 19.)

Ha a szerződő felek a szerződésnek nem kellő módon való teljesitése esetére kártérítésül bizonyos összeget kikötöttek, ez összeg kötbért képezvén, még az esetben is megitélhető felperesnek, ha keresetével a szerződés felbontását kéri. (C. 8189/1883. D. 39., 60.)

A minőségileg meg nem felelő szállitás kötbér esetén és annak szempontjából elkésett szállitásnak tekintendő. A megrendelőnek azonban kötelességében áll a kellő időben megrendelt anyagok minőségi hiányait azonnal a megérkezés után a szállitó-czéggel közölni és a javitást munkába vétetni, ellenesetben a javitási munkák foganatbavétele körüli késedelmet az ő terhére kell a kötbér kötelezettségei megállapitásánál számitásba venni. (C. 1223/1903. Ju., 1., 321.)

Az eladó a szerződésileg meghatározott minőségi hiánynak, a tejhamisitásnak több izben való megállapitásától függően kötbér fizetésére kötelezte magát. Hogy az eladónak ezen kötbérfizetési kötelezettsége beálljon, nem elég a hamisitásnak vegyészi, vagy hatósági megállapitása, hanem erről az eladó minden egyes esetben azonnal értesitendő, mert az áru eladó és vevő közötti viszony szempontjából kifogásoltnak csak akkor tekinthető, ha az átvétel után haladéktalanul megvizsgáltatván, annak hiányairól az eladó azonnal értesittetik (kereskedelmi törvény 346. §.); ennek elmulasztása esetén az áru nem kifogásoltnak tekintetik és annak hiányos voltára kártéritési igények nem alapithatók. (C. 1488/1904. D. 38., 171.)

Az a kikötés, hogy a vevő naponta 1 K raktárdijat fizet, ha bizonyos napon át nem veszi az árut, tekintve az összeg magasságát, kötbérnek tartandó; amely nem itélhető meg, ha a teljesités később fentartás nélkül lett elfogadva. (C. 1106/1892. M. D. 9., 352.)

A felek közötti munkavállalási szerződésnek az a kitétele, hogy a biztositékul adott váltók a szerződés letelte után fognak felperesnek kiadatni, amennyiben felperes szerződési kötelezettségeinek eleget tett, nem értelmezhető akként, hogy ezek a váltók kötbér jogi természetével birnak. (C. G. 589. 1899. M. D. 9., 343.)

Szolgálhat kötbérül készpénzen kivül más dolog is, ugyszintén készpénz és egyéb dolog együttesen. (C. 76/1898. P. T. 36., 19.)

Valamely munka nem pontos teljesitése esetére kötbér czimén az addig már érdembe hozott munka értéke is joghatályosan kiköthető. (C. 980/1903. M. D. 9., 351.)

Szolgálati szerződésnél nem érvényes a kötbér kikötése, ha a felfogadó, bár tudja, hogy az ajánlkozó segéd másutt szolgál, nem szerzett meggyőződést az elbocsátási bizonylat kiállitásáról és az hiányzik is. (B. T. 1736. 1905.)

Nem követelhető a kötbér, ha az biróilag nem érvényesithető kötelem biztositását czélozza. Igy: mint erkölcstelen alapon nyugvó, nem érvényesithető a követelés oly kereskedelmi ügyletből, melynél fogva a közhatóság által hirdetett szállitási pályázatnál valaki bizonyos dijért a szállitási pályázatban részt nem vesz. (B. T. 4599/1877. D. 18., 260.)

Kereskedőknek oly megállapodása, melyben magukat kölcsönösen kötbér terhe alatt kötelezik, hogy bizonyos árukat bizonyos kölcsönösen megállapitott áron alul nem árusitanak el, mint oly egyezkedés, mely a fogyasztó közönség érdekeit biztositó szabad versenyt teljesen kizárja, és ez által a fogyasztó közönség megkárositására irányul, és igy az erkölcsi fogalmakba ütközik (causa turpis), biróság előtt érvényesithető követelés jogalapjául nem szolgálhat. (C. 2554/83. D. 37., 309. C. 666/905. P. T. 51., 15.)

Törvényellenes megállapodás betartására kötbér érvényesen ki nem köthető. (C. 1391/902. D. 93., 208.)

Ha a szerződő felek a szerződésnek nem kellő módon teljesitése vagy megszegése esetére »kártéritésül« bizonyos meghatározott összeget kötnek ki, ugy ez az összeg a dolog természeténél és a kötbér fogalmánál fogva »kötbért« képez. — A versenyszabadság korlátozása a jó erkölcsökbe csak akkor ütközik, ha a korlátozás az illető fél létfentartásának lehetőségét támadja meg, vagy oly mérvü és természetü, hogy a közönség érdekeit veszélyezteti. B. T. II. C. 32/905, K. J. 2., 339.

Az iparszabadság abból áll ugyan, hogy az egyén a törvény korlátai között bármely ipart szabadon gyakorolhat; azonban az egyén minden jogot, tehát az ipar szabad gyakorolhatási jogát is szerződésileg korlátolhatja és igy az ilyen korlátozás az iparszabadság elvét nem érinti. Az a szerződési kikötés, amely szerint alperes eltiltatott attól, hogy a felperes varrógép eladási üzletében elvállalt szolgálati viszony megszüntetése után is még egy évi időtartamon belül a fel-

peres üzletével hasonló üzlettel foglalkozzék, jogi hatálylyal bir, következésképen nincs akadálya annak, hogy az olyan kikötés biztositására szolgáló kötbér biróság előtt érvényesittessék. (C. G. 514/1903.)

A szolgálati szerződésnek az a kikötése, amelylyel az alperes eltiltatott attól, hogy a szolgálati viszonynak megszünte után is még egy évi időtartamon belül a felperes üzletével hasonló üzlettel ne foglalkozzék, az iparszerű foglalkozást kizárólag egy meghatározott iparágra nézve és e tekintetben is csak bizonyos aránylag rövidebb időtartamra korlátolván, nem képezi az iparszabadságnak olyan megszoritását, mely magát a közérdeket is sérthetné, eszerint az ezen tilalom áthágásának következményeire nézve felek között létrejött megállapodás is érvényesnek tartandó, következőleg az ennek megszegése esetére kikötött kötbért felperes a szerződésszegő alperes irányában érvényesiteni jogositva van. (1430/1892. D. 63., 70.)

A kötbér jogi természetével nem ellenkezik az, hogy csak egyik szerződő fél javára s csak arra az esetre köttessék ki, ha a kötbér fizetésére kötelezett fél a szerződést kellő időben nem teljesiti. Habár rendszerint a kötbér-összegnek előzetes letétele nem követelhető, hanem az rendszerint a meghatározott esetre szóló fizetési kötelezettség elvállalásából áll, mind a mellett, ha a felek ettől eltérően, annak előzetes letételében vagy valamely más czimen letett összegnek kötbér jellegével leendő felruházásában állapodtak meg: az a letett összeget kötbér-jellegétől meg nem fosztja. (C. G. 17/1899. D. 86., 32.)

Az 1877 : VIII. és az 1883 : XXV. t.-cz. a kötbérre vonatkozó korlátozásai, csak a tőke után kikötött melléktartozásokra és nem a szerződésnek nem- vagy nem kellő teljesitése esetére önállóan kötelezett kötbérre vonatkozik. (C. 71/1897. D. 77., 42.)

A közpolgári ügyekben követett az a birói gyakorlat, hogy amennyiben a kötbér, ahhoz az érdekhez mérten, amelynek biztositására szolgál, túlmagasnak mutatkozik, annak öszszege mérsékelhető, a kereskedelmi törvény alapján elbirálandó kötbérre ki nem terjed. (C. 819/1906. 94., 146.)

A kötbér, ha ahhoz az érdekhez mérten, aminek biztositására kiköttetett, aránytalanul magas, a biróság által mérsékelhető. A kereskedelmi törvény 273. §-a, mely szerint (kereskedelmi ügyekben) a kötbér öszszege semmi korlátozásnak nincsen alávetve, a kereskedelmi alkalmazott által főnöke javára kikötött 1000 korona kötbér 100 koronára való mérséklését nem akadályozhatja. (C. G. 143/1904. D. 95., 328.)

A kötbér szoros magyarázatu és azt csakis az követelheti, ki maga is kész és képes volt a teljesitésre. (C. 318/1903.)

A kötbérre vonatkozó megállapodások mindenkor szoros magyarázatot igényelnek és kétség esetén a kötelezett fél javára magyarázandók. (C. 1501/1903. Ü. L. 20., 36. C. 443/1903. Ü. L. 21., 53. C. 8578/1902. G. C. 6., 85. C. 289/1903. G. C. 6., 94. C. 1930/1885. D. 42., 57. C. 125/1900. D. 86., 61. C. 334. 1900. G. C. 3., 137. C. 919/1900. G. C. 4., 75. C. 454/1901. G. C. 4., 77.)

Alperes üzletét eladván felperesnek, kötbér terhével kötelezte magát arra, hogy az illető üzletágban bizonyos területen semmiféleképen nem fog dolgozni. Kimondatott, hogy az alperesnek az az eljárása, mely szerint a kérdéses árukra nézve a tiltott területről a kapott megrendeléseket nem küldte vissza a megrendelőkhöz, hanem egy másik kereskedőhöz küldötte, egymagában a tiltott üzletágban való tényleges ügyködés, illetőleg »dolgozás« fogalmát ki nem meriti. (C. 1519/1902. D. 93., 94.)

A szerződésnek a kötbérre vonatkozó rendelkezése csupán azt tartalmazza, hogy alperes a felperessel fennállott 5 évben meghatározott szolgálati viszonyának »befejezése után« egy éven át (nach Beendigung dieses Dienstverheltnisses) köteles tartózkodnia felperes üzletéhez hasonló más üzlet vezetésétől és általában az ily versenyüzletben való bármely részesedéstől 5000 frt kötbér fizetésének terhe alatt; az 5 évre kötött szerződésnek ez a rendelkezése tehát nem zárja ki azt az értelmezést, hogy az alperes csak arra az esetre tiltatott el kötbérfizetésének terhe alatt egy éven át valamely versenyüzletben való részesedéstől, ha az 5 évre meghatározott szolgálati viszony az 5 évi szolgálat kitöltése által teljesen befejeztetik és ekként alperes a szerződés nyujtotta előnyöket 5 éven át élvezte: oly világos és határozott rendelkezést azonban, hogy ezt a kötbért alperes abban az esetben is tartozzék fizetni, ha a szolgátati viszony a szerződésben kötött 5 évi időtartam eltelte előtt bármely okból felbontatik és alperes a szerződésnek a kikötött 5 évi időtartam eltelte előtt történt felbontásától számitott 1 év alatt lép valamely versenyüzletnél szolgálatba, a szerződés nem tartalmaz. A szoros magyarázatu kötbér kikötés alapján tehát felperesnek, minthogy a szerződés 5 év előtt felbomlott — mi sem itélhető. (C. 918/1900.)

Elsőrendü alperes mint eladó egy vendéglőt összes felszereléseivel adott el vevőnek és a szerződés szerint arra kötelezte magát, hogy a szerződes keltétől számitott három

éven keresztül abban a városban, hol a vendéglő van, vendéglői, kávéházi vagy italmérési üzletet folytatni nem fog. Ez a kikötés szorosan személyes jellegü lévén, másod alperesre mint az eladó nejére külön kikötés hiányában még akkor sem terjeszthető ki, ha ő az alkuba befolyt és az adás-vevési szerződés az ő tudtával és hozzájárulásával történt. (C. 4606/1897. M. D. 9., 346.)

A nem kellő teljesités esetére kikötött kötbér kár fenforgása nélkül is követelhető. (C. 3513/1894. Ü. L. 11., 30.)

A kötbér kikötésénél az azzal kapcsolatos vagyoni érdeknek megjelölése nem szükséges ugyan, de az a kikötés önálló szerződés jellegével nem birvén és már a létesitett szerződés biztositására szolgálván, magából a főszerződésből kell kitünni annak az érdeknek, amelynek biztositására a kötbér kiköttetett és ennek megitélésének a főszerződésben ki nem fejezett érdek sérelme alapul nem szolgálhat.

A kötbér csak ez iránt létesült előleges kikötés esetében követelhető és különben is a kötbér birság természetével bir; következésképen a kötbér kikötésére vonatkozó szerződési kijelentés szorosan magyarázandó, tehát a kötbérhez való jogosultság a szerződési kijelentés tartalmához viszonyitva sem meg nem szoritható, sem ki nem terjeszthető, hanem ama kijelentés kifejezett tartalma szerint birálandó meg. (C. G. 334/1900. Gr. 3., 137. — Azonos G. 117/1896. G. 204/1897. D. 78., 64. G. 496/1898. M. 10., 251. G. 128/1900. J. 19., 35.)

A kötbér nemcsak vagyoni, hanem bármely érdek biztositására is kiköthető.

A szerződésileg megállapitott kötbérhez való igény a tényleg bekövetkezett kár és ennek terjedelmének bizonyitásától független és a kötbért igénylő csakis azon események bizonyitására tartozik keresetét alapitani, melyek bekövetkeztére a kötbér kiköttetett, anélkül, hogy bizonyitani tartoznék azt, hogy a tényleges kár beállott, vagy a jövőben beállhat. (C. G. 496/1898. M. 10., 251. C. G. 177/1896. D. 74., 320.)

Arra nézve, hogy a kötbér kár fenforgása, és illetve bizonyitása nélkül is követelhető, l. még: C. 4428/1900. D. 54., 206. C. 7961. 1895. D. 71., 172. C. 3513/1894. Ü. L. 11., 30. C. 1430/1892. D. 63., 70.

A kötbért meghaladó kárt az ez iránt igénnyel fellépő fél köteles bizonyitani. (C. 1557/1895. D. 72., 162.)

Nem követelhető azonban a kötbér és e mellett a teljes kár, hanem csak a kötbér és a kárnak a kötbért meghaladó része. (C. 720/1883. P. T. 7., 17.)

A kereskedelmi törvény 273. §-a szerint kötbér mellett csak az ezt meghaladó valóságos kár követelhető, a vesztett haszon azonban nem. (C. G. 47/1900. M. D. 9., 351.)

Késedelmi kamat és kötbér egy és ugyanazon perben meg nem itélhető, hanem a kettő közül csak az egyik, és pedig az, mely a hitelezőre nézve előnyösebb, azaz amely a másiknak összegét meghaladja. (C. 7319/1876. D. 16., 83. C. 6094/1878. D. 21., 9.)

Ha a fél a kötbér iránt pert inditott, nincs joga a kötbért meghaladó kárösszeget uj keresettel érvényesiteni, még ha ehhez a jogot kifejezetten fenn is tartotta. (C. 1025/1895. D. 70., 299.)

A társaság idő előtti feloszlása esetére kikötött és biróilag már érvényesitett kötbéren felül, kártéritésként az elmaradt haszon már nem követelhető, mert ha a jogositott a kereskedelmi törvény 273. §-ában részére biztositott választási jogát már gyakorolta azáltal, hogy a kötbért érvényesitette, attól vissza nem léphet és mind a kétféle követelés iránti jogot egymásután nem érvényesitheti. (C. 918/1898. D. 82., 175.)

Kötbér után kamat egyáltalában nem jár, tehát még a kereset beadásának napjától kezdve sem. (C. 12129/1877. D. 19., 121. — Állandó gyakorlat. L.: C. 4032/1901. D. 90., 138. C. 1430/1892. D. 63., 70. C. 1557. 1895. C. 60/1898. Ü. L. 17., 19. C. 60/1900. D. 86., 132. C. 271/1899. P. T. 39., 19. C. 63/1899. D. 82., 165. C. 918/1898. D. 82. 175. C. 1361/1896.)

A kötbér iránti igény, mint magánjogi kérdés, mint ilyen a felek között vitássá válta esetében kizárólag birói utra tartozik, ebből folyólag hatálytalan az a megállapodás, hogy a kötbér összege közigazgatási uton behajtható. (C. G. 657/1902. M. D. 9., 352.)

274. §. A kötbér, ha valaminek abbanhagyása végett köttetett ki: a kikötéssel ellenkező cselekvény folytán, ha pedig valaminek teljesitésére volt irányozva: az adós késedelmével jár le.

A védjegybitorlás esetére megállapitott kötbért a szerződésszegő abban az esetben is megfizetni tartozik, ha nemcsak az eladott védjegygyel azonos, hanem ahhoz hasonló és a közönség megtévesztésére alkalmas más védjegyet használt is. (C. 63/1899. D. 82., 165.)

A mulasztás (késedelem) bizonyitása a kötbért követelőnek a feladata. — Kölcsö-

nös szerződéseknél az adós kifogásával szemben ezenfelül a kötbérre igényt tartót terheli még annak a kimutatása is, hogy ő a maga kötelezettségének a kikötött időben eleget tett, vagy arra képes és kész volt. (C. 109/1898. D. 81., 114.)

A kikötött kötbér fedezetére kiállitott váltó alapján a jogositott a kötbért csak ugy követelheti, ha megjelöli azokat a körülményeket, amelyek fenforgására a kötbérhez való jogát alapitja. (C. 1226/1903. M. D. 9., 352.)

A forgalmi évi kimutatás átadásának elmulasztása esetére megállapitott évi bértöbblet nem kötbér és követelhetésének jogalapja már az átadás elmulasztása és ahhoz nem szükséges a követelt átadás megtagadása. (C. G. 197/1900. M. D. 9., 348.)

———

Téves a felebbezési biróság itéletének az elsőbiróság itéletéből átvett az az indoka, hogy a szerződésnek az a jogi kikötése, amely szerint felperes a szerződésben felvállalt munkának a kellő munkaerő hiánya miatt, vagy egyéb az ő hibájából származó bárminő okokból, 1895. évi julius 15-ig el nem készitése esetére magát naponkénti 10 forint kötbér fizetésére kötelezte, a pótmunkáknak alperes által történt megrendelése és a megrendelésnek felperes által elfogadása következtében önként hatályát vesztette, mert a jogok és kötelezettségek csak a jogszabályokban előirt módokon, pl. teljesités, beszámolás, elévülés, lemondás stb. által szünnek meg s igy az épitésre vonatkozó vállalkozási szerződésekben kikötött kötbér iránt a munkának a kikötött időre nem teljesitése esetére vállalt kötelezettség pótmunka megrendelése és elvállalása által egymagában és önként el nem enyészik.

A kötbér kikötése ekkép hatályát el nem vesztvén, arra csak módositó hatálylyal birhat, ha az épités folyama alatt oly időben és oly mérvü pótmunkák rendeltettek, hogy azok az épitésnek a kikötött időre befejezését hátráltatták s pótmunkák megrendelése következtében megfelelő időhosszabbitást vehet igénybe, mert a kellő időben és az épitésnek a kikötött időben befejezését nem hátráltató mérvben tett pótmunkamegrendelés a kötbér kikötésének hatályát nem módositja.

E részben különbség teendő abban a tekintetben is, hogy a megrendelt pótmunka oly szoros összefüggésben áll-e a felvállalt épitéssel, hogy a felvállalt épitésnek a kikötött időre való befejezésére épen a pótmunka birt lényeges hátráltató hatással. mert az elvállalt épitéssel ily szoros összefüggésben nem levő munka a felvállalt épités befejezését nem is hátráltathatta.

Amennyiben pedig a pótmunka szoros összefüggésben állott a felvállalt épitéssel és az oly időben és oly mérvben rendeltetett meg, hogy a felvállalt épitésnek a kikötött időre való befejezésére lényeges hátráltató befolyással birt, akkor is az a kérdés merül fel, hogy a vállalkozó mily időhosszabbitást vehet jogosan igénybe, mert a vállalkozó az épités befejezését ily pótmunka megrendelése esetében sem halaszthatja el tetszése szerinti időre és az indokolatlan tartamu késedelmezés esetén a kötbér fizetése alól nem mentesülhet. (C. G. 18/1899. M. D. 9., 348.)

———

Ha a vevő kölcsönnyerés indokából is kötelezte magát arra, hogy a vétel tárgyát képező árut bizonyos ideig az eladónál szerzi be, ugy erre vonatkozó külön kikötés nélkül a kölcsönnek a kikötött időpontnál előbb történt visszafizetése őt az áruk átvétele alól nem menti fel. — Ha a vevők az árut csak általánosságban kifogásolták és az ügylettől való elállásukat a további szállitmányok minőségétől tették függővé, a kereskedői jóhiszemüségéből folyó kötelessége az lett volna, hogy felperesnél további rendelést tegyenek s csak ha a vevőknek felperestől várt sör hiányos volt és alperesek emiatt kifogást tevén az ügylettől elállottak volna: lehetne az ügylettől való elállásukat jogosnak tekinteni, ha tehát ők további megrendelést nem tettek, ugy az ezen esetre kikötött kötbér esedékessé vált. (B. T. II. G. 46/1906. D. 101., 44.)

A vevő nem tartozik a könyvecskébe szállitottként bejegyzett tejmennyiség átvételét akkor is elismerni, ha kevesebb tejet kapott, hanem jogositva volt az átvétel elismerését arra a kisebb tejmennyiségre szoritani, melyet az elperes alkalmazottja neki tényleg átadott s amelyet ő attól valósággal átvett, amiért is az eladó ez okból nincs jogositva a szerződéstől elállani; s ha az eladó nem bizonyitja, hogy a vevő az eredeti bejegyzéseket jogtalan haszon elérése és az ő rosszhiszemü megkárositása végett változtatta meg, ugy a jogtalan elállás esetére kikötött kötbér esedékessé vált. (B. T. II. G. 143/1905. D. 99., 41.)

A felek között létrejött szerződés szerint felpereseknek a kötbér követeléséhez való igénye: kifejezetten ahhoz a feltételhez köttetett, ha alperes a magyar korona országaiban márvány-iparüzletet nyit, vagy gyakorol. A kir. Curia egyedül abból a bizonyitott körülményből, hogy alperes más czég alatt nyitott márvány-ipar üzletben a nejének közjegyzői okirattal bizonyitott érdekeltségénél fogva tevékenységet fejt ki, még nem látta bizonyitva azt, hogy nevezett üzletnek alperes a tulajdonosa. — A kötbér kikötésére vonatkozó megállapodások szorosan lévén magyarázandók, a kötbér megitélésére csak

az a tény vagy mulasztás szolgálhat alapul, mely a szerződésben feltétlenül mint ilyen, világos kifejezést nyer. (C. 1051/1902. D. 93., 88.)

A kötbér arra az esetre köteleztetvén, ha a kötelezett más szódavizgyártási üzletet akár saját személyében, akár mint társasági tag folytat, — a kötelezett abban az esetben, ha mint üzletvezető működött haszonbani részesedéssel, — a kötbért megfizetni tartozik; az a körülmény pedig, hogy a jogositott felperes azt a szódaviz-üzletet, melynek érdekében köttetett ki a kötbér, a szerződésszegés ideje alatt másra átruházta, a kötbérhez való követelési jogát el nem enyésztheti.

Ha az az érdek, melynek biztositására a kötbér köteleztetett, öt évre szólt, akkor a kötbérnek nemcsak az a része itélendő meg, mely addig az ideig járt le, ameddig a felperes a concurrentiától megóvni czélzott üzletét át nem ruházta, hanem az egész kötbérösszeg. (C. 1278/1898. M. D. 9., 350.)

Az a kötbér, melyet arra az esetre kötötték ki, ha valamely üzlet eladója abban az utczában, melyben az eladott üzlet állott, vagy annak környékén hasonló uj üzletet nyitna, esedékessé válik, ha az eladó a szomszédos utczák valamelyikén oly helyen nyit hasonló uj üzletet, mely a biróság belátása szerint az eladott üzlet környékéhez tartozik. A kérdés eldöntése azon fordul meg: ugyanarra a vevő-közönségre támaszkodik-e az uj üzlet, mint a régi.

Ezer korona kötbér köttetett ki, ha a Csömöri-ut környékén, mindaddig, mig vevő a megvett üzletet folytatja, eladó uj pálinkamérést nyit. Nem a vevő maga, hanem családtagjai folytatták az üzletet, a kötbérben alperes mégis marasztaltatott. (C. 527/1905. D. 100., 207. K. J. 3., 256.)

Alperes üzletét eladván felperesnek, kötbér terhével kötelezte magát arra, hogy az illető üzletágban bizonyos területen semmiféleképen nem fog dolgozni. Alperesnek az az eljárása, mely szerint a kérdéses árukra nézve a tiltott területről kapott megrendeléseket nem küldte vissza a megrendelőhöz, hanem egy másik kereskedőhöz küldte, egymagában a tiltott üzletágban való tényleges ügyködés fogalmát ki nem meriti. (C. 1519. 1902.)

Ha a kötbér az elkészitésre elvállalt felhuzó-gép elkészitésének és üzembe hozatalának egy meghatározott időn túl való elmulasztásának esetére köttetett ki és a kötelezett a használatra szükséges hatósági engedélynek kieszközlését is magára vállalta, a kötelezett kötbért már csak azon az alapon is megfizetni köteles, hogy a meghatározott ideig a hatósági engedélyt ki nem eszközölte. (C. 130/1901. M. D. 9., 346. G. D. 4., 613.)

A kötbér kikötésére vonatkozó szerződési megállapodások szorosan magyarázandók és ekként a kötbér megitélhetésére csak olyan ténykedés vagy mulasztás szolgálhat, amely a szerződésben világosan, vagy a szerződő felek akaratából kétségtelenül megállapithatólag kifejezésre jut. A szerződésben alperes arra kötelezte magát, hogy bizonyos időtartamon belül felperessel sörrel való üzérkedésben versenyezni nem fog, az tehát, hogy a testvére neve alatt folytatott üzletben egyszer-másszor szórványosan a vevőközönség kiszolgálásában segédkezett, a verseny fogalmát meg nem állapitja. (C. 443. 1903. M. D. 9., 344.)

A büntetés jellegével biró kötbérre vonatkozó szerződési rendelkezések szorosan lévén magyarázandók, oly esetben, melyben a kötbér kötelezettsége akkor áll be, ha az alkalmazott a szerződési idő leteltétől számitott egy éven belül más hasonló alkalmazást elfogad, a kötbér nem itélhető meg, ha a szolgálati viszony a szerződési idő letelte előtt bontatott fel és az alkalmazott ettől számitott egy éven belül vállalta a kérdéses alkalmazást. (C. 919/1900. Gr. 4., 75.)

A kötbér iránti rendelkezés szorosan lévén magyarázandó, az a tény, hogy az ipar folytatásától kötbér terhe alatt eltiltott egyén egy rokona üzletében ipari tevékenységet fejt ki, nem lehet alap a kötbér megitélésére. (C. 1051/1902. — Azonos 433/1897. M. D. 9., 343.)

Az egységes szállitás valamely részének nem teljesitésének esetére kötelezett kötbér jogosan igényelhető, ha a kötelezett abban a részben teljesitett is, amely kötbérrel nem volt biztositva. (C. 1134/1902. M. D. 9., 351. G. D. 4., 615.)

Az egész szerződés teljesitésére kötelezett kötbér meg nem szünik azért, mert a kötelezett a teljesités egyik része alól felmentetett. A kötelezett fél részéről annak a teljesitésnek az elmulasztása, amelyet a másik fél már előzetesen elfogadni megtagadott, nem tekinthető szerződésszegésnek. (C. 1422/1901. M. D. 9., 357.)

A szerződési kötelezettség egészére kiterjedőleg megállapitott kötbér részleges teljesités esetében a dolog természete szerint csak abban az irányban igényelhető, amily arányban áll a szerződési kötelezettség nem teljesitett része a teljesitett részhez s a részleges nem teljesités miatt a kikötött kötbér összegének csak aránylagos része itélhető meg. (C. 624/1893. M. D. 9., 353.)

Ha a kötbér több mulasztás együttes fenforgása esetére köttetett ki, és ha csak az egyik mulasztás esik a kötelezett terhére, a kikötött kötbér meg nem itélhető. (C. G. 334/1900. Gr. 31., 37.)

A szállitott áru hamisitott voltának negyediki esetére kötelezett kötbér csak ugy köve-

telhető, ha a vevő az eladót minden egyes esetben a hamisitás megállapitásáról értesitette. (C. 1488/1904. K. J. 2., 518.)

275. §. A kötbér nem követelhető, ha a szerződés teljesitése véletlen baleset, vagy a hitelező vétkessége miatt lehetetlenné válik, vagy ha a szerződés teljesitése fentartás nélkül elfogadtatott.

A kötbér követelhetésének is előfeltétele az, hogy a teljesités ne fogadtassék el fentartás nélkül (kereskedelmi törvény 275. §.), vagyis hogy a nem kellő módon történt teljesités ellen a minőségi kifogások a törvényes módon, tehát azonnal megtétessenek és az eladó ne maradjon kétségben az iránt, hogy a vevő mikor látja a birságolások feltételeinek beállitását. (C. 1488/1904. D. 98., 121.)

A késedelmes szállitást elfogadó félnek kell állitani és bizonyitania, hogy részéről a kötbér követelhetéséhez való igény fentartatott. (C. 259/1903.)

A fentartás megtörténtét a követelő fél tartozik bizonyitani. (C. 702/1886. P. T. 13., 180. J. 87., 18. C. 578/1901. 160/1902. P. T. 45., 4. C. 47/1900. G. C. 3., 130.)

Az imént emlitett szabály alól akkor van kivétel, ha a megállapodásból az ellenkező következik. (C. 99/1898. D. 81., 1.)

Az adóst terheli annak a bizonyitása, hogy a teljesités vétlen baleset, vagy a hitelező vétkessége következtében vált lehetetlenné. (L. J. 12128/1877. D. 19., 121.)

A kötbér megfizetése alól mentesitő »vétlen baleset« alatt elvileg nemcsak a külső körülményekben rejlő tárgyilagos akadályok értendők, hanem az adós személyében fekvő alanyi mozzanatok is figyelembe jöhetnek. Az adós azonban alanyi mentség czimén csakis ugy szabadulhat, ha bebizonyitani képes, hogy a tehetetlenségnek vétlenül oly állapotába jutott, miszerint nemcsak közvetlenül maga személyesen nem, de általában még más megbizott utján sem intézkedhetett elvállalt kötelezettségének teljesitése felől. Az adós tehát pl. közbejött betegségére csak annyiban hivatkozhatik, amennyiben vagy azt igazolja, hogy a teljesités egyáltalán helyettesithető nem volt, vagy pedig ha a teljesités magában véve helyettesithető volt, amennyiben igazolja, hogy a közbejött betegségének természeténél és körülményeinél fogva még a helyettesités utján leendő teljesitésről sem állott módjában gondoskodni. (C. 12129/1877. D. 19., 121.)

Az *A)* a. szerződés szerint kétségtelen ugyan, hogy alperes magát a felperestől felvállalt munkának 1884. nov. 8. leendő befejezése kötelezte s alperes beismeri, hogy a munkát azon időre be nem fejezte; a *G)* a. épitkezési feltételek 11. §. szerint pedig kiköttetett, hogy a meghatározott határidőn túl minden további munkanap után a hátralévő munka értékének egy százaléka lett kötbérként alperes részéről fizetendő. Minthogy azonban a *B)* a. csatolt felülvizsgálati jegyzőkönyv és igy felperesnek saját okmányával bizonyittatik, hogy a kérdéses munkálatoknak 1884. ősz folyamán be nem fejezhetését a szükségelt fának kellő időben történt be nem szerezhetése, utóbbit pedig a beállott fagy okozta; minthogy továbbá felperes nem szolgáltatott bizonyitékot arra, hogy 1885. a munkálat mikor volt ismét megkezdhető s hogy alperest az 1885. tavaszán megkezdett munka tekintetében hanyagság vagy mulasztás terhelné, felperes a keresetbe vett kötbért annál kevésbbé követelheti, mert a már fentebb emlitett felülvizsgálati jegyzőkönyv szerint a fennállott közmunka- s közlekedési ministeriumnak a munkálatok megvizsgálására kiküldött közegei is megállapitották, hogy alperest a munka elkészitése tekintetében mulasztás nem terheli. (C. 229/1893. M. 8., 194.)

Peres felek megegyeznek abban, hogy a kereseti összeg felek között *B)* és *H)* szerint létrejött szerződés teljesitésének biztositására szolgáló kötbért képez. A törvényes gyakorlat és az általános jogfogalmak értelmében az ilyen kötbér hatályát veszti, ha oly körülmények állották be, melyek folytán az annak követelhetésére való jogi alap megszünik. A kötelezettség megszünésének egyik jogi alapja az, hogy annak teljesitése lehetetlenné vált. Hogy ez a lehetetlenség feltételeztessék, kell, hogy a szerződés létrejöttekor annak betöltése még lehetséges lett légyen és hogy a lehetetlenség csak utóbb következett be. A peres felek között vitássá vált és birói eldöntés tárgyává tett ténykedésnek elbirálásánál a fentebbi jogelvnek irányul vétele folytán nyilvánvaló, hogy felperes 1886. évi aug. 12-ig a szerződés teljesitésének lehetetlensége okául azt a körülményt, hogy a munka területén a vizállás 0 pont felett két méternél magasabb volt, mint nagyobb erőhatalmat (vis major) fel nem hozhatja, miután az alább kifejtettek szerint a kérdéses vizmagasság jelen esetben felperessel szemben az árviz mint erőhatalom fogalma alá nem vonható, mert habár kétségtelen, hogy a *C)*, illetve *C)* alatti részletes épitési feltételek és *D)*, illetve 2. *D)* alatti általános feltételek, a *B)* és *H)* alatti szerződéseknek kiegészitő részét képezték, de másrészről kétségtelen az is, hogy peres felek között, a *K)*, *L)* és *M)* alatti okiratok bizonyitása szerint, a *B)* és *H)* alattiak keletkezése után megállapittatott az, hogy a szerződés teljesitésének idejére nézve a vizáradás gátló okul nem szolgálhat,

mert felperes részéről a *K)* alattiban tett az a kikötés, hogy a vizáradás által gátolt munkára nézve az az idő, mig a munkaakadályozás (vizáradás folytán) tart, a szerződés teljesitésére meghatározott három havi munkaidőbe be ne számittassék, *L)* szerint el nem fogadtatott és felperes az *M)* alattihoz képest kötelezőleg és minden fentartás nélkül kijelentette, hogy a szerződés tárgyát képezett munkálatokat az átadás napjától számitott 3 hó alatt, azaz 1886. augusztus hó 12-ik napjáig teljesen befejezni fogja. De felperes sikerrel nem hivatkozhatik a *D)*, illetve 2. *D)* alatti általános feltételeknek az elemi csapások tárgyában határozó 22. §-ra sem, mert ez a §. azokról az esetekről szól, ha a vállalati épitmények valamely részén elemi esemény által kár okoztatott és ilyen körülmény tette lehetetlenné a munkának szerződésileg meghatározott idő alatt való befejezését, felperes nem is állitotta, annál kevésbbé bizonyitotta. Tekintettel már most, hogy 1886. május 12-én a tiszai 84. számu átmetszésben felperes által végrehajtandott bővitési és mélyitési munkáknak átadása napján, mint mely naptól számitva három hó alatt volt a szerződésileg elvállalt munkálat befejezendő, a munkaterületnél a Tisza folyam vizállása az ·/. a., valódiságára nézve nem kifogásolt épitési napló bizonyitása szerint, 3 m. 43 cm. magasságu volt a 0 pont fölött és hogy felperes ezen napló bizonyitása szerint a munkát ezen vizállás mellett kezdette meg, sőt ennél magasabb vizállás mellett is végezte, nyilvánvaló, hogy a munka teljesitését az a körülmény, hogy a vizállás pont felett 2 méternél huzamosabb időn át magasabb volt, nem akadályozta és igy a kötelem teljesitésének lehetetlenné váltára nézve okul az, hogy a vizállás a mélyitési pontnál, vagyis 0 felett 2 méternél huzamosabb időn át magasabb volt, el nem fogadható, mert ez a körülmény a munka megkezdésekor már fenforgott, nem mondható tehát, hogy a kötelem teljesitésének lehetetlensége utóbb következett be és pedig annyival kevésbbé, mert felperes a *K)* a. szerint oly viszonyok között kezdette meg annak a szerződésnek teljesitését, melyekben a vállalt kötelezettség meghatározott idő alatt volt végzendő és melynek késedelmes teljesitésel reá a *D)* alatti általános feltételek 15. §. szerint kötbérfizetés következményével járt. (C. 8250/1890. J. Sz. 4., 243. M. 4., 201.)

A kereskedelmi törvény 275. §-ának tekintete alá eső erőhatalomnak tekintendő az a körülmény, hogy az épitkezés az időközben beállott nagy esőzések és zivatarok miatt a kitüzött időre nem volt befejezhető. (C. G. 47/1900. Gr. 3., 130.)

Az erőhatalomnak törvényileg közelebbről meg nem határozott fogalma alatt oly károkozó eseményt kell érteni, melynek káros következményeit vagy egyáltalán nem lehet elháritani, vagy amelynek elháritására nem elégséges a gondosság, erőfeszités és költekezés ama legnagyobb mértéke sem, mely az eset körülményeihez a közfelfogás szerint helyes arányban áll. Valamely munkaadó alkalmazottainak sztrájkját nem minden esetben lehet ily értelemben erőhatalomnak tartani. De ha a sztrájk oly mértékü és jellegü, mely valamely területen vagy nagy munkaágban bizonyos időre vagy egyáltalán, vagy az illető eset körülményeihez képest lehetetlenné teszi, hogy a munkaadó a munka végzésére alkalmazottakat szerezhessen, azaz, ha a sztrájk a munkaadó által leküzdhetetlen, akkor a sztrájk épugy gátolja a munkaadót elvállalt kötelessége teljesitésében, mint valamely külső természeti esemény, vagy háboru, vagy lázadás, s ily esetekben a sztrájk a munkaadó mentesitése szempontjából erőhatalom jellegü esemény. Önként értetik, hogy nem mentesiti az oly sztrájk, amely az ő hibája folytán tört ki, mert ezen esetben a munkaadó felelőssége az ő hibájának a következménye. (C. 138/1906. H. D. 1., 100.)

Az a vitatott körülmény, hogy a Szerbiában az ....-ik évben bekövetkezett politikai események folytán az üzleti viszonyokban beállott pangás okozta a felperes által vállalt szállitási kötelezettség teljesitésének lehetetlenségét, már azért sem fogadható el felperes mentségeül, mert az üzleti conjuncturáknak bármely okból következett kedvezőtlen alakulása nem eshetik az erőhatalom fogalma alá. (C. 1396/1899.)

A kikötött kötbér ellen a vállalkozónak vis majorra alapitott kifogása elvetendő, ha alvállalkozóinak mulasztásáról van szó, mert ezeknek akár vétkes, akár vétlen mulasztásai semmiféle vonatkozásban sem minősithetők balesetnek. Az egyoldalu kereskedelmi ügyletből eredő követelés is kamatozó az esedékességtől kezdve. A kötbér nem lévén kamatozó az esedékességtől kezdve. A kötbér nem lévén kamatozó követelés, annak a kamatozó követelésből való előzetes levonása helyt nem foghat. (C. 4534/1903. M. D. 9., 351.)

Az osztrák polgári törvénykönyv 911. §-ában jelzett vis majort keres a kötelezett hibáján kivül beállott csődbejutása, miért is ilyen esetben a kötbér és bánatpénz fizetése alól szabadul. (Ü. L. 22., 10.)

A csődtörvény 22. §-a értelmében a tömegnek jogában állván bérleti szerződésnél a bérletet felmondani, ily esetben a szerződésszegés esetére megállapitott kötbér annál kevésbé követelhető, mert a kereskedelmi törvény 275. §-a szerint kötbér csak akkor követelhető, ha a szerződés teljesitése is követelhető. A kötbér valóságos kár bizonyitása nélkül a csődtörvény 22. §-ában megtérittetni kötelezett kár fejében sem

itélhető meg, mert a kár fenforgásától és bizonyitásától független kötbér iránti igény azonos a csődtörvény 22. §-ában emlitett kártéritési igénynyel. (C. 170/1900. M. D. 9., 360.)

A teljesitési határidőnek nem szabatos meghatározása maga után vonja a kötbér fizetése alól való mentesitést. (C. 10/1897. P. T. 35., 6.)

Az alsóbiróságok, tekintettel az elsőrendü alperes irányában és H. M. között kötött 2·/. alatti szerződésnek a késedelmi birság megállapitására vonatkozó rendelkezésére, helytelenül mondották ki azt, hogy az elsőrendü alperesnek a kereskedelmi törvény 275. §. rendelkezése alapján a késedelmesen szállitott talpfáknak átvétele alkalmával a szerződésileg kikötött kötbérhez való igényekre vonatkozó kifejezett jogfentartással kellett volna élni. A kereskedelmi törvény 275. §. értelmében is a kötbérigénynek fentartása a teljesités elfogadásánál, mint a kötbérigény érvényesithetésének feltétele, csak akkor szükséges, ha a feleknek szerződésszerü megállapitásából az ellenkező nem következik. Már pedig amidőn az elsőrendü alperes és H. M. 2·/. alatti szerződés 4. §-ában megállapitották, hogy a meghatározott időpontban szállitásra kötelezett H. M. e határidőnek meg nem tartása esetén minden egyes elkésetten szállitott talpfa után naponkint egytized krajczár birságot köteles az elsőrendü alperesnek fizetni, igy már előzetesen meghatározták a késedelem esetére minden egyes napra büntetésképen fizetendő összeget. A büntetés jellegével is biró ez a birságösszeg a szerződés kikötése alapján a késedelem megkezdésével a késedelem időtartamáig naponkint esedékessé válván, az elsőrendü alperesnek ahhoz való igénye annál kevésbbé volt feltételezve az átvételkor kinyilvánitandó kifejezett jog fentartásától, miután a kereskedelmi törvény 273. §-a értelmében a hitelező a szerződésnek nem kellő időben való teljesitésénél az erre az esetre kikötött kötbért, a teljesités mellett követelni jogositva van. (C. 99/1898. D. 81., 1.)

Kötbér csak akkor követelhető a kötelezettől, ha azon érdek megsértése, amelyre az köteleztetett, csakis a kötelezett fél tevékenységének vagy mulasztásának következménye, vagyis ha annak előidézésében a jogositott fél nem részes. (C. G. 30/1896. M. D. 9., 356. G. D. 4., 619.

A kötbér iránti s igy büntetés jellegével biró megállapodás szigoruan lévén magyarázandó, a jogositott fél szerződésszegése folytán a kötbér a kötelezett ellen azon az alapon sem itélhető meg, hogy a kötbérrel biztositani czélzott érdek a kötelezett fél mulasztására is vezethető vissza. (C. 1205/1900. Gr. 3., 336.)

A kötbér követelésére vonatkozó jog szorosan magyarázandó s kötbérre csak az a szerződő fél tarthat igényt, kit a szerződésnek teljesitése körül épen semmi mulasztás nem terhel. (C. 8578/1902. Jtk. 904., 1.)

A kötbér nem követelhető abban az esetben, ha a meghatározott mennyiséget átvenni kötelezett vevő áruszükségletét azért szerezte be máshonnét, mert az eladó vis major folytán kellő időben nem szállitott. (C. 847/1900. M. D. 9., 357. G. D. 4., 618.)

Alperesnek a pontos szállitás elmulasztásának esetére megállapitott kötbér kikötése mellett is joga volt, a kereskedelmi törvény 353. §-a értelmében, az ügylettől egyszerüen elállani; az alperes pedig ezen jogával élvén, az általa csakis a teljesitéssel együtt, vagyis a megrendelt áru átvétele esetében, igényelhető kötbérnek megfizetését a felperestől az ügylettől való elállása folytán nem követelheti. (C. 494/1895. M. 8., 198.)

Az a körülmény, hogy felperes saját előadása szerint 1893. augusztus hó 5-én alperes késedelmessége folytán az ügylettől elállott, nem fosztja őt ugyan meg attól a jogától, hogy az addig felmerült kötbért, amennyiben ebbeli igénye más ok miatt meg nem szünt, ne követelhesse, mivel a vevő a kereskedelmi törvény 353. §-a értelmében a késedelmes eladóval szemben a teljesités helyett, tehát a teljesités követelése nélkül is, a nem teljesités miatt kártéritést követelhetvén, nincs törvényes ok arra, hogy a kötbért, mely a kereskedelmi törvény 273. §-ának utolsó bekezdése értelmében kártérités jellegével is bir, csak a teljesitéssel kapcsolatosan követelhesse. (C. 115/1896. M. D. 9., 351.)

Ha a jogositott a kötbérnek megfelelő összeget a munkabérből visszatartotta, ilyen esetben még a munka átvétele esetében sem tartozott a jogositott a kötbérhez való érvényesitési szándékát külön előbb kinyilatkoztatni, mig tőle a visszatartott összeg nem követeltetik. (C. G. 607/1897. és 29/1900. M. D. 9., 358.)

A késedelmes szállitás esetére kikötött kötbér már fentartottnak tekintendő ugyan az által, hogy a jogositott a kötbérhez való igényét kereset utján érvényesitette s igy az utóbb a per folyama alatt történt fentartás nélküli átvétele az árunak a kötbérhez való jogot meg nem szünteti. Az ugyanazon keresetben előterjesztett abban a kérelemben azonban, hogy a vétel felbontassék, benfoglaltatván a kötbérhez jogosittottnak az ügylet

elállásától való kijelentése is, a kereset beadása napjától a késedelem esetére kikötött kötbér jogosan már nem igényelhető. (C. 81/1899. M. D. 9., 353.)

Az elkésve történt egyes szállitások fentartás nélkül történt elfogadása által az addig felmerült kötbérhez való jog megszünt, ez a megszünt kötbérkövetelés pedig az által fel nem éled, hogy a jogositott egy későbbi szállitmány késedelmes teljesitése miatt az ügylettől elállván, az egész kötbérhez való jogát fentartotta. (C. 115/1896. M. D. 9., 353.)

A kötbérhez való jogot részletes szállitás esetében nem kell minden egyes késedelmes szállitásnál külön fentartani. (C. 779/1905. K. J. 3., 431.)

276. §. A foglaló, egyéb megállapodás hiányában, csak a szerződés megkötése jeléül szolgál s ennek teljesitésével visszaadatik vagy beszámittatik.

Visszaadandó a foglaló akkor is, ha a szerződés a felek kölcsönös elállása vagy egyéb ok miatt megszünik.

A jogtudomány elveivel is megegyező hazai jogunk szerint foglalónak csak oly pénzösszeg vagy egyéb vagyoni érték tekintendő, mely a szerződés létrejöttének jeléül és e mellett a szerződésbeli teljesités biztositásául is a szerződés megkötésekor tényleg átadatott; miből következik, hogy oly megállapodásból, melyben foglalónak csak jövőben leendő átadása köttetett ki, a foglalónak átadására biróilag érvényesithető követelés nem származik. (C. G. 392/1897. D. 79., 62. — *Azonos:* 813/1893. Ü. L. 11., 45. 1391/1893.)

A meghatározott összegben megállapitott foglaló egy része az eladó által a vevőnek hiteleztetvén, ez elveszti foglaló jellegét s ebből folyóan ennek lefizetésétől nem tehető függővé az áru szállitása. (C. 1434/1901. M. D. 9., 363.)

Fedezeti váltó alapján a foglaló követelhető. (C. 342/1898. — *Azonos:* 612/1901., 955. 1886. M. D. 9., 362.)

Foglaló alatt egy oly pénzösszeg vagy egyéb szolgálmány értendő, mely valamely ügylet megkötése alkalmával, de nem a kötött teljesités fejében adatik. Ebből kifolyóan az, hogy valamely ügylet kötése alkalmával fizetett összeg foglalónak tekintessék, nem aszerint állapitandó meg, hogy a felek azt foglalónak czimezték-e vagy nem, hanem ugy, hogy a szerződési feltételek szerint bir-e az valóban foglaló minőségével vagy sem? A kereskedelmi törvény 277. §-ának első bekezdésében foglalt rendelkezés alapján a foglaló nemcsak a szerződés megkötése jeléül, hanem a teljesités biztonságára is szolgál. Tekintve már most, hogy az elsőrendü alperes a 300 frt átvételét igazoló nyugtában előpénznek czimezte s azt a felperes nevében eljáró igy fogadta el s az elleniratban azt hozta fel, hogy a szerződési feltételek közt volt az is, hogy az előre adott 300 frt a fa átadásakor 1000 frtra kiegészitendő s ez az összeg mint előpénz az utolsó részletbe beszámittatik; tekintve, hogy a felperes a válasziratban csupán azt hozta fel erre vonatkozóan, hogy a foglaló és előpénz egy fogalmat jeleznek s a foglalói minőség bizonyitására nem hozott fel oly körülményeket, melyek folytán a biróság állapithatná meg azt, hogy a szóban forgó 300 forint valóban foglaló minőségével bir, mindezeknél stb. (C. 747/1899. M. D. 9., 362. C. 1025/1902. J. 21., 9.)

Vételárelőlegül nevezett összegnek foglaló minőségét nem állapithatja meg az, hogy az utolsó áruszállitmány vételárába volt betudandó, mert ez a rendeltetés nem kizárólagos sajátsága a foglalónak s a vételárelőleg adásával is összefér. (C. 1254/1898. Gr. 2., 73. — *Azonos* 896/1893.)

Oly összeg, mely a szerződésben ugyan foglalónak neveztetik, de melyre nézve egyuttal kiköttetik, hogy az a részletenként szállitandó áru vételárába a szállitott részletek arányában részletenként betudassék, nem bir a foglaló minőségével, hanem csak vételárelőleg, anticipált teljesités, miért is a foglalóra nézve fennálló elvek ez esetben nem alkalmazhatók. (C. 8224/1878. D. 22., 68.)

Ellenk.: A vételárba való beszámitás kikötése a foglalónak a kereskedelmi törvény 276. §-ában meghatározott természetével nem ellenkezik. (C. 37/1891. G. D. 4., 624.)

A részletenként szállitandó áru vételárába részletenként betudandó összeg nem bir a foglaló minőségével és arra a foglalóra vonatkozóan fennálló anyagi jogszabályok alkalmazást nem nyerhetnek. (C. 341/1901. D. 89., 191. B. T. 2378/1879. D. 28., 262.)

A vételárelőleg nem esvén a foglaló fogalma s joghatálya alá: ennélfogva a vevőt terhelő szerződésszegés esetében az eladó nincs jogositva arra, hogy a vételárelőleget mint ilyent visszatartsa, hanem csak beigazolt kára czimén s erejéig; az eladót terhelő szerződésszegés esetében pedig viszont a vevő nincs jogositva arra, hogy a vételárelőleg mint ilyennek kétszeres visszatéritését követelhesse, hanem szintén csak beigazolt kára czimén s erejéig léphet fel igényével. (C. 1784/1882. D. 31., 11. C. 1089/1891. Ü. L. 91., 7. C. 170/1891. D. 70., 174. C. 537/1893. D. 63., 65. C. 1062/1893. M. 4., 205. C. 215/1900. D. 19., 19. C. 635/1892.)

Ha a szerződés részben teljesittetett és az adott foglalónak egy részét a részbeni teljesités alkalmával szállitott áru vételárába betudták: ez által a kapott foglalónak meg-

maradt része foglaló természetét el nem vesztette, hanem továbbra is a szerződés teljesitésének biztositékául szolgál. Aki a másik fél szerződésszegése folytán a kapott foglalót meg akarja tartani, nem köteles a másik szerződő fél irányában semmi joglépést sem tenni és reá nézve a kereskedelmi törvény 352. §-a nem alkalmazható. (C. 438/1890. D. 56., 191.)

Az eladó, aki a kereskedelmi törvény 352. §-a értelmében az ügylettől eláll, a kapott foglalót megtarthatja. (C. 1652/1904. K. J. 3., 209.)

277. §. Egyéb megállapodás vagy eltérő kereskedelmi szokás hiányában az, kinek vétkessége miatt a szerződés nem teljesithető, az adott foglalót elveszti, a kapott foglalót pedig kétszeresen visszatériteni tartozik.

A szerződésszegő e mellett a másik félnek mindkét esetben a foglaló összeget meghaladó kárt is megtériteni köteles.

A foglaló elvesztése, illetőleg a kétszeres foglaló megtéritésének követeléséhez való jogosultság egyedül attól függ, hogy az ellenfél, aki irányában ezen igény érvényesittetik, a szerződés teljesitését vétkessége által lehetetlenné tegye. A szerződésszegő féltől a foglalón felül csak az annak megfelelő összeget meghaladó kár megtéritését követelheti. Ha a vevő kijelenti, hogy a megvett árunak még át nem vett részét az eredeti megállapodástól eltérő, az eladóra nézve terhesebb feltételek alatt veszi csak át és másképen nem, az eladó nem köteles tovább szállitani és a vevő szerződésszegőnek tekintendő. (C. 1154/1886. D. 45., 166.)

Foglaló kétszerese csak akkor követelhető, ha a szerződés kizárólag csak a másik fél szerződésszegése folytán nem ment teljesedésbe. (C. 291/1893. M. D. 9., 365.)

Ha a szerződő felek egyike sem tekinthető vétlennek, az adott foglaló kétszerese nem követelhető, sem nem tartható meg a kapott foglaló, hanem az ügylet mindkét szerződő fél vétkességéből megszüntnek lévén tekintendő, a foglalót a kereset beadása napjától követelt törvényes kamatával együtt vissza kell adni. (C. 643/1895. M. 8., 119. C. 2906. 1878. D. 20., 61. C. 841/1885. P. T. 11., 19.)

Nem tartható meg a foglaló hasonlóképp akkor sem, ha nem lehet megállapitani azt, hogy felek melyike a szerződésszegő. (C. 11475/1876. D. 17., 73.)

Ha alperes eladó az átadni kötelezett árut át nem adta s a szerződéstől egyoldalulag visszalépve, a foglalót felperes vevőnek visszaküldte, de felperes az alperes által visszaküldött foglalót sem vissza nem küldte, sem biról kézhez le nem tette, hanem átvette, és azt, hogy alperest azonnal a szerződés teljesitésére felhivta volna, nem igazolván, a keresetet is csak az átküldés után két hétre inditotta meg: ily esetben felperes a szerződéstől maga részéről is elállottnak tekintendő, és ennélfogva a foglaló kétszeresének követelésére jogositva nincs. (C. 4036/1883. D. 34., 255.)

Midőn egyik szerződő fél a foglalót megkétszerezve visszaadja és a szerződéstől való elállását kijelenti, a másik fél pedig a foglaló kétszeresét megtartja: akkor a másik fél hozzájárulása az elálláshoz beigazoltnak tekintendő és ő a szerződés teljesitését többé nem követelheti. (C. 10739/1891. M. 8., 199.)

Aki a másik fél szerződésszegése folytán a kapott foglalót meg akarja tartani, nem köteles a másik fél irányában semmi joglépést sem tenni s reá nézve a kereskedomi törvény 352. §-a nem alkalmazható. (C. 438/1890. M. D. 9., 508.)

Alperes, midőn felperes közölte vele a vételi ügylettől való elállási szándékát és a foglalót visszakérte — a vételi ügylethez való ragaszkodásáról felperest nem értesitette, de a szerződés betöltésére előkészületeket sem tett: ezekből nyilván megállapitható, hogy a szerződésnek a fennebbiek értelmében felperesi részről kezdeményezett felbontásához az eladó alperes is hozzájárult. (C. 782/1900.)

A kereskedelmi törvény 358. §-a esetében, ha a szerződés teljesitése felosztható, a második részlet szállitásában késedelmes eladó az egész ügylet ellenében kapott egész foglaló kétszeresét megfizetni nem köteles ugyan, de az előre megosztott összegben a vételárba beszámitandó foglalóból fenmaradt megfelelő összegnek kétszeresét köteles a szerződésszegő megfizetni. (C. 195/1898. G. C. 1., 87.)

Nem helyes az a felfogás, hogy a foglaló, hacsak a szerződés részben is teljesedésbe ment, a szerződés alapján nem tartható meg általában, hanem az ily esetben a foglaló csak a nem vétkes fél esetleges kárának fedezetül szolgálhat. — Ha a vevő a szerződés szerint foglaló adására is kötelezte magát, mégis, ha a megfelelő összeget óvadékként adta át, s az eladó ezt akként is fogadta el, utóbb az óvadékként kezelésére bizott értékeket a foglaló jogi természetének megfelelő elbánásban nem részesitheti. (C. 935/1905. D. 101., 56.)

A foglaló az eladó javára elveszettnek nyilvánittatott, mert az eladó a vevőnek előző szerződésellenes rendelkezései után nem volt köteles feltételezni, hogy az árut mégis a szerződés feltételei szerint fogja átvenni és igy feltétlenül joga volt az ügylettől elállani. (C. 308/1901. M. D. 9., 364.)

Szerződés szerint alperest megilletvén az a jog, hogy a vevő által fedezetül adandó

váltók hitelképességét megbirálhassa és azokat, amennyiben alkalmasaknak nem találja, visszautasithassa: a szerződés joghatálya annak folytán, hogy alperes a felperes részéről fedezetül felajánlott váltókat mint hitelezésre nem alkalmasakat visszautasitotta, a kikötött feltétel be nem következte miatt be sem állott, alperes tehát a kapott foglalót visszaadni köteles, annak kétszeresét ellenben felperes jogosan nem követelheti. (C. 1226/1898.)

———

A foglaló összegét el nem érő, illetőleg azt meg nem haladó kár az adott foglaló elvesztése, vagy a kapott foglaló kétszeres visszatéritése által teljesen kiegyenlitettnek tekintendő, mintha a foglaló kettős természeténél fogva egyrészt ugyan büntetési jelleggel bir, de másrészt, amennyiben kár okoztatott, egyuttal kártéritési egyenérték gyanánt szolgál. (C. 621/1882. D. 32., 250. C. 397/1878. D. 21., 82.)

A kereskedelmi törvény 277. §-a értelmében a szerződésszegő a másik félnek csak foglaló összegét meghaladó kárát tartozik megtériteni. (C. G. 114/1903. M. D. 9., 365.)

Ha tehát a foglalót meghaladó kár megtéritése követeltetik, a foglaló kétszerese külön nem itélhető meg. (C. 701/1878. D. 21., 60. C. 1154/1886. D. 45., 166.)

A foglaló kétszerese iránti kereseti igény megállapitására nem szükséges szerződésszegés mellett még egyéb vétkességet is bizonyitani. (C. 331/1891. M. D. 9., 364.)

A foglalóra irányuló per — bár a foglaló, amennyiben kár okoztatott, egyuttal kártéritési egyenérték is — nem kártéritési per, mivel arra, hogy az egyik szerződő fél a kereskedelmi törvény 276. §-a értelmében a körülményekhez képest az adott foglaló elvesztését, vagy a kapott foglaló kétszeres visszatéritését a másik szerződő féltől követelhesse, szenvedett kárnak igazolása nem kivántatik. (C. 130/1884. D. 37., 291.)

———

A kötbér megitélése magában véve — azaz külön e részbeni határozott és világos megállapodás hiányában — nem zárja ki fogalmi szükségességgel azt, hogy ugyanazon perben az adott foglaló elvesztése, illetőleg a kapott foglaló kétszeres visszatéritése is megitéltethessék. (C. 12129/1877. D. 19., 121.)

———

Ha a vevő az adott foglalónak egyszeresét egy előző perben már kereset tárgyává tette, ugy nincs többé jogositva a foglalónak kétszeresét más perben viszontkövetelés tárgyává tenni. (C. 776/1901. M. D. 9., 363. G. D. 4., 629.)

———

Ha a foglaló kétszerese itéltetik meg, a megitélt összeg után kamat nem jár, sem a foglaló, sem annak kétszerese mint ilyen után, még a kereset beadásának napjától kezdve sem. A foglaló után kamat ugyanis azért nem itélhető meg, mert a foglaló után járó kamat, amennyiben a foglaló összegét meg nem haladja, a foglaló kétszeresében — mint egyszersmind kártéritési egyenértékben — már ugyis benfoglaltnak tekintendő; a foglaló kétszerese mint ilyen után, pedig kamat azért nem itélhető meg, mert ez a foglaló kétszeresének ugy kártéritési egyenérték, mint büntetési jellegével egyaránt ellenkeznék, amennyiben a foglaló kétszerese mint ilyen után kamat megitélése annyit jelentene, mint: kártérités után kamat, és mint: a büntetés után a kamat. (C. 8735/1876. D. 16., 100. C. 1737/1886. C. 2836/1886. P. T. 12., 13. C. 413/1900. G. C. 3., 140. Állandó gyakorlat.)

Az egyszeres foglaló után azonban az átvétel napjától késedelmi kamat jár. (C. 1235. 1898. C. 927/1893. M. D. 9., 363. C. 2299. 1881. D. 28., 48.)

278. §. Ha valamelyik fél a szerződés megkötésekor bánatpénzt adott vagy ilyet igért: ez a szerződéstől visszaléphet, amennyiben annak teljesitését meg nem kezdette, vagy a másik fél részéről az egészben vagy részben történt teljesitést el nem fogadta.

A visszalépő a kikötött bánatpénzt megfizetni tartozik, az adott bánatpénzt pedig elveszti.

A *B)* alatt csatolt jegyzőkönyv szerint alperes az ott körülirott ajánlata biztositékául adta át az 500 forintról szóló takarékpénztári könyvecskét, tehát nyilván abból a czélból, hogy felperes biztositva legyen a tekintetben, hogy alperes szavának állva, a tervbe vett szerződést tényleg meg fogja kötni; — ezen letét czélja tehát a felek szerződési akaratuk szerint, amely felperesnek 2./. alatt csatolt levelében és 4./. alatt csatolt elismervényében kifejezést is nyert, nyilvánvalóan az volt, hogy alperes azt bánatpénzül teszi le és köti le az esetre, ha ő a felperes által kellő időben elfogadott ajánlatától törvényes ok nélkül visszalép. (C. 760. 1900. M. D. 9., 366.)

Ha bánatpénz köttetett ki, a nem teljesitő fél csak a bánatpénzét veszti el, de tőle sem az ügylet teljesitését, se kártéritést követelni nem lehet. (C. 1439/1889. P. T. 21., 21.)

Vétel esetén a dij (Prämie) jogi tekintetben helyesen minősithető bánatpénznek. (C. 1601/1891. Ü. L. 8., 25.)

A bánatpénz jogi természetével bir az elődijnak (Vorprämie) kikötése. Ily esetben vevő a tényleges átadást követelheti ugyan, de a kikötött elődij megfizetése mellett az ügylettől elállhat. (C. 4140/1884. M. 4., 213.)

Ha a szerződő felek közül az, ki a bánatpénzt adta vagy igérte, sem visszalépési jogát nem gyakorolja, sem a szerződést nem teljesiti, a másik félnek csak a szerződés teljesitését, illetőleg a nem teljesités miatti kártéritést, nem pedig a bánatpénz elvesztését, illetőleg megfizetését van joga követelni: minthogy a bánatpénz kikötése csak azon félre nézve, aki adta vagy igérte, eredményez vagylagosságot, azaz választási szabadságot (u. n. facultas alternativa) a teljesités és bánatpénz között, de nem egyuttal ama félre nézve is, kinek javára a bánatpénz kikötte-tett. (Lfl. 6719/1878. D. 21., 102. C. 1601/1890. Ü. L. 8., 25.)

A visszalépésre jogosult ebbeli jogát még a teljesités iránti perben is gyakorolhatja, hacsak a felek megállapodásából más nem következik. (C. 3243/1896. D. 75., 140.)

A jogosult akaratára concludens cselekményekből is következtetni lehet. (C. 20. 1900. Ü. L. 17., 14.)

279. §. Ha a szerződés teljesittetik, a bánatpénz visszaadatik, illetőleg a teljesitőnek beszámittatik. Visszaadandó a bánatpénz az esetben is, ha a szerződés a felek megállapodása vagy más ok következtében megszünik.

A bánatpénz a vevő által csak akkor tartható meg, ha a vevő fél bizonyitja, hogy az áru minőségi hiánya okából az árut az eladó rendelkezésére bocsátotta. (C. 1342/1902. M. D. 9., 365.)

Az osztrák polgári törvénykönyv 911. §-ában jelzett vis majort képez a kötelezett hibáján kivül beállott csődbe jutása, miért is ily esetben a bánatpénz fizetése alul szabadul. (Ü. L. 22., 20.)

A szerződésszegés esetére kikötött bánatpénz nem követelhető akkor, ha a szerződés a felek által kölcsönösen megszüntettetett. (C. 403/1891. M. D. 9., 366.)

Bánatpénz után kamat nem volt itélhető. (C. 3243/1895. D. 75., 140. C. 8129/1894. D. 40., 152.)

280. §. Kereskedelmi ügyletek a felén tuli sérelem miatt meg nem támadhatók.

L. az ezen §-ban kifejezett elv némi korlátozásokat és a részletügyletet szabályozó 1883. évi XXXI. t.-cz. 8. §-ában foglaltakat.

281. §. A törvényi és kereskedelmi kamatok kereskedelmi ügyekben a fizetendő tőke hat százalékát teszik évenként.[1])

Minden oly esetben, midőn a jelen törvény kamatfizetési kötelességet állapit meg, évenként 6% kamat számitható.

282. §. Kinek oly ügyletből, mely az ő részéről kereskedelmi ügyletnek tekintendő, lejárt követelése van, az a lejárat napjától, fizetési határnap hiányában pedig a megintés napjától, kamatot követelhet.

A számla megküldése magában véve megintésnek nem tekinthető.

A kereskedelmi ügyletből származó követelések kamatai nem tőkekamat adó, hanem III. oszt. kereseti adó alá esnek. (P. M. 27136/1906.)

283. §. Kereskedők, kölcsönös kereskedelmi ügyleteikből eredő követeléseik után, a lejárattól előleges kikötés és megintés nélkül is követelhetnek kamatokat.

A magánjog terén is az ezen §-ban foglalt jogszabályt alkalmazza a birói gyakorlat. (C. 8749/1888. D. 50., 130. C. 9049/1893. D. 66., 22.)

Óvadék után késedelmi kamat csak a visszaadásra kötelezett időponttól jár. (C. 135/1903. M. D. 9., 372.)

A kárkövetelés, mint bármely követelés után, ennek esedékessége napjától a hitelező késedelmi kamatot jogosult követelni. (C. 2441/1903. M. D. 9., 372. C. 1139/1898. Jtk. 98., 8.)

Amennyiben az eladás nem hitelre történt, a vételár után a késedelmi kamat már az áru átadásának napjától követelhető, mivel a kereskedelmi törvény 345. §-ában foglalt rendelkezés szerint a lejárat már ekkor beáll. (C. 910/1890. J. Sz. 5., 96. C. 870/1891. P. T. 24., 52. C. 5502/1895. P. T. 32., 144. C. 126/1891. P. T. 123., 16.)

A készpénzfizetés nélkül, tehát hitelben szállitott áruk vételára után a hitelező csak ugy követelhet késedelmi kamatot, ha a fizetésre határidő köttetett ki, vagy ha az adóst fizetésre felhivta. (C. 384/1899. M. D. 9., 370.)

A hitelező ki adósát feljogositja arra, hogy tartozásának kifizetését a postatakarék-

[1]) Az 1895 : XXXVI. t.-cz. 1. §-a értelmében a törvényes és késedelmi kamat — különös kikötés hiján — 5%-ot tesz ki. — L. még a kereskedők közti ügyletekből eredő kamatokra nézve 1877 : VIII. t.-cz. 9. §-át és 1883 : XXV. t.-cz. 16. §-át.

pénztárnál befizetési lap utján eszközölhesse és ezt a felhatalmazást a kereseti követelés lejárta után sem vonja vissza, késedelmi kamatot csak azon napig követelhet késedelmes adósától, mely napon ez a befizetést eszközölte, nem pedig azon napig, melyen ezen fizetésről a postatakarékpénztár értesitette. (C. 1402/1905. H. D. 1., 30.)

Oly esetben, ha a teljesités ideje meghatározva nincs, a jogositott a teljesitést azonnal követelheti ugyan, de a késedelem törvényes következménye csak a kereset beadásával áll be, késedelmi kamat tehát csak ettől kezdve jár. A már előbb jóhiszemüleg felvett kamatot azonban ily esetben sem köteles a hitelező visszatériteni. (C. G. 120/1901. 505/1899. 697/1899. M. D. 9., 371.)

A kereskedők egymásközti ügyleteiből eredőleg is a kereskedelmi törvény 283. §-a alapján csak akkor követelhető késedelmi kamat, ha a hitelezett vételár megfizetése meghatározott lejáratkor köteleztetett; az év végén mutatkozó egyenleg után tehát, ennek hiányában, kamatot a hitelező nem számithat fel. (C. 164/1898. M. D. 9., 374. G. D. 4., 631.)

Kereskedelmi kamat oly esetben, amelyben fizetési határidő meg nem állapittatott, csakis a megintés napjától, ennek hiányában pedig a kereset beadásától itélhető meg, mert a kereskedelmi törvény 283. §-a csak folyószámla-összeköttetésben álló kereskedőkre vonatkozható. (C. 160/1898. M. D. 9., 374. G. D. 4., 631.)

A megintés per utján is történhetik, mely esetben a kamatok a kereset beadásától számithatók. (C. 480/1895. D. 70., 97.)

Számadási per esetében a késedelmi kamat nem a számadás felhivása iránt beadott, hanem a kifogásolási kereset beadása napjától követelhető. (C. 193/1901. M. D. 9., 372.)

Számadási perben is a kamat a keresettől jár. (C. 2301/1901. M. D. 9., 373.)

Az a körülmény, hogy az adós a hitelezőnek a kötelezett összeget a kereset beadása előtt felajánlotta, anélkül, hogy azt a hitelező visszautasitása folytán birói letétbe helyezte, a fizetéssel egyenlő hatályunak nem tekinthető, mert a fizetésnek visszautasitásával késedelembe esett ugyan a hitelező, amennyiben azonban keresetében ezt az összeget is követelte, a kereset beadásával ismét az adós késedelme vette kezdetét s igy a kereset beadásától a késedelmi kamat jár a hitelezőnek. (C. 1338/1899. M. D. 9., 393.)

A hitelben eladott áruk vételárának fizetése tekintetében a megküldött számlákban az a kikötés foglaltatván, hogy négy havi lejárattal hitelez, a vételár ezen idő leteltével lejártnak tekintendő és a késedelmi kamat ettől fogva megitélendő. (C. 1257/1898. D. 79., 206.)

A betétnek tulajdonosa nem igényelheti kártérités czimén a betétet kezelt pénzintézettől azt a kamatveszteséget, melyet az által szenvedett, hogy a felmondott, de birói végrehajtás utján lefoglalt betétet az intézet a végrehajtási törvény 82. §-ának ellenére birói letétbe nem helyezte, hanem magánál kamatozatlanul kezelte, mert az intézet csak a betéti könyvecske felmutatása ellenében köteles a betéti összeget kifizetni, avagy birói letétbe helyezni. (C. 897/1898. M. D. 9., 372.)

A váltókkal fedezett követelés után a kamat a hitelezőt a követelés alapját tevő magánjogi viszony folytán megilletvén, a hitelező ehhez a kamatköveteléshez való jogát meg nem szünteti az a körülmény, hogy a váltók lejáratkor fizetés végett be nem mutattattak, mert a bemutatás hiánya csakis a váltótörvény alapján követelhető késedelmi kamathoz és nem a magánjogi viszony alapján igényelhető szerződéses kamathoz való igényt szünteti meg. (C. 439/1901. M. D. 9., 370.)

A váltóval fedezett könyvkövetelés után a váltó lejáratát megelőzőleg az adós terhére késedelmi kamat nem számitható; a már lezárt könyvkivonat egyes tételei után utólag az adós kamattal meg nem terhelhető. (C. 908/1900. M. D. 9., 371.)

Az állandóan követett birói gyakorlat szerint a hitelező olyan esetben, ha a tőkekövetelést adósától felveszi, a hátralékos kamat iránt utóbb követelést csak akkor támaszthat, ha a kamat iránt ezt a követelését a tőke kifizetésénél kifejezetten fentartotta. (C. G. 599/1900. 63/1898.)

Az 1883 : XXV. t.-cz. 19. §-ának az a rendelkezése, mely szerint a kamat elévül, ha a hitelező azt három esztendő alatt nem követeli, csakis a kölcsön- és más hitelezési ügyekből felmerülő, biróilag meg nem itélt szerződési kamat elévülését szabályozza s az más czimen követelt kamatra nem alkalmazható. (A Curia 65. sz. polg. t. ü. döntvénye. M. D. 1., 86.)

A három évi kamatelévülési idő a késedelmi kamatra, mint amely a tőkével együtt követelhető és igy csakis a tőkével együtt évülhet el, ki nem terjed, hanem az csupán a szerződési kamatra vonatkozik. (B. T. II.

G. 114/1906. K. J. 3., 503. C. 1015/1896. M. D. 9., 373.)

A számadási kötelezettség megállapitása iránt beadott felhivási kereset a kamatok tekintetében folyó elévülési időt megszakitja. (C. 2597/1901. M. D. 9., 373.)

A kamatelévülést a megintés csak akkor szakitja félbe, ha annak folytán az adós a kamatkövetelési jogot nyiltan vagy hallgatag elismeri. (C. 7976/1889. D. 50., 294. B. T. 36252/1888. D. 50., 294.)

284. §. A kereskedő, ki üzleti körében más kereskedő vagy nemkereskedő részére ügyleteket végez, vagy szolgálatokat teljesit, ezekért előleges kikötés nélküli s a helybeli szokásnak megfelelő dijat, s amennyiben valamely dolog megőrzése forog kérdésben, a raktári dijat is követelheti.

Az adott kölcsönök és előlegek, nemkülönben a tett kiadások után a kereskedő a teljesités, illetőleg a történt kiadás napjától kamatokat számithat.

E §-nak a kamatokra vonatkozó szabálya nem terjed ki a vételár követelésére, mivel ezután a kamat csak a lejárattól, vagy a kereset inditásától igényelhető. (C. 480/1895. D. 70., 96.)

A kereskedelmi törvény 284. §-ában megállapitott jog érvényesitésére közömbös, hogy az illető kereskedő czégbejegyzési kötelezettségének megfelelt-e vagy sem. (K. V. T. 43. 1902. Ü. L. 19., 20.)

A természetüknél fogva helyettesithető dolgoknak más érdekében történt megőrzéseért a kereskedelmi törvény 284. §-a értelmében fekbér csak akkor jár, ha azok egyéb készletektől el lettek különitve. (C. 791/1905. H. D. 1., 157.)

Jogszabály az, hogy ellenkező megállapodás hiányában is a másnak teljesitett munkálatokat csak az esetben nem követelhető dijazás, ha ez a munkálatok minőségéből következtethető. (C. 3609/1903. M. D. 9., 374.)

Kikötés nélkül közvetitési dijat csak az az alkusz követelhet, vagy a kereskedő, aki üzleti körében közvetitette a kérdéses ügyletet. Más közvetitő csak akkor tarthat igényt dijazásra, ha az neki megigértetett. (C. 307/1886. P. T. 22., 20. C. 955/1895. D. 72., 179.)

Ha az alkusz által előkészitett ügyleteket a megbizó hiusitja meg, a kereskedő-alkusz dijainak és kiadásainak megtérítését már a kereskedelmi törvény 284. §. értelmében igényelheti. (C. 1155/1899. P. T. 39., 160.)

Ha az eladó a megrendelésnek meg nem felelő árut szállitván, az ügylet felbontatott, a megbizott kereskedő a megrendelt áru értéke után a helyi szokásnak megfelelő s őt megillető dijat a szerződésszegő eladótól jogosult követelni. (C. 579/1894. D. 73., 173.)

A kereskedő a kereskedelmi törvény 284. §-a értelmében az üzlete körében másnak érdekében teljesitett szolgáltatásért attól, kinek az érdekében történt, megfelelő dijazást előleges kikötés nélkül is igényelhet, s az nem szenvedhet kétséget, hogy a felperes az alperes részére eszközölt áruszállitásnál a saját zsákjainak az alperes használatába bocsátásával ennek érdekében teljesitett szolgáltatást, amelyet alperes az áru átvételével elfogadott s eszerint felperes eme szolgáltatása fejében dijazást igényelni, amely a dolog természete szerint a szokásszerü zsákkölcsöndijra irányul, feltétlenül jogositva van. (C. 156/891. D. 58., 320. C. 1330/1885. P. T. 12., 21. C. 156/1891. D. 58., 320. C. 381/1892. J. Sz. 8., 17.)

A zsákkölcsönzési ügylet természeténél és czéljánál fogva szokás szerint csak hetekre vagy hónapokra köttetik, de évekig terjedő tartama esetén a kölcsöndijak a zsákok értékét messze tulhaladnák, ami az ügylet lényegével és a kereskedői felfogással ellenkezik. Amennyiben tehát valamely zsákkölcsönzési ügylet évekig függőben maradt, a kereskedelmi szokás szerint a kölcsönadót a zsákkölcsöndijak legfeljebb a zsákok értéke erejéig, esetleg azon év végéig illethetik meg, amelyben az ügylet köttetett. (C. 4527/1897. D. 76., 179. 1848/1898. P. T. 32., 8. G. 444. 1902. Ü. L. 20., 10.)

A természetben leendő visszaadásra elsősorban kötelezett a zsákokért világosan megitélt egyenérték után kamatot csakis a teljesitésre kitüzött határidő leteltétől kezdve köteles fizetni. (C. 475/1895. D. 74., 141.)

Zsákkölcsöndijat a kölcsönző már nem követelhet azon időponttól fogva, amelyben a kölcsönzött zsákok a kölcsönző birlalatában tüz által elpusztultak. (C. 661/1902. M. D. 9., 375.)

Az a jogelv, hogy használatba adott zsákokat a tulajdonos természetben, egyéb megállapodás hiányában csakis a szokásos idő alatt köteles visszavenni, azontul pedig jogositva van azoknak értékét követelni, csakis zsákkölcsönzés esetében alkalmazható. (C. 690/1896. M. D. 9., 376. G. D. 4., 636.)

Ellenkező: A zsákok használatáért vagy a használat elvonásáért járó kártérités a zsákkölcsön-dijjal esik egy tekintet alá, melyet az állandó birói gyakorlat szerint hosszabb időre követelni, illetve megitélni nem lehet. — Ezzel összefüggésben az állandó birói gyakorlat megállapitotta azt is, hogy a kereskedő a begöngyölést, melyben áruit küldte, hosszabb idő mulva természetesen visszafogadni nem köteles, mert azt nem-

nélkülözheti, tehát mihamarabb ujjal pótolni kénytelen, s mert a begöngyöléshez használt anyag, főkép a zsák, gyorsan romlik. (C. 104/1899. M. D. 9., 376. G. D. 4., 636.)

A kereskedelmi forgalom nyerészkedései természetéből önként folyik, hogy a használatra kölcsönkért gép használatáért megfelelő dijazás jár abban az esetben is, ha ez előre ki nem köttetett. (C. 1149/1895. D. 74., 276.)

285. §. Ha a kereskedő más kereskedővel vagy nem-kereskedővel folyószámlán alapuló összeköttetésben áll: az, kinek a számadás lezárásakor fenmaradó követelése van, ettől, habár abban kamatok is foglaltatnak, a lezárás napjától kamatokat igényelhet.

A számadás lezárása, egyéb megállapodás vagy szokás hiányában, minden üzleti év végével történik.

A peres felek között fennállott üzleti összeköttetés folyószámlán alapulónak nem tekinthető, mert kölcsönös követelésekről, ami a folyó számlán alapuló összeköttetés feltétele, fenforgó esetben szó sem lehet. (B. T. 7852/1880.)

A 285. §. nem alkalmazható abban az esetben, ha az egyik fél mindig csak hiteladó és a másik fél mindig csak hiteltvevő, mert az ilyen ügylet a kereskedelmi törvény által érintett folyószámlán alapuló összeköttetés fogalma alá nem vonható és pusztán az a körülmény, hogy a tételek üzleti könyvekbe bevezettettek, az ügyletet nem teszi folyószámlán alapuló összeköttetéssé. (G. C. 538. 1900.)

Folyószámlán alapuló üzleti összeköttetés csak akkor áll fenn, ha a felek abban állapodtak meg, hogy egymásnak csupán az időközönként mutatkozó különbözetet tartoznak megfizetni. (G. 34/1897. G. C. 1., 93. C. 870/1892. D. 61., 322.)

Igaz ugyan, hogy a kereskedelmi törvény 285. §-a szerint, ha a kereskedő más kereskedővel, vagy nem kereskedővel folyószámla alapján összeköttetésben áll, az, kinek a számadás lezártakor fenmaradó követelése van ettől, habár abban kamatok is vannak, a lezárás napjától kamatokat is igényelhet és a számadás lezárása rendszerint minden üzleti év végével történik, azonban a felek között határozottan és különlegesen ingatlan vételi és kölcsönügylet akként jön létre, hogy az egyik fél mindig csak hiteltadó és a másik fél mindig csak hiteltnyujtó, az az ügylet tehát a kereskedelmi törvény által érintett folyószámlán alapuló összeköttetés fogalma alá nem vonható és pusztán az a körülmény, hogy a felperesi üzleti könyvekbe a vételár, a kölcsönösszeg, ezeknek járuléka és a törlesztések bevezettettek és elkönyveltettek, azt az ügyletet nem teszi folyószámlán alapuló olyan összeköttetéssé. (C. G. 538/1901. D. 88., 6. Azonos 870/1892. D. 61., 322. C. 3032. 1901. D. 91., 19.)

Folyószámlai viszony alapján a számla egyes tételei nem érvényesithetők, hanem csak a végeredmény. (C. 481/1893. M. D. 9., 376.)

Folyószámlai összeköttetés esetén is csak a saldó elismerése idéz elő novatiot, miért is a folyószámlába beállitott váltó, ha a számla nem záratott le s az egyenleg nem ismertetett el, külön perelhető. (C. 530/1894. P. T. 30., 133.)

Ha valamely takarékpénztár alapszabálya nem is tartalmaz rendelkezést a tekintetben, hogy a betétként elhelyezett tőke évenként lejáró kamata a tőkéhez kapcsolandó és mint tőke tovább gyümölcsöztetendő: a takarékpénztári betét jogi természetéből és czéljából önkényt folyik, hogy az évenként lejárt kamatok, ha azok a betevő fél részéről ki nem vétetnek, a tőkével együtt tovább kamatoznak a betevő részére. (C. 3193/1901.)

A folyószámla összeköttetésben álló kereskedők közül az, aki a részére kiszolgáltatott pénzeket feltüntető rendes könyvkivonatot kézhez vette s az átvétel után kifogást nem emelt az egyes tételek ellen, azzal a vélelemmel szemben, hogy ő az abban felsorolt pénzeket kézhez vette, maga tartozik bizonyitani azt, hogy ezek a terhére könyvelt pénzek neki kezéhez nem jutottak. (C. 555/1896. G. C. 1., 91.)

A pénzintézet által kiállitott folyószámla összeköttetésre vonatkozó könyvkivonat kézhez vétele s nem kifogásolása folytán, az adós nem hivatkozhatik sikeresen arra, hogy a könyvkivonatban magasabb kamat számittatott a nyilt hitele alapján élvezett kölcsönök után, mint amilyen eredetileg szerződésileg megállapittatott. (C. 228/1899. Gr. 2., 75. 1.)

A folyószámlai összeköttetésben nem álló kereskedő nincs jogositva adósának követelése után a kamatokat az ő terhére irni és az igy tőkésitett kamatok után is kamatot felszámitani. (C. 1017/1902. M. D. 9., 377. C. 1257/1898. D. 79., 206.)

A kereskedelmi törvény 285. §-a szerint a kereskedőt ellenkező kikötés hiányában a kamat megilleti; az ezzel ellenkező szokás tehát alkalmazást nem nyerhet. (C. G. 247. 1900. M. D. 9., 376. G. D. 4., 639.)

Egymással kereskedelmi összeköttetésben álló kereskedők ezen összeköttetésből származó kölcsönös követeléseiket egymás irányában, ha nem ugyanazon jogalapból erednek is, ugyanazon perben, tehát felperes keresettel, alperes pedig viszonkeresettel érvényesiteni jogositvák. (Lfi. 838/1881. D. 28., 238.)

A leszámitolásnak megállapitott az a módja, hogy a tiz évi 20 részletben fizetendő utalványok ötegyfél százalék évi, negyedévenként számitandó kamat, kamatok kamatjának levonása mellett lesznek escomptálandók, ugy értelmezendő : hogy a kamat nem a névleges utalvány, hanem a tényleg kifizetés alá jutó pénzösszeg után lesz negyedévenként előre leszámitandó ; csupán a szokásos escompte-üzleteknél vonandó le az a névérték után, amikor t. i. minden kamatok kamatjára vonatkozó intézkedés nélkül lesz a leszámitolás megállapitva. (C. 497. 1896. M. D. 9., 368.)

286. §. Az 1868. évi XXXI. t.-czikk 1. §-ának azon intézkedése, mely szerint a kamatláb csak irásbeli kikötés mellett nem esik korlátozás alá, kereskedelmi ügyletekre alkalmazást nem nyer.

A hátralékos kamatok kereskedelmi ügyletekben akkor is követelhetők, ha azok a tőke összegét meghaladják.[1])

Az a körülmény nem szolgálhat az elvont haszon czimén megitélt követelés utáni kamatkötelezettség meg nem állapitására, hogy a jogositott ebbeli követelését hosszabb időn át nem érvényesitette. (C. 48/1902. M. D. 9., 377.)

A törvényes mértéken túl önként megfizetett kamat vissza nem követelhető és be sem számitható. (C. 425/1877. D. 17., 119. C. 12887/1877. C. 24. jogsz. t. ü. hat. D. 39., 370. C. 3886/1890. D. 55., 299. C. 1155. 1890. P. T. 21., 16.)

A törvényben meghatározott nyolcz százalék kamaton felül provisio, avagy birság czimén kötelezett az a melléktartozás sem itélhető meg, mely arra az esetre köteleztetett, ha az adós a lejárati idő előtt fizetné vissza a kölcsönt. Csak a bejegyzett kereskedőknek kölcsönös kereskedelmi ügyleteiből származó követelései nem esnek e tekintet alá. (C. G. 199/1901. M. D. 9., 368.)

Valamely czégnek üzleti czélokra kölcsönadott tőkeösszegek után a fizetni kötelezett hat százalék kamaton felül kikötött tizenöt százalék üzleti nyereségjutalék az 1883. évi XXVI. t.-cz. 21. §-a és az 1877 : VIII. t.-cz. 4. §-a szerint meg nem itélhető kamatnak nem tekinthető. (C. 1007/1901. M. D. 9., 366.)

A kamatok kamata iránt kikötés csak annyiban joghatályos, amennyiben ez által az 1877 : VIII. t.-cz. 2. §-ában foglalt az a jogszabály, hogy a nyolcz százaléknál magasabb kamat meg nem állapitható, meg nem sértetik. (C. G. 628/1899. 74/1897. Jtk. 97., 40.)

Az 1877 : VIII. t.-cz. rendelkezéseinek kivételes jogi hatálya épen az, hogy a biró a nyolcz százaléknál magasabb kamat érvényesitéséhez jogsegélyt akkor sem nyujthat, ha a felek ahhoz az érvényesitéshez magánuton hozzájárultak. (C. G. 182/1900. M. D. 9., 366.)

A beperelt kamat után a hitelező késedelmi kamatot igényelhet. (C. 709/1899. Gr. 3., 144. C. 7289/1895. D. 71., 223.)

A kereset beadásáig lejárt és tőkésitett kamat után is jár késedelmi kamat az 1868. évi VIII. t.-cz. 4. §-a értelmében. (C. 1159. 1899. Gr. 2., 75.)

287. §. A számadás — számla vagy folyószámla — elismerése a tévedés vagy csalás igazolhatását ki nem zárja.

A számla elismerése adóslevélben, az összeszámolás megemlitése már önmagában véve kötelező és érvényes, a jogczim külön felemlitése nélkül is. (C. 65/1885. D. 40., 199. C. 6767/1885. D. 43., 70. C. 518/1899. P. T. 39., 19. C. 9374/1884. C. 7033/1887. C. 466. 1898. D. 79., 132. C. 62/1901. C. 177/1891. C. 119/1901. P. T. 42., 12.)

Az elismerés azonban még nem teszi perelhetővé az olyan követelést, melynek biróilag nem érvényesithető alapja van. (C. 204/1896. D. 75., 16. C. 496/1899. G. C. 2., 155. Szegedi T. 6/1899. D. 83., 255.)

Az elismerés concludens cselekmények alapján is megállapitható, pl. kifizetése a számlának. (C. 156/1881. D. 27., 96.)

Ugyanez áll a számlára minden megjegyzés nélkül teljesitett részletfizetés esetén is. (C. 3680/1886. D. 44., 71. C. 9443/1891. Jtk. 91., 138.)

Ha kereskedelmi üzleti összeköttetésben lévő kereskedők egyike a részleges sz mlát elküldi s a másik azt átvéve, arra bizonyos időn belül nem nyilatkozik, ugy utóbb nem tehet kifogást, mert hallgatása által elismerte a számla helyességét és csak tévedést igazolhat. (C. 816/1894. G. C. 1., 91.)

Magában véve azonban az, hogy az adós a neki megküldött s kamatot is tartalmazó könyvkivonat ellen kifogást nem emelt, sőt

[1]) Ezen szakasz módositást szenvedett az 1877 : VIII. t.-cz. által.

az egyenlegre fizetést is teljesitett, még nem bizonyitja a kamatkötelezettség elismerését. (C. 176/1900. M. D. 378.)

A kereskedő, aki vitás követelése feletti egyezkedés eredményét tartalmazó, bár általa alá nem irt okirat a vele egyezkedő másik féltől minden észrevétel és fentartás nélkül elfogad, e ténye által az okiratban foglalt kötelezettséget magára nézve kötelezőnek fogadja el. (Győri T. II. G. 24/1898.)

Az elismerés azonban magában véve külön erre vonatkozó megállapodás nélkül meg nem szünteti, még az alapul fekvő jogviszonyt, vagyis nem eredményez ujitást s igy a felek bármelyik alapon felléphetnek. (C. 573/1898. D. 82., 270.)

Tévedés és csalás esetén a számla elismerése a számla kiegyenlitése után is megtámadható. (C. 156/1884. D. 27., 96.)

Áll ez abban az esetben is, ha a számadásban az a kijelentés van, hogy ha az bizonyos időn át felül nem vizsgáltatik, az egészben elfogadandó és kifizetendő. (C. 356/1899. P. T. 38., 24.)

A tévedés, illetve csalás bizonyitása az ezen körülmény fenforgását vitató félre hárul. (C. 569/1882. D. 31., 279. C. 1331/1882. D. 31., 154. C. 248/1890. J. Sz. 3., 495.)

A számlában állitólag előforduló téves adatot a kifogásoló köteles részletezni. (C. 356/1899. P. T. 38., 24.)

288. §. A megbizás érvényességéhez meghatározott alak nem kivántatik, s a megbizott jogkörére nézve a felek kifejezett akarata, ilyennek hiányában pedig a szokás s az ügylet természete szolgál irányadóul.

A kereskedelmi meghatalmazások irásba foglalása előirva nem lévén: felperes azt, hogy a kereset alapjául fektetett levél aláirója alperes nevében érvényes ügyleteket köthetett, tanukkal, de sőt egybefüggő körülmények által is bizonyithatja. (S. 7758/1879. D. 22., 95. és B. T. G. 23/1896.)

A megbizás a megbizó által abban az esetben is, ha az előre meghatározott időtartamra adatott, bármikor visszavonható és a megbizásnak a szerződésileg meghatározott idő eltelte előtt történt visszavonása esetén a megbizási viszony folytatását nem, hanem csupán a megbizás visszavonásából netán származott kárának megtéritését követelheti a megbizótól. (B. T. II. G. 100/1896.)

289. §. Az ajánlat, a megbizás vagy meghatalmazás, mely kereskedelmi üzlet körében kereskedőtől ered, ennek halálával visszavontnak nem tekinthető, kivéve ha az ellenkező szándék az illetőnek saját nyilatkozatából vagy a fenforgó körülményekből kitünik.

290. §. Kereskedelmi ügyletekre vonatkozó meghatalmazásnál, a meghatalmazó és meghatalmazott, továbbá az utóbbi és harmadik személyek közti jogviszonyra nézve a jelen törvény I. rész ötödik czimében foglalt határozatok nyernek alkalmazást.

A kereskedelmi törvény 290. §-a szerint kereskedelmi ügyletekre vonatkozó meghatalmazásnál a meghatalmazó és meghatalmazott, továbbá az utóbbi és harmadik személyek közti jogviszonyra nézve a kereskedelmi törvény I. rész ötödik czimében foglalt határozatok nyernek alkalmazást; ha tehát a meghatalmazó és meghatalmazott között nem is forog fenn a kereskedelmi törvény 43. §-a értelmében függési viszony, ezen szakasz azon intézkedése, miszerint a meghatalmazottnak jogköre kiterjed mindama jogcselekvényekre, melyeket azon ügylet szükségessé tesz, melyre a meghatalmazás adatott, miután ezen szakasz is a kereskedelmi törvény I. rész ötödik czimében foglaltatik, alkalmazandó minden kereskedelmi ügyletre vonatkozó meghatározásnál. (C. 1206/1888. D. 50., 160. Azonos C. 7949/1888.)

Ha a kereskedő telephelyén kivül bizott meg egy másik kereskedőt, hogy az részére ügyletet kössön, az ilyen meghatalmazott jogkörére az adott megbizás tartalma az irányadó és az ellenfél tartozik bebizonyitani azt, ha azt vitatja, hogy a megbizás nem volt korlátolt. (B. T. 3648/1901.)

291. §. Kereskedelmi utalványoknak tekintetnek:

1. a rendeletre szóló és
2. a kereskedők által kibocsátott vagy elfogadott irásbeli utalványok.

Az ily utalványok tárgyai, pénzen kivül, értékpapirok és más helyettesithető dolgok is lehetnek, s azok érvényességéhez sem a kötelezettség jogczimének felemlitése, sem az érték elismerése nem szükséges.

A kereskedelmi törvény 291. §. 2. pontja szerint kereskedelmi utalványok csak azok, melyeket kereskedő kibocsát és a fizetést egy harmadik személynek, kinek szintén kereskedőnek kell lenni, meghagyja. (C. 5742. 1887. Ü. L. 87., 51. C. 28/1888. D. 48., 165.)

Ellenkező: Ha az utalvány nem is szól rendeletre, annak kereskedelmi minőségé-

hez elegendő, ha azon vagy a kiállitó, vagy az utalványozott (elfogadó) kereskedő. (S. 1729/1880. D. 25., 65. C. 533/1888. D. 49., 307.)

A kereskedelmi utalványnak nem képezi lényeges kellékét sem a fizetés helyének, sem a fizetés idejének azon való kitétele. (C. 398. 1897. D. 76., 252.)

A kereskedelmi utalvány érvényét meg nem gyengiti azon körülmény, hogy fizetési határnapot nem tartalmaz, mert ily esetben a kötelezettség teljesitésének ideje a kereskedelmi törvény 327. §-a szerint az elfogadás után azonnal beállott. (C. 533/1888. D. 69., 307. C. 1260/1898. G. C. 2., 77. C. 144/1899. D. 19., 38. C. 904/1894. Ü. L. 11., 39.)

292. §. Az utalványozott a reá intézett utalvány elfogadása által az utalványos, illetőleg ennek jogutóda iránt arra kötelezi magát, hogy az utalványban foglalt meghagyást teljesitendi.

Érvényes elfogadásnak tekintetik, ha az utalványozott nevét vagy czégét az utalvány előlapjára vezeti.

Utalványozás esetén az utalványosnak az utalványozott adós ellen csak abban az esetben van keresetjoga, ha az az utalványt elfogadta, mert ellenesetben a tökéletlenül maradt utalvány keresetjogot nem ad. (C. 6452/1878. D. 22., 27.)

Az utalvány jogi természetén mit sem változtat az, hogy az elfogadás nem magára az utalványra vezettetett, hanem külön levéllel jelentetett ki. Az utalvány elfogadását visszavonni nem lehet. (C. 1097/1885. D. 40. 80. 1.)

Kereskedelmi utalványnál jogviszony csak annak elfogadójával jön létre. Az elfogadásnak nem kell szükségképen az utalványra rávezettetni, de világosnak s határozottnak kell lenni s nem lehet concludens tényekből következtetni. (C. 93/1893. D. 66., 191.)

Azon körülmény, hogy az elfogadó a kereskedelmi utalvány aláirásánál melléknevének elhagyásával csakis előnevét használta, az általa vállalt kötelezettsége tekintetében a hitelezőre nézve joghátránynyal nem birhat. (C. 533/1888. D. 69., 307.)

A bankutalvány fogalmához képest, habár az utalványban utalványosként nem a szerződő fél, hanem harmadik személy fordul elő, az utalványt a kiállitó bank mindaddig, mig az a vele szerződő első birtokosnak kezei között van, ettől teljes joghatálylyal visszaváltja. (C. 1808/1892. M. D. 9., 380.)

Az utalvány visszavonása csak az elfogadás előtt hatályos, ha ez után történt, az elfogadó fedezeti igényét a visszavonás ellenére is érvényesitheti. (C. 1097/1885. D. 40., 88.)

Az alperes adós értesitést nyervén az utalványozásról és ezt az utalványossal közölvén, s ennek daczára nem az utalványosnak, hanem az utalványozónak fizetvén meg az utalványozott összeget, habár az utalvány a követelés (vételár) esedékessége előtt az utalványozó által egyoldalulag ismét vissza is vonatott, tartozik az utalványosnak a tartozott összeget ujból megfizetni. (C. 1063. 1898. Gr. 1., 93.)

A hitelezőnek az a ténye, hogy követelésének átruházása nélkül ezt egy harmadik személy kezeihez rendeli kifizetni, vagyis »utalványozza«, az engedményezés tényét egymagában meg nem állapitja, hanem egyszerü megbizásnak, illetve utalványozásnak tekintendő s igy mindaddig, mig az utalványozott az utalványosnál fizetést nem teljesitett, a hitelező az utalványt is egyoldalulag és oly joghatálylyal vonhatja vissza, hogy ennek folytán a per utjáni érvényesités joga is kizárólag őt illeti. (C. 5806/1906. K. J. 4., 37.)

Ha az utalványozó maga is adósának, mint utalványozottnak a fizetést ugyanabban a mértékben hagyja meg, mint azt az utalványozott az utalványozónak tartozott volna teljesiteni és az utalványost az átvétel végett az utalványozotthoz utasitja, ebben az esetben az utalványozó és utalványos között létrejött jogügylet az engedménynyel egyenlő szempont alá esik. Amint tehát az engedményezett, aki az engedményről értesült, az engedményező kezéhez fizetést többé nem teljesithet, ugyanakkép az engedményező által a követelésből tett elengedés sem jöhet többé figyelembe. (C. 1186/1898.)

Ha az adós hitelezőjét egy olyan saját adósához utalja, ki neki a kifizetendő öszszeggel tartozik, akkor a kifizettetni rendelt összeg erejéig engedmény keletkezik. (C. 15. 1901. M. D. 9., 381.)

Ha a jegybank, az általa kiállitottaknak jelzett bankjegyek beváltását megtagadta és azokat hamisaknak nyilvánitotta : az, aki e bankjegyeket tovább adta, az ebből eredő kárért felelős. (C. 116/1900.)

A bank a kibocsátói aláirás valódiságát vizsgálat tárgyává tenni nem tartozik. Ezeknél fogva a bank a kibocsátó nevének — bár hamis — aláirásával ellátott cheque-re jóhiszemben teljesitett fizetést az ürlap elvesztésének be nem jelentése esetében jogosan számithatja a kibocsátó terhére. Az pedig nem szenved kétséget, hogy a cheque-könyv birlalójára nézve az, ha a könyv vagy ennek

valamely lapja tőle ellopatik, egy tekintet alá esik az elvesztéssel. (B. T. II. G. 44/1897. D. 78., 353.)

Az utalványozott nem vétett a rendes kereskedői gondosság ellen, ha egy az utalványban megjelölt nevü egyénnek, bár a fuvarlevelek hamisitott másodpéldányai ellenében fizette ki az utalványozott összeget, anélkül, hogy az utalványozott személyazonosságát tovább kutatta volna. (C. 397/905. K. J. 3., 277.)

293. §. Az utalvány sem az utalványozó, sem az utalványos, sem végre az utalványozott halálával meg nem szünik, feltéve, hogy ennek ellenkezője magán az utalványon ki nem köttetett.

294. §. A pénzfizetés, vagy helyettesithető dolgok, vagy értékpapirok szállitása iránt visszteher kikötése nélkül kiállitott utalványok és kötelező jegyek, ha rendeletre szólnak, hátirattal is átruházhatók. A hátirat akkor is érvényes, ha a forgató pusztán nevét vagy czégét vezeti az okirat hátlapjára (üres hátirat).

A kereskedelmi törvény a kötelező jegyekről csupán 294. és 296. §-aiban és csakis annyiban tartalmaz ugyan intézkedést, amennyiben megállapitja, hogy a pénzfizetés vagy helyettesithető dolgok és értékpapirok szállitása iránt visszteher nélkül kiállitott kötelező jegyek ép ugy mint a hasonló szolgáltatásokat tárgyazó kereskedelmi utalványok, ha rendeletre szólnak, hátirattal is átruházhatók, és hogy az ilykép átruházott okiraton alapuló jogok a forgatmányosra mennek át s az adós, ki egyedül a nyugtatványozott papir kiadása mellett tartozik kötelezettségét teljesiteni, csupán oly kifogásokkal élhet, melyek magán az okiraton vagy közte és az okirat birtokosa között fenforgó viszonyon alapulnak; az utalványokra vonatkozó egyéb rendelkezéseit pedig s igy azt is, hogy az utalványnak érvényességéhez sem a kötelezettség jogczimének felemlitése, sem az érték elismerése nem szükséges (kereskedelmi törvény 291. §. utolsó bekezdés) és hogy a váltótörvénynek a fizetés végetti bemutatásra, a fizetésre, a fizetési visszkeresetre, az elévülésre s a megsemmisitésre vonatkozó határozatai a kereskedelmi utalványokra is alkalmazást nyernek (kereskedelmi törvény 298. §.) — a kötelező egyekre ki nem terjesztette.

Mindazonáltal a kereskedelmi törvény 294. §-ában meghatározott tartalommal biró — tehát a rendeletre szóló kötelezőjegyek — tekintet nélkül a kiállitó foglalkozására mindenben; — a kereskedő által kiállitott, habár nem rendeletre szóló kötelezőjegyek pedig annyiban, hogy ezek érvényességéhez sem a kötelezettség jogczimének felemlitése, sem az értékelismerése nem szükséges, a kereskedelmi forgalomban a kereskedelmi utalványokkal egy tekintet alá eső papiroknak vétettek s jogszokásnál fogva a kereskedelmi törvénynek a kereskedelmi utalványokra vonatkozó szabályai a fennebb megjelölt tartalommal biró kötelezőjegyből eredő jogok és kötelezettségek elbirálásánál általában irányadóul szolgálnak. (B. T. 2069/1902.)

A kereskedelmi törvény 294. §-ában emlitett kötelezőjegyek a kereskedelmi papirok fogalma alá csak akkor jöhetnek, ha rendeletre szólnak, vagy kereskedő által állittatnak ki. (C. 1187/1901. P. T. 44., 2.)

A kötelezőjegy, ha kereskedő állitotta ki, akkor is érvényes, ha nem is forgatható, vagyis nem szól rendeletre; ilyen kötelezőjegy birtokosával szemben az előző elleni kifogás meg nem tehető, mert erre is terjed ki a kereskedelmi törvény 296. §-a utolsó bekezdésének jogkedvezménye. (C. 88/1901. P. T. 42., 22.)

Kellékhiányos váltót nem lehet kötelezőjegynek tekinteni. (C. 144/1894. M. D. 9., 383.)

Kötelezőjegy (=bon, érvény) az az értékpapir, mely pénz, helyettesithető ingók vagy értékpapirok mennyiségének szállitását tárgyazó egyenes fizetési igérettel van kiállitva. (C. 721/1884. D. 38., 145. C. 87/1885. D. 41., 85. J. 27175/1880. D. 24., 65. B. T. 5742/1883. Ü. L. 87., 51.)

A kötelezőjegynek az fogalmi kelléke, hogy az abban foglaló szolgáltatás tárgya csakis pénzfizetés, vagy helyettesithető dolgok, avagy értékpapirok szállitása lehet. A bizonyos munka teljesitményéről szóló okirat tehát nem vonható a kötelezőjegyre fennálló jogszabályok alá. (C. 28/1888. D. 48., 164.)

A kötelezőjegy bizonyos törlesztési alapra is bocsátható ki s nem kell szükségkép számszerüen előre meghatározott összegről szólnia, pl. szólhat az valamely részvénytársaság tiszta jövedelmének bizonyos részéről. (C. 27/1897. D. 76., 197.)

Nem érvényességi kelléke a kötelezőjegynek, hogy abban határozottan megneveztessék az a személy, aki követelés érvényesitésére jogosult, vagy hogy az kifejezetten rendeletre vagy bemutatóra szólóan állittassék ki. (C. 995/1884. P. T. 10., 85. D. 40., 136. C. 296/1885. D. 40., 297.) — A névjegy hátára irt kötelezőjegyre nézve l.: S. 27175. 1880. D. 24., 65.

Szólhat a kötelezőjegy bemutatóra. (C. 28/1888. D. D. 48., 165.)

A kereskedelmi törvény 294. §-a az utalványok és kötelezőjegyek kelléke gyanánt azt, hogy azokban meghatározott fizetési idő kitéve legyen, elő nem irja és kereskedelmi szokás sem áll fenn erre nézve. Sőt ellenkezően, a meghatározott fizetési idő nélkül kiállitott kötelezőjegyek a forgalomban gyakran fordulnak elő, anélkül, hogy ezeknek érvényessége kérdés tárgyává tétetett volna. A meghatározott fizetési idő hiányának csakis az a következménye, hogy a teljesités idejére nézve a kereskedelmi törvény 327. §-ának szabálya mérvadó. (C. 144/1899. S. 19., 38. C. 88/1901. P. T. 42., 22. C. 322/1899. M. 10., 253. C. 1260/188.G. C. 2., 75. B. T. 1458/1899. B. T. 1185. 1899. B. T. 2545. 1899.)

A jogczim kitétele a kötelezőjegynél ép ugy nem szükséges, mint a kereskedelmi utalványnál. (C. 1185/1889. D. 51., 114. C. 485/1891. D. 60., 45. C. 936/1894. D. 70., 5. C. 811/1894. Ü. L. 11., 39.)

Ha azonban a kötelezőjegyben a jogczim mégis kitétetett, ez a papir jogi természetének megitélésénél közömbös. (C. 721. D. 38., 145. C. 87/1885. D. 41., 12.)

De nincs kizárva annak bizonyithatása, akár jogczimes, akár jogczim nélküli a kötelezőjegy, hogy a magánjogilag érvénytelen, vagy biróilag nem érvényesithető ügyletnek fedezete. (C. 5124/1897. M. 10., 252.)

Azokat az értékpapirokat, amelyek hátirattal is átruházhatók, a kereskedelmi törvény 294. és 295. §-ai felsorolják és ahol a kereskedelmi törvény az értékpapiroknak forgatmány utján való átruházását még egyéb értékpapirokra is kiterjeszti, az esetről esetre kifejezetten felemliti (pl. részvényekre 173. §., a közraktári jegyekre 441. §.), minthogy pedig a kereskedelmi törvény 294. §-ában körülirt tárgyu kötelezőjegyek ugyanezen §. rendelkezése szerint, csak ha viszteher nélkül állittattak ki, vannak olyanokul megjelölve, hogy azoknak átruházása hátirat utján is helyt foghat, következik, hogy az olyan kötelezőjegy, melyben viszteher van kikötve, egyszerüen hátirattal át nem ruházható s igy az ilyenen előforduló hátirat a forgatmány átruházó jellegével egyáltalában nem bir. (C. 316/1884. D. 37., 307.)

Amennyiben a kötelezőjegy vagy kereskedelmi utalvány nincs rendeleti záradékkal ellátva, a papiron alapuló követelés átruházása hátirat utján joghatályosan nem eszközölhető, hanem ahhoz formaszerü engedmény szükséges. (C. 200/1881. D. 28., 195.)

Egyébként a forgatmány megengedésével a törvény nem zárta el annak a lehetőségét, hogy a rendeleti záradékkal ellátott s igy forgatható értékpapir tetszés szerint engedmény utján is átruháztathassék. (C. 89/1877. D. 17., 158.)

A forgatmány átruházó joghatályát nem érinti, ha az a papir előlapján is fordul elő. (B. T. 3699/1878. D. 28., 261. C. 975/1895. D. 52., 126.)

A kiskoru az általa kiállitott kötelezőjegy alapján felelősségre vonható abban az esetben, ha fentartásáról maga gondoskodott és kötelezettséget keresménye erejéig vállalt. (C. 1363/1894. M. D. 9., 382.)

295. §. Hasonló módon ruházhatók át a tengeri hajósok elismervényei, a fuvarozók rakjegyei, továbbá a hajókölcsönlevelek és a biztositási kötvények, amennyiben rendeletre lettek kiállitva.

296. §. A megelőző két §-ban érintett okmányok átruházásával az azokon alapuló jogok a forgatmányosra mennek át.

Az adós egyedül a nyugtatványozott papir kiadása mellett tartozik kötelezettségét teljesiteni.

Az adós csak oly kifogásokkal élhet, melyek magán az okiraton, vagy a közte s az okirat birtokosa közt fenforgó viszonyon alapulnak.

A rendeletre szóló kötelezőjegy nem bizonyitási eszköz, hanem a követelést megállapitó okirat, melynek érvényességéhez sem a kötelezettség jogczimének felemlitése, sem az érték elismerése nem szükséges; az ily kötelezőjegy hátirattal és pedig üres hátirattal is átruházható, mely átruházással a kötelezőjegyen alapuló jogok a forgatmányosra mennek át; az ily kötelezőjegy által kötelezett adós csak oly kifogással élhet, mely magán az okiraton, vagy a közte és az okirat birtokosa között fenforgó viszonyokon alapul; mindezekből, valamint a kereskedelmi törvény 297. §-ában foglalt rendelkezésből pedig következik, hogy a rendeletre szóló kötelezőjegy alapján vállalt kötelezettség a váltói kötelezettség elvállalásával egy tekintet alá esik, az általános kereskedelmi meghatalmazott tehát — különös felhatalmazás nélkül — rendeletre szóló és kötelezettséget megállapitó kötelezőjegy kiállitására jogositva nincs. (C. 269/1897. D. 78., 92.)

A kereskedelmi törvény 296. §-a nem zárja ki, hogy a kötelezőjegyet kiállitó bizonyithassa, miszerint az magánjogilag érvénytelen ügyletnek fedezetére állittatott ki. (C. 5124. 1897. M. 10., 252.)

Ha az okirat jogczimet tartalmaz, a jogczimre vonatkozó kifogás az okiraton alapulónak tekintendő s igy az bármely forgatmányos ellen felhozható. (C. 87/1885. D. 11., 12.)

Egyébként is az okirat eredeti birtokosa és az okirat kiállitója közötti jogviszony a forgatmányos ellen is érvényesithető, minden esetben, ha ez az eredeti feltételek ismerete mellett szerezte még a papirt. (C. 144. 1899. J. 19., 38.)

A kereskedelmi törvény — miután a megállapitása szerint hátirattal átruházható papirokra vezethető forgatmány mibenállásáról és ennek jogi hatásáról 294. és illetve 296. §-aiban önálló intézkedést tartalmaz, a váltótörvénynek a forgatmányt tárgyazó rendelkezéseit — a 298. §. tartalmából kitetszően, melyben tüzetesen felsorolvák a váltótörvénynek az utalványokra is alkalmazandó rendelkezései — nem vette ugyan át és igy a 298. §. rendelkezésénél fogva a váltótörvény 14. §-ának az utóforgatmány mibenlétét és annak jogi hatását megállapitó rendelkezése a kereskedelmi utalványokat illetően sem tekinthető ugyan átvetteknek;

minthogy azonban a kereskedelmi törvény az utóforgatmányra nézve rendelkezést egyáltalán nem tartalmaz, a fizetésre, az óvásra, a fizetési visszkeresetre nézve azonban az utalványoknál kifejezetten a váltótörvényre vonatkozó szabályaira utal, továbbá: minthogy a váltótörvény 41. §-a rendelkezése szerint a váltó birtokosának a fizetés követelhetésére és illetve az óvás felvételére még a lejáratot követő két köznap áll a rendelkezésére, mely által a gyakorlat szerint a lejárat ezzel a két nappal kitoltnak vétetik, s a váltó forgalmának megszünte csakis ezen két napnak leteltével és illetve, amennyiben a váltó birtokosa a váltótörvény 41. §-ának idézett rendelkezésén alapuló kedvezményt egészben igényben nem veszi s az óvás a fennebb emlitett két napon belül felvétetett, az ennek felvételével tekintetik megszüntnek; s ezen időn belül pedig a váltó még a fizetési idő elérkezte után is (lejárati nap déli 12 óra, váltótörvény 33. §.) teljes joghatálylyal tovább forgatható

és minthogy a jogszabályozás hasonlóságánál fogva a rendeletre szóló kereskedelmi utalvány az idegen váltó — mig a rendeletre kiállitott kötelezőjegy a saját váltóval vonható, amennyiben a viszony természete megengedi, egy tekintet alá:

nem szenvedhet az kétséget, hogy a rendeletre szóló kötelezőjegy továbbforgatása esetén is — mivel a kifejezettekre való tekintettel ennek forgalma is csak az óvás felvételére rendelt határidő leteltével és illetve az óvás felvételével vehető lezártnak — utóforgatmányról, melynek alapján a forgatmányos nem önálló jogot szerez, hanem csupán a forgató jogaiba lép, csakis abban az esetben lehet szó, ha a kötelezőjegy forgatása az óvás felvételére rendelt határidő letelte után és illetve amennyiben az óvás ezen időn belül vétetett fel, az óvás felvétele után következett be. (B. T. 2060/1902.)

A megrendelési jegy, melyben az azt kiállitó a megrendelési jegy birtokosának igér fizetést, mint bemutatóra szóló papir, legitimálja birtokosát a perlésre. (C. 981/1891. D. 62., 51.)

Az előmutatóra szóló utalvány alapján eladott áru vételárát jogosan követelheti az, aki ezt az utalványt az áru átvevőjének tovább eladta. (C. 769/1898. M. D. 9., 380.)

297. §. A hátirat utján átruházható papiroknál a forgatmányos birtokosi minőségét a hátiratok összefüggő és egész ő hozzá lenyuló lánczolata által köteles igazolni.

A kitörült hátiratok a birtokosi minőség megbirálásánál mint nem létezők tekintetnek.

A fizető a hátiratok valódiságát vizsgálni nem tartozik.

298. §. A váltótörvénynek a fizetés végetti bemutatásra, a fizetésre, az óvásra az előzők értesitésére, a fizetési visszkeresetre, az elévülésre s a megsemmisitésre vonatkozó határozatai a kereskedelmi utalványokra is alkalmazást nyernek.

A kötelezőjegy fizetés végetti bemutatásának elmulasztása esetében az adós késedelembe nem esett. Ugyanis a rendeletre szóló kötelezőjegy fizetés czéljából az adósnak bemutatandó; ha ezen bemutatás meg nem történt, alperesnek jogában volt a kereseti összeget birói letétbe helyezés által megfizetni. Nem esett tehát mulasztásba azáltal sem, hogy a tartozás összegét postai utalványnyal küldötte meg felperesnek, mert a postautalvány utján küldött pénz átvétele felperesre nézve nem volt terhesebb, mintha azt a birói letétből felvennie kellett volna. (C. 1260/1898. G. C. 2., 75. J. 18., 9.)

A lát után bizonyos időre szóló telepitett kötelezőjegyeknél a visszkereseti jog fentartására nem elégséges a telepesnél történt fizetés végetti bemutatás, hanem a váltótörvény 20. és 112. §-ai értelmében, de a dolog természeténél fogva is megkivántatik még, hogy a fizetési határidő meghatározása végett a kötelezőjegy a kibocsátónál is bemutattassék, esetleg ennek megtörténte óvással igazoltassék. (C. 650/1886. P. T. 13., 76.)

A kereskedelmi törvény 294. §-ának tekintete alá eső kötelezőjegy elévülési idejének meghatározására a 298. §-ban a váltójog szabályai kifejezetten ki nem terjesztetvén, a kötelezőjegyben foglalt kötelezettség el-

évülése az általános magánjogi szabályok szerint birálandó meg. (C. 1255/1904. D. 96., 104. K. J. 2., 138.)

A kereskedelmi törvény 298. §-ában említett váltójogi elévülésnek beállta csak azt a következményt vonja maga után, hogy az illető kereskedelmi papir a forgathatósággal járó különös előnyöket elveszíti. (C. 936/1894. D. 70., 5.)

299. §. Azon áruk vagy egyéb ingóságok, melyeket a kereskedő üzleti körében elárusitott és átadott, az esetben is a jóhiszemü vevő tulajdonába mennek át, ha az eladó tulajdonos nem volt. A korábban szerzett tulajdon megszünik; megszünik továbbá a korábban szerzett zálog- és más dologi jog is, ha a vevő az elárusitás alkalmával arról tudomással nem birt.

Ha a kereskedő üzleti körében árukat vagy egyéb ingóságokat elzálogositott és átadott, e tárgyakra korábban szerzett tulajdon-, zálog- vagy más dologi jogot a jóhiszemü zálogbirtokos vagy ennek utódai hátrányára érvényesiteni nem lehet.

A bizományost, szállitmányozót és fuvarozót illető törvényi zálogjog hatályára nézve a szerződési zálogjoggal egyenlő.

A 299. §-ban foglalt intézkedések csak részletekben történő eladásnál, de nem az esetben is alkalmazandók, ha a kereskedő egész üzletét ruházza át másra. (B. T. 1586. 1881. D. 18., 261.)

Abban az esetben, ha az ügylet megbizott utján köttetik, a megbizott megbizója számára sem szerezheti meg valamely áru tulajdonát, illetve az arra vonatkozó zálogjogot, ha a megbizottnak tudomása van arról, hogy a vétel, illetve a bizományi vétel tárgyául szolgáló áru nem az eladónak, illetve bizományba adónak tulajdona és ily esetben a kereskedelmi törvény 299. §-ában foglalt szabály szempontjából az ügyletet kötő megbizott rosszhiszemüségének az ügyletből származó jogviszonyokra vonatkozólag ugyanaz a hatálya van, mintha a megbizó maga volna rosszhiszemü. — A kereskedelmi törvény 299. §-ában a szerző részéről megkivánt jóhiszemüségnek az egész szerzési aktusnál létezni kell, maga a szerzési aktus pedig, mely a szerződés megkötésénél veszi kezdetét, csak a tulajdon-, illetve zálogjogot megállapitó átvétellel van befejezve. (C. 349/1899. Gr. 2., 81.)

Zálogjog megszerzéséhez ingóságoknál azok tettleges átadása szükséges; u. n. constitutum possessorium (osztr. polg. törvk. 451. §.) tehát nem elégséges. (B. T. 3615/1878. D. 28., 261.)

A jóhiszemü vevő, illetve zálogbirtokos ellen a korábbi birói zálogjogot sem lehet érvényesiteni. (C. 5738/1887. D. 46., 271.)

Olyan árukra, melyről a hitelező tudja, hogy azok másnak a tulajdonai, érvényesen zálogjogot nem szerezhet és törvényes zálogjogánál fogva csak ahhoz van joga, hogy a zálogtárgyból magát kielégithesse. (C. 1449/1904. K. J. 3., 37.)

300. §. Az előbbeni §. határozatai a bemutatóra szóló és a forgatható papiroknál az esetben is alkalmazást nyernek, ha azok eladása vagy elzálogositása nemkereskedő részéről történik.

Jogczimmel kiállitott értékpapir ellenében kifogás a későbbi papir-birtokossal szemben is érvényesithető ugyan, de csak a papirban feltüntetett jogczim értelmében (C. 87/1885. D. 41., 12.)

Bemutatóra szólóknak tekintendők a közforgalomnak szánt oly értékpapirok, melyek meghatározott személy nevére nincsenek kiállitva. (C. 189/1884. M. 4., 230.)

Bemutatóra szóló papir nemcsak az, amelynél a teljesitetési igéret kifejezetten a papir birlalója javára tétetett, hanem az is, amelyben a hitelezőről egyáltalán nincs is emlités téve. (C. 995/1884. D. 40., 136. C. 296/1885. D. 40., 297.)

Egy tekintet alá esik a bemutatóra szóló papirnál az is, amely 20 évre szól ugyan, de egymással azt a hozzáadást is tartalmazza, hogy a kiállitó a bemutatónak is fizet. (C. 5678/1887. D. 48., 47. C. 853/1892. D. 42/1877. C. 178/1895. D. 273.)

Bemutatóra szóló papirok az elsőbbségi kötvények is, ha nincsenek névre kiállitva. (C. 296/1885. D. 40., 297.)

Bemutatóra szóló papir tulajdona, valamint arra a zálog is csakis a papir tényleges birtokával szereztetik meg. (C. 849/1881. D. 29., 194. C. 1360/1889. P. T. 20., 12.)

Forgatható papiroknál a kereskedelmi törvény 300. §-ában foglalt jogszabály alkalmazhatóságának előfeltételül szolgál a hátiratoknak összefüggő lánczolata; az ilyen papirok puszta átadása tehát a joghatály elérése czéljából nem elegendő. (C. 9641/1889. M. Ig. D. 6., 120.)

Bemutatóra szóló vagy forgatható értékpapirnál az a kifogás, hogy a papir a kiállitótól jogellenesen vonatott el harmadik jóhiszemü irányában, sikerrel fel nem hozható. (C. 995/1884. P. T. 10., 85. D. 40., 297. C. 2149/1884. M. 4., 122.)

A bemutatóra szóló papirok kiállitója a papir birtokosa irányában minden egyéb feltevés vagy feltétel nélkül igéri a kötelezettség teljesitését; tekintve, hogy a papir e tartalmánál fogva annak megszerzője a kibocsátásnak (emissio) körülményei iránt magának tudomást szerezni nem köteles, sőt inkább az ily tartalmu papir kiállitása által annak forgalomba hozatala és kibocsátása körüli veszélyt a kiállitó vállalja magára s a kereskedelmi törvény 299. és 300. §-ainak a forgalomban lévő, bemutatóra szóló értékpapirokra vonatkozó intézkedései amaz értékpapirok kibocsátására is alkalmazandók: ehhez képest a bemutatóra szóló értékpapirok jóhiszemü birtokosa ellen oly kifogások nem emelhetők, melyek e papiroknak jogellenes forgalomba hozatalát tárgyazzák, valamint e papirok jóhiszemü birtokosai ellen épen ugy, miként a rendeletre szóló papirok birtokosai ellen egyáltalán nem emelhetők oly kifogások, melyek nem az okiraton, vagy nem a papir birtokosa és a kiállitó közötti viszonyon alapulnak. (C. 296/1885. D. 40., 297.)

———

A szelvények számai a szelvények lényeges alkatrészét képezik, s eszerint a kamatozó kötvény kibocsátója oly szelvény beváltására s illetve kifizetésére, melyen a folyó szám hiányzik, annál kevésbbé kötelezhető, mert ily szelvény beváltása esetén a kibocsátó esetleg kétszeres fizetés veszélyének lehetne kitéve akkor, ha annak a kötvénynek szelvényei, melyhez a beváltott szám nélküli szelvény tartozott, a kötvénybirtokos által elveszettnek jelentetvén be, kérelmére az 1881. évi XXXVIII. t.-cz. 33. §-a értelmében birósági meghagyás bocsáttatnék ki az iránt, hogy a be nem váltott szelvények értéke a kötvény bemutatójának fizettessék ki. (C. 1311/1891. J. Sz. 8., 1.)

———

Miután az osztálysorsjegy szövegében kifejezetten el van ismerve, hogy a sorsjegy tulajdonosa megfizette a sorsjegyért járó betétet (árt) és biztosittatik, hogy a nyerő sorsjegy visszaadása mellett a nyeremény az ő részére tervszerüleg ki fog fizettetni, miután továbbá a sorsjegy névre nem szól s ennélfogva annak birtokosa, jogszerü tulajdonosnak tekintendő és a szerzés jogosultságának igazolására nem szoritható, a sorsjegyre vonatkozó tulajdonjog szerzésének feltételéül szolgáló betétet pedig a sorsjegyelárusitó hitelezte, s igy csak a sorsjegy árát követelheti a féltől, de nem a sorsjegyet; mindezeknél fogva ha a sorsjegyelárusitó igazolni nem képes, hogy a sorsjegyet kifejezetten oly kikötés mellett ajánlotta fel, hogy a fél a sorsjegyért járó betétnek a huzást megelőzőleg történt lefizetése nélkül nem tarthat igényt a már birtokába bocsátott sorsjegyre eső nyereményre, — a nyeremény a sorsjegybirtokos kezéhez kifizetendő.

Egyszersmind megjegyeztetik, hogy az osztálysorsjáték intézményének életbeléptetése iránt kötött szerződés harmadik pontja harmadik bekezdésében foglalt határozmány szerint a pénzügyminister jogositva van a játszó közönség részéről emelt panaszok fölött is jogérvényesen határozni, s a consortium kötelezettséget vállalt, hogy ezt a döntést ellenvetés nélkül szigoruan követi. (M. Kir. Lotto-igazgatóság 986/1899.)

Noha a sorsjegy bemutatóra szóló értékpapir, mégis bizonyitható a bemutató ellen, hogy a sorsjegy ára ki nem fizettetett és igy a sorsjegyre esett nyeremény kifizetését nem igényelheti. Abból, hogy a sorsjegy árusitója a sorsjegy árának megküldésére határidőt nem tüzött, csupán az következik, hogy az, akinek a sorsjegy megküldetett, a huzás napja, mint végső határidő előtt, mindaddig, mig az elárusitó eladási ajánlatának visszavonását tudomására nem juttatja, a sorsjegyek árát megküldheti. A csupán egyszeri huzásra érvényes sorsjegyek természetéből folyik, hogy azok, mint a huzás után reménybeli értékkel már nem birók, adás-vevés tárgyul csak a huzás napjáig szolgálhatnak és hogy ennélfogva az, akinek a vételár nem hiteleztetett, azok vevőjének csak akkor tekintendő, ha azokért esedékes vételárat a huzás napjáig tényleg megküldte vagy legalább ezen határidőig vevői készségét bejelentette. (C. 916/1900.)

A fenforgó esetben semmi adat sincs arra, hogy alperes felperesnek a szóban forgó $^1/_8$ rész osztálysorsjegyet hitelben szándékozott volna eladni, és minthogy hitelezési ügyletről eszerint szó nem lehet, a kérdéses sorsjegyre nézve vételi ügylet a felperes és az alperes közt csak akkor jött volna létre, ha felperes a sorsjegy egész vételárát az alperesnek kellő időben, mindenesetre azonban a huzás előtt beküldötte volna. Minthogy a kérdéses $^1/_8$ sorsjegy vételára az előző osztályok betéteivel 17 korona volt és felperes csak 4 koronát küldött be, alperesnek a vételár ki nem fizettetvén, peres felek között a vételügylet létrejöttnek nem tekinthető s ekként felperes a sorsjegyre eső nyeremény kiadását nem is követelheti. Az a körülmény, hogy alperes a hozzá beküldött 4 koronát felperesnek csak a huzás után küldötte vissza, felperesnek a sorsjegyhez való tulajdoni joga megállapitására nem alkalmas, mert az alperes által készpénzvételre tett ajánlat ugy amint az tétetett, hogy t. i. a 17 koronát tevő egész vételár a huzás előtt beküldessék, el nem fogadtatván, az hatályát vesztette, s igy a 4 koronának vissza nem küldése, amely alpe-

resnek nem is állott kötelességében, adásvételi ügyletet meg nem állapit. (C. 1245. 901.)

A sorsjegy szövege szerint az arra eső nyeremény a játékterv szerint kifizettetik, a sorsjegy visszaadása ellenében. Eszerint a fizetési igéret nem valamely megnevezett személy részére, hanem annak a részére szól, aki a sorsjegyet visszaadja, minélfogva a sorsjegynek birtokosa a kibocsátó sorsjegytársulattal szemben feltétlenül hitelezőnek jelentkezik, akire nézve maga a papir képviseli az értéket, mint ilyen pedig e sorsjegy a bemutatásra szóló forgalmi papir lényeges kellékével bir. Minthogy a bemutatóra szóló papir birtokosának joga önálló s a követelését nem az előző jogán érvényesiti, a nyereményt követelő felperes a sorsjegy birtokán kivül egyéb bizonyitékot nyujtani nem köteles. Az adós azonban az ilyen papirnál is bizonyithatja, hogy a bemutató nem jogszerü birtokos.

Igy például a sorsjegy olyan birtokosa nem követelheti a nyereményt, aki az elárusitótól küldött sorsjegyet egyszerüen megtartja, s a vételárt a huzásig ki nem fizeti; mert a sorsjegy csupán vételi ajánlatként jutott birtokába, s ő az elárusitó vételi ajánlatát kellő időben el nem fogadta, az elárusitó pedig az ajánlathoz a huzás megtörténtéig kötve nincs és igy a már csak a huzás megtörténte után tett elfogadási nyilatkozatot visszautasithatja. (C. 1198/1902. D. 34., 225.)

Az osztálysorsjegy vételára nem jelentkezik hitelezettnek, ha az eladó az előbbeni sorsjegyre esett nyeremény összegét meghaladó értékben küldött sorsjegyeket és a czimzett a többletvételárt huzás előtt ki nem fizette. (C. 101/1906. K. J. 4., 277.)

Aki a neki beküldött osztálysorsjegy árát a huzás első napján, tehát oly időben tette postára, midőn a huzás eredményéről még nem birhatott tudomással és amidőn még a sorsjegy ki nem huzatott, a sorsjegyárusitónak a sorsjegy megküldésében foglalt vételi ajánlatát a sorsjegy árának megküldése által elfogadta és a vételi ügyletet megkötötte, még az illető sorsjegy kihuzása előtt reményvételi ügyletet kötött és igy a még ki nem huzott sorsjegyet megszerezte s ennélfogva a sorsjegyre esett nyereményt jogosan követelheti. Nem döntő az a tény, hogy az árusitó a vételárat postautalvány utján csak a sorsjegy kihuzása után kapta kézhez, mert a kereskedelmi törvény 320. §-a értelmében oly szerződésnél, mely távollevők között keletkezett, a megkötés idejéül azon időpont tekintetik, melyben az elfogadási nyilatkozat elküldetett, vagy elküldés végett feladatott; a feladás pedig az illető sorsjegy kihuzása előtt, tehát kellő időben történt. (C. 804/1903. D. 94., 228.)

Az egyszeri huzásra érvényes sorsjegyeknek a vevő részére való elküldése esetében a sorsjegy vételára nem továbbra, csupán a huzás időpontjáig tekinthető hitelezettnek nemcsak akkor, ha az ügylet az elárusitók és a sorsjegyet nem továbbadás czéljából vásárlók közt, hanem akkor is, ha a sorsjegyekre vonatkozó ügylet a főelárusitó és a sorsjegyet továbbadás czéljából vásárlók közt köttetik, hanem akkor is, ha a sorsjegyekre vonatkozó ügylet a főelárusitó és a sorsjegyet továbbadás czéljából vásárló elárusitók közt létesült. — Valamely szerződésben előforduló kitételnek különleges szakismeretet nem igénylő értelmezése a biróság s nem a szakértők feladata. (B. T. II. G. 146/1904. D. 96., 275.)

Kimondatott, hogy üzleti összeköttetés esetén a megrendelés nélkül küldött sorsjegyet átvevő kereskedő, ha az elfogadás tárgyában azonnal nem nyilatkozik, vevőnek tekintendő s mint ilyen a vételárért felel. (B. T. II. G. 23/1898.)

Kimondatott, hogy magában véve abból a körülményből, hogy a sorsjegyárusitó a nem kereskedő felperest sorsjegy elküldése alkalmával annak árával könyvében megterhelte és a kisérő levélben nem adott nyilt kifejezést annak, hogy a fizetésig a tulajdonjogot fentartja, — a sorsjegy ára hitelezettnek még nem tekinthető. (B. T. II. G. 39/99.)

A bemutatóra szóló sorsjegy mindaddig, mig a kibocsátó a nyerősorsjegyet be nem váltja, akkor is megtartja forgalomképességét és a bemutatóra szóló papir minőségét, ha nyereménynyel kihuzatik. Ha valaki ily kihuzott sorsjegyet megvásárol, a vevő a bemutatóra szóló nyerősorsjegyet mint bemutatóra szóló értékpapirt szerzi meg. Áll ez a szabály akkor is, ha a kihuzott osztálysorsjegyet a főelárusitó veszi meg. Ha ellenben az ily sorsjegyre a kibocsátó vállalat a nyereményt kifizeti, ő reá nézve a sorsjegy azontul csak mint a saját könyveléséhez szükséges elszámolási okirat és mint a forgalomra nem szánt papir jön figyelembe. Olyan esetben, midőn a sorsjegykibocsátó valamely személylyel, pl. főelárusitóval oly jogviszonyba lép, hogy e személy a nyerősorsjegyet beváltani köteles, e személy mint a sorsjegykibocsátó vállalat megbizottja birálandó el és az általa eszközölt beváltás folytán a sorsjegy azonnal elveszti bemutatóra szóló minőségét. (B. T. II. G. 6/1906. D. 100., 84. K. J. 3., 232.)

A jóhiszemü harmadik birtokos az osztálysorsjegyre esett nyereményt akkor is jogosan igényelheti, ha az első vevő annak

árát ki nem fizette. (C. 102/1906. K. J. 4., 253.)

Osztálysorsjegy megküldése vétel czéljából. A kereset elutasittatott, mert a sorsjegy a játékban való részvétel czéljából küldetvén, arra nézve csak akkor jöhet létre vételi ügylet, ha a sorsjegy az ajánlat elfogadása idejében a játékban még részt is vehet, az pedig a sorsjegynek időközben történt kihuzása folytán ki volt zárva. (C. 141/1903.)

A huzás előtt a sorsjegy vétele a játék esélyeire alapitott remény adásvételének jogi természetével bir. Ebből az következik, hogy a huzás megkezdése után a vevő megszerezheti a neki beküldött sorsjegy tulajdonjogát, amennyiben az még ki nem huzatott, de megszünt a remény vételjogi természete azon sorsjegyekre nézve, melyek a vételügylet megkötése előtt már kihuzattak, mert a huzás után már nem a reményvásár, hanem a huzás eredménye által meghatározott érték képezné az ügylet tárgyát. (C. 94/1905. D. 99., 281.)

A sorsjegy (jelen esetben osztálysorsjegy) hátoldalán lévő szabályok, melyek a rendesnél rövidebb elévülési határidőt állapitanak meg, a sorsjegy tulajdonosára nem kötelezők. Az ilyen természetü rendelkezések rendes kereskedői gondosság mellett a sorsjegy szövegébe volnának felveendők. Az osztálysorsjáték-kibocsátó vállalat és főelárusitó közötti jogviszony eldöntése. (B. T. II. G. 161/906. Ju. 5., 170. ; K. J. 4., 136. ; H. D. 1., 143.)

A takarékpénztári betétkönyv puszta birtoklása egymagában a betéthez való jogot nem bizonyitja, mert a takarékpénztári betétkönyvek, ha azok bizonyos névre vannak kiállitva, előmutatóra szóló értékpapiroknak, a birói gyakorlat szerint nem tekinthetők. (C. 5898/1903.)

A bizonyos személyre szóló betéti könyvecskék jogi természete lényegesen különbözik a kereskedelmi törvény 300. §-ában emlitett bemutatóra szóló értékpapirok jogi természetétől ; a pénzintézet ebből folyóan az általa kiállitott és bizonyos névre szóló betéti könyvecske előmutatójának hitelezői minőségét megvizsgálni jogositva van. (C. 1345. 1901. M. D. 9., 388.)

A takarékpénztárak által a betétek elfogadása alkalmával tett az a kikötés, hogy a betéti összeg, amennyiben az nem fentartással helyeztetett el, a betéti könyvecske felmutatójának a személyazonosság kutatása nélkül fog kiszolgáltattatni, egyedül a betevő és a takarékpénztár közti jogviszonyt szabályozza, ellenben nem tekinthető oly szerződési feltételnek, amelynél fogva a takarékpénztári könyvecskének névre szóló értékpapir természete változást szenvedne. (C. 3222/1900. D. 87., 152. 1387/1893. P. T. 27., 13.)

A nyilvános számadásra kötelezett pénzintézeteknél elhelyezett készpénzről névre, de fentartás nélkül kiállitott betéti könyv, jogilag a bemutatóra szóló papir jellegével nem birván, a betéti könyv kiállitója jogositva van vizsgálni, vajjon a betétkönyvben kifejezett követelés kifizethető-e a bemutatónak, vagy nem ? (C. 1499/1894.)

Az alapszabályok azon rendelkezése, hogy minden fizetés és visszafizetés a takarékpénztári könyv áthozója, mint annak vélelmezett jogszerü tulajdonosa kezéhez eszközöltetik, hacsak a betevő a visszafizetést a saját maga részére fenn nem tartotta, a névre szóló takarékpénztári könyvecskét még előmutatóra szóló értékpapirrá át nem változtatja. (C. 550/1906. Ju. 5., 211.)

A névre szóló takarékpénztári könyv a bemutatóra szóló papirral csak akkor esik egy tekintet alá, ha az oly záradékkal van kiállitva, hogy a jelentkező papirbirtokosnak, amennyiben birtokosi minősége ellen alapos kétely fel nem merül, a betétet a takarékpénztár nem csupán jogosult, de köteles is kifizetni. (C. 1160/1904.)

A betéti ügyletnek természetével ellenkezőnék az, ha az adós takarékpénztár a vele közvetlen jogviszonyban álló betevő irányában fennálló fizetési kötelezettségének teljesitését függővé tehetné a betett összeg tulajdonjoga megszerzése jogszerüségének és igy a betevő s harmadik személyek között létező jogviszonynak vizsgálatától és ennek folytán az ő saját egyéni meggyőződésére alapitható eredményétől. (C. 251/1893. M. 8., 207.)

A küllapján az arra jogositottak valódi aláirásával ellátott betéti könyvecskére teljesitett befizetések esetén jóhiszemü személyekkel szemben az illető pénztár sikeresen csak ugy élhet azzal a kifogással, hogy az abban foglalt befizetések a valóságban meg nem történtek, ha ezek a befizetések az intézetnél létezett szabályok vagy szokások ellenére teljesittettek. (C. 1023/1904. K. J. 2., 570.)

Harmadik személyek irányában a meghatározott névre szóló betéti könyv tulajdonosának az tekintendő, kinek nevére az a takarékpénztár által kiállittatott, — tekintet nélkül arra, hogy a befizetéseket a könyvecskében betevőként megnevezett egyén maga vagy pedig más személy teljesitette-e. A betéti könyvben megnevezett betevő tulajdonjogán nem változtat s illetve azt meg nem szünteti a takarékpénztári alapszabályoknak oly irányu rendelkezése sem, hogy a takarékpénztár a visszafizetést a könyvecske alapján

nemcsak betevőként megnevezett egyén, hanem annak a kezéhez is joghatályosan teljesithesse, aki a pénz felvétele végett a könyvecske puszta birtokosaként jelentkezik. (C. 6000/1901. G. C. 4., 3. C. 1345/1901. C. 4440. 1882.)

Az a körülmény magában véve, hogy valamely takarékpénztári betéti könyv valakinek nevére van kiállitva, nem elegendő alap arra, hogy arra az illetőnek tulajdonjoga a tényleges birtokossal szemben megállapittassék. (C. 674/1900. J. 19., 39.)

Ellenkező: Az állandóan követett birói gyakorlat szerint a névre szóló takarékpénztári betéti könyv nem bemutatóra szóló értékpapir, annak tulajdonosául tehát harmadik személyekkel szemben az tekintendő, kinek nevére az a takarékpénztár által kiállittatott és pedig tekintet nélkül arra, hogy a befizetéseket a betéti könyvben betevőként megnevezett egyén maga vagy más teljesitette-e. Nem változtat ezen az a körülmény, hogy a takarékpénztár a visszafizetést a betéti könyv ellenében rendszerint annak kezéhez is joghatályosan teljesitheti, aki a pénz felvétele végett a betéti könyv puszta birtokosaként jelentkezik, mert ez a körülmény csak a betéti könyvön nevezett személy és takarékpénztár közötti jogviszonyt szabályozza, de nem egyszersmint annak a személynek harmadik személyekhez való viszonyát is: következésképen harmadik személyek az illető betéti könyv tulajdonosául a betevőként megnevezett ezen személy irányában csak abban az esetben ismerhetők el, ha bizonyitva van vagy az, hogy a betett összeget a megnevezett személy nevére a sajátjukból tulajdonjoguk fentartásával helyezték el a takarékpénztárba, vagy az, hogy a betéti könyv tulajdonjogát avagy az azzal sajátjuk gyanánt rendelkezhetési jogot valamely alkalmas módon megszerezték, ellenben a betéti könyv puszta birtoklása a birlaló javára harmadik személyek irányában mi jogot sem állapit meg. (C. G. 115/1904. D. 95., 314.; K. J. 1., 75.)

Takarékbetétnek másnak nevére eszközölt átirása harmadik személy javára kötött jogügyletet képez. Ha az átirás azon kikötés mellett történik, hogy a betéti összeget csak ezen harmadik személy veheti fel, a takarékpénztár csakis ennek fizethet, és ha a takarékpénztár egyuttal külön okirattal a harmadik irányában fizetési kötelezettséget is vállalt, ily esetben, ha a betéti követelésnek átruházása nem is forogna fenn, mindenesetre a harmadik javára kötött oly jogügylet forog fenn, melynek folytán az eredeti hitelező az őt megillető rendelkezési jogról lemondottnak tekintendő. Ily esetben a takarékpénztár az eredeti betevőnek a betéti összegeket ki nem fizetheti és ha azokat kifizette, ugy ezt csakis saját veszélyére és a harmadik személyt megillető jogoknak sérelme nélkül tehette. A takarékpénztár ez esetben nem érvényesitheti azt a kifogást, hogy a harmadik személy lemondott az eredeti betevő javára, minthogy azon kifogás harmadik személyek közti jogviszonyból van meritve és azt csak az eredeti betevő érvényesitheti. (C. 260. 1906. K. J. 3., 360.; D. 100., 113.)

Tekintettel arra, hogy abból a tényből egymagában, hogy a takarékpénztári betéti könyv felperes nevére van kiállitva, szemben azzal a ténnyel, hogy azt felperes ellenérték mellett adta át a végrehajtást szenvedőnek, és hogy azt az utóbbi tette le szerződési óvadékul és igy az az utóbbinak birtokában volt, felperes tulajdonjogára jogi következtetés nem vonható, mert a bár névre kiállitott takarékpénztári betéti könyv birtokosa és előmutatója a betett összeg felett, hacsak a betevő a pénz felvételét magának fenn nem tartotta, rendelkezhetett. (C. G. 621/1899. M. D. 9., 390.)

Ha a takarékpénztári könyvecske elveszett, a betét csak az igazolt tulajdonosnak fizetendő ki. (C. 210/1892. D. 63., 275. 1387/1892. D. 66., 52.)

Az »A. M. betükre szóló takarékbetéti könyvecskét kézizálogul jóhiszemüen bárki átvehetvén, a könyvecske igazolt tulajdonosa csak a zálogösszeg lefizetésével igényelheti annak kiadását. (C. 2107/1902. M. D. 9., 392.)

Az előmutatónak kifizethető takarékpénztári betéti könyvecske a nem tulajdonos által is joghatályosan zálogba adható lévén, a jóhiszemüen szerzett zálogjoggal szemben a tulajdonos semmi jogos igénnyel nem bir. A megsemmisitett betéti könyvecskére teljesitett fizetés a kifizető intézetnek a zálogbaadó elleni kártéritési jogát meg nem állapitja. (C. 2107/1902. M. D. 9., 401.)

A betéti könyvecske jogi természetéből folyik, hogy a könyvecskét óvadékul kapott hitelező is felléphet a betét kifizetése iránt a takarékpénztár ellen. (C. 500/1906. K. J. 4., 252.)

A vezetéknév alatt elhelyezett takarékpénztári betét végrehajtásilag lefoglaltatván, a takarékpénztár azt kiadni nem tartozik, ha nincs bizonyitva, hogy a végrehajtást szenvedő a betevővel azonos. (C. 1469/1894. M. D. 9., 394.)

A betéti könyvecskére vezetett végrehajtás hatálya a végrehajtási törvény 80. §-a szerint attól függvén, hogy a betéti könyvecske megszereztessék vagy megsemmisittessék, — az illető pénzintézet a betét kifi-

zetését a betéti könyvecske tulajdonosának meg nem tagadhatja az okból, hogy nála a betéti összeg végrehajtásilag letiltatott. (C. 619/1905. D. 98., 354. K. J. 2., 569.)

A betétek után évenként lejárt kamatok, külön kikötés hiányában is tőkésitendők. (C. 3193/1901. M. D. 9., 392.)

A takarékpénztári betétek kamatoztatása tárgyában a felek között létrejött szerződéses megállapodással szemben, a takarékpénztárnak hirdetésileg közzétett az az egyoldalu kijelentése, hogy a kamatlábat a betétek után ezentul leszállitja, joghatálylyal nem bir. (C. 1160/1904. M. D. 9., 393.)

A takarékpénztári betét is elévül 32 év alatt azon naptól fogva, melyen az utolsó összeg betétetett, illetve, amennyiben a betét felvétele felmondáshoz volt kötve, attól a naptól számitva, amely napon a jogosult fél felmondási jogával élhetett és az a körülmény, hogy a takarékpénztár az alapszabályok értelmében a kamatot tőkésitette és a betevő javára elkönyvelte, az elévülést félbe nem szakitja. (C. 1249/1899. M. D. 9., 393.)

A takarékpénztárnak a Bécsben 1859. évi január hó 17-én belügyministeri megerősitést nyert alapszabályának 24. §-a akként intézkedik, hogy »az elévülési időszak, mely az utolsó betétel napjától számitandó s uj betétel által vagy kamatkivétellel meg nem szakasztott negyven években állapittatik meg«. Az alapszabályoknak ez a rendelkezése az 1844. évi szept. 2-án kiadott legmagasabb rendszabály 18. §-ának, amely a takarékpénztári betétek elévülési idejét általában 40 évben állapitotta meg, mindenben megfelel és igy az idézett alapszabályi rendelkezés a keletkezése idején hatályban volt törvényerejü szabályzatnak megfelelően s akként érvényesen jött létre. Az a körülmény, hogy utóbb alapszabály-módositás folytán a betétek elévülésének ideje a törvényes elévülési időben, vagyis 32 évben állapittatott meg, az ezen alapszabályi módositás előtt elhelyezett betét elévülésénél csak annyiban jöhet figyelembe, hogy a 32 éves időszak csak a módositott alapszabály hatályba lépésének napjától számitható. (C. 1047. 1904.)

Valamint egyszerü kötelezvények átruházása esetében, ugy a magánpénzintézetek által kiállitott betétkönyveken alapuló követelésnek fizetésképp való átengedése esetében is az átengedő ellenkező megállapodás esetein kivül a fizetésképp adott követelésnek nemcsak a valódiságáért, hanem a behajthatóságáért is a törvénynél fogva felelős. (C. 883/1902. D. 92., 31.)

Nincs jogszabály, amely azt állapitaná meg, hogy a magánpénzintézetek által kibocsátott értékpapirok, a bennök rejlő követelés átruházása esetén a behajthatóságért való szavatosság tekintetében egyéb magánkövetelésektől eltérő jogi megitélés alá volnának vonandók. Ezért a fizetés helyett átadott, felmondott pénztárjegyeken alapuló követelés fennállásáért és behajthatóságáért azok átadója szavatol és a pénztárjegyeknek átadásával történt fizetés valóságos fizetésnek csak akkor tekinthető, ha a pénztárjegyeket a kibocsátó lejártakor teljes értékben beváltotta. (C. 6867/1905. H. D. 1., 124.)

301. §. Ingóságoknál, bemutatóra szóló és oly papiroknál, melyek hátirat utján átruházhatók, továbbá kereskedelmi könyveken alapuló követeléseknél a zálogszerződés érvényességére, ha az a kereskedelmi ügylet tekintetében keletkezik, a felek egyszerü megállapodása mellett egyedül a következő §-okban megállapitott feltételek szükségesek.

Letéti jegyek és nyugták, melyek csupán annak elismerését tartalmazzák, hogy az azokban nyugtatványozott készpénzt és értékpapirokat az emlitett okiratok kiállitói egy bizonyos személytől biztositékul átvették, illetve a néki járó munkabérösszegből egyelőre visszatartották, mint forgalom tárgyát nem képező egyszerü elismervények az azokban nyugtatványozott értékeket nem helyettesitik és az illető személynek az emlitett okiratok kiállitói ellen fennállott követelései nem is ezeken az okiratokon, hanem a közötte és az okiratok kiállitói között létrejött munkabérszerződésben alapulnak, az emlitett elismervények kézizálogul átadásának puszta ténye tehát az elismervényekben nyugtatványozott értékekre és az elismervények kiállitói ellen fennálló kérdéses követelésekre harmadik személyekkel szemben érvényesithető zálogjogot nem ad. (C. 884/1902. D. 91., 93.)

Olyan árura, melyről a hitelező tudja, hogy az másnak a tulajdona, érvényes zálogjogot nem szerezhet. (C. 1449/1904.)

Az oly követelés elzálogositása, amelynek átruházásához a feleknek ez irányu egyszerü megállapodása elegendő, csak ugy hatályos, ha a zálogbaadó hitelező az elzálogositásról saját adósait értesiti, amiből folyólag a bemutatóra vagy rendeletre ki nem állitott, hanem csupán valamely meghatározott egyén javára szóló életbiztositási kötvénynek, illetve az ezen alapuló követelésnek a kötvényben kijelölt jogosult részéről a kötvény átadása mellett való elzálogosi-

tása joghatályos kézi zálogot csupán akkor állapithat meg, ha vagy magában a biztositási szerződést pótló kötvényben kikötötett az, hogy a biztositási összeg a vonatkozó kötvény visszaadása ellenében igényelhető, vagy amennyiben ezt a kikötést a kötvény nem tartalmazta, az elzálogositó kötvényjogosult az adós biztositási társasággal az elzálogositást közölte. (Bp. 3200/1905. D. 99., 10. Ü. L., 22., 52.)

302. §. Ingóságoknál elegendő, ha a kézi zálog a hitelezőknek, vagy az ő részére egy harmadiknak átadatik.

Tényleges átadás nélkül, az u. n. constitutum possessorium utján ingóságokra kézi zálogot szerezni nem lehet. (C. 260/1885. D. 39., 223. C. 1884/1885. J. 5., 79. B. T. 3615/1878. D. 18., 261.)

A dolgok egyetemére szerződésileg engedélyezett zálogjog hatálya is a zálogtárgyak birtokba vételétől függ, amely a jelképes átadással nem pótolható. (C. 4285/1900. M. D. 9., 394.)

A valamely áruraktárra engedett zálogjog csak ugy hatályos, ha a zálogos hitelező azt tényleg birtokban is tartja, s igy nem elegendő csupán annak jelképes átadása, ha az áruraktár a zálogba adó további rendelkezése alatt hagyatott. (C. 9968/1904. K. J. 2., 164.)

303. §. Bemutatóra szóló papiroknál a zálogjog azok tényleges átadásával, oly papiroknál pedig, melyek hátirat utján átruházhatók, az által szereztetik meg, ha a papir hátirattal ellátva, a hitelezőnek, vagy helyette egy harmadiknak, tényleg átadatik.

A névre szóló részvény is érvényesen zálogba adható hátirat nélkül. (C. 214/1894. M. D. 9., 215.)

Zálogjog osztalékszelvényekre csak azoknak tényleges birtokbavételével szerezhető joghatályosan. (C. 1360/1889. D. 55., 5. P. T. 20., 12.)

Az értékpapirokról kiállitott letétjegy, ha az nem szól előmutatóra, nem helyettesiti az értékpapirt, e szerint a letétjegy zálogba adásával nem szereztetik meg joghatályosan a zálogjog magára az értékpapirra. (C. 884/1901. M. D. 9., 395.)

A felperes birtokában lévő, W. E. által zálogba adott részvényekre alperesek biztositási végrehajtást vezettek, minthogy azonban a foglalás nem a végrehajtási törvény 80. szakasza szerint történt, alperesek a per tárgyát képező értékpapirokra feltétlen végrehajtási zálogjogot nem nyertek és igy felperesnek tényleges birtoklásával szemben alpereseket terhelte annak bizonyitása, hogy felperes a szóban forgó papirokra érvényes zálogjogot nem szerzett, alperesek pedig e tekintetben bizonyitékot nem szolgáltattak. Ezeknél fogva az alperesek által a részvényekre foganatositott biztositási végrehajtások nem gátolhatják a felperest abban, hogy felperes ezekből a részvényekből magát a kereskedelmi törvény alapján az alperesek végrehajtási zálogjogára való tekintet nélkül kielégithesse. (C. 1380/1904. M. D. 9., 392.)

A tényleges birtokbavétel ezen papirok tekintetében a végrehajtási zálogjog megszerzésénél is elengedhetlen feltétele. (C. 849/1881. D. 29., 197.)

304. §. Kereskedelmi könyveken alapuló követeléseknél a zálogjog megszereztetik, ha az elzálogositási nyilatkozattal ellátott könyvkivonat a hitelezőnek átadatik, s maga az elzálogositás a kereskedelmi könyvben, a zálogba adott követelésnél feljegyeztetik.

A kereskedelmi törvény 304. §-a értelmében kereskedelmi könyvön alapuló követelés joghatályosan csak ugy lévén zálogba adható, ha az elzálogositási nyilatkozattal ellátott könyvkivonat a hitelezőnek átadatik, maga az elzálogositás a könyvben feljegyeztetik, a tömegesen elzálogositott követelésekről készitett jegyzék és az arra vezetett elzálogositási nyilatkozat alapján s az elzálogositásnak a könyvben eszközlendő feljegyzésének elmulasztása esetében joghatályos zálogjog meg nem szereztetik. (C. 915/1898. Gr. 1., 94.)

A kereskedelmi törvény 304. §-a könyvkivonat engedményezésére nem terjed ki. (C. 374/1885. M. D. 9., 396. G. D. 4., 676.)

305. §. Ha a kézi zálog kereskedelmi ügyletből eredő követelés fedezésére irásbeli szerződés mellett adatott, s az adós kötelességének kellő időben eleget nem tesz, a hitelezőnek jogában áll magát a zálogtárgyakból kielégiteni anélkül, hogy az adós ellen előbb keresetet inditani tartoznék.

Evégből a hitelező, a szükséges okmányok bemutatása mellett, saját illetékes törvényszékéhez folyamodik, mely az adós meghallgatása nélkül az elzálogositott tárgyak vagy azok egy részének a hitelező

veszélyére és költségein leendő eladatását elrendeli.

A hitelező az adóst, amennyiben ez lehetséges, ugy az eladás elrendeléséről, mint annak megtörténtéről azonnal értesiteni s a vételár feleslegét az adósnak átadni köteles. Ha a hitelező az értesitést elmulasztja, kártéritéssel tartozik.[1])

A zálogos hitelező, erre vonatkozó külön kikötés hiányában, csak jogositva van, de nincs kötelezve arra, hogy magát a zálogtárgyból kielégitse, ebből folyóan az a körülmény, hogy felperes a kötelezvényeket az elsőrendü alperestől kézizálog gyanánt át- és birtokba vette, nem fosztja meg felperest követelési jogától. A zálogbirtokos hitelező keresetével szemben az adósnak áll érdekében bizonyitani azt, hogy a zálogba adott adóslevelekre történt fizetésekkel a zálogos hitelező követelése kielégitést nyert. (C. 6/1906. H. D. 1., 43.)

Felperes által bemutatott könyvkivonat, de saját előadása szerint is alperes 25 drb szegedi forgalmi bankrészvényt felperesnél zálogba, illetőleg letétbe (»in Depot«) helyezett; közöttük tehát ugynevezett lombardügylet jött létre, melynek más jogkövetkezménye nincs, minthogy, ha a letett papirokra felvett előleg a kikötött időben vissza nem fizettetik, a hitelező magát a letétbe helyezett papirokból kielégitheti; más keresetjoga a letevő ellen nincs. (C. 9235/1876. D. 16., 144.)

Értékpapirok zálogbaadása esetén az, hogy a zálogbaadó ezek kiváltása s azokra adott kölcsön visszafizetése iránt személyes kötelezettséget vállalt volna, ha a zálogbavevő ily személyes kötelezettség létrejöttét állitja, azt ő tartozik bizonyitani. (C. 284. 1877. D. 18., 42.)

Zálogbantartó a zálogul kapott kötvények kisorsolását nyilvántartani nem köteles. (C. 378/1892. M. D. 9., 397.)

A zálog tárgyának szabálytalanul birói közbenjárás mellőzése mellett eszközölt értékesitése kártéritésre kötelez. (C. 1098/1883. D. 37., 234. C. 195/1892. M. 4., 234.)

A zálogtartó a törvény rendelkezése ellenére szabad kézből eladott zálogtárgy (sorsjegyek) eladásából eredt kárt köteles ugyan a zálogtulajdonosnak megtériteni, a károsodásnak összege azonban csak a jogellenesen eszközölt eladás után történt huzás alkalmával az eladott sorsjegyekre esett nyeremény megtéritését a zálogtulajdonos nem követelheti a zálogtartótól. (C. 1510/1896. D. 75., 250.)

Kereskedelmi törvény 305. §-a alapján kérelmezett árverés a zálogtárgyakra csak abban az esetben rendelhető el, ha a záloggal biztositott követelés fennállása kétségtelenül igazoltatik. (C. 31/1903. M. D. 9., 348.)

A zálogbavevő takarékpénztár alapszabályainak az a rendelkezése, hogy a zálogtárgy a hitelező takarékpénztár részéről perlés nélkül is eladható, nem jön figyelembe, ha ennek a rendelkezésnek az adós magát alá nem vetette. (C. 905/1903.)

A kereskedelmi törvény 305. §-ának 2. bekezdése értelmében a kézi zálog előleges eladásának elrendelése az adós meghallgatása nélkül a hitelező veszélyére és költségére történik és erről a harmadik bekezdés értelmében nem a biróság, hanem a hitelező értesiti az adóst. Ebből következik, hogy az, aki ellen mint állitólagos zálogos adós ellen az előleges eladás elrendeltetett, sem a végzés kézbesitését nem kivánhatja, sem pedig előterjesztéssel vagy felfolyamodással nem élhet a végzés ellen, hanem ha az előleges eladást kérő hitelező eljárása sérelmes volt, ebből eredő jogait csak perrel érvényesitheti a hitelező ellen, akinek költségére és veszélyére a biróság az eladást elrendelte. (B. T. 2860. 1904. D. 96., 93., J. 24., 10.)

Zálogbaadót a kézizálog eladásáról értesiteni nem szükséges akkor, ha a zálogjegy nem névre szól, amidőn tehát tulajdonosul a mindenkori birtokos tekintendő. (B. T. 2628/1881. M. 4., 234.)

306. §. Ha a kézi zálog kereskedelmi ügyletből eredő követelés fedezésére adatik, s a felek irásbelileg abban állapodtak meg, hogy a hitelező magát a zálogból birói közbenjárás nélkül kielégitheti, ez esetben, ha az adós kötelességének kellő időben eleget nem tesz, a hitelezőnek jogában áll a zálogot nyilvánosan eladni; szabadságában áll ez esetben a zálogtárgyakat, ha azok piaczi vagy tőzsdei árfolyammal birnak, hiteles személy által a folyó árban magánuton is eladatni. A megtörtént eladásról, amennyiben ez lehetséges, az adóst különbeni kártérités mellett azonnal értesiteni, egyuttal a vételár feleslegét ennek átadni tartozik.

A kereskedelmi törvény 306. §-a értelmében a hitelező a követelésének fedezésére adott zálogtárgyakból peres eljárás nélkül

[1]) V. ö. a kereskedelmi eljárást szabályozó endelet 38. §-át. Szövegét lásd a »Függelék«-ben.

csak abban az esetben elégitheti ki magát, ha a kézizálog irásbeli szerződés mellett adatott, az alperes alapszabályok 90. §-a azért nem nyerhet alkalmazást, mert felperes azoknak az alapszabályoknak magát alá nem vetette és igy azok reá nézve nem kötelezők. (C. 1903/1904. M. D. 9., 399.)

A kereskedelmi törvény 306. §-ának az a rendelkezése, hogy a zálogtartó birói közbenjárás nélkül csak ugy elégitheti ki magát a hites személy által magánuton eladandó zálogtárgy értékéből, ha ez iránt a felek irásbelileg megállapodtak, nem zárja ki, hogy a szabadkézből való eladás tárgyában a felek utóbb szóbelileg is megállapodhassanak. (C. 1334/1899. M. D. 9., 400.)

Kézi záloggal biztositott hitelező azon jogának gyakorlatában, hogy követelése lejártával, magát a zálogtárgyból kielégithesse, időhöz kötve nincsen (B. T. 1628/1881. M. 4. 232.)

Hiteles személy a közigazgatási hatóságnak valamely kiküldöttje is, pl. községi elöljáró. (C. 622/1884. D. 40., 172. C. 1537/1895. D. 72., 97.)

A kereskedelmi törvény 306. §-ának rendelkezése ellenére értékesitett zálogáruk tekintetében, az eladó zálogtartó csak abban az esetben köteles a zálogbaadót kártalanitani, ha ez bizonyitja, hogy a zálogbantartó a folyó árnál olcsóbban adta el a zálogtárgyakat. (C. 1417/1900. M. D. 9., 400.)

A kézizálog birtokosának felelőssége csakis a zálog eladásának időpontjában bizonyithatólag létezett különbözet erejéig terjed. (C. 1510/1896.)

A zálogtartó nincs jogositva a zálogban tartott részvények után, a részvényes előzetes hozzájárulása nélkül, az uj kibocsátásu részvényekre biztositott elővételi jogot gyakorolni. (C. 903/1903. M. D. 9., 400.)

307. §. Oly esetben, midőn az adós csőd alá kerül, a hitelező az eladásról, az előbbeni két §. értelmében, a csődtömeget tartozik értesiteni s a vételár feleslegét ennek köteles átadni.

308. §. A biztositott követelés átruházásával a zálogjog akkor tekintetik átruházottnak, ha maga a kézi zálog is átadatik.

309. §. A hitelező kereskedelmi ügyletekből eredő és lejárt követelései tekintetében megtartási joggal élhet adósának azon pénzeire, ingóságaira és értékpapirjaira, melyek ennek akaratával tényleges birtokába vagy rendelkezése alá kerülnek. E jog nem gyakorolható, ha a tárgyak akár az adós, akár egy harmadik által az átadás előtt vagy az átadás alkalmával meghatározott rendelkezés végett kerülnek a hitelező birtokába.

Kereskedők egymás közt, kölcsönös kereskedelmi ügyletekből eredő, le nem járt követeléseik tekintetében is megtartási joggal élhetnek : ha az adós csőd alá kerül, vagy csak fizetéseit szüntette meg, vagy ha az ellene vezetett birói végrehajtás siker nélkül maradt. Ez esetekben az adós utasitása vagy a határozott rendelkezés tekintetében elvállalt kötelezettség a megtartási jog gyakorlását ki nem zárja, ha az érintett ténykörülmények a tárgyak átadása után következtek be, vagy ha a hitelező azokról a tárgyak átvétele után értesült.

A kereskedelmi törvény 309. §-ában szabályozott megtartási jog idegen dolgokra egyáltalán, tehát arra való tekintet nélkül, vajjon a hitelező az elzálogositott tárgyaknak idegen voltát ismerte-e ? következőleg, tekintet nélkül arra is, hogy a hitelező jó vagy rosszhiszemü volt-e ? nem gyakorolható. (C. 800/1903. D. 96., 109.)

Megtartási jogot csak oly tárgyakra lehetvén gyakorolni, melyek közvetlenül magának az adósnak tulajdonát képezik : ennélfogva a megtartási jog nem érvényesithető oly tárgyakra, melyek csak az adós adósának képezik tulajdonát, evégből mindannyiszor külön formaszerü cessio, vagyis az kivántatván meg, hogy a megtartási jogot érvényesiteni kivánó hitelezőre adósának adósa elleni követelése vagy birói lefoglalás vagy önkéntes engedmény utján előbb átruháztatott légyen. (C. 149/1878. D. 20., 35.)

Az a hitelező, aki az adósa rendelkezése folytán birtokába került oly tárgyakra gyakorolt megtartási jogot, amelyekről tudta, hogy azok egy harmadiknak tulajdonai, az ebből származó kárért a harmadiknak felelős. (C. 1263. és 1339/1903. M. D. 9., 405. G. D. 4., 686.)

A kereskedelmi törvény 309. §. második bekezdésében statuált megtartási jognak egyik alapfeltétele az, hogy a hitelező adósának fizetésmegszüntetéséről a megtartani kivánt tárgyak átvétele után értesült légyen. (C. 122/1899. P. T. 38., 3.)

A megtartási jog csak személyes igényt létesit az adós irányában, hatályában nem egyenlő a zálogjoggal s igy az dologi kereset-

tel nem is érvényesithető. (C. 2401/1898. D. 79., 301.)

A megtartási jognak jogi természetéből, amely a visszatartani kivánt dolognak birhatását és azt feltételezi, hogy a kérdéses dolog a váltóadós kétségtelen tulajdonához tartozzék, önkényt következik, hogy a megtartási jog csak akkor és addig gyakorolható, ha és ameddig ez a dolog a váltóhitelező tettleges birtokában van, ha tehát a hitelező ettől a birtoklástól bármely okból elesik, ez a jog többé nem gyakorolható. (C. 721/1901. D. 90. 59. Ü. L. 19., 9.)

A megtartási joggal biró hitelező megtartási joga alapján a végrehajtatók ellen nem élhet a lefoglalt dolog zár alól feloldása iránt igénykeresettel, mert igénykeresetnek csak oly dolgok alapján lehet helye, melyek a végrehajtási eladást meggátolni alkalmasak; ezek közé pedig a megtartási jog nem tartozik, mert az zálogjogot alapitván csak meg, ennek anyagi tartalmánál fogva a jogosult csakis igy biztositott követelésének a megtartott tárgyból való kielégitését követelheti. (C. G. 267/1896. D. 75., 161.)

Megtartási joggal biró hitelező ezt a jogát az adós egyéb hitelezőivel szemben foglalás esetében elsőbbségi bejelentés utján is érvényesitheti. (1112/1906. K. J. 4., 62.)

A kereskedelmi törvény 309. §-a első bekezdése szerint minden kereskedelmi ügyletből eredő és lejárt követelések tekintetében van megtartási joga a hitelezőnek, következőleg felperes ama érvelését, mintha a megtartási jog csakis feltétlen kereskedelmi ügyletekből eredő követelések tekintetében volna gyakorolható, mint törvényen nem alapulót, figyelembe venni nem lehetett. (C. 1005/1885. P. T. 11., 123.)

A csődtörvény 12. §-a a kereskedelmi törvény 309. §-át nem változtatta meg, mert a csődtörvény 57. §. 4. pontjában azoknak, kiket a kereskedelmi törvény szerint megtartási jog illet, az ingó zálog által biztositott hitelezőkkel egyenlő jogokat biztositván, a kereskedelmi törvényre minden megszoritás nélkül utalt, s ekként a kereskedelmi törvény 309. §-ában foglalt rendelkezéseket nem módositotta. (B. T. II. G. 6/1897. K. V. T. D. 348/1897.)

A megtartási jog nemcsak az eredeti hitelező, hanem ennek jogutóda és engedményese részéről is gyakorolható. (C. 149/1878. D. 20., 35.)

Azonban csőd esetén a csőd elrendelése után átruházott követelés tekintetében a csődtörvény 39. §-ának korlátozó rendelkezései a megtartási jog gyakorlatára ép ugy kiterjednek, mint a beszámitásra. (B. T. 2646/1878. D. 28., 264.)

Árumegrendelések nem teljesitéséből eredő, sem egyezségileg, sem biróilag meg nem állapitott esetleges kárkövetelések oly lejárt követeléseknek nem tekinthetők, melyeknek alapján megtartási jog gyakoroltathatnék. (C. 151/1879. D. 23., 40.)

A megtartási jog gyakorlása biróilag érvényesithető követelést feltételez. (C. 1057. 1902.)

A megtartási jog tárgya csak testi dolog lehet, a követelések közül pedig csak azok, amelyek valamely értékpapirban nyertek megtestesitést.

Azért: a kiadói jog mint részeshez és ennélfogva sem az ingóság fogalma alá eső; sem annak jogi természetét nyomtatási czélokra metszeti kövekkel való kapcsolat által fel nem vett dolog a megtartási jog tárgyát nem képezheti. (C. 260/1882. D. 30., 73.)

Ellenben lehetnek a megtartási jog tárgyai: a váltók. (C. 727/1882. D. 32., 31.) — Takarékpénztári könyvek. (C. 357/1884. Ü. L. 1., 37. C. 1740/1895. M. D. 2., 219.) Biztositási kötvényyek. (C. 2401/1898. D. 79., 301.)

Megtartási jog a kereskedelmi törvény 309. §-a értelmében csak az adós tulajdonát képező, egyedileg meghatározott és a hitelező birtokába vagy rendelkezése alá került dolgokra gyakorolható, ilyent pedig nem képez az az összeg, melylyel a hitelező az adósnak tartozik, mert az erre gyakorolni kivánt megtartás lényegileg nem egyéb mint beszámitás. (C. 1168/1898. M. 10., 254. C. 853/1892. D. 62., 177. C. 1138/1900. C. 1484. 1900. C. 1017/1903. M. D. 9., 402.)

Készpénz-óvadékra megtartási jog csak akkor gyakorolható, ha egyedileg meghatározva, pl. lepecsételt csomagban a bankjegyek szám szerinti megjelölése mellett vagyis oly módon jutott a hitelező birtokába, hogy a felek szerződési akarata szerint az utóbbinak vagyonával össze nem vegyithető, se mással nem helyettesithető. (C. 1052/1897. D. 80., 239.)

Az eladó az általa a vevőknek még át nem adott árukra, a vevő elleni követelésére nézve megtartási jogot nem gyakorolhat. (C. 1669. 1904. K. J. 3., 17.)

Megtartási jogot valamely áru vevőjének hitelezője nem gyakorolhat oly árukra, melyek a vevő birtokába tettleg még át nem mentek és hol a vevőnek még csak a fuvarlevél adatott át. (B. T. 5590/1877. D. 28. 261. C. 344/1884. J. 4., 170.)

Az épitési vállalkozó által az épittető fél telkére szállitott épitési anyagok nem tekinthetők az épittető fél birtokában s rendelkezése alatt lévőknek, ezekre nézve tehát az épittető megtartási jogot nem is gyakorolhat. (L. I. 878/1878. D. 20., 45.)

Nem gyakorolható továbbá a megtartási jog azon dolgokon sem, melyek átadattak ugyan a hitelezőnek, de azután az adós birlalatában meghagyattak. (C. 5/1899. D. 82., 246.)

A zálogba vagy megőrzés végett átadott tárgyak tekintetében (amennyiben az átadáshoz valamely különös rendeltetés nem tüzetett), az ezekre fennálló általános visszaadási kötelezettség, a megtartási jog érvényesithetését ki nem zárja. (C. 860/1884. P. T. 10., 26. C. 1329. M. J. D. 6., 103. B. T. 5195/1881. M. 4., 237.)

A zálogszerződés feltételeiben arra nézve, hogy a zálogul megjelölt tárgyak a zálogösszeg lefizetése után a zálogbaadó rendelkezésére, vagy más meghatározott czélra szolgáljanak, határozott kikötés nem foglaltatván, s ehhez képest, illetve a kereskedelmi törvény 309. §-ának első bekezdése alá eső utasitás fenn nem forogván : a megtartási jog gyakorolhatása a zálogszerződés feltételei által kizártnak az ily utasitás hatályát megszüntető csőd közbejötte nélkül sem tekinthető, az adóst illető tárgyak ily módon való birtokba jutása pedig a megtartási jog gyakorlására alkalmas birtoklást enged. (C. 260/1882. D. 30., 154.)

A részvénytársaság igazgatója által az alapszabályok értelmében biztositékképen letett részvényekre a részvénytársaság valamely más követelésére nézve megtartási jogot nem gyakorolhat, mert ezek a részvények egy különös érdek biztositékául szolgálván, határozott rendelkezéssel jutottak a társaság birtokába. (C. 1280/1902. G. C. 6., 98.)

Ha az ügylet, amelyben bizonyos értékpapirok biztositékul adattak, már lebonyolittatott, a biztositéki zálogbirtokos a letevő ellen fennálló valamely más lejárt követelése erejéig nem gyakorolhatja jogát akkor, ha a letevő az értékpapirokat tőle már visszakövetelte. (C. 1310/1903. K. J. 1., 165.)

A bőrök, amelyekre alperes megtartási jogot kiván gyakorolni, határozott rendelkezés mellett, t. i. azzal a rendelkezéssel kerültek alperes birtokába, hogy azokból munkabérért keztyüket készitsen és a keztyüket felperesnek szállitsa, az ily határozott rendelkezés mellett a hitelező birtokába került tárgyakra pedig a kereskedelmi törvény 309. §-a szerint a megtartási jog nem gyakorolható. (B. T. II. G. 118/1897. M. D. 9., 403. G. D. 4., 683.)

A kereskedelmi törvény 309. §-ában szabályozott megtartási jogra felperes sikerrel azért nem hivatkozhatik, mert alperesek a blanco-váltót azzal a határozott rendelkezéssel adták, hogy azt a lejárt 512 K 85 filléres váltó megujitására használják fel, a meghatározott rendelkezéssel adott dolgokra pedig ép az idézett 309. §. szerint megtartási jog nem gyakorolható. De nem hivatkozhatik e §. rendelkezésére felperes azert sem, mert a törvényhely rendelkezéséből nyilvánvaló az, hogy a megtartási jog csak oly értékpapirokra gyakorolható, melyek az adósnak valamely harmadik személy ellen fennálló követelésére vonatkoznak, de arra nem adnak jogot, hogy csak az adós aláirásával ellátott üres váltóürlapot, mely sem nem értékpapir, sem nem ingó vagyon, sem valódi követelést nem képez, a hitelező egyszerüen adóslevéllé átalakitva kitöltsön, s ezzel magát az adósát togye ismét adósává, mert ez valósággal nem is megtartási jog gyakorlata volna, hanem csak a váltóval nem fedezett követelésre váltónak szerzését képezné. (C. 647/1904. M. D. 9., 403.)

Hogy a fizetések megszüntetése mikor tekinthető beállottnak, e kérdésben l. a vonatkozó határozatokat a csődtörvény 27. §-ánál.

310. §. A hitelező, kit az előbbeni §. értelmében megtartási jog illet, köteles annak gyakorlásáról az adóst azonnal értesiteni.

Amennyiben az adós más uton kellő idő alatt fedezetet nem ad, jogában áll a hitelezőnek, az adós ellen elrendelt csőd esetében is, saját illetékes törvényszékénél a megtartott tárgyak eladását kereset utján követelni s magát a vételárból, minden más hitelezőt megelőzőleg, kielégiteni. A netaláni felesleget az adósnak, illetőleg csődtömegének átadni tartozik.

A megtartási jog ott is, ahol különben annak előfeltételei fenforognának, elenyészik, ha a hitelező a megtartás alapjául szolgáló tárgyakat magánkézből eladja, mivel a megtartási jog csakis kereset utján és ennek megállapitása alapján érvényesithető. (C. 1852. 1895. M. 8., 216.)

A hitelezőnek megtartási joga kihat a keletkezési időpontot követő időben a megtartás tárgyára harmadik személyek által szerzett jogokra is, tekintet nélkül arra, hogy a hitelező az adóst már értesitette s illetőleg megtartási jogát már keresettel is érvényesitette-e s foglalás esetén ezen jogát elsőbbségi igényének bejelentése utján is érvényesitheti. (C. 1112/1906. D. 100., 255.)

Az azonnali értesités elmulasztásának nem magának a megtartási jog gyakorolhatásának az elvesztése, hanem csakis az értesités elmulasztásából esetleg származhatott hát-

rányért való felelősség lehet a törvényes következménye. (C. 1328/1889. D. 54., 101. C. 727/1882. D. 32., 37.)

A kereskedelmi törvény 310. §-ában előirt kereset meginditása nincs záros határidőhöz kötve. (C. 90/1895.)

A megtartási jog érvényesitése iránti perben csak a hitelező és az adósa közt fenforgó jogviszony nyerhetvén megoldást, a hitelező és az adóstól különböző harmadik személyek közt a megtartási jog tárgyát képező dologra vonatkozólag fenforgó kérdések a megtartási jog érvényesitése iránt inditott perben elbirálhatók nem lévén, a dolog természetéből következik, hogy a hitelező javára az adósa ellen megállapitott megtartási jog a harmadik személyek által a megtartási jog tárgyát képező dolgokra netán szerzett jogok sérelmére nem szolgálhat. (C. 446/1903. Ü. L. 218.)

A megtartási jog iránt inditott perben csak az adós s a hitelező közötti jogviszony birálható el, s igy az időközben zálogjogot nyert záloghitelező ellen az nem érvényesithető. (C. 222/1893. J. 13., 21.)

A megtartási jog érvényesitése iránt inditott pernek tárgyát csak az a kérdés képezheti, hogy a hitelező birtokában lévő és adósának tulajdonát képező dolgot jogositva van-e követelésének kielégitése végett megtartani? A megtartási jog érvényesitése iránt inditott perben tehát, a dolog természete szerint, csak a hitelező és adósa között fenforgó jogviszony nyerhet megoldást, a hitelező és harmadik személyek között a megtartási jog tárgyát képező dolgokra vonatkozólag fenforgó kérdések azonban el nem birálhatók. (C. 688/1890. M. D. 9., 406.)

Ha a hitelező követelése erejéig a birtokában lévő dolgokra az adóssal szemben megtartási jogot gyakorolt s ezen jog érvényesitése iránt keresetet is inditott, ugy ezzel egyidőben, de ettől függetlenül más keresettel, más biróság előtt követelésének megfizetése iránt pert nem indithat, hanem csupán az a joga marad, hogy amennyiben követelése a megtartási jog tárgyának értékesitése után kiegyenlitést nem nyert, a megtartási jog gyakorlása tárgyában hozott és követelését megállapitó itéletre való hivatkozással, a követelésből ki nem egyenlitett résznek megfizetése iránt indithat az illetékes biróság előtt keresetet. (C. 887/1904. D. 96., 374.)

A megtartási jog megállapitása iránt előzőleg folyamatba tett per a megtartani kivánt bizományi áruk értéke iránt utóbb inditott per érdemleges elintézésére befolyással van, s a megtartási jog iránti kérelem el nem utasitható az okból, hogy a követelés még meg nem állapittatott. (C. 1267/1902. M. D. 9., 406.)

A visszatartott tárgyak iránt visszakövetelési igényt támasztó követelő fél a felperes lévén, az igény alaposságának kimutatása czéljából neki áll érdekében és kötelességében bizonyitania, hogy alperesnek a követelt értékek visszatartásához vagy azért nincs joga, mivel követelés őt abból a viszonyból kifolyólag, amelyre nézve a visszatartási jog gyakorolhatása annak idején kiköttetett, egyáltalában meg nem illeti vagy pedig, hogy alperesnek igénye a felszámitottnál csekélyebb. A visszatartási jognak gyakorlatára a kötött megállapodás értelmében szerződéssel feljogositott alperest, mint hitelezőt a visszatartási jogban rejlő zálogjogának gyakorlatát illetően csak az a kötelezettség terhelte, hogy követelését felszámitsa s ezzel szemben az igény fenn nem állását vitató félre, a felperesre hárult a feladat, hogy a felszámitásnak egészben vagy részben való alaptalanságát kimutassa (C. 599. és 600/1902.)

Oly esetben, midőn a tisztitás végett átvett valamely ruhadarab a kikötött idő alatt ki nem váltatik, alperesnek jogos igénye csak arra lehet, hogy magát tisztitási és egyéb dijaira s költségére nézve magából a nála hagyott tárgyból kielégitse; ennek a kielégitésnek s illetve a megtartási és zálogjog érvényesitésének módozatait pedig a kereskedelmi törvény meghatározza s igy oly szokás, melynél fogva a kikötött időben vissza nem vett tárgy a ruhafestő- és tisztitó-vállalatnak tulajdonává lenne, ha kifejlődött volna is, mint a törvénybe ütköző, kötelező erővel nem bir. (C. 859/1889. J. Sz. 2., 258.)

III. FEJEZET.

A kereskedelmi ügyletek megkötése.

311. §. A kereskedelmi ügyletek érvényességéhez, a jelen törvényben kijelölt eseteket kivéve, azok irásba foglalása vagy egyéb alakszerüségek nem szükségesek.

312. §. Ha valamely ügylethez a jelen törvénynél fogva bizonyos alak kivántatik, vagy ha a felek az ügylet érvényességét bizonyos alaktól tették függővé, az ügylet megkötöttnek csak akkor tekintetik, ha az a meghatározott alakban létesül.

Ha az irásbeli alakot kikötő megállapodásból nem tünik ki minden kétséget kizárólag, hogy a felek akarata oda irányult, miszerint a szerződés létrejötte s érvényessége tétessék annak irásba foglalásától függővé, akkor a szerződésnek irásba leendő foglalása csak a

végből tekintendő kikötöttnek, hogy a már létrejött s egyébként érvényes szerződésről alakilag helyes és esetleges perbeli vagy perenkivüli használatra alkalmas bizonyiték állittassék ki. (C. 2456/1882. D. 31., 46. C. 1094/1892. D. 61., 307. C. 355/1897. D. 75., 304. C. 1699/1896. D. 76., 4. C. 578/1898. D. 82., 294. B. T. 3218/1899. Ú. L. 17., 6.)

Ellenben vélelmeztetett az irásba foglalásnak jogügyleti kelléke. (C. 9236/1876. D. 17., 42. C. 2714/1877. D. 18., 57. C. 978/1899. P. T. 39., 20.)

Abból, hogy a felek egyező előadása szerint csak a köztük létesitendő szolgálati szerződés irásbeli szövegének megállapitása czéljából előzetes tárgyalásokat folytattak, majd pedig felperes az általa aláirt szerződést pótló levelet alperesnek azzal a megállapodással adta át, hogy a hasonló szövegű ellenlevél alperes igazgatósága által aláirva felperesnek másnapon fog kézbesittetni, megállapitható, hogy a felek egyező akarata a szolgálati szerződés feltételeinek irásba foglalására irányult. (C. 634/1904.)

A részvénytársaság igazgatósága a felperes szabadalmának átruházását elvben öt évre külön 1200 frt illetménynyel egyhangulag elhatározta. Ugyanezen határozatban egyuttal kimondotta, hogy a három év lejártával a szabadalomért járó fix illetmény megszünik s helyébe a tiszta jövedelem után bizonyos perczentuátió állana be s hogy az irásbeli szerződés tervezetének elkészitésével a jogtanácsos bizatik meg.

Ámbár a határozatról szóló jegyzőkönyv szerint felperes az igazgatóság határozatát elfogadta, kimondatott, hogy a határozatról szóló jegyzőkönyv szerződést nem tartalmaz, mert ahol a felek valamely tárgyalás nem végleges befejeztével a kötendő ügylet felől csak elvileg nyilatkoznak és az elvileg helyeseknek felismerteket egy később szerkesztendő okirat által kivánják meghatározni és megállapitani, a puszta elvi kinyilatkoztatás által maga a szerződés még nyilván nem létesül s az csak akkor jő létre, ha az elvi kijelentést a feleknek az ügylet részletére is kiterjedő valóságos megegyezése és ennek irásba foglalása váltja fel. (B. T. II. G. 71. 1897.)

Ha az ügyletre nézve irásbeli szerződés kiállitása köttetett ki mint érvényességi kellék, a szerződés végképen létrejöttnek nem tekinthető, még abban az esetben sem, ha a meghatározott alak létesülése előtt a teljesités már megkezdetett is, pl. a vételár egészben vagy részben lefizettetett. (C. 9236/1876. D. 17., 42. C. 1763/1894. D. 73., 167.)

Az okirattal egyidejüleg létrejött megállapodások csak annyiban jöhetnek figyelembe, amennyiben azok az irásba foglalt megállapodások kiegészitéseként vagy értelmezéseként jelentkeznek. (C. 841/1882. D. 32., 24. C. 764/1896. D. 74., 34. C. 175/1898. P. T. 36., 17. C. 472/1901. C. 488/1902. P. T. 43., 19. C. 6216/1903. D. 96., 49. C. 105/1898. P. T. 36., 17. C. 30/1897. P. T. 34., 8.)

Vételnél megengedtetett a megrendelőjegy mellett az abban elő nem forduló annak a körülménynek a bizonyitása, hogy a megrendelés megtekintésre szólt. (C. 115/1895. P. T. 32., 14.)

Ha a megrendelő meghatalmazottal szerződik s oly megrendelőjegyet ir alá, melynek nyomtatott szövege a szóbeli kikötéseket és feltételeket világosan kizárja, a meghatalmazottnak szóbeli igéretei a meghatalmazóval szemben hatálylyal nem birnak, mert a felek szerződését magában foglaló megrendelőjegyből kitünik, hogy a meghatalmazottnak megbizása korlátolt volt, vagyis szóbeli kikötések és feltételek megállapitására ki nem terjedett. (K. V. T. D. 300. 1897.)

Az okirat ama kitétele, hogy minden olyan kikötés, mely az okiratba belé nem vétetett, az eladóra nézve nem kötelező, nem zárja ki annak lehetőségét és bizonyitását, hogy az okirat egészben vagy részben nem tartalmazza a felek valódi egységes akaratelhatározását és akaratkijelentését; amiért is figyelembe vétetett, hogy ugy az okirat aláirása előtt, mint az aláirás alkalmával a felek kijelentették, hogy a vétel a vevőket nem köti, ha az eladó másnak olcsóbban ad el gépet, ezen kikötés az alperes javára bontó feltételt képez s a visszalépési jog nem a szerződés megkötésétől számitott három nap (keresk. törv. 364. §.) alatt, hanem mindaddig gyakorolható, mig a vevők az árut át nem vették és azzal mint sajátjukkal nem rendelkeztek. (C. G. 356/1904. D. 96., 300.)

Az utólagos megállapodások érvényességét nem érinti az, hogy azok a megkötött irásbeli alapszerződés mellett szóbeli uton létesültek. (C. 8721/1890. D. 53., 237. C. 868. D. 64., 193. C. 413/1900. P. T. 42., 12.)

Jogszabály az, hogy az esetre, ha a felek szóbelileg egyezkednek s azután az egyik fél a szóbeli megállapodásról irást ad a másik félnek, ez pedig az irást kifogás nélkül elfogadja, a felek megállapodására nézve az irás az irányadó s azzal szemben a szóbeli egyezkedésre többé visszamenni nem lehet. (B. T. II. G. 15/1898.)

313. §. Az irásbeli szerződések érvényességéhez elegendő, ha az okmány a kötelezett fél által aláiratik.

Ha a felek valamelyike irni nem képes, kézjegyét két tanu aláirásával köteles hitelesittetni, kiknek egyike által az irni nem képes félnek neve is aláirandó.

A száraz vagy nedves bélyeggel (u. n. facsimile-pecséttel) való puszta nyomás nem tekinthető aláírásnak. (C. 500/1882. D. 31., 190.)

A kereskedelmi törvény 313. §-ának az okirat kötelező erejére vonatkozó határozmánya oly esetben is alkalmazandó, ha csak az egyik félre nézve bizonyult a kereskedelmi ügylet fenforgása, mert a kereskedelmi törvény 264. §-a értelmében a kereskedelmi törvény határozmányai a másik szerződő félre is irányadók. (C. 1141/1898. G. C. 1., 98.)

A kereskedelmi törvény 313. §-a szerint a kereskedő által aláírt adóslevél a kölcsön leszámlálása mellett is feltétlenül bizonyít, a Curia 28. sz. döntvénye ebben az esetben tehát nem alkalmazandó. (C. 1350/1891. J. Sz. 6., 134. P. T. 23., 162. C. 379/1891. P. T. 23., 164.)

A kereskedelmi törvény 313. §-ának rendelkezése értelmében az aláirt okirat a kiállító ellen abban az esetben is feltétlenül bizonyit, ha az aláiró az okirat nyelvét nem is érti. (C. 1323/1896. 70/1896. D. 75., 261.)

Ellenkező: Az okirat nyelvét nem értő félre nem kötelező a kereskedelmi törvény 313. §-a értelmében tett névaláirása, hacsak nincs bizonyitva, hogy az okirat tartalma neki megmagyaráztatott. (B. T. 1062/1900.)

Valamely okiratban előforduló homályos s ennélfogva értelmezést igénylő kifejezés az ellen magyarázandó, ki a homályos kifejezést használta. (C. 1629/1891. M. D. 9., 408.)

A kitöltetlen és a vételi szerződés lényeges kellékeit nélkülöző nyomtatott blanketta annak bizonyitása nélkül, hogy az ellenfél a blankettának tartalma szerinti kitöltésére jogositott volt, az azt aláirt egyén ellen olyan bizonyitékot képez, amelylyel szemben annak tartalmi valótlanságát a kiállító egyén lenne köteles bizonyitani; a Curiának 28. sz. polgári döntvénye csakis törvényszerüen fogalmazott okmányokra és nem kitöltetlenül aláirt nyomtatott blankettára vonatkozhatik. (C. 1498/1894. D. 73., 135.)

Aki valamely általa alá nem irt okiratot jogainak érvényesitésére felhasznál, köteles annak egész tartalmát magára nézve kötelezőnek tekinteni s nincs joga az ellenfelét kötelező részt különválasztani, az őt kötelezőt pedig hatályában megtámadni. (C. 1237/1894. M. D. 9., 408. G. D. 4., 693.)

314. §. Ha valamely kereskedelmi ügylet megkötésére ajánlat tétetik és ennek elfogadására bizonyos idő köttetik ki, akár vannak a felek jelen, akár nem, az ajánlattevő a kitüzött idő eltelte előtt vissza nem léphet.

Ily kikötés hiányában az ajánlat, mely jelenlevők közt tétetik, hatályát veszti, ha annak elfogadása iránt azonnal nem történik nyilatkozat.

Jelenlevők között tett ajánlat az is, amely a felek meghatalmazottja (utazó) között tétetett. (J. 252/1878. D. 20., 34.)

A kereskedelmi törvény 314. §-ának helyes értelme az: hogy az ajánlattevő csak a közös megállapodással kikötött határidő alatt nem léphet vissza ajánlatától. (C. 760/1900. M. D. 9., 409. G. D., 4., 695.)

Abból, hogy a kereskedelmi törvény 315. §-ának második bekezdésében foglalthoz hasonló rendelkezés a 314. §-ba nem vétetett fel; okszerüen az következik, miszerint a 314. §. fenforgása esetében az ajánlatban kitüzött idő eltelte után hozzá érkezett elfogadási nyilatkozatra vonatkozólag az ajánlattevő fél nem köteles a 315. §. második bekezdésében meghatározott eljárást követni, hanem az elfogadási nyilatkozatnak bármi oknál fogva elkésése esetében az ajánlat meg nem történtnek tekintendő. (C. 1211/1888. M. D. 9., 409. G. D. 4., 625.)

315. §. Távollevők közt, ha az ajánlat elfogadására bizonyos idő ki nem köttetett, az ajánlattevő annyi ideig marad kötelezve, mennyi rendes körülmények közt a válaszadásra szükséges. Ez idő számitásánál az ajánlattevő azon feltevésből indulhat ki, hogy ajánlata kellő időben ért rendeltetése helyére.

Ha a kellő időben elküldött elfogadási nyilatkozat a fentebbi határidő után érkezik meg, a szerződés hatályát veszti, amennyiben az ajánlattevő visszalépését a másik féllel időközben, vagy az elfogadási nyilatkozat beérkezte után azonnal közölte.

Az azonnali teljesitést követő megrendelésnek a megrendelőre vonatkozó kötelező hatálya nem függ elfogadási nyilatkozat adásától, hanem kötelezőkké válnak elfogadási nyilatkozat nélkül is a teljesitésnek kellő időben megkezdése által. A megrendelés hatálytalanná válik, ha a megrendelő annak érvényességét kifejezetten távirati értesités vételétől tette függővé és az eladó eme kivánatnak eleget nem tett. (C. 81/1886. D. 42. 138.)

Más helyre táviratilag intézett távirati elfogadást követelő ajánlat el nem fogadottnak mondatott ki oly esetben, midőn a venni kivánó nem táviratozott ugyan vi sza, de átvétel végett az ajánlattétel helyére rögtön elutazott. (B. T. 3823/1878. D. 28., 261.)

Ha felperes május 29-iki ajánlatában alperestől az ajánlat elfogadása tárgyában sürgönybeli választ kért is s ezt alperes csak május 31-én tette meg, ez oly körülmény, mely miatt nem alperesnek, hanem felperesnek lett volna joga az ügyletet létre nem jöttnek tekinteni. (C. 552/1897. P. T. 36., 28.)

A már megküldött áru megtartására vonatkozó ajánlat nem esik a kereskedelmi törvény 315. §-ának tekintete alá és elfogadottnak már az áru megtartásának ténye által válik. (C. 1496/1902. M. D. 9., 413. G. D. 4., 696.)

A jóváhagyástól feltételezett vétel voltaképen ajánlat, melyre nézve a kereskedelmi törvény 315. §-ának rendelkezései irányadók. (C. 899/1904. M. D. 9., 414.)

A kereskedelmi törvény 315. §-a értelmében a felperes czég elfogadásától függővé tett vétellel csakis vételi ajánlatot tett, melyet a 316. §. szerint jogosítva volt visszavonni, mielőtt az a felperes tudomására jutott. Minthogy pedig felperes nem vonta kétségbe azt, hogy az ajánlat visszavonásáról őt alperes előbb értesítette, mintsem utazója utján az ajánlat tudomására jutott: ennélfogva alperes ajánlata nem történtnek tekintendő és igy alperes a meg nem rendeltnek tekintendő árut átvenni és annak árát megfizetni nem tartozott. (C. 1629/1891. D. 58., 70.)

A 2. alatt csatolt felperesi levél a kereseti követelés 50 %-ának fizetésére tett alperesi ajánlat visszautasitása és a kereskedelmi törvénynek 319. §-a értelmében uj ajánlat arra nézve, hogy felperes követelésének 75 %-át egyezség utján kielégitésül elfogadni kész. Miután magában ezon levélben a válaszadás kikötteteott és az ajánlat elfogadására határozott idő kikötve nem lett, miután továbbá e levélben a követelés 75 %-ának fizetésére külön határidő nem engedélyeztetett, alperes csak abban az esetben hivatkozhatnék sikerrel a megkötött egyezségre és csak abban az esetben tagadhatná meg a felperesi követelés 25 %-ának kifizetését, ha azt bizonyitaná, hogy a kereskedelmi törvény 315. §-ának első bekezdése értelmében felperes ajánlatára azonnal válaszolt és a követelés 75 %-át azonnal megküldötte. (C. 1208/1893. M. D. 9., 413. G. D. 4., 702.)

A kir. tábla az ügy elbirálásánál a kereskedelmi törvény szabályait helyesen vette irányadóul, ennek 314. §-a szerint pedig tartozott volna M. I. felperes meghatalmazottja, akit az elsőrendü alperes a jobb vételi ajánlat beérkezéséről szeptember 8-án személyesen értesitett, afelől, hogy megbizója hajlandó-e a vételügyletet megkötni az ajánlott magasabb vételár mellett, nyilatkozni; mire ő az elfogadási nyilatkozat megtehetése czéljából időhaladékot kért avégett, hogy megbizójától utasitást kérjen, amelyet az elsőrendü alperes neki meg is adott; ehhez képest s ha nincs is bizonyitva, hogy az elfogadási nyilatkozat közlésére szeptember 9-ike lett kikötve, mégis tartozott volna a felperes, vagy pedig a megbizottja, az ez iránti nyilatkozatot az alperessel a kereskedelmi törvény 315. §-ában előszabott időben közölni. (C. 8503/1902. M. D. 9., 412.)

A vevő a vételi ajánlatot az ügynöknél, mielőtt ez azt a megbizó eladóhoz juttatta, joghatályosan vonhatja vissza. (C. 1241/1899. M. D. 9., 413.)

Nem lehetett figyelembe venni alperesnek azt a védekezését sem, hogy a czégnek adott megbizást még az nap visszavonta, és a czég ezt a visszavonást minden megjegyzés nélkül tudomásul vette, mert alperes maga sem állitja, hogy ez a visszavonás az ajánlatnak az ügynök részéről történt elküldése előtt történt volna. (C. 739/1903. M. D. 9., 409.)

A megvételre beküldött sorsjegyek tekintetében a vétel csak akkor tekinthető létrejöttnek, ha a beküldés tényében rejlő vételi ajánlatot a sorsjegyeket kézhez vett egyén elfogadja; ilyen elfogadás hiányában utóbb a kihuzott nyereményre igényt nem tarthat. (C. 916/1900. 141/1903. M. D. 9., 411.)

Felperes a neki beküldött osztálysorsjegy árát a huzás első napján, tehát oly időben tette postára, midőn a huzás eredményéről még nem birhatott tudomással és amidőn még a sorsjegy ki nem huzatott. Nem döntő az a tény, hogy alperes a vételárról szóló postautalványt csak a sorsjegy kihuzása után kapta kézhez, mert a kereskedelmi törvény 318. §-a értelmében oly szerződésnél, mely távollevők közt keletkezett, a megkötés idejéül azon időpont tekintetik, melyben az elfogadási nyilatkozat elküldetett, vagy elküldés végett feladatott; a feladás pedig az illető sorsjegy kihuzása előtt, tehát kellő időben történt. (C. 804/1903. M. D. 9., 410.)

Lásd még a sorsjegyekre vonatkozólag 300. §-nál közölteket.

316. §. Az ajánlat nemtörténtnek tekintendő, ha annak visszavonása az ajánlat előtt vagy azzal egyidejüleg jut a másik fél tudomására. Az elfogadás hatályát veszti, ha az ajánlattevő annak visszavonásáról az elfogadási nyilatkozat megérkezte előtt vagy ezzel egyidejüleg értesült.

A vételi ajánlat az ügynöknél, mielőtt ez azt a megbizóhoz juttatta volna, joghatályosan visszavonható. (C. 1241/1899. C. 97. 1896.)

317. §. Oly esetben, midőn az ügyletnek a felek szándéka szerint azonnal teljesittetni kell, az elfogadás visszavonásának helye nincs, ha a teljesités már megkezdetett.

318. §. Oly szerződésnél, mely távollevők közt keletkezett, a megkötés idejéül azon időpont tekintetik, melyben az elfogadási nyilatkozat elküldetett, vagy elküldés végett feladatott.

Minthogy oly szerződésnél, mely távollevők közt keletkezett, az elfogadási nyilatkozat elküldésének vagy elküldés végett feladásának időpontja tekintetik az ügylet megkötési időpontja gyanánt, s minthogy az ügylet megkötési ideje határozza meg egyuttal a megkötés helyét : ennélfogva távollevők közt keletkezett szerződés megkötése helyéül az elfogadási nyilatkozat elküldésének vagy elküldés végett feladásának helye tekintendő. (C. 15379/1879. D. 23., 70.)

319. §. Az oly elfogadási nyilatkozat, mely feltételek vagy megszoritások mellett tétetik, az ajánlat visszautasitásának s egyszersmind uj ajánlatnak tekintendő.

Valamely árunak meghatározott mennyiségben leendő szállitása iránt tett ajánlat az esetben, ha az ajánlottnál nagyobb mennyiségü áru kivántatik (pl. mint a vonatkozó perben : 2 ½ teherkocsi kukoricza helyett 3 teljes teherkocsi), feltétlenül elfogadottnak nem tekinthető, hanem az elfogadási nyilatkozat mint feltételhez kötött a kereskedelmi törvény 319. §-a értelmében az ajánlat visszautasitásának és egyszersmind uj ajánlatnak tekintendő. (C. G. 243/1881. D. 27., 232.)

Ha a vevő ajánlatában a hitelezni kért vótelárról váltóelfogadványt nem ajánl, az eladó azonban válaszában a hitelezést egyenesen váltóelfogadványhoz köti : ez uj ajánlatnak tekintendő. (C. 467/1884. D. 38., 82.)

Ha a vevő ajánlatában tizenkét hóra szóló váltó-elfogadványt ajánl, az eladó pedig válaszában csak hat hóra szóló váltó-elfogadványt kíván : ez uj ajánlatnak tekintendő. (C. 467/1884. D. 38., 82.)

Ugyanezen tekintet alá esik a megrendelésben foglaltnál magasabb ár számitása. (C. 1375/1895. P. T. 31., 25.)

Valamint az árra vonatkozó minden módositás. (B. T. 11/1896. D. 73., 336.)

Az a fél, aki a neki tett ajánlatot feltétlenül elfogadó távirati sürgönyével egyidejüleg kelt levélben az ajánlatot csak más feltételek vagy megszoritások mellett fogadja el : nem hivatkozhatik a levéllel ellenkező sürgönye tartalmára avégett, hogy az ajánlat általa feltétlenül elfogadottnak tekintessék. (C. 983/1884. D. 36., 60.)

Midőn ugyanama nyilatkozatra nézve egyidejüleg távirat és levél küldetik, irányadóul nem a távirat, hanem az azt megerősitő és kimeritőbb szövegü levél tartalma szolgál. (B. T. 1463/1881.)

Az azonnali teljesitésre való felhivást tartalmazó ajánlatoknál az ajánlatot tevőnek kötelezettsége nem függ a kellő időben tett elfogadási nyilatkozattól, hanem csak a teljesitésnek kellő időben való megkezdésétől. (C. 81/1886. D. 42., 138.)

Amennyiben az ajánlatot tevő az elkésés miatt kifogást nem tesz, az ügylet létrejön és maga az ajánlat elfogadója az elkésésből kifogást nem merithet. (C. 552/1897. P. T. 36., 4.)

Az ajánlat elfogadásáról értesitő levélben foglalt, az eladónak az a kijelentése, hogy esetleges más teljesitési helylyel előleget kér, nem tekinthető uj ajánlatnak, amely az elfogadással már létesült ügyletet érinthetné. Az ügylet tehát, tekintet nélkül ezen ujabb kijelentésre, létrejöttnek tekintendő. (C. 652/1905. K. J. 2., 461.)

Az eladó a létrejött adásvételi ügyletet olykép változtatván meg, hogy a meg nem felelő áru visszavétele mellett más megfelelő árut fog szállitani, ebbeli kijelentése nem tekinthető uj ajánlatnak. (C. 277. és 278/1900. M. D. 9., 415. G. D. 4., 703.)

320. §. A kereskedő, ki egy másikkal üzleti összeköttetésben áll, vagy ez irányban megbizások teljesitésére ajánlkozott, köteles a nyert megbizás vagy ajánlat iránt azonnal nyilatkozni, ellenkezőleg hallgatása az ajánlat, illetőleg a megbizás elvállalásának tekintetik.

Az esetben is azonban, ha az ajánlatot vagy megbizást visszautasitja, köteles az egyidejüleg átküldött áruhat vagy egyéb tárgyakat az ajánlattevő vagy megbizó költségein ideiglenesen a lehető károsodástól megóvni, feltéve, hogy ezt saját hátránya nélkül teheti s felmerülhető költségeire nézve kellő fedezettel bir.

Egyébiránt az illetékes törvényszék a megbizott kérelmére addig is, mig a tulajdonos máskép intézkedik, az átküldött tárgyaknak közraktárba vagy gondnok őrizete alá helyezését elrendelheti.

A kereskedelmi törvény 314—320. §-ainak az ajánlattétel és az erre vonatkozó válasz vagy elfogadás iránti rendelkezései az adós-

ságátvállalás mint jogilag önálló szerződés létrejötte tekintetében nem alkalmazhatók.

A kereskedelmi törvény 320. §-a ennek határozott rendelkezése szerint csakis abban az esetben nyerhet alkalmazást, ha ugy az ajánlatot tevő, mint az ajánlatot átvevő fél kereskedő. (C. G. 542/1901. M. D. 9., 417. G. D. 4., 704.)

A kereskedelmi törvény 320. §-ának szabálya akkor is alkalmazást nyer, ha az egyik kereskedő a másik kereskedőtől hozzá érkezett azon levélre, melyben az a közlés foglaltatik, mikép tudomásul vétetik az, hogy az értesitett fél ügynöke utján megrendelést tett és ez majdan teljesittetni is fog, elutasitólag nem válaszolt, még ha a közleményben előadott ügynöki megrendelés tényleg meg sem történt volna. (B. T. II. G. 19/1903.)

A kereskedelmi törvény 320. §-a csak megbizás adása vagy ügylet megkötése iránt tett ajánlatra vonatkozik, már megkötött szerződésen való változtatás és a fönnálló szerződésből származó jogról való lemondás iránt tett ajánlat ellenben a kereskedelmi törvény 320. §-ának tekintete alá nem esik s az ilyen ajánlat az arra való nyilatkozás elmulasztása által elfogadottnak nem tekinthető. (B. T. II. G. 9/1903. D. 93., 96.)

A kereskedelmi törvény 320. §-ának szabálya nem vonatkozik arra az esetre is, ha valamely vélt kötelmi igény teljesitése czéljából intéztetik a másik félhez felhivás; e részben t. i. a hallgatás az igény elismerését meg nem állapitja. (C. 1330/1901.)

Ha a vevő arra kéri eladót a vétel megkötése után, hogy amennyiben az összes árut tovább eladni nem tudná, őt az áru egy részének átvétele alól mentse fel, ez nem vehető olyan uj ajánlatnak, melyre a kereskedelmi törvény 320. §-a nyerhetne alkalmazást. (C. 142/1903.)

Ha alperes az egy hordóban a megrendeltnél nagyobb mennyiségben küldött pálinkát már visszautasitotta és az ügylettől elállott, eladónak azt a felajánlását, hogy csak anynyit tartson meg az áruból, mennyit megrendelt, figyelmen kivül hagyhatja. (B. T. II. G. 21/1904.)

A szóbelileg joghatályosan létrejött szerződés feltételeitől eltérő irásbeli kötésnek kézbesitése és hallgatással mellőzése még nem jelenti az irásbeli kötés eltérő feltételeinek elfogadását abban az esetben sem, ha az, kinek az a kötés kézbesittetett, a teljesitést megjegyzés nélkül megkezdte. (C. 676/1900. M. D. 9., 418.)

A kereskedelmi törvény 320. §-a csak ügyletkötésre irányuló ajánlatra, de nem akkor is, ha a teljesités már visszautasittatott az átvétel iránti kedvezőbb módozat közlésére vonatkozik. (B. T. II. G. 151/1903.)

A kereskedelmi törvény idézett 320. §-a nem vonatkoztatható olyan esetre, ahol nem valami kereskedelmi ügylet létesitéséről, hanem csak arról van szó, hogy valamely már létező ügylet — ez esetben áruhitelezési ügylet — váltóügyletté alakuljon át, ahol tehát voltakép nem is ügylet létesitéséről, hanem csak létező ügyletnek váltóval való biztositásáról van szó. Ilyen átalakitásra csak az érdekelt felek kifejezett megállapodása adhat jogot, hallgatólag ilyen megállapodás joghatálylyal nem létesülhet. (C. 647/1903. M. D. 9., 417.)

Alperesnek a kereskedelmi törvény 320. §-ára alapitott azt az egyedüli kifogását, hogy miután a felperes a kereset beadása előtt alperes által hozzá küldött arra a levélre, melyben alperes a váltónak meghosszabbitását kérte, s amely levél mellett 175 forintról kiállitott uj váltóelfogadványt küldött, nem válaszolt, sem pedig az uj váltó-elfogadványt alperesnek vissza nem küldte, felperes az ajánlatot képező halasztási kérelme elfogadottnak lévén tekintendő, a kereseti váltónak érvényesitésére jogositva nincs, figyelembe venni nem lehetett; mert a fizetési kötelezettség teljesitése iránti halasztási kérelem nem lévén a kereskedelmi törvény 320. §-ában emlitett ajánlatnak tekinthető, e szakasznak rendelkezése a jelen esetre alkalmazást nem nyerhet. (C. 709/1897. D. 76., 196. C. 136/1897. P. T. 35., 299.)

Az üzleti összeköttetés fenforgása a körülményekhez mérten állapitandó meg, ez rendszerint megelőző gyakoribb ügyletkötésekből következtethető. (C. 975/1884. D. 39., 295. C. 218/1885. D. 40., 46. C. 486/1885. D. 40., 205.)

Abból a megállapitott tényállásból, hogy a peres felek között egy izben adásvétel jött létre, azt a jogi következtetést, hogy a felek között üzleti összeköttetés állott fenn, következésképpen hogy a kereskedelmi törvény 320. §-a alkalmazandó, levonni nem lehet. (B. T. G. 208/1898. M. D. 9., 416. C. 154/1906.)

Az a körülmény, hogy alperes a kereseti ügyletet megelőzőleg néhány hónappal a felperestől már vásárolt árut, a peres felek között nem létesitett olyatén üzleti összeköttetést, melynél fogva az alperes a felperesi ajánlatra a kereskedelmi törvény 320. §-ában meghatározott következmény terhe mellett azonnal nyilatkozni tartozott volna. (C. 1375/1894. P. T. 31., 208.)

Ellenk. : mely szerint az üzleti összeköttetés már egyetlen megelőző ügylet alapján megállapitást nyert. (C. 634/1890. P. T. 21., 155.)

A kereskedelmi törvény 320. §-a csak oly esetben állapitható meg, ha az illető kereskedők között még le nem bonyolitott ügyletek fennállása idejében tétetett meg az aján-

lat. (C. G. 244/1901. M. D. 9., 416. G. D. 4., 706.)

Az üzleti összeköttetés bizonyitására a felperes könyvkivonata, ha az abban foglalt bejegyzések helyessége tagadtatott, el nem fogadható. (C. 862/1896. M. D. 9., 416.)

Az egymással üzleti összeköttetésben álló felek egyike által a másiknak küldött árukról kiállitott számlában az foglaltatván, hogy a tartályok csak bizonyos időn belül vétetnek vissza természetben, ez egy oly ajánlat, melynek el- vagy el nem fogadása tekintetében a számla kézhez vétele után haladéktalanul nyilatkozni köteles, mert ellenesetben az ajánlat elfogadottnak tekintendő. (C. 422/1901. Azonos C. 977/1898. M. D. 9., 418. G. D. 4., 706.)

Ajánlat: árunak megrendelés nélküli küldése. (C. 1065/1891. K. J. T. 24.)

A megrendelést meghaladó árutöbblet. Alperes a neki küldött egész árumennyiséget átvette; ha tehát való is, hogy a megküldött árunak csak a felét rendelte meg, tartozott volna az áru átvétele után felperest azonnal arról értesiteni, hogy a meg nem rendelt árut meg nem tartja, mivel különben az áruküldésben nyilvánult vételi ajánlat a 320. §. értelmében általa elfogadottnak tekintendő. (C. 1703/1894. D. 72., 134. Ugyanigy: (C. 975/1884. D. 39., 295. C. 1026/1890. D. 53., 285.)

Vonatkozik a kereskedelmi törvény 320. §-ának szabálya a módositott elfogadásban megnyilvánuló uj ajánlatra is. (C. 218/1885. D. 40., 46. C. 149/1889. M. 4., 224. B. T. 11/1896. D. 73., 336.)

Ha eladó jogosulatlanul utánvétellel terhelte meg az árut s a vevő azt el nem fogadja, ha eladó az utánvételt később feloldja: ez uj ajánlat. (C. 1928/1893. M. D. 9., 415.)

Ha a megrendelt árut az eladó csak az alatt hajlandó megküldeni, ha a vevő a vételár egy bizonyos részét utánvétellel fizeti, és azt levélben vevővel közölvén, a vevő azt irta, hogy csak küldje meg az árut anélkül, hogy kifejezetten az utánvételbe beleegyezett volna, a vevő ebbe a feltételbe mégis beleegyezettnek tekintendő azáltal, hogy erről hallgatva, az áru elküldését sürgette. (C. 15/1896. M. D. 9., 415.)

A kereskedelmi törvény 320. §-ának szabálya azonban az olyan ajánlatra, melyben a kötendő ügylet összes lényeges elemei nem foglaltatnak, nem alkalmazhatók. (C. 775. 1883. D. 35., 279.)

Ugyszintén nem alkalmazhatók ezek a szabályok az ügyletet közvetitő ügynöktől származó ajánlatra sem. (C. 1088/1890. J. Sz. 6., 182. P. T. 23., 131.)

A kereskedelmi törvény 320. §-ának az »azonnal« megteendő nyilatkozat iránti rendelkezése szigoruan alkalmazandó. (C. 492. 1804. K. J. 3., 61.)

Az, hogy a hallgatás szándékosan vagy csak gondatlanságból következett be, az e §-ban foglalt jogszabály alkalmazásánál közömbös. (C. 486/1885. D. 40., 205.)

Minthogy felperes — midőn alperes ajánlatát megváltoztatva fogadta el, tehát uj ajánlatot tett — egyuttal felszólitotta alperest, hogy ha az uj ajánlatnak az előbbitől eltérő határozatain módositani kiván, ez iránt rövid idő alatt nyilatkozzék és minthogy alperes ezt megigérte, de eme igérete és ismételt felhivás daczára az uj ajánlatra nem nyilatkozott: hallgatása a kereskedelmi törvény 320. §-a alapján az uj ajánlat elfogadásának tekintendő. (C. 55/1889. M. D. 9., 418. G. D. 4., 706.)

A kereskedelmi törvény 320. §-a az üzleti összeköttetésben álló vagy megbizások teljesitésére vállalkozó kereskedőnek csak azt teszi kötelességévé, hogy a nyert megbizás vagy ajánlat iránt azonnal nyilatkozzék. A kereskedő pedig már akkor nyilatkozik, midőn elutasitó válaszát a postára teszi, amely levél azután az ajánlattevő veszélyére utazik, mert az ajánlattevő az, akinek érdekében az ügylet létrejötte áll. (Királyi kereskedelmi és váltótörvényszék. E. 269/1906. D. 100. 368.)

Ha az eladó a közvetitő utján hozzája jutott megrendelést nem fogadta el, hanem uj ajánlatának a vevővel leendő közlésével a közvetitőt bizza meg, ugy az arra nézve, hogy az eladó uj ajánlatát a megrendelővel s ennek erre adott válaszát az eladóval közölje, az eladó meghatalmazottjának tekintendő. (B. T. G. 128/1905. D. 99., 207.)

Habár a kereskedelmi törvény 320. §-ának utolsó bekezdésében »illetékes törvényszék«ről van szó és habár a kereskedelmi eljárást szabályozó igazságügyministeri rendelet 10. §-ában a járásbiróságok hatáskörébe utalt perenkivüli ügyek között a fennebb idézett törvényszakasz kifejezetten emlitve nincsen, mégis, tekintve hogy a kereskedelmi törvény 2. §-a szerint a törvényben emlitett »törvényszékek« alatt a kereskedelmi ügyek elintézésére hivatott biróságok értendők, a kereskedelmi eljárást szabályozó rendelet 10. §-a pedig a törvény 347. stb. §-aiban felsoroltakhoz hasonló ügyekben, amilyen a 320. §-ban emlitett perenkivüli ügy is, az eljárás tárgyát képező ingók holliétéhez képest a kir. járásbiróságok illetékességéhez tartozik. (C. 65—85/1898. D. 79., 205.)

Az üzleti összeköttetésben nem álló ügyfelek között, ajánlat esetében, érvényes vételügylet létre nem jött s igy rendelkezésre bocsátani sem köteles az alperes az árukat, ha ezek megrendelés nélkül küldettek el alperesnek. (C. 862/1896. M. D. 9., 416.)

A gyakorlat több esetben a hallgatásnak akkor is ügyletlétesitő hatályt tulajdonit, ha a felek előzően üzleti összeköttetésben nem is állottak. Igy, midőn a czimzett a megrendelés nélkül hozzájutott áru felett sajátjaként rendelkezett. (C. 303/1877. D. 18., 166. C. 103/1878. D. 20., 16. C. 716/1885. P. T. 12., 2. G. 436/1886. P. T. 16., 12. C. 862/1896. G. C. 1., 101. C. 799/1888. D. 49., 274. C. 1435/1889. J. Sz. 3., 412.) — Továbbá midőn az árut a fuvarostól átvette, a fuvarozási költséget kifizette. (C. 848/1889. D. 51., 301.) — Ha csak az áru átvétele nem csupán annak megőrzése czéljából történt. (C. 30. 1898. D. 79., 262.)

IV. FEJEZET.

A kereskedelmi ügyletek teljesitése.

321. §. Ha a szerződésben az áru faja és minősége iránt közelebbi meghatározás nem foglaltatik, az adós középfaju és minőségü árut tartozik szolgáltatni.

Az, aki vetőmag eladásával foglalkozik, külön kikötés és jótállás nélkül is tartozik oly magot adni, amely legalább is a középszerü vetőmag kellékével bir. (C. 5125/1900. M. D. 9., 418. G. D. 4., 725.)

Szerződési ajánlat abban az értelemben veendő és válik hatályossá, amint az annak a félnek, akihez intézve van, a fenforgó körülmények józan méltatása mellett, az élet felfogása szerint értenie kellett, mert nem az határoz, hogy nyilatkozatot tevő fél mit gondol magában a nyilatkozat tételénél és mily értelmet tulajdonit neki önmaga, hanem az, hogy hogyan kell a nyilatkozatot annak tartama és a fenforgó körülmények szerint érteni annak a félnek, akihez intézve van és akivel szemben hivatva van jogi hatást előidézni. — Az a rendelés, amely szerint »echte Oberndorfer« répamag rendeltetett németországi kereskedőtől, a dolog természete szerint ugy értelmezendő, hogy csakis a Németországban termelt répamag képezi a vétel tárgyát, mert ez által nemcsak a faja, hanem az eredet minősége is meghatároztatott. (C. 1598/1903. D. 96., 106. K. J. 2., 54.)

Az áru minőségének meghatározására az áru előállitójának megnevezése is szolgálhat. (pl. concordia malombeli liszt). (C. 392/1884. D. 38., 118.)

Az árunak ennek rossz minősége miatt hatóságilag történt elkobzása a felekre minden egyéb bizonyitás kizárásával irányadó. (C. 1143/1892. D. 63., 132.)

322. §. A kereskedelmi ügyletek azon helyen teljesitendők, mely a feleknek határozott, vagy a körülményekből, különösen az ügylet természetéből vagy czéljából kivehető megállapodása által a teljesités helyéül kitüzetett.

Ily megállapodások hiányában az ügylet — a következő §-ban érintett eset kivételével — azon helyen teljesitendő, hol a kötelezettnek a szerződés megkötésekor kereskedelmi telepe, vagy ilyennek hiányában lakása volt.

Ingókra vonatkozó adásvételi ügyleteknél, ellenkező kikötés hiányában, eladó ott tartozik átadni, illetve a vevő ott tartozik átvenni, ahol az adásvétel tárgyát képező ingóa szerződés megkötésekor tényleg volt; ha pedig az átadás és átvétel helyéül más hely köttetett ki, akkor az ingónak ama más helyre való szállitása, ellenkező kikötés hiányában, az eladót terheli. (C. G. 36/1900. M. D. 9., 419. G. D. 4., 716.)

Ha a hitelezőnek több telepe van, teljesitési helynek az tekintendő, hol az ügylet megköttetett. (C. 6946/1878. D. 20., 59.)

A kereskedelmi forgalomban a »franco« szó (értelme) a szállitási költség viselésére, ellenben az »ab« szó a teljesitési hely meghatározására szolgál. Az »ab Schiff Budapest« tehát a teljesitési helyet jelenti, hol az árut egyrészről átadni, másrészről átvenni, megvizsgálni és kifogásolni kell. (K. V. T. D. 324/1897.)

A kötlevélben előforduló ezen kifejezésnek : »franco Bahn N.s-Militics lieferbar« csak az az értelme van, hogy az eladó az árut saját költségén tartozik a megnevezett vasuti állomásra szállitani s az ezentul felmerülő szállitási költség már a vevő terhére esik. (C. 486/1893.)

»Ab Bahn« kikötés a kereskedelmi szokásnak is megfelelően akként értelmezendő, hogy az eladó az árut a vasuti állomáson rendeltetése helyére irányitva feladni köteles és hogy a feladásig felmerülendő költségek az eladót, ezentul pedig a szállitási és az azzal kapcsolatos költségek a vevőt terhelik. Tekintve mármost, hogy a vitás 2 forint 08 krajczár alperes álláspontja s a 3./. alatti levele szerint is vasuti felrakodási költséget képez, mely mint a feladás után felmerült s a szállitási fuvardijjal kapcsolatos költség a vevő alperest terhelte ; tekintve, hogy ekként alperes ezen általa kifizetett felrakodási költséget fel-

peres követeléséből levonásba venni jogositott nem volt. (C. 145/1901. P. T. 42., 24.)

»Ab Szabadka« nem a teljesités helyét határozza meg, hanem csak arra vonatkozik, hogy »ab Szabadka« a fuvarköltséget a vevő viseli. (C. 119/1904. M. D. 9., 419.)

Az a kifejezés »ab X.« szállitandó az áru, csak annyit jelent ugyan, hogy a fuvarköltséget X-ig az eladó viseli, de azért az eladó nincs jogositva követelni, hogy a vevő az árut az eladó saját telepén vegye át, mert a szállitási hely X. lévén, az eladó köteles odaszállitani az árut. (C. 837/1897. M. D. 9., 419.)

Az »ab Bahn Fiume« kifejezés a kereskedelmi forgalomban általánosan elfogadott értelmezés szerint nem azt jelenti, hogy az áru Fiumében adandó át, hanem csak annak megállapitására szolgál, hogy az árunak a fiumei vasuti állomáson feladása után felmerülő szállitási költség a vevőt terheli. (C. 1016/1898. D. 82., 137.)

A szerződés ama rendelkezésének, mely szerint alperes a szerződés tárgyát képező karók első részletét 1896 január 15-éig, második részletét 1896 márczius 1-éig és az utolsó részletét 1896 márczius 25-éig Csengőd vasuti állomásra szállitani tartozik, tekintettel a kereskedelmi forgalomban követett gyakorlatra, csak az az értelem tulajdonitandó, hogy alperes eladó a karók egyes részleteit a kitüzött határidőkön belül Csengődre, mint rendeltetési helyre, utnak inditani és hogy az árunak a rendeltetési helyig való fuvarozásával járó költséget viselni köteles, és mert abból, hogy alperes a fuvarozási költséget magára vállalta, figyelemmel a kereskedelmi törvény 344. §-a végpontjának rendelkezésére, még szintén nem következik, hogy Csengőd rendeltetési állomás alperesre nézve teljesitéshelyül tekintendő, és hogy alperes a szállitás veszélyét és igy az árunak a rendeltetési helyre elkésett érkezéseért való felelősséget is magára vállalta volna. (C. 281/1897. D. 11., 79.)

Ez a kitétel: ab, mely nem a francoval egyértelmü a kereskedelmi forgalomban elfogadott jelentősége szerint, nem a szállitási költség viselését szabályozza, hanem az áru átadásának és átvétele helyének megjelölésére szolgál. (B. T. 2588/1903. D. 93., 32.)

A »franco bordo Fiume« a vételár fizetésének helyét, illetőleg megállapodást nem tartalmaz; hanem csak azt jelenti, hogy az eladó az árut elküldés végett a saját költségén Fiuméban hajóra rakni tartozik, mig a továbbszállitás költsége a vevőt terheli. (C. 1395. 1900. Gr. 4., 98.)

Egymással kereskedelmi összeköttetésben álló felek közt, ha az adós váltóját a hitelezőnél postai megküldés utján kifizeti, a fizető adós kérelmére a kereskedelmi törvény 320. §-ának analogiája s az idevonatkozó kereskedelmi szokás értelmében tartozik hitelező a váltót az adósnak elküldeni. (B. T. II. G. 61/1901.)

Alperes egyezségileg a neki fedezetül adott váltóknak záros határidőn belül való kiadására kötelezvén magát — nem fogadtatott el az a védekezése, hogy a váltókért felperes nála telepén Gyöngyösön tartozott volna jelentkezni és hogy ő nem tartozott volna azokat postán továbbitani és az ezzel járó költséget és veszélyt viselni. (B. T. 48/1900.)

323. §. Ha meghatározott oly dolgok adandók át, melyek a szerződés megkötésekor a szerződő felek tudtával más helyen léteztek, az átadásnak e helyen kell történni.

324. §. Pénzbeli tartozásokat a forgatható vagy bemutatóra szóló papirokon alapuló tartozások kivételével, az adós, amennyiben a szerződésből, az ügylet természetéből, vagy a szerződő felek szándékából más nem következik, saját veszélyére és saját költségein azon helyen köteles fizetni, hol az ügylet megkötésekor a hitelezőnek kereskedelmi telepe, vagy ilyennek nem létében lakása volt.

A kereskedelmi törvény 324. §-ának rendelkezése nemcsak anyagi jogszabályt tartalmaz, hanem az illetékesség perjogi kérdését is szabályozza, ebből folyóan nem csupán készpénzbeli kölcsön, hanem az áruvételártartozás is azon hely birósága előtt perelhető, ahol a vételi ügylet megkötésekor a hitelezőnek kereskedelmi telepe, vagy ilyennek nem létében lakása volt. (Ez az elv jutott kifejezésre a kir. Curia azon határozataiban, melyeket fiumei ügyekben az illetékesség kérdésében hozott. (520., 950. és 973/1897. G. C. 1., 102.)

Azonban a birói gyakorlat az ezen §. szabályának alkalmazását az esetek tulnyomó részében csak a kölcsön vagy ehhez hasonló jogczimen alapuló tartozásokra korlátozta. (C. 234/1903. Ü. L. 20., 32. C. 340/1902. D. 22., 5. C. 275/1895. D. 71., 339. C. 79/1895. D. 70., 345. C. 1112/1882. D. 30., 342.)

Minthogy felperes követelése ügynöki provizióból áll, melyre nézve sem a törvény, sem a felek szerződése nem tartalmaz olyan intézkedést, hogy e tartozást a főnök tartozna az ügynökhöz elvinni, vagy elküldeni; minthogy az ügynöki provizió természetéből is az következik, hogy a kiérdemelt ügynöki dijak felvétele végett az ügynök köteles főnökét felkeresni és nem a főnök tartozik a dijakat az ügynökhöz elvinni: nyilvánvaló, hogy az alperes a felperes iránti

kötelezettségének eleget tett azáltal, hogy a felperest megillető provizióösszegeket a pénztárában készletben tartotta és erről a felperest esetről-esetre értesitette és hogy eszerint alperest a kereseti követelés kifizetése körül késedelem nem terhelvén, felperes késedelmi kamatot nem igényelhet. (C. 484/1900. M. D. 9., 421. G. D. 4., 717.)

Abban az esetben, ha a fizetés a hitelezőnek az adós lakhelyén köteleztetett és a hitelező a fizetés napján nem tartózkodik e helyen, az adós nincs késedelemben, ha a fizetés napján a tartozási összeget a hitelező czimére postára teszi. (C. 1056/1904. K. J. 2., 26.)

Ha a chequeszámlatulajdonos a részére kiszolgáltatott fizetési lapot adósának kezeihez juttatja, ezzel azt arra is feljogositja, hogy tartozását a közvetitő postahivatalnál az ő számlájára teljesitse s az ekként teljesitett fizetés ép oly tekintet alá esik, mintha a chequeszámlatulajdonos saját kezéhez történt volna. (C. 1159/1903. 1212/1903. 558. 1894. D. 71., 265. 688/1898. Ú. L. 15., 20.)

A hitelező leveleiben foglalt annak a kifejezésének, »ha nekem posta fordultával 300 K-t be fog küldeni« helyesen csak az az értelmezés adható, hogy ezzel alperes a pénznek a hitelező telepén és a pénznek postán való küldéséhez szükséges idő alatt eszközlendő befizetését kötötte ki, de nem tulajdonitható ennek a kifejezésnek az az értelem, hogy ezzel a pénznek postán leendő elküldését alperes választotta volna; miből aztán önként folyik, hogy a postán küldött pénznek eltévesztéséből származó veszély adott esetben, mikor a fizetés a hitelező telepén volt teljesitendő, az adóst, vagyis felperest terhelte. (C. 1288/1905. H. D. 1., 30.)

325. §. Oly esetben, midőn a szerződés több helyen teljesitendő, a kötelezettség, amennyiben az megosztható, egyéb megállapodás hiányában, a kijelölt helyeken egyenlően felosztva teljesitendő. Ellenben fel nem osztható kötelezettségeknél, ha a választási jog iránt intézkedés nem történt, a kötelezettség a kijelölt helyek bármelyikén teljesithető.

326. §. Kétség esetében azon mérték, suly, pénzláb, pénznem, idő- és távolságszámitás tekintetik szerződésszerünek, mely a teljesités helyén divatozik.

Ha a szerződés számolási értékről vagy oly pénznemről szól, mely a teljesités helyén forgalomban nincsen, a fizetés a teljesités helyén, a lejárat napján jegyzett árfolyam szerint, országos pénznemben történik. E tekintetben kivételnek akkor van helye, ha a fizetés e szavakkal: »természetben«, »valóságban«, vagy ezekhez hasonló más kifejezésekkel, bizonyos pénznemben kiköttetett.

327. §. Ha a kötelezettség teljesitési ideje a szerződésben meg nem állapittatott, amennyiben az ügylet természete vagy a kereskedelmi szokás mást nem kiván, a teljesités bármikor követelhető és bármikor eszközölhető.

Üzletátruházás esetében az a feltétel, hogy az átruházó az üzleti helyiségek tekintetében fennálló bérleti szerződést is átruháztatni tartozik, külön erre vonatkozóan megállapitott időpont hiányában legkésőbben az üzlet átadására kitüzött határnapig teljesitendő. (C. 1235/1898. M. D. 9., 422.)

A vételszerződésben foglalt ezen kitétel: »a szállitás successive történik«, nem a szerződés teljesitésének idejét, hanem módozatát állapitja meg. Ily kikötés esetében tehát a kereskedelmi törvény 327. §-a értelmében, amennyiben az ügylet természete vagy a kereskedelmi szokás mást nem kivánt, a teljesités idejét bármelyik fél egyoldalulag megállapithatja és nem köteles annak megállapitását a kereskedelmi törvény 331. §-a értelmében a biróság által eszközöltetni. (C. 371. 1891. D. 59., 133. Azonos 106/1890. J. Sz. 4., 776.)

Successive szállitásnál a vevő a szállitási határidő utolsó napjaiban nem az egész hátralevő mennyiséget, hanem csak egy megfelelő rész szállitását követelheti. (C. 954/1904. K. J. 3., 138.)

328. §. Ha a teljesités ideje évszakra vagy más időszakra határoztatott, annak megállapitásánál a teljesités helyén divatozó kereskedelmi szokás szolgál irányadóul.

Azon kötelezettségek, melyek valamely hó közepére szólnak, annak tizenötödik napján, azok pedig, melyek valamely hó végére szólnak, annak utolsó napján teljesitendők.

Ezen kifejezés alatt: »a hó első napjaiban« a kereskedelmi áru üzleti szokásban a hó 1—10-ig bezárólag terjedő időtartam értetik. (C. 1726/1899. D. 84., 213.)

329. §. Amennyiben a kötelezettség a szerződés megkötésétől számitandó bizo-

nyos idő eltelte után teljesitendő, a teljesités időpontjaira nézve következő határozatok szolgálnak irányadóul:

1. ha a határidő napokban van megállapitva, a teljesités a határidő utolsó napjára esik, maga a megkötés napja nem számittatván;

2. ha a határidő hetekben, hónapokban vagy több hónapra terjedő időszakban — év, félév és évnegyedben — van megállapitva, a teljesités ideje az utolsó hét vagy utolsó hó azon napjára esik, mely nevénél vagy számánál fogva a szerződés megkötési napjának megfelel; ha e nap az utolsó hónapban hiányzik, a teljesités e hó végnapjára esik. Egy hét alatt hét nap értendő;

3. ha a teljesitésre kitüzött határidő egy vagy több egész és egy fél hóban állapittatott meg, fél hó, mely alatt tizenöt nap értendő, az egész hónap vagy hónapok után számitandó.

Ugyanezen elvek szerint történik a határidő kiszámitása akkor is, ha ez nem a szerződés megkötésével, hanem más időponttal vagy eseménynyel veszi kezdetét.

Ha a teljesités napja vasárnapra vagy valamely közönséges ünnepre esik, a kötelezettség a legközelebbi köznapon teljesitendő.

A kereskedelmi törvény 329. §-ának végpontja általános s nem csupán azon esetre szóló rendelkezést tartalmaz, midőn a szerződés ennek megkötésétől számitandó bizonyos időnek eltelte után teljesitendő, hanem akkor is, ha a teljesitésre egy bizonyos nap jelöltetett ki. (C. 1043/1887. P. T. 15., 139. J. 87., 27. B. T. 8285/1887. M. 4., 248.)

»Október 1-től kezdve negyedévenként 25 korona fizetendő«, azt jelenti, hogy ezen összeg minden negyedév első napjáig bezárólag fizetendő. (C. 32/1905. K. J. 3., 61.)

Az egyezség ugy köttetett, hogy amennyiben alperes a felperes irányában fennálló tartozásának 80%-át évi augusztus 15-én kifizeti, ezzel az egész tartozás törlesztve lesz. A pénz, bár 14-én feladatott, csak 16-án kézbesittetett a hitelezőnek, augusztus 15-ike azonban ünnep volt. Kimondatott, hogy a kereskedelmi törvény 327. §. és a 329. §. utolsó bekezdésének egybefüggő értelme szerint, ha a teljesités napja ünnepre esik, az a legközelebbi köznapon foganatositandó s igy ettől eltérő kötelezettség csak abban az esetben terheli az adóst, ha a törvény erről i kedvezményéről kifejezetten lemondott. (C. 1094/1903.)

330. §. Ha a kötelezettség bizonyos időtartamon belül teljesitendő, a teljesitésnek ez időtartam eltelte előtt kell bekövetkezni. Ha azonban a kitüzött időtartam eltelte utolsó napja vasárnapra vagy valamely közönséges ünnepre esik, a kötelezettség legkésőbb a vasárnapot vagy ünnepet közvetlenül megelőző köznapon teljesitendő.

A teljesitési határidőnek olykép történt megállapitása esetében, hogy a vevő tetszése szerint egy bizonyos időszakon belül veheti át az árut, a vevőnek csak az a joga foglaltatik, hogy a teljesitési határidőben a teljesités napját választhatja; az a körülmény, hogy a vevő e választási jogával nem élt, az eladónak a meghatározott teljesitési határidő lejáratával beállott késedelmet azonban nem szünteti meg. (C. 741. C. 742. 1901. G. C. 4., 99.)

331. §. Oly szerződéseknél, melyekben a teljesitési idő közelebbi meghatározása helyett következő kifejezések: »mielőbb«, »mihelyt csak lehet«, »alkalmilag«, vagy más hasonló kifejezések használtatnak, a teljesités idejét, a fenforgó körülmények s az ügylet természetéhez képest, a biróság határozza meg.

Ellenben, ha a teljesités akkép igértetett, hogy annak »néhány« vagy »egy-két« nap, hét, hó vagy év alatt kell történnie: a »néhány« vagy »egy-két« kifejezés alatt két nap, hét, hó vagy év értendő.

Alperes a szesz küldésére nézve határozottan azzal bizta meg felperest, hogy az lehetőleg már deczember 3-án uton legyen. Az ily módon tett megbizás, habár nem értelmezhető is akkép, hogy a szesz utrainditásának deczember 3-án minden körülmények között meg kell történnie, de a használt kifejezésre tekintettel, annak azon értelem sem tulajdonitható, hogy az utrainditás a második napon tul is megtörténhessék. Kétségtelen tehát, hogy a megbizásnak egy-két nap alatt teljesitenie kellett, egy-két nap alatt pedig a kereskedelmi törvény 331. §-a szerint két nap értendő, stb. (C. 710/1884. D. 38. 334.)

»In unbestimmten Raten nach Möglichkeit« esetére megállapitott fizetési kötelezettség értelmében, az adós köteles lévén anyagi viszonyaihoz képest lehetőség szerint fizetni, a fizetés nincs önkényére bizva s igy ezzel szemben alperesnek kell bizonyitani, hogy nincs oly anyagi viszonyok között, hogy fizethessen. (C. 782/1898. Gr. 1., 102.)

Hasonlókép: »ha az üzlet menete meg fogja engedni«. (C. 722/1884. D. 39., 240. D. 40., 199.)

Azonnal szállitandó áru teljesitési idejének meghatározásánál a biró nem egyedül a vevő szükségleteit, hanem egyszersmind az eladó körülményeit is figyelembe venni tartozik. (C. 640/1885. D. 40., 275. 871/1886. D. 46., 246.)

»Prompt« szállitás kikötése esetén az áruk azonnal, de kereskedelmi szokás szerint legkésőbb 8 napon belül szállitandók. (C. 811. 1891. D. 58., 223.)

A szerződésben foglalt ezen kitétel: »a szállitás successive történik«, nem a szerződés teljesitésének idejét, hanem módozatát állapitja meg. Ily kikötés esetében a teljesités idejét bármelyik fél egyoldalulag megállapithatja és nem köteles annak megállapitását a biróság által eszközöltetni. (C. 371/1891. D. 59., 133.)

Az a kikötés, hogy a vételár csak akkor lesz fizetendő, ha a vevő az árukat tovább eladta, nem értelmezhető ugy, hogy az áruk eladása és azok árának megfizetése alperes önkényétől bizonytalan hosszu ideig függjön, hanem csak annyit jelent, hogy mihelyt a vevő az árukat rendes üzleti körülmények mellett eladta, azok vételárát azonnal köteles megfizetni. — Minthogy a lefolyt idő az eladásra elégséges volt és alperes ezt akadályozó üzleti viszonyok fenforgásával nem is védekezett, az időelőttiségi kifogás elvettetett. (C. 425/1897. P. T. 35., 79.)

A fizetés oly esetre köteleztetvén, »mihelyt viszonyai engedik s mihelyt számbavehető vagyonra tett szert«, a fizetési határidő bekövetkeztének bizonyitása tekintetében nem lehet a perrendszerü bizonyitási tételeket alkalmazni, hanem ily esetben az összes perkörülmények figyelembe vételével a kereskedelmi törvény 331. §-a szerint a biró határozza meg, hogy ki tartozik a bizonyitás terhét elvállalni; a konkrét esetben a hitelezőre hárittatott, mert kevés idővel a létrejött megállapodás után követelte adósától a fizetést és igy fel nem tehető, hogy az már számba vehető vagyonra tett szert. (C. 753. 1898. Gr. 1., 103.)

Az adósra hárittatott a bizonyitás. (C. 65. 1885. D. 40., 190. és C. 782/1898. G. C. 1., 102.)

Alperes azt kötelezte, ki fogja felperest, habár csekélyebb részletfizetések utján is, elégiteni, de ugyanazon levelében fizetési kötelezettségének bekövetkezését attól teszi függővé, hogy ha a tevékenysége által ujonnan megállapitott üzletének tőkéjéből valamely részt nélkülözhet. A biróság alperest a kötelezés subjectiv voltára való tekintettel nem marasztalta. (C. 26/1885. D. 40., 19.)

Ha a szállitás valamely hónapon belül az eladó tetszése szerint eszközlendő, a vevő abban a hónapban részteljesitéseket is köteles elfogadni. (C. 1071/1893. M. 4., 312.)

332. §. A kereskedelmi ügyletek teljesitése az erre rendelt napon, a szokott üzleti órákban eszközlendő s ugyanekkor elfogadandó.

Ha a hitelező és adós másként meg nem egyeztek, az adós által követelhető nyugta bélyegköltségét a nyugtát kiállitó hitelező köteles viselni. (C. 1226/1904. K. J. 2., 431.)

Ellenk.: C. 857/1906. L. a 436. lapon.

333. §. Ha a kötelezettség teljesitésére kitüzött határidő meghosszabbittatik, az uj határidő, más megállapodás hiányában, a korábbi határidő eltelte utáni első nappal veszi kezdetét.

Határidő meghatározása nélkül engedélyezett halasztásnál a biróság állapitja meg a teljesités idejét. (C. 2583/1886. D. 43., 162.)

334. §. Minden oly esetben, midőn lejárati nap állapittatott meg, az ügylet természete és a felek szándékához képest kell megitélni, vajjon a lejárati nap csak az egyik, vagy mindkét szerződő fél javára lett-e megállapitva.

Az esetben is azonban, ha az adós a lejárat előtti fizetésre fel van jogositva, a hitelező beleegyezése nélkül leszámitolási dijt csak ugy vonhat le, ha őt erre a kereskedelmi szokás feljogositja.

A teljesitési határidőnek akkénti megállapitásával, hogy az átadásnak legkésőbb julius 19. napján kell megtörténnie, az eladónak tetszésére volt bizva, hogy az átadást még előbb is teljesithesse. (C. 287/1889. M. D. 9., 527.)

A vételárból való levonás (rabatt, sconto) csak akkor igényelhető, ha ez kiköttetett vagy egyébként a kereskedelmi szokás megengedi. (C. 1018/1891. K. J. T. 1., 21.)

335. §. Kétoldalu szerződésnél az, ki ellen a teljesités követeltetik, erre csak az esetben kötelezhető, ha a másik fél saját részéről a szerződést teljesitette, illetőleg kész a teljesitésre. Kivételnek

e tekintetben akkor van helye, ha a teljesitésnek a megtámadott fél részéről a kölcsönös megállapodás, vagy az ügylet természete, vagy a kereskedelmi szokás szerint előbb kell történnie.

A dolog természetéből folyik, hogy oly esetben, melyben maga az üzlet mint önálló vagyontárgy külön képezi az adásvétel tárgyát, az ugyancsak külön adásvétel tárgyául megjelölt áruczikkek átadása, ellenkező kikötés hiányában, csakis a magáért az üzletért megállapitott vételár lefizetése után követelhető. (C. 213/1904. K. J. 1., 167.)

A teljesitésre, vételárfizetésre irányitott kereset csak ugy vezethet sikerre, ha maga a keresettel fellépő kész és képes a maga részéről is teljesiteni, vagyis a vétel tárgyát képező árukat a vételár fizetése ellenében kiszolgáltatni. (C. 350/1905. K. J. 3., 234.)

Az eladó teljesitést csak ugy követelhet, ha a részéről kötelezett viszontteljesitést a vevőnek felajánlotta. (C. 1338/1904. K. J. 8., 184.)

A késedelmes vevő ellen az eladó a vételárat akkor is követelheti, ha az eladott árut az alperes vevőnek rendelkezésére nem is tartotta folytonosan raktáron készen, mert a marasztalás csupán az áru kiszolgáltatása ellenében történhetik. (C. 306/1898.)

Habár a szerződés teljesitését rendszerint csak az követelheti, aki a szerződést a maga részéről teljesitette vagy teljesiteni kész, mégis a félnek, aki oly szerződési kötelezettséget vállalt el, amelynek teljesitése különös előkészületet igényel és nagyfontosságu közrendészeti és közegészségügyi tekinteteket érint, számolnia kell azzal, hogy a kötelezettségnek részéről megkezdett teljesitése szünetelést nem tür és igy az esedékes járandóságnak a másik fél részéről való visszatartása a vállalkozót, kinek módjában állott a járandósága visszatartása miatt a megfelelő jogvédelmet igénybe venni, nem jogositja fel arra, hogy az elvállalt kötelezettség teljesitését egészen abbahagyja és ezáltal ennek a teljesitésnek a kifejtettek szerint kizártnak tekintendő szünetelését előidézze. (C. G. 116/1902. G. C. 5., 97.)

MÁSODIK CZIM.

Vétel.

I. FEJEZET.

Általában.

336. §. A vétel megkötöttnek tekintetik, ha a felek ugy a vétel tárgyára, mint az árra nézve megegyeztek.

Azon eladási ajánlatok, melyek felismerhetőleg többek irányában, különösen ár- vagy raktárjegyzékek, próbák vagy mustrák közlése mellett tétetnek, vagy melyek az áru, az ár, vagy a mennyiség határozott kijelölése nélkül történnek, kötelezőknek nem tekintetnek.

A vétel létrejöttére nézve megállapitási keresetnek helye van, ha azt valamely más kapcsolatos érdek szükségessé teszi. (C. 1960. 1906. K. J. 4., 254. C. 1492/904. D. 98., 183.)

Nincsen olyan jogszabály, mely a kölcsönös jogokat és kötelezettségeket megállapitó vételi ügyletből kifolyólag a felek egyikét megillető jogok másra való átruházásának érvényességét — ellenkező megállapodás hiányában — a másik fél hozzájárulásától tenné függővé; s annak, ha az átruházáshoz a másik fél hozzájárulása ki nem eszközöltetett, csupán az a következménye, hogy az átruházás daczára a viszontszolgáltatást illető kötelezettség továbbra is az átruházó személyét terheli: helytelenül és az anyagi jogszabály megsértésével mondotta ki tehát a törvényszék, hogy felperest, kire a kötlevélben vevő félként megnevezett személy az ezen ügyletből folyólag őt megillető összes jogokat és kötelezettségeket átruházta, az eladó hozzájárulásának hiányában, a kereset tárgyává tett és a kötlevélre vezetett nyilatkozat szerint engedményezett vételi ügyletből származtatott igényeket illetőleg az actorátus meg nem illeti. (B. T. II. G. 61/1900.)

A vételi ügylet akkor is megkötöttnek tekintendő, ha a felek a vétel tárgyát csak ugy jelölték meg, hogy a vevő »szükségletét« veszi meg az eladótól, mert a kereskedelmi forgalomban szokásos »üzleti szükséglet« elnevezés alatt a szerződő felek a vétel tárgyát a mennyiség tekintetében is a megkivánt határozottsággal jelölték meg, amennyiben ezen elnevezés alatt kétségtelenül a vevőnek a rendes üzleti forgalomban megkivánt áruszükséglete értendő. (C. 1176. 1901. D. 90., 124.)

Vétel létre nem jött, ha csak általában »rövid áruk« szállitása iránt tett ajánlat fogadtatott el. (C. 767/93. M. D. 9., 425.)

A vétel akkor is létrejöttnek tekintendő, ha a felek a vétel tárgyára nézve egyetértőleg csak egész általánosságban egyeztek meg. (C. 752/1905. K. J. 3., 483.)

Az a rendelés, amely szerint »echte Oberndorfer« répamag rendeltetett németországi kereskedőtől, a dolog természete szerint ugy értelmezendő, hogy csakis a Németországban termelt répamag képezi a vétel tárgyát, mert ezáltal nemcsak a faja, hanem

az eredet minősége is meghatároztatott. (C. 1598/1903. M. D. 9., 425.)

Vétel esete nem forog fenn akkor, ha a vonatkozó okirat tartalma szerint az előre kifizetett vételár fejében nem csupán a vétel tárgya (buza), hanem vagylagosan a szállitás elmulasztása esetében már előre meghatározott más szolgáltatások állapittattak meg, mert ilyen esetben voltaképen kölcsönügylet jött létre, melyben a hitelező kikötései lényegükben másra nem irányultak, mint hogy az adósnak tartott készpénztőkéjét a legjövedelmezőbben gyümölcsöztessék. (C. G. 116/1899. M. D. 9., 427.)

Ha a vevő »Singer-gép«-et rendel, de nem köti ki külön, hogy a gépnek eredeti Singergépnek kell lennie, az eladó eleget tesz kötelezettségének, ha Singer-géprendszer szerint készitett gépet szállit. (C. 80/1902. D. 90., 312.)

Ha az eladó az árura bizonyos kijelentéseket tesz, de a felek az ügylet megkötésénél nem jelentik ki, hogy az ügyletet eme kikötések mellett kötik meg, s igy a fenforgó körülményekből kitetszőleg az eladó kijelentései csak az eladóknál szokásos ajánlgatások, dicsérgetések fogalma alá esnek, ezek kötelező erővel csak akkor birnak, ha az eladó részéről csalás forog fenn. (C. 9304/1903. M. D. 9., 489.)

Olyan esetben, mikor a jogügyletben egy megnevezett czég által előállitott gyártmányra történik vonatkozás, maga az a gyártmány és abban a szerkezetben értendő, amit és amiként azt a megnevezett czég különlegesen előállitani szokta, hacsak az ellenkező nyilván ki nem fejeztetik. (C. G. 515/1898. M. D. 9., 426. G. D. 4., 725.)

A termésnek előre való eladása magában véve a törvény vagy az állandóan követett birói gyakorlat valamely rendelkezésébe nem ütközik, azonban ha a szerződés szerint a felek között a vételi ügylet nem általában buzára, hanem az alperesnek saját termésére, tehát egyedi árura nézve és igy tulajdonképen feltételesen jött létre, amennyiben ilyen esetben az áru átadhatásának koczkázata magát a vevőt is az ügylet megkötésének idejétől kezdve terheli és igy ha maga az egyedi áru az eladó hibáján kivül át nem adható, vevő az egyedi áru helyett más hasonló árunak átadását eladótól nem követelheti, hanem csak az előbbi állapotba való visszahelyezést, illetve az adott ellenérték visszaszolgáltatását, akkor az egyedi áru átadásának lehetetlensége egyaránt a vevő és eladó hibáján kivül következett be. (C. G. 137/1898. Azonos G. 232/1898.)

Ha az eladó a vételi ügylet megkötésekor nem is vállalt felelősséget a hegedü származására, de a hegedüt az alkudozás közben határozottan mint Gu.-félét ajánlotta s bocsátotta áruba, ha a hegedü utóbb másfélének bizonyult : a vételi ügylet érvénytelennek mondandó ki. (C. 1429/1900. M. D. 9., 426. G. D. 4., 726.)

Eredeti festményeknél a festő neve a kép értékére esetleg irányadó lévén, ez oly lényeges tulajdonságot képez, melyre nézve a vevő megtévesztése az adásvételi ügylet érvénytelenitésére önálló jogalapul elfogadható. (C. 6222/1886. M. D. 9., 426. G. D. 4., 726.)

Téves az a jogi felfogás, hogy vételi ügylet általában akkor is létrejön, ha a felek az árra meg nem egyeznek, mert ez a felfogás ellenkezik a kereskedelmi törvény 336. §-ában foglalt rendelkezéssel. Az árnak, ha nem is szorosan számszerüleg, de legalább bizonyos árra vonatkozással, pl. piaczi, tőzsdei, az eladó üzletében szokásos árra vonatkozással meghatározva kell lennie. Szokásos ár csak akkor tekinthető elfogadottnak, ha a megrendelés a vételár megemlitése nélkül történik. Oly esetben azonban, amidőn a vételár meghatározása előzetes alkudozás tárgya volt, a vétel létre nem jön, amig felek az árra meg nem egyeznek. (C. G. 210/1898. Azonos 232. 1898. D. 82., 19.)

A napi árfolyammal nem biró áruk tekintetében a fizetendő vételár meghatározásának hiánya miatt a vétel peres felek között megkötöttnek nem tekinthető. Olynemü elkülönités, mely szerint a vétel a napi árfolyammal biró árukra nézve megkötöttnek, az azzal nem birókra nézve pedig meg nem kötöttnek tekintessék, egyáltalán helyt nem foghat. (C. 647/1897. P. T. 34., 99.)

Vétel csak akkor lévén létrejöttnek tekintendő, ha a felek ugy a vétel tárgyára, mint az árra nézve megegyeztek, oly esetben, midőn az eladó a vételár meghatározásánál egy harmadik személylyel állitólag megkötött vételügyletre hivatkozik, amely ügylet azonban a valóságban meg nem köttetett, a vételi ügylet egyik lényeges alkateleme, a vételár meghatározása hiányozván, a vétel létrejöttnek nem tekintendő. (C. 1278/1903. D. 95., 330. K. J. 1., 169. és K. J. 2., 84.)

A vétel létrejöttének egyik lényeges feltétele az, hogy a felek által egy bizonyos, habár csak viszonylagosan meghatározott ár állapittassék meg. A szerződő felek egyikének vagy másikának puszta önkényére vagy csak egy később megojtendő közös becslésre bizott ármeghatározás határozottnak nem tekinthető. (C. 647/1896. P. T. 34., 99. Ü. L. 14., 13. C. 1278/1904. M. D. 9., 428.)

Ha a vételügyletnél az ár tekintetében megállapodás nem létesült, az eladó jogositva van az áruért annak szokásos árát számitani. (C. 104/1887. D. 46., 35.)

A kereskedőnél a vételár külön megemlitése nélkül eszközölt megrendelésnél az árukra nézve a megrendelés dejében szokásos ár a

megrendelő által feltétlenül elfogadottnak s a megrendelés a szokásos árban tettnek tartandó. (C. 891/1892. D. 61., 80. Azonos 217. 1893.)

Az üzleti összeköttetésben lévő felek között az ár meghatározása nélkül is létrejöttnek tekintendő a vételi ügylet. (C. 1010/1905. K. J. 4., 16.)

Amikor a fenforgó körülményekből megállapitható, hogy a felek megegyeztek ama tárgyi momentumokban és lényeges feltételekben, amelyek már magukban véve alkalmasak arra, hogy a vételár meghatározására alapot nyujtsanak s igy a vételár számszerü összege azok alapján a felek megegyezéséhez képest kétségtelenül megállapitható, ebben az esetben a vételügylet létrejöttéhez nem szükséges az, hogy a szerződő felek a vételár mennyisége iránt számszerüleg kifejezetten is megállapodjanak. (B. T. II. G. 16/1905. K. J. 2., 284.)

A szerződésben a cartellszerü árak arányában is határozható meg a vételár. (C. 1620. 1893. M. D. 9., 429.)

Az eladó által vételi ajánlatában tollhibából származott téves ármeghatározás a vevő által saját javára fel nem használható, ha a fenforgó körülményekből a tévedést felismernie kellett. (C. 1036/1904. K. J. 3., 182.)

———

Habár az átvétel időpontjának megállapitása az adásvételi ügylet létrejöttének előfeltételét rendszerint nem is képezi (kereskedelmi törvény 345. §.) s a vétel megkötöttnek tekintetik már akkor is, ha a felek ugy a vétel tárgyára, mint az árra nézve megegyeztek (kereskedelmi törvény 336. §.), a dolog természete szerint azonban ott, ahol a felek a vételre irányuló alkudozásaikat a teljesitési idő megállapitására is kiterjesztették, habár a felek az árra nézve és a vétel tárgyára megállapodtak, maga a vételi ügylet még sem tekinthető megkötöttnek, ha a felek a teljesités idejére nézve is megegyező elhatározásra nem jutottak. (C. 340/1899. D. 83., 172.)

A fizetési módozat iránti megegyezés a vételügylet létrejöttének lényeges feltételeit nem képezi, mert amennyiben ez iránt a felek nem intézkedtek, a törvény rendelkezései irányadók. (C. 1216/1895. P. T. 33., 17.)

———

A vétel létrejöttének bizonyitása arra a félre hárul, aki ezt állitja. (J. 243/1877. D. 18., 166. C. 441/1880. D. 26., 39. C. 444/1881. D. 28., 274.)

A bizonyitásnak előbb emlitett szabálya abban az esetben is áll, ha a másik fél egy más ügyletnek, pl. bizománynak létrejöttét vitatja. (J. 620/1880. D. 26., 134.)

Ha a vétel oly megállapodás mellett köttetik, hogy az árut a vevő fix áron veszi át és adja tovább el, nem vétel, hanem bizományi ügylet forog fenn. (C. 321/1892. M. D. 9., 435.)

Az áruk azzal a megállapodással vétetvén át, hogy a vevőnek joga lesz azokat előre meghatározott ár mellett a szükséghez képest felhasználni, letéteményezési szerződés forog fenn s igy a meglévő áruk elraktározásával felmerült raktárdijat vevő jogosan viszonkeresetbe veheti. (C. 73/1891. M. D. 9., 433.)

Azt, hogy adásvétel és nem az árut átvett egyén által állitott valamely más jogviszony esete forog fenn, rendszerint az eladónak kell bizonyitani. (C. 1089/1899. M. D. 9., 435.)

Ha alperes feltételes vételt állit, felperes eladó tartozik a feltétlen vételt bizonyitani. (C. 1650/1892. M. D. 9., 433.)

Alperes tagadván a vétel létrejöttét s azt állitván, hogy másnapig nyilatkozhatott, felperes eladónak kötelessége a vétel feltétlen létrejöttét bizonyitani. (C. 1584/1893. M. D. 9., 433.)

Alperes vevő tagadásával szemben felperes eladót terhelvén — mint kereseti jogalapjának — a vételügylet feltétlen s végleges megkötésének bizonyitása, ő tartozik beigazolni azt, hogy a vételárra nézve is minden kétséget kizárólag határozottan végleges megállapodás jött létre. (C. 775/1883. D. 35., 279. C. 1435/1889. J. Sz. 3., 412. C. 25/1885. M. Ig. D. 2., 4. C. 575/1894. C. 111. 1894. P. T. 30., 17. C. 1110/1896. P. T. 34., 20. C. 1327/1896. D. 75., 52. C. 779/1897. D. 76., 99.)

Az, hogy eladó az áruért bizonyos határidőig jótállást vállalt, más megállapodás hiányában a vételt feltételessé meg nem teszi és nem zárja ki a vételár azonnali követelhetését. (C. 5742/1886. D. 44., 338.)

Ha az áru átvevője azzal védekezik, hogy más nevében vette az árut, felperes tartozik bizonyitani, hogy alperes saját nevében vette meg. (C. 1494/1891. D. 54., 130. C. 4233/1890. D. 53., 175.)

Vételi ügyletnél, habár alperes az áruk átvételét elismeri, de azt állitja, hogy ő harmadik személy részére kötötte meg az ügyletet, a vétel nem vélelmezhető s ezt az eladónak bizonyitani kell. (C. 1605/1892. M. D. 9., 434.)

Ha alperes azt állitja, hogy a vételnél meghatalmazottkép járt el, ő tartozik ezt bizonyitani. (C. 1023/1893. M. D. 9., 435.)

Aki azt vitatja, hogy az eladóval csak mint ügynök kötötte meg a vételt, de nem nevezi meg a vevőt, a maga személyében tekintendő vevőnek. (C. 1650/1892. M. D. 9., 435.)

Az alperes vevőnek az a kifogása, hogy az átvett árukat nem felperestől, hanem ennek bizományosától vette, nem vehető figyelembe akkor, ha a fakturákat maga az eladó

küldte meg a vevőnek. (C. 1359/1898. M. D. 9., 433.)

Az, hogy meg nem rendelt áru azzal küldetett vissza, hogy nincs reá szükség, még nem vélelmezi a megrendelést. (C. 1582/1891. M. D. 9., 435.)

Az alperes tagadása ellenében azt, hogy a vételt nem felperessel, hanem egy harmadikkal kötötte, a felperes eladó tartozik bizonyitani, hogy ez a harmadik az ő megbizottja volt s kijelentette, hogy felperes nevében szerződik. (C. 237/1891. Azonos 426/1891. M. D. 9., 435.)

Alperesnek az ügylet megkötése alkalmával tett az a nyilatkozata, hogy amennyiben arról értesülne, miszerint vevő felperes a megvásárolt árukat kótya-vetyézni (sleudern) szokta, részére egy darab árut sem ad, felfüggesztő feltételt állapitott meg a vételi ügylet megkötésére. (C. 128/1900.)

A kereskedelmi összeköttetésben lévő felek egyikének az a levélbe foglalt kijelentése, hogy vegyen előjegyzésbe (in Vormerkung bringen) bizonyos árut, melyre vonatkozólag az ár már előbb közöltetett, nem ajánlatot, hanem valóságos megrendelést képez. (C. 306/1898. M. D. 9., 409.)

A kereskedelmi muzeum rendszerinti működési körébe csakis a hazai gyártmányok elárusitásának közvetitése tartozik olykép, hogy amennyiben a megrendelő az általa szükségelt gyártmánynak kitől leendő beszerzését előre határozottan ki nem jelöli, a kereskedelmi muzeum a hozzá intézett megrendelést a megrendelés tárgyának előállitásával foglalkozó hazai gyáros vagy iparos valamelyikéhez belátása szerint juttatja ; ha tehát ezzel szemben az vitattatik, hogy a kereskedelmi muzeum vételi-bizományi ügyletre vállalkozott, ez az állitás be is bizonyitandó, különben az ügylet azzal a személylyel tekintendő létrejöttnek, akihez a vételi ajánlat a kereskedelmi muzeum közvetitésével eljutott. (C. 713/1900.)

A vevő személyében való megtévesztés magában véve a vételi szerződés érvénytelenitésének alapjául nem szolgálhat (C. 1704. 1904. K. J. 3., 41.)

Ha az eladó az árura bizonyos kijelentéseket tesz, de a felek az ügylet megkötésénél nem jelentik ki, hogy az ügyletet eme kikötések mellett kötik meg s igy a fenforgó körülményekből kitetszőleg az eladó kijelentései csak az eladóknál szokásos ajánlgatások, dicsérgetések forgalma alá esnek, ezek kötelező erővel csak akkor birnak, ha az eladó részéről csalás forog fenn. — Jogszabály az, hogy az eladó a dolog olyan meg nem igért tulajdonságaiért felelős, melynek hiánya annak közönséges, vagy a szerződés által feltételezett használhatóságot kizárja vagy lényegesen csökkenti. — A szakértők az eladott gépen bizonyos lényegtelen pótlásokat állapitottak meg szükségesnek. A vevő akként köteleztetett a vételár fizetésére, hogy ennek ellenében az eladó a gépet kijavitva tartozik átadni. (C. 9304/1903. D. 94., 140.)

A felek közt acetylen-világitási készülék szállitására létrejött ügylet érvénye a biztositó társaság beleegyezésétől tétetett függővé ; a biztositó társaság a már egyszer megadott engedélyt utóbb visszavonta. A biróság kimondta, hogy ezen visszavonás az adásvételi ügyletre befolyással nem lehet, mert az engedély megadásával a kitüzött feltétel már bekövetkezett. (B. T. II. G. 169. 1905. D. 99., 333.)

Ha az ügylet létrejötte foglaló adásától van feltételezve, a vételügylet addig nem jött létre, mig foglaló nem adatott. (C. 836/1891. M. D. 9., 433.)

Ha eladó közvetitő utján adott el, az ez által megállapitott feltételeket elfogadni tartozik. (C. 801/1893 M. D. 9., 431.)

Ha az eladó a vételi ügylet közvetitésére megbizott ügynök által kiállitott s a vevővel megállapitott feltételeket tartalmazó okirattal szemben azt vitatja, hogy az ügylet nem ezen, hanem a hozzá juttatott vételi jegyben foglalt más feltételek szerint jött létre, a vételügylet kölcsönös megegyezés hiján létre nem is jött. (C. 511/1900. M. D. 9., 431.)

A megrendelési jegyben az foglaltatik, hogy az ügylet létrejön, ha felperes az ajánlatot elfogadja. Az okiratnak ez a tartalma tehát megczáfolja a felperesnek azt a vitatását, hogy az ügylet a megrendelési jegynek alperes által történt aláirásával mint bontó feltétellel kötött már létesült volna. (C. 429. 1902.)

Az *A)* alatti szerződésben foglalt az a kikötés, hogy a kérdéses vételi ügylet a felperes vevőre azonnal, az alperes eladó társaságra pedig csak azután válik kötelezővé, ha azt igazgatósága jóváhagyta, nem hagy fenn kétséget arra, hogy felperes nem csupán a kereskedelmi törvény 315. §. tekintete alá vételi ajánlatot tett, hanem e tekintetben oly feltételes hatályu vétel jött létre, melynek feltétlen hatálya csak az eladó társaság igazgatóságának jóváhagyása után következett be, — de ha erre nézve idő nem lett megállapitva, a kereskedelmi forgalom biztonságának követelményeiből önként következik, hogy az eladó az ügylet természetének megfelelő idő alatt tartozott a vevőt arról értesiteni, hogy a feltételes hatályu ügylethez a maga részéről is hozzájárult és igy az feltétlen hatályuvá vált. (C. 899/1903. M. D. 9., 431.)

Vidéken lakó vevő egy budapesti gyár részére cséplőszerkezet vétele iránt megren-

delő-levelet állitott ki, mely szerint a vételszerződéstől a vevő nem állhat el, de az eladó gyár irányában a szerződés csak akkor lesz kötelező, ha utóbbinak budapesti igazgatósága azt jóváhagyja. Ez nem vételi ajánlatot, hanem feltételes vételi ügyletet képez. Noha a megrendelő-levél ez irányban nem tartalmaz intézkedést, az eladó gyár az ügylet természetének megfelelő idő alatt köteles lett volna a vevőt arról értesiteni, hogy a vételügylethez hozzájárult. Minthogy az eladó ezt nem tette és minthogy ily nyilatkozatnak nem tekinthető a vevőhöz intézett abbeli kijelentése sem, hogy utóbbinak elállási nyilatkozatát nem veszi tudomásul, a vevő a feltételes hatályu vételi ügyletet jogosan bonthatta fel. (C. 899/1903. K. J. 1., 46.)

Az a szerződésbeli kitétel: ezen szerződés 1900 november 23-án d. u. 4 óráig lesz érvényben, amelyet, ha vevő addig alá nem irja, érvényét veszti, nem az az értelme, hogy a szerződés csak akkor van megkötve, ha azt a vevő aláirja, hanem az, hogy a vevő a kitott időig tetszése szerint az ügylettől elállhat és ennek kifejezéséhez elég az, hogy a szerződést a kitett ideig alá nem irja. (C. G. 383/1902. M. D. 9., 542.)

Az eladó a vételárból oly kikötéssel adott engedményt, hogy a vevő ezt titokban tartani köteles ; ennek a kikötésnek megszegése a felbontó feltétel bekövetkeztének joghatályával bir s ha vevőnek az árkedvezményhez való joga megszünik. Ezen nem változtat az a körülmény sem, hogy eladó a szóban lévő árengedményt nyilvánvalóan a vele kartelviszonyban álló szeszkereskedők megkárositására irányuló czélzattal adta a vevőjének, mert ezek a körülmények a közte és az eladó közti jogviszonyra nem tartoznak. (C. 54. 1905. D. 99., 137. K. J. 3., 85.)

A flóküzletbe szállitott áruk vételáráért tulajdonos feltétlenül felelős, még ha ki volt is kötve, hogy a más által tett megrendeléseket el nem fogadja. (C. 247/1893. M. D. 9., 434.)

A meg nem rendelt áru vételáráért is felelős az, aki a vele üzleti összeköttetésben volt eladótól neki megküldött árut megtartotta s rendelkezésre nem bocsátotta. (C. 1271/1894. M. D. 9., 435.)

Aki türi azt, hogy az ő czége alatt áruk megrendeltessenek s kiszolgáltassanak, az ezen áruk kifizetéseért felelős még akkor is, ha a megrendelés és kiszolgáltatás nem az ő megbizásából történt, mert a türés ténye által jóváhagyta ama tényeket, és ezzel a vétel az ő részére történtnek tekintendő. (C. 6852. 1898. M. D. 9., 436. G. D. 4., 733.)

Aki annak ismeretében szállitott árut valamely üzletbe, hogy azt nem a czégtulajdonos, hanem az üzletvezető saját számlájára önállóan vezeti, nem követelheti a szállitott áruk vételárát a czégtulajdonostól. (C. 1508. 1902. C. 638/1900. M. D. 9., 434.)

Alperes az üzletében tényleg átvett és vagyonába beruházott kereseti áruk áráért felelős. Ezen áruk tekintetében ugyanis, bár a megrendelés érvénytelen volt is, a vételi ügylet létrejött az áruk elfogadása és megtartása által. (C. 246/1894. M. D. 9., 436. G. D. 4., 732.)

Alperesnek a keresti áruk vételára erejéig való felelősségét már magában véve az a körülmény is megállapitja, hogy ezek az áruk az alperes tulajdonába tartozó üzletébe, tehát az ő vagyonába beruháztattak, mert a vételi ügylet létrejött az áruk elfogadása s megtartása által. (C. 251/1896. Azonos 246/1894. M. D. 9., 434.)

Oly esetben, amelyben a vevő tudomással birt a megrendeléskor arról, hogy az eladó üzletét már másra átruházta, felelősséggel az uj tulajdonosnak tartozik. (C. 1235/1900. M. D. 9., 18.)

A jogelőd által megrendelt, de az utód által elhasznált áruk vételáráért a jogutód felelős még akkor is, ha a jogelőd az eladó megtévesztésével a vételárról fedezeti váltókat adott és ez azokat elfogadta, sőt peresitette is. (C. 1062/1903. M. D. 9., 437.)

Minthogy a vevő az általa megrendelt és kifogástalanul átvett árunak árát megfizetni köteles, az ügy érdemére nézve nem bir befolyással, hogy a vevő az üzletvezető által eszközölt áruszállitás következtében esetleg nem gazdagodott, tehát a jelen esetben a jogtalan gazdagodás fenforgásánál követendő anyagi jogszabályok alkalmazást nem nyerhetnek. (C. G. 641/1897. M. D. 9., 435.)

Ha az áru a megkötött vétel alapján lett szállitva s vevő azt átvette, nem élhet azzal a kifogással, hogy az árut nem az eredeti vételügylet, hanem az eladó emberével létrejött uj megállapodás alapján vette át (C. 332/1893. M. D. 9., 435.)

A vevő oly esetben, melyben a bevásárló saját nevében és sajátjaként adta el a gabonáját, azokkal szemben, akiktől ez a bevásárló hitelbe vette a gabonát, még akkor sem felelős, ha a vevő mint feladó nevében és czimére feladott erről a gabonáról a vasuti fuvarlevél másolata ezeknek az eladóknak átadatott. (C. G. 574/1899. M. D. 9., 436.)

Közvetitett vételből a vételárért a közvetitő felelőssége meg nem állapitható oly esetben, melyben a közvetitő ugyan saját számlájára vette meg az általa másoknak magasabb áron eladott árut az eladótól, de a vételárat megállapodás szerint ezeknek a vevőknek a váltóival rendezte az eladónál. (C. 939/1899. M. D. 9., 432.)

A vételi ügyletben a vevőnek engedmé-

nyese az eladónak az eredeti vevővel egyetemleg felelős. (C. 78/1906. K. J. 4., 369.

———

Jóllehet abban az esetben, ha az eladó a hitelt igénybe vevő vevőjének hitelképtelenségét igazolja, az eladó a szerződésileg a hitelképesség feltevésével igért hitelezés daczára sem szoritható ugyan arra, hogy vevőjének az eladott árukat hitelbe szolgáltassa ki: alperesnek ide vonatkozóan felhozott kifogását még sem lehetett figyelembe venni, mert a perben nem bizonyitott oly adatokat, melyekből a felperes vitatott hitelképtelensége meg volna állapitható. (C. 1016/1898. M. D. 9., 430. Ü. L. 16., 7.)

Az eladó a hitelképesség feltételezésével szerződésileg igért hitelezés daczára sem kötelezhető arra, hogy a vevőnek eladott és jelentékenyebb értéket képviselő árukat hitelbe szolgáltassa ki, ha a vevő hitelképtelenné vált. — Abból a körülményből, hogy a vételi ügylet megkötésekor az eladónak a vevővel szemben nagyobb követelése volt, amelyet ez a lejáratkor nem fizetett meg, nem állapitható meg, hogy az eladó a vevő hitelképtelenségének tudatával kötötte volna meg az ügyletet. (C. 924/1905. D. 99., 232. K. J. 3., 163.)

Az a szerződési kikötés, hogy a vételár fedezetére a vevő hitelképes váltókat tartozik az eladónak átadni, oly feltételnek tekintendő, melynek nem teljesitése esetében a vételügylet joghatályosan létre sem jöhet; az eladó tehát ily esetben a vételtől elállhat ugyan, de a kapott foglalót meg nem tarthatja. (C. 1226/1898. Gr. 2., 91.)

Ha a vevő a társas czégből a hitelbe vett áru szállitása előtt az egyik czégtag kilépett, és ezzel kapcsolatban a czég fennállásának negyedik hónapjában bekövetkezett zavarok a czég hitelképességét hátrányosan befolyásolták, az eladó nem köteles az árut hitelbe szállitani. (C. 146/1905. H. D. 1., 172. K. J. 4., 87.)

———

Azoknál a vételi ügyleteknél, melyeknél a teljesités mérve a mennyiség szempontjából vagylagosan van megjelölve, az eladó csak a kisebb mennyiséget szolgáltatni, a vevő azonban a nagyobb mennyiséget átvenni tartozik. (C. 1041/1898. M. D. 9., 425.)

———

A felek között nem vitás, hogy a kereseti váltót az alperes a felperes részére az ez által az alperes részéről képviselt kiskoruakkal kötött vételi ügylet alapján szállitandó gépnek vételára fejében állitotta ki és hogy felperes által szállitott gépet az alperes mint szerződésellenest nem vette át, hanem a felperesnek rendelkezésére bocsátotta és visszaküldötte, amint a felperes a ·/. alatti levelet intézte az alpereshez. Ebben a levélben pedig a felperes, habár emlitést tesz arról, hogy a visszaküldött gépet az alperes rendelkezésére beraktároztatta, mégis felhivja az alperest, hogy személyesen feljőjjön és válassza ki az igényeinek legjobban megfelelő gépet és készségét nyilvánitja, hogy kivánságainak eleget fog tenni. Ennek a levélnek az a tartalma, amely szerint a felperes más gépnek kiválasztását alperesnek megengedi, csakis ugy értelmezhető, hogy az eredetileg megkötött vételi szerződéstől a szállitott gépnek visszaküldése következtében a felperes maga is elállott s az alperesnek más gépnek kiválasztását engedvén meg, uj vételügylet megkötése iránt tett ajánlatot. (C. 529/1897. M. D. 9., 413.)

Az eladónak az a kijelentése, hogy az eladott és a vevő által kifogásolt gépet visszaveszi és helyette más gépet fog a vevőnek szállitani, a vételügylettől való elállást foglalja magában és egyuttal uj ajánlatnak tekintendő. (C. 1196/1898. M. D. 9., 521.)

Ha az eladó a vétel tárgyára nézve ujabb alkudozásokba bocsátkozik, anélkül, hogy kifejezetten ragaszkodna az eredeti ügylethez, az eredeti ügylet felbontottnak tekintendő. (C. 156/1898. M. D. 9., 432.)

———

A tréfából kötött ügylet nem kötelező, ha az ellenfél ennek mivoltát felismerhette. (B. T. 1256/1900.)

———

Konkrét vételi ügylet megkötése czéljából küldött árjegyzék nem esik a kereskedelmi törvény 336. §. 2-ik bekezdésében emlitett általános eladási ajánlat fogalma alá, hanem ha az ügylet a küldött árjegyzékre vonatkozással létesült, ennek tartalma a lebonyolitásnál irányadó. (B. T. 765/1901.)

Amidőn valamely szer körözvény utján terjesztetik s erre megrendelés történik, ez a körözvény ajánlatnak tekinthető s ez az ajánlat a megrendelés tényével a megrendelés körülményei szerint elfogadottnak vehető s abból kártéritési kötelem is származhatik. (B. T. G. 500/1906. Ju. 5., 227.)

Pactum reservati dominii.

Ujabb törvénykezési gyakorlatunk a tulajdonjog fentartásával kötött ügyleteket, mely szerint az eladó a vétel tárgyához, ennek átadása daczára, a vételár lefizetéseig a tulajdonos a maga részére fentartja — mint feltételes vételt joghatályosnak fogadja el. (C. 8364/1888. D. 41., 241. C. 4509/1887. D. 46., 328. C. 1969/1888. D. 49., 75. C. 3922. 1900. D. 55., 205. C. 4678/1895. D. 70., 297. C. 1391/1895. P. T. 30., 12. C. 142/1896. D.

72., 315. C. 269/1896. D. 75., 179. C. 60/1897. Ü. L. 14., 21. C. 382/1897. D. 79., 45. C. 28. 1900. G. C. 3., 152. C. 645/1902. D. 90., 322. C. 317/1902. G. C. 5., 11.)

Ilyen esetben, ha véletlen folytán a vétel tárgya a vételár kifizetése előtt véletlen folytán megsemmisül, az adásvételi ügylet megszünik s az eladó a kapott vételárat, még az esetben is visszatériteni tartozik, ha a szerződés szerint a vevő a vett árunak saját költségén való biztositását elvállalta, — s ennek a kötelezettségének eleget is tett — de a biztositó által fizetett kártérités kisebb, mint az eladó vételár követelése. (C. 1324. 1904. D. 98., 145.)

A vevő birtokába már átbocsátott vételi tárgynak visszavétele, ha az eladó a vételi szerződést fenn akarja tartani, rendszerint nem követelhető s igy az eladott dolognak a fentartott tulajdonjog alapján az eladó részéről történt visszavétele a szerződéstől való elállás jelentőségével bir, hacsak ki nem köttetett, hogy eladó a szerződéstől való elállás nélkül is visszavehesse az átadott dolgot saját birtokába. Ezen nem változtat az, hogy az eladó az általa visszavett tárgyra utóbb saját követelése erejéig végrehajtást vezetett, mert az eladónak ez az utólagos ténye az elállás folytán megszünt vételügylet hatályát ujból fel nem éleszthette. (C. 827. v. 1904.)

Pactum reservati dominii esetén eladó az eladás tárgyát csak ugy követelheti vissza, ha ellenkező megállapodás hiján a kezéhez jutott ellenszolgáltatásokat szintén visszajuttatja, természetesen jogositva lévén ebből a használatra eső megfelelő részt levonni. (B. T. 2919/1899.)

A tulajdonjog fentartásával eladott gép vételárát az eladó abban az esetben is követelheti, ha a gépet a vevőtől visszavette ugyan, de ez a gép utóbb a vevő valamely más tartozásáért elárvereztetett. Ha azonban maga az eladó adatta el a gépet saját követelése kielégitésére, az árverésen befolyt vételár azonban az előbb foglaltató más hitelezőknek adatott ki, csakis kártéritést igényelhet a vevőtől, de a vételárkövetelést, mint olyant többé nem érvényesitheti. (C. 607/1903. M. D. 9., 430.)

Továbbeladási szándékkal kötött vétel esetében is helye van a tulajdonjog fentartásával való adásvételnek. (C. 1151/1905. K. J. 4., 138.)

Bár a malomberendezés felperes által a tulajdonjog fentartásával adatott is el, minthogy a jelzett berendezés, annak beépitése folytán a malomnak alkatrészévé vált s igy a malomépületre nyert jelzálogjog a malomalkatrészekre is kiterjedt, — felperes eladó, akinek a vételi ügyletből kifolyólag a végrehajtást szenvedett vevő irányában csak személyes igénye támadt, — a jelzálogos hitelezőkkel szemben nem követelheti, hogy ezek tűrjék, miszerint a malomépület és tartozékainak eladási árából az ő hátrányukra a malomszerkezetre eső vételárrészlet elégittessék ki. (C. 6734/1906.)

337. §. A vételre vonatkozó határozatok azon kereskedelmi ügyletekre is alkalmazást nyernek, melyek bizonyos mennyiségü helyettesithető dolgoknak meghatározott árért szállitása iránt köttetnek.

338. §. A vételárnak készpénzben kell megállapittatni. Ha pénz mellett egyéb teljesitések köttetnek ki, s ezek értéke a készpénzt meghaladja, vagy azzal egyenlő, az ügylet vételnek nem tekintetik.

Alperesnek az a panasza, hogy a *P)* alatti okiratban foglalt fenti kikötés a vételi ügyletnek nem lényeges része, hogy annál a Kirchner-féle gyár által használt, 1600 frtért megszerezhető, és nem a Petzold és Hartig-féle gyár által előállitott, 8000 frtba kerülő különleges alkotásu gépet értettek, hogy ők e tekintetben tévedésben lévén, ez a tévedés az ő hátrányukra nem szolgálhat és hogy igy ama különleges gépnem meg nem szerzése okából őket a felebbezési biróság anyagi jogszabály megsértésével mondotta ki szerződésszegőknek, mert a kereskedelmi törvény 238. §-a szerint a vételi ügylet természetével nem ellenkezik az, hogy a vevők terhére s készpénzben meghatározott vételár mellett egyéb, de a vételárul meghatározott készpénzen alóli értékkel biró teljesités kiköttessék, az ilyen kikötés tehát a készpénzben meghatározott vételár jogi természetével bir, s igy kétségtelenül az ügylet lényeges része. (C. G. 515/1898. D. 82., 282.)

Azon megállapodás, hogy a vevő az eladót a vételár megfizetésén felül az értékesitésből esetleg mutatkozó nyereségben is részesiteni fogja, az adásvevési szerződés természetét meg nem változtatja. (C. 754/1888. M. D. 9., 440. G. D. 4., 734.)

A csereszerződésnél mindegyik fél az általa igért szolgáltatásra nézve az eladóval s a neki igért szolgáltatásra nézve a vevővel esvén egy tekintet alá, a kereseiben jelzett, alperesre nézve kereskedelmi ügyletet képező csereszerződésre nézve is a kereskedelmi törvénynek a vételre megállapitott szabályai alkalmazandók. (C. 1686/1890. D. 60., 47.)

339. §. Ha vételárként a piaczi vagy tőzsdei ár köttetett ki, egyéb megálla-

podás hiányában a teljesités helyén és idejekor jegyzett középár értendő. Árjegyzés nem létében a teljesités helyéhez legközelebb eső piaczon jegyzett középár szolgál irányadóul.

Emellett nincs kizárva, hogy az érdekelt fél az illető piaczon, a teljesités idejekor megkötött vételi szerződésekkel, a jegyzett ártól eltérő középárt igazolhasson, mi felett minden egyes esetben a biróság belátása szerint határoz.

A megrendelés és átvétel igazolva lévén, az árfelszámitás helyessége ellen alperes jogszerü kifogást azért nem tehet, mert nem is állitja, hogy az áruk kézhez vétele alkalmával az árfelszámitást kifogásolta, vagy hogy felperes az áruk értékét akkor az *A)* alatti felszámitástól eltérőleg vagy nem a szokásos áraknak megfelelőleg állapitotta meg, de nem állitja azt sem, hogy a felszámitott vételár a felperesnél szokásos áraktól egyáltalán különböző volna; továbbá, mert a kereskedőnél a vételár külön megemlitése nélkül eszközölt megrendelésnél a vonatkozó árukra nézve a megrendelés idejében szokásos árak a megrendelő által feltétlenül elfogadottaknak s a megrendelés a szokásos árban tettnek tartandó. (C. 891/1891. D. 61., 80. Azonos 104/1887. D. 46., 35. C. G. 216. 1898. D. 82., 19.)

Piaczi árnak azon ár tekintendő, amely valamely helyen és időben jelentékeny kinálat és kereslet hatása alatt képződik. (C. 485/1886. D. 44., 187. C. 1030/1891. D. 58., 244. C. 238/1897. D. 78., 270.)

Piaczi ár alatt a 339. §. értelmében az árunak jelentékeny kereslete és kinálata következtében bizonyos helyen és időben képződött átlagos ára értendő, s az vagy a teljesités helyén, vagy az ahhoz legközelebb eső piaczon a közigazgatási hatóság hivatalos jegyzésének képezheti tárgyát. De akár a hivatalos jegyzés ellenére, akár ennek hiányában kifejezésre juthat a megtörtént vételek által kimutatható középárban is, minélfogva egymagában az a körülmény, hogy a finom korpa árát a helyi piaczon a közigazgatási hatóság nem jegyzi, nem szolgálhat alapul annak megállapitására, hogy ennek az árunak Budapesten piaczi ára nincs. (B. keresk. és vtszék 116/1900. Jtk. 900., 43.)

Ha a szerződés az áru vételárát a szerződésben meghatározott átadási napon jegyzendő tőzsdei árban határozta meg és utóbb az átadás felek részéről egyértelmüleg elhalasztatott; a vételár kiszámitásánál az áru tényleges átadásának a napja, nem pedig a szerződésben foglalt eredeti átadási nap az irányadó. (C. 1785/1893. D. 65., 274.)

A községi elöljáróságnak nem tartozik hatáskörébe a termés adásvételi ügyletek folytonos nyilvántartása és az eredményezett vételárak rendszeres jegyzékben tartása, mely adatok nélkül pedig a termény piaczi ára egyáltalán hitelesen nem tanusitható, az *N)* alatti községi bizonyitvány a buza piaczi árának megállapitására alkalmas bizonyitékot nem képez. (C. 1745/1895. M. D. 9., 441.)

Valamely árunak piaczi ára, hivatalos jegyzés hiányában, valóban megtörtént vételek kimutatható középára által is bizonyitható. (C. 269/1900. C. 1668/1892.)

A piaczi ár nem csupán a közigazgatási hatóságoknál jegyzett, avagy tényleg megkötött ügyletekben bizonyitott ár kimutatásával, hanem szakértő tanu meghallgatásával is megállapitható. (C. 52/1898. M. D. 9., 441.)

A piaczi ár magán az illető piaczon létező árunak az értékét fejezi ki és valamely hely piaczi ára alapján olyan árunak az értéke, ami tényleg másutt van vagy máshol levőnek jogilag tekintetendő, akként határozandó meg, hogy az illető piaczi árból az illető piacz helyére ama helyről való fuvarozás költsége leszámitandó. (C. G. 96/1901. M. D. 9., 441.)

Alperes abbeli tagadása ellenében, hogy a felperes által bizonyitott hely piaczi ára a legközelebbi hely piacza, a felperes tartozik bizonyitani, hogy az általa megjelölt a legközelebbi piacz. (C. 1016/1896. M. D. 9., 441. G. D. 4., 735.)

340. §. Oly esetben, midőn a vételárnak az áru sulya szerint kell kiszámittatni, amennyiben más megállapodás nem történt, vagy a teljesités helyén divatozó szokás mást rendel, a göngysuly leszámittatik.

Arra nézve, hogy mit lehessen göngysuly fejében leszámitani, vagy sulyfölöslegül a vevő javára felvenni, vagy mit lehessen a megromlott vagy haszonvehetetlenné vált résznek fejében követelni, a szerződés, illetőleg a teljesités helyén divatozó kereskedelmi szokás szolgál irányadóul.

Azt, hogy arra nézve, mit lehessen göngysuly (tara) fejében a vételárból leszámitani, a felek közt — a göngysuly tényleges kipuhatolásának mellőzésével — bizonyos átalányösszegben történt megállapodás, az tartozik bizonyitani, aki állitja. (C. 520/1883. D. 35., 252.)

Suly megállapitása nélkül átvett áruban állitott sulyhiányt, a vevő tartozik bizonyitani. (C. 156/1892. M. D. 9., 442.)

341. §. Egyéb megállapodás hiányában, vagy amennyiben a helyi szokás mást nem állapit meg, az átadással, különösen a méréssel és mérlegeléssel járó költségeket az eladó, az átvétellel járó költségeket pedig a vevő köteles viselni.

A fuvarozással járó kiadások és költségek (szállitási, küldési költségek) helykülönbség melletti vételnél, ellenkező megállapodás vagy szokás hiányában, a vevőt terhelik. Azt tehát, hogy állitólag a konkrét esetben a megvett áru az átvétel helyére szállitva lett kialkudva, vevő tartozik bizonyitani. (C. 520/1883. D. 35., 252.)

A rendeltetési helyig a fuvardij, más megállapodás hiányában, vevőt terhelvén, ő az áru átvételét meg nem tagadhatja azon az alapon, hogy az fuvardijjal volt terhelve. (C. 576/1885. M. D. 9., 443.)

Az árunak a teljesités helyére történt eljutásáig felmerült minden költség és kiadás, tehát az odaszállitás folytán követezvámilleték is egyéb kikötés hiányában az eladót terheli. (C. 1000/1890. D. 57., 61.)

A vevő vámilletéket abban az esetben tartozik fizetni, ha az árut külföldről hozatta, vagy a vámilletéknek a kötelezett részéről rá történt áthárităsa következtében, ha az ügyletet az eladóval akként kötötte, hogy a vámfizetést elvállalta. (C. 1749/1898. M. D. 9., 443. G. D. 4., 738.)

Az utánvét melletti szállitás csak annyit jelent, hogy a vevőnek az árut előre kell megfizetni, de nem lehet abból azt következtetni, hogy az eladó a szállitási költség viselését magára vállalta. (C. 912/1887. D. 47., 239. M. D. 9., 443. G. D. 4., 738.)

Az »ab Fabrik« kifejezés, amennyiben a »lieferbar« kifejezés mellécsatolva nincs, mikor is azt jelentené, hogy a szállitási költség eladót terheli, csupán azt jelenti, hogy az átvétel helye a gyár s az átvételtől kezdve a veszedelmek vevő terhére esnek, s igy ebben a kifejezésben a szállitás költségeinek hordozására vonatkozó megállapodás nem foglaltatik. (Marosvásárhelyi T. G. 15/1896.)

»Ab Bahn« kikötés a kereskedelmi szokásnak is megfelelően akként értelmezendő, hogy az eladó az árut a vasuti állomáson rendeltetése helyére irányitva feladni köteles és hogy a feladásig felmerülendő költségek az eladót, ezen túl pedig a szállitási és az azzal kapcsolatos költségek a vevőt terhelik. (C. 145/1901. P. T. 42., 24.)

A »franko bordo Fiume« a vételár fizetésének helyét illetőleg megállapodást nem tartalmaz; hanem csak azt jelenti, hogy az eladó az árut elküldés végett a saját költségén Fiuméban hajóra rakni tartozik, mig a továbbszállitás költsége a vevőt terheli. (C. 1395/1900. Gr. 4., 98.)

Az »ab Bahn X.« kifejezés azt jelenti, hogy az eladó a fuvarköltséget csak az illető vasuti állomásig köteles fizetni. (C. 1265/1899. Gr. 1., 119.)

Az »ab Bahn Fiume« kifejezés a kereskedelmi forgalomban általánosan elfogadott értelmezés szerint nem azt jelenti, hogy az áru Fiuméban adandó át, hanem csak annak megállapitására szolgál, hogy az árunak a fiumei vasuti állomáson feladása után felmerülő szállitási költség a vevőt terheli. (C. 521/1898. M. D. 9., 442.)

A »Paritás frachtfrei Nagy-Szeben« meghatározással eladott áru iránti vételi ügyletnek az árunak Nagy-Szebenbe történt elfuvarozása utáni felbontása esetében a Nagy-Szebenbe történt fuvarozás költségét az eladó viseli. (C. 520/1904. K. J. 2., 226.)

A csomagolási költség nem esvén a fuvarozási költség tekintete alá, a kereskedelmi törvény 344. §. rendelkezéséből nem lehet következtetni, hogy külön megállapodás nélkül a csomagolási költség az eladót terheli. (C. 1536/1905. K. J. 3., 483.)

A fennálló kereskedelmi szokás szerint a megvett termény átvételére a vevő tartozik a szükséghez zsákokat szolgáltatni, minélfogva a rendeltetési helyig való továbbszállitást saját zsákjaiban minden dij nélkül az eladó csak azon esetre tartozik eszközölni, ha erre nézve a fennálló szokástól eltérő megállapodás jött létre;

minthogy pedig alpercs ily eltérő megállapodást nem is állit, annál kevésbbé bizonyit, s minthogy a kereskedelmi törvény 341. §-a szerint az átvétellel járó költségeket a vevő tartozik viselni, a megvett árunak a rendeltetési helyre az eladó zsákjaiban való szállitása esetében, a zsákokért kölcsöndijfizetési kötelezettség, mint a szállitással járó költség, a vevőt terheli. (C. 156/1891. D. 58., 320.)

Az, hogy a begöngyölés (csomagolás) költségei az eladót vagy a vevőt terhelik-e, mindannyiszor a teljesitési hely törvénye szerint itélendő meg. (C. 420/1881. D. 28., 86.)

Az árunak vevő részére átküldése czéljára szolgáló begöngyölést, mint amely a vétel tárgyául rendszerint nem szolgál, a vevő eladónak saját költségén visszaküldeni köteles. (C. 935/1884. D. 39., 198. C. 152/1900. G. C. 3., 162.)

És pedig: a begöngyölés visszaküldésének a rendes üzleti kezelés szabályához mérten késedelem nélkül kell teljesittetnie, mivel különben eladó a begöngyölés árát követelheti s magát a tartályokat utóbb természetben visszafogadni nem köteles. (C. 602/1889. D. 52., 58. C. 599/1889. D. 52., 60. C. 330. 1889. P. T. 19., 141. C. 566/1889. P. T. 19., 181.)

Ha a begöngyölés visszaküldésében vevőt késedelem nem terheli, a begöngyölésnek véletlen folytán (pl. tűzvész) bekövetkezett megsemmisüléseért vevőt kártérítési kötelezettség nem terheli. (C. 935/1884. D. 39., 198.)

A bérmentetlenül visszaküldendő tartályokat a vevő nem köteles az eladónak visszaküldeni, ha az előzőleg visszaküldötteket az eladó el nem fogadta és a vámhivatalból ki nem váltotta. (C. 20/1905. K. J. 3., 164.)

342. §. Az átadás megtörténtéig, ha a vevőt késedelem nem terheli, az eladó a dolgot a rendes kereskedő gondosságával megőrizni tartozik.

A vételi ügyletnél az ügylet természetéből folyik, hogy az eladó az eladott tárgyat vevőnek átadni, illetve lehetővé tenni tartozik azt, hogy a vevő a megvett tárgyat átvehesse, addig tehát, mig ez meg nem történik és amennyiben a vevőt késedelem nem terheli, a kereskedelmi törvény 342. és 344. §-ai rendelkezésének egybevetéséből következik, hogy a veszély, mi a vétel tárgyát baleset miatt éri, az eladó által viselendő. (C. G. 180/1899. 137/1898. M. D. 9., 445.)

Az eladó nem követelhet vételárt, ha az áru időközben az ő gondatlansága folytán elromlott. (C. 674/1892. M. D. 9., 493.)

Ragadós száj- és körömfájás betegség esetében a vételi ügylet elbirálásánál az a döntő, hogy a tényleges átvétel előtt vagy után ütött-e ki a betegség. (C. 1106/1904. K. J. 3., 64.)

Ha a sertésvételi üzletben az eredeti átadási nap a felek kölcsönös egyetértésével elhalasztatott, ugy az időközben bekövetkezett járvány folytán előállott károsodás az eladó terhére esik. (C. 316/1892. M. D. 9., 509.)

Amennyiben a vétel tárgya kifejezetten az alperesnek saját termésü zabja, tehát egyedi áru volt, az áru átadhatásának koczkázata felperest is az ügylet megkötésének idejétől kezdve terhelte és igy, ha az áru alperes hibáján kivül át nem adható, felperes ahelyett az egyedi áru helyett más hasonló árunak átadását nem követelheti, hanem csak az előbbi állapotba való visszahelyezést akkor, ha ama egyedi áru átadásának lehetetlensége egyaránt a felperes és alperes hibáján kivül következett be. (C. G. 351/1901. C. G. 139/1898. és 150/1899. M. D. 9., 443. G. D. 4., 740.

Saját termésü árura lásd még: (C. 482. 1898. D. 78., 331. C. 479/1898. D. 79., 115. C. 137/1898. D. 81., 123. C. 150/1899. D. 83., 145.)

A vevőt amiatt, hogy a kikötött időben az áru átvételét megtagadta, a kereskedelmi törvény 354. §-a szerint jogi beszámitás alá eshető késedelem nem terhelheti addig, mig eladó emiatt a kereskedelmi törvény 351. vagy 352. §-a szerinti jogával nem élt. Ily körülmények között a veszély, amely addig az ideig az árut éri, az eladó által viselendő. (C. G. 353/1901.)

A megállapitott legvégső átvételi határnap után bekövetkezett felhőszakadás, mint elemi csapás által az eladó magtárában őrzött buzában okozott kár nem az eladót, hanem a vevőt terheli. (C. 4889/1900. M. D. 9., 443.)

Mihelyt a vevő az átvétellel késik, az eladó a rendes kereskedő gondosságával már nem tartozik, hanem az áru megőrzése körül csak a szándékos cselekményei vagy vétkes mulasztása által okozott kárért felelős. Az eladó csak arra köteles, hogy az eladás tárgyát a szerződés teljesitésének időpontjában adja át a kikötött minőségben és állapotban; ettől az időponttól fogva az árut az eladó csak a vevő felelősségére őrzi; s csak olyan állapotban köteles átadni, amilyenben a vevő átvételi késedelme folytán tényleg megvan. (Győri T. II. G. 5/1897.)

A tulajdonjog fentartásával eladott gépnek elégése által szenvedett tűzkár az eladó terhére esik. Ilyen esetben az a kikötés, hogy a vevő saját veszélyére és költségére köteles biztositani az igy megvett gépet, nem jelenti azt, hogy a biztositás összes koczkázatait a vevő viseli. (C. 1324/1904. K. J. 3., 65.)

343. §. Ha az áru a vevőnek más helyről küldendő át, s ez az átküldés módja iránt nem rendelkezett, az eladó felhatalmazottnak tekintetik arra, hogy a vevő helyett a rendes kereskedő gondosságával intézkedjék, különösen, hogy azon személyt, ki által a fuvarozásnak történni kell, kijelölhesse.

A vevő részére más helyről átküldött árunál az eladót terheli még ez irányban utasitást nem is nyert az áru természetének megfelelő szükséges begöngyölésről való gondoskodás. (C. 619/1880. D. 26., 136.)

Az áru átküldésének kötelezettsége alól eladó fel van mentve és a vételárt az áru átküldése nélkül pusztán azon az alapon, hogy a vétel tárgyát vevő rendelkezése alatt tartja; követelheti eladó abban az esetben, ha vevő az átvételt előre megtagadja. (C. 942/1887. D. 47., 236. C. 235/1889. D. 51., 234. C. 1028. 1891. P. T. 24., 22. C. 368/1898. M. 10., 262. C. 987/1893. C. G. 515/1898.)

Nem tagadhatja meg az áru átadását eladó azért, mert vevő azt nem a szerződésben meghatározott teljesitési helyen, hanem az eladó érdekeinek sérelme nélkül azon a helyen kivánja átvenni, a hol az az eladó birtokában tényleg van. (C. 953/1898. U. L. 16., 10.)

Azonnali fizetés mellett eladott árut szállitani az eladó tartozik s csak akkor állhat el, ha következő szállitásig nem fizet vevő. (C. 156/1892. M. D. 9., 449.)

Annak, hogy az eladás a »Waggonfrei Budapest« szavakkal meghatározott feltétel mellett történt s hogy ennélfogva a teljesités helyéül Budapest, még pedig az itteni vasutállomás vagonjai jelöltettek ki, hova eladó az árukat berakni tartozott, a felek jogviszonyára egyéb befolyása nincs, mint hogy az eladó a vevő részéről nyilvánitott rendelkezésre bocsátással szemben nem köteles bizonyitani, hogy az áru a rendeltetési állomáson hibátlan volt, hanem a kereset értelmében való marasztalás alul már azáltal mentesül, ha bizonyitja, 1. hogy az áru a teljesités helyéről való elszállitáskor hibátlan volt ; 2. hogy az árunak továbbküldése az eladó a kereskedelmi törvény 343. §-ának megfelelőleg a rendes kereskedő gondosságával járt el. — A kereskedelmi törvény 343. §-a szerint az eladót terhelő kötelességek közé tartozván az is, hogy az áru továbbküldése körül a rendes kereskedő gondosságával járjon el : ebből folyólag az ellenfél tagadásával szemben az eladó köteles bizonyitani, hogy ilyen gondossággal járt el. (C. 1629/1905. D. 100., 58.)

344. §. Azon időponttól kezdve, midőn az áru a szállitmányozónak, vagy a fuvarozónak, vagy a fuvarozásra egyébként kijelölt személynek átadatott, a veszély, mely az árut éri, a vevő által viselendő. Ha azonban a vevő az elküldésre nézve különös utasitást adott, s az eladó attól sürgős ok nélkül eltér, az ebből eredő kárért ő felelős.

A veszély, mely az árut a fuvarozás közben éri, az eladót akkor terheli, ha a hely, hová a fuvarozásnak történni kell, rá nézve a teljesités helyéül tekintendő. Azon körülmény azonban, hogy az eladó a fuvarozással járó kiadások és költségek viselését elvállalta, még magában véve nem szolgálhat okul arra, hogy a hely, hová a fuvarozásnak történni kell, az eladóra nézve a teljesités helyéül tekintessék.

A helyi (piaczi) vételnél az árut érhető veszély viselése az átadással száll át a vevőre. (C. 4405/1886. D. 32., 289.)

Nem fogadhatja el azonban a Curia a másodbiróságnak azt a nézetét, hogy a kérdéses fáknak a helyszinén megszemlélése és alperes kezdőbetüivel megjelölése által megvett árunak átadása, vagyis a vevő részéről átvétele jogilag megtörtént, mihez képest a veszély idejében az áru tulajdonosa a vevő volt. Nem oszthatja a Curia ezen feltevést azért, mivel az árunak vételárát a szerződés értelmében suly szerint métermázsája 5 frt 75 krral állapitván meg, az alperesnek eladott 400 drb juharfa sulya azonban a megjelölés alkalmával megmázsálás által meg nem határoztatván, ennek hiányában a megvett fáknak az alperes nevének kezdőbetüivel megjelölése csupán a vétel tárgyának közelebbi meghatározására és az átvételnél az azonosság igazolására szolgálónak tekinthető. Egyébként annak a vevő részére tényleg történt átadását felperesek maguk sem állitván, nem szenved kétséget, hogy a tüzvész idejében az áru alperesnek még átadva nem volt, következőleg az átadás előtti veszély következményeit felperesek kötelesek viselni. (C. 1215/1890. D. 57., 179.)

Az áru átadása (traditio) után, a külön megállapodásnál fogva eladó részéről elvállalt továbbszállitás közben történt természetszerü beszáradásért, sulyveszteségért, az eladót, ki azon helyzetben már csak közönséges szállitónak tekintendő, felelősség többé nem terheli. (C. 171/1878. D. 20., 44.)

»Franco Bahn N.-Militics« nem teljesitési helyet, hanem csak azt jelenti, hogy az eladó az árut saját költségén köteles oda fuvaroztatni. (C. 486/1893. M. 4., 246.)

»A franco« kifejezés csupán a költségre vonatkozván, a teljesitési hely a feladás helye, s igy a szállitás ideje alatt kiszivárgott olaj vesztesége eladót nem terheli. (C. 583/1892. M. D. 9., 446.)

Helykülönbség melletti vétel akkor forog fenn, ha az áru a küldéssel adatik át a vevő részére, vagyis ha az átadás a küldésben van. (C. 240/1897. P. T. 35., 139.)

Ha a más helyről küldött áruk rossz állapotban érkeztek meg a rendeltetési helyre, ugy az eladó fél tartozik azt bizonyitani, hogy jó állapotban adta fel. (C. 26/1894. M. D. 9., 446.)

Ha az eladóra nézve a rendeltetési hely nem is tekinthető teljesitési helynek, amely esetben a fuvarozás közben az árut ért veszély a vevőt terheli, mégis az eladó köteles bizonyitani, hogy az áru megromlása a fuvarozás közben következett be, mert neki kötelessége igazolni, hogy ő a teljesitési helyre szerződésszerü árut szállitott. (C. 915/1904. K. J. 2., 380.)

Az eladó a rejtett hibákért a vevővel szemben az általános jogszabályok szerint szavatossággal tartozván, hacsak nem bizonyitja, hogy a vevő őt eziránti szavatosság alól felmentette, azzal a szakértők által bizonyitott vélelemmel szemben, hogy az eladás tárgyát

képezett sertésekben a megállapitott sertésvész az eladáskor már lappanghatott, az eladó köteles bizonyitani, hogy a sertések csak az eladás és átadás után fertőztettek meg. (C. 24/1901. M. D. 9., 445.)

A kereskedelmi törvény 344. §-ának ama rendelkezésénél fogva, hogy a veszély, mely az árut a fuvarozás alatt éri, — tehát a természetszerü sulyveszteség is — a vevő által viselendő, nem birhat feltétlenül hatálylyal ama esetleges kereskedelmi szokás, hogy az eladó az áru mennyiségeért a megérkezésig szavatol. (C. G. 7/1899. M. D. 9., 444. G. D. 4., 740.)

A c) alatti okiratban alperes a szállitással és fuvarozással járó veszélyt magára vállalván, az a kérdés, hogy a rendeltetési hely felperest, illetőleg teljesitési hely volt vagy sem és hogy mi a jelentősége annak, hogy felperes az eladás tárgyára a tulajdonjogot maga részére fentartotta, közömbös, mert a kereskedelmi törvény 344. §-a szerződésszerü szabályozás esetén egyáltalán figyelembe nem jöhet. (C. 767/1900.)

A más helyről átküldendő áruk iránti vételszerződéseknél a rendeltetési hely rendszerint s a kereskedelmi törvény 344. §-a szerint, a teljesités helyéül még azon körülménynél fogva sem tekinthető, hogy az eladó a fuvarozással járó költségek viselését elvállalta. (C. 879/1884. M. D. 9., 445. G. D. 4., 744.)

Helykülönbség melletti vételnél vevő viseli a fuvarozás közben beálló késedelem veszélyét is. (C. 281/1897. D. 79., 85.)

S áll ez a szabály, amennyiben eladót átadásnál késedelem nem terheli a fix ügyleteknél is. (C. 246/1883. D. 33., 190.)

A fuvarozott tengeriben vasuti fuvarozás közben beállott dohosodás folytán előállott kár a felek között megosztandó, ha mindkét fél szerződésszegő és meg nem állapitható, hogy a dohosodás melyik fél késedelmének a következménye. (C. 788/1905. Ju. 3., 559.)

345. §. A vevő az árut, amennyiben az a szerződésnek, vagy különös megállapodás hiányában a törvényi kellékeknek (321. §.) megfelel, átvenni tartozik. Az átvételnek, ha más megállapodás nem történt, vagy a helyi szokás mást nem követel, azonnal kell történni.

A vételár kifizetésének, ha más megállapodás nem történt, vagy a kereskedelmi szokás, avagy az ügylet természete mást nem követel, az átadáskor kell történni.

A vevő a megtekintett és egyedileg meghatározott buzára létrejött vétel esetében nem követelhet az eladótól más középminőségü buza eladását, hanem csak az egyedileg megjelölt buzát, vagy ehelyett kártéritést. (C. 905/1898. M. D. 9., 447.)

A gabona sulyának, mint minőségi kelléknek megállapitása esetében figyelembe veendő az a kereskedelmi szokás, hogy a kikötött suly lehet ¹/₄ kilóval könyebb. Az előző küldemények sulytöbblete ily esetben nem számitható az utóbbi küldemények javára. (C. 590/1905. K. J. 4., 111.)

A faj- s egyedileg meghatározott áru (saját termésü tengeri) helyett, a vevő a mástól helyettesitőül vett tengerit átvenni nem köteles. (C. 731/1897. M. D. 9., 447.)

A megtekintett czefréből főzendő szilvórium helyett az eladó nem szállithat más jó minőségüt, mert ez esetben egyedileg meghatározott áru volt a vétel tárgya. (C. 523/1897. M. D. 9., 447.)

A minőség megjelölése nélkül átalányban eladott jövőbeni czirokseprő-termésnek törvényes minőségeért az eladó felelős, s igy a rothadt termést a vevő nem tartozik átvenni; mert az ebbeli vételügylet nem tekinthető reményvásárnak, mely csak akkor forog fenn, ha egy átalányösszegben meghatározott s nem egységárban meghatározott vételár mellett köttetett meg az ügylet. Reményvásár esetében nem emelhetne a vevő minőségi kifogást, ha a kifogásolt minőség csupán a rossz termés kifolyása, mert ily esetben ez a vevőt terhelő vétlen balesetnek tekintendő. (C. 1104/1897. M. D. 9., 446.)

Az árjegyzékben foglalt az a kikötés, hogy az eladó az áru minőségeért nem felelős, nem kötelezi a vevőt, ha csak nem bizonyittatik, hogy a vevő ezt a tartalmat ismerte. (C. 1561. 1902. M. D. 9., 446.)

A jellegminta nem az áru fontos minőségi fokát, hanem annak csak jellegzetes tulajdonságát akarja mutatni s igy az áruban bizonyos minőségi eltéréseket enged. (C. 225. 1903.)

A »tel quel« kikötéssel eladott áru bármily minőségben és állapotban átveendő a vevő által, feltéve, hogy a kereskedelmi forgalomnak még tárgyát képezheti s feltéve, hogy az áru rosszabb minőségét és állapotát nem a felek akarata, hanem a távol teljesitett feladás esélyei idézték elő. (C. 225/1904. M. D. 9., 493.)

Ha alperes a szállitani kötelezett 10.000 plakátból negyedrészt már át is vett, ezzel még nem állott el attól a jogától, hogy a hátralékos 6000 drbot minőségileg kifogásoltassa. (C. 676/1903.)

A nem kellő helyen megkisérlett átadás következménye.

Ha az eladó az árut szerződésileg ki nem kötött, sem másképen ki nem jelölt, általa egyoldalulag választott és a megrendelési

helylyel közvetlen postai összeköttetésben nem álló helyre szállitja, és ez eljárásról a vevőt nem érteșiti, annak beleegyezését ki nem kéri, noha a szállitási állomás alkalmas voltának kétessége mellett azt tennie kötelessége volna: a vevő nem köteles az árut átvenni. (C. 11925/1877. D. 19., 107.)

Az eladónak az az eljárása, hogy a loco átveendő sertéseket a beállott száj- és körömfájás miatt előrelátott zárlatot elkerülendő, más területre küldte a vevő részére — nem tekinthető a vevő érdekébeni kereskedői gondosságnak s igy ennek következményei nem a vevőt, hanem az eladót terhelik, ebből folyóan a vevő nem köteles a sertéseket ezen más helyen átvenni s követelheti, hogy a vétel tárgya (a sertések) neki a kikötött helyen adassanak át — az eladó pedig nincs jogositva ezen más helyre küldött áru átvételének megtagadása okából a vevő átvételbeni késedelmét megállapitani s ennek következményeként az ügylettől elállani, mit ha megtesz, maga tekintendő szerződésszegőnek és a vevőnek kártéritéssel tartozik. (C. 516/1898. M. D. 9., 448.)

Az eladó üzlettelep helyén átveendő árut (bort) a vevő nem köteles elfogadni, ha azt az eladó a vevő lakhelyére a nyert utasitás ellenére küldi, s igy az esetleges rendeltetési helyen eszközölt elárverezés (347. §.) a vevőre nézve nem törvényszerü. (C. 875/1897. M. D. 9., 448.)

Ha a vevő az árut valamely helyen jogfentartás nélkül átvette, közömbös az, hogy az nem a teljesités helyén történt. (C. 899/1905 K. J. 4., 68.)

Az árunak nem kellő időben elküldése.

Halasztó határidőre kötött vételnél, ha csak az elkésett teljesités az ügylet természetével nem ellenkezik, az elkésetten szállitott áru pusztán ebből az okból vissza nem utasitható, mivel vevő kérelmére a kereskedelmi törvény 354. §. rendelkezése alapján ily esetben az utólagos teljesitésre ugy is kellő határidő volna engedendő. (C. 86/1881. D. 42., 138. C. 378/1889. D. 51., 86.)

Mennyiségi eltérés a szállitott áruban.

Ha az eladó elválasztható árukból a megrendeltnél nagyobb mennyiséget küldött a vevőnek, az utóbbi nincs jogositva az egész áruküldemény visszautasitására. (C. 1359. 1905. K. J. 4., 67.)

Megtagadhatja a vevő a küldött áru átvételét, ha a megrendeltnél jelentékenyen több áru küldetett és a többletnek a megrendelt mennyiségtől való elválasztása vagy egyáltalán nem, vagy csak a vevőre nem háritható időtrabló és költséges munkával volna elérhető. (C. 213/1885. D. 40., 310. B. T. 209. 1896. D. 73., 355. C. 885/1885. D. 40., 310. C. 670/1886. C. 675/1886. P. T. 13., 10. C. 978/1898. D. 49., 13. C. 8/1890. J. Sz. 21., 797. C. 1095/1890. D. 53., 323. C. 98/1906. K. J. 4., 17.)

Ez az eset forog fenn akkor is, ha az átvétel csak a meg nem rendelt mennyiségnek a vasutnál való kiváltásával lett volna lehetséges. (C. 864/1888. J. 88., 1. C. 1005. 1890. D. 55., 115.)

Ha az átvétel az eredeti csomagolás megsértésével járt volna. (C. 1082/1892. D. 61., 181.)

Ha a megrendelt áru a meg nem rendelttel az egész küldemény után járó fuvardij és fogyasztási adó lefizetésével lett volna csak kiváltható. (C. 1198/1890. Ü. L. 8., 11.)

A megrendeltnél kisebb mennyiségben küldött árunak visszautasitása azonban csak akkor engedhető meg, ha a teljesités meg nem osztható, igy pl. ha az áru kisebb mennyiségben a czélt nem szolgálná. (K. V. T. 78/1895. Jtk. 95., 35.)

Nagyobb gabonamennyiség adásvétele esetében néhány kilogrammnyi árunak át nem adása nem tekinthető szerződésszegésnek. (C. G. 7/1899. M. D. 9., 441.)

Utánvéttel terhelése a küldött árunak.

Külön megállapodás hiányában az eladó az árut utánvétellel megterhelni jogositva nem lévén, az igy küldött árut a vevő átvenni nem köteles. (C. 1186/1895. D. 71., 140. C. 1016/1893. Ü. L. 95., 11. C. 221/1889. M. Ig. D. 5., 70. C. 827/1887. Ü. L. 87., 6. C. 548/1885. D. 40., 193. C. 758/1887. J. 88., 74. C. 95/1883. D. 33., 132.)

Ha felperes minden árjegyzékében és szállitólevelében bennfoglaltatik is ama feltétel, mely szerint a megrendelt áru csak utánvétel mellett küldhető, mindazonáltal a fizetésnek utánvétellel teljesitése csak a vevő fél előlegesen kifejezett beleegyezésével eszközölhető. (C. 758/1887.)

Az a szokás, hogy a peres felek közötti üzleti összeköttetésben az eladó által utánvétel mellett küldött áruk a vevők által mindig kifogástalanul átvétettek, azt a vélelmet állapitja meg, hogy a kereseti áru is utánvétel mellett volt megküldendő. (C. 268/1897. M. D. 9., 415.)

Az a körülmény, hogy kereseti vételt megelőzőleg a már egy izben utánvét mellett küldött árukat vevő elfogadta, nem bizonyit oly szokást, melynek alapján eladó kikötés nélkül is utánvét mellett küldhet ismét árukat. (C. 1016/1893. Ü. L. 95., 11.)

A vevő, aki az utánvétellel megterhelt árut jogosan visszautasitotta, nem tartozik az utánvét feloldása után, minthogy az uj

ajánlat, az árut átvenni. (C. 1928/1893. M. D. 9., 448.)

Ha a vételi szerződés szerint a megvett áru utánvétellel küldendő, ugy a vételár utánvételezése nem menti fel a vevőt a kereskedelmi törvény 345. §-ában megszabott ama kötelezettsége alól, hogy az árut azonnal vegye át s ha ennek daczára az árut heteken át nem vette át, hanem a vasuton hagyta, ugy ő adott okot arra, hogy az eladó követelése erejéig a pert megindítsa, s a perköltségeket még az esetben is viselni tartozik, ha a kereset beadása napján az árut kiváltotta és az utánvételi összegeket kifizette, mert az eladó a dolog természete szerint nem tudhatta azt, hogy a vételár a kereset beadása napján kifizettetett. (Budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék. D. 515/1905. D. 99.)

Eladó az árut bérmentesen volt köteles alperes részére Szepes-Remetére küldeni, a tárgyalás folyamán pedig beismerte, hogy az áruk fuvarbérét ki nem fizette. E körülmény magában is jogot adott a vevőnek arra, hogy az átvételt megtagadja. (C. 211/1889.)

A fogyasztási adó mentesen eladott áru a rendeltetési helyen helytelenül terheltetvén meg ezzel az adóval, az eladónak áll kötelességében a helytelenül kirótt adó leírása iránt a kellő lépéseket haladéktalanul megtenni. (C. 691/1902. M. D. 9., 521.)

A kikötöttnél magasabb vételár számítása.

Magasabb vételár felszámítása nem ok arra, hogy a megküldött áru átvétele a vevő által megtagadtassék. (C. 674/1886. P. T. 13. 126. C. 485/1892. D. 62. 276. Ü. L. 10. 6. C. 240/1893. M. D. 278. C. 1028/1895. P. T. 31. 2. C. 575/1887. D. 46. 315.)

Meg nem rendelt áru küldése.

Oly esetben, ahol a kereskedelmi törvény 320. §-ának alkalmazásáról nem lehet szó, a meg nem rendelt áru átvétele és kifogásolása nem kötelező. (B. T. 5785/1888. D. 51. 217. C. 392/1883. D. 38., 118. C. 214/1884. D. 38., 63. C. 1005/1890. D. 55. 115. C. 1055. Kjt. 27. C. 862/1896. G. C. 1., 101. C. 30/1898. D. 79., 282.)

A vételár fizetésének kérdése.

A más helyről küldendő áru vételárát az eladó egyéb megállapodás hiján, ott, hol az előrefizetés ki nem köttetett, rendszerint csak ugy igényelheti, ha a vétel létrejöttén kivül egyszersmind az árunak a kereskedelmi törvény 343. §. értelmében a vevő részére való továbbítását is kimutathatja. (C. 224/1903.)

Az, aki a vele munkaszerződési viszonyban álló harmadik által megrendelt áruról kiállitott számlát észrevétel nélkül elfogadta, a vételárt megfizetni tartozik, mert az értesitést, hogy a szállított áru vételárával ő fog megterheltetni s igy a vételt és feltételét hallgatólag elfogadta. (C. 1687/92. *Azonos* 1799/1893. M. D. 9., 439.)

Habár azáltal, hogy egy harmadik rendelése folytán az eladó által czimzett részére feladott árut az utóbbi átveszi, czimzett és eladó között jogviszony rendszerint még nem keletkezik és magában véve az áru átvételének ténye az átvevő fizetési kötelezettségét a feladó irányában meg nem állapitja, mert a forgalmi életben mindennapos, hogy a kereskedő az eladott, de raktáron nem tartott árut saját eladójánál megrendelve, azt saját vevője részére közvetlenül szállittatja : mindamellett az olyan esetben, ahol a harmadik a megrendelést nem saját nevében és számlájára, hanem a czimzett nevére és számlájára eszközli s a czimzettnek arról, hogy az a megrendelést nem saját nevében és számlájára, hanem a czimzett nevére és számlájára eszközölte, vagyis a czimzettnek arról, hogy a megrendelés ilyen értelemben tétetett, tudomása van, még ha a megrendelő és czimzett között e részben a megbizási viszony fenn sem forog, utóbb nevezett az áru átvételének tényéből folyólag a feladó irányában vevőként felel. Nem változtat ezen az sem, hogy az áru megrendelője és a czimzett között akár a megrendelést megelőzőleg, akár ezt követelőleg ugyanazon áru iránt vételi ügylet köttetett. (C. 420/1899.)

Egységes vételi ügyletből kifolyó részleges és folytatólagos szállitás esetében egyéb kikötés hiányában, a vételár a szállitás befejezésekor fizetendő. (C. 1104/1897. M. D. 9., 450. G. D. 4., 751.)

Azon kötelezettséggel szemben, hogy valamely malomberendezés üzemképesen felszerelt állapotban adassék át, az átvétel jogszerüen megtörténtnek nem tekinthető, mielőtt az üzembe nem helyezhető, ebből folyóan az átvétel idejére kötelezett vételárfizetés előbb akkor sem követelhető, ha a vevő az átvett tárgyakat használja, mert minőségi kifogás esetében a vevőnek nemcsak ahhoz van joga, hogy a szerződéstől elálljon vagy árleszállitást követelhessen, hanem ahhoz is, hogy teljesitést követeljen. (C. G. 187/1903. M. D. 9. 450.)

Ha a vételár megállapodás szerint előlegesen fizetendő, az eladó ennek megtörténte előtt az árut szállitani nem tartozik. (C. 1492/1891. M. D. 9., 449.)

»Netto Facturabetrag« az az összeg, amely minden költség levonása után fennáll. (C. 362/1893. M. D. 9. 408.)

»Per cassa« kitétel átvételkori fizetést jelent. (C. 1104/1898. D. 79., 152.)

Az engedélyezett áruscontó, az ellenkezőnek bizonyitása hiányában, nemcsak a tényleg azonnal lefizetett, hanem az utóbb teljesitendő vételár után is megilleti a vevőt. (C. 199/1893. M. D. 9., 408.)

Külön megállapodás hiányában kassascontót a dolog természete szerint csak a pontosan fizető vevő igényelhet. (C. 452/1904.)

A hitelvásárlás nem lévén vélelmezendő, abban az esetben, ha a vevő a vételt beismeri, de egyszersmind azt állitja, hogy a vételárt az áru átadásakor kifizette, eladóra hárul annak a bizonyitása, hogy a vételár hiteleztetett. (C. 214/1881. D. 27., 192. C. 9474/1890. D. 53., 254. C. 588/1895. P. T. 31., 14. B. T. 3171/1885. Ü. L. 86., 6. C. 627/1891. Jtk. 1891., 138. C. 1241/1894. Ü. L. 12., 6.)

A kereskedelmi törvény 345. §-a szerint a vételár, ha más megállapodás nem történt, vagy a kereskedelmi szokás avagy az ügylet természete mást nem követel, az áru átadásakor lévén fizetendő, a törvény eme rendelkezésére tekintettel azt, hogy más megállapodás történt, illetve hogy az eladó a vételár fizetésére haladékot engedélyezett, az eladó tagadása ellenében a vevő köteles bizonyitani. (C. 411/1901. Ü. L. 19., 5. C. 1241/1895. Ü. L. 95., 6.)

Az a kitétel, hogy a hitelező három havi hitelt nyujt, magában véve nem bizonyitja, hogy ennek feltételeül váltó adása köteleztetett a vételár hitelezésére. (C. 209/192. D. 65., 156.)

»Gegen 4 Monate Ziel« a kereskedelmi szokás szerint azt jelenti, hogy 4 havi hitelre, de fedezeti váltó mellett hitelez az eladó. (C. 212/1897. G. C. 1., 115.)

Ha megállapodás szerint a vevő a vételárt 4 havi váltóval törleszteni köteles, nem a vevő tartozik váltót eladónak küldeni, hanem ez tartozik azt vevőre intézvényezni; ha ez megtörtént, vevő a váltót azért vissza nem utasithatta, mert az nem 4, hanem 3 havi lejárattal volt kiállitva, mert joga volt a váltót a váltótörvény 22. §-a szerint 4 hóra elfogadni. (C. 209/1892. D. 65. 156.)

Abban az esetben, ha az eladó a hitelt igénybe vevő vevőjének hitelképtelenségét igazolja, az e részben létrejött szerződés daczára sem szoritható arra, hogy vevőjének az eladott árukat hitelbe szállitsa. (C. 1016. 1898. D. 82., 137. C. 924/1899. 233.)

Az eladó a hitelképesség feltevésével szerződésileg igért hitelezés daczára sem kötelezhető arra, hogy a vevőnek a neki hitelbe eladott árukat hitelbe szolgáltassa ki, midőn igazolja, hogy adósa hitelképtelen, mert ellene végrehajtásokat vezettek. (C. 771/1904. C. 207/1903. P. T. 47., 12.)

A fizetéseit megszüntető vevővel szemben (ha nincs is még csődben) az eladó jogositva van az ügylettől maga részéről elállani. (C. 10/1893. M. D. 9., 450.)

Ha a vevő társas czégből a hitelbe vett áru szállitása előtt az egyik czégtag kilépett, az eladó nem köteles a czégben beállott személyváltozás után az árut hitelben szállitani. (C. 146/1905. K. J. 4., 87.)

Habár a szerződés szerint a vételár egy része előre fizetendő s ez nem történt meg, ez nem szolgálhat alapul a szerződés érvénytelenitésére, miután az nem képez érvényességi kelléket, ennélfogva az utólagos fizetést el kell fogadni. (C. 270/1894. M. D. 9., 449.)

Amennyiben a vételár később lejárandó váltóval volt fedezendő s ezt a vevő haladéktalanul be nem küldi, az eladó azonnal követelheti a hitelezési vételár megfizetését. (C. 482/1877. D. 19., 9. C. 324/1881. D. 27., 196. C. 92/1882. D. 29., 183. C. 125/1891. D. 59., 88. C. 389/1891. D. 59., 222. C. 248. 1893. D. 63., 306. C. 705/1886. M. 4., 247., C. 236/1896. D. 74., 87. C. 222/1897. Jtk. 97., 40.)

Ha az köttetett ki, hogy a vételár jó váltókkal fedezendő, a váltók minőségének és elfogadhatóságának meghatározása a vevő tetszésétől függ. (C. 6028/1884.)

Magában véve az áru átvételének megtagadása még nem ad jogot eladónak, hogy a kikötött vételárt a megállapitott lejárati nap előtt követelhesse. (C. 1025/1896. D. 72., 273. C. 368/1898. D. 82., 83.)

Ha a vételár részletekben fizetendő, az első részlet esedékessége előtt a vevő akkor sincs késedelemben, ha az áru átvételét már előbb megtagadta. (C. 694/1901. K. J. 3., 182.)

Az átvett árun észlelt hiányokra alapitott kárkövetelés nem teszi időelőttivé az áruk vételára iránti keresetet. (C. 1140/1902. M. D. 9., 507.)

Az a körülmény, hogy az eladó a vevő által neki visszaküldött gépet birtokában tartja, nem szolgálhat okul arra, hogy a gép vételárát ne követelhesse. (C. 1007/1898. M. D. 9., 504.)

A szakértők az eladott gépen bizonyos lényegtelen pótlásokat állapitottak meg szükségeseknek. A vevő akként köteleztetett a vételár fizetésére, hogy ennek ellenében az eladó a gépet kijavitva tartozik átadni. (C. 9304/1903. M. D. 9., 447.)

A kereskedelmi törvény 335. §-a értelmében a teljesités az egyik szerződő féltől csak az esetben lévén követelhető, ha a másik fél a szerződést teljesitette, oly esetben, amelyben az eladó által szállitott malomszerkezet nem működik teljesen jól a szerződésnek megfelelőleg, az eladó a vevőtől a vételár megfizetését még akkor sem követelheti, ha a vevő a malmot, daczára szerkezete hiányosságának, üzemben tartja és használja. (C. 603/1898. M. D. 9., 521.)

Ha való is, hogy az volt a megállapodás, hogy felperes a vételár kiegyenlitésére szerz-

árukat fog alperesnél megrendelni, akkor sem következik ebből, hogy felperes csak szeszárukat követelhet alperestől, mert e megállapodás csak alperesnek azt a jogát állapitotta meg, hogy készpénztartozásának törlesztésére felperesnek szeszárukat adhasson; mihelyt azonban alperes a szeszáruk megrendelésének teljesitését megtagadta, felperesnek feléledt az a joga, hogy a vételárt készpénzben követelje. (C. 460/1891. M. D. 9., 495.)

Magában véve azon tényből, hogy eladó a hitelbe adott árucsikkek vételáráról kiállitott váltóelfogadványt, a lejáratkor leendő beváltás feltételezésével, vevő javára elkönyveli, nem következtethető, hogy a váltóelfogadvány fizetésül adatott. (C. 36/1884. D. 36., 87. C. 495/1886. D. 44., 136. C. 447/1888. D. 49., 79. C. 314/1898. Ü. L. 15., 51. C. 359/1900. Ü. L. 17., 46. C. 506/1900. D. 87., 87.)

A vevőt — nem pedig az eladót — terheli a bizonyitási kötelezettség arra nézve, hogy közte és az eladó közt oly megállapodás jött volna létre, mely szerint elfogadványai nem fedezetül, hanem a vételár teljes kiegyenlitése végett feltétlen fizetéskép szolgáljanak. (C. 36/1884. D. 36., 87.)

Azon körülmény, hogy a kereseti áruczikkeknél később kiszolgáltatott áruk ára kifizettetett, nem állapitja meg azon jogi vélelmet, hogy a korábbi tételek is ki vannak fizetve, mivel ily vélelem csak oly fizetéseknél áll, melyek egy főkötelezettségből származván, bizonyos visszatérő időszakokban teljesitendők. (C. 268/1881. D. 28., 159.)

Kamat a vételár után.

Amennyiben a vételár nem hiteleztetett, kamat az áru átadásától jár. (C. 910/1891. Jtk. 891/1867. C. 5502/1895. P. T. 32., 18.)

Ha a vevő alaptalan kifogásokkal tagadta meg az áru átvételét, a vételár a kereskedelmi törvény 345. §-a értelmében, már akkor lejártnak tekintendő. (B. T. II. G. 9/1903. D., 33., 96.)

Egyéb megállapodás hiányában hitelezés esetén csak ennek lejártától igényelhető a vételár után kamat. (C. 1028/1892. D. 62., 1.)

Ha a vevő a vételár fejében az átvételkor váltót ad az eladónak és ezt az eladó elfogadja, ellenkező megállapodás hiányában a vételár a váltó lejártáig hitelezettnek tekintendő és a váltó lejártáig vételár után kamat nem igényelhető. (B. T. G. II. 76/1906. K. J. 3., 482.)

Jogszabály, hogy oly esetben, midőn a cheque-számlatulajdonos a befizetési lapot adósnak kezéhez juttatja és ezzel azt arra jogositja fel, hogy tartozását a közvetitő postahivatalnál az ő számlájára teljesitse: a közvetitő postahivatal a cheque-számlatulajdonos követelésének felvételére ennek megbizottjaként szerepel, minélfogva a befizetési lap utján a postahivatalnál teljesitett fizetés ugyanoly tekintet alá esik, mintha az a cheque-számlatulajdonosnak saját kezéhez történt volna. Ezen szabály nem nyerhet alkalmazást azon esetben, ha az adós nem a meghatározott fizetési napon, hanem ez után eszközli a fizetést, mert a felperes e nap eltelte után jogosan inditotta meg a pert s nem tartozott a kereset beadása előtt meggyőződést szerezni arról, hogy az alperes a cheque-számlára időközben nem-e teljesitett fizetést. (C. 1212/1903. M. D. 9., 450.)

346. §. A vevő a más helyről küldött árut, amennyiben ez a rendes üzleti kezelés szerint lehetséges, az átvétel után haladéktalanul megvizsgálni, s ha az a kikötött vagy törvényi kellékeknek meg nem felel, e körülményről az eladót azonnal értesiteni tartozik.

Ha a vevő ez értesitést elmulasztja, az áru nem-kifogásoltnak tekintetik, feltéve, hogy oly hiányok nem forognak fenn, melyek az azonnali megvizsgáláskor, rendes üzleti kezelés szerint, felismerhetők nem voltak.

Amennyiben ily hiányok később mutatkoznak, az értesitésnek felfedezés után azonnal meg kell történni, ellenkezőleg az áru e részben is nem-kifogásoltnak tekintetik.

Ezen határozatok a megtekintésre, próbára, vagy mustra szerint történt vételekre is alkalmazást nyernek, amenynyiben az átküldött áruknál oly hiányok forognak fenn, melyek a szabályszerü megtekintés vagy megvizsgálás mellett felismerhetők nem voltak.

Ha nincs ügylet.

A megküldött árut csak a vevő, tehát az aki azt meg is rendelte, tartozik megvizsgálni és rendelkezésre bocsátani. Az árut meg nem rendelt czimzettnek abból a tényéből, hogy az árut megőrzés czéljából a vasutról kiváltotta, nem vonható jogi következtetés

arra, hogy az áruval, mint sajátjával, rendelkezett. (C. G. 30/1898. M. D. 9., 456. G. D. 4., 764.)

Más helyről küldött oly árura, mely — sem egészben, sem részben — megrendelve nem lett s egyáltalában, melyre nézve az elküldő és a czimzett között vételi ügylet létrejötte — bármely oknál fogva — meg nem állapitható, a kereskedelmi törvény 346. és 347. §-aiban előszabott kötelességek, u. m. a haladéktalan megvizsgálás s azonnali közvetlen kifogásolás, a rendelkezés alá bocsátás s megőrzés, nem vonatkoznak: miért is az ily árut a czimzett nemcsak hogy átvenni nem tartozik, hanem annak el nem fogadásáról az elküldőt még értesiteni sem köteles. (C. 392/1884. D. 38., 118. — *A megrendelés nélkül küldött árut illetően lásd a 345. §-nál felsorolt vonatkozó egyéb határozatokat is.)*

Más áru küldése.

Ha a megrendelő a számlából értesül, hogy az eladó részére más árut küldött, ezt egyszerüen visszautasitani jogosult. (C. 921/1890. P. T. 22., 10.)

Más áru küldése esetére a kereskedelmi törvény 346—347. §-ai nem alkalmazhatók. (B. T. 3/1898. D. 71., 362.)

A vevő a megrendelt áru helyett mást, habár értékesebbet, elfogadni, sőt, miután arra az esetre, ha nem a megrendelt áru, hanem más (aliud) küldetik, a kereskedelmi törvény 346—347. §-ai nem alkalmazandók, azt forma szerint rendelkezésre bocsátani nem tartozván, az annak el nem fogadása következtében a vasut által történt eladatása miatt az eladó a szerződési vételárat, illetve ennek a befolyt vételár által nem fedezett részét az előző üzleti összeköttetés daczára sincs jogositva követelni a vevőtől. (C. 1521/1901. J. 20., 47.)

Felperes maga vitatja, hogy ő öreg, zsizsikes s igy hibás árpát adott el alperesnek, s hogy az ily árpa már a minőségénél fogva némileg dohos lehet. Habár felperesnek ez utóbbi állitását a perben meghallgatott szakértő megerősiti, amennyiben véleménye szerint a zsizsikes árpa rendszerint dohos és szagos is, azonban az alperes kérelmére előlegesen meghallgatott szakértők egyhangu véleménye szerint a szóban forgó árpa nemcsak dohos és szagos, hanem romlott, rothadt szemü is volt. Minthogy pedig a kereskedelmi forgalomban az, aki hibás árut ad el, tartozik az áruban található minden oly hibát, melynek fenforgása a vevővel közlött hibából nem következtethető, az ügylet megkötése előtt a vevővel világosan és határozottan közölni, mert különben vevő az árut átvenni tartozik. (C. 1391/1899. M. D. 9., 460.)

Az egészséges, száraz takarmányszéna helyett küldöttnek állitott penészes, nedves és hasznavehetetlennek állitott széna a felek által kötött szerződésben meghatározott kereskedelmi czikknek nem tekinthető. (C. G. 57/1898.)

Habár olyan esetben, midőn az eladó nem a megrendelt, hanem más árut küldött, a kereskedelmi törvény 346. és 347. §-ai szigoru alkalmazást nem nyerhetnek, tehát a vevő a más mint megrendelt árut eladónak forma szerint rendelkezésére bocsátani köteles; másrészt azonban kétségtelen az is, hogy a vevőnek ilyen esetben sem áll jogában az eladót a küldött áru tekintetében bizonytalanságban tartani, hanem kötelezettsége a megrendelttel együtt küldött más áru sorsa felől vagyis arról, hogy az árut nem tartja meg, az eladót késedelem nélkül értesiteni. (C. 937/1903. D. 95., 345. K. J. 1., 47.)

Helyi vétel.

A kereskedelmi törvény 346. §-ának rendelkezése helykülönbség melletti vételt feltételez. Helyi vételnél a megvizsgálási kötelezettség kérdésében a felek megállapodása, esetleg a kereskedelmi szokás vagy végül az általános magánjog szabálya az irányadó. (V. ö. C. 85/1890. D. 54., 260. C. 1020/1889. J. 9., 50. C. 779/1897. Ü. L. 14., 17.)

Némely esetben azonban, megállapodás és szokás hiányában helyi vételnél is a birói gyakorlat a kereskedelmi törvény 346. §. rendelkezéseit követte. Igy:

A kereskedelmi törvény 346. §-ának rendelkezései helyi vételeknél is megfelelően alkalmazandók ugyan, de a megtekintés után megvett áruk ellen a felismerhető minőségi hiányok miatt az átküldés után többé kifogás nem emelhető. (C. 497/1902. M. D. 9., 460.)

A vevő az eladót helyi vételnél sem hagyhatja hosszabb ideig bizonytalanságban az áruk sorsa iránt, hanem köteles az árut, amennyiben ez rendes kezelés mellett lehetséges, közvetlen az átvétel után azonnal megvizsgálni s ha az a kikötött vagy törvényes kellékeknek meg nem felel, erről az eladót azonnal értesiteni s neki az árut rendelkezésére bocsátani. Ha a vevő az átadásnál jelen nem lehet, ugy köteles helyettesről gondoskodni, hogy ez az esetleges minőségi kifogásokat az átadásnál megtehesse. (C. 915. 1903. K. J. 1., 18.)

Helyi ügyletnél a kifogás nélkül átvett áru többé már nem kifogásolható, ha csak oly rejtett hibákról nincs szó, melyek az átvételnél felismerhetők nem voltak. (C. 173/1896. D. 76., 82.)

Utólagos kifogásnak helyi ügyleteknél is csak azokban a kivételes esetekben van helye, amikor oly rejtett hiányokról van szó, amelyek rendes üzletkezelés mellett az azonnal teljesitett vizsgálatnál fel nem ismerhetők.

A megvett áru megvizsgálásának és rendelkezésre bocsátásának még abban az esetben is azonnal az átvétel után kell történnie, ha az rendeltetésénél fogva csak később vétetett használatba. (C. 724/1899. M. D. 9., 461.)

Az a jogszabály, hogy a jelenlévők közt az áru megtekintése mellett létrejött adásvételügyletnél az áru minősége miatt utólagosan emelt kifogásnak helye nincs, akkor, ha az áru megvizsgálása különös szakértelmet igényel és ha az eladó részéről megtévesztés (csalás) forog fenn, nem alkalmazható. (B. T. II. G. 96/1902. D. 92., 83.)

Helyi ügyletnél rendelkezésre bocsátásnak és a hiányok szabályszerű megjelölésének szüksége fenn nem forog, hanem a vevő, ha az áru ellen kifogása van, annak átvételét egyszerüen megtagadhatja és az eladónak, mint akit az áru szerződésszerü minőségét illetőleg a bizonyitás kötelezettsége terhel, áll érdekében a vevőt az átvétel megtagadásának indokolására felhivni és amennyiben az a kifogásolt áru minőségére is vonatkozik, annak szerződésszerü minőségét szakértői szemle utján megállapitani. Ha a vevő az átvétel megtagadását a per folyamatba tétele előtt nem indokolta, annak következménye csak az, hogy reá háramlik az át nem vett áru szerződésellenes minőségének bizonyitási kötelezettsége; de ez a mulasztás nem vonja maga után azt a következményt, hogy az áru minőségi hiányaira alapitott kifogását ne érvényesithesse. Az áru átadása és átvétele a vevő gyári telephelyén, a felperes és alperes vagy megbizottjaik jelenlétében volt teljesitendő s igy helyi ügyletet képez, mert az a körülmény, hogy az áru a teljesitési helyre küldetett és az átadás és átvétel ezen a helyen a fuvarozás befejezte után volt eszközlendő, az ügyletet nem változtatja át helykülönbség melletti ügyletté, mivel ezen esetben a küldés az átadást magában nem foglalja, már pedig helykülönbség melletti vételről csak ott lehet szó, hol az átadás a küldésben és küldés által eszközöltetik. (C. 270/1897.)

Oly esetben, midőn az eladó saját emberei, habár más községből is szállitják az előzőleg megtekintett és megvett árut a vevőnek és ez ezektől az emberektől veszi át a megvett árut, helyi ügylet esete forog fenn, miből folyóan az átadásnál felismerhető hiány miatt a kifogástalanul átvett áru többé nem kifogásolható. (C. 288/1897. M. D. 9., 461.)

A prima minőségünek megvett és megtekintett széna minőségét a vevő kifogásolhatja, ha a szerződésben provisio történt aziránt, hogy ki fogja a megvett szénát minőségileg átvenni, — mert ez a rendelkezés azt igazolja, hogy a felek a minőség elleni kifogásolási jogot fentartották. (C. 154/1897. M. D. 9., 461.)

A per tárgyát képező czukorrépaszállitási ügylet, melynél az áru (czukorrépa) átadása és átvétele az A) alatti kötlevél tartalma szerint az alperesi czukorgyár telephelyén, a felperes és alperes vagy megbizottjaik jelenlétében volt teljesitendő, helyi ügyletet képez és mert az a körülmény, hogy az áru a teljesitési helyre küldetett és az átadás és átvétel ezen a helyen, a fuvarozás befejezte után volt eszközlendő, az ügyletet nem változtatja át helykülönbség melletti ügyletté, mivel ezen esetben a küldés az átadást magában nem foglalja, már pedig helykülönbség melletti vételről csak ott lehet szó, hol az átadás a küldésben és küldés által eszközöltetik. (C. 270/1897. P. T. 35., 16.)

A helyszinén vagyis az eladó magtárában átveendő gabona iránt létrejött helyi ügylet, a gabonának a felek utóbbi megállapodása szerint más helyre történt elszállitása folytán, helykülönbség melletti ügyletté változván át, az áru megvizsgálása a rendeltetési helyen el nem késett. (C. 1171/1891. M. D. 9., 463. G. D. 4., 785.)

Lásd még a helyi vétel eseteire: (C. 430. 1890. D. 57., 162. C. 1781/1895. P. T. 33., 25. C. 1104/1898. G. C. 1., 116. C. 1624/1890. P. T. 23., 59. C. 723/1896. D. 74., 77. C. 774. 1904. J. 24., 19.)

A kereskedelmi törvény 346. és 347. §-ának rendelkezései akkor is alkalmazandók, ha a vétel helyben történvén, az áruk nem a vételkor történt megtekintés vagy megvizsgálás után vétettek nyomban át, hanem megrendelés következtében a vevőhöz helyben külön megtekintés vagy megvizsgálás nélkül az eladó által később szállittattak el. — Ha felek a nem megfelelő minőségbeli butorok kijavitása iránt egyeztek meg, átvételi időnek az tekintendő, amelyben a butoráruk kijavitása megtörtént. (C. G. 688/1905. D. 99., 204. K. J. 3., 114.)

A »hiány« mibenállása.

Abból, hogy a kereskedelmi törvény 346. §-a szerződésiek mellett a törvényi kellékekről szól, ezek pedig a 321. §. szerint csak a minőségiek, következik, hogy a kereskedelmi törvény 346. §-a a minőségi hiányok tárgyában tartalmaz intézkedést. Azonban a birói gyakorlat a §. szabályát a mennyiségi hiányoknál is megfelelően alkalmazza. (C. 488/1886. P. T. 13., 66. C. 4290/1884. M. 4., 283. C. 1443/1893. P. T. 30., 169.)

Ellenkező: A kereskedelmi törvény 346. és 347. §-ok rendelkezése csak az áru minőségére vonatkozik és az áru mennyiségére alkalmazást nem nyerhet. (C. G. 60/1902. — Azonos 227/1891. és 1237/1891. P. T. 24., 24. C. 1358. 1890. P. T. 24., 24.)

Minőségi kifogás az előleges megszemlélés után vásárolt árunál.

Amennyiben az áru előzetes megszemlélés alapján küldetett, az átvétel után csakis oly hiányok kifogásolhatók, amelyeknek felderítéséhez az egyszerü megszemlélés czélra vezető nem lehetett; az alapos megvizsgálás pedig foganatba nem vétethetett. (C. 910/1883. D. 37., 28. C. 1179/1891. Kjt. 29., C. 1781. 1895. P. T. 33., 205. C. 315/1897. P. T. 35., 31.)

Az általánosságban megszemlélt és az ilyetén megszemlélés után átvett árunak szerződésszerüségét az eladó nem, hanem szerződésellenességet a vevő tartozik bizonyitani. (C. 1331/903. K. J. 1., 169.)

A megtekintve eladott; árut minőségileg vevő csak ugy kifogásolhatja, ha bizonyitja, hogy rejtett hiba forgott fenn, vagy hogy eladó gondatlansága folytán állott be minőségi hiány. (C. 315/1897. M. D. 9., 461.)

A megtekintett árpát is kifogásolhatja utóbb a vevő, ha nem fajbeli minősége, hanem dohossága folytán előállott romlottsága miatt kifogásolja. (C. 1171/1891. M. D. 9., 463. G. D. 4., 785.)

Árpa, mely magtárban nagy garmadában feküdt, megtekintésre vétetett, de a zsákokba öntés alkalmával kitünvén, hogy alja szemetes, ez kifogásolható, mert ez a hiánya előbb nem volt észlelhető. (C. 87/1894. *Azonos* 37/1894. M. D. 9., 463.)

Megszemlélés után megvett árpát a vevő átvenni tartozik, ha csupán hetek mulva konstatálja az átvétel alkalmával az árpa zsizsikes voltát, de nem bizonyitja, hogy az eladó hibája folytán romlott meg. (C. 410. 1894. M. D. 9., 463.)

A nyilvános árverésen megvett áru minőségi hiány miatt (mert nem felel meg árverési feltételeknek) nem kifogásolható, mert megszemléltetett. (C. 1549/1892. M. D. 9., 463.)

Megvizsgálás.

A vevő az áru minőségéről előlegesen is tudomást szerezhetvén, a tekintetben, hogy az árut szállitás előtt is az eladó rendelkezésére bocsáthassa s kifogásait közölje, a kereskedelmi törvény 346. §-ának intézkedése által, mely a rendelkezésre bocsátás idejének csakis végpontját s nem kezdetét szabályozza, korlátozva nincs. (C. 890/1882. D. 32., 184. C. 942/1887. D. 47., 236. C. 864/1888. J. 71. C. 118/1890. D. 55., 52.)

Az eladó részéről a vevőnek a czélból küldött minta, hogy a vevő a neki szánt áru szerződésszerüségéről meggyőződhessék, az áru minőségének a vevő részéről megvizsgálása szempontjából magát az árut helyettesitvén, a vevőnek jogában van a minta szerződésellenessége esetében az árut az eladó rendelkezésére bocsátani. (C. G. 192/1902. M. D. 9., 459.)

A törvény azon határozott rendelkezésével szemben, hogy a vevő az árut, amennyiben az a rendes üzleti kezelés szerint lehetséges, azonnal megvizsgálni köteles, nem vehető figyelembe valamely ezzel ellenkező üzleti szokás. (C. 1295/1889. M. D. 9., 454. G. D. 4., 794.)

A transitó kifejezés csak az áru vasuti kezelésének módjára vonatkozik, de nem jelenti azt, hogy a vevő az áru megvizsgálását saját vevőjére bizhassa. (C. 838/1892. M. D. 9., 452. G. D. 4., 759.)

Ha a cséplőgép vételi szerződésében kiköttetett, hogy a rendeltetési helyre szállitás veszélye és költsége a vevőt terheli és hogy az eladó saját költségén a gépet a rendeltetési helyen üzemképes állapotba hozni köteles, addig, mig ez az eladó részéről nem eszközöltetett, a vevő a gépet megvizsgálni s átvenni nem tartozik. (C. G. 752/1905. K. J. 3., 505. Ju. 5., 192.)

A kereskedelmi törvény 346. §-ában foglalt az a jogszabály, hogy a vevő, amennyiben a más helyről küldött áru ellen kifogásai vannak, erről az eladót azonnal értesiteni tartozik, ezen értesités elmulasztása esetein pedig, az áru nem kifogásoltnak tekintendő, csak abban az esetben alkalmazható, ha az eladó a vevőt abba a helyzetbe hozta, hogy az árut a szerződés értelmében átvehesse és megvizsgálhassa. (B. T. II. G. 9/1903. D. 93., 96.)

A keresk. törv. 346. §-ában foglalt átvétel alatt nem a jogi értelemben vett traditiót, hanem azt a tényleges átvételt kell érteni, amely a vevőt abba a helyzetbe hozta, hogy az árut megvizsgálhassa. (C. 1924/1905. K. J. 4., 18.)

A más helyről küldött áru megvizsgálásának azon a helyen kell történnie, ahol a vevőnek a rendes üzleti kezelés mellett erre először alkalma nyilik. (C. 1426/1900. P. T. 42., 10. C. 109/1903. G. C. 6., 127.)

A megvizsgálásnak nem kell szükségképen a teljesités helyén eszközöltetni, mert ez nem a jogi, hanem a tényleges átvétel után eszközölhető csak. A kereskedelmi törvény 346. §-a nem jelöli meg azt a helyet, ahol a vevő a neki más helyről küldött árut átvenni, s annak megvizsgálását teljesiteni köteles, de miután ezen kötelezettségének a vevő csakis azon a helyen tehet eleget, ahol először jutott abba a tényleges helyzetbe, hogy az árut meg is vizsgálhassa, nyilvánvaló, hogy az árunak az eladó részéről a teljesités helyén történt jogi átadása (traditió) nem esik össze minden esetben szükségképen a vevőnek azzal a cselekményével, amelylyel a neki más helyről küldött árunak tényleges átvételét teljesiti, vagyis ekként, helykülönbség melletti vétel

esetén a rendeltetési hely a mérvadó. (C. 1771/1891. M. 4., 175. C. 1330/1894. P. T. 31., 11. C. 915/1904. Ü. L. 22., 22.)

Minthogy a felek között nem volt külön kikötve, hogy az alperes az árut a poprádi állomáson átvenni tartozik, a kereskedelmi törvény 346. §. pedig nem jelöli meg azt a helyet, ahol a vevő neki a más helyről küldött árut átvenni s annak vizsgálását teljesiteni köteles; minthogy továbbá az árunak az eladó részéről a teljesités helyén történt jogi átadása, a helyi ügyleteket és, külön kikötés esetét kivéve, nem esik össze szükségképen a vevőnek azzal a cselekményével, amelylyel a más helyről küldött árunak a tényleges átvételét teljesiti; a jogi átadás és átvétel helye közömbös lévén, a vevő az átvétel és a megvizsgálás iránti kötelezettségének csak azon a helyen tehet eleget, ahol a rendes üzleti kezelés szerint először jutott abba a tényleges helyzetbe, hogy az árut megvizsgálhatta, ami a jelen perbeli adatok szerint az árunak Bécsbe való megérkezése után történhetett, miután az alperes az árut a poprádi állomáson át nem vette, s annak feladásánál jelen nem volt. (C. 825/1903. M. D. 9., 452.)

Ha az áru rendeltetési helyére történt megérkezése után a felek közötti megállapodás folytán más helyre küldetett, az ezen utóbbi helyen történt megvizsgálás és rendelkezésre bocsátás el nem késett, mert ez esetben az átadás az utóbbi helyen tekintendő megtörténtnek, s annak, hogy a vevő az átvétel végett elsősorban számittatott átadási helyen nem jelentkezett, csakis a kereskedelmi törvény 344. §-ában foglalt az a következménye lehet, hogy az áru az első helyről az utóbbi helyig a vevő veszélyére és költségére szállittatott. (C. 486/1893. M. D. 9., 459.)

Azon idő, mely alatt az áru megvizsgálandó, a rendelkezésre bocsátás joghatálylyal megtehető, nem attól az időponttól számitandó, mikor a vevő a küldeményt fuvarozótól tényleg átveszi, hanem a kereskedelmi törvény 346. §-a értelmében, de a dolog természete szerint is, attól az időponttól, midőn a vevő a küldemény megérkeztéről értesittetett és ez által abba a helyzetbe jutott, hogy az áruval rendelkezzék. (C. 228/1902. M. D. 9., 253. C. 1561/1905. D. 100., 89.)

Ellenkező megállapodás vagy szokás hiányában a vevő a más helyről küldött árut is (kereskedelmi törvény 346. §.) azonnal átvenni tartozik, amint annak megérkeztéről értesittetett, mert különben már az átvétel mint ilyen körüli késedelem maga után vonja azt, hogy a különben az átvétel után haladék nélkül foganatba vett megvizsgálás és rendelkezésre bocsátás elkésettnek tekintetik. (C. 1009/1904. D. 94., 13.)

Amennyiben a vevőt az átvétel tekintetében késedelem terheli, a vizsgálat és értesités akkor is elkésett, ha az az átvétel után haladéktalanul meg is történt. (C. 915/1882. D. 29., 265. C. 1157/1888. P. T. 15., 194. C. 1754/1891. K. J. T. 91., 25. C. 13/1893. D. 65., 30. C. 790/1894. D. 69., 146. C. 1376/1896. P. T. 33., 19. C. 228/1902. G. C. 5., 103. C. 1561/1905. P. T. 52., 1.)

A vasuton érkezett s a tényleges átvétel előtt már megvizsgált áru minőségi hiányaira alapitott kifogásolás és rendelkezésre bocsátás elkésett, ha a vevő az árut nem az előzetes megvizsgálás után, hanem csak az átvétel után, habár haladéktalanul, bocsátotta is az eladó rendelkezésére, ha csak a vevő nem bizonyitja, hogy őt az átvételben késedelem nem terheli. (C. 469/1898. G. C. 1., 121.)

A szerkezet azonossága mellett a rendszer különbözősége egy gépnél minőségi kifogás. (C. 1924/1905. K. J. 4., 18.)

Abban az esetben is, ha alperes a gépet nem maga részére, hanem továbbeladás végett rendelte és erről felperesnek is tudomása volt, az eladó felperessel szemben alperesnek, mint vevőnek állott érdekében és kötelességében gondoskodni arról, hogy a felperes által szállitott gép a kereskedelmi törvény 346. §-ának megfelelő időben megvizsgáltassék és a hiányok felperessel, mint eladóval azonnal közöltessenek. (C. 1414/1901. M. D. 9., 456.)

Ha a vevő akként rendelkezett, hogy az eladó a megvett árut ne neki, hanem egy harmadik személynek (az ő vevőjének) küldje, ez nem menti fel őt az alól, hogy a más helyre küldött árut az átvétel alkalmával megvizsgálja és a minőségi hiányokat az eladóval azonnal közölje. (C. 577/1905. D. 100., 319.)

A vevő, ha tovább eladta a neki még nem szállitott árut is, igy az áru a vevő vevőjének közvetlenül szállittatik, az áru kifogásolása tárgyában köteles arról gondoskodni, hogy az áru megvizsgálása és kifogásolása haladéktalanul eszközöltessék s e részben nem hivatkozhatik arra, hogy a saját vevője csak későn értesitette őt a hiányokról. (C. 717. 1904. D. 97., 60. K. J. 2., 253. C. 332/1887. P. T. 15., 195. C. 838/1893. D. 66., 85.)

Ha a vevő és eladó már eleve megállapodtak aziránt, hogy az áru különböző helyre szállitandó; az árut vevő nem tartozik előbb megvizsgálni, mint ahogyan azok az egyes rendeltetési helyekre megérkeztek. (C. 1006. 1899.)

Az eladó azon tényével, hogy az árut a vevő kérelméhez képest a teljesitési helytől eltérő más helyre küldötte, anélkül, hogy a kikötött teljesitési helyhez kifejezetten ragaszkodott volna, beleegyezettnek tekintendő abba, hogy az áru átvétele ne a kikötött teljesitési helyen, hanem azon helyen történjék, ahová az áru elküldetett, minélfogva a vevő ezen utóbbi helyen az árut joghatálylyal megvizsgálhatta és az eladónak rendelkezésére bocsáthatta. (C. 1088/1896. D. 75., 99. C. 69/1897. P. T. 35., 9.)

A vevő akként rendelkezett, hogy az eladó a megvett árut a termény- és áruraktárba raktározza be. Kimondatott, hogy ezen rendelkezés nem foglal magában az áru átvételére és kifogásolására feljogositó megbizást, s a minőségi hiány miatt történt rendelkezésre bocsátás nem tekinthető elkésettnek, ha a vevő azt a tárház által neki beküldött mintának kézhez vétele után azonnal eszközli. (C. 862/1903. D. 95., 20. 970/1896. P. T. 34., 10.)

A kereskedelmi törvény 346. §-a szerint a vevő a más helyről neki küldött árut, amenynyiben rendes üzletkezelés mellett lehetséges, tartozik haladéktalanul megvizsgálni s ennek teljesitése után az eladót a kifogásairól azonnal értesiteni, ennélfogva alperes felperes által neki szállitott, a per adatai szerint az illavai vasuti állomáshoz 1884. deczember 31-én megérkezett tengerit, habár annak elszállitását még azon a napon meg is kezdette, 1885. január 2-án, különösen, ha figyelembe vétetik, hogy közbeesett az ujév ünnepnapja, kellő időben kifogásolta és bocsátotta a felperesnek rendelkezésére, mert a vevő nem kötelezhető arra, hogy a vasuton szállitott árut még a vasuti állomáson megvizsgálja. (C. 924/1893. D. 66., 38.)

A meghatalmazott által eszközölt átvétel egyenlő magának a főnöknek tényével. (C. 915/1882. D. 29., 265. C. 1206/1889. D. 50., 160.)

A kereskedelmi törvény 346. §-ának helyes értelmezése szerint a vevő késedelmének megállapitása szempontjából a kereskedelmi üzleti élet rendszeres kezelésére befolyással biró tárgyilagos körülményeket kell lényegeseknek tekinteni. (C. G. 347/1897. D. 78., 320.)

Téves az alsóbiróságoknak az a kijelentése, hogy a vevő, ki a megrendelt áru minőségét megitélni nem képes, köteles volna az árut, annak átvételekor szakértők által megvizsgáltatni, mert a kereskedelmi törvény 346. §-a még a kereskedőt is csak annyiban kötelezi a vizsgálatra, amennyiben a rendes üzleti kezelés mellett lehetséges. Szakértőknek igénybe vétele pedig a rendes üzletkezelés keretén kivül esik. (B. T. II. G. 130/1901.)

Hogy az áru rendes üzleti kezelés mellett mikor vizsgálandó meg, arra nem a vevőnek személyes vagy üzleti viszonyaiban rejlő különös körülmények, hanem kizárólag az üzlet rendes kezelésére befolyással biró tárgyilagos körülmények irányadók. (B. T. II. G. 72. 1901.)

Idevonatkozó egyes esetek.

Az árunak negyed napon történt megvizsgálása és illetve az értesités elküldése kellő időben történtnek mondatott ki, midőn az áru nagy mennyisége következtében a megvizsgálás több munkaerőt igényelt. (C. 942/1883. D. 35., 255.)

Borokat a rendes üzleti kezelés mellett csak 8—10 nap mulva lehet megvizsgálni, miután addig azok megülepedése bevárandó. (C. 108/1887. D. 45., 154. C. 13/1893. C. 1356/1890. D. 53., 32.)

A gőzcséplőgép, a dolog természeténél fogva, minőségre nézve azonnal nem, hanem csak többszöri üzembehozás által vizsgálható meg. (C. 475/1888. D. 48., 291. C. G. 338. 1899. M. D. 9., 454.)

Ha a vevő nem kereskedő, hanem gazda, a vásárolt gép megpróbálása, az ő gazdasági viszonyainak megfelelő időben végzendő, mivel rá nézve ez a rendes üzleti kezelés. (B. T. 798/1902.)

Gép iránt létrejött adásvételi ügyletben a rendelkezésre bocsátás az üzembe helyezés után hosszabb időre is még hatályosan megtehető. (C. 658/1906. K. J. 4., 357.)

Az oly áru, mely természeténél fogva gyors romlásnak van kitéve, a megérkezés után azonnal lévén átveendő és megvizsgálandó, ezért a megérkezés után csak a 3-ik napon megvizsgált dinnye, vagy pedig fiatal kukoricza árunak rendelkezésre bocsátása elkésett. (C. 1000/1904. D. 24., 20. C. 74/1904. J. 24., 27.)

A meg nem felelő minőségü liszt az átvételtől számitott 10 vagy 11 nap mulva már joghatályosan nem bocsátható rendelkezésre. (C. 1649/1904. D. 98., 284. K. J. 2.)

Sajt megvizsgálása két napon tul elkésett. (C. 377/1889. D. 52., 88.)

Gabona megvizsgálása 5—6 nap után elkésett. (C. 995/1888. P. T. 17., 193.)

Lisztvételi ügyletnél, hogy ha a liszt nagyobb mennyiségben, amiként hogy az a fenforgó esetben felperesnek előadásából is kitünik, abból a czélból vásároltatott, hogy kisebb mennyiségre felosztva, a közvetlen felhasználásra azonnal tovább eladassék, már a rendes kereskedői gondossághoz tartozik az, hogy a vevő a sütési próbának teljesitésével maga szerezzen meggyőződést az általa nagyobb mennyiségben megvett lisztnek a felhasználás utján kitünő minőségéről, és oly hiány miatt, amely is sütési próba után mindjárt felismerhető, a kifogásolást és rendelkezésre bocsátást az ő eladójával szemben el nem halaszthatja arra a későbbi időre, amikor a lisztnek továbbeladása már csakis a saját vevőitől értesül a sütésnek eredményéről. (C. 1152/1891. D. 62., 135.)

A küldött hordó zsir aljának megvizsgálása rendes üzleti kezelés mellett csak az elárusitás közben eszközölhető. (C. 163/1880. M. D. 9., 453. G. D. 4., 755.)

Világitó szerek (ligrein) minősége csak égési próba után lévén megállapitható, az ezután történt értesités megfelelő. (C. 503. 1889. M. Ig. D. 6., 38. C. 110/1902. D. 45., 2.)

Vetőmag termőképessége bevetés és csiráztatás után nem állapitható meg. (C. 445. 1893. D. 65., 25. C. 1367/1894. Ü. L. 13., 3.)

Valamely törvényes hibában szenvedő ló iránt kötött vételi ügyletben, a vevő a rendelkezésre bocsátással nem késett el, ha azt az átvételtől számitott néhány hónap mulva eszközli is. A hatósági vesztegzár alatt lévő ló az eladó rendelkezésére nem is bocsátandó. (C. 1352/1904. D. 95., 330. K. J. 2.)

A kellő időben való megvizsgálás és értesités elmulasztásának mentségéül a kereskedő távolléte nem szolgálhat, mivel neki gondoskodnia kell arról, ki őt távolléte alatt helyettesiti. (C. 430/1890. D. 57., 162.)

Az értesités.

Az áru tényleges átvétele után 8 nap mulva történt minőségi hiányróli értesités elkésett még akkor is, ha a vevő saját vevőjének késedelmes megvizsgálása miatt történt. (C. 587/1903. M. D. 9., 460.)

Ha a számlában az a kijelentés foglaltatik, hogy reclamatiók 8 napon belül történhetnek, ugy a vevő ezen idő alatt történt kifogásolása el nem késett. (C. 24/1892. M. D. 9., 460.)

A kereskedelmi törvény 346. §-ának helyes értelmezése szerint a vevő részéről az eladóhoz a küldött áru hiányaira vonatkozólag intézett értesitésnek magában kell foglalnia ama hiányoknak, ha nem is minden részletre kiterjedő, de legalább általános megjelölését, amelyek miatt az árut a kikötött vagy törvényes kellékekkel birónak nem tartja. (C. 533/1894. D. 48., 163. C. 246/1883. D. 30., 190. 340/1886. D. 44., 183. 592/1886. P. T. 13., 11. 566/1894.)

Olyan általános kijelentés, hogy az áru használhatatlan, nem elégséges. (C. 842/1889. D. 53., 282.)

A rendelkezésre bocsátás csak akkor bir joghatálylyal, ha egyszersmind a minőségi hiány, mely miatt az áru rendelkezésre bocsáttatott, az eladóval kellő időben közöltetett. Ehhez képest az áru visszaküldése is csak akkor birhat rendelkezésre bocsátás joghatályával, ha egyidejüleg el nem fogadásának oka az eladóval közöltetett. (C. 118/1890. 842/1889. D. 53., 282.)

Az a kifogás, hogy a szezon-áruknak minőségi hiányairól a vevő csak a szezon beálltával saját további vevőitől értesült, figyelembe nem jöhet. (C. 953/1903. 724/1899. G. C. 6., 112.)

Az értesitésnek, melyet az összes felderithető hiányok megállapitására szolgáló vizsgálatnak kell megelőzni, magában kell foglalni valamennyi hiányt, mert ha valamely tényleg fenforgó és a vevő előtt ismert minőségi hiány miatt a vevő kifejezetten kifogással nem él, a más hiány miatt érvényesitett kifogás pedig, mint a fenforgó esetben a sertések azonossága, nem olyan, amelyben a nem érvényesitett kifogás is benfoglaltatik, a tényleg fenforgó, de kifogásul fel nem hozott hiány ellenére az áru e részben nem kifogásoltnak tekintendő. (C. 521/1898. M. D. 9., 458. C. 496/1902. P. T. 467. C. 377/1902. G. D. 6., 113.)

A minőségi kifogás nem terjedvén arra, hogy az eladó más speciest küldött, utóbb ebben az irányban már ki nem terjeszthető. (C. 1148/1902. G. C. 6., 106.)

Kellő szakértelmet igénylő s eszerint azonnal könnyen fel nem ismerhető hiány oly rejtett hiba, mely a kereskedelmi törvény 346. §-a értelmében csakis a felfedezés után közlendő az eladóval. (C. 1781/1895. M. D. 9., 454. G. D. 4., 774.)

Rejtett hiány, midőn a hordóban vett s kicsinyben kiárusitott zsir a hordó alján mutatkozik rossznak. (C. 163/1880. D. 25., 56.)

Valamint, ha a vizsgálat csak szakszerü eljárás, pl. vegyészeti elbánás utján lehet sikeres. (C. 585/1885. D. 39., 269.)

A liszt dohos volta azonban, mivel erről a vevő egyszerü próbasütés által meggyőződést szerezhet, rejtett hiánynak nem tekinthető. (C. 1152/1892. D. 62., 135.)

Ha az áru átvétele kifogás nélkül megtörtént, akkor az ügylet az eladó részéről már teljesitettként jelentkezik, s ezzel a vételár követeléséhez való jog meg van alapitva; amiért is a vevő részéről utólag felhozott minőségi hiány már csak mint az eladó jogának megdöntésére irányuló kifogás jöhet tekintetbe; következésképen ilyen esetben a minőségi hiányra vonatkozó állitást a vevő tartozik bizonyitani. (C. G. 651/1901. M. D. 9., 457. G. D. 4., 765.)

Az a körülmény, hogy a vevő a más helyről megérkezett árut nem vizsgálja meg azonnal s nem értesiti az eladót a minőségi hiányokról, azt eredményezi, hogy a vevő a minőségi kifogást abból a czélból, hogy az ügylettől elállhasson, többé nem érvényesitheti, ha bizonyitja is, hogy az áru minőségileg meg nem felel. (C. 274/1903. G. C. 6., 122.)

Annak bizonyitása, hogy az áru hiánya az átvételkor vagy az előleg megrendelés alkalmával nem volt felismerhető — az ezt vitató vevő félre hárul. (C. 910/1883. D. 37., 28. C. 1179/1891. K. J. t. 29.)

A kellő időben történt értesités bizonyitása szintén a vevő félre hárul. (C. 873/1891. D. 58., 100.)

Az értesités nem vagy elkésett érkezésének veszélyét azonban nem ő viseli. (V. ö. K. V. T. 293/1895. D. 71., 338. 43/1902. Ü. L. 19., 20.)

Az értesités az eladóhoz, vagy meghatalmazottjához (czégvezető, ált. keresk. meghatalmazott, ker. utazó) intézhető. (C. 1153. 1894. Ü. L. 11., 8. C. 1327/1895. M. 8., 223.)

De az ügyletet közvetitő ügynökhöz intézett értesités az eladó irányában nem joghatályos. (C. 92/1882. D. 29., 263. C. 340/1886. D. 44., 183. C. 575/1887. D. 46., 315. C. 64. 1889. D. 51., 215. C. 528/1895. D. 71., 78. C. 1376/1896. P. T. 33., 19.)

Ha azonban az értesités kellő időben, bár nem jogosult egyénhez intézve, mégis az eladóhoz jutott, annak figyelembe vétele nem mellőzhető. (C. 1026/1890. D. 52., 285. C. 84/1893. D. 64., 24. C. 528/1895. D. 71., 78.)

347. §. A vevő az esetben, ha a más helyről átküldött áru ellen kifogásai vannak, azt egyszerüen vissza nem küldheti, hanem az árunak az eladó rendelkezése alá bocsátásával annak megőrzéséről egyelőre gondoskodni tartozik.

Az átvétel alkalmával, vagy később felmerült hiányokat jogában áll a vevőnek szakértői szemle utján megállapittatni. E megállapitást az eladó is követelheti, ha a vevő őt arról értesiti, hogy az áru ellen kifogásai vannak.

Amennyiben az áru megromlásnak van kitéve s a halasztás veszélylyel jár, a vevőnek jogában áll az árut, ha annak tőzsdei ára van, szabad kézből, egyébként pedig hites személy közbenjöttével nyilvános árverés utján eladni.

Az eladó értesitésének ily esetben az eladás után azonnal meg kell történni.

A rendelkezésre bocsátás mely esetben mellőzhető s mikor nincs annak helye és joghatálya:

A jótállási kötelezettség, amely a felperest a szerződés értelmében a szállitott mérlegeknek anyagbeli és szerkezeti hiányaiért három évi időtartamon belül terhelte, nem mentesitette az alperest a vételtől való elállásnál a törvény által előirt feltételeknek teljesitésétől. (C. G. 347/1897. M. D. 9., 456. G. D. 4., 764.)

A kereskedelmi törvény 347. §-ának első bekezdése minden megkülönböztetés nélkül általában az árura vonatkozó kifogásokról szólván, az ezen törvény helyén előirt rendelkezésre bocsátási és megőrzési kötelezettség vevőt nyilván akkor is terheli, ha a küldött áru ellen csupán mennyiségi kifogásai vannak. (C. 214/1884. D. 38., 84. C. 1016. 1890. D. 53., 285.)

Az olyan árut azonban, mely megrendelés nélkül küldetik, melyre nézve előzetes vételi ügylet létre nem jött, a czimzett, ha csak a kereskedelmi törvény 320. §-ának esete fenn nem forog — rendelkezésre bocsátani, az annak megőrzéséről gondoskodni nem köteles. (B. T. 4210/1878. D. 27., 262. B. T. 5785/1888. D. 51., 217. C. 392/1883. D. 38., 118. C. 214/1884. D. 38., 63. C. 1005/1890. D. 55., 115. C. 1055/1892. M. 4., 274. C. 862. G. C. 1., 101. C. 30/1898. D. 79., 282. C. 35. 1895. Jtk. 95., 5.)

A vevő az elkésetten szállitott árut is köteles az átvétel után azonnal az eladó rendelkezésére bocsátani, ha a késedelmes szállitás okából az ügylettől elállani kiván. (C. 116. 1905. K. J. 3., 384.)

A kereskedelmi törvénynek 346. és 347. §-aiban foglalt rendelkezések nem nyerhetnek szigoru alkalmazást akkor, ha az eladó nem a megrendelt, hanem más árut küldött; az ily árut tehát a vevő nem tartozik az eladónak forma szerint rendelkezésre bocsátani; ennek daczára és ily esetben sem áll azonban a vevő jogában, az eladót a küldött áru tekintetében bizonytalanságban tartani, hanem kötelessége a megrendelttel együtt küldött más áru sorsa felől, vagyis arról, hogy az árut nem tartja meg, az eladót késedelem nélkül értesiteni. (C. 937/1903. M. D. 9., 464.)

A helyi ügyletnél rendelkezésre bocsátásnak és a hiányok szabályszerü megjelölésének szüksége fenn nem forog, hanem a vevő, ha az áru ellen kifogása van, annak átvételét a kereskedelmi törvény 345. §-a szerint egyszerüen megtagadhatja és az eladónak, mint akit az áru szerződésszerü minőségét, illetőleg a bizonyitás kötelezettsége terhel, áll érdekében a vevőt az átvétel megtagadásának indokolására felhivni és amennyiben a kifogásolt áru minőségére is vonatkozik, annak szerződésszerü minőségét szakértői szemle utján megállapitani. (C. 270/1897. M. D. 9., 466.)

Azon esetben, ha az ügylet oly értelemben egységes, hogy a szállitás meg nem osztható, a vevőnek ama ténye, hogy az áruszállitmánynak egy részét kifogás nélkül elfogadta, azt a következtetést vonja maga után, hogy a vevő az áruszállitmánynak többi részét sem bocsáthatja joghatályosan az eladónak rendelkezésére. (B. T. II. G. 99/1903. D. 93., 364.)

Nincs helye a rendelkezésre bocsátásnak, ha a megállapodás értelmében vevő erről a jogáról lemondott, de ha a lemondás feltételesen történt, a feltétel beálltával ez a jog érvénybe lép. (C. 482/1877. D. 19., 9. C. 490/1879. D. 23., 162. C. 420/1881. D. 28., 86.)

A vételi szerződésnek az a kitétele, hogy az eladó a szerkezeti rossz anyagokat egy éven belül pótolni tartozik, nem fosztja meg a vevőt attól a jogától, hogy a rossz szerkezetü gépet az eladó rendelkezésére bocsáthassa. (C. 418/1899. C. G. 347/1897. 462/1900. 371. 1901. 571/1900. 68/1902.)

A rendelkezésre való bocsátásról való lemondást a vevőnek egyes concludens cselekményei is megállapitják; igy:

Ha a vevő a vételár fizetése iránt az eladónak ajánlatot tesz. (C. 482/1877. D. 19., 9.)

Ha az árut, melyet előbb kifogásolt és rendelkezésre bocsátott, utóbb mégis átveszi. (C. 692/1900. D. 57., 60. C. 824/1897. G. C. 1., 122.)

Kivéve, ha az átvétel pusztán az áru megőrzését czélozta. (C. 30/1898. D. 79., 282.)

Ha az árut részben vagy egészben felhasználja, vagy annak egy részét eladja; s általában, ha az áruval bármi módon sajátjaként rendelkezik. (C. 3130/1894. M. 4., 245. C. 1519/1896. D. 75., 55. B. T. 1833/1893. J. Sz. 8., 10. C. 872/1893. D. 65., 114. C. 1852. 1895. D. 72., 237. C. 1422/1878. D. 19., 120. C. 216/1889. P. T. 19., 15. C. 304/1892. M. 4., 296. C. 1330/1894. P. T. 31., 14.)

Ha a vevő a rendelkezésre bocsátott áruknak egy részét elhasználja, akkor az összes átvett áruk vételárát megfizetni tartozik még abban az esetben is, ha az eladó az egész küldeményt visszavenni igérte. (C. 1507/1891. M. D. 9., 495.)

A vevő oly esetben, melyben az áttett árut kellő időben kifogásolta és rendelkezésre bocsátotta, akkor sem marasztalható a rossz minőségünek bizonyult egész áru vételárában, ha az áru felett megtartott árverésnél az árunak 25 százaléka hiányzott s a vevő az állitott elkalódást bizonyitani nem tudta, mert ily esetben is a vevő csak a hiányzó mennyiség vételáráért felelős, mivel a vevőnek jogában állott a megfelelő minőségü árut meg is tartani és ez által még nem tekinthető lemondottnak a rendelkezésre bocsátás folytán nyert jogairól. (C. 697/1898. M. D. 9., 501.)

Alperes azzal, hogy az összes árut felperesnek rendelkezésére bocsátotta, kifejezést adott annak, hogy él az őt esetleg megillető azzal a jogával, amely szerint az illető árut egyáltalában át nem veszi; ilyen körülmények között alperes az őt esetleg megillető más joggal már nem élhetett és igy az illető áruval sem egészben, sem részben sajátjaként nem rendelkezhetett; az alperes tehát az által, hogy az illető áru egy részével sajátjaként mégis rendelkezett, jogilag ugy tekintendő, hogy a kifogástól és a rendelkezésre bocsátástól elállott, és az illető árut egészben kifogástalanul átvette. (C. G. 175/1890. M. D. 9., 511.)

Az eladó a vevő által át nem vett áruról már az által mint sajátjával rendelkezvén, hogy az árut más vevőnek vételre ajánlotta, az eladó a rendelkezésre bocsátástól elállottnak tekintendő még abban az esetben is, ha az utóbb szándékolt ezen ujabbi vétel nem is létesült. (C. 854/1904. K. J. 2.)

Ha a vevő az árut azzal a fentartással vette is át, hogy az árut az ő vevője fogja megvizsgálni, ha ő az árut előleggel megterhelten küldötte meg saját vevőjének, s igy az áruval mint sajátjával rendelkezett, azt nem bocsátja már többé az eladó rendelkezésére. (C. 855/1893. M. D. 9., 466.)

A vevő, ki az árut rendelkezésre bocsátotta, azt az eladó részére teljes egészében érintetlenül tartozik megőrizni, a rendelkezésre bocsátás tehát hatályát vesztette és a vevőnek a vételtől elálláshoz való joga megszünt az által, hogy a szolgálatában álló egyének ezen áru egy részét a vevő czéljaira, akár az ő tudtával és beleegyezésével, akár anélkül felhasználták. (C. 848/1901. C. 748/1901. D. 89., 327.)

Az áru rendelkezésre bocsátásának rendszerint csak addig lehet helye, mig az áru a vevőnek valamely ténye folytán nem vált az eladóra nézve hasznavehetetlenné. Ebből folyóan és mert vevő a neki más helyről megküldött áru megóvása körül a rendes kereskedő gondosságával köteles eljárni, ha a vevő malátagyáros az átvett árpának 85%-át malátakészités czéljából csiráztatta, a vett árpát joghatályosan nem bocsáthatja az eladó rendelkezésére még akkor sem, ha az árpa a megállapodásszerü feltételeknek meg nem felel és nem csiraképes. (C. 675/1904. K. J. 2., 194.)

A formaszerü rendelkezésre bocsátás után, habár csak kisérletezés szempontjából tett használatba vétele a vétel tárgyának, hatálytalanitja a rendelkezésre bocsátást, mert a rendelkezésre bocsátás tényével az eladó tulajdonába visszament áru felett többé rendelkezni a vevő nem jogosult. (C. 73/1896. G. C. 1., 122.)

Az eladó az általa készitett butor minőségeért ugyan akkor is felelős, ha a vevő az előbb megtekintett anyagot jónak találta, de a kifogást tevő vevő a butorok további használata folytán a rendelkezésre bocsátástól elállottnak tekintendő. (C. 683/1905. K. J. 4., 18.)

Az a körülmény, hogy a vevő a rendelkezésre bocsátás után a küldött bort más hordókba lehuzta és a hordókat az eladónak visszaküldte, nem vehető olybá, mintha ezáltal a rendelkezésre bocsájtástól elállott volna. (C. 1677/1904. K. J. 3., 115.)

Az egyezkedési tárgyalások alatt a vevő részéről türt kijavitási munkálatok nem vehetők olyannak, mintha a vevő a kifogásolási jogától és a rendelkezésre bocsátástól utóbb elállott volna. (C. G. 426/1902. M. D. 9., 471.)

Azonban minthogy valamely gőzgép használhatósága csak többszöri üzembehozás utján lévén megállapitható; az a körülmény, hogy a vevő a más helyről szállitott gépet időközben használatba vette, nem tekinthető

jogilag ugy, mintha a rendelkezésre bocsátástól elállott volna. (C. 1300/1900. G. C. 4., 113. C. 563/1902.)

A cséplőgépnek visszavételére irányult felhivás rendelkezésre bocsátásnak tekintendő ugyan, ha azonban a vevő ennek daczára tovább csépeltetett, ez által a rendelkezésre bocsátástól elállottnak tekintendő. (C. 562/1902. M. D. 9., 470.)

Vevők már előzőleg a megvett cséplőgéppel mások gabonájának elcsépeltetésére szerződvén s ezek a csépeltetők a cséplés elvégzésére kártéritési igényüknek különbeni érvényesitésével fenyegetés mellett vevőket unszolván, a vevők akkor, amikor a kifogásolt géppel azoknak a csépeltetőknek gabonáját is elcsépeltették, a nagyobb károsodás elháritását czélozva, nem tekinthetők jogilag ugy, mint akik a gépet sajátjuk gyanánt használták. (C. G. 338/1899. M. D. 9., 472.)

Az, hogy a vevő gőzgépet a rendelkezésre bocsátás után használta, nem jelenti azt, hogy mint sajátjával rendelkezett, mert ezáltal az eladót nagyobb kártól megóvta. (C. 1925/1905. K. J. 4., 18.)

Kifogásolt árut a kifogásolás után is a kifogásolásból eredető jogának sérelme nélkül használhatja a vevő, ha ezáltal magát oly károsodástól megóvhatja, melyért az eladó felelős. (C. G. 390/1906. Ju. 5., 31. K. J. 4., 17.)

A romlott áru piaczi árral nem birván, annak szabad kézből való eladása által a vevő azzal mint sajátjával rendelkezvén, a rendelkezésre bocsátástól elállottnak tekintendő, de ez által esetleges árleszállitási igényeitől el nem esett. (C. 144/1904. M. D. 9., 472.)

Az áruból a megvizsgálásra szükséges mennyiségnek e czélra felhasználásától a vevő az áruval még nem rendelkezvén, a rendelkezésre bocsátástól elállottnak nem tekinthető. (C. 69/1897. P. T. 35., 9.)

Alperes, ki az árut felperes szállitójától elvevén, azt nem magánál, hanem különleges módon s akkép helyezte el, hogy az árut terhelő költségek minden nappal szaporodtak, a rendelkezésre bocsátás hatályát elveszitettnek tekinteni azért kellett, mert alperes felperes leveleire nem is válaszolván, a leveleiből kitetsző azon tévedésében, hogy az áru B. és P. czégnél van, őt meghagyván, és őt sem az áru sorsáról, sem az azt terhelő kiadások összegéről nem értesitvén, az áru felett való intézkedését megakadályozta: és mert az árunak a B. és P. czég ügynöke részére való kiszolgáltatását megtagadván, a rendelkezésre bocsátástól el is állott. (C. 673/1901. M. D. 9., 472.)

A vevő által kifogásolt áru rendelkezésre bocsátásának czélja az lévén, hogy az áru az eladónak szabad rendelkezése után visszakerüljön, amennyiben a vevő a birlalatába került, de rendelkezésre bocsátott áru feletti rendelkezhetésben az eladót jogos ok nélkül megakadályozza, a különben korábban meg is tett rendelkezésre bocsátás joghatályát veszti és az eladó a vevő irányában olyan jogokat gyakorolhat, mintha a rendelkezésre bocsátás egyáltalán meg sem történt volna; vagyis ekként az eladó a vevőtől nem csupán kártéritést, hanem az áru vételárát igényelheti. (B. T. II. G. 152/1905. K. J. 3., 89.)

Az áruk rendelkezésre bocsátásának olyannak kell lenni, hogy azok felett az eladó valóban rendelkezhessék is; nem felel meg ezen feltételeknek a levélbeni rendelkezésre bocsátás, ha az áru valamely raktárban a vevő nevén és részére volt beraktározva, és ez nem intézkedett az iránt, hogy az eladó az áruk felett tényleg rendelkezhessen. (C. 1253/1904. D. 97., 39.)

Nem tekinthető a rendelkezésre bocsátástól való elállásnak az, hogy a vevő a rendelkezésre bocsátott árut az eladó rendelkezése ellenére magánál tartotta, ha az eladó a rendelkezésre bocsátott árut a vevő költségére rendelte visszaküldeni. Erre a vevő nem köteles, hanem megfelel a köteles gondosságnak, amidőn az árut az eladó további intézkedéséig megőrzi. (C. 467/1906. H. D. 1., 180.)

Aki az eladó által az ő czimére küldött árura vonatkozó értesitő levelet nem az áru feladójának, hanem egy harmadiknak szolgáltatta ki, e cselekménye által az eladót megfosztotta annak lehetőségétől, hogy meg nem rendelt és ez okból átvenni megtagadott áru felett másképp rendelkezzék, ezek alapján pedig az eladónak kártéritéssel tartozik. (C. 759/1896. M. D. 9., 437.)

A vevő által rendelkezésre bocsátott tiz waggon áru tekintetében eladó a rendelkezést ugy fogadván el, ha a 10 feladó-vevényt neki visszaküldi, ellenben vevő csak ötöt küld vissza, alperes vevő a novatio feltételeinek nem tett eleget és igy az összes tiz waggon áru árát megfizetni tartozik. (C. 208/1891. 996/1891. M. D. 9., 507.)

Rendelkezésre bocsátás tartalma, módja, ideje, bizonyitása.

Habár a rendelkezésre bocsátásnál nem okvetlenül szükséges, hogy az értesités a rendelkezésre bocsátás szavakat is szószerint tartalmazza, de az értesitésnek oly tartalmunak kell lenni, amiből a rendelkezésre bocsátás határozottan kitünjék, vagyis hogy arról senkinek kétsége ne lehessen, hogy vevő az árut el nem fogadva, az eladó rendelkezése alatt állónak kivánja tekinteni. (Nagyv. T. G. 65/1905. D. 98., 216.)

Az áru kifogásolását tárgyazó hiányokról való értesités nem egyjelentőségü a rendelkezésre bocsátással s az ez utóbbit nem

pótolja, mivel a kifogásolás mellett még a vevő az árut megtarthatja s vételárleszállítást igényelhet. (C. 79/1889. D. 51., 187. C. 281/1897. D. 79., 85.)

A más helyről küldött áru hiányairól való értesités magában véve nem pótolhatja a szükséges rendelkezésre bocsátást. (C. 715/1890. G. C. 21., 31.)

Amennyiben a rendelkezésre bocsátás a hiányértesitéssel egybekapcsoltatik is, a rendelkezésre bocsátás joghatályosnak csak annyiban tekinthető, amennyiben a hiányértesités kellő időben előterjesztettnek vehető. (C. 340/1886. D. 44., 183. C. 318/1890. D. 55., 272.)

A kereskedelmi törvény 347. §-ában meghatározott rendelkezésre bocsátás a vevőnek a kifogásolás és értesitéssel kapcsolatos oly ténye, mely csakis az emlitett két tényezővel egyetemben állapitja meg a vevőnek a kereskedelmi törvény 348. §-ában foglalt azt a jogát, hogy az ügylettől elállhat és kártéritést igényelhet. (C. 855/1897. D. 78., 118.)

Vevő a küldött árut rendelkezésre bocsátván, abban a kérdésben, hogy teljesitéshez vagy az ügylettől való elálláshoz való jogot veszi-e igénybe — később is nyilatkozhatik. (C. 123/1894. P. T. 30., 14.)

A törvény a rendelkezésre bocsátást sem alakszerüséghez nem köti, sem arra nézve, hogy annak miként kell kifejeztetnie, rendelkezést nem tartalmaz. Azon kérdés tehát, hogy a rendelkezésre bocsátásnak miként kell történnie, csakis a dolog természete alapján dönthető el. Az, hogy az áru elfogadásra alkalmatlannak, vagyis hibásnak és szerződésellenesnek jeleztetik, elegendő módon kifejezi a vevő akaratát, hogy az árut elfogadni nem akarja. (C. 3317/1891. D. 59., 99. l.)

A telefon utján történt rendelkezésre bocsátás érvényes, mert a törvény a rendelkezésre bocsátást alakszerüséghez nem köti, és a telefonon való közlés egyjelentőségü a jelenlévők között szóbeli uton tett közléssel. (C. G. 97. 1899. G. C. 2., 133.)

Azt, hogy a rendelkezésre bocsátás és az áru kifogásolása megtörtént, bizonyitani vevő fél köteles. (C. 995/1888. C. 873/1891. D. 58., 100.)

A vevő által történt rendelkezésre bocsátás bizonyitására elegendő azt bizonyitani, hogy a vevő a rendelkezésre bocsátást tartalmazó levelet elküldte eladó czimére. (C. 1560/1894., 907/1894., 1509/1895. M. D. 9., 465.)

Az a körülmény, hogy alperes az át nem vett faáruk tekintetében a felperest az áru megérkezése után *F)* alatti levelében azonnal értesitette arról, hogy amiatt, mert a küldött faáruk között a kivánt méretüek nem foglaltattak, mindaddig, amig a kért méretüeket meg nem kapja, az árut át nem veszi, nem tekinthető a küldött faáruk minőségi kifogásolásának és rendelkezésre bocsátásának (C. 274/1903. M. D. 9., 467.)

Az árunak rendelkezésre bocsátása elkésés okából kifejezetten nem kifogásoltatván, pusztán azon az alapon hivatalból figyelembe nem vehető, hogy az eladó a rendelkezésre bocsátást jogos alappal nem birónak jelezte a perben. (C. 1190/1901. M. D. 9., 469.)

Azt, hogy a rendelkezésre bocsátás kellő időben történt, a vevő tartozik bizonyitani. (C. 995/1888. C. 502/1891. M. D. 9., 465. Állandó gyakorlat.)

Azon idő, mely alatt a rendelkezésre bocsátás joghatálylyal eszközölhető, nem attól az időponttól számitandó, mikor vevő a küldeményt a fuvarozástól tényleg átveszi, hanem azon időponttól, midőn a küldeménynek megérkeztéről vevő értesitve lett s igy azon helyzetbe jutott, hogy az áruval rendelkezhessék. (C. 228/1902.)

A vasuton érkezett s a tényleges átvétel előtt már megvizsgált áru minőségi hiányaira alapitott kifogásolás és rendelkezésre bocsátás elkésett, ha a vevő az árut nem az előzetes megvizsgálás után, hanem csak az átvétel után, habár haladéktalanul, bocsátotta is az eladó rendelkezésére, ha csak a vevő nem bizonyitja, hogy őt az átvételben késedelem nem terheli. (C. 469/1898.)

Egy fürészgép iránti vételügylet esetében a vevő által csak 52 nap mulva történt rendelkezésre bocsátás nem tekinthető elkésettnek, mert az áru természete ily esetben a késedelmet indokolja. (C. 1653/1892. M. D. 9., 469.)

A junius 23-án a vevőhöz érkezett cséplőgépnek julius 31-én történt rendelkezésre bocsátása el nem késett, és a rendelkezésre bocsátás hatályát sem vesztette annak folytán, ha a vevő további kisérletezés czéljából használta is a gépet. (C. 1539/1903. M. D. 9., 469.)

Valamely törvényes hibában szenvedő ló iránt kötött vételi ügyletben, a vevő a rendelkezésre bocsátással nem késett el, ha azt az átvétel után néhány hónap mulva közli is. A hatósági vesztegzár alatt lévő ló az eladó rendelkezésére nem is bocsátandó. (C. 1352. 1903. M. D. 9., 469.)

A rendelkezésre bocsátás elkésése miatti kifogás akkor is érvényesithető eladó részéről a perben, ha az előleges egyezségi alkudozások között e miatt kifogást nem is tett, mert akkor még nem is tudhatta, mikor vette kezéhez vevő az árut s igy meg sem vizsgálhatta, elkésett-e vagy sem. (C. 1020/1894. Azonos 667/1891. M. D. 9., 465.)

Az elkésett rendelkezésre bocsátásnak feltételes elfogadása, a feltétel nem teljesitése esetében, nem zárja ki az eladót a rendelkezésre bocsátást mint elkésettet visszautasitani. (C. G. 175/1900. M. D. 9., 468.)

Ha az eladó az árunak a vevő részéről történt kifogásolása és rendelkezésére bocsátása után feltétlen készségét jelentette ki az áru visszafogadására, akkor többé nem vitathatja sikeresen azt, hogy a rendelkezésre bocsátás jogellenesen történt, mert az áru a szerződéses minőségnek megfelelt. (C. 1250/1900. M. D. 9., 469.)

Ha a vétel tárgyát képezett árut a hatóság, mint a közegészségre ártalmast, elkobozta, az eladó sikerrel nem hivatkozhatik a kereskedelmi törvény 347. §-ának rendelkezésére, hogy az alperes vevő az átvett árut nem kifogásolta és rendelkezésre nem bocsátotta. (C. 1360/1896. M. D. 9., 470.)

Jelentősége az áru visszaküldése tényének.

Az árunak puszta visszaküldése nem tekinthető rendelkezésre bocsátásnak. (C. 1207. 1891. M. D., 9., 465.)

Több esetben kimondatott, hogy az áru visszaküldése egyértelmű a rendelkezésre bocsátással. (C. 211/1880. D. 24., 152. C. 633/1881. D. 29., 110. C. 1322/1888. Ü. L. 89., 11. C. 288/1888. D. 49., 129. C. 41/1889. J. 10., 7. C. 314/1890. D. 55., 272.)

Vevő az árut, mint a megrendelésnek meg nem felelőt, az eladó rendelkezésére bocsátotta és vissza is küldte. Ez az árut nem váltotta ki s a vasut az árut elárvereztette. — A vételár iránt inditott perben kimondatott, hogy alperes vevő azáltal, hogy a kereseti árukat a kereskedelmi törvény 347. §-a rendelkezése ellenére felperesnek visszaküldötte, nem esett el az árunak állitólagos hiányos minősége miatt emelt kifogásától, és a bizonyitási kötelezettség, mely a rendelkezésre bocsátott áru szerződésszerü minősége tekintetében az eladó felperest terhelte, ez által változást nem szenvedett s minthogy eladó az áru megfelelő voltát annak elárverezése következtében bizonyitani nem tudta, keresetével elutasittatott. (C. T. II. G. 99/1902. D. 92.)

Áru visszaküldése nem jelenti a vételtől való elállást. (C. 123/1894. P. T. 30., 14.)

Veszélyviselésének kérdése a rendelkezésre bocsátás után.

A rendelkezésre bocsátás időpontjáig a kereskedelmi törvény 344. §-a értelmében a vevő alperest terhelt veszély a rendelkezésre bocsátástól számitva az eladóra visszahárul. (B. T. II. G. 142/1902. D. 90., 223.)

Az eladó rendelkezésére bocsátott áru időközbeni megromlása, ha a kezelés hiányából származott, az eladó terhére esik, mert a vevőt a gondosság csak a beraktározás körül terheli. (C. 543/1904. K. J. 3., 18.)

A rendelkezésre bocsátás joghatályosan kihez intézhető.

A rendelkezésre bocsátás elfogadására a főnökön kivül a czégvezető s általános kereskedelmi meghatalmazott jogosult, ellenben a kereskedelmi utazót vagy ügynököt ez a jog nem illeti meg. (C. 1153/1884. Ü. L. 11., 8. C. 1783/1897. P. T. 32., 8. C. 1376/1895. C. 1336. C. 523/1895.)

Ha azonban az ügynök a nála tett rendelkezésre bocsátást kellő időben főnökével közli, az joghatályos. (C. 1026/1889. *Azonos* 84. 1893., 1245/1892. és 1814/1892. M. D. 9., 468.)

Rendelkezésre bocsátás joghatályos az utazónál. (C. 1153/1892. *Azonos:* Győri tábla G. II. 24/1900. M. D. 9., 468.)

Helyi ügyletnél az áru annak bocsátható rendelkezésre és azzal küldhető vissza az át nem vett áru, aki az árut elhozta. (C. 1305. 1893. M. D. 9., 466.)

A rendelkezésre bocsátás joghatályos a bizományosnál is, ha ez az eladót meg nem nevezte. (C. 1327/1896. M. D. 9., 467.)

Az áru minőségét illető bizonyitási kérdések a kellő időben megtörtént rendelkezésre bocsátás, ugyszintén az ennek elmulasztása vagy elejtése esetén.

Ha a vevő a küldött áru minősége ellen kifogást tesz s ezért az árut át nem veszi, hanem az eladó rendelkezésére bocsátja és ekkép tagadja, hogy az áru a törvényes vagy szerződési minőségnek megfelel: az áru megfelelő voltát, vagyis hogy maga részéről az ügyletet teljesitette, — mint a vételár követeléséhez való jognak alapját tevő tényt — az eladó tartozik bizonyitani. (C. G. 651/1901. D. 91., 290. C. 1171/1892. M. 4., 275. C. 1029/1892. D. 72., 73. C. 479/1890. D. 56., 20. C. 475/1888. D. 48., 291. Állandó gyakorlat.)

Ha a vevő az eladó által szállitott árut nem minőségi hiány okából, hanem azért nem vette át, mert a vételügylet létrejöttét tagadta, akkor a késedelmes vevő ellen megtartott árverésen eladott és az árverési jegyzőkönyvben minőségileg meg nem határozott árut (tengerit) a vevő az évek multán lefolytatott perben sikeresen csak ugy kifogásolhatja azon az alapon, hogy az elárverezett tengeri nem felelt meg a szerződéses kikötésnek, ha ezt a kifogását egyuttal bizonyitja. (C. 793/1898. M. D. 9., 491.)

Azt a körülményt, hogy a megvizsgált és a vevő birtokában talált áru nem azonos az eladó felperes által szállitott áruval, — az azonosságot tagadó felperes tartozik bizonyitani. (C. 19/1897. M. D. 9., 460. C. C. 96. 1892.)

Ha a vevő, ki az árut eladónak rendelkezésére bocsátotta, a vétel érvénytelenitése iránt keresettel lép fel, ő tartozik bizonyitani, hogy az áru nem felel meg a kikötött vagy törvényszerű minőségnek. (C. 137/1892. M. D. 9., 473.)

Annak a körülménynek a bizonyitása, hogy a rendelkezésre bocsátás okai utóbb elhárittattak, vagy hogy olyan körülmények forognak fenn, melyből a rendelkezésre bocsátásról lemondás következtethető — az ezeket vitató eladóra hárul. (C. 482/1877. D. 19., 7. C. 490/1879. D. 23., 162. C. 420. 1881. D. 28., 86.)

Ha az árunak vevő részéről kifogástalan átvétele megtörtént, vagy ha a bár kifogásolt áruval vevő utóbb sajátjaként rendelkezett, ugy a később felfedezett rejtett, mint az átvételnél vitatott hiányok létezését és mibenállását már vevő köteles kimutatni, illetve bizonyitani. (C. 7429/1876. D. 16., 112. C. 1422/1878. D. 19., 125. C. 249/1879. D. 23., 16. C. 1124/1880. D. 27., 72. C. 2763/1882. D. 30., 245. C. 97/1889. P. T. 18., 85. C. 1330. 1894. P. T. 31., 11.)

Ez a bizonyitási szabály az irányadó akkor is, ha vevő a kereskedelmi törvény 348. §. alapján árleszállitást igényel. (C. 1199/1891. D. 58., 169. C. 1511/1892. D. 68., 171.)

Azt, hogy mennyi árut bocsátott a vevő rendelkezésére és hogy ebből folyóan mennyit vett át kifogástalanul, abban az esetben, ha maga a rendelkezésre bocsátás ténye vitán kivül áll, az eladó köteles bizonyitani. (C. 52/1904. K. J. 2., 27.)

Miután helyi ügyleteknél az árunak rendelkezésre bocsátása nem szükséges, felperesnek, eladónak, bizonyitani kellett volna azt, hogy a kereseti árut alperes átvette, vagy hogy annak átvételére alperest felhivta, esetleg azt, hogy az áru a kikötött vagy törvényes minőségnek megfelelt és igy alperes annak átvételét jogtalanul tagadta meg. Minthogy azonban felperes ezek bizonyitását meg sem kisérlette, az áru meg nem felelő minőségének bizonyitására alperes nem köteles. (C. 788/1895. *Azonos* 779/1897. M. D. 9., 476. G. D. 4., 783.)

A polgári biróság nem bocsátkozhatik annak a kérdésnek a felülbirálásába, hogy a közigazgatási hatóság helyesen állapitotta-e meg a bor mesterséges voltát. Ha a vevő az eladót a bor hatósági zár alá vételéről értesiti, ugy az kifogásoltnak s rendelkezésre bocsátottnak tekintendő s a vevő jogosult a vételtől elállani. (C. 918/1904. D. 98., 328.)

A hiánybizonyitás módja és az e körül felmerülő költség viselésének kérdése.

A hiányoknak, illetve az áru minőségének szakértői szemle utján megállapithatása a felek mindegyikét megillető jog, de ennek gyakorlata nem kötelező s az egyéb módon való bizonyithatás nincs kizárva. (C. 640. 1879. D. 24., 72. C. 982/1895. D. 71., 183. C. 192/1902. P. T. 46., 14. C. 353/1901. Ü. L. 20., 46. C. 249/1879. D. 23., 16. C. 742/1879. D. 24., 51. C. 243/1884. P. T. 9., 10. C. G. 192/1902. M. D. 9., 462.)

A szakértői szemle bizonyitékul el nem fogadható, ha annak alkalmával az áru minősége nem az egész áru közvetlen megtekintése mellett vizsgáltatott meg. (C. 77/1884. D. 37., 97.)

Évek leteltével eszközölt szakértői birói szemle arra nézve, hogy az áru a szállitás- és átvételkor a kikötött minőségű volt-e vagy sem, bizonyitékul el nem fogadható. (C. 2788/1882. D. 30., 245.)

Nem az illetékes biróság által megtartott előleges szakértői szemle bizonyitékul el nem fogadható. (C. 77/1884. D. 37., 97.)

Eladó a szakértői szemle kérése által még nem nyilatkozott abban a kérdésben, hogy a rendelkezésre bocsátás kellő időben történt-e. (B. T. II. G. 72/1901.)

Felek az árut bizalmi férfiakkal is megvizsgáltathatják oly módon, hogy azok véleménye feltétlenül irányadónak vétessék. (C. 700. 1884. P. T. 9., 46.)

A kifogásolás nem halasztható el a birói szemle utánra. (B. T. II. G. 23/1902.)

Azt a körülményt, hogy a megvizsgált és a vevő birtokában talált áru nem azonos az eladó felperes által szállitott áruval, az azonosságot tagadó felperes tartozik bizonyitani. (C. 19/1897.)

A vevőnek is feltétlen jogában áll ugyan az áru hiányait a kereskedelmi törvény 347. §-a szerint szakértői szemlével megállapitani, mindazonáltal a pervesztes eladó sem terhelhető a szemlénél felmerült költségek megtéritésére, ha a szemlének megejtése a vevő jogainak megóvása szempontjából szükségtelen volt. (C. 1241/1898., 84/1900., 892/1903. 179/1904. M. D. 9., 476.)

A vevőnek érdekében állván, jogainak biztositása végett, a romlásnak indult árpának ezt a minőségét szakértői szemlével megállapittatni, jogosan igényelheti az eladótól a szemle költségeinek megtéritését. (C. 948. 1904. *Azonos* 1551/1903. M. D. 9., 476.)

A vevő az eladónak felelős azon költségekért, amelyeket az által okozott, hogy az árut minőségi hiányok miatt alaptalanul kifogásolta és ennek folytán azt az eladó szakértőkkel megvizsgáltatta. (Kir. kereskedelmi és váltótörvényszék. E., 213/1906. D. 100., 366.)

A kereskedelmi törvény 347. §-a szerint előleges szakértői szemle az arra nem hivatott közjegyző által eszközöltetvén, annak költségeivel az ellenfél pervesztesége daczára sem terhelhető (C. 134/905. K. J. 4., 68.)

A megőrzés kérdése.

A megőrzési kötelesség csupán az átvett árukra terjed ki, de nem terjed ki az át nem vett, hanem minőségi hiány folytán rendelkezésre bocsátott árura. (C. 1629/1905. D. 100., 58. l.)

Vevő az árut, amelyet rendelkezésre bocsátott, azonnal vissza nem küldheti, hanem megőrizni tartozik, ellenben az ezekből eredő kárt megtériteni köteles. (C. 1447/1891. M. 9., 473. C. 211/1880. D. 24., 152.)

A vevő alperesnek a kereskedelmi törvény 347. §. által előirt gondoskodása az áru megőrzése tekintetében nem terjedhet ki arra, hogy a felperesnek rendelkezése alá bocsátott árpáját esetleg saját zsákjaiba helyezze el. (Pozsonyi T. G. 72/1897.)

A kifogásolt áru megőrzésére, esetleg eladására vonatkozó kötelesség a vevőt csak addig terheli, mig afelett az eladó rendelkezhetik. (Szegedi T. G. 249/1900.)

A rendelkezésre bocsátott áru megőrzéseért fekbért az a vevő is követelhet, aki nem kereskedő. (C. 153/1892. C. 494/1879. D. 23., 150. C. 649/1879. D. 24., 72.)

Az őrzési költség összegének megállapitásánál, ha az iránt a felek között különleges megállapodás létre nem jött, nem az követelhető, amit a vevő erre tényleg költekezett, hanem csak az az összeg, ami a fenforgó körülmények és helyi viszonyok figyelembe vétele mellett szokásos, esetleg szükséges volt. (C. G. 96/1901. M. D. 9., 470.)

Az áru megőrzéseért vevő az eladónak akkor is felel, ha vevő az árut az eladó ügynökének adta át, még ha az átadásról eladó nyomban értesittetett is és erre az értesitésre nem válaszolt. (C. 1841/1894. Ü. L. 11., 14.)

Eladó a vevőtől, az ez által rendelkezésre bocsátott, de a 347. §. ellenére kellően meg nem őrzött s ennek folytán elromlott árunak értékét követelheti. (C. 1232/1893. M. D. 9., 473.)

Kényszereladása az árunak.

Vevőnek nincs joga a rendelkezésre bocsátott árut, ha az megromlásnak kitéve nincs, elárvereztetni, mivel különben a vételárért felel. (C. 6042/1883. M. 4., 28.)

A kereskedelmi törvény 347. §. 3. bekezdésében meghatározott előfeltétel csak akkor forog fenn, ha magában az áruban, különösen annak természeti minőségében fekvő tárgyilagos okok idézhetik elő annak romlását és a halasztás veszélylyel jár; a vevőnek pusztán személyes viszonyai azonban s igy az a körülmény, hogy az áru a vevőnek raktárhelyiségében az egerek és patkányok pusztitásának van kitéve; még nem jogositják fel a vevőt arra, hogy az eladó rendelkezésére bocsátott árut ennek rovására eladhassa. (C. 276/1901. D. 89., 298.)

Magában véve a rozsdásodás, melynek a gép kitéve volt, ennek állagára kiható olyan romlásnak, mely a kereskedelmi törvény 347. §-ában az eladás előfeltételeül meghatározott veszély tekintete alá volna vonható, nem minősithető és ezért az emlitett körülmény egymagában az alperest arra, hogy a gépet eladhassa, nem jogositotta. (B. T. II. G. 153/1904. G. D. I. F. 284.)

Jóllehet alperes a kukoricza árut kellő időben rendelkezésre bocsátotta, mégis köteleztetett annak vételára megfizetésére, mert a szemléhez akkor is tartozott volna az eladó felperest megidézni, ha amiatt az áru eladásnak néhány nappal elhalasztásának szüksége fel is merült volna, mert a kereskedelmi törvény 347. §. 3. pontja szerint a vevőnek a rendelkezésre bocsátott árut az ott előadott módon az eladó rovására eladni csak akkor van joga, ha az áru megromlásnak van kitéve s a halasztás veszélylyel jár, már pedig azok a minőségi hiányok, hogy a szállitott tengeri nedves, dohos, penészes, nagyobbrészt romlott, nem olyan természetüek, hogy a tengeri eladásának néhány nappal elhalasztása veszélylyel járt volna s az által, hogy alperes vevő az árut rögtön eladta, megfosztotta felperest annak a lehetőségétől, hogy ez a szállitott áru kikötésszerü minőségét bizonyithassa; mindezeknél fogva pedig az alperes ugy tekintendő, mint aki a kereskedelmi törvény 347. §-ával nem indokolható eladás utján a rendelkezésre bocsátott tengeri felett utóbb tényleg rendelkezett és ez által a rendelkezésre bocsátástól elállott, miért is az árverés a felperes rovására történtnek nem tekinthető. (C. 109/1901.)

A kereskedelmi törvény 347. §. 3. bekezdésében érintett veszély alatt az árfolyamcsökkenés nem érthető. (C. 942/1895. M. 8., 245.)

Az őrzési költségeknek felszaporodása, — mely alól különben az eladó, aki az áru megőrzéséről a kereskedelmi törvény 347. §-a szerint csak egyelőre, tehát nem aránytalanul hosszu időn át köteles gondoskodni, az árunak a köteles őrzési idő lefolyásával való visszaküldése által szabadulhat — az eladót a id. törv. pont értelmében az áru eladására fel nem jogositja. (B. T. II. G. 153. 1904. G. D. I. F. 285.)

Az a körülmény, hogy az áru megőrzése nagyobb költséggel jár, magában véve nem jogositja fel a vevőt az áru eladására. (B. T. 263/1895. D. 71., 233.)

Azonban, ha a megromlás veszélye fenforog, a vevőnek az áru eladása kötelessége is. (C. 1519/1896. D. 75., 55.)

A vevőnek az a kijelentése, hogy az árukkal való rendelkezést az eladó tetszésére bizza, nem értelmezhető akként, hogy az el-

adó a törvény 347. §-a által előirt értékesitési módot mellőzhesse, főként annak hiányában, hogy a vevő beleegyezését kikérte volna a szabad kézből való eladáshoz. (C. 29/1903. M. D. 9., 474.)

A már megromlott s ekként a kereskedelmi forgalomnak rendszerinti tárgyául már nem szolgáló s igy tőzsdei vagy piaczi árral nem is birható áru szabad kézből el nem adható. (C. 859/1896. C. 1088/1896. D. 72., 99.)

A kereskedelmi törvény 347. §-ában engedett ama jogot, hogy oly áru, melynek tőzsdei ára van, szabad kézből eladható, okszerüleg amaz árura is ki kell terjeszteni, melynek piaczi ára van, mivel a 346. §-ból kitünik, hogy a törvény a tőzsdei és a piaczi árral biró árukat egy kategóriába helyezi, és mivel az ok, melynél fogva a szabad kézből való eladás meg van engedve, a piaczi árral biró árura épen ugy talál, mint a tőzsdei árral biró árura. (C. 496/1888. D. 49., 4. Állandó gyakorlat.)

Azonban az eladás a tőzsdei, illetve piaczi áron alul nem történhetik. (C. 834/1893. D. 73., 174.)

Eladható a tőzsdei árral biró áru is árverésen, mivel a szabad kézből való eladás csak jog. (C. 1001/1884. D. 36., 43. C. 77/1884. D. 37., 297.)

Tőzsdei árral nem biró árunak szabad kézből történt elárverezése nem tekinthető az eladó veszélyére eszközöltnek. (C. 862/1903. D. 95., 200.)

Az olyan árut, mely szabad kézből eladható, a vevőnek jogában áll hiteles személy utján is eladatni, mi után ez nagyobb biztositékot nyujt. (C. 1001/1884. D. 36., 43. C. 77/1884. D. 37., 297. C. 538/1897. D. 74., 181.)

Habár a kereskedelmi törvény 347. §-a a a hiteles személy közbejöttével tartott nyilvános árverés miként leendő közzétételére nézve nem is tartalmaz részletes intézkedést, mégis kétségtelen, hogy a késedelmes vevő rovására történtnek csak az olyan árverés tekinthető, amelynél az eladó a rendes kereskedő gondosságával eljárva, az árverés közzétételét oly módon eszközli, amely rendes körülmények között a késedelmes vevő érdekeinek megóvására alkalmasnak látszik; az eszközölt hirdetés azonban erre nem volt alkalmas, mert az aránylag nagymennyiségü (270 hektoliter) szesznek azonnal készpénzfizetés és a vevő által saját tartályaiban való elszállitása mellett történendő eladását csupán az átadási hely egyik hetilapjában, az árverést megelőzően három nappal csak egy izben tétette közzé és az árverést megelőzően dobszóval kihirdettette, alig hagyhatott fenn kétséget az iránt, miszerint ilyen nagyobb üzletre vidéken oly rövid idő alatt alkalmas vevő jelentkezni nem fog s igy az árkülönbözet nem irható a vevő terhére. (C. 1382/1904. D. 97., 297. U. L. 22., 27.)

A kereskedelmi törvény 347. §-a alapján megtartott árverés joghatálylyal nem bir, ha az árverési hirdetmény csak egy helyi lapban 3 nappal az árverés előtt tétetett közzé és az árverés nem látszik komolynak. (C. 78. 906. K. J. 4., 360.)

Ha a vevő a romlás veszélyének kitett árut azután adatta el, hogy az eladó az áruval rendelkezni kivánt, az áruval mint sajátjával rendelkezvén, a vételárat megfizetni köteles. (C. 944/1905. K. J. 3., 42.)

———

A kereskedelmi törvény 347. §. szerint megtartható árverés elrendelésének kérdése iránti intézkedés nem tartozik a biróságok hatáskörébe, mert az idézett törvényhelyek feltétlen jogot adnak a kérvényezőnek ahhoz, hogy az át nem vett árukat hiteles személy közbenjöttével, tehát biróság utján is, de csak saját veszélyére és költségére eladathassa, maga az árverés megtartása azonban a biróságnál is kérelmezhető. Az ez iránti intézkedés a kereskedelmi eljárás 10. §-a szerint a járásbiróság illetőségi körébe tartozik. (C. 538/1897. S. 22., 764. D. 17., 73. B. T. 93/1883. D. 32. 319.)

A kereskedelmi törvény 351. §-a esetében a 347. §. értelmében megtartható árverés elrendelésének kérdése iránti intézkedés nem tartozik ugyan a biróságok hatáskörébe, mert az idézett törvényhelyek feltétlen jogot adnak a kérvényezőnek ahhoz, hogy az át nem vett árukat, hiteles személy közbenjöttével, tehát biróság utján is, de csak saját veszélyére és költségére eladhassa, maga az árverés megtartása azonban a biróságnál is kérelmezhető, miből folyóan az elsőbiróságnak az az eljárása, hogy az árverés elrendelése kérdésében határozott, szabályellenes, de a foganatositás iránti intézkedés megsemmisitésére elegendő ok még sem forog fenn; mert az ez iránti intézkedés, a kereskedelmi eljárás 10. §-a értelmében, a járásbiróság illetőségi körébe tartozik ugyan, minthogy azonban a törvényszék az árverés megtartása iránt a járásbiróságot kereste meg, a fenforgó szabálytalanság nem lényeges: a másodbiróság végzésének megváltoztatásával az elsőbiróság végzését helyben kellett hagyni oly értelemben, hogy az árverés nem rendeltetik el, hanem csupán annak foganatositása iránt tétetik intézkedés. (C. 538/1897. M. D. 9., 475.)

A kereskedelmi törvény 347. §. szerinti árverést elrendelő végzés ellen helye van felfolyamodásnak a Curiához. (C. 1480/1905. K. J. 3., 85.)

A keresk. törvény 347. §-a alapján megtartott árverés szabálytalan, ha más helyen tartatott, mint ahol elárverezett tárgyak vannak, ha előbb megszemlélhetők voltak is. (C. 1293/1906. K. J. 4., 68.)

———

A község elöljárósága olyan hiteles személy, akinek közbenjöttével megtartott árverés a kereskedelmi törvény 347. §-ának megfelel. (C. 1537/1895., 622/1884. M. D. 9., 475.)

Jogkövetkezménye az értesités elmulasztásának.

Ha a vevő az eladásról az eladót nem is értesiti, ez a vevő jogait még nem enyészteti el, hanem csupán kártéritésre köteles. (C. 1357/1895. D. 72., 97.)

Kereset megállapitás iránt.

Abban az esetben, ha az eladó a vevő által át nem vett gép tekintetében arról értesiti a vevőt, hogy azt beraktározni és a vevő költségeire elárvereztetni fogja, a vevőnek érdekében állván a vételi jogviszony nem létezésének megállapitása, praejudiciális keresetnek helye van. (C. 1492/1904. D. 98., 183. K. J. 2., 573. C. 1969/1906. K. J. 4., 254.)

348. §. Ha az áru a kikötött vagy törvényi kellékeknek meg nem felel, a vevőnek jogában áll az ügylettől elállani, vagy a vételár aránylagos leszállitását igényelni. Emellett mindegyik esetben a netaláni kár megtéritését is követelheti.

A keresk. törvény 348. §-a értelmében »ha az áru a kikötött vagy a törvényes kellékeknek meg nem felel, a vevőnek jogában áll az ügylettől elállni, vagy a vételár aránylagos leszállitását igényelni. Emellett mindegyik esetben a netáni kár megtéritését is igényelheti«.

A törvény ez a rendelkezése a helykülönbség melletti és helyi ügyletek tekintetében semmi megkülönböztetést nem tevén, hanem a vételi ügyletekre vonatkozóan általánosságban intézkedvén, kétséget nem szenved, hogy a vevő az itt érintett jogokat, ugy a helykülönbség melletti, mint a helyi vételeknél érvényesitheti.

Hogy a törvényhozás ezt a rendelkezést minden vételre kivánta vonatkoztatni, kitünik a törvénytervezetre vonatkozó értekezleti jegyzőkönyvekből is. A tervezet 392. §-ának eredeti szövege ugyanis a vevőnek fentebb jelzett jogait az »átküldött« árukra nézve állapitotta meg, az »átküldött« szó azonban arra való tekintettel, hogy ennek a §-nak az alkalmazása minden árura vonatkozik, kihagyandónak határoztatott és ennek folytán ez a szó a törvény szövegéből el is hagyatott. (Enquete-jegyzőkönyv 308. l.)

Kétséget nem szenved ezek szerint, hogy a 348. §. rendelkezése mindkét nemü ügyletekre vonatkozik és a 349. §. rendelkezése, mely különben is a 348. §-al szoros összefüggésben áll, a helykülönbség melletti és helyi ügyletek között megkülönböztetést szintén nem tevén, a 349. §. rendelkezése is alkalmazandó a helyi ügyleteknél.

(A magy. kir. Curia polg. szakosztályának az 1907. évi junius hó 4-ik napján tartott teljes ülésében kelt elvi megállapodás.)

Az árunak az eladó rendelkezésére bocsátása csupán a vételtől elálláshoz való jog érvényesithetésének képezi feltételét, a vételár leszállitása követelhetésének ellenben nem. (C. 748/1901. D. 89., 327.)

A vevőnek a kereskedelmi törvény 348. §-a értelmében minőségi hiány miatt vagy a vételtől elállani, vagy a vételár aránylagos leszállitását követelni van joga; az árunak az eladó rendelkezésére bocsátása pedig csupán a vételtől elálláshoz való jog érvényesithetésének képezi feltételét; a vételár leszállitása követelhetésének ellenben nem, mert a vevő, amennyiben ezt az utóbbi jogát gyakorolja, az árut megtartja és igy azzal szabadon rendelkezhetik, az árunak ebben az esetben általa bizonyitandó minőségi hiánya tehát őt a vételár összegének kifogásolására az áruval általa történt rendelkezés mellett is feljogositja. (C. 1016/1901. D. 91., 342.)

Az eladó a kereskedelmi forgalomban feltételezendő jóhiszemüségénél fogva használható árut tartozván a vevőnek szállitani, a vevő, ha az áru rossz minőségéről az eladót kellő időben értesitette, a kereskedelmi törvény 348. §-a alapján árleszállitást igényelhet az árunak az eladó rendelkezésére bocsátása nélkül is, mert ez csak a vételi ügylettől való elállásnak törvény szerinti előfeltétele. (C. 7891/1902., 1376/1895., 179/1898., 480/1891., 563/1891. M. D. 9., 479.)

Oly esetben, midőn a vevő, a kereskedelmi törvény 348. szakasza alapján, azért követel árleszállitást és kártéritést, mert az áru a kikötött kellékeknek meg nem felel, az árunak az eladó rendelkezésére való bocsátása nem szükséges, hanem annak, hogy a vevő az árut megtartotta, csak az a következménye, hogy az áru elleni kifogásokat a vevő tartozik bizonyitani, nem pedig az eladó azt, hogy az áru a kikötött kellékekkel birt. Ez esetben nem nyer ugyan alkalmazást a kereskedelmi törvény 346. §-ának az azonnali értesitésre vonatkozó rendelkezése, de azért a vevő sokáig kétségben nem hagyhatja az eladót az áru elfogadása felől, minélfogva az árunál tapasztalt hiányokról őt minden okadatolatlan hosszabb halogatás nélkül ilyenkor is értesiteni tartozik. (C. G. 281/1897. *Azonos* 377. 1902., 110/1902. M. D. 9., 477. G. D. 4., 786.)

A vevő oly esetben is, melyben az árut megtartja, de a vételár aránylagos leszállitását igényli, köteles kifogásairól s ebbeli igényéről az eladót haladéktalanul, sőt a keres-

kedői gondosság követelményeinél fogva a küldeményben mutatkozó mennyiségi hiányról is miheztartás végett mielőbb értesiteni. (C. 1550/1900. *Azonos* 1376/1895., 179/1898., 84/1900. M. D. 9., 477.)

Árleszállitás igénylése esetében is a vevő az árut haladéktalanul kifogásolni tartozik, azt pedig, hogy az áru meg nem felelő minőségü volt, ő tartozik bizonyitani. (C. 3084/1905. K. J. 4., 210.)

A vevő az eladót az ügylettől való elállásáról a kereskedelmi törvény 348. §-ának esetében is azonnal köteles értesiteni. (C. 294/1904. K. J. 2., 83.)

A szállitott áru eladó részére rendelkezésre bocsátásának jogi jelentősége egymagában véve nem az, hogy vevő az ügylettől eláll, hanem csupán az, hogy vevő a szolgáltatott árut teljesitésként nem fogadja el; vevő tehát nincs elzárva attól, hogy amennyiben a kereskedelmi törvény 348. §-ában körülirt jogokat gyakorolni nem akarná, eladótól a küldött és rendelkezésre bocsátott áru helyett szerződésszerü teljesitést s emellett esetleg a késedelemből eredő kártéritést követelhessen, s oly esetben, aminő a fenforgó is, amidőn az áruszállitás egymásutáni részletekben teljesitendő, a vevő részéről a teljesitett valamely részszállitmány el nem fogadása az eladót a további szállitás szerződésszerü teljesitésének kötelezettsége alól rendszerint épen nem mentesiti.

Ezekre való tekintettel nyilvánvaló, hogy felperes azon alapon, hogy azt az árumennyiséget, melyet alperes czég a felperesnek eladott áruból még nem szállitott, a kikötött szerződési árnál drágábban szerezze be másoktól, kártéritést alperesektől csak ugy igényelhetne, ha közölte volna eladóval azt, hogy eláll a szerződéstől amiatt, mivel ez részére az 1902. november 2-án rendelkezésére bocsátott nem szerződésszerü árut szállitotta. Következik ennek a felfogásnak a helyessége a kereskedelmi törvény 348. §-ából, mely szerint, amennyiben vevő nem a vételár aránylagos leszállitását igényeli, egyébként kártéritést csupán az üzlettől való elállás esetén követelhet.

Minthogy pedig felperes mi bizonyitékot sem szolgáltatott a tekintetében, hogy alperessel a szerződéstől való elállást közölte volna, sőt azt vitatta, hogy ez a kötelezettség őt egyáltalán nem terhelte, ez emlitett közlés pótlásául pedig a kereset benyujtása a jelen esetben kevésbbé tekinthető, mivel alperes vitatása szerint már a szerződési időtartam lejáratával, amely időtartamon belül, t. i. a szerződési megállapodás értelmében az eladott áru a vevő felperes kivánságához képest volt volna szállitandó, kézbesittetett a kereset, ezekből következtethetőleg pedig felperes az alperes czég szállitási kötelezettségét a szerződés egész tartama alatt fentartotta és minthogy, habár a kereskedelmi törvény nem is irja elő, hogy amennyiben vevő a részére szállitott árut az eladó rendelkezésére bocsátja, utóbbit arról a körülményről, hogy vajjon szerződésszerü teljesitést igényel-e, vagy a kereskedelmi törvény 348. §-ában felsorolt egyéb jogok valamelyikét kivánja gyakorolni, ebbeli elhatározását az eladóval záros határidő alatt közölje, mégis a dolog természetéből következik, hogy a kereskedelmi forgalom biztonsága s az ügyletek lebonyolitása körül a kereskedelmi forgalomban mindegyik féltől elvárható jóhiszemü magatartás megköveteli, hogy a vevő ily esetben sem hagyhatja bizonytalanságban eladót az iránt, hogy a törvény alapján őt illethető jogok melyikét választja, hanem a körülményekhez mérten minden indokolatlan késedelem nélkül közölje ellenfelével elhatározását: ez azonban a jelen esetben meg nem történt, sőt a visszautasitott árurészlet rendelkezésre bocsátásától a kereset inditásáig is több mint 7 hét eltelt. Mindezekből következik, hogy felperes a keresetnek azt a 235 K részét, melyet annak fejében igényel, mivel azt az 1691 K vajmennyiséget, melyet alperes az *A)* alatti kötéslevél értelmében szállitani kötelezett 2500 kg. olvasztott vajból lehivás hiányában nem szállitott, az 50 kg.-ként 95 K-ban meghatározott szerződési ár helyett 102 K-ért vásárolt be, az alperesektől még azon esetben sem követelhetné, ha bizonyitottnak is volna elfogadható felperes azon tényállása, hogy a kérdéses vajmennyiséget a kitett vételárban az alperes eladó czég rovására másoktól tényleg beszerezte. (C. 283/1905. D. 101., 331.)

Igaz ugyan, hogy abban az esetben, ha a vevő az árut minőségi hiányai mellett is megtartani kivánja s csak a vételár leszállitását igényli, a vevő az árut az eladó rendelkezésére bocsátani nem tartozik, hanem elégséges, hogy az eladót a minőségi hiányról s az amiatt emelt kifogásról értesitse; azonban a kereskedelmi forgalom biztonsága ebben az esetben is megkivánja, hogy a vevő igénye felől az eladót tévedésben ne tartsa. Minthogy pedig a vevő azzal a tényével, hogy a minőségi hiány miatt emelt panasza ellenére is a vételárt minden levonás és jogfentartás nélkül kifizeti, nyilván annak ad kifejezést, hogy a panaszlott minőségi hiánytól ezuttal eltekint: a vételárnak minden fentartás nélkül történt kifizetésekor már ismert hiány miatt utólag nem követelheti a vételár leszállitását, vagyis a már kifizetett vételár bizonyos részének visszatéritését. (C. 924. 1902.)

A kereskedelmi törvény 348. §-a értelmében a vevő, ha az áru nem felel meg a kellékeknek, az ügylettől elállhat, vagy a vételár leszállitását és mindegyik esetben kárának meg-

téritését követelheti. Ezzel nincs ugyan kizárva az az általános magánjogi elv, mely szerint a vevő az eladótól a szerződésszerü teljesitést, azaz az átadni kivánt hiányos áru visszautasitása mellett kellő minőségü áru szolgáltatását követelheti; de ez a szabály a dolog természete szerint csak a fajilag meghatározott árura, nem pedig egyedileg meghatározott árura alkalmazható. (B. T. II. G. 96/1905. D. 98., 173. K. J. 2., 571.)

A megrendelés tárgya egy műtárgy, egy festmény elkészitése lévén, a kereskedelmi törvény 348. §-ának rendelkezése az árleszállitás iránt nem alkalmazható. (C. 1188/1900.)

Alaptalan alperesnek a keresk. törv. 348. §-ában foglalt anyagi jogszabály megsértésére alapitott panasza is. Mert igaz ugyan, hogy az irányadó tényállás szerint a kérdéses könyvszekrényen hibák vannak, melyeket a szakértői vélemény s annak alapján az itélet is »szépséghibának« minősit; igaz ugyan az is, hogy a keresk. törv. idézett szakasza szerint a vevő a hibás árut átvenni nem köteles s az árunak hibás volta esetén őt nem csupán az a jog illeti meg, hogy árleszállitást követelhessen, de megilleti őt az a jog is, hogy az ügylettől elállhasson. Azonban az idézett szakasznak nem lehet oly értelmezést tulajdonitani, hogy az elállási jog a vevőt akkor is megilleti, ha a külön megrendelésre készitett áru lényegben a kikötött, vagy a törvényes kellékeknek megfelel és azon csupán csekély, lényegtelen, könnyen kijavitható hibák vannak; ilyen esetekben megengedni azt, hogy a vevő az elállási jog igénybevételével az eladó kárára visszaélhessen, nem lehet, mert az ellenkezőnek a kölcsönös jóhiszemüségnek és bizalomnak a kereskedelmi forgalomban mindenkor szemelőtt tartására vonatkozó szabálylyal. Már pedig az irányadó tényállás szerint a kérdéses könyvszekrényen tapasztalható hibák csekély költséggel kijavithatók s ennélfogva a felebbezési biróság jogálláspontja az idézett szabályba nem ütközik. (B. T. II. G. 6/1907.)

(Lásd még a 350. §-nál közölt B. T. II. G. 130/1902. számu jogesetet is.)

A munkabéri szerződésre vonatkozó általános szabályok szerint a vállalkozó köteles a megállapitott feltételeknek megfelelő művet létesiteni és a megrendelőnek rendelkezésére bocsátani, és ha abban helyrehozható hiányok volnának, azokat felszólitásra a szerződési feltételeknek megfelelő állapotba hozni, minek elmulasztása esetén a megrendelő megfelelő kárpótlást követelhet; mindezekből jogszerüen az következik, hogy a vállalkozó csak addig követelheti, hogy a mű hiányainak kijavitására neki alkalom adassék, mig azt a maga részéről befejezettnek nem tekintette s annak, hogy a hiányok kijavitására nem hajlandó, kifejezést nem adott. (C. G. 88/1901. M. D. 9., 439.)

Egyedileg meghatározott árunál, — minő a saját termés eladása is — amennyiben az áru át nem adható, arra való tekintettel, hogy ily esetben a koczkázat a vevőre is hárul, a vevő nem követelhet más árut, hanem csupán az előbbi állapot visszaállitásához lehet igénye. (C. 731/1891. G. C. 1., 115. C. 137/1898. G. C. 1., 111. C. 905/1898. G. C. 1., 133. C. 139/1898. C. 232/1898. C. 293/1898. C. 327/1898. C. 328/1898. G. C. 2., 94. C. 150/1899. D. 83., 145. C. 137/1900. D. 86., 49. C. 353/1901. Ü. L. 18., 46.)

A vételi ügylet megkötésére vonatkozó kötlevél azon kikötése által, mely szerint eladó az adásvétel tárgyát képező cséplőgép jóságáért az egy évi jótállást elvállalva arra kötelezte magát, hogy egy éven belül mindazon géprészeket, melyek anyagi vagy szerkezeti hiba következtében használhatatlanoknak bizonyulnak, ujakkal ingyen kicserélendi, a vevő arról a jogáról, hogy a nem szerződésszerü árut eladó rendelkezésére bocsássa és az ügylettől elállhasson, még lemondottnak nem tekinthető, mivel a jelzett jótállás nyilvánvalóan csak az átvétel után felmerült hiányok pótlására vonatkozhatik. (C. 418. 1899.)

Az a körülmény, hogy az eladó az áru jóságáért egyévi jótállást vállal és hogy ennek alapján az áru hiányait az egyéven belül kijavitani tartozik, nem fosztja meg a vevőt a kereskedelmi törvény 348. §-án alapuló attól a jogától, hogy az árut, amennyiben az sarkalatos hibában szenved, az eladónak rendelkezésére bocsássa, illetve az ügylettől elálljon. (C. 68/1902. C. 426/1903. M. 13., 387.)

A vételi szerződés akként jött létre, hogy eladó a gépet jó karban tartozik alperesnek átadni és hogy a gép használhatóságát a hatósági kazánvizsgálat eredménye is tanusitsa; ha ezek a lényeges kikötések teljesedésbe nem mennek, alperes a szerződéstől még akkor is elállhat, ha a szerződésben esetleg kiköttetett az, hogy a vételi ügylet fel nem bontható; az ilyen kikötés nem vonatkozik arra az esetre, ha eladó a vétel tárgyának állagára vonatkozó lényeges kikötésnek eleget nem tesz. (C. G. 173/1902.)

Ha a vevő a kifogásolás és rendelkezésére bocsátásnak kellő időben való meg nem tétele következtében a vételtől el nem állhat, ugy a felperes által elvállalt szavatosság alapján csak a szavatolt hiányok helyrepótlását követelheti tőle. (C. G. 347/1897. D. 78., 320.)

Az a vitás kérdés, hogy a kereseti szeszáru kisebb vagy nagyobb szesztartalommal bir-e,

az áru minőségére vonatkozván, alperes kifogása nem mennyiségi, hanem minőségi kifogást képez, arra nézve tehát, hogy az alperes az általa vitatott minőségbeli hiány miatt árleszállitást követelhessen, a kereskedelmi törvény 348. §-a értelmében nemcsak azt tartozott bizonyitani, hogy a kereseti áru nem birt a kikötésnek megfelelő szesztartalommal, hanem a 346. §. szerint azt is, hogy az árut, annak vitatott minőségi hiánya miatt, törvényszerü módon kifogásolta, illetőleg a kifogást felperessel az áru megvizsgálása után azonnal közölte, mert ellenkező esetben az áru nem kifogásoltnak tekintendő. (C. 1336/1895. M. D. 9., 479.)

Kártérités a kereskedelmi törvény 348. §. értelmében az ügylettől való elállás vagy árleszállitás követelése nélkül nem igényelhető. (C. 1511/1892. D. 68., 171.)

Alperes az előbb szállitott gép helyett egyezség folytán uj gépet szállitván, ez által felperes a vételi szerződés alapján az alperestől követelhető szolgáltatásra nézve kielégitést nyert, minél fogva felperes kártéritést az eredetileg szállitott, de a létrejött egyezségnek megfelelően kicserélt gépnek használhatatlansága miatt csak abban az esetben követelhetne, ha az egyezség létrejötte alkalmával ez iránt jogát kifejezetten fentartotta volna. Felperes nem is állitotta, hogy a gép javitására kiküldött alkalmazottjait az alperes megfelelő uti- és napidij-átalányban nem részesitette volna, vagy hogy az alkalmazottak részére a felszámitott fuvart és ellátást az alperes tudtával és hozzájárulásával szolgáltatta volna ki, ily körülmények között pedig, ha felperesnek a jelzett czimeken kiadásai merültek volna is fel, minthogy ezen kiadásokat, tudva azt, hogy azokra a vitatott megállapodás értelmében nincs kötelezve, a megtéritési igény fentartása nélkül önként és csakis az illető alkalmazottak irányában teljesitette — ezeknek megtéritésére jogos igényt az alperessel szemben nem formálhat. (C. 182/1900.)

Ha a vevő a megvett gépet megfelelően nem használhatja, a gép kiigazitása folytán szenvedett kárát az eladótól jogosan igényelheti. (C. 1653/1892. M. D. 9., 512.)

A vevő az eladó által neki természetes bor gyanánt eladott mesterséges borokat forgalomba hozta, annak daczára, hogy azok már hatóságilag gyanusoknak találtattak. Az italmérési engedély elvonása saját jogellenes ténye, t. i. a forgalomba hozatal tényével okozati összefüggésben állván, az ennek folytán szenvedett kárának a megtéritését az eladótól már csak azért sem követelheti, mert ő a köteles gondosságot elmulasztotta. (C. 1584/1904. D. 96., 279.)

A kereskedelmi törvény 348. §-a értelmében igényelhető árleszállitásnak nem szolgálhat alapul az az összeg, amit a vevő az árunak továbbeladása esetére saját vevőjének kár gyanánt fizetett. (C. 1511/1892. D. 68., 171.)

Az áru vételárának aránylagos leszállitása esetében (kereskedelmi törvény 348. §.) a vevő nem tarthat igényt a minőségileg használhatlannak jelzett, de megtartott árumennyiség után járó fuvardij beszámitására, mert ez őt terheli, mivel ez az áru is az ő rendelkezése alatt és saját czéljaira maradt. (C. 787/1897. M. D. 9., 481.)

A suly szerint meghatározott gép berendezés vételára átalányösszegben határoztatván meg, a megállapitottnál kisebb sulybani szállitás esetében a vételárból aránylagos leszállitásnak csak akkor lehet helye, ha ennek a sulyhiánynak az egész berendezés minőségére befolyása van. (C. 1296/1905. K. J. 3., 280.)

Annak a kérdésnek az elbirálásánál, hogy a vevőnek van-e joga kártéritéshez, ha helykülönbségi vételnél a szállitott áru a rendeltetési helyén nem találtatik mintaszerünek, a döntő körülmény az, vajjon a fuvarozás végett való feladás idején birt-e az áru a kikötött minőséggel és igaz-e, hogy az állitólagos nagyobb romlás a fuvarozás tartama alatt következett be. (C. 1278/1904. D. 97., 368.)

Felperes a liszt nem szerződésszerü minősége miatt támasztott összes követelései tekintetében keresetével el volt utasitandó, mert a kereskedelmi törvény 348. §-a szerint jogában áll vevőnek, ha az áru a kikötött vagy törvényi kellékeknek meg nem felel, az ügylettől elállani, vagy a vételár aránylagos leszállitását igényelni és mindkét esetben netaláni kára megtéritését is követelni; de ha a vevő az őt megillető kétféle jog közt már választott, nincs többé jogában ettől elállva a másikat gyakorolni, sem pedig az áru egyik részére nézve az egyik, annak másik részére pedig a másikat igénybe venni. (C. 1152/1892. D. 62., 135.)

A részletes teljesités csak a szerződés teljesitésének módját szabályozza, de a szerződés egységes voltát nem érinti. Már pedig, ha az áru hiányossága miatt a szerződésnek csak egy része is nem teljesittetik szerződésszerü módon : az egy egészet képező szerződés már nem teljesittetett ; az pedig a dolog természetéből következik, hogy a vevő a szerződés egy részének teljesitését elfogadni nem köteles. Miből következik, hogy ha a szerződés részletekben teljesitendő és az eladó egy részlet teljesitésekor nem szerződésszerü árut szállit, a vevő a szerződéstől elállhat. (C. 793/1896. M. 4., 295. C. 467/884.)

Ha a szállitott árunak csak egy része nem

felel meg a megrendelésnek, vevő csak az esetben van jogositva az egész szállitmány visszautasitására, ha a teljesités meg nem osztható, vagyis ha akár a szállitmány természeti egységénél fogva, akár a szerződő felek megállapodásánál fogva a szállitmány csak mint egységes egész képezi a vétel tárgyát, illetve ha a vevő bizonyitja azt, hogy valamely különös érdeknél fogva a szállitmányt csak mint egészet használhatja s hogy ennélfogva a vétel megkötésénél szándéka annak csak mint egységes egésznek megvételére irányult. (1270/1897. M. 10., 260. L. J. 154/1881. D. 27., 106. C. 793/1900. G. C. 3., 175.)

Ha az ügylet oly értelemben egységes, hogy a szállitás meg nem osztható, a vevőnek ama ténye, hogy az áruszállitmánynak egy részét kifogás nélkül elfogadta, azt a következtetést vonja maga után, hogy a vevő az áruszállitmánynak többi részét sem bocsáthatja joghatályosan az eladó rendelkezésére. (B. T. II. G. 99/1903.)

Oly esetben, midőn bizonyos árumennyiség nem egyszerre, hanem előre meghatározott időközökben részletenkint — succesive — szállitandó: az eladó az egész ügyletre nézve szerződésszegővé válik már akkor, ha csak egy részletszállitmány nem felel meg a törvényes vagy kikötött kellékeknek. (C. 34. 1885. P. T. 10., 17. C. 938/1880. P. T. 10., 17. C. 270/1897. P. T. 35., 16. C. 174/1894. J. 24., 19.)

Ha az áru részletekben volt szállitandó, egy részletnek az eladó részéről visszautasitása még nem menti fel vevőt a további szállitástól, ha csak a visszautasitás nem oly okból történt, melyből a további szállitás el nem fogadására is köteleztethető. (C. 1153. 1899. D. 87., 75.)

A megtekintés mellett történt vételnél is szavatol az eladó, hogy az eladott dolog az átadáskor nem szenved oly hiányban, mely értékét számbavehetően csökkenti s közönséges figyelem mellett az átvételkor nem volt észrevehető. Ily esetben vevő megfelelő árleszállitást követelhet, ha a hiányokat a 349. §-ban megszabott időn belül fedezte fel és arról az eladót nyomban értesitette; a vételár ez esetben azon arányban szállitandó le, melyben a szerződés megkötésekor a dolognak hibátlan állapotban való értéke a tényleges értékhez állott volna. (B. T. I. G. 180. 1903. D. 92., 277.)

Kereskedelmi forgalom tárgyát képező áruk tekintetében foganatositott nyilvános árverés utján az árverés szinhelyén megszemlélhetett árura nézve eszközölt eladás azon okból, mert az áru az árverési feltételekben kitett minőségnek meg nem felelt, egyáltalán meg nem támadható. (C. 1640/1892. D. 43., 249.)

Ha az átvétel kifogás nélkül megtörtént, akkor az ügylet az eladó részéről már teljesitettként jelentkezik, ezzel a vételár követeléséhez való jog meg van állapitva, amiért is a vevő részéről utólag felhozott minőségi hiány már csak mint az eladó jogának megdöntésére irányuló kifogás jöhet tekintetbe; következésképen ilyen esetben a minőségi hiányra vonatkozó állitást a vevő tartozik bizonyitani. (C. G. 651/1901. Állandó gyakorlat. M. D. 9., 480.)

Árleszállitás iránti igény emelése esetében az állitótt minőségi hiányt az eladó tagadásával szemben az igényttartó vevő köteles bizonyitani. (C. 1002/1896., 1647/1890. C. 815/1904. K. J. 3., 42. Állandó gyakorlat.)

A kereskedelmi törvény 348. §-a értelmében a vevőnek jogában áll az árunak minőségi hiánya miatt a vételár aránylagos leszállitását követelni.

Ha a vevő ezt a jogát gyakorolja, az árut megtartja és igy azzal szabadon rendelkezik: ebben az esetben pedig az átvétel megtörténvén, az ügylet az eladó részéről már teljesitettnek jelentkezik, és ezzel az eladónak a vételár követelhetéséhez való joga meg van állapitva; ha már most a vevő részéről utólag minőségi hiány hozatik fel, ez az eladó jogának megdöntésére irányuló kifogásként jöhet csak tekintetbe, ebben az esetben tehát azt, hogy az áru a kikötött kellékoknek meg nem felel, a vevő tartozik bizonyitani és pedig annál is inkább, mert a vevő azáltal, hogy az árut megtartotta és afelett rendelkezett az eladónak a bizonyitást lényegesen megnehezitl, esetleg őt teljesen elzárja annak bizonyitásától, hogy a birtokából és hatalma alól elvont áru a kikötött kellékekkel bir. (Állandó birói gyakorlat, C. 1889. évi 748/1901. sz. a. határozatai.)

(A m. kir. Curia polgári szakosztályának az 1907. évi junius hó 4-ik napján tartott teljes ülésében kelt elvi megállapodás.)

Ha a vevő az eladóval történt megállapodás folytán semmisitette meg a rendelkezésre bocsátott árut, akkor az eladó nem mentesül az áru szerződésszerü részének bizonyitási kötelezettsége alól. (C. 962/1905. K. J. 3., 505.)

A vevő által az osztrák biróság előtt az eladó ellen inditott kártéritési perben jogerejüleg megállapittatván, hogy a szállitott áru szerződésszerü volt, az utóbb az eladó által a vevő ellen a vételár megfizetése iránt a magyar biróság előtt inditott perben az áru szerződésszerüsége itélt dolognak lévén tekin-

tendő, az a körülmény, hogy az áru nem volt megfelelő minőségü, nem képezheti ujabb bizonyitás tárgyát. (C. 333/1904. K. J. 2., 165.)

Az, hogy a vevő elsősorban a vételügylettől elállani szándékozott, nem zárhatja őt el attól, hogy amennyiben az elálláshoz való joga nem állana fenn, utóbb ennél kevesebb jogot: a vételár aránylagos leszállitásának követelhetését ne gyakorolhassa. (C. 283. 1899. M. D. 9., 480.)

Oly esetben, amelyben a vevő az általa átvett áru megalkudott vételárának kötelezettsége alól szabadulni akar, nemcsak az átvett áru minőségét kifogásolni, hanem azt az eladó rendelkezésére bocsátani is köteles; az általa elhasznált árunak vételárát azonban még akkor is megfizetni köteles, ha az eladót az áru hiányáról a kereskedelmi törvény 346. §-ának megfelelő időben értesitette, ez esetben csupán az a joga maradván fenn, hogy vagy a vételárnak aránylagos leszállitását követelje az eladótól a kereskedelmi törvény 348. §-a értelmében, vagy pedig az árunak szerződésellenes minőségéből netalán szenvedett kárának megtéritését igényelhesse. (C. 110/1892. M. D. 9., 479. G. D. 4., 786.)

A rendelkezésre bocsátott egy waggon zabszállitmány egy részét utóbb a vevő elhasználván, a vételtől elálláshoz való joga ennek folytán megszünt ugyan, de az a körülmény nem zárja ki, hogy amennyiben az áru minősége ellen tett kifogást bizonyitja, árleszállitást igényelhessen. (C. 748/1901. M. D. 9., 479.)

A kereskedelmi törvény nem jogositja fel az eladót arra, hogy a vevőt, a vételár némi leszállitásával, a hibás és ennélfogva a törvényes kellékekkel nem biró áru megtartására birja, a felebbezési biróság a kereskedelmi törvény 348. §-ából már idézett jogszabályt sértette meg, midőn ahelyett, hogy alperes kifogása következtében a szerződést felbontottnak mondotta volna ki, azt a felperes által alperes hozzájárulása nélkül tett árleengedés következtében hatályában fentartotta és alperest a leengedéshez képest leszállitott vételár megfizetésére kötelezte. (C. G. 217/1902. M. D. 9., 478.)

349. §. A vevő azon kifogással, hogy az áru a kikötött, vagy a törvényi kellékeknek meg nem felel, nem élhet, ha a hiányokat az átvételtől számitandó hat hó eltelte után fedezi fel, vagy ha az eladót a hiányokról az átvételtől számitandó hat hó alatt nem értesiti.

A vevőnek a hiányokra alapitott kereseti joga az eladó ellen az átvételtől számitandó hat hó alatt elévül.

Ezen határozatok által a törvényes intézkedéseken, illetőleg a kereskedelmi szokásokon, melyek bizonyos ügyletekre nézve rövidebb elévülési időt állapitanak meg, változás nem történik.

Ha az eladó felelőssége szerződésileg rövidebb vagy hosszabb időre állapittatik meg, a megállapodás szolgál irányadóul.

Az olyan árut, melynek elárusitását a hatóság megengedhetőnek nem tartja és amely emiatt a kereskedelmi forgalom tárgyát nem képezheti, az eladó visszavenni köteles, tekintet nélkül arra, hogy az árunak erről a hiányról vevő már az ügylet megkötése alkalmával tudomással birt-e vagy sem. — Az elkobzás tényével szemben nem hozható fel kifogásként, hogy a vevő a bort kellő időben nem kifogásolta és alperes rendelkezésére nem bocsájtotta. (C. 939/1904. D. 98., 365.)

A kereskedelmi törvény 349. §-ának a 6 havi elévülést megállapitó szabálya nem alkalmazható abban az esetben, ha a megrendelt helyett más áru (aliud) küldetett. (B. T. 57/1898. D. 81., 61.)

Ha az eladó más magot küld, mint amilyent a vevő megrendelt, a vevő kereseti jogára nem alkalmazható a kereskedelmi törvény 349. §-ának elévülési ideje, mert ekkor a kereskedelmi törvény 350. §-ának esete forog fenn. (C. 380/1898. M. D. 9., 481.)

A répatermelési szerződésben a répamag szállitására vonatkozó ügylet vételi ügylet lévén, alkalmazást nyer a keresk. törvény 349. §-a. (C. 6101/1905. K. J. 4., 160.)

A 349. §. a vevőnek csakis az áru minőségi hiányaira alapitott kereseti joga elévüléséről intézkedik. A mennyiségi hiányok tekintetében a kereskedelmi törvény külön intézkedést nem tartalmaz s igy a vevőnek ily hiányokra alapitott kereseti joga elévülésére nézve az általános magánjog az irányadó. (B. T. G. 57/1895. Ü. L. 13., 8. D. 33., 339. C. 488/1886. P. T. 13., 66.)

A küldött áru mennyiségéből származtatott kereseti jog nem esik a kereskedelmi törvény 349. §. rendelkezése alá. (C. G. 294/1898. *Azonos* 1228/1891. M. D. 9., 481. G. D. 4., 794.)

A vételár megtéritése iránt inditott perben a vevő az árunak elkésett szállitásából származott kárát, mint ugyanazon ügylettől származó követelését, viszonkereset utján

érvényesitheti. — A vevőt az áru késedelmes szállitásából származó kárigényétől az a körülmény, hogy az eladó önként utóbb teljesitett, meg nem fosztja s ezen kártéritési igényre nem alkalmazható a kereskedelmi törvény 349. §-ában szabályozott 6 havi elévülés. (C. 1558/1904. D. 99., 284.)

A kereskedelmi törvény 349. §-ának az átvett áruk hiányára alapitott kereseti jog elévülésére vonatkozó határozmánya nem alkalmazható oly esetben, melyben a vevő a vételügylettől a 348. §. esetében elállott, mert ez esetben az áru jogilag átvettnek nem tekinthető. (C. 225/1896. M. D. 9., 481.)

A kereskedelmi törvény 349. §. 2. bek. szerint a vevőnek kereseti joga feltétlenül elévül 6 hó alatt, de csak akkor, ha az árut tényleg átvette. (C. 982/1894. D. 71., 183.)

A per megindítására a kereskedelmi törvény 349. §-ában meghatározott elévülési idő kezdetét az árunak tényleges (physical) átvételétől kell számitani, akkor is, ha az eladó a gép használata közben előállandó hiányokért hosszabb időre vállalt szavatosságot. (C. 1479/1905. H. D. 1., 47. K. J. 4., 66. Ju. 5., 69.)

Alperes az illető gép átvétele után nyomban értesitette felperest a gép hibáiról és hiányairól, erre felperes a gépen tett javitásokat, de ennek ellenére a gépszerkezeti hiba következtében teljesen haszonvehetetlen volt és ennek megállapitásától 6 hónapon belül bocsátotta alperes a gépet felperes rendelkezésére. A kereskedelmi törvény 349. §-a szerint a vevő azzal a kifogással, hogy az áru a kikötött, vagy a törvényi kellékeknek nem felel meg, nem élhet, ha a hiányokat az átvételtől számitandó 6 hó eltelte után fedezi fel, vagy ha az eladót a hiányokról az átvételtől számitandó 6 hó alatt nem értesiti, azonban mindaddig, mig felperes a gépet kifogás következtében javitotta, az az alperes által átvettnek nem tekinthető. (C. 68/1902. M. 13., 387.)

Helyi ügylet esetében a vétel tárgyai jogi értelemben azonnal átvettnek lévén tekintendők, a kereskedelmi törvény 349. §-ában előirt elévülési idő ettől a naptól és nem a rendeltetési helyre történt megérkezés napjától számitandó. (C. 241/1902. G. C. 6., 127. 982/1894. M. D. 9., 481.)

Tekintve, hogy felperes a szóban lévő sorsjegyet 1876. jun. 26. előtt csak zálogkép tartotta birtokában, és csak ezen napon történt számolás és ráfizetés utján lőn annak vevőjévé: következőleg a kereskedelmi törvény 349. §-a reá mint vevőre, ugy az értesités kötelessége, mint az elévülés tekintetében, csak ezen naptól — mint a tulajdonszerzés napjától — fogva alkalmazható, nem pedig a zálogczimeni korábbi birtoklás s tettleges átvétel napjától kezdve. (C. 161/1878. D. 20., 14.)

Oly esetben, melyben a magkereskedő által szállitott bizonyos meghatározott faju mag nem felel meg a kikötött fajminőségnek, a kereskedelmi törvény 349. §-ában a kifogásolás elévülésére meghatározott határidő nem az átvétel napjától, hanem attól az időponttól számitandó, melyben felismerhető volt, hogy az eladó más faju magot küldött. (C. 380/1896. G. C. 1., 129.)

A vevőnek az áru hiányára alapitott kereseti jogának elévülésére megszabott hat havi határidő ebből eredő minden igényére, tehát a foglaló visszaadására is kiterjed. (Kassa T. G. 27/1895. M. 8., 202.)

A kereskedelmi törvény 349. §. 2. p. a kereseti jog elévülésére vonatkozó rendelkezés oly esetben is alkalmazandó, amelyben a felperes abbeli kárának megtéritését igényli, mely őt annak folytán érte, hogy az árut saját vevőjének minőségi hiány okából visszaadta. Kezdőpontja pedig a felperes által történt átvétel időpontja, nem pedig az alperes általi visszavétel időpontja. (C. 749. 1897. M. D. 9., 485.)

Az áru minőségi hiányára alapitott kereseti jog elévül ugyan 6 hó alatt az átvételtől számitva, de a kifogásolási jog, ha idejekorán megtétetett, az áru vételára iránti perben a 6 hó eltelte után is sikeresen érvényesithető. (C. 892/1903. M. D. 9., 485.)

Árleszállitás igényelhetésének nem előfeltétele a rendelkezésre bocsátás, mert a kérdéses leszállitáshoz való jog már a hiányértesitéssel fel van tartva s ez a jog nem enyészik el mindaddig, mig az eladónak kereseti joga fennáll. (B. T. 765/1901.)

A vevő a kifogásolás elmulasztása esetén is csak a tényleg küldött, nem pedig a nagyobb mennyiségben számlázott árut és csak annak a kikötött, de nem a magasabb számlabeli árát köteles fizetni. (C. 873/1891. D. 58., 100.)

A szerződésellenes minőség kellő időben kifogásoltatván, a vevő az értékhiány czimén igényelt árleengedést bármikor és nemcsak a kereskedelmi törvény 349. §. emlitett 6 havi elévülési időn belül érvényesitheti. (C. 1092/1888. J. 8., 105.)

Vevő szerint annak átvétele után pár nappal kifogásolván s az eladót erről értesitvén, a vételár visszakövetelése iránti igényét a hat havi elévülési időn tul is érvényesitheti. (C. 47/1900. P. T. 401.)

Ellenkező:

A vevő az által, hogy az áruban talált hiányt hat hónapon belül fölfedezte és erről az eladót értesitette, alperessel szemben csak kereseti jogát tartotta fel, ezzel a hiányokra alapitott kereseti jogának elévülését még nem szakitotta félbe, mert az elévülést csak a

keresetindítás szakitja félbe. (C. 5996/1903. D. 95., 365.)

Az áru hiányaira alapitott kereseti jog a hat havi elévülési idő lejárta után viszonkereset utján sem érvényesithető. (C. 4281. 1885. M. 4., 301. C. 9032/1905. K. J. 4., 16.)

A kereskedelmi törvény 349. §-a értelmében a vevőnek a hiányokra alapitott kereseti joga az eladóval szemben az áru átvételétől számitott hat hó alatt elévül, a vevőnek ily természetű kifogása azonban abban az esetben, ha az eladót az áru átvételétől számitott hat hó alatt a hiányról értesitette, a kereskedelmi törvény 349. §-ában is érvényesithető.

Az elévülési hat havi időtartam a forgalom biztonsága és főleg az eladó érdekeinek megvédése szempontjából lett megállapitva. Az eladóra nézve pedig nem bir fontossággal, hogy a minőségi hiány mikor fedeztetett fel, hanem az, hogy a hiánynak fennforgásáról mikor lett értesitve. A jelzett elévülés szempontjából tehát csupán az döntő, hogy a minőségi hiányokról az eladó hat hónapon belül értesitve lett-e.

Kiindulva ebből, kétségtelen, hogy a hiányokra alapitott jog érvényesithetéséhez feltétlenül megkivántatik a hiánynak hat hó alatti közlése.

Ha tehát a vevő a hiányról az eladót a törvényes hat havi idő alatt nem értesitette, a hiányokra alapitott kifogásoktól elesik. Azonban abban az esetben az értesités részéről idejekorán megtétetett, a hiányokra alapitott kifogás továbbra is érvényesithető.

(A m. kir. Curia polgári szakosztályának az 1907. évi junius 4-ik napján tartott teljes ülésében kelt elvi megállapodás.)

Az eladót a kereskedelmi törvény 349. §-a alapján megillető kereseti jog az áru átvételétől számitott hat hó alatt feltétlenül elévül, még ha a hiány ezen idő alatt felismerhető nem volt is. Az elévülés megszakitását nem eredményezi az a körülmény, hogy a más által ugyanezen áru iránt inditott perben az alperes szavatosként beidéztetett. (C. 130. 1900. G. C. 3., 160.)

A kereskedelmi törvény 349. §-ának 2. bekezdésében meghatározott elévülési időt, illetéktelen biróság előtt, bár kellő időben inditott, de illetékesség hiányából visszautasitott kereset nem szakithatja meg. (C. 450/1883. D. 34., 262.)

Nem szakitja meg azt a bűnvádi feljelentés sem. (C. 4902/1883. M. 4., 301.)

A kereskedelmi törvény 349. §-a szerint folyó elévülést nem szakitja meg a vevőnek az eladóhoz intézett és kártéritést követelő levélbeli felszólitása. (C. 241/1903. P. T. 46., 25.)

A hat hónapon túl terjedő szokásos jótállás vállalása az áru hiányaiért — a felelősségnek szerződéses meghosszabbitásának tekintete alá esik. (C. 47/1900. P. T. 40., 3. C. 1901/1902. G. C. 6., 118.)

Az a körülmény, hogy eladó a szállitott fizetőpénztárnak 2 éven belül a rendes használat mellett beálló hibáinak dijmentes kijavitására kötelezte magát, illetve erre jótállást vállalt, a kereskedelmi törvény 349. §-ában megszabott 6 havi elévülési határidőt ki nem tolta. (C. 1565/1903.)

A kereskedelmi törvény 349. §-a szerint a vevőnek a hiányokra alapitott kereseti joga az eladó ellen az átvételtől számitandó hat hó alatt évül el, ha azonban az eladó felelőssége szerződésileg rövidebb vagy hosszabb időre állapittatik meg, a megállapodás szolgál irányadóul s a kereseti jog a szerződésileg megállapitott határidő alatt érvényesitendő. Az elévülést csak a kereset beadása szakitja meg. (C. 267/1900. G. C. 3., 159. 47/1900. P. T. 40., 3.)

Az a körülmény, hogy az eladó felelőssége szerződésileg nyert megállapitást vevőnek a kereskedelmi törvény 346. §-ában előirt megvizsgálási és értesitési, és a 347. §. által meghatározott rendelkezésre bocsátási kötelezettségét nem érinti. (C. 4318/1884. M. 4., 266. C. 353/1879. D. 23., 43. C. 1124/1880. D. 27., 70. C. 872/1893. D. 65., 114.)

Ha az eladó egy évi jótállást vállalt az eladott áruért, ez a körülmény a kereskedelmi törvény 349. §-ában a kifogásolásra meghatározott 6 havi határidőt ki nem tolhatja. (C. 371/1901., 488/1899. és 462/1900. M. D. 9., 481.)

Abból a körülményből, hogy az eladó a szolgáltatott munkát öt éven át ingyen jókarban tartani köteles, jogszerüen következik, hogy a jogi átvétel előbb be sem következhetett s igy a minőségi kifogás az öt év leteltével is joghatályosan megtehető. (C. G. 22. 1903. M. D. 9., 482.)

Szerződésileg eladó kiköthetí, hogy az áruért semmiféle felelősséget nem vállal. (C. 917/1887. D. 47., 259.)

Kiköthető az elállás jogának kizárása is s ez esetben vevő esetleg csupán kártéritési igényt érvényesithet. (C. 402/1879. D. 23., 97. l.)

Külföldön keletkezett és ott joghatályossá vált szerződési viszonyra a külföldi törvények alkalmazandók; jelesül áll ez a vételi ügyletből kifolyóan a kifogásolási jog elévülésére vonatkozólag is. (C. 704/1893. M. D. 9., 485.)

350. §. Csalás esetében az eladó a 346. és 349. §§. határozataira nem hivatkozhatik.

A magánjogi csalás tényálladékához sem ravasz fondorlat, sem megtévesztés nem szükséges, hanem elég a rosszhiszeműség, mely adásvétel esetén az eladó részéről abban nyilvánul, hogy valódi árut igér és tudva hamisitottat szállit. Közömbös e tekintetben, vajjon a rosszhiszemüség magát az eladót terheli-e, vagy pedig azokat a személyeket, akiket ő az ügylet kötésénél és teljesitésénél alkalmazott. Midőn tehát valódi áru adatott el, a nem valódi vagy hamisitott árunak tudatos szállitása a magánjogi csalás fogalma alá esik és ezért ily esetben a rendelkezésre bocsátás elkésettségére az eladó sikerrel nem hivatkozhatik. (B. T. II. G. 8/1905. K. J. 2., 282.)

Jogszabály az, hogy a vevőnek az áru megvizsgálása körül tanusitott gondatlanságára és arra, hogy a vevő az áru hibáját rendes gondosság mellett felismerhette, sőt felismernie kellett volna, csupán a jóhiszemü eladó hivatkozhatik, ellenben a hamisitott árut szállitott, rosszhiszemü eladó, ki az árut arra számitva küldi, hogy annak hibája a vevő figyelmét kellő gondosság hiányában elkerülendi, a vevő megkárositására irányzott ennek az eljárásnak eredményességében nem részesülhet s a vevőnek gondatlanságából hasznot nem merithet. (B. T. II. G. 110/1906. D. 101., 333. K. J. 3., 504.)

A dicta et promissa-ért az eladó a mustra szerinti eladás esetén is felel s igy ha angolfaju áru köttetett ki, azonban e helyett más közönséges áru küldetett, a kereskedelmi törvény 350. §-a alkalmazandó. (B. T. 2384. 1899.)

Az adás-vétel tárgya uj kocsi lévén, mig a küldött a szakértő tanuk vallomása szerint avatag, átfestett s igy alperes mást mint a megrendelés tárgyát küldvén, ugyan ő a kereskedelmi törvény 350. §. rendelkezése értelmében a 346. §. határozmányaira sikerrel nem hivatkozhatik. (C. 1041/1900.)

Közforgalmon kivül lévő áru szállitása a kereskedelmi törvény 350. §-ának tekintete alá eső csalást állapit meg. Az áru hatósági elkobzása után a vevő a részben eladott árunak megmaradt részére nézve is gyakorolhatja az elálláshoz való jogát. (C. 1510/1904. K. J. 3., 113.)

Az, aki az 1895 : XLIV. t.-cz.-ben foglalt tilalom ellenére hamisitott mezőgazdasági terményt hozott forgalomba, a kereskedelmi törvény 350. §-ához képest egyáltalán nem védekezhetik azzal, hogy a vevő az áru hiányát tárgyazó értesitéssel és a rendelkezésre bocsátással elkésett és hogy az árut mustra szerint adta el. — Az 1895 : XLIV. t.-cz. határozmányai oly czikkekre is alkalmazandók, melyek az ország területére máshonnan hozattak be. (C. 344/1905. D. 99., 350.)

Valódi áru helyett utánzottnak szállitása a kereskedelmi törvény 350. §. szerinti csalást állapitja meg. (C. 82/1891. M. D. 9., 487.)

Csalás forog fenn, ha a mű elkészitőjének az alkalmazottja használt is az arany helyett más anyagot s ezért az eljárásért maga a vállalkozó felel. A szerződésellenes szolgáltatásnak utólagos elfogadása concludens tényből csak ugy következtethető, ha a tárgy használata a hiba felismerése után is folytattatott. (B. T. II. G. 139/1901.)

Mesterséges bornak valódi gyanánt való eladása — tekintettel az 1893 : XXIII. t.-cz. tilalmára — magánjogi csalást képez s ily esetben az eladó nem hivatkozhatik arra, hogy a vevő kifogásolási joga hat hó alatt évül el. (C. 857/1904. D. 97., 138.)

A mesterségesnek talált bor hatóságilag elkoboztatván és denaturálás folytán forgalmon kivül helyeztetvén, a bor vételára iránti perben a bor szerződéses minősége bizonyitás tárgyát nem képezheti. (C. 918. 1905. K. J. 3., 88.)

Ha az eladó, daczára annak, hogy természetes bort adott el, tudva műbort küldött, ez az eljárása a magánjogi csalást megállapitja, mert ennek alkatelemei fenforognak az alperes ama ténykedésében, hogy a felperest tudva és akarva tévedésbe ejtette azzal az állitásával, hogy természetes bort szállit. (C. 53/1899. D. 82., 156. C. G. 57/1898. M. D. 9., 487.)

A málnavirág által vörösre festett bor akkor is a kereskedelmi törvény 350. §-ának tekintete alá esik, ha az adott mustrának teljesen megfelel, mert ez nem természetes bor. (C. 585/1885. *Azonos* 591/1895. M. D. 9., 488.)

A vevő, ki tudta, hogy az általa vásárolt bor nem természetes, hanem mesterségesen készült bor, mely forgalomban nem bocsátható, s e bort mégis magához vitette, és annak forgalomba hozatalát maga is megkisérelte, nem hivatkozhatik a kereskedelmi törvény 350. §-ára. (C. 2622/1902. M. D. 9., 487. G. D. 4., 797.)

Még ha való volna is, hogy alperes vevő a vételi ügylet megkötésekor a szóban lévő boroknak mesterséges voltát ismerte és kijelentette, hogy a borokat nem fogyasztásra, hanem ipari czélokra veszi meg, még ebben az esetben sem érvényesitheti felperes eladó a vételárat, mert a forgalomból kitiltott mesterséges boroknak denaturálás nélkül, tehát fogyasztásra alkalmas állapotban a vevő tudtával történt eladása is az 1893 : XXIII. t.-cz. 1. és 12. §-ainak rendelkezéseibe ütközik. (C. 566/1901. M. D. 9., 488.)

Szesz helyett hamisitvány szállitása esetében a kereskedelmi törvény 350. §. szerinti

csalás esete forog fenn. (C. 1143/1891. P. T. 25., 9.)

Az áru nem a megrendelt törkölypálinka, hanem szilvórium-kivonat és borszeszből készitett keverék lévén, a kereskedelmi törvény 350. §-a alkalmazandó. (C. 169/1890. D. 55., 137.)

A hordó alsó felében nem tiszta, hanem emészthetlen zsirkeverék lévén, a kereskedelmi törvény 350. §-ának esete forog fenn. (C. 163/1900. D. 25., 56.)

Az egészségre ártalmas, hatóságilag elkobzott áru vételára nem követelhető. (C. 1143/1891. 918/1904. M. D. 9., 480. G. D. 4., 798.)

A hatóságilag elkobzott árunak vételárát a vevő akkor sem köteles megfizetni, ha azt kellő időben nem kifogásolta és rendelkezésre nem bocsátotta. (C. 1360/1896. M. D. 9., 488.)

Az olyan árut, melynek elárusitását a hatóság megengedhetőnek nem tartja és amely áru emiatt a kereskedelmi forgalom tárgyát nem képezheti, az eladó visszavenni köteles, tekintet nélkül arra, hogy az árunak erről a hiányról vevő már az ügylet megkötése alkalmával tudomással birt-e vagy sem. — Az elkobzás tényével szemben nem hozható fel kifogásként, hogy a vevő a bort kellő időben nem kifogásolta és alperes rendelkezésére nem bocsátotta. (C. 939/1904.)

Jóllehet a dolog természetéből következik, hogy az eladó a vevőnek egészséges marhát tartozott szállitani s a vevő olyan marhát, mely vizkórbetegségben szenvedett, átvenni nem tartozott, mindazonáltal, ha a vevő azt az ökröt, melynek husa hatóságilag elkoboztatott, már tényleg átvette s annak egészségtelen volta csak az átvétel után állapittatott meg, miután oly törvényes vélelem nem forog fenn, hogy a marha már az átvétel alkalmával volt beteg, a vevő annak bizonyitása nélkül, hogy az átvett marha már az átvétel alkalmával vizkórban volt, husának hatóságilag történt elkobzása daczára a vételárt megfizetni köteles. (C. 461/1893. M. D. 9., 488.)

Más mint a kiválasztott üszőknek szállitása nem esik a kereskedelmi törvény 350. §. tekintete alá. (C. 244/1891. M. D. 9., 487.)

Ha a vétel tárgyát képező sertések a sertésvészen már átmentek és igy mint vészmentesek adattak el, akkor a sertésekben kiütött vész esetében a minőségi hiány miatti kifogás hetek mulva is megtehető, mivel ily esetben a kereskedelmi csalás esete forogván fenn, a kereskedelmi törvény 346. §-ának rendelkezései (haladéktalan megvizsgálás és a hiányról való azonnali értesités) nem alkalmazhatók. (C. 470/1903. K. J. 1., 167.)

A sertésvészmentesen eladott sertések elhullásából szenvedett kár 6 hónapon tul nem érvényesithető, mert a kereskedelmi törvény 350. §-ában foglalt csalás esete fenn nem forog, ha az eladó nem ténybeli megtévesztéssel, hanem helytelen minősitéssel ejtette tévedésbe a vevőt. (C. 289/1904. K. J. 2. 572.)

Az eladó a kereskedelmi törvény 349. §-ának abbeli rendelkezésére, hogy a vevő a vételtől számitott hat hó eltelte után történt kifogásolással elkésett, oly esetben sikeresen nem hivatkozhatik, amikor a bizonyos szabadalmi jegygyel ellátott, szállitott gép nem felel meg a szabadalmazott szerkezetnek, mert ily esetben a kereskedelmi törvény 350. §. szerinti megtévesztés esete forog fenn. (C. 1016/1896. G. C. 1., 128.)

A felek között egy használt cséplőgép iránt létrejött adásvételi szerződés hatálytalannak kimondatott, abból az okból, mert megállapitást nyert, hogy a gép tetemesen hosszabb időn át volt már használatban, mint ahogyan azt az eladó az eladáskor állitotta. A hatálytalanitás ellen az sem szolgált akadályul, hogy a nem teljesen szakértő vevő a vétel előtt alaposan megszemlélte és megvizsgálta a gépet. Az olyan szerződés, amelynek létesitésénél az egyik szerződő fél a másik szerződő féllel szemben ennek nevezetes vagyoni hátrányára rosszhiszemüleg járt el, illetőleg a másik szerződő felet annak nevezetes vagyoni hátrányára a szerződés tárgya tekintetében tévedésbe ejtette, az utóbbi szerződő fél részéről ezen az alapon hatályára nézve megtámadható és e tekintetben mi jogi jelentőséggel sem bir az, hogy szerződésileg ki nem köttetett, hogy a szerződés tárgyául szolgált és az eladó által bizonyos korunak (12 év) emlitett használt gép körülbelül ilyen (12 éves) koru. (C. G. 496/1904. K. J. 2., 225.)

Alperesnek módjában állván az épitkezést állandóan figyelemmel kisérni és ellenőrizni: a kereskedelmi törvény 350. §-ában emlitett magánjogi csalásról szó sem lehet. (C. 377. 1902. M. D. 9., 486.)

A kereskedelmi törvény 350. §-a amint bünösséget fel nem tételez, ugy büntető sanctiót sem tartalmaz, hanem csak azt mondja ki, hogy az eladó a kereskedelmi törvény 346. és 349. §-ok határozataira csalás esetén nem hivatkozhatik; más jogi előnyben a megrendelőt nem részesiti, más joghátránnyal az eladót nem sujtja, következőleg az ügylet természetének megfelelő jogszabályok akalmazását ki nem zárja. Már pedig ezuttal a szerződés tárgya nem helyettesithető dolog, nem áru a szó szorosabb értelmében, hanem olyan mű, mely a felperes megrendelése folytán kizárólag személyes céljaira készült, melyet más nem használhat s mely ennélfogva a forgalomban továbbeladás utján nem értékesithető. Az a hiba pedig, melyet a szakértők észleltek, a tárgy használhatóságát egyátalán nem érinti, értékét nem befolyásolja lényegesen és a mi főleg tekintet-

ben veendő bármikor, tehát most is könnyen helyrehozható. A dolog ilyen állásában a jóhiszemüséggel, melynek a kereskedelmi jog szabványainak értelmezésénél és alkalmazásánál zsinórmértékül kell szolgálnia, határozottan ellenkeznék, ha a felperes a lényegtelen és helyrehozhatatlan hibákat arra használhatná fel, hogy a foganatba ment szerződéstől utólag elállva visszakövetelje a teljesitett fizetést, mely a végzett munka és a felhasznált anyag értékét képezi s ezzel szemben olyan tárgyat bocsásson a szállitó rendelkezésére (a felperes czimtáblája), melyet ez sem nem használhat, sem nem értékesithet. A megrendeléssel kifejezésre jutott gazdasági czélzat a hiba kijavitásával most is teljesen megvalósitható, a felperesnek jogos érdeke tehát a kijavitáson tul nem terjed s igy jogos igénye sem lehet ahhoz, hogy a szerződés felbontassék és a fizetett vételár részére visszaitéltessék. (B. T. II. G. 130/1902.)

351. §. Oly esetben, midőn a vevőt az áru átvételében késedelem terheli, az eladónak jogában áll az árut a vevő veszélyére és költségein valamely közraktárba vagy magánszemélynél letenni, vagy a 347. §. értelmében eladni, s egyuttal a késedelemből eredett kár megtéritését követelni.

A megtörtént letétel- vagy eladásról a vevő, különbeni kártéritési kötelezettség mellett, azonnal értesitendő.

Az eladó a kereskedelmi törvény 351. §-ában részére biztositott jogokat akkor is érvényesitheti, ha az árunak jogi átadása már megtörtént s a vevő csupán a tényleges átvételt tagadhatja meg. (C. 1065/1898. D. 82., 170.)

A jogilag már átvett juhoknak tényleges átvételét a vevő azon okból meg nem tagadhatja, mert az eladó a járlat-levelet is kiszolgáltatni vonakodott, mivel a már megtörtént tulajdonátruházásnak érvényét az állategészségügyi rendészeti rendelkezések nem befolyásolhatják. (C. 1056/1898. D. 82., 170.)

Amennyiben az áru átadásának valamely határidőn belül kell teljesittetni, a vevő az átvételben késedelmessé csak ugy válik, ha a szállitás ideje vele előzetesen közöltetett, kivétel e részben az az eset, midőn a szállitás a határidő utolsó napján czéloztatik. (C. 12137/1880. D. 24., 154. C. 1784/1882. D. 31., 11.)

A késedelemmel egy jelentőségü : ha a vevő az áru szállitása előtt kijelenti, hogy az árut nem fogja átvenni, vagy ha annak átvételére az eladóra a kikötöttnél terhesebb feltételeket szab. (C. 235/1889. U. L. 6., 23. C. 942. 1887. D. 47., 236. C. 1154/1886. D. 45., 166.)

Vagy ha az árut visszaküldi. (C. 1283/1894. D. 48., 169.)

Ha vevő az áru átvételét előre megtagadja, eladó nem köteles azt elküldeni és az át nem vétel veszélyének kitenni. (C. 835/1899. D. 19., 3. C. 1244/1900. D. 19., 9. C. 235/1889. D. 51., 234.)

A késedelmes vevő rovására történtnek tekintendő a kereskedelmi törvény 347. §-ának megfelelően a teljesitési határidő letelte előtt megtartott árverés is, ha a teljesitési határidő letelte előtt értesitette az eladó a vevőt, hogy késedelem esetében elárvereztetni fogja az árut és ha vevő már a határidő lejárta előtt tagadta meg az átvételt. (C. 41/1898. M. D. 4., 491.)

Ha a vevő az áru átvételére a szállitási határidő utolsó napján sürgönyileg késznek nyilatkozott és a sürgöny tartalmából megállapitható, hogy az átvétel végett csekély késéssel kivánt jelentkezni, ugy a vevő ezen intézkedése utólagos teljesitésére való halasztás kérésnek tekintendő és igy az eladónak nem állott jogában az árut a vevő terhére eladni abból az okból, mert a vevő a pontos átvételre meg nem jelent. (C. 1562/1904. K. J. 2., 165.)

A fizetésben és átvételben késedelmes vevő ellen az eladó a kereskedelmi törvény 351. §. értelmében a szerződés teljesitését is követelheti. (C. 552/1897. P. T. 36., 4.)

A vevő csupán átvételi s nem fizetésbeni késedelemben is lévén, hitelezés esete forogván ugyanis fenn, az eladó a kereskedelmi törvény 351. §-a szerinti jogait gyakorolhatja, de a vételtől el nem állhat. (C. 1120/1892. M. D. 9., 492.)

Az eladó a kereskedelmi törvény 351. §. szerint egyenlően jogositva lévén az árut vagy valamely közraktárba, vagy egy magánszemélynél letenni : jogositva van az árut még akkor is valamely közraktárba letenni, ha egy magánszemélynél olcsóbb fekbér mellett helyezhetné is el. (C. 77/1884. D. 37., 297. C. 4788/1892. P. T. 23., 3.)

A kereskedelmi törvény 351. §-a szerint oly esetben, midőn a vevőt az áru átvételében késedelem terheli, az eladónak csak joga van, de nem kötelessége az árut a vevő veszélyére és költségére valamely közraktárban, vagy magánszemélynél letenni s ennélfogva az a körülmény, hogy eladó a buzát közraktárba vagy magánszemélynél le nem tette, hanem saját magtárában őrizte, vevőt mint késedelmes vevőt a késedelemből eredett kár iránti

felelősségtől fel nem menti. (C. 4889/1900. U. L. 18., 19. C. 912/1887. D. 47., 239. C. 258/1881. D. 27., 203.)

Az eladó a vevő által át nem vett árut saját üzleti telepére is visszahozhatja és az ezzel felmerült fuvardij megtéritését is igényelheti, ha csak a vevő nem bizonyitja, hogy az át nem vett árunak a teljesités helyén való beraktározása kevesebb költséggel járt volna. A visszavitelből meg nem vonható következtetése a szerződésről elállásra. (C. 142/1903. G. C. 6., 126. C. 1781/1890. P. T. 23., 60. C. 146/1899. P. T. 38., 8.)

Az áru letételének rendszerint a megállapitott teljesitési helyen kell eszközöltetni. (C. 519/1887. D. 46., 62. C. 380/1889. P. T. 19., 15.)

Mit sem változtat felperes követelési jogán az, hogy felperes az árut, mely a szerződés szerint alperes üzleti telepének helyére, Trsztenára volt szállitandó, miután az már oda szállittatott s alperes annak átvételét ott megtagadta, nem ugyanott, hanem Chaborokán, honnan mint utolsó vasuti állomásról az áru Trsztenára fuvaroztatott és ahová a felperes szállitójának fuvarosai az árut ismét visszahozták, helyezte raktárba, mert bár Chaboroka sem teljesitési, sem rendeltetési hely nem volt és bár az eladó, ha a késedelmes vevő által át nem vett árut ennek veszélyére és költségén a kereskedelmi törvény 351. §. értelmében letenni kivánja, a letételt rendszerint a teljesités vagy a rendeltetés helyén tartozik is eszközölni, mégis a letételnek más helyen eszközlése a szerződés teljesitésének a szerződéshez ragaszkodó eladó részéről való követelhetését ki nem zárja, hanem csak azt a következményt vonhatja maga után, hogy a másutt történt letételből esetleg származó költségtöbbletet az eladó, aki az árut ebben az esetben is a teljesités helyén tartozik a vevő rendelkezésére bocsátani, maga köteles viselni. (C. 1188. 1899. G. C. 3., 170.)

Az a körülmény, hogy az eladó a vevő részéről át nem vett árut nem a rendeltetési helyen, hanem máshol helyezte el, nem fosztja ugyan meg az őrzési dij- és fekbérkövetelhetési jogától, de ilyen esetben a vevő csak azt az összeget köteles megtériteni, mely az árunak a rendeltetési helyen történt elhelyezésével felmerült volna. (C. 927/1900. C. 73/1901. G. C. 4., 117.)

A kereskedelmi törvény 351. §-a alapján eladót nem illeti meg az a jog, hogy az árut, ha azt vevő átvenni vonakodik, maga részére megtarthassa és anélkül, hogy a kényszereladást foganatositotta volna, a vevőtől kártéritésként az árkülönbözetet követelhesse. (C. 91/1882. D. 30., 197. C. 753/1883. D. 35., 281. C. 506/1889. P. T. 19., 114. C. 936/1896. D. 72., 33.)

Az a károsodás, mely az eladónál a vétel tárgyának a vevő részéről történt szerződésellenes át nem vétele következtében a vétel tárgyának eladása mellett a szerződésszerü vételár és az árverésen elért ár között jelentkező különbözetként felmerül, a dolog természete szerint akkor sem szünik meg, ha az árut az árverésen az eladó maga veszi meg s e szerint az eladó a különben szabályszerüen foganatositott eladásnál nincs elzárva attól, hogy az árut a saját maga részére vásárolja vissza. (C. G. 244/1897. D. 78., 290. B. T. 2495/1883. M. 4., 306. C. 1537/1895. D. 72., 97. C. 34/1898. G. C. 1., 131.)

A kereskedelmi törvény 351. §. esetében az eladónak engedett azon jog, hogy az árut eladhassa, nem tételeztetik fel attól, hogy az áru megromlásának legyen kitéve s a halasztás veszélylyel járjon. (C. 241/1880. D. 25., 252. C. 691/1878. D. 21., 146. C. 258/1881. D. 27., 205.)

A kötlevélben az áru megosztott teljesitése egyenesen kiköttetvén, felperes az árverésig kicsépelt magot a késedelmes vevő alperes rovására jogositva volt elárverezni. Az a körülmény, hogy az árverés foganatositása után kicsépelt magból felperes 24 métermázsát szabadkézből másnak eladott, az árverés joghatályára és annak következményeire nincs befolyással. (C. 408/1900.)

A kereskedelmi törvény 351. §-ában hivatkozás a 347. §-ra csak azért van, hogy az eladásnál meg kell tartani a 347. §-nak az eljárásra vonatkozó szabályait, de nem azért, mintha az elárverezhetés a romlás veszélyétől feltételeztetnék. (C. 1008/1897. G. C. 1., 130. C. 1605/1903. M. D. 9., 492.)

Az eladót az eladási jog gyakorolhatásában az a körülmény, hogy előzetesen az árut letétbe helyezte. — nem akadályozza. (C. 1784/1882. D. 31., 11.)

A kereskedelmi törvény 347. §-ában előirt módozattal eltérő eladás a vevő rovására történtnek nem tekinthető. (C. 602/1901. J. 21., 32. C. 862/1903. Jtk. 904., 38.)

Még akkor sem, ha az eltérés nyilvánvalóan a vevő előnyére szolgált. (C. 338/1898. Jtk. 98., 42. C. 800/1890. P. T. 22., 14.)

A 351. §. szerint oly esetben, midőn az eladó választási jogát az áru eladásával érvényesiti: azt csak a törvény értelmében van jogositva gyakorolni. A tőzsdei árral nem biró árukat csak hiteles személy közbenjöttével nyilvános árverés utján adhatja el: ha tehát az árukat szabad kézből adta el, árkülönbözet követelhetésére jogosultsággal

nem bir. A vevőnek az a kijelentése, hogy az árukkal való rendelkezést az eladó tetszésére bizza, nem értelmezhető akként, hogy az eladó a törvény által előirt értékesitési módot mellőzhesse, főként annak hiányában, hogy a vevő beleegyezését a szabad kézből eladáshoz kikérte volna. (C. 29/1903. D. 92., 99.)

Kétségtelen, hogy felperesnek a kereskedelmi törvény 351. §-a értelmében jogában állott az árut a 347. §-nak megfelelőleg szabad kézből eladni. A dolog természetéből folyik, hogy felperes, amennyiben az áru átvételében késedelmes vevő alperes a kereskedelmi törvény 351. §-ában biztositott jogát kivánta gyakorolni, vagyis az árut a késedelmes vevő rovására eladni, a szabad kézből való eladást az alperessel kötött vételügylet feltételeinek figyelembe vételével tartozott volna teljesiteni. (C. 269/1900. G. C. 3., 156.)

Az áru a tőzsdei vagy piaczi áron alul szabad kézből el nem adható. (C. 834/1893. D. 78., 175.)

Az eladó a kereskedelmi törvény 351. §-ában meghatározott kényszereladási jogával rendszerint csak a szerződés teljesitési helyén és nem más helyen élhet. (C. 519/1887. D. 46., 62., C. 1164/1887. P. T. 16., 107. C. 380/1889. P. T. 19., 15.)

A kényszereladásnak a teljesitési vagy a rendeltetési helyen kell eszközöltetnie. (C. 1289/1889. J. 9., 74. C. 1601. 1890. Ü. L. 7., 25. C. 338/1898. D. 80., 327.)

Az árunak a késedelmes vevő veszélyére szabad kézből való eladása rendszerint ugyan a teljesitési helyhez legközelebbi azon helyen eszközlendő, ahol az áru tőzsdei jegyzés tárgyát képezi, de ebben az irányban feltétlenül kötelező törvényes szabály nem létezvén, minden egyes esetben a fenforgó körülmények figyelembe vételével döntendő el, hogy az eszközölt eladás a késedelmes vevő terhére történtnek elfogadható-e vagy sem. (C. 478/1900. G. C. 3., 166. C. 1507/1903. J. 23., 51.)

Az áru átvételének előzetes megtagadása esetében az árverést az eladó saját telepén is eszközölheti. (C. 1304/1905. K. J. 3., 505.)

A kereskedelmi törvény 351. és 352. §-aiban nem lévén meghatározva az, hogy az eladó, amennyiben az eladott árut a késedelmes vevő rovására eladatni kivánja, ezt a késedelem beálltával azonnal tartozzék eszközölni, eladó e joggal mindaddig élhet, mig a vevő késedelemben forog. (C. 1297/1890. P. T. 20., 148. C. 780/1890. P. T. 22., 14. C. 55/1896. D. 74., 217.)

Az árunak a késedelmes vevő rovására történt eladása akkor is helyesen eszközöltnek tekintendő, ha a rendelkezésére bocsátás és az eladás között hosszabb idő telt el; ha csak nem bizonyittatik, hogy ez idő alatt árhanyatlás következett be az áru piaczi árában. (C. 565/1897. G. C. 1., 120. C. 77/1900. P. T. 40., 10.)

A késedelmes vevő kárára és veszélyére a vétel tárgya elárverezettnek tekintendő akkor is, ha az árverést a teljesitési határidő után két-három hónap mulva eszközölte, ha bizonyittatik, hogy a késedelmes vevő az áru átvételére több izben fel lett hiva, és ezen felhivás s az árverés között hosszabb idő el nem telt. (C. 220/1896. M. D. 9., 491.)

A kereskedelmi törvény 352. §-ának a törvényes gyakorlat által elfogadott értelmezése szerint a nem záros határidőre kötött ügyleteknél is az át nem vett áru eladásának megfelelő időben kell történnie, a jelen esetben tehát az utólagos teljesitésre kitüzött határnaptól 6 hét mulva kért és később foganatositott árverés, miután a késedelem a perben mivel sem igazoltatott, nyilván elkésett. (C. 900/1900. G. C. 4., 106.)

Az értesités küldésének a veszélye, ha az a postára vevény mellett feladatott, a czimzett vevő félre hárul. (C. 226/1888. Ü. L. 5., 31.)

Az értesités elmulasztása a letétel vagy eladás érvényességére mi befolyást sem gyakorolhat. (C. 1537/1895. Jtk. 96., 2. C. 146/1899. P. T. 38., 8.)

Az eladót a kereskedelmi törvény 351. §-a alapján megillethető kárigény kiterjed a késedelem folytán szükségessé vált per megindításának czéljából szükségessé vált okmányok beszerzési költségeire is. (C. 523. 1876. D. 17., 15.) — Továbbá a közjegyzői dij s az őrzési és utánjárási dijakra. (C. 1537. 1895. Jtk. 96., 2.) — Ugyszintén a szerződési, és a kényszereladási — tőzsdei, piaczi ár közötti különbözetre. (C. 4735/1885. D. 40., 311. C. 308/1889. P. T. 19., 15. C. 244/1897. D. 78., 290.)

A vevő átvételi késedelme folytán előállott kárt abban az esetben is megfizetni köteles, ha az utólagos teljesitésre rendelt határidőben az árut átvette. (C. 951/1899. M. D. 9., 492.)

A késedelmes teljesitésből eredő kár akkor is követelhető, ha a késedelmes teljesitéskor az eladó ez iránt jogfentartással nem élt. (C. 465/1903. M. D. 9., 493.)

Ha eladó a kényszereladásnál a kereskedelmi törvény 351. és illetve az abban felhivott 347. §. szabályaitól eltérően jár el, ugy a vételtől elállottnak tekintendő és kártérités követeléséhez nincs joga. (C. 29/1903. G. C.

6., 124. C. 32/1889. D. 51., 209. C. 1056/1890. D. 55., 186. C. 1098/1889. P. T. 20., 24. C. 198/1894. Ü. L. 11., 14.)

Az eladó a vevő késedelme miatt beraktározott, romlásnak indult és ebből folyóan sem tőzsdei, sem piaczi árral nem biró árut nem hiteles személy közbejöttével, hanem a raktárvállalat által szabad kézből adatván el, ezáltal az áru felett, mint sajátja felett rendelkezett. (C. 859/1896.)

Nem követelhet a késedelmes vevővel szemben eladó kártéritést akkor sem, ha az árut visszavevén, megtartja, vagy egyáltalán ha az áruval másként rendelkezik. (C. 1283. 1894. D. 68., 160. C. 1028/1895. P. T. 31., 2. C. 189/1899. P. T. 38., 8.)

Nem érvényesitheti az eladó a kereskedelmi törvény 351. §-án alapuló jogát (fekbért és árkülönbözet), ha a vevő által át nem vett árut utóbb elszállitván, eladja s azzal ekkép mint sajátjával rendelkezik. (Győri T. II. G. 11/1898.)

Azonban, ha az eladó az át nem vett árut utóbb a vasuttól kiváltja s magánszemélynél beraktároztatja, nem rendelkezik még azzal sajátjaként, mert ezzel csak a kereskedelmi törvény 351. §-ban biztositotta jogát gyakorolta. (C. 905/1892. P. T. 27., 3.)

Az a körülmény, hogy az eladó a romlás veszélyének kitett árut a per folyama alatt a 347. §. alapján elárverezte, nem fosztja meg őt azon jogától, hogy a teljesitésre irányuló követelése helyett most már a szerződés és az árverésen elért vételár közötti árkülönbözet megfizetését követelhesse. Tekintettel azonban arra, hogy a vevő az árunak árverési napján a vételár felajánlása mellett a szakértők által nem kifogásolt árukat átvenni akarta, az eladó azonban ezt a felmerült perköltségek megfizetésétől tette függővé, amihez nem volt joga: az árverés nem történhetett a vevő veszélyére. (C. 465/1904.)

352. §. Ha a vevő a vételár megfizetésével késik s az áru még átadva nem lett, az eladó tetszése szerint vagy a szerződés teljesitését s a késedelemből eredő kár megtéritését követelheti, vagy az árut, a jelen törvény 347. §-ában foglalt határozatok megtartása mellett, a vevő rovására eladhatja s egyuttal a kár megtéritését igényelheti, vagy végre a szerződéstől egyszerüen elállhat, mintha ez meg sem köttetett volna.

Az a körülmény, hogy a vevő a megvett talpfák közül bizonyos mennyiségüt a saját bélyegzőjével ellátott, nem tekinthető az áru oly átvételének, mely az eladót megakadályozná abban, hogy a kereskedelmi törvény 352. §-ában foglalt jogait ne gyakorolhassa, mert ez nem tekinthető jogi értelemben vett átadás és átvételnek, hanem csak kiválasztás, azaz minőségi átvétel. (C. 109/1903. M. D. 9., 493.)

Hasonló juhok lebélyegzésénél. (C. 1065. 1898. D. 82., 170.)

Értékpapirok eladása és a vételár kifizetéséig az eladónál letétben tartása. A kereskedelmi törvény 352. §-a csak abban az esetben lévén alkalmazható, ha az áru a vevőnek még át nem adatott, értékpapiroknál azonban a jogi átvétel és tulajdonba bocsátás megtörténtnek lévén tekintendő az által, hogy az eladó a hátralékos vételár biztositására magánál visszatartott értékpapirokat a vevő számlájára átvitte, ezek az értékpapirok az eladó által a fenti szakaszban foglalt jog alapján a fizetésben késedelmes vevő terhére szabadkézből el nem adhatók. Ilyen esetben az eladónak csak a kereskedelmi törvény 310. §-ában megállapitott az a joga van meg, hogy megtartási joga alapján az értékpapiroknak eladását saját illetékes törvényszékénél kereset utján követeli és magát a vételárból minden más hitelezőt megelőzőleg kielégiti. (C. 1385/1903. K. J. 1., 138.)

Oly esetben, melyben a vétel tárgyául megjelölt áru nem egyszerre, hanem a felek által előzetesen meghatározott mennyiségben és különböző időben szállitandó, az eladónak nem áll jogában saját tetszése szerint az egyik árurészlet tekintetében a szállitást teljesiteni, a másik részlet tekintetében pedig a szerződéstől elállani, ha tehát az eladó a szállitani kötelezett áru egyik előbbeni részletének szállitását elmulasztotta s a vevőnek az erre az árurészletre kapott előleget visszaadta s igy a szerződéstől a maga részéről a szerződésnek teljesitését az ezt követően kötelezett részletekre nézve erre vonatkozó kölcsönös ujabb megállapodás hiányában többé már nem követelheti. (C. 1107/1901. D. 90., 255.)

Ha a vétel tárgyát képező árura a felek akként állapodtak meg, hogy az eladó azokat a vevő által beküldendő részletezés (specificatio) alapján szállitja, ugy abban az esetben, ha a vevő a részletezést a szerződésileg megszabott határidő alatt nem küldi be, erre az eladó utólagos teljesitési határidőt tartozik engedni s enélkül a részletezés be nem küldése okából a szerződéstől elállani nem jogosult. (C. 1334/1904. D. 97., 185.)

Ha az ügylet tárgyát képező áru természetére tekintettel a rendelés (Abberuf) specificatio megküldését is feltételezi, ugy a vevő tartozik azt a szállitási határidő lejártát megelőzőleg oly időben a szállitónak megküldeni, hogy a szállitásra kitüzött határidőig szállitási kötelezettségének eleget tehessen ; s ha ezt ezen idő, illetve az erre

engedett halasztás alatt nem teszi, ugy az eladó ügylettől elállhat. (C. 486/1905. D. 101., 39.)

Az a körülmény, hogy a félnek valamely ügyletnél történt eljárása a másik felet az ügylettől való elállásra esetleg feljogositja, nem szolgálhat jogos indokul arra, hogy ez a fél ugyanazon alapon egy a felek közt fennálló másik, teljesen önálló ügylettől is egyoldaluan elálljon. (C. G. 259/1903. D. 93., 234.)

A vevő részéről át nem vett árunak a kereskedelmi törvény 351. §-a értelmében letétele, vagy ezen szakasz, illetőleg a 352. §. értelmében eladatása lényegileg az ügyletnek eladó részéről teljesitését képezi, mindkét szakaszban a vevő késedelméből eredt kárnak követelhetése is ahhoz van kötve, hogy eladó maga részéről a szerződést teljesitette legyen, vagy legalább keresete arra is legyen irányozva, hogy vevő a teljesités elfogadására köteleztessék, enélkül pedig pusztán kártérités nem igényelhető: miután eladó felperes sem az árut le nem tette, sem a kereskedelmi törvény 347. §-ában meghatározott módon alperes rovására el nem adatta, végre keresete nincs arra is irányozva, hogy az alperes áru átvételére köteleztessék, a csupán és egyedül az alperes átvételi késedelméből támadt kárnak megtéritésére irányzott kereseti követelés nem bir jogalappal. (C. 32/1889. D. 51., 209. *Azonos* 1056/1890., 485/1892., 1028/1884. és 1283/1894. M. D. 9., 507. C. 1098/1889. P. T. 20., 24.)

A kereskedelmi törvény 352. §-ában (vevő fizetési késedelme esetére) biztositott vagylagos jogai közül az eladó tetszése szerint választhat ugyan, de e jogok tekintetében nincs egyszersmind u. n. jus variandi-ja is, azaz, ha egyszer választási jogával élve, — kifejezetten vagy akár csak hallgatólag is — kijelentette, hogy azok közül melyik jogát akarja gyakorolni, attól eltérni és egy másikat igénybe venne többé már nem lehet. C. 77/1884. D. 37., 297. C. 1015/1903.)

Felperes az őt mint eladót a kereskedelmi törvény 352. §. alapján illető vagylagos jogok közül a 2. a. okirat szerint az ügylettől való elállást választván, a már egyszer gyakorolt választástól el nem térhet és igy az idézett §. alapján, miután az ügylet az elállás folytán meg nem kötöttnek veendő, sem vételárt, sem szállitási és egyéb költségeket alperesektől nem követelhet. (C. 103. 1897. D. 77., 271. C. 920/1893. D. 45., 84.)

A választási jog kimeritése az alperes kifejezett kifogása nélkül hivatalból nem vizsgálható. (C. 1832/1904.)

A felperesnek a vételár fizetése s igy a vételi szerződés teljesitése iránt érvényesitett igénye annak következtében, hogy vételárkövetelésébe az időközben általa eladott árunak eladási árát beszámitotta, kárigénynyé át nem változott, mert mig az eladás előtt a vevő részéről a vételár kifizetésének az ellenértéket az árunak kiszolgáltatása képezte, addig az árunak eladása után a kiszolgáltatandó árut ennek eladási ára helyettesitette, s felperes, amidőn hátralékos vételárkövetelésébe az áru eladási árát beszámitva, a fenmaradó különbözetet igényli, szintén a szerződés teljesitését követeli, s eredeti kereseti kérelmét csupán a változott viszonyokra tekintettel, módositotta. (C. 1065/1898.)

Az, hogy felperes keresetét az általa eladott buza átvétele ellenében ennek kialkudott vételára iránt inditotta; utóbb a per folyama alatt azonban a buzát eladva a vételárkülönbözetben kérte alperest marasztalni, — nem elutasitási ok, mert mint két kérelem a szerződés teljesitésére irányul s a keresetinditással a kereskedelmi törvény 352. §. alapján választott jogtól való eltérést a módositott kereseti kérelem nem tartalmaz. (C. 771/1899.)

Az a körülmény, hogy az eladó a romlás veszélyének kitett árut a per folyama alatt a kereskedelmi törvény 347. §-a alapján elárverezte, nem fosztja meg őt azon jogától, hogy a teljesitésre irányuló követelése helyett most már a szerződéses és az árverésen elért vételár közötti árkülönbözet megfizetését követelhesse. (C. 465/1904. D. 96., 239.)

Ha az eladó a vevővel szemben azt a kijelentést tette, hogy ő a szerződést a vevő átvételbeni késedelme miatt felbontottnak tekinti s az okból többé nem szállit, akkor ezen kijelentésével már a vételtől való egyszerü elállási jogot választotta s ettől eltérően többé nem követelhet elmaradt hasznot. (C. 261/1904. K. J. 2. J. 24., 15. 195.)

A kereskedelmi törvény 352. §-a értelmében az eladó az ott részére biztositott jogok közül csak egyet gyakorolhat ugyan, de ez nem zárja ki, hogy keresetében a késedelmes vevőre bizván a választást, vagylagos kérelmet terjeszthessen elő. (C. 938/1899. G. C. 30., 168.)

A szerződéshű eladó keresetében követelvén vagylagosan a szerződés teljesitését vagy kártéritést, ez által még nem gyakorolta választási jogát, de ha a kártérités megállapitó elsőbeni itélet ellen nem felebbezett, már igen. (C. 356/1894. M. D. 9., 507.)

Ha az eladó a vevő kérelme folytán az áru átvételére akár több izben is halasztást engedett: ebből nem következik, hogy a 352. §-ban biztositott vagylagos jogok közül már a teljesitést választotta. (C. 77/1884. D. 37., 297.)

Habár az eladó a nem-teljesités következményeül a 347. §. szerinti eladást helyezi is kilátásba, az, hogy az árut tovább el nem adta és az ebből netalán felmerült kárát és

költségét nem érvényesiti, hanem a szerződésszegő vevővel szemben a kapott foglalónak megtartásával megelégszik, a dolog lényegére mi befolyást sem gyakorol. (C. 968/1894. P. T. 31., 15.)

A vételtől, a szállitási határidő letelte előtt kilátásba helyezett elállás nem tekinthető joghatályos elállásnak. (C. 1693/1894. M. D. 9., 495.)

Figyelmeztetés és sürgetés az áru szállitására még nem jelenti a kereskedelmi törvény 352. §-ban irt jogok közül a választási jog gyakorlását. (C. 1835/1892. M. D. 9., 507.)

A kereskedelmi törvény 352. §-a szerint az eladó csak akkor érvényesithet a késedelmes vevő ellen kártéritési igényt, ha vagy a maga részéről a teljesitéshez ragaszkodik, vagy ha az árut a vevő rovására eladatta, ebből folyóan a szállitani kötelezett áru szállitásának megtagadása mellett kártéritést az eladó nem követelhet. (C. 725/1900. G. C. 3., 163.)

Amennyiben vevő az áru átvételét eleve megtagadja, eladó a kereskedelmi törvény 352. §-án alapuló jogánál fogva teljesitésként a vételárt követelheti anélkül, hogy az árut elküldeni és azt az át nem vétel veszélyének kitenni köteles volna. (C. 235/1889. Ü. L. 6., 23. C. 942/1887. D. 47., 236. C. 835/1899. D. 19., 3.)

Az eladó a vevőtől csak ugy követelhet teljesitést, ha maga is teljesiteni kész és bizonyitja, hogy a vételár ellenében szállitandó áru felett még szabadon rendelkezhetik. (C. 779/1901. M. D. 9., 493.)

Ha a vevő a vételügylettől jogtalanul állott el, az eladó jogosan követelheti a teljesités felajánlása mellett a vételárat, s ebbeli jogát az által el nem veszti, hogy a per folyama alatt az át nem vett árut elárverezteti, mivel ez a körülmény csak azt eredményezheti, hogy a vevő csupán az árkülönbözet fizetésére kötelezhető. (C. 496/1902. M. D. 9., 494.)

Az áru átvételében késedelmes vevő ellen az eladó a vételárat akkor is követelheti, ha az eladott árut az alperes vevőnek rendelkezésére nem is tartja s tartotta folytonosan raktáron készen, mert csupán a marasztalás történhetik az áru kiszolgáltatása ellenében. (C. 306/1898. M. D. 9., 494.)

A foganatositott birói szemle alkalmával nem nyert megállapodást az, hogy felperes az árukat, amelyeket az alperesnek eladott és amelyek természetüknél fogva helyettesithető dolgok egyéb készleteitől elkülönitette volna, s minthogy igy másnak érdekében dolgok megőrzéséről, melyért a kereskedelmi törvény 284. §. értelmében raktárdij járna, a fenforgó esetben szó nem lehetvén; felperes eladó az átvételben késedelmes vevő alperes irányában fekbérigényt nem érvényesithet. (C. 399/1905.)

Midőn felperes a törvény által részére biztositott ama jogok közül a teljesitést választotta és a vételár megfizetése iránt inditott keresetet, ezt a jogot csak abban a terjedelemben vehette jogosan igénybe, amelyben azt a szerződés meghatározta, tehát arra való tekintettel, hogy a vételár 1898. évi május hó 1-től kezdve havi 40 frtos részletekben, a pontos fizetés elmulasztása esetében a részletfizetési kedvezmény elvesztésének terhe alatt volt fizetendő, csak a szerződésnek eme korlátai közt volt jogositva a vételár megfizetését követelni, mert nem létezik oly jogszabály, hogy az esetben, ha a vevő az áru szállitása előtt kijelenti, hogy az árut át nem veszi, jogositva van az eladó a vételár megfizetését, tekintet nélkül az annak megfizetésére kitüzött határidőre és tekintet nélkül az engedett részletfizetési kedvezményre, követelni. (C. G. 368/1898. D. 82., 83. 1023/1896. M. D. 9., 495.)

Ha az eladó a késedelmes fizetést jogfentartás nélkül elfogadja, a fizetésbeni késedelem okából a szerződéstől többé el nem állhat. (C. 181/1904. K. J. 2., 55.)

Az eladó, a magának megtartott áru után, tisztán árkülönbözetet a késedelmes vevőtől az árunak továbbadása nélkül nem követelhet. (C. 189/1899. C. 920/1893. D. 45., 84. C. 110/1884. D. 37., 256. C. 3662/1892. D. 63., 157. C. 932/1883. D. 26., 171.)

A vevő közölte az eladóval, hogy a megrendelt árut nem veheti át. Az eladó erre értesitette a vevőt, hogy fentartja árkülönbözeti kártéritési igényét és ezt perrel érvényesitette is. A kereset elutasittatott, mivel az eladó az árut sem közraktárban, sem magánszemélynél nem tette le, sem pedig a vevő rovására el nem adta. (B. T. II. G. 176. 1906. K. J. 3., 115.)

Felperes, aki az eladott tárgyak szállitására vállalkozott, az alperes állitólagos szerződésszegése miatt nem inditván keresetet a teljesités követelésére, hanem a készitendő tárgyak előállitását abbahagyva, csak a kikalkulált nyereség megtéritését követelvén, eladónak ez a kereset elutasittatott, mivel az eladót, ha az ügylettől elállott, a kereskedelmi törvény 352. §-a értelmében kártéritési igény meg nem illeti. (C. 768/1900.)

Abban az esetben, ha a vevő a vételár megfizetésével késik s az áru még átadva nem lett, az eladót csak az a jog illeti meg, hogy vagy a szerződéstől egyszerüen elállhasson, vagy a szerződés teljesitését és a késedelemből eredő kár megtéritését követelhesse, vagy végre az árut a vevő rovására eladhassa és a kár megtéritését igényelhesse, de nem illeti meg az a jog, hogy a szerződéstől való el-

állás mellett kártéritést is követelhessen. (C. 588/1905. K. J. 3., 300.)

Akinek teljesitéshez van joga, teljesités mellőzésével a nemteljesités miatti kárt nem követelheti. (C. 1667/1904. K. J. 3., 37.)

A vételár azonnali fizetésének kötelezése esetében, ha az első részlet hitelben szállittatott, a fizetés nem teljesitése miatt az eladó el nem állhat a további szállitástól. (C. 1516/1892. M. D. 9., 507.)

Oly esetben, melyben a vétel tárgyául megjelölt áru nem egyszerre, hanem a felek által előzetesen meghatározott mennyiségben és különböző időben szállitandó, az eladónak nem áll jogában saját tetszése szerint az egyik árurészlet tekintetében a szállitást teljesiteni, a másik részlet tekintetében pedig a szerződéstől elállani. (C. 1107/1901. M. D. 9., 535.)

Ami a felperes által a tényleg szállitott egy kocsi mennyiségen felül az *A)* a. szerint elárvereztetett többi czirokmennyiséget illeti, amelyet a felperes saját kereseti előadása szerint az alperesnek el sem szállitott, erre nézve, amennyiben annak eladatása alapján a felperes az alperes ellen a kereskedelmi törvény 352. §-a alapján jogot kiván érvényesiteni, a felperes elsősorban bebizonyitani tartozott volna az alperesnek az átvételnél fenforgott késedelmét.

E tekintetben a felperes részéről a perben elfoglalt az a jogi álláspont, hogy az alperest ő már azon eljárása miatt, hogy az egy kocsi szállitmányt el nem fogadta s a felperesi ujabb szállitás teljesitésére fel nem hivta, a készletben lévő többi czirok átvételére is késedelmesnek s igy szerződésszegőnek tekinthette, jogszerü alappal nem bir, mert amennyiben a szállitás egymás után, részletekben teljesitendő, a vevő részéről a teljesitett részszállitmány el nem fogadása nem mentesitheti az eladót a további szállitásnak szerződésszerü foganatositásától, kivéve azt az esetet, ha az előző részszállitást a vevő olyan okból utasitotta vissza, amely okból a további szállitásnak visszautasitása is következtethető. (C. 1153/1899. M. D. 9., 540. G. D. 4., 811.)

A kereskedelmi törvény 352. §-a az eladó részére biztositott ama jog gyakorlását, hogy az ügylettől elállhat, nem köti ahhoz, hogy a vevő fizetési késedelméből reá kár háramoljék. (C. 236/1896. D. 74., 87.)

Az eladó az áru visszavétele mellett a késedelemből eredő kárát a vevőtől nem követelheti. (C. 1028/1894., 1283/1894., 1056/1890. M. D. 9., 506. G. D. 4., 812.)

Az eladó, aki a vételtől a kereskedelmi törvény 352. §-a szerint elállott, a kapott foglalót megtarthatja, mert nem forog fenn a kereskedelmi törvény 276. §. 2. p. szerint a kölcsönös elállás esete. (C. 1460/1892. M. D. 9., 495.)

Ha kérdéses, hogy a vételügyletnél foglaló vagy előleg adatott-e, azt, hogy foglaló adatott, az tartozik bizonyitani, aki megtartani akarja. (C. 110/1891. M. D. 9., 495.)

Eladó az ügylettől elállván, esetleges kérvénye teljesen elenyészett. (C. 892/1904. D. 97., 253. C. 32/1889. D. 51., 209. C. 1056. 1890. D. 55., 186.)

Elállottnak tekintendő az eladó, ha az árut másnak eladja. (C. 32/1889. J. 88., 101. C. 1056/1890. D. 55., 186. C. 485/1892. D. 62., 276.)

Ugyszintén, ha az árut visszaveszi és megtartja. (C. 1283/1894. J. K. T. 94., 43. C. 1028/1894. P. T. 31., 12.)

Az eladónak az a ténye, hogy a vétel tárgyát képező árut a vevő ama kijelentése folytán, hogy azt át nem veszi, időközben rendeltetési helyéről máshová szállittatta és erről a vevőt nem értesitette, magában véve nem jelenti azt, hogy az eladó az áruval mint sajátjával rendelkezett. (C. 301/1899. és 369/1893. M. D. 9., 504.)

Az eladó a vevő által át nem vett áruról már az által mint sajátjával rendelkezvén, hogy az árut más vevőnek vételre ajánlotta, az eladó a vételtől elállottnak tekintendő még abban az esetben is, ha az utóbb szándékolt ezen ujabbi vétel nem is létesült (C. 854/1904. K. J. 2., 1. C. 1509/1891. M. D. 9., 501.)

Ha az eladó a neki a vevő által rendelkezésre bocsátott árut minden megjegyzés nélkül saját üzleti telepére visszahozatta, hónapok mulva már nincs jogositva teljesitést vagy kártéritést követelni. (C. 1028/1894. M. D. 9., 495.)

Nem képez a vételtől való elállást azon ban, ha eladó az árut visszahozatván, erről a vevőt azzal értesiti, hogy az nála rendelkezésre áll, mert ezzel eladó csak megőrzési kötelezettséget teljesit. (C. 326/1901. D. 89., 162.)

Eladónak abból az eljárásából, hogy a vevő által rendelkezésre bocsátott árut saját üzleti telepére visszahozatta, még nem következik, hogy az ügylettől elállott. (C. 369/1893. M. D. 9., 495.)

A vevő az áru átvételét megtagadván, felperes a se tőzsdei, se piaczi árral nem biró árut szabad kézből másnak olcsóbban adta el s a különbözet megtéritése iránt kártéritési pört inditott az első vevő ellen. Kimondatott, hogy az eladó, aki a kereskedelmi törvény 352., illetőleg 347. §-ának rendelkezését meg nem tartotta, amennyiben a tőzsdei vagy piaczi árral nem biró árut nem hiteles személy közbejöttével, hanem szabad kézből adta el, ez által az eladott áruval mint sajátjával rendelkezvén, a szerződéstől egyszerüen elállott s igy a vevőtől a kereskedelmi törvény 352. §-a értelmében kártéritést nem követelhet. (C. 602/1901. J. 21., 32.)

Eladó a vevő által ki nem fizetett, a vevő-

nek át nem adott és nem tőzsdei, sem piaczi árral nem biró árut magánkézből eladván, ezen eladás a vevő rovására történt eladásnak nem tekinthető és igy az eladó, ki az árunak ily módon történt eladása által az áruval, mint sajátjával rendelkezett és az árut tovább eladván, a szerződést már ő maga részéről nem teljesitheti, a szerződéstől elállottnak tekintendő. (C. 588/1905. A IV. polgári tanács 7. számu elvi megállapodása.)

Előállitandó tégla iránti vétel esetén az a körülmény, hogy az eladó az át nem vett kész téglákat másnak eladta, magában véve még nem jelenti az ügylettől való elállását. (C. 787/1904. K. J. 3., 42.)

A piaczi árral biró árunak az eladó részéről a per folyama alatt szabad kézből történt eladása nem veendő olybá, mintha az eladó mint sajátjával rendelkezett volna. (C. 771. 1899. M. D. 9., 500.)

A vevő birtokába átadott, de ettől letétképen visszavett árukat az eladó a kereskedelmi törvény 352. §-a alapján el nem adathatja. (C. 1385/1903. M. D. 9., 496.)

A jelen esetben az utólagos teljesitésre kitüzött határnaptól hat hét mulva kért és később foganatositott árverés, miután e késedelem a perben mivel sem igazoltatott, nyilván elkésett, mert a fenforgó esetben, miután nem záros fix határidőre kötött ügyletről van szó, a kereskedelmi törvény 355. és 356. §-ának rendelkezései nem alkalmazhatók ugyan, de a 352. §-nak a törvényes gyakorlat által elfogadott értelmezése szerint nem záros határidőre kötött ügyleteknél is az át nem vett áru eladásának megfelelő időben kell történnie. (C. 900/1900. M. D. 9., 497.)

A szerződéshez hü eladónak károsodása a vételi szerződésnek a vevő által nem teljesitése következtében: a szerződésszerü vételár és az árverésen elért ár között jelentkező különbözetben van, és ez a károsodás a dolog természete szerint akkor sem szünik meg, ha az árut maga veszi meg s eszerint az eladó az ő követelésének fedezetéül szolgáló különben szabályszerüen foganatositott nyilvános eladásnál nincs elzárva attól, hogy saját maga részére vásárolja vissza az árut. (C. G. 34/1898. M. D. 9., 519.)

Magában véve az a körülmény, hogy a vevő a szállitásra szükséges zsákokat az eladónak meg nem küldi, még nem jogositja fel az eladót az ügylettől elállani, miből folyóan az elállásról való értesités s esetleg kivánatra az utólagos teljesitési határidő előtt eszközölt kényszereladás nem eshetik a vevő terhére. (C. 1264/1903. M. D. 9., 499.)

Habár a törvény nem irja is elő azt, hogy az eladó a vevő által el nem fogadott árut annak kifogásolása és rendelkezésre bocsátása után azonnal köteles a vevő rovására eladatni, az eladó még sem hagyhatja a vevőt a kereskedelmi törvény 352. §-ában őt megillető jogok melyikének gyakorlása iránt hosszabb időn át kétségben és a vevő az általa visszautasitott árunak az eladó részéről hoszszabb idő eltelte után indokolatlan késedelmeskedéssel történt eladását az ő rovására teljesitettnek nem köteles elfogadni. (C. 1153/1899. D. 87., 75.)

Ha a vevő a szerződésileg megállapitott teljesitési határidő letelte előtt a teljesitést megtagadja, az eladó a kereskedelmi törvény 351. és 352. §-aiban meghatározott jogokat a kikötött teljesitési idő bevárása nélkül azonnal gyakorolhatja, s igy köteles a késedelmes vevő terhére az áru eladását azonnal eszközöltetni. (C. 77/1900. P. T. 40., 10.)

Nincs ugyan kizárva, hogy a kereskedelmi vétel abban az esetben is, midőn a vétel tárgyát valamely kereskedelmi üzlet egészben képezi, vevő szerződésszegése folytán eladó a kereskedelmi törvény 352. §-ában meghatározott jogok bármelyikét gyakorolhassa, tehát a vétel tárgyát a vevő rovására el is adhassa s egyuttal felmerült kárának megtéritését követelhesse, de a jelzett eladás csupán a kereskedelmi törvény 347. §-a szerinti nyilvános árverés utján eszközölhető. (B. T. 1483/1903.)

Habár a fix ügylet hiányában a kereskedelmi törvény 356. §-a nem is alkalmazható, mégis a kereskedői jóhiszemüség hozza magával, hogy a 352. §. alapján eszközölni kivánt eladás megfelelő idő alatt foganatosittassék, amely idő megfelelő volta az eset körülményei szerint birálandó meg. (C. 653/1900. M. D. 9., 497.)

Az árunak a késedelmes vevő veszélyére szabad kézből való eladása rendszerint ugyan a teljesitési helyhez legközelebbi azon helyen eszközlendő, ahol az áru tőzsdei jegyzés tárgyát képezi, de ebben az irányban feltétlenül kötelező törvényes szabály nem létezvén, minden egyes esetben a fenforgó körülmények figyelembevételével döntendő el, hogy az eszközölt eladás a késedelmes vevő terhére történtnek elfogadható-e vagy sem. (C. 478/1900. G. C. 3., 166.)

A rendeltetési helyre történt elszállitás előtt a vevő megtagadván az áru átvételét, az áru az eladó telepén helyesen árvereztetett el, és ez az árverés a késedelmes vevő rovására történtnek elfogadandó. (C. 835/1899. M. D. 9., 499.)

Az árunak a késedelmes vevő veszélyére szabadkézből való eladása rendszerint ugyan a telep helyén vagy az ahhoz legközelebb eső azon helyen eszközlendő, ahol az áru tőzsdei vagy piaczi árral bir, de ebben az irányban feltétlenül kötelező szabály nem létezvén, minden egyes esetben a fenforgó körülmények figyelembe vételével, — neve-

zetesen annak vizsgálatával, vajjon a törvény által előirt helyen való eladás kedvezőbb lett volna-e a késedelmes vevőre — döntendő el, hogy az eszközölt eladás a késedelmes vevő terhére történtnek elfogadható-e vagy sem. Az eladó a marosludasi piacz helyett a budapesti tőzsdén adván el a vevő által át nem vett zabot, vevő ezt az eladást csak ugy kifogásolhatná, ha bizonyitaná, hogy a kérdéses zab Maros-Ludason vagy az ahhoz legközelebbi piaczon magasabb árban volt volna értékesithető. (C. 1507/1903. K. J. 1., 109. és J. 23., 51.)

Ha a vevő az áru megfelelő részének vételárát az átadásra kitüzött időben felajánlja s az eladó nem is állitja, hogy vevő akkor fizetni nem tudott vagy nem akart, az a körülmény, hogy a vételárt az áru átadásának megtagadása után vevő birói letétbe nem helyezte, nem bir befolyással annak a kérdésnek eldöntésénél, hogy ő kész volt-e a teljesitésre s igy az árverési eladás az ő rovására nem számitható. (C. 465/1904. D. 96., 239.)

Felperes és alperes között az az ügylet jött létre, hogy 30 éven át alperes a felperes homokbányájából rendel legalább évenként 1000 vaggonnak megfelelő kvarczot és felperes azt kiaknázva a vasuthoz tartozik szállitani. Alperes 3 éven át csak 700 vaggonra valót rendelt, a hátralékos 2300 vaggonra való jogot pedig nyilvános árverésen a felperes eladta s alperestől az elért vételár s a szerződési ár közötti különbözetet igényli. Kimondatott, hogy az a homok, ami a bányából ki nem volt aknázva, nem áru s igy azt felperes az alperes rovására el sem adathatta, hanem az alperes szerződésszegése esetén is csupán az elmaradt hasznot követelhette volna. Az áru fogalma alá t. i. csak oly ingó dolog érthető, mely a kereskedelmi forgalomnak tárgyául szolgálhat. (B. T. 2569/1901.)

A vételár-előlegül felvett kereseti összeget az eladó még az esetben is, ha a szerződésnek teljesedésbe mentelét a vevőnek vétkes magatartása hiusitotta meg, csak ugy tarthatja vissza, ha annak visszatartásához jogczime van. (C. 217/1900. M. D. 9., 504.)

A kereskedelmi törvény 352. §-a alapján támasztható árkülönbözeti kártéritési igény az erdélyi részekben 3 év alatt elévül. (C. 657/1901. K. J. 4., 295.)

353. §. Ha az áru átadásával az eladó késik, a vevő tetszése szerint vagy a szerződés teljesitését s a késedelemből eredő kár megtéritését, vagy a teljesités helyett a nemteljesités miatt kártéritést követelhet, vagy végre a szerződéstől egyszerüen elállhat, mintha az meg sem köttetett volna.

Ha a felek abban is állapodtak meg, hogy az áruban rossz kezelés folytán előállott hiány miatt a vevőnek csak árleengedéshez van joga, a szakértők által bizonyitott oly nagyfoku rossz kezelés miatt, amelynek folytán az áru forgalom tárgya nem lehetett, joga van a vevőnek a kereskedelmi törvény 353. szakaszában biztositott jogokat gyakorolni. (C. 498/1904. K. J. 3., 42.)

Felpereseket a kereskedelmi törvény 353. §-án alapuló azon jog gyakorlatától, hogy alperes késedelme miatt az ügylettől elállhassanak, a kötéslevélnek az a határozata, hogy a szállitási határidő elmulasztása vevőt az átvétel megtagadására fel nem jogositja, meg nem fosztja, mert az oly kikötés, mely a vevőt az ügyletnek az eladó késedelme daczára bizonytalan s teljesen az eladó tetszésétől függő ideig való fentartására kötelezi, jogi hatálylyal nem birhat. (C. 561. 1902.)

Késedelem és az eladónak ezzel egyértelmü magatartása.

Oly esetben, mikor az eladó, bár még a szerződésileg meghatározott teljesitési idő beállta előtt, de egész határozottsággal magát az adásvételi ügylet létrejöttét veszi tagadásba, a dolog természetéhez képest a vevő, miután önkéntes teljesitésére többé nem számithat, a kereskedelmi törvény 353. §-ában meghatározott jogokat a kikötött teljesitési idő leteltének bevárása nélkül azonnal gyakorolhatja. (C. 908/1890. C. 480/1890. C. L. 7., 49. J. 90., 202.)

Ha az eladó a teljesitési határidő bekövetkezte előtt megis tagadja már az áru szállitását, a vevő a teljesitési határnapig várhat és azt e napon jegyzett piaczi ár és a vételár közötti különbözetet igényelheti kártéritésként. (C. 30/1906. K. J. 4., 386.)

Miután alperes a *G)* alatt mellékelt okiratban felperesnek *C)* és *E)* alatt csatolt okiratok szerint kötött vételtől merőben eltérő uj ajánlatot tett azzal a kijelentéssel, hogy ha felperes ezen uj vételi ajánlatot el nem fogadja, alperes a vételi ügyletet megszüntnek tekinti; miután felperes alperesnek a vételszerződés megszünte iránt tett komoly kijelentése után az önkéntes teljesitésre többé nem számithatott: felperes vevő a dolog természetéhez képest a kereskedelmi törvény 353. §-ában meghatározott jogokat, a kikötött teljesitési idő leteltének bevárása nélkül azonnal gyakorolhatta. (C. 1454/1890. M. 4., 318.)

A teljesitési határidőnek olykép történt megállapitása esetében, hogy a vevő tetszése szerint egy bizonyos időszakon belül veheti át az árut, a vevőnek csak az a joga foglaltatik, hogy a teljesitési határidőben a tel-

jesités napját választhassa; az a körülmény, hogy a vevő e választási jogával nem élt, az eladónak a meghatározott teljesitési határidő lejártával beállott késedelmét azonban nem szünteti meg. (C. 741. és 742/1901. M. D. 9., 508.)

Ha a szállitás egymásutáni részletekben teljesitendő, a vevő részéről a teljesitett részszállitmány el nem fogadása nem mentesiti az eladót a további szállitásnak szerződésszerü foganatositásától, kivéve azon esetet, ha az előző részszállitást a vevő olyan okból utasitotta vissza, amely okból a további szállitásnak visszautasitása is következtethető. (C. 1153/1899. D. 87., 75.)

Ha a vétel tárgyát egyedileg meghatározott dolgok képezik, az eladó a megvett tárgyak átadását nem tagadhatja meg azon okból, hogy a vevő az időközben változott viszonyok következtében azokat nem a szerződésileg az ő javára megállapitott helyen, hanem eladó jogos érdekeinek sérelme nélkül azon a helyen kivánja átvenni, amelyen azok eladó birtokában tényleg találtatnak. (C. 953/1898. Ü. L. 16., 10.)

Az a körülmény, hogy a vevő a küldött mintákat kifogásolta, nem lehet ok arra, hogy az eladó a megfelelő árunak a rendeltetési helyre való elszállitását megtagadja és az árunak saját telepén leendő átvételét követelje. (C. 1097/1900. D. 88., 54.)

Ha valamely üzlet mint külön vagyontárgy képezte az átvétel tárgyát, akkor a dolog természetéből következik, hogy a vevő a szintén eladott áruk átadását mindaddig nem követelheti, mig az üzletért megalkudott vételárt meg nem fizette. (C. 213/1904. M. D. 9., 509.)

Nem fix vétel esetében az eladó az áru átadását abból az okból meg nem tagadhatja, mert a vevő az áru átvétele végett késedelmesen jelentkezett. (C. 1689/1893. M. D. 9., 510.)

Az eladó a visszautasitott árut, ujabbi felhivás folytán, az engedélyezett részletfizetések daczára, csupán a vételárnak azonnali lefizetése ellenében köteles ismét szállitani, mert a vevő a részletfizetési kedvezményt az átvétel megtagadása s a kötelezett fedezeti váltó kiállitásának elmulasztása folytán elvesztette. (C. 635/1900. M. D. 9., 509.)

Az eladó a hitelképesség feltevésével szerződésileg igért hitelezés daczára sem kötelezhető arra, hogy a vevőnek a neki hitelbe eladott árukat hitelbe szolgáltassa ki, midőn igazolja, hogy adóss hitelképtelen, mert ellene végrehajtásokat vezettek. A kereskedelmi ügyletek elintézéséhez szükséges gyorsaság annak alapos és különben is alig elérhető kipuhatolását, hogy a hitelt igénybe venni óhajtó kereskedő ellen végrehajtások elrendelve nincsenek-e, kizárja s igy az eladónak az ügylet megkötésekor való tévedése terhére be nem tudható. (C. 1016/1898. C. 207/1903. C. 771/1904. D. 95., 333.)

Az eladó a vevő hitelképességének feltevésében megkötött vételügyletet nem köteles teljesiteni, ha ennek hitelképessége időközben aggályossá vált. (B. T. II. G. 1/1905. D. 98., 44.)

Ha a kereskedő vevő fizetéseit megszüntette, az eladó jogositva van a vételi szerződés teljesitését megtagadni. (C. 10/1893. M. D. 9., 507.)

A készpénzfizetés mellett megvett árunak átvett részeért járó vételár meg nem fizettetvén, a vevő a hátralévő áru átadását, illetve a nem teljesitett szerződés miatt kárt nem követelhet. (C. 760/1896. M. D. 9., 536.)

A felek jogi állásának egyenlőségéből s a kereskedelmi törvény 335. §-ában megfelelő rendelkezéséből folyik, hogy az a vevő, aki az ügyletből őt terhelő lejárt tartozását ki nem fizette, a nem teljesitett szerződés miatt kárt nem követelhet. (C. 631/1902. D. 91., 163.)

A kereskedelmi törvény 353. §-ának a vevő kárkövetelési joga iránti rendelkezése az eladó szerződésellenes késedelmében jelentkező mulasztásától van feltételezve. (C. G. 139/1908. Ü. L. 98., 30.)

Annak elbirálásánál, hogy valamely teljesités lehetetlen volt, nem az az irányadó, hogy a szállitást gátló nehézségeket emberi erővel egyáltalában és semmi módon nem lehetett elháritani, hanem az, hogy a nehézség a kötelezettre nézve a józan gazdasági felfogás szerint jeletkezett-e elháríthatlannak; már pedig az ily felfogás szerint az oly akadály, mely csak a szállitás tárgyával arányban nem álló rendkivüli áldozatok árán volna leküzdhető, elháríthatlannak tekintendő. (C. 638/1894. M. D. 9., 422.)

Midőn a gyáros strike folytán nem szállithatta a kikötött időben a megrendelt árukat, őt vétkes mulasztás nem terheli, mert a szerződés teljesitésében a beállott bérharcz mint nagyobb erőhatalom által akadályozva volt. A vevő kártéritést a szállitás elmulasztása miatt annál kevésbbé követelhet, mert a strike alapján jogosult volt eladónak az a kivánsága, hogy neki a szerződéses szállitás teljesitésére megfelelően meghosszabbitandó határidő engedtessék. (C. 177/1903. D. 97., 61. l.)

Vis majornak tekintendő az a sztrájk, mely általános és melyre a munkaadó okot nem szolgáltatott. Általánosnak tekintetett az a sztrájk, melynél fogva a kérdéses árukhoz hasonló árukat előállitó budapesti czégek munkásai között volt általános a sztrájk. — Ilyen sztrájk esetén a vevő utólagos teljesitési határidőt köteles adni az eladónak. (B. T. II. G. 84/1905. K. J. 2., 544.)

Az eladó a teljesitési határidő letelte után is mindaddig szállithatja a vétel tárgyát képezett árut, és ezzel helyrehozhatja késedelmét, míg tudomást nem nyer arról, hogy a vevő a vételi ügylettől elállani kiván. (C. 927/1900. M. D. 9., 508.)

A késedelmes teljesités elfogadása.

Vevőnek az ügylettől eladó késedelme folytán korábban tett elállása meghaladottnak vétetett, mivel utóbb eladó a gépet szállitván, vevő az áru átvételébe, annak megvizsgálásába belebocsátkozott és az árut csak abból az okból nem fogadta el, mivel azt nem találta szerződésszerünek. (C. 487/1901.)

Az utólagos teljesités eltagadása még nem zárja ki, hogy vevő e mellett kártéritést is igényelhessen. (C. 1558/1904. D. 99., 284.)

A késedelemből eredő kárkövetelési igényére nézve mi befolyással sem bir az, hogy a vevő az utólagos teljesités elfogadásakor a kártéritéshez való igénye iránt fentartással esetleg nem élt, vagy a netáni késedelem megtörténte után az eladót a kárigény érvényesitésére vonatkozó szándékáról esetleg nem értesitette. (C. G. 60/1902. M. D. 9., 520.)

A késedelmes teljesitést elfogadó fél a késedelemből eredő kárának megtéritése iránti igénye akkor is jogosult, ha a késedelmes teljesitést jogfentartás nélkül elfogadta. (C. 778/1899. M. D. 9., 524.)

Ellenkező: Ha a vevő az elkésetten szállitott árut jogfentartás nélkül átvette, az elkésett szállitásból az eladóval szemben mi jogigényt sem támaszthat. (C. 1033/1899. M. D. 9., 510.)

Abból a körülményből, hogy alperes vevő a felperes eladó által elkésetten szállitott árut minden észrevétel nélkül átvette s az áruk vételárának részlettörlesztésére minden észrevétel nélkül fizetett: alaposan következtethető, hogy alperes felperessel szemben az áruk elkésett szállitása következtében őt illethető kártéritési igényéről lemondott. (C. 141/1899. M. D. 9., 510.)

Abban az esetben, ha a teljesités a kár egyidejüleges megtéritése nélkül elfogadtatik, a kárigény érvényesitéséhez külön jogfentartásra van szükség. (C. 44/1902. D. 91., 297.)

A vevő, ki a késedelemből eredő kár iránti igényeinek fentartása nélkül átvette az árut és a vételárra fizetést is teljesitette, utóbb ezt a kárt nem igényelheti. (C. 9032/1905. K. J. 4., 16.)

A vevő az árunak elkésett szállitása esetében az árunak jogfentartás nélküli elfogadása folytán a késedelemből eredő káráról lemondottnak tekintendő. (C. 105/1906. K. J. 4., 234.)

Választás a vevőt megillető jogok tárgyában.

Ha a vevő a kereskedelmi törvény 353. §-ában biztositott jogok közül választva, a szerződés teljesitése helyett a nem teljesitésből eredő kár megtéritését választotta, ezután arra többé vissza nem térhet, hogy az eladótól a szerződésnek teljesitését követelje. (B. T. II. G. 71/1904. D. 95., 430.)

Ha a vevő a kereskedelmi törvény 353. §-a alapján megillető választási jogával már élt és kijelentette, hogy melyik jogát akarja gyakorolni, attól többé el nem térhet, mert a törvény ellenkező magyarázata oda vezethetne, hogy a vevő a választási jog gyakorlása után is az eladó kárára tovább spekulálhatna, mit pedig a törvény a 353. §. intézkedése által kizárni akart. (C. 695/1882. D. 31., 26. C. 1957/1884. D. 37., 130. C. 113. 1888. D. 48., 96. Állandó gyakorlat.)

Az a körülmény, hogy az eladó szerződő fél a vevőt az áru szállitása tekintetében egy harmadik személyhez utasitotta, akitől a vevő a szállitást követelte is, ha ez azt el nem fogadja, nem mentesitheti a közvetlen szerződő felet, mert az már a kereskedelmi törvény 52. §-a alapján is kötelezi a szerződést teljesiteni, amennyiben nem igazolja, hogy mint meghatalmazott járt el; és az a körülmény, hogy felperes az utalványozott harmadik személylyel szemben a kereskedelmi törvény 353. §-a értelmében kártéritést követelt, nem fosztja meg attól a jogától, hogy a közvetlen eladóval szemben teljesitést követelhessen. (C. 532/1897. M. D. 9., 521.)

A vevőnek az a joga, hogy a teljesitést követelje, nem az eladó késedelmén, hanem közvetlenül a szerződésen alapszik s következőleg a vevő, midőn teljesitésre hivja fel az eladót, nem mond le arról, hogy a felhivás daczára nem teljesitő eladótól kártéritést igényeljen s a vevőnek az a kijelentése, hogy a szerződés teljesitéséhez ragaszkodik, legfeljebb azzal a jogkövetkezménynyel járhatott, hogy az eladó mindaddig teljesithette volna a szállitási szerződést, amig a vevő kártéritési keresetének kézbesitése folytán arról nem értesült, hogy az a teljesités helyett a kártéritést választotta. (C. 1658/1904. D. 99. 177.)

Az, ha a megrendelő fél a szerződés alapján az eladót a teljesitésre felhivja, nem zárja ki azt, hogy a felhivás sikertelensége esetén a teljesités helyett a nem teljesités miatt kártéritési igénynyel léphessen fel. (B. T. II. G. 128/1905. D. 99., 207.)

A felperes vevő azzal, hogy keresetét vagylagos kérelemmel inditotta teljesitésre vagy kártéritésre, nem meritette ki a kereskedelmi törvény 353. §-ában engedett választási jogát, melylyel voltaképen csak akkor élt, amikor az elsőbiróságnak őt a teljesitésre irányzott kérelemmel elutasitó és az alperest kártérités

czimén marasztaló itélete ellen felebbezéssel nem élt. (C. 356/1894. P. T. 31., 2.)

Az, hogy felperes vevő keresetét vagylagosan a szerződés teljesitésére, vagy a szerződéstől való elállásra irányozta, keresetével való elutasitására alapos indokul nem szolgált, mivel alperes a vagylagosan kimondott kötelezettségek közül a teljesitésre kitüzött határidő eltelte előtt választhatván, alperes nem szenved sérelmet, ha mint késedelmes eladó arra jogosittatik, hogy az őt, a felperest mint vevőt vagylagosan megillető jogoknak megfelelően terhelő kötelezettségek közül az egyiket saját választása szerint teljesithesse. (C. 403/1899. D. 84., 108.)

Sem a kereskedelmi törvény 353. §-a, sem valamely perrendi szabály nem zárja ki azt, hogy az elmarasztaló itéletben megállapitott teljesitési kötelezettség elmulasztása esetére alperes már ugyanazon itéletben a teljesités helyett kártéritési összegben elmarasztaltassék, mivel az ily elmarasztalás mellett is mindaddig, amig a vevő a természetben való teljesitést végrehajtás utján nem szorgalmazza, az elmarasztalt késedelmes adóst illeti meg a választási jog arra nézve, hogy természetben teljesitsen vagy kártéritést fizessen. — Alperes az 1868 : LIV. t.-cz. 256. §-a alapján végrehajtás terhével köteleztetett a szerződés teljesitéseképen bizonyos magyar faárunak külföldi kikötőben való átadására. (C. 39/1903. D. 93., 270.)

Ha a teljesitésre itéletileg kötelezett eladónál a teljesités tárgya nem található, vevőt nem illeti meg kárának megtéritése iránt az ujabb kereseti jog, mert midőn a teljesitési igényekre a kereskedelmi törvény 353. §-án alapuló jogok közül már választott, s igy csak a végrehajtási törvény 214. s következő §-aiban előirt eljárásnak lehet már csupán helye. (C. 1957/1884. D. 37., 130. C. 20/1891. D. 59., 91.)

A választási jognak a kereskedelmi törvény 353. §-a értelmében az eladó által már gyakorlása a vevő kifogása hiányában hivatalból figyelembe nem vehető. (C. 776/1903. C. 234/1888. P. T. 16., 99. C. 1832/1904.)

Teljesités és e mellett a késedelemből eredő kár követelésének kérdése.

Az elkésett szállitásból eredő kár (vesztett haszon) fejében a vevő a késedelmes eladótól azt az összeget is követelheti, melyet az áru (gép) nem használatából szenvedett. (C. 1002/1896. M. D. 9., 520.)

A kereskedelmi törvény 353. §-a értelmében a vevő abban az esetben, ha az eladó az áru átadásával késik és a vevő a szerződés teljesitését követeli, csupán a késedelemből eredő kárának megtéritését igényelheti, ilyennek pedig a szerződési ár és a teljesités idejében létező magasabb vételár közti különbözet egyáltalán nem tekinthető. (C. 521/1898. C. 1016/1898. D. 82., 137.)

A kereskedelmi törvény 353. §. esetében kárt a vevő áremelkedés esetében nem, hanem csak annak leszállitása esetében követelhet a szerződés teljesitéssel egyetemben, mert áremelkedés esetében a nagyobb értéket képviselő áruban nyer megfelelő kárpótlást. (C. (1071/1897.)

Ha az eladó az áru eladásával késik s a vevő a szerződés teljesitését követeli, csupán a késedelemből eredő kárának megtéritését igényelheti, ilyennek pedig a szerződési ár és a teljesités idejébeni magasabb vételár közti különbözet egyáltalán nem tekinthető, mert a vevő ezt az értékkülönbözetet a szállitani kötelezett áru nagyobb értékbe amugy is megkapja ; de nem tekinthető onnek az az árkülönbözet sem, mely a szerződési és a máshonnan tényleg beszerzett áruért fizetett magasabb vételár közt mutatkozik, mert ez a különbözet a vevőt csak ugy illethetné meg, ha a szerződés teljesitését nem, hanem csupán kártéritést követelne, mert ez az árkülönbözet épen annak a vesztett haszonnak képezi egyenértékét, mely a szerződés nem teljesitése, vagyis az áru nem szállitása következtében a vevőt érte, akár szerezte be az árut máshonnan, akár nem ; a szerződés teljesitésével együttesen azonban ez az árkülönbözet sem tekinthető oly kárnak, mely a vevőt a követelt teljesités mellett is megillette, mivel ebben az esetben a szállitandó áru nagyobb érdekében nyerendő kártéritést másodszor is megkapná a követelésbe vett árkülönbségben. (C. 354/1902. D. 90., 256.)

A nem teljesités miatt követelt kártérités kérdése.

A téglagyáros által eladott tégla egyedi árunak lévén tekintendő, ha ő azt tüzvész folytán nem szállithatta, ezért a vevőnek kártéritéssel nem tartozik. (C. 1529/1905. K. J. 4., 112.)

Ha a vétel tárgya kifejezetten az eladónak saját termésü gabonája, tehát egyedüli áru volt, s az áru az eladó hibáján kivül át nem adható, vevő más hasonló árut nem követelhet, hanem csak az előbbi állapotba visszahelyezést követelheti. (C. G. 353/1901.)

Abból az üzleti viszonyból, hogy az alperes eladó a felperesnek vevőnek sört fog szállitani, anélkül, hogy meg volna határozva a sör mennyisége, akár az időtartam, melyen át az alperes felperesnek a szükséges sört szállitandja, — a szerződés megszegése czimén — vagyis a sör nem szállitása okából kárkövetelés nem érvényesithető, mert ez a szerződés bármikor felbontható. (C. 631/1897. M. D. 9., 54.)

A kereskedelmi törvény 354. §-a arra az esetre alkalmazandó, amikor a fél a szerződés teljesitése helyett kiván kártéritést követelni, ellenben a késedelem esetében a szerződés teljesitése és a késedelem miatt kártérités a kereskedelmi törvény 353. §-a szerint az erről való értesitéstől és igy fentartásától függetlenül követelhető. (C. G. 480/1900. M. D. 9., 524.)

Minthogy a szerződés egész határozottsággal fejezte ki, hogy a megállapitott »pönálé« a vétkes fél részéről a nem vétkes fél részére teljes kártalanitásul szolgál, a kereskedelmi törvény 353. §-a pedig kizárja, hogy a vevő, ki az áru egészben át nem adása esetében a nem teljesités miatt teljes kártéritést kap, emellett a szerződés teljesitését és a késedelemből eredő kár megtéritését követelhesse; kimondatott, hogy a felek az esetre, ha az eladó az árut egészben át nem adja, szerződésileg szabályozták a vevőt megillető jogosultságot és az eladót terhelő kötelezettséget, még pedig akként, hogy az eladó a vevőnek csak az illető »pönálét« tartozik megfizetni és a vevő az áru átadását nem követelheti. (C. G. 590/1903. D. 94., 248.)

A vevő, kinek a kereskedelmi törvény 353. §-a alapján a késedelmes eladóval szemben joga nyilt a nem teljesités miatt kártéritést követelni, ezen a czimen az elmaradt hasznot, mely esetleg szakértők meghallgatása utján is megállapitható, szintén igényelheti. (C. 395/1877. D. 28., 133. C. 485/1893. D. 63.; 288. C. 1563/1893. J. 13., 10. C. 1549. 1894. D. 66., 238. C. 128/1894.)

Általában a bebizonyitható nagyobb kárnak érvényesithetése nincs kizárva a tőzsdei vagy piaczi árral nem biró áruknál sem. (C. 1563/1893. J. 13., 10. C. 477/1881. D. 28., 84. C. 872/1898. D. 81., 39.)

Zsákok szállitása iránt kötött vétel esetében az eladó a zsákok nem szállitása miatt a zsákkölcsönzésből elmaradt hasznot a vevőnek megtériteni köteles ugyan, de a vevő e czimen csak négy heti kölcsönzési dijat igényelhet. (C. 894/1906. K. J. 4., 338.)

Vételi szerződésnél a vevő olyan áruknál, melyeknek piaczi ára nincsen, kártérités iránti igényét a kereskedelmi törvény 353. §-a alapján nem csupán az árunak máshonnét történt beszerzése esetében igényelheti, hanem a kereskedelmi törvény 272. §-a alapján elmaradt hasznát is követelheti, oly esetben azonban, melyben nem is állitja, hogy az árut továbbeladás czéljából vette, egymagában a szakértők által bizonyitott az a körülmény, hogy az áru forgalmi ára nagyobb mint a szerződéses vételár, károsodását, illetve elmaradt hasznát nem igazolja. (C. 1685/1892. C. 1293/1893. M. D. 9., 512.)

A kereskedelmi törvény 353. §-a alapján követelhető nagyobb kár alatt csak ama vesztett haszon érthető, mely közvetlenül származott a megvett áru nem szállitásából. A kimérésre vett hus elvonása folytán elmaradt huskimérési haszon, vagy a vendéglős elmaradt haszna csak akkor esik ezen nagyobb kár fogalma alá, ha bizonyittatik, hogy ez máskép elhárítható nem volt, mert magának a vevőnek is kötelessége a kereskedő rendes gondosságával saját nagyobb kárának elháritását megkisérleni és aszerint a nem szállitott árunak máshonnan való beszerzését megkisérleni. (C. 564/1897. M. D. 9., 511.)

Mindenki jóhiszemüen és a rendes kereskedő gondosságával köteles a szerződési viszonyok lebonyolitásánál eljárni még akkor is, ha a másik szerződő fél szerződésszegést követ el és ebből következik, hogy a másik szerződő fél iránti követelés még a szerződésszegő ellenféllel szemben is csak akkor alapos, ha a kártéritést követelő fél a maga részéről a rendes kereskedő gondosságával járt el, és a kárt e gondosság mellett el nem kerülhette. (C. 450/1899. P. T. 38., 17.)

Az eladót a szerződés megszegéséből származó kár megtéritése alól, amelyhez az elmaradt haszon is tartozik, nem menti fel az, hogy a vevő a szállitani kötelezett árut máshonnan nem szerezte be, mert a rendes kereskedő gondossága a vevőt nem kötelezi arra, hogy az eladót a károsodástól megóvandó, az árut máshol beszerezze, mert e körülmény legfeljebb a kártéritési kötelezettség mérvének meghatározásánál jöhet figyelembe. (C. 764/1904. D. 98., 316.)

A kereskedelmi törvény 353. §-a a fedezeti vétel eszközlését a vevő által a szerződésszegő eladótól követelhető kártéritésnek feltételéül meg nem szabja. (C. G. 24/1895. D. 71., 326.)

A fedezeti vétel csak jog s nem egyszersmind kötelessége is a vevőnek oly értelemben, hogy e nélkül a különben kimutatható kárigény érvényesithetése ki lenne zárva. (B. T. 127/1904. D. 97., 64. C. 758/1897. D. 76., 216. C. 872/1898. D. 81., 39. C. 64/1900. P. T. 40., 5. C. 871/1902. C. G. 96/1901. C. 427/1892. C. 960/1893. M. D. 9., 513.)

Fedezeti vétel nélkül is érvényesitheti a szerződéshez hű vevő azt a kárát, mely abból származott, hogy az általa megvett, de részére nem szállitott árut nyereséggel tovább nem adhatta. (B. T. 24/1895. D. 71., 326. C. 105. 1902. D. 92., 85. C. 872/1898. D. 81., 39. C. 758/1897. D. 76., 216. C. 64/1900. P. T. 40., 5. C. 1549/1892. C. 1753/1893. B. T. II. G. 127/1904. D. 96., 64.)

Aki kereskedelmi forgalom tárgyát képező valamely árut továbbeladás czéljából megvesz, számithat arra, hogy áruja rendes körülmények között a szokásos üzleti haszon mellett elkel; az pedig teljesen közönbös, vajjon megkötötte-e a továbbeladási üzletet, amelynek teljesitésében az ő eladója szerződésszegése gátolta meg, vagy pedig a szolgál-

tatni kötelezett áru hiányában nem köthette meg az ügyletet, melyet rendes körülmények között megköthetett volna; s következéskép amennyiben kimutatható, hogy vevő az árut rendes forgalmi viszonyok között s a létező piaczi árakra való tekintettel nyereségre eladhatta volna, a vételár és az eladási ár között mutatkozó különbözetet azzal a levonással természetesen, melyet az áru továbbeladása körül szükségkép teljesitendő költségek elmaradása folytán megtakaritott, vevő az áru továbbeladásának bizonyitása nélkül követelni rendszerint jogosult is. (C. 631/1902. D. 91., 163.)

A szerződési és piaczi ár közti különbözet, ha a piaczi ár a szerződési árnál nagyobb, a vevő szempontjából mint elmaradt haszon tekintendő már annak folytán, hogy a vevő a piaczi árral biró árut a szerződési árért nem kapta meg. Ennélfogva a vevőt a szerződésszegő eladóval szemben ez a különbözet a kár felmerültének egyéb módon való bizonyitása nélkül is megilleti azon árumennyiség után is, amelynek megvétele az ő akaratától függőleg volt részére fentartva. (C. 48/1906. Ju. 5.)

A vevő a piaczi árral nem biró árura vonatkozó vétel esetében elvont haszon czimón azt az árkülönbözetet követelheti, mely a szerződési vételár és a saját vevője által kötelezett vételár között jelentkezik s pedig még abban az esetben is, ha ez az ő vevője már előbb a vételtől elállott. (C. 892/1903. M. D. 9., 512.)

Ha nincs is piaczi ára a nem szállitott árunak, akkor is árkülönbözet követelhető azon az alapon, hogy a vevő a megrendelt, de nem szállitott árut haszonnal tovább nem adhatta volna. (C. 747/1899. 14., D. 9., 520.)

Tőzsdei vagy piaczi árral biró áruknál a kereskedelmi törvény 356. §. 2. pontjának hasonszerű alkalmazásainál fogva kártéritésként a halasztó határidőre szóló vételeknél is számitásba vehető a megtéritendő kár gyanánt vevő részéről az az összeg, mely a teljesités helyén és idejekor a szerződési és a tőzsdei, vagy a piaczi ár között fenforgott. (C. 286/1885. D. 41., 68. C. 660/1888. J. 7., 178. C. 1092/1889. P. T. 20., 149. C. 525/1892. D. 59., 1289. C. 229/1893. D. 64., 115. C. 1438/1895. D. 69., 248. C. 732/1899. D. 84., 73. C. 5894/1899. J. 19., 5.)

A kereskedelmi törvény 356. §-a 2. pontjának a záros határidőre kötött vételügyletre vonatkozó, de a dolog természetéből kifolyóan a vétel minden nemére alkalmazandó rendelkezése nem zárja ki azt, hogy a piaczi vagy tőzsdei árral nem biró áruknál vevő a késedelmes eladótól annak a kárának megtéritését is követelhesse (kereskedelmi törvény 272. §.), mely az által állott elő, hogy a megrendelt, de nem szállitott árukat haszonnal tovább nem adhatta. (B. T. II. G. 105. 1902. D. 92., 84.)

A vevő a késedelmes eladótól a rendeltetési helyen jegyzett piaczi ár alapján követelhet árkülönbözetet. (C. 63/1903. M. D. 9., 518.)

A dolog természetéből következik, hogy a vevő az eladó által más helyről küldendő áru nem szállitása esetében rendszerint az által szenved kárt, illetve az által marad el nyeresége, hogy a rendeltetés helyén nélkülözi azon árut, melyre neki ott szüksége van, felperes azon különbözetet követelheti, mely Salzburghan, mint rendeltetési helyen, a teljesités idejekor a szerződési és piaczi ár között mutatkozott. (C. 903/1895. M. D. 9., 514. G. D. 4., 829.)

Amidőn eladó nem teljesit, s vevő utólagos határidőt ad, s az eladó ekkor sem teljesit, a vevőnek joga van akár az első, akár a második határidő utolsó napján jegyzett piaczi ár szerinti különbözetet követelni. (C. 566. 1893. M. D. 9., 512.)

Vevő kártéritésül nemcsak a piaczi árkülönbözetet, hanem azt is követelheti, mely mellett az árut drágábban tovább eladhatta volna. (C. 1753/1893. M. D. 9., 512.)

A kereskedelmi törvény 353. §-ának tekintete alá esik az a kár is, amit a vevő a tovább eladott áru saját vevőjének egyezségileg megfizetett, ha csak az eladó ki nem mutatja, hogy ezt megfizetni a vevő kényszeritve nem volt és hogy a jegyzett árkülönbözet ennek az egyezségileg fizetett kárösszegnek meg nem felel, vagyis a vevő által fizetett kárral szemben az eladó tartozik bizonyitani, hogy ez a kára rendes gondosság mellett fel nem merülhetett. (C. 352/1890. M. D. 9., 520.)

A megrendelt áru késedelmes szállitása esetében a késedelmes eladó a vevőnek összes kárát, tehát a vevő által saját késedelme folytán kötelezett kötbérét is, megtériteni tartozik. (C. 778/1899. M. D. 9., 518.)

A fedezeti vétel esete.

A vevő késedelmes eladó ellen eszközölt fedezeti vétel esetében csak annyiban követelhet az eladótól kártéritést, amennyiben igazolja, hogy a fedezeti vételt, amelyre vesztett haszon iránti keresetét alapitja — tényleg eszközölte. (C. 1394/1896. M. D. 9., 515.)

A fedezeti vétel folytán árkülönbözet követelhetésének előfeltétele, hogy a vevő bizonyitsa, hogy az eladó által nem szállitott áruk helyett más hasonminőségű és mennyiségű áruk jutányosabb áron sem a szerződés teljesitésének helyén, sem saját üzleti telepén, sem a rendeltetési helyen, sem ennek közelében a kereskedői gondosság kifejtése mellett sem voltak beszerezhetők. (C. 151/1900. J. 19., 28.)

Ha alperes kárkövetelését nem a keresk-

delmi törvény 356. §-ának 2. pontjában szabályozott különbözetre, hanem fedezeti vételre alapitja, nemcsak a fedezeti vétel megtörténtét, hanem azt is bizonyitani tartozik, hogy ugyanolyan minőségü árut a megfelelő helyen és késedelem nélkül szerzett be. (C. 570/1901. D. 90., 258.)

A kereskedői gondosság megkivánja, hogy a fedezeti ár a piaczi, illetőleg tőzsdei árnál magasabb ne legyen, vagy ha ezt az árt meg is haladja, köteles a vevő az arra befolyást gyakorolt körülményeket előadni és igazolni. (C. 525/1900. D. 59., 287.)

A fedezeti vételnek ugyanazon minőségü árukra kell irányulni, milyenek a vétel tárgyai voltak s a vevő a fedezeti vételt a rendes kereskedő gondosságával köteles eszközölni, mert különben kárának megtéritését az esetben sem követelheti, ha az eladó szerződésszegése megállapitható. (C. 523/1899.)

Vevő a kapott mustrát fel nem mutatta s ekként a 321. §. alkalmazásával azt kell feltételezni, hogy a vett áru csak középfaju és minőségü volt s igy a vevő a fedezeti vétel foganatositásakor is csak középfaju és minőségü volt s igy a vevő a fedezeti vétel foganatositásakor is csak középfaju és minőségü árut volt jogositva vásárolni. (C. 1091/1894. M. 8., 226.)

Ha a vétel tárgyát használt sörös palaczkok képezik, a fedezeti vétel az eladó rovására kötöttnek nem tekinthető, ha a vevő uj palaczkokat s pláne a teljesitési határidő letelte után három hó mulva vásárol. (C. 1832/v. 1904.)

Az eladó nem szállitván a vétel tárgyát képező árut, a vevő fedezeti vétel eszközlése esetében nemcsak a fedezeti vételnél felmerült árkülönbözetnek, hanem az amiatt származott kárának megtéritését is igényelheti az eladótól, hogy a megvett árut kellő időben nem szerezhetvén be, azt saját vevőjének az azzal megállapitott nagyobb árban tovább nem adhatta s igy az abból várt haszontól elesett. (C. 1079/1899. M. D. 9., 519.)

Ha a vevő a fedezeti vételt választja, azt az eredeti vétel összes kikötéseinek megfelelően s a rendes kereskedő gondosságával köteles eszközölni. (C. 567/1880. D. 26., 160. C. 477/1881. D. 28., 84. C. 931/1888. P. T. 18., 26.)

Oly törvényes rendelkezés hiányában, mely a fedezeti vételek megkötésének időpontját és módját előirná, a vevőtől e tekintetben egyéb nem követelhető, mint hogy a rendes kereskedői gondosság által követelt körültekintéssel járjon el. (C. 402/1897. Jtk. 97., 19.)

A fedezeti vételnek ugyanazon minőségi árukra kell eszközöltetnie, amilyenek a vétel tárgyai voltak és a vevő köteles azt a rendes kereskedő gondosságával eszközölni. (C. 523/1899. Ü. L. 16., 51. C. 1515/1892. D. 62., 325. C. 402/1897. Jtk. 97., 19. C. 52/1898. D. 79., 140.)

Fedezeti vétel, ha a vevő a neki eladott áruknál rosszabb minőségüt is vett, az eladó rovására történtnek tekintendő, mert ez nem szolgál késedelmes eladó kárára. (C. 1756. 1892. M. D. 9., 515.)

Való ugyan, hogy ha a vevő az eladó ellen árkülönbözetből származtatott kártérités iránti igényét oly fedezeti vételre alapitja, amelyet nem azonnal, amikor az eladó szerződésszegéséről magának meggyőződést szereznie alkalma volt, hanem az után bizonyos idő elteltével s igy késedelmesen foganatositott, ami az eladóra nézve az ő kártéritési kötelezettségének terjedelmét hátrányosan befolyásolta, az elkésetten foganatositott fedezeti vétel, az eladónak erre irányuló kifogása alapján a vevő kártéritési igénye megállapitására nem lehet alkalmas: ennek azonban nem lehet az a következménye, hogy a különben jóhiszemben eljárt vevő az árkülönbözetre alapitott kártéritési igényét elveszitse; és mi sem állhat utjában annak, hogy a vevő kárigénye azon árkülönbözetre tekintettel állapittassék meg, amely a vételi szerződésben eredetileg meghatározott szállitási ár és a perben kimutatott azon átlagos ár közt jelentkezik, amelyen a vevő az árut beszerezhette volna, ha a fedezeti vételt a kellő időben foganatositotta volna. (C. 1097/1900. D. 88., 54.)

Szilvaiz szállitása iránt kötött határidőüzlet esetében az eladó a szállitást még a bekövetkezett határidő előtt megtagadván, — a vevőnek jogában áll a fedezeti vételt még a szállitási határidő (1892. szeptember—október) előtt, t. i. 1892. augusztus 3-án eszközölni, természetesen ugyancsak szállitási határidőre (kereskedelmi törvény 355. §.) s ugyanazon feltételek mellett. (C. 514. 1896. G. C. 1., 133.)

Oly esetben, midőn a fedezeti vétel az eladó késedelme folytán már az utólagos teljesitésre igényelhető határidő lejárta előtt megköttetett és eladó utólag sem teljesit, a kár kiszámitásánál eladó nem vetheti azt ellen, hogy későbbi vételnél alacsonyabb ár lett volna elérhető. (C. 480/1890. Ü. L. 7., 49. 1.)

Ellenkező:

A teljesitő határidő lejárta előtt foganatositott fedezeti vételek az eladó rovására történteknek el nem fogadhatók. A fedezeti ár és a szerződési ár közti különbözeten felül a szerződési és a piaczi ár közti különbözet külön nem követelhető. (C. 578/1899. G. C. 2., 139.)

Ellenkező világos kikötés hiányában a dolog természetéhez képest a vevő az adás-vétel tárgyát képező áru rendeltetése helyén is

eszközölhet a késedelmes eladó rovására fedezési vásárlást. (C. 1515/1892. D. 62., 325.)

Állandó gyakorlat által megállapitott jogszabály, hogy a vevő a fedezeti vételt rendszerint az ügylet teljesitésének, vagy az áru rendeltetésének helyén eszközölheti ugyan, de annak más helyén eszközlése sincs kizárva, e tekintetben a vevő csak a kereskedelmi forgalomban elengedhetetlen jóhiszemüség (hüség és bizalom) által lévén korlátozva. A nem a teljesités vagy a rendeltetés helyén eszközölt fedezeti vétel tehát nem tekinthető feltétlenül érvénytelennek, hanem a fenforgó körülmények alapján döntendő el az, hogy az ilyen fedezeti vételnél fölmerült árkülönbözet összege mennyiben lehessen irányadó. (B. T. II. G. 30/1903. D. 92., 295.)

Ha a fedezeti vétel a vevő üzleti telepétől és az áru rendeltetésének helyétől távol fekvő helyen jelentékenyen magasabb árban köttetett meg, ugy a vevőnek képezi feladatát olyan ténykörülményeket és adatokat felhozni és igazolni, melyekből megállapitandó, hogy a nem szállitott áruk helyett más hasonló minőségü és mennyiségü árut jutányosabb áron sem a szerződés teljesitésének helyén, sem saját üzleti telepén, sem a rendeltetési helyen, sem ezek közelében a kereskedői gondosság kifejtése mellett is be nem szerezhetvén, kénytelen volt azokat a fenti helyen a kikötött vételárnál jóval magasabb áron beszerezni s hogy igy a jelentékeny árkülönbözetnek felmerülése a fenforgó körülmények által indokolva van. (C. 731/1900. D. 87., 85.)

Az áru fedezeti vétel utján a kikötött teljesitési helyen kivül is beszerezhető ugyan, azonban a késedelmes eladó terhére a kár megállapitásánál csak az a költség vehető számba, ami felmerült volna akkor, ha a vevő az árut a kikötött teljesités helyén és amenynyiben itt lehetséges nem volt, az ehhez legközelebbi piaczon veszi meg. (C. G. 167/1898. D. 81., 254.)

Ha az áru franko a rendeltetési helyig adatott el, a nem teljesités miatt követelhető árkülönbözet ugyan a teljesitési hely piaczi árának alapul vétele mellett határozandó meg, de ehhez hozzászámitandó a teljesitési helytől a rendeltetési helyig járó fuvardij. (C. 493/1904. K. J. 2., 140.)

Vevő részéről elállás az ügylettől és ennek jogi jelentősége.

A vevő az által, hogy az adott foglalót jogfentartás nélkül visszavette, elállottnak tekintendő az ügylettől s kártéritést többet nem követelhet. (C. 240/1898. M. D. 9., 524.)

A vevőnek azon nyilkozata, hogy a vételtől eláll, s hozzáteszi, hogy ezt költségei megtéritése miatti követelésnek fentartása mellett teszi, voltaképen azt jelenti ki, hogy teljesités helyett a nem teljesités miatti kártéritést választja; azonban a vevő csak a vételtől való elállás időpontjáig felmerült költségeit és kiadásait követelheti. (C. 1285. 1903. D. 14.)

Az a kijelentés: »elállok az ügylettől és ezen késedelemből eredő káromat fentartom«, feltétlen elállást jelent, mely mellett kártérités nem követelhető. (C. 892/1904. D. 97., 252. K. J. 2.)

A szerződéstől való elállásnak kijelentése mellett a kártéritéshez való jog fentartása figyelembe nem jöhet. (C. 730/1904. D. 97., 42.)

Megosztható teljesités esetében, amennyiben valamelyik részlet teljesitése az egyik szerződő fél részéről megtagadtatott, a másik fél az összes még hátralévő részletek tekintetében a szerződéstől visszaléphet. (C. 228. 1900. U. L. 17., 21. C. 515/1898. D. 82., 282.)

Az eladó a nem szállitott árukért felvett teljes vételárösszeget köteles a vevőnek visszafizetni, ha csak nem bizonyitja, hogy az időközben beállott értékcsökkenés az át nem vett áruban a vevő vétkességének a következménye. (C. 1303/1902. M. D. 9., 519.)

Az 1500 frtban kikötött foglalóban 300 frtot alperes felperesnek hitelezvén, ez az összeg a foglaló jellegét elveszitette; alperesnek tehát nem állott jogában a gépszállitást a foglalónak 1500 frtra való kiegészitésétől függővé tenni s minthogy enélkül az árut sürgetés daczára sem szállitotta felperes, az ügylettől elállhatott s a foglalóul adott 1200 frt felperesnek visszajár. Az 5 év letelte után csak most a perben kijelentett szállitási készsége az alperesnek figyelembe nem vétetett. (C. 1434/1900.)

354. §. A szerződő felek közül az, ki a teljesités helyett kártéritést követelni, vagy a szerződéstől elállani kiván, erről a másik felet azonnal értesiteni, s ennek, ha ezt az ügylet természete megengedi, az utólagos teljesitésre kellő időt engedni tartozik.

Szerződő felek a kereskedelmi törvény 354. §-ában előirt értesitési kötelezettséget a létrejött idevonatkozó megállapodással jogbatályosan kizárhatják. (C. 260/1886. D. 42., 213. C. 1039/1891. J. Sz. 4., 12.)

A felek a létrejött adásvételi szerződésben megállapitották, hogy az esetben, ha az eladó ismételten szerződésellenes árut szállit, a vevő a szerződést megszüntetheti s az illető árut az eladó kárára és költségére beszerezheti. Ha ezen esett beállott és emiatt a vevőnek az árut magasabb áron kellett beszereznie, az ebből származó igényének érvényesitéséhez nem szükséges, hogy az eladót érte-

sitse arról, hogy az okozott kárt követelni fogja. (C. G. 591/1905. D. 99., 139.)

A 354. §. csak a késedelmes teljesités esetében nyer alkalmazást, arra az esetre pedig, midőn az eladó nem szerződésszerü árut szállit, vagy akar átadni, a 348. §. irányadó. (C. 793/1890. C. 324/1888. P. T. 16., 13.)

Nem alkalmazható akkor sem, ha teljesités és a késedelem miatt kártérités követeltetik. (C. G. 480/1900. J. 9., 202.)

A kereskedelmi törvény 354. §-ának rendelkezése csak oly esetben jöhet alkalmazásba, midőn a szerződő felek egyike a teljesités helyett kártéritést követel; a késedelemből eredő kár az ellenfél előleges értesitése nélkül is követelhető. (C. 980/1899. Ü. L. 11., 17.)

A szerződő felek közül az, ki a szerződéstől elállani kiván, a kereskedelmi törvény 354. §-a értelmében erről a másik felet azonnal értesiteni köteles, tekintet nélkül arra, hogy ezt a jogát a kereskedelmi törvény 348. avagy 352., illetve 353. §-ai alapján kivánja gyakorolni. Ha ezt nem teszi, hanem a szerződés megszüntetése iránt azonnal pert indit s az ellenfél az ügylet megszüntetésébe beleegyezik, a szükség nélkül inditott per költsége a felperesre hárul. (C. 294/1904.)

A kereskedelmi törvény 354. §-a az értesitésnek módját elő nem irja s annak joghatályosságát alakszerüséghez nem köti, az értesités a kárkövetelési igény érvényesitése iránt inditott keresettel is történhetik, amely esetben az értesitést a keresetnek kézbesitése helyettesiti. (C. G. 351/1896. D. 75., 257. *Azonos* 1278/1903. M. D. 9., 525.)

Az értesités megérkezésének veszélye a tudósitott késedelmes félre hárul. (C. 226. 1888. P. T. 16., 14.)

A kereskedelmi törvény 354. §-ában előirt értesités nem azonositandó a megintéssel, melyre szükség van a késedelembe ejtés czéljából ott, ahol eleve meghatározott teljesitési határnap nem állapittatott meg. (C. 523. 1894. Ü. L. 11., 30.)

Habár a kereskedelmi törvény 354. §-a nem is ir elő kötelező záros határidőt, mely alatt szerződő felek közül az, aki a teljesités helyett kártéritést követelni kiván, erről a másik felet értesiteni tartozik, a kereskedelmi forgalomban mindenik féltől elvárható, jóhiszemü magatartás megköveteli, hogy túlsok ideig egyik fél se hagyja bizonytalanságban a másikat az iránt, hogy a törvény alapján őt illethető jogok melyikét választja, hanem a körülményekhez mérten a lehetőség szerint minden indokolatlan késedelem nélkül közölje elhatározását ellenfelével, kinek, amennyiben a körülmények megengedik, mulasztását épen a kereskedelmi törvény 354. §-a alapján jogában áll esetleg jóvá is tenni. (C. 631/1902. D. 91., 163.)

Habár a kereskedelmi törvény nem ir elő záros határidőt, mely alatt a késedelmes másik fél értesitendő, hogy kiván-e és milyen igényt kiván érvényesiteni a teljesitési késedelem folytán, mégis a kereskedelmi forgalomban az ügyletek lebonyolitásánál a felektől elvárható magatartás megköveteli, hogy indoktalanul egyik fél se hagyja bizonytalanságban hosszu ideig a másikat az iránt, hogy kiván-e és milyen igényt kiván ellenében érvényesiteni. (B. T. II. G. 32/1906. K. J. 3., 255.)

A vételárelőleg visszafizetése iránti kérelemben benfoglaltatik a vételügylettől való elállás kijelentése is. (C. 662/1902. M. D. 9., 530.)

Az a körülmény, hogy felperes a kereskedelmi törvény 354. §-ához képest nem értesitette alperest arról, hogy teljesités helyett kártéritést követel, nem szolgálhat okul arra, hogy felperes kártéritési igényével elutasittassék. (C. G. 173/1898. D. 81., 227. C. 326. 1901. D. 89., 162. C. 723/1899. D. 84., 73. C. 1077/1895. M. D. 9., 530.)

Az alperes a felperes részéről való utólagos teljesitést mindaddig elfogadni köteles, mig a felperest arról, hogy a teljesitési késedelem következtében az ügylettől elállani kiván, a kereskedelmi törvény 354. §-ának megfelelően nem értesitette. (C. 1071/1901. J. 21., 44. C. 1299/1891. M. D. 9., 526.)

A késedelmes eladó mindaddig még szállithat, mig a vevő nem értesit arról, hogy az ügylettől eláll. Ezzel az értesitéssel egyenértékü a kártéritési kereset kézbesitése. (C. 320/1904. K. J. 2., 520.)

Abból, hogy a szerződéshez hü fél a késedelmest nem azonnal a késedelem beálltával, hanem csak későbben értesitette arról, hogy kártéritést fog követelni, csak az következik, hogy a késedelmes fél az értesitő levél vételéig mulasztását utólagos teljesités által még jóvá tehette. (C. 402/1897. *Azonos* 1278. 1904. Jtk. 904. C. 1387/1901. G. C. 5., 111. G. C. 326/1901. D. 89., 162. C. 731/1899. D. 84., 73. C. 55/1891. M. D. 9., 525.)

A vételügylettőli elállásról való értesités elmulasztásának csak az a következménye, hogy a teljesitésben késedelmes fél a teljesitéshez mindaddig ragaszkodhatik s azt joghatálylyal felajánlhatja, mig őt a másik fél arról nem értesitette, hogy a teljesités helyett kárt követel, továbbá, hogy a teljesitésben késedelmes fél az utólagos teljesitésre vonatkozó törvényes jogát a későbbi értesités esetén is érvényesitheti. Ezen értesités módjára nézve a törvény rendelkezést nem tartalmazván, a késedelmes fél ellen beadott kártéritési kereset is ily értesitésnek tekintendő,

amelyen túl utólagos teljesitési határidő engedélyezése már nem követelhető. (C. 1278/1904. D. 95., 330. K. J. 1., 168.)

Abban az esetben, ha a kárkövetelésről való értesités csak a keresettel történt, a késedelemben lévő fél késedelmét esetleg a per folyama alatt is helyrepótolhatja, de a másik fél a késedelem helyrepótlása iránti készséget csak akkor tartozik figyelembe venni s annak folytán az utólagos teljesitésre határidőt engedélyezni, ha az a keresettel történt értesitésnek vétele után késedelem nélkül lett felajánlva. (C. G. 351/1896. M. D. 9., 528. G. D. 4., 831.)

Az értesités elmulasztásának a kereskedelmi törvény 354. §-a alapján csupán az lehet a következménye, hogy a késedelmes fél utólag is teljesithet. A kereset beadása azonban az értesitést pótolván, ezután már a jogait érvényesitő fél utólagos határidőt rendszerint nem tartozik engedni. (C. 55/1891. *Azonos* 95/1892., 99/1893. és 1042/1892. M. D. 9., 527.)

A már csak a perben felajánlott utólagos teljesitési határidőt a szerződő ellenfél elfogadni nem tartozik. (C. 993/1894. Ü. L. 8., 279.)

A kereskedelmi törvény 354. §-a helyes értelme szerint az értesités elmulasztásának nincs más következménye, mint az, hogy a késedelmes fél mindaddig teljesithet és a másik fél a teljesitést elfogadni köteles, mig ez által arról, hogy a késedelem következtében a teljesités helyett kárt követel, értesitve nem lett és az utólagos határidő nem engedélyezéséből a késedelemben lévő fél kifogást csak ugy érvényesithet, ha ily határidőt kért, de ennek engedélyezése megtagadtatott. (C. G. 34/1898. G. C. 1., 137. C. G. 244/1897. D. 78., 290. Állandó gyakorlat.)

A vevő a vételhez ragaszkodó eladónak az utólagos teljesitésre kellő időt abban az esetben is tartozik engedni, ha ő, t. i. a vevő, előbb már az ügylettől való elállását kijelentette. (C. 1188/1899. M. D. 9., 527.)

Az eladó kivánatra mindaddig köteles a vevőnek az utólagos teljesitésre megfelelő határidőt adni, mig a vevőt a szerződéstől való elállásáról nem értesitette; előbb tehát az át nem vett árut a vevő terhére jogosan el sem adhatja. (C. 1264/1903. K. J. 2., 1.)

Hogy az engedélyezett utólagos teljesitési határidő kellő volt-e vagy sem, azt a fenforgó körülményekhez mérten a biróság állapitja meg. (C. 167/1884. M. Ig. D. 1., 107. C. 1361/1889. P. T. 20., 145. C. 37/1900. D. 85., 250.)

A késedelmes félnek, mint a törvény szövegében előforduló »engedni« szó mutatja, az utólagos teljesitésre szolgáló határidőnek kitüzését kérnie kell és pedig a késedelmes eladó a vevőtől hozzá intézett értesités vétele után késedelem nélkül tartozik az utólagos teljesitésre haladékot kérni, mivel különben vevő az utólagos szállitást visszautasithatja. (C. 1413/1900. G. C. 4., 115. C. 326/1901. G. C. 4., 117. C. 449/1883. D. 36., 39. C. 167. 1884. M. 4., 107. C. 282/1886. P. T. 12., 17. C. 485/1886. D. 44., 187. C. 1167/1881. D. 48., 175. C. 503/1886. J. 6., 10.)

A kereskedelmi törvény 354. §-ának azon rendelkezéséből, hogy az utólagos teljesitésre határidő engedélyezendő, az következik, hogy azt a késedelemben lévő fél kérni tartozik s annak meg nem adásából kifogást csak akkor emelhet, ha az megtagadtatott. (C. G. 351. 1896. D. 75., 257. C. 236/1896. D. 74., 87.)

A késedelmes eladó a vevőnek abbeli nyilatkozatának vétele után, hogy a késedelem miatt az ügylettől elállani kiván, késedelem nélkül tartozik az utólagos teljesitésre időt kérni, mert különben a vevő az utólagos szállitást elfogadni nem köteles. (C. 1413. 1900. G. C. 4., 116.)

A késedelmes fél, ha ezzel védekezik, bizonyitani köteles, hogy kért, de nem kapott utólagos határidőt. (C. 79/1888. D. 21., 59.)

Az ügylet természete által megengedett utólagos teljesités kérését teljesen pótolja felperesnek mint eladónak az a ténye, hogy a megrendelés szerint 1898. ápr. 20-án szállitandó volt, de nem szállitott árut alperesnek 1898. máj. 1-én kelt levelében jelentett elállása után még máj. 2-án elküldötte. (C. 634/1900.)

Engedélyezhető egyébiránt az utólagos teljesitésre halasztási idő önként is, azonban ennek is kellőnek kell lennie. (C. 1361/1889. P. T. 20., 24. C. 1039/1890. J. Sz. 4., 484. 1664/1894. Ü. L. 11., 49.)

Ahol az ügylettől való elállás alapja nem az eladó átadási késedelme, hanem annak szerződésszegése (jogosulatlan utánvételezés), vevő a szerződésszerü teljesitésre nem tartozik az eladónak utólagos határidőt engedélyezni s igy az átvételre tetszése szerint kikötött feltétel is irányadó. (C. 713/1900.)

Ott, ahol a késedelmes fél a teljesitést eleve megtagadja, vagy arra nyilvánvalóan képtelen utólagos határidő kitüzésének helye nincs, s ha az kitüzetett, a kárszámitás alapjául nem szolgálhat. (C. 1438/1895. D. 69., 248.)

Ha a késedelmes vevő a teljesitést már előre határozottan megtagadta s emiatt azután az eladó a szerződéstől való elállását vele tudatta, a vevő utólagos teljesitési határidőt nem igényelhet. (C. G. 515/1898. D.

82., 282. C. 942/1887. C. 1028/1892. C. 806. 1881. D. 28., 233. C. 685/1881. D. 28., 233. C. 720/1883. Ü. L. 11., 4. C. 803/1887. D. 47., 223. C. 1161/1893. D. 65., 207. C. 1644. 1894. Ü. L. 11., 49.)

Ha a vevő oly szállitását kivánja az árunak, mely a szerződés kikötésétől eltér, az eladónak joga nyilik az ügylettől véglegesen elállani és nem köteles a kereskedelmi törvény 354. §-a értelmében, mely ilyen esetben alkalmazást sem nyerhet, a vevőnek az utólagos teljesitésre kellő időt engedni. (C. 308. 1901. M. D. 9., 530.)

Nem köteles az eladó utólagos teljesitési határidőt adni a fizetésre, ha az áru a megromlás veszélyének van kitéve és igy a halasztás által kényszereladási joga volna veszélyeztetve. (C. 691/1878. D. 21., 46.)

Nem igényelhető utólagos teljesitési határidő az idényczikkeknél sem, mivel ezt a dolog természete kizárja. (C. 16/1896. Ü. L. 13., 33.)

A fütőkészülék szállitására a vevő az eladónak a tél beálltával utólagos teljesitésre időt engedni nem tartozik. (C. 1073/1897.)

A kötlevélnek az a kitétele »successive Ihrer wahl bis März 1897 geliefert«, ha fix vételt nem is állapit meg, mégis határozott feltételt foglal magában, amennyiben alperes aszerint csak arra az esetre vállal kötelezettséget, ha felperes a kötlevélben részére biztositott választási jogot 1897. márcziusig gyakorolni fogja s igy a kötlevélben a választási jog gyakorlására nézve foglalt feltételnél fogva az ügylet természete az utólagos teljesitést kizárja. (C. 754/1898. P. T. 37., 14.)

Az árut (10 vagon burgonya) successive vagononként esetenkénti felhivásra május havában utánvét mellett tartozom szállitani, határozottan kifejezett feltételt foglal magában s habár nem fix is, de az ügylet természete kizárja az utólagos teljesités követelhetéséhez való jogot. (B. T. II. G. 119/1903.)

Annak a körülménynek a bizonyitása, hogy az ügylet természete az utólagozást nem engedte meg, az ezt vitató félre hárul. (C. 252/1878. D. 22., 135.)

Alperes eladó május végéig tartozott volna a gépet szállitani, de csak julius hó 12-én küldte azt el, midőn már felperesek julius 7-én közölték vele az ügylettől elállásukat. Alperesnek az a kifogása, hogy az utólagos teljesitésre felperesek részéről kellő idő nem engedélyeztetett, nem vétetett figyelembe, mivel felperesek ilyen határidőt neki már az által engedélyeztek, hogy a szállitást az eredetileg május végéig kitüzött határidő eltelte után azonnal nem követelték, hanem a szállitást levélben és szóval is ismételten szorgalmazván, vártak a szállitásra julius 7-éig. Ez az egy hónapot meghaladó idő, tekintettel ennek hosszabb tartalmára, továbbá, hogy a gépet csséplés czéljából rendelték felperesek s hogy hazai gazdászati viszonyaink szerint a cséplés julius első felében ha még nem állott is be, de oly közel van, hogy felperesek ez irányban fennálló szükségletüknek esetleg máshonnét leendő kielégithetése végett tovább várni nem tartoztak, — a fenforgó körülményeknél fogva a kereskedelmi törvény 354. §-a szerint megfelelőnek tartandó — felperes tehát a 353. §. alapján joggal állhattak el a vételtől. (C. 210/1900.)

Az engedélyezett utólagos határidő sikertelen eltelte után ujabb értesités nem kötelező. (C. 226/1888. P. T. 16., 10.)

355. §. Ha a szállitásnak határozottan kijelölt határnapon vagy határidőben kell történni, az előbbeni §. határozatai alkalmazást nem nyernek. A vevő, ugy mint az eladó, az őket a 352. és 353. §§. szerint illető jogokat tetszésük szerint gyakorolhatják. Azonban ily esetben is, az, ki a szerződés teljesitéséhez ragaszkodni kiván, erről a másik felet a határidő vagy határnap elteltével azonnal értesiteni tartozik, ellenkezőleg a későbbi teljesitést nem követelheti.

Ha a vétel tárgyát képező árura a felek akként állapodtak meg, hogy az eladó azokat a vevő által beküldendő részletezés (specificatio) alapján szállitja, ugy az esetben, ha a vevő a részletezést a szerződésileg megszabott határidő alatt nem küldi be, erre az eladó utólagos teljesitési határidőt tartozik engedni s enélkül a részletezés be nem küldése okából a szerződéstől elállani nincs jogositva. A kereskedelmi törvény 355. §-ának a fix vételre vonatkozó határozmányai nem nyerhetnek alkalmazást, a midőn nem a főkötelezettségek (áru átadása és vételár kifizetése), hanem csak a szállitásra való felszólitás elmulasztásáról van szó. (C. 1334. 1904. D. 97., 185.)

Amennyiben a felek a késedelem következményeit szabályozták, az ügyletnek fix vagy halasztó jellege a jogviszony elbirálásánál figyelembe nem jöhet. (C. 1039/1891. J. Sz. 4., 12.)

A kereskedelmi törvény 355. §. alá eső fix ügyletek fogalma alá csak azon ügyletek tartoznak, melyeknél a teljesitési határidő oly lényeges feltétele magának a szerződésnek, hogy a későbbi szállitás nem

is tekinthető megfelelő szállitásnak. Egymagában az, hogy a szállitási határidőnek legkésőbbi időtartama meg van határozva, a vételt fix ügyletté még nem minősitheti. (C. 351/1896. D. 75., 256.)

Oly ügylet tekintendő fix ügyletnek, melynél a kijelölt határnap az ügyletnek annyira lényeges feltétele, hogy csak a kikötött határnapon történhetik a teljesités, különben pedig a teljesités szerződésellenes. (C. 20/1891. D. 59., 94.)

»Fix vétel« csak oly esetben forog fenn, amikor a felek között kiköttetett, hogy a szerződésnek a meghatározott határidőben való teljesitése a vételügyletnek oly lényeges feltétele, amelynek nem teljesitése esetén a felek a vételügylettől elállhatnak. (C. 1278/1904. M. D. 9., 532.)

Átvételi szerződést az átvétel véghatárnapjának meghatározása egymagában fix ügyletté nem minősiti. Ily fix ügylet csak ott forog fenn, ahol az átvételi véghatáridő magának a teljesitésnek oly lényeges kellékét képezi, hogy a későbbi átvétel szerződésszerü teljesitésnek nem tekintethetik. (C. G. 34/1898. G. C. 1., 142.)

Az a körülmény, hogy a teljesitési idő az ügylet megkötésekor meghatároztatott, az ügyletet még nem teszi fix-ügyletté, mivel ehhez az szükséges, hogy akár a felek kijelentéséből, akár egyéb tényekből felismerhető legyen az, hogy a felek magát a teljesitési határidőnek megtörtént meghatározását ez ügylet lényeges feltételének tekintették. (C. G. 326/1900. D. 89., 162.)

Fix vétel csak oly esetben forog fenn, amikor a felek között kiköttetett, hogy a szerződésnek a meghatározott határidőben való teljesitése a vételügyletnek oly lényeges feltétele, melynek nem teljesitése esetén a vételtől elállhatnak. (C. 856/1897. M. D. 9., 531.)

A halasztó határidőre kötött vétel lévén a szabály, a fix ügyletnek mint kivételesnek létesitését, az ezt vitató fél köteles bizonyitani. (C. 806/1881. D. 28., 236. C. 1019/1888. D. 50., 135. C. 1304/1889. D. 50., 242. C. 1890/1890. D. 54., 79. C. 666/1890. D. 56., 197. C. 811/1891. D. 58., 223. C. 246/1883. D. 33., 190. C. 1756/1893. P. T. 29., 19. C. 10707/1894. P. T. 29., 19.)

Prompt szállitás még nem állapit meg fix ügyletet. (C. 20/1891. D. 59., 94. *Azonos* C. 703/1892. C. 811/1891. D. 58., 223.)

Oly esetben, melyben a megvett áru »márcziusig szállitandó«-lag adatott el, fix ügylet esete nem forog fenn, de ez által a vételügylet oly feltétele jelentkezik megállapitottnak, melyből folyóan a vevő legkésőbb márcziusig tartozik átvételi készségét az eladónak bejelenteni s igy ezen idő letelte után többé az utólagos teljesitésre ujabb megfelelő időt nem kérhet. (C. 754/1898. G. C. 1., 140.)

Az a megállapodás, hogy a vevő 8 nap alatt köteles a megvett gabonát elszállitani, nem jelent ugyan oly fix határnapot, mely a kereskedelmi törvény 355. §-ának tekintete alá esnék, de mindenesetre oly feltételt, mely szerint a vevő az eltelt határidő után az átadást már nem követelheti, ha az átvételre e határidőn belül már fel is hivatott. (C. 905/1898. G. C. 1., 140.)

A teljesitési határidőnek ilyetén megállapitása »legkésőbb deczember 10-én« nem minősiti még az ügyletet fix ügyletté. (C. 583/189 . G. C. 1., 141. *Azonos* 287/1889. P. T. 19., 192. C. 980/1894. M. D. 9., 531.)

Magában véve a »pontosan«, »legieljebb«, »bizonyosan«, »legkésőbb« kifejezések nem vétetnek olyanoknak, amelyek a feleknek fix ügyletre irányuló akaratát minden kétségen kivül kifejeznék. (C. 6900/188 . J. 88., 98. C. 287/1889. P. T. 19., 162. C. 666/1890. D. 56., 197.)

Nem állapitanak meg fix vételt további záros határidő vagy határnap kikötése nélkül az »azonnali«, »haladéktalan«, »legrövidebb idő alatt« használt kifejezések sem. (C. 640 1885. D. 40., 275. C. 1075/1885. D. 41., 37. C. 1006/1890. D. 53., 525. C. 811. 1891. D. 58., 223. C. 1890/1890. D. 54., 79.)

Amennyiben a teljesitésre szolgáló határidő utolsó napja egy határozottan megjelölt nap, fix vétel esete forog fenn. — Igy:

Valamely vadászat napjára szóló megrendelés fix vétel. (C. 10767/1894. P. T. 29., 149.)

Képviselőválasztásra megvett borra vonatkozó vétel fix ügylet, mely a választásig teljesitendő. (C. 246/1883. D. 33., 190.)

Hizó ökrökre vonatkozó vételügyletnél a meghatározott napon megállapitott szállitás magában véve még nem bizonyitja, hogy fix ügylet eseto forog fenn. (C. 291/1895. M. D. 9., 532.)

Fix vétel fenforgásának esete nemcsak ide vonatkozó kifejezett nyilatkozat alapján, hanem konkludens tényekből is megállapitható, különösen abból a körülményből, hogy az adás-vétel tárgyát képező áruknak vevő részéről való tovább eladatása az áru természetéből folyólag bizonyos határidőig van kötve. (C. 1346/1904. K. J. 2. J. 24., 51.)

Ugyanigy C. 640/1885. D. 40., 275. C. 1114/1888. D. 47., 334. C. 1304/1889. D. 50., 242. C. 811/1891. D. 58., 223.)

Az áruszállitás czéljánál fogva a kolerajárvány elleni óvszerül szolgáló árura vonatkozó határozott időre szóló vétel fix ügylet. (C. 1819/1894. M. 8., 281.) — Ugyanigy:

Árunak bizonyos vásárra való szállitása fix ügylet. (C. 1362/1893. M. D. 9., 532.)

Értékpapir szállitása iránt kötött ügyletnél, pusztán a teljesitési határidőnek meghatározása alapján, határidőhöz kötött fix ügyletről csak akkor lehet szó, ha a szerződés tartalmából az következik, hogy a felek között a szállitási ügylet az annak tárgyát képező értékpapirokkal való üzérkedés czéljából köttetett meg és a felek ezért tekintik az értékpapirok árhullámzásával járó koczkázatra való tekintettel a szállitás határnapját a szerződés teljesitése lényeges feltételéül. (C. 37/1900. D. 85., 250. J. 19., 16.)

A téli hónapokra szállitani kötelezett kőszén tekintetében létrejött vételi ügylet, tekintettel arra, hogy a kőszén idényáru, a kereskedelmi törvény 355. §-a alá eső fix ügyletet képez. (C. 954/1905. D. 99., 234.)

Az eredetileg fix ügylet ezt a jelleget elveszti, ha a hitelező utólag határidőt enged, vagy a teljesitési idő lejártával sürgeti a számitást. (C. 1075/1885. D. 31., 37. C. 660. 1890. D. 55., 197.)

Az a szerződő fél, aki az utólagos teljesitésre irányuló határidő engedélyezésével saját magatartásával szolgáltatja tanujelét annak, hogy a szállitásnak eredetileg kitüzött határidejét nem tekinti a szerződés oly lényeges feltételének, amelyen túl a teljesités kizárva van, utóbb a törvénynek a záros határidőhöz kötött ügyletekre vonatkozó rendelkezéseinek alkalmazását a teljesitésnél késedelemben lévő fél ellenében már nem követelheti. (C. 37/1900. D. 85., 250. J. 19., 16.)

356. §. A feleknek az előbbeni §-ban megállapitott jogaira nézve következő elvek szolgálnak irányadóul:

1. Ha az eladó a teljesités helyett az árut a késedelmes vevő rovására eladni kivánja, amennyiben az áru piaczi vagy tőzsdei árral bir, az eladást a kitüzött határnap vagy határidő eltelte után azonnal köteles eszközölni; ellenkezőleg az eladás a vevő rovására történtnek nem tekintetik. A késedelmes vevő előleges felszólitása ily esetben nem szükséges ugyan, de az eladás eredményéről azonnal értesitendő.

2. Ha ellenben a vevő a késedelmes eladó ellenében teljesités helyett kártéritést követel, ennek tárgyát oly áruknál, melyek piaczi vagy tőzsdei árral birnak, azon különbözet képezi, mely a teljesités helyén és idejekor a szerződési és a piaczi, illetőleg a tőzsdei ár közt mutatkozik. Emellett azonban nincs kizárva, hogy a vevő igazolható nagyobb kára megtéritését is követelhesse.

A kereskedelmi törvény 356. §-ában foglalt ama intézkedésnek, hogy a kártéritést követelő eladó fél az eladást a kitüzött határidő eltelte után azonnal tartozik eszközölni, nem tulajdonitható amaz értelem, hogy az eladás rögtön történjék. (C. 553/1886. D. 44., 147.)

Azonban az mégis minden szükségtelen késedelem nélkül eszközlendő. (C. 55/1896. D. 74., 217.)

Piaczi ár alatt az árunak jelentékeny kereslete és kinálata következtében bizonyos helyen és időben képződött átlagos ára értendő. A piaczi ár akár a hivatalos jegyzés ellenére, akár ennek hiányában kifejezésre juthat a megtörtént vételek által bemutatandó középárban is. (C. 485/1886. D. 44., 187. C. 1030/1891. D. 58., 244. C. 238/1897. D. 78., 270. C. 871/1902. P. T. 16., 14.)

A piaczi árnak ismérve nem a hivatalos jegyzés, hanem az, hogy valamely árura nézve bizonyos helyen jelentékeny kereslet és kinálat befolyása alatt átlagos ár képződjék. Ilyen áruknál a vevő, aki a vétel tárgyát meg nem kapja, mindenesetre és feltétlenül károsodik, illetve az ügylet megkötése folytán őt jogosan megillető haszontól elesik azon összeg erejéig, amelylyel a teljesités helyén és idejében fennállott átlagos ár a kikötött vételárat meghaladja. Az árunak mástól való beszerzése csak joga, de nem kötelessége a vevőnek, aki fedezeti vétel nélkül is kártéritést igényelhet. (C. 871/1902. D. 93., 152.)

Magában véve annak igazolása, hogy valamely árura nézve bizonyos helyen több vételi ügylet köttetett, az árut még nem teszi piaczi árra biróvá. (C. 11837/1885. M. 4., 255.)

A piaczi árt vagy hivatalos árjegyzékkel, vagy oly középár szerint kell megállapitani, mely a pereshez hasonló nagyságu eladások alapján állapittatik meg. (C. 1278/1904. D. 97., 368.)

A részben, ha valamely áru piaczi ára csak a teljesités helyén lakó szakértő véleménye és az illetékes biróság megkeresése utján, és illetve csak a teljesités helyén vezetett hatósági árjegyzés alapján volna megállapitható, kötelező bizonyitási szabály nem létezik. (B. T. II. G. 29/1898.)

Községi elöljáróság nincs hivatva a piaczi ár bizonyitására. (C. 1745/1895. P. T. 33., 19.)

Nincs kizárva a hivatalos piaczi árjegyzékkel szemben az ellenbizonyitás, jelesül az illető piaczon kötött ügyletekkel a jegyzettől eltérő középár bizonyitható. (C. 525/1892. D. 59., 289. C. 238/1897. D. 78., 270. C. 1097. 1900. G. C. 4., 97.)

A kereskedelmi törvény 356. §. 2. pontja által nincs kizárva az, hogy a vevő az eladó szerződésszegéséből származó kárát és annak összegét árjegyzés hiányában perrendszerüen más módon bizonyithassa. (C. 52/1898. G. C. 1., 113.)

A piaczi ár szakértő tanukkal bizonyitható akkor is, ha a felek a bizonyitás e módját nem is ajánlották. Ily esetben a felsőbiróság az alsóbirói itélet feloldásával utasithatja az alsóbiróságot, hogy a felek által bejelentendő szakértő tanukat hallgassa ki. (C. 79. 1905. K. J. 3., 164.)

Oly esetben, amidőn az áru ára vagononként állapittatott meg, a kártérités összegének kiszámitásánál nem a métermázsánkénti, hanem a vagononkénti piaczi ár veendő irányadóul, s ha a teljesitési időpontban a teljesitési helynek nagyban való eladásra piacza nem volt, ugy a piaczi árra nézve azon legközelebb eső piacz a mérvadó, ahol az áru nagyban való eladás tárgyát szokta képezni. (C. 954/1905. D. 99., 234.)

A kereskedelmi törvény 356. §. 2. pontjában foglalt rendelkezés nem zárja ki, hogy a piaczi vagy tőzsdei árral nem biró áruknál a vevő a késedelmes eladótól kártéritést követelhessen, ha fedezeti vétel nem eszközöltetett is. Sem piaczi, sem tőzsdei árral nem biró áruknál a szakértők által megállapitott napi ár közti különbözetre a kereskedelmi törvény 356. §-ának 2. pontjában foglalt rendelkezés nem alkalmazható. (C. 758/1897. D. 76., 216.)

A kereskedelmi törvény 356. §-ának 2. pontjában foglalt záros határidőhöz kötött (fix) ügyletekre vonatkozó, de a joggyakorlat által a dolog természetéhez képest a vétel minden nemeire kiterjesztett rendelkezés szerint, ha a vevő a késedelmes eladó ellenében teljesités helyett kártéritést követel, ennek tárgyát piaczi árral biró áruknak azon különbözet képezi, mely a teljesités helyén és idejekor a szerződési és piaczi ár között mutatkozott. Jóllehet a vevőnek joga van ahhoz, hogy ha az eladó a teljesitési határidő előtt kijelenti, hogy teljesiteni nem fog, az erre vonatkozó értesités vétele után nyomban fedezeti vételt köthessen és jóllehet fedezeti vételügylet megkötése esetében az ezen ügylet megkötésében jelentkezettnél nagyobb árkülönbözetet nem követelhet, még ha az ár a teljesitési határidőig ismét emelkednék is, de a vevő arra, hogy fedezeti vételügyletet kössön, kötelezve nincs ; oly esetben pedig, ha fedezeti vételügyletet nem kötött és igy nem is fedezeti vételügylet megkötése utján meghatározott, hanem elvont értelemben vett (abstract) kárt követel, akkor ebbeli követelésének megállapitásánál — a teljesitésnek az eladó részéről a teljesitési idő előtt való határozott megtagadása daczára is — a kereskedelmi törvény 356. §-a 2. pontjában foglalt szabály értelmében az ott meghatározott árkülönbözetet jogosan veheti alapul. (B. T. II. G. 26/1906. K. J. 3., 235.)

A 356. §. 2. pontjában foglalt rendelkezés nem zárja ki azt, hogy tőzsdei vagy piaczi árral nem biró áruknál a vevő a késedelmes eladótól azon kárának megtéritését is követelhesse, mely az által állott elő, hogy megvett, de nem szállitott árukat haszonnal tovább el nem adhatta. (C. 872/1898. D. 81., 38. B. T. II. G. 105/1902.)

Piaczi árral biró áruknál is az eladó nemcsak az árkülönbözetet, hanem egyébként igazolt kárát is igényelheti. (C. 1023/1893. M. D. 9., 505.)

A kereskedelmi törvény 356. §-ának második pontja alapján megitélt kártéritési összeg (árkülönbözet) után a kereset beadásától követelt 5% kamat mindkét alsóbiróság itéletének megváltoztatásával megitélendő volt, mert az a kamatkövetelés kiegyenlitése annak a hátránynak, amely a jogosultat érte azzal, hogy az őt megillető összegtől a kereset inditása után is elvonatott. (C. 731/1899. C. 732/1899. M. D. 9., 533.)

Az árkülönbözetnek előzetesen történt összegszerü meghatározása esetében a kártalanitási összegnek megállapitása a kötbér jogi természetével birván, az után kamat nem jár. (C. 1450/1900. M. D. 9., 501.)

Különbözeti ügyletek.

Az olyan vételi ügylet, melynél a megvettnek jelzett áru valóságos átadása és átvétele a szerződő felek szándéka szerint ki van zárva eleve s amelynél a felek szándéka csupán arra irányul, hogy az árunak szerződési és bizonyos időben jegyzett tőzsdei ára közt mutatkozó árkülönbözetek kölcsönösen megtérittessenek, pusztán a tőzsdei árkülönbözet fizetésére irányuló fogadásszerü szerencsejáték természetével birván, az ily ügyletből eredő követelés rendes polgári biróság előtt nem érvényesithető. (C. 612. 1898.)

Birói gyakorlatunk szerint a szerencsejáték természetével biró különbözeti ügyletekből keresettel is érvényesithető igény nem származik. (C. 609/1877. D. 19., 70. C. 4708/1878. D. 20., 78. C. 389/1885. D. 40., 229. C. 984/1887. D. 46., 152. C. 477/1887. D. 46., 249. C. 593. 1884. D. 62., 250. C. 324/1889. D. 52., 21.

C. 12/1890. D. 55., 124. C. 1166/1896. D. 73., 98.)

A követelés jogi természetét az, hogy arról váltó vagy kötelezvény állittatott ki, meg nem változtatja, az ügyletnek tisztán különbözeti voltára alapitott kifogás tehát ez után is érvényesithető. (C. 1133/1893. Ü. L. 10., 38. C. 496/1899. D. 83., 131. C. 62. 1900. Ü. L. 17., 13. C. 1158/1898. G. C. 1., 34. C. 506/1900. J. 19., 44. C. 1393/1902. Ü. L. 19., 39. C. 415/1903. P. T. 46., 25.)

Magában véve a kiállitott számlának elismerése a kifogás érvényesithetését ki nem zárja. (C. 204/1896. D. 75., 16. C. 1022/1900. D. 88., 232. C. 75/1905. D. 98., 125.)

A kifogás érvényesithetőségét nem zárja ki a váltónak fizetésül adása sem. (C. 1758. 1903. P. T. 48., 11.)

Ha azonban az adós jogérvényes birói határozattal terhére rótt, vagy birói egyezségbe foglalt követelés fejében adta a váltót, a követelés eredetére visszatérni nem lehet. (C. 834/1899. D. 84., 243. C. 389/1898. J. 19., 11. C. 779/1900. P. T. 41., 11.)

De a kezes részéről a kifogás érvényesithetését az a körülmény, hogy a követelés a főadós irányában a tőzsdebiróság által már megitéltetett, ki nem zárja. (C. 119/1899. Ü. L. 16., 11.)

A bizományos irányában, minthogy a bizomány alakja a követelés természetét meg nem változtatja, a kifogás érvényesithetősége szintén nincs kizárva. (C. 506/1900. J. 19., 44. C. 6891/1901. D. 88., 230. C. 854. 1901. D. 90., 201.)

A pusztán tőzsdei árkülönbözetre irányuló szándékkal kötött, szerencsejáték természetével biró ügyletekből birói uton érvényesithető kötelem akkor sem származik, ha az árkülönbözeti ügylet bizományos czéggel köttetett s ha a tőzsdeügylet lebonyolitása alkalmával történt összeszámolás eredményeként megállapitott összeg fedezetére váltó adatott is. Ha a bizományos tudta, avagy a forgalomban megkivánt gondosság mellett tudnia kellett, hogy mindkét fél, vagy a másik félnek szándéka nem az áruknak valóságos szállitása, hanem csak a kikötött és a tőzsdei ár közötti különbözet fizetésére irányul, az esetben az a követelés, melyet a bizományos megbizója ellen pusztán tőzsdei árkülönbözetre irányuló ügylet foganatositásából érvényesit, biróilag érvényesithető követelést ép ugy nem képez, mint nem képezne akkor, ha az árkülönbözeti ügyletet mint közvetlen eladó vagy vevő kötötte volna. (C. 946/1901. P. T. 44., 3.)

Magában véve az a körülmény, hogy a határidőügylet árkülönbözet fizetése által bonyolittatik le, azt tiszta különbözeti ügyletté még nem teszi, de nem teszi ezt azzá feleknek az ügylet kötésénél erre irányuló szándéka sem, ha különben a tényleges teljesitésre irányuló jog a megállapodás által ki nem záratott. (V. ö. C. 62/1901. Ü. L. 17., 13.)

A kizárásnak nem kell kifejezettnek lenni, a feleknek a körülményekből kivehető akarata is a tényleges szállitáskizárás megállapitásánál figyelembe jön. (C. 204/1896. C. 825/1897. D. 77., 235. C. 689/1897. Ü. L. 98., 11.)

E kérdést érintő egyéb határozatok:

Abból a körülményből, hogy alperes sem nem gabonakereskedő, sem nem földbirtokos, hanem magánzó, hogy foglalkozásánál fogva nem tekinthető valószinünek és indokoltnak az, hogy a kötlevelek tárgyát képező tetemes mennyiségü terményére nézve rövid határidőn belül a tényleges átvételt, illetve átadást czélzó vételi, illetve eladási ügyleteket akart volna kötni, ebből és felperes egy leveléből, melylyel az alperesnek a pusztán árkülönbözeti ügyleteknél szokásos lebonyolitási módozatokat ajánlotta és az ügyleteknek későbbi határidőre való kitolása esetében árkülönbözet utján előállható kedvező eredményt helyezett kilátásba: megállapittatott az ügyleteknek árkülönbözetre irányuló, fogadásszerü s igy biróság előtt nem érvényesithető volta. (C. 1071/1900. D. 88., 10.)

Tekintettel felperesnek gyógyszerész foglalkozására és vagyoni állapotára és tekintettel a nem egészen 3 hó alatt közel 300.000 frt értéket képviselő értékpapir-ügyletekre: egyenesen ki van zárva, hogy felperesnek czélzata az értékpapirok valóságos és tényleges szállitására irányulhatott volna. Következik ezekből, hogy felperes csupán csak e különbözetre irányuló tőzsdejátékot folytatott és hogy alperesnek erről közvetlen egyenes tudomása volt. (C. 6891/1901. D. 88., 230.)

Az a kitétel, hogy a váltó fedezetül szolgál az à la hause vagy à la baisse kötött ügyletnek, egymagában véve nem állapitja meg a feleknek az ügylet megkötésénél fenforgott azon akaratát, hogy a termény tényleges szállitása kizárassék. A határidőre szóló termény-adásvételi ügyletekből származó követelések biróilag csak az esetben nem érvényesithetők, ha az ügylet tárgyát képező termények tényleges szállitása a szerződő felek által már eleve kizáratott. Ily ügyleteknél azok a körülmények, hogy a szerződő felek gabonaügyletekkel kereskednek, hogy az ügylet meg nem haladta kereskedői üzletkörüket, és anyagi viszonyaikkal arányban állott, azt támogatják, hogy tényleges szállitásra irányultak. (C. 752/1898. M. 10., 279.)

Tekintettel alperesek társadalmi állására

és szük vagyoni viszonyaira, valamint az értékpapiroknak nagy értékére: megállapittatott, hogy az értékpapirok tényleges szállitása már eleve kizáratott s az ily ügyletekből származó árkülönbözeti követelések birói-lag nem érvényesithetők. (C. 506/1900. D. 87., 87. C. 172/1898. D. 81., 154. C. 752/1898. G. C. 1., 149. C. 825/1897. D. 77., 235. C. 1012/1898. G. C. 1., 134).

Jogkérdés annak a megitélése, hogy az ügylet differentiális ügylet-e s igy ez a biró eldöntésének tárgyául szolgálván, tanui és szakértői bizonyitás tárgyává nem tehető. (C. 1563/1893. D. 66., 114. C. 575/1895. Ü. L. 13., 21.)

Lásd még a különbözeti ügyleteket illetően a 377. §. kapcsán közölteket is.

Jóllehet a tőzsdei differentiális ügyletből eredő követelés biróilag nem is érvényesithető, mivel azonban az ügylet magában véve sem nem tiltott, sem nem érvénytelen, az annak alapján tett szolgáltatás vissza nem követelhető. (K. V. T. 470/1900. Ü. L. 17., 28. B. T. 28/1903. Ü. L. 20., 23.)

Az imént emlitett előre való figyelemmel, amennyiben tehát tőzsdei differentiális ügyletre többen társaságra léptek, az egyik taghoz befolyt nyereségből a másikat megillető rész visszaitélésének helye van. (C. 47/1901. D. 87., 316.)

357. §. Az előbbi §. eseteiben mindegyik félnek jogában áll a másik késedelmét, ennek költségein, óvási okmánynyal igazolni.

Az óvatolásra nézve ily esetben a váltótörvény határozatai szolgálnak irányadóul.[1])

---

[1]) 13766/1894. sz.

1904. ápr. 15.

Igazs. min. rendelet.

Hivatalos uton aról értesültem, hogy némely kir. járásbiróság, melynek területén közjegyzői székhely nincs, a kereskedelmi törvény 357. §-ában emlitett kereskedelmi óvások felvétele iránt hozzá forduló feleket ebbeli kérelmükkel az 1874 : XXXIV. t.-cz. 104. és az 1886 : VII. t.-cz. 9. §-ára való hivatkozás mellett hatáskör állitólagos hiányából elutasitja azon az alapon, mert az 1876 : XXVII. t.-cz. 98. §-ának, mint a kereskedelmi törvénynél később keletü törvénynek amaz intézkedését, mely szerint bizonyos helyeken a váltóóvások felvételét járásbirák, albirák, jegyzők és aljegyzők teljesitik, a kereskedelmi óvásokra nem tartja alkalmazhatónak. Ez alkalomból figyelmeztetem a kir. járásbiróságokat, hogy az 1875 : XXXVII. t.-cz. 357. §-ának második bekezdése helyesen csakis akkép értelmezhető, az óvatolás időpontjában érvényben lévő váltótörvénynek, tehát jelenleg az 1876 : XXVII. t.-czikknek határozatai szolgálnak irányadóul. Miután a most idézett váltótörvény 98. §-a világosan akkép rendelkezik, hogy a közjegyzői székhelyen és a helyhez csatolt járásbirósági területen kivül eső járásokban a váltóóvásokat a járásbiró, aljárásbiró, a járásbirósági jegyzők és aljegyzők teljesitik; miután továbbá e rendelkezést sem az 1886 : VII. t.-cz. 9. §-a, sem más törvény meg nem változtatta, ennélfogva a kir. járásbiróságok, melyeknek területén közjegyzői székhely nincs, a kereskedelmi óvások felvételére irányuló kérelmek teljesitését jogszerüen meg nem tagadhatják.

A kereskedelmi törvény 357. §-a csupán a 356. §. eseteire vonatkozik, s a késedelemnek óvással igazolását egyáltalában nem irja elő kötelezőleg. (C. 1016/1898. M. D. 9., 534.)

Az óvás felvételének elmulasztása okából a másik fél a késedelmes féltől a szerződés teljesitését nem követelheti, ha a felek magukat az ezt követelési jogalapul előiró tőzsdeszokványoknak alávetették. (C. G. 94/1898. M. D. 9., 534. G. D. 4., 856.)

A késedelmes fél a közjegyzői költségen felül a perenkivüli ügyvédi költséggel nem terhelhető. (C. 621/1882.)

358. §. Ha a 352., 353. és 355. §-ok eseteiben a körülményekből, különösen az ügylet természetéből, a szerződő felek akaratából, vagy a szerződési tárgy minőségéből az tünik ki, hogy a teljesités mindkét részre nézve felosztható, a felek egyike a szerződésnek csak azon részére léphet vissza, mely a másik által még teljesitve nem lett.

A kereskedelmi törvénynek teljesitésmegoszthatóságát engedélyező rendelkezése csak abban az esetben nyerhet alkalmazást, ha a szerződés részben már teljesittetett. (C. M. D. 9., 537.)

Felperes a tárgyalás folyamában határozottan beismerte, hogy alperes a kereseti számla első tétele alatt foglalt áruból nem 8 darabot, amennyit t. i. felperes alperesnek e számlával küldött, hanem 20 darabot rendelt meg, külön ez iránti kikötés nélkül tartozott volna felperes a megrendelt árut alperesnek egyszerre megküldeni és alperes a részleges teljesitést annál inkább jogositva volt visszautasitani, mivel a kereskedelmi törvény 358. §-a csak abban az esetben nyer-

het alkalmazást, midőn már részben teljesittetvén és elfogadtatván, a további teljesitésről van szó, nem oly esetben is, midőn, mint itt, a szerződés még részben sem ment foganatba. (C. 505/1890. D. 56., 108.)

A részleges teljesitésre vonatkozó külön kikötés nélkül tartozik az eladó az egy rendelés tárgyát képező árukat a vevőnek egyszerre megküldeni, mit ha nem tesz, a vevő jogositva van a részleges teljesitést visszautasitani; mert a 358. §. csak abban az esetben nyerhet alkalmazást, midőn a szerződés már részben teljesittetett és a részbeni teljesités elfogadtatott és csupán a további teljesitésről van szó, de nem olyan esetben is, midőn a szerződés a részleges szállitás visszautasitása folytán még részben sem ment foganatba. Ily körülmények között az a jogvita, vajjon az árurendelés felosztható, vagy felosztható, vagy feloszthatatlan-e, közömbös. (Bp. T. II. G. 30/1901. D. 88., 213.)

A kereskedelmi törvény 358. §-a megosztható teljesités esetében csak a már teljesitett részletre nézve nem ad jogot a visszalépésre a szerződésszegő féllel szemben. (C. G. 259/1903. G. C. 6., 130.)

A villamos társasággal kötött olynemü szerződés, melynek értelmében a berendezést, a felszerelést és az áramot a társaság szolgáltatja — a dolog természete szerint nem választható külön olyképen, hogy a berendezés költségei akkor is követelhetők legyenek, ha magát az áramot a társaság nem szolgáltatja. A rendelkezésre bocsátásra vonatkozó szabályok ily esetben nem alkalmazhatók. (C. 779/1896. M. D. 9., 439.)

A magánszemély által szobaberendezési czélra szolgáló butordarab iránti megrendelés egységesnek lévén tekintendő, a megrendelő némely butordarab igazolt minőségi hiánya esetében a megfelelő többi butort sem köteles átvenni. (C. 793. G. C. 3., 174.)

A valamely gyár részére megrendelt fütőberendezés egyes részei együttes megrendelés tárgyát képezvén, a vevő a már előbb átvett egyes alkatrészek tekintetében is jogositott az ügylettől elállani, ha a később szállitott alkatrészek meg nem felelnek. (C. 1073/1897. M. D. 9., 535.)

Ha egy vétellel több áru vétetett meg s a vételár minden egyes minőségü áruért különkülön számittatott el, a teljesités megoszthatónak tekintendő. (C. 1011/1885. J. 86., 50. C. 402/1897. D. 76., 202.)

A vevő a csak részben küldött árut elfogadni tartozik, ha nem bizonyitja, hogy a vétel egységes volt. (C. 1313/1891. M. D. 9., 537.)

Ha a szállitott áru csak részben nem felel meg a megrendelésnek, részben azonban megrendelésszerü: a vevő csak abban az esetben van jogositva az egész szállitmánynak, tehát a megrendelésnek megfelelő áruknak is visszautasitására, ha a teljesités meg nem osztható, vagy ha akár a szállitmány természeti egységénél, akár a szerződő felek megállapodásánál fogva a szállitmány csak mint egységes egész képezi a vételi ügylet tárgyát, illetve, ha a vevő bizonyitja azt, hogy valamely különös érdeknél fogva a szállitmányt csak mint egészet használhatja és hogy ennélfogva a vétel megkötésénél szándéka annak csak mint egységes egésznek megvételére irányult. (C. 1270/1898.)

A kereskedelmi törvény 358. §-ának szabálya irányadó arra az esetre is, amelyben az árunak csak egy része hiányos minőségü. (C. 640/1879. D. 24., 72. C. 154/1884. D. 27., 106.)

A vevő az egy megrendelés alapján más helyről érkezett árut, ha annak csak egy része nem felel meg a kikötött minőségnek, egészben csak akkor bocsáthatja az eladó rendelkezésére, ha bizonyitja, hogy az egész áruküldemény megrendelése egységes és bizonyos okokból meg nem osztható. Ez okból nagyobb mennyiségü bőráru vétele esetében annak csak egy csekély részének meg nem felelő volta nem jogositja fel a vevőt a megosztható egész áruküldemény rendelkezésre bocsátására. (C. 1015/1904. D. 97., 188. K. J. 2., 435.)

Az átvétel tárgyát képező 280 darab sertés közül az átadás helyére történt behajtás közben 58 drb elhullván, előbbi egészségesnek talált sertést vevő átvenni tartozik, mert ez esetben a mennyiség nem lényeges feltétele az ügyletnek. (C. 900/1892. M. D. 9., 493.)

Azon esetben, ha az ügylet oly értelemben egységes, hogy a szállitás meg nem osztható, a vevőnek ama ténye, hogy az áruszállitmánynak egy részét kifogás nélkül elfogadta, azt a következést vonja maga után, hogy a vevő az áruszállitmánynak többi részét sem bocsáthatja joghatályosan az eladónak rendelkezésére. (B. T. II. G. 99/1903. M. D. 9., 540.)

Az alperes által megvett egész kőszállitmány alperesnek egy meghatározott vállalatához volt szükséges, alperes tehát a szállitmányt csak mint egészet használhatván, nem kötelezhető arra, hogy annak a kikötött kellékekkel nem biró kisebb részét a túlnyomó rész megrendelésellenes minősége daczára megtartsa. (C. 1426/1900. M. D. 9., 535.)

A teljesités oszthatatlanságának megállapitását nem zárja ki az, hogy a vételi ügylet tárgya osztható. (C. G. 175/1900. M. D. 9., 535.)

Ha a szolgáltatás tárgya osztható is, a teljesités jogilag mégis oszthatatlan, ha az áru szerződésellenes részének kiválasztása a vevőre nagyobb fáradsággal és időveszteséggel járna. (B. T. II. G. 76/1904.)

Egységes vételügyletnél a részleges szerződésszegés jogos alapul szolgálhat az egész szerződéstől való elállásra. (C. G. 515/1898. 34/1885. P. T. 10., 133.)

Ha a szolgáltatás osztható s eladó az áru kifogásolt része helyett más árunak szállítását eleve meg nem tagadta, vevő az áru nem kifogásolt részét vissza nem utasíthatja. (B. T. 3119/1903.)

Ha a vevő az ügylet egy részét képező áru tekintetében az ügylettől eláll, az eladónak joga van az egész ügyletet stornírozni. (C. 1122/1901. M. D. 9., 537.)

Megosztható teljesítés esetében, amennyiben a vételügylet egészben vagy részben még nem teljesíttetett, hanem valamelyik részlet teljesítése az egyik szerződő fél részéről megtagadtatott, a másik és az ügyletnek arra a részére nézve, amely még nem teljesíttetett, tehát az összes még hátralévő részletek tekintetében a szerződéstől visszaléphet. (C. 228/1900. C. 34/1885. M. D. 9., 537. G. D. 4., 859. és 860.)

Részletekként való szállításnál, ha a vevő csak egy esetben is késedelemben van, eladó elállhat az ügylettől s az egész foglalót megtarthatja. (C. 282/1891. *Azonos* 256/1892. M. D. 9., 537.)

Megosztható teljesítés esetében, amennyiben a vételügylet egészben vagy részben még nem teljesíttetett, hanem valamely részlet teljesítése az egyik szerződő fél részéről megtagadtatott, a másik fél az ügyletnek arra a részére nézve, amely még nem teljesíttetett, tehát az összes még hátralévő részletek tekintetében a szerződéstől a kereskedelmi törvény 352. és 353. §-ai értelmében visszaléphet; a kereskedelmi törvény 358. §-ának rendelkezése pedig megosztható teljesítés esetében csak a már a teljesített részletre nézve nem ad a szerződésszegő féllel szemben a másik félnek jogot a visszalépésre. (C. G. 259/1903. D. 93., 234.)

Amennyiben a vevő az ezen §. értelmében csak a nem teljesített résztől léphet vissza; a már teljesített részlet után járó vételárat megfizetni tartozik. (C. 1042/1885. D. 40., 345.)

II. FEJEZET.

A vétel különös nemei.

359. §. A vétel megtekintésre vagy próbára a vevő akaratától függő azon feltétel alatt köttetik, hogy ez az árut megtekintés vagy megpróbálás után elfogadandja. Kétség esetében e feltétel felfüggesztő hatálylyal bir.

Próbára történt vételnél a vevőnek egyszerű el nem fogadási nyilatkozata, a minőség kifogásolhatóságával való okadatolás nélkül is elegendő arra, hogy a vétel meg nem kötöttnek tekintessék. (B. T. 680/1883. M. 4., 337. C. 1327/1896. D. 75., 52.)

Ha a szerződő felek próbaidő kikötése mellett abban állapodtak meg, hogy az áru elvagy el nem fogadására nézve nem a vevő tetszése, hanem a megejtendő próba objektiv eredménye lesz az irányadó, akkor nem a kereskedelmi törvény 359. §-a szerinti vétel, hanem közönséges adásvétel esete forog fenn. (C. 1404/1890. D. 54., 132.)

A vétel ugy köttetvén meg, hogy vevőnek jogában áll a készletben lévő árukból 100 dbot kiválasztani; ha a vevő ezt a jogot nem gyakorolja, a vétel létre nem jön, mert ebben az esetben a kereskedelmi törvény 359. §-ának esete forogván fenn, az eladó nincs jogosítva a kiválasztást a vevő helyett gyakorolni s az így kiválasztott áru vételárát követelni. (C. 1757/1892. M. D. 9., 541.)

Ha a vétel akként jött létre, hogy annak tárgya ugyan olyan legyen mint egy másik ily dolog, ugy nem a kereskedelmi törvény 359. és köv. §-aiban szabályozott próbára való, hanem a minőség meghatározása mellett létrejött vétel jött létre, melytől a vevő csak azon esetben állhat el, ha az áru a kikötött minőségnek meg nem felel. (C. 409. 1905. D. 100., 303.)

A kereskedői utazó külön meghatalmazás nélkül az ügylet feltételeit megállapítani jogosítva van, ehhez képest azt is kikötheti, hogy a vétel érvénye attól legyen függővé téve, hogy a küldendő áruk a vevőnek tetszenek-e vagy sem? de ennek csak oly értelem tulajdonitható, hogy a vevő az iránt, hogy az áruk nem tetszenek neki, haladéktalanul nyilatkozni tartozik, ha azt elmulasztja, akkor az áruk nem kifogásoltatnak s a vétel érvényesen megkötöttnek tekintendő. (C. 706. 1888. D. 50., 84.)

Megrendelés, mely akként szól, hogy a küldendő áru lehető olcsó árban számíttassék, nem feltétlenül, hanem csak próbára, a kereskedelmi törvény 359. §-a értelmében tehát a megrendelő elfogadási akaratától függő feltétel alatt kötött vételnek tekintendő. (C. 633/1881. D. 29., 110.)

A szerződésben, illetve megrendelésben használt következő kitétel: »Die Waare conwenirt« a keresk. törv. 359. §-a alá eső, a vevő tetszésétől függő vétel létrejöttét állapítja meg; mert a »conwenirt« szó ugy közönséges értelemben, mint a kereskedelmi forgalomban elfogadott jelentésében nem az árunak tárgyi értelmében vett megfelelő voltát, hanem a vevőnek subjectiv tetszését jelenti.

Ily körülmények közt próbára kötött vétel esete forog fenn, melynél ha az áru még átadva nem lett, a keresk. törv. 361. §-a alkalmazandó, mely szerint az eladó kötelezettsége

megszünik, ha a vevő a felszólitásra nem nyilatkozik. (B. T. II. G. 111/1896.)

A megrendelőjegyen kitett azon feltételnek, hogy a vevő az árut, ha nem felel meg, visszaküldheti, nem lehet más értelmet tulajdonitani, mint azt, hogy a vevő elállhat a vételtől, ha az áru neki, az ő egyéni tetszésének nem felel meg, mert ha az áru a kikötött vagy törvényes kellékeknek nem felel meg, a vevő azt minden előzetes kikötés nélkül a törvény intézkedésénél fogva az eladó rendelkezésére bocsáthatja, a külön kikötés által tehát a felek szándéka csak megtekintésre vagy próbára való vételre irányulhatott. (K. V. T. D. 536/1896.)

A mintagyüjtemény rendeléséből nem háramolhat a rendelőre ily föltétlen kötelezettség, hogy azt minden körülmények között köteles megtartani ; ily rendelés csak azt a kötelezettséget vonja maga után, hogy a rendelő megtekintés után nyilatkozni látszik, hogy elfogadja-e a küldött küldeményt. Nem tesz e részben különbséget, hogy a rendelő a mintagyüjtemény rendelésénél olcsó árakat kivánt. (B. Kir. K. T. V. E. 519/1905. D. 100., 302.)

Alperes a per során vitatta, hogy felperes utazójával abban állapodott meg, hogy jogában áll mindazt, amit üzletében rossznak vagy nem használhatónak talál, felperesnek visszaküldeni, vagyis hogy a vételt megtekintésre kötötte ; az ily vétel a kereskedelmi törvény 359. §-a értelmében feltétel alatt kötött vételt képezvén, felperes eladót terhelte volna annak bizonyitása, hogy a vétel a mondott feltétel nélkül jött létre. (C. 245. 1886. D. 42., 320. B. T. 237/1895. D. 71., 318.)

A vevő a vételi jegy tartalmával szemben nincs elzárva attól, hogy annak kiegészitéseként bizonyithassa, miszerint a vétel csak megtekintésre jött létre. (C. 115/1895. M. D. 9., 541.)

360. §. Ha az áru a vevőnek megtekintés végett vagy próbára átadatott, az áru elfogadottnak tekintetik, mennyiben a vevő a kikötött vagy szokásos határidő alatt, vagy az eladó felszólitására azonnal nem nyilatkozik.

Próbára vett áruknál, a kereskedelmi törvény 360. §-a által kivánt nyilatkozatot vevő az eladó és nem a közvetitő ügynök irányában tartozik megtenni. (B. T. 5755/1883.)

Próbavételnél (kereskedelmi törvény 360. §.) a vevő tartozik az eladó felszólitása nélkül nyilatkozni, hogy az árut megtartja-e vagy sem. (C. 1901/1893. M. D. 9., 542.)

Próbára kötött vétel esetén sem áll jogában a vevőnek az árut annak utána is használni, mikor már annak meg nem felelő voltáról meggyőződött. (Kassai T. G. 266/1895.)

Próba szerinti vétel esetében, ha a vevő a lepecsételt mustra kézhezvétele után nem nyilatkozik az elfogadás vagy visszautasitás tekintetében, a vételügylet létrejöttnek nem tekinthető. (C. 177/1903. M. D. 9., 542.)

Megtekintésre küldött árut a vevő azonnal tartozik visszaküldeni. (C. 517/1892. M. D. 9., 542.)

A megtekintésre küldött borra vonatkozólag a megülepedésre szükséges idő letelte után is nyilatkozhatik még a vevő arra nézve, hogy megtartja-e vagy sem. (C. 1327/1896. D. 75., 52.)

361. §. Ha az áru a vevőnek átadva nem lett, s ez a megállapitott vagy szokásos határidő alatt jóváhagyólag nem nyilatkozik, a vétel meg nem kötöttnek tekintendő.

Szerződésileg megállapitott vagy szokásos határidő hiányában, az eladó, a körülményekhez mért idő lefolyása után, a vevőt nyilatkozatra szólithatja fel. Ha a vevő e felszólitásra azonnal nem nyilatkozik, az eladó kötelezettsége megszünik.

362. §. A mustra vagy próba szerinti vétel feltétlenül ugyan, de az eladó azon kötelezettsége mellett köttetik meg, hogy az áru a mustrának, illetőleg próbának megfeleljen.

A mustra (próba) szerinti vétel létrejöhet oly árura nézve is, melynél a mustra nem képvisel valamely a kereskedelmi forgalomnak tárgyát képező árut, elegendő, ha az áru a mustra (próba) szerint egyáltalában előállitható. (C. 464/1884. D. 38., 305.)

Mustra szerinti vétel esetében az átadott mustrának meg nem felelő minőségben szállitani kivánt áru, habár bebizonyittathatnék is, hogy a szállitani kivánt áru nemcsak hogy nem csekélyebb, hanem ellenkezőleg, még magasabb értékü az átadott mustra szerinti minőségü árunál, a vevő elfogadni mindazonáltal nem köteles. (C. 143/1883. D. 34., 85.)

A mustra szerinti vétel nem zárja ki még valamely külön minőségnek a kikötését is. (C. 621/1882. D. 32., 250.)

Mustra szerint szállitott vörös bor sem megfelelő, ha bizonyittatik, hogy az nem természetes bor, mert málnavirág hozzátétele által vörösre festetett. (C. 585/1885. D. 39., 269.)

Mustra szerinti vétel esetében is az, aki hibás árut, vizzel telitett, tehát nem természetes, hanem mesterséges bort árul, köteles a fenforgó hibát az ügylet megkötése előtt a vevővel világosan és határozottan közölni,

mert ellenkező esetben a vevő az árut, még ha mustrának meg is felel, átvenni nem tartozik. (C. 591/1895. D. 74., 119.)

Még mustra szerinti vétel esetén is a vevő a felek nyilvánvaló szándéka szerint a szerződés tárgyát képező, kereskedelmi áru jelleggel biró dolog helyett, a kereskedelmi forgalom rendszerinti tárgyát nem képező, nem forgalomképes más dolgot teljesitésül elfogadni nem tartozik. (B. T. II. G. 3/1898.)

A reklámnaptár Horvátországban leendő használatra rendeltetett ugyan, minthogy azonban ki nem köttetett, hogy az horvát szöveggel készitendő, az átadott magyar mintának magyar hátlappal készitett naptár szerződés szerint elkészitettnek tekintendő. (C. 1664/1903. K. J. 2., 28.)

Ha az eladó a mustra beküldésével egyidejüleg már előre jelezte, hogy az általa küldendő árpa a mustrától eltérőleg esetleg zsizsikes lehet, a mustra nem bizonyitéki mustrául, hanem csak az áru általános jellegének ismertető jeléül szolgált. (C. 1391/1899. C. 1206/1889. D. 50., 160. C. 413/1890. D. 55., 213. C. 591/1896. D. 71., 119.)

Felperes saját előadása szerint az árpát az ebből vett mustra alapján vette és az alperes által szállitott árpát nemcsak hogy kifogástalanul átvette, hanem maga beismerte, hogy ez a mustrának megfelel. Eladó pedig az árunak feldolgozás mellett bizonyos czélra leendő alkalmatosságára nézve szavatossággal csak akkor tartozik, ha ezt el is vállalta, azt pedig a felperes nem állitotta, hogy a vételnek megkötésekor kikötötte, hogy a szállitandó árpának malátakészitésre alkalmasnak kell lenni, amely tulajdonság pedig kétségtelenül az árpának sajátságos minőségétől is függ és az árpa különböző minősége mellett igen változó lehet. (C. 279/1894. D. 77., 84.)

Az a körülmény egymagában, hogy a vevő a vétel alkalmából a próbacséplésnél előállitott árpát megtekintette és abból mintát vett, nem állapitja meg a mustra szerinti vétel fenforgását. (C. 1527/1904. K. J. 2., 226. J. 24., 45.)

Az a tény, hogy a vevő a kérdéses buzából kis mennyiséget magához vett, az ügyletet mustra szerinti vételnek nem minősiti. (C. 413/1890. D. 55., 216. C. 1413/1890. M. 4., 272. Árpára nézve C. 1206/1889. D. 50., 160.)

Ha a mustra nem a vétel megkötésekor, hanem már a vételügylet létrejötte után több nappal és csupán avégből adatott, hogy vevő annak alapján az árut tovább adhassa; a mustra nem tekinthető a megvett áru szerződési minőségének megállapitására adottnak s igy mustra szerinti vétel esete fenn nem forog. (C. 315/1897. P. T. 35., 4.)

Azt, hogy mustra vagy próba szerint kötött vétel esete forog fenn, az tartozik bizonyitani, aki állitja. Evégből azonban elegendő, ha csak az bebizonyittatik is, hogy mustra vagy próba adatott át, mert az, hogy az átadottnak bebizonyitott mustra vagy próba nemcsak pusztán mint nem kötelező, u. n. jellegmustra közöltetett, hanem egyenesen mint kötelező, u. n. bizonyitéki mustra adatott át: ez már vélelmezendő. (C. 77/1884. D. 37., 297.)

Azon körülmény, hogy az eladó a mustrát nem pecséttel lezárt állapotban adja át a vevőnek, a mustra szerinti vétel lehetőségét fogalomszerüleg ki nem zárja; nyitott mustra átadása által az eladó önmagára háritja a mustra netalán vitássá válható azonosságának bizonyitási terhét. Azon körülmény, hogy a vétel mustra vagy próba szerint köttetett, nem zárja ki annak lehetőségét, hogy a vétel tárgyának minőségére nézve a mustrán vagy próbán felül még valamely külön kikötés is jött létre. (C. 621/1882. D. 32., 250.)

Nyitott mustra mellett »némileg hibás«-nak eladott tengeri nem tekinthető megfelelőnek, ha a szállitott tengeri 60%-a találtatott hibásnak. (C. 1276/1904. K. J. 2., 464.)

A nyitott mustra, ha a mustra szerinti vétel tagadtatik, csupán jelleg-mustra tekintete alá esik. (C. 692/1889. D. 57., 6. C. 519. 1896. D. 74., 119.)

A 362. és 363. §§. nem alkalmazhatók, ha a mustra csak jelleg-mustra, s ha a vevő kikötötte, hogy a szállitandó árpa a mustránál jobban rostált legyen. (Pozsonyi T. G. 9. 1902.)

A bizonyitás azt terheli, aki a mustra szerinti vételt állitja. (C. 780/1885. D. 40., 174.)

Ha eladónak vételár iránti keresetével szemben vevő azt állitja, hogy ő mustra szerint vett s felmutatja a mustrát, eladó tartozik bizonyitani, hogy alperes a kereseti árukat rendelte meg. (C. 729/1892. M. D. 9., 543.)

Az előleges szakértői szemlénél felmutatott mustra azonossága iránt a felek ezen előzetes eljárásban nyilatkozni nem tartoznak, mert ez érdemi kifogás, mely e perben érvényesithető. (C. 1393/1905. K. J. 4., 62.)

Ha az eladó elismeri, hogy a vevő által felmutatott nyitott mustra tőle származik, de azt állitja, hogy a mustra utóbb meg lett változtatva, ugy ezen állitását ő tartozik bizonyitani, mert ellenesetben a vevő által felmutatott mustra a vevőtől kapott mustrával azonosnak tekintendő. (C. 1004/1898. J. 18., 3. D. 81., 178.)

Próba szerinti vétel esetében, ha a vevő a lepecsételt mustra kézhezvétele után nem nyilatkozik az elfogadás vagy visszautasitás tekintetében, a vételügylet létrejöttnek nem tekinthető. (C. 177/1903. K. J. 1., 168.)

363. §. Ha a vevő a neki átadott mustrát vagy próbát fel nem mutathatja, az áru mustra-, illetőleg próbaszerünek vélelmeztetik.

Általában véve az eladóra hárul annak a bizonyitása, hogy az áru a mustrának megfelel. (B. T. 4446/1879. D. 25., 98. C. 325. 1885. D. 40., 174. C. 431/1887. D. 46., 202. C. 591/1896. D. 74., 119.)

Mustraszerü vételnél az áruminőség hiánya miatt kifogás tétetvén, a kapott mustrát felmutatni és a mustra ugyanazonosságát bizonyitani a vevő köteles és csak annak megtörténte után áll be az eladónak bizonyitási kötelezettsége az áru szerződésszerü minőségének bizonyitására nézve. (C. 431. 1887. D. 46., 202.)

Habár az áru szerződésszerü minőségét általában, tehát annak az adott mustrával egyező voltát is rendszerint az eladó tartozik bizonyitani, mégis, minthogy abban az esetben, ha a mustra egyedül a vevő birtokában van és az áru minősége vitássá válik, a vevő a mustrát összehasonlitás czéljából felmutatni tartozik; ha pedig fel nem mutatja, vagy fel nem mutathatja, a kereskedelmi törvény 363. §-a alapján az vélelmezendő, hogy az áru mustraszerü volt, következik, hogy a vevő a mustrát megőrizni tartozik, és ha az eladó a felmutatott mustrának azonosságát tagadja, a vevő, mint akinek birtokában volt a mustra, tartozik bebizonyitani, hogy a részéről felmutatott mustra azonos azzal a mustrával, amelyet neki az eladó átadott. (C. 591/1895. D. 74., 119. *Azonos* C. 325/1885. D. 40., 174. C. 1004. 1898. D. 81., 178.)

Az áru szerződésszerüségét az eladó tartozván bizonyitani, ugyanő köteles azt is bizonyitani, hogy a vevő által felmutatott mustra nem azonos az adott mustrával. (C. 1163/1901. M. D. 9., 543.)

A nyitott mustra mellett létrejött vételügylet a mustra szerinti vételt fogalomszerüleg ki nem zárja ugyan, de a tagadott azonosságot, illetve az azon állitott változtatást az eladó tartozik bizonyitani, mert az eladónak kell bizonyitani az áru szerződésszerüségét ez esetben. (C. 1004/1898. D. 81., 178. J. 18., 3.)

Nyitott mustra melletti vétel esetében az eladó nyitott mustra adása által az eladó önmagára háritja a mustra netalán vitássá válható azonosságának ezen esetben különösen megnehezitett bizonyitását. (C. 1097. 1903. *Azonos* 621/1882. D. 32., 250. C. 1391. 1899.)

A perkérdés eldöntése azon fordul, hogy a vétel az alperes részéről felmutatott 2. sz. mustra szerint történt-e, s hogy a szállitott áru mustraszerü-e vagy nem? Az nem vitás, hogy az alperes a felperestől nem lepecsételt, hanem nyitott mustrát kapott, de vitás az, hogy az alperes részéről a jelen per során 2. szám alatt felmutatott mustra azonos-e azzal, amelyet a felperes az alperesnek küldött. Minthogy a nyitott mustra a szállitott áru minősége megbirálásának alapjául csak ugy szolgálhat, ha annak az adott mustrával azonosságát mindkét fél elismeri, vagy tagadás esetén az azonosság bizonyitást nyer, minthogy az alperes részéről 2. sz. alatt felmutatott nyitott mustrának ugyanazonosságát a felperes határozottan tagadta, az alperes, mint akinek a nyitott mustra birtokában volt, tartozik bizonyitani, hogy ugyanaz a mustra, amelyet felperestől kapott. (C. 825/1903. M. D. 9., 544. G. D. 4., 868.)

Alperes vevő a mustrát, mely mellett a vétel történt, fel nem mutatván, azt kellett elfogadni, hogy a szerződő felek között mustra nélkül közönséges vételi szerződés köttetett. (C. 497/1890. M. D. G. D. 4., 866.)

Mustra szerinti vétel esetében a vevő a kapott mustra felmutatásának elmulasztása esetén sincs elzárva attól, hogy az ehhez a mulasztáshoz füződő vélelemmel szemben a küldött áru mustraszerütlenségét megfelelő módon bizonyitsa. (C. 527/1906. H. D. 1., 231. K. J. 4., 324.)

Ha az eladó megállapodás szerint több mustrát küldött s azokat a vevő el nem fogadta, az eladónak joga van követelni, hogy mutassa fel ezeket a mustrákat — az a kivánsága pedig, hogy a vevő ily esetben tekintse meg az árut az eladótelep helyén, mert enélkül az árut el nem küldi, nem tekinthető a teljesités megtagadásának. (C. 837/1897. M. D. 9., 545.)

364. §. Ha a felek abban állapodtak meg, hogy az eladó a szerződéstől tetszése szerint visszaléphessen, a vétel felbontó feltétel alatt kötöttnek tekintetik.

A visszalépési jognak, más megállapodás hiányában, a szerződés megkötésétől számitandó három nap alatt kell gyakoroltatni.

A felebbezési biróság itélete és a tárgyalási jegyzőkönyvek szerint a felek egyike sem állitotta azt, hogy közöttük a jelen per alapját tevő 300 barrel petroleumra nézve vételi ügylet azzal a bontó feltétellel jött létre, hogy alperes mint eladó az ügylettől tetszés szerint visszaléphet; az pedig, hogy az eladó az ügyletet az ő utólagos jóváhagyásától tette függővé, nem jelenti azt, hogy ő az ügylettől tetszése szerint visszaléphet, mert ilyen esetben az ügylet létre sem jött és igy bontó feltételtől függő ügylet létrejöttéről nem lehet szó; következésképen felperes

részéről a kereskedelmi törvény 364. §-ára alapitott panasz alaptalan. (C. G. 244/1901. M. D. 9., 546.)

Ha ugy az okirat aláirása előtt, mint az aláirás alkalmával a felek kijelentették, hogy a vétel a vevőket nem köti, ha az eladó másnak olcsóbban ad el gépet; ezen kikötés az alperes javára bontó feltételt képez s a visszalépési jog nem a szerződés megkötésétől számitott három nap (kereskedelmi törvény 364. §.) alatt, hanem mindaddig gyakorolható, mig a vevők az árut át nem vették és azzal, mint sajátjukkal, nem rendelkeztek. (C. G. 356/1904. M. D. 9., 546.)

Az a kikötés, hogy az eladó a vevőnek fix számlára eladott árukat az üzleti összeköttetés megszüntével visszavenni tartozik, a vevőt a visszaadott áruk vételárának megfizetése alól felmenti, mert a vétel felbontó feltétel alatt kötöttnek lévén tekintendő, a vevő, a megállapitott feltétel esetében, a vételtől visszaléphetett. (C. 997/1897. M. D. 9., 547.)

Ha a visszalépési jog a vevőnek augusztus 10-ig biztosittatott, ebbeli jogát még augusztus 10-én is gyakorolhatja. (C. 579/1904. K. J. 2., 163.)

365. §. A visszalépési jog gyakorlásával a vétel joghatályát veszti.

Ily esetben a vevő a vétel tárgyát, az eladó pedig a vételárt köteles visszaadni. Ha a vétel tárgya általában nem vagy rosszabb állapotban adatnék vissza, a vevő az ebből eredő kárt megtériteni tartozik.

Visszaeladási jog és visszavásárlási kötelezettség esetén az eladott árunak a kikötöttnél későbbi időpontban való feltétlen visszavétele esetén eladó nem követelheti a meghatározott visszavételi ár leszállitását. (C. 440/1898. M. D. 9., 546. G. D. 4., 870.)

366. §. Az eladó a visszalépés fentartásából eredő jogokat nem gyakorolhatja az ellen, ki a tárgyat a vevőtől jóhiszemüleg szerezte; ily esetben egyedül a vevőtől követelhet kártéritést.

367. §. A visszalépési jog a vevő javára is kiköthető; ez azonban e joggal a 364. §-ban érintett határidő alatt csak azon feltétel mellett élhet, ha a vétel tárgyát oly állapotban adhatja vissza, minőben azt átvette.

A dolog természetéből kifolyólag az alperesnek tudnia kellett, hogy a felperes által tőle vásárolt fülbevalók használtatni fognak; ha tehát alperes ennek daczára arra kötelezte magát, hogy az ékszert 3 éven belül, még pedig a vételárnál (800) 200 frttal csekélyebb árban visszaveszi, az ékszer használata miatt annak visszavételét meg nem tagadhatja. (C. 1214/1904.)

HARMADIK CZIM.

Bizományi ügylet.

368. §. A kereskedelmi ügylet megkötése bizománynak tekintetik, ha ezt valaki megbizásából saját nevében, de más (a megbizó) részére eszközli. Ki az ügyletek ily megkötésével iparszerüleg foglalkozik, bizományosnak tekintetendő.

Azon ügyletek által, melyeket a bizományos harmadik személyekkel köt, jogositva és kötelezve ő lesz; a megbizó és a harmadik közt jogok és kötelezettségek nem keletkeznek.

Ha az ügylet, a megbizó határozott kivánságához képest, ennek nevében köttetik, az nem bizománynak, hanem megbizásnak tekintetik.

A kereskedelmi törvény 368. §. szerint a kereskedelmi ügylet megkötése bizománynak tekintetik, ha ezt valaki megbizásból saját nevében, de más (a megbizó) részére eszközli; ellenben ha az ügylet a megbizó határozott kivánságához képest ennek nevében köttetik, az nem bizománynak, hanem megbizásnak tekintetik.

Annak eldöntése, hogy forog-e fenn bizományi vagy megbizási viszony, jogkérdés, amire nézve a kereskedelmi törvény 368. §-a egyenes rendelkezést is tartalmaz. Ebben a jogkérdésben a csak ténykérdésben esetleg elfogadható szakértői vélemény nem lehet irányadó és a kereskedelmi törvény 1. §-ához képest nem volna tekintetbe vehető valamely netán kifejlődött, de a törvény 368. §. rendelkezésével ellentétes kereskedelmi szokás sem. (C. G. 359/1900. G. C. 3., 17.)

Abból, hogy a megbizott a megbizó czégétől annak nevével ellátott nyomtatványokat kapott s használt a vételügyleteknél, következtethető, hogy nem mint bizományos, hanem mint megbizott járt el. (C. G. 359. 1900. G. C. 30., 17.)

Alperes gyártmányainak egyedüli elárusitási jogát átruházta ugyan felperesre, de felperes alperes gyártmányait saját számlájára vette és tetszés szerinti árban adhatta el, költségmegtérítéshez és bizományi dijhoz

igényt nem tarthatott, alperesnek számolni nem tartozott. Alperes gyártmányainak eladását a maga nevében, de a maga és nem a felperes részére eszközölte. Az *A)* alatti szerződésből tehát a bizományi viszony összes ismertető jelei hiányzanak, minélfogva azt a szerződést bizományi szerződésnek tekinteni nem lehet. (C. 8511/1889. M. D. 9., 548. G. D. 4., 872.)

Alperes czég és S. B. között a viszony az volt, hogy S. B. a gabonavásárláshoz szükséges pénzt az alperes czégtől kapta, a gabonavételi ügyleteket azonban saját nevében kötötte s az általa ekkép vett gabonát az alperes czég naponként meghatározott árban vette át S. B.-tól, akit csak az a különbözet illetett mint haszon, amelylyel az általa a termelőkkel szemben elért ár kisebb volt, mint az alperes czég által naponként meghatározott átvételi ár, a kötött ügyletekből eredő követelésekért pedig S. B. az alperes czég irányában teljes szavatossággal tartozott.

Az ekkép megállapitott viszony tényleg nem bizományi viszony, mert S. B. a termelőkkel kötött ügyleteket nemcsak saját nevében, hanem saját részére is kötötte, amidőn az ő haszna épen az volt, ha az eladókkal szemben alacsonyabb vételárt ért el, mint a közte és alperes czég között meghatározott vételár. (C. G. 437/1901. M. D. 9., 549. G. D. 4., 874.)

Ha oly megállapodás forog fenn, hogy az árukat a vevő fix áron veszi át és adja el, akkor nem vétel-, hanem bizományi ügylet jött létre. (C. 321/1892. M. D. 9., 548.)

Bizományos kereskedőnek adott megbizás mindig bizományi megbizásnak tekintendő, ha csak a megbizó határozottan azon kivánságot nem fejezte ki, hogy az ügylet az ő nevében köttessék meg. (C. 663/1882. D. 31., 275.)

Azon körülmény, hogy a bizományosnak ebbeli minősége a czégjegyzékben ki nem tüntettetett, harmadik személyekkel szemben nem igazolja a bizományba vett árura nézve állitólag létrejött vételt és nem zárja ki a bizományi viszony fenforgását. (C. 1273. 1905. K. J. 4., 42.)

Azon ügynökre, ki az ügylet megkötésekor megbizóját meg nem nevezi, a kereskedelmi törvény II. rész III. czimének rendelkezései alkalmazandók. (C. 1327/1895.)

A »bizományi dij« kötelezéséből magában véve a kötött ügylet bizományi minőségére következtetés nem vonható. (C. G. 204/1896. Ü. L. 13., 46.)

A bizományi ügylet, mint kétoldalu terhes szerződés, jogi természetével nem ellenkezik az, hogy az az ügylet a megbizó javára kezesség által vagy egyébként megerősittessék. (C. G. 380/1900. M. D. 9., 548. G. D. 4., 874.)

Nem lehetett a felek között létrejött ügyletet vételi ügyletnek tekinteni azon alapon sem, hogy alperes meghatározott árért szállitotta az árut felperesnek, bizományi dijat nem kapott és szállitási költség is alperest terhelte, mert a kereskedelmi törvénynek a bizományról intézendő II. Rész III. czime a bizományi ügylet kelléke gyanánt nem kivánja meg, hogy a szerződés bizományi dij kikötése mellett történjék, és nem zárja ki azt, hogy a meghatározott árban a bizományos dija és összes költsége is benfoglaltassék.

Miből következik, hogy ha a bizományi viszony ismertető jele, mely a kereskedelmi törvény 368. §-a szerint az, hogy valaki megbizásból a maga nevében, de más részére kösse az ügyletet, fenforog, s egyéb adatok is kétségtelenül bizományi viszonyra vallanak, mint jelen esetben: bizományi ügyletnek tekinthető az ügylet akkor is, ha az meghatározott árak mellett köttetett is, s a bizományos ezen meghatározott áron felül sem bizományi dijhoz, sem költséghez igényt nem tarthat. (C. 1184/1886. D. 45., 216.)

A kereskedelmi törvény 368. és 369. §-ai értelmében a bizományos a saját nevében kötött ügyletek folytán maga van jogositva és kötelezve. (C. G. 291/1900. M. D. 9., 547. G. D. 4., 873.)

A bizományi czég alatt folytatott üzletben tett megrendelésekért a megbizó felelős, ha bizonyittatik, hogy az voltaképen fióküzlet s a megrendelő nem bizományos, hanem üzletvezető. (C. 1840/1892. M. D. 9., 548.)

Ha a vevő a vételügyletet a tulajdonossal köti meg, ugy azt a bizományost, akinél az áru eladási bizományban volt, a vételügyletből kifolyólag semminemü és igy szavatossági kötelezettség sem terhelheti a vevővel szemben, mert a bizományos az árunak a tulajdonos általi eladásánál bizományosként saját nevében el nem járhatott. Teljesen közömbös e tekintetben az, hogy a bizományos adott a tulajdonosnak a neki átadott árura előleget, hogy a vétel után kapott bizományi dijat és hogy vevő a vételárt a bizományosnak kezéhez fizette, mert a tulajdonos és a bizományos között létező bizományi viszony meg nem állapitja a bizományosnak felelősségét a vevővel szemben. (C. 205/1896. D. 74., 43.)

369. §. A bizományos az ügyletet a rendes kereskedő gondosságával, a megbizó érdekeinek megfelelőleg s a megbizás értelmében köteles ellátni; tartozik továbbá a megbizót a szükséghez képest tudósitani, s őt különösen a megbizás teljesitéséről haladéktalanul értesiteni; kötelességében áll végre a megbizónak

az ügyletről számolni s irányában azt, mit az ügylet alapján követelhet, teljesiteni. Ha a bizományos nem a megbizás értelmében jár el, a megbizó az ügyletet saját részére kötöttnek elismerni nem tartozik s minden esetben kártéritést követelhet.

Bizományos az őt terhelő gondosságnál fogva a bizomány tárgyát üzleti telepén kivül is megszerezheti, ha azok az üzleti telep helyén nem volnának kaphatók. (C. 164. 1890. P. T. 21., 47. D. 55., 125.)

Abból a körülményből, hogy a gyors árhullámzásnak kitett áru vételére (tőzsdeügylet) távirati uton adatott a bizományos részére a megbizás, arra kell következtetni, hogy a megbizó azonnali kivitelt kiván, tehát az, ha még aznap lehetséges, azon napon teljesitendő is, de amennyiben azon a napon a tőzsdei forgalom szünetelne, a másnap történt kötés is kellő időben teljesitettnek veendő. (C. 104/1890. P. T. 21., 47. D. 55., 125.)

Felperes mint bizományos, amennyiben az alperes az ügyletnek részére történt megkötését elfogadni nem akarta, az ügyletet az alperes veszélyére külön kikötés hiányában csakis a teljesitési határidőnek bekövetkeztével lehetett jogositva lebonyolitani.

A megbizó kárára és veszélyére történtnek tehát nem tekinthető az a tőzsdén eszközölt eladás, mely nem a szállitási határidő bekövetkeztekor, hanem már előbb azon az alapon eszközöltetett, hogy a megbizó fedezetet nem küldött, vagy a kötést magáénak el nem fogadta. (C. 870/1898. D. 81., 321.)

Az eladási bizomány természetéből folyónak veendő, hogy a saját nevében és felelőssége alatt szerződött bizományos, ha megbizója a megbizás értelmében foganatositott eladást a maga részére történtnek elfogadni vonakodik, feljogositva van a rendes kereskedői gondosság szemmel tartása mellett, a teljesitési határidőt is be nem várva, magát vétel által fedezni s az ennek folytán felmerült kár megtéritését a jóváhagyást jogtalanul megtagadó megbizótól követelni. (C. 663. 1882. D. 31., 275.)

Ha azonban mégis a megbizó a bizományos számadása ellen, jóllehet az üzleti összeköttetést vele folytatja, hosszabb ideig kifogást nem tett, az vélelmezendő, hogy a számadást jóváhagyta. (C. 972/1888. D. 49., 58.)

A bizományi ügyletnek alkotó ismérvét a megbizó részéről a megbizás adása, a bizományos részéről pedig a megbizás teljesitése képezvén, ez a két cselekmény a bizományi ügylet perfectióját teljesen kimeriti, következőleg sem a megbizás teljesitéséről szóló bizományosi külön értesités, (melynek elmulasztása esetleg kártéritési kötelezettséget állapithat meg), sem az értesitésnek különös tudomásul vétele a bizományi ügylet érvényességére befolyással nincs. (C. 855/1895. D. 71., 150.)

Habár a bizományos a kereskedelmi törvény 369. §-a szerint a megbizót a megbizás teljesitéséről haladéktalanul értesiteni és a megbizónak a leszámolást is késedelem nélkül elküldeni tartozik, mindazonáltal a bizományos abbeli mulasztása, hogy a kötelességszerü értesités és leszámolás elküldésével késedelmeskedik, reá nézve — az ezáltal netán okozott kár megtéritésének kötelezettségétől eltekintve — legfölebb a kereskedelmi törvény 382. §-ában meghatározott azon joghátránynyal járhat, hogy amennyiben esetleg a megbizó a megbizást időközben visszavonja, s e visszavonás a bizományoshoz előbb érkezik, semmint a megbizás teljesitéséről szóló tudósitás feladatott volna, a bizományos nem élhet többé azon joggal, hogy mint eladó vagy mint vevő ő maga lépjen fel; de a bizományos ilyetén mulasztása — azaz tudósitási és számadási késedelme — még azért épenséggel nem jogositja fel a megbizót pl. eladási bizomány esetében arra, hogy a bizományos által egy harmadik személylyel már tényleg megkötött s egyébként a megbizásnak teljesen megfelelő eladást a kereskedelmi törvény 369. §-ának 2. bekezdése alapján mint nem saját részére kötöttet — re gesta — egyszerüen visszautasithassa. (C. 1058/1883. D. 37., 203.)

Abból, hogy a kereskedelmi törvény 381. §-ának 3. bekezdése szerint az esetben, ha a bizományos a megbizót a megbizás teljesitéséről tudósitja, azonban a tudósitással egyidejüleg vevő- vagy eladóként egy harmadik személyt meg nem nevez, a megbizó vevőnek, illetőleg eladónak a bizományost tekintheti: legkevésbbé sem vonható le azon további következtetés, hogy tehát az esetben is, ha a bizományos a kereskedelmi törvény 369. §-a ellenére a megbizás teljesitéséről szóló tudósitással »egyáltalán« késedelemben van, a megbizó egyszerüen jogositva volna vevőnek, illetőleg eladónak a bizományost tekinteni s már most — a kereskedelmi törvény 382. §-ához képest — azon az alapon, hogy a megbizás teljesitéséről szóló tudósitás még nem adatott fel, a megbizást — re gesta is — visszavonni. (C. 1058/1883. D. 37., 203.)

A kereskedelmi törvény 369. §-ában foglalt ama rendelkezésnek, hogy a bizományos köteles a megbizónak az ügyletről számolni s irányában azt, mit az ügylet alapján követelhet, teljesiteni: értelme csak az, hogy amennyiben a bizományos ily elszámolásának a megbizó által jóváhagyását kieszközölni elmulasztja, a bizományi viszonyból ki-

folyólag őt megilletőnek vélt s a per utján érvényesitett követelése ellenében a megbizó ugy a bevétel, mint a kiadás tekintetéből a számozkodás tárgyát nem képezett ügyletekre nézve a per folyama alatt is minden kifogását érvényesitheti. (C. 661/1883. D. 35., 259.)

Bizományi ügyletben az elszámolás helyességének előbb történt elismerése mellett az elszámoló nem köteles a perben kifogásolt elszámolás egyes tételeinek valóságát ujból bizonyitani. (C. 1006/1905. K. J. 4., 42.)

Ha eladási bizomány esetében a megbizás záros (fix) határidőre kötendő eladásnak (kereskedelmi törvény 355. §.) eszközlésére szól, a bizományos azonban e helyett halasztó (nem fix) határidőre ád el (kereskedelmi törvény 352. §.), s ennélfogva esetleg késedelmes vevőjének a kereskedelmi törvény 354. §-a értelmében az utólagos értesitésre kellő időt engedni tartozik: a megbizó, minthogy a bizományos nem a megbizás értelmében járt el, a kereskedelmi törvény 369. §-ának 2. bekezdése szerint az ügyletet saját részére kötöttnek elismerni nem köteles, s kártérités ül azon különbözetet követelheti, mely az eladási és a piaczi, illetve tőzsdei ár közt azon napon mutatkozik, melyen az áru — feltéve, hogy a bizományos által eszközölt eladás a megbizáshoz képest záros (fix) határidőre köttetett volna — a kereskedelmi törvény 355. és 356. §-aiban meghatározott jogkövetkezmények terhe mellett átadandó s átveendő lett volna. (C. 1058/1883. D. 37., 203.)

A kereskedelmi törvény nem tartalmaz oly intézkedést, hogy a bizományi viszony hallgatag adásvételi ügyletté alakulna át, ha a bizományos az áru eladására rendelt idő elteltével megbizóját az árunak meglétéről nem értesiti. Az értesités elmulasztása, mely esetleg csak az ebből származható kár megtéritésére szolgálhat alapul, nem jogositja fel megbizót arra, hogy a bizományostól a bizományba adott áruk vételárát igényelhesse. (C. 35/1904.)

A bizományba adott lappéldány természetben való visszaadása helyett annak értékét a megbizó a késedelmes elszámolás okából csak akkor követelheti, ha a lappéldány ennek folytán lett értéktelenné. (C. 1147/1906. K. J. 4. 362.)

Bizományos előbb a bizományba kapott áruk visszaadására felhivandó s csak azután perelhető azok áráért. (C. 194/1891. M. D. 9., 551.)

A bizományi áruk elsősorban csakis természetben követelhetők vissza; azok számlázott értékét csak akkor lehet követelni, ha a bizományos az áruknak természetben való visszaszolgáltatására nem volna képes, vagy ha megvannak ugyan az áruk, de azt tudja bizonyitani a bizománybaadó, hogy azok a bizományos késedelme és hibája következtében már értéküket vesztették. (B. T. II. G. 57/1899.)

A bizományi ügyletnek a szerződésileg kikötött idő előtti felbontása okul szolgálhat ugyan az ebből származott károk megtéritési kötelezettségének megállapitására, de nem lehet akadály arra, hogy a bizományi ügyletből eredő követelések a jogositott által a bizományos vagy kezese ellen érvényesittessenek. (C. 1060/1904. K. J. 2., 343.)

A bizományos által eszközölt lebonyolitás csak akkor fogadható el a megbizó terhére eszközöltnek, ha az a törvény rendelkezéseinek megfelelően foganatosittatott. (C. 1166. 1895. D. 73., 98.)

A bizományi jogviszony természeténél fogva mindaddig, mig a megbizó és bizományos között elszámolás nem történt és a megbizó követelésének összege számszerüleg meghatározva nincs: a bizományos késedelemben nem forog, s igy a megbizónak amaz időre nézve kamatkövetelése jogalappal nem bir. (C. 111/1882. D. 30., 195.)

370. §. A bizományos, ha a részére kijelölt áron alul ád el, a megbizónak az árkülönbözetet megtériteni tartozik, amennyiben nem igazolhatja, hogy az eladás a kijelölt áron nem volt eszközölhető, s hogy a teljesitett eladás által a megbizót kártól óvta meg.

Ha a bizományos a vételnél a kijelölt áron tul megy, a megbizó az ügyletet mint nem saját részére kötöttet visszautasithatja, amennyiben a bizományos a tudósitással egyidejüleg a különbözet fedezésére késznek nem ajánlkozik.

A megbizó azonban, ha a vételt, mint nem saját részére kötöttet, visszautasitani akarja, erről a bizományost a nyert tudósitás után azonnal értesiteni tartozik, ellenkezőleg a vétel jóváhagyottnak tekintetik.

Kijelölt ár hiányában a bizományos, habár kifejezetten nem is lett emlitve, a piaczi, illetve tőzsdei árhoz van kötve, ugy hogy az ennél olcsóbban való eladás, illetve drágábban való bevásárlás szintén a kereskedelmi törvény 370. §-a alá esik. (C. 725/1881. D. 28., 189.)

Ha a bizományos részére nem is jelöltetett ki az eladási ár, a megbizó követelheti a különbözetet, ha a bizományos a rendes piaczi áron alul adott el, mert a bizományos a kereskedelmi törvény 369. §-a szerint a rendes kereskedő gondosságával volt köteles eljárni, tehát a rendes piaczi árt betartani

A londoni piaczon jegyzett tojásárak igazolására a bécsi »Officieller Marktbericht über den Eierhandel« czimü értesitőt a Curia is hitelesnek fogadta el. »Lehetőleg öt netto árt érjen el« kitételből következik, hogy ezt az árt a megbizónak tisztán (netto) kellett megkapnia. (C. 178/1903. Ju. 2., 83.)

A megbizásban foglalt azoknak a kifejezéseknek »legjobb eladás«, valamint »lehető legjobb ár« oly értelem tulajdonitandó, hogy az eladónak minden fölösleges késedelem nélkül a piaczi árhoz mérten kell teljesittetni. (C. 569/1888. D. 50., 1.)

Bizományi eladásnál, a bizományos az áru eladási árának fixirozásával szemben, akkor sem adhatja olcsóbban az árut, ha eziránt kérdést intézett a megbizóhoz és tőle választ nem kapott. (C. 1258/1892. M. D. 9., 551.)

Habár a bizományi jogviszony természetéből és különösen a kereskedelmi törvény 381. §-ának azon intézkedéséből folyólag, mely szerint a bizományos a bizományba átvett és piaczi vagy tőzsdei árral biró árut vevőként maga is megtarthatja, kétségtelen, hogy ellenkező rendelkezés hiányában, a bizományos a bizományi árut anélkül, hogy előbb a megbizót értesiteni és annak beleegyezését kikérnie kellene, nyilvános árverés (auctio) utján is eladhatja, csakhogy másrészt a kereskedelmi törvény 370. §-ánál fogva a bizományos ily esetben, ha a részére kijelölt utasitás hiányában pedig, ha a folyó piaczi vagy tőzsdei áron alól ád el, a megbizónak a felmerült árkülönbözetet megtériteni tartozik, hacsak kimutatni nem tudja, hogy az eladás a kijelölt, illetve piaczi vagy tőzsdei áron árverésen kivül sem lett volna eszközölhető, és hogy a teljesitett eladás által a megbizót kártól óvta meg. Csak a kereskedelmi törvény 371. és 372. §-ai alapján történő árverési eladás esetében van a bizományos a limito, s ennélfogva az árkülönbözet megtéritése alól a kereskedelmi törvény 370. §-ának 1. bekezdésében előirt igazolás terhe nélkül felmentve. (C. 725/1881. D. 28., 189.)

Ha eladási bizománynál a megbizó a kereskedelmi törvény 370. §-ának első bekezdése ellenére eszközölt eladásról szóló számadásra annak megküldése után azonnal nem nyilatkozik is, ezen körülmény magában véve a számadás eredményében megnyugvásnak még nem tekinthető s ennélfogva a megbizóra nézve árkülönbözeti igényéről való lemondást még meg nem állapit, mert: a kereskedelmi törvény 370. §-ának 3. bekezdése egyedül vételi bizományra nyer alkalmazást és annak eladási bizományra is joghasonlatosságból kiterjesztése sem törvény által, sem jogilag nem indokolható. (C. 725/1881. D. 28., 189.)

Ellenkező:

A megbizó akkor is haladéktalanul köteles értesiteni a bizományost, ha az utasitás ellenes eladást akarja visszautasitani; mert habár a kereskedelmi törvény nem teszi ugyan kötelességévé a megbizónak, hogy eladási bizomány esetében a bizományos számláját azonnal jogvesztés terhe mellett kifogásolja, mindazonáltal a rendes kereskedelmi forgalom általában magával hozza azt, hogy az ügyletek mentől előbb tisztába hozassanak és a jóhiszemmel merően ellenkezik, hogy az egymással üzleti összeköttetésben álló kereskedők a köztük függő ügyletek iránti nyilatkozatukat hosszabb időre elhalasszák. (C. 972/1887. D. 49., 58.)

371. §. Ha az árun, mely a bizományosnak beküldetett, az átvételkor külsőleg felismerhető sérülések vagy hiányok mutatkoznak, a bizományos, különbeni kártérités terhe alatt, a megbizó érdekeit a szállitmányozó vagy fuvarozó ellenében megóvni, az áru mibenlétének igazolására szolgáló bizonyitékokról gondoskodni, s erről a megbizót azonnal értesiteni tartozik.

A bizományos az áru mibenlétét szakértői szemle után megállapithatja, s azt, ha megromlásnak van kitéve és a halasztás veszélylyel jár, a 347. §. értelmében eladhatja.

372. §. Ha az áruban oly változás történik, mely miatt az értéktelenné válhatnék, — amennyiben a megbizó utasitását időrövidség miatt kikérni nem lehet, vagy ha ez utasitásával késik, — a bizományos az árut a 347. §. határozata szerint eladhatja.

Ugyanezt teheti a bizományos minden oly esetben, midőn a megbizó, habár erre a dolog természete szerint kötelezve volna, az áru iránt nem rendelkezik.

Ha a megbizó a bizományossal szemben késik a tulajdonát képező értékpapirok felett rendelkezni, a bizományos jogot nyer arra, hogy a kereskedelmi törvény 305. §-ában előirt eljárás utján magát ezen értékpapirokból kielégitse, de szabadkézből az értékpapirokat el nem adhatja, mert a kereskedelmi törvény 372. §-ának kivételes, tehát szigoruan értelmezendő rendelkezése csak arra az esetre vonatkozik, midőn az áru materiális romlásnak van kitéve, de ki nem terjed azon esetre, midőn az árunak csupán forgalmi ára csökken. (C. 324/1889. D. 52., 21. C. 1079/1888. Ü. L. 6., 7. C. 104/1890. P. T. 21., 47. D. 55., 125.)

Különös utasitás hiányában a bizományos a bizományi árukat a megbizó részére a kereskedelmi törvény 372. §-a szerint csak abban az esetben van jogositva, de egyszersmind kötelezve nincs, eladni, ha az áruban magában oly változás történik, mely miatt az értéktelenné válhatnék. (C. 855/1895. D. 71., 150. C. 663/1882. D. 31., 275. C. 1166. 1895. D. 73., 98. C. 151/1896.)

A bizományost a megbizó rendelkezésének elmulasztása alapján az eladásra jogositó eset, midőn vételi bizománynál a megbizó az áru átvételével késik; eladási bizománynál, ha a bizományos a megbizást felmondja. (C. 477/1887. D. 46., 249. C. 381/1893. J. Sz. 9., 15. C. 1206/1894. P. T. 31., 29.)

Az eladási jog gyakorlatának és illetve a kárkövetelhetésének nem előfeltétele a kereskedelmi törvény 354. §-ában szabályozott értesités. (C. 477/1887. D. 46., 249.)

Bizományos nem köteles az eladást a késedelem beálltával azonnal foganatba venni. (C. 1206/1895. P. T. 31., 29.)

Tényleges eladás igazolása nélkül a bizományos árkülönbözet követelhetése egyáltalában nem jogosult. (B. T. D. 69., 11.)

373. §. A bizományos a gondviselése alatt lévő árukban történt kárért felelősséggel tartozik, amennyiben igazolni nem képes, hogy a kár rendes kereskedő gondosságával elhárítható nem volt.

A biztositás elmulasztásáért csak az esetben felelős, ha az áru biztositására a megbizótól utasitást nyert.

Bizományba kapott áruért a bizományos marasztalandó, ha elhasználta vagy megváltoztatva adja vissza, mert ez által önmaga vevő lett. (C. 820/1891. M. D. 9., 560.)

Az a körülmény, hogy a bizományos a bizományba adott áru egy részét nem kellő módon gondozta s azok részben elértéktelenedtek, még nem jogositja fel a megbizót, hogy az egész áru vételárát követelje, hanem csupán kártéritésnek szolgálhat alapjául. (C. 35. 1903.)

A bizományos a nála bizományban lévő áruknak az ő tartozása miatti lefoglalása és elárvereztetése esetében : ha erről annak idején megbizóját értesitette is, nemcsak az árverésen befolyt vételár, hanem az áruk teljes értéke erejéig köteles megbizóját kártalanitani. (C. 1320/1899. G. C. 3., 179.)

A kereskedelmi törvény 391. §-a értelmében a szállitmányozási ügyekben is alkalmazást nyerő 373. §-nak az a rendelkezése, mely szerint a biztositás elmulasztásáért a szállitmányozó csak az esetben felelős, ha az áru biztositására a megbizót, t. i. a feladótól utasitást nyert, a törvényszövegben használt kifejezésnek helyes magyarázata mellett csakis a jogi értelemben vett és a kereskedelmi törvény VII. czimében foglalt voltaképeni biztositásokra vonatkoztatható, de nem vonatkoztatható az üzleti értelemben szintén biztositásnak tekintett, de jogi értelemben annak nem tekinthető áruértékbevallásra. (C. 1361/1903. D. 95., 396. K. J. 2., 57.)

374. §. A bizományos által kötött ügyletekből eredő követeléseket a megbizó az adós ellen csak azok átengedése után érvényesitheti.

Az ily követelések azonban a bizományos és ennek hitelezői irányában akkor is, ha átengedve nem lettek, a megbizó követeléseinek tekintetnek.

Miután a bizományos által harmadik személyekkel kötött ügyletekből a kereskedelmi törvény 368. §-a értelmében a megbizó és a harmadik közötti jogok és kötelességek nem keletkeznek, a megbizó az ily ügyletekből eredő vételári követelést a kereskedelmi törvény 374. §-a értelmében csak annak szabályszerü engedményezése után érvényesitheti. Nem változtat ezen az, hogy a megbizó az árut közvetlenül a harmadik személynek szállitja és üzkép az ügyletet a kereskedelmi törvény 369. és 377. §-ai értelmében átvállalja, illetőleg a bizományos helyett teljesiti. (C. 7062/1893. D. 66., 122.)

Ha a vételi okiratban vevőként kifejezetten más van feltüntetve, felperes saját nevében a vételi szerződés teljesitését akkor sem követelheti, ha köztе s az okiratban feltüntetett vevő közt bizományi viszony áll fenn. (C. G. 384/1898.)

A bizományos által kötött ügyletből eredő követelést a bizományos alakszerü engedménye nélkül a megbizó nem érvényesitheti. Ily engedmény hiányát nem pótolja a bizományosnak — mint tanunak — per során tett ama nyilatkozata, hogy a megkötött ügyletből eredő jogok nem őt, hanem a megbizót illetik. (C. 275/1882. D. 30., 112.)

Eladási bizománynál az áruk a megbizó tulajdonát képezik mindaddig, mig azok harmadiknak át nem adattak és a bizományos, ha a bizományi árukért hozzá befolyt vételárt eltulajdonitja, sikkasztást követ el. (C. 1210/1883. D. 33., 120. C. 12008/1884. D. 31., 1.)

Bizományi vétel esetén a megbizó az árunak tulajdonosává lesz nemcsak a részére való átadással, hanem már az által is, ha a bizományos őt a történt vételről értesiti. (C. 704/1884. J. 4., 93.)

A bizományos által vett áruk tulajdona, ha előbb nem, de mindenesetre átszáll a meg-

bizóra akkor, midőn a bizományos az árut a megbizó részére elszállittatja és erről a megbizót értesiti. (C. 1184/1886. D. 45., 216.)

A constitutum possessorium utján átadás esetére. (C. 324/1889. D. 51., 21.)

375. §. Ha a bizományos a megbizó beleegyezése nélkül harmadik személyeknek előlegez vagy hitelez, ezt saját veszélyére teszi.

Amennyiben azonban a vételár hitelezése az üzlet helyén divatozó kereskedelmi szokás által igazolható, erre a bizományos is fel van jogositva, feltéve, hogy megbizójától ellenkező utasitást nem kapott.

A bizományos, ki jogosulatlanul hitelbe ád el, a vételárt adósként azonnal lefizetni tartozik, ha a megbizó a hitelre történt eladást jóvá nem hagyja. Amennyiben a bizományos igazolni képes, hogy készfizetés mellett csak csekélyebb ár lett volna elérhető: csak ezen árt; ha pedig ez a megbizó által megszabott árnál csekélyebb volna, a 370. §. értelmében az árkülönbözetet is megtériteni tartozik.

376. §. A bizományos a vele szerződő fél fizetési vagy egyéb kötelezettségeiért egyenes adósként felelősséggel tartozik, ha ezt elvállalta, vagy ha a felelősség őt a saját üzlete helyén divatozó kereskedelmi szokásnál fogva terheli.

A jótállás részleges, a kötelezettség bizonyos százaléka erejéig terjedő is lehet. Aki a bizományos üzletét annak összes kötelezettségeivel átvette, az ezen bizományos által elvállalt delcredere tekintetében is kötelezettségben áll a megbizóval szemben. (C. 1548. 1896. T. E. 97., 2.)

A Del-credere jogi természete azt hozza magával, hogy a megbizó nem köteles, ha a bizományos a künnlevőségeket át is ruházta rá, azoknak behajtását az egyes adósoknál tényleg megkisérleni, hanem amint azok a követelések lejáratkor be nem folynak, a bizományos, kit a Del-credere terhel, egyenes adósként azonnal megtámadható, és csak a követelések visszaengedményezését igényelheti. (B. T. II. G. 19/1901.)

377. §. A megbizó köteles a bizományosnak mindazt megtériteni, mit ez az ügyletre készpénzben kiadott, vagy arra szükségkép vagy hasznosan forditott. Ez azon esetre is áll, ha a bizományos saját raktárait, fuvarozási eszközeit vagy saját munkásait használja.

Emellett a bizományos az ügylet után bizományi dijt követelhet, mely határozott megállapodás hiányában a helybeli kereskedelmi szokásnak megfelelőleg állapittatik meg. Ha a bizományos a szerződő fél kötelezettségeiért jótállást vállalt (star del credere), ezért külön dijt igényelhet. A dij rendszerint csak akkor követelhető, ha az ügylet foganatba ment.

Eladási bizománynál azonban, ha az ügylet a bizományos hibáján kivül nem volt foganatositható, ez az áru visszaadásakor dijt követelhet, amennyiben ezt a helybeli kereskedelmi szokás megengedi.

Oly esetben, midőn a bizományos az őt a megbizó ellen a kereskedelmi törvény 377. §-a szerint illető követelésnek érvényesitésére irányuló keresetét nem arra alapitja, hogy a kereskedelmi törvény 381. §-a engedte jogával élve, a bizományi árut vevőként maga vette meg, vagy eladóként maga szolgáltatta; hanem azt vitatja, hogy a bizományi árut harmadik személyeknek valósággal eladta, illetve 3-ik személytől valósággal megvette, az ügylet valóságát, mint keresetének jogalapját köteles bizonyitani. (C. 689/1897. U. L. 19., 11.)

Abban az esetben, ha eladási bizománynál a megbizó nem szállit, a bizományos az árut megveheti és a megbizótól követelheti azt az árkülönbözetet, amely a fedezési vételár és a harmadiktól járó szerződési ár között felmerült. (C. 663/1882. D. 31., 275.)

Azon kiadások közé, amelyeket a bizományos az ügyletre szükségkép forditott s ennélfogva a megbizótól követelhet, az a kért összeg is hozzá számitandó, melyet a megbizó szerződésszegése következtében kénytelen volt a bizományos a vele szerződő harmadiknak megtériteni. (C. 425/1900. D. 37., 4.)

Habár alperes felperest bizományban való vételre bizta meg, és felperes az illető eladók részéről az illető árunak bizományban eladására is meg volt bizva, s igy felperes bizományos az illető eladóktól is a bizományi dijat megkaphatta: alperestől is a bizományi diját az ügylet után szintén követelheti. A dij összegét, ha az szerződésileg kikötve nem volt s szokás sincs: a biróság állapitja meg. (C. 160/1900. D. 36., 213.)

Bizományi dij nem követelhető oly esetben, melyben a bizományos a tőzsdén esz-

közölt eladást a szállitási idő bekövetkezte előtt eszközöltette azon az alapon, hogy a megbizó fedezetet nem küldött. (C. 870/1898. D. 81., 321.)

Bizományos azért, mert a megbizótól kapott rosszminőségü árut el nem adhatta, a megbizótól nem követelhet elmaradt haszon czimén semmit, hanem csakis bizományi dijat. (C. 595/1891. M. D. 9., 557.)

Az a körülmény, hogy a bizományba adni kötelezett gépek szerkezeti hibával birnak, nem lehet ok arra, hogy azoknak bizományba adása hosszabb időre felfüggesztessék, miből folyóan a bizományos joggal igényelheti felmerült költségeinek megtéritését. (C. 414. 1900. M. D. 9., 556.)

Az a követelés, amelyet a bizományos megbizója ellen az ennek egyező akaratával, pusztán tőzsdei árkülönbözetre irányuló ügyletnek foganatositásából érvényesit, épen ugy biróilag nem érvényesithető szerencsejátékból eredő követelést képez, mintha azt nem a bizományos, hanem közvetlenül a megbizó fél érvényesitette volna. (C. 347. 1898. M. 9., 302. C. 1301/1898. Ü. L. 16., 14. C. 1393/1902. Ü. L. 19., 39.)

Értékpapirok iránt tényleges megvételre és eladásra, illetve ezeknek közvetitésére létesült ügylet jogi természete nem zárja ki azt, hogy a megbizó a megbizottnál előlegül készpénzt letegyen és a megbizótól, ha ez az elvállalt megbizásnak eleget nem tett, az ennek következtében elvont netáni nyereséget kár czimén esetleg követelhesse, miért is az ily ügylet szerencsejáték tekintete alá nem eshetik. (C. G. 176/1899. M. D. 9., 556.)

A bizományos ellen a megbizó részéről szerencsejátékra alapitott kifogás biróilag érvényesithető, ha a bizományos és megbizója közt az a megállapodás jött létre, hogy a bizományos által a megbizó megbizása alapján foganatositandó ügyletnél a megvett, illetve eladott áru valóságban át ne vétessék, a felek szándéka tehát csupán a tőzsdei árkülönbözet szerinti szerencsejátékra irányult, mert a bizomány alakja a követelési igény alaptermészetét meg nem változtatja. (C. 1161/1902. Ü. L. 19., 39.)

A gabonakereskedő részéről a bizományoshoz minden közelebbi vonatkoztatás nélkül pusztán 2000 m. buza megvételére irányuló megbizás nem viseli magán az oly megbizásnak szokásszerü jellegét, amely rendszerint a megbizó személyénél, foglalkozásánál és ezekre tekintettel a megbizás tárgyánál fogva már tőzsdejátékra mutat. (C. 870/1898. D. 81., 321.)

Oly levél, mely szerint a felperes már a megbizás teljesitéséről adott tudósitás alkalmával alperest a megkötött szállitási ügyletnél őt terhelő kötelezettségére nézve áremelkedés esetére kizárólag a fedezetnek szolgáltatására hivja fel és a lebonyolitásnál felmerülő árkülönbözet megtéritésére figyelmezteti, annak tanujelét szolgáltatja, hogy a felperes nem tartotta szem előtt az ügyletek megkötésénél az alperesnek valóságos szállitási szándékát. (C. 825/1897. D. 77., 235.)

Az »à la hausse engagement« kifejezés a tőzsdei spekuláció áremelkedésre irányuló fajának a gyakorlatban elfogadott elnevezése.

Amidőn a fenforgó körülményekre tekintettel megállapitottnak veendő az, hogy a feleknek szándéka az ügylet megkötésénél nem irányulhatott másra, mint a vétel tárgyává tett papirok tőzsdei árkülönbözetének megfizetésére, ott a felperes nem vitathatja sikerrel azt, hogy az ügyletnek irásba foglalt tartalma nemcsak hogy ki nem zárta, hanem lehetővé tette bármelyik félnél, hogy a másiktól a tényleges teljesitést követelhesse. Még pedig azért nem, mert a pusztán árkülönbözetre irányuló ügyletek a mindennapi élettapasztalat szerint rendszerint a valóságos teljesitésre irányuló irásbeli szerződések alakjában köttetnek meg és midőn a per adatai alapján meg vannak állapitva, hogy a felek a tőzsdei árkülönbözetet tartották szem előtt és semmi adat sincs arra nézve, hogy az alperes a nagy értéket képviselő papirokra nézve az ügyletet tőkebefektetés czéljából a vételárnak az átvétellel való egyidejüleges kiegyenlitése által czélozta megkötni, sőt épen az ellenkező van megállapitva, akkor a felperesnek az ügyletnek látszólagos teljesitésre irányuló eljárására és magatartására suly nem helyezendő. (C. 612/1898. G. C. 1., 149.)

A részvények megvételére azon utasitással adott megbizás, hogy ha a kibocsátásukkor szállitandó ezen papirok egy angol font nyereséggel továbbadhatók, azok minden további utasitás és idő bevárása nélkül, tehát még megjelenésük előtt is eladandók lesznek, kapcsolatban azzal a körülménynyel, hogy maga az ügylet kifejezetten mint börzejáték ajánltatott megkötésre; nem hagy fenn semmi kétséget az iránt, hogy az ügylet tárgyát nem képezi effektiv vétel, hanem a felek szándéka a tényleges átvételt és átadást kizáró tőzsdei árkülönbözetre irányuló szerencsejáték természetével biró fogadásszerü tőzsdei ügylet megkötésére irányul. A bizomány alakja a követelési igény alaptermészetét meg nem változtatja. (C. 854/1901. D. 90., 201.)

Azt, hogy a vételi bizomány czélja árkülönbözeti, tőzsdei játék lett volna, nem igazolja az, hogy a megbizó vagyoni viszonyai nem elég kedvezők a vétel tárgyának átvételére és a vételár kifizetésére, ha bizonyitva

nincs, hogy erről a bizományos is tudott és ha a vételár nem oly nagy összeg, hogy az összeg nagyságának már a bizományosban a tőzsdei játék gyanuját kellett volna felkelteni; nem igazolja azt továbbá az sem, hogy a bizományos a megvett részvényeket a megbizónak nem adta át nyomban és hogy amikor a részvények ára leszállott, a fedezet pótlását követelte tőle. (C. 1006. 1906. Ju. 5., 190. H. D. 1., 94. K. J. 4., 42.)

A bizományos nem tartozik ugyan kutatni megbizójának szándékát s az általa megbizója részére kötendő ügyletnek jogi természetét, de amennyiben tudomást nyer arról, hogy megbizója már eleve nem szándékozik a vételi vagy eladási ügylet lényeges feltételei szerint az árut valóságban átvenni vagy szállitani, hanem szándéka csupán a tőzsdei árkülönbözet szerinti szerencsejátékra irányul, annak is tudomásával bir, hogy a neki adott megbizás kizárólag szerencsejátékra irányuló ügylet foganatositását czélozza. Ezt tudva, a bizományos, megbizója akaratával megegyezően maga sem szándékolhat megbizója részére és számlájára valóságos vételi vagy eladási ügyleteket foganatositani, hanem a bizományi viszony alakjában az ügyletnek a megbizó részére történt foganatositásánál ennek szerencsejátékra irányuló szándékának kivitelében működik közre. Eszerint a követelés, amelyet a bizományos megbizója ellen, az ennek egyező akaratával pusztán tőzsdei árkülönbözetre irányuló, épen ugy biróilag nem érvényesithető szerencsejátékból eredő követelést képez, mintha azt nem a bizományos, hanem közvetlenül megbizó fél érvényesitette volna. A bizomány alakja meg nem változtathatja a követelési igény alaptermészetét. (C. 825. 1897. D. 77., 235.)

Lásd még a különbözeti üzletekre nézve a 356. §-nál közölteket is.

378. §. Ha a bizományos kedvezőbb feltételek mellett köti meg az ügyletet, mint melyek a megbizó által megállapittattak, az ebből eredő előny a megbizót illeti.

379. §. A bizományost a bizományi árukra nézve, amennyiben azok még birtokában vannak, vagy amennyiben azok felett általában, különösen pedig hajóselismervények, rakjegyek vagy közraktári jegyek által rendelkezhetik, zálogjog illeti a bizományi ügyletre forditott költségek, a bizományi dijak, előlegek, kölcsönök és az elvállalt váltói és egyéb kötelezettségek, nemkülönben a folyószámlán alapuló és a bizományból származó követelések erejéig.

E zálogjog alapján, mely a megbizó ellen időközben elrendelt csőd esetében is hatályos, a bizományos magát érintett követeléseire nézve a megbizó vagy ennek hitelezői előtti elsőbbséggel elégitheti ki. Ugyanez áll a bizományi ügyletből eredő s még künn levő követelésekre nézve is.

Az a körülmény, hogy a bizományi áruk egy harmadik személynek és nem a megbizónak a tulajdonai, a bizományos zálogjoga gyakorlatánál közömbös. (C. 583/1877. D. 18., 138. és D. 20., 167.)

Az illiquid összegére még bizonytalan kárigény tekintetében a bizományos sem gyakorolhat zálogjogot. (C. 796/1877. D. 19., 33.)

A bizományos törvényes zálogjoga alapján a megbizó ellen vezetett árverés az eladott tárgyakból befolyt vételárból a bizományi viszonyból eredő követeléseire nézve a végrehajtató követelése előtt elsőbbséggel bir. (C. 5738/1887. D. 46., 271. C. 455/1884. D. 38., 338.)

A kereskedelmi törvény 379. §. értelmében a bizományos zálogjogának terjedelme csak azokra a követelésekre terjed, melyek a bizományi viszonyból származnak, egyéb lejárt követeléseire nézve a bizományos a bizományi árukra esetleg csak megtartási jogot gyakorolhat a kereskedelmi törvény 309. §-a alapján. (C. 1581/1891. M. D. 9., 558.)

A bizományost a megbizó részéről hozzáküldött összes tárgyakra, tehát a zsákokra is, melyekben az áru küldetett, törvényes zálogjog illetvén, a megbizó kötelességének teljesitéseig sem a zsákokat természetben, sem azok értékét, sem zsákkölcsöndijat nem követelhet. (C. 1593/1894.)

380. §. Ha a megbizó az előbbeni §-ban érintett kötelezettségeknek kellő időben eleget nem tesz, a bizományosnak jogában áll magát a zálogtárgyakból a 305. és 307. §-ok határozatai szerint kielégiteni.

A bizományosnak a még birtokában lévő tárgyakra a bizományi ügyletre forditott kiadások stb. erejéig a zálogjogot maga a törvény (kereskedelmi törvény 379. §-a) megadja; a bizományos tehát a zálogjogot — illetve a szóban forgó bizományi ügyletet — irásbeli szerződéssel igazolni nem tartozik: a kereskedelmi törvény 380. §-ában a 305. §-a foglalt utalás csakis azt jelentvén, hogy a bizományos követelését a zálogtárgyakból előzetes keresetinditás nélkül a 305. §-ban szabályozott módon elégitheti ki. (B.

T. 1435/1882. D. 30., 340. C. 329/1889. J. 7., 40.)

A nem törvényes formák közt történt eladás a megbízót nem kötelezi. (C. 855/1895. M. 8., 289.)

A bizományos a bizományi terményárukat szabad kézből adván el, ez az eladás az alperes kárára, veszélyére történtnek annál kevésbbé tekinthető, mert a kötlevelek csupán azt a rendelkezést tartalmazzák, hogy felperesnek kellő fedezet hiányában joga lesz az ügyletet lehető legjobban (bestmöglich) lebonyolitani, ami nem jelenti azt, hogy felperes ily esetben a terményáruknak szabad kézből való eladására is feljogosittatik és mert szabad kézből eladásra felperes feljogositó külön kikötés hiányában, felperes erre csak akkor lett volna jogositva a törvény erejénél fogva, ha a kereskedelmi törvény 372. §-ának kivételes esete forgott volna fenn. Minthogy felperes a bizományi ügylet lebonyolitása tekintetében nem járt el törvényszerüen, sem a kereskedelmi törvény 377. §. értelmében őt megillető kiadások és dijaknak, sem pedig az eladásból felmerült árkülönbözetnek megtéritését nem igényelheti. (C. 151/1896. Ü. L. 13., 6.)

A kereskedelmi törvény 379. és 380. §-ai értelmében a bizományost megilleti az a jog, hogy a bizományi áruk előleges birói eladását követelhesse, ha a bizományi árukról általában vagy közraktári jegyek által rendelkezhetik. Ebből következik, hogy a bizományos az eladásnak a közraktárba letett árura leendő elrendelését követelheti ugyan, de az eladás foganatositásának feltétele az, hogy a közraktárban lévő árut az eladást kérő fél szerezze meg a közraktárból és adja át az eladás foganatositása végett a kiküldött végrehajtónak. Ugyanebből következik, hogy a kiküldött végrehajtó nem foganatosithat kényszerrendszabályokat avégből, hogy az árut a közraktárból kivegye. De következik ez abból is, hogy eladás elrendelése csak az eladásért folyamodó hitelező és az eladást elszenvedő adós közti jogviszonyra vonatkozik, de semmikép sem érinti a közraktár jogait és igy nem ád jogot az eladást kérő hitelezőnek arra, hogy a közraktár ellen bárminemü kényszerrendszabály foganatositását kivánhassa. Végül ugyanebből következik, hogy a közraktár még azt sem köteles türni, hogy az elrendelt árverés a közraktár helyiségében foganatosittassék. (B. T. 1653/1902.)

Bizományos javára a birtokában lévő ingókra az árverés a bizományi viszony igazolása nélkül elrendelhető. (B. T. 1112/1899.)

A kereskedelmi törvény 379. §. alapján kért elárverezés kérdésében hozott másodbirósági végzés ellen a Curiához felfolyamodásnak helye nincs, mert e részben a végrehajtási törvény 115. §-a intézkedik, s igy a végrehajtási törvény szabályai alkalmazandók. (C. 1064/1889. M. D. 9., 557.)

381. §. Ha a bizomány tárgyát tőzsdei vagy piaczi árral biró áruk, váltók vagy értékpapirok vétele vagy eladása képezi, a bizományos, feltéve, hogy megbizója másként nem rendelkezett, a megszerzendő árukat eladóként maga szolgáltathatja, a bizománykép átvett árukat pedig vevőként maga megtarthatja.

Ily esetben a bizományos számadási kötelezettsége egyedül annak igazolására szoritkozik, hogy az ár felszámitásánál a megbizás teljesitésekor jegyzett tőzsdei vagy piaczi árt megtartotta. A kikötött, illetőleg 377. §-ban érintett dijt, továbbá a rendszerint felmerülő bizományi költségeket ily esetben is felszámithatja.

Amennyiben a bizományos a megbizás teljesitését tárgyazó tudósitással egyidejüleg vevő- vagy eladóként egy harmadik személyt meg nem nevez, a megbizó vevőnek, illetőleg eladónak a bizományost tekintheti.

A kereskedelmi törvény 381. §-ának rendelkezése nem vonatkozik oly bizományra, melynek tárgyát pl. béláruszállitmány képezi. (C. 949/1880. D. 24., 151.)

A kereskedelmi törvény 381. §-ának végső pontja csak akkor alkalmazható, vagyis eladási bizománynál vevőnek a bizományos csak akkor tekinthető, ha a bizomány tárgyát a 381. §. 1. pontjában felsorolt dolgok képezik. (B. T. 5063/1883. M. 4., 358.)

A kereskedelmi törvény 381. §-a nem zárja ki azt, hogy a bizományos az általa bizományi eladás végett átvett tőzsdei vagy piaczi árral biró árukra nézve azt a jogot, hogy azokat vevőként maga megtarthatja, gyakorolhassa már akkor is, mikor az áruk tényleg még birtokába nem kerültek, hanem azok az általa a megbizóval kötött szerződésben meghatározott teljesitési idő alatt részére még csak szállitandók lesznek. (C. 425/1900. D. 87., 4. L. még: C. 324/1891. D. 52., 21.)

Azt, hogy a bizományos tényleg megvette-e a részvényeket, mint a bizományi viszonyban döntő körülményt, a bizományos tartozik bizonyitani; kivéve, ha a megbizó az elszámolást jóváhagyta, mert a kereskedelmi forgalom természetével ellenkeznék az, hogy a megbizó a megbizás helyes teljesitésének elismerése után a helyes

teljesités megtörténtét bizonyitani köteles. (C. 1006/1905. H. D. 1., 94.)

Ha a megbizó részvénynek »a mai árfolyam« mellett leendő eladásra adott megbizást, a bizományosnak olyan irányu értesitése, amely szerint a részvényt nem a levél kelte napján jegyzett, hanem a levélnek kézhez vétele napján jegyzett alacsonyabb árfolyamnak megfelelő vételár megjelölése alapján megveszi, nem az eladási megbizásnak a teljesitését, hanem uj vételi ajánlatot képez, aminek következtében a vételi ügylet csupán ezen uj ajánlatnak a másik fél részéről való elfogadása esetén jött létre. Ha a felek előzőleg egymással üzleti összeköttetésben nem állottak, az ajánlatot tevő fél nem volt köteles a kereskedelmi törvény 320. §-ában megállapitott jogkövetkezmény terhe alatt a vett ajánlatra azonnal nyilatkozni. (C. 1501/1905. H. D. 1., 7. K. J. 4., 42. Ju. 5., 49.)

Amennyiben bizományos a harmadik szerződőt már megnevezte, utóbb az önszerződés jogát már nem gyakorolhatja. (C. 1166/1896. D. 72., 98.)

A kereskedelmi törvény 369. §-ában foglalt abból a szabályból, hogy a bizományos a megbizót a megbizás teljesitéséről értesiteni és neki az ügyletről számolni köteles, az következik, hogy a bizományos a valósághoz hiven köteles értesiteni a megbizót arról, hogy a megbizás az áru eladása utján, vagy az ügyletbe vevőként való belépés utján teljesithető-e. Ez abból is következik, hogy a bizományosnak elszámolási kötelezettsége a két esetben nem azonos, mert az utóbbi esetben csak azt köteles igazolni, hogy a tőzsdei árt betartotta, mig az előző esetben a valóságos eladási árról köteles elszámolni akkor is, ha ez a tőzsdei árat fölülhaladta. Eszerint, ha a bizományos a megbizóval szemben nem azt jelenti ki, hogy az ügyletbe mint vevő maga lépett be, hanem azt, hogy az árut eladta, ez esetben a bizományos az eladás megtörténtét és a valósággal elért vételárt köteles bizonyitani és azon az alapon, hogy az ügyletbe vevőként maga léphetett volna be, a megbizóval szemben követelést nem támaszthat. (C. 720/1901. D. 90., 184.)

Oly esetben, midőn a bizományos az őt megbizó ellen a 377. §. szerint őt illető követelésnek érvényesitésére irányuló keresetét arra alapitja, hogy a bizományi árut 3-ik személynek valósággal eladta, illetve 3-ik személytől valósággal megvette, az ügylet valóságát köteles bizonyitani. Felperes nem szolgáltatván elfogadható bizonyitékot a tekintetben, hogy az eladásokat tényleg foganatositotta, alperes a felperes részéről eszközölt vételt saját számlájára és terhére megtörténtnek elfogadni és a felperes által követelt árkülönbözetet és a 377. §. alapján igényelt egyéb kiadásokat és dijakat neki megfizetni már ez okból sem köteles. (C. 89/1897. Ü. L. 19., 11.)

A kereskedelmi törvény nem tartalmaz oly intézkedést, hogy a bizományi viszony hallgatag adásvételi ügyletté alakulna át, ha a bizományos az áru eladására rendelt idő elteltével megbizóját az árunak meglétéről nem értesiti. Az értesités elmulasztása, mely esetleg csak az ebből származható kár megtéritésére szolgálhat alapul, nem jogositja fel megbizót arra, hogy a bizományostól a bizományba adott áruk vételárát igényelhesse. (C. 35/1904. Ü. L. 21., 10.)

Olyan esetben, midőn a bizományos önszerződőként lép be az ügyletbe, az abból eredő jogokat ugyanugy gyakorolhatja, mintha közvetlen vételi ügylet jött volna a felek közt létre. (C. 1783/1894. D. 67., 91.)

S ekként az eladásra megbizó a kereskedelmi törvény 352. és 356. §-án alapuló jogát, valamint a vele közvetlen szerződő késedelmes vevő, ép ugy a kereskedelmi törvény 381. §. szerint a vevőkép tekinthető bizományosa irányában érvényesitheti. (C. 455. 1884. D. 38., 388.)

A megbizó azt az árkülönbözetet, mely a bizományos által megrendelt, de az általa megnevezett vevők által át nem vett árunak megállapitott vételára és a megbizó által utóbb ugyancsak a bizományos közvetitésével tovább eladott árunak alacsonyabb eladási ára között mutatkozik, még abban az esetben is, ha a kérdéses árukra nézve a kereskedelmi törvény 381. §-a értelmében a bizományost tekinthetné vevőjének, csak ugy érvényesitheti, ha a kereskedelmi törvény 351., illetve 352. §-ainak megfelelően jár el, ha t. i. felhivja a bizományost az áru átvételére és ennek elmulasztása esetében az át nem vett árut a kereskedelmi törvény 347. §-ának megfelelő módon eladja. (C. 287/1898. M. D. 9., 560. G. D. 4., 884.)

Ha az árukat a bizományos nem maga mint vevő tartotta meg, hanem azokat másoknak adta el, ugy a szállitás elmulasztása miatt megbizója ellen nem érvényesitheti a vevőt megillető jogokat, nem igényelhet árkülönbözetet, hanem tőle csak a szerződésszegés által neki okozott bizonyitandó kárának megtéritését követelheti. (C. 425/1900. D. 87., 4.)

A bizományost az önszerződés esetén is megilleti a zálogjog. (C. 324/1889. D. 51., 21.)

382. §. Ha a megbizó a megbizást visszavonja, s e visszavonás a bizományoshoz előbb érkezik, mint a megbizás teljesitéséről szóló tudósitás feladatott volna, a bizományos nem élhet többé

azon joggal, hogy mint eladó vagy mint vevő felléphessen.

A megbizás visszavonását pótolja a bizományi áruk visszaadására irányuló kereset is. (C. 205/1896. D. 74., 43.)

383. §. A jelen czimben foglalt határozatok akkor is alkalmazandók, ha kereskedő, anélkül, hogy ez rendes üzleti köréhez tartoznék, megbizásból más részére saját nevében egyes kereskedelmi ügyletet köt.

A kereskedelmi törvény a bizományi ügylet kelléke gyanánt nem kivánja meg, hogy a szerződés a bizományi dij kikötése mellett történjék, és nem zárja ki azt, hogy a meghatározott árban a bizományos dija és összes költsége is benfoglaltassék. (C. 1184. 1886. D. 45., 316.)

Ha az, ki vitatja, hogy felperessel csak mint ügynök kötötte meg a vételt, nem nevezi meg a vevőt, ő tekintendő szerződő félnek. (C. 1650/1892. M. D. 9., 560.)

NEGYEDIK CZIM.

Szállitmányozási ügylet.

384. §. Az áruk továküldésének elvállalása szállitmányozási ügyletnek tekintetik, ha ezt valaki fuvarozók vagy hajósok által saját nevében, de mások rovására eszközli. Ki ily ügyletekkel iparszerüleg foglalkozik, szállitmányozónak tekintendő.

Az átvevő a szállitmányozóval a szállitmányozási ügylet alapján nem áll jogviszonyban, tehát csak akkor léphet fel ellene, ha az esetleg az ő megbizottja is volna. (K. V. T. 27/1899. D. 83., 253.)

385. §. A szállitmányozó az áruk átvételénél és megőrzésénél, a fuvarozók és közvetett szállitmányozók megválasztásánál s általában az elvállalt szállitmányozás eszközlésénél felmerülő károkért felelős, ha nem a rendes kereskedő gondosságával jár el. Azt, hogy rendes kereskedő gondosságával járt el, a szállitmányozó köteles igazolni.

Ha a szállitmányozó és a feladó közt a fuvarozási költségek eleve bizonyos összegben megállapittatnak, a szállitmányozó, más megállapodás hiányában, a szállitmányozást eszközlő fuvarozók és közvetett szállitmányozók eljárásáért egyenes felelősséggel tartozik.

Nem jár el a rendes kereskedő gondosságával a szállitmányozó, ha a vasuti alkalmazottnak átadott árura vonatkozó szám átvétele után a feladóvevény megszerzése iránt azonnal lépéseket nem tett. (C. 562. 1895. G. C. 1., 155.)

A szállitmányozó kártéritéssel tartozik azért, hogy a szállitmányozott árut, azután, hogy a czimzett az áru átvételére, habár elkésetten, jelentkezett, visszaszállittatta s igy ki nem adta. (C. 297/1897. M. D. 9., 563.)

A szállitmányozó nem jár el a rendes kereskedő gondosságával, ha a neki szállitásra adott drágaságot nem adja fel a vasutra szállitási érdekbevallással, s az áru elveszése folytán őt kártéritési kötelezettség terheli. (C. 1361/1903. D. 95., 396. K. J. 2., 57.)

A szállitó, ha a szállitmányozás közben nem járt el a rendes kereskedő gondosságával, nem hivatkozhatik sikerrel arra, hogy ő szerződésileg az átvett drágaságokért elháritotta magától a felelősséget, mert az ilyen szerződési kikötésnek nem lehet hatályt tulajdonitani oly esetben, amelyben a kár a szállitó mulasztásának következménye. (C. 1361/1903. D. 95., 396. K. J. 2., 57.)

Maga az a körülmény, hogy a drágaság nem adatott fel értékbevallással, nem tekinthető a szállitmányozó részéről oly vétkességnek, hogy külön kikötés hiján teljes kártéritési kötelezettsége megállapitható lenne. (C. 1361/1904. D. 95., 396. K. J. 2., 57.)

Felelős a szállitmányozó azért a kárért, mely az ő intézkedésére visszavezethető hibás kézbesitéstől származott. (C. 101/1888. D. 18., 188. C. 699/1904. J. 23., 11.)

A szállitmányozó a 385. §. szerint minden a szállitmányozás eszközlésénél felmerült kárért felelős lévén, ha nem a rendes kereskedő gondosságával jár el, őt az elveszett tárgyért felelősség csak abban az esetben nem terheli, ha bebizonyitja, hogy az elveszett tárgy szállitmányozása közben ezzel a gondossággal járt el, mert ellenesetben az általa szállitmányozás végett átvett és szállitmányozás közben elveszett tárgynak értékeért felelős. Ily elveszés esetén is járnak a szállitmányozónak a szállitmányozási költségek, és a feladó azokat akár a szállitmányozás végett átadott tárgynak természetben való kézhez vétele, akár pedig az azt helyettesitő értéknek kézhez-vétele esetében megtériteni tartozik. (C. 1137/1900. D. 89., 48.)

A szállitmányozó felelős lévén a kereskedelmi törvény 385. §-a értelmében azokért a károkért, melyek az elvállalt szállitmányo-

zásból erednek, ha nem járt el a rendes kereskedő gondosságával, a szállitmányozandó tárgynak téves irányban történt fuvarozása s igy elkésetten történt átadása következtében történt vesztett hasznot is megtériteni tartozik. (C. 959/1900. Gr. 4., 118.)

Minthogy az esetben, ha a szállitmányozásnál közvetett szállitmányozó közreműködése vétetik igénybe, az ennek birtokában lévő tárgyak kiadását a feladó, a szállitmányi szerződésből folyólag, magától a közvetett szállitmányozótól követelheti, alperesnek, aki a kereset alapjául szolgált szállitmányozásnál, saját előadása szerint, közvetett szállitmányozóként szerepelt, a kereshetőség ellem emelt kifogását el kellett vetni. (C. 688/1897. M. D. 9., 562. G. D. 4., 899.)

Ha a kár, mely a szállitmányozó ellen késedelmes szállitásból érvényesittetik, nem a fuvarozásból, hanem a szállitmányozásból ered, a kereskedelmi törvény 410. §-a intézkedése, vagyis hogy az áru átvételével s a fuvardij megfizetésével minden igény megszünik, nem alkalmazható, mert különben is a 410. §. intézkedése nem késedelmes kiszolgáltatásra, hanem csak elveszésre vagy sérülésre vonatkozik. (C. 1678/1892. M. D. 9., 564.)

Az a körülmény, hogy a czég a feladóval szemben csupán az áru szállitmányozását vállalja el, nem zárja ki a fuvarozó ellen meghatározott felelősségnek alkalmazását és pedig tekintet nélkül arra, hogy az árut átvette-e, vagy sem. (C. 1594/1903. D. 95., 377. J. 23., 49. K. J. 2., 11.)

A szállitmányozó, ki a feladóban bizva, az áru átvétele nélkül állitotta ki a feladó-vevényt, az áru vevőjének, aki a közötte és az eladó között létrejött szerződés értelmében a feladó-vevény ellenében az áru vételárát kifizette, az áru át nem vételéből származott kárért felelős és ezen az a körülmény sem változtat, hogy a feladó-vevény hátlapjára rá volt nyomtatva, hogy annak érvényessége az áru szabályszerü átadásától és valóságos elfuvarozásától függ, mert a feladóvevény előlapján az áru átvettnek volt jelezve, és a hátlapra nyomott határozmány az előlapon foglaltakkal ellentétben áll. (C. 1129. 1904. D. 98., 330.)

A szállitmányozó köteles bizonyitani, hogy az átvett tárgy szállitmányozása közben a köteles gondossággal járt el. (C. 1137/1901. D. 89., 48.)

A szállitmányozó, aki a kezéhez jutott árut kiadta olyan egyénnek, ki a megbizólevelet és a megbizótól származó facturát felmutatta, habár az áru átvevője csalást követett is el, a kártéritési kötelezettség alól felmentetett, mivel a jelzett okiratokból szállitmányozó jóhiszemüleg kiindulhatott. (B. T. II. G. 3/1902.)

386. §. Ha a szállitmányozó a fuvarozásnak a feladó által kijelölt módjától vagy nemétől fontos ok nélkül eltér, a vétlen balesetért is felelős. Kivételnek e tekintetben akkor van helye, ha a szállitmányozó igazolhatja, hogy a vétlen baleset a meghagyás pontos teljesitése mellett is bekövetkezett volna.

Romlásnak kitett áruknál a szállitmányozó, amennyiben a hosszabb utirányt választotta, a romlásért felelős, ha nem igazolja, hogy a romlás a rövidebb utirányon is bekövetkezett volna. (C. 636/1888. P. T. 17., 89.)

387. §. A szállitmányozó saját dijain kivül költségeinek, kiadásainak s általában mindannak megtéritését követelheti, mit a szállitmányozásra szükségképp vagy hasznosan forditott. A kialkudott fuvardijnál magasabbat azonban fel nem számithat.

A szállitmányozási dij szabad egyezkedés tárgyát képezi; ilyennek hiányában a helybeli szokás szolgál irányadóul.

Oly esetben, midőn a feladó és szállitmányozó közt a fuvarozási költségek eleve bizonyos összegben állapittatnak, szállitmányozási dij csak ugy számitható, ha ez világosan kiköttetett.

A szállitmányozó a szükséges volt be- és kirakodási költségeken felül a biztositásból származott kiadásait is igényelheti, mert a biztositás nemcsak hasznos, hanem a kereskedői gondosság azt meg is követeli. (C. 708. 1895. D. 72., 202.)

Vasutak által engedélyezett fuvarbérleengedések (refactia) nem a megbizót, illetve átvevőt, hanem a szállitmányozót illetik. (C. 176/1877. D. 17., 156. B. T. 1968/1877. D. 28., 260.)

388. §. A szállitmányozót az árukra nézve, amennyiben azok birtokában vannak, vagy amennyiben azok felett rendelkezhetik, a szállitmányozási és fuvardijak, továbbá a költségek és kiadások, nemkülönben az árukra adott előlegezések erejéig zálogjog illeti, melynek érvényesitésére nézve a 379. és 380. §-ok határozatai szolgálnak irányadóul.

Ha a szállitmányozásnál közvetett szállitmányozó közreműködése vétetik

igénybe, az előző jogait, különösen ennek zálogjogát, a közvetett szállitmányozó köteles gyakorolni.

Amennyiben az előző követelésére nézve a követő részéről kielégittetett, a követelés és a zálogjog a követőre megy át. Ugyanez áll a fuvarozó követelésére és zálogjogára nézve is, ha és amennyiben ez a közvetett szállitmányozó által kielégittetett.

A kereskedelmi törvény 388. §-a a szállitmányozó zálog jogáról s nem annak megtartási jogáról intézkedvén s a kereskedelmi törvény a szállitmányozó megtartási jogáról külön intézkedést nem tartalmazván, ez utóbbira nézve a kereskedelmi törvény 309. §-ának általános rendelkezései az irányadók, melyeknél fogva a csődbe került feladóval, illetőleg annak tömegével szemben a megtartási jog a szállitmányozót ép ugy megilleti, mint minden más kereskedőt. (K. V. T. D. 348/897.)

A szállitmányozónak a 387. és 411. §-ai értelmében dija tekintetében az általa fuvarozott árukra törvényes zálogjoga van ugyan, mely a végrehajtási törvény 68. §. 4. pontja értelmében akkor is érvényesithető, ha az árut végrehajtási kényszer folytán kiadta, de az önként magánuton kiszolgáltatott árukra zálogjoga elenyészett akkor is, ha a fuvarlevél kezében maradt, mert ennek birtoka az áru feletti rendelkezést meg nem állapitja. (C. 927/1898. Gr. ., 156.)

A szállitmányozót a kereskedelmi törvény 388. §-a értelmében megillető zálogjog csakis a tényleges birtokában lévő árukra gyakorolható, a szállitmányozó által saját nevében feladott árukért befolyandó utánvételi összegekre azonban ez a zálogjoga ki nem terjed. (C. 984/1899. Gr. 2., 158.)

Ha a szállitmányozásnál közvetett szállitmányozó közreműködése vétetik igénybe, az ennek birtokában lévő tárgyak kiadását a feladó, a szállitmányi szerződésből folyólag, magától a közvetett szállitmányozótól követelheti. Ha a szállitmányozónak a feladó ellen fennálló követelése nem a szállitmányozásból származik, ezen árukra a követelése tekintetében megtartási jogot nem gyakorolhat. A feladó kérelme, hogy a szállitmányozó elsősorban az áruk értékének megfizetésére köteleztessék, minden alapot nélkülöz; mert alperes kötelezettsége mindenekelőtt csak az áruk kiszolgáltatására irányulhat. (C. 688. 1897.)

Az árverés elrendelésére a törvényszék az illetékes, mivel a kereskedelmi eljárási rendelet 10. §-ában erről az esetről nincs emlités téve. (B. T. 480/1896. D. 73., 332.)

389. §. A szállitmányozó, ellenkező megállapodás hiányában, a fuvarozást maga is eszközölheti. Ez esetben őt a fuvarozó jogai és kötelességei illetik, s a 387. §-ban érintett költségeken és dijakon felül a fuvardijat is felszámithatja.

A szállitmányozó a küldeményt az átvételi elismervény szerint saját üzletszabályaira való hivatkozással vette át szállitásra s ezért ezen üzletszabályoknak az átvételi elismervényre nyomtatott határozmányai a felek közti szerződés kiegészitő részét képezik. (C. 1361/1903. M. D. 9., 566.)

A szállitmányozó czég által kiadott feladóvevénybe foglalt ügylet a feladóvevényben megnevezett czimzettel, illetve a vevény birtokosával szemben feltétlenül fuvarozási ügyletnek lévén tekintendő, az a körülmény, hogy a czég a feladóval szemben csupán az áru szállitmányozását vállalja el, nem zárja ki a kereskedelmi törvény 404. §-ában a fuvarozó ellen meghatározott felelősségnek alkalmazását és pedig tekintet nélkül arra, hogy az árut átvette-e vagy sem. (C. 1594. 1903. K. J. 2., 111. D. 95., 377. J. 23., 49.)

390. §. A szállitmányozó ellen az áru teljes vagy részben elveszése, megsérülése vagy elkésett kiszolgáltatása miatt támasztható keresetek egy esztendő alatt évülnek el. Ezen határidő az áru teljes elveszése esetében azon nappal, melyen a kiszolgáltatásnak történni kellett volna, egyéb esetekben pedig azon nappal veszi kezdetét, melyen az áru tényleg kiszolgáltatva lett.

Hasonló módon évülnek el az áru teljes vagy részben elveszése, megsérülése vagy elkésett kiszolgáltatása miatt emelhető kifogások is, ha a tudósitás e tényekről a szállitmányozó részére egy év alatt el nem küldetett.

A szállitmányozó által elkövetett csalás vagy sikkasztás esetében ezen határozatok alkalmazást nem nyernek.

Az 390. §-nak az elévülésre vonatkozó határozata csak a szállitmányozó ellen, de nem az általa emelhető igényekre alkalmazható. S igy nem esik ez alá az alacsonyan számitott fuvardij pótlása iránti kereset. (C. 927/1896. G. C. 1., 156.)

A kereskedelmi törvény 390. §-ában szabályozott egy évi elévülési idő a tartozatlanul fizetett szállitási dijak visszafizetése iránt

inditott keresetekre ki nem terjeszthető. (C. 813/1890. Ü. L. 7., 16.)

A kereskedelmi törvény 390. §-a nem vonatkozik az átadott árut ért kár megtérítése iránti keresetre. (C. 1088/1890. J. Sz. 6., 182.)

A 390. §-ban szabályozott egy évi elévülés az áru hibás kiszolgáltatása folytáni felelősségre is kiterjed, mert az áru a hibás kiszolgáltatás folytán a feladóra nézve elveszett. (C. 101/1883. D. 48., 118. C. 699/1904. J. 23., 11.)

Ha a szállitmányozó a szállitmányozott árut, a megbizó utasitásának meg nem felelőleg, nem a czimzettnek, hanem egy jogosulatlan harmadik személynek szolgáltatja ki, és ez által az árut a megbizó rendelkezése alól elvonja, akkor az áru rá nézve elveszettnek tekintendő, és ebben az esetben a szállitmányozó ellen támasztható keresetek a kereskedelmi törvény 390. §. értelmében 1 év alatt elévülnek. (C. 1497/1893. Ü. L. 21., 51.)

Igaz ugyan, hogy ha a szállitmányozó a szállitmányozott árut a megbizó utasitásának meg nem felelőleg nem a czimzettnek, hanem egy jogosulatlan harmadik személynek szolgáltatja ki és ez által az árut a megbizó rendelkezése alól elvonja, akkor az áru rá nézve elveszettnek tekintendő és ebben az esetben a szállitmányozó ellen támasztható kereset a kereskedelmi törvény 390. §-a szerint egy év alatt elévül, tekintve azonban, hogy a jelen esetben alperes saját állitása szerint, melyre elévülési kifogását alapitja, a szállitmányozott árut nem ugyan a czimzettnek, de állitása szerint a megbizó utasitása értelmében a megbizó által kijelölt egyénnek szolgáltatta ki és az áru ellenértékét is átvette és igy az áru egyáltalán nem tekinthető elveszettnek: a megbizó kártéritési keresetére, mely a megtévesztésre van alapitva, a 390. §. nem alkalmazható. (C. 679/1903.)

A kereskedelmi törvény 390. §-a szerint az áru elveszése miatt támasztható kereset attól a naptól számitott egy év alatt évült el, amelyen az áru a czimzettnek, illetőleg a feladó utasitásához képest másnak kiszolgáltatandó volt volna. Felperes arra alapitván keresetét, hogy alperes vasut az áruküldeményt idejekorán kapott utasitás ellenére a czimzettnek kiadta és ekként azt felperes rendelkezése alól végkép kivonta, kétségtelen, hogy az árunak ily módon történt kiadása, amennyiben igazoltatik, egyértelmü azzal, mintha az áru felperesre nézve elveszett volna, minélfogva alperes kifogása következtében a fentidézett törvényszakaszok nyomán vizsgálandó, hogy felperes keresete és pedig ez esetben attól a naptól számitott egy év alatt adatott be, amelyen alperes az árut a czimzettnek tényleg kiadta. (C. 982/1892. D. 60., 282. C. 1497/1894. Ü. L. 11., 51.)

Ha a megbizó vagy feladó, illetve átvevő tudósitását a 390. §. 2. bekezdésében az elévülésre kiszabott határidőben meg is tette, azért a szállitmányozó, illetve fuvarozó ellen az áru elveszése, megsérülése vagy elkésett kiszolgáltatása miatti kereset mégis elévült, hogyha az a 390. §. 1. pontjában körülirt egy évi határidőben nem indittatott, mert a 390. §. 2. pontja ezen keresetre nem alkalmazható, minthogy az idézett §. 2. pontja nem a kereset, hanem a kifogások elévüléséről gondoskodik. (C. 3081/1883. D. 38., 242.)

Amennyiben az áru másnak szolgáltattatott ki, az elévülés azzal a nappal veszi kezdetét, amelyen a kiszolgáltatásnak történni-e kellett volna. (C. 101/1888. D. 48., 118. C. 982/1892. D. 60., 282.)

Az áru átvételének megtagadása esetében pedig az elévülés attól a naptól számitandó, amelyen az áru átvehető lett volna, illetve amely napon a megérkezésről szóló értesités kézbesittetett. (C. 771/1882. D. 32., 66.)

Megszakitja az elévülést a szállitmányozó elismerése. (C. 910/1887. P. T. 16., 122. *Azonosak* 108/1886., 1433/1889. J. Sz. 3., 174. 4362/1890. Ü. L. 7., 30. és 982/1892.)

A 390. §-ban szabályozott elévülési időt csak a kereset beadása szakithatja meg, de nem a kártéritési összeg iránt a közben netán folyamatban volt egyezkedési alkudozás. (C. 27/1883. D. 33., 231.)

A szállitmányozó elleni igények a kereskedelmi törvény 390. §-a értelmében egy év alatt évülnek el és ez az elévülési idő csupán a szállitmányozó ellen inditott kereset által szakittatik meg; a szállitmányozó kezén elveszett áru kiadása és vételára iránt az eladó és vevő között folytatott perek ezt az elévülési időt meg nem szakitják. (C. 660. 1899. M. D. 9., 567. C. 101/1888. Ü. L. 7., 30.)

391. §. A szállitmányozó jogaira és kötelességeire nézve, amennyiben azok iránt a jelen czimben intézkedés történik, az előbbeni czim határozatai szolgálnak irányadóul.

A kereskedelmi törvény 733. §-nak az a rendelkezése, hogy a bizományos, illetve a 391. §. szerint a szállitmányozó is, a bizományba, illetve szállitás végett átvett áru biztositásának elmulasztásáért csak akkor felelős, ha az áru biztositása iránt a megbizótól utasitást nyert, csakis a szorosabb értelemben vett kárbiztositásra vonatkozik, de nem a fuvarozás végett igénybe vett vasutnál megteendő érdekbevallásra. Ennek eszközlése a rendes kereskedői gondossághoz tartozván, az elmulasztásából származott kárért az erre nyert külön utasitás hiányában is felelős. Ebbeli felelőssége azonban szerződésileg összeg sze-

rint korlátozható. (C. 1361/1903. D. 95., 396. K. J. 2., 57.)

392. §. A jelen czim határozatai akkor is alkalmazást nyernek, ha a kereskedő, anélkül hogy ez rendes üzleti köréhez tartoznék, egyes szállitmányozási ügyletekre vállalkozik.

ÖTÖDIK CZIM.

Fuvarozási ügylet.[1])

I. FEJEZET.

Általában.

393. §. Fuvarozási ügyletnek az tekintendő, mely áruknak szárazon vagy folyókon és belvizeken való fuvarozása iránt köttetik. Ki ily ügyletekkel iparszerüleg foglalkozik, fuvarozónak tekintetik.

Az árunak egyik helyről a másikra való szállitása, amennyiben a szállitás tárgya a továbbitónak közvetlen őrizet végett nem adatik át, hanem arra maga megbizó közvetlenül ügyel fel, nem képez fuvarozási ügyletet. (C. 8846/1892. D. 62., 192. C. 1247/1895. D. 72., 48.)

Felperes keresetéből, valamint tanuinak vallomásaiból kitünik, hogy felperes nem adta át a megsérült árukat alperesnek felügylete és rendelkezése alá, hanem csak ennek kocsiját fogadta fel három napra azon czélból, hogy alperes a nevezett tanukat és egy szabó-áruval telt ládát a nagymihályi vásárra és ennek végeztével visszavigye, s hogy az áruk feletti rendelkezési jog a nevezett tanukat, kik az árukat kisérni és a vásáron eladni voltak hivatva, illette meg. Ebből kétségtelen, hogy a peres felek között létesült jogügylet nem fuvarozási szerződés, hanem egyszerü bérlet volt. (C. 741/1887. P. T. 15., 15.)

A szekerét és kocsisát kölcsönül adottnak elismerő alperes ellenében felperes tartozik bizonyitani a fuvarozási ügylet létrejöttét. (C. 1673/1890. M. D. 9., 570.)

Az, hogy alperes egyik hajójával felvontatja felperes tulajdonát képező uszodáját, nem tekinthető fuvarozási ügyletnek, hanem alperes részéről csakis azon munka tejesitése vállaltatott el, melyet az uszodának a jelzett helyre való szállitása igényel, anélkül azonban, hogy az uszoda őrzése avagy gondozása reá bizatott volna; alperes csak a vontatásra szükséges erőt bocsátotta felperes szolgálatára és rendelkezésére. (C. 64/1891. *Azonos* 641/1891. és 797/1897. M. D. 9., 570. G. D. 4., 904.)

A hajó vontatása iránti szerződés munkabérszerződést képez, melynél a vállalkozó nem a kereskedelmi törvénynek a fuvarozásra vonatkozó 402. §-a alapján, hanem csak a rendes kereskedő gondosságának elmulasztása következtében felelős. Fuvarozási ügylet csak akkor létesül, ha a fuvarozandó áru a fuvarozó birlalatába, közvetlen gondozása és felügyelete alá vonatik, az pedig a hajó vontatása iránti szerződésnél fenn nem forog, amennyiben a vontatandó hajó és rakomány teljesen a vontatóval szerződő fél felügyelete és rendelkezése alatt marad. (B. T. II., G. 113/1904. K. J. 1., 111. C. 797/1897. C. 599. 1888. G. C. 1., 155. B. T. 2718/1888. D. 49., 341.)

A helyváltozás eszközlése magában foglalja és kimeriti a fuvarozási ügylet lényegét. Mert a törvény szerint nem tesz különbséget, akár egy község területén belül folyik le a helyváltozás, sőt a kereskedelmi törvény 432. §. az áruknak a vasuti állomásról a czimzetthez való szállitását kifejezetten fuvarozásnak minősiti. (B. T. II. G. 14/1898.)

Alperes beismeri, hogy dij mellett felperes megbizása folytán a vasutról M. Ö.-nek az Andrássy-uton lévő üzletébe árukat szállitott, ez által közte pedig és felperes közt fuvarozási ügylet jött létre. (C. 1427/1895. M. D. 9., 570.)

Fuvarozási ügylet akkor jön létre, ha az áruk fuvarozás végett a fuvarozónak átadatnak. (B. T. II. G. 14/1895.)

A kereskedelmi törvény 393. és 394. §-ai értelmében a fuvarozási ügylet a felek puszta megegyezése folytán létrejöttnek tekintetik, s ennek fenforgását nem zárja ki az, hogy az alperes, aki rendszerint szállitmányozással foglalkozik, nem vette át az árut, sem az, hogy nem állitott ki fuvarlevelet, és hogy maga nem viheti az árut a feladás helyéről a rendeltetés helyére, mert a fuvarozás elvállalása nem jelenti azt, hogy a fuvarozó maga volna köteles az árut vinni és mert a kereskedelmi törvény 420. §-a értelmében a fuvarozási ügyletre vonatkozó szabályokat kell alkalmazni akkor is, ha a fuvarozással rendszerint nem foglalkozó kereskedő köt fuvarozási ügyletet. — A feladó-vevény fogalmát a kereskedelmi törvény 404. §-a csak a fuvarozási, nem pedig a szállitmányozási ügyleteknél ismeri, ennek kiállitása a fuvarozási ügylet megkötését tanusitja. A fuvarozó a feladási vevény kiszolgáltatásával kötelezettséget vállalt a feladási vevény birtokosával szemben az iránt, hogy az abban átvettnek elismert árut csakis ama

[1]) *A fuvarozási ügyletekre vonatkozó határozatok főleg a vasuti üzletszabályzat illető szakaszainál csoportositvák.*

feladási vevény birtokosának fogja kiszolgáltatni s csak az ő rendelkezéseit veszi figyelembe, s ha ennek daczára a feladónak, ki a feladási vevényt már a czimzettnek átadta, rendelkezéseit veszi figyelembe s az árut a czimzettnek nem szolgáltatja ki, az áru értékét ennek megtériteni tartozik. (C. 1594/1903. J. 23., 49.)

A kereskedelmi törvénynek a fuvarozási ügyletből származó jogviszonyokat szabályozó 393—420. §-ai nem tartalmaznak oly intézkedéseket, melyek a felek akarata által megmásithatók nem volnának. (C. 675/1903. M. D. 9., 569.)

394. §. A fuvarlevél a feladó és fuvarozó közt keletkezett szerződés bizonyitékául szolgál.

A fuvarozó a fuvarlevél kiállitását követelheti.

A feladó-vevény kiállitása a fuvarozási ügylet létrejöttét bizonyitja. (C. 1594/1903. M. D. 9., 570.)

A fuvarlevéllel szemben a bizonyitás meg van engedve, bizonyitható ugy az is, hogy arra a vasutnál lebélyegzés alkalmával még valamely kellék nem volt rávezetve. (C. 3569/1886. D. 63., 77.)

A fuvarlevél birtoka magában véve az áru feletti rendelkezést meg nem állapitja. (C. 927/1898. M. D. 9., 571.)

Vasuton szállitásnál a vasuttársasággal szerződésre lépőnek s igy a szállitási dijakra nézve kötelezettségben állónak az tekintendő, kinek mint küldőnek neve a fuvarlevélen aláirva van. (C. 2866/1876. D. 28., 260.)

Valaki egy kőszénbányától szenet vásárolt és megbizta ezt, hogy küldje el valakinek a szenet. A bánya ezt akként teljesitette, hogy a fuvarlevélbe feladóként a vevő nevét irta. A szén nem váltatván ki, a vasut követelte a fuvardijat és ez iránt a feladóként megnevezett vevőt beperelte és azt marasztalni kérte azért is, mert ha csakugyan nem adott volna is megbizást arra, hogy ő szerepeljen a fuvarlevélen feladóként, mégis a feladó jogaiba és kötelezettségeibe lépett az által, hogy amikor a vasut őhozzá fordult utólagos rendelkezésért, akkor a vasutat nem értesitette arról, hogy nem ő a feladó s ez által a rendes kereskedői gondosságot megsértette. Ez alapon az alsóbiróságok marasztalták is alperest, a kir. Curia azonban a feladói aláirás hamis voltától feltételezetten, elutasitotta a keresetet az alapon, hogy ha valakinek nevében jogtalanul adtak fel valamely árut fuvarozás végett és ha a czimzett az árut át nem veszi és erről a vasut őt, mint megnevezett feladót értesiti, az által, hogy erre a vasutat a rendes kereskedő gondosságához képest nem értesiti arról, hogy nem ő a feladó, még nem lépett a feladó jogaiba és kötelezettségeibe, hanem esetleg csupán kártéritéssel tartozik a vasutnak a rendes kereskedői gondosság e megsértéseért. (C. 63/1904. K. J. 2., 28.)

Lásd az Ü. Sz. 54. §-át és az ott közölt határozatokat is.

395. §. A fuvarlevél magában foglalja:

1. az áru megjelölését, minőség, menynyiség és az ismertető jelek szerint;
2. a fuvarozó nevét;
3. a feladó nevét és lakhelyét;
4. annak nevét, kinek az áru kiszolgáltatandó;
5. az áru rendeltetési helyét;
6. a fuvardijra vonatkozó határozatokat;
7. azon különös megállapodásokat, melyek a felek közt egyéb pontok, különösen az ut irányára, az áru megérkezési idejére, vagy az e részbeni késedelemre nézve keletkeztek;
8. a kiállitás helyét és idejét.

A fuvarlevélben azon kérelem lett előterjesztve, hogy a szállitás egy kocsiban és a B) alatti dijszabási osztályzat szerint kiszabandó árért eszközöltessék, és miután a szállitás a fuvarlevél szerint elfogadtatott, ez által ugy a 394. §., valamint az üzleti szabályzat 49. §-a szerint a perben álló felek között oly szerződés jött létre, melytől felperes önkényüleg eltérni jogositva nem volt s ebből folyólag azt sem követelheti, hogy az alperes, ki az egy kocsira eső szállitási dijt kifizette, még egy másik kocsi után járó dijt is fizessen; mert ha a szállitás — mikép ezt a felperes vitatja — egy kocsiban eszközölhető nem volt, szabadságában állott, a szerinte lehetetlen feltétel mellett szállitani kivánt áru felvételét megtagadni; mert továbbá felperesnek azon állitása, hogy alperes azt bizonyitotta, hogy a kérdéses szerződési feltétel annak lebélyegzése alkalmával már reá lett volna vezetve, jelen per eldöntésénél ekként nem vétetett figyelembe, mivel felperesnek, mint kifogásoló félnek ezt nemcsak állitani, de bizonyitani is kellett volna; bizonyitékot pedig ez irányban fel nem hozott; mert a fentiek szerint azon körülmény, hogy az árufelrakatást melyik fél eszközöltette, és hogy a szállitás egy kocsiban teljesithető volt-e? teljesen közömbös lévén, ezeknek bizonyitása iránt az intézkedés mellőzhető volt. (C. 3569/1886. P. T. 13., 16. C. 447. 1886. J. 87., 6.)

Ha a feladó kötelessége az áru berakása

és a fuvarlevél kiállitása, akkor a fuvarlevél helytelen kiállitásától származott kárért a vasut akkor sem felelős, ha a fuvarlevél kiállitását tényleg vasuti közeg végezte. (C. 241/1905. K. J. 6., 185.)

Lásd az Ü. Sz. 51., 52. §-ait és az ott közölt határozatokat is.

396. §. A feladó köteles oly áruknál, melyek az átvevő részére leendő kiszolgáltatás előtt vám- vagy adókezelés alá esnek, a fuvarozót a szükséges kisérő iratokkal ellátni. Amennyiben a fuvarozót magát vétkesség nem terheli, a feladó felelős a fuvarozónak azon büntetések- és károkért, melyek ez utóbbira a kisérő iratok helytelenségéből vagy elégtelenségéből származnak.

Abban az esetben, ha a fuvarozót vétkesség nem terheli, nem köteles a feladónak megtériteni azt a kárt, melyet imént nevezett az iratok hiányai következtében szenvedett. (C. 387/1886. P. T. 13., 58.)

A külföldi áru tévedésből vámmentesen adatván ki a czimzett vevőnek, a vasut nem követelheti tőle utólag a helyette kifizetett vámösszeget, mert a kereskedelmi törvény 396. §-a szerint csak a feladótól igényelheti. (C. 1749/1892. D. 66., 180.)

Lásd az Ü. Sz. 59. §-át.

397. §. A fuvarozást, határozott megállapodás vagy helyi szokás hiányában, a körülményekhez mért határidő alatt kell megkezdeni.

Ha a fuvarozás megkezdése vagy az ut folytatása természeti esemény vagy más véletlenség miatt ideiglenesen meggátoltatik, a feladó nem köteles az akadály megszüntét bevárni, hanem a szerződéstől elállhat; köteles azonban ily esetben a fuvarozónak, amennyiben ezt vétkesség nem terheli, az előkészületi, a ki- vagy lerakodási költségeket s a fuvardijból a megtett utra eső részt megtériteni. A megtéritendő összeget, ha az iránt a felek meg nem egyezhetnek, helyi szokás hiányában a biróság határozza meg.

A fuvaroztató, amennyiben a fuvarozónak a fuvarozás teljesitésénél, illetve ennek a megkezdésénél fenforgó késedelme miatt a fuvarozási szerződéstől elállott, a fuvarozótól kártéritést csak akkor követelhet, ha a beállott késedelem a fuvarozónak gondatlanságára vagy akaratára vezetendő vissza. Nem követelhet azonban kártéritést akkor, ha a késedelem okát a fuvarozó vétkességétől független természeti esemény vagy véletlenség okozta. (C. 256/1899. Ü. L. 16., 19.)

A fuvarozó késedelmes lévén, szerződésszegése következtében felperes nem volt köteles idegen fuvarosokat felfogadni, hanem jogában állott a munkát saját fogataival teljesiteni s kárát az az összeg képezi, amely a saját s az alperesi fogatok ára között mint különbözet mutatkozik. (G. 74/1899. M. D. 9., 572.)

A fuvarozónak az őt terhelő rendes gondosságnál fogva kötelessége előzetesen meggyőződést szerezni arról, hogy a feladó által megjelölt utirány veszély nélkül betartható-e, s ha ezt veszélyesnek találja, köteles erről a feladót értesiteni. (C. 937/1900. M. D. 9., 571.)

Lásd az Ü. Sz. 63. és 65. §-ait is.

398. §. A fuvarozó minden kárért, mely az áruban, az átvételtől a kiszolgáltatásig, elveszés vagy megsérülés által történik, felelős, amennyiben igazolni nem képes, hogy a kárt erőhatalom vagy az áru természetes minősége, különösen belső megromlás, beszáradás, rendes csurgás vagy a begöngyölésnek kivülről fel nem ismerhető hiányai okozták.

Drágaságok-, pénzek- vagy értékpapirokért a fuvarozó csak akkor felelős, ha a tárgyak ezen minősége vagy értéke neki kijelentve lett.

Nem felelős a fuvarozó azért a kárért, mely az árut az átvétel előtt érte, igy tehát a feladás közben bekövetkező kárért sem. (C. 562/1896. D. 74., 290.)

Ha a fuvarozó az árut kifogás nélkül vette át, jogilag amellett harczolván a vélelem, hogy az áru a feladáskor hibátlan volt és hogy az abban utóbb mutatkozó kár a fuvarozás közben állott elő, ennélfogva az ellenkezőnek bizonyitása ily esetben a fuvarozót terheli. (C. 1054/1883. D. 37., 198. C. 298/1885. D. 40., 208.)

Ha a vasut az árukűldeményt idejekorán kapott utasitás ellenére a czimzettnek kiadta és ekként azt felperes rendelkezése alól végkép kivonta, az árunak ily módon történt kiadása egyértelmü azzal, mintha az áru a feladóra nézve elveszett volna. (C. 982/1893. M. 4., 364. B. T. 131/1894. J. 24., 15.)

Hogy a kárt a vasut vétlen gondatlanságból idézte elő, ez a körülmény igazoltnak

tekintendő az által, hogy a feladót arról, hogy a czimzett feltalálható nem volt, nem értesitette, hanem az árut utasitás nélkül árverés alá bocsátotta. (B. T. II. G. 26/1896. M. 8. 305.)

Az áru megrosszabbodásának tekintete alá esik, ha az idegen anyaggal összevegyittetik (kőszén kvarczczal). (C. 5180/1890. D. 53., 321.)

A vaspályától eltekintve, más fuvarozó által a felelősség szerződésileg korlátozható, sőt ki is zárható, ezt gyakorolják is hajózási vállalatok üzletszabályzataikban, amelyek szerződést fosztó természetüek. (C. 350/1881. D. 28., 210. C. 719/1887. D. 47., 340. C. 1004/1890. D. 52., 280. C. 229/1888. D. 48., 222.)

Nem védekezhetik alperes azzal, hogy a hajólerakományt »biztositás nélkül« (ohne Assecuranz) szállitotta, mert eme kijelentésének csak azt az értelmet lehet tulajdonitani, hogy alperes az áruban történhető kár megtéritése iránt mint biztositó különös kötelezettséget nem vállalt, és nem azt, hogy elháritotta volna ama felelősséget, melylyel törvény szerint mint fuvarozó tartozott. (C. 375/1886. D. 44., 285. M. 4., 364.)

A fuvarozó felelőssége szempontjából erőhatalomnak csak oly külső és nyilván elháríthatatlan esemény tekinthető, mely ellen a fuvarozó annak rendkivülisége, ellenállhatatlan ereje s előre számba nem vehetősége miatt magát kellő gondosság mellett sem védhette meg. (B. T. II. G. 11/1897.)

A vasuti kocsik tengelyének izzása nem szünteti meg a fuvarozónak a kereskedelmi törvény 398. és az üzletszabályzat 64. §-án alapuló rendszerinti felelősséget, de viszont nem állapitja meg a kártéritési kötelezettséget azokban a kivételes esetekben, amelyekben a vasut azt külön kikötéssel magától elhárithatta. (B. T. II. G. 52/1900.)

A hajó elsülyedés okául szolgáló összeütközés erőhatalomkak tekintendő még amaz esetben is, ha összeütközés nem kizárólag a szél hatása alatt, hanem a hajó személyzetének gondatlansága vagy szabálytalan eljárása által állott is be, mert az erőhatalom főkelléke: az elháríthatatlanság alperesek irányában az esetben is fenforog. (C. 1040. 1882. D. 29., 424.)

Ellenkező:

A vonatkisiklás csak akkor vonható az erőhatalom fogalma alá, ha földrengés, árviz, hegyszakadás és hasonló elhárithatlan események és elemi csapások, nem pedig közönséges balesetek által idéztetett elő. (C. 5296/1894. D. 69., 49.)

Nem erőhatalom a vonatösszeütközés. (C. 319/1888. Ü. L. 5., 21.)

Az a körülmény, hogy felperes kára a tolvajok ellen büntető uton megállapittatott, és hogy a kár egy része már is megtérült, a többi része pedig megtérülhet, a kereset beadására gátló hatással nem lehet, hanem az csak a kárösszeg mérvére birhat befolyással.

A vasutat az áruk megőrzése és felügyelete körül már azon körülménynél fogva is, hogy azok az ő birlalásából lopattak el, a vétkes gondatlanság terheli, mert a fuvarozott áruknak a fuvarozó birlalásából lopás által történt elveszése az erőhatalom tekintete alá nem esik. (C. 784/1894. D. 72., 79.)

Az erőhatalom alatt oly károkozó esemény értendő, amelynek következményeit vagy egyáltalán nem lehet elháritani, vagy amelynek elháritására nem elégséges a gondosság, erőfeszités és költekezés ama legnagyobb mértéke sem, mely az eset körülményeihez a közfelfogás szerint helyes arányban áll. Valamely munkaadó alkalmazottjainak sztrájkját nem minden esetben lehet ily értelemben erőhatalomnak tekinteni. De ha a sztrájk oly méretü és jellegü, amely valamely területen vagy valamely bizonyos munkaágban bizonyos időre vagy egyáltalán vagy az illető eset körülményeihez képest lehetetlenné teszi, hogy a munkaadó a munka végzésére alkalmazottakat szerezhessen, azaz, ha a sztrájk az eset körülményeihez képest a munkaadó által leküzdhetetlen, akkor a sztrájk épen ugy gátolja a munkaadót az elvállalt kötelezettség teljesitésében, mint valamely külső természeti esemény, vagy háboru, vagy lázadás és igy ily esetekben a sztrájk a munkaadó mentesitése szempontjából erőhatalom-jellegü cselekmény. Nem mentesiti azonban a munkaadót az oly sztrájk, amely az ő hibája folytán tör ki. A vasuti üzletszabályzat nem áll utjában annak, hogy ha és amennyiben a sztrájk erőhatalom jellegével bir, a vasut arra, mint felelősséget kizáró körülményre hivatkozhassék. (B. T. II. G. 43/1905. D. 98., 102. K. J. 2., 543.)

A vasuti alkalmazottaknak sztrájkját az erőhatalom tekintete alá esőnek fogadja el. (Kassai T. 148/1904. D. 96., 181. C. 688/1904. J. 24., 42.)

Ha a begöngyölés hiányai kivülről felismerhetők, a fuvarozó nem menekül a felelősség alól. (C. 1004/1890. D. 53., 280.)

S terheli a felelősség a fuvarozót akkor is, ha a begöngyölés hiányossága csak utközben mutatkozott, vagy következett be és rendes kereskedő gondossággal a kár elháritása czéljából nem járt el. (C. 197/1883. D. 105.)

A vasut jogositva van ugyan a megérkezett árut azonnal a megérkezés után kirakni, de eközben a rendes kereskedő gondosságával lévén köteles eljárni, ha az áru a kirakás után elfagyott azért, mert nem volt kellőleg betakarva, ezért a vasut felelős. (C. 362/1904. K. J. 2., 166.)

Az utánvétellel megterhelt árunak az utánvett összeg beszedése nélkül kiszolgáltatása

esetében a vasut ugyan teljes kártérítéssel tartozik a feladónak, — ha azonban a feladó és a czimzett közötti perben már jogerejüleg kimondatott, hogy az illető áru vétele tárgyában létrejött ügylet az áru minőségi hiánya okából felbontatott és igy a feladó a netalán felvett utánvételi összeget is a czimzettnek visszafizetni tartozott volna, — a feladónak valóságos kára nem lévén, vasut őt kártalanitani nem is köteles. (C. 1342/1903. K. J. 1., 139.)

A hajóvontatási szerződés nem fuvarozási ügylet, s ebből folyóan a kereskedelmi törvény 398. §-a itt nem alkalmazható és felperes tartozik bizonyitani, hogy a kár az alperes társulat embereinek vétkes gondatlanságából származott. (C. 797/1897. M. D. 9., 572.)

Fuvarozás alatt kicserélt áruért harmadik személy csak jogtalan gazdagodás esetében felelős. (C. 1537/1893. M. D. 9., 573.)

Lásd az Ú. Sz. 50., 51., 55., 75. és 89. §-ait és az ott közölteket is.

399. §. Az áru elveszése vagy megsérülése miatti kártérités esetében, a kár kiszámitásánál, az árunak szükséghez képest szakértők által megállapitott rendes kereskedelmi, ilyennek nem létében pedig közönséges értéke vétetik alapul.

Ehhez képest a fuvarozó az áru elveszése esetében, azon rendes kereskedelmi értéket tartozik megtériteni, melylyel a hasonfaju és minőségü áru a rendeltetés helyén birt akkor, midőn a kiszolgáltatásnak történni kellett volna; ellenben az áru megsérülése esetében azon különbözet téritendő meg, mely a megsérült áru eladási ára s azon rendes kereskedelmi érték közt létezik, melylyel az a sérelem nélkül a kiszolgáltatás helyén és idejekor birt volna.

A kártéritési összegből mindegyik esetben levonandó az, mi az elveszés, illetőleg a megromlás folytán vám- és egyéb költségekben megtakaritva lett.

Ha a fuvarozó vagy emberei bebizonyithatólag vétkes gondatlansággal vagy gonosz szándékkal jártak el, a fuvarozó teljes kártéritéssel (272. §.) tartozik.

A kereskedelmi törvény 399. §-ában foglalt ama kitételnek »a megsérült áru eladási ára« nem tulajdonitható az az értelem, hogy a megsérült árunak szükségkép el kellett adatnia, és annak ára befolyt légyen, hanem az eladási ár alatt azon elérhető ár is értendő, mely szakértők becslése által megállapitható. (C. 474/1887. D. 46., 157.)

Nem lehet az árut visszautasitani, ha az megsérült és helyette az egésznek az értékét követelik, hanem követelhető csupán az a különbözet, mely a megsérült áru eladási ára és az ép áru rendes kereskedelmi értéke közt mutatkozik. Ezt az értéket a feladó felperes köteles bizonyitani. (C. 869/1893. J. T. K. 94., 50.)

Ha a feladott áru vonatösszeütközés folytán semmisül meg, a kereskedelmi törvény 429. §. szerint a kár kiszámitására nézve megállapitott szabályok nem irányadók, hanem a 399. §. értelmében a vasut az árunak azt a kereskedelmi értékét köteles megtériteni, melyet az rendeltetési helyén abban az időben birt, mikor a kiszolgáltatásnak meg kellett volna történni. A vonatösszeütközés ama vélelmet állapitja meg, hogy az összeütközés a vasut közegeinek vétkes eljárása következtében állott be. (C. 319/1888. Ú. L. 5., 21.)

Ha a felperes bizonyitotta volna is, hogy a kötjegyben megállapitott rendeltetési hely a feladó utasitása folytán lett megváltoztatva, ez a körülmény egymagában véve a feladót nem teszi felelőssé azért a balesetért, mely a fuvarozó hajót utközben érte; mert ha a hajó a megváltoztatott átadási helyre veszély nélkül el nem juthatott, a fuvarozónak az őt terhelő rendes gondosságnál fogva kötelességében állott volna előzetesen meggyőződést szerezni arról, hogy a hajó a kijelölt rendeltetési helyre veszély nélkül elvontatható-e és ha a vontatást erre a helyre veszélyesnek találta, erről alperest értesiteni és a hajónak a megváltoztatott rendeltetési helyre vontatást megtagadni tartozott volna. (C. 937/1900.)

Az áru megérkezéséről szóló irásbeli értesités (aviso) kézbesitésével megbizott vasuti közeg megsérti az üzletszabályzat rendelkezését és ez által a vasutat kártéritésre kötelező vétkes gondatlanságot követ el, ha az aviso kézbesitése végett az előtte ismeretlen átvevő lakására el nem megy, hanem a nála jelentkező ismeretlen egyénnek szolgáltatja ki az avisot, anélkül, hogy ez az ismeretlen kellően igazolná előtte az átvevővel való személyazonosságát. Nem tekintetett a vonatkozó igazolás »kellő«-nek jelen esetben, holott az átvevőként jelentkezőnek személyazonosságát egy más egyén igazolta. (B. T. II. G. 131/1901. K. J. 2., 56.)

Abban az esetben, ha a fuvarozás közben az árut ért kár a vasuti közegek vétkes gondatlanságának a következménye, a vasut nem hivatkozhatik sikerrel az üzletszabályok azon határozatára, hogy a nem teljes, hanem csupán az ott meghatározott maximális kárösszeget köteles megtériteni. Ilyen vétkes

cselekmény forog fenn akkor is, ha a vasut közege egyes feladókkal jogtalan előnyben részesit más feladókkal szemben, nevezetesen ha az előbb feladott árut csak a később feladott áru elküldése után szállittatja el. (C. 229/1901. D. 96., 102. K. J. 2., 87.)

Lásd az Ü. Sz. 80. és 83. §-ait és az ott közölteket is.

400. §. A fuvarozó felelős a kikötött vagy szokásos fuvaridő elmulasztásából eredő kárért, amennyiben igazolni nem képes, hogy a késedelmet rendes fuvarozó gondosságával elkerülnie nem lehetett.

Habár felperes fuvarozót a fuvarozás megkezdésében késedelem terheli is, és ő az ezen késedelem által okozott kárért felelős, mind a mellett alperes feladónak kellett volna kimutatnia azt, hogy kárát épen felperes késedelme okozta; alperes pedig még azon árkülönbözetet sem mutatta ki, mely a megérkezés ideje és azon időpont között mutatkozik, melyben felperes, ha a fuvarozást kellő időben kezdi, azt befejezte volna, de ezen felül a kihallgatott tanuk vallomásával igazolva van az is, hogy alperes kukoriczája már a felrakodáskor romlásnak indult. (C. 343/1881. D. 27., 206.)

Hajóvontató is felelős a vontatásban tanusitott késedelemből eredő kárért. (C. 599. 1898. M. D. 9., 574.)

Lásd az Ü. Sz. 63. §-át és az ott közölteket is.

401. §. Ha a fuvaridő elmulasztása esetére a fuvardij bizonyos részének levonása, vagy teljes elvesztése, vagy más kötbér állapittatott meg, kétség esetében a késedelemből eredő s az érintett kikötmények összegét meghaladó kár megtéritése is követelhető.

Amennyiben a fuvarozó igazolhatja, hogy a késedelem a rendes fuvarozó gondosságával elháritható nem volt, az érintett kikötmények csak ugy vehetők igénybe, ha ez szerződésileg megállapittatott.

A kereseti követelésből 18 forintnak valódiságát alperes kifejezetten belsmervén, ennek és külön kifogással meg nem támadt kamatának felperes részére leendő megfizetésére feltétlenül volt kötelezendő. Ellenben alperesnek kifogásai és tagadásai folytán felperest kereseti követelésének többi részével azért kellett elutasitani, mert a feladott küldeménynek rendes időben való elszállitásához kötött különös érdek fejében bevallott összeg sem kötbért, sem biztositási összeget nem képez, hanem egyedül előre meghatározása ama legmagasabb összegnek, melyet a küldemény elkésése esetében annak tulajdonosa a fuvarozó vasuttól kártéritésképen követelhet, ha az elkésésből kára egyáltalában támadt és ha adatszerüleg kimutatja, hogy kára miben áll : feltéve, hogy ama kár okozati összefüggésben áll a küldeménynek rendeltetési helyére elkésetten megérkeztével. (C. 270/1885. M. 4., 368.)

Ellenkező ujabb :

A szállitási határidő betartása végett biztositott értékbevallás kötbér jellegével bir és igy kár kimutatása nélkül is megitélendő. (C. 1300/1891. D. 62., 27.)

A megállapitott kötbér erejéig kárt igazolni nem kell. (C. 423/1889. J. 89., 17.)

402. §. A fuvarozó felelős azokért, kiket az elvállalt fuvarozás teljesitésénél alkalmaz.

A hajó vontatása iránti szerződés munkabérszerződést képez, melynél a vállalkozó nem a kereskedelmi törvénynek a fuvarozásra vonatkozó 402. §-a alapján, hanem csak a rendes kereskedő gondosságának elmulasztása következtében felelős. (B. T. II. G. 113/1904. M. D. 9., 575.)

Az áru a fuvaros által a fuvaroztató saját felügyelete és közbenjöttével szállittatván, a fuvaros csak azon kárért felelős, melyet szándékosan vagy vétkes gondatlanságból okozott. Ezen szándékosságot vagy vétkes gondatlanságot a károsult tartozik bizonyitani. (C. 8846/1892.)

A szállitott állatoknak egészségügyi megvizsgálására kirendelt hatósági orvos nem közege a vasutnak s igy ennek eljárásáért a vasut felelősségre nem is vonható. (C. 2079. 1894. D. 68., 27.)

Ha a fuvarozó közege a feladónak a rakodás körül különdijazás mellett segédkezik is és eközben az árut megsérti, ezért a fuvarozó felelősséggel nem tartozik. (C. 240/1903. D. 94., 72. C. 145/1904. P. T. 19., 18.)

Azt a kérdést, hogy a tömeges munkamegtagadás erőhatalomnak tekinthető-e, sem a keresk. törvény, sem az üzletszabály meg nem oldja. A törvény és az üzletszabály a fuvarozónak alkalmazottjaiért való felelősségét már oly időben mondotta ki, mikor a strike még egyáltalán nem, vagy ritkán fordult elő és semmi esetre sem birt azzal a gazdasági jelentőséggel, mely törvényhozási szabályozásra okot és alkalmat adhatott volna. Ami a keresk. törvény 402. §. és az üzletszabály 9. §-ának szövegét illeti, az a kijelentés, hogy a fuvarozó felelős azokért, kiket a szállitás teljesitésénél alkalmaz, nyilván nem illik arra az esetre, mikor a vasut senkit sem talál, akit a fuva-

rozásnál alkalmazhatna. Az üzletszabály 9. §-a tehát nem áll utjában annak, hogyha és amennyiben a strike erőhatalom jellegével bir, a 75. §. alapján a vasut arra, mint felelősségét kizáró körülményre hivatkozhassék. De ha a strike oly méretü és jellegü, amely valamely területen vagy valamely munkaágban bizonyos időre vagy egyáltalán, vagy az illető eset körülményeihez képest lehetetlenné teszi, hogy a munkaadó a munka végzésére alkalmazottakat szerezhessen, azaz, ha a strike, az eset körülményeihez képest, a munkaadó által leküzdhetetlen, akkor a strike ép ugy gátolja a munkaadót az elvállalt kötelesség teljesitésében, mint valamely külső természeti esemény, vagy háboru, vagy lázadás és igy ily esetekben a strike a munkaadó mentesitése szempontjából erőhatalom jellegü esemény. Önként értetik, hogy nem mentesiti a munkaadót az oly strike, amely az ő hibája folytán tört ki, mert ez esetben a munkaadó felelőssége az ő hibájának következménye. Az alkalmazottak leküzdhetetlen strikeja azonban, amely nem a munkaadó hibájából származott, a munkaadót mentesitő erőhatalom tekintete alá tartozik és ez a szabály a vasuti forgalomra ép ugy alkalmazandó, mint az általános magánjogi és kereskedelmi forgalom. (Ü. L. 22., 41.)

Lásd az Ü. Sz. 9., 68. és 88. §-ait és az ott közölteket is.

403. §. Ha a fuvarozó az árut, az elvállalt fuvarozásnak egészben vagy részben eszközlése végett más fuvarozónak adja át, az áru kiszolgáltatásáig nemcsak közvetlen követőjeért, hanem minden későbbi fuvarozóért is felelős.

Minden fuvarozó, ki mint követője jelentkezik egy másiknak, az által, hogy az árut az eredeti fuvarlevéllel veszi át, ennek értelmében a fuvarozási szerződésbe lép; felelőssé teszi előzőinek a már teljesitett fuvarozásból eredő kötelezettségeiért s egyszersmind önálló kötelezettséget vállal arra nézve, hogy a fuvarozást az eredeti szerződés értelmében, különösen a fuvarlevélben kijelölt vonalokon fogja eszközölni.

Az eredeti fuvarlevél és ennek egész tartalma irányadó a feladóra nézve akkor is, ha későbbi fuvarozó lép be a fuvarozási szerződésbe. (B. T. 87/1901. D. 89., 276.)

A másodbiróság a kereskedelmi törvény 403. §. 2. bekezdését helyesen értelmezte akkor, amikor kijelentette, hogy az a fuvarozó, aki az árut más fuvorozótól vette át további fuvarozás végett, csak akkor felelős a törvény alapján előzőjének kötelezettségeiért, ha azzal kötött eredeti fuvarlevél szerint az árut Szolnokra fuvarozás végett adta fel, az alperes társaság pedig az ezen fuvarlevélre vezetett megbizás folytán a Szolnoktól Szentesig való továbbfuvarozásért nem az eredeti, hanem uj fuvarlevél kiállitása alapján vállalta el, a kereskedelmi törvény 103. §. 2. bekezdésének esete nem forog fenn. (C. 245/1896. P. T. 34., 6.)

A kereskedelmi törvénynek a fuvarozási ügyletre vonatkozó rendelkezései és ezek között különösen az, hogy ha a fuvarozó az árut más fuvarozónak adja tovább, ugy ő a továbbfuvarozók kötelezettségeiért is felelős, továbbá azok az intézkedések, melyek a kártérités alul való mentesitést állapitják meg és melyek a bizonyitási teherre vonatkoznak, a vaspályáktól eltekintve, nem oly parancsoló határozmányok, amelyek a felek szerződési szabadsága alól ki lennének vonva és igy közös megegyezéssel nem volnának megváltoztathatók. (C. 675/1903. K. J. 1., 76.)

Lásd az Ü. Sz. 68., 74. és 76. §-ait és az ott közölteket is.

404. §. A fuvarozó a feladó későbbi utasitásait az áru visszaadása, vagy annak más, mint a fuvarlevélben kijelölt átvevő részére leendő kiadása tekintetében mindaddig teljesiteni tartozik, mig a fuvarlevelet az áru megérkezése után, a rendeltetés helyén, a kijelölt átvevőnek ki nem szolgáltatta.

Ha ez már megtörtént, a fuvarozó csak a kijelölt átvevő utasitásait veheti figyelembe; ellenkezőleg ennek az áruért felelős.

Az esetre, ha feladási vevény lett kiállitva, ezen rendelkezési jog csak a feladási vevény birtokosát illeti.

A kereskedelmi törvény 404. §. utolsó bekezdése a vasuti forgalomban nem feltétlen. — A felek másképp is szerződhetnek, a kereskedelmi törvény 424. §-a a 404. §-ra nem foglal magában utalást. (B. T. 1530/1902.)

A kereskedelmi törvény 404. §-ában emlitett eset csak akkor forog fenn, midőn a feladónak utólagos rendelkezése szerint a rendeltetése helyére már megérkezett, vagy oda érkezendő áru a fuvarlevélben kijelölttől különböző személynek szolgáltatandó ki, de nem akkor is, amidőn a feladó már utban lévő árunak egy közbeneső állomáson fel-

tartásával az árunak más állomásra szállitására és a fuvarlevélben kijelölttől különböző személynek leendő kiszolgáltatására utasitotta a vasut, mely utóbbi utasitást a fuvarozó feltétlenül elfogadni nem tartozik. (C. 324/1886. D. 63., 95.)

A feladóvevény fogalmát a kereskedelmi törvény 404. §-a csak a fuvarozási, nem pedig a szállitmányozási ügyleteknél ismert, ennek kiállitása a fuvarozási ügylet megkötését tanusitja. A fuvarozó a feladási vevény kiszolgáltatásával kötelezettséget vállalt a feladási vevény birtokosával szemben az iránt, hogy az abban átvettnek elismert árut csakis ama feladási vevény birtokosának fogja kiszolgáltatni, s csak az ő rendelkezéseit veszi figyelembe, s ha ennek daczára a feladónak, ki a feladási vevényt már a czimzettnek átadta, rendelkezéseit veszi figyelembe s az árut a czimzettnek nem szolgáltatja ki, az áru értékét ennek megtériteni tartozik. (C. 1594/1903. D. 95., 377. J. 23., 49.)

Az, hogy a fuvarozó az *A)* alatti feladóvevényt az áru átvétele nélkül állitotta ki, azt jelenti, hogy alperes az áru átvétele nélkül vállalta magára azokat a kötelezettségeket, a melyek a fuvarozási ügyletből folyólag a fuvarozót a kijelölt átvevővel és a feladóvevény birtokosával szemben terhelik. (C. 1594/1903. D. 95.377. J. 33., 49.)

Ha a fuvarozó elkésetten utasitja közegeit az ellenrendelet foganatositására, az ez által okozott kárt megtériteni tartozik. (C. 91. 1894. D. 67., 63.)

Az esetben, midőn az áru megérkezéséről értesitett czimzett a fuvarlevél, illetve az áru átvételét határozottan megtagadja, az arról értesitett feladó pedig mi intézkedést sem tesz, az átvételt a netán kiállitott feladási vevény birtoklása nélkül, később már az áru kiszolgáltatását nem követelheti. (C. 986/1884. M. D. 9., 576.)

A kereskedelmi törvény 404. §-ának utolsó bekezdésében foglalt intézkedésétől a szerződő felek egyező akarattal eltérhetnek, ha azonban e tekintetben külön egyezmény nem jött létre, akkor a fuvarozás végett átadott áru feletti rendelkezési jog csak a feladási vevény birtokosát illeti. (C. 1004/1889. D. 53., 25. *Azonos* 719/1887. D. 47., 340. Ü. L. 5., 2.)

A fuvarlevél a kereskedelmi törvény 404. §-a értelmében a kijelölt átvevőnek a fuvarozóval, de nem a feladóval fennálló jogviszonyát szabályozván, a fuvarlevél birtoka közadósnak, mint kijelölt átvevőnek, a fuvarozott árukra vonatkozó tulajdonjogát a feladó eladóval szemben meg nem állapitja. (C. 607/1897. M. D. 9., 577.)

Lásd az Ü. Sz. 64. §-át és az ott közölteket is.

405. §. A fuvarozó köteles az árut rendeltetése helyén, a fuvarlevélben kijelölt átvevőnek kiszolgáltatni.

A fuvarozó az átvevő vagy helyettesének személyazonosságát és illetve utóbbinak felhatalmazását az átvételre megállapitani köteles, s ebbeli mulasztásaiért felelős. (C. 729/1884. D. 36., 276.)

Fuvarozó az áru kiszolgáltatása és az értesités körüli mulasztásával okozott kárért felelősséggel tartozik. (C. 20/1886. D. 42., 283.)

Azon körülmény, hogy a szállitott áru a rendeltetési állomáson csempészeti árunak lett tekintve s mint ilyen, hatósági zár alá lett véve, nyilvánosan eladva s a befolyt vételár elkobozva lett, nem a fuvarozó vasut, hanem csak a feladó kárát képezheti, akinek módjában és kötelességében is állott volna az áru feladása és irányitása előtt a rendeltetési hely közrendészeti viszonyairól magának felvilágositást szerezni. (C. 434/1898.)

Ha feladóvevény állittatott ki, akkor az átvett áru csakis a feladóvevény birtokosának szolgáltatható ki. (C. 1594/1903. M. D. 9., 577. G. D. 4., 911.)

Ha a vasut az utánvétel összeggel terhelt vasuti árukat az egyik feladó ellen irányuló jogerős birói végrehajtási cselekmény (birói árverés) következtében adta ki birtokából, ezen birói intézkedéssel szemben őt az áru sorsa iránt felelősség nem terheli; s ha a befolyt vételárra a biróság az igényt megállapitotta, ugy a vasutnak az utánvételi öszszegre nézve az elárverezett gabonaneműeket fuvarozás végett a vasutra feladó irányában való felelőssége is megszünik. (C. 1832/1903. M. D. 9., 612.)

Lásd az Ü. Sz. 68., 75. §. és az ott közölteket is.

406. §. A fuvarlevélben kijelölt átvevőnek jogában áll, még mielőtt az áru rendeltetési helyére érne, annak biztonsága végett a szükséges intézkedéseket megtenni s evégből a fuvarozót kellő utasitásokkal ellátni. Az áru kiszolgáltatását, mielőtt rendeltetése helyére érkeznék, csak az esetben követelheti, ha erre a fuvarozó a 404. §. értelmében felhatalmaztatott.

407. §. Mihelyt az áru rendeltetési helyére érkezik, a fuvarlevélben kijelölt átvevőnek szabadságában áll a fuvarozási szerződésen alapuló jogokat, a fuvarlevélből kivehető kötelezettségek teljesitése mellett, a fuvarozó ellen saját nevében

érvényesiteni, különösen ez utóbbit a fuvarlevél átadására s az áru kiszolgáltatására szoritani, feltéve, hogy a kereset meginditása előtt a 404. §. értelmében ellenkező utasitás nem adatott.

Az, hogy a kijelölt átvevő saját vagy más érdekében jár-e el, különbséget nem tesz.

A suly helytelen bevallására a vasut által kiszabott kötbér az átvevőtől nem követelhető. (K. V. T. 232/1896. D. 75., 351.)

A feladónak fizetett előleg és az árut terhelő vámilletékek azonban a vevőt terhelik. (C. 1749/1893. D. 66., 180.)

Ha az átvevő az átvételt megtagadja, a rendelkezési s a kereseti jog a feladóra visszaszállottnak tekintendő, s az átvevő utóbb csak a feladó meghatalmazása alapján követelheti a kiszolgáltatást. (C. 986/1884. Ü. L. 2., 47. C. 368/1898. D. 80., 91.)

Lásd az Ü. Sz. 66. §-át és az ott közölteket is.

408. §. Az áru és a fuvarlevél elfogadása által az átvevő a fuvarlevél értelmében a fuvarozó kielégitésére köteleztetik.

Felperes arra alapitja kereseti jogát, hogy alperes az árunak átvétele miatt a kereskedelmi törvény 408. §-a értelmében ily megállapodás nélkül is, a fuvarlevélből kivehette, hogy az árut vámilleték terheli. Alperes a pezsgőbort, mely után a kereseti összeg behozatali vámot képez, a *B)* és *C)* alatti csatolmányok szerint Bécsből, tehát a vám tekintetéből külföldnek nem tekintendő helyről rendelte és kapta. A kérdéses borküldemény nem volt olyan, melyre nézve alperes a dolog természetéből folyólag tudhatta volna, hogy az után az átvétel alkalmával vám fizetendő volt, de a fuvarlevélben sem foglaltatik, hogy az aszerint fuvarozás végett feladott pezsgőbor-küldeményt vámilleték terheli, alperes kötelezettsége tehát a kereskedelmi törvény 408. §-a alapján sem állapitható meg. (C. 1749/1893. D. 66., 180.)

Megoldás tárgyát az a kérdés képezi : vajjon a kereskedelmi törvény 408. §-a alapján követelheti-e felperes a kérdéses fuvardijösszegnek megfizetését alperestől. Ezen kérdés hasonlóképen nemlegesen volt megoldandó azért, mert annak, hogy valamely küldemény tekintetében a fuvarlevélben megnevezett czimzettre nézve övele e tekintetben kötött szerződés nélkül is és csupán a törvénynél, t. i. a kereskedelmi törvény 408. §-ánál fogva álljon be azon kötelezettség, hogy a küldeménynek fuvardiját megfizetni ő tartozzék, szükségképi előfeltételét — a felhivott §. értelmében — az képezi, hogy a küldeményről fuvarlevél kiállittatott, és hogy az abban megnevezett czimzett nemcsak az áruküldeményt, hanem magát a fuvarlevelet is a fuvarozótól átvette legyen. (C. 1568/1891. M. D. 9., 578.)

Alperes lévén a fuvarozott árunak a tulajdonosa, a vitelbért is ő tartozik fizetni s a közte és H. Sz. között fennállott bizományi viszonyra alapitott az a kifogása, hogy a vitelbért ez utóbbi tartozott fizetni, felperesekkel mint fuvarozókkal szemben nem jöhet figyelembe. (C. 232/1893. D. 66., 27.)

409. §. Ha az, ki az áru átvevőjeként kijelöltetett, nem található, vagy ha ez az átvételt megtagadja, vagy ha az átvétel vagy áru mibenléte iránt vita keletkezik, az érdekelt félnek jogában áll az áru mibenlétét birói szemle utján megállapitani.

Emellett az átadási hely birósága az érdekelt fél kérelmére elrendelheti, hogy az áru egyelőre közraktárba vagy egy harmadik személy gondviselése alá helyeztessék, és hogy a fuvardijnak s a fuvarozó egyéb követelésének kielégitése végett az áru vagy annak egy része nyilvános árverés utján eladassék.

Ezen kérelem iránt az ellenfél, amennyiben helyben tartózkodik, a biróság által előlegesen meghallgatandó.

A kereskedelmi törvény 409. §-ában emlitett birói eljárásban a fuvarozó követelésének valósága és mennyisége nem képezi a határozat tárgyát. (C. 381/1883. D. 34., 316.)

A fuvarozó követelésének valódisága és mennyisége az árverés elrendelése előtt birói határozat tárgyát nem képezheti, hanem az eljáró biróság csak azt tartozik vizsgálni, vajjon a fuvarozó követelése olynemü-e, minő a kereskedelmi törvény 409. §-ában emlitve van, és hogy a fuvarozó zálogjoga nem szünt-e időközben meg. (C. 670/1891. Ü. L. 9., 29.)

Panaszos javára a kereskedelmi törvény 409. és 411. §-aira alapitott kérvény alapján rendeltetett el az árverés, az ily árverés elrendeléséről a végrehajtási törvény 115. §-a rendelkezik, amiből következik, hogy az ily végzések ellen igénybe vehető jogorvoslatokra a végrehajtási törvény szabályai alkalmazandók. (C. 447/1902. M. D. 9., 578.)

Lásd az Ü. Sz. 70. §-át is.

410. §. Az áru átvételével és a fuvardij kifizetésével a fuvarozó ellen minden igény megszünik.

Oly hiány vagy sérülés miatt azonban, mely a kiszolgáltatáskor külsőleg felismerhető nem volt, a fuvarozó az áru átvétele és a fuvardij kifizetése után is felelősségre vonható, ha a hiány vagy sérülés, a 409. §. értelmében, a felfedezés után azonnal megállapittatik s egyuttal igazoltatik, hogy a hiány vagy sérülés a feladás és kiszolgáltatás ideje közt történt.

A 390. §-nak a kereset és kifogások elévülésére vonatkozó határozatai a fuvarozás tekintetében is alkalmazandók.

A kereskedelmi törvény 410. §-a szerint a fuvarozási ügyletekre is alkalmazandó 390. §-nak az elévülésre vonatkozó rendelkezése csak azokra az esetekre nyer alkalmazást, melyekben a fuvarozónak a fuvarozandó áru tényleg átadatott, midőn tehát a fuvarozó az ügylet teljesitését foganatba vette; akkor azonban, midőn a fuvarozó az árut ki nem vette, sőt az ügylet létrejöttét el sem ismeri, a nem teljesités miatti kártérités érvényesitése tekintetében az általános magánjog elévülési szabályai irányadók. (C. 1088/1891. J. 92., 5.)

A felek között létrejött fuvarozási szerződési jogviszonyt szabályozó alperes Dunagőzhajózási társaság üzletszabályzatának a 64. §-ba felvett az a határozmánya, hogy a fuvarozott árunak átvételével és a fuvardijnak kifizetésével a fuvarozási szerződésből eredő minden igény a fuvarozó ellenében elenyészik, nem foglal magában a kereskedelmi törvény 410. §-ától eltérő olyan kikötést, hogy olyan esetben is, amikor az átvevő vagy annak emberei az árunak hiányosságát az átvételkor külsőleg fel nem ismerhették, az áruban a fuvarozás tartama alatt bekövetkezett károsodás iránti érvényesitése az alperes társaság ellen egyáltalán kizárva volna; mert az üzletszabályzat külön kikötést az irányban, hogy az alperes társaság az átvételkor külsőleg fel nem ismerhető hiányért szavatosságot nem vállal, magában nem foglal s mert az áru átvételének és a fuvardij kifizetésének tényei csak annyiban vonhatják maguk után a fuvarozó ellen a fuvarozási szerződésből eredő igényeknek elenyésztét, amennyiben ezekben a tényekben a fuvarozási szerződés teljesitésének elismerése foglaltatik; már pedig, ha az átvevő a fuvarozás teljesitésének elismerésénél menthető tévedésben volt, magának az elismerésnek a különben jogosult kárigény érvényesitését kizáró jogi hatály nem tulajdonitható. Ezek szerint az üzletszabályzat 64. §-a nem zárhatja el a felperest a kereseti igénynek érvényesitésétől. (C. 1144/1893. M. 8., 298.)

Az alperes által kivonatilag bemutatott és a kereskedelmi törvény 421. §-a szerint jelen ügyben feltétlenül irányadó postakezelési szabályok 44. §. 5., 6. pontja értelmében a küldemény megsérüléseért csak azon esetben adatik kárpótlás, ha a sérülés a küldemény átvétele előtt a postahivatalnál, postahivatali közbejöttével lett megállapitva, és erről ott jegyzőkönyv vétetett fel. A postakezelési szabályok most idézett pontjában emlitett átvétel alatt a dolog természeténél fogva nem a szoros értelemben vett jogi átvétel, hanem a postaküldeménynek megvizsgálás után történt tényleges átvétele értendő, mert a postaküldemények rendszerint becsomagolva szállittatván, a szállitás által okozott netáni sérülés csakis a csomag felbontása és a küldemény megvizsgálása után észlelhető és állapitható meg; és mert a kezelési szabályok ezen pontjának alperes által vitatott szoros értelmezése mellett a postakincstár kártéritési kötelezettsége legtöbb esetben kizárva lenne, és csak azon kivételes esetekre szoritkoznék, midőn a sérülés külsőleg is felismerhető; az pedig, hogy a postaintézetek, egyedül a külsőleg felismerhető sérülések esetében lennének kártéritésre kötelezhetők, a kezelési szabályokból ki nem tünik, de maga alperes sem állitja. (C. 526. 1886. M. 4., 373. D. 39., 195.)

A 390. és 410. §-ban szabályozott egy évi elévülés az áru hibás kiszolgáltatása folytáni felelősségre is kiterjed, mert az áru a hibás kiszolgáltatás folytán a feladóra nézve elveszett. (C. 101/1888.)

A kereskedelmi törvény 390. és illetőleg 410. §-aiban szabályozott elévülési határidő a tartozatlanul fizetett szállitási dijak visszafizetése iránt inditott keresetekre ki nem terjeszthető. (C. 813/1900.)

Az áru elveszettnek tekintendő ugyan, ha azt a fuvarozó a czimzettől különböző más személynek adta át, oly esetben azonban, melyben a téves kiszolgáltatás előidézésében a feladó is közrehatott, az egy évi elévülési idő nem alkalmazható. (C. 679/1903. M. D. 9., 580.)

Az elévülési év azon esetben, ha az áru átvétele megtagadtatott, azon naptól számitandó, mikor az áru átvehető lett volna, illetőleg melyen a megérkezésről való értesités kézbesittetett. (C. 771/1882.)

Az elévülési időt csak a kereset beadása szakithatja meg, de nem a kártérités összeg iránt folyamatban volt alkudozás. (C. 1433/1889.)

Az az érvelés, hogy az elévülési idő a felperes biróságon kivüli fellépése által félbeszakittatott, figyelembe nem vehető, mert

az elévülési időt csak a kereset szakitja meg. (C. 108/1886. M. D. 9., 579.)

Az elveszett áruszállitmányért fizetendő kártalanitási összeg utalványozása által a kártéritési jog elismertetvén, ez által az elévülés félbeszakittatik. (C. 910/1887. M. D. 9., 579.)

A vasutjogi elévülés kérdésében az ujabb törvény hatálya alatt lejáró elévülési időre nézve az ujabb törvény rendelkezése alkalmazandó. Vétkes gondatlanság esete forog fenn a vasut részéről, ha tükörüveget tartalmazó ládákat kitett az eső behatásának. (C. 828/1905. K. J. 3., 405.)

Lásd az Ü. Sz. 90. és 91. §-ait és az ott közlöttekkel együtt.

411. §. A fuvarozót a fuvarozási szerződésből eredő követelések, különösen a fuvardij, fekbér, valamint a vámok és egyéb kiadások erejéig a fuvarozott árukra zálogjog illeti. E jog addig áll fenn, mig a fuvarozott áruk az átvevőnek kiszolgáltatva nem lettek.

A zálogjog alapján, mely a tulajdonos ellen elrendelt csőd esetében is hatályos, a fuvarozó követelésének kielégitése végett, a 409. §. értelmében, a fuvarozott áruk részbeni vagy teljes eladását követelheti.

A szállitmányozónak a kereskedelmi törvény 387. és 411. §-a értelmében dija tekintetében az általa szállitmányozott árukra törvényes zálogjoga van, amely a végrehajtási törvény 68. §. 4. bekezdése értelmében ugyan akkor is érvényesithető, ha az árut, mely lefoglaltatott, kiadta végrehajtási kényszer utján, de az általa önként magánuton kiszolgáltatott árukra zálogjoga a kereskedelmi törvény 411. §-a szerint elenyészett, mert a fuvarlevél birtoka magában véve az áru feletti rendelkezést meg nem állapitja. (C. 927/1898. G. C. 1., 156.)

A fuvarozó az általa fuvarozott árukat, amelyekre nézve a fuvarozási költség tekintetében a kereskedelmi törvény 310. és 411. §-ai alapján megtartási jogot érvényesithetett volna, a feladó ellen fennálló egyéb követelése erejéig végrehajtás utján elárvereztetvén, a feladó csődbejutása folytán a befolyt vételárt a csődtörvény 27. és 33. §-ai értelmében visszatériteni tartozik és a befolyt vételárt törvényes zálogjoga alapján fuvarköltség követelése erejéig meg nem tarthatja, mert az által, hogy a fuvarozás végett átvett árukat egyéb követelésre elárvereztette, törvényes zálogjogáról lemondottnak tekintendő. (C. 3463/1890. M. D. 9., 580.)

A más helyett kifizetett fuvardij iránt az illetőnek nincs zálogjoga, hanem ő az általa fizetett fuvardijak, mint lejárt követelése tekintetében a kereskedelmi törvény 309. §-a értelmében megtartási jogot gyakorolni jogositva volt ugyan, ebbeli jogának gyakorlásával azonban nem terjedhet odáig, hogy az árunak felperes czimére leendő továbbitását eme követelésének utánvételezése mellett is megtagadja. (C. 23/1902. M. D. 9., 580.)

A fuvarozott áru kiadása iránt a fuvarozó ellen inditott perben a fuvarozó kimutatni tartozik azt, hogy az igényelt árut a fuvarozási szerződésből eredő követelés terheli, hogy ez miben áll és számszerüen mennyit tesz ki, s a biróság azon kérdés felett, hogy a fuvarozó a fuvarozott árut mily összeg lefizetése ellenében tartozik kiadni, abban az esetben is köteles határozni, ha a fuvarozó követelése iránt alakszerü viszonkeresetet nem támasztott. (B. T. II. G. 124/1897.)

Lásd az Ü. Sz. 66. §-át az ott közlöttekkel.

412. §. Ha az áru egymás után több fuvarozó kezén megy keresztül, amennyiben a fuvarlevél mást nem rendel, az utolsó fuvarozó a kiszolgáltatás alkalmával előzőinek a fuvarlevélből kitünő követeléseit érvényesiteni s ezek jogait, különösen a zálogjogot is gyakorolni tartozik.

Azon fuvarozó, ki előzője követelését kiegyenliti, a törvény erejénél fogva ennek összes jogaiba lép. Ugyanez áll a szállitmányozó követelésére nézve is, melyet a fuvarozó kiegyenlit. (388. §.)

Az előzők zálogjoga addig áll fenn, mig az utolsó fuvarozó e joga meg nem szünik.

Lásd az Ü. Sz. 66. §-át is.

413. §. Amennyiben ugyanazon árura nézve a 379., 388. és 411. §§. értelmében több zálogjog szereztetett, azon zálogjogok közt, melyek a szállitmányozásból, illetőleg fuvarozásból erednek, a később keletkezett megelőzi a korábbit; a most érintett zálogjogok elsőbbséggel birnak azon zálogjog előtt, mely a bizományost és az előlegek tekintetében a szállitmányozót illeti; az utóbbiak közt pedig a korábban keletkezett megelőzi a későbbit.

414. §. Ha a fuvarozó az árut a fuvardij kifizetése nélkül szolgáltatja ki, ugy ő, mint a megelőző fuvarozók és szállitmányozók is saját előzőik elleni visszkereseti jogaikat elvesztik. Az átvevő elleni kereseti jogon ez által változás nem történik.

A fuvarozó attól, aki az árut bizományos által szállittatta, nem követelhet szállitási dijat. (C. 1568/1891. M. D. 9., 581.)

Lásd az U. Sz. 62. §-át is.

415. §. A feladó és a fuvarozó abban állapodhatnak meg, hogy a fuvarozó a neki átadott árukról rakjegyet állitson ki.

A rakjegy által a fuvarozó az áru kiadására kötelezi magát az okmány minden jogszerü birtokosa irányában.

416. §. A rakjegynek, mely a szövegben világosan mint ilyen megjelölendő és a fuvarozó által aláirandó, magában kell foglalnia:

1. a fuvarozandó áruk megjelölését és azok mennyiségét;
2. a fuvarozó nevét;
3. a feladó nevét;
4. annak nevét, ki részére vagy kinek rendeletére az áru kiszolgáltatandó lesz. Ilyennek a feladó tekintendő, ha a rakjegy pusztán rendeletre lett kiállitva;
5. a kiszolgáltatás helyét;
6. a kiállitás helyét és idejét.

Ha a fuvarozó ezt kivánja, a feladó köteles neki a rakjegynek egy általa aláirt másolatát kézbesiteni.

417. §. A rakjegy a fuvarozó és átvevő közti jogviszonyokat szabályozza. A fuvarozási szerződésnek a rakjegybe fel nem vett határozatai az átvevő irányában joghatálylyal nem birnak.

A fuvarozó és feladó közti jogviszonyokra nézve a fuvarozási szerződés szolgál irányadóul.

418. §. Ha rakjegy lett kiállitva, a fuvarozó a feladó későbbi utasitásait az áruk visszaadása vagy más mint a rakjegyben kijelölt átvevő részére leendő kiadása tekintetében csak az esetben teljesitheti, ha neki a rakjegy visszaadatik. Ha e határozat ellen cselekszik, a rakjegy jogszerü birtokosának az áruért felelős.

419. §. Az áru átvételére az tekintetik feljogositottnak, ki a rakjegyben átvevőként van kijelölve, vagy ki rendeletre szóló rakjegynél birtokosi minőségét a hátiratok összefüggő és egész ő hozzá lenyuló lánczolata által igazolja.

A fuvarozó az árut csak a nyugtatványozott rakjegy visszaadása mellett köteles kiszolgáltatni.

A fuvarozó jogaira és kötelességeire vonatkozó határozatok az esetben is alkalmazást nyernek, ha rakjegy lett kiállitva.

A hajórakjegy érvényes átruházásához forgatmány szükséges, ezt pedig nem pótolja az előlapján előforduló névaláirása a feladónak, ha ahhoz oly kitétel nem kapcsoltatott, amely az átruházási szándékot kifejezi. (C. 1031/1901. M. D. 9., 582.)

420. §. A jelen fejezet határozatai akkor is alkalmazást nyernek, ha a kereskedő anélkül, hogy ez rendes üzleti köréhez tartoznék, egyes esetben áruknak szárazon, folyókon vagy belvizeken leendő fuvarozását elvállalja.

A fuvarozási ügyletekre vonatkozó szabályokat kell alkalmazni akkor is, ha a szállitmányozó vállalta el a fuvarozást. (C. 1594/1903. D. 95., 377. J. 23., 49. K. J. 2., 11.)

421. §. A postaintézetekre a jelen fejezet határozatai csak annyiban nyernek alkalmazást, amennyiben ezek az e részben fennálló külön rendeletekkel nem ellenkeznek.[1])

Elveszett pénzeslevélért adandó kártérités iránti jog a postaszabályzat 44. §-a szerint elenyészik, ha a levél 6 hó alatt nem reklamáltatik, de a hat hó eltelte után történt elismerése a kárvövetelési jogosultságnak a kereseti jogot megállapitja. (C. 1140/1886. M. D. 9., 583. G. D. 4., 914.)

Pénzeslevél téves kézbesitése az elveszés tekintete alá esik. (C. 1140/1886. M. D. 9., 583. G. D. 4., 914.)

---

[1]) L. az egyetemes postaszerződést tartalmazó 1892 : XI. t.-czikket.

A pénzküldemény kézbesitése körül elkövetett gondatlanság alapján a postakincstár kártéritési joga megállapitandó. (C. 1512/1901. M. D. 9., 583. G. D. 4., 516.)

A postakezelési szabályok 44. §-a 6. pontja értelmében a küldemény megsérüléseért csak abban az esetben adatik kárpótlás, ha a sérülés a küldemény átvétele előtt a postahivatalnál, postahivatalbeli személy közbenjöttével lett megállapitva, és erről ott jegyzőkönyv vétetett fel. A postakezelési szabályok most idézett pontjában emlitett átvétel alatt a dolog természeténél fogva nem szoros értelemben vett jogi átvétel, hanem a postaküldeménynek megvizsgálás után történt tényleges átvétele értendő.

Felperes részére a szállitott küldeményt az *A)* alatti postaigazgatósági végzésből kitetszőleg hazaszállitás után felbontván, az észlelt sérülést a postahivatalnál bejelentette és a küldeményt a postahivatalnak visszaadta. Felperes tehát a küldeményt fenti értelemben tényleg át nem vevén, és az észlelt sérülést bejelentvén, a postahivatal vezetőjének kötelességében állott volna a sérülést a postakezelési szabályok 44. §. 5., 6. pontjának megfelelően megállapitani és erről jegyzőkönyvet venni fel; minek elmulasztása felperes hátrányára nem szolgálhatván, alperes kártéritési kötelezettsége megállapitandó. (C. 526/1884. D. 39., 195.)

II. FEJEZET.

Eltérő intézkedések a vaspályák fuvarozási ügyleteit illetőleg.

422. §. Jelen törvénynek a fuvarozásra vonatkozó határozatai, a következő §-okban foglalt eltérésekkel, a vaspályák fuvarozási ügyleteire is alkalmazást nyernek.[1])

423. §. A közforgalomnak átadatott és árufuvarozásra rendelt vaspályák a fuvarozást a feladó által kijelölt vonalokon, saját pályáikon meg nem tagadhatják, feltéve:

1. hogy az áruk minőségük- vagy begöngyölésüknél fogva az üzleti szabályok vagy a pálya szerkezete és használati módja szerint fuvarozásra alkalmasak;

2. hogy a feladó az igazgatóságnak a fuvardijra, a rakodásra s a fuvarosnak egyéb megengedett feltételeire vonatkozó intézkedéseit magára nézve kötelezőknek elismeri;

3. hogy a vaspálya rendes fuvarozási eszközei a fuvarozás teljesitésére elegendők.

A vaspályák az árukat, mielőtt azok elküldése megtörténhetik, fuvarozás végett átvenni nem tartoznak. Kötelesek azonban, ha ezt a pálya helyiségei megengedik, a feladó kivánságára az árukat megőrzés végett átvenni s a fuvarozást a jelen §. határozatai szerint foganatositani.

Ha ezt a pálya berendezése, a fuvarozási viszonyok vagy a közérdek nem követelik, az elküldés idejére nézve egyik feladót sem szabad előnyben részesiteni.

Az e §. határozataival ellenkező cselekvények az azokból eredő kár megtéritésére kötelezik a vállalatot.

Rendes fuvarozási eszközök alatt nemcsak a kocsik, mozdonyok s egyéb felszerelések értendők, hanem az emberi munkaerő is, mely nélkül a holt anyagot mozgásba hozni, a forgalmat megindítani és fentartani nem lehet; amiért is a vasut nem kötelezhető kártéritésre, ha az elutazni szándékozóval a fuvarozási ügyletek megkötését alkalmazottai strikeja miatt megtagadta, mert az üzletszabályzat 6. §. 2. bekezdése értelmében a vasut a fuvarozás elvállalását megtagadhatja, ha a szállitás a rendes fuvarozási eszközökkel nem lehetséges. (B. T. II. G. 177. 1904. D. 96., 254.)

Lásd az Ü. Sz. 6., 49., 50., 55. és 56. §-ait az ott közöltekkel együtt.

424. §. Az előbbeni §-ban érintett vaspályák, a következő §-okban felsorolt esetek kivételével, a jelen törvény 398., 399., 400., 402., 403., 410. és 423. §-ainak a fuvarozók kártéritési kötelességeire vonatkozó határozatait sem a kötelezettség keletkezése, terjedelme és tartama, sem a bizonyitási teher tekintetében saját előnyükre szerződések, szabályok vagy külön megállapodások által nem módosithatják.

Az e határozattal ellenkező szerződé-

[1]) A jelen fejezetben foglalt szabályoknak a vasuti üzletszabályzat módositása által való megváltoztatására az 1892: XXV. t.-cz. (a berni egyezmény becikkelyezéséről) felhatalmazta a ministeriumot. Az üzletszabályzatot l. alább.

sek és megállapodások joghatálylyal nem birnak.

A vaspályák fuvarozási ügyleteit illetőleg van a felek szerződési szabadsága korlátozva, amennyiben a kereskedelmi törvény 424. §-a a vaspályákra nézve kimondja, hogy azok a törvényben megállapitott felelősségüket nem korlátozhatják, kivéve azon eseteket, melyek a 425—433. §-okban felsoroltatnak. A kereskedelmi törvény imént felhivott §-ai nem képeznek a vaspályáknak adott kedvezményt, hanem ellenkezőleg, a szerződési szabadságnak csakis reájuk vonatkozó megszoritását, mely egyéb fuvarozókra ki nem terjeszthető. (C. 675/1903. M. D. 9., 590. C. 350/1881. D. 28., 210.)

Lásd az U. Sz. 51. §-át is.

425. §. A vaspálya kikötheti:

1. oly áruknál, melyek a feladóval történt megállapodás szerint nyitott kocsikon fuvarozandók: hogy azon károkért, melyek a fuvarozás ezen módjával járó veszélyekből eredhetnek, felelősséget nem vállal. A fuvarozás e módjával összekötött veszélyek alatt azonban a feltünő sulyapadás és az áru teljes vagy részben elveszése nem érthető;

2. oly áruknál, melyek — habár minőségüknél fogva a fuvarozás közben az elveszés vagy megsérülés meggátlása végett begöngyölést igényelnek — éppen nem, vagy csak hiányosan begöngyölve adatnak fel: hogy azon károkért, mely a begöngyölés hiányából vagy ennek hiányos minőségével járó veszélyekből erednek, felelősséget nem vállal;

3. oly áruknál, melyeknek fel- vagy lerakodását a történt megállapodás szerint a feladó, illetőleg az átvevő eszközli: hogy nem vállal felelősséget azon károkért, melyek a fel- vagy lerakodásból vagy a hiányos rakodással egybekötött veszélyekből erednek;

4. oly áruknál, melyek sajátszerü minőségüknél fogva a teljes vagy részbeni elpusztulás vagy károsulás, nevezetesen a törés, megrozsdásodás, belső megromlás, rendkivüli csurgás, vagy öngyuladás veszélyeinek vannak kitéve: hogy azon károkért, melyek ezen veszélyekből eredhetnek, felelősséget nem vállal;

5. élő állatoknál: hogy ezekért felelősséget nem vállal azon kárra nézve, mely az állatokban a fuvarozásokkal járó különös veszélyből támad;

6. kiserettel ellátott áruknál: hogy felelősséget nem vállal azon károkért, melyeknek elháritása a kiséret teendője lett volna.

Ha a jelen §. szerint megengedett határozatok valamelyike kiköttetett, az ellenkező igazolásáig azon vélelem is kikötöttnek tekintendő, hogy a bekövetkezett kár, ha ez az el nem vállalt veszélyből eredhetett, valójában ezen veszély által okoztatott.

A pályát a jelen §. szerint kikötött mentesség daczára felelősség terheli, ha igazoltatik, hogy a kár a vállalatnak vagy embereinek vétkessége által okoztatott.

A kereskedelmi törvény 425. §. utolsóelőtti bekezdésében felállitott vélelem, hogy a bekövetkezett kár valójában a feladó hibája által okoztatott, csak akkor volna a vasut javára érvényesithető, ha bizonyitotta volna, hogy az áru berakásánál tényleg oly hiba történt, amelyből a kár származhatott. (C. 728/1897. G. C. 1., 162.)

A szállitott állatoknak vasuti átrakás alkalmával kitöréséből előállott kárért a vasut nem felelős, ha az állatok mellé kisérőt kért, de a feladó kisérőt nem rendelt. A 425. §-ban felsorolt mentességi esetekben az a vélelem is kikötöttnek tekintendő, hogy a bekövetkezett kár, ha az el nem vállalt veszélyből eredhetett, valóban ezen veszély által okoztatott is. (B. T. II. G. 52/1900.)

A kereskedelmi törvény 425. §-a a belföldi forgalom tekintetében a berlini egyezmény által nincs hatályon kivül téve. Erre a törvényrendelkezésre tehát az indokolás most is helyesen fektethető. (C. 893/1900.)

Lásd az U. Sz. 77. §-át és az ott közölteket is.

426. §. A vaspálya kikötheti: hogy a fuvarozás végett feladott podgyászért csak az esetben vállal felelősséget, ha az a kiszolgáltatási idő elteltével számitandó bizonyos határidő alatt követeltetik vissza. E határidő három napnál rövidebb nem lehet.

A most érintett határidő eltelte nem

zárja ki azt, hogy a tulajdonos a meglevő podgyász kiadatását követelhesse.

Vasuti szállitási határidő biztositása esetében kiköthetí a vaspálya, hogy az ebből eredő igény 8 nap alatt bejelentendő, mert ez feltétele az igény fennállásának s igy nem a kereskedelmi törvény 410. §-a szerinti elévülésről van szó. (C. 1088/1892. M. D. 9., 612. G. D. 4., 912.)

A 426. szakasz értelmében való mentesség kikötése esetében az ellenkező igazolásáig az is kikötöttnek tekintendő, hogy a bekövetkezett kár csakugyan az el nem vállalt veszélyből eredt. (C. 574/1895.)

Lásd az Ü. Sz. 28., 29., 30. és 34. §-ait.

427. §. Ha a fuvarozás végett feladott áru vagy podgyász fuvarozás közben elveszett, az érdekelt fél a kártéritési összeg kifizetése alkalmával kikötheti, hogy az elveszett tárgy, ha az megkerül, a kártéritési összeg visszaadása mellett a pálya által költség- és dijmentesen, és pedig az érdekelt fél választása szerint a feladási vagy a rendeltetési helyen, kiadassék.

Lásd az Ü. Sz. 82. §-át.

428. §. Oly árukra nézve, melyek természetes minőségüknél fogva a fuvarozás alatt sulyban vagy mértékben rendszerint veszteséget szenvednek, a vaspálya kikötheti: hogy a suly vagy mérték bizonyos százalékáig a veszteségért felelősséget nem vállal. E százaléktétel azonban, ha egy fuvarlevél mellett több darab adatik fel, minden egyes darabra nézve külön számittatik, amennyiben az egyes darabok sulya vagy mértéke akár a fuvarlevél által, akár egyébként igazolható.

A vaspálya az érintett kedvezményt nem veheti igénybe, ha igazoltatik, hogy a veszteség az eset körülményeihez képest nem az áru minőségéből származott, vagy hogy a felvett százaléktétel e minőségnek, vagy az eset körülményeinek meg nem felel.

Lásd az Ü. Sz. 78. §-át és az ott közölteket is.

429. §. A vaspálya kikötheti:

1. hogy a 399. §. szerinti kártérités kiszámitásánál alapul veendő érték a fuvarlevélben, rak- vagy podgyászjegyen kitett összeget, ily adatok hiányában pedig az eleve megállapitott szabályzati tételt meg nem haladhatja;

2. hogy a fuvaridő elmulasztásáért a 400. §. értelmében fizetendő kártérités azon összeget, mely a fuvarlevélben rak- vagy podgyászjegyen a kellő időben megérkezés biztositásául kiköttetett, ily kikötés hiányában pedig az eleve megállapitott szabályzati tételt, mely a fuvardijnak teljes vagy részbeni elvesztésében is állhat, meg nem haladhatja.

A vállalatnak vagy embereinek vétkes vagy gonosz szándéku eljárása esetében a felelősségnek ezen korlátozásai alkalmazást nem nyerhetnek.

Lásd az Ü. Sz. 81., 85., 87. és 88. §-ait is.

430. §. A vaspálya kikötheti, hogy az áru átvételével s a fuvardij lefizetésével az igény oly hiány vagy megsérülés miatt is, mely az átvételkor azonnal felismerhető nem volt, elenyészik, ha az a kiszolgáltatástól számitandó bizonyos határidő alatt be nem jelentetik. E határidő négy hétnél rövidebb nem lehet.

Lásd az Ü. Sz. 80. §-át.

431. §. A vaspálya, ha az árut oly fuvarlevéllel veszi át, mely szerint a fuvarozásnak több egymáshoz csatlakozó pályán kell történni, kikötheti: hogy fuvarozóként az egész fuvarozásért, a 403. §. értelmében, csak az első és azon pálya tartozik felelősséggel, mely az árut a fuvarlevél mellett legutóbb vette át; ellenben a közbeeső pályák valamelyike csak az esetre tertozzék felelősséggel, ha bebizonyittatik, hogy a kár az ő vonalán történt.

A vaspályák egymásközti visszkeresete ez által nem érintetik.

Lásd az Ü. Sz. 74. §-át.

432. §. A vaspálya, ha az árut oly fuvarlevél mellett veszi át, melyen a kiszolgáltatás helyéül az átvevő vagy a csatlakozó pályák valamelyikén kivül

fekvő hely van kijelölve, kikötheti: hogy fuvarozói felelőssége csak odáig terjed, hol a vasuti fuvarozásnak véget kell érni. A pálya ily esetben a további fuvarozásra nézve szállitmányozónak tekintetik.

Lásd az U. Sz. 76. §-át.

433. §. Amennyiben a feladó a fuvarlevélben akkép intézkedett, hogy az áru a pálya mellett fekvő valamely helyen maradjon vagy szolgáltassék ki, a fuvarozás, habár a fuvarlevélben más rendeltetési hely van kijelölve, csak az előbb érintett helyig tekintetik elvállaltnak, s a vaspálya a további fuvarozásért nem felelős.

Lásd az U. Sz. 76. §-át.

HATODIK CZIM.

Közraktári ügylet.

434. §. Azon vállalat, mely áruk elhelyezésével és közraktári jegyek kibocsátásával foglalkozik, közraktárnak tekintetik.

A közraktári jegy azon okmány, mely a forgalomban a közraktárilag elhelyezett áruk helyettesitésére szolgál.

A raktározási ügylet jogi természetéből, mely szerint a raktározott áru feletti rendelkezési jogot csak az szabályozza, hogy kinek a nevére lett az áru a raktárba beszállitva, illetve hogy ki szerzett a kiadott raktári vagy zálogjegyre jogot? az folyik, hogy amennyiben a felperes az árut a saját nevére raktározandóan szállitotta be az alperes czég raktárába s amennyiben a felek egyező beismerése szerint a felperes részéről beszállitott terményekre vonatkozó raktározási jegy még a felperesnek ki nem adatott s igy a felperesnek a termények feletti rendelkezési joga a raktárjegyek beszolgáltatása által korlátozva nincs, az alperes pedig a felperes ellen raktározási dij iránt igényt nem támasztott és a felperes igényének érvényesitését törvényes foglalás sem akadályozza, a felperes az általa saját neve alatt és a saját rendelkezési jogának fentartása s ennek az alperes részéről való elismerése mellett az alperesnél raktározott áruk felett szabadon rendelkezhetik, az alperes pedig a felperes kivánatára az árukat kiszolgáltatni, vagy azok meg nem létele esetén azok értékét megtériteni tartozik. A raktározási ügylet jogi természete kizárja azt, hogy figyelembe vétethessék az a kérdés is, vajjon a raktározott termények a felperes tulajdonát képezték-e s megillette-e azok felett a letevőt a jogi rendelkezés? (C. 53/1900. D. 86., 150.)

435. §. Közraktárakat ugy egyesek, mint társaságok nyithatnak; kötelesek azonban ebbeli szándékukat a czégbejegyzésre nézve illetékes törvényszéknél bejelenteni s legalább fél millió forintnyi tényleges alaptőkét kimutatni. Az alaptőke a jelen czimben kijelölt ügyleteken kivül másra nem forditható.

Az alaptőke kimutatása előtt sem az üzlet megkezdésének, sem a vállalat bejegyzésének helye nem lehet.

Ha a vállalat közraktárát meg nem vámolt külföldi, vagy még fogyasztási adó alá eső áruk elhelyezésére akarja berendezni és ily árukat közraktárba felvenni, ezt csak a pénzügyi szabályok megtartása mellett teheti.

436. §. A közraktárak az elhelyezés és kezelés végett elfogadott árukra az érték két harmada erejéig előleget adhatnak.

Minden közraktári vállalat üzleti és dijszabályzatát koronként megállapitani és közzétenni tartozik. Ez utóbbinak magában kell foglalni azon dijak tételeit, melyek a vállalatnak az elhelyezésért s az azzal járó teendőkért fizetendők.

437. §. A vállalat minden kárért, mely a nála elhelyezett tárgyakban, az átvételtől a kiszolgáltatásig, elveszés, megromlás, megsérülés által történik, vagy az áruk késedelmes kiszolgáltatása által okoztatik, felelős, amennyiben igazolni nem képes, hogy a kárt erőhatalom, vagy a tárgyak természetes minősége (398. §.), vagy a begöngyölésnek kivülről fel nem ismerhető hiányai, vagy, a letéteményező avagy ennek emberei okozták.

438. §. A közraktári vállalatot, dijai tekintetében, a nála elhelyezett tárgyakra zálogjog illeti, mely a tulajdonos ellen elrendelt csőd esetében is hatályos.

439. §. A vállalat köteles a nála letett tárgyakról közraktári jegyet kiállitani. E jegy, mely a vállalat által időrendben

vezetett letéti könyv szelvényrészét képezi, összefüggő, de egymástól elválasztható két részből, t. i. az árujegyből (cédule) és a zálogjegyből (warrant) áll.

A kereskedelmi törvény 439. §-a értelmében a közraktári vállalat köteles ugyan a nála letett árukról közraktári jegyet kiállitani, de a közönséges raktározási vállalat a neki beraktározás végett átadott árukról raktárjegyet kiállitani a törvény által kötelezve nincsen. (C. 53/1900. D. 86., 150.)

440. §. A közraktári jegy mindkét részének magában kell foglalnia:

1. a közraktár megnevezését;
2. a letéti könyv sorszámát;
3. a letevő nevét és lakhelyét;
4. a letett tárgynak megjelölését és mennyiségét;
5. a kiállitás idejét s a vállalat által meghatalmazott tisztviselő aláirását.

441. §. A közraktári jegy átruházása ugy együttesen, mint különválasztva, hátirat utján történhetik.

Az áru- és zálogjegy együttes birtoka jogot ád a letett tárgyak feletti szabad rendelkezésre.

A zálogjegy magában véve a letett tárgyakra zálogjogot ád a kölcsönösszeg és járulékai erejéig, ellenben az árujegy magában véve a zálogjog által korlátolt rendelkezési jogot át a birtokosnak.

442. §. Ha a zálogjegy külön ruháztatik át, az első hátiratnak következőket kell tartalmazni:

1. a kölcsönadó nevét és lakását;
2. a kölcsönadott összeget;
3. a kölcsön lejárati idejét.

Ezen adatok az árujegyben is kitüntetendők.

Ezenfelül a zálogjegy első átruházása, az elősorolt adatokkal együtt, a vállalat letéti könyvébe bejegyzendő, s e bejegyzés ugy az áru-, mint a zálogjegyen kitüntetendő. A bejegyzést a zálogjegy minden későbbi birtokosa is követelheti.

443. §. A közraktár köteles ugy az áru-, mint a zálogjegy birtokosának megengedni, hogy ezek a letett tárgyakat bármikor megtekinthessék.

444. §. A közraktári vállalat a nála elhelyezett tárgyakat egyedül az áru- és zálogjegy visszaadása, illetőleg a zálogjegyet terhelő összeg és járulékai lefizetése mellett köteles kiszolgáltatni.

445. §. Ha a különvált árujegy birtokosa a letett tárgyakat a közraktárból kivenni akarja, a zálogjegyet magához venni tartozik.

Amennyiben azonban a zálogjegy birtokosa távol van, vagy ismeretlen, vagy ha a felek a visszafizetés feltételei iránt meg nem egyezhetnek, az árujegy birtokosának jogában áll a zálogösszeget járulékaival együtt a közraktárnál letenni. E jogával a közraktári jegy lejárata előtt is élhet.

446. §. Amennyiben a zálogösszeg lejáratkor le nem fizettetik, a zálogjegy birtokosa köteles e ténykörülményt, a visszkereset különbeni elvesztésének terhe alatt, az első forgatónál óvással megállapittatni.

Az óvás idejére és módjára nézve a váltótörvény határozatai szolgálnak irányadóul.

447. §. Ha a fizetés a lejárattól számitandó három nap alatt nem teljesittetik, a zálogjegy birtokosának jogában áll a közraktárnál a letett tárgyaknak hiteles személy közbejöttével nyilvános árverésen eladását s a vételárból kielégitését követelni. Ugyane jog illeti az első forgatót, ha ez a zálogjegyet beváltja, az árujegy birtokosa ellenében.

A zálogjegy birtokosa, ha teljes kielégitést nyert, a zálogjegyet a közraktárnak visszaadni tartozik. A vételár feleslege az árujegy birtokosát illeti, s ha tartózkodása ismeretlen, az részére birói letétbe helyezendő.

Amennyiben a vételár a zálogjegyre adott összeget nem fedezi, a történt részletfizetés a zálogjegyre rávezettetik s ez a birtokosnak ismét visszaadatik.

448. §. A zálogjegy birtokosát, ha a letett tárgyakból teljes kielégitést nem nyert, a fedezetlen követelés erejéig a forgatók ellenében visszkereseti jog illeti,

melyre a váltótörvény határozatai szolgálnak irányadóul.

A visszkereset ideje az árverés befejezésének napjától számitandó. E jog azonban elenyészik, ha a zálogjegy birtokosa a letett tárgyak elárverezését, az óvás felvételétől számitandó harmincz nap alatt, nem szorgalmazza.

449. §. Ha a határozott időtartamra letett tárgyak a letéti idő elteltével, vagy a határozatlan időtartamra letett tárgyak a letételtől számitandó egy év alatt ki nem váltatnak, vagy ha a letett tárgyakat a letéti idő alatt megromlás veszélye fenyegeti: a közraktárnak jogában áll, a letevő előleges felszólitása után, a letett tárgyakat, hiteles személy közbenjöttével, elárvereztetni s magát követelésére nézve a vételárból kielégiteni.

A vételárnak a vállalat követelését meghaladó része a zálogjegy birtokosának, a netaláni felesleg pedig a letevőnek vagy jogutódjának adatik ki.

Ha akár az árujegy, akár a zálogjegy birtokosának tartózkodása ismeretlen, a vételárnak ezeket illető része birói letétbe helyezendő.

Az ezen a czimen megállapitott követelése tehát csak 32 kor. 40 fillér összegben volt megállapitható, de ezen követelése tekintetében a kérdéses árura sem zálogjogot, sem megtartási jogot nem gyakorolhatott, mert eltekintve attól, hogy nem is bizonyitotta, hogy azt az összeget a közraktárnak már kifizette, erre az összegre nézve is csak személyes hitelezőjévé vált felperesnek és igy a közraktárakat a kereskedelmi törvény 449. §. alapján megillető jogokat meg nem szerezte, és mert ez a követelése a közraktáraknál történt kifizetés előtt lejártnak nem lévén tekinthető, erre a kereskedelmi törvény 309. §. értelmében megtartási jogot már azért sem gyakorolhatott, mert egyrészt nem is állitotta, hogy az idézett szakasz 2. bekezdésének esete forogna fenn, másrészt pedig ebbeli jogait felperes ellenében kellően gyakorolhatta volna az által is, hogy felperesnek csupán a közraktári árujegyet bocsátja birtokába. (C. 23/1902. M. D. 9,. 961.)

450. §. A közraktárban letett tárgyakra az áru- vagy zálogjegy birtokosának hitelezői sem biztositást, sem végrehajtást nem vezethetnek.

Maga az áru-, illetőleg zálogjegy ugy biztositás, mint végrehajtás tárgya lehet.

A kereskedelmi törvény 434. §-ának abból a rendelkezéséből, hogy a közraktárilag elhelyezett árut a forgalomban a közraktári jegy helyettesiti, továbbá 450. §-ának abból a rendelkezéséből, hogy a közraktárban letett árukra végrehajtás nem vezethető, hanem a végrehajtás tárgyául csak a közraktári jegy szolgálhat, önként következik, hogy a közraktárban elhelyezett áruk, amelyekre tulajdonjog, illetve szabad, esetleg a zálogjegyen alapuló zálogjog által korlátolt rendelkezési jog a kereskedelmi törvény 441. §-a értelmében csak a közraktári jegy (árujegy) birtokosát illeti, a letevőnek csődtömege részére nem leltározhatók, hanem leltározás tárgyát csak a közraktári jegy képezheti. (C. 598. 1896. M. 8., 306.)

451. §. Az áru- és zálogjegy birtokosát, a közraktárban letett tárgyak megsemmisülése vagy megsérülése esetében, a biztositási összegre ugyanazon igények illetik, melyekkel a letett tárgyak tekintetében birt.

452. §. Az elveszett áru- vagy zálogjegy megsemmisitésére nézve a váltótörvény határozatai szolgálnak irányadóul.

A megsemmisitési eljárás folyamatba tétele után a jegy birtokosa, ha kellő biztositékot nyujt, a vállalattól egy másodlat kiállitását követelheti. A biztositék mennyiségét, ha az iránt a felek meg nem egyezhetnek, a biróság határozza meg.

Ha az elveszett jegy semmisnek nyilvánittatott, a letett biztositék visszaadandó.

HETEDIK CZIM.

Biztositási ügylet.

I. FEJEZET.

Általános határozatok.

453. §. Minden biztositási vállalat köteles a czégbejegyzésre illetékes törvényszéknél a biztositási ügyletek minden ágára nézve, melylyel foglalkozni szándékozik, külön-külön legalább százezer forintnyi tényleg befizetett biztositási alapot kimutatni.

Ezen alap kimutatása előtt sem a czég bejegyzésének, sem az üzlet megkezdésének helye nem lehet.[1][2]

[1]) *18075/1901. febr. 16. számu belügyministeri rendelet:*

A kiházasitási egyletek sikeres működése, valamint a tagok érdekeinek megóvása szempontjából a jövőben a kérdéses egyletek alapszabályai bemutatási záradékkal elláttatni nem fognak, hanem az egyletek vezetői utasitandók lesznek, hogy alapszabályaikat a kereskedelmi törvény rendelkezéseihez képest dolgozzák át s azokat a kereskedelmi czégjegyzékbe leendő bejegyzés végett az illetékes törvényszéknek mutassák be. Ezen utóbbi intézkedés indokául szolgálnak, hogy a kérdéses egyletek nyerészkedés üzésére igen alkalmasak, továbbá, hogy a tagok befizetései főképen ezen egyleteknél a kárbaveszésnek nagy mértékben vannak kitéve s végül, hogy ezen egyletek biztositási ügyletekkel foglalkoznak, már pedig amely társaságnál a tagoknak időközönként meghatározott járulékok mellett a kölcsönösség alapján való segélyezése a czél, ott az 1875 : XXXVII. t.-cz. 223. §-ához képest szövetkezet alakitása válik szükségessé. Az ezután alakuló szóban lévő egyletek alapszabályai megerősités végett a belügyministerhez nem terjeszthetők fel, hanem ezen rendeletre való hivatkozással az alapszabályok benyujtóit szövetkezeti alapon való alakulásra kell utasitani. Ami a már jóváhagyott alapszabályokkal biró kiházasitási egyleteket illeti, a törvényhatóság a területén létező, a jótékonyság czime alatt alakult, de a tulajdonképen nyerészkedéssel egybekötött, u. m. kiházasitási, temetkezési, és betegsegélyezési egyletek működését és vagyonkezelését évenként, vármegyékben lehetőleg a gyámpénztári számadások vizsgálata alkalmával a számvevőség kiküldöttje által rendszeresen vizsgáltassa meg és amennyiben szabálytalanság vagy visszaélés konstatáltatnék, az illető egylet felfüggesztése, illetőleg feloszlatása iránt nyomban előterjesztéssel éljen; ha pedig az egylet életképtelenségéről győződnének meg, ugy a továbbműködhetés biztositására irányuló esetleges javaslatokat tegyen avégből, hogy azok értelmében az egylet alapszabályainak megfelelő átdolgozására utasitható, vagy esetleg feloszlatható legyen.

[2]) *49165/1901. számu belügyministeri rendelet:*

Általános jellegü nyugdijegyletek alapszabályai belügyministeri záradékkal nem láttatnak el, hanem mint szövetkezetek alakulhatnak; meghatározatlan működési területtel biró és általános jellegü nyugdijegyletnek, mint szövetkezetnek, alapszabályai a kereskedelmi czégjegyzékbe leendő bevezetés végett az illetékes törvényszéknek mutatandók be.

A temetkezési egyletek is biztositási vállalatok; s igy kötelesek a 100.000 frt biztositási alapot kimutatni. (C. 1596/1895. D. 72., 176.)

Azon vállalat, melynek tulajdonosa az által megállapitott készpénzbeli járulmányok fizetése ellenében magát arra kötelezte, hogy a vele szerződő felek elhalálozása esetén azok hozzátartozói részére temetkezési járulékot fizet ki, kétségtelenül olyan, mely a kereskedelmi törvény 453. és 462. §-a rendelkezése szerint csakis a czég bejegyzése esetén folytatható. (B. T. 229/1905. D. 97., 333.)

A szövetkezet, mely a kikötött föltételek betartása mellett, tagjait feleségeik elhalálozása esetén, ugyszintén a tagoknak feleségeit, gyermekeit, vagy végrendeleti örököseit, az illető tag elhallálozása esetén a kölcsönösség alapján u. n. halálozási segélyben részesiti, ebben a minőségében kétségen kivül a kölcsönös biztositó-társaságok közé tartozik, s igy a biztositási ügylet minden ágára nézve, amelylyel foglalkozni kiván, külön külön legalább 200.000 koronányi tényleg befizetett biztositási alapot kimutatni tartozik. — Az a körülmény, hogy az alapszabályok korábbi módositásainak bejegyzése alkalmával a czégbiróság nem vette figyelembe azt, hogy a szövetkezet, jóllehet kiterjesztett üzleti körénél fogva kölcsönös biztositások kötésével is foglalkozik, a 453. §. által előirt biztositási alap letételét kimutatni elmulasztotta, a dolog természete szerint nem zárja azt ki, hogy a biróság akkor, amikor folyamodó alapszabályai ujabb módositásának bejegyzéseért folyamodik, a jelzett körülményre szintén tekintettel lehessen. (B. T. 2797/1904.)

Azon egylet, mely hadi járulékok befizetése ellenében betegsége és baleset esetére tagjainak, továbbá tagjainak elhalálozása esetére a hátrahagyott házastársnak, vagy az örökösöknek meghatározott összeget fizet, halálozási és betegsegély czimen, illetőleg a baleset kárpótlásául a kereskedelmi törvény 498. §-ában megirt életbiztositási ügyletek kötésével foglalkozik s ennélfogva 100.000 frtos életbiztositási alapot tartozik igazolni. (B. T. 3029/1902.)

Az egylet, mely bizonyos ellenérték — havi járulékok — befizetése ellenében a tagok betegsége és testi épségük sérelme, baleset esetére tagjainak, továbbá tagjainak elhalálozása esetére a hátrahagyott házastársnak vagy az örökösnek, tehát harmadik személynek is meghatározott összeget fizet, halálozási és betegsegély czimén, illetőleg a baleset kárpótlásául, a kereskedelmi törvény 498. §-ában megirt életbiztositási ügyletek kötésével foglalkozik s ennélfogva 100.000 frtos életbiztositási alap elhelyezését tartozik igazolni. (B. T. 3195/1902. D. 93., 14.)

A folyamodók által bejegyeztetni kért szövetkezet kölcsönös biztositó-társaságnak tekintendő, mert a csatolt alapszabályok 2. és 13. §-ai szerint annak tárgyát bizonyos összegü nászjutaléknak kölcsönösség alapján való biztositása képezi. Már pedig a kereskedelmi törvény 453. §-a értelmében minden biztositási vállalat, kivétel nélkül, köteles a biztositási ügyletek minden ágára nézve, amelylyel foglalkozni szándékozik, külön-külön legalább 200.000 korona biztositási alapot kimutatni. (C. 1247/1904. J. T. K. 904., 39. C. 938/1891. M. 4., 375. J. Sz. 5., 238.)

A kiházasitási önsegélyző szövetkezet oly biztositó intézet, mely a kereskedelmi törvény 453. §-a szerint 200.000 kor. biztositékot tartozik adni. (C. 741/1905. K. J. 2., 496.)

Az 1891 : XIV. t.-cz. szerint megalakult betegsegélyzőpénztár nem magánvállalat és igy nem esik a kereskedelmi törvény 453. §-ának tekintete alá. (C. 442/1905. K. J. 2., 466.)

A szövetkezetnek azon eljárása, hogy tagjainak az egyes évtársulat fennállásának ideje alatt bekövetkező halála esetére saját maga, mint kedvezményezett javára csökkenő biztositási összegekre szóló életbiztositási szerződéseket közbiztositási ügylet megkötésének nem tekinthető. (B. T. 2044/1905. D. 98., 211. C. 6449/1906. K. J. 4. 276.)

A kir. törvényszék helyesen indult ki abból, hogy a kereskedelmi törvény II. rész, 7-ik czim, 1. fejezetében foglalt rendelkezések a 223. §. értelmében szövetkezeteknek tekintendő, kölcsönös biztositó-társaságokra is kiterjednek és hogy tehát a szövetkezet, mely biztositási ügyletekkel foglalkozni kiván, biztositási alapot kimutatni köteles.

Ámde a törvény csak a dijtartalékra, nem pedig a biztositási alapra nézve is szabja meg tüzetesen a vagyon elhelyezésének módozatait és a kir. törvényszék egyedül a 453. és 459. §-okból következteti azt, hogy biztositási alap gyanánt valamely ingatlan értéke nem szerepelhet.

Ezt a fölfogást azonban az előbb idézett szakasz nem támogatja, a másodsorban fölhivott törvényhely pedig határozottan ellene szól.

A 453. §. midőn tényleg befizetett biztositási alapot emlit, ezzel csak azt fejezi ki, hogy a puszta fizetési igéret a biztositási alap kimutatásánál számitásba nem vehető, de nem kivánja meg azt, s a kir. törvényszék sem tulajdonit neki oly értelmet, hogy a biztositási alap egészben és kizáró ag csak készpénzből állhat.

Arra nézve pedig a törvény mi támpontot sem nyujt, hogy a biztositási alap elhelyezése szempontjából a társaságnak ingó és ingatlan vagyona között különbség tétessék.

E részben a szövetkezetek nem esnek szigorubb elbirálás alá, mint a biztositó részvénytársaságok, utóbbiak pedig, melyeknél a biztositási alap a részvénytőkének kiegészitő része, készpénzbeli befizetés nélkül, más értékekbe, különösen ingatlanokba fektetett alaptőkével is megalakulhatnak (kereskedelmi törvény 156. §.). Hasonló eset kölcsönös biztositási társaságoknál is előfordulhat, főleg, ha a szövetkezet, mint ezuttal, valamely már fennálló vállalatnak folytatását czélozza és annak vagyonát átveszi. Ilyenkor sem nem szükséges, sem nem czélszerü, de jogi nehézségbe is ütközik az, hogy a meglévő és részben ingatlanokba fektetett vagyon még a szövetkezet bejegyzése és működésének megkezdése előtt készpénzzé tétessék.

A kereskedelmi törvény 459. §-ának felhivása pedig már azért is téves, mert valamint szövetkezeteknél a biztositási alap, ugy részvénytársaságoknál a részvénytőke s mindkét biztositási vállalatnál a tartaléktőke és a tartozások közé felveendő, kétségtelen pedig, hogy a részvény- és tartaléktőke ingatlanokban is elhelyezhetők. (B. T. 2373/1902.)

A keresk. törv. 453. §-a nem kivánja meg, hogy a vállalat a biztositási alapra szánt összegnek az alaptőke többi részétől való elkülönitését kimutassa. A keresk. törv. 454. §-ából pedig kitünik, hogy a biztositó vállalatok csak arra kötelesek, hogy bejelentsék az elveket, amelyek szerint a befizetett alaptőkét, tehát részvénytársaságoknál az ebben benfoglalt biztositási alapot is elakarják helyezni és hogy ezek az elvek közzéteendők. — Eszerint a törvény czélja nem az, hogy a czégbiróság a biztositási alap kezelésének módját ellenőrizze, hanem az, hogy az alaptőke elhelyezésére vonatkozó elvek közzététele utján, az érdekelteknek legyen módjuk saját érdekeiket megvódeni. Ennélfogva részvénytársaság bejegyzését nem lehet annak kimutatásától függővé tenni, hogy a biztositási alap elkülönitése ki van-e mutatva. (B. T. 2010. 1907. H. D. 1., 255. K. J. 4., 325.)

454. §. A biztositási vállalatok kötelesek a czégbejegyzés alkalmával azon elveket bejelenteni, melyek szerint a fizetett alaptőke s a dijtartalék elhelyeztetik. Ezen elvek a törvényszék által közzététetnek.

A vállalatnak a közzétett elvektől addig, mig a szándékolt eltérés a törvényszéknél be nem jelentetett s közzé nem tétetett, eltérni nem szabad.

A kereskedelmi törvény 454. §-a általában rendelvén, hogy a biztositási vállalatok kötelesek a czégbejegyzés alkalmával azon elve-

ket bejelenteni, melyek szerint a befizetett alaptőke s a dijtartalék elhelyeztetik, abból, hogy a kereskedelmi törvény 456. §-a csakis az életbiztositási dijtartalék mi módon való elhelyezésére nézve állapit meg kötelező szabályt, épen nem következtethető, hogy a biztositó társulat a dijtételek elhelyezése elveinek bejelentésére törvény szerint kötelezettnek nem volna tekinthető. (B. T. 2862. 1904. M. D. 9., 622.)

455. §. Az életbiztositási vállalatok a czégbejegyzés alkalmával, az előbbeni §-ban érintetteken kivül, a dijtartalék kiszámitásának elveit, az ennél alkalmazott halandósági, illetőleg élettartami táblázatok bemutatása és a számitásnál alapul vett kamatláb kijelölése mellett bejelenteni tartoznak.

Ezen adatok közzé nem tétetnek ugyan, de a törvényszéknél mindenki által megtekinthetők és másolatban kivehetők.

Azon biztositásoknál, melyek az ezen elvektől szándékolt eltérés bejelentése előtt vállaltattak el, alapul az eredetileg bejelentett dijtartaléknál csekélyebb dijtartalék nem vehető.

Azon biztositó-társaság, mely dijtartalékkal nem bir, vagy a dijtartalék felett rendelkezési jogosultsággal többé nem bir : a biztositó irányában nem tekinthető többé a biztositási ügylet folytatására jogosult s alkalmas jogalanynak. (C. 248/1878.)

Az olyan biztositó-társaság, mely habár viszontbiztositásban, összes dijtartalékát egy más társaságra átruházta, dijtartalékkal nem rendelkezvén, a biztositottak nem kötelesek vele a biztositási szerződést folytatni. (C. 398/1878. M. D. 9., 623.)

456. §. Az életbiztositási dijtartalék csak következő módon helyezhető el :

1. jelzálogi kölcsönökbe a fekvőségnem nem terhelt fele értéke erejéig ;

2. állampapirokba az állami kamatbiztositást élvező vállalatok elsőbbségi kötvényeibe ;

3. a budapesti tőzsdén jegyzett záloglevelekbe ;

4. a vállalat életbiztositási kötvényeire és a 2. és 3. pont alatt érintett értékpapirokra adott kölcsönökbe.

457. §. A biztositási vállalatok kötelesek a bevételek és kiadások összeállitását, nemkülönben a mérleget az illetékes törvényszéknek közzététel végett évenként benyujtani.

458. §. A bevételek és kiadások összeállitásánál következő eljárás szolgál irányadóul.

A bevételek közé felveendők :

1. a számadási év teljes dijbevételei (a dijjutalék levonása nélkül), a különböző biztositási ágak szerint ;

2. a kamatok ;

3. egyéb bevételek.

A kiadások közé helyezendők :

1. a kifizetett biztositási összegek levonásával a viszontbiztositás által megtéritett részek ;

2. a viszontbiztositási dijak ;

3. a biztositási jutalékok ;

4. a biztositási költségek ;

5. a többi netaláni kiadások lehetőleg részletezve.

459. §. A mérlegre nézve következő elvek szolgálnak irányadóul.

A követelések közé felveendők :

1. a részvény- vagy alaptőkének még be nem fizetett része ;

2. a leltár értéke ;

3. az ingatlanok értéke ;

4. a vagyonbefektetés az egyes értékek szerint részletezve ;

5. az ügynököknél künnlevő követelések ;

6. a pénztári készlet ;

7. a később követelhető kamatok, a mennyiben a számadási évre esedékesek ;

8. az első szervezési költségek a 199. §. s a szerzési költségek a 460. §. értelmében ;

9. egyéb követelések.

10. a számadási, lehetőleg az előbbeni évek netaláni veszteségei.

A tartozások közé helyezendők :

1. a névleges részvény- vagy alaptőke, szövetkezeteknél pedig a biztositási alap ;

2. a bejelentett, de még ki nem egyenlitett biztositási követelések, a viszontbiztositás által fedezett rész levonásával ;

3. a biztositási dijtartalék, az egyes biztositási ágak szerint ;

4. a számadási éven tul befizetett dijak (dijátvétel);

5. a netaláni tartaléktőke;

6. a többi tartozások lehetőleg részletezve;

7. az előre beszedett kamatoknak a jövő évre eső része;

8. a számadási év netáni nyeresége.

460. §. A szerzési költségek kárbiztositásoknál, valamint a testi épséget és egészséget tárgyazó biztositásoknál a biztositási időre, a tulajdonképeni életbiztositásoknál pedig tizenöt évre oszthatók fel.

461. §. A külföldi biztositási vállalatok, amennyiben mint részvénytársaságok a 210. és 211. §§. rendeleteinek megfelelnek, működésüket a magyar korona területére csak az esetben terjeszthetik ki, ha belföldi működésükre nézve magukat jelen czim határozatainak alávetik, mi iránt a czégbejegyzés kieszközlésekor nyilatkozni tartoznak.[1])

Külföldi kölcsönös biztositó-társaságok. (Szövetkezetek) bebocsátásáról l. a Curia 52. polg. számu teljes ülési határozatát. (D. 58., 10.)

A budapesti kir. itélőtábla az elsőbiróság végzését annyiban, amennyiben kimondotta, hogy a dijtartalék külföldi állampapirokban el nem helyezhető, megváltoztatja és ennek az intézkedésnek helyét nem találja: mégis az elsőbiróságnak azon rendelkezését, mely szerint felfolyamodónak 58601/1901. sz. bejelentést tudomásul vette, helybenhagyta.

Indokok: Az elsőbiróságnak a fennebbiek szerint megváltoztatott fentebbi intézkedését azért kellett megváltoztatni, mert a kereskedelmi törvény 456. §-ának 2. pontja bel- és külföldi állampapirok közt megkülönböztetést fel nem állitván: e tekintetben a biróság sem tehet megkülönböztetést.

Ellenben az eljáró biróságnak azon intézkedését, amely által felfolyamodónak az 58601/1901. sz. bejelentését tudomásul nem vette, azért kellett helybenhagyni,

mert a módositott alapszabályok XXVIII. pontjában, valamint az 51605/1886. sz. bejegyzést rendelő végzésben felsorolt mindazon papirokban, melyek nem állampapirok, vagy állami kamatbiztositást élvező vállalatnak elsőbbségi kötvényei, jelesül: városi,

---

[1]) A Szerbiával 1892. évi augusztus hó 9-én kötött és az 1893. évi XX. t.-czikkbe beczikkelyezett kereskedelmi szerződésünk zárjegyzőkönyvében a II. czikkhez tartozó határozmányok 2. pontja szerint az egyik államban keletkezett bármily nemü biztositási társaságok a másik állam területén a belföldiekkel egyenlő jogokat akkor élveznek, ha az e részben ott fennálló törvényeknek és szabályoknak megfelelnek. Eszerint a szerb biztositási vállalatok is eleget tartoznak tenni hazai törvényeinknek és szabályainknak, ha egyletek, az 1873. évi április 29-én 1394. és 1875. évi május 2-án 1508. szám alatt kiadott belügyministeri rendeleteknek, ha pedig kereskedelmi társaságok, a kereskedelmi törvény rendelkezéseinek. Előbbi esetben nevezetesen tartoznak alapszabályaikat a magyar királyi belügyministerhez láttamozás végett felterjeszteni, utóbbi esetben pedig tartoznak a kereskedelmi társaságokra, különösen pedig a biztositási vállalatokra vonatkozólag a kereskedelmi törvényben előirt rendelkezéseknek, nevezetesen pedig a czégbejegyzési kötelezettségnek megfelelni. Emellett pedig azok az ügynökök, kik az országban e biztositási vállalatok számára felek szerzésével foglalkoznak, amennyiben az illető vállalatnak nem szolgálati viszonyban álló alkalmazottai, hanem önálló közvetitők, biztositási ügynöki (acquisiteur-i) működésükhöz iparigazolvány váltására kötelezendők. A szerb egyletek, illetőleg kereskedelmi társaságok valóságos letelepedést nem eszközölnek s igy a kereskedelmi törvény vagy az egyletekre fennálló szabályoknak meg sem felelnek, hanem az országban mindennek daczára acquisiteuri működést folytatnak ügynökeik által. Kétségtelen, hogy ez kijátszása akar lenni a kereskedelmi törvény által a külföldi vállalatokra (kt. 210. sk. §§.) előirt rendelkezések betartásának. Ennélfogva az elsőfoku iparhatóságok a szóban lévő biztositási vállalatok számára felek szerzésével foglalkozó egyéneket igazolásra szólitsák fel a tekintetben, miféle vállalat érdekében működnek és saját ügynöki tevékenységükhöz, — amennyiben nem igazolhatják magukat, mint a vállalat tényleges alkalmazottjai, — van-e iparigazolványuk? Ha pedig a felszólitásra az illető üzletszerző kimutatni nem tudná, hogy:

1. a vállalat, melynek érdekében eljár, akár mint egylet, akár mint kereskedelmi társaság, hazai törvényeinknek és szabályainknak megfelelt; s ha az illető vállalat ezt meg is tette,

2. hogy maga az üzletszerző az illető vállalat szolgálati viszonyban álló tényleges alkalmazottja, vagy ügynöki iparigazolványnyal bir,

ez esetben további működése betiltandó, a körülményekhez képest jogosulatlan iparüzésért büntetendő, az idézett egyleti szabályok megsértésé miatt felelősségre vonandó és a kereskedelmi törvény rendelkezéseinek megsértése miatt az ügy az illetékes birósággal is közlendő. (B. M. 13120/1901. sz. körrend.)

megyei, helységi, községi vagy iskolakerületi kötvényekben, valamint fizetésképes intézeteknek kötvényeiben a kereskedelmi törvény 456. §-a 2. pontja értelmében, mely törvénypont a kereskedelmi törvény 461. §-a értelmében a külföldi társaságokra is alkalmazást nyer, a dijtartalék el nem helyezhető; továbbá,

mert a kereskedelmi törvénynek 461. §-ában felhivott 211. §. 2. pontja szerint a külföldi társaságnak az itteni üzlete folytatására szánt tőkéje a belföldön elhelyezendő, a jelzálog fogalmához és természetéhez képest a dijtartalék külföldi ingatlanokra adott és jelzálogilag biztositott kölcsönökben sem helyezhető el. (B. T. 3077/1901.)

A biztositásokkal foglalkozó külföldi részvénytársaságok által a kereskedelmi törvény 211. §. 2. pont, illetve a kereskedelmi törvény 453. és 461. §-ai értelmében a belföldön elhelyezett üzleti tőkének, illetve biztositási alapnak, amint ez a kereskedelmi törvény I. r. X. czim VI. fejezetének összes intézkedéseiből, de a csődtörvény 75. §-ának azon rendelkezéséből is kitünik, mely szerint a külföldi részvénytársaságnak az itteni üzlet folytatására szánt s itt elhelyezett tőkéjére és biztositási alapjára nézve az illetékes belföldi biróság által hivatalból külön csőd nyitandó, rendeltetése minden kétséget kizárólag az, hogy a belföldön elhelyezett ezen üzleti tőke s illetőleg biztositási alap első vonalban a külföldi részvénytársasággal összeköttetésben álló belföldi hitelezők igényeinek kielégitésére szolgáljon. Ezekből szükségképen az következik, hogy azon esetre, ha külföldi részvénytársaság belföldi üzleti telepét és képviselőségét megszüntetni és a belföldön elhelyezett üzleti tőkét, s illetve biztositási alapot az országból kivonni kivánja, ha csak ki nem mutatja, hogy a belföldön kötött ügyleteken alapuló valamennyi kötelezettsége a vonatkozó szerződések felbontása, vagy valamennyi biztositásnak a biztositónak hozzájárulása mellett más biztositóra való átruházása utján vagy bármi más módon megszünt; ez csak a kereskedelmi törvény I. rész X. czim V. fejezetében meghatározott felszámolás mellett történhetik; s mindaddig, mig a felszámolás el nem rendeltetik és keresztül nem vitetik, a belföldi képviselőség törlése el nem rendelhető. Mindezeken az a puszta tény, hogy a külföldi részvénytársaság belföldi koczkázatai tekintetében más társasággal viszontbiztositási szerződésre lépett, nem változtat. (C. 1309/1902. G. D. 4., 1011. M. D. 9., 624.)

462. §. A jelen fejezet határozatainak meg nem tartása esetében a vállalat igazgatósága, illetőleg a külföldi vállalat belföldi képviselősége, a jelen törvény 218. és 220. §-aiban megállapitott büntetéssel sujtandó.

A kereskedelmi törvény büntető szabályainak alkalmazása oly biztositó vállalatot tételez föl, melynek czége a czégjegyzékbe be van vezetve és a kereskedelmi biróság hatásköre a történt czégbejegyzés előtt csupán arra terjed, hogy a kereskedelmi törvény 21. §. értelmében a törvénynek czégbejegyzésre vonatkozó rendelkezéseinek érvényt szerezzen. Az eljárás során felmerülő költségek azon czégtulajdonos által viselendők, aki czégének bejegyzettsége nélkül folytatta üzletét. (B. T. 290. 1905. D. 97., 333.)

II. FEJEZET.

Kárbiztositás.

463. §. Azon ügylet, melynél fogva valaki ellenérték (dij) kikötése mellett arra kötelezi magát, hogy bizonyos személynek az ezt valamely meghatározott esemény következtében érő vagyoni hátrányt megtériti, kárbiztositási ügyletnek tekintetik.

Az, ki magát a hátrány megtéritésére kötelezi: biztositónak: az, kinek javára a kártérités kiköttetett: biztositottnak neveztetik.

Valamely kárbiztositási ügyletnek czélja az, hogy a biztositottat bizonyos meghatározott esemény következtében érő vagyoni hátrány: ennek megtérittessék, lakóháznak tűz elleni biztositása esetében, tehát az a czél nem lehet más, minthogy a biztositás által fizetendő kárösszeg az elpusztult vagy megvizsgált ház helyreállitására fordittassék. (C. 1948/1903.)

464. §. Biztositás tárgya minden lehet, mi a biztositottra nézve pénzben kifejezhető értékkel bir.

A kárbiztositás tárgyát lényegileg a biztositottnak a biztositott dolog tekintetében fennálló az a vagyoni érdeke képezi, melyre nézve a biztositott dolgot érhető bizonyos esemény bekövetkezte esetére a biztositás által magát megóvni kivánja. (C. 1622/1895. D. 69., 228.)

A biztositás oly harmadik személy érdekében, ki az esemény által vagyonilag érdekelve nincs, érvényesen nem köthető. (B. T.

5252. 1882. M. 4., 377. C. 650/1883. D. 37., 252.)

A kárbiztositásnak a kereskedelmi törvény 463. §-ában foglalt fogalmi meghatározásához képest a biztositás e nemének a biztositottat érhető vagyoni hátrány ellen kell irányulnia és ennélfogva senki a más vagyonát annak bizonyitása nélkül, hogy neki a biztositott tárgynak épségben maradásához vagyoni érdeke füződik, a maga javára érvényesen nem biztosithatja. (C. 1612/1893. D. 66., 27.)

A biztositott több kazal közül ugyancsak kettő volt a biztositott tulajdona, de a többire ő felügyelni s azért szavatossággal tartozván, vagyoni érdeke megállapittatott. (C. 1612. 1892. D. 66., 27.)

Közös vagyonnál mindegyik társnak érdekében áll az egész vagyon fentartásáról gondoskodni és igy a tulajdonos társak egyike is teljes joghatállyal köthet az egész tárgyra biztositást és pedig anélkül, hogy azt a körülményt, hogy társai vannak, bejelentenie kellene. (C. 1410/1902. J. T. K. 903., 51. C. 478/1890. D. 56., 55. C. 1674/1893. D. 68., 83. C. 260/1890. D. 56., 161.)

A férjével közös háztartásban élő nő biztosithatja a férj tulajdonát képező házat, mert a hitvestársi viszonyból folyólag ő a férj vagyonának fenmaradása tekintetében érdekelt. (C. 163/1896. D. 74., 278. C. 546. 1890.)

A haszonbérlő a bérlemény területén általa emelt épületeket a haszonbérleti szerződés lejárta utáni időre is biztositotta tüzkár ellen, amiért is a biztositási szerződés a haszonbérleti szerződés lejártáig ugy a haszonbérlő, mint az ingatlan tulajdonosa, ezen időn túl pedig az ingatlan tulajdonosa érdekében köttetett meg; s igy ez utóbbi a tüz által okozott kár megtéritését követelheti. (C. 1581/1903. J. T. K. 904., 36. C. 650/1888. P. T. 17., 16.)

Midőn a haszonbérlő a bérlemény tárgyát képező ingatlanon lévő, a bérbeadó tulajdonát képező épületeket, a haszonbérleti szerződésben elvállalt kötelezettsége alapján, tüzkár ellen biztositja, a bérbeadó megbizásából, ennek vagyonjogi érdekeinek megóvása céljából járt el, a bérbeadó érdekében megkötött ilyen biztositási szerződés alapján tehát tüzesetnél a károsodás is nem őt, hanem a bérbeadót éri. (C. 564/1898. M. D. 9., 628.)

A hitelező, mint az adós vagyonának épségben maradására nézve vagyonilag érdekelt fél, adósának vagyonát érvényesen biztosithatja. (C. 964/1902. J. T. K. 903., 46. C. 755/1885. P. T. 9., 192. L. még: C. 755/1884. P. T. 9., 24.)

Aki a függő termést megvette, az a termést mint sajátját akkor is biztosithatja, ha a termények tulajdonát még meg nem szerezte. (C. 4/1886. Ü. L. 87., 21.)

A tulajdonos az egész termést mint sajátját biztosithatja, noha a termés egy része az aratóké volt. (C. 1180/1890. M. D. 9., 628. G. D. 4., 1018.)

A pernek nem vitás adataiból kétségtelen, hogy felperes aratómunkásaival abban egyezett meg, hogy munkabérüket a termés hányadrészében fogja megfizetni, megállapitható továbbá az is, hogy a felperes aratómunkásai az aratási munka befejeztével nem vették igénybe az 1898 : II. t.-cz. 35. §-ában részükre biztositott azt a jogot, hogy munkabérüket nem a termés hányadrészének természetben való kiszolgáltatásában, hanem készpénzben követelhessék — aminek folytán az aratókat megillető gabonatermés hányadrésze külön is rakatott. A dolgok ily állásában kétségtelen, hogy ez a külön rakott és időközben elégett gabonarész a biztositási szerződés 36. pontjában foglalt azon gabonamennyiség fogalma alá vonandó, mely mint az aratók tulajdonát képező rész a biztositás tárgyát nem képezte. (C. 257/1902. M. D. 9., 628.)

465. §. A biztositási ügylet érvénytelen:

1. ha az oly vagyoni hátrány tekintetében köttetik, mely a biztositottat egy általa vagy a biztositási ügyletet megkötő harmadik személy által szándékolt tiltott cselekvény folytán érheti;

2. ha az esemény, melyre a biztositás irányul, az ügylet megkötésekor már bekövetkezett, s a biztositott vagy a szerződő fél arról tudomással birt, vagy ha a biztositó tudta, hogy az esemény többé be nem következhetik;

3. ha a biztositási szerződés a jelen törvényben megjelölt kellékeknek meg nem felel.

Ha a biztositási ajánlat tárgyát képezett épület azon időn belül ég el, mely alatt a kereskedelmi törvény 468. §-ának 3-ik kikezdése értelmében a biztositó társaságnak a szerződés meg- vagy meg nem kötése iránt nyilatkoznia kell, azon épület, mint nem létező, többé nem képezheti tárgyát tüzkár elleni biztositási szerződésnek, s igy az, hogy a biztositó társaság az ajánlatot az érintett idő alatt vissza nem utasitotta, a biztositás tárgyának időközben elenyészte folytán nem alkalmas azon biztositási szerződésnek megalkotására. (C. 128/1890. M. D. 9., 630. G. D. 4., 1024.)

Ha a biztositás tárgya a szerződés iránti ajánlat elküldése után ugyan, de annak el-

fogadása s igy a szerződés létrejötte előtti időben enyészett el, biztositási szerződés nem jött létre. (C. 821/1892. M. D. 9., 630.)

466. §. A biztositási ügylet harmadik személy érdekében is köthető, és pedig ennek tudtával és megnevezése mellett, vagy e nélkül. Ez utóbbi esetben azonban a szerződésben világosan kiteendő, hogy biztositottnak a lehető kár által érdekelt kötvénybirtokos tekintetik.

Az ügylet a szerződő fél érdekében kötöttnek tekintetik, ha ennek ellenkezője a szerződésből ki nem tünik.

Két tulajdonostárs ingatlanát csak az egyik tulajdonos biztositván, a biztositó társulat nem élhet sikerrel azzal a kifogással, hogy csak az egyik tulajdonostárs részét köteles kártalanitani. (C. 1674/1892. D. 68., 83.)

Vitatta alperes, hogy felperesnek a kárösszeg feléhez van csak igénye, mert felperes által beismerten az elégett cséplőkészlet csak felében képezte tulajdonát. Alperesnek ezt a kifogását sem lehetett figyelembe venni, mert közös vagyonnál mindegyik társnak érdekében áll az egész vagyon fentartásáról gondoskodni, kétségtelen tehát, hogy felperes a jelen esetben joghatálylyal biztosithatta a cséplőkészletet egészében és igy alperessel szemben jogositva van az egész kárösszeget érvényesiteni. (C. 1410/1902. J. T. K. 903., 51. *Azonos:* 546/1890. J. Sz. 4., 2. és 578/1890. D. 56., 161.)

Midőn a haszonbérlő a bérlemény tárgyát képező ingatlanon lévő a bérbeadó tulajdonát képező épületeket a haszonbérleti szerződésben elvállalt kötelezettsége alapján tüzkár ellen biztositja, a bérbeadó megbizásából, ennek vagyonjogi érdekeinek megóvása czéljából járt el, a bérbeadó érdekében megkötött ilyen biztositási szerződés alapján, tehát tüzesetnél a szerződés is nem őt, hanem a bérbeadót éri. (C. 564/1898. G. C. 1., 183.)

A kereskedelmi törvény 466. §-a szerint a biztositás harmadik személyek érdekében is köthető; ebből folyólag, ha a biztositott a hengermalmában őrlés végett összegyüjtött gabonát saját tulajdonaként biztositotta is, utóbb azonban helyébe másoktól őrlés végett átvett gabonakészletben szenvedett tüzkárt, ez is biztositottnak tekintendő, mert a biztositott termények tulajdonában nem állt be oly változás, mely a biztositási feltételekben emlitett adásvétel, csere vagy ajándék tekintete alá eshetnék. (C. 224/1899. G. C. 2., 181.)

Ha a feles munkás maga biztositja az egész termést, akkor az ingatlan tulajdonosa, aki a biztositáshoz hozzájárulni nem akart, a tüz folytán elpusztult egész termésért felvett biztositási összeg felét nem igényelheti a biztositott felestől. (B. T. 970/1899. M. D. 9., 631.)

467. §. Ki más érdekében, ennek meghatalmazása nélkül, köt biztositási ügyletet, a biztositási dijért személyesen felelős.

Ha a biztositási dij rendesen fizettetik, az ügylet későbbi jóváhagyása akkor is hatálylyal bir, ha ez az esemény megtörténte után következik be.

A kárbiztositási összeg a biztositási tárgy egyenértékét képezi, s mint ilyen a tárgy tulajdonosát illeti. Aki másnak épületeit tüzkár ellen biztositja, megbizás nélküli ügyvivőként lépett fel, s e minőségben a kárbiztositási összeget a maga részére nem igényelheti, hanem csupán a fizetett dij megtéritését követelheti a tulajdonostól. (C. 7582/1891. J. 92., 61.)

S a megbizás nélkül más érdekében megkötött biztositási ügyletből kifolyólag kárigényt mindenkor csak az érvényesithet, akinek érdekében a szerződés létesittetett. (C. 7468/1892. D. 62., 92. C. 7398/1884. D. 40., 43. C. 7582/1891. J. 92., 61.)

A biztositási ügylet ép ugy, mint minden más szerződés, meghatalmazott által is köthető, mire nézve az, hogy az ügyletnek a biztositott és szerződő fél részéről való jóváhagyása az ügylet megkötése előtt, vagy annak megkötése után következett-e be, különbséget nem tesz. (C. 1576/1903. D. 94., 126.)

A gazdasági ingatlanok- és ingóknak tüzkár elleni biztositása a gazdaság vezetésével nem áll oly szoros kapcsolatban, hogy a gazdaság vezetésével megbizott gazdatiszt külön meghatalmazás nélkül jogositva van a biztositás megtételére. (C. 2613/1900. M. D. 9., 628. G. D. 4., 1028.)

A külföldön lakó földbirtokosnak belföldi birtokán alkalmazott gazdasági intézője felhatalmazottnak tekintendő arra, hogy terményeket elemi csapások s ennélfogva jégkár ellen biztositsa. B. T. II. G. 25/1905. D. 99., 360.)

468. §. A biztositási ügylet érvényességéhez irásbeli szerződés szükséges.

Az irásbeli szerződéssel egyenlőnek tekintendő a biztositó által kiállitott kötvény, vagy az elfogadott ajánlatnak a biztositó könyveibe történt bevezetése.

A bevezetés megtörténtnek tekintetik, ha a biztositó a biztositási ajánlatot annak vételétől számitandó 48 óra alatt vissza nem utasitotta.

Ez utóbbi esetben a biztositás az ajánlat elküldését vagy átadását követő napon déli 12 órakor veszi kezdetét.

A biztositási szerződés oly kétoldalu szerződést képez, mely a biztositott félnek a biztositó személyébe vetett különös bizodalmában leli alapját s ez okból a szerződő felek egyike a szerződésből folyó jogokat és kötelezettségeket a másik felet is kötelező hatálylyal egyoldalulag másra át nem ruházhatja. (C. 223/1886. C. 547/1885. M. D. 9., 626.)

Biztositási szerződés fentartása csak ugy követelhető, ha az el nem fogadott dijrészlet birói letétbe helyeztetik. (C. 819/1891. C. 1333/1891. és 1060/1891. M. D. 9., 691.)

Ha a biztositó az ajánlat nélkül kiállitott kötvényt el is küldi a félhez s ez azt meg is tartja, még nem jön létre a biztositás s a dij megfizetése nem követelhető, ha a felek üzleti viszonyban nem álltak. (B. T. II. G. 126/1901.)

A kir. itélőtábla kimondotta marasztaló itéletében, hogy biztositási szerződés érvényéhez irásbeli ajánlat nem szükséges, a kereskedelmi törvény 468. §-a értelmében a biztositó által kiállitott kötvény elegendő ; a kötvény kézhez vétele után alperes annak tartalmát nem kifogásolta, sőt dijat is fizetett, bár a kötvényben megjelölt kisebb összeget, most már az üzlet érvényét meg nem támadhatja abból az okból, hogy a kötvény tartalma az ajánlatnak meg nem felel. Ezzel szemben a kir. Curia elutasitotta a keresetet, mert nem lévén bizonyitva, hogy a biztositási ajánlatot alperes, vagy az ő megbizásából más aláirta, ezen ajánlat nélkül a biztositási ügylet érvényesen létre nem jött. (C. 96/1902. D. 91., 360. J. 22., 16.)

Ha a per adataiból megállapithatólag a felek az ajánlatnak irásba foglalását czélozták, akkor az ajánlatnak a biztositott részéről való aláirása nélkül a biztositási ügylet érvényesen létre sem jöhet és ezért az ajánlat szóval történt megtételének a bizonyitása közömbös. (C. 1683/1903. D. 96., 28. K. J. 2., 57.)

Az irónnal irott ajánlat is érvényes. Alperes tagadta, hogy a *D)* alatti ajánlat ellene bizonyitékul szolgálhatna, mert az irónnal van irva. Azonban az ajánlatnak bármily iróeszközzel történt kitöltése az ajánlat megtételét nem érvénytelenitheti. (C. 1013/1899. M. D. 9., 633.)

Az ajánlat érvényére nem elegendő az ajánlattevő aláirása, hanem az is kell, hogy annak rovatai maga az ajánlattevő vagy megbizottja által töltessenek ki. Ez pedig nem következett be, midőn az ajánlattevő a biztositó társaság igazgatóságának a csupán aláirt ürlapot adta át s az ajánlatot az igazgatóság töltötte ki. (C. 451041895. M. 8., 314.)

Felperes felülvizsgálati kérelmében azt panaszolja, hogy a felebbezési biróság jogszabály sértésével állapitotta volna meg azt, hogy a *B)* alatti okirat a törvényes kellékekkel nem bir, holott a törvény az ajánlat érvényességét semmiféle kellékektől függővé nem teszi. Felperesnek ez a panasza alappal azért nem bir, mert a kereskedelmi törvény 468. §-ának második bekezdéséből kétségtelen, hogy a biztositási ügylet érvényességéhez szükséges irásbeli szerződéssel egyenlőnek tekintendő a biztositó által elfogadott ajánlatnak a biztositó könyveibe történt bevezetése, mert ha a könyvekbe bevezetett ajánlatnak a törvény ugyanazt a hatályt tulajdonitja, mint a biztositó által kiállitott kötvénynek, ugy kétségtelen, hogy az ajánlatnak is ugyanazokat kell magában foglalnia, amit a törvény a kötvénynél megkiván és amennyiben az ajánlat ezeket a kellékeket nélkülözi, ugy nem alkalmas arra, hogy annak a biztositó által történt elfogadása, illetve vissza nem utasitása által biztositási szerződés létrejöjjön. (B. T. II. G. 20/1899. *Azonos* II. G. 20/1896. M. D. 9., 633.)

Ha az ajánlatban a dijtáblázatra történt hivatkozás, akkor nem vitatható sikeresen az, hogy a biztositási dij összegszerü megjelölésének hiánya okából a felek közt nem jött létre a szerződés. (C. 65/1904. *Azonos* 72/1899. D. 82., 288. és 892/1897. D. 79., 53.)

Ellenkező :

Minden szerződés érvényes létrejöttének előfeltétele, hogy a szerződő felek tudják, mire vállalnak egymás irányában kötelezettséget. Ha a felek a dijkötelezőt a dijösszeg kitöltése nélkül irták alá, miután igy a létesiteni szándékolt biztositási ügyletre vonatkozóan az évi dijösszeg mennyiségére nézve a kölcsönös megegyezés hiányzik, a biztositási szerződés érvényesen létre nem jött. (C. 849/1 98. Ü. L. 16., 3.)

A biztositási szerződés érvényes létrejöttére nézve döntő az a körülmény, hogy az ajánlat hátlapján látható dijfelszámitás ki volt-e már töltve az ajánlat aláirásakor, vagy ha nem, hogy a biztositandónak felmutatta-e az ügynök az ajánlat aláirása előtt a biztositó társulatnak a dijak összegét feltüntető táblázatát, avagy hogy az a dijtáblázatnak a kérdéses dijtételekre vonatkozó rendelkezéseiről és az általa fizetendő dij nagyságáról enélkül is az ajánlat

kiállitása időpontjában tudomással birt-e? (B. T. II. G. 20/1901. D. 88., 51.)

A kereskedelmi törvény értelmében a koczkázatnak határozott viszontszolgáltatás, azaz: dij ellenében való elvállalása alkotja meg a biztositási ügyletet (463. és 498. §-ok). A dij szabad egyezkedés tárgya (473. és 506. §-ok) és a szerződést magában foglaló kötvénynek lényeges kelléke (469. §. 6. pont és 500. §.); a biztositás tehát nem jöhet létre anélkül, hogy a felek a dij iránt megállapodnának. A dij-táblázatra való hivatkozás tehát csak akkor elegendő, mert a felek megegyezését csak akkor eredményezheti és juttatja kifejezésre, ha a táblázat az ajánlattevővel előzetesen vagy egyidejüleg közöltetett, ugy egyébként előtte ismeretes volt. (B. T. II. G. 28/1899. B. T. 85/1902.)

A kérdőiv, amely az ajánlat tétele alkalmával a biztositott által kitöltendő, az ajánlatnak kiegészitő része. (C. 1262/1888. Ü. L. 89., 6.)

A biztositó társaságnak az életbiztositási ajánlatot tevőhöz intézett azon nyilatkozatából: »a kötvényt csak az elrendelt orvosi vizsgálat után állithatjuk ki« és »felszólitjuk tehát, hogy magát az orvosi vizsgálatnak alávesse« megállapittatott, hogy a szerződés megkötése ujabb feltételekhez köttetett s az ajánlat el nem fogadtatott. Az ajánlat tehát érvényesen visszavonható volt, mert midőn a biztositó társaság részére a biztositási ajánlatra való nyilatkozhatás czéljából bizonyos határidő ki nem köttetett és a fél a biztositó társasághoz beérkezett ajánlatát olyan időben vonja vissza, midőn a biztositó társaság annak elfogadása tárgyában még nem határozott, tekintettel a kereskedelmi törvény 314. §-ában foglaltakra, a biztositási szerződés többé joghatályosan nem létesülhet, s igy az ajánlat kiállitása alkalmával a dij fedezetéül kiadott váltó érvényesitésére a biztositó társaság nem jogosult. (C. 496/1906. H. D. 1., 243.)

———

Abban az esetben, ha a kiállitott kötvény tartalma az ajánlat tartalmától eltér a kötvény kiállitása, az ajánlat visszautasitásának s egyszersmind a biztositó részéről uj ajánlatnak tekintendő, mely a biztositott félre csak ugy válik kötelezővé, ha azt elfogadja, mire azonban nem kötelezhető. (B. T. 74/1900. D. 87., 290. C. 1397/1889. J. 9., 197. C. 396. 1889. M. 4., 383. C. 346/1891. M. 4., 385. 2274/1894. D. 66., 276. C. 1532/1895. G. C. 1., 174.)

A kötvénynek az ajánlattól való eltérő voltát abban az esetben, ha a kötvény a fél részéről átvétetett s azt birtokában tartja, ez utóbbi köteles a kötvény felmutatásával bizonyitani. (C. 734/1898. D. 79., 31.)

Az a körülmény, hogy a biztositási társulat nem az ajánlatnak megfelelően, t. i. az egész termésre, hanem csupán ³/₄ rész erejéig állitotta ki a kötvényt, amelyet a biztositott a társulatnak visszaküldött, a biztositási szerződést még nem hatálytalanitja és ez a biztositási ügylet mindaddig hatályban marad, mig a társaság a már felvett biztositási dij visszafizetése mellett az ügyletet nem stornirozta, miből folyóan az ezen időpont előtt elégett termést a társulat kártalanitani tartozik. (C. 516/1896. M. D. 9., 670.)

———

Ha egyszer a biztositó az elfogadott ajánlatot bevezette a könyvbe s a kötvényt kiállitotta, az ügylet ezzel létrejövén, nincs joga többé az ajánlatot visszautasitani. (C. 1067/1901. D. 90., 55.)

Ha a bevallásban az ajánlat elfogadására 60 napi idő van meghatározva, ez a megállapodás csak kitolása a kereskedelmi törvény 468. §-ában előirt 48 órának. Hogy tehát a biztositás ilyen esetben is érvényesen létrejöttnek tekintessék, nem szükséges, hogy az emlitett 60 napon belül a társaság részéről a félhez külön értesitő nyilatkozat intéztessék. (C. 5822/1903.)

De az ajánlatnak 48 óra alatti elfogadásával sem válik a biztositás hatályossá, ha ezen az elfogadásra rendelt 48 órán belül a szerződésnek lényeges feltételei elenyésztek. (C. 1128/1891. D. 57., 208.)

A 48 órai határidő az ajánlatnak a biztositó, illetve meghatalmazottja — mely utóbbi alatt az ügynök nem érthető — részéről megtörtént átvételtől számitandó. S ha az ajánlat átvételének időpontja vitás, ezt az ajánlat tevője köteles bizonyitani. (C. 514/1883. D. 37., 289.)

A kereskedelmi törvény 468. §-a értelmében a biztositási szerződés létrejöttnek tekintendő, ha a megkötését czélzó ajánlat annak vételétől számitott 48 óra alatt vissza nem utasittatik. A biztositónak tehát nyilatkoznia kell, ha a koczkázatot elvállalni akarja, a nyilatkozatot pedig meg kell tennie, nem önmagával vagy — ami egyre megy — saját közegeivel, hanem az ajánlattevővel szemben. Mert élők közötti ügyleteknél az akaratkijelentés jogi hatályosságának első feltétele, hogy ahhoz intéztessék, akit illet, t. i. akinek a nyilatkozó félhez való jogviszonyát befolyásolni hivatva van. A képviseletnek általános elvei ily esetben is alkalmazandók ugyan s igy megbizott által is megtehető és megbizotthoz is intézhető a nyilatkozat. Ámde a biztositó társaságnak ügynöke, ha ez az ajánlat kitöltésénél az ajánlattevőnek, annak továbbitásánál mindkét félnek megbizottja is, a visszautasitás s annak közlése körül már csak mint a társaság közege járhat el. Közömbös az, hogy az alperes társulat a maga fő- és alügynök-

ségét mikor értesitette arról, hogy a felperesnek ajánlatát nem fogadja el. Egyedül az az időpont döntő, melyben a visszautasitást magában foglaló nyilatkozat a felperesekhez czimezve postára adatott. Ez 1896. november 12-én történt, az alperes pedig maga állitja, hogy a felperesek ajánlata november 8-ára érkezett budapesti képviselőségéhez, mely annak elfogadása vagy visszautasitása felett határozni jogositva volt. Kétségtelen tehát, hogy a visszautasitás nem történt a törvény által megállapitott határidőn belül, és hogy ennélfogva e törvény értelmében a biztositási ügylet létrejött és a tűz idején, 1896. november 11-én éjféli 12 órakor hatályban volt. (C. 1459/1900. D. 88., 217.)

Az irásbeli ajánlatnak visszautasitása történhetik szóval is. (B. T. I. G. 183/1898. M. D. 9., 635. G. D. 4., 1030.)

A biztositási ügylet a kereskedelmi törvény 468. §-a szerint érvényesen létrejöttnek tekintetik, ha az ajánlat 48 óra alatt vissza nem utasittatott. Ez áll abban az esetben, ha az ajánlat az ügylet érvényes megkötése tekintetében külön kikötést nem tartalmaz. De ha az ajánlat biztositottnak oly kijelentését foglalja magában, hogy a biztositó az ajánlatot a 48 órától eltérő határidő alatt visszautasithatja vagy elfogadhatja, az ügyletnek érvényességére nézve nem a törvény vélelme, hanem a kifejezésre jutott akaratnyilvánitás irányadó. És pedig azért, mert a kereskedelmi törvény 468. §-ának csak az első bekezdése parancsoló természetü, ellenben a többi csupán vélelem arra az esetre, ha a felek az ajánlat elfogadására az ajánlatban más határidőben meg nem állapodtak volna. (C. 1096/1900. D. 89., 180. C. 679/1895. C. 1590/1895. D. 75., 198. C. 986/1899. D. 85., 39., C. 394/1883. D. 33., 253. C. 1315/1896. D. 75., 132. C. 1105/1890. D. 85., 43. C. 1060. 1901. D. 90., 54.)

Ha a biztositó föltételek a biztositás elfogadásának következményeként a kötvény kiállitását és a kiadását kötik ki, a kötvény kiállitása és kiadása pedig, mihelyt csak lehet, meg nem történik, a biztositás létrejöttnek nem tekinthető, mivel a biztositott ajánlatának elfogadása és a szerződés létrejötte iránt túlsokáig bizonytalanságban nem tartható. (C. 141/1902. D. 91., 237.)

A kereskedelmi törvény 468. és 506. §-ai nem zárják ki azt, hogy a törvényben az ajánlat elfogadására vagy visszautasitására vonatkozólag megállapitott 48 órai határidő helyett a felek közös egyetértéssel mást megállapithassanak. Az ajánlatban foglalt az a kikötés azonban, hogy a biztositónak határozatlan ideig szabadságában áll az ajánlatot visszautasitani, érvénynyel nem bir, mert a kereskedelmi törvény 468. §-ának czélja épen az, hogy a biztositást vevő ajánlatának elfogadása és a szerződésnek létrejötte iránt túlsokáig bizonytalanságban ne tartassék és hogy a biztositás mielébb, a biztositó önkényétől függetlenül, kezdetét vehesse. Ily határozatlan kikötés esetében a kereskedelmi törvény 468. §-a marad irányadó. Ha a biztositó az ajánlatot kellő időben vissza nem utasitotta, ugy a biztositási ügylet — tekintet nélkül az ajánlattevőnek küldött értesitésre — érvényesen létrejöttnek tekintendő, mert ily értesitést a törvény nem rendel és az ügylet ily értesités nélkül is hatályban marad. (C. 1067/1901. D. 90., 54.)

Az ajánlat tárgyában az ajánlat tevőjéhez intézett az a nyilatkozata a biztositónak, hogy az ajánlat elintézése egyelőre függőben hagyatott, visszautasitást nem képez s igy az ügylet létrejöttének megállapitására mi befolyással sem birhat. (C. 982/1902. J. 21., 14.)

Ha a biztositott eredeti ajánlata után ujabb ajánlatot küldött a biztositónak, ez az első ajánlat alapján létrejött biztositási szerződés érvényét nem érinti, s jelesül a biztositás kezdetét nem hátráltathatja. (C. 1327/1896. M. D. 9., 665.)

A kereskedelmi törvény 468. §-ában foglalt azon határozott rendelkezéssel szemben, hogy az esetben, ha a biztositó a biztositási ajánlatot annak vételétől 48 óra alatt vissza nem utasitja, a biztositás az ajánlat elküldését vagy átadását követő napon déli 12 órakor veszi kezdetét és a biztositás kezdetének a kötvényben naptárszerüleg történt meghatározásával szemben az a kijelentés, hogy a biztositás csak a biztositási dij lefizetése után lép érvénybe, nem bir hatálylyal. (C. 394. 1901. D. 89., 79.)

Függővé tehető a biztositás hatálya (kezdete) valamely feltételtől s igy a dij kifizetésétől is; azonban ott, ahol a biztositás kezdetét a kötvény főszövege naptárilag megállapitja, ott ez a mellékkikötés figyelembe nem jöhet. (C. 5463/1878. D. 21., 53. C. 399/1877. D. 18., 136. C. 893/1897. J. T. K. 98., 2. C. 860/1895. D. 72., 35. C. 986/1899. D. 85., 39. C. 1198/1901. P. T. 43., 24. C. 5822/1903. J. T. K. 904., 22. C. 520/1903. J. 23., 4. C. 3321/1904. D. 99., 302. C. 126. 1905. J. 24:, 4.)

Ha a szerződés hatályba léptének kezdőpontja naptárszerüleg a kötvényben meghatározva nincs, a biztositási szerződésnek hatályba lépése joghatályosan köthető ahhoz a határozott feltételhez, hogy az első évi biztositási dij tényleg lefizettessék. (C. 1237. 1902. D. 93., 151. P. T. 47., 8.)

Ha a biztositási ajánlatban a biztositás kezdetéül az ajánlat keltének napja jelöltetett meg és a kötvény az ajánlat napjával, keltével láttatott el, a biztositás kezdete

naptárszerüleg megállapitottnak lévén tekintendő, a biztositás hatálya nem feltételezhető az első dijrészlet tényleges lefizetésétől. Ha az ajánlatban a dijtáblázatra történt hivatkozás, akkor nem vitatható sikeresen az, hogy a biztositási dij összegszerü megjelölésének hiánya okából a felek közt nem jött létre a szerződés. (C. 65/1904. 7. 24., 4.)

A biztositási ajánlatban a biztositás tartama naptárilag meghatároztatván, a szerződés hatályba léptének az első évi dij befizetésétől való függővé tétele akkor sem bir érvénynyel, ha a biztositott a kötvény kézbesitése előtt elhalt. (C. 726/1904. K. J. 2., 228.)

Szóbeli megállapodások az ügylet megkötésénél, módositásánál, megszüntetésénél.

A biztositási kötvénynek megtámadhatósága szóbelileg kiköthető-e? E kérdésre az első- és másodbiróság tagadó választ adott, a kir. Curia azonban feloldotta ezen itéleteket és elrendelte azon tanuk kihallgatását, akikkel a kérdéses szóbeli megállapodás létrejötte igazolható. (C. 1509/1903. K. J. 2., 86.)

A kereskedelmi törvény 468. §. szerint csak a biztositás megkötéséhez kell irásbeli okirat, a változások és ujabb hatályba léptetést tárgyazó megállapodás (reactiválás) szóval is eszközölhető, ha tehát a feltételek függelék kiállitását irják is elő, ettől a formaszerüségtől felek eltérhetnek. (B. T. II. G. 32/1902.)

Az életbiztositási szerződés revalidácziója az eredeti biztositási összegnél kisebb öszszegre és más biztositási feltételek mellett is történhetik és akkor is érvényes, ha ez iránt tett ajánlatot a biztositó társaság képviseletére hivatott személy élőszóval fogadta el. (C. 732/1905. K. J. 3., 258.)

Abból, hogy a kereskedelmi törvény 468. §. szerint a biztositási ügylet érvényességéhez irásbeli szerződés szükséges, nem következik az, hogy a biztositási szerződésnek kölcsönös megegyezéssel való felbontása csak okirat kiállitása mellett volna hatályos. (C. G. 342/1900. M. D. 9., 635. G. D. 4., 1030.)

Az ügylet érvényessége ellen az ügynök eljárásából meritett kifogások.

A biztositó társaság ügynöke az ajánlatok gyüjtése s az ajánlathoz tartozó kérdőivben foglalt homályos kérdések értelmezése körül a biztositó társaság megbizottjának tekintendő ugyan, arra azonban ez a megbizás ki nem terjed, hogy az ügynök a biztositandó fél nevében és érdekében a biztositási ajánlatot maga állitsa ki és amennyiben ezt teszi, már nem ügynöki minőségben és jogkörében, hanem mint az ajánlatot tevőnek az ajánlat megtételével megbizott különös meghatalmazottja jár el, ilyen esetben tehát az ajánlat minden egyes része oly tekintet alá esik, mintha azt maga az ajánlattevő töltötte volna ki. (B. T. 2421/1904. K. J. 2., 30.)

Az ajánlat kitöltése az ajánlattevő feladata; amennyiben ez a feltételek bevezetését nem személyesen eszközölte, hanem azzal a biztositási ügylet közvetitésére hivatott ügynököt bizta meg, azt pedig nem ellenőrizte, hogy az ajánlat a szóbelileg megállapitott feltételeknek megfelelt-e és az ajánlatot mégis aláirta, e mulasztás hátránya őt terheli. (C. 5062/1898. D. 81., 33.)

Általánosságban nem áll az, hogy a biztositási ügynök a kitöltetlenül átvett ajánlat kitöltése tekintetében rendszerint a biztositott megbizottjának tekintendő. Abban az esetben, ha a biztositott az ajánlatot a választott fizetési módnak kitüntetése nélkül irta alá és ezt a kitüntetést az ügynek vállalta magára olykép, hogy abban a negyedévenkinti dijfizetési kötelezettséget fogja kitüntetni, azonban ennek daczára évi dijfizetést tüntetett ki: az ügynök nem tekinthető a biztositott megbizottjának és ebbeli eljárásának joghátrányai nem a biztositottat, hanem a biztositó társaságot terhelik, mert a társaságnak ügyletek szerzésére megbizott ügynöke mindenesetre megbizottnak tekintendő arra, hogy a biztositási ajánlatban foglalt fizetési módozatok tekintetében a biztositottal megállapodásra jusson. Ha tehát a megállapodás negyedévi dijfizetésre történt, a kötvény azonban nem ennek megfelelően állittatott ki, ugy a felek között biztositási szerződés nem létesült és a biztositó dijat nem követelhet. (C. 781/1901. D. 91., 80.)

Az a körülmény, hogy a biztositott a biztositó-társaság ügynökeivel ellenkező tartalmu megállapodásra jutott, az általa kitöltetlenül aláirt biztositási ajánlat kitöltésére nézve — a biztositó-társulattal szemben — a szerződés érvényére befolyással van ugyan, de ha a biztositott a végleges kötvény kézhezvétele után dijat fizetett, ez által konsumálta az ügyletet s igy annak érvényét meg nem támadhatja. (C. 722/1897.) M. D. 9., 636.)

A biztositó-társaság ügynöke, ha a társaság részéről szélesebb jogkörrel felruházva nincs is, már állásánál fogva a biztositási ajánlatok átvételére s beküldésére nézve a biztositott megbizottjának tekintendő. Ebből pedig következik, hogy az ajánlatot tevő az ügynökökkel szemben az ajánlat elküldését feltételtől teheti függővé s a vonatkozó kikötés a társaságot mint megbizót kötelezi, akár tudott róla, akár nem. (B. T. II. G. 54/1903. D. 93., 119.)

A biztositási ügynök, akkor, ha az ajánlat a biztositási dij összege tekintetében felvilágositást nem tartalmaz, nemcsak jogosi-

tott, de köteles az ajánlattevőnek a biztositási dij összegére nézve tájékozást adni; amiből folyóan az e részbeni megtévesztése a biztositottnak a biztositó terhére esik. (C. 361/1902. M. D. 9., 638.)

A biztositási ügynök az őt alkalmazó biztositó-társulatnak a biztositási ajánlatok átvétele és beküldésére megbizottja lévén, mindaddig, mig az átvett ajánlatok kezénél vannak és rendeltetésük helyére nem küldettek, az ajánlattevő ez ajánlatot visszavonhatja s az ügynök az ily visszavont ajánlatot a biztositóhoz beküldeni nincs jogositva; amenynyiben azonban ezt megteszi, az ily ajánlat a biztositó intézet irányában sem bir érvénynyel. (C. 1227/1894.)

A biztositási szerződések megkötését közvetitett ügynök az alperesnek kijelentette, hogy a biztositási feltételek szerint a dijfizetési kötelezettség a szerződő fél halálával megszünik és hogy daczára ennek, az esemény bekövetkezte idejében az egész biztositott összeg kifizettetik; ez a feltétel az alperes által aláirt irásbeli ajánlatok szövegével világos ellentétben nem áll, mert az emlitett ajánlatok szövegében csupán általános utalás történik az ajánlattevő által ismerteknek mondott biztositási feltételekre és a tarifákra. (B. T. II. G. 79/1904. D. 95., 320.)

Abban az esetben, amidőn a biztositott bizonyitja, hogy az ügylet megkötése körül eljárt ügynök az ajánlatot a biztositott bemondásától eltérőleg és megállapodásellenesen töltötte ki az ügylet lényeges feltételei tekintetében, és a biztositási kötvény ily ajánlat alapján állittatott ki, a biztositott az ügynök általi megtévesztés folytán az ügylet érvényes létrejöttét sikeresen megtámadhatja. (C. 505/1902. D. 91., 362.)

Az ügynök, mint a társaságnak ügyletek szerzésére megbizottja, megbizottnak tekintendő arra, hogy a biztositási dij összege tekintetében a biztositottnak kellő felvilágositást adjon, amiből következik, hogy a kitöltetlen ajánlatot aláiró fél abban az esetben, midőn a biztositási kötvény a dijösszegre nézve megállapodásellenesen kitöltött ajánlat alapján állitatott ki, az ügynök által való megtévesztése folytán a biztositási ügylet érvényes létrejöttét megtámadhatja. (C. 911. 1902. D. 92., 293.)

A biztositónak ügyletszerzéssel megbizott magánhivatalnoka vagy ügynöke a biztositótársaság részéről minden esetben megbizottnak tekintendő arra, hogy a társaságot kötelezőleg a biztositottnak a biztositási dij mérve tekintetében a valóságnak megfelelő felvilágositást adjon. Ha tehát a közegek azzal a valótlannak bizonyult kecsegtetéssel birták reá a felet a biztositásra, hogy ez által olcsóbb és előnyösebb szerződést fog kötni mint azok a biztositási szerződések, amelyeket két más társulattal már előzőleg megkötött, akkor az a fél, aki erre vonatkozó megtévesztésből irta alá az ajánlatot, az ily módon keletkezett biztositási szerződés érvényét jogszerüen megtámadhatja. (B. T. II. G. 146/1905. D. 99., 12. K. J. 3., 42.)

Amennyiben valamely fél a biztositási ajánlat felvételére szolgáló ürlapnak, vagy már kitöltött ajánlati nyomtatványnak aláirására az ügynöknek csalárd megtévesztésével biratott reá, ez a körülmény a biztositótársasággal szemben sikerrel felhozható, még abban az esetben is, ha erről az ajánlat benyujtása és elfogadása alkalmával a biztositónak tudomása nem is volt. (C. 37/1903. M. D. 9., 637.)

Alperes a megtévesztés-kifogást nem arra alapitotta, hogy a biztositó-társaság ügynökei őt arra nézve ejtették tévedésbe, hogy az ügylet után fizetendő dijak csekélyebbek lennének, mint egy másik biztositó-társaságnál addig általa fizetett dijak, hanem arra, hogy a kitöltetlenül aláirt nyomtatványi ajánlat aláirása által kötelezettséget egyáltalán el nem vállal. Az irni és olvasni tudó alperes részéről kötelező nyilatkozatnak aláirásával magára vállalt kötelezettség alól való felmentésére nézve az ügynök külön megbizás hiányában a társulat megbizottjának nem tekinthető: nem vehető tehát figyelembe alperesnek az ajánlatok aláirásának következményéül beállott kötelezettségének terhe alól az ügynök részéről kijelentett állitólagos felmentésére nézve felhozott kifogása. (C. 37/1903. D. 93., 291.)

A biztositottat, ki meg sem kisérlette bizonyitani, hogy a biztositónak a biztositási szerződés megkötését közvetitő ügynökei az ajánlat tartalma tekintetében annak aláirásakor őt megtévesztették és hogy ennélfogva és menthető tévedés következtében az emlitett ajánlat tartalmát az aláiráskor nem ismerte és igy az tényleg nem tartalmazná az ő akaratkijelentését, a biztositási ajánlat kötelezi. (C. 703/1900. 87., 115.)

Az ajánlattal egyidejüleg a biztositó tudomására jutott az a kikötés, amelytől az ajánlat hatályosságát a biztositott függővé tette, olyannak tekintendő, mint amely közvetlenül a biztositó irányában tétetett és igy erre nézve akkor is kötelező hatálylyal bir, ha az akivel a megállapodás létrejött, ily kikötésnek a biztositót kötelező hatálylyal megállapitására feljogositva nem volt. (B. T. II. G. 95/1900.)

A biztositó társaság ügynöke által a társasághoz valamely biztositott ügyből kifolyólag irt levél közös okiratnak tekintendő, melynek előterjesztését a biztositott alkereset utján követelheti. (C. 1566/1904. M. D. 9., 759.)

Függelék.

A biztositási ügynökökről.

A biztositási ügynökök rendszerint a biztositó társaság alkalmazottjai s nem önálló kereskedők, ezért iparigazolványra nem szorulnak s a czég bejegyeztetésére nem kötelezhetők. (K. M. 48005/1893. és B. T. 4582/1879. D. 28., 29.)

A biztositó társaságok helyi ügynökségei csak abban az esetben tartoznak a keresk. törv. 6. §-ában foglalt utalás folytán az ipartörvény rendelkezései alá és tartoznak üzletüket ez utóbbi törvény 4. §-ának megfelelően az iparhatóságnál bejelenteni, illetőleg iparigazolványt váltani, ha a helyi ügynökök a biztositási ügyletek közvetitését iparszerüleg, vagyis hivatásszerü állandó foglalkozásként üzik és ebből folyólag a biztositó társaságtól a szerzett biztositásból folyó jutalékon kivül állandó fizetést huznak. (K. M. 17845/1904.)

A biztositási ügynök, mint ilyen, rendszerint nincs a biztositási szerződésnek megkötésére jogositva. (C. 3661/1878. D. 28., 261. C. 5519/1884. M. 4., 53. C. 1788/1893, D. 73., 75.)

A biztositási ügynök rendszerint azon cselekmények foganatositására van feljogositva, melyek az ügylet közvetitését czélozzák és amelyek a már létrejött ügyletből kifolyólag a biztositó és biztositott közötti érintkezést szolgálják. (B. T. 3401/1898. és C. 1025/1884. P. T. 12., 2. C. 527/1900. D. 86., 253.)

A biztositási ügynökkel a fizetett dijra vonatkozólag létrejött megállapodás a biztositó társaságot kötelezi. (C. 1594/1905. K. J. 4., 18.)

A biztositó társaság ügynöke, ha a társaság részéről szélesebb jogkörrel felruházva nincs is, már állásánál fogva a biztositó ajánlatok vételére és beküldésére nézve a biztositó megbizottjának tekintendő, vele szemben tehát a társaságot kötelező hatálylyal a fél részéről kiköthető, hogy az ajánlat csak bizonyos feltételek bekövetkezése esetére lesz beküldhető, továbbá mindaddig, mig az ajánlat az ügynök kezén van, az a fél által vissza is vonható. (B. T. II. G. 1/1900. D. 85., 332. C. 1025/1884. P. T. 12., 2. C. 795/1891. M. 4., 51. C. 1227/1884. Ü. L. 12., 27. B. T. II. G. 54/1903.)

Az ügynökkel létrejött, de az ajánlatba fel nem vett megállapodások a biztositót nem kötelezik. (C. 13877/1899. D. 85., 89. C. 1013/1900. J. 19., 9. C. 507/1900. D. 86. 253.)

A biztositási ügynök az ajánlatok gyüjtése s az ajánlathoz tartozó kérdő-ivben foglalt homályos kérdések értelmezése körül a biztositó társaság megbizottjának tekintendő ugyan, arra azonban ez a megbizás ki nem terjed, hogy az ügynök a biztositandó fél nevében és érdekében a biztositási ajánlatot maga állitsa ki. Amennyiben ezt teszi, mint az ajánlatot tevőnek az ajánlat megtételével megbizott különös meghatalmazottja jár el; ilyen esetben tehát az ajánlat minden egyes része oly tekintet alá esik, mintha azt maga az ajánlattevő töltötte volna ki. (B. T. 2421/1904.)

Az ajánlatban foglalt kérdéseknek a biztosittottal való közlése és azoknak értelmezése tekintetében a biztositó társaság ügynöke, mint annak ajánlatok felvételére kiküldött megbizottja jár el, az általa a biztositott féllel szemben az ajánlatban foglalt kérdésekre vonatkozóan elkövetett megtévesztés következtében a biztositott bemondásától eltérő felelettel való kitöltése esetében a biztositó nem hivatkozhatik arra, hogy biztositott hamis bevallást tett. (C. 1237/1901. G. C. 5., 142.)

A biztositott nem tehető felelőssé, ha az ügynök az ajánlatba az ő bemondásától eltérő valótlan adatokat ir be, vagy őt megtéveszti az ajánlati kérdéseket illetően. Azonban a biztositott köteles azt bizonyitani, hogy a valótlan adat az ő bemondása és tudta ellenére került az ajánlatba, vagy hogy a megtévesztés előfordult. (C. 1299. 1902. D. 92., 164. C. 1641/1903. D. 94., 282. C. 911/1902. D. 92., 293. C. 505/1902. G. C. 6., 164. C. 781/1901. D. 91., 81. C. 1237/1901. D. 90., 351. C. 272/1901. D. 89., 332.)

A biztositónak ügyletszerzéssel megbizott magánhivatalnoka vagy ügynöke a biztositó társaság részéről minden esetben megbizottnak tekintendő arra, hogy a társaságot kötelezőleg a biztositottnak a biztositási dij mérve tekintetében a valóságnak megfelelő felvilágositást adjon s ha az ügynök és hivatalnok azzal a valótlannak bizonyult kecsegtetéssel birták reá a felet a biztositásra, hogy ezáltal olcsóbb és előnyösebb szerződést fog kötni, mint azok a biztositási szerződések, amelyeket két más társulattal előzőleg már megkötött; akkor az a fél, aki erre vonatkozó megtévesztésből irta alá az ajánlatot, amely a biztositási dij tekintetében csak a tarifára való általános utalást foglal magában, az ily módon keletkezett biztositási szerződés érvényét jogszerüleg megtámadhatja. (B. T. II. G. 146/1905.)

Az ajánlat visszautasitásának közlése körül az ügynök csakis a biztositó társaság megbizottjának tekintendő. (C. 1459/1900. D. 88., 217.)

A kötvénynek az ügynök kezéhez történt elküldése nem pótolja a biztositott részére való kiadását, mivel e részben az ügynök

a biztositottnak nem megbizottja. (C. 141/1902.)

A biztositási ügynök, ha a társaságtól a dijnyugtát behajtás végett meg is kapta, külön felhatalmazás nélkül a biztositottnak a dijkifizetésre halasztást nem adhat. (C. 757/1905.)

A társaságot terhelően az ügynök sem nem hitelezhet, sem a már hatályát vesztett ügyletet hatályba nem léptethetí. (C. 5519. 1884. M. 4., 53.)

A biztositási ügynök a biztositó irányában nincs jogositva arra, hogy a biztositott által az egyik biztositási ügyletre adott váltót a biztositott kivánságára a másik ügyletre adott gyanánt számolja el. (C. 623/1905. K. J. 3., 313.)

A biztositási ügynök halasztás adására és a dijnak a lejáratot követő 30 nap utáni elfogadására nem jogosult. (C. 322. D. 74., 4. C. 437/1888. Ü. L. 5., 30. C. 859/1895. J. T. K. 95., 50.)

Az ügynök által engedett kijelölt halasztás is megáll, ha erre különös, vagy oly meghatalmazást kapott, mely szerint mindent tehet, amit szükségesnek lát. (C. 7005. M.. 8, 374.)

A biztositási ügynök azon szóbeli megállapodása, hogy a fennálló tarifában megállapitott biztositási dijból bizonyos hányadot elenged, nem kötelezi a társaságot. (C. 1122/1905. K. J. 3., 508.)

A biztositási ügynökök a kereskedelmi törvény 43. és 45. §-aiban emlitett kereskedelmi meghatalmazottak, illetve utazók közé sorolhatók nem lévén, a biztositási dijak felvételére, hacsak erre különösen felhatalmazva nem lettek, jogosultsággal nem birnak. (C. 618/1885. *Azonos* 1333/1891., 1788/1893. M. D. 9., 757.)

A dijnyugtának felmutatása az ügynök részéről elegendő legitimatio a pénz beszedésére. (C. 213/1883. D. 33., 276.)

Ellenben a dijfizetési halasztás adására a dij felvételére adott meghatalmazás nem elégséges. (C. 437/1888. D. 49., 79.)

A pénz felvételére jogositott ügynök kezéhez a biztositott akkor is a társaságot terhelő joghatálylyal fizetheti a biztositási dijat, ha a kötvény vagy a dijnyugta nincs is az ügynök kezében. (C. 919/1898. D. 81., 158. C. 1064/1895. P. T. 33., 5.)

A biztositó társaság főügynöke a társaságot kötelezőleg megbizást adhat az ügynöknek a dijnyugta kiszolgáltatására. (C. 273/1903. M. D. 9., 756.)

Az ügynöknek az a ténykedése, mely szerint a biztositási dijjal megbizójának el nem számolt, a megbizó biztositó hátrányára esik. (B. T. II. G. 17/1901. M. D. 9., 758.)

Ha a dijösszeg kifizetése az ügynök által történik, az általa elkövetett csalás és sikkasztás a biztositót terheli. (C. 213/893. D. 61., 243.)

A biztositási összegnek a biztositási ügynök által történt elsikkasztása a biztositottat éri, ha ő a biztositó társulattól a biztositási összeget az ügynök utján kérte megküldeni. (C. 167/1891. M. D. 9., 758.)

A főügynökségnél történt bejelentése a jégkárnak kötelezi magát a társaságot. (C. 1726/1893. M. D. 9., 756.)

A biztositási ügynök, aki megbizás nélkül fizette ki az első évi biztositási dijat, ezt a biztositottól nem követelheti. (C. 1734/1894. M. D. 9., 758.)

A biztositó társaság főügynöke csak kereskedelmi meghatalmazott, aki saját nevében nem perelheti a biztositási dijat. (C. 252/1903. M. D. 9., 756.)

A biztositó társaság ügynökeinek az a jogköre, melynél fogva a biztositó társaság nevében a biztositási ügyletek közvetitése és a biztositási dijak beszedése körül eljárhatnak, arra, hogy ezeknek a dijaknak behajtása végett a biztositó társaság nevében ennek különös meghatalmazása nélkül perrel is felléphessenek, ki nem terjeszthető. (C. 1214/1898. D. 82., 207. Ü. L. 16., 9.)

A biztositási ügynök a biztositási ajánlatnak téves kitöltéséből származott kárért csak akkor felelős, ha az ő részéről megtévesztés forog fenn, vagy pedig a biztositott menthető tévedésben volt. Nem forog fenn ily tévedés, ha a köteles gondosság kifejtése mellett már a biztositott által aláirt ajánlatból, valamint az ezek által átvett kötvényből a biztositott anyag helytelen leirása könnyen felismerhető volt. (C. 1991/1905. D. 101/110.)

Az ügynök erre vonatkozó szerződéses megállapodás esetében a biztositónak a beváltatlan dijnyugtákra eső összeget azoknak meghatározott időben vissza nem küldése folytán megtériteni köteles, tekintet nélkül arra, hogy a visszatérő időszakban fizetendő ezen dijakat a biztositott felek a lejáratkor meg nem fizetvén, a biztositási szerződések a kereskedelmi törvény 485. §. 4. pontja értelmében különben is hatálytalanná váltak. (C. 45/1896. *Azonos* 1353. 1892. M. D. 9., 758.)

A biztositási ügynök a felektől leendő behajtás végett neki átadott kötvények értékéért, szerződésszerü kikötés hiányában is, már azon jogviszonynál fogva, melyben a biztositó társasággal szemben áll, felelős, ha hosszabb idő eltelte daczára sem a kötvényeket vissza nem szolgáltatta, sem értékükkel el nem számolt; a felelősséget elenyésztető tényeket ő (az ügynök) köteles bizonyitani. A biztositási ügynöknek ez a felelőssége a visszatérő időszakokban fizetendő dijakra is kiterjed. (C. 874/1905. — A Curia IV. tanácsának 15. sz. elvi jelentőségü ha-

tározata. (Ju. 5., 129. K. J. 3., 341. D. 100., 233.)

Ha az ügynök feltétlen fizetés terhével kötelezettséget vállalt arra, hogy a neki megküldött, kellő időben be nem váltott dijnyugtákat visszaküldi, ügynöki minőségében vállalt ezen kötelezettsége az ő saját biztositási ügyletéből folyólag néki küldött dijnyugtákra nem terjed ki. A fizetési igéret, illetőleg felismerés egymagában a követelés jogi természetét nem változtatja meg. (C. 75/1901. D. 89., 121.)

A biztositó társaság üzletszerző ügynöke a neki biztositott utazási napidijat arra az esetre is követelheti, ha huzamosabb tartózkodásra utasittatott valamely helységbe. (C. 883/1904. K. J. 2., 251.)

Rendszerinti viszonyok közt az alkusz a biztositási ajánlatoknak közvetitéseért közvetitési dijat a biztositási szerződésnek a megszerzett ajánlat alapján történt végleges megkötésével lehet csak jogositva követelni. Abból, hogy a biztositó az ajánlatot elkésetten utasitotta vissza, nem az ügynök, hanem csak az ajánlattevő érvényesitheti jogait. (C. 253/1897. D. 78., 387.)

Állandó gyakorlaton alapuló kereskedelmi jogszokást képez az, hogy a biztositási ügynök az általa közvetitett biztositási ügyletek után kikötött jutalékát — más megállapodás hiányában — csak akkor követelheti, ha a vonatkozó ügylet alapján a biztositót megillető biztositási dij befolyt. Felperes azáltal, hogy ezen kereskedelmi szokás mellett alperes részére ügynöki minőségben ügyletek közvetitésére vállalkozott, ellenkezőnek kikötése nélkül magára nézve a kereskedelmi szokást hallgatag irányadóul elfogadottnak s ennek folytán a tekintetben, hogy a felperes a közvetitett ügyletek után kikötött jutalékát csak a biztositási dij befolyása után követelheti, a felek között hallgatag megállapodás létrejöttnek tekintendő. (B. T. II. G. 101/1904. K. J. 1., 11. Ü. L. 21., 45. C. 139/1885. Ü. L. 3., 68. C. 253/1897. D. 78., 316.)

Biztositó társaság ügynöke a részére megállapitott provisiót több évre terjedő biztositásoknál az ügynöki minőségnek megszünte után befolyó dijösszegekből is követelheti. (C. 1369/1890. J. Sz. 5., 68.)

Egy már stornirozott biztositási ügyletnek reactiválása nem uj ügylet, s igy az ügynök provisióra igényt nem tarthat. (C. 1730/1893. M. D. 9., 759.)

Biztositási ügynök kikötött 60% jutalékát a már befizetett első dijrészlet után akkor is követelheti, ha a biztositási szerződés valótlan bemondás folytán érvénytelenittetett s a társulat az első dijrészletet visszafizette, mert a társulat erre nem volt kötelezve. (M. D. 9., 759.)

Téves a másodbiróság itéletének az a jogi álláspontja, mintha a peres felek közötti jogviszonyt szabályozó szerződés azon kitételének, hogy alperest közvetitési dij csak olyan ügyletek után illeti meg, amelyek után a dij már tényleg befolyt, olyan értelem volna tulajdonitható, hogy az alperes közvetitésével a felperes által már megkötött biztositási ügyletekből alperest akkor sem illeti a megállapitott közvetitési dij, ha ezeket a már megkötött ügyleteket utóbb felperes az alperes hozzájárulása és beleegyezése nélkül megszüntette, mert a már megkötött biztositási ügyletekben a dijszerződés szerint be nem folytnak csak akkor tekinthető, ha a társulat a dijat törvény szerint, vagy a közvetitési ügynök szabálytalan, illetve jogellenes eljárása folytán nem érvényesitheti, avagy pedig a biztositott félnek vagyontalansága miatt be nem hajthatta és igy a dij elengedése vagy be nem hajtása a közvetitési dij követelhetősége szempontjából nem függ a társulat szabad tetszésétől. (C. 310. D. 89., 77. *Azonos* 916/1900. és 416/1900.)

A biztositó vállalat és ügynöke között létrejött az a megállapodás, hogy a jutalék csak akkor lesz folyósitandó, ha az első évi biztositási dij befizettetett, attól a feltételtől teszi ugyan a jutalék fizetését függővé, hogy az első évi dij befolyjon, de ez nem egyértelmü oly megállapodással, hogy az ügynök jutalékkövetelése akkor is megszünik, ha a biztositási szerződés a felek közös akaratából bármely okból felbontatik. Lehetnek a szerződés felbontásának oly esetei, melyek az ügynök jutalékkövetelése szempontjából egyjelentőségüek avval, mintha a biztositási szerződés nem jött volna érvényesen létre, vagy mintha az első évi jutalék be nem folyt volna. De ha ily esetek nem forognak fenn, akkor az érvényes biztositási szerződés utólagos felbontása annyit jelent, hogy a biztositó társaság a saját üzleti érdekében áll el attól, hogy az első évi dij befolyjon, azaz maga hiusitja meg ama feltétel beálltát, amelytől az ügynök jutalékkövetelése függ. Ily esetben tehát az ügynököt megilleti a közvetitési dij. (B. T. II. G. 91/1905. K. J. 2., 574.)

Lehetnek a biztositási szerződés felbontásának oly esetei, amelyek az ügynök jutalékkövetelése szempontjából egyjelentőségüek avval, mintha az első évi jutalék nem folyt volna be, de lehetnek oly esetek is, amikor a biztositó társaság a saját üzleti érdekében áll el a biztositási dijtól és maga hiusitja meg ama feltétel beálltát, amelytől az ügynök jutalékkövetelése függ. Az utóbbi eset forog fenn például akkor, ha a biztositó az ügylettől szabadulni akaró ügyfelet a kötelezettségből

annak ellenében bocsátja ki, hogy vele egy másik ügyletet köt és igy, amit az egyik ügyleten veszitett, a másikon megnyeri. De nem forog fenn ilyen eset már akkor, ha a biztositott fél a kötvényt visszautasitja és a biztositó a pert meg nem inditja. Az ily eset annyit jelent, hogy a biztositott nem akar fizetni, a biztositó pedig a per megindítását nem tartja okadatoltnak. Már pedig a perindítás mindig költséggel jár és bizonytalan végeredményü és igy a biztositó, ha a per meginditását a saját érdekében nem tartja okadatoltnak, nem köteles erre az ügynök érdeke szempontjából sem. (B. T. 112/1906. K. J. 3., 508. D. 101., 334. Ju. 5., 17.)

Az itéletet jogerős voltának hatálya csak a perben állott felekre nézve van, mig harmadik személyekre ilyen hatálya nincsen. Ennélfogva a biztositási dij iránt folyt perben hozott itélet hatálya az abban részt nem vett ügynöknek igényeire nem terjedhet. Ha a biztositó társaság a megkötött ügylettől nem önkényesen áll el, hanem azt jogos okból stornirozza, ugy abból az ügyletből kifolyólag az ügynököt közvetitési dij nem illeti. (B. T. II. G. 47/1903. D. 92., 200.)

A biztositási ügynök, ki egész munkásságát nem a biztositó társaságnak szenteli, nem tartozik ebből származó igényeinek érvényesitésével az iparhatósághoz fordulni. (C. 1133/1905. K. J. 3., 408.)

469. §. A szerződő fél követelheti, hogy neki a biztositó kötvényt állitson ki. A kötvénynek magában kell foglalnia:

1. a felek neveit;
2. a tárgyat, melyen a vagyoni hátránynyal járó esemény bekövetkezhetik;
3. az eseményt, mely ellen a biztositás irányul;
4. a biztositási összeget;
5. a biztositás kezdetét és végét;
6. a biztositási dijt és
7. a kiállitók aláirását.

A kötvény kiállitása a biztositási ügyletnek nem érvényességi kelléke, hanem a biztositónak az érvényesen megkötött szerződésből kifolyó kötelezettsége. Ha tehát a biztositó e kötelezettségének eleget nem tesz, mulasztásának következménye csak az, hogy a törvényes kényszereszközökkel annak teljesitésére szorittassék, de a biztositó késedelme nem jogositja fel a másik felet arra, hogy a szerződéstől elálljon, s amennyiben a biztositó okirat kiállitása és átadási kötelezettségének a kitüzött határidő alatt eleget nem tesz, ennek következése csak az lehet, hogy e kiállitandó okiratok birólag megállapitott tartalma birólag kötelező erejünek kimondassék. (C. 1605/1905. Ju. 5., 232.)

Az 1-ső ponthoz.

Ha a kötvény a biztositottnak az ajánlatban foglalt nevének meg nem felelően állittatott is ki, a biztositási szerződés létrejöttnek tekintendő, ha bizonyittatik, hogy a kötvényben és az ajánlatban különbözően megnevezett egyén ugyanazonos. (C. 1032/1903. M. D. 9., 641.)

A 2-ik ponthoz.

A minden közelebbi megjelölés nélkül, terményekre nézve kötött tüzbiztositás nemcsak a biztositott tulajdonához tartozó, hanem az általa bérelt területeken elégett terményekre is kiterjed. (C. 208/1904. K. J. 2., 253. D. 97., 204.)

Biztositva nincs a biztositott bérelt földjén termett gabona, ha a szomszédságban saját földje van és a biztositási kötvényben az foglaltatik, hogy mint földbirtokos biztositotta terményeit. (C. 394/1894. M. D. 9., 630.)

Ha az átalánybiztositásban a biztositott tárgyak (épületek) egyedileg meg vannak határozva és az egyik épület leégett, az annak helyébe felépitett uj épület a biztositás további folyama alatt nincs biztositva, ha az ujból biztositás tárgyául be nem jelentetik. (C. 287/1905. K. J. 3., 164.)

A biztositott házfelszerelési tárgyak és fehérnemüek (Wäsch eund Geräthe) sorába a kifejezés és meghatározás ezen általánosságánál fogva azok az ingók is felveendők, melyek a szakértők által »házi eszközökül és fehérnemüekül« megállapithatóaknak nem találtattak, mert mindezekre a tárgyakra nézve kétségtelenül megállapitható, hogy azok a berendezés körébe esnek és házi (háztartási) szükségletek kielégitésére szolgálnak és ehhez képest az érintett általános meghatározás fogalma alá vonandók. (C. 880/1901.)

Az egész ékszerüzlet biztosittatván betörés ellen, az ékszerüzletben lévő, habár foglalat nélküli drágakövek is biztositottaknak tekintendők. (C. 1270/1899.)

Az 5-ik ponthoz.

Ha a biztositási kötvényben a biztositás kezdete naptárilag meghatározva nincs, joghatályosan köthető ki az, hogy a kötvény a biztositó-társaságot csak attól az időponttól fogva kötelezi, midőn az első dijrészlet kifizetése ellenében a kötvény a biztositottnak kiszolgáltattatott. (C. 754/1900. D. 87., 282.)

A biztositási tartam kezdetét veszi abban az időpontban, amelytől fogva a biztositó a koczkázatot viseli és végét éri abban az időpontban, amelyben a koczkázat végződik, midőn tehát a kereskedelmi törvény 469. §. 5. pontja a biztositás kezdetét és végét a kötvényben meghatározandónak rendeli, a biztositó által viselendő koczkázat kezdő és végpontját kivánta megállapitani. (C. 986/1899. D. 85., 39.)

A biztositás időtartama tekintetében a felek joghatályosan megállapodhattak az irányban, hogy amennyiben a biztositási szerződést a lejáratot négy héttel megelőzőleg a felek valamelyike fel nem mondja, az ugyanolyan időre és feltételek mellett megujitottnak veendő. (C. 791/1899. M. 10., 306.)

Joghatályos az a megállapodás, hogy bizonyos halálmód, például öngyilkosság esetére a biztositás csak bizonyos idő mulva vegye kezdetét. (C. 1090/1899. 139/1899. M. D. 9., 644.)

A biztositási szerződés jogérvényesen létesülhet oly módon, hogy a biztositás azonnal és feltétlenül kezdődjék, vagyis hogy a biztositás kezdete összeesik a szerződés megkötésének időpontjával, de oly módon is, hogy a biztositás az ügylet megkötését megelőző időpontban, vagy az ügylet megkötése után bizonyos idő mulva vegye kezdetét. (C. 1096/1901. D. 89., 180.)

A megujitott biztositás, ha nem visszaható erővel köttetett, a megkötés napján veszi kezdetét. (C. 577/1890. M. D. 9., 642. G. D. 4., 1047.)

A biztositó-társaság közegei által aláirt biztositási kötvény főszövegében naptárilag megállapitott biztositási időtartammal szemben az általános biztositási feltételeknek az a kikötése, hogy a biztositás csak a biztositási dij lefizetésének időpontjával veszi kezdetét — figyelembe nem jöhet. (C. 184/1900. 986/1899. Gr. 3., 197. C. 1096/1901. D. 89., 180.)

Amidőn a biztositási ajánlatban a biztositás kezdeteül az ajánlat keltének napja állapittatott meg, a biztositás kezdete naptárszerüleg lévén meghatározva, a biztositás hatályba lépte nem tehető függővé az első évi dij kifizetésétől. (C. 520/1903. J. 23., 4. *Azonos* 65/1904. J. 24., 4.)

A 6-ik ponthoz.

Ha a kötvényben a dij sem számszerüleg, sem a dijtáblázatra való utalással nincs kitéve, a szerződés érvénytelen. (C. 849/1898. Ü. L. 16., 1.)

Abban az esetben, ha a biztositási szerződés 6 évre köttetett, azzal, hogy az utolsó év dijmentes lesz, a 6 éven keresztül külön megállapodás hiányában a dijtételeknek változatlannul kell maradniok, mert különben a dijtételek évről-évre emelésével a 6-ik évi dijmentes kedvezménytől a biztositott megfosztatnék ; és igy a biztositó-társaság magasabb dijtételt akkor sem követelhet, ha minden egyes évre külön biztositási kötvény állittatott ki. (C. 3361/1903. M. D. 9., 640.)

Pótdij fizetésének kikötése nem teszi érvénytelenné a biztositási szerződést. (C. 1705/1899. *Azonos* 574/1903. M. D. 9., 642.)

A biztositásban pótdij kiköthető, de ez nem haladhatja meg a kártéritési összeget. (C. 1705/1899. D. 84., 115.)

Magában véve az, hogy a biztositási kötvény feltételes biztositási dijról szól és hogy kár esetére utólag kiszámitandó pótdij fizetendő, a biztositási szerződésnek a biztositási dij összegére vonatkozó kikötését határozatlanná nem teszi. (C. 1705/1899., D. 84., 115.)

A dijra vonatkozó kikötések a kötvényben határozottnak és világosnak kell lennie : ha tehát valamely pótdijfizetés iránt a kötvénybe felvett kikötés határozatlan és homályos, az a biztositó hátrányára értelmezendő. (C. 640/1891. D. 59., 108.)

A biztositási dijon felül pénzbirság kikötése nem kötelező ugyan, de nem érinti a szerződés érvényét. (C 611/1895. M. 8., 376.)

A kötvénynek kétségre okot szolgáltató homályos szövegtartalma az azt kiállitó biztositónak hátrányára értelmezendő. (C. 721. 1884. D. 38., 145. C. 640/1892. D. 59., 308.)

Amennyiben a biztositó kötvénynek kiegészitő részét képező különös feltételek az általános feltételektől eltérő magyarázatra is tért engednek, magának a kötvénynek kétségre okot szolgáltató homályos szövege a biztositó hátrányára értelmezendő. (C. 1622. 1893.. D. 69., 308.)

A kötvényhez füzött általános feltételeknek a kötvény főszövegének tartalmával ellenkező intézkedése nem vehető figyelembe. (C. 54/1903. D. 94., 277.)

A kötvény főszövegével szemben sem az általános feltételeknek ezzel ellenkező kikötései, sem a kötvény kiállitásával egyidejüleg állitólag létrejött ellenkező szóbeli megállapodások joghatálylyal nem birnak. (C. 1305/1904. D. 96., 228.)

Az ideiglenes biztositási kötvényben foglalt biztositás csak ugy lesz joghatályos, ha a kikötött 60 nap alatt a biztositó-társaság a biztositottnak a végleges kötvényt kézbesiti. (C. 625/1902. 141/1902. M. D. 9., 646. G. D. 4., 1042. és 1043.)

470. §. A biztositási összeg a biztositás tárgyának teljes értékét meg nem halad-

hatja. Ezen értéken túl a biztositás érvénytelen.

Ha a biztositási összeg az érintett okból leszállittatik, a biztositási dij is aránylagos levonás alá esik, illetőleg a megfizetett többlet a szerződő félnek visszaadatik.

Ha a tulbiztositás bebizonyithatólag rosszhiszemüséggel történt, a biztositási ügylet egészben érvénytelen, s a biztositó sem a befizetett dijakat visszaadni, sem az esetleges kárt megtériteni nem tartozik.

A biztositónak jogában áll, a biztositott értékének megállapitása végett, a biztositott tárgyat bármikor megvizsgálni.

A túlbiztositás a dolog természeténél fogva ki van zárva ott, ahol koronként változó mennyiségü áru biztositása forog fenn. (C. 1166/1902. C. 50/1898. C. 96/1888. M. D. 9., 647. G. D. 4., 1050.)

A bizonyitott túlbiztositás is csak akkor érvénytelenitheti a biztositási ügyletet, ha a kifogásoló biztositó-társulat annak rosszhiszemüségét is igazolja. (C. 423/1896. Gr. 1., 176. C. 260/1900. D. 56., 161.)

Rosszhiszemü túlbiztositás fenforgásának megállapitására egymagában nem elegendő az a körülmény, hogy a biztositott fél a biztositott dolgokat sokkal nagyobb értékre biztositotta, mint aminővel azok a valóságban birtak vagy birhattak, hanem ennek elengedhetetlen előfeltétele az, hogy minden kétséget kizáró módon megállapittassék az, hogy a biztositási összeg megállapitása nyerészkedési szándékkal történt. Minthogy pedig a kereskedelmi törvény 489. §-a értelmében a változó mennyiségben biztositott árukészletnél a koronként változó mennyiség a biztositott által igazolandó és mert az sincsen kizárva, hogy a biztositott az árukészletének értékét a biztositási szerződés időtartama alatt felemeli, ezért ily esetekben a nyerészkedési szándék eleve ki van zárva, miért is jogszabályt képez, hogy fogyó és szaporodó mennyiségben biztositott áruknál a rosszhiszemü túlbiztositás fogalmilag ki van zárva. A rosszhiszemüségnek már a biztositási szerződés megkötésekor fenn kell forognia. (C. 1361/1904. K. J. 2., 436. Ü. L. 22., 25. C. 1045/1904. Ü. L. 21., 37.)

A 470. §. szerint a biztositónak joga lévén a biztositott tárgyakat azok értékének megállapitása végett bármikor megtekinteni és ekként módjában állván a túlbiztositás tényét megállapitani : ha ezzel a jogával nem élt, a tárgyak megsemmisülése után ezt a kifogást sikerrel csak ugy érvényesitheti, ha mind a túlbiztositást, mind az ennél fenforgó rosszhiszemüséget positiv és minden kételyt kizáró tényekkel bizonyitja ; egymagában véve abból a körülményből, hogy a biztositott a biztositott tárgyat 950 frtért vásárolta és ezt ugyanazon évben saját értékelése alapján 2000 frtra biztositotta, a nyerészkedési és károsítási szándéknak a biztositási ügylet megkötésekor való fenforgására jogszerü következtetés nem vonható. (C. 1229/1900. D. 87., 285.)

Egymagában véve abból a körülményből, hogy felperesek szénájukat, mely a tanuk vallomása szerint a legjobb marha-takarmány és tiszta, száraz és etetésre való volt, métermázsánként 3 frttal számitott értékben ajánlották fel biztositásra, holott annak értéke a szakértők véleménye szerint mint II. rendü szénáé 2 K-ra tétetett, a nyerészkedési és károsítási szándéknak a biztositási ügylet megkötésekor való fenforgására jogszerü következtetés nem vonható, s igy a kereskedelmi törvény 470. §-ában megkivánt rosszhiszemüség nem állapitható meg. (C. 1329/1902. D. 93., 290.)

A kereskedelmi törvény 470. §-a értelmében a biztositási ügylet egészben véve csak a túlbiztositás rosszhiszemüsége esetében érvénytelen, ellenben a tényleges túlbiztositás fenforgása esetében csupán a biztositott tárgyak teljes értékét meghaladó biztositás nem bir érvénynyel. (C. 1329/1902. M. D. 9., 647.)

471. §. Ha valamely tárgyat többen ugyanazon időre s ugyanazon esemény ellen biztositanak, az egyes biztositások összesen csak a tárgy teljes értéke erejéig érvényesek, s az egyes biztositók csak azon arányban felelnek, melyben az általuk biztositott összeg az egész biztositási összeghez áll.

Ha valamely tárgy ugyanazon időre s ugyanazon esemény ellen ujból biztosittatik, a későbbi biztositás csak annyiban érvényes, amennyiben a korábban biztositott összeg a tárgy teljes értékét nem fedezi.

Amennyiben a biztositott, többszörös biztositásoknál, valamelyik biztositó elleni igényeiről lemond, ez a többiek jogaira és kötelességeire befolyással nincsen.

A kereskedelmi törvény 471. §-ának a többszörös egyidejü és az ujból biztositást illető intézkedései alkalmazást nyernek az esetben

is, habár a szóba jövő egyes biztositásokban egészen más biztositottak egészen más vagyoni érdeknél fogva vesznek is részt. (C. 787/1877. M. 4., 386.)

A kereskedelmi törvény 471. §-a értelmében többszörös biztositás esetében csak az utóbb létrejött biztositási ügylet lévén érvénytelen, olyan pedig, amidőn az előbbeni időszakra kötött biztositási szerződés a lejárat előtt meghosszabbittatott és a más társasággal kötött ujabb szerződés még a meghosszabbitás előtt jött létre, ez a más társasággal kötött szerződés lévén a kereskedelmi törvény 471. §-ának tekintete alá eső ujabbi biztositásnak tekintendő, a meghosszabbitott szerződés alapján kötött biztositás érvényes. (C. 1439/1902. M. D. 9., 649. G. D. 4., 1051.)

A kereskedelmi törvény 471. §-a szerint tiltott többszörös biztositásból folyóan a később kötött biztositás érvénytelen abban az esetben is, ha a korábbi biztositás a káreset bekövetkezésekor már megszűnt volt — ha azonban ugyanazon tárgyak csak két napig voltak teljes értékükre nézve két társaságnál biztositva — ez a két napi időtartam jelentéktelenségénél fogva a többszörös biztositás tilalma megszegésének nem minősithető. (C. 699/1900. D. 87., 56.)

Ugyanazon tárgy ugyanazon időre és ugyanazon esemény ellen ujabb szerződéssel is biztosittatott, még pedig mindkét szerződéssel a teljes érték háromnegyed-háromnegyed része erejéig. Kimondatott, hogy az ujabb szerződésben csak a biztositott tárgy értékének az előző szerződéssel biztositott háromnegyed része után fenmaradó egy egynegyed rész képezte biztositás tárgyát, és minthogy az uj szerződés is csak háromnegyed rész erejéig köttetett, a második biztositó társaság kártéritési kötelezettsége csupán a teljes érték egy negyed részének háromnegyed rész erejéig állapittatott meg. (C. 964/1902. D. 93., 170.)

Ha a biztositott tárgy előzőleg teljes értékéig biztositva volt, ugy a kereskedelmi törvény 471. §-a értelmében a későbbi biztositás érvénytelen. Érvénytelen szerződés alapján a biztositó nem viselvén koczkázatot, biztositási dijat nem követelhet. (C. 552/1899. D. 83., 122. C. 1147/1897. G. C. 1., 177. C. 1065. 1891. J. 20., 7.)

Ha a biztositott valamely tárgyat teljes értéke erejéig már biztositott, de ezen biztositási szerződés lejárta előtt ugyanezt a tárgyat egy más társulatnál ujabban biztositja, az előbbeni szerződés lejárta előtt szenvedett kárért az első biztositó tartozik felelősséggel. (C. 1178/1894. M. D. 9., 649.)

A megkötött adás-vételi szerződés alapján vevőnek tényleges birtokába átadott ingatlanra a tulajdonbani változás beáll akkor is, ha eladó kikötötte, hogy a telekkönyvi átiratás csak a vételár teljes lefizetése után fog végbemenni. Az eladó által kötött korábbi biztositás tehát, minthogy a bejelentett átruházást biztositó tudomásul nem vette, a feltételek értelmében hatályát veszitvén, a vevő részéről megkötött uj biztositás megáll. (C. 783/1901.)

Minthogy az alperes társaságnál biztositott tárgyak a bécsi biztositó társaságnál korábban biztositva voltak és felperes nem bizonyitotta azt, hogy a tüzeset idejében a most nevezett társasággal kötött biztositási szerződés már hatályában fenn nem állott, felperes azt tartozott volna bizonyitani, hogy az *A)* alatti biztositási szerződés szerint biztositott tárgyak értéke 3000 frtnál, vagyis annál az összegnél, melynek erejéig azok a bécsi biztositó társaságnál biztositva voltak, többre rugott. (C. 697/1900. M. D. 9., 648. G. D. 4., 1052.)

A kereskedelmi törvény 471. §-ának rendelkezései kétségtelenül azon esetben is alkalmazandók, ha egy és ugyanazon épület ugyanazon időre és ugyanazon esemény ellen az épületnek több tulajdonostársa javára egyenként külön-külön biztosittatik. (C. 1674/1893. M. D. 9., 649. G. D. 4., 1053.)

472. §. A felek kölcsönös jogaira és kötelességeire nézve, amennyiben azok a jelen fejezetben megállapitva nincsenek, a biztositási szerződés feltételei szolgálnak irányadóul.

A biztositási feltételek azon intézkedése, hogy az abban körülirt iratoknak kellő időben be nem terjesztése a biztositó kötelezettségét megszünteti, mint a kereskedelmi törvény intézkedéseivel ellenkező, joghatálylyal nem bir. (C. 866/1898. M. D. 9., 651.)

Az a kikötés hatálytalan, hogy a szerződés hatályát veszti, ha a biztositott ingók végrehajtásilag lefoglaltattak. (C. 268/1898. M. D. 9., 651.)

Az olyan szerződési kikötés érvénytelen, hogy az első két évre járó dij az osztatlan első dijrészletet képezi. (C. 970/1899. M. D. 9., 653. G. D. 4., 1057.)

Az a kikötés, hogy a biztositó-társulat a biztositási szerződésben a visszatérő időszakban fizetendő dijösszeg nem fizetése esetében is koczkázatot visel, nem érvényes kikötés, mert a kereskedelmi törvény 472. §-a szerint a felek kölcsönös jogaira és kötelességeire nézve a biztositási szerződés feltételei szolgálnak ugyan irányadóul, ha azok a törvényben megállapitva nincsenek, már pedig arra nézve, hogy a biztositási szerződés mikor veszti hatályát, a törvény 485. §-a intézkedik, a felek tehát ez irányban szerződésileg nem intézkedhetnek. (C. 1372/1896. M. D. 9., 651.)

A kereskedelmi törvény 473. §. és a 485. §. 4. pont, illetve 505. §. 3. pontjában meg vannak határozva a dijfizetés elmulasztásának következményei és pedig akként, hogy a biztositást vevő fél a megállapitott biztositási dijat, visszatérő időszakokban fizetendő dij esetében pedig az első dijrészletet megfizetni tartozik, s a fizetés megtörténtéig a kötvény kiadását nem követelheti, a későbbi dijrészletnek megfizetése esetében pedig a biztositás hatályát veszti. Minthogy pedig a kereskedelmi törvény 472. §., illetve életbiztositási ügyleteknél a kereskedelmi törvény 507. §. értelmében a felek csak annyiban állapodhatnak meg a biztositási szerződésben, amennyiben a törvény rendelkezést nem tartalmaz, ebből következik, hogy a dijfizetési késedelem esetére egyéb joghátrány, mint amely a kereskedelmi törvény 473. és 485. §-okból következik, jelesül kötbér vagy pénzbirság fizetésére való kötelezettség érvényesen ki nem köthető. (C. 611/1895. M. D. 9., 653. G. D. 4., 1054.)

A biztositási ajánlatban foglalt az a külön kikötés, hogy minden külön földtáblára külön lesz összerakandó az azon termett gabona, olyan érvényes feltétel ugyan, melynek be nem tartása esetében a más földtáblán összerakott és ott elégett gabonatermésben esett kár meg nem téritendő, azonban más terméssel egyesités esetében ez nem ok arra, hogy a saját földtábláján összerakott gabonában esett kárnak megtéritése is jogszerüen megtagadtassék. (C. 423/1899. M. D. 9., 651.)

A biztositási feltételeknek az a rendelkezése, hogy egy asztagba 1500 keresztnél több el nem helyezhető, s hogy az asztagok legalább 20 méter távolságra állitandók fel, érvényesen kiköthető ugyan, de oly esetben, melyben a több asztagban összesen sem helyeztetett el 1500 kereszt, a kisebb távolság az ügylet érvényét sem érinti. (C. 892. 1899. M. D. 9., 652.)

Az a kikötés, hogy a biztositott asztagok legalább 20 méter távolságban kell hogy álljanak — ha bennfoglaltatik is a kötvényben, csak akkor érvényes, ha ez az ajánlatnak megfelelően lett beleirva; mert a kötvény egyoldalu tartalma a megállapodás érvényességét még nem bizonyitja. (C. 339. 1897. M. D. 9., 652.)

A tüzbiztositási kötvényben érvényesen köthető ki az a feltétel, hogy a biztositott tárgyak folyton őrizet alatt legyenek. Amenynyiben a biztositási ajánlatban nem is foglaltatik bizonyos kikötés, mégis kötelező ez a biztositottra akkor, ha a neki kikézbesitett kötvényben bennfoglaltatik és a biztositott a kötvényt észrevétel nélkül elfogadta és megtartotta. (C. 1101/1903. K. J. 1., 171. C. 2154/1904.)

A betörés elleni biztositásban joghatályosan kiköthető, hogy a biztositott az ellopott tárgyakat természetben csak 6 hó alatt köteles visszafogadni, azontúl pedig az értéket követelheti. (C. 450/1904. M. D. 9., 653.)

473. §. A biztositási dij szabad egyezkedés tárgyát képezi.

A szerződő fél köteles a megállapitott dijt kellő időben megfizetni, s kétség esetében a dij megfizetése előtt a kötvény kiadását nem követelheti.

Ha a kötvény a dij lefizetése előtt adatik ki, ez a dij kifizetésének elhalasztásául tekintendő.

A biztositási szerződés annak folytán, hogy a kötvény az ajánlatnak meg nem felel, mert abban nagyobb évi dijfizetés foglaltatik, mint aminő az ajánlatban köteleztetett, létrejöttnek nem tekinthető s ebből folyóan felperes az első dijfizetési részletet sem követelheti a biztositott alperestől. (C. 1532/1895. G. C. 1., 174.)

A kereskedelmi törvény azon rendelkezéséből, hogy a biztositási ügylet érvényességéhez irásbeli szerződés szükséges és a kötvénynek magában kell foglalniok biztositási dijját is: következik, hogy oly esetben, amidőn a biztositási kötvényben a biztositás az irásban tett ajánlattal megegyezően van kitüntetve, az irásos szerződésül jelentkező kötvénynyel szemben nem vehető figyelembe az azzal ellenkezően a biztositási dij összegére nézve szóbelileg létrejött oly megállapodás, hogy a biztositott a kötvényben kitettnél nagyobb összeget fizessen. (B. T. II. G. 185/1905. D. 99., 238. A pótdijra nézve C. 1323/1902. J. 21., 30.)

Ha a biztositási feltételek szerint a biztositási szerződés hatálya, vagyis a biztositási koczkázat viselésének megkezdése csak az első befizetés által és a kötvény kiadása által válik ténylegessé és a biztositó a biztositási kötvényt a biztositottnak ki nem szolgáltatta s utóbbi az első dijrészletet meg nem fizette, ugy a biztositási ár első évi diját sem követelheti. (C. 3321/1905. D. 99., 302.)

Miután a felek az ajánlat szerint kikötötték, hogy a szerződés joghatálya, tehát a koczkázat is az első évi dijrészlet lefizetésével kezdődik, ily kikötés pedig a kereskedelmi törvényben tiltva nincsen: a felek joghatályosan állapodhattak meg abban, hogy a biztositás kezdete az első évi dij lefizetésétől tétessék függővé; s mivel eme kikötés mellett a biztositás a dij lefizetése előtt kezdetét nem veszi, a biztositó előbb koczkázatot nem viselt, ennélfogva dijat sem követelhet. (C. G. 131/1905. K. J. 2., 574.)

Ha a naptár szerinti kezdettel meg nem határozott biztositási ügylet hatályba lépte

attól feltételeztetett, hogy az első évi dij kifizettessék, akkor a biztositási társaság a dij lefizetése előtt koczkázatot nem viselvén, nem is követelheti az annak ellenértékeül megállapitott első évi biztositási dijat. (C. 1238/1902. P. T. 475. C. 520/1903. J. 23., 4. 1505/1902. M. D. 9., 644.)

Csak abban az esetben van a koczkázatviselés kezdete a dijfizetéstől függővé téve, ha a szerződési feltételek ezt világosan és határozottan kikötik. (C. 210/1902. J. 21., 17.)

A jelen per tárgyát tevő *D)* alatti biztositási kötvény alapjául szolgált biztositási ajánlat ama tartalmából, hogy az ajánlat elfogadása esetén a kötvény az ajánlat keltével (1900. szeptember 11.) látandó el, és hogy ez esetben ez az időpont a biztositás kezdetét jelzi, és abból a körülményből, hogy a felperes biztositó-társaság alperes ajánlatát elfogadván, a *D)* alatti biztositási kötvényt tényleg a fenti kelettel látta el; minden kétséget kizáróan megállapitható az, hogy a jelen esetben a biztositás kezdete naptárszerüleg meg van határozva. (1900. szeptember 11. napjára.) Minthogy pedig ily esetben az érvényesen megkötött biztositási szerződésnek hatályba lépése joghatályosan nem köthető azon feltételhez, hogy (az első dij lefizetése ellenében) a kötvény a biztositottnak tényleg kiadatott légyen, alperes azzal a kifogással, hogy a biztositási kötvény ki nem szolgáltatása okából a biztositási szerződés hatályba nem lépvén, ő (alperes) a biztositási dijat megfizetni nem köteles, sikeresen nem élhet. (C. 5822/1903. M. D. 9., 644.)

Oly esetben, ha a kötvényben a biztositás kezdete naptárszerüleg meg van határozva, az érvényesen megkötött biztositási szerződésnek hatályba lépése joghatályosan nem köthető azon feltételhez, hogy (az első dij lefizetése ellenében) a kötvény a biztositottnak tényleg kiadatott légyen. Az első évi dij fizetése tehát nem tagadható meg az alapon, hogy a kötvény a biztositottnak nem adatott ki. (C. 5822/1903. D. 95., 5.)

A biztositási feltételek ama pontja, amely szerint a biztositási szerződésnek a hatályba lépése, tehát a biztositási koczkázat viselésének megkezdése ahhoz a határozott feltételhez köttetett, hogy az első biztositási dijrészlet tényleg lefizettessék és eme fizetés ellenében a biztositási kötvény a biztositott félnek kiadassék, tekintettel arra, hogy a kötvény szövegében a biztositás kezdete (a koczkázat viselése megkezdésének időpontja) naptárilag meghatározva nincs, a kötvény szövegével nem áll ellentétben és ennélfogva ez a kikötés joghatályos. Ha már most a biztositó-társaság a biztositási kötvényt a biztositási dij ki nem fizetése folytán a biztositottnak ki nem szolgáltatta, a biztositási szerződés az emlitett feltétel be nem következése folytán hatályba nem lépett, a biztositó-társaság koczkázatot nem is viselt, a koczkázat ellenértékét képező biztositási dijat tehát nem követelheti. (B. T. II. G. 87/1903. D. 93., 256.)

A biztositási szerződések megkötését közvetitett ügynök az alperesnek kijelentette, hogy a biztositási feltételek szerint a dijfizetési kötelezettség a szerződő fél halálával megszünik és hogy daczára ennek, az esemény bekövetkezte idejében az egész biztositott összeg kifizettetik; ez a feltétel az alperes által aláirt irásbeli ajánlatok szövegével világos ellentétben nem áll, mert az emlitett ajánlatok szövegében csupán általános utalás történik az ajánlattevő által ismerteknek mondott biztositási feltételekre és a tarifákra. Esszerint az alperes az ajánlatokat az azok kiegészitéséül szolgáló emlitett kikötéssel tette meg: minthogy azonban az ajánlat alapján kiállitott kötvényekben foglalt feltételek az emlitett kikötéssel ellenkeznek s minthogy eszerint a felperes az alperes által kikötött feltételt el nem fogadta, a felek között tehát a megkötni szándékozott biztositási ügylet feltételeire nézve a kölcsönös akaratmegegyezés nem létesült: a felek közötti jogérvényes szerződés létre nem jött és ebből a szerződésből kifolyóan felperes alperes ellen igényeket nem érvényesithet. (K. J. 1., 11.)

Az a körülmény, hogy a biztositó-társaság az eredetileg 3 évre hatálylyal kiállitott biztositási kötvény helyett utóbb uj s csupán egy évre kiállitott kötvényt küldött a biztositottnak és az eredeti kötvény visszaküldését sürgette, csak abban az esetben eredményezheti a biztositási szerződés megszüntét, ha a biztositott bizonyitja, hogy az ujabb kötvényt el nem fogadta és az eredetitől elállott. (C. 610/1900. M. D. 9., 646.)

A biztositási jogügylet annak folytán, hogy a biztositott a kötvényt a biztositás hatálybaléptének ideje előtt a biztositónak visszaküldötte, felbontottnak nem tekinthető. (C. 932/1893.)

A kereskedelmi törvény 473. §-a értelmében a biztositott a dij megfizetése előtt a kötvény kiadását nem követelhetvén, ha pedig az a dij megfizetése előtt kiadatik, ez a dij kifizetésének elhalasztásául lévén tekintendő: ennélfogva, hogyha a kötvény a biztositott birtokában van, ennek ellenében a biztositási dij s illetve az első dijrészlet ki nem fizetésének tényét a biztositó társulat tartozik igazolni. (C. 650/1884. D. 37., 252.)

Oly esetben, melyben a biztositott valamely területen lévő összes terményeit biztositotta, s köteles a változó mennyiséget utólag mindig bejelenteni, ha ezt tenni elmulasztotta, a biztositási dijat csak abban az esetben köteles megfizetni, ha a kötvény szerint a biztositó-társulat a koczkázatot ennek daczára viselte. (C. 866/1894. M. D. 9., 698.)

A 40 koronát meg nem haladó biztositási dij megfizetésére irányuló keresetek az 1877. évi XXII. törvényczikkben szabályozott községi biráskodás hatáskörébe tartoznak. (Curia 60. számu polgári teljes ülési döntvény. M. D. 1., 78.)

474. §. A biztositott a szerződés megkötésekor az előtte tudvalevő azon körülményeket, melyek fontosságuknál fogva a biztositás elvállalására befolyással lehetnek, a biztositóval közölni tartozik.

Ha a biztositás egy harmadik megbizásából vagy ennek érdekében köttetik, a biztositóval azon körülmények is közlendők, melyekről az érdekelt harmadik bir tudomással, feltéve, hogy ennek módjában állott e körülményeket a helyette vagy érdekében szerződő féllel tudatni.

Oly esetben, midőn a szerződő fél a biztositási ügylet megkötésekor a biztositó részéről elébe terjesztett kérdőiv kitöltésére szólittatik fel, csak a kérdőpontokra adott feleletek valóságáért felelős.

Bevallás közösségben lévők részéről.

Elsőrendü felperes a biztositási ajánlatot másod- és harmadrendü felperesek, mint a biztositott tárgyak közös birtokosai nevében is tévén, az abban foglalt valótlan előadás jogi hatálya őreájok is kiterjed. (C. 294/1889. P. T. 19., 64.)

Felperes a biztositást sajátlag nem csupán maga, hanem egyuttal férjének érdekében is kötötte s igy a szerződés megkötésekor tartozott az alperes azokat a biztositás elvállalására befolyással biró fontos körülményeket is közölni, melyekről a biztositás által érdekelt férje birt tudomással, feltéve, hogy ennek módjában állott ezeket felperessel közölni. (C. 163/1896. D. 74., 278.)

Ha a biztositottak közösen tették a biztositási ajánlatot s közös vagyonukat elválaszthatlanul s egységesen biztositották, bármelyik szerződő félnél fenforgó fontos körülménynek elhallgatása mindkét szerződő biztositottra kihat s az egységes biztositási szerződést egészben érvénytelenné teszi. (C. 1491/1890. Ü. L. 90., 23.)

Az elhallgatásnak vagy valótlan bemondásnak csak lényeges körülményre vonatkozóan van jelentősége.

A kereskedelmi törvény 474. és 475. §-ai, valamint a kereseti kötvény 68. §-ának ezen §-okkal összhangzásban lévő 3. pontja szerint hamis adatoknak a biztositási ajánlatban történt felhozása a biztositási szerződést csak az esetben teszi hatálytalanná, ha a hamis adatok a biztositás elvállalása szempontjából lényeges körülményre vonatkoznak. (C. 1576. 1903. D. 94., 126.)

A kereskedelmi törvény 474. és 475. §-aiban szabályozott közlési kötelesség — mint kitünik ez a kereskedelmi törvény 490. §-ából is — nemcsak olyténykörülményekre vonatkozik, melyek a biztositás »egyáltalábani« elvállalására lehetnek befolyással, hanem olyanokra is, melyek habár csak az elvállalás »közelebbi feltételei«, mint pl. a biztositási dij magassága tekintetében birhatnak fontossággal. (C. 1177/1882. D. 29., 240. C. 259/1882. D. 32., 259. C. 58/1881. D. 27., 144.)

A kereskedelmi törvény 475. §-a értelmében a biztositási ajánlatban a biztositott által bármily körülmény tárgyában tett valótlan bevallás egymagában nem jogositja fel a biztositót, hogy a biztositási szerződést kifogás utján megtámadja, hanem ehhez csak akkor van joga, ha a valótlan bevallás fontos, azaz a biztositás elvállalására általában, vagy annak feltételeire, jelesül a biztositási dij nagyságára befolyással bir. (C. 1087/1903. D. 93., 314.)

A biztositott a közlési kötelezettséget nemcsak abban az esetben sérti meg, ha olyan körülményeket hallgat el, amelyekről tudva a biztositó a biztositást egyáltalában el nem vállalta volna, hanem megszegi ezt a kötelezettséget akkor is, ha olyan körülményeket hallgat el, amely körülmények daczára a biztositó a biztositást elvállalta volna ugyan, de tekintettel az elhallgatott és a koczkázatot lényegesen okozó körülményre, az ügylet a biztositottra nézve terhesebb feltételek mellett kötötte volna meg. (B. T. 20/1905. D. 98., 42.)

Annak a körülménynek a megitélésénél, hogy vajjon az elhallgatott körülmény a biztositás elvállalására fontos-e, nem az a lényeges, hogy az illető biztositó a kérdéses körülménynek minő sulyt tulajdonit, hanem az, hogy az elhallgatott körülménynek a forgalmi élet általános felfogása szerint a biztositás elvállalására befolyással birható jelentősége van-e (objectiv fontosság). (C. 1314. 1904. D. 97., 54. K. J. 2., 254. J. 24., 43. C. 1045/1905. D. 100., 317.)

A biróság az elhallgatott vagy valótlanul bemondott körülmény fontosságának megitélése tárgyában esetleg szakértők véleményének kikérése alapján határoz. (C. 58. 1881. D. 27., 144. C. 259/1892. D. 32., 259.)

Valamely, a biztositás elvállalására elvontan véve, fontos körülmény elhallgatása is a szerződés érvényességének megtámadására sikerrel csak akkor vehető alapul, ha a biz-

tosító az elhallgatott körülményt a fenforgó esetben maga is tényleg a biztosítás elvállalására fontos körülménynek tekinteni kívánta ; ez az eset azonban nem forog fenn akkor, ha a biztosító tényei arra engednek okszerű következtetést, hogy a biztosító az elhallgatott körülmény tudatában is a biztosítást ugyanazon feltételek mellett megkötötte volna. (C. 215/1905.)

Esetek a tűzbiztosításnál az egyes elhallgatott körülmények megítélésére.

A más biztosító-társaságnál tett ajánlatnak az ujabb ajánlat tétele alkalmával az arra vonatkozó kérdés daczára elhallgatása a szerződés érvényességének a kereskedelmi törvény 475. §-a alapján megtámadására nem feltétlenül és minden körülmények között, hanem csak abban az esetben szolgálhat jogos okul, ha a másutt tett ajánlat elhallgatása következtében a biztosítónak a biztosítás elvállalására befolyással biró valamely fontos körülmény tudomására nem jutott. (C. 16. 1901. D. 89., 9. C. 1598/1905. Ju. 5., 73.)

———

A biztosított által megelőzőleg szenvedett tüzesetek száma a biztosítási szerződés megkötésére, de mindenesetre legalább is a fizetendő díjösszegre befolyással birván : a tűzkár ellen vett biztosítás érvénytelen, ha a biztosított azon tüzesetek számát, melyek a biztosított tárgyat megelőzőleg már érték, biztosítási ajánlatában adott feleleteiben a biztosító társasággal közölni elmulasztotta, vagy valótlanul adta elő. (C. 259/1882. D. 32., 259. C. 418/1888. Ü. L. 24. C. 1250/1892. D. 65., 150.)

Tűzkárbiztosítás esetében a szerződés érvénytelen, ha a biztosított elhallgatta, hogy több izben égett le s csak egy tűzkárról tett említést. (C. 785/1891. K. J. T. 28. és 313. 1892. C. 564/1898. Ü. L. 15., 44.)

Korábbi tüzesetek a biztosítás elvállalására nézve eléggé fontos körülményt képeznek akkor is, ha azok előidézése körül a biztosítottat legkisebb mulasztás sem terhelte. Azok elhallgatása tehát megállapítja a közlési kötelesség megsértését. (B. T. II. G. 20. 1905. K. J. 2., 320. D. 98., 42.)

A korábbi tüzeset elhallgatásának jelentőségére nincs befolyása annak, hogy a tűzkár a biztosítottnak más községben fekvő javait érte. (C. 230/1884. P. T. 8., 90.)

Az a körülmény, hogy az elhallgatott tűzkár nem a biztosított terményeket és azt az épületet érte, melyben a termények voltak, a biztosítás érvénytelenségét meg nem szünteti, mert a feltett kérdés, melyre a biztosított »nemmel« felelt, arra vonatkozott, hogy szenvedett-e egyáltalán tűzkárt és mert az elhallgatott tüzeset akárhol történt is, a koczkázat elvállalása szempontjából mindig lényeges, mivel az ajánlattevőnek személyes megbizhatóságát is befolyásolhatja. (C. 1045/1900. M. D. 9., 660.)

Alperes megtámadta a biztosítási szerződés érvényességét azon az alapon, hogy felperes a biztosítási szerződés megkötésekor csak egy tűzkárt vallott be, holott az utolsó öt év alatt háromszor volt tűzkára.

Bizonyítva van, hogy felperesnek az idő alatt, míg biztosítási szerződése az Első magyar általános biztosító társaságnál fennállott, négy izben volt tűzkára.

Felperes a NB·/. alatt csatolt ajánlat tizedik ama kérdésére : »Igényelt és kapott-e ajánlattevő az utolsó öt évben tűzkártérítést, mikor, melyik intézettől és milyen összegben ? Mely tárgyakat érte a tűzkár ?« Azt felelte : »Egyszer volt tüzeset a Garadnapusztán, egy dohánypajta égett meg 1898-ban, az Első magyartól (circa) 12.000 forintot kaptam.«

Ez a bevallás nem felel meg ugyan a valóságnak, mert arra való tekintettel, hogy a NB. alatt csatolt ajánlat 1902. január hó 2. napján tétetett, felperes az utolsó öt év alatt három izben szenvedett tűzkárt és három izben kapott kártérítést, mégis, ha a feltett kérdés nem is volna homályosnak tekinthető, az utolsó két jelentéktelen tűzkárnak be nem vallása a fenforgó esetben nem ad jogot alperesnek a biztosítási szerződés érvényének a megtámadására.

A kereskedelmi törvény 475. §-a értelmében ugyanis a biztosítási ajánlatban a biztosított által bármely körülmény tárgyában tett valótlan bevallás, egymagában nem jogosítja fel a biztosítót, hogy a biztosítási szerződést kifogás utján megtámadja, hanem ehhez csak akkor van joga, ha a valótlan bemondás fontos, azaz a biztosítás elvállalására általában, vagy annak feltételeire, jelesül a biztosítási díj nagyságára befolyással bír, már pedig az adott esetben, amikor a biztosított egy nagyobb tűzkárát (12.000 forint) bevallotta, az utóbb szenvedett 513 és 102 korona, tehát jelentéktelen tűzkárának be nem vallása, arra való tekintettel, hogy a megkötni szándékolt biztosítási szerződésekkel 200.000 kor.-t meghaladó érték képezte biztosítás tárgyát, a biztosítás elvállalására a köztapasztalat szerint egyáltalában nem képez befolyással biró körülményt : ennélfogva közömbös a póttárgyaláson felhozott annak a tényállításnak az elbirálása, hogy az A) ·/. alatt csatolt biztosítási szerződésnek alapját külön ajánlat képezte-e vagy sem. (C. 298/1906. P. T. 52. Ju. 5., 197.)

Alperes biztosító-társaság azon előadása, hogy a biztosítási szerződés érvénytelen, mert felperes biztosított a bevalláskor elhallgatta,

hogy a biztositott épületen két izben gyujtási kisérlet tétetett, figyelembe vehető nem volt, mert azon esetben, midőn a biztositott az ajánlat tételekor kérdőiv kitöltésére szólittatik fel, mint ez' a fenforgó esetben a becsatolt biztositási ajánlat által történt, a kereskedelmi törvény 474. §-a értelmében a biztositott csak a kérdésekre adott feltételek valóságáért felelős, már pedig a szóban lévő biztositási ajánlat tanusitása szerint felperestől nem az lett kérdezve, hogy házán történt-e gyujtási kisérlet, hanem az, hogy tüzkárt szenvedett-e. (C. 779/1882. D. 33., 155.)

A korábbi tüzesetek közül az első a 2'/. alatti ajánlat megtételéig elmult időhöz (11 év) hosszu tartama miatt a második kár jelentéktelenségénél fogva nem alkalmas arra, hogy bejelentése vagy elhallgatása a koczkázat elvállalása szempontjából lényegesnek tekintessék. (C. 381/1902. G. C. 6., 17.)

Az a körülmény, hogy felperes az ajánlatban nem adta elő azt, hogy az ajánlatot megelőzően körülbelül 12 évvel a jelenlegi lakhelyétől különböző más lakóhelyén tüzkárt szenvedett és ezért az első magyar biztositó-társaságtól emlékezete szerint 240 frt kártéritést kapott, a jelenlegi tüzesetig lefolyt hosszabb időnél és a korábban szenvedett tüzkár jelentéktelenebb voltánál fogva nem tekinthető a biztositás elvállalására befolyással biró oly fontos körülménynek, mely a biztositási szerződés érvénytelenségét vonná maga után. (C. 697/1900. J. 19., 48.)

Oly esetben, midőn a szerződő fél a biztositási ügylet megkötésekor a biztositó részéről elébe terjesztett kérdőiv valóságáért felelős ; de ha a kérdőpontok nem intéznek határozott és világos felhivást a bevalló félhez aziránt, hogy az ajánlattevőnek már hányszor volt tüzkára, és ezekért hány izben és minden egyes esetben melyik intézetből kapott kártéritést, ugy a biztositott nem vétett a közlési kötelezettség ellen, amikor a homályos és nem kimeritő kérdésekre nem az általa már elszenvedett összes tüzkárokat és az öszszes általa kapott kártéritéseket sorolta fel, hanem a határozatlanul feltett kérdések által megtévesztve csakis az utolsó izben elszenvedett tüzkárát és az ennek fejében kapott kártéritést jelentette be. (C. 240/1905. D. 98., 285. K. J. 3., 18.)

A biztositott nem sértette meg a kereskedelmi törvény 475. §-ában foglalt közlési kötelezettséget oly esetben, amelyben az elhallgatott tüzkár az alperes biztositó-társaságnál biztositva volt. (C. 275/1899. Gr. 2., 187.)

A biztositás elvállalására kiható körülménynek nem tekinthető az, hogy a biztositott az illető dologra zálog- vagy tulajdoni joggal birt-e, vagy őt a zálogjogban egy harmadik megelőzte-e? (C. 918/78. D. 9., 118.)

Hogy felperesek a biztositott tárgynak tulajdonosai-e, vagy zálogbirtokosok-e, a biztositás elvállalására nézve befolyással biró körülményt nem képez, azon az alapon tehát, hogy felperesek a biztositott tárgy tulajdonosainak vannak az ajánlatban feltüntetve, holott nem azok, alperes a biztositási szerződés érvényességét sikerrel meg nem támadhatja. (C. 964/1902. D. 93., 170.)

Csak oly kérdésre vonatkozó valótlan felelet alapján támadható meg a tüzkárbiztositási szerződés érvényessége, mely oly körülményekre vonatkozik, melyek fontosságuknál fogva a biztositás elvállalására befolyással lehetnek ; ilyen körülménynek pedig a biztositott tárgyra esetleg vezetett birói foglalás nem tekinthető. A kereskedelmi törvény 485. §. 1—5. pontjaiban, továbbá a 488. §. 3. kikezdésében és a 490. §-ban, végre a 484. §-ban világosan meg vannak határozva azok az esetek, amelyek egyikének vagy másikának beálltakor a tüzkárbiztositási szerződés hatályát veszti, ezek közé az esetek közé pedig az az eset, amikor a tüzkár ellen biztositott tárgy az ajánlat tétele idején akár egészben, akár részben birói foglalás tárgyát képezte, nem sorolható. (C. 1410/1902. D. 93., 273.)

Az, hogy a közös tulajdonos, aki az ingatlant a saját javára biztositotta, elhallgatta többi tulajdonostársait, nem tekinthető a közlési kötelezettség megsértésének. (C. 1674. 892. M. D. 9., 657.)

A drogusta-üzletben rendszerint könnyen robbanó áruk is árusittatván, az a körülmény, hogy a biztositási ajánlatban elhallgattatott az a körülmény, hogy ott gyufa is van raktáron, nem esik a kereskedelmi törvény 474. §-ában foglalt közlési kötelesség megsértésének tekintete alá. (C. 777. 1899. M. D. 9., 658. G. D. 4., 1074.)

A kereskedelmi törvény 474. és 475. §-ai szerint csak a biztositás elvállalására befolyással biró fontos körülmények elhallgatása vagy valótlan előadása teszi a biztositási szerződést érvénytelenné : azon körülmény tehát, hogy a szóban lévő biztositott épület nem — mint bemondatott — lakház, hanem csak lakott barakk volt, ha igazoltatnék is, a biztositás elvállalására befolyással biró körülményt nem képezne, mert azt, hogy egy ily épület egy lakháznál tüzveszélyesebb lenne, alperes társulat nem is állitja ; már pedig csak a koczkázatot növelő ily körülmény, nem pedig a biztositott tárgy elnevezése lehet a biztositás elvállalására befolyással. (C. 1047/1882. D. 30., 110.)

A községtől távol álló épület tüzveszélyes voltára az a körülmény, hogy lakatlan — nem oly fontos körülmény, melynek elhallgatása a biztositás elvállalására befolyással

lehetett s igy ezen az alapon a kereskedelmi törvény 475. §-ának esete nem construálható, eszerint pedig az időközben történt ebbeli változás sem esik a 490. §. tekintete alá. (C. 607/1898. G. C. 1., 180.)

Lakatlan épületnek lakottként bevallása nem fontos. (B. T. II., G. 98/1901.)

Az a körülmény, hogy a biztositott lakházhoz egy üzemben nem lévő vizimalomszerkezet is hozzáépitve volt, a lakház tüzveszélyességét egyáltalában nem fokozza, s igy ennek a körülménynek az elhallgatása fontossággal nem birván, a szerződést érvénytelenné nem teszi. (C. 385/1899. G. C. 1., 186.)

A biztositott fél kiskoruságának elhallgatása nem fontos. (C. 162/1885. D. 41., 56.)

Nem esik a valótlan bevallás fogalma alá, hogy a biztositott a saját használatára mondott dolgokat részben szálloda- és kávéházberendezésül használta. (C. 1192/1894. Ü. L. 11., 42.)

Annak a körülménynek az elhallgatása, hogy a tulajdonos által biztositott dolog bérlő kezén van — nem fontos. (C. 1192/1894. Ü. L. 11., 42.)

Az Unio Catholica kölcsönös biztositótársulat szövetkezetnél tüzkár ellen zsidó vallásu biztositotta magát, ezzel szemben a biztositási ügylet hatálytalanságát vitatja biztositó-társulat, mert alapszabályok szerint csak katholikus lehet tagja és felperes elhallgatta, hogy zsidó. Ez a körülmény, eltekintve attól, hogy ilyen kérdés nem is intéztetett felpereshez az ajánlati iven, mint nem lényeges körülményre vonatkozó, nem esik a 475. §. tekintete alá. A biztositott személyére vonatkozó momentumok is lehetnek befolyással a biztositás elvállalására, de ezek kell hogy a biztositó-társulat által elvállalandó risicót érintsék. (C. 407/1898. G. C. 1., 182.)

Ha nem állapitható meg oly körülmény, melyből az következnék, hogy a két éves széna biztositása nagyobb koczkázattal jár mint az egy éves széna biztositása, ennek hiányában a valótól eltérő bevallás nem képezi a közlési kötelezettségnek a törvény értelmében való megsértését. (C. 1087/1903. D. 93., 314.)

Az a körülmény, hogy a bevallás szerint kőből épitettnek állitott lakház vályogból van épitve, tüzveszélyt fokozó körülménynek tekinthető nem lévén, a közlési kötelezettség megsértését nem állapitja meg. (C. 1314/1904. D. 97. 84., K. J. 2., 254. J. 24., 43.)

Az a körülmény, hogy a biztositásra felajánlt cséplőgép ujabb-e vagy ócska, nem képez a biztositás elvállalására fontos körülményt. (C. 940/1908.)

Az a körülmény, hogy a bevallásban az mondatott, hogy a gép deszkatetős szinben van, holott nádtetős szin alatt égett el, nem vétetett figyelembe, mivel a szakértők nyilatkozata szerint a dij mindenik esetben azonos s igy nagyobb koczkázatról nem lehet szó. (C. 1299/1902.)

A gyár biztositására irányuló bevallásban a biztositott ugy nyilatkozott, hogy van vizrezervoár és gyári tüzoltóság is. Alperesnek arra alapitott kifogásával szemben, hogy a jelzett bemondások valótlanok, mivel a tüzeset idején ott viztartály nem találtatott, felperes azt vitatta, hogy az az igazolt nagy hideg miatt szereltetett le. Ezen előadással szemben a biróságok kimondották, hogy alperesnek kellett volna megczáfolni, hogy a viztartály se az ajánlatkor, se ezt követőleg a telet megelőző időben nem volt elhelyezve. A gyári tüzoltóság hiánya sem vétetett figyelembe, mivel alperes nem is vitatta, hogy az oltás vagy a mentés körül mulasztás követtetett el. (C. 698/1900.)

Csak oly kérdésre vonatkozó valótlan felelet alapján támadható meg a tüzkárbiztositási szerződés érvényessége, mely oly körülményekre vonatkozik, melyek fontosságuknál fogva a biztositás elvállalására befolyással lehetnek; ilyen körülménynek pedig a biztositott tárgyra esetleg vezetett birói foglalás nem tekinthető. (C. 1410/1902. G. C. 6., 172.)

Az a körülmény, hogy a learatott termények voltak-e jégkár ellen biztositva, a tüzveszély ellen irányuló biztositás megkötésénél, mint amely körülményből a koczkázat kisebb vagy nagyobb fokára mi következtetést sem vonhattak, egyáltalán közömbös. (C. 702/1900.)

A tüzbiztositásra ajánlott terményekben szenvedett jégkárnak elhallgatása a kereskedelmi törvény 474. §-a alapján a tüzkárbiztositási szerződés érvénytelenségét vonja maga után. (C. 1645/1892. M. D. 9., 657.)

A tüzbiztositási ajánlat megtételénél nem közömbös az a körülmény, hogy érte-e s ha igen, mily mértékben a tüz elleni biztositásra ajánlott terményeket tényleg jégverés, mivel a jég által vert s igy a reménylett hozam egyrésze tekintetében már megsemmisült termény fentartásához annak tulajdonosát már kétségen kivül csekélyebb érdek füzi, mint az olyan terméshez, melynek még teljes hozama beszedésre vár, a biztositó erre a koczkázat mikénti elvállalására befolyással biró körülményre tudvalevőleg tekintettel van s igy a kérdésnek az a része, hogy a biztositásra felajánlott termés után az ajánlattevő részesült-e s ha igen, mily mértékben, jégkár után kártalanitásban, általában véve lényegtelen körülményre irányulónak nem is tekinthető, — de az elhallgatás csak akkor ad alapot a kifogásra, ha a jégverés számba nem vehető kárt okozott. (C. 702/1900.)

A nem kérdezett körülmény elhallgatása, vagy az arra adott valótlan előadás jelentősége.

A biztositottnak közlési kötelezettsége egyedül ama kérdésekre szoritkozik, melyek a biztositó által hozzá intéztettek, nem állván kötelességében a biztositottnak e kérdések keretén túl oly körülményekre kiterjeszkedni, melyek a biztositás elvállalása szempontjából fontosak lehetnek ugyan, de amelyek iránt a nyilatkozattételt a biztositotthoz intézett kérdésben a biztositó nem provokálta. (C. 163/1896. D. 74., 278.)

A kérdőivben nem foglalt körülményre adott felelet nem képezheti a megtámadás alapját. (C. 58/1881. D. 17., 144.)

A biztositási szerződés reactiválása és a biztositási ügylet megujitása esetén mennyiben terjed ki ezen §. szabálya.

Abban az esetben, ha a biztositó-társaság a biztositási szerződés reactiválása előtt a biztositotthoz a biztositás elvállalására befolyással biró valamely fontos körülmény tekintetében kérdést intézett, a biztositott az arra adott feleletének valódiságáért felelős és ebben az esetben is a valótlan feleletet a kereskedelmi törvény 474. §-ának tekintete alá esik s igy téves a másodbiróság itéletének abbeli indokolása, hogy az idézett törvényhely csakis a biztositási szerződés eredeti megkötésére foglal magában intézkedést. (C. 1040/1901. Ü. L. 19., 10.)

A biztositási ügylet megujitása esetében a biztositó az eredeti ajánlat megtétele után szenvedett tüzkárnak elhallgatása okából nem vitathatja sikeresen a kereskedelmi törvény 475. §-a értelmében a biztositás érvénytelenségét. (C. 1261/1900. Gr. 4., 135.)

475. §. Amennyiben a biztositott vagy a helyette szerződő fél az ügylet megkötésekor fontos (474. §.), és a biztositó előtt tudva nem levő ténykörülményeket elhallgatott, vagy ha a fontos körülményeket valótlanul adta elő a biztositónak, ha előtte az adatok vagy előadás valótlansága vagy helytelensége tudva nem volt, jogában áll a szerződés érvényességét az esemény bekövetkezte után is akár a kereset, akár kifogás alakjában megtámadni.

Fontos körülmények elhallgatása csak a biztositót jogositja fel az ügyletnek megtámadására, az elhallgató biztositottat nem. (C. 893/1897. D. 78., 232. C. 5062/1898. D. 81., 303.)

A megtámadási jogra nincs befolyása annak, vajjon az elhallgatott körülmény okozta-e az eseményt, illetve közvetlen befolyást gyakorolt-e rá vagy sem. (C. 767. 1877.)

Az, hogy az elhallgatott vagy valótlanul előadott s a biztositás elvállalására befolyással biró valamely körülmény és a beállott esemény között okozati összefüggés nincs, a biztositónak a kereskedelmi törvény 475. §-án alapuló megtámadási jogának érvényesitését egyáltalán nem befolyásolja. (B. T. 3765/1901.)

Ha a biztositott az ajánlatban foglalt valamely kérdésre egyáltalában nem adott feleletet, a közlési kötelezettség megsértéséről már azért sem lehet szó, mert a biztositónak jogában és, amennyiben erre a körülményre kifogást kiván alapitani, kötelességében is állott a biztositottól határozott feleletet kivánni. (C. 1166/1902. Ü. L. 20., 16. *Azonos:* 530/1903. és 568/1902. D. 91., 345. C. 698/1900. Gr. 3., 204. C. 1045/1903. és 963/1903. 1602/1895. M. 8., 342. 1045/1903. C. 1229/900. D. 87., 285. C. 503/1904. D. 23., 21.)

Ha az ajánlatban a kérdésre adandó feleletre szánt helyen vonás látszik, amely fölé más szöveg van irva, a biztositó-társaság köteles bizonyitani, hogy a közlési kötelezettség megsértését involváló szöveg a biztositott aláirásakor már ott volt, vagy hogy utóbb, de az ő beleegyezésével iratott oda. (C. 1229/1905. K. J. 3.)

Belső ellentmondás az ajánlat tartalmában nem jogositja fel a biztositót, hogy tetszése szerint a részére kedvezőbb értelmet fogadja el. (B. T. II. G. 77/1901.)

A biztositott fél részéről fenforgott jó- vagy rosszhiszemüség kérdése.

A kereskedelmi törvény 474. §-a szerint a bevallás jó- vagy rosszhiszemüsége nem döntő. (C. 1645/1892. M. D. 9., 657. C. 1577. 1882. D. 29., 139. C. 358/1885. D. 41., 142. C. 1110/1886. P. T. 14., 8.)

A kereskedelmi törvény 474. és 475. §-ai a biztositottra rótt kötelezettséget sem a szellemi képesség fokától, sem a tévedés vagy a rosszhiszemüség mérvétől, hanem egyedül a fontos körülmények bevallásának helyességétől és valóságától, továbbá attól teszik függővé, hogy a biztositónak az adatok vagy előadás valótlanságáról vagy helytelenségéről tudomása nem volt, mely utóbbi eset hogy fenforogna, felperes maga sem állitja. Figyelembe nem vehető felperesnek azon érvelése sem, hogy nejének valótlan állitásáért nem ő, hanem neje lehet csak felelős, nem jöhet pedig figyelembe azért, mert a kölcsönös biztositásoknál egymás bevallásáért mindkét fél felelős lévén, ha felperes

elmulasztotta nejének bevallását ellenőrizni, ezen mulasztása kizárólag csak őt terhelheti, s csakis ő rá, de nem alperes társulatra is lehet hátrányos. (C. 406/1880. D. 26., 35.)

A biztositó-társaság igazgatóságával már előre közöltetvén, hogy a fél ajánlata egy más biztositó részéről visszautasittatott, ennek a körülménynek elhallgatása nem szolgálhat alapul a biztositás megtámadására. (C. 4215/1901. D. 88., 271.)

Nem vehető figyelembe az a védekezés, hogy a valótlan feleletet nem felperes, hanem jogelőde tette, mert ez nem zárja ki, hogy az érvénytelenség kifogása sikerrel érvényesittessék. (C. 1250/1892. D. 65., 150.)

A biztositó vagy megbizottjának tudomása.

A biztositó-társulat általános meghatalmazottjának tudomása magát a társulatot is kötelezi és igy a meghatalmazott előtt tudva volt körülmények elhallgatásáról akkor sem lehet szó, ha ezek a körülmények az ajánlatban fel nem hozattak. (C. 1315/1895. M. D. 9., 656. G. D. 4., 1066.)

A biztositó-társaság főügynökének tudomása ugy tekintendő, mint a társaság tudomása. (C. 595/1902. M. D. 9., 656.)

Ha nem maga a képviseletre jogosult, hanem az ajánlat átvételére és elfogadására megbizott társasági alkalmazott bir is tudomással az elhallgatott körülményről, a valótlan bemondás kifogása nem érvényesithető. (B. T. 790/1900. 2291/1900. 2294/1900).

A biztositó-társaság hivatalnoka vagy ügynöke által felvett ajánlatban foglalt valótlan feleletek nem esnek a biztositott terhére, ha a hivatalnok, illetve ügynök a feleletek valótlanságát ismerte, sőt még csak akkor sem, ha kellő kérdezősködés vagy a biztositandó tárgyak megvizsgálása utján meggyőződhetett volna a dolgok való állásáról. Nem támadható meg a biztositási szerződés a kérdésre adott oly valótlan felelet miatt sem, melynek valótlanságára a biztositó az ajánlat másik részéből következtethetett volna. (C. 1314/1904. D. 97., 84. K. J. 2., 254. J. 24., 43.)

Ha a kötvény kiállitására megbizott személy maga szemlélte meg a biztositott tárgyakat, akkor közlési kötelezettség megsértésének esete nem foroghat fenn valamely észlelhető körülmény elhallgatásával. (C. 1303/904. K. J. 3., 66.)

A megtámadással szemben mennyiben védekezhetik biztositott fél az ügynök tényeivel.

Az ügynök a társaságnak biztositási ajánlatok felvételére megbizott közege lévén, az ajánlatban foglalt kérdésekre vonatkozóan részéről elkövetett megtévesztéssel és az ajánlatnak a biztositott bemondásától eltérő felelettel való kitöltésével szemben a biztositó a hamis bevallásra nem hivatkozhatik. (C. 1641/1903. 232/1899. D. 81., 33., 394. 1901. D. 89., 80. C. 149/1901. D. 88., 221. C. 1126/1906. H. D. 1., 1215.)

Minthogy az ajánlatban foglalt kérdésnek a biztositottal való közlése és azok értelmezése tekintetében a biztositó-társaság ügynöke mint annak ajánlatok felvételére kiküldött megbizottja jár el, az általa a biztositott féllel szemben az ajánlatban foglalt kérdésekre vonatkozóan elkövetett megtévesztés következtében a biztositott bemondásától eltérő felelettel való kitöltés esetében biztositó nem hivatkozhatik sikeresen arra, hogy a biztositott hamis bevallást tett. (C. 1237/1901. D. 90., 351.)

Ha az ajánlatban foglalt kérdések értelmezése tekintetében a biztositó-társaságnak ügyletek szerzésével megbizott ügynöke a biztositottat megtévesztette, az e megtévesztés folytáni valótlanul adott válaszért a biztositott nem felelős. (C. 1067/1904. K. J. 2., 382.)

Az ajánlatban foglalt kérdésre a biztositott azt a választ adta, hogy egy más biztositó-társaságnál biztositási ajánlatot már tett, mely azonban visszautasittatott. A biztositó ügynöke ezt a körülményt lényegtelennek nyilvánitva az ajánlatot akkép töltötte ki, hogy az a biztositott legelső ajánlata, és az igy kiállitott ajánlatot az ajánlattevővel aláiratta. Az ügynök, mint a társaságnak biztositási ajánlatok felvételére megbizott közege járván el, az ajánlatban foglalt kérdésekre vonatkozóan részéről elkövetett megtévesztéssel és az ajánlatnak a biztositott bemondásától eltérő felelettel való kitöltésével szemben a biztositó hamis bevallásra nem hivatkozhatik. (C. 1641/1903. D. 94., 282.)

A biztositó-társaság ügynöke által a biztositott féllel szemben a biztositási ajánlatban foglalt kérdésekre vonatkozóan elkövetett megtévesztés esetében a biztositó sikeresen nem vitathatja, hogy a biztositott hamis bevallást tett. (C. 394/1901. D. 89., 79.)

Ha az ügynök által kitöltött ajánlat oly tényre vagy körülményre nézve tartalmaz valótlan feleletet, mely tény vagy körülmény nem közvetlen észleletet, hanem csak a biztositottnak közlése alapján jutott vagy juthatott az ügynöknek tudomására, akkor a biztositott a valótlan felelet tartalmáért felelős és pedig tekintet nélkül arra, hogy a valótlan felelet az ügynök megkérdezésére adatott és vezettetett be az ajánlatba, vagy hogy a valótlan bemondás megkérdezés nélkül vezettetett be az ügynök által az ajánlatba. A biztositott az ily valótlan felelet tartalmáért előbbeni esetben azért felelős, mert a bemondott körülmény valótlanságá-

ról az ügynök nem közvetlen észlelet alapján szerzett tudomást, hanem a valótlan bemondás a biztositottnak közlésén alapul, saját közleményeiért pedig a biztositott felel; utóbbi esetben pedig a valótlan bemondás azért kötelezi a biztositottat, mert a vélelem amellett szól, hogy élt azzal a gondossággal, hogy az ajánlatot elolvasta és annak tartalmát ismerte, ebben az utóbbi esetben tehát a biztositott a felelősség alól csak akkor mentesül, ha bizonyitja, hogy az ajánlatban foglalt valótlan bemondást nem ismerte, arról az ajánlat aláirásakor tudomást nem nyert. Abban az esetben pedig, ha az ügynök a biztositott tényleges bemondásának meg nem felelő tényállást vezet be az ajánlatba és a biztositott ezt az ajánlatot aláirja, akkor a biztositott az ajánlatot kitöltő ügynöknek megtévesztő, hamis bevezetéseért nem vonható felelősségre és a valótlan bemondás jogkövetkezményeivel nem sujtható, ha azt is kimutatja, hogy a bemondásától eltérő feleletnek az ajánlatba történt bevezetéséről tudomással nem birt. (C. 1299. 1902. D. 92., 164.)

Az a körülmény, hogy a biztositási ügynök töltötte ki az ajánlatot és hogy az ajánlatban foglalt egyik kérdésre vonatkozó felelet az ajánlattevő tényleg megtett nyilatkozatától eltérően vezettetett az ajánlatba, a szerződés érvényére befolyással nincs, ha az ajánlattevő nem bizonyitja, hogy ezen feleletnek az ő nyilatkozatától eltérően történt bevezetéséről tudomással nem birt. (C. 272/1901. D. 89., 332.)

A biztositott az ügynök által az ajánlatba bevezetett valótlan feleletért csak abban az esetben nem felelős, ha a biztositott kimutatja, hogy az ajánlatot kitöltő ügynöknek megtévesztő hamis bevezetéséről tudomással nem birt. (C. 1299/1902. D. 92., 162.)

A biztositási ajánlat felvételénél közbenjárt ügynök által az ajánlatba beirt valótlan adatok folytán a kárigényével elutasitott biztositott az ügynökkel szemben kártéritési igénynyel csak az esetben bir, ha ő maga általa aláirt ajánlat és az annak alapján kiállitott és kezéhez vett kötvény tartalmát illetőleg menthető tévedésben volt. (C. 1991. 1905.)

Lemondás a megtámadási jogáról.

A biztositónak jogában áll ugyan a kereskedelmi törvény 474. és 475. §-ai szerint a biztositási szerződést az ott szabályozott közlési kötelezettség megsértése miatt megtámadni, a biztositó azonban erről a jogáról egészben vagy részben le is mondhat, ami a kötvénynek ama záradékában, hogy a kötvény kiállitása napjától kezdve megtámadhatlan, meg is történt. (C. 1202/1900. Ü. L. 17., 50.)

A biztositási kötvény megtámadhatatlansági kikötése lényegileg azt jelenti, hogy a biztositó a biztositottat terhelő közlési kötelezettség elmulasztásának vagy a tudatos elhallgatásnak jelentőséget nem tulajdonit, hanem azokról a körülményekről, amelyeket a koczkázat elvállalása szempontjából fontosnak tart, a biztositott által nyujtott adatokra való tekintet nélkül maga fog meggyőződést szerezni. A megtámadhatatlanság kikötése nem jogositja fel ugyan a szerződő felet csalásra, ámde a valótlan előadás vagy tudatos elhallgatás magában véve még csalást nem képez, mert ehhez megkivántatik a valótlanul nyilatkozó vagy a köteles nyilatkozattételt elmulasztó félnek olyan ténye, amely a való tényállás kideritését a biztositóra nézve lehetetlenné teszi, vagy legalább is lényegesen megnehezíti. (C. 113/1905. C. 1638/1904. D. 96., 321. K. J. 2., 226. Ü. L. 22., 13. J. 24., 17.)

Ha a biztositási kötvény két évi fennállás után megtámadhatlannak jelentetett ki, a megtámadhatlanság esete, a két évi dij előzetes lefizetése daczára a két év eltelte előtt be nem állott. (C. 1227/1906. Ju. 5., 155. K. J. 4., 115.)

A biztositási dijnak elfogadásával a biztositó-társaság a biztositást érvényesnek ismeri el. (C. 699/1900. D. 87., 56.)

A biztositó-társaság, amennyiben a megtámadás alapját ismerve, a féltől a dijakat mégis beszedi, a megtámadás jogáról lemondottnak tekintendő. (C. 805/1882. P. T. 5., 5.)

Ha a biztositó-társaság már azután, hogy tudomást szerzett a megtámadhatóság alapjáról, a később esedékes dijakat tévedés nélkül beszedi s igy a szerződést folytatja, az esemény bekövetkezte után a szerződést többé meg nem támadhatja a fontos körülmény elhallgatása okából. (B. T. 1272/1899.)

A biztositott kártéritési igényének elismerése után a biztositó többé nem vitathatja a kereskedelmi törvény 474. §-a alapján a biztositási ügylet érvénytelenségét. (C. 381/1902. M. D. 9., 661.)

Midőn a biztositó-társaság az elhalt biztositottnak felbonczoltatását kivánta és ekként a tényállás kideritésére szolgáló adatokat gyüjtött, melyek esetleg védekezését támogatták: ezzel a kötvényfeltételeken alapuló jogát gyakorolta, de nem mondott le arról, hogy a szerződés érvényét vagy kötelező voltát megtámadhassa. (C. 117/1900. D. 87., 38.)

Az alapperben azért elutasitott biztositott, mert egy előző tüzkárt elhallgatott, sikeresen ujithatja meg a pert azon az alapon, hogy a biztositó nem tulajdonitott fontosságot ezen körülmény elhallgatásának. Azt a körülményt, hogy az előző tüzesetet a biz-

tositó-társaság adott esetben nem tekintette fontosnak, abból állapitotta meg a biróság, hogy a biztositó a biztositási szerződést a később meghozott itélet szerint reá nézve sikeres kimenetelü alapper folyama alatt változatlan feltételek mellett fentartotta. A biztositott fél a biztositó-társaság igazgatósági tagjainak felajánlott főesküvel bizonyitani kivánta, hogy ezek a biztositás elvállalásakor tudomással birtak az elhallgatott tüzesetről és ez iránt közegeik utján más biztositó-társaságokhoz kérdést intéztek. Nem itéltetett meg azonban ezen főeskü, mert nem vonatkozik ténykérdésre; hogy ténykérdésnek tekintessék a vitatott körülmény, szükséges annak állitása és az eskü szövegébe való beillesztése, hogy mely tények alapján szerezték ezen tudomásukat az igazgatósági tagok és illetve, hogy az ez irányban állitólag megkeresett biztositó-társaságok valamelyike az elhallgatott tüzkárt a biztositóval a biztositás elvállalása előtt közölte. (C. 215/1905. D. 97., 235. K. J. 2., 344.)

476. §. Ha az esemény, melyre a biztositás köttetett, bekövetkezik, a biztositott azt, mihelyt róla tudomást nyer, a biztositóval haladéktalanul közölni s a kár enyhitésére kitelhető szorgalmat forditani tartozik. A biztositott, ha e kötelességeit bebizonyithatólag elmulasztja, a biztositónak az ebből eredő hátrányokért felelős.

A biztositottnak a kár enyhitésére forditott költségeit a biztositó az esetben is megtériteni tartozik, ha a fáradozás siker nélkül maradt. Amennyiben azonban a tárgy nem teljes értékében volt biztositva, az érintett költségek azon arányban téritendők meg, melyben a biztositási összeg a tárgy értékéhez áll.

A káreset elkésett bejelentése s részletes körülményeinek elhallgatása nem eredményezheti megszünését a kártéritési jognak, hanem csak azt, hogy a biztositott az ebből származó kárért a biztositó-társulatnak felelős. (C. 181/1896. P. T. 33., 130. C. 117/1900. J. T. K. 900., 45.)

A törvény a káreset kellő időben való bejelentésének elmulasztásához nem füzi a kártéritési igény elvesztését, hanem csak a mulasztásból eredő hátrányokért való felelősséget, miért is e részben a biztositási feltételek ellenkező rendelkezései érvénynyel nem birnak. (C. 1445/1905. Ju. 5., 37.)

Jégkárbiztositás esetében a biztositó-társulat vidéki főügynökségénél történt bejelentés joghatálya kiterjed a társaságra. (C. 1726. 1893. M. D. 9., 666.)

A kereskedelmi törvény 476. §-ának rendelkezése az életbiztositási ügyletekre, hová a kereskedelmi törvény 498. §-a szerint a balesetbiztositás is tartozik, nem terjed ki, fürdőzés és a hidegvizgyógymód folytán felmerült költség megtéritése iránti kereseti igény eszerint nem alapos. (C. 309/1904. M. D. 9., 666.)

Az 52 frtban felszámitott faáruanyag nem a tüz oltásánál, vagy a biztositott áruknak az elégés veszélyéből való kimentésénél, hanem a már megmentett áruknak és a tüz által megrongált épületrészeknek fentartásánál használtatván fel, minthogy a megmentett tárgyak fentartása és gondozása egyedül és kizárólag a biztositott fél érdeke és kötelessége — nyilván nem esik a kereskedelmi törvény 476. §-ában emlitett kárenyhitési költség fogalma alá. De a kifizetettnek nem tagadott 15 frt 84 kr., mint nem túlzott oltási költség, az alperes biztositó-társaság terhére esik. (C. 1330/1901.)

A tüz eloltása után az épület fenmaradó részének gondozása és fentartása kizárólag a biztositott fél feladatát képezvén: az a kár, mely nem közvetlenül a tüz által okoztatott, hanem abból állott elő, hogy felperes házának tüzfala akár a nem kellő gondozás és czélirányos intézkedések hiánya, akár más okból a tüz után több hét mulva leomlott, az alperes biztositó-társaság kártéritési kötelezettségének tárgyát nyilván nem képezheti. (C. 1230/1901.)

477. §. A biztositó köteles a bekövetkezett kárt a szerződés értelmében megtériteni.

Azon kárt azonban, mely a biztositott vétkességéből eredett, megtériteni nem tartozik.[1])

Az a körülmény, hogy a tüzkár és villámcsapás ellen biztositott gazdasági épületekben nemcsak a villámcsapás, hanem az egyidejüleg dühöngött szélvész is kárt okozott, nem menti fel a biztositó-társaságot a kártéritési kötelezettség alól; ez legfeljebb a kártérités terjedelmére birhat befolyással annyiban, hogy birói mérlegelés tárgyává lesz teendő, hogy a beállott károsodás mily arányban eshetik a biztositott eseményként jelentkező villámcsapás és mily arányban

[1]) Az 1882. augusztus 14-én 32706. szám alatt kelt belügyministeri rendelet szerint a községek elöljárói az ártatlansági bizonyitványokat csak lelkiismeretes vizsgálat alapján állitsák ki és azok megyékben a szolgabiró által láttamozandók.

az akkor dühöngött szélvihar terhére, és hogy ennek folytán az alperest terhelő kár mennyisége esetleg a sommás eljárási törvény 65. §-a alapján való mérlegeléssel is, mily összegben lesz megállapitandó. (C. 564/1904. D. 95., 137.)

Ha a biztositott tárgyban esett kár részben a biztositott esemény villámcsapás, részben a nem biztositott szélvihar eredménye, a kárt egyéb adat bizonyitásának hiányában a biztositó és a biztositott egyenlő arányban tartozik viselni. (C. 1477/1905. K. J. 4., 89.)

A kereskedelmi törvény 477. §. rendelkezése kifejezetten csak magának a biztositottnak vétkessége esetében menti fel a biztositót a szenvedett tüzkár megtéritésének kötelezettsége alól anélkül, hogy a megbizottnak vétkes cselekményéből kifolyóan a megbizónak biztositásjogi felelősségét bármilyen vonatkozásban is megállapitaná. A kereskedelmi törvény ily positiv rendelkezésének hiányában az alperes társulatnak a megbizott vétkességére alapitott kifogásnak csak az esetben lehetne kötelezettségmentesitő hatályt tulajdonitani, ha a megbizónak a megbizott vétkességéből folyó felelősségét az általános magánjogi elvek állapitanák meg, amennyiben ugyanis a kereskedelmi törvény 1. §-ának rendelkezése értelmében kereskedelmi ügyekben is, ha azok iránt a kereskedelmi törvény külön rendelkezést nem tartalmaz, az általános magánjogi elvek alkalmazandók. Magánjogunk általános elvei szerint a megbizott vétkessége csak oly esetben állapitja meg a megbizónak magánjogi felelősségét, amikor a megbizó nem tartotta meg a megbizásnál az erre vonatkozólag esetleg fennálló szigoritott óvrendszabályokat, mert a szigoritott óvrendszabályok egyszersmind a megbizónak szavatossági kötelezettsége tekintetében jogi rendszabályok szigoritását is jelentik, amennyiben a megbizótól a megbizott kirendelésében is az elővigyázatnak oly mértékét követelik meg, hogy azoknak legkisebb mértéknek figyelmen kivül hagyása már a magánjogi felelősséget is maga után vonja. Ilyen szigoritott óvrendszabályok megsértését, avagy a megbizott kirendelése körüli vétkes gondatlanságnak fenforgását azonban az alperes társulat a jelen esetben nem is vitatja ; azt pedig, hogy a biztositottat saját személyében terhelné a kereskedelmi törvényben megállapitott biztositásjogi vétkesség, a feladatok egyáltalán nem igazolják. (C. 1284/1896.)

Magában véve az a körülmény, hogy a biztositás tárgyául szolgáló házat a biztositott hozzátartozója (felesége) gyujtotta fel, ha emellett a biztositott terhére eső egyéb körülmény nem forog fenn, nem állapitja meg magának a biztositottnak vétkességét, már pedig a kereskedelmi törvény 477. §-a 2. pontja csakis a biztositott félnek vétkességéből előállott kárnak megtéritése alól mentesiti a biztositót. (C. 1622/1906. P. T. 53., 180. K. J. 4., 161.)

A tüzbiztositásnak gazdasági czéljához és rendeltetéséhez képest annak a kérdésnek az elbirálása, hogy a kárnak viselése alól a biztositó mentesithető-e vagy sem, mindig attól függ, hogy maga a cselekmény, melyet a biztositott vagy ennek tudtával más véghez vitt, a közönséges gondosság szabályába ütközőnek vehető-e ; mert azt a kárt, mely a közönséges gondosság szabályainak szem előtt tartásával véghezvitt valamely cselekményből származik, a biztositási szerződésnek és annak gazdasági természeténél fogva a biztositó tartozik viselni. A biztositott nem kérheti annak a kárnak a megtéritését, amelyet harmadik személy az ő tudtával okozott. (B. T. II. G. 33/1902. D. 91., 205.)

A biztositás czéljával ellenkezvén a kártéritést megvonni ott, ahol a biztositott a káresetet nem idézte elő, következik, hogy a biztositó felelőssége csak akkor nem áll fenn, ha a biztositott cselekménye vagy mulasztása és a káreset között okozati összefüggés forog fenn, már pedig a közigazgatási uton hozott határozatokkal nem lett megállapitva, hogy a biztositottnak az a ténye, hogy a raktár padlásán gyulékony anyagot tartott, a tüzeset keletkezését előidézte s igy magában véve az, hogy a biztositott ez okból kihágásért elitéltetett, nem állapitja meg a kereskedelmi törvény 477. §-ában foglalt vétkességet. (C. 1132/1900. D. 88., 178.)

A biztositó felelőssége csak akkor nem áll fenn, ha a biztositott cselekménye vagy mulasztása és a káreset között okozati összefüggés forog fenn. Abból, hogy a biztositott a kigyulladt istállóban a tüz kiütése előtt mintegy három órával nyitott mécsessel járt, nem állapitható meg, hogy a tüz keletkezését előidézte. (Ker. és Vált. Tvszk. 1069/1905. D. 101., 29.)

A törvény a vétkesség fokát, melynek a biztositott részéről való fenforgása a biztositót a kártéritési kötelezettség alól felmenti, meg nem határozza. A biztositó természetéből és fogalmából következik, hogy a biztositó csak a biztositottra véletlent képező cselekményből származott veszélyért felelős, ott pedig véletlen nem fordul elő, hol a biztositott részéről a vétkesség bármily foka fenforog. Felperes a biztositás folytán a biztositott tárgyakat illetőleg a gondosság alól nem szabadultak, sőt a biztositó alperessel szemben bizonyos gondosságra voltak kötelezve s e részben tekintve a kereskedelmi törvény 260. és 261. §-aira a kereskedelmi törvény 271. §-a az irányadó. Ha tehát az őket a 271. §. szerint terhelő gondosságot

megszegték, részükről vétkesség forog fenn s s igy ha a tüz az őket terhelő gondosság megszegésével okozati összefüggésben áll, alperes kártéritésre nem köteles (kereskedelmi törvény 477. §.). (B. T. 2783/1895.)

Nem forog fenn a biztositott vétkessége, ha a gazdasági cselédek gyermekei felügyelet nélkül maradtak és tüzet csináltak. (C. 130/1904.)

Megállapitott tényleges szokás, hogy fővárosszerte csak éjszakára bocsátják le a boltok vasredőnyeit, alaptalan tehát alperes biztositó-társaságnak az a panasza, hogy felperes a redőnyök lebocsátásának elmulasztásával vétkes gondatlansággal járt el, mert kikötés hiányában az olyan óvintézkedésnek elmulasztása, melyet nem szokás alkalmazni, gondatlanságnak nem tekinthető. (B. T. II. G. 86/1899.)

Betörés elleni biztositásnál gondatlanság terheli a biztositottat akkor, ha Wertheimszekrény kulcsát a nyitott kézi pénztárba helyezi el s igy kártéritést nem követelhet. (B. T. 1000/1900.)

A biztositott nem kötelezhető arra, hogy a biztositott tárgyat éjjel-nappal őriztesse, a termésnek külön őrrel való őriztetésének elmulasztása tehát nem állapitja meg a biztositott vétkességét. (C. 1180/1891. M. D. 9., 667. G. D. 4., 1093.)

Ellenkező:

Az, »hogy a biztositott tárgyak folyton őrizet alatt legyenek«, joghatályos kikötés akkor is, hacsak a kötvény előlapjára ragasztatott. (C. 1001/1903. K. J. 1., 171. és C. 2154/1904.)

A biztositási jellel való ellátás, a bosszuból való felgyujtás elháritása miatt szükséges; ezen különös feltételnek tehát nyomatéka csak akkor lenne, ha alperes biztositótársulat egyszersmind igazolná, hogy a tüz a fenforgó esetben szándékos gyujtás folytán történt, s valószinüvé tenné, hogy a gyujtás a biztositási jellel elhárítható lett volna; de ezt alperes társulat maga sem állitja; enélkül pedig a biztositási szerződés ezen intézkedésének oly nyomatékot tulajdonitani, hogy elmulasztása miatt a szerződés hatályát veszitse — nem lehet. (C. 918/1878. D. 19., 118. C. 599/1887. D. 47., 36.)

A kereskedelmi törvény 472. §-a szerint a biztositási szerződés feltételei, amennyiben a törvény intézkedéseivel ellentétben nincsenek, kötelezik a szerződő feleket. Ilynemü feltétel a biztositási szerződésben foglalt azon határozmány: miszerint a biztositott fél tartozik az illetékes hatóság hivatalosan hitelesitett bizonyitványát benyujtani, a kár kipuhatolt vagy gyanithatólagos keletkezéséről és terjedelméről, valamint arról, hogy a vizsgálat elegendő bizonyitékok hiányában beszüntettetett, vagy hogy annak folytán a biztositó fél ártatlansága kiderült; ilynemü feltétel a biztositási szerződésben foglalt azon további határozmány is, hogy: a kártéritési igény elenyészik, ha a fenti kötelezettség nem teljesittetik. (C. 595/1879. D. 24., 80. C. 732/1881. D. 28., 243. C. 1258. 1898. G. C. 2., 179. C. 923/1899. D. 84., 580.)

Az ártatlansági bizonyitvány bemutatásának elmulasztása esetében a biztositott keresetével nem időelőttiség okából, hanem véglegesen utasitandó el keresetével. (C. 1258. 1898. Gr. 2., 179.)

Alperes biztositó-társaság a kárbecslő által megállapitott összeget felperesnek az ártatlansági bizonylat bekivánása nélkül feltétlenül felajánlván levelében: a perben azon az alapon, hogy az ártatlansági bizonyitvány be nem mutattatott, időelőttiségi kifogást nem emelhet. (C. 516/1902.)

Ami azt a kérdést illeti, hogy az a körülmény, hogy R. L. a tüzvész okozásában bünösnek mondatott ki, van-e a társtulajdonosok jogaira nézve oly kihatással, hogy az a biztositó-társulatot a rájuk eső kárösszeg fizetése alól is felmenti, jelen esetben igenlegesen kellett megoldani, mert itt nem forog fenn egymással konkurráló különböző természetü érdekek biztositásának oly esete, amelyben az egyik biztositott vétkessége a többieknek különböző biztositási érdekeken alapuló önálló igényeit nem érintheti, — hanem a perbeli tényállás szerint a leégett gőzmalom két tulajdonostárs részéről lévén biztositva, a tüzeset alkalmával négy társ és pedig ¼-ed részben a szándékos gyujtogatás miatt elitélt R. L. közös tulajdona volt és az épen az elitélt R. L. kezelése alatt állott — ily körülmények között pedig kétségtelen, hogy a közösségben lévő 4 tulajdonostárs biztositási érdeke teljesen azonos egységes érdek lévén, az egyik tulajdonostársnak a tüzesetet előidéző bünös cselekvénye a többi tulajdonostársak igényeire is van kihatással, és mert tekintettel a tüzkár elleni biztositás gazdasági rendeltetésére és ily szerződések rendszerinti tartalmára, annak alapul vétele mellett, hogy a biztositási szerződés megkötésénél mindkét fél jóhiszemüen járt el, alaposan fel sem tehető, hogy a fentebbi körülmények mellett előállott tüzveszély koczkázata is a felek szerződési akarata szerint a szerződés tárgyát képezte volna. (C. 191/1899. D. 82., 242.)

Habár a biztositott a tüzvészokozás vádja alól jogerejüleg felmentetik, biztositásjogi szempontból vétkes gondatlanság esete megállapitandó s alperes biztositó-társulat a kereskedelmi törvény 477. §-a alapján a kártérités alól mentesitendő, ha bizonyittatik, hogy a tüzeset a biztositott köteles gondossága elmulasztásának volt a következménye. (C. 1591/1895. G. C. 1., 191.)

A büntetőbiróság által megállapitott tüzokozás vétsége mindenesetre magában foglalja a kereskedelmi törvény 477. §-ában meghatározott biztositásjogi vétkességét s igy a büntetőbiróság itéletével szemben polgári perben az ellenkezőnek bizonyitása meg nem engedhető. (C. 268/1896. Gr. 1., 191. C. 40/1900. Gr. 3., 234.)

A büntetőbiróság itéleteiben megállapitott tényállásból, ha nem is tüzvész-okozás miatt volt az eljárás a biztositottal szemben folyamatban, a polgári biró megállapithatja ujabb bizonyitási eljárás nélkül is a biztositás jogi vétkességét. (C. 1594/1900. Gr. 4., 138.)

A biztositásjogi vétkesség kérdése nincsen a büntető birónak felmentő itélete által véreldöntve. (C. 141/1904. D. 97., 299. és K. J. 2., 286.)

Hogy az egyik biztositott-társat részben illető biztositási összeg felvételére más jogosittatott fel, ez nem fosztja meg a másik biztositott-társat attól, hogy a biztositási szerződésből eredő jogait biztosithassa, vagyis követelheti, hogy a biztositott összeg biról letétbe helyeztessék. (C. 694/1902. D. 93., 170.)

A biztositó-társaság az elemi károk folytán szenvedett kár megtéritésére szolgáló biztositási összeget biról letétbe helyezvén és a biztositott azt a letétből bélyeges nyugta ellenében felvevén, utóbbi joggal követelheti az ekként fizetett bélyegilleték visszatéritését, mert az 1869 : XIV., illetve az 1883. évi VIII. t.-cz. határozmányai szerint az ezen összegek kifizetéséről szóló nyugták illetékmentesek és a biztositó-társaság a letétbe helyezés által okozott költséget maga tartozik viselni. (C. 1234/1903. M. D. 9., 669.)

478. §. A kártérités összege azon érték szerint állapittatik meg, melylyel a biztositott tárgyak a megsemmisülés vagy megsérülés idejekor birtak.

Ha az érték a biztositási összeget meghaladja, a tárgyak teljes megsemmisülése esetében kártérités fejében egyedül a biztositási összeg fietendő; ellenben, ha a tárgyak részben semmisülnek meg, kártéritésnek azon arányban van helye, melyben a biztositási összeg a tárgyak összértékéhez áll.

A biztositó a kárösszeg gyanánt az elpusztult tárgyaknak nem csupán előállitási költségét és nemcsak azt az értéket köteles megtériteni, melylyel a tárgyak a biztositott félre nézve birtak, hanem a valóságos kárt, tehát azoknak tényleges kereskedelmi forgalmi értékét köteles megtériteni. (C. 141/1904. D. 97., 299. és K. J. 2., 286.)

Az a körülmény, hogy a biztositott deszkák az égés idejében már ládákra felhasználtattak, csak azt eredményezheti, hogy a feldolgozás árát a biztositott nem követelheti, de az anyag értékét igen. (C. 807/1893. M. D. 9., 670.)

A kárösszegből levonandók mindazok a költségek, amelyek az esemény bekövetkeztében megtakaritottaknak tekintendők, pl. csépeletlen gabonánál a cséplési és behordási költségek. (C. 1180/1890. J. Sz. 4., 812. M. 4., 400.)

Leégett termény piaczi árának meghatározására — ha a kár helyén ily ár nem jegyeztetik, a legközelebb eső piacz árjegyzése szolgál irányadóul. (C. 918/1878. D. 19., 18.)

A gazdálkodóra az elégett széna azzal a rendeltetéssel birt, hogy az a gazdaságában felhasználtassék. Ennek az értéknek megállapitásánál nem a szomszédos község piaczi ára, hanem az az összeg irányadó, mely ennek a piaczi árnak és a szénának a szomszéd községből a tüzeset szinhelyéig történendő fuvarozásáért felmerült költségnek összetételéből alakul. (C. 925/1904. D. 99., 89.)

Felperes a biztositási szerződés alapján alperestől tényleges kárának teljes megtéritését követelheti, ennek a tényleges kárának megállapitásánál pedig az az érték irányadó, amelylyel a biztositott és elégett tárgyak a megsemmisülés időpontjában és a megsemmisülés helyén birtak. Ennek az értéknek megállapitásánál, tekintettel arra, hogy a gazdálkodó felperesre nézve az elégett takarmány, széna, szalma azzal a rendeltetéssel birt, hogy az a gazdaságban felhasználtassék, nem a szikszói piaczi ár, hanem az az összeg irányadó, mely ennek a piaczi árnak a szénaszalmának Szikszótól a tüzeset szinhelyéig történendő fuvarozásáért felmerülő költségének összetételéből alakul. (C. 130/1904. C. 1386/1903. M. D. 9., 669.)

A kereskedelmi törvény 478. §-a értelmében, ha az áruk nem teljes összértékük, hanem csak egy része erejéig voltak biztositva, a biztositott esemény bekövetkezte esetében a biztositott csupán aránylagos kártéritést igényelhet.

Az egész ékszerüzlet biztosittatván betörés ellen, az ékszerüzletben lévő, habár foglalat nélküli drágakövek is biztositottaknak tekintendők. (C. 1270/1899. M. D. 9., 670. G. D. 4., 1098.)

A biztositási kötvény szerint a fogyó és szaporodó mennyiségben biztositott tárgyak értéküknek csak háromnegyed része erejéig lévén biztositva, ezen értékkiszámitás alapját nem a biztositási összeg, hanem a tényleges kár értéke képezi. (C. 1061/1901. M. D. 9., 671. G. D. 4., 1098.)

Minthogy a biztositási kötvényben kitett bevallási érték a biztositott tárgyaknak a szerződés kötésekor volt értékét képviseli, alperes pedig a kereskedelmi törvény 478. §-a értelmében azoknak csak a megsemmisülésekor volt értékét köteles megtériteni; s minthogy ebből folyólag a bevallási értékből az időközi elhasználási százalék feltétlenül levonandó; minthogy továbbá az elsőbiróság az elhasználási százalékot részben alperes 4. és 5. alatti adatai, részben a meghallgatott szakértők véleménye alapján helyesen állapitotta meg, egy évi avulásnak felvétele pedig az által van indokolva, hogy alperes a kérdésben álló malmot a 4. sz. alatt csatolt és általa aláirt okiratban maga vallotta be egy évesnek;

ennélfogva a műmalom és felszerelései bevallási értékéből, tételenkint az elsőbiróság itéletében is alkalmazott és egy évre számitott avulási százalék le volt vonandó és felperes részére a becslő eskü csak az ekkép fenmaradó értékekre nézve volt megitélendő. (C. 123/1888. M. D. 9., 671. G. D. 4., 1098.)

A kereskedelmi törvény 478. §-ában megállapitott aránylagos kártérités abban az esetben is alkalmazandó, ha a biztositott tárgyak nagyobb értéküek mint a biztositott összeg és a tárgyaknak csupán egy része semmisül meg. (C. 271/1899. Gr. 2., 189.)

Jégkárbiztositásnál a termés beszedésekori, vagyis az aratás, illetve szüretkori érték mérvadó. (C. 732/1877. D. 19., 118. B. T. 3592/1877. D. 28., 260.)

A biztositási feltételek azon kikötése, hogy a biztositó jogositva van a káreset bekövetkezésekor még le nem járt dijkötvények összegét a kártéritési összegből levonni, joghatálylyal nem bir. (C. 123/1888.)

479. §. Ha a tárgyak értéke a biztositási szerződésben nem állapittatott meg, a biztositott köteles azon értéket igazolni, melylyel a tárgyak a megsemmisülés vagy megsérülés idejekor birtak.

Ellenben, ha a tárgyak értéke a biztositási szerződésben megállapittatott, a kártéritésre nézve ez érték szolgál irányadóul, amennyiben a biztositó igazolni nem képes, hogy a tárgyak a megsemmisülés vagy megsérülés idejekor csekélyebb értékkel birtak.

A biztositási kötvényben a kereskedelmi törvény 469. §-a 4. pontjának megfelelőleg kitett biztositási összeg a biztositott tárgy megállapitott értéket nem képezvén, a biztositási kötvényben pedig a biztositott tárgyak értéke különösen megállapitva nem lévén, a kereskedelmi törvény 479. §-a első bekezdése értelmében, alperes biztositótársaság tagadása folytán, felperes biztositott tárgyaknak azon értékét, melylyel azok a tüzeset idejekor birtak. (C. 461/1883. D. 33., 178. C. 779/1882. D. 83., 155. L. 1054/1884. D. 39., 295. C. 260/1890. M. Ig. 6., 114.)

A biztositott tárgyak értéke a biztositási szerződésben megállapitottnak akkor tekintendő, ha a biztositó és biztositott között a biztositott tárgy értékére vonatkozólag kölcsönösen létrejött megállapitás a szerződésben határozott kifejezést nyert; vagyis, ha a szerződés tartalmából kétségtelen, hogy a szerződő felek a tárgyak értékét közös becsü alapján állapitották meg, vagy hogy a biztositó a biztositott által foganatositott becsü érték eredményét a maga részéről a biztositott tárgyak értékmegállapitásának elfogadta. (C. 1489/1895. D. 73., 369.)

A biztositott tüzkár esetében igazolni tartozik, hogy a biztositott tárgyak közül melyek égtek el egészen és melyek rongáltattak meg ugy, hogy a tüz által értékük kevesbedett, és nem elegendő utalni a kárbecslő által történt kárfelvételre, kivéve, ha a kárbecslő a kárnak a biztositót kötelező hatálylyal való megállapitására fel volt hatalmazva, vagy ha a biztositó a kárfelvételt jóváhagyta. (C. 509/1900. D. 87., 134.)

A biztositott a perben nagyobb kárát bizonyithatja, mint amilyent egyezségileg elfogadni akart. (C. 1127/1892. és 385/1899. D. 9., 671.)

480. §. Amennyiben oly tárgyak közül, melyeknek biztositási értéke általában lett megállapitva, egy vagy több megsemmisül vagy megsérül, a kártéritésre nézve azon érték szolgál irányadóul, mely a megmaradt tárgyak értékének levonása után a biztositási összegből fenmarad. E részben kivételnek akkor van helye, ha a biztositó igazolni képes, hogy a tárgyak a megsemmisülés vagy megsérülés idejekor csekélyebb értékkel birtak.

Ha a biztositott tárgyak értéke a biztositási összeget meghaladja, a kártérités arányára nézve a 478. §. szolgál irányadóul.

Ha az átalánybiztositásban a biztositott tárgyak (épületek) egyedileg meg vannak határozva, és az egyik épület leégett, az annak helyébe felépitett uj épület a biztosi-

tás további folyama alatt nincs biztositva, ha az ujból biztositás tárgyául bé nem jelentetik, mert a tüzkárbiztositási szerződés tárgyának tüz által történt teljes elpusztulása és az ebből származott kár megtéritése folytán a biztositási szerződés a kérdéses tárgyak tekintetében a felek között megszünt. Nem változtat a dolgon az a körülmény, hogy a biztositó az ujra fölépült, illetve leégett tárgyak után azok elpusztulása után a kötvényben számitott évi teljes dijrészleteket beszedte felperestől, mert ez a körülmény, ha való is, a megszünt biztositási szerződés megujitását magában nem foglalja, hanem a biztositottat legfeljebb arra jogositaná, hogy a fizetett dijösszeget alperestől visszakövetelje. (C. 287/1906.)

Annak a kérdésnek az eldöntése, hogy az egyes tárgyakat illetően a szerződésben kikötött biztositási összegnek mi tekintessék, nem lehet tárgya az általános feltételek 11. §-a által szabályozott szakbizottsági eljárásnak. (C. 999/1904.)

481. §. A biztositónak jogában áll a történt kárt, egyéb megállapodás hiányában, szakértői szemle utján megállapittatni. Ha azonban a biztositó e jogát a kárfeljelentés vételétől számitandó 15 nap alatt nem gyakarolja, a biztositottnak jogában áll a kárt a biztositó költségein megállapittatni.

A kár megállapitásáig a biztositott oly intézkedést nem tehet, mely által a biztositott tárgy mibenlétén változás történnék.

Részbeni jégkár esetében a biztositó a kár megállapitását a termés beszedéseig elhalaszthatja.

A biztositott által a biztositott tárgyon tett változtatás csak akkor menti fel a biztositót a kártéritési kötelezettség alól, ha a változtatás a kár megállapitását lehetetlenné teszi. (C. 214/1878. D. 20., 63. C. 7378/1878. D. 21., 173. C. 13744/1880. D. 25., 100. C. 20/1891. D. 60., 26.)

A kereskedelmi törvény 481. §-ának a biról gyakorlatban elfogadott helyes értelme az, hogy a kármegállapitás módját a felek a biztositási szerződésben kölcsönösen kötelező joghatálylyal előre meghatározhatják. Ebben a kérdésben tehát a törvény a szerződési szabadságnak tért engedvén, a létrejött megállapodás csak akkor támadható meg sikerrel, ha fenforog valamely ok, mely az általános jogelveknél fogva a szerződés kötelező erejét kizárja; aminő a szabad akarati elhatározás, vagy az akarategység hiánya, a tévedés, a csalás, az erőszak. Az az érv, hogy a biról szemlének, mint a perrendtartás által megengedett bizonyitási módnak alkalmazását a felek szerződésileg nem korlátolhatják, ellenkezik a kereskedelmi törvény 481. §-ával, mely szerint biztositási ügyekben a kár megállapitására nézve biról szemlének csak egyéb megállapodás hiányában van helye. (C. 385/1900. Állandó gyakorlat. D. 86., 292.)

Nem érvénytelen a szakbizottsági eljárás kikötése azért, mert annak összeállitására a biztositónak túlsulyt biztosittatott; — ha egyébként tévedés, tévesztés vagy erőszak nincs bizonyitva. (B. T. 3218/1899.)

A kötvényben foglalt biztositási feltételekben foglalt szakbizottsági eljárás iránti kikötés a biztositottat nem kötelezi abban az esetben, ha nem bizonyittatik, hogy a kötvény a biztositottnak kézbesittetett, vagy ha ez a kikötés az ajánlatban nem foglaltatik. (C. 1456/1902. M. D. 9., 677.)

Ha az általános biztositási feltételekben bennfoglaltatik is az a rendelkezés, hogy oly esetben, midőn a biztositott sem a társaság kárbecslőjének becslését el nem fogadja, sem a szakbizottsági eljárásnak magát alá nem veti, a kártéritésre nézve a kárbecslő becslése az irányadó: ez a rendelkezés nem gátolja a biztositottat a biról szemle igénybe vételében, ha a biztositó nem bizonyitja, hogy a biztositott a biztositási kötvényt kézhez vette, és ha a biztositási ajánlatban a kár megállapitásának módja kitüntetve nincs. (C. 3381/v. 1903.)

A kereskedelmi törvény 481. §-a szerint a biztositó és biztositott a biztositási szerződésben eleve is mindkét felet egyaránt kötelező joghatálylyal megállapodhatnak ugyanabban, hogy a kár mily módon állapittassék meg s igy hatályosan kiköthető, hogy a kár rendesen vezetett kereskedői könyvekkel mutatandó ki, ilyen esetben azonban minden kételyt kizáró határozottsággal meg kell állapitva lenni annak, hogy a kár bizonyitásának ez a módozata mindkét felet egyaránt kötelezi, ha a biztositási kötvényben nincs kikötve, hogy a felperes könyvei alapján kimutatható kár mérvét az alperes társaság is köteles elfogadni: az alperes által vitatott kikötés nem szolgálhat akadályául annak, hogy felperes kárát egyéb törvényszerü módon bizonyithassa. (C. 1595/1903. *Azonos:* 741/1894. Gr. 1., 190. és 486/1896. P. T. 34., 12.)

A biztositási kár megállapitásának módja iránti megállapodás csak abban az esetben zárja ki azt, hogy a biztositott kárát egyéb módon is bizonyithassa, ha abból minden kételyt kizáró határozottsággal kitünik, hogy a kármegállapitásnak ez a kikötött

módja mindkét félre nézve kötelező hatályu, vagyis hogy adott esetben nemcsak a biztositott köteles kárát kereskedői könyveivel kimutatni, hanem az igy kimutatott kárt a biztositó is köteles megállapitottnak elfogadni. (C. 141/1904. D. 97., 299. K. J. 2.)

A felek által kölcsönös egyetértéssel megállapitott becslési mód mindkét félre egyaránt akkor is kötelező, ha az nem a biztositási feltételekben foglaltatik. (C. 1088/1902. P. T. 46., 13.)

A szakbizottsági becslés iránti külön okiratba foglalt megállapodás mindkét félre egyaránt kötelezőnek csak abban az esetben tekinthető, ha a biztositó-társaság megbizásából eljárt egyének e részbeni megbizása magából e megállapodásra vonatkozó okiratból kitünik. (C. 469/1900. M. D. 9., 673.)

A kereskedelmi törvény 481. §-a értelmében a kárnak szakbizottság utján leendő megállapitása tekintetében létrejött megállapodás csak akkor kötelező, ha a felek egyidejüleg jelentik ki ehhez való hozzájárulásukat. Ha tehát a biztositó társaság megbizottja az erre vonatkozó okiratokat kiállitása idejében alá nem irta, a társaság utólagos hozzájárulása a megállapodást szabályossá nem teszi. (C. 258/1900. G. C. 1., 207.)

A szakbizottsági eljárás nem kötelező a biztositott félre nézve akkor, ha ő a kárbecslőnek a kárfelvételben megnyugodott, ellenben a biztositó-társaság nem fogadta el, hanem felülvizsgálat utján ujabb kárfelvételt eszközöltetett. (C. 40/1902. P. T. 45., 5.)

Ha a biztositó-társulat saját kárbecslője által a biztositottal egyértelmüleg megállapitott kárbecslésnek eredményét el nem fogadta, akkor ez a becslés nem birván mindkét felet egyaránt kötelező egyezség jellegével, a biztositottnak is jogában van, ettől az eredménytől eltekintve, a kárbecslő által kimutatott nagyobb kármennyiséget szakértők által bizonyitani. (C. 841/1896. G. C. 1., 182.)

Az általános biztositási feltételek 11. §-ában a szakbizottsági becsü kikötésére vonatkozó megállapodás, minthogy az csak egyoldalu s a társaság maga részéről nincs kötelezve ennek az eljárásnak igénybevételére, abban az esetben, ha ő nem fogadná el a kiküldött kárbecsüjét, a biztositott felet sem kötelezheti az adott esetben annál kevésbbé, mivel a kárbecslés kifejezetten is az igazgatóság jóváhagyásának fentartásával történt. (B. T. 2366/1905. B. T. 3139. 1905. C. h. h.)

A biztositó és biztositott a kereskedelmi törvény 481. §-ában engedett joguknál fogva megállapodhatnak ugyan abban, hogy a kárt miképen állapitsák meg, de ha a szakbizottsági eljárás kötelező volta a társaság irányában ki nem terjesztetvén, az csak a biztositott fél irányában meghatározott annak az egyoldalu kikötésnek, hogy amennyiben a fél a kiküldött kárbecslő eljárásának eredményében meg nem nyugszik, minden egyéb bizonyitási mód kizárásával csupán a szerződésben körülirt szakbizottsági eljárásnak van helye, — joghatály egyáltalán nem tulajdonitható. (C. 353/1906. H. D. 1., 142. K. J. 4. 256.)

Ha a kárbecslő a kárfelvételi jegyzőkönyv tartalmának tanusága szerint a kárbecslést az igazgatóság jóváhagyásának feltétele mellett eszközli, ez esetben, még ha az általános feltételek a szakbecsüt elő is irják, a fél a szakbecsü el nem fogadása következtében nem esik el attól a jogától, hogy a felmerült kárt egyébként állapithassa meg. (B. T. 1289/1905. C. h. h. 1545/1905. sz. a. Ju. 5., 98. K. J. 4., 91.

A szakbizottsági eljárás kötelező megállapitása esetében a biztositott azonnal köteles a szakbizottság alakitása iránt nyilatkozni és erészben a jegyzőkönyvre vezetett s két tanu által előttemezett záradék akkor is ellene bizonyult, ha ő azt maga alá nem is irta. (C. 914/1900. D. 87., 120.)

Az a biztositó által bizonyitandó körülmény, hogy a biztositási feltételekben mindkét félre egyaránt kötelező erővel megállapitott szakbizottsági eljáráshoz való hozzájárulását a biztositott megtagadta, csupán a kárbecslési jegyzőkönyvre vezetett, azonban a biztositott által alá nem irt záradék tartalmával nem bizonyitható. (C. 483/1900. M. D. 9., 676. G. D. 4., 1108.)

A szakbizottsági eljárás alkalmazásba vételének kötelezettsége feltételezi azt, hogy a kárbecslő a kárfelvételt tényleg eszközölte; a kárfelvételi könyvben foglalt az a kijelentés azonban, hogy az igényjogosult igényeiről lemond, ilyen kárbecslésnek nem tekinthető. (C. 303/1902. Ü. L. 20., 3.)

Ha a kárfelvételi jegyzőkönyvet a biztositott alá nem irta, a biztositó köteles bizonyitani azt, hogy a kárbecslés a biztositási feltételeknek megfelelően ejtetett meg és annak eredménye a biztositottal közöltetett. A biztositott a kölcsönösen megállapitott szakbizottsági eljárást csak akkor köteles igénybe venni, ha a kárbecslés szabályszerüen teljesittetett. (C. 194/1903. P. T. 47., 14.)

Ha a biztositott fél nem is volt jelen a biztositó-társulat kiküldöttje által eszközölt kárbecslésnél, őt a biztositási feltételekben megállapitott szakbizottsági eljárás igénybevétele kötelezettségétől felmenteni nem lehet abban az esetben, ha a biztositó-társulat ennek a kárbecslési jegyzőkönyvnek tartalmát vele közölte s annak alapján felhivta;

a szakbizottság megalakitása iránt előterjesztését megtenni. (C. 599/1896. D. 76., 283.)

A biztositott szenvedett kárának megállapitása tekintetében a kölcsönösen kikötött szakbizottsági eljáráshoz csak az esetben van kötve, ha a biztositó kárbecslője saját becsléséről a biztositottat kellő alakban értesitette. (C. 6/1904. K. J. 2., 167.)

A biztositási feltételeknek meg nem felelő módon megejtett szakbizottsági becslés a biztositottra nem kötelező. (C. 934/1893. M. D. 9., 682. G. D. 4., 1113.)

A biztositási feltételek 25. §-a értelmében megejtett szakbizottsági becsléssel szemben a biztositott jogositva van kárát más módon is bizonyitani, ha a szakbizottság becslése hiányos volt. A pótlólag meghallgatott szakértőknek, ha nem is saját észleletük, de az előbbeni szakbizottsági eljárás adataira alapitott véleménye birói figyelembe vehető. (C. 202/1899. Gr. 2., 192.)

A 481. §. kifejezetten megengedvén azt, hogy a biztositás iránt szerződő felek, a kár megállapitásának módjára nézve is megállapodhassanak, kétségtelen, hogy minden oly esetben, melyben a felek ez utóbbi kérdésre nézve is szerződésileg megállapodnak: ez a megállapodás érvényes s attól egyoldalulag egyik fél sem térhet el. Másfelől azonban kétségtelen, hogy a feleknek arra vonatkozó szabadsága, hogy a kár megállapitása czéljából bármely törvényes bizonyitási eszközt igénybe vehessenek, csakis a felek szerződéses megállapodása által van korlátolva, amiből folyik, hogy a kárnak a vonatkozó szerződéses rendelkezések alapján történt megállapitása a felekre csak akkor kötelező, ha ez a megállapitás a felek által szerződésileg megállapitott módozatoknak mindenben megfelelőleg történik, ellenben, ha ez a megállapitás a szerződésileg megállapitott szabályok figyelmen kivül hagyásával vagy megsértésével történik, akkor annak eredménye a feleket nem kötelezi, s a felek a kár megállapitása czéljából a törvényes bizonyitási eszközöket szabadon igénybe vehetik. (C. 1189/1903.)

A fenforgó esetben a szakbizottsági munkálat már csupán annál az oknál fogva sem vehető figyelembe, mert a szakbizottság nem alakult a kötvényfeltételek 27. §-ában meghatározott módon, amennyiben, amint ez a másodfoku biróság által helyesen kifejtetett, azt a három egyént, kik közül a bizottsági elnök választandó volt és választatott is, nem B. László választott bizottsági tag, hanem az alperes megbizottja, S. Ferencz hozta javaslatba. Ily helyzetben tehát joga támad felperesnek, hogy kárát egyéb módon törvényszerűen bizonyithassa. (C. 1179/1893. P. T. 32., 25. *Azonos:* 1012/1900. P. T. 41., 18. C. 385/1900. D. 86., 292. C. 1150/1898. Gr. 2., 190. C. 128/1899. Gr. 2., 123.)

Az általános biztositási feltételeknek az a határozmánya, hogy a felek által kijelölt kárbecslők, ha a kár megállapitása tárgyában közös egyetértésre nem juthatnának, egy harmadikat elnökül válasszanak, nem jogositja fel őket, hogy az elnök személyét szabad belátással tetszésük szerint kijelölhessék, hanem szükséges, hogy az elnökül választott egyén a becsléshez megkivántató mű- vagy tárgyismerettel birjon s ezenfelül megfeleljen ama követelményeknek is, melyeket a törvénykezési rendtartás a szakértőül alkalmazott egyén személyi megbizhatóságát illetően előir. (C. 710/1904. D. 99., 45. K. J. 3., 115.)

A tüzkárbiztositás esetében a szakbecsü nem fogadható el bizonyiték gyanánt, ha a szakbecsünél eljárt két szakbecsüs a megválasztott elnök személyére nézve más-más egyént értettek, habár utóbb mind a két különböző egyén mint elnök a becslést felülvizsgálta. (C. 1056/1905. K. J. 3.)

A szakbizottsági eljárás akkor is szabályszerü, ha annak elnöke nem vesz egyidejüleg részt a másik két szakbecsüssel a becslésben, hanem csak azután vizsgálta meg a megbecsülendő tárgyakat. (C. 710/1904. K. J. 3., 48.)

Nem irányadó a szakbizottsági becslés, ha az elnök a becslésben részt nem vett, hanem a másik két szakértő véleménye felett anélkül döntött, hogy maga a becsü foganatositása alkalmával a helyszinén jelen lett volna, és ha nincs bizonyitva, hogy felperes biztositott az ilyen becslési eredményt elfogadta. (C. 491/1899.)

A biztositási feltételekben mindkét felet egyaránt kötelező szakbizottsági eljáráshoz a biztositott megidézése még akkor is szükséges, ha a biztositási feltételekben ily arányu kötelezettség kifejezetten nem is foglaltatik; az enélkül megtartott szakbizottsági becsü szabálytalan és mellőzendő (abban az esetben, ha emiatt a biztositott jogsérelmet szenvedett). (C. 1032/1904. K. J. 1., 170.)

A szakbizottság iránti megállapodás mindkét szerződő félre egyaránt kötelező ugyan, de az egyik fél becsbirájának visszalépése folytán csonkán maradt s az adott halasztás daczára működését folytató szakbizottságnak becslése nem kötelező s ily esetben a biztositottnak joga van kárát más törvényszerü módon bizonyitani. (C. 1134/1900. D. 87., 226.)

Felek a biztositási szerződésben akként állapodtak meg, hogy a kár szakbizottságilag állapittatik meg. A felek becsbiráikat kellő időben megnevezték, azonban a szakbizottsági eljárás nem volt megtartható, mert a biztositott becsbirája a biztositó kárbecslője, majd pedig a biztositott gazdatisztje által egyoldalulag meghatározott napon az eljáráshoz nem jelent meg. Kimondatott, hogy a biztositott becsbirájának meg nem jelenése a biztositottra jogvesztéssel nem járhat, mert sem a kárbecslő, sem a gazdatiszt nem voltak a biztositott részéről feljogositva arra, hogy a szakbizottsági eljárást a meghatározott napra tüzzék ki, s a biztositottnak, ki ezek után eredménytelenül hivta fel a biztositót uj kárbecslő kirendelésére, nem állott kötelességében uj szakbizottsági eljárást kérnie, s jogositva volt kárát birói becsü utján megállapitani. (C. 1001/1903. D. 191.)

A szakbizottság iránti megállapodás nem kötelezi a biztositottat abban az esetben, ha a szakbizottság eljárásáról felvett jegyzőkönyv nem felel meg a biztositási feltételek vonatkozó követelményeinek. (C. 1189/1903. Ü. L. 20., 49.)

A kereskedelmi törvény 481. §-a értelmében választott szakértő bizottság kárbecslése csak addig irányadó, mig nem igazoltatik, hogy a szakértők akár jobb tudomásuk ellenére, akár tévedésből, akár helytelen eljárás alapján becsülik fel a kárt. (C. 207/1900. Gr. 3., 208.)

Kárbiztositás esetén, ha a felek magukat a kárnak megállapitása tekintetében általuk választott szakértők határozatának alávetették, az ilyen biróságon kivüli szakértői vélemény a kereskedelmi törvény 481. §-nál fogva irányadó és kizárja a birói szemle igénybe vételét, ha csak nem igazoltatik, hogy a szakértők akár jobb tudomásuk ellenére, akár tévedésből, akár helytelen eljárás alapján becsülték fel a kárt. (C. 67/1904. D. 96.)

Az, hogy az előleges birói szemle alkalmával meghallgatott szakértők egyhangu véleményökben a szárnyépületnek utóbb beomlott tüzfalában felperes szerint felismerhető volt kárnak teljes mérvét felperes felhivása daczára meg nem állapitották, hogy számitásaikban számitáshiba fordult elő, hogy X. szakértő az ujabban elrendelt szemle alkalmával néhány jelentéktelen számtétel tekintetében előbbi véleményétől eltérő véleményt terjesztett elő: együttvéve sem szolgálhat bizonyitékául annak, hogy az első izben eljárt szakértők jobb tudomásuk ellenére, vagy tévedésből helytelenül állapitották meg az épületekben esett tüzkárt; de a kimutatható tévedés is csupán csak a becsü kiigazitását eredményezhetné, de nem jogositotta fel felperest a becsünek egyszerüen más szakértők alkalmazásával megismétlését foganatba venni. (C. 1330/1901.)

Ha a biztositott a kikötés ellenére nem járul a szakbizottsági eljáráshoz s ekként a kárbecslők megállapitása válik irányadóvá: ez a körülmény nem szolgálhat okul arra, hogy a kárbecslők megállapitásában előforduló számitási hiba ki ne igazittassék s az azon hiba következtében károsodó fél a jogellenes károsodástól meg ne óvassék. (C. 34. v. 1903.)

Megtévesztés folytán elfogadott szakbizottsági becsü ellen nagyobb kár igazolható. (C. 1234/1904. K. J. 3., 66.)

Ha a biztositott a kötelező megállapodás ellenére nem is vetette magát alá a szakbizottsági eljárásnak, a kárbecslési eredmény reá nézve nem kötelező, ha bizonyitani tudja, hogy a kárbecslő ténybeli tévedésben volt az elégett áruk mennyiségére nézve. (C. 566. 1904. K. J. 2.)

A közös megegyezéssel választott szakértői becslés eredménye azon az alapon megtámadható, hogy a szakértők az elégett tárgyak mennyiségére nézve tévedésben voltak. (C. 1177/1902. G. C. 6., 184.)

A biztositó-társulat közegei által felvett kárbecslési jegyzőkönyvben foglalt becsérték a biztositottnak egyéb törvényes feltételek fenforgása esetében akkor is megitélendő, ha a biztositónak a perben tett tagadásával szemben nem is bizonyitja más módon a kármennyiséget. (C. 1042/1898. M. D. 9., 672.)

A biztositó-társaság kárbecslője által felvett kárfelvételi jegyzőkönyv adatai annak el nem fogadása esetében a társaság ellen nem bizonyitanak, s azokat a biztositott még külön bizonyitani tartozik. (C. 257/1898. M. D. 9., 672.)

A biztositó-társaság részéről kiküldött kárbecslő által megállapitott kárösszeg a társaságra nézve csak akkor lévén kötelező, ha azt jóváhagyólag elfogadta, az a körülmény, hogy a társaság a kárfelvételi jegyzőkönyv beterjesztése után e részben nem nyilatkozott, jóváhagyásnak nem tekintendő; a kárfelvételi jegyzőkönyvnek tartalma azonban a kár megállapitásánál figyelembe veendő adatot képez. (C. 359/1901. M. D. 9., 673.)

A kárbecslési jegyzőkönyvnek becslési eredményét a biztositási társaság elfogadni köteles, ha azt kellő időben felül nem vizsgáltatta, tekintet nélkül arra, hogy tett-e elfogadási nyilatkozatot vagy sem. (C. 1440/1902. M. D. 9., 673.)

Ha a biztositó nem is állitja, hogy a kárbecslésnél az őt megillető és a biztositó társaságok által ily esetben rendszerint igénybe vétetni szokott felülvizsgálati jogot gyako-

rolta volna: az a kifogása, hogy a kárbecsléshez maga részéről hozzá nem járult, sulylyal nem bir s a kárbecslés eredménye reá nézve is irányadó. (C. 3234/V. 1903.)

A kárbecslési jegyzőkönyv adatai, ha az a biztositó-társaság által jóvá nem hagyatott, egyéb bizonyiték hiányában nem szolgálhatnak alapul arra, hogy azok alapján a bizonyitásra kötelezett biztositottnak becslőeskü itéltessék. (C. 509/1900. M. D. 9., 672.)

Felperes kára valódiságát, illetve nagyságát egyéb perrendszerü bizonyitékokkal bizonyithatja, mert sulytalan felperesnek az az állitása, hogy az alperes kárbecslője által megállapitott 568 frt — 1136 korona — alperest kötelezi, mert a biztositási feltételek szerint a kárösszeg, amelyet a biztositótársaság kárbecslője megállapit, alperes társaság által jóváhagyandó, már pedig a jelen esetben ezt a kárbecsűt alperes társaság jóvá nem hagyta, azt pedig felperes nem bizonyitotta, hogy a kárbecslést foganatositandó közeg a kárösszeg végleges megállapitására felhatalmazva lett volna. (C. 40/1902. P. T. 45., 5.)

Ha az alperes biztositó-társaság kárbecslője a kár mennyiségét már megállapitotta, a szakbizottságnak az a véleménye, hogy kár egyáltalán nem volt — a biztositó feltételek 25. §-a értelmében figyelembe nem jöhet s a társulatot a kárbecslő becsüje kötelezi. (C. 798/1896. M. D. 9., 681.)

A szenvedett tüzkár mennyisége a felperesnek arra megitélt főesküjével bizonyitható, hogy tényleg az állitott mennyiség égett el, ha ezt egyéb adatok támogatják. (C. 304. 1898. M. D. 9., 672.)

A kárnak a kiküldött kárbecslő részéről történt megállapitása tisztán a biztositó megbizottja egyoldalu cselekményeként jelentkezvén, ha a biztositó a kárbecslő megállapitását maga részéről is el nem fogadja, nincs a biztositott megfosztva attól, hogy kárának a kárbecslő felszámitásától eltérő megállapitását a per során törvényszerü módon igényelhesse; a kárbecslési jegyzőkönyvnek a biztositott által minden észrevétel nélkül való aláirása, mely magában véve csak a becslés megtörténte tanusitásául szolgál, elismerésnek nyilván nem tekinthető. (C. 519/1901. D. 89., 279.)

Szabályszerü kárbecslés hiányában a biztositó-társaság nem élhet sikeresen azzal a kifogással, hogy a biztositott jégkár a feltételek értelmében csakis szakbizottság utján lett volna megállapitható. (C. 719/1901. M. D. 9., 678. G. D. 4., 1109.)

A szakbizottság iránti megállapodás nem kötelező a biztositottra nézve oly esetben, amelyben a biztositó-társaság kárbecslője a kárfelvételi jegyzőkönyvben csupán azt állapitotta meg, hogy a biztositva volt jégkárnak nyomai nem észlelhetők, mert a szakbizottsági eljárás csak a kár mennyiségének meghatározására köthető ki, de nem abban az irányban is, hogy volt-e jégverés és okozott-e kárt? (C. 1262/1903. K. J. 1.)

A 2. ·/. alatti jégkárbecslési jegyzőkönyv nincs az alperes kiküldöttje részéről a biztositási feltételek 21. §-ának megfelelően felvéve, amennyiben minden földdarabra nézve külön-külön nem lett megállapitva az, hogy mennyire ment volna a biztositott termés mennyisége, ha megérik s a jég el nem veri; továbbá, hogy a termésben a jégverés által hányadrész károsult meg, és annak pénzértéke a biztositott árak alapján mennyit tesz? Ily körülmények közt pedig felperesnek a kár megbecslése iránt a bizottsági eljárás folyamatba tételét kérni nem kellett. (C. 1001/1903. Jtk. 904., 37.)

Ha a biztositási feltételek szerint a szakbizottság a becslést dülőnként és földdarabonként tartozik megejteni és a szakbizottság ennek daczára a becslést nem dülőnként és földdarabonként ejti meg: a becslés eredménye nem kötelező s a biztositott a birói szemlét igénybe veheti. (P. T. 47., 105. C. 3555/1903.)

»Termés beszedéséig« kifejezés alatt az az idő értendő, amely alatt a gabonát még nem vitték el a termés helyéről a csürbe, vagy osztagba nem rakták. (C. 809. P. T. 10.,14.)

A kereskedelmi törvény 481. szakaszának végbekezdése nem zárja ki azt, hogy a szenvedett jégkár megbecslése a termés behordása után foganatositható legyen, ha egyébként a szenvedett jégkár akkor még megállapitható volt. (C. 628/1902. *Azonos:* C. 513/1900. Gr. C. 3., 209.)

Ha a biztositó a kereskedelmi törvény 481. §-a és a feltételek értelmében jogosult volt volna és a jégkárfelvételt a termés beszedéséig bármikor eszközölni; de amenynyiben a kár felvételi jogát már gyakorolta, nem áll jogában a szakbizottsági eljárást megszakitani és azt más időpontra, a termés beszedéséig elhalasztani, hanem köteles a megkezdett eljárást szabályszerüen befejezni. (C. 626/1902.)

A jégkár a kereskedelmi törvény 481. §-ában szabályozott módon lévén megállapitandó, a tanu- és becslő-eskü általi bizonyitás helyt nem foghat. (C. 451/1897. C. 1179/1893. P. T. 32., 25.)

Ellenkező:

A kereskedelmi törvény 481. §-ában foglalt rendelkezés nem értelmezhető akképen, hogy kárbiztositásoknál, — szakbecslés iránti vagy más hasonló megállapodás hiányában, vagy a szakbecslés hatálytalansága esetén — tehát olyan esetben, amidőn a kár megállapitása

a per során eszközlendő, a kár megtörténtének és mennyiségének kizárólagos törvényes bizonyitási eszköze a biról szemle volna, mert a jelzett törvényszakasz csak azt a sorrendet állapitja meg, amelyben a szerződő felek az előleges biról szemle kérésére jogosultak, anélkül, hogy per esetén a perbiróságot a perjog szabályai szerint megengedett bizonyitási eszközök alkalmazásában bármely irányban korlátozná. (C. 666/V. 1906. Ju. 5., 254. H. D. 1., 214.)

Részleges jégkár esetében a kár mennyisége nemcsak szakértőkkel, hanem másként is bizonyitható. (C. 72/1893. M. D. 9., 673.)

Az alapperben azért elutasitott felperes, mert a szakértői szemle nem volt teljesen kielégitő, az ujitott perben a jégverés folytán szenvedett kárának mennyiségét az eljárt szakértőknek a sommás törvény 94. §-a értelmében leendő kihallgatásával bizonyithatja. (C. 1295/1896. M. D. 9., 673.)

Magában véve abból a bizonyitani czélzott körülményből pedig, hogy a biztositott jégkárt szenvedett földjeivel határos területek tulajdonosai az ugyanakkor szenvedett jégkáruk fejében mily összegü kártéritést nyertek, nem lehet okszerü következtetést vonni arra, hogy a biztositott a keresetbe vett összeg erejéig tényleg kárt szenvedett. (C. 1262/1900. M. D. 9., 674.)

A jég által elvert dohányt a biztositó-társaság csak egy hónap multán vizsgáltatván meg, az ezzel meg nem elégedő fél a kereskedelmi törvény 481. §-a értelmében a dohány leszedése után is megállapithatja kárát biról szemle utján. (C. 175/1891. M. D. 9., 674. G. D. 4., 1122.)

A szakbizottsági eljárás, a biztositottra nézve akkor is kötelező, ha a kárbecslő semmi jégkárt nem talált. (C. 586/1904. K. J. 3., 66.)

Habár a kötvényben foglalt biztositási feltételek szerint jogában áll a biztositó-társasági kiküldöttnek a szakbizottsági eljárásnál felmerülendő költségek fedezésére egy megfelelő, legfeljebb 400 koronáig terjedő összegü előleget a biztositott féltől követelni, amelynek magasságát a társaság kiküldöttje állapitja meg, mégis a megállapitott költségelőlegnek a kiküldött részéről méltányosság szerint s az eset körülményeinek megfelelő arányos összegben kell történnie, mivel ellenkező esetben az a biztositottra nem kötelező. (B. T. II. G. 81/1903. D. 93., 319.)

Ha a szakbizottsági eljárás költsége fejében a feltételekben megállapitottnál nagyobb összeg igényeltetik, a társaság hiusitja meg a szakbizottsági eljárást. (C. 482/1900.)

A kárbecslő részéről liquidált kárösszeg, ha a fél a becslést el nem fogadja, nem ajánlható fel a foganatositható szakbizottsági eljárás költségére. (C. 482/1900.)

A biztositott feltételek 26. §-a szerint csak arra vállalt kötelezettséget, hogy a szakbizottsági eljárás költségeinek fedezésére 200 frt-ig terjedő összeget az előirt idő alatt és kijelölt helyen letész; azt azonban, hogy a letételről a társaságot értesitse, kötelezettséget nem vállalt; s igy, ha ezen értesités elmaradása miatt tagadta meg a biztositó a becslési eljárást, az utóbb foganatositott biról szemle irányadó. (C. 1001/1899.)

A kár megállapitásának költsége a kereskedelmi törvény 481. §. értelmében a biztositó terhére esvén, az általa kért előleges szemlénél alkalmazott felperesi szakértő és a felperes ügyvédének közbenjárási dija és költsége is őt terhelik. (C. 1330/1901.)

A kár megállapitása czéljából a biztositott fél részéről joggal igénybe vett előleges szemle költségeiből nemcsak a szakértők dija, hanem a fél ügyvédének közbenjárási dija és költsége is a biztositót terhelik. (C. 469/1900.)

482. §. Teljes kár esetében a biztositási összeg, más megállapodás hiányában, a kötvény visszaadása mellett a biztositottnak, illetőleg jogutódainak fizetendő ki. Részbeni kár esetében a kötvény vissza nem adatik, s a szerződés a kár által nem érintett érték erejéig érvényben marad.

A fizetés idejére nézve a felek megállapodása szolgál irányadóul. Ily megállapodás hiányában, a biztositási összeg a kár megállapitásától számitandó 15 nap alatt fizetendő.

Ha a biztositási feltételekben kiköttetett, hogy a biztositási összeg a biztositó saját irodahelyiségében fizetendő, ezáltal a biztositási összeg iránti követelés u. n. »Holschuld« lesz, melyre nézve a társaság késedelme csak akkor áll be, ha a jogositott a fizetés felvételére az irodahelyiségben megjelent. (C. 244/1906. Ju. 5., 232. K. J. 4., 235. H. D. I., 182.)

Tüzkárbiztositásnál joghatályosan kiköthető, hogy a biztositási összeg az u. n. ártatlansági bizonyitvány bemutatása előtt nem fizetendő. (C. 1213/1892. *Azonos:* 923/1899. 84., 580.)

Biztositó a kereskedelmi törvény 482. §. rendelkezése szerint a kárösszeg kifizetését az eredeti kötvény visszaadása ellenében tartozik ugyan teljesiteni, de amennyiben a perben a biztositó alperes ily irányu kérelmet nem terjesztett elő, a marasztalás a kötvény visszaadásától feltételezetten ki nem mondható. (C. 1673/1894.)

Az elveszett biztositási kötvény megsemmisitésének elmulasztása daczára alperes a kár összegének letétbe helyezése helyett fizetésre köteleztetett, mert csak rész-kár esete forgott fenn és mert a kötvény különben is már egészében rég lejárt. (C. 271/1899.)

Ha valamely ingatlannak több társtulajdonosa van is, de a biztositást csupán ezek egyike kötötte meg, a biztositó-társaság a szerződő fél keresetével szemben nem szabadul fel a fizetés terhe alól, hogy ő a több tulajdonosra való tekintettel az összeget birói letétbe helyezte. (B. T. 1642/1904.)

A biztositási összegnek a biztositó-társaság által saját közegénél történt utalványozása fizetésnek még nem tekinthető, hanem a fizetés joghatályával csak akkor bir, ha azon közeg az utalványozott összeget a jogosultnak tényleg kifizette vagy vele erre az összegre nézve joghatályosan elszámolt. (C. 487/1900. D. 87., 214.)

A kárösszeg kifizetésével megbizott ügynök által elkövetett sikkasztást a biztositó-társaság rovására történik. (C. 213/1883.)

A fizető adósnak joga van ugyan a fizetést felvevő hitelezőtől a kifizetett összeg nyugtatását követelni, de e nyugtában — külön megállapodás hiányában — lemondást, vagy egyéb jogviszony-rendezést nem köthet ki. Ebből folyólag a biztositó-társaság az általa elismert biztositási összeg kifizetését sem teheti függővé oly nyugta kiállitásától, amely szerint a biztositott elismeri, hogy teljesen kiegyenlittetett. (C. 1312/1904. K. J. 2., 490.)

A biztositott a biztositó által kifizetett kártéritési összegről szóló okiratban elismervén, hogy a felvett összeggel teljes kára megtérittetett és hogy a tüzkárból kifolyólag a biztositó ellen semmiféle további követelése nincs, ezt a kijelentést azon okból, mert a kárösszegre a tüzkár által előállott szorult anyagi viszonyára tekintettel égető szükségе volt, nem támadhatja meg, mivel akarat elhatározásának szabadsága nem lévén kizárva, a szorult anyagi helyzet az elismerést hatálytalanná nem teszi. (C. 645/906. Du. 5., 273. H. D. 1., 205.)

A biztositó-társaság az elemi károk folytán szenvedett kár megtéritésére szolgáló biztositási összeget birói letétbe helyezvén és a biztositott azt a letétből bélyeges nyugta ellenében felvevén, utóbbi joggal követelheti az ekként fizetett bélyegilleték visszatéritését, mert az 1869 : XIV., illetve az 1883. évi VIII. t.-cz. határozmányai szerint az ezen összegek kifizetéséről szóló nyugták illetékmentesek és a biztositó-társaság a letétbe helyezés által okozott költséget maga tartozik viselni. (C. 1234/1903. K. J. 1., 49.)

A biztositási kötvény 17. §-ában foglalt feltétel szerint az alperes biztositó-társaság azt a jogot kötötte ki magának a biztositottal szemben, hogy a biztositott tárgyakat ért és részéről megtéritett részleges kár esetében a biztositási szerződéstől a biztositási idő tartama alatt egyoldalulag visszaléphessen. Ez a kikötés azonban a 482. §-nak azzal a parancsoló rendelkezésével szemben, hogy részleges kár esetében a kötvény vissza nem adatik, és a szerződés a kár által nem érintett érték erejéig érvényben marad, joghatálytalan. Hogy pedig a kereskedelmi törvény 482. §-ának fenn idézett rendelkezése parancsoló, amelytől a felek szerződésileg sem térhetnek el, kitünik magából az idézett szakasz szövegezéséből. Ez a szakasz ugyanis három rendelkezést tartalmaz; az első és utolsó a kárösszeg kifizetésére vonatkozik, s a törvényszakasz kifejezett intézkedése értelmében csakis akkor jön alkalmazásba, ha a felek ez iránt máskép meg nem állapodtak. A szóban forgó közbeeső rendelkezés azonban a szerződő felek szerződési szabadságát korlátolva határozottan azt fejezi ki, hogy a törvénynek ez a rendelkezése, eltérően a másik kettőtől, imperativ hatályu, és hogy ennélfogva az azzal ellenkező, vagy attól eltérő szerződési megállapodás joghatálylyal nem bir. De kitünik ez abból a körülményből is, hogy a kereskedelmi törvény a kárbiztositás tekintetében egyáltalán nem tartalmaz oly rendelkezést, mely a biztositó-társaságnak megadná a jogot arra, hogy a biztositási időtartam alatt a biztositottal szemben a biztositási szerződéstől egyoldalulag visszaléphessen. (C. 1087/1900. D. 88., 50.)

A kármegállapitás időpontjául az a nap tekintendő, amelyen a biztositó-társaság a vitássá vált kármennyiséget a kárrendezés megkisérlésével megállapitotta, tehát a kárrendezési jegyzőkönyv felvételétől számitott 15 nap mulva áll be a biztositó-társaság fizetési kötelezettsége. (C. 622/1899. D. 85., 24. l.)

A biztositási feltételekben foglalt az a kikötés, hogy a kárösszeg esedékessége a kárnak mindkét fél kölcsönös beleegyezésével történt megállapitása időpontjában következik be, nem zárja ki, hogy ilyen kölcsönös egyetértés hiányának esetében, a biztositott kérelmére foganatositott szakértői szemle vétessék a kármegállapitás időpontjának. (C. 719/1899. M. D. 9., 685. G. D. 4., 1124.)

A biztositott részére a biztositási összeg követelhetésének időpontja az ártatlansági bizonyitvány bemutatásának napjával vevén kezdetét, a biztositó által netalán megtett bünvádi feljelentés a biztositó fizetésbeni késedelmét meg nem akaszthatja. (C. 1330. 1902. M. D. 9., 685.)

A biztositott a teljes kárösszeg fizetése iránti keresetével el nem utasitható azon az alapon, hogy egy előző keresetben csekélyebb összeget igényelt, mert az által, hogy az

előző keresetben kárának csak egy részét érvényesitette, le nem mondott a kár többletére nézve. (C. 1284/1901. M. D. 9., 666.)

483. §. A biztositó, ha a kárt a szerződés értelmében megtéritette, az általa fizetett kártéritési összeg erejéig s az általa elvállalt koczkázat arányában már a törvény erejénél fogva mindazon jogokba lép, melyek a biztositottat a kár tekintetében egy harmadik ellen illetik.

A biztositott felelős azon cselekvényekért, melyek által a biztositó érintett jogait megröviditi.

A kereskedelmi törvény 483. §-ának rendelkezése nem értelmezhető akként, hogy a biztositó az általa kifizetett összeget a tényleges kárnak bizonyitása nélkül követelheti attól, aki a tüzvészből eredő kárért magánjogi felelősséggel tartozik, mert a biztositó a biztositott jogán csak a biztositott valóságos kárának megtéritését igényelheti. (C. 4010/1904. D. 98., 276.)

Ha a sérült a biztositási összeget a biztositótól felvette s ennél nagyobb kártéritést nem igényel, ugy a kártokozó ellen nincs joga fellépni, mert a kárkövetelési jog a kereskedelmi törvény 483. §-a értelmében a törvénynél fogva a biztositóra szállott. (C. 1032/1905. D. 98., 179.)

A biztositó a törvény erejénél fogva a biztositottat a kár tekintetében egy harmadik ellen megillető jogokba lépvén, a tüz keletkezésében vétkes háztulajdonostól a biztositási összeg megtéritését igényelheti azon az alapon, hogy a bérbeadott helyiségekben keletkezett tüz annák folytán állott be, hogy a ház kéményének korometávolitó lyuka a helyiségbe nyult és kellőleg el nem záratott. (C. 4530/1900. Gr. 3., 199.)

484. §. Ha a biztositott tárgy tulajdona, illetőleg a tárgyhoz való érdek a szerződés tartama alatt, vétel utján vagy egyébként, másra ruháztatik át, a biztositási szerződés minden jogokkal és kötelességekkel együtt, a biztositó beleegyezése nélkül is, az uj tulajdonosra megy át, feltéve, hogy ennek ellenkezője a biztositási szerződésben ki nem köttetett s a tulajdon átruházásával a szerződés feltételein változás nem történik.

A haszonbérlő a bérlemény területén általa emelt épületeket a haszonbérleti szerződés lejárta utáni időre is biztositotta tüzkár ellen, amiért is a biztositási szerződés a haszonbérleti szerződés lejártáig ugy a haszonbérlő, mint az ingatlan tulajdonosa, ezen időn túl pedig az ingatlan tulajdonosa érdekében köttetett meg; s igy ez utóbbi a tüz által okozott kár megtéritését követelheti. Ha ezen a haszonbérlő által a bérlemény területén emelt épületek időközben a haszonbérbeadó tulajdonába mennek át, ugy a tulajdonosban beálló ezen változás bejelentése — mint teljesen közömbös körülmény — nem szükséges. (C. 1581/1903. D. 95., 176.)

Az általános feltételeknek az a kikötése, hogy a biztositás hatályát veszti akkor is, ha annak tárgya bérbe adatik és ez be nem jelentetik — érvénytelen, mivel a bérbeadás folytán a biztositott részéről az érdek még meg nem szünik. (B. T. 1700/1904.)

Ha az egyéni czég birtokosa részéről biztositott üzlet utóbb egy társnak befogadásával átalakult közkereseti társaság tulajdonába ment át, melynek a volt egyéni czég tulajdonosa szintén tagja maradt, a biztositás hatálya el nem enyészett s a kárösszeg iránt az egyéni czég volt tulajdonosa keresettel saját nevében is felléphet. (B. T. 2750/1903.)

A végrehajtási zálogolás által a biztositott érdeke meg nem szünvén, bejelentésnek szüksége fenn nem forog, mert a 484. §. nem amaz esetekről intézkedik, amelyekben a biztositott tárgyhoz másnak is támad érdeke, hanem arról, ha a tárgyakhoz való érdek másra megy át. (C. 214/1887. D. 45., 316. *Azonos:* 1061/1900.)

Alaptalan alperesnek az a kifogása, hogy a biztositási szerződés hatályát vesztette, mert a felperes a biztositási szerződés 3. §-ában foglalt kikötésnek megfelelően be nem jelentette, hogy a biztositott tárgyak rendelkezési jogosultságában zálogolás folytán változás állott be. (C. 1410/1902. M. D. 9., 687. G. D. 4., 1128.)

Arra való tekintettel, hogy alperesnek a néhai özv. M. Andrásné kötelezettségeibe és jogaiba mint örökösök léptek, tehát a biztositott tárgy tulajdona, illetőleg a tárgyhoz való érdek, a biztositási szerződés tartama alatt reájuk az örökség megnyiltával ipso iure szállott át, alpereseknek a kereskedelmi törvény 484. §-ára alapitott kifogása birói figyelembe nem vehető. (C. 1168/1895. G. C. 1., 193.)

A biztositott által kötött szerződést ennek halála után neje magáévá teheti. (C. 1297. 1891. M. D. 9., 687.)

A 484. §. nem alkalmazható oly esetre, ha az eladás a biztositás kezdete előtt történt. A 484. §. ugyanis a biztositott tárgy tulajdonának a szerződés tartama alatti átruházásáról és az ezzel kapcsolatos következményekről rendelkezik, a jelen esetben a szerződés érvényesen létrejött ugyan és a biztositási idő a szerződés megkötésével kezdetét

is vette, de a szerződés még hatályba nem lépett és igy a szerződés tartama, mely csak a biztositási koczkázat viselésének időpontjában kezdődik, még kezdetét sem vette. (C. 785/1897. C. 785/1897. M. 9., 311. C. 1218. 1899. D. 85., 47.)

Miután a fennálló jogi fogalom szerint a biztositás a biztositott tárgy járulékát, a biztositási összeg a biztositott tárgy egyenértékét képezi: ennélfogva a biztositott tárgy tulajdonával, illetőleg a biztositott tárgyhoz kötött érdekkel együtt, a biztositási szerződésből eredő jogok és kötelezettségek átmennek az uj tulajdonosra, illetőleg érdekeltre, valamint egyrészt — a kereskedelmi törvény 484. §-ának kifejezett intézkedéséhez képest — a biztositó beleegyezése nélkül is, ugy másrészt — a kereskedelmi törvény 484. §-ának szelleméből következtetve — anélkül is, hogy ahhoz az előbbi tulajdonos, illetőleg érdekelt, mint biztositottnak beleegyezése, esetleg a már beállott kárkövetelésnek külön formaszerü átengedése szükségeltetnék. (C. 3571/1878. D. 21., 35.)

Minthogy a kereskedelmi törvény 484. §-a mig egyrészt megengedi, hogy a biztositó a biztositás megszünését szerződésileg kiköthesse, ha a biztositott tárgy tulajdona a biztositottról másra száll át; másrészt nem rendelkezik arról, hogy ily esetben a lefizetett biztositási dijnak mily része téritendő vissza a biztositottnak, ennélfogva e kérdésre nézve is, a kereskedelmi törvény 472. §-a értelmében, a szerződők megállapodásának szabad tér van nyitva, a vonatkozó megállapodás létében az szolgál irányadóul. (C. 1394/1890. J. Sz. 5., 376. P. T. 22., 18.)

Az alperes nem szerződvén felperessel, egyedül azon az alapon, hogy a felperessel biztositási szerződésre lépett féltől annak ingatlanait megvette, más kötelezettség nem háramlott reá, mint uj tulajdonosra, mint hogy azon időre, melyre a koczkázatot a maga irányában fentartani kivánta, az arra eső dijakat megfizesse. (C. 4935/1883. D. 37., 63.)

A biztositási tárgy tulajdonában történt változás idejétől fogva az uj tulajdonost illetik meg azok a jogok és kötelezettségek, melyek a biztositási szerződésben foglaltattak s igy, ha a biztositó-társulat az uj tulajdonostól csupán a következő években lejárt dijrészletekről követel dijváltókat, az előbb lejárt és az előbbi tulajdonos által nem fizetett részlet fizetésének elmulasztása nem hatálytalanithatja a biztositási szerződést. (C. 379/1896. M. D. 9., 686. G. D. 4., 1129.)

Tüz által elpusztult ház uj tulajdonos birtokába kerülvén, ha ez a változás be nem jelentetett, a kereskedelmi törvény 484. §-a szerint a biztositási szerződés érvénytelen. (C. 588/1893. M. D. 9., 688.)

485. §. A biztositási szerződés hatályát veszti:

1. ha a biztositott tárgy a szerződés megkötése után, de azon időpont előtt, melytől kezdve a biztositó a veszélyt viselni tartozik, megsemmisül vagy elvész;

2. ha a biztositott tárgy azon időpont után, melytől kezdve a biztositó a veszélyt viselni tartozik, nem a szerződésben kijelölt, hanem más esemény folytán megsemmisül vagy elvész;

3. ha a biztositott vállalat nem létesül, vagy oly időpontra halasztatik el, midőn a veszély, mely ellen a biztositás irányul, már megszünt;

4. ha a visszatérő időszakokban fizetendő dij a lejáratkor, vagy az e végre engedett halasztás eltelte előtt, le nem fizettetik; kivételnek e tekintetben akkor van helye, ha a biztositott a dij lefizetésében vétlen baleset vagy erőhatalom által gátoltatott;

5. ha azon érdek, mely miatt a biztositási ügylet a szerződés szerint köttetett, megszünik.

Egyéb megszünési esetek szerződésileg meg nem állapithatók. (C. 214/1887. D. 35., 316. C. 341/1888. J. 88., 102.)

De ennek a §-nak rendelkezései nem zárják ki, hogy a biztositási szerződés is érvényteleníttethessék azon általános okok alapján, melyek a szerződés érvényes létrejöttének általában akadályai. Igy a biztositó személye szerinti tévedés esetei. (C. 12047. 1895. Jtk. 1895., 13.)

Azonban a bejegyzést eszközlő biróságnak az a tévedése, hogy valamely szövetkezetet részvénytársaságként jegyzett be, az ez által megkötött biztositások érvényét nem érinti. (C. 1798/1893. D. 64., 19. C. 110/1895. D. 70., 129.)

Kölcsönös beleegyezéssel pedig a megkötött biztositási szerződés szóbeli megállapodásával is bármikor felbontható. (C. G. 342/1900. J. 20., 7. C. 944/1899. D. 84., 137.)

Felperes biztositott amiatti haragjában, hogy kivánságához képest a már érvényben lévő biztositás után a dij összege le nem szállittatott, alperes biztositó-társaság főügynökségi irodájában azt a nyilatkozatot tette, hogy a biztositást az évfordulóra, márczius 5-ére felmondja. Márcz. 15-én aztán tüzkárt szenvedett. A biztositás amiatt, hogy a jelzett

haragos kijelentésnek elfogadása képviseletre jogosult által ki nem jelentetett, a storno-könyvbe be nem vezettetett, a díjváltók vissza nem adattak — hatályában fennállónak vétetett. (B. T. 1057/1901.)

A 4-ik ponthoz.

A kereskedelmi törvény 485. §. 4. pontjának rendelkezése az első díjra nem vonatkozik. (C. 1892/1897. D. 79., 53. Állandó gyakorlat.)

Az első évi biztositási díj sem követelhető, ha a biztositás időtartama később vette kezdetét, mint amikor a biztositott a a biztositott tárgyat eladta; mert a bejelentés csak a szerződés tartama alatt kötelező, mely pedig csak a koczkázat kezdetével veszi kezdetét. (C. 785/1897. M. D. 9., 701. G. D. 4., 1147.)

Oly esetben, midőn az életbiztositási díj nem évi, hanem rövidebb (féléves, évnegyedes vagy hónapos) időszakokban fizetendő, a biztositott, habár magát az egész első évre eső díj fizetésére kötelezte, nem tartozik az első év folyamán lejárt összes díjrészleteket megfizetni. (A kir. Curiának 26. számu polg. döntvénye. D. 39., 373. M. 4., 7390.)

A biztositási ügyletek tekintetében u. a. rendelkezések alkalmazandók, akár szövetkezet és tagja, akár más biztositási vállalat és szerződő fél közt jött létre a biztositási szerződés. A szövetkezet alapszabályainak amaz intézkedéséből, hogy a szövetkezet tagja minden biztositott fél, amig a biztositási díjat az intézet által meghatározott módozatok szerint fizeti, illetve mig biztositása az intézetnél érvényben van, az következik, hogy a szövetkezeti tag csak a biztositási díj fizetésével tartozik, és ezzel is csak annyiban, amennyiben a biztositási jog szabályai szerint erre kötelezhető, de ha a díjat nem fizeti és arra nem kötelezhető (kereskedelmi törvény 485. §. 4. p.), ennek nem az a következménye, hogy a biztositási díj tőle per utján követelhető, hanem az, hogy a biztositott fél szövetkezeti tagsága megszünik, mert a felhivott alapszabály szerint a szövetkezeti tagság a biztositási szerződés érvényes fennállásával szoros kapcsolatban van. (C. 501/1903.)

Oly esetben, amidőn a biztositási díj 12 évre olykép állapittatott meg, hogy az első és utolsó év díjmentes: a második évre fizetendő díjrészlet első díjrészletnek lévén tekintendő, ez a második részlet nem esik a Curia 26. sz. döntvényének fogalma alá, és igy nem képez visszatérő időszakokban fizetendő díjat, melyet a biztositott a kereskedelmi törvény 485. §. 4. pontjából folyóan megfizetni nem tartozik. (C. 943/1895. D. 73., 272.)

A kereskedelmi törvény 485. §-ának 4. pontja értelmében a biztositási szerződés hatályát veszti, ha a visszatérő időszakban fizetendő biztositási díj le nem fizettetik, tekintet nélkül arra, hogy az első évi biztositás ingyenes volt s a törvény idézett rendelkezése ugyanazon törvény 472. §-a értelmében szerződésileg sem módositható. (C. 1367. 1897. M. D. 9., 690.)

A díjösszegek visszatérő jogi természetének meghatározásánál csupán az lehet mérvadó, hogy azok egy megosztható időszakra, vagy pedig ugy köteleztettek, hogy azoknak megfelelő hányada bizonyos meghatározott időszakra jelentkezik megállapitottnak. (C. 211/1897. G. 1., 207.)

Ha a biztositási kötvényben az első egész évi díj nyugtatva is van, de az ajánlattal egyidejüleg arra nézve történt megállapodás a felek között, hogy az negyedévi részletekben lesz fizetendő, itt nem díjhalasztásról, hanem a kereskedelmi törvény 485. §. 4. pontja alá eső visszatérő időszakban fizetendő díjról lehet csak szó. (C. 296/1906. K. J. 3., 430. D. 101., 159.)

Abból a törvényes rendelkezésből, hogy a biztositási szerződés hatályát veszti, ha a visszatérő időszakokban fizetendő díj a lejáratkor vagy az evégre engedett halasztás eltelte előtt le nem fizettetik, a felek szerződésileg el nem térhetnek. A biztositott olyan nyilatkozatának tehát, amelyben arra kötelezi magát, hogy az egy évre kötött biztositást hat évig fentartja és a díjakat kifizeti, a törvényes intézkedéssel szemben joghatálya nincs. (C. 1579/1906. Ju. 5., 174.)

Több évre eszközölt biztositásoknál az egyes díjrészletekről kiállitott díjváltók, díjkötelezők rendszerint nem fizetésképp, hanem csak fedezetül adatnak. (C. 322/1897.)

A biztositási díj havonkint fizettetvén, visszatérő időszakban kötelezett díjnak tekintendő még abban az esetben is, ha a biztositási kötvényben a díj évi részletekben köteleztetett fizetni. (C. 181/1900. M. D. 9., 689.)

A biztositási díj jogi természete annak váltóalakban történt biztositásával változást nem szenved. A biztositási díjváltók nem fizetésül, hanem a visszatérő időszakokban lejárandó biztositási díjrészletek fedezetül adatnak s mint ilyent, váltó uton érvényesiteni csakis a biztositási szerződés joghatályából lehet, a biztositási díj érvényessége pedig a kereskedelmi törvény értelmében birálandó el. (C. 1412/1892. Állandó gyakorlat. M. D. 9., 691. G. D. 4., 1126.)

Az a körülmény, hogy a kereseti váltóban a tüzkárbiztositásnak első és második évére járó (különben pedig a biztositás további tartamára évenkint fizetendő) biztositási

dijak egy összegbe foglaltattak, nem változtat a második évre fizetendő második évi biztositási dijnak, mint visszatérő időszakban teljesitendő fizetésnek minőségén. (C. 970. 1899. D. 85., 1.)

Az első évi biztositási dij a kötvény szerint egy évi összegben lévén meghatározva, ha ennek daczára az első évi dijrészlet felében több különböző lejáratu váltók adattak, ezek nem tekinthetők visszatérő időszakban fizetendő dijrészleteknek, hanem halasztás utján kitolt egyes részeinek az első évi dijrészletnek, mely a biztositónak feltétlenül jár. (C. 405/1897.)

Az egy váltóval fedezett egész évi biztositási dij, ha megállapodás szerint két egyenlő részletben fizetendő, második felében oly visszatérő időszakban fizetendő dij tekintete alá esik, melynek nem fizetése a kereskedelmi törvény 485. §. 4. pontja szerint a szerződés hatálytalanságát vonván maga után, nem követelhető. (C. 1287/1904. K. J. 2.)

Az olyan biztositási dijváltó, mely egy évre szóló, egyszersmindenkorra fizetendő összegről állittatott ki, a biztositási dij hitelezését foglalván magában, nem esik a kereskedelmi törvény 485. §. 4. pont tekintete alá s azért perelhető. (C. 1100/1893. M. D. 9., 691.)

Az a körülmény, hogy a biztositási kötvényben a biztositási dij mind az öt évre egy átalányösszegben határoztatott meg, ha ennek daczára a biztositási dij évenkénti egyenlő részletekben állapittatott meg s erre fedezeti váltók adattak, a biztositási dij nem tekinthető hitelezettnek, hanem egyes dijrészletek megállapitottaknak — ebből folyóan a második dijrészlet a kereskedelmi törvény 485. §. 4. pontja értelmében nem követelhető. (C. 322. és 324/1897. D. 74., 4.)

A dijnyugta átvétele mellett a biztositási dijról adott váltó fizetés gyanánt adottnak lévén tekintendő, ebben az esetben a biztositási dij kifizetésének elmulasztásáról szó nem lehet. (C. 838/1902. M. D. 9., 692. G. D. 4., 1139.)

A *b)* alatti váltó nem jövőben lejárandó dijrészletek fedezésére, hanem a dijaknak esedékessé válta után a biztositás hatályának fentartása czéljából, tehát nyilván fizetés fejébe adatván: alperes ezen váltó beváltását a kereskedelmi törvény 485. §. 4-ik pontjára való hivatkozással sikeresen meg nem tagadhatja. (C. 1152/1901.)

A biztositási szerződés hatályának megszünte a dijfizetés elmulasztása okából nem vitatható sikeresen a biztositó-társaság által abban az esetben, ha az elkésetten lefizetett biztositási dijat visszaküldte ugyan, de a biztositott esemény bekövetkezte után a kedvezményezettel egyezségi alkudozásokban bocsátkozott, mert ezáltal a biztositási összeghez való igényt elismerte. (C. 1442/1902. M. D. 9., 693.)

Oly esetben, melyben a visszatérő időszakban fizetendő dijrészletnek egy részét a biztositott már kifizette, többé nem védekezhetik sikeresen a kereskedelmi törvény 485. §. 4. pontjának ama rendelkezésével, hogy a biztositási szerződés hatálya megszünvén, tőle a dijrészletnek hátralékos része nem követelhető. (C. 320/96. M. D. 9., 693.)

A 485. §. 4. pontjából következik, hogy mikor a felek a biztositási dij tekintetében későbbi időpontot állapitanak meg, mint amely időpontban a biztositási szerződés hatályba lép, ezáltal azt juttatják kifejezésre, hogy sem a biztositott nem akar élni azzal a kivételes természetü joggal, hogy a szerződést felbontsa, sem pedig a biztositó azzal a joggal, hogy a dijfizetés elmulasztása folytán a szerződést magára nézve is hatályát vesztettnek tekintse. Ennélfogva az ilykép megállapitott fizetési napig a biztositási szerződés hatályban volt és a biztositó azon ideig viselte a koczkázatot, minélfogva a biztositott az addig járó biztositási dijat megfizetni tartozik. (C. 832/1899.)

A már lefolyt biztositási évre utólagosan fizetendő visszatérő dij csak annyiban esik a kereskedelmi törvény 485. §. 4. pontja alá, amennyiben a biztositott a már lejárt részlet fizetésének elmulasztása által kifejezést adott annak, hogy az utána következő évre a biztositást fenntartani nem kivánja. (C. 247/1903. M. D. 9., 693.)

A biztositási dij természeténél fogva nem olyan, melyet a kötelezett a hitelezőhöz vinni köteles, hanem utóbbinak kell azt a kötelező ellenében beszedni, hacsak nincs más megállapodás. Biztositott tehát nem követ el mulasztást, ha a dij tőle nem követeltetett. (B. T. 1723/1901.)

Ha a dijak beszedésével megbizott ügynök azt a szokást honositotta meg, hogy a dijváltókat a feleknek bemutatta, a biztositott fizetési késedelembe csak ugy juthatott, ha a biztositó bizonyitja, hogy utóbb a dij közvetlen fizetése iránt nemcsak levelet intézett, de a levél a biztositott kezéhez el is jutott. (C. 850/1901.)

Ha a biztositó a dijnyugtát éveken át nem készpénz, hanem bon ellenében adta ki, ugy utóbb ettől a gyakorlattól önként el nem térhet, mert az ekként való teljesités a gyakorlat folytán szerződéses alapot nyert. (C. 635/1905.)

A biztositó-társaság, ha a késedelmesen fizetett havi részleteket mindig elfogadta és nem tiltakozott az ellen, hogy ekként a biztositott huzamosabb időn át több havi rész-

lettel állandóan hátralékban maradjon, abban az esetben, ha a biztositott elhalálozása havában is fizetett egy havi dijat, sikeresen nem hivatkozhatik arra, hogy a biztositás a kereskedelmi törvény 485. §. 4. pontja alapján hatályát vesztette, noha az elhalálozás idején több havi részlet fizetetlen volt. Amennyiben a biztositó-vállalat rendszerint bemutatni szokta a biztositottnak a dijnyugtát, a biztositott nem esik fizetési késedelembe, amig a dijnyugta neki be nem mutattatik. (C. 906. I. 16. K. J. 3., 138.)

Ha a biztositási feltételekben az a kikötés benfoglaltatik, hogy a társulat a biztositottat kivánatra a dijfizetésre figyelmezteti és a biztositott bizonyitja, hogy a társulatnak a biztositási ügyletet közvetitő közegével abban állapodott meg, hogy ő a dijfizetésre figyelmeztetendő, ebben az esetben a biztositótársaság a dijfizetés elmulasztásának okából nem vitathatja sikeresen a biztositási szerződés hatályvesztettségét. Ily esetben nem elégséges a biztositó részéről azt igazolni, hogy a biztositottnak postán elküldte a dijfizetés iránti felszólitó levelet, hanem azt kell igazolnia, hogy e levelet a biztositott kézhez is vette. (C. 1279/1904. D. 96., 281. K. J. 2., 141.)

Ha a biztositási föltételek szerint a biztositott minden igényét elveszti, ha felszólitás daczára az időszaki diját meg nem fizeti, a biztositott mindaddig nincs késedelemben, mig a fizetésre fel nem szólittatott. (C. 495. 906. K. J. 4., 190.)

Azzal a bizonyitott szokással szemben, hogy a dijkötelezők a biztositottnak fizetés végett bemutattak, a biztositó nem vitathatja sikeresen a dij fizetésének elmulasztását. (C. 818/1902. 6/193. M. D. 9., 691.)

Az a körülmény, hogy a biztositó-társaság egy-két esetben a dijnyugtát a dijrészlet beszedése végett ügynökéhez küldötte, még nem bizonyit oly általános szokást, mely a biztositott fizetési késedelmét kizárná. (C. 1282/1895. M. D. 9., 692.)

Azzal a ténynyel szemben, hogy a biztositó a biztositási dij fizetésére postatakarékpénztári befizetési lapokat szolgáltatott át a biztositottnak, a biztositott nem hivatkozhatik olyan szokásra, hogy a dijak azelőtt nála szedettek be a helyi ügynök által. (C. 952/1902. M. D. 9., 692. G. D. 4., 1145.)

A biztositási dijkötelezők tartalmából az tünvén ki, hogy a biztositott az esedékes biztositási dijakat a dijkötelezők bemutatása ellenében köteles megfizetni, a biztositónak áll kötelességében a biztositott fizetésbeni késedelmét kimutatni, t. i. azt, hogy az esedékes dijkötelező a biztositottnak be lett mutatva. (C. 1088/1900. M. D. 9., 692.)

A biztositó-társaság a tüzkáresetet megelőző évben posta-cheque befizetési-lap beküldése után szedvén be a biztositási dijat és az azt követő évre járó dijbeszedésre a befizetési-lapot beküldeni elmulasztván, nem hivatkozhatik sikerrel a biztositottnak a biztositási dij fizetésébeni mulasztására. (C. 1190/1902. *Azonos:* 708/1892. M. D. 9., 692.)

Ha a biztositó-társaság a tüzeset előtti évben a dijat cheque befizetési-lap beküldése által szedte be, a tüzeset évére járó dij beszedésére pedig a befizetési-lap beküldését elmulasztja, a biztositott nem késedelmes. (C. 3731/v. 1903.)

Bár a felek között a biztositási dijnak cheque utján történő fizetése tekintetében megállapodás nem állott fenn, annak bizonyitása nélkül, hogy a cheque-befizetésilap a biztositottnak birtokába jogellenes módon jutott, jogos a vélelem, hogy a biztositó a fizetés ezen módját maga is kötelezőnek fogadja el. Ezen védelmet nem dönti meg azon tény sem, hogy a biztositó a biztositottat legutóbb ahhoz intézett felszólitó leveléhez csatolt postautalvány utján való fizetésre hivta fel.

Biztositási dijnak postatakaréppénztári cheque-lap utján történt lefizetés napjául a postatakarékpénztárba történt befizetés napja lévén tekintendő, a biztositási szerződés hatályát vesztettnek nem vitatható azon az alapon, hogy a társaság a befizetett pénzt utóbb vette kézhez. (C. 1198/1905. D. 101., 292. és K. J. 3., 507.)

Ha az ügynök a biztositási dijat saját jutalékkövetelésével egyenlitette is ki az előbbeni években, utóbb a dijnak ily fizetését a társaság elfogadni nem tartozik. — Ha a társaság az általa tudott tüzeset után fel is hivta a biztositottat a dij fizetésére, ez a tüzeset előtt hatályvesztett biztositási szerződés hatályát fel nem éleszti. (C. 849/1905. Ju. 5., 114.)

Azáltal, hogy a biztositó a kiadott dijnyugtának értékét mint behajtottat elfogadta s ezzel a biztositott ügynöki számláját megterhelte, ezen követelés a biztositási dij jellegét elvesztette és folyószámlai követeléssé lett, amiért is a biztositási szerződés hatályában fentartottnak tekintendő. (C. 1350. 1904.)

A biztositó-társulat beperesitvén a le nem fizetett biztositási dijat és ez jogerősen meg is itéltetvén a biztositó-társulat javára — a biztositási dijnak valóságban nem történt kifizetése nem tekinthető a kereskedelmi törvény 485. §. 4. pontja alá eső mulasztásnak. (C. 1042/1898. D. 81., 233.)

A biztositó-társaság a visszatérő időszakra járó egész dijat érvényesitette egy előző perben s a biztositott az egész dij fizetésére jogerejüleg köteleztetett. A biztositott ezen beperesités után, de a biztositási dij tényleges megfizetése előtt, ezen időszakban szenvedett

tüzkár megtéritése iránt pert inditván a biztositó ellen: a fennforgó esetben a visszatérő időszakra eső biztositási dijnak valóságban nem történt kifizetése nem tekinthető a 485. §. 4. pontja alá eső mulasztásnak, mivel arra való figyelemmel, hogy a biztositási dij a csak már viselt vagy viselendő koczkázat ellenértéke fejében igényelhető a lejárat után, a biztositási dij egészbeni érvényesitése által maga a társulat kivánta a szerződést továbbra hatályban tartani, amelyhez a biztositott jogerős marasztaltatása folytán hozzájárulván, a biztositási szerződés folytonosan hatályban maradt. (C. 139/1901. D. 89., 330.)

A dij perlése esetében a biztositási szerződés akkor is fenntartottnak tekintendő, ha a peres eljárásban a dijfizetés iránt létrejött egyezség már csak a biztositott esemény bekövetkezte után jött létre. (C. 931/1904. M. D. 9., 694.)

Abból, hogy a biztositó-társaság főügynöke, aki a kötvényt kiállitotta, s igy a biztositó részéről biztositási szerződés kötésére jogositottnak tekintendő, a kár megbecslésébe bocsátkozott és a szerződés alapján kártérités fizetésére késznek nyilatkozott, jóllehet tudta, hogy a visszatérő időszakban fizetendő dij csak elkésve s az okozott tüzkár után fizettetett be, következik, hogy ezen szerződést a biztositó a dijfizetés elmulasztása daczára is hatályban állónak tartotta. (B. T. II. G. 147/1905. D. 98., 367.)

Ha a biztositott a visszatérő időszakban esedékes dijat elkésve fizeti, ugy a biztositási szerződés reaktiváltatik ugyan, de ezen reaktiválás nem bir visszaható erővel s a lefizetés előtt leégett tárgyakra ki nem terjed, mert amint az ügylet a tüzvész által megsemmisült, illetve megkárosult tárgyakra nézve érvényesen megköthető nem lett volna, ugy a fennállott és a kereskedelmi törvény 485. §. 4. pontja értelmében hatályát vesztett szerződés a jelzett tárgyakat illetőleg a multra kihatólag reaktiváltnak nem tekinthető. (C. 997/1905. D. 99., 85.)

Abból, hogy a biztositó a kötvényt a dij lefizetése nélkül kiadta, még nem következik, hogy ezen ténynyel az első évi dij lefizetésére adott halasztás a visszatérő dijrészletekre is kiterjed. — Ha a biztositott a visszatérő időszaki dij fizetését elmulasztja s a biztositási szerződés hatályát veszti, a hatályát vesztett szerződés ujból hatályba lépettnek, illetve hatályában fentartottnak csak akkor tekinthető, ha a biztositás reaktiválására nézve a szerződő felek kölcsönösen megegyeztek, de a dijfizetésre való felhivás és perrel fenyegetés egymagában véve erre nem elegendő, hanem szükséges, hogy a biztositott a biztositási dijat meg is fizesse; azonban a fizetésnek a tüzeset után történő felajánlása által a szerződés ujból hatályba nem léptethető, mert a tüzkáreset bekövetkeztének időpontjában megszünt az az érdek, amely miatt a biztositás reaktiválandó lett volna. Oly esetben t. i., ahol a dij már pereltetett és jogerősen megitéltetett, a reaktiválás azért tekintendő beálltnak, mivel a fél jogerős marasztaltatásának türésével ahhoz hozzájárultnak tekintendő. (C. 746/1904. D. 99., 87.)

A törvény által hatályát vesztett szerződés meg nem hosszabbitható. A biztositási feltételek azon intézkedésének, mely szerint a biztositó-társaság által birólag behajtott vagy a fél által önkéntesen tett és a társaság által meg elfogadott dijfizetés napjával a biztositás ujból érvénybe lép, csak az lehet a hatálya, hogy a biztositási szerződés ugyanazon feltételek mellett jövőre megujitottnak tekintendő. (C. 577/1890.)

Ha a biztositó társaság nem azonnal a fizetés elmulasztásakor jelenti ki a szerződést hatályvesztettnek, hanem tovább fizetéseket elfogad, utóbb a szerződés megszüntét ez alapon nem vitathatja. (C. 1294/1906. K. J. 4., 247. H. D. 1., 250.)

Az elkésett, de önként megfizetett dij elfogadásával a biztositási szerződés felujitása a dolog természete szerint csakis a fizetést követő időre kihatónak tekinthető. (B. T. 366/1901.)

A biztositó az esedékesség után felajánlott dijat elfogadván, a nem fizetés folytán hatályt vesztett szerződés ismét csak a fizetés időpontjával lépett ujból hatályba. Az esedékesség és a fizetés közötti idő alatt a biztositási szerződés hatálya felfüggesztettnek tekintendő. Ha a biztositott esemény a szerződés ezen felfüggesztésének tartama alatt következett be, ugy a fizetés folytán ujból hatályba nem is léphet, mert a biztositott érdek, amelyre a szerződés köttetett, már megszünt. (C. 2/1905.)

A dij le nem fizetése folytán hatályt vesztett biztositási szerződés ujból hatályba nem lép annak folytán, hogy a biztositott a biztositási dijat a lejárat után a biztositó-társaság ügynökének megfizette. (C. 322/95. D. 74., 4.)

Ha a lejárt dij a biztositott esemény bekövetkezte után pereltetett is, a biztositási szerződés fentartottnak tekintendő. (C. 252. 1903. M. D. 9., 694.)

Ha a biztositási dijat az ügynök perelte, a biztositási szerződés megszüntét jogszerüen vitathatja a társulat, miután nem bizonyittatott, hogy az ügynök a perlésre fel volt jogositva. (C. 330/1891. M. D. 9., 693.)

A biztositott nem hivatkozhatik sikeresen a biztositási dij hitelezésére fennállott szokásra, ha már az előző dijat is csak per utján fizette. (C. 1038/1905. K. J. 3., 457.)

A kereskedelmi törvény 485. §-ának 4. pontja szerint a szerződés hatályát vesztvén, a biztositási szerződés és az abból folyó viszonos kötelezettség a törvénynél fogva szünik meg s az a körülmény, hogy a biztositó az időszaki lejárt dijakat a lejáratkor nem követeli, hanem azt a biztositott fél számlájára s terhére elkönyveli, a törvény idézett rendelkezésére módositólag ki nem hat és az fizetési haladék engedéséül sem tekinthető, még akkor sem, ha a biztositott az őt terhelően lejárt biztositási dijaknak a folyó számlára való átvételéhez kifejezetten hozzá is járult. — Folyószámlán alapuló összeköttetésről csak akkor lehet szó, ha kölcsönös követelések állanak egymással szemben. (C. 3032/1901. D. 91., 19.)

A törvény amaz intézkedéséből, hogy a 485. §. 4. pontja esetében a szerződés hatályát a biztositottnak fizetési mulasztása egymagában megszünteti, következik, hogy annak további fentartásához a biztositotthoz a dijak fizetése iránt intézett felhivás és a biztositott részéről ezzel szemben tanusitott hallgatás nem elegendő, hanem ahhoz az érdekelteknek kifejezett és határozott megegyező nyilatkozata szükséges. Amennyiben tehát a biztositott a pusztán és egyedül a nem fizetés folytán reá nézve már hatályát vesztett biztositási ügyletre vonatkozó s hozzá az ő kezdeményezése nélkül küldött dijkötelezvényeket magánál tartotta s illetve azokat a felperesnek vissza nem küldötte, ez a szerződés további fentartására irányuló határozott akaratnyilvánitásnak nem tekinthető. Továbbá a biztositónak amaz egyoldalu ténye, hogy az alperest könyveiben a kérdéses dijakkal megterhelte s arról az alperest értesitette, az alperes kötelezettségének megállapitására — el is tekintve attól, hogy felperes emez egyoldalu ténye az alperest nem köti — a törvénynek a biztositási szerződés megszüntetésére vonatkozó határozott rendelkezésével szemben nem alkalmas. (Kassai T. G. 74/96. Ü. L. 13., 54.)

Az a körülmény, hogy a biztositott a második dijrészletről kiállitott és neki beküldött dijnyugtát megjegyzés nélkül megtartotta és ez alapon a biztositó őt könyveiben a dijjal megterhelte, még nem jelenti a dij oly elhalasztását, amely a kereskedelmi törvény 485. §. 4. pontja alkalmazását kizárná s igy jogot adna a biztositónak ezen második dijrészlet perlésére. (C. 1484/1904. K. J. 2., 465.)

A biztositási ügynök, ha a társaságtól a dijnyugtát behajtás végett meg is kapta, külön felhatalmazás nélkül a biztositottnak a dijfizetésre halasztást nem adhat. (C. 757/1904. K. J. 2., 548.)

Az 5-ik ponthoz.

A biztositott tárgy tulajdonában a biztositási időtartam kezdete előtt történt változás folytán az előbbeni tulajdonos részére a biztositás érdeke megszünvén, a biztositási szerződés hatályát veszti. (C. 1218/1899. M. D. 9., 696. G. D. 4., 1147.)

A biztositott lakháznak a biztositott feleségére történt átruházása nem esik a kereskedelmi törvény 485. §-ának 5. pontja alá. (C. 818/1902. M. D. 9., 696.)

Az igényperben hozott itélet a biztositottnak az általa saját tulajdonaként biztositott tárgyakhoz való érdekét nem érintvén, az a körülmény, hogy a tüzkár elleni biztositásnál biztositottként szereplő és mint tulajdonos kártéritést igénylő személy valamely, általa előbb meginditott igényperben keresetével elutasittatott, nem állapitja meg a biztositásnak a biztositási érdek hiányára alapitott megszünését. (C. 1698/1903. K. J. 2., 20.)

Minthogy a kérdéses biztositást szükségessé tett haszonbérletnek abbanhagyása azon érdeket, mely miatt a biztositási szerződés köttetett, a dolog természeténél fogva megszüntette, annálfogva kétségtelen, hogy felek között az érintett biztositási szerződés az 1875. évi XXXVII. törvényczikk 485. §. 5. pontja alapján hatálytalanná lett, és hogy ezen törvény 486. §-a szerint a biztositási dijnak csak lejárt részét köteles megfizetni. (C. 650/1888. M. D. 9., 693. G. D. 4., 1147.)

De alaptalan alperesnek az a kifogása is, hogy a biztositási szerződés hatályát vesztette, mert a felperes a biztositási szerződés 3. §-ában foglalt kikötésnek megfelelően be nem jelentette, hogy a biztositott tárgyak rendelkezési jogosultságában zálogolás folytán változás állott be, mert a kereskedelmi törvény 485. §. 1—5. pontjában, továbbá a 488. §. 3. kikezdésében és a 490. §-ban, végre a 484. §-ban világosan meg vannak határozva azok az esetek, amelyek egyikének vagy másikának beálltakor a biztositási szerződés hatályát veszti, ezek közé pedig az az eset, amikor a biztositott tárgy az ajánlat idején akár egészben, akár részben biröi foglalás tárgyát képezte, nem sorolható. (C. 1410/1902. D. T. K. 903., 51.)

Az az érdek, amely miatt felperes mint a biztositás tárgyát képezett ingatlanok tulajdonosa, a biztositási szerződés kötötte, a tüz időpontjában, még ha a tüzeset bekövetkezését meg is előzte a tüz kiütésének napján megtartott árverés, még meg nem szünt, mert felperesnek mint a biztositott épület tulajdonosának az árverés jogerőre emelkedéséig még mindig fennállott az az érdeke, hogy az épületek tüzkár ellen biztositva legyenek, alperesnek a keresk. törv. 485. §. 5. pontjára állapitott kifogása tehát alaptalan. (C. 1622/1906. P. T. 53., 180.)

486. §. Ha a biztositási szerződés kezdettől fogva érvénytelen volt (465. §.), vagy ha később érvénytelennek nyilvánittatott (475. §.), vagy ha az később hatályát elveszti (485. §.): a befizetett dij a biztositottnak visszaadandó. Ha azonban az idő, melyre a szerződés köttetett, egészben vagy részben már eltelt, a biztositónak, más megállapodás hiányában, jogában áll a befizetett dij kétharmad részét visszatartani.

Amennyiben a biztositási szerződés érvénytelenségét vagy megszüntét a biztositott okozta, a befizetett dijt vissza nem követelheti, illetőleg a lejárt dijt megfizetni köteles, s ezenfelül a biztositónak kártéritéssel tartozik; ellenben ha a most érintett körülményeket a biztositó idézte elő, a dijt vissza nem tarthatja, illetőleg a lejárt dijt nem követelheti, s emellett a biztositottnak az okozott kárt megtériteni tartozik.

A kereskedelmi törvény 486. §-a csak a 465., 475. és 485. §-ok eseteire vonatkozik, de nem a 484. §. esetére is. (C. 1394/1890.)

A kereskedelmi törvénynek felperes által hivatkozott 486. §-a a második és következő dijrészletekre már csak azért sem vonatkozhatik, mivel ellenkező értelmezés mellett ez a §. a törvény 485. §. 4. pontjában és az 505. §. 3. pontjában foglalt határozott rendelkezéssel, hogy t. i. a szerződés feltétlenül hatályát veszti, ellentétben volna. (C. 1665/1893. M. D. 9., 698.)

Ha a biztositó-társaság a biztositási szerződést jogtalanul szüntette meg, a biztositottnak az addig befizetett összes dijakat visszafizetni tartozik, habár a koczkázatot addig viselte is. (C. 172/1904. M. D. 9., 702.)

Elleniratában maga alperes azt adta elő, hogy az *A)* alattival létesitett biztositási szerződést azon alapon, hogy felperes a biztositási szerződés megkötésének alapjául szolgáló ajánlatában a biztositás elvállalására fontos körülményeket elhallgatott, a keresk. törv. 485. §-án alapuló jognál fogva ő szüntette meg és emiatt az 1903. évi julius 13. napján esedékessé váló dijrészletet felperestől, még ha azt megfizetni akarta volna is, nem fogadta volna el. Kétségtelen tehát ebből az előadásból, hogy amennyiben a szóban forgó biztositási szerződés egyoldalu megszüntetésére alperesnek törvényes alapja nem volt, felperesnek jogában állott volna ugyan alperes irányában a szerződés fentartása iránt is keresettel föllépni, de az a körülmény, hogy nem ezzel a jogával élt, hanem belenyugodott a biztositási szerződésnek a biztositó alperes részéről az ő hozzájárulása nélkül eszközölt megszüntetésének tényébe, meg nem fosztotta őt a keresk. törv. 486. §. 2. bekezdésén alapuló annak a jognak érvényesitésétől, mely szerint amennyiben a biztositási szerződés megszüntetését a biztositó okozta, a befizetett dij általa vissza nem tartható, hanem azt a szerződés megszüntetésének egyéb következményén kivül visszatériteni tartozik. A dolog ilyen állásban, midőn az előrebocsátottak szerint kétségtelen az, hogy a szerződés megszünését az alperes egyoldalu cselekményéve idézte elő, a kereseti igény eldöntése, mely az alperes által a biztositási szerződés fennállásának tartama alatt felvett biztositási dijak visszatéritésére irányul, attól függ, hogy az alperes biztositó társaságnak a szerződés egyoldalu megszüntetésére volt-e törvényes oka vagy sem? (C. 139/1906.)

O. F. mint alperesi czég igazgatója, tehát a czég nevében ügyletek kötésére jogositott fél, már az ajánlat beérkeztekor tudta, hogy alperesnek az ajánlat 12-ik pontjában felvetett kérdésre adott felelete nem felel meg a valóságnak, és hogy ennek következtében a biztositási szerződés érvényessége a kereskedelmi törvény 475. §-a értelmében megtámadható, már pedig az a fél, aki ily körülmények közt szerződést köt és később azt érvényteleniti is, a másik fél részéről teljesitést nem követelhet. (C. 4215/1901. M. D. 9., 698.)

A biztositó-társaság évi mérlegében jelentkező nagy veszteségek mellett a biztositott jogositva lévén a szerződést felbontani, vele szemben a kereskedelmi törvény 486. §. 2. pontja nem alkalmazható. (C. 686/1904. M. D. 9., 702.)

A fizetési zavarokkal küzdő bukás küszöbén álló biztositó-társasággal szemben nem köteles a fél a szerződést fentartani s ha a szerződést ebből az okból szünteti meg, tőle tartamengedmény visszatéritése sem követelhető. (B. T. 2200/1905.)

Ha a biztositó társaság végrehajtással üldöztetik, ez a körülmény ok a biztositási szerződés megszüntetésére és igy a biztositó a kereskedelmi törvény 486. §-a alapján több évi biztositás hatályvesztése czimén a biztositottól kártéritést nem igényelhet. (C. 278. 1906. K. J. 4., 211.)

A fizetéseit megszüntető biztositó irányában a biztositási szerződés felmondható s igy a dijfizetés kötelezettsége megszüntethető. Később csak ugy szabadulhat biztositott a dijfizetés terhe alól, ha amellett, hogy bizonyitotta, hogy biztositó fizetésképtelenné vált, kimutatja, hogy ezt a körülményt csak

az illető időszak lejárta után tudta meg. (B. T. 2127/1904. C. 686/1904.)

A biztositási szerződés bizalmi természeténél fogva oly kétoldalu szerződést képez, mely a biztositott félnek a biztositó személyébe vetett különös bizalmában lelvén alapját, a szerződő felek egyike, a másik felet is kötelező hatálylyal a szerződést egyoldaluan másra át nem ruházhatja. A biztositónak azon ténye, hogy felhagy bizonyos ágbeli további biztositási ügyletek kötésével és a folyamatban lévő biztositások lebonyolitását más biztositóra bizza, meg nem szünteti az ő felelősségét és koczkázatviselését és ennélfogva fel nem jogositja a biztositottat a biztositási szerződésnek felbontására. (Budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék felebbezési tanácsa. D. 644/1905.)

Többszörös biztositás esetében ujabb biztositás érvénytelen ugyan, de alperesek, akik a szerződés érvénytelenségét okozták, a kereskedelmi törvény 486. §-ának második bekezdése értelmében felperesnek a már lejárt dijat megfizetni tartozik. (B. T. II. G. 8/1902. C. 1096/1899.)

Alperes közlési kötelességét megsértvén, felperesnek jogában áll a biztositási szerződést érvénytelennek tekinteni, mindamellett alperes a kereskedelmi törvény 486. §-a 2. bekezdése értelmében a lejárt és birság jellegével biró dijat megfizetni tartozik, mert a biztositási szerződésnek érvénytelenségét ő okozta. (C. 1319/1899. G. C. 3., 216.)

A lejárt dij mily mértékben illetheti meg halasztott dijnál a biztositót.

A biztositási dij is kétségtelenül a viselt koczkázatnak ellenértéke lévén, a koczkázat viselésének kezdőpontja, a dolog természeténél fogva egyuttal kezdőpontja a dijfizetés kötelezettségének: ha tehát a biztositó és biztositott közös megállapodása az volt, hogy a biztositási dij a több évre kötött biztositás esetében az egyes évek, illetve a koczkázat viselésének kezdete helyett állandóan az éveknek későbbi szakában, illetve a koczkázat viselésének folyamán fizettessék, ez mindig a dijfizetés szerződésszerü elhalasztásának, illetve hitelezésének tekintendő, következésképen, habár a biztositási szerződés az elhalasztott dijfizetés elmulasztásával a kereskedelmi törvény 485. §. 4. pontja értelmében kétségtelenül hatályát veszti, ilyen esetben az a szerződés a dijfizetésre engedett esedékesség időpontjában válik hatálytalanná és igy ez a körülmény annak a szerződésnek addig hatályos fennállását nem érintvén, egyrészről a biztositó addig a koczkázatot kötelességszerüen tényleg viseli, másrészről a biztositott a kereskedelmi törvény 486. §-nak második bekezdésében foglalt rendelkezésnél fogva a dijfizetést egészben jogszerüen meg nem tagadhatja. Nevezetesen a kereskedelmi törvény 486. §. 2-ik bekezdése akként rendelkezik, hogy a biztositott, ha a szerződés megszünését ő okozta, a lejárt dijat is fizetni köteles; már pedig kétségtelen az, hogyha a biztositási szerződés a visszatérő időszakban fizetendő dijnak az esedékesség időpontjában le nem fizetése következtében hatályát veszti, ama szerződés megszünésére a biztositott szolgáltatott okot a dijfizetés elmulasztásával. Azonban a kereskedelmi törvény 486. §. második bekezdésének fentidézett rendelkezése a kereskedelmi törvény 485. és 486. §-ok rendelkezéseinek egybevetése alapján helyesen csak ugy értelmezhető, hogy a biztositott a viselt és letelt koczkázati időtartamra eső megfelelő biztositási dijat tartozik viselni; ami nem áll ellentétben a koczkázat és a biztositási dij oszthatatlanságának elvével. Mert a koczkázat maga csak akkor és addig tekinthető oszthatatlannak, ha és ameddig a koczkázat hatályában fennáll; a koczkázat oszthatatsága tehát megszünik abban a pillanatban, amikor maga a koczkázat a vonatkozó biztositási szerződés hatálytalanná váltával szintén hatályát vesztette, amihez képest a koczkázat oszthatatlanságának megszüntével összefüggően és szükségképen megszünik a koczkázat ellenértékét tevő biztositási dijnak oszthatatlansága is. (C. G. 45/1898. *Azonos:* 1127/1898. M. D. 9., 697. G. D. 4., 1148.)

Ha a biztositási szerződés 1894. április 1-én vette kezdetét s a dij csak szeptember 1-én volt fizetendő, akkor a biztositó követelheti a biztositási dijnak a lejárt 5 hónapra eső részletét; mert a 486. §. helyes értelmezése szerint, ha a biztositott okozta a szerződés megszüntét, akkor a biztositó-társaság követelheti a lejárt dij megfizetését; ez alatt pedig csak az érthető, mely a koczkázat idejére eső részletet képez, s mert csak addig oszthatatlan a koczkázat s a dij, mig a szerződés a törvény erejénél fogva (485. §. 4. p.) meg nem szünt, azontul azonban megosztható, amennyiben a biztositó-társaság s a biztositó ügylet minősége megengedi. (C. 608/1896. *Azonos:* 442/1896. és 1420/1902. M. D. 9., 700.)

A kereskedelmi törvény 485. és 486. §-ának helyes értelme szerint a biztositási dij a viselt koczkázatnak az ellenértékét képezvén, az a biztositónak csak azon időre jár, ameddig a biztositási szerződés hatályában van, vagyis addig, ameddig a biztositó a koczkázatot viseli.

A biztositási dijnak a viselt és letelt koczkázati időtartamnak megfelelő megosztása a keresk. törv. 486. §-ának 2-ik bekezdésével nem áll ellentétben, mert a koczkázat maga csak akkor és addig tekinthető oszthatatlannak,

ha és ameddig a koczkázat hatályában fennáll, a koczkázat oszthatlansága tehát megszünik abban a pillanatban, a mikor a koczkázat a vonatkozó biztositási szerződés hatálytalanná váltával szintén hatályát vesztette, amiből folyólag a koczkázat oszthatlanságának megszüntével megszünik a koczkázat ellenértékét képező biztositási dijnak oszthatlansága is.

Az a körülmény, hogy felperes alapszabályai értelmében minden biztositást viszontbiztositani és viszontbiztositási dijat az egész évre lefizetni tartozik, alperesnek mint harmadik személynek jogait és kötelezettségeit nem érintheti. (C. 1126/1898. K. J. 18., 12.)

A csatolt biztositási kötvényekben az 5 évre kötött biztositási ügyletből folyóan a felperes terhelő dijfizetési kötelezettség egy összegben, t. i. 1571 frt 57 kr.-ban állapittatott ugyan meg, azonban egyrészt abból a körülményből, hogy e kötvények világos tartalma szerint az alperes biztositó-társulat felperest dijfizetési kötelezettségének kiszámitásánál az egy évre eső dijtételt, vagyis 367 frt 70 krban meghatározott évi összeget vette alapul és hogy csupán a 2., 3., 4. és 5. évre eső igy meghatározott dijrészletből rabbatirozott felperesnek 20%-ot, és másrészt abból a körülményekből, hogy alperes a csatolt dijkötvények tartalma szerint is a fizetni kötelezett dijösszegeket dijrészleteknek tekintve, nyilvánvaló, hogy alperes a bár egy összegben meghatározott biztositási dijat maga is egy-egy biztositási év szerint megoszthatónak tekintette. A megosztható dijösszeg pedig, amely több egyenlő részletben köteleztetett fizettetni, mint a 2., 3. és G) alatti dijváltók szerint a jelen esetben, csupán azon összegében eshetik a kereskedelmi törvény 486. §-ának tekintete alá, amely tényleg már kifizetve lett, mig a meg nem fizetett és csak jövőben lejárandó időszakra eső és jövőben fizetendő dijösszeg, mint a kereskedelmi törvény 485. §. 4. pontjának tekintete alá eső, a szerződés hatályának megszünte után a biztositottól egyáltalán nem lévén követelhető, a biztositottnak az idézett 486. §. alapján megillető visszakövetelési jogának meghatározásánál figyelembe nem jöhet. (C. 211/1897. G. C. 1., 207.)

Oly esetben, amelyben a biztositott a 2-ik részlet fizetésére halasztást nyert, az igy részben lejárt dijrészletnek a halasztási határidőig járó része, minthogy a biztositási dij ily esetben megosztható — megitélendő azon az alapon, hogy a biztositó-társaság addig a koczkázatot viselte, — ellenben az egész évi dijrészlethez ebben az esetben sincs joga a biztositónak. (C. 399/1897. M. D. 9., 702.)

A biztositási dijakról kiállitott váltók az ellenkezőnek bizonyitásáig fedezeti váltóknak lévén tekintendők, az elhalasztott dijról adott váltó is csak annyiban érvényesithető, amennyiben a halasztásra engedélyezett idő lejártáig a biztositó-társaság a koczkázatot viselte, miből folyóan a dijnak csakis erre az időre eső részlete terheli a biztositottat. (C. 682/1800. M. D. 9., 700.)

A kereskedelmi törvény 486. szakaszának 2. pontja alapján a biztositó nem követelhet az elhalasztott dij után kamatot. (C. 1319. 1904. K. J. 3., 43.)

A rabatt visszatérítéséhez való jog.

A kereskedelmi törvény 486. §-ának második bekezdéséből következik, hogy a biztositott, ki a biztositási dij fizetésében való késedelem által a szerződések megszünését okozta, a szerződések korábbi megszünéséből eredő, a tartományengedményben jelentkező kárt a biztositónak megtériteni köteles. (B. T. II. G. 15/1906. K. J. 3., 237.)

A biztositott a biztositótól 12 évi biztositás esetében rabattot nyervén, ha a biztositást előbb megszünteti, tartozik az eredeti dijtételt pótlólag megfizetni. (C. 799/1897. Ü. L. 15., 4. C. 311/1892. D. 63., 308. C. 5216/1898. D. 83., 120.)

A több évre kötött biztositási ügylet megszüntének a dijfizetés nem teljesitése által a biztositott lévén az okozója, a 486. §. 2. p. alapján kár czimén a biztositottnak azon összeget megfizetni tartozik, melyet ez a biztositottnak a több évre kötött biztositásra való tekintettel elengedett. (C. 313/1893.)

A biztositási ügylet 15 évre köttetvén, s csak 8 évig állván hatályban, a 15 évre adott tartamengedmény arányos része a biztositót a 486. §. alapján megilleti. (C. 1169/1894. M. 8., 368.)

Abból, hogy a felek 10 évre 20% engedményben egyeztek meg, következik, hogy amennyiben a biztositás ennél rövidebb ideig áll fenn, a biztositott az engedményt nem vesztheti el teljesen, hanem csak aránylagosan. (B. T. II. G. 96/1899.)

A tartamengedmény esedékessé vált azonnal, midőn a biztositott a szerződési időtartamon belül a biztositott ügyletet a dij nem fizetése által megszüntette. (C. 4620/1894.)

Több évre kötött biztositás után az ügynök is adott a maga járulékából a biztositottnak rabattot; a szerződést a fél a kikötöttnél korábban szüntetvén meg, az elengedett rabatt az ügynök részére is megitéltetett. (B. T. II. G. 129/1902.)

A kiválóan bizalmon alapuló biztositási szerződésnek jogi természetéből — tekintettel a biztositás czéljára és rendeltetésére következik, hogy a biztositott fél a szerződést, melyet a jelzett bizalomra való tekintettel megkötött, ha a bizalom alapja a biz-

tositó megbizhatóságába vetett hit megingott, ami a fizetési zavarokkal küzdő, perekkel és végrehajtásokkal üldözött, fizetéseit megszüntető s ekként a bukás küszöbén álló biztositóval nyilván fenforog — jogositott megszüntetni; az ilyen esetben tehát nem is mondható, hogy amennyiben a több évre kötött biztositás hatályát a biztositott fél az esedékessé vált dijaknak megfizetése által fenn nem tartja, a szerződésnek a törvény rendelkezésénél (kereskedelmi törvény 485. §. 4. pont) beálló megszüntetését a biztositottnak jogtalan cselekménye okozta; már pedig a kereskedelmi törvény 486. §-ának az a rendelkezése, — melynek alapján felperes a leszállitott keresetnek a tartamengedmény visszatéritése fejében igényelt 471 korona 12 fillért tevő részét követeli, — hogy t. i. kártéritéssel tartozik a biztositónak a biztositott, ha a szerződés megszüntét ő okoza, a dolog természeténél fogva csakis akkor nyerhet alkalmazást, ha a szerződés megszüntetéséhez a biztositottnak jogos oka nem volt. (C. 278/1906. K. J. 4., 211.)

Jogviszony az ügylet kölcsönös felbontása esetén.

A kereskedelmi törvény 485. §-a azokat az eseteket határozza meg, amelyekben a biztositási szerződés már a törvénynél fogva hatályát veszti; az illető felek tehát nincsenek elzárva attól, hogy a biztositási szerződést kölcsönös megegyezéssel bármikor felbonthassák. Ily esetben azonban nem a kereskedelmi törvény 486. §-ának rendelkezése, hanem az általános magánjognak az a szabálya alkalmazandó, hogy egyéb megállapodás hiányában, mindegyik fél tartozik a másiknak visszaadni azt, amit a jövőbeni teljesités fejében előre kapott. (C. G. 342. 1900. és 944/1899. D. 84., 137.)

A felek kölcsönös egyetértésével felbontott biztositási szerződésből kifolyólag a biztositó által visszatéritendő dijak tekintetében különös megállapodás hiányában az általános magánjog szabályai irányadók és ennélfogva visszatéritendő mindaz, aminek megtartása esetén a felek valamelyike károsodnék, amiből folyólag a biztositó a visszafizetendő összegből a biztositási ügynöknek fizetett közvetitési dijat le nem vonhatja s visszatériteni tartozik a bélyeg és illeték fejében fizetett összegek arányos részét is. (C. 1670/1905. D. 99., 90.)

A biztositási szerződés közös felbontása esetében a társaság által bélyeg és illeték czimén fizetett összeg a visszatéritendő biztositási dijból le nem vonható. A stornirozott ügyletből kifolyólag az ügynöknek fizetett provisio sem esik a biztositott terhére. (C. 1070/1904. K. J. 3., 90.)

A biztositási ügylet stornirozásának elfogadása a biztositott részéről még nem jelenti a kölcsönös elállás fenforgását, miért is a biztositott ily esetben nincs elzárva attól, hogy a biztositó-társaság szerződésszegését bizonyitsa s ez alapon a biztositási dijakat visszakövetelje. (C. 117/1905. K. J. 3., 186.)

487. §. A biztositási szerződésből eredő igények egy esztendő alatt elévülnek azon időponttól számitva, midőn azok érvényesithetők lettek volna.

A kereskedelmi törvény 487. §-ában megállapitott egy évi elévülés nemcsak a biztositott, hanem a biztositó ellen is hatályos. (B. T. 5851/1882. M. 4., 415. C. 5838/1891. M. 4., 416.)

A kereskedelmi törvény 487. §. ugy a biztositó, mint biztositott igényére szabályozza az elévülést. (C. 577/1891. M. D. 9., 702.)

Kiskoru irányábani elévülés.

A kereskedelmi törvény 487. §-ában a biztositási igények elévülésére megállapitott egy évi határidő kiskoruakkal szemben csak attól a naptól veheti kezdetét, amelyen részükre a gyám kirendeltetett. (C. 866/1898. D. 81., 81.)

Az elévülés megrövidítése, meghosszabbitása.

A kereskedelmi törvény 487. §-ában előirt egy évi elévülési idő a kereskedelmi törvény 507. §-a értelmében a szerződő felek magánmegállapitása által meg nem rövidithető és igy a biztositási feltételek azon határozmánya, mely az elévülési időt hat hóban állapitja meg, érvénynyel nem bir. (C. 811. 1900. Gr. 4., 146. C. 866/1898. D. 81., 81. C. 8600/1888. Ü. L. 6., 5. C. 620/1897. Ü. L. 14., 32. C. 268/1898. G. C. 1., 25.)

A biztositásból eredő igények elévülésére megszabott egy évi határidőt szerződésileg meghosszabbitani sem lehet. (C. 952/1901. D. 70., 271.)

Elévülés kérdése.

A dijváltó alapján igényelt biztositási dijösszeg, mint a biztositási szerződésből származó igényre a kereskedelmi törvény 487. §-ában megállapitott egy évi rövidebb elévülési idő nyer alkalmazást, mely idő a dijösszeg lejárta napjától veszi kezdetét. (C. 684/1898. J. T. K. 98., 51. C. 657/1893. és 1701/1892. G. C. 1., 215. C. 1363/1898. P. T. 37., 25. C. 1239/1903. J. T. K. 904., 34. C. 1109/1902. D. 91., 364. C. 657/1893. J. 13., 31.)

A biztositási dij elévülésének ideje a fizetésre adott halasztás esetében a halasztási határidő lejártával veszi kezdetét, de csak abban az esetben, ha a halasztás iránt mindkét fél között létrejött a megállapodás; az egyik félnek egyoldalu ténye tehát az elévülési idő kezdetét ki nem tolja. (C. 1239/1903. M. D. 9., 703.)

Az elévülési időt a dijfizetési halasztások iránti tárgyalások meg nem szakithatják; ily hatálya csakis a felek kölcsönös egyetértésével megállapitott uj fizetési határnapnak van. (C. 765/1903. M. D. 9., 703.)

A biztositási dijkövetelés az érvényesithetés napjától számitott egy év alatt elévülvén, az a körülmény, hogy a biztositó-társaság a biztositási összeg iránt ellene inditott perben azon a jogi állásponton volt, hogy a biztositási szerződés érvénytelen s ezért nem követelte a dijat, nem tolja ki ezt az elévülési időt a biztositási összeg iránt a biztositó ellen inditott pernek befejeztéig és ezért a biztositóvállalat a biztositási dijat az esedékességtől számitott egy évi határidőn túl akkor sem követelheti, ha a biróságok a szerződést, az ő álláspontjával szemben, érvényesnek jelentették is ki. (C. 698/1904. D. 97., 43. K. J. 2., 197.)

A kárigény elévülésére jelentősége az alkudozásoknak.

A biztositási igények elévülésére megszabott határidő csakis a fizetési határidő lejártával veheti kezdetét, mert a lejárat előtt a biztositási összeg nem követelhető s igy az igények érvényesithetésének időpontja összeesik a lejárattal. Ez a fizetési lejárat pedig a felek szabad egyezkedésének tárgya lévén, oly esetben, amelyben a biztositási feltételek szerint ez a fizetési lejárat akként van megállapitva, hogy a biztositott a fizetési feltétel bekövetkeztét igazoló okiratokat 3 hónap alatt tartozik a biztositó-társulathoz benyujtani, amely ettől számitott egy további hónap alatt lesz köteles az igény elismerése vagy visszautasitása tárgyában nyilatkozni s a fizetést teljesiteni, a biztositási igény érvényesithetésének időpontja ezen 7 hó leteltével nyilik meg s igy az elévülés is ettől az időtől kezdődhetik csak. (C. 866/1898. D. 81., 81.)

A biztositási szerződésből eredő igények elévülésére nézve a kereskedelmi törvény 487. §-a által megszabott egy évi elévülési határidőbe az egyezkedési alkudozások alatt lefolyó idő be nem számitható, — minthogy a keresetnek a biztositott általi beadása a dolog természete szerint a biztositó intézet részéről kilátásba helyezett egyezség által meg lesz akasztva, — hanem az elévülés csak az alkudozások végleges elejtésével veszi kezdetét. (C. 721/1884. D. 38., 45. C. 6999/1883. D. 33., 135.)

El kellett vetni alperesnek az elévülés miatt tett kifogását, mert a kereskedelmi törvény 487. §-ában meghatározott egy évi elévülési időbe az egyezkedési alkudozások alatt lefolyt idő be nem számitható, illetőleg az elévülési idő csak azon időpontban veheti kezdetét, midőn a biztositó a kártalanitási igényt végleg elutasitja. (C. 54/1903. D. 94., 278. *Azonos:* 866/1898. D. 81., 81. C. 1240. 1898. és 157/1896. P. T. 34., 5.)

A biztositási összeg a biztositó-társasággal folytatott alkudozások és tárgyalások befejezte után válván csak érvényesithetővé, a biztositási igény elévülése csak ekkor kezdődik. (C. 1047/1905. K. J. 3., 43.)

A kereskedelmi törvény 487. §-ában megállapitott elévülési időbe a biztositásból eredő igények feletti egyezségi alkudozások alatt lefolyt idő be nem számitható. Az elévülési idő tartama naptárilag számitandó, az 1895. szeptember 15-én megnyilt igény tehát 1896. szeptember 15-én még el nem évült. (C. 702. 1900. J. 20., 8.)

A kereskedelmi törvény 487. §-ában szabályozott elévülési idő csupán a felek között folyt egyezségi alkudozások során a biztositótársaság által irott utolsó levél keltétől kezdődőleg számittatott. (C. 964/1902. D. 93., 170.)

Ha az ügynökség utján értesitette is biztositó a felet az elutasitásról, az ezután a fél részéről hozzáintézett levélre azonban a biztositó mégis válaszol s közvetlenül értesiti őt az elutasitásról, az elévülés ettől a közvetlen értesitéstől számitandó. (C. 774. 1903.)

Az elévülési idő a lefolyt alkudozások által megszakittatik ugyan, de az azokban kifejezésre jutott végleges elutasitás napjától ujra kezdetét veszi. Választott biróság alakitása iránti joglépés ha nem vezet eredményre, csak annyiban van befolyással az elévülésre, amennyiben az illetékes biróságnál a kereset azután 30 napon belül beadatott. (C. 811/1900. Gr. 4., 146. 964/1902. J. T. K. 903., 46. 268/1898. Gr. 1., 215.)

Büntető eljárás folyamatban léte mennyiben akadályozza az elévülést.

A kereskedelmi törvény 487. §-ában a biztositási igények elévülésére megállapitott egy évi határidő attól a naptól veszi kezdetét, mely napon a bünvádi eljárás jogerősen be lett szüntetve. (C. 953/1898. Ü. L. 10., 16.)

A biztositott ellen folyamatban volt büntető eljárás folytán a biztositási szerződésből folyó igények elévülésére megállapitott határidő kezdetét sem vehette, mert a bizto-

sitási feltételek szerint az igény érvényesithetésének alapfeltétele volt az ártatlansági bizonyitvány bemutatása. (C. 957/1898. 339/1897. G. C. 1., 214. C. 8600/1888. Ü. L. 65. 1021/1898. Ü. L. 16., 10.)

Tekintve, hogy a biztositási feltételek 10. §-a értelmében alperes az ugynevezett ártatlansági bizonyitványnak vele való közlése előtt fizetni nem tartozott, ezt a hivatalos bizonyitványt pedig felperes a jelen keresetének *A) a)* mellékletét képező okirat tartalma szerint még 1891. évi junius hó 22-én kézhez vette; azon időpont tehát, melytől számitva egy év alatt felperesnek a biztositási szerződésekből eredő igényei érvényesithetőkké válnak, azon a napon beállott. (C. 570/1899. D. 83., 223.)

Az egyik társtulajdonos ellen foganatban levő bünper, a biztositási igények elévülésére megállapitott egy évi határidőt valamennyi tulajdonostárs javára megszakitja. (C. 191/1899. D. 82., 242.)

Az ismeretlen tettesek ellen foganatba vett büntető eljárásnak az elévülés megakadályozására azonban mi jelentősége sincs. (C. 101/1890. P. T. 22., 70.)

Ellenkező:

Nem helyes a másodbiróság itéletének az az indoka, hogy mivel a büntető eljárás ismeretlen tettes ellen folyt, ez a körülmény nem gátolta felperes biztositottat igényének érvényesitésében, valamint nem áll meg a másodbiróság azon kimondása sem, hogy biztositott arra való tekintet nélkül, hogy bejelentett kárigényét a biztositó kifejezetten elutasitotta és erről őt értesitette-e vagy sem, tartozott keresetét a kár megállapitásától számitott egy év alatt meginditani. (C. 376/1903.)

Az elismerés kérdéséhez.

A biztositó-társaság által már elismert igényelévülésre nem a kereskedelmi törvény 487. §-ában meghatározott egy évi, hanem a köztörvényi elévülési idő alkalmazandó. A főügynökség által irt elismerő levél joghatályos, mert magát a biztositási szerződést is nem maga az igazgatóság, hanem az elismerő levelet irt főügynökség állitotta ki, és mert ezen levélben a főügynökség a biztositottnak közvetlenül a biztositó-társaság igazgatóságához intézett levelére válaszolva — tehát az igazgatóságnak képviseletében — teszi a jogelismerő nyilatkozatot. (Bp. T. II. G. 113/1901. D. 90., 326.)

A biztositási ügyletben bekövetkezett káreset folytán a kár mennyisége egyezségileg megállapittatván s csak azután utasitván el a biztositó a kárigényt, az elévülési idő nem a kereskedelmi törvény 487. §-a szerint 1 év, hanem az általános elévülési idő, mert ha fizetési kötelezettség már elvállaltatott, ez által uj jogalap, t. i. az elismerés vagy egyezség következett be. (C. 857/1894. G. C. 1., 215.)

A 487. szakasznak az elévülésre vonatkozó határozmányai alkalmazást nem nyerhetnek akkor, ha az alperes biztositó-társulat a biztositási összeg kifizetésére feltétlen külön kötelezettséget vállalt, amikor azt kifizetésre utalványozta, mert ebben az esetben nem a biztositási szerződésből, hanem a külön kötelezettségből származtatja a biztositott kereseti igényét, minthogy ez esetben egyezség folytán novatio történt. (C. 1251/1896. M. D. 9., 703. G. D. 4., 1159.)

Magában véve az, hogy a biztositó-társaság a biztositottat arról, hogy a kiküldött kárbecslője által megállapitott kárösszeget el nem fogadja, nem értesitette, vonatkozó szerződési rendelkezés hiányában nem bizonyitja, hogy a biztositó ezen összeghez a biztositott kárigényét elismerte volna, és igy ezen igény elévülési ideje az értesités hiányában nem nyugszik. (C. 331/1901. M. D. 9., 704. G. D. 4., 1159.)

Alperesnek az 1898. évi január hó 19-én kelt *B)* alatti levélben foglalt az a nyilatkozata, hogy 111 forint 60 krajczárnak a kifizetését felajánlják, önálló elismerést magában foglaló kötelezésnek nem tekinthető s a biztositási szerződésből eredő igény jogczimét nem változtatta meg, az ilyen igény tehát az elévülés szempontjából a kereskedelmi törvény 487. §. tekintete alá esik továbbra is és igy az elévülési időt megszakitó nyilatkozat kelte napjától kezdve az elévülés ujból veszi kezdetét, minélfogva felperesek ezen részösszegre vonatkozó igényüket a nyilatkozat kelte napját követő 15 nap, vagyis 1898. február hó 3-tól (biztositási feltételek 15. §-a) számitott egy éven belül tartoztak keresettel érvényesiteni, ezt azonban nem tették: mindezeknél fogva felpereseknek kereseti joga elévült s igy felperesek a kereseti követelésükkel egészben elutasitandók. (C. 1044/1900. Gr. 4., 146. C. 260. 1896. és 1428/1891. D. 63., 165.)

A biztositó-társaság részéről a felszámitott kárkövetelés egy része kifizetésének felajánlása önálló elismerést magában foglaló kötelezésnek nem tekinthető ugyan s igy a biztositási szerződésből eredő igény jogczimét meg nem változtatván, az ilyen igény az elévülés szempontjából a kereskedelmi tör vény 487. §. tekintete alá esik továbbra is, de mint az elévülési időt megszakitó nyilatkozat — még ha nem is a félhez, hanem a társaság ügynökéhez intéztetett — azt eredményezi, hogy az elévülés ennek a nyilatkozatnak kelte napjától veszi kezdetét. (C. 376/1903.)

Tekintve, hogy az 1896. augusztus 26-án kelt levélben alperes biztositó-társaság a felperesi követelésből 601 forintnyi összegnek helyességét elismeri és ennek kifizetését fel-

peresnek felajánlja, ez az egyoldalu kijelentés pedig, miután felperes az abban foglalt ajánlatot el nem fogadta és igy az egyezségnek nem minősithető, a felperesi követelés 601 forintnyi része önálló elismerését magában foglaló kötelezést nem tartalmaz; tekintve, hogy ezen, egyezségnek nem minősithető egyoldalu nyilatkozat a követelés jogczimét nem változtatta meg és uj jogalapot nem teremtett, és ennélfogva ez a követelés a biztositási szerződésből származván, a 487. §. szerinti egy évi elévülés hatálya alá esik, ennek az elismerő nyilatkozatnak hatálya tehát az elévülés tekintetében csak abban áll, hogy az elévülést 1895. évi aug. 26-án megszakitotta, attól fogva azonban az egy évi elévülés ujból kezdetét vette. (C. 1044/1900. G. C. 4., 146.)

Illetéktelen birósághoz intézett kereset. Perszünetelés.

A nem illetékes biróság előtt inditott kereset is alkalmas a biztositási igények elévülésének megszakitására, ha az ujabb kereset az illetékes biróságnál az 1893. évi XVIII. t.-cz. 28. §-ában meghatározott 30 napon belül adatott be. (C. 811/1901. D. 83., 223. *Azonos:* 570/1899. D. 83., 223.)

A biztositási dij anyagi elévülésének ideje a perszünetelés alatt tovább folyik. (C. 695/1902. M. D. 9., 706. G. D. 4., 1163.)

Az időelőttiség okából elutasitott kereset hatálya az elévülésre.

Ha a biztositott keresetével időelőttiség miatt elutasittatott, a perinditásnak az elévülést félbeszakitó hatálya elenyészett. A per folyamatban létének ténye az elévülésre nézve csakis a per sikeres befejezésétől feltételezett félbeszakitási okot képez, a már megkezdett elévülés szüneteléséről azonban itt egyáltalában nem lehet szó. (C. 570/1899. D. 83., 223.)

Perujitásnál az elévülés kérdése.

Biztositási szerződésből eredő igények iránt a perujitási kereset meginditása tekintetében nem az anyagi, hanem az alaki jog szabályai irányadók, tehát a kereskedelmi eljárás 27. §-ában megállapitott 5 év s nem a 487. §-ban megszabott elévülési idő. (C. 179/1891. M. D. 9., 708. C. 809/1903.)

Egyéb idevágó kérdések.

Ha a biztositó az elévülési idő eltelte után a biztositott igényeinek kielégitése iránt alkudozásra lépett, sikerrel nem hivatkozhatik az elévülésre (C. 6999/1883. D. 33., 35.)

A jogtalanul visszatartott biztositási összeg egy része iránti igény is elévül a kereskedelmi törvény 487. §-a szerint egy év alatt. (C. 342/1892. D. 65., 10.)

A biztositottnak kártéritési igényei, amelyek arra alapitvák, hogy a biztositó a kereskedelmi törvény 485. §. 4. pontja szerint nem érvényesithető dijváltót harmadik személyre forgatott, aki a dijrészletet a váltó alapján behajtotta, nem esnek a kereskedelmi törvény 487. §-ának tekintete alá. (C. 1675. 1893. D. 66., 178.)

A kereskedelmi törvény a tengeri jogot egyáltalán nem szabályozván, annak a kárbiztositásra vonatkozó határozatai a tengeri biztositásra ki nem terjednek és csupán arra hasonszerüség utján és annyiban alkalmazhatók, amennyiben a tengeri jog különös forrásaiban vonatkozó intézkedés nem foglaltatik. Az elévülésről azonban rendelkezik a Code de commerce tengerjogi része, amely a szokásnál fogva a magyar tengerparton is kötelező erővel bir. (C. 693/1904. M. D. 9., 708.)

Az elévülés kérdése többé nem vizsgálható, ha az alsóbiróságoknak idevonatkozó döntése jogorvoslattal nincs megtámadva. (C. 1087/902.)

Alperes elévülési kifogással is védekezett, de az elsőbiróság ezt mellőzvén, a keresetet a felhozott egyéb kifogások alapján utásitotta el. Ezen határozat ellen az alperes nem élt felebbezéssel. Ily esetben a másodbiróság — csupán az elévülési kifogás alapján — nem utasithatja el a keresetet, mivel az alperes az elévülési kifogással jogerősen elutasitottnak tekintendő. (C. 186/1904. K. J. 2., 251.)

488. §. Tüzkár ellen az ingó és ingatlan dolgok ugy egészben, mint egyes részeikben biztosithatók.

A tüzkár elleni biztositás, mely valamely épület teljes értékére szól, világos kikötés hiányában az alépitményekre (pinczékre, kutakra s egyéb föld alatti részekre) ki nem terjed.

Ingó dolgoknál a hely vagy helyiség, hol azok léteznek, világosan kijelölendő. A biztositás csakis a kijelölt hely- vagy helyiségre nézve bir foganattal.

A kereskedelmi törvény 488. §-a szerint ingó dolgok biztositásánál a hely vagy helyiség megjelölendő s a biztositás csak a kijelölt hely vagy helyiségre nézve bir foganattal, miből következik, hogy a biztositott tárgyak csak akkor tekinthetők biztositottaknak, amidőn a kijelölt helyen vannak, ha tehát az esemény, mely ellen a biztositás

irányult, a biztositott tárgyakat nem ezen, hanem más helyen éri, az ily módon bekövetkezett kárt a biztositó megtériteni nem tartozik. (C. 732/1881. D. 28., 243. C. 862/87. J. 7., 31.)

A biztositott tárgyak a biztositottnak tulajdonát képező olyan ingatlanra vitetvén át, mely község és tag szerint való megjelöléssel a bevallási évben a biztositás egyik helyéül szintén ki volt jelölve s ott elégtek, a biztositott tárgyak az elégés helyén is biztositottnak tekintendők s alperesnek a kereskedelmi törvény 488. §-ra fektetett kifogása alaptalan. (C. 734/1905. H. D. 1., 29.)

A biztositási feltétel szerint minden külön földtáblára külön volt összerakandó az azon termett gabona. A biztositott azonban a 9. táblán termett buzát is a 10. táblára hordatta s az ott termett buzából rakott kazalhoz egészen közel rakatta. Habár kétségtelen, hogy ezáltal a tüzveszély fokoztatott, még sem lehetett ennek azt a jogi következményt tulajdonitani, hogy amiatt a biztositás az összes biztositott tárgyak tekintetében érvénytelenné vált, hanem abból az okból a biztositás a kereskedelmi törvény 488. §-ának utolsó bekezdése értelmében csak arra a buzára nem bir foganattal, mely nem a biztositási szerződésből kijelölt helyen égett el, vagyis csak a 9. táblán termett buzára. (C. 423/1899. M. D. 9., 709. G. D. 4., 1168.)

Az ingóknak más helyre áthelyezése következtében a törvény erejénél fogva, kereskedelmi törvény 488. §., megszünt biztositás csak abban az esetben lép ismét hatályba, ha a társaság a helyiségváltozás tudomásulvétele után a biztositás folytatására kifejezetten késznek nyilatkozott. (C. 1284/1896.)

A felperes által tanyáján félszer alatt biztositott gép a tanyán ugyan, de a gyepen és nem félszer alatt égvén el, alperes a kárt a 488. §. rendelkezésénél fogva megtériteni nem köteles. (C. 37/1902.)

Ha a biztositott buza nem a bejelentett helyen égett el, a tüzkár nem érvényesithető (kereskedelmi törvény 488. §.). A helyváltoztatásnak az ügynöknél történt bejelentése csak akkor hatályos a társaságra, ha ez tudomást nyert erről. (C. 1077/1892. M. D. 9., 710.)

A biztositási szerződés szerint a betörés ellen biztositott ékszerek a vaskasszapultban elzártan lévén tartandók, a máshonnét ellopott ékszerekért kártalanitás nem követelhető. (C. 1595/1903. M. D. 9., 704.)

Az a körülmény, hogy az értékek nem zárt fiókokban voltak a betörés idején elhelyezve, alperest a kártéritési kötelezettség alól nem mentesiti, mert az érintett körülmény, hogy t. i. jelzett értékek nem zárt fiókokban voltak elhelyezve, a veszélyt fokozó oly lényeges körülménynek, mely az alperesnek a biztositási szerződésből kifolyó kártéritési felelősségét elenyésztette volna, nem tekinthető. (C. 580/1903.)

Ha a biztositó-társaság tudomásul veszi azt a bejelentést, hogy a tüzkár ellen biztositott tárgy más helyiségbe vitetik át, ugy nem tehet az ellen kifogást, hogy a biztositott cséplőkészlet a tüzeset alkalmával nem tető alatt, hanem a szabad ég alatt volt elhelyezve, ha az uj helységre vonatkozóan határozottan ki nem kötötte, hogy ott is tető alatt kell elhelyezve lennie. (C. 1096/1900. D. 87., 193. P. T. 41., 18.)

Ha a cséplőgép biztositásánál már az ajánlatban közöltetett, hogy azzal felperes mások részére is csépeltet, az ily czélból eszközölt helyváltoztatás bejelentésének elmulasztása joghátránynyal nem jár, mivel a biztositástól az alperes bejelentés esetére sem állhatott volna el. (C. 261/1900. B. T. 897/1901.)

A biztositott tárgy elhelyezésében történt az a változás nem képezi a köteles bejelentés tárgyát, amely szerint a biztositott cséplés közben a biztositott gépet a biztositás területéről a szomszéd községbe saját birtokára vitette. (C. 506/1902. G. C. 6., 198.)

A biztositott tárgyak a biztositottnak a biztositási szerződés megkötésekor volt birtokán voltak csupán biztositva, pedig nem itt, hanem felperesnek utóbb vásárolt külön álló birtokán eszközölt cséplés alkalmával égtek el. Miután azonban a kötvény oly rendelkezést, amely szerint a cséplőgép és a hozzátartozók biztositása valamely területre, nevezetesen felperesnek a biztositási szerződés megkötésekor birt gazdaságára, korlátoltatnék, rendelkezést nem tartalmaz; miután nincs a kötvényben rendelkezés abban az irányban sem, hogy felperes bejelenteni tartoznék, hogy a géppel mely birtokon csépeltet, az a körülmény, hogy a tüzkár a gépet és a hozzátartozó tárgyakat biztositottnak oly birtokán érte, amelynek termése nem alperesnél volt biztositva és hogy felperes a cséplőgépnek és tartozékainak e birtokra történt átvitelét alperesnek a tüz előtt be nem jelentette, alperest a fenti tárgyakban esett tüzkár megtérítésének kötelezettsége alól fel nem menti. (C. 737/1905. K. J.., 3. 406)

A biztositás tárgyát képező cséplőgép mint Barabás községben létező lett biztositva, miből kétségtelen, hogy a kereskedelmi törvény 488. §-ának és a biztositási kötvényi feltételek 3. §-a rendelkezésének megfelelően a biztositás kijelölt helyében történő változás csak abban az esetben volt alperesnek bejelentendő, ha a gép más község területére és ily értelemben más helyre vitetett át, vagy ha az a munka megszüntével más, mint a szerződésben kijelölt, bizonyos helyiségben helyeztetett volna el, mig ha a gép

a bejelentett más működési helyről a szerződésileg meghatározott biztositási helyre vitetett vissza, ezt bejelenteni a biztositott a biztositási szerződés értelmében sem tartozott, következésképen ennek a bejelentésnek az elmulasztása nem vonhatja maga után felperes kártéritési igényének enyészését. (C. 14/1896. D. 75., 310.)

Az a körülmény, hogy a biztositott cséplőgép a cséplési munkálatok befejezése után rövid időre tisztitás czéljából a biztositási szerződésben kijelölt helyről elvitetett és ott, t. i. más helyen égett el, nem tekinthető a kereskedelmi törvény 488. §-ának tekintete alá eső oly változtatásnak, mely a biztositó-társaságot a kártérités alól felmenthetné. (C. 1086/1900. Gr. 4., 148.)

A biztositási szerződés szerint a biztositott cséplőkészlet helyeként munkaközben a község határa, munkaszünet alatt pedig a községi vendéglő udvarában lévő félszer jelöltetett meg. A cséplőkészlet a cséplés után szükséges tisztitási munka idejében égett el a biztositott udvarában. Kimondatott, hogy a tisztitás, mely helyszüke miatt különben sem volt a fészerben teljesithető, a cséplési munkálatokhoz tartozó és annak szükségszerü kisegitő részét képező munka, s igy a készlet az elégés helyén is biztositottnak tekintetett. (C. 1410/1902. D. 93., 273.)

Árukészlet biztositásánál a két szerződő fél akaratának nemcsak abban kell találkozni, hogy az ügylet árukészlet biztositására köttessék meg, hanem abban is, hogy ez az árukészlet egy tüzetesen megjelölt helyiségben legyen elhelyezve, amiért is a biztositandó ingók elhelyezéseül szolgáló helyiségnek világos megjelölése oly döntő fontossággal bir, hogy a helyiségnek helytelen megjelölése a biztositás érvénytelenségének jogkövetkezményével jár. (C. 809/1903. D. 96., 31.)

A biztositott hajómalomnak a jégzajlás által a partra szorittatása csak akkor volna a kereskedelmi törvény 488. §-ának tekintete alá eső helyváltoztatásnak minősithető, ha az akkor is ott hagyatott volna, mikor a vizre már vissza lett volna bocsátható. (C. 1537/1902.)

489. §. Tüzkár ellen oly árukészletek is biztosithatók, melyeknek mennyisége koronként változik. Ez esetben azonban a koronként változó mennyiség igazolandó.

Füszerüzlet biztositásánál az abban szokás szerint tartott cognac- és rumáruk is biztositottnak tekintendők. (B. T. 1978/1901.)

A biztositási kötvény szerint a fogyó és szaporodó mennyiségben biztositott tárgyak csak értékük $^{3}/_{4}$ része erejéig lévén biztositva, ezen érték-kiszámitás alapját nem a biztositási összeg, hanem a tényleges kár értéke képezi. (C. 1061/1901. P. T. 43., 11.)

A biztositási feltételekben foglalt az a kikötés, hogy a biztositott fogyó és szaporodó mennyiségü áruiban szenvedett tüzkárának megállapitásánál csak rendesen vezetett könyveit használhatja alapul, joghatályosan csak ugy köthető ki, ha az a társaságot is kötelezőleg megállapitva compromissum jellegével bir; ebből folyóan ennek a biztositottat terhelően megállapitott egyoldalu kikötése esetében a biztositott nem lehet elzárva attól, hogy szenvedett kárát nemcsak könyveivel, hanem más módon is bizonyithassa. (C. 1463/1897. D. 73., 116. *Azonos:* 383/1892., 612/1892. és 1379. 1903. J. 24., 39.)

A fogyó és szaporodó mennyiségben biztositott és megsemmisült tárgyakat a biztositott kártéritési keresetében legalább megközelitőleg részletezni tartozik. (C. 128/1899. Gr. 2., 193.)

A koronkint változó mennyiségben biztositott árukészlet elégése folytán szenvedett tüzkár iránt inditott kereset el nem utasitható az elégett áruk részletezésének hiánya okából, ha a biztositott a perhez bemutatta azokat a részletes áruszámlákat, amelyek az általa bevásárolt árukról részére az illető eladóktól kiállittattak. (C. 724/1902. Gr. 5., 151.)

Rosszhiszemü túlbiztositás fogyó és szaporodó mennyiségben biztositott árukészletnél fogalmilag ki van zárva. (C. 1045/1903. Ü. L. 21., 37. C. 1166/1902. G. C. 6., 156. C. 50/1898 G. C.. 1., 176. C. 96/1888. P. T. 19., 36.)

A koronként változó mennyiségben biztositott s elégett árukban szenvedett tüzkár mennyiségének és értékének bizonyitásánál a biztositó társulat kárbecslője által a biztositottal egyetértőleg megállapitott kárösszeg alapul el nem fogadható, ha csak nem bizonyittatik, hogy a társulat ezt a kárbecslést jóváhagyta. (C. 565/1898. M. D. 9., 712. G. D. 4., 1170.)

490. §. Ha a biztositott épületben vagy annak rendeltetésében oly változás történik, mely által tüzveszély akkép fokoztatik, hogy a biztositó, ha e körülmény előtte tudva lett volna, az ügyletet egyáltalán nem, vagy nem ugyanazon feltétel mellett kötötte volna meg, a biztositás megszünik, ha a biztositó a változásról nyert értesités folytán ki nem jelenti, hogy a szerződést fentartja.

Amennyiben a biztositó a szerződést fenn nem tartja, a befizetett biztositási dijnak a még le nem járt időre eső része a biztositottnak visszaadatik.

A biztositó társaság nem szüntetheti meg a kárbiztositási szerződést azon az alapon, ha a biztositott malomban a kötvényfeltételekben foglalt tilalom daczára dohányoznak és villany helyett petróleummal világitanak. Az a kötvényfeltétel, mely ilyen esetben a társaságnak megadja a jogot a szerződés megszüntetésére, hatálytalan. (B. T. II. G. 31/1907. K. J. 4., 255.)

A kereskedelmi törvény 490. §-ának az intézkedése arra az esetre vonatkozik, ha magában a biztositott épületben vagy annak rendeltetésében olyan tüzveszélyességet fokozó változás történt, hogy a biztositó, ha ezt a körülményt tudta volna, vagy egyáltalában nem vagy nem a kikötött dijfizetési feltételek alatt kötötte volna meg a biztositási ügyletet; — a szóban lévő vizimalomnál azonban ez az eset elő sem fordul, mert a malomépületben vagy rendeltetésében semmiféle változás nem, hanem az történt, hogy a vizimalom a szerződésileg kikötött helyről (a Duna vizéről) már helyre (a Duna partjára) került s ott égett le. (C. 1537/1902. M. D. 9., 712. G. D. 4., 1171.)

Alperesnek az a kifogása, hogy elmulasztatott bejelentése annak a körülménynek, hogy a kazal közelebb helyeztetett el az épülethez, mint aminő távolság a bevallás szövegében előadatott — figyelmen kivül hagyatott, mivel a kereskedelmi törvény 490. §-a csak a biztositott épületben, vagy annak rendeltetésében beálló és tüzveszélyt fokozó változás bejelentésének elmulasztásához köti a szerződés megszünésének jogkövetkezményét, ez az eset azonban jelenleg fenn nem forog. (C. 130/1904.)

Ki volt kötve, hogy a biztositott termények csak a saját táblájukon hordhatók össze. Jóllehet ez a kikötés nem tartatott be és különböző táblák terményei összesittettek, ebből nem az egész biztositás érvénytelensége, hanem csak az folyik, hogy nem a maga táblájára összehordott gabona után a kereskedelmi törvény 488. §. rendelkezésénél fogva kártérités nem jár. (C. 423/1899.)

A biztositott jégveremnek a biztositás tartama alatti bérbeadása a tüzveszélyt fokozó és a biztositás elvállalására befolyással biró változásnak nem tekinthető, e körülmény bejelentésének elmulasztása tehát a biztositási szerződés fennállását nem érinti. (C. 67/1904. D. 96., 182. C. 462/1904. Ü. L. 22., 904.)

Nem vitathatja a biztositási szerződés megszüntét az alperes sikerrel azon az alapon sem, hogy felperesnek üzleti könyvei, melyekkel biztositott árukészleteinek mennyiségét igazolhatta volna, a biztositási szerződés megkötése után, de a tüzkár előtt ellopattak, s ezt a körülményt neki haladéktalanul be nem jelentette, mert nincs olyan törvényes intézkedés, mely a biztositottat az ilyen körülménynek, illetően változásnak a biztositóval leendő közlésére kötelezné és ennek elmulasztásához a biztositási szerződés megszüntének jogkövetkezményét füzné. (C. 1045/1904. M. D. 9., 714.)

A biztositott épületben annak lakatlan voltából előállott változás bejelentésének elmulasztása nem lehet ok a biztositási szerződés hatálytalanitására. (C. 1047/1881. D. 30., 110. C. 32/1899. C. 607/1898. G. C. 1., 180.)

Nem fogadtatott el az elsőbiróság azon kimondása, hogy gyárüzemnél a beszüntetés nem fokozván a tüzveszélyt, tekintettel a 490. §-ra érvénytelen az a kikötés, mely szerint olyan esetben a biztositás hatályát veszti. Hanem az alperes biztositó-társaságnak idevonatkozó kifogása csak azért mellőztetett, mivel a cylinderek kijavitása czéljából történt ideiglenes szünetelés az üzem megszüntetését nem képezi. (C. 1382/1900. G. C. 4., 14. l.)

A gőzmalomban az üzem szünetelése oly változás ugyan, amely a kereskedelmi törvény 490. §-a szerint a biztositó-társaságnak bejelentendő, de a vidéki főügynökségnél történt bejelentés magát a társaságot is kötelezi, s ennek bizonyitására elegendő a bejelentést teljesitő helyi ügynöknek vallomása. (C. 595/1902. G. C. 6., 195.)

A szalmával fedett biztositott háznak utóbb zsindelylyel lett befedése nem esik a kereskedelmi törvény 490. §. tekintete alá (C. 1591/1890. M. D. 9., 713. G. D. 4., 1171.)

A feleknek a kereskedelmi törvény 472. §-ában biztositott szerződési szabadságából következik, hogy a felek a 490. §-ban emlitett eseteken kivül más eseteket is megállapithatnak, amelyekben a biztositási szerződés megszünik. (C. 455/1899. M. D. 9., 713. G. D. 4., 1172.)

Alperesnek a kereskedelmi törvény 490. §-ára alapitott az a kifogása, hogy felperes a kazlaknak az épülettől való távolságára vonatkozó változást alperesnek be nem jelentvén, a szerződés megszünt, már csak azért sem bir alappal, mert az idézett törvényszakasz csak a biztositott épületben vagy annak rendeltetésében beálló és a tüzveszélyt fokozó változás bejelentésének elmulasztásához köti a szerződés megszünésének jogkövetkezményét, ez az eset azonban fenn nem forog, felperes tehát a törvényben foglalt és a szerződés megszünésének jogkövetkezményével járó közlési kötelezettséget meg nem sértette az által, hogy a kazlak távolságában beállott változást be nem jelentette. (C. 130/1904. K. J. 1., 20.)

A biztositási szerződésben foglalt azon kitétel mellett, hogy az egymástól 30 ölnél kisebb távolságban felállitott asztagok tekintetében a biztositott e körülményt bejelenteni köteles és hogy ennek folytán 10 százalékkal nagyobb pótdijat köteles fizetni, ha a biztositott a bejentést elmulasztja, elmulasztása nem eredményezi a biztositási szerződés érvénytelenségét, hanem csupán azt, hogy a pótdij fizetendő. (C. 130/1904. K. J. 1., 20.)

Ha a haszonbérlő által a bérlemény területén emelt épületek időközben a haszonbérbeadó tulajdonába mennek át, ugy a tulajdonosban beálló ezen változás bejelentése — mint teljesen közömbös körülmény — nem szükséges. (C. 1581/1903. M. D. 9., 714.)

Ha a kötvényt kiállitó főügynök tudomást szerzett a tulajdonkori változásról s ezután az időszakra járó dijat felvette és megtartotta, ez olyan concludens tény, mely által a szerződés hatálya fentartottnak tekintendő. (B. T. II. G. 32/1902.)

Az igazgatóság által megkötött biztositási szerződés joghatályának fentartása iránt a nyilatkozhatás (a kereskedelmi törvény 490. §.) kétségen kivül nem a főügynökség, hanem a szerződést megkötő igazgatóság jogkörébe tartozónak tekintendő. (B. T. 2190/1901.)

491. §. A tüz elleni biztositás kiterjed a tüzveszély által okozott minden kárra, tekintet nélkül a tüz keletkezési módjára. A tüz keletkezésének azon nemei, melyekre a felek a biztositást kiterjeszteni nem kivánják, a szerződésben világosan felsorolandók.

A közvetlen tüzkárral egyenlőnek tekintetik az, mely a szomszédos épületekben kiütött tüz folytán a biztositott tárgyakon oltás vagy mentés következtében történik. Ez áll különösen akkor, ha a biztositott tárgyak oltás vagy mentés közben megsemmisülnek vagy megsérülnek.

A biztositó-társaság a szivartüz folytán szenvedett sérülést is megtériteni köteles. (C. 862/1887. J. 88., 31.)

A nem gyujtó villámcsapás által szenvedett kár nem esik a tüzkár fogalma alá. (C. 1413/1895. D. 72., 209.)

Villámcsapás ellen biztositott kár akkor is megtéritendő, ha a kár nagyobb mérvét zivatar okozta. (C. 564/1904. M. D. 9., 715. G. D. 4., 1175.)

A kereskedelmi törvény 491. §-ának rendelkezése szerint a tüz elleni biztositás a tüzveszély által okozott minden kárra kiterjedvén, a tüzveszélyből való mentés vagy oltás közben elveszett vagy ellopott tárgyak értéke is megtéritendő a biztositó-társaság által. (C. 1457/1902. G. 6., 198.)

A kereskedelmi törvény 491. §-ának rendelkezése értelmében a tüzkár elleni biztositás a tüzveszély által okozott mindenkorra kiterjedvén, az ekként meghatározott kárnak fogalma alatt mindaz a károsodás értendő, mely a tüzveszélynek akár közvetlen, akár közvetett behatásának eredményeként jelentkezik, és igy a biztositó azért a károsodásért, amely a biztositott tárgyaknak a tüzveszélyből való megmentése, vagy oltás közben bekövetkezett megsérüléséből, megsemmisüléséből, elveszéséből vagy ellopásából származott, felelős. (C. 1061/1905. D. 101., 329.)

492. §. A jégkár elleni biztositásnál, mely egyedül a jégverés által okozott károkra terjed ki, a kötvénynek a 469. §-ban érintett adatokon kivül a biztositott földek dülőnként pontos leirását is kell tartalmaznia.

Jégkárbiztositásnál nem elég a földek holdszáma és neme, hanem dülőnkénti megnevezése (kereskedelmi törvény 492. §.), mert enélkül érvénytelen a biztositás. (C. 107/1893. M. D. 9., 715.)

Az *A)* alatti törzsbevallásban, melyben alperes arra vállalt kötelezettséget, hogy terményeit 12 egymásután következő évben felperesnél jégkár ellen fogja biztositani, azok a földek, amelyek termése a jégkár elleni biztositás tárgyát képezi, dülőnként pontosan megjelölve nincsenek, annak alapján tehát a fentebb kifejtettekhez képest a kereskedelmi törvény 492. §-a követelményének is megfelelő és igy biztositási szerződéssel egyenlőnek tekinthető kötvény kiállitható nem lévén, az a biztositási szerződés alapjául szolgálható ajánlatot sem képez, és igy annak elfogadása által felperesre sem állhatott be a koczkázat viselésének terhe. (B. T. II. G. 19. és 20/1896. M. D. 9., 715. G. D. 4., 1176.)

493. §. A szárazon, folyókon vagy belvizeken fuvarozott áruk biztosithatók azon teljes értékben, melylyel a feladás helyén és idejekor birnak. Ezen értékhez számithatók a biztositási dijon kivül a rakodási és fuvarozási költségek, a vámkiadások és mindazon költségek, melyek az árunak a rendeltetés helyére beérkeztéig felmerülhetnek.

Biztositható azonfelül azon áremelke-

dés is, mely az esemény bekövetkeztekor a rendeltetés helyén mutatkozni fog. Ezen reménylett áremelkedés a 470. §. következményeinek terhe alatt, a biztositási kötvényben külön és számszerüleg kiteendő.

A biztositás e neme kiterjed mindazon károkra, melyek a fuvarozott tárgyakban tüz, villám, hajótörés, jégzajlás, elmerülés, a gőzkazán szétrobbanása vagy erőhatalom által okoztatnak. Kizártaknak csak azon események tekinthetők, melyek a biztositási szerződésben világosan kijelölvék.

A be nem jelentett szállitmányok is biztositottaknak tekintendők, ha a biztositási kötvény értelmében a biztositott a be nem jelentett szállitmányok után is feltétlenül tartozik biztositási dijat fizetni. (C. 866/1890. M. D. 9., 715. G. D. 4., 1578.)

Az uszályhajó rakományának megromlása a kirakodás közben támadt záporeső folytán, nem lévén el nem hárítható erőhatalom következményének tekinthető, mint ezek szerint nem biztositott kár, meg nem téritendő. (C. 1346/1891. K. J. T. 23.)

Tengeri fuvarozási biztositás köttetett egy szállitmányra vonatkozólag, mely kiterjed minden tengeri baleset következményeire és különösen a megnedvesedésre is, ha a megnedvesedés a tengervizzel való közvetlen érintkezés eredménye. Ily biztositás esetén a biztositottnak kötelessége bizonyitani, hogy a tengerviz mily módon és mikor jutott a biztositva volt rizs-áruval oly érintkezésbe, hogy azt átnedvesitette. A hajókár-biztosnak jogköre törvényileg szabályozva nem lévén, az a részére kiadott megbizás értelmében határozandó meg; a megbizás pedig csak arra szólván, hogy a kárbiztos jogositva van tengeri balesetekből származott károk megbecslésénél a biztositó-társaság érdekeit képviselni, ebből nem lehet következtetést vonni arra, hogy a hajókárbiztos a biztositótársaságot kötelezőleg megállapithatja a tengeri baleset tényét és a kár fenforgását. (C. 1662/1903. D. 97., 44. K. J. 2., 140.)

Ha a hajó már megmentetett a zátonyról s mély vizre is vitetett s a rakomány ezután rakatott át esőben más hajóra és ennek folytán megromlott, ez a kár a biztositót már nem terheli, mivel nem mentés végett történt az átrakodás. (B. T. 54/1901.)

Az elsülyedt hajónak hatóságilag elrendelt kiemelése mentési költségnek nem tekinthető; de ezekre nézve a szavatosságnak elvállalása esetében a biztositó azokat a biztositási összegeken felül is megtériteni tartozik a biztositottnak. (C. 1655/1904. K. J. 3., 89.)

A fuvarozással járó veszélyből eredő biztositás kiterjed arra a kárra is, mely az áruban a rendesnél hosszabb szállitás tartama alatt belső természeti minőségéből származott. (B. T. 54/1901.)

Zátonyra jutott hajó megmentésénél a biztositó azt az aránylagos költséget követelheti, melyet a hajó rakományának megmentésére forditott. (C. 1163/1893. és 1763/1893. M. D. 9., 714.)

Közlési kötelesség tengeri biztositásnál csak akkor forog fenn, ha a biztositónak arról egyébként nem volt tudomása. A szerződés érvénytelenségét pedig ez alapon csak akkor vitathatja, ha a hajó elindulása előtt erről a hajótulajdonost értesitette. (C. 1368/1894. M. D. 9., 716. G. D. 4., 1185.)

A hajóbiztosnak jogköre nem terjed ki a hajókárok mi- és mennyiségének a biztositót kötelező megállapitására s az általa kiállitott tanusitványok és bizonyitványok tartalma csakis birói mérlegelés tárgyai. (C. 1662/1904. M. D. 9., 717.)

A hajóbiztositási ügyletből a biztositottat megillető biztositási összeg a biztositott hajó értékét helyettesitvén, a hajóvagyonra a franczia kereskedelmi törvény 191. §-a értelmében dologi joggal biró hitelezők a hajóvagyon elpusztulása esetében ebből a biztositási összegből kielégitést igényelhetnek, mert a biztositó által fizetett kártalanitási összeg gazdasági rendelkezésénél és jogi természeténél fogva a káreset folytán elpusztult vagyontárgyat helyettesiti. (C. 1094/1899. M. D. 9., 718.)

494. §. A fuvarozás veszélyei ellen kötött biztositás, más megállapodás hiányában, azon időponttal veszi kezdetét, midőn az áruk fuvarozás végett feladatnak, s azon időponttal végződik, midőn az áruk rendeltetésük helyén az átvevőnek vagy megbizottjának kiadatnak.

495. §. A biztositás szakadatlanul tart akkor is:

1. ha részben szárazon, részben vizen fuvarozandó áruk utközben más jármüvekre rakatnak át;

2. ha a vizen fuvarozandó áruk utközben más hajóra rakatnak. E tekintetben kivételnek akkor van helye, ha a biztositás a szerződésben világosan kijelölt hajón leendő fuvarozásra nézve köttetett; de ily esetben is a veszély biztositót terheli, ha az átrakodást valamely esemény teszi

szükségessé, s a hajó, melyen az áru utját folytatja, a szerződésbeli feltételeknek megfelel ;

3. ha az áruk valamely esemény miatt, az ut folytatásáig, ideiglenesen elhelyezendők.

A 2. és 3. pont eseteiben biztositó, mihelyt az lehetséges, értesitendő.

496. §. A biztositó nem felelős a kárért, ha a fuvarozás, anélkül, hogy erre szükség volna, a közönséges módtól eltérőleg történik.

Ha a biztositott az áru elküldését vagy szállitmányozását szükség nélkül késlelteti, a biztositó a késedelem ideje alatt történt kárért nem felelős.

Ha e késedelem egy hónapnál tovább tart, vagy ha a kijelölt átvevő az áru rendeltetési helyén az átvétellel késik, a biztositó minden további felelősség alól megszabadul.

497. §. Ha a kijelölt átvevő az árut a kár megállapitása előtt fogadja el, a biztositó felelőssége megszünik.

A külsőleg fel nem ismerhető sérelmeket köteles az átvevő, az átvételtől számitandó nyolcz nap alatt, a biztositónak bejelenteni, ellenkezőleg kártéritési igényeit ezekre nézve is elveszti.

III. FEJEZET.

Életbiztositás.

498. §. Életbiztositásnak azon ügylet tekintetik, mely által valaki ellenérték (dij) kikötése mellett, bizonyos összeg fizetésére kötelezi magát olyképen, hogy a fizetési kötelezettség valamely személy élettartamától vagy egészségétől, vagy testi épségétől tétetik függővé.

Az, ki az összeg fizetésére magát kötelezi : biztositónak ; az, kinek élettartamától vagy egészségétől, vagy testi épségétől a fizetés függővé tétetik : biztositottnak, s az, kinek javára a fizetendő összeg kiköttetik : kedvezményezettnek tekintetik.

Ha a biztositási kötvényben kedvezményezettekül általánosságban a biztositott jogutódai vannak megjelölve, ugy a biztositott jogutódai vannak megjelölve, ugy a biztositott törvényes örököseinek a biztositási összeghez való igénye a kötvény átadása nélkül és külön szerződés hiányában csak a biztositott halálával és ebben az esetben is csak akkor nyilhat meg, ha a biztositott életében máskép nem rendelkezett. Ily külön szerződés hiányában a biztositott a biztositás fennállása alatt a biztositási összeg tekintetében az eredetileg kijelölt kedvezményezettek beleegyezésétől függetlenül és tetszése szerint rendelkezni feltétlenül jogositva van. A biztositási kötvényből eredő jogoknak engedményezése lényegében az eredetileg kijelölt kedvezményezett személyének megváltoztatását jelenti. Játéküzletből folyó tartozásra, mint naturális obligatióra történt fizetés vagy egyéb teljesités vissza nem követelhető. Ebből folyóan az átruházás hatályát az átruházónak örökösei meg nem támadhatják azon az alapon, hogy az átruházás alapjául játéküzletből folyó tartozás szolgált. (C. 700/1900. D. 88., 42.)

Ha a biztositott összegre a kötvényben megjelölt kedvezményes e kötvény átadása vagy szerződés alapján jogot még nem szerzett, a biztositott — ellenkező szerződési megállapodás nemlétében — feltétlenül jogositva van az eredetileg megjelölt helyett más kedvezményezettet megnevezni, mihez a biztositónak beleegyezése annál kevésbbé szükséges, mert a kedvezményezettnek kivolta érdekeit nem érinti. (C. 828/1890. D. 57/121.)

A biztositási feltételeknek idevonatkozó rendelkezése hiányában uj kedezményezett kijelölése a biztositónak hozzájárulásától nem függ. (C. 517/1893. D. 68., 132.)

A biztositási kötvényben megnevezett kedvezményezett a biztositott által a biztositás tartama alatt helyettesithető lévén — a biztositási feltételek ama rendelkezésének, hogy a biztositási összeg vagy a megnevezett kedvezményezettnek, vagy törvényes örököseinek fizetendő, nem tulajdonitható oly hatály, hogy ezzel szemben más végrendeleti örökös ne igényelhetné annak kifizetését. (C. 1344. és 1345/1895. G. C. 1., 174.)

A biztositott a már kijelölt kedvezményezett helyett kedvezményezett gyanánt más személyt kijelölni s akaratát e részben megváltoztatni jogositva van. (C. 5676/1902. Ü. L. 19., 29.)

Az a kifogás, hogy a kötvényfeltételek szerint a biztositásból folyó jogok csak a társaság beleegyezésével engedményezhetők, elvetendő, mert a követelések átruházását szerződésileg kizárni nem lehet. (C. 54/1903. M. D. 9., 726. G. D. 4., 1201.)

A biztositási feltételek értelmében a kedvezményezett személyében történő változtatások érvényességének feltételét képezte az, hogy ez a változtatás a biztositó-társa-

ságnak tudomására hozassék, általa elfogadtassék és erről a kötvényhez függelék állittassék ki. A biztositott által élte utolsó szakában a biztositóhoz irt levél, amelylyel az életbiztositási szerződésben kedvezményezettekül megnevezett felperesek helyett első sorban az alperest nevezte meg kedvezményezettnek, csak a levél irójának halála után, tehát nem a biztositott által küldetett el a biztositó-társaságnak. Az a körülmény, mely szerint a biztositott részéről a kedvezményezett személyére eszközlött változtatás a biztositási szerződésben meghatározott módon keresztül nem vitetett, csak azt eredményezhette, hogy a változtatás a biztositó-társulattal szemben érvénytelen, s az a biztositott összeget az életbiztositó kötvényben kedvezményezettekül megnevezetteknek érvényesen kifizethette volna, de nem egyszersmind azt is, hogy a biztositottnak a kedvezményezett személyek megjelölésére vonatkozó szabad elhatározása ne érvényesülhessen; s igy a levélben kedvezményezettül megjelölt alperest illeti meg a biztositási összeg. (C. 5032. 1902. D. 92., 68.)

Az a körülmény, hogy a biztositott a kötvényben kijelölt kedvezményezett helyett utóbb más személynek ajándékozta oda a biztositási összeget, a kötvény birtokában lévő kedvezményezettet nem fosztja meg a biztositási összeg tekintetében őt megillető kereseti jogtól s csak arra lehet befolyással, hogy a biztositási összeg birói letétbe helyezése rendeltessék el. (C. 1133/1900. M. D. 9., 726. G. D. 4., 1205.)

Nem áll ugyan az, mintha a biztositási összeg az egyszer kijelölt kedvezményezettől többé elvonható nem volna, mert a biztositott a már kijelölt kedvezményezett helyett kedvezményezett gyanánt más személyt kijelölni s akaratát e részben megváltoztatni jogositva van: minthogy azonban alperes nem bizonyitotta, hogy örökhagyó az életbiztositási kötvényt neki ajándékozta s ekkép a kedvezményezett személyére nézve a biztositási kötvényben kijelentett akaratát megváltoztatta, kedvezményezettnek azok tekintendők, akik a biztositási kötvényben ilyenek gyanánt kijelöltettek. (C. 5676/1902. Ü. L. 22., 6.)

Ha a biztositott kedvezményezettekül törvényes örököseit nevezte meg, és törvényes leszármazók nélkül halt meg, neje és felmenő, illetve oldalági vérrokonai értendők mint olyanok, akik végrendelet nem létében örökösödésre hivatva vannak. (C. 179. 1902. D. 90., 94.)

A kötvényben közelebbi meghatározás nélkül a biztositottnak törvényes jogutódjai vannak kedvezményezettekül megjelölve. Aki az örökösödésre hivatva van, egyuttal kedvezményezett is és mint ilyen a hagyaték átadásának és megosztásának bevárása nélkül követelheti, hogy a biztositási összeg, mely átadás és osztály előtt az örökösöknek közös és osztatlan vagyona, az összes érdekeltek javára birói letétbe helyeztessék és arra a biztositott adóssága miatt végrehajtás nem vezethető. (C. 38/1902. Ü. L. 19., 25. C. 5880/1887. D. 46., 112. C. 234/1885. D. 41., 166.)

Az életbiztositási kötvény szerint a biztositási összeg az örökhagyó végintézkedéséhez képest volt fizetendő, azonban az örökhagyó végrendeletében külön kedvezményezettet nem nevezett, hanem akként intézkedett, hogy az adósságainak, illetve a hagyatéki terheknek kifizetésére fordittassék. Ily körülmények közt kedvezményezettként az általános örökös jelentkezik, ki azonban ezen összeget a hagyatéki terhek csökkentésére tartozik forditani. (C. 2879/1904. D. 96., 241.)

Amennyiben a kötvényben kedvezményezettekként »a biztositó törvényes örökösei, esetleg a kötvény előmutatója« van kitüntetve, ugy e rendelkezés helyes értelme az, hogy kedvezményezettekül a biztositott örökösei és a kötvény bemutatója vagylagosan vannak megjelölve és a biztositott rendelkezéssel már eleve kifejezetten fentartotta magának a jogot arra nézve, hogy későbbi tényével e két kedvezményezett egyikét fogja egyedüli kedvezményezettül megjelölni. Következésképen a biztositási összeg iránti követelési jog ily esetben azt illeti meg, aki a biztositó későbbi ténye folytán mint a kötvény bemutatója egyedüli kedvezményezettül jelentkezik. Az idézett kedvezményezetti záradék alapján tehát a kötvény előmutatója a biztositási összeg fizetése iránt önállóan felléphet. (C. 1636/1904. D. 97., 109. K. J. 2., 319. Ü. L. 22., 17.)

Ha a biztositott kedvezményezettekül törvényes örököseit nevezte meg, és törvényes leszármazók nélkül halt meg, neje és felmenő, illetve oldalági vérrokonai értendők mint olyanok, akik végrendelet nem létében örökösödésre hivatva vannak. Tekintve azonban, hogy habár az örökhagyó után a nő is a törvény szerint örökös, mégis egyrészt a nő és másrészt a felmenő és oldalági vérrokonok ugyanabban a vagyonban egyszerre és egymással közösen a törvény szerint nem örökösödhetnek, hanem egyik a másiknak törvényes örökösödési jogát kizárja, ez esetben a biztositottnak akarata kutatandó, hogy törvényes leszármazó nélkül bekövetkezendő elhalálozása esetére a biztositási összeget az ellentétes érdekü örökösei közül kinek óhajtotta juttatni. (C. 179/1902.)

A leszármazók nélkül elhalt hitvestárs után általános örökösnek a hitvestárs tekintendő a kedvezményezetti igény szempontjából is. (C. 4606/1902.)

A biztositási szerződésben kedvezményezettül a biztositott családja lévén megjelölve, a hagyaték csődtömege nem igényelheti a biztositási összeget. (C. 728/1892. M. D. 9., 723.)

Ha kedvezményezettekül a biztositott örökösei vannak megjelölve, felperes tartozik oly ténykörülményeket felhozni s hitelesen igazolni, amelyekből jogilag következtethető, hogy a kielégitési alapul kijelölt életbiztositási összeg az örökhagyó hagyatékához tartozik s mint ilyen annak tartozásai miatt végrehajtás alá vonható. (C. 356/1898. G. C. 1., 220.)

A hagyatékhoz az örökhagyót illető vagy illethető vagyonok tartoznak, az örökhagyó halálesetére kötelezett életbiztositási összeg azonban a kedvezményezett javára lévén fizetendő, az nem a biztositott örökhagyó, hanem a kedvezményezett tulajdonát képezi. (C. 6369/1901. D. 90., 51. C. 5483/1905. Ü. L. 22., 41.)

Az előmutatóra szóló életbiztositási kötvényben biztositott összeg az örökhagyó hagyatékának csak ugy tekinthető, ha bizonyittatik, hogy a kötvény elhalálozása alkalmával az ő birtokában volt. (C. 682/1899. P. T. 39., 8. C. 462/1902. G. C. 5., 155.)

A bemutatóra szóló életbiztositási kötvény, elzálogositása esetében, az elhalt biztositott birtokában levőnek tekintendő s igy a biztositási összeg az ő hagyatékát képezi. (C. 72/1905. K. J. 2., 598.)

Ha a biztositási kötvényben kedvezményezettként az előmutató van megnevezve, ugy afölött, hogy a biztositott összeg kit illessen, a biztositott van jogositva rendelkezni, s ha ily rendelkezést nem tett, ugy ezen összeg törvényes öröklés czimén törvényes örököseire száll át. (C. G. 232/1904. D. 95., 425.)

A bemutatóra szóló kötvény birtokosával szemben a kötvényhez való jogosultságot pusztán az a tény, hogy a követelő saját pénzéből fizette a dijrészleteket: nem igazolja. (C. 9134/1887. M. D. 9., 723. G. D. 4., 1202.)

A bemutatóra szóló biztositási kötvény birtokosa a kötvény jogos tulajdonosának tekintendő mindaddig, mig rosszhiszemü szerzése nem bizonyittatik. (C. 1643/1903. M. D. 9., 724.)

A bemutatóra szóló biztositási kötvény birtokosa tulajdonosnak tekintendő és szerzési czimének igazolására nem kötelezhető. (C. 9134/87. *Azonos:* 1728/1890. M. D. 9., 725.)

A kiskoru kedvezményezett részére annak atyja mint törvényes képviselője bir ugyan kereseti jogosultsággal, de a biztositási összeg nem az ő kezéhez, hanem az árvaszéknél fizetendő. (C. 1582/1903. M. D. 9., 726.)

Az életbiztositási kötvény tulajdonosa, aki tehát a szerződésből eredő jogok felett rendelkezik, jogositva van a kötvényt elzálogositani. (C. 2572/1895. J. T. K. 97., 42.)

Az életében átruházott biztositási kötvényt a biztositott utóbb joghatályosan elzálogosithatja, mert ez az átruházás nem más, mint kedvezményezett helyettesités. (C. 1363/1905. K. J. 4., 18.)

A biztositottnak azon kijelentése, hogy a kötvényből eredő jogokat átruházza, csak azt jelenti, hogy a biztositott a kedvezményezetti záradék megváltoztatásával ujabb kedvezményezettet jelölt ki. A kedvezményezett addig, mig az esemény, melyre a biztositás köttetett, be nem következik, a biztositási szerződésből jogokat nem is gyakorolhat, amiért is ezen időpontig a biztositott a kedvezményezettel szemben a biztositási szerződés felett szabadon rendelkezik és igy azt el is zálogosithatja s mert ezen zálogjog magát a kötvényből folyó jogot terheli, az a kedvezményezett irányában is hatályos. (C. 1363/1906. D. 101., 348.)

A kötvényeken alapuló életbiztositási összegre való igénynek puszta elzálogositása által a zálogtartó és birlaló csak azt a jogot nyerte, hogy az összegből magát követelésére nézve kielégithesse, de a biztositott nem szünt meg ez által a kötvények birtokosa lenni, és az elzálogositás még akkor sem egyenlő jogi hatályu az átruházással, ha az elzálogositás tárgyai előmutatóra szóló kötvények. (C. I. G. 232/1904. D. 95., 425. K. J. 2., 172.)

A biztositási kötvény zálogos hitelező által mutattatván be, a biztositó a szerződésből eredő kötelezettségeinek eleget tesz az által, hogy a biztositási összeget a fizetési hely biróságánál letétbe helyezi. — A kedvezményezettnek igénye nem terjedhet többre, mint amit a biztositási szerződés megállapit. (C. 330/1904. M. D. 9., 727.)

Balesetbiztositás, ennek fogalma s az ide vonatkozó gyakorlati esetek.

Külső erőszaknak káros behatása az emberi szervezetre balesetnek tekintendő, ha a sérült személy akarata nélkül és hibáján kivül történt. A balesetnél tehát a külső erőszak és a testi szervezet, mint az activ és passiv tényezők, fogalmilag és szükségkép együtt szerepelnek. E két tényezőnek viszonylagos ereje, hogy a támadás volt hatalmasabb és az ellenállás gyengébb, vagy megforditva, az eredményre döntő befolyást gya-

korolhat ugyan, de nem lényeges a balesetnek fogalma és a biztositónak felelőssége szempontjából. Baleset forog fenn akkor is, ha a biztositott testalkata, akár veleszületett gyengeségénél fogva, akár kóros elváltozás, betegség, vagy az előrehaladott kor következtében csak csekély ellentállást képes kifejteni, ugy hogy nála végzetessé válik az oly sérülés, mely teljesen ép és egészséges embernél muló bajt vagy épen semmi bántalmat sem idéz elő. (C. 117/1900. D. 83., 38.)

Az a véletlen, akár közvetlen, akár közvetett fizikai behatás, mely a biztositottnak testi egészségére kárt okozó eredményt idéz elő, biztositásjogi szempontból a baleset fogalmát megállapitja. (C. 138/1901. D. 89., 108.)

Nem minősittetett balesetnek, midőn a lábtörés a közbejött tüdőlob halálos kimenetelét előmozditotta ugyan, de se a tüdőlobot, sem a lábtörés idézte elő, se nem igazolható, hogy a halálos kimenetelt egyedül a lábtörés okozta. (C. 755/1999. D. 84., 11.)

Biztositásjogi szempontból rendes gondosság mellett előre nem látott, tehát véletlen fizikai behatás tekintendő balesetnek, mely a biztositottnak testi épségére kárt okozó eredményt idéz elő. A biztositásjogi baleset fogalmának ebből a meghatározásából önként következik, hogy a biztositó testi épségére káros eredményü olyan behatás, melyet egy harmadik személy erőszakos ütések által idéz elő, szintén balesetnek tekintendő, ha biztositottal szemben véletlenségnek jelentkezik, vagyis ha a biztositott cselekményével okozati összefüggésben nincsen, vagy a biztositott által az adott körülmények között rendes gondosság mellett előre látható nem volt. Ha azonban a biztositottat a kártérités alapjául vett sérülés előidézésében vétkesség terheli és a kárt saját hibájából idézte elő, kártéritést nem követelhet. (C. 782/1905.)

Biztositásjogi értelemben balesetről csak akkor lehet szó, ha a károsító eredményt valamely véletlen, vagyis előre nem látott és igy rendes gondosság mellett el sem háritható váratlan behatás idézi elő, amiért is nem tekinthető baleset következményének azon károsodás, amely a sérültet az által érte, hogy ő mint gazdatiszt a felügyelete alatt álló gazdasági munkást a vett utasitás figyelmen kivül hagyása miatt meg nem engedett módon és mértékben megfenyitette, és emiatt ez önvédelemből a gazdatisztet megsértette. — A gazdatisztnek a szolgálatot adó földbirtokossal munkabérszerződési viszonyban állott arató-munkás felett fegyelmi joga általában nincsen. (C. 825/1904. D. 99., 44.)

Balesetbiztositásból kifolyólag a biztositót csak az esetben terheli fizetési kötelezettség, ha a biztositott bizonyitja, hogy sérülését baleset okozta és hogy ez a baleset véletlenül, azaz sérült akaratától függetlenül állott be. Nem forog fenn ez okból kártéritési kötelezettség, ha a baleset akként következett be, hogy a biztositott megtöltött fegyverét felhuzott kakassal tenyeréhez ütögette és a fegyver elé került tenyere megsérült. (C. 137/1906. Ju. 5., 177. K. J. 4., 187. Ju. 5., 177.)

A biztositottnak halálát előidézett agyrázkódtatás a biztositottnak a vasutról történt leesése következtében állván be, a halált okozó betegség fizikai erő behatásától származott, már pedig az a véletlen, akár közvetett fizikai behatás, mely a biztositottnak testi egészségére kárt okozó eredményt idéz elő, biztositásjogi szempontból a baleset fogalmát megállapitja. (C. 138/1901. D. 89., 108.)

Azok a testi sérülések is biztositottaknak tekintendők, melyek nem egyedül a kóros elváltozásnak közvetlenül okul szolgált psychikai behatásnak, hanem az ezt előidézett külső fizikai erő behatásának közvetett eredményeként is jelentkeznek; s igy kárkövetelésre csak azok a psychikai behatás folytán előállott testi sérülések adnak jogot, melyek tisztán és egyedül a psychikai behatásból származnak, anélkül, hogy valamely balesettel, vagyis külső fizikai erőbehatással közvetett, avagy közvetlen okozati összefüggésben lennének. (C. 1254/1896. Ü. L. 14., 25.)

A felperesnél beállott izomrándulás egy darab futószőnyeg emelése által következett be és igy a testi sérülés fizikai erő behatásából származott, már pedig az a véletlen, akár közvetlen, akár közvetett fizikai behatás, amely a biztositottnak testi egészségére kárt okozó eredményt idéz elő, biztositásjogi szempontból a biztositás fogalmát megállapitja. (C. 805/1903. Ü. L. 25., 39.)

A felperes által csatolt kötvény feltételei szerint a biztositás arra az esetre van korlátozva, midőn a biztositottat a reá bizott hivatásszerü munka közben és a biztositott üzemben éri baleset; ez a biztositás tehát nem terjed ki arra az esetre, midőn a biztositottat a szerződő fél gyártelepén éri ugyan baleset, de amidőn biztositott sem az üzemhez tartozó munkával elfoglalva, sem pedig oly helyzetben nincs, melynek veszélye az üzemmel rendszerint járó veszélylyel kapcsolatba hozható s az üzembeli munkával összefüggésben áll. (C. 751/1900. D. 87., 209.)

Üzemi balesetnél a kárigény csak ugy érvényesithető, ha a baleset az üzem közben és egyszersmind annak következtében áll elő. (B. T. 880/1905. B. T. 882/1905.)

A kötvény szerint a biztositás hatálya arra az esetre terjed ki, ha a biztositottat a reá bizott hivatásszerü munka közben éri

baleset. A végrehajtó a mellette működött rendőrt a hangulat kipuhatolására és a korcsmában való megjelenésre kérte fel, ahol az leült kártyázni s aközben kivülről a korcsmába belőttek s egy golyó a rendőrt ölte meg. A biróság kimondotta, hogy ezen baleset a rendőr hivatása közben és következtében keletkezett. (C. 1120/1905. D. 101., 187.)

A baleset ellen biztositott kereskedőnél beállott izomrándulás egy darab futószőnyeg emelése által következett be s igy a testi sérülés fizikai erő behatásától származottnak tekintendő; az a véletlen (akár közvetlen, akár közvetett) fizikai behatás pedig, mely a biztositottnak testi egészségére kárt okozó eredményt idéz elő, biztositásjogi szempontból a baleset fogalmát megállapitja. Az, hogy felperes kereskedő üzleti működése körében 25 kgr. sulyu futószőnyeget felemelt s ennek folytán izomrándulást szenvedett, nem állapitja meg a kártéritési kötelezettséget kizáró »túlerőltetés« fogalmát. Ezen okokból a biztositó vállalat kártéritési kötelezettsége megállapittatott. (C. 839/1904. D. 95., 264. K. J. 1., 11.)

Ha valakinek tévedésből barátja antipirin helyett strichnint nyujt be, ez a mérgezés a baleset fogalmi körébe vonandó. (C. 1410/1901.

A baleset ellen biztositott podgyászt emelt, midőn ezután a kocsijával az állomástól öt percznyi távolságra lévő vendéglőhöz hajtatott, már rosszul lett, a gyeplő a kezéből kiesett, a kocsijáról nem tudott leszállni, hazavitetvén, ágyba esett s még az nap mutatkoztak nála a bélelzáródás és hashártyalob tünetei, a csuklás és hányás, s másnap meg is halt. — A halál okául az nyert megállapitást, hogy az a bélátfuródás és a bélsárnak a hasüregbe hatolása által előidézett hashártyalob folytán állott be. — Minthogy a perben nem merült fel semmi olyan adat, melyből arra lehetne következtetni, hogy a bélátfuródást a podgyász emelésén kivül valamely egyéb körülmény is idézte volna elő, s minthogy eszerint a testi sérülés külső fizikai erő behatása — a podgyászemelésre vezethető vissza — alperes biztositó társaság kártéritési kötelezettsége megállapittatott. (C. 809/1906. H. D. 1., 251.)

A légycsipésből származó vérmérgezés balesetnek tekintendő, s mint ilyen biztositás tárgyát képezte. (C. 42/1908. G. C. 6., 198.)

A borházból a szobába beömlő gázok által alvás közben okozott fulladás balesetnek minősitendő. (C. 169/1904. K. J. 2., 85.)

Oly vérmérgezés, mely nem külső erőszakos behatásnak következménye, nem tekinthető balesetnek. (C. 532/1886. P. T. 13., 35.)

A vérmérgezés által beállott halál esetére járó biztositási összeg kifizetése meg nem tagadható, ha a fél orvosi segélyt a sérülés után azonnal nem is vett igénybe, amennyiben a körülmények szerint ennek szüksége nem mutatkozott. (C. 1218/1905.)

Az igényjogosult nemcsak a biztositott baleset tényét, hanem azt is tartozik bizonyitani, hogy a baleset véletlenül következett be. (C. 1458/1901. Gr. 4., 154. 1155/1898. Gr. 1., 223. és 383/1896. Gr. 1., 222.)

Felperes nemcsak a baleset tényét, hanem azt is tartozik bizonyitani, hogy a baleset véletlenül következett be, ezt azonban nem bizonyitotta, mert felperes olyan tényt vagy adatot, mely a felajánlt esküvel bizonyitani kivánt véletlent valószinüvé tenné, nem bizonyitván, az egyoldalu főeskü alkalmazást nem nyerhet. (C. 1059/1901.)

Azzal, hogy alperes a per előtt ideiglenes munkaképtelenség fejében felperes részére egy bizonyos összeget liquidált, a baleset megtörténte elismertnek veendő s igy amiatt, hogy felperes a balesetnek mibenállását és körülményeit elő nem adta, a kereset el nem utasitható, ha alperes a perben tagadja is a balesetet. (C. 339/1900.)

A biztositott baleset ténye bizonyitva lévén, ezzel szemben azt, hogy a baleset a biztositott vétkessége folytán következett be, a biztositó köteles bizonyitani. (C. 167/1904. D. 97., 81. K. J. 2., 287.)

Ha a biztositott az általa gyujtott tüznél szenvedte azokat az égési sebeket, melyek halálát okozták, a baleset fogalma ki van zárva. (C. 1155/98. G. C. 1., 223.)

Az a kereseti előadás, hogy biztositott a vasuti kocsi ajtaját a menet közben felnyitván, a pályatestre esett (azt vitatta felperes, hogy álmából csikarásra ébredvén, haladt és az illemhely ajtója helyett a kocsiajtót nyitotta fel), biztositottnak vétkes gondatlanságát állapitja meg, a vétkes gondatlanságból eredő balesetet pedig alperes sem törvény, sem szerződés alapján kártéritéssel nem tartozik. (C. 1059/1901. G. C. 5., 158.)

Minthogy a felperes lábtörési bajának hat hónapnál hosszabb begyógyulási és felperes munkaképességének helyreállási időtartama annak a következménye volt, hogy felperes magát nem szakértő orvos által, hanem ahhoz nem értő kuruzsló által kezeltette, ennélfogva a kártérités hat hónapnál hosszabb időre őt meg nem illeti. (C. G. 382/1905.)

Vizbe fulladt egyén halálánál vétlen baleset nem vélelmezhető. A balesetbiztositás ugyanis a biztositás egyéb eseteitől épen abban különbözik, hogy ebben az esetben a biztositó-társaság fizetési kötelezettsége nem általában a biztositott halálától vagy sérülésétől, hanem a halálnak vagy sérülésnek baleset folytán bekövetkezésétől tétetik függővé, miből következik, hogy a kedvez-

ményezett a feltételnek a kikötött módon való bekövetkezését, vagyis azt bizonyitani tartozik, hogy a haláleset vagy sérülés baleset folytán következett be. (C. 1758/1890. M. D. 9., 730.)

A balesetbiztositásnál a halálnak baleset folytán történt bekövetkezését, mint a biztositó fizetési kötelezettségének feltételét a kedvezményezett tartozik bizonyitani. Magában véve a vizbefulás pedig, bár a szó közönséges értelmében balesetet képez, a jogi értelemben vett baleset fogalmát ki nem meriti; mert a vizbefulást maguk után vonó körülményeknek ismerete nélkül nem lehet megállapitani a baleset egyik alkatelemét, vagyis azt, hogy a vizbefulást a véletlen idézte elő. (C. 1257/1903.)

Felperes a baleset tényét, melyre keresetét alapitotta, bizonyitani tartozott volna; biztositottnak bizonyitott vizbefulása azonban a baleset tényét biztositásjogi szempontból annak bizonyitása nélkül, hogy a vizbefulás véletlenül következett be, nem állapitja meg, már pedig felperes ily bizonyitékot nem szolgáltatott, sőt határozottan meg sem jelölt oly tényeket és adatokat, melyekből a vizbefulás véletlensége okszerüleg következtethető volna. (C. 845/1901. Ü. L. 20., 11. C. 1257/1903. Ü. L. 21., 22. C. 1239/1903.)

Tanuvallomások igazolták, hogy Kis Pált a vizben, hol fürdött, hirtelen vihar lepte meg és a vihar által felvert hullámok meritették a viz alá, ez véletlen fizikai behatásnak vétetett s a halál és e közötti okozati összefüggés megállapittatott. (B. T. 377/1902.)

A baleset és a halál közötti összefüggésnek nemcsak lehetősége, hanem tényleges fenforgása bizonyitandó. (C. 1289/1901. M. D. 9., 752. G. D. 4., 1229.)

Balesetbiztositási perben felperes azt a positiv körülményt tartozik bizonyitani, hogy a baleset és elhalálozás között az okozati összefüggés tényleg fennforog, tehát nem elég annak kimutatása, hogy a baleset és az elhalálozás közötti összefüggés nincs kizárva. (C. 1283/1901. D. 93., 54.)

Balesetbiztositás esetében a baleset tényét az orvos által bizonyitott állapotból következtetés utján bizonyitani nem lehet. (C. 110/1905. K. J. 3., 187.)

Balesetbiztositás esetében az okozati összefüggés akkor is megvan, ha a biztositott esemény a biztositottat nem ugyan az üzem vagy szolgálat gyakorlása közben, de az alatt érte, mig az üzem vagy szolgálat czéljából az üzem telepén vagy a szolgálat helyén tartózkodott. (C. 1120/1905. K. J. 3., 484.)

Abban az esetben, midőn a baleset által előidézett sérülés következményei egy a baleset bekövetkeztekor már fennállott testi baj következtében hamarabb és könnyebben állanak be, mintha ez a testi baj fenn nem forgott volna, ez a körülmény a baleset és testi sérülés közötti közvetlen okozati kapcsolatot nem szünteti meg. Ha pedig a baleset és következményei között a közvetlen okozati összefüggés fennforog, akkor biztositó-társaságnak az a védekezése, hogy e sérülés nem egyedül és közvetlenül okozta a felperesnek munkaképtelenségét, jogos alappal nem bir. (C. 138/1901. D. 89., 10. C. 903/1900. D. 87., 338.)

Az, hogy valamely körülmény a halál bekövetkeztét nem idézte ugyan elő, hanem csak siettethette, nem áll utjában annak, hogy a baleset a haláleset egyedüli közreható okának tekintessék és a balesetért kártérités megállapittassék. (C. 1500—1507. 1905. K. J. 3., 141.)

A biztositási feltételeknek az a kikötése, hogy csak oly baleset tekintetik biztositottnak, melynek következményei (munkaképtelenség vagy halál) a balesettől számitott legkésőbb egy év alatt felmerültek — érvényes. (C. 912/1900. Gr. 3., 224.)

A munkásbalesetből származó kártéritési kötelezettség biztositása iránti ügyletben az olyan kikötés, hogy a biztositás nem terjed ki oly, a szerződés tartalma alatt keletkezett igényekre, melyek a szerződés megszünte után 90 napra be nem jelentetnek, hatálylyal nem bir. (C. 1622/1905. K. J. 4., 161.)

Érvényes a balesetbiztositásnál az a kikötés, hogy görvélykórban szenvedők abból általában kizárvák. (C. 167/1904.)

Balesetbiztositásnál az a kikötés, hogy a biztositásból a tuberkulozus betegségek kizárvák, érvényesnek mondatott ki. (B. T. 25/1905.)

Ha a biztositásból a sérv ki van zárva, akkor a baleset folytán sérvet kapott biztositott e miatti operáczióban elhalván, a halál sem tekinthető biztositottnak. (C. 633/1905. K. J. 2.)

A biztositási feltételek 18. §-a abbeli rendelkezésének, hogy a biztositott egy és ugyanazon balesetért csak egyszer nyerhet kárpótlást, helyesen csak az az értelem tulajdonitható, hogy a nagyobb kárpótlási igény a csekélyebbet magában foglalván, az állandó munkaképtelenség esetére szerződésileg kikötött kárpótlási összegből a mulandó munkaképtelenségért megtéritett kárpótlási összeg levonandó. (C. 903/1900. D. 87., 36. C. 997. 1896.)

Az a körülmény, hogy a munkaképtelenség esetére biztositott fél az időleges munkaképtelenség esetére felvett összeget ugy

nyugtatta, hogy annak fejében kártérítési igényeinek teljes és végleges kielégítését ismerte el, nem zárja ki, hogy a biztositott az utóbb bekövetkezett teljes munkaképtelensége esetében az erre az esetre kötelezett összegeket követelhesse. (C. 1036/1901. C. 325/1898. D. M. 9., 754.)

A baleset bejelentésére megállapitott határidő elmulasztásának nincsen az a hatálya, hogy a biztositott igényét elenyészteti, hanem csak arra szolgálhat alapul, hogy a biztositó-társaság ezáltal felmerült kárainak megtérítését igényelheti. (C. 456/1897. Gr. 1., 222. C. 117/1900. D. 78., 38. C. 903/1900. D. 87., 336.)

Baleset-, mint életbiztositásnál a kereskedelmi törvény 476. §-ának rendelkezése nem alkalmaztathatván, a rokkantság elháritására használt fürdőzés és hidegvizgyógymód költségei a biztositottnak meg nem téritendők. (C. 309/1904. M. D. 9., 755.)

Előfizetőit vasuti baleset ellen biztositó lap, valamely előfizetőjét ért balesetből kifolyólag, saját személyében is bir kereseti jogosultsággal a biztositási összeg tekintetében. (C. 1684/1903. M. D. 9., 755.)

A kereskedelmi törvény 506. §-a a 481. §-t, mint az életbiztositásnál is alkalmazást nyerőt, fel nem sorolván, balesetbiztositásnál mint az életbiztositás egy neménél a szakbizottsági eljárás joghatályosan ki nem köthető. (C. I. G. 364/1902. M. D. 9., 745.)

Az alpere i alapszabályok 4. §-ában foglalt az a kikötés, hogy a baleset által előidézett rokkantság fok t a társulati baleset ellen biztositó alap igazgató választmánya állapitja meg, nem egyéb, mint az igényjogosultnak a törvényesen megengedett bizonyitékokról való előleges lemondása, ily kikötés azonban joghatálylyal nem birván, felperes nincs elzárva attól, hogy a rokkantság fokát perrendszerüen bizonyithassa. (C. 641/1906. H. D. 1., 167.)

Szakértők véleménye szerint a balláb járás és állással kapcsolatos munkára a sérülés folytán alkalmas nem lévén, ennélfogva a sérülés eredménye olybá vétetett, mintha a balláb teljesen elveszett volna s az erre az esetre kikötött kártalanitási összeg itéltetett meg. (C. 1036/1901.)

A biztositási szerződés tartalma szerint: a biztositottat érhető baleset ahhoz képest, hogy végeredményében a biztositott rokkantságát és illetve munkaképességének állandó csökkenését, vagy pedig csupán ideiglenes keresetképtelenségét idézi elő, más-más követelésre szolgáltat alapot; és az állandó vagy mulékony munkaképtelenségért járó kárpótlás kiegyenlitése a társaságtól csak az orvosi gyógykezelés befejezte után követelhető. Minthogy ily körülmények között a baleset által okozott sérülés kezelésének befejezése előtt a biztositottnak még nincs joga arra, hogy a biztositó által vitássá tett kártéritési kötelezettsége alapján, egy számszerüleg meghatározott követelést érvényesithessen, jogállapotának biztositása czéljából a biztositó ellen praejudiciális keresetet indithat. (C. 597/1902. D. 91., 326.)

499. §. Az életbiztositási ügylet egy harmadik személy halála esetére csak akkor érvényes, ha ennek vagy törvényes képviselőjének beleegyezésével köttetik, vagy ha a szerződő fél kimutatja, hogy a biztositottnak életben maradása érdekében fekszik.

Kivételnek e tekintetben házastársakra, fel- és lemenő ágbeli rokonokra és jegyesekre nézve van helye, kik egymás életét feltétlenül biztosithatják.

500. §. Az életbiztositási kötvénynek a 469. §. 1., 4., 5., 6. és 7. pontjaiban felsorolt kellékeken kivül magában kell foglalnia:

1. a biztositott nevét;

2. a kedvezményezett nevét; ilyennek a bemutató is kijelölhető;

3. azon eseményt vagy azon időt, melynek bekövetkeztétől a fizetés függővé tétetik.

A biztositott fél életkorának kitétele a kötvénynek lényeges kellékét nem képezi. (B. T. II. G. 43/1899. M. D. 9., 728. G. D. 4., 1255.)

A kereskedelmi törvény intézkedései által kizártnak tekintendő az, hogy a biztositott a biztositási dijon felül pénzbirság, kötbér fizetésére is kötelezhető legyen. (C. 611/1895. M. 8., 376.)

A biztositott életében a biztositási kötvény a biztositott adósságai fejében lefoglalható, mert az életbiztositási ügyletből kifolyólag a kedvezményezettnek a halál esetére biztositott összeghez való joga a biztositott halálával nyilik meg, ez időpontig tehát a kedvezményezettet a biztositási ügyletből semminemü jog meg nem illeti. (C. G. 462/1904. D. 96., 377. K. J. 2. C. 8743/1887. D. 47., 337.)

Az életbiztositási szerződések mindenkori értékét a dijtartalék, vagyis az az összeg képezi, mely a törvényszéknél bejelentett elvek szerint minden ügylet után mathematikai uton kiszámitandó lévén, a kamatokkal folyton nő és a mérlegbe a dijátvitellel együtt a tartozások közé felveendő. (C. 1103. 1885. és 924/1887. M. D. 9., 622.)

A biztositási kötvény tőkésitésének nem állhatja utját az, hogy a biztositott kölcsönt vett fel a kötvényre és azt a biztositó-társaságnak zálogba adta. Ez a körülmény csak arra jogositja fel a biztositó-társaságot, hogy a kiállitandó tőkésitett kötvényt a kölcsön fizetéseig magánál zálogként visszatarthassa. (C. 1275/1904. D. 97., 315. K. J. 2., 397.)

Ha az életbiztositási kötvényben ki van kötve, hogy a biztositási dij fizetésének bizonyos számu évek után történt abbanhagyása esetén a kötvény a biztositási feltételekben meghatározott megváltási érték alapján kiállitandó, egy összegben teljesitett befizetésről szóló kötvénynyel cserélendő ki és a biztositott fél az ennek megfelelő biztositási összeg letétbe helyezése iránt indit keresetet, a biróság a biztositót megfelelő biztositási összegről szóló biztositási kötvény kiállitására kötelezi azzal, hogy ennek elmulasztása esetén a biról itélet fogja az uj biztositási kötvényt pótolni. (C. 536/1905. K. J. 3., 407.)

A szerződésileg biztositott kötvénytőkésitési jog már a bejelentés által szereztetvén meg, a biztositott a megfelelő biztositási tőkére vonatkozó jogát az esedékesség beálltával az ujabb kötvény nélkül is érvényesitheti. (C. 381/1899. D. 83., 199.)

A biztositási feltételekben foglalt az a jog, hogy bizonyos feltételek fenforgása esetén a biztositott dijmentes kötvény kiállitását követelheti, nem tekinthető olyan a biztositott személyéhez kötött jognak, a melyet csak maga a biztositott gyakorolhatott volna, mivel ez a jog, mint a tényleg befizetett dijak egy részére biztositott igény, épen ugy átszállott a biztositott törvényes örököseire, mint bármely más vagyonjog. (B. T. II. G. 80. 1902. D. 94., 348.)

A kötvényvisszavásárlási igény a biztositottnak oly személyes joga, hogy azt helyette sem a végrehajtatók, sem a csődtömeg nem gyakorolhatja. (B. T. 1662/1904. M. D. 9., 739.)

A biztositottnak adott az a jog, hogy a dijfizetés elmulasztása esetében, arra való tekintettel, hogy a dijfizetéseket már 3 éven tul teljesitette, a kötvényt ily értelmü hátirattal ellátva, annak dijmentes biztositássá átváltoztatását a dijfizetés elmulasztásától számitott 6 hó alatt kérelmezhesse, a dolog természete szerint csakis addig gyakorolható, amig a biztositott esemény be nem következett, minél fogva a kötvényben megnevezett kedvezményezettek a biztositott halála után ezt a jogot többé nem gyakorolhatják. (C. 921/1903. D. 94., 347.)

501. §. Az életbiztositásnál a szerződő felek a biztositási összeget minden megszoritás nélkül szabadon állapithatják meg. A biztositási ügylet e neménél a többszörös biztositás kizárva nincsen.

502. §. Ha a biztositott személy foglalkozásában oly változás történik, mely által a koczkázat akkép fokoztatik, hogy a biztositó, ha e körülmény előre tudva lett volna, az ügyletet egyáltalán nem, vagy nem ugyan azon feltételek mellett kötötte volna meg, az ügylet más megállapodás hiányában megszünik, ha a biztositó a változásokról nyert értesités folytán ki nem jelenti, hogy a szerződést fentartja.

Amennyiben a biztositó a szerződést fenn nem tartja, a befizetett dijak egyharmadrésze a szerződő félnek (illetőleg a kedvezményezettnek) visszaadatik.

Az a körülmény, hogy a biztositott, ki a szerződés megkötése idején vendéglős volt, időközben bejelentés nélkül erdőőri foglalkozást vállalt — nem ok a biztositás megszüntetésére. (C. 752/1900. J. 20., 38.)

A biztositási szerződésnek az a kikötése, hogy a biztositott iszákossága következtében a szerződés érvényét veszti — hatálylyal nem bir. (C. 671/1888. D. 50., 184.)

Ellenkező:

Az a kikötés, hogy az iszákosság által okozott vagy előidézett halálra a rizikó viselése ki nem terjed — érvényes. (B. T. 3410/1901. C. 1485/1904.)

503. §. Ha az idő vagy esemény, melyre a biztositás köttetett, bekövetkezik, a kedvezményezett ezt, mihelyt róla tudomást nyer, a biztositóval késedelem nélkül közölni tartozik, ellenkezőleg a biztositónak az ebből eredő hátrányokért felelős.

A fizetés idejére nézve a felek megállapodása szolgál irányadóul. Ily megállapodás hiányában a biztositási összeg, a fizetési feltételek bekövetkeztének igazolásától számitandó nyolcz nap alatt fizetendő.

Az 503. §. értelmében az esemény, melyre a biztositás köttetett, késedelem nél-

kül bejelentendő ugyan, mihelyt bekövetkezik, de a bejelentés elmulasztása a biztositási összeghez való igény elvesztését nem vonja maga után. A bejelentés elmulasztása esetére ezen igény elvesztését tartalmazó kikötésnek tehát az 507. §-a szerint joghatálya nincs. (C. 117/1900. D. 87., 38. B. T. 4496/1881. D. 28., 262. C. 95/1897. P. T. 35., 20. C. 456/1897. G. C. 1., 222.)

Az általános biztositási feltételek 9. §-ának az a kikötése, hogy a követelési igény abban az esetben, ha a bejelentés a baleset napjától számitott 30 nap alatt be nem érkezik, teljesen elenyészik, a kereskedelmi törvény 503. §-ában foglalt ezzel a határozmánynyal ellenkező rendelkezésével szemben joghatálylyal nem bir. (C. 903/1900. D. 87., 38.)

Alperes a biztositási kötvényt még a biztositott elhalálozása előtt hatálytalannak nyilvánitván s igy e törvény alapján támasztható minden igényt már előzetesen elutasitván, felperes igényét bejelenteni nem is tartozott, hanem azt közvetlenül per utján érvényesiteni jogosult volt. (C. 828/1890. G. C. 4., 136.)

Az életbiztositási összeg esedékességének időpontja ellenkező megállapodás hiányában a fizetési feltételek bekövetkeztének igazolásától, illetve a fizetés követelhetésére szükséges okiratok beterjesztésére megállapitott időponttól számitandó 8 nap alatt áll be. (C. 873/1896. M. D. 9., 729. G. D. 4., 1206.)

Az életbiztositási szerződésben joghatályosan kiköthető, hogy a biztositási összeg csakis a biztositott halálának okára és életkorára vonatkozó bizonyitványnak a társasághoz történt beterjesztésétől feltételezetten fizetendő ki. (C. 329/1901. P. T. 43., 7.)

A halált, halálokot és a jogosultságot igazoló okiratok a perben is bemutathatók lévén, azoknak elkésetten történt bemutatása miatt a kedvezményezett keresete időelőttinek nem tekinthető. (C. 1096/1901. M. D. 9., 746.)

Kiskoru tőkepénzének felvételéhez gyámhatósági jóváhagyás lévén szükséges, enélkül a gyám vagy ennek meghatalmazottja a pénz felvételére jogositva nincs. A biztositó társulat tehát nem esik késedelembe, ha a kiskoru kedvezményezettet illető biztositási összeget közvetlenül a gyámnak vagy meghatalmazottjának ki nem fizeti.

A biztositási szerződésben kiköttetvén, hogy a biztositó társaság a biztositási összeget csak irodájában tartozik megfizetni, a társaság nem esik késedelembe mindaddig, amig a biztositási összeg felvételére jogositott személy a felvétel végett az ő irodájában nem jelentkezett. Nem tagadhatja meg a fizetést a biztositó társulat amiatt, hogy a nyugta előzetesen ki nem állittatott és be nem küldetett; e körülmény csak arra szolgálhat alapul, hogy a biztositási összeget birói letétbe helyezze. (C. 244/1906. H. D. 1., 182.)

Kiköthető, hogy a biztositó csak azon esetben köteles fizetni, ha a baleset következményei a baleset napjától számitott egy év alatt lépnek fel. (C. 912/1900. D. 87., 216.)

A biztositási feltételek ama rendelkezése, hogy a baleset megtörténte után orvosi segély haladék nélkül igénybe veendő, mert különben a társaság kártéritési kötelezettsége megszünik, csak azon esetben bir jogos alappal, ha bizonyitást nyer az a körülmény, hogy az orvosi segély haladék nélkül való igénybevételének elmulasztása okozta a sérülés ama következményét, mely miatt a kártérités követeltetik. (C. 1218/1905. D. 99., 205. és K. J. 3., 283.)

A biztositott nem kötelezhető arra, hogy a baleset folytán szenvedett sérülésének esetleges kigyógyithatása végett oly műtétnek vesse magát alá, amely életveszélyes és igy halálát is előidézheti. (C. 1593/1905.)

A baleset elleni biztositási szerződésnek az a kikötése, hogy ha a biztositott a bizositótársaság által megállapitott kártalanitási összeget el nem fogadja, jogában áll szakértők által való döntést kérni, de ebbeli kivánságát attól számitva, hogy a társaság részéről az általa megállapitott összegről tudósittatott, legkésőbb négy hét alatt irásban tartozik bejelenteni, ennek elmulasztása esetében pedig a kártalanitás alapját a biztositótársaság által megállapitott becsü képezi: a kereskedelmi törvénynyel nyilván ellenkezik, mert a kereskedelmi törvény 481. §. sz. kiköthető szakbizottsági eljárás az életbiztositásnál, melyhez a baleset ellen való biztositás is tartozik, nem alkalmazható, mivel az a kereskedelmi törvény 506. §-ában a 481. §. nincs felsorolva. (C. G. 364/1902. D. 91., 358.)

A munkaadó munkásait baleset ellen biztositotta, s a kötvényben kedvezményezettnek önmagát nevezte meg. A baleset folytán elhunyt munkás özvegye a biztositó ellen folyamatba tett perben a kötvényt becsatolta s a perbehivott munkaadó a felperes igénye ellen nem emelt kifogást. Kimondatott, hogy ily körülmények közt a munkás a kedvezményezettet megillető jogot külön alakszerü engedmény nélkül is érvényesitheti. (C. 1305. 1904. D. 96., 228.)

Alperes biztositó-társaság elismervén, hogy a hirlap előfizetője, kit a hirlap biztositott, a társasággal közvetlen jogviszonyban áll, az előfizető jogositva van a biztositási összeget saját nevében a társaság ellen érvényesiteni. (C. 484/1905. K. J. 3., 385.)

Ha kedvezményezettekül a »felperes, illetve gyermekei« vannak megnevezve, a biztositó a biztositási összegnek csak letétbe helyezésére kötelezhető, mert az »illetve« szó

— bár helytelenül — használtatik, nemcsak az egymásután következés sorrendjének, hanem az együttességnek kifejezésére is, a gyermekek perbenállása nélkül, tehát nem állapitható meg, hogy kedvezményezettnek felperes egyedül vagy gyermekeivel együtt tekintendő-e. (C. 3216/v. 1903.)

A biztositási kötvény zálogos hitelező által mutattatván, be a biztositó a szerződésből eredő kötelezettségeinek eleget tesz azáltal, hogy a biztositási összeget a fizetési hely biróságánál letétbe helyezi. A kedvezményezettnek igénye nem terjedhet többre, mint a amit a biztositási szerződés megállapit. (C. 330/1904. D. 96., 127.)

A kedvezményezettet megillető biztositási összeg nem képezvén a biztositott után fenmaradó örökség tárgyát, a biztositási összeg elismert részének a hagyatéki biróságnál történt letétele a fizetés joghatályával birónak nem tekinthető. (C. 996/1900.)

Az a körülmény, hogy biztositási szerződés alapján a biztositó részéről a járadékösszegnek fizetése a kedvezményezett részéről évente, de utólag, vagyis a már letelt év végére köteleztetett, nem járhat azzal a következménynyel, hogy ha a kedvezményezett a járadék esedékességi napja előtt elhal, ugy az elhalálozása napjáig terjedő időszakra eső járadékösszeg örökösei által követelhető ne lenne. A járadékkövetelés személyes jogi természete csak abban az esetben zárja ki a jogositott halála utáni érvényesitését, ha az a járadék tárgyának és czéljának megfelelően mint az különben rendszerint történni szokott s mint ezt ellenkező kikötés hiányában az állandó birói gyakorlat is megállapitja, előre kiszolgáltatandó volt. (C. 1512/1906. H. D. 1., 21. K. J. 4., 40.)

Az 1883 : VIII. t.-cz. 8. §-a szerint a biztositó az idézett törvény 3—7. szakaszaiban megállapitott illetékeket az illetékes adóhivatalnál közvetlenül tartozván befizetni, a nyugtailletékeket a biztositási összegből levonhatja. (C. 1068/1899.)

Minthogy a biztositási feltétel 9. §-aiban foglalt a törvénynyel nem ellenkező, tehát kötelező kikötés szerint az egy évi biztositási dijnak a halál idejében még hátralevő része a biztositási összegből levonható, alperes társaságot erre fel is kellett jogositani. (C. 1327/1900.)

A biztositó társaság az esedékes biztositási összeg után cassa-sconto czimén valamely összeget csak ugy van jogositva levonni, ha erre nézve a felek között megállapodás jött létre. (C. 140/1906. K. J. 4., 164.)

504. §. A biztositó, ha a szerződésben az ellenkező világosan ki nem köttetett, a megállapitott biztositási összeg fizetésére nem kötelezhető:

1. ha a biztositott életét halálos itélet, párbaj vagy öngyilkosság folytán veszti el;

2. ha a biztositott csatában vagy az ott nyert sebek következtében halt meg;

3. ha a biztositás tárgyát az egészség vagy testi épség képezi, és az esemény, melynek bekövetkeztétől a fizetés függővé tétetett, a biztositott vagy kedvezményezett vétkességéből következett be.

Az 1. és 2. pont alatti esetekben a kedvezményezett a befizetett dijak egy harmad részét visszakövetelheti.

A biztositó-társaság a szerződésben nem kötheti ki joghatályosan, hogy a kártéritést a törvényben felsoroltakon kivül más esetekben is megtagadhatja. (C. 620/1897. Ü. L. 14., 32.)

Hatálytalan tehát az a kikötés, hogy a kártalanitás elvész, ha a szerződésben meghatározott okmányok bizonyos idő alatt be nem terjesztetnek. (B. T. 95/1897. P. T. 35., 20. C. 866/1898. D. 81., 81.)

Annak a korlátozásnak sincs joghatálya, hogy az iszákos életmód a társaság kötelezettségét megszünteti. (C. 671/1888. D. 50., 184.)

Ellenkező: B. T. 3410/1901.

A biztositó részéről emelt az a kifogás, hogy a biztositott iszákos életmódot folytatott, csupán abból az okból nem vétetett figyelembe, mivel biztositó ezt az állitását, valamint azt, hogy kedvezményezett az iszákosságot előmozditotta — meggyőző módon be nem bizonyitotta. (C. 1485/1904.)

Az 1-ső ponthoz.

A biztositót a megállapitott életbiztositási összeg fizetése alól felmentő »öngyilkosság« fogalma alá az elhaltnak csakis oly cselekménye vonható, melyet öntudatosan a végett követett el, hogy magát életétől megfoszsza; a halál okául szolgált oly cselekménye ellenben, melyet minden a halál előidézését czélzó szándék és a cselekmény minőségének felismerése s következményeinek belátása nélkül, vagyis teljesen öntudatlanul, a szabad akaratelhatározást kizáró állapotban követett el, az öngyilkosság fogalma alá nem esik. (C. 593/1881. D. 29., 109. C. 139/1881. D. 32., 270. C. 873/1896. 77., 255. C. 393/1884.)

Az öngyilkosságot, mint a biztositási szerződésből eredő kötelezettsége megszünésének alapját, az azt vitató biztositó tartozik bizonyitani; erre az anyakönyvi kivonat

vonatkozó tartalma nem alkalmas. (C. 1090/1899. G. C. 3., 221. B. T. 1946/1881. D. 28., 262.)

A biztositott halála öngyilkosságnak nem vélelmeztetik s azért a jogmegszüntető ézt a tényt a biztositó társaság köteles bizonyitani. És a jogositott az első napoknak izgatott állapotában mások előtt tett beismerése önmagának nem elegendő ennek a körülménynek a bizonyitására, aminek megállapitására nem alkalmas az elhalt anyagi helyzetének ziláltsága sem, de közvetett bizonyiték alapján ez megállapitható. (C. 1399. 1895. G. C. 1., 220. C. 1772/1892. C. 23/1892.)

Életbiztositás esetében a vitatott öngyilkosságot, mely à kötvény tartalma szerint nem tekintetik biztositottnak, mint a fizetési kötelezettség alól mentesitő kifogást a biztositó-társaság köteles bizonyitani. (C. 1265. 1902. J. 22., 36.)

A biztositó a fizetési kötelezettség alól szabadul, ha a biztositott öngyilkosságot követett el, ez a körülmény maga után vonja a biztositónak, ki az öngyilkosság tényére kötelezettségének elenyésztét tárgyazó kifogást alapit, azon kötelezettségét, hogy azt, miszerint a biztositott önmagát fosztotta meg életétől, bizonyitani ő tartozzék ; a biztositóra ezek szerint a törvény által rótt ezen bizonyitási tehernek szerződési kikötés által a kedvezményezettre átháritása pedig a kereskedelmi törvény 507. §-a értelmében helyt nem foghat. (C. 1795/1892. M. 4., 430.)

Ha a fél a bebizonyitott öngyilkossággal szemben vitatja, hogy azt a biztositott öntudatlan, beszámithatatlan állapotban követte el, ennek bizonyitása az igényt formáló kedvezményezettre hárul. (C. 593/1881. D. 29., 109. B. T. 1906/1881. D. 28., 262. C. 139/1881. D. 32., 270. C. 654/1893. Ü. L. 10., 8. C. 795/1893. D. 63., 118.)

Nincs azonban kizárva, hogy a szerződésben érvényesen kiköttethessék, hogy a biztositó akár öntudatos, akár öntudatlan állapotban elkövetett öngyilkosság következményeire egyáltalán nem felel ; vagy csak ugy, ha a szerződés bizonyos időn belül teszik. (C. 1090/1899. D. 85., 111. C. 139/1899. D. 82., 195.)

A biztositó társaságnak felismerhetőleg többek irányában egész általánosságban tett felhivása és értesitése, (hogy az öt éven át már fennálló biztositási ügyleteket öngyilkosság esetén is érvényesnek ismeri el), hacsak a biztositotthoz nem intéztetik, a biztositott és a társaság között szerződéses jogviszonyt nem állapit meg. (C. 847/1901.

A 3-ik ponthoz.

Helytelen azon nézet, mely szerint a kereskedelmi törvény 504. §-ának 3. pontja rendelkezései abban az esetben nem volnának alkalmazhatók, ha az esemény által a biztositott testi épsége oly mérvben sérült meg, hogy az annak halálát okozta ; mert a törvény ezen rendelkezésének sulypontja nem az esemény folytán beállott sérülés eredményének ismervén, hanem az eseményt előidéző vétkességen alapul. Biztositás jogi szempontból vétkesnek csak az a cselekmény minősithető, amelynek káros következményét előre láthatni. (C. 1486/1904. K. J. 3., 43.)

Aki a szenvedett balesetet a maga vétkes eljárásával okozta, a biztositótól kártéritési összeg kifizetését nem igényelheti. (C. 782. 1905. K. J. 3., 235.)

Felperes a vasut testére nem a megengedett uton lépvén s ez az eljárás a kihágási törvény 111. §-a értelmében büntetendő cselekményt is képezvén — a bekövetkezett baleset saját vétkességére vezethető vissza. (B. T. 2460/1900.)

A borházból a szobába beömlő gázok által alvás közben okozott fulladás balesetnek minősitendő s a biztositott vétkességét nem állapitja meg az a tény, hogy a borházból nyiló és csak egy nem jól záró ajtó által elválasztott szobában aludt. (C. 169/1904. M. D. 9., 731.)

Az a körülmény, hogy biztositott töltött fegyverrel utazott, a biztositottnak vétkességét meg nem állapitja. (C. 1265/1902. M. D. 9., 667.)

A törvény a kedvezményezettnek a dijak egy harmadának visszakövetelésére való jogát — figyelem nélkül a felek e részbeni megállapodására — feltétlenül megadja. A biztositási feltételeknek az 504. §. végkezdésével ellenkező határozata érvénynyel nem bir. (C. 967/1882. D. 32., 111.)

505. §. Az életbiztositási szerződés hatályát veszti :

1. ha az esemény, melynek bekövetkeztétől a biztositási összeg kifizetése függővé tétetik, a szerződés megkötése után, de azon időpont előtt következik be, melytől kezdve a biztositó a koczkázatot viselni tartozik ;

2. ha a kijelölt kedvezményezett meghal, vagy ha az esemény, melynek bekövetkeztétől a fizetés függővé tétetett, többé be nem következhetik ;

3. ha a visszatérő időszakokban fizetendő dij a lejárat után 30 nap alatt, vagy az e végre engedett halasztás eltelte előtt le nem fizettetik ; kivételnek e tekintetben akkor van helye, ha a

késedelem erőhatalom vagy vétlen baleset által okoztatik;

4. ha a kedvezményezett a biztositott életét vagy egészségét veszélyeztető valamely cselekményt szándékosan követ el.

Ha azonban a kedvezményezett a biztositott összegnek csak egy részére tarthat igényt, a biztositó csak ezen részösszeg megfizetése alól szabadul fel.

A már befizetett dijak egy harmadrésze az 1. és 2. pont alatti esetekben visszaadandó.

A hatályvesztés eseteit a kereskedelmi törvény 505. §. taxative sorolván fel, egyéb esetekre a szerződésnek hatályát vesztése a felek megállapodásával sem terjeszthető ki. Igy az a kikötés, hogy a szerződés megszünik, ha a kötvényre adott előleg kamata pontosan meg nem fizettetik — érvénytelen. (C. 806/1886. P. T. 13., 24.)

A biztositási szerződés azon intézkedése, hogy a biztositott iszákossága következtében a szerződés hatályát veszti, hatálylyal nem bir. (C. 671/1888. D. 50., 184.)

Ellenkező: (B. T. 3410/1901. C. 1485. 1904.) (L. az 509. §-nál.)

A 3-ik ponthoz.

Ha az életbiztositási dijnyugta összegével alperes biztositó-társaság a felperesnek jogelődét a dijfizetés lejáratát követő 30 nap elteltе után terhelte meg a könyveiben s ekkor hivta fel levélben záros határidő kitüzése nélkül a dij fizetésére, ebből a tényéből biztositónak következik, hogy maga sem tekintette a dijfizetés elmulasztásának okából megszüntnek a szerződést, hanem azt annak daczára is hatályában fentartotta. (C. 1359/1904.)

Felperes biztositó-társulat az életbiztositási dijnak második részletét követeli, mivel a nyugta értékével a biztositott alperest megterhelte, ajánlott levélben a dijnyugtát alperesnek elküldte és ez azt vissza nem küldte. Felperes a keresettel elutasittatott, mert a szerződés megszünvén, a későbbi dij hitelezéséről szó nem lehet, reactiváláshoz pedig mindkét fél világos és határozott kijelentése szükséges, aminek alperes ama ténye, hogy a dijnyugtát vissza nem küldte, nem tekinthető. (C. 1484/1904.)

Ha a biztositott az első dijrészletet perli és az részére jogérvényesen megitéltetett, a veszélyt viseli, még ha a dijat tényleg nem is kapta meg. (C. 209/1902. C. 210/1902. D. 90., 163.)

A biztositott a biztositási dijat elkésetten küldte be a biztositónak, aki erre kijelentette, hogy emiatt a biztositási szerződést hatályát vesztettnek tekinti s a beküldött összeget a biztositott rendelkezésére tartja. Rövid idővel rá a biztositott meghalt s ekkor a kedvezményezett a biztositási összeg kifizetésére felhivta a biztositót. Ez a kedvezményezettet felhivta a szükséges okiratok bemutatására s tudatta vele, hogy a biztositási összeget a lejáratkor kifizeti. Minthogy a biztositó nem mutatta ki, hogy e levelet tévedésből irta, megállapittatott, hogy a kedvezményezett igényét elutasitó intézkedésétől elállott s a biztositási szerződést a későbbi keletü levélben kifejezett ténykedésével hatályban lévőnek elismerte. (C. 1442/1902. D. 92., 154.)

A dij fizetésére kötelezett biztositott félnek lázas, önkivületi állapota a 3. pontban emlitett erőhatalom tekintete alá esvén, a dijfizetésnek ily körülmények közt elmulasztása a biztositás hatálytalanitását nem eredményezi. (C. 340/1900. Ú. L. 17., 25.)

A dijfizetésre kötelezett biztositottnak az az állapota, hogy az általa átszenvedett hashagymáz - betegséggel kapcsolatos gyakori önkivületben volt a dijfizetésre rendelt határidőben és azon tul is haláláig, az erőhatalom tekintete alá esvén: alperes biztositó társaság a szerződésnek a kereskedelmi törvény 505. §. 3. pontja alapján bekövetkezett megszüntét sikerrel nem vitathatja. (C. 304/1906.)

Bizonyitva lévén, hogy a biztositott s dijfizetésre kötelezett szerződő fél a dij lejáratát követő 30 napon belül ágyban fekvő sulyos betegségbe esett és hogy ez az állapota egész haláláig fenn is maradt; ezen vétlen baleset tekintete alá eső körülményre való figyelemmel alperes biztositó a szerződésnek a kereskedelmi törvény 505. §. 3. pontja alapján megszüntét alaptalanul vitatja. (C. 305. 2906. K. J. 4., 235. Ju. 4., 198.)

Ha a biztositott az ügynökkel szemben, bár csak szóval, azt kötötte ki, hogy a társulat a biztositottat kivánatra a dijfizetésre figyelmezteti és a biztositott bizonyitja, hogy a társulatnak a biztositási ügyletet közvetitő közegével abban állapodott meg, hogy ő a dijfizetésre figyelmeztetendő, ebben az esetben a biztositó-társaság a dijfizetés elmulasztásának okából nem vitathatja sikeresen a biztositási szerződés hatályvesztettségét. (C. 1294/1904. M. D. 9., 735.)

Tekintettel arra a bebizonyitott megelőző gyakorlatra, hogy a korábbi években a biztositási dijaknak befizetése czéljából a főügynökség felperes biztositottnak postatakarékpénztári befizetési lapokat küldött, ez azonban az 1900. évre meg nem küldetett, felperest a dijfizetésében késedelem nem terheli. (C. 582/1906. H. D. 1., 247.)

A lejáratkor és az ettől számitott 30 nap alatt be nem váltott dijkötelezők világos

tartama szerint az azokban meghatározott biztositási dijakat a biztositott a mindenkor esedékessé vált dijkötelező bemutatása alkalmával és kiadása ellenében lévén köteles kiegyenliteni, a biztositott addig, mig e dijkötelezőket a biztositó neki be nem mutatja, nem követ el mulasztást, még akkor sem, ha a dijak a biztositási feltételek szerint a lejáratkor előzetes megintés és felhivás nélkül, a kötvény szerint pedig a társaság igazgatóságánál vagy főügynökségénél fizetendők, mert a biztositó az által, hogy idézett tartalmu dijkötelezőket iratott alá a biztositottal, az általános biztositási feltételeknek és illetve a biztositási szerződésnek érintett rendelkezéseitől nyilvánvalóan önmaga tért el. (C. 1088/1900. D. 88., 180.)

Ha a biztositási feltételek szerint a biztositott minden igényét elveszti, ha felszólitás daczára az időszaki dijat meg nem fizeti, a biztositott mindaddig nincs késedelemben, mig a fizetésre fel nem szólittatott. (C. 495. 1906. Ju. 5., 178.)

A biztositási feltételek 7. §-ának az a rendelkezése, amely szerint a dij fizetésére a kereskedelmi törvény 505. §. 3. pontjának rendelkezésével ellenkezően csupán 14 napi határidő szabatik — érvénytelen. (C. 791. 1899. G. C. 2., 209.)

Oly esetben, midőn az életbiztositási dij nem évi, hanem rövidebb (féléves, évnegyedes vagy hónapos) időszakokban fizetendő, a biztositott, habár magát az egész első évre eső dij fizetésére kötelezte, nem tartozik az első év folyamán lejárt összes dijrészleteket megfizetni. (C. 26. sz. t. ü. döntvény.)

A biztositás ellenértékeül adott dijváltó fedezeti természetéből az következik, hogy oly esetben is, amidőn ez az egész első évi dijról van kiállitva, ha a dij tényleg havi részletekben volt fizetendő, a második s a többi fizetési részletek elmulasztása a kereskedelmi törvény 485. §. és 505. §. 3. pontja értelmében a biztositási szerződés hatályát megszünteti a Curia 26. számu döntvénye értelmében. (C. 1643/1895. M. D. 9., 733.)

Alperes kifejezetten, mint a biztositási idő első hónapjára eső dijat fizette meg, és a biztositó-társaság azt, mint első havi dijat fogadta el. A felperes továbbá nem tagadta alperesnek azt az állitását, hogy a keresetben kitüntetett többi fizetés is havi dijak czimén teljesittetett és fogadtatott el. Ezekből a concludens tényekből következik, hogy a felek az ajánlatban és a kötvényben foglalt feltételektől közakarattal eltértek annyiban, amennyiben a dij nem évi, hanem hónapos visszatéritő időszakokban fizettetett. A dolog ily állásában pedig a kir. Curia 26. sz. polgári döntvényében kifejtett okoknál fogva a kereskedelmi törvény 505. §-a 3. pontjának rendelkezése a fenforgó esetre alkalmazandó, az ajánlatba és a kötvénybe felvett azzal ellenkező kikötésnek joghatálya nincs. (C. 181/1900.)

A kereseti váltó nem jövőben lejárandó dijrészletek fedezésére, hanem a második dijrészlet esedékessége után a biztositó hatályának fentartása czéljából a kiszolgáltatott és a biztositott által elfogadott dijnyugta ellenértékeként, tehát nyilván fizetésként állittván ki, a biztositott az 505. §. 3. p.-ra nem hivatkozhatik. (C. 1114/1895.)

A biztositási ügynök szerződésileg vállalt azon kötelezettsége alapján, hogy a meghatározott időben vissza nem küldött dijnyugták összegét a biztositó-társaságnak megfizetni tartozik, nem marasztalható saját életbiztositásából származó második évi dijtartozásában, és pedig elismerés esetében sem, mert ez nem változtatja meg a követelés jogi természetét. (C. 75/1901. C. 735. 1901. M. D. 9., 736.)

A biztositó társaság ügynöke a társaság által saját életbiztositási dijával megterheltetvén, a biztositó a dij nem fizetése alapján nem vitathatja a szerződés hatályt vesztett voltát. (C. 135/1904. K. J. 2., 464. D. 98., 214.)

Ha a szövetkezeti tag a belépési nyilatkozatban csupán a biztositás ellenértéke fejében járó biztositási dij fizetésére kötelezte magát, s ezen dijat nem fizeti, arra a jogszabályok értelmében nem is kötelezhető (kereskedelmi törvény 505. §. 3. pontja), és ennek nem az a következménye, hogy a biztositási dij tőle per utján követelhető, hanem az, hogy a biztositott fél szövetkezeti tagsága is megszünik, lévén ez a szövetkezeti tagság a biztositási szerződés fennállásával szoros kapcsolatban. (C. 1038/1903. M. D. 9., 734.)

A 4-ik ponthoz.

Biztositásjogi szempontból a kereskedelmi törvény 505. §. 4. pontjának alkalmazásánál egyedül az a döntő, hogy a kedvezményezett a biztositott életét veszélyeztető cselekményt szándékosan elkövette-e és közömbös az, hogy ama cselekmény képez-e büntettet vagy sem. (B. T. II. G. 118/1903. M. D. 9., 737.)

506. §. A 465., 467., 468., 473., 474., 475., 483., 486. és 487. §-ok határozatai, amennyiben a jelen fejezetben eltérő intézkedések nem foglaltatnak, a dolog természetének megfelelőleg az életbiztositásokra is alkalmazandók.

Életbiztositásnál a keresk. törvény 468. §-ával kapcsolatos kérdések.

A kereskedelmi törvény az életbiztositási ügylet érvényességét a biztositott előzetes

orvosi megvizsgálásától függővé nem teszi, de a kereskedelmi törvény 507. §-a értelmében maguk a szerződő felek azt feltételként kiköthetik. (C. 5012/1900. Ü. L. 18., 14.)

Mellőztetett a másodbiróság itéletének az az indoka, hogy életbiztositási ajánlat tételénél a kereskedelmi törvény 468. §-a csak a dolog természete szerint lenne alkalmazható s hogy igy a visszautasitási időpont, illetve az elfogadásra rendelt 48 óra az életbiztositásnál onnét volna számitandó, midőn biztositó már az orvosi megvizsgálásnak is birtokába jutott; nincs különbség e részben az életbiztositásnál sem. (C. 1067/1901.)

Az alapszabályok 6. §-a szerint az ajánlattevő részéről kitöltendő nyilatkozat, továbbá a kor kimutatás és orvosi bizonyitvány együttesen képezvén a biztositási ajánlatot — mindaddig, mig ezek egyike be nem érkezik vagy hézagos, tulajdonképen biztositási ajánlatról szó nincs. (C. 92/1900.)

Hatvan nap köttetvén ki az ajánlat elfogadása iránti nyilatkozat megtételére, ily megállapodás mellett a szerződés csak ugy jött volna létre, ha alperes ezen időn belül a szerződő biztositott elhalt, helyette a kötvényt más vette át és fizette ki az első dijat, anélkül, hogy a szerződő elhunytát a biztositóval tudatta volna, ily körülmények között a biztositás a biztositott időközi elhunyta folytán létre nem jött. (C. 754/1900.)

Ha az ideiglenes kötvény a biztositott hibáján kivül a kikötött 60 napon belül kicserélve nem lesz, a biztositási ügylet nem jön létre. (B. T. 3578/1901.)

Az életbiztositási szerződés visszterhes természeténél fogva az ajánlatot tevő fél a biztositással járó koczkázat ellenértékeül a biztositási dijnak bekövetkezendő haláláig tartozó fizetésére személyes, tehát az örököseire át nem háramló kötelezettséget szándékozván vállalni, a biztositottnak az ajánlat elfogadása előtt bekövetkezett halála miatt, a biztositási szerződés létre nem jöhetett. (C. 92/1900. Gr. 3., 220.)

(Lásd még a 468. §-nál felsorolt vonatkozó egyéb eseteket is.)

Életbiztositásnál a keresk. törvény 474. és 475. §-ainak esetei.

Ha az ajánlatban javitás nyoma észlelhető, illetve ha az ajánlatban a kérdésre adandó feleletre szánt helyen vonás látszik, amely fölé más szöveg van irva, az ajánlat aggályos voltánál fogva a biztositó köteles bizonyitani azt, hogy a közlési kötelezettség megsértését involváló szöveg a biztositott aláirásakor már ott volt, vagy hogy utóbb, de az ő beleegyezésével iratott oda. (C. 1229. 1905. Ju. 5., 51.)

A biztositási ügylet vezetésével és képviseletével megbizott közeg, aki biztositási ügyletek megkötésére is fel volt jogositva, az ajánlat végleg elintézésére is feljogositottnak tekintendő s az ily közeg tudomása magának a biztositó-társaságnak tudomásával egyenlő elbirálás alá esik. (C. 1315/1895.)

Ha a biztositónak a biztositási ügylet megkötésére feljogositott közege az ügylet megkötésekor az ajánlattevő által elhallgatott fontos körülményről tudomással bir, ugy a biztositó az ügylet érvényességét meg nem támadhatja; még akkor sem, ha a kötvény a külföldön székelő biztositó által tényleg külföldön állittatott ki. (C. 1315/1896.)

Ha a biztositási feltételek azt tartalmazzák, hogy bizonyos esetre a biztositó csak ugy tartozik a biztositási összeget megfizetni, ha a fél magát utólagos vizsgálatnak alávetvén, a felvételre alkalmasnak találtatott, mig ellenkező esetben a már befizetett dijak visszafizetendők és ha az orvos az utólagos vizsgálatról a biztositónak jelentést nem tesz, hanem a felvétel dolgában maga határoz: ugy az orvos, midőn a megvizsgált egyént a biztositásra alkalmasnak nyilvánitja, a biztositó megbizottjaként jár el és ő végzi a biztositó nevében azt a jogi cselekményt, melynél fogva a szerződés a biztositót is kötelező hatályra emelkedik. Ebből következik, hogy a vizsgálat alkalmával az orvosnál tett bejelentés a koczkázat elvállalása előtt a társaságnál tett bevallással egy tekintet alá esik. Mert a minden kereskedelmi ügyletnek alapfeltételét képező jóhiszemüséggel ellenkeznék, hogy a biztositó az orvosi vizsgálat után a szerződéshez ragaszkodva, a már felvett dijakat megtartsa, a később lejárókat beszedje és mégis az ügylet érvényességét megtámadhassa oly betegség miatt, mely az orvosnak tudomására hozatott, mielőtt a megvizsgált egyént a biztositásra alkalmasnak nyilvánitotta. A muló és következmények nélkül elmult baj betegeskedésnek nem nevezhető, mert a szavaknak közönséges értelme szerint a betegeskedés állandó vagy legalább gyakorta visszatérő szenvedést, vagy legalább gyengélkedést jelent. (C. 1011/1900. D. 88., 226.)

Minthogy az ajánlatban foglalt kérdéseknek a biztositottal való közlése és azok értelmezése tekintetében a biztositó-társaság ügynöke mint annak ajánlatok felvételére kiküldött megbizottja jár el, az általa a biztositott féllel szemben az ajánlatban foglalt kérdésekre vonatkozóan elkövetett megtévesztés következtében a biztositott bemondásától eltérő felelettel való kitöltése esetében a biztositó nem hivatkozhatik arra, hogy biztositott hamis bevallást tett; ennélfogva a fenforgó esetben alperes az általa néhai L. R.-el kötött életbiztositási szerződés érvényességét azon az alapon, hogy a biztositott a hozzá intézett kérdés daczára az aján-

latban nem tüntette ki azt, hogy mintegy három évvel azelőtt más társaságnál ajánlatot tett s hogy az visszautasittatott, jogosan meg nem támadhatja. (C. 1237/1901. D. 90., 351.)

Az elsőbiróság itéletében idevonatkozóan felhozott s a Curia által is elfogadott bizonyitó adatok alapján bizonyitottnak vehető ugyan, hogy biztositott M. M. a biztositási szerződés megkötését megelőzően agybántalmakban szenvedett, s az 1897. január 12-től az 1897. január 31-ig az eszéki kórházban alkoholizmus ellen gyógykezeltetett, s elfogadta a Curia az alsóbiróságoknak azt az álláspontját is, hogy ezek a körülmények a biztositást elvállalására általában befolyással lehettek, a kifogás alá nem eső tanu S. D. vallomásával azonban e tanu vallomásának az 1893 : XVIII. t.-cz. 64. §-a értelmében való mérlegelésével, nevezetesen figyelembe vételével a tanu közbizalmat igénylő állásának és annak a körülménynek, hogy az magában, miszerint a tanu a biztositott elhalálozását tévesen a szerződés megkötése után két évi időre tette, a vallomásnak egyebekben való megbizhatóságát nem érinti, a Curia bizonyitottnak fogadta el azt is, hogy a biztositott a biztositást felvevő ügynök S. H. előtt kijelentette, hogy egyszer Eszéken kórházban volt s hogy az orvosok azt mondották neki, hogy agyvértódulásban szenved s hogy erre az ügynök azt mondotta biztositottnak, hogy ily régi dolgokat nem kell emlegetni, amikor most egészséges, ezt figyelembe véve pedig, minthogy a biztositási ajánlatban foglalt kérdések megértelmezése tekintetében az ajánlatok felvételével megbizott ügynök mindenesetre a biztositó társaságok megbizottjának tekintendő, s ennélfogva, ha mint ilyen az ajánlati kérdések tekintetében a biztositottat megtévesztette, ezért a biztositott felelőssé nem tehető; felperes a biztositási szerződés érvényességét azon az alapon, hogy az ajánlatba az, miszerint felperes agybántalmakban szenvedett s az eszéki kórházban gyógykezeltetett, fel nem vétetett, amennyiben erre az ajánlat felvételével megbizott ügynöknek idézett kijelentése szolgáltatott okot, meg nem támadhatja. (C. P. T. 54., 3.)

Az a körülmény, hogy a biztositó-társaságnak az ügynökkel egy tekintet alá eső orvosa a biztositott megbizásából töltötte ki az ajánlatot, nem zárja ki annak bizonyitását, hogy az ajánlatban feltüntetett kérdések a biztositotthoz valósággal nem intéztettek, avagy hogy az azokra adott felelet nem a valóságnak hiven lett felvéve. (C. 141/1898. D. 79., 200.)

Az a körülmény, hogy felperes alperest az ajánlatnak elfogadása előtt orvos által meg nem vizsgáltatta, hanem az ajánlatban foglalt adatokat egyszerűen valóknak elfogadta, az ezek alapján létrejött biztositási ügylet érvényességét le nem rontja. (C. 652. 1898. M. D. 9., 664.)

Az, hogy a biztositó a biztositottat orvosa által megvizsgáltatta, a biztositottat fel nem oldozza a közlési kötelezettség alól. (C. 792. 1887. D. 47., 183.)

A biztositási ügylet érvényessége egyáltalán nem függ attól, hogy a biztositott előzetesen orvosilag megvizsgáltatott-e, vagy hogy a biztositó megbizásából a vizsgálatot teljesitő egyén bir-e a szükséges képesitéssel. (C. 326. 1894. D. 67., 201.)

A 474., 475. §-ok illetve az 506.[1] §. szerint a biztositónak jogában áll ugyan a biztositási szerződést az ott szabályozott közlési kötelesség megsértése miatt a biztositott halála után is megtámadni, a biztositó azonban erről a jogáról egészben vagy részben le is mondhat; a kedvezményezett előnyére történt ily lemondás jogérvényesen kiköthető. (C. 1202/1900. D. 87., 287. Ü. L. 17., 50.)

A biztositási kötvény megtámadhatlansága szóbelileg is kiköthető és a megtámadhatlanságnak nem lehet kikötött feltétele az, hogy az ajánlatban tett bevallás adatai a valóságnak megfeleljenek. (C. 1509/1903. C. 1512. 1903. M. D. 9., 748.)

A megtámadhatlanság kifogása csak oly biztositási ügyletekben érvényesithető sikeresen, amelyekben ez külön kiköttetett; oly általános hirdetés, hogy ezentul az illető biztositó-társaság megtámadhatlannak jelenti ki kötvényeit, nem állapitja meg már előbb kiállitott kötvényekre a megtámadhatlanság jogát. (C. 847/1901. M. D. 9., 749.)

A kötvény megtámadhatatlansága azt jelenti, hogy a biztositó a vele szerződő felet a törvény által arra rótt közlési kötelezettség és illetve az ennek megszegésével járó terhes jogkövetkezmények alól felmenti, hogy a közlési kötelezettség netáni elmulasztásának akár a tudatos elhallgatásnak is jelentőséget nem tulajdonit, hanem azon körülményekről, melyeket a koczkázat elvállása szempontjából fontosnak tart, tekintet nélkül a biztositott közléseire, maga fog meggyőződést szerezni. Mindezek folytán a biztositottnak azon tény daczára, hogy magát földbirtokosnak mondotta, továbbá állitotta, hogy betegségben nem szenvedett, gyógykezelésben sohasem részesült, azon megállapitott ténynyel szemben, hogy a biztositott sohasem volt földbirtokos, hanem vagyontalan iparossegéd, hogy mint tuberkulotikus beteg közkórházból mint gyógyithatatlan bocsáttatott el, és daczára annak, hogy a perben bizonyitást nyert, hogy a kérdéses biztositási ügylet a biztositó kijátszása czéljából köttetett, a biztositási szerződés még azért sem mondatott

ki érvénytelennek, mert bár a megtámadhatatlanság kikötése a szerződő felet csalásra fel nem jogositja, de a valótlan előadás, vagy tudatos elhallgatás még csalást nem képez, mert ehhez a félnek oly ténye is megkivántatik, mely a valónak kideritését a biztositóra nézve lehetetlenné teszi, vagy lényegesen megnehezíti, ami pedig fenti tényekben fenforgónak nem találtatott. (C. 1638/1904.)

Ha a biztositási kötvény két évi fönnállás után megtámadhatlannak jelentetett ki, a megtámadhatlanság esete, a két évi dij előzetes lefizetése daczára, a két év eltelte előtt be nem állott. (C. 1227/1905. K. J. 4., 115.)

A biztositotthoz az ajánlatban intézett az a kérdés, hogy egészséges volt-e és nem szenvedett-e valamely betegségben, a biztositott egyéni felfogása alapján tanusitandó oly állapotra vonatkozik, melynek megitélésénél a biztositott saját meggyőződéséből indulhatott ki és ebből folyólag egészségi állapotának jellemzésére adott azon feleletével, hogy egészséges és nem volt beteg, nem sértette meg a közlési kötelezettséget. (C. 1265/1903. D. 93., 66.)

Nem sérti a közlési kötelezettséget, ha az ajánlattevő a kérdőivben foglalt arra a kérdésre, milyen az egészségi állapota, azt feleli, hogy jó, holott az később nem egészen jónak tünik ki, mert az ily felelet egyéni felfogás kifejezése, mely a nyilatkozó fél való felfogásának megfelel. (C. 870/1905. K. J. 3., 364.)

A biztositotthoz intézett az a kérdés, hogy milyen volt egészségi állapota a lefolyt 10 év alatt és milyen az jelenleg? a biztositott egyéni felfogása alapján tanusitandó oly állapotra vonatkozik, melynek megitélésénél a biztositott csakis testi állapotának felismerésére alkalmas tünetekből, esetleg az előzőleg átszenvedett betegségek jelenségeiből indulhatott ki; és ebből folyólag egészségi állapotának jellemzésére adott felelete által a biztositott csak abban az esetben sértette volna meg a kereskedelmi törvény 474. és 475. §-aiban körülirt közlési kötelezettséget, ha bizonyittatott volna, hogy a biztositott a lefolyt 10 év alatt egészségi állapotában oly jelenségeket tapasztalt, hogy beteg voltára nézve tévedésben nem lehetett. (C. 1327. 1899. *Azonos:* 609/1898. Gr. 1., 182. C. 1373. 1899. Ü. L. 17., 13. 1011/1900. D. 88., 226. C. 1265/1902. J. 22., 36. C. 1374/1896. Ü. L. 14., 21.)

A biztositott az egészségi állapotának jellemzésére adott azon feleletével, hogy egészsége jó és nem volt komoly beteg, csak azon esetben sértette volna meg a törvényes közlési kötelezettséget, ha a biztositó bizonyitotta volna, hogy a biztositott az egészségi állapotában oly jelenségeket tapasztalt, hogy azok alapján szivbajára nézve tévedésben nem lehetett. Ha a biztositottnak volt is az ajánlat megtétele előtt szivdobogása és nehezebb lélegzése, ezen jelenségekből még meg nem állapitható, hogy azokból a biztositottnak a szivbaj betegséget tudnia kellett volna. (C. 1251/1906. H. D. 1., 195.)

Az a körülmény, hogy a biztositott, akivel szemben bizonyittatik, hogy az ajánlatot megelőzőleg magát valamely orvos által megvizsgáltatta, az ajánlatban foglalt arra a kérdésre, hogy ki »gyógyitotta« őt utolsó betegségében, azt felelte, hogy senki, — nem állapitja meg a közlési kötelezettség megsértését. (C. 1646/1889. K. J. 1.)

Az arra a kérdésre: »legközelebb mikor vett igénybe orvosi gyógykezelést« adott tagadó válasz, annak daczára, hogy az ajánlatot megelőzőleg 11 hónappal magát gyógykezeltette, a kereskedelmi törvény 475. §-a alá eső közlési kötelezettség megsértését képezi. (C. 1226/1905. K. J. 3. és D. 101., 281.)

Az ajánlat csak annak tétele időpontjára vonatkozólag tartalmazván kérdést bizonyos betegségek felől, az ajánlat tétele előtti időben elszenvedett hason betegségek elhallgatása a közlési kötelezettség megsértését nem jelenti. (C. 1654/1904.)

Köztudomásu ténynek tekintendő, hogy az elmebetegek maguktól betegségük természetét fel nem ismerik és velük a betegség valódi természete már emberiségi okokból sem szokott közöltetni, az ily betegség be nem vallása tehát nem állapitja meg a közlési kötelesség megsértését. (C. 1124/1905. K. J. 3., 212. D. 100., 90.)

Magában az a ténykörülmény, hogy egy bűnperben M. M. a beszámithatóság kérdésében megvizsgáltatván, az orvosok által akkor idegességben szenvedőnek mondatott ki, a biztositás elvállalására befolyással biró körülménynek nem tekinthető. (C. 1126/1906. P. T. 54., 42.)

A biztositó intézetnek bizonyitani kell, hogy az ajánlat megtételekor a biztositott tudomással birt arról, hogy ő tuberkulózisban szenved. Köztudomásu tény, hogy a tuberkulotikus tüdőbetegek maguktól betegségük természetét föl nem ismerik, velük betegségük valódi természete már emberiességi okokból sem szokott közöltetni és igy azzal a ténnyel, hogy biztositott tüdőtuberkulozisban szenvedett és ez ellen gyógykezeltetett, nincs bizonyitva az, hogy ő mell- vagy tüdőbetegségéről tudomással birt. (C. 38/1902. Ü. L. 19., 25.)

A biztositó a biztositottat határozottabb felelet adására s az ellenmondás felvilágositására fel nem hiván, hanem a hozzávetőleges feleletben megnyugodván: a biztositónak nem volt elegendő azt bizonyitania, hogy

a biztositottnak szülei tényleg a bejelentettnél fiatalabb korban haltak el, hanem azt is kellett volna bizonyitania, hogy a biztositott ezt tudta. (C. 326/1894.)

Minthogy a szerződő fél a kereskedelmi törvény 474. §-a értelmében csak a kérdőpontra adott feleletek valódiságáért felelős, alperesnek jogában áll és amennyiben a kérdésben foglalt körülményekre sulyt akar helyezni, kötelezettségében is állott volna a biztositótól e kérdésre nézve határozott feleletet kivánni, alperes azonban ezt nem tette, hanem a biztositási kötvényt a feleletre adott válasz nélkül is kiállitotta, mely ténye folytán nincs többé joga ahhoz, hogy a biztositási szerződés érvényét emiatt megtámadja. (C. 530/1903.)

A közlési kötelezettség megsértésénél a sulypont nem a subjectiv, hanem az objectiv értelemben fontos körülmény elhallgatásában vagy valótlan bemondásában rejlik. Ha tehát a biztositott a kérdőivben foglalt oly kérdésekre, amelyek a biztositás elvállalására lényeges befolyással nincsenek, valótlan feleletet ad; a közlési kötelezettséget biztositásjogi szempontból meg nem sérti. (C. 1045/1905. D. 100., 317.)

Fontos körülmény elhallgatásának vagy valótlan bemondásának egyes esetei.

Tüdőhurut és más az élet tartamára befolyással biró baj miatt igénybe vett gyógykezelésnek tudatos elhallgatása érvényteleniti a biztositási szerződést. (C. 16/1901. *Azonos:* 754/1900. D. 87., 282.)

Azzal a bizonyitott ténynyel szemben, hogy a biztositott tüdőhurut miatt orvosi segélyt vett igénybe, az ajánlatban hozzá intézett kérdésre pedig azt felelte, hogy csekélyebb hülésen kivül más betegségben nem volt, megállapitandó a kereskedelmi törvény 475. §-ában meghatározott valótlan bemondás, s ebből folyóan a biztositási szerződés a kereskedelmi törvény idézett s az 506. §. alapján érvénytelen, miből folyóan a biztositó-társaság a biztositott elhalálozása folytán a kedvezményezettnek a biztositási összeget megfizetni nem tartozik. (C. 402/1897. Gr. 1., 227.)

Az ajánlatban foglalt azon kérdésre, hogy a biztositott tanácskozott-e valaha házi orvosán kivül más orvossal? ez valótlan, tagadó feleletet advân, a közlési kötelezettséget megsértette akkor, midőn beigazolást nyert, hogy ő házi orvosán kivül több orvos tanácsát kérte ki az azoknak panaszlott tünetek sulyossága folytán kétségtelenül komolyabb természetü betegsége miatt. (C. 1654/1904.)

Ha a biztositott nem is tudta az ajánlat tételekor, hogy ajakrákban szenvedett, ez még nem fosztja meg a biztositó-társaságot a kereskedelmi törvény 475. §-án alapuló jogától, amennyiben ugyanis abból a körülményből, hogy a biztositott ezen emlitett ajakbetegségének gyógykezeltetése végett állandó tartózkodási helyéről, Egerből Budapestre jött, itt a tudomány-egyetem sebészeti kórodáján magát fölvétette és itt 8—12 napig kezeltetett és megoperáltatott, kétségtelen, hogy a biztositott maga sem tarthatta ezen betegségét oly jelentéktelennek, amelyet a biztositó-társulattal közölni nem tartozott volna. (C. 568/1902. D. 91., 345.)

A betegséggé fejlődött, tehát nagyobb foku neurasthenia olyan körülmény, amely fontosságánál fogva a biztositás elvállalására befolyással lehet, amiért is ennek elhallgatása s e tekintetben valótlan felelet adása a közlési kötelezettség megsértését képezi. (C. 818/1905. D. 98., 190.)

Terhességnek elhallgatása a biztositott nő részéről a biztositás elvállalására fontos körülményre vonatkozik. (C. 1110/1886. P. T. 14., 8.)

A biztositott által életbiztositási ügylet esetében a foglalkozására nézve az ajánlatban tett hamis bevallás csak abban az esetben lehet ok a biztositás érvényének megtámadására, ha tényleges foglalkozása a bevallottnál a biztositás elvállalása szempontjából koczkázatosabbnak tekinthető. (C. 752/1900. Gr. 4., 136. — *Azonos:* 1364/1899. J. T. K. 900., 20. 828/1900. D. 57., 121.)

Az életkor hamis bevallása érvényteleniti a biztositási szerződést. (C. 1364/1899. J. T. K. 900. 20.)

Balesetbiztositásban a foglalkozásra nézve tett valótlan bevallás csak abban az esetben állapitja meg a közlési kötelezettség megsértését, ha az egyik és másik foglalkozás a dijtáblázat szerint két különböző koczkázat s ebből folyóan két különböző dijfizetési tétel alá soroztatott. (C. 723/1902. G. C. 6., 174.)

Az, hogy a biztositott foglalkozására nézve hamis bevallást tett, a biztositás érvényének megtámadására még akkor is elég alap, ha a biztositott esemény (halál) nem a foglalkozás veszélyéből származott. (C. 897/1900. G. C. 4., 137.)

A biztositási szerződés érvényessége a közlési kötelezettség megsértése okából megtámadható akkor is, ha a halált okozó és az elhallgatott betegség között semmi összefüggés nincs. (C. 792/1887. D. 47., 19.)

De a biztositott betegségének elhallgatása nem bizonyitható a kedvezményezettnek megkinált főesküvel. (C. 549/905. K. J. 3., 529.)

Nem fontosaknak minősitett körülményekre vonatkozó esetek.

A más társaságnál tett életbiztositási ajánlat elhallgatása csak abban az esetben állapitja meg a közlési kötelezettség megsértését, ha az elhallgatott ajánlat elutasitása oly komoly betegség okából történt, hogy az eszerint tárgyilag fontos körülményről való tudomás befolyással lehetett a biztositás elvagy el nem vállalására. (C. 139/1906. Ju. 5., 213. K. J. 4., 162. H. D. 1., 152.)

A biztositotthoz intézett kérdésekre adott valótlan felelet csak abban az esetben sérti meg a közlési kötelezettséget, ha az elhallgatott körülmény objective tekinthető oly fontosnak, hogy a biztositás elvállalására befolyással lehetett; ilyennek pedig az, hogy a biztositott tett-e már más társaságnál még elintézés alatt álló ajánlatot, nem tekinthető. (C. 1598/1905. K. J. 4., 114.)

A biztositott nem sérti meg a közlési kötelezettséget azáltal, hogy a más társaságnál tett, de még elintézés alatt álló ajánlatot, habár e tekintetben kérdés is intéztetett hozzá, elhallgatja. (C. 32/1906. K. J. 4., 140.)

Nem minden a kérdő-ivbe felvett kérdés képez a biztositás elvállalására fontos körülményt, amiért is feltett kérdés daczára annak elhallgatása, hogy a biztositott állott-e megelőzőleg orvosi kezelésben, a biztositási szerződés érvényének megtámadására csak ugy szolgálhatna jogos alapul, ha a biztositott nem valamely minden utókövetkezmény nélkül maradt muló baj miatt gyógykezeltette magát. (C. 1045/1905. D. 100., 317.)

Nem komoly betegség elhallgatása nem érvényteleniti az életbiztositást. Gyomorhurut, garathurut és kólika oly könnyü bajok, hogy ezeknek a 4—5 hó mulva kiállitott 2. ·/. alatti ajánlatba történt fel nem vétele a szerződés érvényességének a kereskedelmi törvény 474., 475. §-ai értelmében megtámadására alapul nem szolgálhat, mert a per folyamán arra nézve, hogy az érintett testi bajok az élet tartamára befolyással biró lényeges betegségeknek volnának tekintendők, egyáltalán mi adat vagy bizonyiték sem merült fel. (C. 1034/1901. P. T. 44., 3. C. 828/1990. D. 57., 121. C. 1219/1995. Gr. 1., 221. C. 1374/1997. Ü. L. 14., 21.)

Az ajánlattétel idején már elmult valamely korábbi bajnak elhallgatása nem tekinthető a közlési kötelezettség megsértésének, ha nincs adat, hogy az jelentékeny bajnak, illetve veszélyes természetünek volt tekinthető és erről az ajánlat tevője is tudott. (C. 645/1903.)

Minden utókövetkezmény nélkül maradt muló betegség elhallgatásával a biztositott az őt terhelő közlési kötelezettséget meg nem szegi. — Az, hogy a biztositott a biztositási dijak nagysága tekintetében tévedésben volt, a biztositónak támadási alapul egyáltalán nem szolgálhat, mert itt a tévedés nem az ő, hanem a biztositott részéről forgott fenn. (C. 982/1904. D. 97., 15.)

Oly betegségek elhallgatása, melyek enyheségüknél és jelentéktelenségüknél fogva a biztositás elvállalására befolyással ugy sem lehetnek, nem sérti a közlési kötelezettséget egyrészt, mert ily betegségek nem tekinthetők »fontosak«-nak, másrészt mert a lefolyásukban jelentéktelen s maguk után nyomot nem hagyó betegségek bevallásának elmulasztása a róluk való megfeledkezésnek is lehet a következménye. (B. T. II. G. 126/1905. K. J. 2., 597.)

Csonthártyalob és nyaki nyirkmirigylob, amely a 4 évvel később tett ajánlatnál már fenn nem forgott, nem tekinthető olyan jelentékeny bajnak, melynek elhallgatásával az ajánlattevő őt terhelő perlési kötelességet megsértette volna, ha a perben nem merültek fel olyan adatok, melyekből ennek a betegségnek jelentékeny vagy veszélyes voltára és a biztositottnak a betegség veszélyes voltáról való tudomására következtetni lehetne. (C. 1659/1904.)

Az életbiztositás érvénytelensége csak akkor mondható ki, ha a biztositott rendszeres gyógykezelést hallgatott el, nem pedig valami fürdőhelybeli ambulans, vagy más kisebb consultatiót; a gyógykezelés tekintetében pedig a gyógykezelő orvos magában álló vallomása bizonyitékot nem képez. (C. 1219/1895. Gr. 1., 221.)

Ha a biztositott az egyik orvost, aki gyógykezelte, megnevezte, a biztositási szerződés nem érvényesithető azon az alapon, hogy fel nem emlitette, hogy még más orvos is gyógykezelte. (C. 1034/1901. P. T. 44., 3.)

A fogházorvos által bizonyitott gyógykezelés, melyben a biztositott mint fogoly a fogházi orvos által részesittetett, miután ez a gyógykezelés hivatalból és nem a beteg kivánatára történik, az orvosi segély igénybevételével egy tekintet alá nem vonható s igy nem mondott valótlant a biztositott, midőn azt felelte, hogy »senki sem gyógykezelte, házi orvosa nincs«. (C. 1374/1896. Ü. L. 14., 21.)

Torokgyulladás miatti gyógykezelésnek elhallgatása nem állapitja meg a közlési kötelezettség megsértését. (C. 784/1888. D. 49., 246.)

A biztositási ajánlat 17. kérdésére: mely betegségekben, vagy fogyatkozásokban szenvedett ön ezelőtt és mikor érte önt valami sérülés? a biztositottnak eme feleletében: »semmi«, tényleg benne foglaltatik ugyan a felelet is, hogy ezelőtt betegségben nem szenvedett, de a felelet a közlési kötelezettség oly megsértésének, mely a kereskedelmi törvény 475. §-a alapján az ügylet érvényét

érintené, nem volt elfogadható, mert K. Adolf dr. orvos tanunak az a vallomása: valamikor nagyon régen gyógykezeltem, a prognosisra pontosan nem emlékszem, de ugy tudom, hogy tüdőbántalom ellen gyógykezeltem, — határozatlanságánál fogva számbavehető jelentőséggel nem bir. (C. 530/1903. M. D. 9., 741.)

A balesetbiztositásban a foglalkozásra nézve tett az a bevallás, hogy maga nem munkálkodik és földbirtokos, nem sérti meg a közlési kötelezettséget, ha bizonyittatik is, hogy maga is végzett gazdasági földmunkákat. (C. 897/1900. Gr. 4., 137. — *Azonos:* 723/1902. sz.)

Annak kimutatása nélkül, hogy a biztositottnak zsenge gyermekkorában, évekkel azelőtt elhalt testvérei valamely átöröklött betegségben hunytak el, elhalálozásuknak elhallgatása nem tekinthető oly fontos, a biztositás elvállalására lényeges befolyással biró körülménynek, mely a kereskedelmi törvény 474. és 475. §-ainak tekintete alá eshetnék. (C. 911/1899. Gr. 3., 202.)

Az életbiztositásnál szülei életkorának téves bemondása s testvérei elhunytának elhallgatása nem szünteti meg a szerződés érvényét, ha nem olyan betegségben haltak el, mely sulylyal birhatna. (C. 326/1994. D. 67., 201.)

———

A biztositott feleségének egyszersmind mint kedvezményezettnek saját személyében és jogában állott a szerződés reactiválása iránt a biztositó-társasággal tárgyalásba bocsátkozni. Ha a biztositó a reactiválás alkalmával nem élt azzal a jogával, hogy a feltételek 8. §-a értelmében kimutattassék, hogy biztositottnak egészségi állapota a felujitás idején is teljesen jó, hanem a vonatkozó dijnyugtát minden feltétel és fentartás nélkül kiadja, ebből az következik, hogy a szerződés ujból életre hozásának érintett feltételeitől maga eltekintett; következésképen a biztositottnak a felujitás idejében volt rossz egészségi állapotára és ismeretlen helyre történt távozására való tekintettel a felujitás érvényességét utólagosan sikerrel már meg nem támadhatja. (C. 1640/1901.)

———

A biztositott csak az előtte tudva lévő azokat a körülményeket tartozik a biztositóval közölni, melyek fontosságuknál fogva a biztositás elvállalására befolyással lehetnek. Eszerint nem itélhető meg az özvegynek olyan eskü, hogy férje az ajánlat beadását megelőzően szenvedett-e és ha igen, miféle betegségekben, mert ha ezzel a főesküvel bizonyitható volna is az, hogy a biztositott már az ajánlat beadásakor beteg volt, de az a perdöntő tény, hogy az erről a betegségről és ennek a betegségnek sulyos voltáról maga az ajánlatot tevő is tudomással birt volna, a főeskü megitélése esetében is bizonyitatlan maradna. (C. 549/1905.)

A perrend szabályai értelmében főeskü csak közvetlen tudomáson alapuló tényekre nézve lévén megitélhető, a másodbiróság az alperes által a viszonválaszban felperesnek arra nézve kinált főeskü alkalmazást, hogy tudomásuk szerint biztositott az ajánlat megtétele előtti időben az eskü szövegében megjelölt bajokban nem szenvedett, helyesen mellőzte. (C. 530/1903.)

Az elévülés kérdése.

A biztositási összegre vonatkozó igény elévülése nem az esemény bekövetkeztével, hanem az 503. §-ban megállapitott fizetési idővel veszi kezdetét. (B. T. 95/1887. P. T. 35., 179.)

Az a kikötés, hogy a biztositott halálától számitott egy év alatt elévül a keresetjog, érvénytelen. (C. 774/1903.)

Ha a kedvezményezett kiskoru, az elévülés csak a gyám kirendelését tárgyazó határozatnak a gyám kezeihez történt kézbesitése napjától számitható. (C. 329/1896. G. C. 1., 214. C. 866/1898. D. 81., 81.)

Ha kiköttetett, hogy a biztositott csak az esetben köteles fizetni, ha a baleset következményei egy év alatt lépnek fel, az egy év nem elévülés, hanem a biztositás elvállalásának feltétele. Az elévülés tehát csak a következményeknek az egy éven belül történt beálltával kezdődik. (C. 912/1900. D. 87., 216.)

Az oly megállapitási kereset ellenében, melylyel a kedvezményesek a biztositott fél halála után azt kérik megállapitani, hogy a biztositási kötvény értelmében egy későbbi időpontban esedékes lesz a biztositási összeg, nem évült el, ha a biztositott halála után egy évnél később inditják is meg, mert az elévülés nem a biztositott fél halálával, hanem a biztositási összeg esedékességével veszi kezdetét. (C. 870/1905. K. J. 3.)

Ha a biztositott az általános feltételekben biztositotta azt az igényét, hogy 3 évi fizetés után a kötvényt reducálhatja, az előirt időn belül bejelentés által érvényesitette, az a körülmény, hogy az ujabb kötvény kiadása megtagadtatott, a követelés bejelentése által már megszerzett jogra nincs befolyással; a követelési jog a biztositott tőke esedékessé válása idején az ujabb kötvény nélkül is érvényesithető, sőt ezelőtt is ennek itéleti kimondása kérhető. S az esedékesség beállta előtt az elévülés kezdetét sem veheti. (C. 381/1999.)

Ha a biztositó a bejelentett kárigényt a biztositott öngyilkossága okából el is uta-

sitja, de ugyanakkor a kötvény visszaváltási értékét felajánlja és ezzel az alkudozást megkezdi, a kereset elévülése a biztositási összeg tekintetében akkor veszi kezdetét, midőn az alkudozás végleg megszakadt. (C. 168/1904.)

507. §. A felek kölcsönös jogaira és kötelességeire nézve, amennyiben azok a jelen fejezetben megállapitva nincsenek, a biztositási szerződés határozatai szolgálnak irányadóul.

A biztositási feltételek a szerződő felekre csak akkor kötelezők, ha a kereskedelmi törvény imperativ rendelkezéseivel nem ellenkeznek. (C. 866/1898.)

A biztositási feltételeknek az a pontja, hogy a biztositó csak az esetben fizeti a biztositási összeget, ha a balesetnek kárpótlásra igényjogosultságot adó következményei a baleset napjától számitott egy év alatt lépnek fel, nem elévülési szabályt tartalmaz, hanem a biztositás elvállalásának egyik feltételét állapitja meg és ennélfogva érvényes. (C. 912/1900. D. 87., 216.)

Az 507. §. az öntudatlan, a szabad akaratelhatározást kizáró állapotban elkövetett önkivégzés esetéről egyáltalán nem intézkedik és igy az 507. §. rendelkezése nem áll utjában annak, hogy a felek az öngyilkosság ezen nemére nézve jogviszonyaikat szerződésileg szabályozzák; a kötvény-feltételeknek az az intézkedése tehát, mely a biztositás első évében a biztositott által öntudatlan állapotban elkövetett öngyilkosság esetére a biztositót a koczkázat viselése alól felmenti, joghatálylyal bir. (C. 139/1899.)

IV. FEJEZET.

Viszontbiztositás.

508. §. A viszontbiztositási ügylet által a viszontbiztositó, ellentérték (dij) kikötése mellett, arra kötelezi magát, hogy a viszontbiztositottnak bizonyos összeget fizetend azon teljesités fejében, melyre az utóbbi, biztositási szerződés alapján, köteleztetik.

A viszontbiztositás — mint eltekintve tárgyától szintén önálló biztositás — természetéből folyik, hogy a viszontbiztositó nem lép be a főbiztositási ügyletbe s csak a viszontbiztositottal áll közvetlen jogviszonyban, hogy tehát a főbiztositási ügylet biztositottja, illetve kedvezményezettje a biztositási összeg tekintetében nem bir követelési joggal a viszontbiztositó ellen, amiből következik egyszersmind, hogy a viszontbiztositott nincs jogositva a főbiztositási dijtartalékot sem egészben, sem részben a viszontbiztositóra átruházni. (C. 248/1878. D. 20., 47. C. 814/1878. M. 4., 432. C. 394/1878. D. 21., 183.)

Felperes, mint Amalia nevü leánya t. t. gyámjának, alperes »Tisza« biztositó részvénytársaság (mint a »Haza« csődbe esett életbiztositó banknak jogutódja) ellen 734 frt életbiztositási tőke kifizetése iránt inditott perében: marasztalandó volt alperes »Tisza« a kereskedelmi törvény 20. §-a alapján. Mert azon szerződés, melyet alperes 1877 április 11. a »Hazával« kötött, külsőleg viszontbiztositási szerződésben jelentkezik ugyan, de valódi értelménél és czélzatánál fogva nem egyéb, mint a »Haza« üzletének alperesre való teljes átruházása. E szerződés 3-ik pontja azt tartalmazza, hogy alperes mindazon kötelezettségeket, melyeket a »Haza« részéről kiállitott kötvények alapján teljesiteni köteles, a »Haza« irányában viszontteljesiteni, illetőleg a »Hazának« a kötelezettség teljesitésére szükséges összeget rendelkezésére bocsátani, esetleg a kötelezettséget a »Haza« nevében teljesiteni köteles. Eszerint magára vállalta alperes a »Haza« kötelezettségeit; magára vállalta csak a »Haza« irányában ugyan, ez utóbbi körülmény azonban figyelembe nem vétethetik, mert ezen kitételek: »a Haza irányában« — »a Haza nevében« — csak következményei a felállitott viszontbiztositási viszonynak, tehát szinlegesek, miután a szerződés, mint fentebb kimondatott, nem viszontbiztositást, hanem üzletátruházást tartalmaz. Ehhez járul, hogy a szerződés 18. pontjában még meghatároztatott, miszerint alperes kötelezve, illetőleg jogositva van, a viszontbiztositásban átvállalt koczkázatokról, a szerződő félnek kivánságára, illetőleg ennek beleegyezésével, a maga részéről saját kötvényét kiszolgáltatni, és ilyképen a biztositási kötelezettség közvetlen átvállalása által, a »Hazának« a szerződő fél iránti kötelezettségeit megszüntetni. Ezen határozmány világos kifejezése annak, hogy alperes a »Haza« hitelezői irányában is magát kötelezni kivánta; mert csak ezek akaratától tette függővé azt, hogy velök közvetlen szerződési viszonyt létesitsen, és hogy eképen névleg is a »Haza« helyébe lépjen, mint ez tényleg már megtörtént. Igy állván a dolog, kétséget nem szenvedhet, hogy a kereskedelmi törvény 20. §-ának a jelen esetre alkalmazást kell nyernie. (C. 167/1879. D. 22., 90. C. 638/1879. D. 24., 110.)

509. §. A viszontbiztositási szerződésben a 469. §-ban felsorolt kellékeken kivül kijelölendő az, hogy az ügylet mint köz-

vetlen vagy mint közvetett viszontbiztosítás lesz-e megkötendő.

510. §. A viszontbiztositás hatálya megszünik, ha azon biztositás, mely miatt a viszontbiztositási ügylet keletkezett, hatályát vesztette.

Ily esetben, ha más megállapodás nem történt, a viszontbiztositó azon dijhoz, mely a biztositót netán illeti, igényt csak az elvállalt viszontbiztositási koczkázat arányában tarthat.

511. §. Ha az esemény, melynek alapján a viszontbiztositott saját biztositási kötelességének eleget tenni tartozik, bekövetkezett, erről a viszontbiztositót, más megállapodás hiányában, a tudomásvétel után legfeljebb három nap alatt értesiteni köteles, ellenkezőleg ennek kötelezettsége megszünik.

512. §. A viszontbiztositó fizetési kötelezetttsége, más megállapodás hiányában, azon időponttól veszi kezdetét, midőn a viszontbiztositottra nézve a fizetési kötelezettség bekövetkezik.

513. §. A viszontbiztositott, ha a kártéritési összeget a 483. §. értelmében harmadik személyektől egészen vagy részben visszanyerte, ebből a viszontbiztositásnak megfelelő aránylagos részt a viszontbiztositónak kiszolgáltatni tartozik.

514. §. A 472., 473., 474., 475., 486. és 487. §-okban foglalt határozatok a viszontbiztositásokra is alkalmazandók.

NYOLCZADIK CZIM.

Kiadói ügylet.

515. §. Azon ügylet, mely által valaki (a kiadó) kész vagy készitendő irodalmi, műszaki vagy művészeti munka többszörözésére, közzétételére és forgalomba helyezésére a szerzőtől vagy ennek jogutódaitól kizárólagos jogot szerez, kiadói ügyletnek tekintetik.

Kiadói ügyletnek nem tekinthető az, amikor a nyomtatási költség a szerzőt terheli és a forgalomba hozott példányok vételára elszámolandó volt, mert itt nincs a kiadó javára történt forgalombahozatal. (C. 5967. 1906. K. J. 4., 326.)

A kiadói ügyletek tárgyát a kereskedelmi törvény 515. §-a értelmében valamely szellemi munka kizárólagos kiadhatási jogának átruházása s illetőleg megszerzése képezvén, ezen ügyletek főkelléke az, hogy ily kizárólagos jog fenforogjon, s hogy az ügylet annak átruházására és megszerzésére irányuljon. Jelen esetben azonban a felek közötti szerződés tárgyát nem valamely, alperest kizárólag megillető szellemi munka kiadási jogának átruházása és megszerzése, hanem egy még nem létezett s a törvényes feltételek alatt bárki által megindítható lap kiadása vagyis a lapot nem pusztán mint szellemi termékek forgalomba hozására szolgáló alakot, hanem mint önálló czéllal és feladatokkal biró vállalat személyesitőjét szerepeltető oly uj irodalmi vállalat megindítása képezte, mely a czéljaira szükséges szellemi termékek beszerzése tekintetében a kiadói ügyletek egész sorozatát lehet hivatva felkarolni, de mint megindítandó vállalat jogok tárgya nem volt s kizárólagos jogok tárgyává csakis létrehozása és az arra vonatkozó jogok tényleges gyakorlata által válhatott. Miután tehát a felek közötti szerződés nem valamely létező s a kiadói jog tényleges gyakorlata által már megszerzett s a kizárólagos jog tárgyává válhatott lapnak kiadási jogára, hanem ily jogok tárgyát eddig nem képezett lapnak kiadására vonatkozik, s abban nem jogok ruháztatnak át, hanem a vállalat megindítása s vitelének módozatai állapittatnak meg: ezeknél fogva a felek közt létrejött s a kereskedelmi törvény 515. §-ában előirt kellékekkel nem biró jogügylet kiadói ügyletnek nem tekinthetett. (C. 245/1883. D. 35., 9. Azonos tárgyu a forditás jogára nézve a 942/1889. D. 53., 227.)

Minthogy az irodalmi műnek forditója ugyanama jogi tekintet alá esik, mint az eredeti műnek szerzője, a peres felek között a felperes által eszközölt forditásnak kiadása iránti szerződés a kereskedelmi törvény 515. §-ában körülirt kiadói ügylet természetével bir. (B. T. 3406/1886. Ü. L. 3., 38. P. T. 15., 62.)

Árjegyzék nem tekinthető irodalmi munkának akkor sem, ha ábrák vannak benne. (C. 3999/1893. D. 63., 304.)

Az 1848 : XVIII. törvényczikknek az időszaki lapokról rendelkező 3. fejezete egyetlen oly intézkedést sem tartalmaz, amelyből arra lehetne következtetni, hogy valamely hirlap tulajdonjoga tekintetében, amennyiben az uj tulajdonos ugyanazokkal a személyi kellékekkel bir, mint aminőkkel az eredeti tulajdonos birt és ha ugyanazoknak a feltételeknek eleget tesz, amelyeknek elődje eleget tett, változás be nem állhatna, a felhivott

törvényből tehát nem meríthető akadály arra nézve, hogy a tulajdonosi és kiadói jogot az illetékes közigazgatási hatóság tudomásul vétele mellett az eredeti tulajdonostól eltérő más személy is megszerezhesse, aminthogy az ügyiratok mellett elfekvő s a Budapest székesfőváros polgármesterének az eljárt elsőbirósághoz intézett 192063/1904. I. sz. irata szerint az illetékes hatóság az »Egyetértés« és »Kurucz Ujság« czimü politikai napilapokra nézve a tulajdoni és kiadói jognak a lefoglalását tudomásul vette és a hirlapnyilvántartásba feljegyezte. De a köztapasztalat is bizonyitja, hogy hirlapok kiadót és tulajdonost cserélnek. Ezek szerint a kiadói és tulajdoni jog nem lévén olyan, amely kizárólag és elválaszthatlanul egy bizonyos személyhez van kötve, oly jognak tekintendő, amely értékesithető, elidegenithető, mint ilyen pedig a forgalom tárgyát képezvén, végrehajtás alá is vonható. (B. T. 10873. 1904. M. D. 9., 763.)

516. §. A szerző köteles a kiadónak az igért munkát a szerződésileg megállapitott minőségben és kellő időben átadni.

Ha a szerző e kötelességének saját hibájából meg nem felel, a kiadó tetszése szerint a szerződés teljesitését s a késedelemből eredő kár megtéritését, vagy a nem-teljesités miatt kártéritést követelhet, vagy a szerződéstől elállhat, mintha az meg nem köttetett volna.

A kiadói ügyletben a nyomdai correctura rendszerint a kiadó feladata s ebből folyóan a szerző a netalán teljesitett ezekért a correctori munkálatokért külön megállapodás hiányában is dijazást igényelhet.

A kereskedelmi törvény 515. és következő szakaszai csak a munka többszörözésére, közzétételére és forgalomba hozatalára a szerzőtől nyert jogra vonatkozhatván, oly esetben, amelyben valamely munka tulajdona szereztetett meg, nem alkalmazhatók. (C. 803/1900. G. C. 3., 225.)

517. §. Addig, mig a többszörözés végett átengedett munkának azon példányai, melyeknek forgalomba helyezésére a kiadó jogot nyert, el nem keltek, a szerző munkájával oly intézkedéseket nem tehet, melyek a kiadó kárára lehetnének; nevezetesen nem áll jogában ugyanazon munkát vagy annak egy részét ujra kiadni, vagy kiadás végett másnak átengedni, vagy összes munkái kiadásába vagy valamely gyüjteménybe felvétetni.

A szerző, ha valamely gyüjteménybe egyes dolgozatokat szolgáltat, ezeket akár külön, akár összes munkáiban közzéteheti, feltéve, hogy az egyes dolgozatok azon alakban, melyben a gyüjtemény részeként jelentkeznek, a könyv vagy műkereskedés önálló tárgyait nem képezik.

A kisebb dolgozatok, melyek hirlapnak vagy folyóiratnak engedtetnek át, megjelenésük után a szerző szabad rendelkezése alá kerülnek.

A forditás a mű szerzőjének önálló joga s ez az átruházott kiadói jogban bennlevőnek nem tekinthető. (C. 974/1881. D. 29., 196.)

518. §. A kiadói jog nem ád egyszersmind jogosultságot a munka forditásához s ennek kiadásához.

519. §. A kiadó a kéziratban, vagy a megállapitott eredetiben átvett munkát saját költségén változatlanul többszörözni és kellően forgalomba helyezni tartozik.

520. §. A kiállitás, határozott megállapodás hiányában, a munka czéljának és jelentőségének megfelelő alakban történik.

A példányok számát és az egyes példányok árát, ha ez iránt a felek közt megállapodás nem történt, a kiadó saját belátása szerint határozza meg; de nem áll jogában oly tulságos árt szabni, mely a munka kelendőségének árthatna.

521. §. Ha a felek uj kiadás iránt szerződnek, arra nézve, miről az uj szerződésben nem intézkednek, a korábbi szerződés szolgál irányadóul.

522. §. A kiadói jog terjedelmére nézve a felek megállapodása szolgál irányadóul. Kétség esetében a szerződés a munkának csak egyszeri kiadására ád jogositványt.

Ha a munka további kiadásai is átruháztattak, a kiadó az előbbi kiadás teljes elkelte után azonnal köteles uj kiadást eszközölni.

Amennyiben a kiadó a műnek szerződésileg meghatározott példányainál többet állit

elő, ugy a szerző a forgalombahelyezés előtt jogosult a többlet forgalombahelyezésének eltiltását, a forgalombahelyezés után pedig megfelelő külön dijat igényelni. (C. 600/1884. P. T. 9., 183.)

523. §. Ha a kiadó az átvett munka többszörözést és forgalomba helyezését, vagy az előbbi kiadás teljes elkelte után az uj kiadás eszközlését saját hibájából elmulasztja, a szerző tetszése szerint a szerződés teljesitését és a késedelemből eredő kár megtéritését, vagy nem-teljesités miatt kártéritést követelhet, vagy a szerződéstől elállhat, mintha az meg sem köttetett volna.

Ha valamely tanulmány megrendelése azon feltevésben történt is, hogy az nyomtatás utján terjesztetni fog, ez magában véve a megrendelőre nézve a szerzővel szemben még az esetben sem állapitja meg a kiadási kötelezettséget; ha a mű szerzője azon feltevésben, hogy a megrendelő által czélba vett agitatio keresztülvitele esetén hasznot fog elérni, szerzői jogát magának fentartotta. (C. 5575. 1903. D. 96., 183.)

A kereskedelmi törvény 523. §-ában megállapitott feltétel csakis akkor tekinthető bekövetkezettnek, ha a kiadónak a munka forgalmon kivül helyezésére irányuló valamely ténye jut kifejezésre, maga az erre vonatkozó elhatározás a szerző jogait sértő cselekménynek nem minősithető, ezen az alapon tehát a szerző a szerződéstől el nem állhat. (C. 712/1900. M. D. 9., 762.)

524. §. A kiadó, ha a szerző egyes munkáinak kiadására jogot nyert, e munkák összkiadásának eszközlésére feljogositottnak nem tekintetik.

Ha a szerző munkáinak összkiadását engedi át, a kiadó nem nyer jogot arra, hogy egyes munkákat vagy azok részeit külön kiadhassa.

525. §. Tiszteletdijt a szerző csak akkor követelhet a kiadótól, ha ilyen nyiltan vagy hallgatag kiköttetett. A tiszteletdij hallgatag kikötöttnek akkor tekintetik, ha a körülmények szerint a munka átengedése csak tiszteletdij mellett volt feltehető. A tiszteletdijt ily esetben a körülményekhez képest szakértők meghallgatása mellett, a biróság állapitja meg. Ugyanez történik akkor is, ha a tiszteletdij közelebbi meghatározás nélkül általában köttetik ki.

526. §. Ha a tiszteletdij megállapitásánál bizonyos ivszám vétetett alapul, a kiadó a megállapitott ivszámot meghaladó részért tiszteletdijt fizetni nem tartozik, de a szerzőtől követelheti, hogy ez teljes munkát szolgáltasson.

527. §. A kiadó, más megállapodás hiányában, köteles a tiszteletdijt, ha az a munkáért általában köttetett ki, a teljes kézirat vagy az eredeti átvételével azonnal kifizetni; ellenben, ha a tiszteletdij ivek szerint állapittatott meg, az a többszörözés befejezésekor; amennyiben pedig a munka egyes részekben jelenik meg, az egyes részek bevégzett kiállitásakor fizetendő.

528. §. Oly esetben, midőn a szerződés teljesitése a kiadó személyében történt véletlenség miatt lehetetlenné válik, a kiadó a tiszteletdij fizetése alól csak ugy szabadul fel, ha a szerző a munkát ugyanazon feltételek mellett más kiadónak átadta.

529. §. Ha a többszörözés végett átadott munka a kiadónál véletlenül elvész, ennek kötelezettsége a tiszteletdij megfizetésére szoritkozik.

A szerző azonban ily esetben, ha egy másik példány birtokában van, ezt, esetleges költségeinek megtéritése mellett, a kiadónak átengedni tartozik.

530. §. Azon esetben, ha a már kész kiadás a forgalomba helyezés előtt egészen vagy részben véletlenül megsemmisül, a kiadónak jogában áll a megsemmisült példányokat saját költségén kipótolni, anélkül, hogy ezekért a szerzőnek tiszteletdijt fizetni tartoznék.

A forgalombahelyezés megkezdettnek vehető, ha csak egyetlen példány is eladási szándékkal a kiadó üzlethelyiségébe, illetve kirakatába tétetett, vagy elküldetett. (C. 5563/1892. D. 60., 38.)

531. §. A kiadói szerződés megszünik:

1. ha kész munka iránt köttetett szerződés és e munka az átadás előtt a szerzőnél véletlenül elvész;

2. ha a szerző a munka befejezése előtt meghal, vagy a munka szerződésszerü elkészitésében egyébként véletlenül meggátoltatik, vagy az elkészitésre képtelenné válik;

3. ha a czél, mely a szerződők szándéka szerint a közzététel által elérendő volt, a kézirat vagy eredeti átadása előtt véletlen eset folytán lehetetlenné válik.

A szerző, illetőleg ennek jogutódai az érintett esetekben a kötelezettség alól felszabadulnak ugyan, de tiszteletdijt nem követelhetnek, sőt ha ilyet kaptak, azt visszafizetni tartoznak.

Ellenben, ha a 3. pont alatt érintett körülmény a kézirat vagy eredeti átadása után következik be, a szerző vagy jogutódai tiszteletdijt követelhetnek, illetőleg a kapott tiszteletdijt visszafizetni nem tartoznak.

532. §. A szerzőnek jogában áll a szerződést egyoldalulag felbontani, ha a kiadó csőd alá kerül.

Ha azonban a többszörözés már megkezdetett, a kiadó csődtömege, amennyiben a szerzőnek kellő biztositékot nyujt, a szerződést fentarthatja.

533. §. A jelen czim határozatai, a dolog természetének megfelelő alkalmazással, oly esetben is irányadóul szolgálnak, midőn a kiadói ügylet valamely irodalmi, műszaki vagy művészeti munka tulajdonosával, ki a szerzőnek nem jogutódja, köttetik meg.

KILENCZEDIK CZIM.

Alkuszi ügylet.

534. §. A kereskedelmi ügyletek megkötésének közvetitése alkuszi ügyletnek, s az, ki ily ügyletekkel iparszerüleg foglalkozik, alkusznak tekintetik.

Az ügylet közvetitésével megbizott alkusz még nem tekinthető feljogositottnak arra, hogy fizetést vagy a szerződésben kikötött más szolgálmányt átvehessen.

Kereskedelmi ügyletet nem képezhet annak közvetitése, aminek megszerzése vagy eladása törvény szerint nem kereskedelmi ügylet. (C. 1225/1895. M. 8., 380. C. 1016/1892. G. C. 6., 199.)

A kereskedelmi törvény 534. és 538. §-ai szerint a kereskedelmi ügyletekre nézve a közvetitő joglag az, aki a feleket kereskedelmi ügylet létesitésére összehozza, illetve a kereskedelmi ügylet létrejötte körül elősegitőleg közbenjár és akinek hivatása az, hogy abbeli működésénél a rendes kereskedő gondosságával, a megbizás értelmében és az ügyletnél érdekelt mindkét fél érdekeinek megfelelően járjon el. (C. G. 297/1899. M. D. 9., 765. G. D. 4., 1266.)

Azt a körülményt, hogy az alkusznak volt megbizása a teljesités elfogadására, az, aki ezt vitatja, köteles bizonyitani. (C. 194/1889. D. 52., 102.)

Az az ügynök, akit a pénzintézet az adós részére folyósitott kölcsönnek az adós kezéhez leendő kifizetéssel megbiz, feljogositottnak tekintendő az intézet részére fennálló más követelés fejében a megfelelő összeget az intézet javára a folyósitott kölcsönből levonni. (C. 512/1905. D. 100., 93. K. J. 3., 187.)

Arra való tekintettel, hogy évekre terjedő idő alatt a földbirtok értéke és ára tetemes változásnak lehet kitéve, a megbizás tárgyának természetéből önként következik az, hogy az eladás közvetitésére szóló megbizás érvénye évekre ki nem terjed és visszavonás nélkül is megszünik. (C. 275/1899. M. D. 9., 766. G. D. 4., 1268.)

A közbenjáró ügynök, kinek az eladó a vevő megnevezése nélkül bizonyos árumennyiséget eladásra ajánl, jogositva lévén a meghatározott időn belül a saját személyében is vevőként fellépni, kétségtelen, hogy közte és az eladó között nem közvetitési, hanem adásvételi ügylet jött létre. (C. 530/1901. M. D. 9., 765.)

535. §. Az alkusz, amennyiben a felek által az ellenkezőre feljogositva nem lett, vagy az ügylet természete ellenkezőt nem kiván: a megbizások, alkudozások és kötések tekintetében harmadik személyek irányában titoktartásra köteleztetik.

536. §. Az alkusz naplót vezetni, ebbe a megkötött ügyleteket minden nap bevezetni és a megtörtént bevezetéseket naponként aláirni tartozik.

A napló, melynek bekötve, laponként folyószámmal ellátva és átfüzve kell lenni, használatba vétel előtt azon törvényszék által hitelesitendő, melynek

kerületében az alkusz üzletét gyakorolni szándékozik.

Ha az alkusz kizárólag kereskedelmi ügyletek közvetitésével foglalkozik, a naplón kivül egyéb könyveket vezetni nem köteles.

Az alkusz szintén kereskedő. Mielőtt tehát könyve hitelesittetnék, czégét bejegyeztetni tartozik. (B. T. 4231/1877. D. 28., 259.)

537. §. A naplóba iktatott bevezetéseknek, melyek bármely élő nyelven történhetnek, a szerződők neveit, az ügylet megkötésének idejét, tárgyának megjelölését s annak feltételeit, jelesen áruk eladásánál azok nemét és mennyiségét, nemkülönben az árt és a szállitás idejét kell tartalmaznia.

E bevezetések időrendben, hézag hagyása nélkül eszközlendők.

538. §. Az alkusz az ügylet közvetitésénél a rendes kereskedő gondosságával, a megbizás értelmében s a felek érdekeinek megfelelőleg köteles eljárni. Az ügylet megkötése után a felek mindegyikének egy általa aláirt s a bevezetés tárgyául kijelölt ténykörülményeket (537. §.) magában foglaló kötjegyet azonnal kézbesiteni tartozik.

Oly ügyleteknél, melyek nem azonnal teljesitendők, a kötjegy a feleknek aláirás végett kézbesitendő s mindegyik félnek a kötjegy azon példánya küldendő meg, melyet a másik fél aláirt.

Ha valamelyik fél a kötjegy elfogadását vagy aláirását megtagadja, erről a másik fél az alkusz által azonnal értesitendő.

539. §. Az alkusz köteles naplójából, a felek kivánatára, ezeknek kivonatokat kiállitani, melyeknek mindazt magukban kell foglalni, mi az alkusz által a feleket érdeklő ügyletre vonatkozólag bevezettetett.

Harmadik személyek részére ily kivonatok csak az érdekelt felek beleegyezésével állithatók ki.

Ingatlanok tekintetében keletkezett szerződések, következésképen az ingatlanok adás-vételének közvetitése a kereskedelmi törvény 262. §-a értelmében kereskedelmi ügyletet nem képezvén, és igy a kereskedelmi törvény 534. §-ával meghatározott alkuszi ügylet sem forogván fenn, kétségtelen, hogy a felperes alkuszi naplója, mely a követelt dij mennyiségére nézve különben sem szolgál részbizonyitékul, e tekintetben bizonyitékul el nem fogadható. (C. 1016/1902. G. C. 6., 199.)

540. §. Az alkusz által közvetitett szerződés megkötése az 537. és 538. §-okban megállapitott bevezetéstől, illetőleg a kötjegy kiadásától független.

E tények egyedül a szerződés megkötésének bizonyitékául szolgálnak.

A kötjegy, ha nem is szól rendeletre, engedmény utján átruházható. (C. 449/1883. D. 36., 38.)

541. §. Az alkusz szabályszerüen vezetett naplója, épugy, mint az alkusz által szabályszerüen kiállitott kötjegy, az ügylet megkötése s annak tartalmára nézve nem teljes, eskü vagy más bizonyitási eszköz által kiegészithető bizonyitékot képez.

Mindazonáltal a biróság, a fenforgó körülmények megfontolása alapján, belátása szerint határozand a felett: vajjon a napló és kötjegy tartalma bizonyitéknak tekinthető-e, vajjon azok mellé az alkusz esküje, vagy egyéb bizonyiték követelendő-e, vajjon különösen a kötjegy elfogadásának vagy aláirásának megtagadása az ügy megbirálásánál nyomatékkal bir-e vagy sem.

542. §. A jelen törvény 32., 33. és 35. §-aiban foglalt határozatok az alkuszok naplóira is alkalmazandók.

543. §. A biróság a per folyamában elrendelheti, hogy az alkusz naplója a kötjegygyel, a kivonattal vagy egyéb bizonyitékokkal összehasonlitás végett felmutattassék.

A felmutatásra az alkusz a 21. §-ban megállapitott pénzbirság terhe alatt kötelezhető.

544. §. Az alkusz, amennyiben a felek által, vagy az áruk minőségét tekintve

a helybeli szokás által, ez alul fel nem mentetik, köteles a közvetitése mellett létrejött minden mustra szerinti eladásnál a mustrát, miután az felismerhetés végett megjelölte, addig megőrizni, mig az áru a minőséget illetőleg ellenmondás nélkül átvétetett, vagy az ügylet más módon kiegyenlittetett.

545. §. Az alkuszok, kik a jelen törvényben megállapitott kötelességeiket megszegik, vagy azokat elhanyagolják, a feleknek az ebből eredő kárért felelősek.

A kiskoru egyén által ügynöki ténykedése közben a megbizótól kapott előlegek a hitelezői kölcsön tekintete alá esvén, a kiskoru ellen meg nem itélhetők. (C. 1519/1905. K. J. 3.)

546. §. Az alkuszt közbenjárásáért a következő §-ban megállapitott dij illeti. E dij, más megállapodás hiányában, akkor követelhető, ha az ügylet megköttetett, vagy a feltételesen kötött ügylet feltétlenné vált s az alkusz a kötjegy kézbesitését tárgyazó kötelességnek megfelelt.

Ha az ügylet meg nem köttetett, vagy feltétlenné nem vált, a közbenjárásért alkuszdij nem követelhető.

Az ügynöki dij igényelhetésének alapja a megbizás.

Megbizás nélküli közvetités után dij nem jár. (C. 7651/1883. D. 32., 223.)

Az alkusz közvetitési dijat csak akkor követelhet, ha meg volt bizva a közvetitéssel s ha meghatározott ár mellett az ő közvetitésével létesittetett az ügylet, ellenkező esetben csak felmerült költségeinek megtéritését igényelheti. (C. 1518/1892. M. D. 9., 770.)

A felperes a per adatai szerint nem tekinthető oly alkusznak, akire nézve a kereskedelmi törvény kilenczedik czimében foglalt rendelkezések szolgálnának irányadóul s minthogy másrészt maga sem állitja azt a felperes, mintha kereskedő volna és hogy ebbeli minőségben az 1875 : XXXVII. t.-cz. 284. §-a értelmében követelhetne közvetitési dijat, kétségtelen, hogy a felperes, aki nem kereskedő, az I. rendü alperestől csak abban az esetben követelhetne közvetitési dijat, ha e dij kötelezőleg igértetett volna részére. (C. 493/1902. *Azonos:* 955/1895. D. 72., 179. C. 2485/1900. G. 503/1899. J. 19., 31.)

Nem létezik oly jogszabály, amelynél fogva a vevő pusztán azért, mert valakinek ajánlatára vásárolt meg bizonyos árukat, ellenszolgáltatással tartozna annak, aki azt ajánlotta. (K. T. V. E. 411/1904. D. 96.)

Kikötésnélküli dij kit illet.

Kikötés nélkül a törvény alapján közvetitési dijt csak alkusz követelhet, aki kereskedelmi ügyletek közvetitésével iparszerüleg foglalkozik, vagy kereskedő, aki üzleti körében közvetitette a kérdéses ügyletet; más közvetitő azonban csak akkor tarthat dijazásra igényt, ha az neki megigértetett. (C. 955/1895. D. 72., 179.)

Bejegyzett kereskedő, külön kikötés nélkül akkor is követelheti az általa másoknak közvetitett ügyletek után járó közvetitési dijat (proviziót), ha nem közvetitési ügyletekre szól czégbejegyzése, hanem egészen más természetü ügyletekre (vegyeskereskedés). (B. T. II. G. 105/1905. K. J. 2.)

Minthogy alperes a jelenleg szóban forgó csereügylet létesitésére felperest meg nem bizta és csereügylet létesitése iránt felperes részére közvetitői dijat előre le nem kötött, hogy alperes a jelenleg szóban forgó adásvételi ügylet létesitése iránt felperes részére közvetitő dijat előre lekötött ugyan, de ez az adásvételi ügylet tényleg nem a felperes közbenjárása mellett létesült és hogy alperes felperes javára közvetitési dij fizetése iránt utólag szóbeli kijelentést nem tett, illetve alperes felperesnek magának közvetitési dijra részfizetést nem teljesitett: e tényállás mellett a felebbezési biróság az anyagi jogszabályt helyesen alkalmazta akkor, amikor ama ügyletek után felperes részére alperes ellen közvetitői dijat meg nem itélt.

Mert a kereskedelmi törvény 534. §-ában szabályozott és kereskedelmi ügyletre vonatkozó alkuszi működés kivételével és az illető ügylet létesülése után, egyenes lekötelezés fenn nem forgása esetében, valamely ügylet létesülésének közvetitéseért dijazás csak akkor követelhető, ha az előre leköttetett s az előre lekötött ilyen dij is csak akkor, ha maga az illető ügylet egyenesen a követelőnek közbenjárása mellett létesült. (C. G. 503/1899. J. 19., 31.)

Közvetitési dij kikötés hiányában csak alkusznak (kereskedelmi törvény 534. §.) vagy kereskedőnek (kereskedelmi törvény 284. §.) jár ugyan, de felperest, ki kereskedelmi ügyletek közvetitésével iparszerüleg foglalkozik, tehát alkusz s ki a felebbezési biróság itéletének meg nem támadott tényállása szerint alperes részére nemcsak egy 30.500 koronás háznak megvételét, hanem e czélra a Magyar országos takarékpénztár által engedélyezett 25.000 koronás kölcsönre

vonatkozó ügyletet is közvetítette, a helyi szokásnak megfelelő közvetítői jutalék mindkét ügylet után külön-külön alkuszi foglalkozásánál fogva megilletné (kereskedelmi törvény 547. §.), hacsak a felek abban nem állapodtak meg, hogy felperes a rendszerinti s a helyi szokások megfelelő jutaléknál kevesebbet kapjon. (B. T. II. G. 169/1906.)

A díjazás kiérdemlésének kérdése általában.

A közvetítési díj követelésének elengedhetetlen kelléke a közvetítőnek e részben kifejtett tevékenysége; ha ilyen tevékenységet nem fejtett ki, akkor sem igényelhet díjazást, ha kiköttetett, hogy arra az esetre is jár neki közbenjárási díj, ha az eladás időközben az ő hozzájárulása nélkül eszközöltetett. (C. 2262/1907. K. J. 4., 326.)

Az alkuszdíj követelhetőségének jogalapja az, hogy a közvetített ügylet az alkusznak, habár csak előkészítő tevékenységével oly okozati összefüggésben álljon, hogy maga az ügylet létrejötte e tevékenység eredményének legyen tekinthető; nyilvános árverés folytán létrejött vételi ügylet esetében azonban ez az okozati összefüggés már fogalmilag ki van zárva. (C. 813/1896. Gr. 2., 225.)

A közvetítő ügynök eleget tett kötelezettségének, mihelyt alperesnek az uradalmat mint haszonbérbe adandó jószágot megnevezte és ezenfelül alperest a tulajdonosnak mint bérbe venni szándékozót bemutatta s így a kikötött vagy szokás szerint járó közbenjárási díj még csak ahhoz a feltételhez maradt kötve, hogy a bérleti szerződés ezen közvetítés folytán tényleg megköttessék. (C. 1834/1996. P. T. 33., 19.)

Mihelyt az alkusz megbízójának oly egyéniséget nevez meg, aki az eladó tárgyat megvenni kész és képes és a megbízó a megnevezett féllel alkudozásokba bocsátkozva, vele a vételi szerződést megköti, az alkusz feladatának teljesen megfelelt, minthogy közbenjárásával a czél, vagyis az, hogy az eladni kívánó fél vevőt találjon, el van érve. Emellett egyéb kikötés hiányában teljesen közömbös az, hogy a megnevezés írásban, vagy személyes bemutatás mellett történt, hogy az alkusz ezentul is közbenjárt-e, vagy sem, mert az, hogy az alkusz által egymással megismertetett felek az alkusz további tevékenységét igénybe veszik-e vagy nem, csakis ezek akaratától függ. (C. 5322/1895. D. 74., 80. C. 1219/1895. D. 72., 153. C. 6804/1896. D. 74., 84. C. 238/1900. Ü. L. 17., 16.)

A közvetítői díj követelhetése nem azon alapul, hogy a bekövetkezett eredmény a közvetítő tevékenysége folytán következett legyen be, mert a közvetítő az ügylet létrejöttét csak előmozdíthatja, de saját akarata által nem okozhatja, hanem azon alapul a közvetítői díj követelhetése, hogy a közvetítő az elvállalt feladatot teljesítette és a feltételül kitűzött esemény bekövetkezett legyen. Sőt a közvetítés természetéből következik, hogy a közvetítői tevékenység gyakran már kimerül abban, hogy a közvetítő az ügyletkötő felet az ügylet megkötésének lehetőségére figyelmezteti és az ügyletet kötő feleket egymással érintkezésbe hozza és ily esetben a közvetítői díj követelésének megállapítására elégséges az, ha az ügylet a közvetítő további közreműködése nélkül megköttetett. (C. 35/1900. Ü. L. 17., 52.)

A közvetítési díj követeléséhez nem kell szükségképen az, hogy a közvetítő az ügylet megkötésénél ténylegesen közreműködjék, hanem a közvetítő tevékenysége kimerül már abban is, hogy a felet az ügylet megkötésére figyelmessé teszi, az ügyletkötő felet megnevezi; a közvetítői díj követelhetésének megállapítására ilyen esetben nem szükséges az, hogy a közvetítő az ügylet megkötésénél továbbra is közreműködjék. (B. T. 486/1905. D. 99., 272.)

A közbenjárási díj követeléséhez szükséges, hogy az az ügylet, amire a közbenjárás vonatkozik, ha nem is a közbenjárónak minden irányban állandó tevékenységével, de valóban létrejöjjön és pedig ugy, hogy azt az ügyletet az, aki a közbenjárási díjat kötelezte, a létesült ügylet módozatainál fogva mindenesetre a maga javára valóban érvényesíthesse is. (C. G. 334/1899. és 344/1899. Gr. 2., 15.)

Habár bírói gyakorlaton alapuló jogszabály az, hogy a közvetítőnek a neki fizetni kötelezett közvetítési díjra jogos igénye van akkor, ha a közvetített ügyletekben résztvevő feleket összehozza, és a felek közt a szerződés megköttetik, azonban ez a jogszabály csak ott alkalmazható, ahol a megbízó fél a közvetítési díj fizetését külön feltételekhez nem kötötte. (C. G. 570/1901. G. C. 5., 160.)

Azt, hogy a közbenjárási díj követelhetése az ügylet megkötésén kívül még más feltételhez is köttetett, az ezt vitató fél tartozik bizonyítani, tehát fenforgó esetben annak bizonyítása, hogy felperes az általa alperesnek ajánlott felek és alperes között kötött ügyletek után provisióját csak akkor követelheti, ha alperes a neki járó bizományi díjakat a vele szerződött felektől megkapta, alperest terheli. (Bp. T. II. G. 35/1896.)

A díj arra az esetre köteleztetett, »ha vevőt hoz«. Felperes keresetével elutasíttatott, mivel ilyenkor nem elég a vevő megnevezése, az pedig, hogy felperesi részről az ügylet tényleg közvetíttetett volna, nem bizonyíttatott. (B. T. 2900/1900.)

Az alkusz az általa közvetített szerződésben kitűzött szállítási határidő meghosszab-

bitásának kieszközléséért külön s ujabbi alkuszdijat követelhet. (C. 7/1880. D. 25., 15.)

Az a közbenjáró, ki megbizás folytán az eladóvá tett dologra vevőt keres s ilyent találva, a szerződést kötni szándékozó feleket összehozza és a kinek ezen közbenjárása folytán a felek szerződnek is, az erre az esetre igért közbenjárási dijat abban az esetben is követelheti, ha a már szerződtetett felek a szerződéstől visszalépnek, de később, habár a megbizottnak ujabb közbenjárása nélkül, azonban a megbizás értelmében a szerződést ujból és végleg megkötik. (C. 238/1900. G. 3., 231.)

Közvetitési dij a közvetitő közbenjárása nélkül létrejött ügylet után csak ugy jár a közvetitőnek, ha az utóbb létrejött ügylet a közvetitett eredeti ügyletnek folyománya. (C. 644/1904. K. J. 2.)

Kereskedelmi szokás az, hogy azoknak a megrendelőknek közvetlen megrendelései után is provisió illeti az ügynököt, aki a megrendelőt mint vevőt az üzletnek hozta, miért is az ügynök az ily megrendelések után is azon egész idő alatt, mig az eladóval jogviszonyban áll, jogositva van a kikötött vagy szokásos provisiót követelni. (C. 942. 1899.)

A kötelezett közvetitési dij fizetése meg nem tagadható az okból, mert a közvetitett ügylet más alakban jött létre ; és összegére nézve sem módosul ennek folytán. (C. 1489. 1901. Gr. 5., 163.)

A dij összegére nézve is helyes és következetes az elsőbiróság álláspontja. Mert az a módositás, mely az ügylet keresztülvitele tekintetében a tárgyalások folyamán bekövetkezett és melynél fogva az eladó és a vevő mintegy szerepet cseréltek, a felperesnek közvetitési tevékenységét lényegileg nem érintette és ami a felperes helyzetét illeti, az ügyletnek természetét sem változtatta meg. Az eredeti tervtől való eltérés, melyet a felperes nem kezdeményezett és melyet az ő elhatározására visszavezetni nem lehet, neki sem hátrányára, sem előnyére nem szolgálhat.

Amint nem esik el a provisióhoz való igényétől, ugy viszont nagyobb dijat sem követelhet azért, mert az ügylet más alakban köttetett meg, mint amely szerint ő a közvetitést elvállalta. (C. 1489/1901. Gr. 5., 163.)

A valamely hosszabb gőzmozdonyu vasuti vonal épitésének elnyerése iránt kikötött közvetitési dij akkor is jár, ha rövidebb vonalu, de magasabb épitési költséggel járó villamos üzemü vasut létesittetett. (C. 1272. 1901. M. D. 9., 771.)

Aki nem iparszerüleg foglalkozik üzletek közvetitésével, nem tekinthető ugyan alkusznak s igy a kereskedelmi törvény ezekre vonatkozó szabályai reá nézve nem alkalmazandók, de azért mint kereskedelmi ügyletből folyó előre megállapitott közvetitési dijat igényelheti abban az esetben is, ha ez erdővételnél terület szerinti egységár mellett tett ajánlat alapján köttetett ki, de utóbb ugyancsak a közvetitő közbenjárása mellett az ügylet faköbtartalom szerint jött létre, de csak abban az esetben, ha ennek folytán a vétel tárgyának értéke ugyanaz maradt. (C. 358/1897. M. D. 9., 771.)

Az alkuszdij az ügylet létesitésének közvetitése körüli fáradozás fejében a közvetitőt csak akkor illeti meg, ha a közvetités eredményre vezetett és a közvetités folytán köttetik meg az ügylet ; oly esetben tehát, amelyben az ügylet nem a közvetités folytán megkezdett tárgyalások alapján, hanem azoknak sikertelen befejezése után más alapon köttetik meg a felek között, a kialkudott alkuszdij a közvetitőnek nem jár. (C. 781. 1899. J. 19., 31. C. 339/1899. C. 1452/1892. D. 61., 241. C. 6919/1887. D. 46., 269. C. 405/1886. D. 43., 227.)

Az alkuszdij valamely erdőség egész területe után köttetvén ki, ha az ebbeli ügylet létre nem jöhetett s erről az alkusz értesittetett azzal a kijelentéssel, hogy eláll a szerződéstől a vevő, — amennyiben később, t. i. 3 évvel utóbb az időközben az örökösök között tényleg felosztott erdőség egy részét az alkuszdijra kötelezett mégis megvette valamelyik örököstől, — minthogy igy a vétel nem arra az objectumra jött létre, mely után az alkuszdij kötelestetett, az alkuszdij jogosan nem követelhető. (C. 1391/1897.)

Egyes esetek a gyakorlatban.

a) Ingatlanoknál.

Ingatlanok eladásánál a közvetitési dij az ügynököt megilleti, ha az ügynök ügyfelének a másik szerződő felet és az ügylet tárgyát megjelölte s ezáltal felek érintkezését lehetővé tette. (C. 1270/1905. D. 100., 245.)

Ingatlan eladásának közvetitéseért alkuszdij csak akkor követelhető, ha a bekebelezési engedélyt magában foglaló szerződés aláiratott. (C. 284/1896. D. 75., 139.)

b) Áruk eladásánál.

Ha az áruszállitás több év tartama alatt meghatározott részletekben történik s a vételár is nem egyszerre és előre, hanem az áruszállitás arányában fizetendő : az alkuszdij csak ama szállitmány értéke után követeltethetik, mely már valósággal átvétetett. (C. 1391/1879. D. 24., 99.)

Az ügynök részére az általa megkötött vétel után még abban az esetben is jár közvetitési dij, ha a vevő a vételárt meg nem fizette, ha csak ez irányban ezt kizáró megállapodás létrejötte nem bizonyittatik. (C. 1613/1894. M. D. 9., 773.)

Az ügynöki provisio ellenkező kikötés hiányában már az ügylet létrejöttekor és nem csak a vételár megfizetése után jár. (C. 258/1903. M. D. 9., 773.)

Ellenkező döntések :

Az általános kereskedelmi szokás szerint az ügynököt az általa közvetitett ügyletek után — külön kikötés hiányában — dijjutalék csak abban az esetben illeti meg, ha ezen ügyletek után a vételár befolyt, vagy egyébként kiegyenlittetett, hacsak az ügynök nem bizonyitja, hogy a vételár a megbizó hibájából nem folyt be. (C. 520/1905. D. 101., 15.)

Kereskedelmi jogszokást képez, hogy az ügynöknek ellenkező kikötés hiányában csak oly ügyletek után jár közvetitési dij, melyeket a kereskedő tényleg megkötött és melyek után a vételár tényleg befolyt, hacsak az ügynök be nem bizonyitja, hogy a megkötött és foganatositott ügylet után a vételár a kereskedő hibájából nem folyt be. (C. 431/1905. K. J. 3. — A IV. polg. tanács 1. számu elvi megállapodása.)

A közvetitési dij összegének megállapitására mérvül nem az eredeti szerződésben kikötött összeg, hanem a leszállitott vállalati összeg szolgálhat. (C. G. 570/1901. Gr. 5., 160.)

c) **Kölcsönszerzésnél.**

Ha az ügynöknek a közbenjárási dij az esetben kötelez etik, ha a megbizó részére valamely kölcsönt kieszközöl, akkor azt a dijat nem már a kölcsön megszavazása folytán is, hanem csak ugy követelheti, ha a kölcsön tényleg folyósittatott. (C. 234/1904. P. T. 391. C. 2873/1895. D. 70., 284.)

Minthogy a kölcsönügylet létrejöttnek csak akkor tekinthető, ha a hitelező a kölcsönt kiadta, és az adós a kölcsön értékét megkapta, a közvetitő a közvetitési dijat a kölcsönt fel nem vett féltől még akkor sem követelheti, ha a kölcsön fel nem vétele pusztán ennek tényére vezethető vissza. (C. T. I. G. 227/1903. G. T. K. 904., 3.)

A kölcsön közvetitéseért kötelezett jutalomdij csak abban az esetben jár, ha a kölcsön tényleg rendelkezésre bocsáttatott. (C. 270/1905. K. J. 2.)

Ha az ügynöknek a közbenjárási dij az esetre köteleztetik, ha a megbizó részére valamely kölcsönt kieszközöl, akkor azt a dijat nem már a kölcsön megszavazása folytán is, hanem csak ugy követelheti, ha a kölcsön tényleg folyósittatott. (C. 234/1904. K. J. 2.)

Dij akkor is jár a közvetitőnek a kölcsön kieszközléséért, ha a kölcsön az ő közreműködése mellett, bár nem az ő tevékenysége folytán folyósittatott. (C. 1049/1906. K. J. 4., 42. Ju. 5.)

d) **Kiegyeztetésnél.**

A fizetésképtelenekké lett kereskedőknek hitelezőikkel való kiegyeztetése dolgában a következő kereskedelmi szokásokat állapitotta meg a budapesti kereskedelmi és iparkamara :

A fizetésképtelenekké lett kereskedőknek hitelezőikkel való kiegyeztetése tekintetében három különböző eset különböztetendő meg.

1. Az egyik az, amikor a kereskedő maga hozza létre az egyezséget s csak az egyezségi feltételek betartásáért vállal kezességet egy harmadik személy, rendszerint rokon. — 2. A második az, amikor valaki, aki nem hivatásszerű kiegyeztető ügynök, hozza létre az egyezséget s esetleg jót is áll annak betartásáért. — 3. A harmadik eset az, amikor hivatásszerüen ily kiegyeztetésekkel foglalkozó egyén hozza létre az egyezményt s esetleg szintén garan iát vállal annak be tartásáért. — ad 1. Az első esetben, amikor a fizetésképtelenné lett kereskedő maga lép egyezségre hitelezőivel s az egyezség betartásáért egy harmadik személy csak kezességet vállal, de ezért magának jutalékot nem kötött ki, ilyen nem is jár neki, még ha a vállalt kezességnél fogva ő volna is az, aki az egyezmény szerinti időpontokban az esedékes összegeket az adóstól kiszorgalmazza s a hitelezők öz eljuttatja. Mert oly kereskedelmi szokás nem létezik, amelynél fogva jótállásért s az ennek elvállalásából rendes kereskedőknél önként következő teendőkért külön kikötés nélkül jutalék járna. — ad 2. A második esetben, midőn valaki, aki nem hivatásos egyeztető ügynök, létrehozza az egyezséget és kezességet vállal annak betartásáért, kereskedelmi szokás szerint külön ki ötés hiányában szintén nem jár az egyezmény létrehozataláért s az abban foglalt feltételek betartásáért elvállalt kezesség fejében jutalék. — ad. 3. A hivatásos egyeztető ügynökök rendszerint az egyeztetés elvállalásakor szoktak a felekkel a nekik járó jutalék nagysága tekintetében megállapodásra lépni. Szokás az, hogy minden esetre kikötnek maguknak egy, a kilátásban lévő fáradalmakhoz s költségekhez mért összegü előleget készkiadások fedezésére. Ez az összeg teljes kielégitésül szokott szolgálni az esetre, ha az egyezség nem létesülne. Az egyezség létrejötte esetén a hivatásos egyez-

tetők rendesen a szóban lévő ügynél fenforgó összegek nagyságához mérten ½—1%-os jutalékot szoktak maguknak kikötni. — Hogy ily kikötés hiányában mekkora jutalék jár az egyeztetőnek, arra nézve a kamara nem tudott kereskedelmi szokást megállapitani, de ily szokás nem is fejlődhetett, mert, mint már emlitve volt, a hivatásos egyeztetők mindig előzetesen kötik ki maguknak az őket megillető jutalék magasságát.

A storno kérdése.

A kikötött közvetitési dij az ügynököt akkor is megilleti az ügyletnek tényleg létrejötte esetében, ha a létrejött ügylet utóbb a felek által storniroztatott. (C. 959/1902. G. C. 6., 199. C. 4127/1895. M. 8., 384. Ü. L. 14., 7. C. 424/1899. P. T. 39., 1.)

Egyéb idevágó esetek.

Az a körülmény, hogy a közvetitő a megbizónak utólag tett abbeli kijelentésére, hogy ezentul provisiót fizetni nem fog, hallgatott, a kikötött provisióhoz való jogról való lemondásnak nem tekinthető. (C. 1093/1900. M. D. 9., 770.)

———

A forgalomban megkövetelhető bizalommal és jóhiszemüséggel ellenkeznék, hogy az ügynök a közvetités sikere alapján őt megillető dijazástól abból az okból essék el, hogy az illető személy az ügyletet maga helyett kiskoru gyermekei részére kötötte meg. (B. T. II. G. 173/1905. K. J. 3., 85.)

———

A hites alkusz a törvénynél fogva a szokásos alkuszdijat abban az esetben is követelheti, ha oly megállapodás bizonyittatik, mely szerint az előre meghatározott összegü alkuszdijat csak akkor követelheti, ha bizonyos összegü vételár éretik el, és az ügylet ennél alacsonyabb vételár mellett köttetett meg, mert a hiteles alkusz a szokásos alkuszdijat csak akkor nem követelheti, ha erről kifejezetten lemondott. (C. 673/1896. G. C. 1., 228.)

———

Ha léteznék is oly kereskedelmi szokás, amely szerint áruk eladásának közvetitésénél az árjegyzék szerinti és a tényleg elért vételár közti különbözet az eladó által a közvetitő ügynöknek fizetendő jutalékba beszámitható, ez a jogszabály a dolog természete szerint csak az oly esetekre volna alkalmazható, amelyekben az ügynököt az eladóval szemben az árjegyzéki ár elérése tekintetében személyes felelősség terheli. (C. 104/1903. M. D. 9., 773.)

———

Az ügynök által vállalt del credere csak azt jelenti, hogy a vevő hitelképességeért áll jót, de nem arról is, hogy a követelést behajthatja, az ő jótállási kötelezettsége tehát csak ugy érvényesithető, ha bizonyittatik, hogy az illető vevő már az ügyletszerzés idejében hitelképtelen volt. (C. 673/1903. M. D. 9., 773.)

———

A provisio jogi természetéből következik, hogy a kiérdemelt ügynöki dij felvétele végett az ügynök köteles a főnökét felkeresni és nem a főnök tartozik a dijakat az ügynökhöz vinni; minthogy pedig az ügynök a perben nem adta elő, hogy főnökét a kereset inditását megelőzőleg mikor szólitotta fel a provisio fizetésére, ezért a főnök fizetési késedelme csak a kereset inditása napján állott be. (C. 839/1903. K. J. 1.)

———

Az alkusznak az ügylet létrejötte körüli esetleges költségei külön felszámitás tárgyát nem képezhetik és azok reája nézve az ügylet meghiusulta esetében koczkázati költség jellegével birnak. (1098/1894. M. 8., 383.)

A kereskedelmi törvénynek az alkuszi ügyletre vonatkozó határozatai nemcsak az iparszerü alkuszokra, hanem a csupán alkalmilag közvetitéssel foglalkozó más egyénekre is megfelelően alkalmazandók ugyan, mindazonáltal a kereskedelmi törvény 546. §-ának az a rendelkezése, melynek értelmében az alkusz a kikötött alkuszdijat csak abban az esetben követelheti, ha a közvetitett ügylet létrejött, az alkalmi alkuszkereskedőre csak oly értelemben alkalmazható, hogy az a más kereskedő vagy nem kereskedő megbizásából teljesitett közvetitési ügyletben felmerült kiadásainak megtéritését és szolgálatainak dijazását a kereskedelmi törvény 284. §-a értelmében erre vonatkozó külön kikötés hiányában is követelheti. (C. 1153/1898. P. T. 39., 20.)

———

Az 534. és 38. §. szerint kereskedelmi ügyletekre nézve a közvetitő jogilag az, aki a feleket kereskedelmi ügylet létesitésére összehozza, illetve a kereskedelmi ügylet létrejötte körül elősegitőleg közbenjár, és akinek hivatása az, hogy abbeli müködésénél a rendes kereskedő gondosságával a megbizás értelmében és az ügyletnél érdekelt mindkét fél érdekeinek megfelelően járjon el. A vezérügynökség közönséges fogalmánál fogva a vezérügynök nem közönséges ügynök, hanem az általa képviselt czégnek annyiban kereskedelmi alkalmazottja, hogy a czég

által létesitett ügyleteknél egyedül és kizárólag csak ama czég érdekeinek megfelelőleg tartozik eljárni és épen azért az ilyen ügyletekért, illetve ezeknél való közbenjárásáért a másik fél részéről maga javára vagyoni előnynek biztositását a köteles tisztesség szempontjából el nem fogadhatja, és ha mégis teszi, ez esetben ténykedése jogilag tiltott és az erkölcsi fogalmakba ütköző dolog, amely hivatalból figyelembe veendő, és el nem fogadható a biróság előtt érvényesithető követelés jogalapjául. (I. G. 297/1999.)

547. §. Az alkuszdij mennyisége szabad egyezkedés tárgyát képezi. Ily egyezkedés, vagy más helyi szokás hiányában az alkuszt, a közvetitett ügylet által képviselt értéket kivéve alapul, dij fejében 5000 frtig fél száztóli, az ezen felüli összeg után pedig egy negyed száztóli illeti.

E dijakat, ha más ki nem köttetett, vagy a helybeli szokás mást nem állapit meg, a felek egyenlően tartoznak viselni.

548. §. Ha az alkusz meghal, ha üzletével felhágy, vagy azt bármi okból nem folytathatja, naplója azon törvényszéknél leteendő, melynek területén az alkusz üzletét gyakorolja.

Átmeneti és vegyes intézkedések.

549. §. Jelen törvény hatályba léptétől kezdve azon törvények és rendeletek, melyek a kereskedelmi törvény tárgyaira s az ez által szabályozott viszonyokra vonatkoznak, amennyiben a jelen törvény által fenn nem tartatnak, hatályon kivül helyeztetnek.

Az 1871 : XXXIV. t.-cz. határozatai a jelen törvény által nem érintetnek.

550. §. Ezen törvény hatályba léptétől kezdve uj czégjegyzékek fognak nyittatni. A régibb czégjegyzékekbe bevezetések csak annyiban történhetnek, amennyiben ezek valamely korábbi bevezetés törlését czélozzák.

551. §. A jelen törvény azon határozatai, melyek szerint a kereskedelmi czégek a czégjegyzékbe bevezetés végett bejelentendők és az aláirások a kereskedelmi ügyek elintézésére hivatott törvényszéknél hitelesitendők, illetőleg hiteles alakban bemutatandók, azon kereskedők által is megtartandók, kik üzletüket a jelen törvény hatályba lépte előtt már megkezdették, akár voltak bejegyezve, akár nem. E czélra a most emlitett időponttól számitandó hat hónapi határidő állapittatik meg, melynek eltelte után a késedelmesek a törvényes határozatok megtartására, a 21. §-ban kiszabott pénzbirság terhe alatt, szoritandók.

Azon korlátozások, melyeket a jelen törvény 11., 13., 14., 17. és 18. §-ai a czégek használatára nézve megállapitanak, oly czégre, mely e törvény hatályba lépte előtt már használtatott, nem alkalmazhatók, ha e czég az érintett határidő alatt a kereskedelemi czégjegyzékbe bevezetés végett bejelentetik.

552. §. Mig a jelenlegi csődtörvény hatályban van, az 1840. évi XVI. t.-cz. 9. §-ának a női hozomány, hitbér és jegyajándék bejegyzésére vonatkozó határozatai érvényben maradnak.

A jelen törvény hatályba léptéig bejegyzett hozomány, hitbér és jegyajándék az uj czégjegyzékekbe bevezetés végett az 551. §-ban megállapitott határidő alatt bejelentendő, ellenkezőleg csőd esetében elsőbbséggel nem bir. E bevezetést nő is kérheti.

553. §. Ha a korábbi bevezetésre vonatkozó beadványok és okmányok eredetben azon törvényszéknél vannak, melynél a bejelentésnek történnie kell, a bejelentésben elég a korábbi bejegyzésre és annak mellékleteire hivatkozni.

554. §. Az uj czégjegyzékbe történt bevezetés közzétételével (9. §.), a czégre vonatkozó s az eddigi czégjegyzékben foglalt összes bevezetések hatályukat vesztik.

Hatályukat vesztik az eddigi czégjegyzékekben foglalt összes bevezetések az esetben is, ha a kötelezett bejelentések az 551. §-ban megállapitott határidő alatt meg nem történnek.

555. §. Ha a kereskedelmi üzlet tulajdonosa (főnöke) az általa a jelen törvény

hatályba lépte előtt adott czégvezetői jogositványt, az 551. §-ban érintett bejelentéskor, vagy a jelen törvény hatályba léptétől számitandó hat hónap eltelte előtt, vissza nem vonja, a czégvezető a jelen törvényben megállapitott hatáskörrel kirendelt czégvezetőnek tekintetik.

Az a körülmény, hogy a kereskedő e §-ban foglalt határidő alatt czégét bejegyeztette-e vagy sem, a vissza nem vont czégvezetői jogositvány fennállására közömbös. (C. 517/1886. D. 44., 5. C. 605/11886. P. T. 13., 15.)

556. §. Az 1840. évi XVIII. t.-cz. 2. fejezete értelmében keletkezett társasági szerződések azon intézkedései, melyek a jelen törvénynek szerződésileg meg nem változtatható, különösen a társaságnak harmadik személyek elleni jogviszonyaira vonatkozó határozataival ellenkeznek, az 551. §-ban megállapitott határidő elteltével hatályukat vesztik.

Ha azonban a társasági szerződés az érintett határidő alatt az uj czégjegyzékbe bevezetés végett bejelentetik, annak a jelen törvény határozataival ellenkező intézkedései a bevezetés közzétételével vesztik hatályukat.

557. §. Azon részvénytársaságok és szövetkezetek, melyek a jelen törvény hatályba léptéig az eddigi gyakorlat szerint keletkeztek, az uj czégjegyzékekbe az esetben is bevezetendők, ha keletkezésük tekintetében a jelen törvényben megállapitott kellékeknek meg nem felelnek.

558. §. Azon részvénytársaságok és szövetkezetek, melyek a jelen törvény hatályba lépte előtt működésük megkezdésére feljogosittattak, alapszabályaikat az 551. §-ban megállapitott határidő alatt azon törvény értelmében módositani tartoznak.

E határidő eltelte után a társaság képviseletére jogositottak az alapszabályok módositására, a 21. §-ban megállapitott pénzbirság terhe alatt, szoritandók.

559. §. A jelen törvény hatályba lépte előtt keletkezett részvénytársaságok és szövetkezetek alapszabályainak azon intézkedései, melyek e törvénynek alapszabályilag meg nem változtatható határozataival ellenkeznek, az 551. §-ban megállapitott határidő elteltével hatályon kivül helyeztetnek.

560. §. A bányatörvény szabályai szerint alakult, vagy jövőben alakulandó bányatársulatoknak belső szervezésére, valamint a társulati tagoknak egymás közt és harmadik személyek iránti jogviszonyaira nézve, jövőre is a bányatörvény határozatai irányadók.

A bányatársulatok, amennyiben üzletük a kisipar körét meghaladja, alá vannak vetve a czégbejegyzési kényszernek. (C. 407/85. D. 41., 64.)

561. §. A jelen törvénynek a kivált szövetkezeti tagok felelősségére (236. §. és 238. §. 2. kikezdése), nemkülönben a szövetkezeti tagok ellen támasztható keresetek elévülésére (254. §.) vonatkozó határozatai a magyar földhitelintézetre nem alkalmazandók.

562. §. Azon beadványok, melyek e törvény hatályba léptétől számitott hat hónap alatt nyujtatnak be, ha az eddigi gyakorlat szerint érvényesen megtörtént bejegyzésnek az uj czégjegyzékbe bevezetését czélozzák, illeték- és bélyegmentesek.

563. §. A kereskedelmi könyvekbe a jelen törvény hatályba léptéig történt bevezetések bizonyitó erejéig és ennek tartamára nézve az eddigi törvények alkalmazandók.

564. §. A jelen törvénynek az elévülésre vonatkozó határozatai azon esetekre, melyekben az elévülés a jelen törvény hatályba lépte előtt már megkezdetett, nem alkalmazandók, ha a már megkezdett elévülés betöltésére a jelen törvényben megállapitott elévülési határidőnél rövidebb idő kivántatik.

Habár az 1840 : XVIII. t.-czikk 41. §-a a közkereseti társaság tagjainak a társaság hitelezői irányában való vagyoni felelőssé-

gét csupán az egyetemleges kötelezettségre nézve korlátolta 2 évi időtartamra s aránylagos felelősségüket ezen időn tul is a magánjogi rendes elévülési időn belül fentartotta, az időközben hatályba lépett 1875 : XXXVII. t.-cz. 121. §-a szerint az egyes tagok ellen a társaságot terhelő igények alapján támasztható keresetek a társaságnak feloszlása esetén, a 122. §-ban emlitett annak az esetnek kivételével, ha a társaságnak felosztatlan vagyona maradt, a felosztástól kezdve 5 évi időtartam elteltével elévülnek. Az ujabb törvénynek a rövidebb elévülési időtartamot megállapitó ez a rendelkezése pedig a kereskedelmi törvény 564. §-ában kifejezett elvből folyóan az annak hatálybalépte előtt a közkereseti társaság ellen keletkezett követelésekre is alkalmazandó. (C. 1076/1899. M. D. 9., 777.)

565. §. Jelen törvény hatályba léptével a hiteles alkuszok intézménye megszünik. Az ily alkuszok által ezen időpontig vezetett könyvek és kiállitott kötlevelek bizonyitó ereje az eddigi szabályok szerint itélendő meg.

Az alkuszok könyvei az 551. §-ban megállapitott határidő alatt eredetben azon törvényszéknél teendők le, melynek területén az alkusz működését gyakorolta.

566. §. Jelen törvény életbeléptetési időpontjának meghatározásával, valamint e törvény végrehajtásával a földmivelés-, ipar s kereskedelemügyi minister, a törvénykezés tekintetében pedig az igazságügyi minister, illetőleg Horvát- és Szlavonországban a horvát-szlavon-dalmátországi bán bizatik meg.

Függelék.

A kereskedelmi forgalommal kapcsolatos néhány általános természetű jogeset.

A kereskedelmi forgalomban megkivánt biztosságnak s a mindig szem előtt tartandó kölcsönös bizalomnak és hűségnek tekintetei a kereskedőnek kötelességévé teszik, hogy a szerződéses helyzet fontos körülményeire nézve egyik fél a másikat, még ha a körülmények felett való döntés szabad elhatározására van is bizva, aránytalanul hosszu ideig bizonytalanságban ne hagyja, amiért is ő elkésetten tett nyilatkozatából a maga javára előnyt nem származtathat. (B. T. II. G. 185/1905. D. 99., 238.)

A másik szerződő fél értesitése és a késedelemből eredő kártéritési követelés fentartása oly esetekben is szükséges lehet, amelyek nem esnek a keresk. törv. 354. §. szabálya alá, mert a kereskedelmi forgalom természetéből következik, hogy az eset körülményei szerint a lemondásra lehet következtetni bizonyos esetekben már annak folytán, hogy a késedelmes teljesités jogfentartás nélkül elfogadtatott. Azonban nem elégséges a lemondás fenforgásának megállapitására az az egyedüli körülmény, hogy: alperes a határidő elmulasztása miatt nyomban nem értesitette felperest a késedelemből eredő kárkövetelésről. (B. T. II. G. 115/1905. D. 99., 63.

Az üzleti összeköttetésben lévő felek abban állapodván meg, hogy az egyik fél által a másik fél vevőinek szállitott áruk vételára az árukat szállitó fél megbizottja által szedendő be az egyes vevőktől és ezáltal szolgáltatandó át a másik félnek elszámolás végett, a beszedett vételárnak ezen megbizott által történt elsikkasztása esetében az nem a számadással tartozó, hanem a megbizottat rendelő fél terhére esik. (C. 211/901. M. D. 9., 46.)

Az árut felperes bérmentve tartozott az alperesnek vasuti állomására szállitani és ekkként az alperesek által megvett gabona vitelbérét felperes viselte, a miből aztán önként folyik, hogy felperes részére a vasut által visszatéritett vitelbér csak abban az esetben illethetné alpereseket, mint vevőket, ha ez a feltétel a szerződő felek által világosan kiköttetett volna, amit pedig maguk alperesek sem állitanak, annál kevésbé bizonyitanak. (C. 333/1904.)

Az egész munka elkészitéseért járó dijösszeg, a munkától befejezés előtt történt jogellenes eltiltás folytán, a munkát vállaltat megillető kártéritésként egész összegében meg nem itélhető, hanem ez a sommás eljárási törvény 65. §-a értelmében megfelelő hányadban állapitandó meg. (C. 610/1898. M. D. 9., 524.)

Valaki az üzlete folytatása czéljából oly árukat vásárolt, melyek miatt később ellene egy harmadik czég szabadalombitorlás miatt a kihágási eljárást folyamatba tétette és annak során az árut elkoboztatták. Emiatt kártéritési igényt támasztott az ellen, akitől az árukat vásárolta. Keresetével elutasittatott, mert a marasztaló itéletben megnyugodott, ahelyett, hogy felebbezett volna és mert az eladó által neki felajánlott eszközök segitségével a büntető ügyben ujrafelvételi eljárást nem tett folyamatba. Ezek pedig oly jogsegélyt képeznek, melyet a rendes kereskedő gondosságával eljáró ügyfélnek igénybe kell venni. (C. 211/1904. K. J. 9., 62.)

A malomtulajdonos, aki őrlés végett veszi át a gabonát, nem vét a rendes kereskedő gondossága ellen, amikor az átvett gabonát külön kikötés hiányában nem biztositja. (C. 1343/1903. K. J. 2., 51.)

A zsákkölcsönvevő, aki a zsákkölcsönadó által szállitott zsákoknak máshonnan való beszerzését az egész idény tartama alatt elmulasztotta, anélkül, hogy annak elfogadható okát adta volna, a saját mulasztása által szenvedett kártöbbletnek megtéritését a kölcsönadótól nem igényelheti. (C. 894. 1906. H. D. 1., 178.)

A kártéritési kötelezettségnek, amennyiben szerződésből származik, alapja valamely szerződésszegésnek minősülő cselekvés vagy mulasztás; de ahhoz, hogy a szerződésszegő fél a másik fél javára valamely kártérités fizetésére köteleztessék, nem elég a kötelezettségnek imént emlitett alapja, vagyis a kárkövetelésre jogot nyujtó szerződéses helyzetnek, más szóval a kártéritési kötelezettség elvi fennállásának megállapitása, de ezen felül szükséges még kettő: először annak megállapitása, hogy a szerződésszegés által a másik félnek tényleg származott kára vagy elmaradt valamely haszna; másodszor pedig, hogy a tényleg felmerült kár, avagy az elmaradt haszon összegszerüleg mennyit tesz ki. (B. T. II. 4/1906. K. J. 3., 280.)

Abban az esetben, ha a vevő tudva azt, hogy a közbenjárt ügynök az ő nevében tett megrendelést az eladónál, fogadta az eladótól az ő, t. i. a vevő, czimére küldött árut, még abban az esetben is a vételügyletből folyólag közvetlenül az eladó irányában lesz kötelezve, ha ő, t. i. a vevő, a közbenjárt ügynökkel mint eladóval kötötte meg a vételi ügyletet. (C. 420/1899. M. D. 9., 47.)

Az üzlet tulajdonosa, illetve az, aki türi, hogy valamely üzlet az ő nevében folytattassék, a neve alatt folytatott üzletben felhasznált áruk vételáráért akkor is felelős, ha az árukat meg nem rendelte és azokat át nem vette, sem az áruk megrendelésére és átvételére annak, aki az üzletet folytatja, külön meghatalmazást nem adott. A házastársi viszony megállapitja annak bizonyitékát, hogy a feleség tudott arról, miszerint az ő neve alatt férje üzletet folytat. (B. T. II. G. 124/1904. T. M. D. 9., 19.)

A nő neve alatt folytatott üzletben elárusitott borok vételáráért, a nő abban az esetben is felelős, ha a férj vette és adta el üzletében, mert valamely üzlet részére átvett és abban értékesitett áruk vételáráért az üzlettulajdonos lévén felelős, az eladónak még akkor is felelősséggel tartozik, ha nem tudta is azt, hogy férje a felperestől vásárolt bort az ő üzletében értékesitette. (C. 468. 1898. D. 83., 34.)

Aki másnak megengedi, hogy a saját nevéből és cziméből álló be nem jegyzett czége alatt fennállott üzletét folytassa, az utóbb ugyanezen üzletbe megrendelt és átvett áruknak vételáráért a jóhiszemü eladónak maga is felelős. (C. G. 64/1900. D. 85., 30.)

Az a körülmény, hogy valaki puszta tudomással birt arról, hogy más valaki üzletet folytat az ő czége alatt: egymagában nem elégséges arra, hogy az ő neve alatt folytatott üzletbe eladott és átvett áruk vételárában őt marasztalni lehetne. (C. 815/1895. M. D. 9., 14.)

A szinleges czég alatt tett megrendelésért az üzlet tényleges tulajdonosa felelős. (C. 1505/1891. D. 58., 17.)

Az átadott üzletben történt rendelésekért a régi tulajdonos csak ugy felelős, ha a változás czégjegyzékbe nem vezettetett, illetve eladó a változásról nem tudott. (C. 543/1893. M. D. 9., 12.)

Ha az egyenes adós felszámolás alatt van, ez nem ok arra, hogy a hitelező az egyenes adós mellőzésével, a közönséges kezestől kifizetést követelhessen. (C. 567/1906. K. J. 4., 62.)

A ki hozzájárul ahhoz a megállapodáshoz, hogy követelésére nézve az adós czég vagyonának felszámolása utján nyerjen kielégitést, az a czégvagyonnak felosztása előtt nem követelhet kielégitést más módon a czégtől. (C. 1566/1903. D. 96., 15. K. J. 2., 82.)

Az adós javára a harmadik személy által kötött az a szerződés, hogy a hitelező az adósnak nem fog többé hitelezni és az ennek daczára a hitelezett összeget nem követelheti az adóstól, magával az adóssal szemben is hatályos lévén, az adósnak utóbb hitelezett áruk vételára ettől nem követelhető. (C. 326. 1901. D. 100., 63. K. J. 3., 205.)

Ha valaki arra kötelezi magát, hogy a jövőben megalakitandó részvénytársaságtól bizonyos számu részvényt fog átvenni és annak névértékét meghatározott módon az alakitandó részvénytársaság által megállapitandó fizetési helyen felszólitásra befizeti, a részvénytársaság, mint kedvezményezett közvetlenül van jogositva a befizetés teljesitését

követelni. — Németországon hozott itélet Magyarországon, a két állam közötti viszonosság hiánya miatt végre nem hajtható és ezért itélt dolgot sem képez. (C. 1498/1906. K. J. 4., 209.)

A hitelezői védegylet alapszabályai rendelkezéseit a védegylettel egyezségre lépett adós is sikeresen érvényesitheti azzal a hitelezőjével szemben, aki a védegyletnek tagja. (C. 70/1904. K. J. 2., 191.)

Egy kereskedő fizetésképtelenségbe jutván, egyezkedni kivánt hitelezőivel és ezeknek 40 százalékos fizetést ajánlt fel kiegyenlitésül. Egyik hitelező nem akart engedni követeléséből. Az adós a többi hitelezőknek ösztönzése czéljából megállapodott ezen egy hitelezővel, mely szerint ezen hitelező kijelentette a hitelezői védegylet előtt, miszerint a 40 százalékos egyezséget elfogadja, de viszont kapott az adóstól nyilatkozatot, hogy ez a kijelentés csak szinleges és köteles az egész tartozást megfizetni. Nem fizetett. A hitelező perelt. Az adós turpis causával védekezett. A kifogásnak az elsőbiróság helyt adott, a másod- és harmadbiróság azonban marasztalta az adóst. (C. 259/1904. K. J. 2., 107.)

Az általános egyezségi okiratban engedett időhaladék a külön okiratban foglalt határidővel szemben figyelembe nem jöhet és pedig még akkor sem, ha a külön egyezség a többi hitelezők tudtán kivül, sőt azok félrevezetése mellett jött létre. (C. 495/1905. K. J. 3., 61.)

Az egyezségi kvótának meg nem felelő összeget jogfentartás nélkül elfogadó hitelező sikeresen nem vitathatja, hogy a nem pontos fizetés folytán az elengedett hányad iránti követelése föléledt. (C. 60/1905. K. J. 3., 37.)

Néhány fillérnek nemfizetése az egyezségi kvótából nem éleszti fel az elengedett követelést. (C. 197/1905. K. J. 3., 85.)

Ha valaki csekély összeggel (jelen esetben 45 fillérrel) kevesebbet fizet tartozására, de a hiányt felszólitás után azonnal pótolja, az oly menthető tévedést képez, mely nem vonja maga után a nem kellő fizetéssel járó következményeket, különösen azt sem, hogy az egyezségileg feltételesen elengedett tartozás ujból feléledjen. (C. 201/1905. K. J. 3., 109.)

Ha a követelésnek egy hányadát elengedett hitelező az utolsó egyezségi váltót beperli és annak alapján végrehajtást vezet, a nem pontos fizetés okából az elengedett hányadot nem követelheti. (C. 1032/1905. K. J. 4., 13.)

A bérlő részére saját ipari tevékenységének kifejtésére bérbeadott helyiségek átadását a bérbeadó nem tagadhatja meg abból az okból, hogy a bérlő hitelképtelenné vált. A kártéritési igény összegszerüségének megállapitásánál a kártéritésre jogosult terhére be kell számitani azt a munkaerőt, mely a kártéritésre okot szolgáltató tény folytán felszabadult és a kártéritésre jogosult javára más téren érvényesithető. (C. 158/1905. K. J. 2., 311.)

Az állategészségügyi szempontból fennálló beviteli tilalom daczára rendeltetési helyére elküldött állatoknak elkobzásából eredő kárért ugy az eladó, mint a fuvarozó vasut felelős ugyan, de e felelősség alul szabadulnak, ha a vevő tudta a fennálló tilalmat és ennek daczára kivánta az elszállitást. A kereskedelmi forgalomban megkivánt kölcsönös tisztességgel ellenkezik és ezért érvénytelen az a megállapodás, hogy az egyik kereskedő által elkövetett törvényellenes cselekményből őt netán érendő kár megtéritésére a másik fél magát kötelezi. Ilyen cselekmény a tiltott állatkivitel is. (C. 135/1904. K. J. 2., 459.)

A jövendőben kötendő kölcsönügylet iránti megegyezésnek a kölcsönvevővel szemben a kölcsönügylet különleges természeténél fogva csak az lehet a jogi hatálya, hogy ha az ő jogilag számitásba vehető hibája miatt a megegyezéshez képest a kölcsönügylet utóbb létre nem jön, tőle a hitelező nem a megegyezés teljesitését, vagyis az illető kölcsönösszeg felvételét, hanem e helyett esetleg csak a kölcsönügyletnek utóbb létre nem jötte miatt megfelelő és igazolandó kárának megtéritését követelheti. (C. G. 740/1905. K. J. 3., 297.)

A megszavazott kölcsönből előző terhek fedezetére visszatartott biztositéki összegnek a folyósitását az adós a jelzálogul szolgált ingatlan időközbeni elárvereztetése után többé nem igényelheti. (C. 685/904. K. J. 3., 37.)

Az adósok két kötelezvény alapján vettek fel törlesztéses kölcsönt a banktól. Az egyik kötelezvényben kiköttetett, hogy a bank jogositva van a kölcsönt annak lejárata előtt félévre feltétlenül felmondani, ellenben ez a kötelezvény azt a kikötést, hogy a lejárat előtti felmondáshoz az adósoknak is joguk legyen, nem tartalmazza, a másik kötelezvényben pedig még az is ki van kötve, hogy az adósok a törlesztési terv szerinti hányadnál nagyobb összeg fizetését, vagy az egész tőkének a lejárat előtti visszafizetését csak a bank beleegyezésével tehetik. — Az adósok pert inditottak a bank ellen annak kimondása iránt, hogy a szokásos 3% stornodij ellenében idő előtt visszafizethetik a kölcsönt. Az elsőbiróságok elutasitották a keresetet, a királyi Curia azonban helyt adott annak, kimondván, hogy a kamatozó törlesztéses kölcsönöknél a kamatláb koronkénti megváltoztatása, vagyis annak csökkenése vagy emelkedése a szerződő felek mindegyikének anyagi érdekeire kétségtelenül befolyással lévén, oly megállapodások, melyek egy és ugyanazon jogviszonyban kizárólag csak az egyik szerződő fél, a hitelező érdekét védik, ellenben az adós anyagi érdekének jogos érvényesithetését teljesen kizárják, jogi ha-

tálylyal nem birhatnak. A hitelezőnek tehát a kamatozó törlesztéses pénzkölcsönügyleteknél csak ahhoz lehet joga, hogy a kölcsönnek az adós részéről a lejárat előtt történt netáni felmondása esetében megfelelő kárpótlást követelhessen, de a hitelező a maga részére kikötött felmondási jog előnyétől szerződő ellenfelét, az adóst meg nem foszthatja. (C. 336/1904. D. 96., 209. K. J. 2., 138.)

Oly munkavállalási szerződés mellett, melynek értelmében bizonyos méretek szerinti egységárak állapittattak meg, a munkaadó a kötelezett ellenértéket csak a tényleg felhasznált anyag arányában köteles megfizetni, tekintet nélkül arra, hogy kisebb méretekben és kevesebb anyaggal egyébként a czélnak megfelelően állittatott elő a munka és hogy a munkaadó ennek folytán nem károsodott. (C. G. 201/1900. M. D. 9., 438.)

A költségelőirányzatban a megállapitott anyagmennyiségnél több anyagnak szállitása esetében a szállitó a többletért csak ugy követelhet túlfizetést, ha bizonyitja, hogy az anyagtöbblet feltétlenül szükséges volt. (C. 1098/1900. M. D. 9., 438.)

A munkabéri szerződés egyoldaluan és idő előtt, a szerződésnek a másik fél részéről nem teljesitése okából csak akkor és abban az esetben szüntethető meg, ha és amely esetre oz a megszüntethetés szerződésileg kifejezetten kiköttetett; az ilyen, ugyszintén a kötbér természetével biró az a szerződési kikötés tehát, hogy az óvadék meghatározott esetekben elvész, igy a szerződésben ki nem fejezett esetekre ki nem terjeszthető. (C. G. 215/1901. M. D. 9., 438.)

Aki a jogszerü birtokába került idegen ingó anyagot saját számára kikészités által uj dologgá alakitja és ezáltal az illető anyag értékét többszörösen meghaladó forgalmi értékü uj dolgot állit elő, az uj dolog tulajdonát megszerzi és az illető anyag tulajdonosa készpénzbeli megtéritésnél egyebet nem követelhet. (C. G. 296/1901. M. D. 9., 439.)

A nőnek bejegyzett czége alatt folytatott üzletben lévő áruk, harmadik személyekkel szemben, az ellenkező bizonyitásáig a nőnek tulajdonául vélelmezendők. (C. 239/1897. *Azonos* G. 943/1896. M. D. 9., 917.)

A feleség által a férjéért mint tisztviselőért betett óvadék az illető intézet által fel nem használható a fizetésre adott előlegek törlesztésére. (C. 1414/1905. K. J. 4., 62.)

Alperes birói egyezségben bizonyos öszszegü regale-papirnak fizetés gyanánt való kiadására kötelezte magát; erre való tekintettel a teljesités tárgyául a papirok oly minőségben adandók át, hogy azok a közforgalomban akadálytalanul használhatók, illetve értékesithetők legyenek, ilyeneknek pedig a község nevére vinculált papirok — melyeknek tulajdonjoga puszta átadással meg sem szerezhető — nem tekinthetők; s felperes ezeket elfogadni nem is köteles, s a végrehajtáshoz való joga megnyilt. (C. 6098/1903. D. 96., 6.)

A kölcsön kapott értékpapirok vissza nem adása esetében azoknak nem névértéke, hanem tényleges értéke téritendő meg. (C. 1372/1905. K. J. 3., 453.)

A hitelező a küldött pénzt a fizető adósnak arra a tartozására tartozik forditani, melyre azt akár kifejezetten, akár a körülményekből kivehetőleg fordittatni kivánta. Ily körülmények birói méltatása. (C. 631. 1905. K. J. 3., 253.)

Jogszabály, hogy a hitelező az adósnak ő ellene fennálló viszontkövetelését a terhesebb saját követelésének törlesztésére köteles forditani. (C. 1266/1904. K. J. 3., 37.)

Oly esetben, midőn a cheque-számlatulajdonos a befizetési lapot adósának kezéhez juttatja és ezzel azt arra jogositja fel, hogy tartozását a közvetitő postahivatalnál az ő számlájára teljesitse: a közvetitő postahivatal a cheque-számlatulajdonos követelésének felvételére ennek megbizottjaként szerepel, minélfogva a befizetési lap utján a postahivatalnál teljesitett fizetés (különösen a fizetés napja, illetve fizetési késedelem szempontjából) ugyanoly tekintet alá esik, mintha az a cheque-számlatulajdonosnak saját kezéhez történt volna. (C. 1212/1903. D. 95., 298. K. J. 1., 105.)

Jogszabály ugyan, hogy a postatakarékpénztári cheque-számlára történt fizetés esetén a tartozás kiegyenlitése szempontjából a befizetés időpontja a mérvadó, de ez a szabály csak az esetre áll fenn, ha az adós tartozását kellő időben, tehát késedelem nélkül fizette a cheque-számlára; ellenben az adós a befizetés és a hitelező részére történt kifizetés közötti időt a perinditás szempontjából a maga javára nem számithatja akkor, mikor a fizetést késedelmesen teljesitette, — az ezen időközben megindított per költségeit tehát az adós viselni köteles. (B. v. tvszék. E. 52/1905. K. J. 3., 87.)

Feleknek azok a kikötései, hogy egyiknek sem szabad a kereskedésben olyan kereskedelmi czikkeket tartani és illetőleg elárusitani, mint aminőket a másik tart és elárusit, nem tekinthetők semmiseknek és érvénytelenéknek, mert e kikötések a szerződő feleknek üzleti érdekeit védelmezik egymással szemben, tehát érvényes szerződés tárgyát képezhetik és sem a szabad verseny korlátozására, sem a vevőközönség károsodására irányuló kikötéseknek nem minősithetők. (C. 6630/1898.)

Alperes mint eladó egy vendéglőt összes felszereléseivel együtt eladott vevőnek és a szerződés szerint arra kötelezte magát,

hogy a szerződés keltétől számitott 3 éven keresztül abban a városban, hol a vendéglő van, vendéglői, kávéházi vagy italmérési üzletet folytatni nem fog. Ez a kikötés nem képez oly erkölcstelen megállapodást, melynek folytán az érvényesithető nem volna. A szerződés be nem tartása az abból származó kár megtéritésének kötelezettségét megállapitja. (C. 4606/1897.)

Felperesek a szerződésben arra kötelezték magukat, hogy Bars és Hont megye területén, alperes beleegyezése nélkül meszet nem égetnek és ennek fejében kötelezte alperes magát arra, hogy felperesek részére, az általuk égetett mész minden métermázsája után 15 krt fizet. Eszerint tehát ebben az esetben nem oly szerződésről van szó, mely szerint a termelők avagy kereskedők szerződésre lépnek arra nézve, hogy áruikat bizonyos meghatározott áron alul nem árusitják, hanem alperes arra nézve szerződött felperessel, hogy ezek ő vele szemben versenyvállalatot bizonyos meghatározott ideig és meghatározott területen nem folytatnak. — Az ily szerződés törvénybe nem ütközik. Felperesnek jogában állott, bizonyos, őket illető jogositvány gyakorlatáról, alperes javára lemondani, s alperesnek tetszésétől függött, arra az esetre, ha felperesek az övével hasonló vállalatot nem folytatnak, az ebből származó haszonveszteség fejében, ezért nekik bizonyos szerződésileg meghatározott összeg fizetését kötelezni. Ily czélzatu szerződés alapján, midőn valamely szerződő fél kötbér kikötése mellett kötelezte magát, hogy bizonyos versenyüzletet nem nyit bizonyos ideig, a Curia által a kötbér már több izben megitéltetett az ekkép kötelezett ellen, amiből következik, hogy ha az ily lemondásáért ellenérték van kikötve, az ilykép szerződő felet, amennyiben a szerződést megtartja, az ellenérték követelése iránti jog megilleti. A szabad elhatározás megszoritásáról csakis felperesek szólhatnának, mivel ők mondottak le arról, hogy bizonyos üzleti tevékenységgel felhagynak, ők pedig a megállapitott tényállás szerint eleget tettek, tehát követelési joguk a szerződés szerint fennáll. (C. 1899. V/27.)

Kétségtelen, hogy két üzletember üzletkörük kölcsönös kimélése iránt kötbér kikötése mellett szerződést köthet s az anyagi jogban nincs oly szabály, mely az ily szerződés biróság előtti érvényesitését tiltaná. (C. 2249/1898.)

Nem ütközik az általános jogelvekbe, hogy a szerződési kötelezettségek biztositására letett óvadéknak kötbér-jellege szerződésileg kiköttessék. (C. 1898. IV/19.)

Alperes czégnek az a törekvése, hogy felperes az áruk szabad beszerzésében minden ellenszolgáltatás nélkül korlátoztassék, mint a szabad verseny meghiusitására irányuló és a jó erkölcsökbe ütköző törekvés, jogi kötelem alapjául nem szolgálhat. (C. 1963. 1897.)

Ha a szerződésben foglalt feltételek a közönség érdekeit biztositó szabad versenyt kizárják, továbbá ha a szerződés a közönség megkárositására irányul, s ekként az nemcsak az ipar szabad gyakorlásába, de egyszersmind az erkölcsi fogalmakba ütközik, az a biróság előtt érvényesithető követelés jogalapjául nem szolgálhat. (C. 8378/1893.)

Felperes keresetében kifejezetten azt adja elő, hogy alperessel avégből szerződött, hogy alperes az Első magyar általános kőszénbánya társaság által hirdetett épitkezési pályázaton, illetve árlejtésen már tett ajánlatát visszavonja s ezután alperes a versenyből kilépjen. Minthogy pedig a peres felek e ténykedése az árlejtés eredményének csökkentésére irányult, az mint turpis causa biról oltalomban nem részesithető, abból jogok és kötelezettségek nem származnak. (C. 895/1898.)

A versenybe nem lépés ellenértékeként kikötött összeg meg nem itélhető. Alperes bizonyos összeget kötelezett fizetni felperesnek azért, hogy felperes egy magánszállitásnál való versenyen ne vegyen részt. Noha a törvény csak a nyilvános árverésnél elkövetett ily cselekményt bünteti, ebből nem következik, hogy a magánárlejtés tekintetében létrejött ilyen megállapodás a büntetőjogi büntetlenség daczára nem volna erkölcstelen. Ellenkezőleg, az ilyen megállapodás is erkölcstelen és ezért birólag ez sem érvényesithető. — Kereskedők, akik egymással kereskedelmi összeköttetésben állanak, ebből származó kölcsönös követeléseiket egymás ellen ugyanazon perben viszontkereset utján érvényesithetik, akár egy jogalapból származnak azok, akár nem. (C. 965/1903. K. J. 1., 43.)

A munkabér magasságának, mint a kereslet és kinálattól, a munkás ügyességétől, a munka minőségétől és egyéb körülményektől függőnek, megállapitása mindenkor a munkaadó és munkás közötti szabad egyezkedés tárgyát képezi. A munkaadók között létrejött oly megállapodás, mely szerint birság terhe alatt kötelezik magukat, hogy előre meghatározott munkabéreket fognak fizetni, korlátozzák a szabad megegyezést és ezért nem kötelezők. (C. 3297. 1899.)

Törvénykezési gyakorlatunk az olyan megállapodást, mely szerint két vagy több személy avégből egyesül, hogy közös eljárással valamely az ipari és kereskedelmi forgalomnak tárgyát képező árunak, vagy az ezek előállitásához szükséges terményeknek és illetve nyers anyagoknak s általában a közfogyasztás alá eső valamely árunak

a kereslet és kinálat törvényei szerint kialakuló rendes forgalmi árát lenyomja, akár azoknak beszerezhetését drágábbá tegye, — a közönség érdekét biztositó szabad verseny korlátozására és a fogyasztó közönség megkárositására irányuló czélzatánál fogva — a jó erkölcsökbe és közrendbe ütközőknek tekinti s az ilyen megállapodásból származtatott igényeket a birói oltalomból egyáltalán kirekeszti. (C. 666/1904. D. 98., 269. K. J. 3., 13.)

Egy szeszgyáros a kartel-szövetkezet által megállapitott árakon alul adta el áruit egy czégnek, azon feltétel mellett, hogy a vevő ezen árengedményt titokban tartja. Minthogy a vevő a titoktartási kötelezettséget megszegte, a vevő a feltételesen elengedett összeg megfizetésében elmarasztalandó s ily esetben nem hivatkozhatik a vevő arra, hogy kartel-szerződésből birólag érvényesithető kötelem nem származik. (C. 54/1905.)

Az üzletátruházó kötelezettséget vállalt aziránt, hogy 6 éven belül az illető községben semminemü üzletet nem nyit. Ez alapon kártéritésben marasztaltatott az üzletátruházó, mert a tilalmi időn belül ama községben nem ugyan a saját neve, hanem férjének neve alatt üzletet nyitott és folytatott. (B. T. II. G. 95/1905. K. J. 2., 569.)

A megbizott által a vételből folyólag fizetendő árkülönbözet iránt arra az esetre vállalt kötelezettség, ha a megbizó a vételt saját részére megkötöttnek el nem fogadja, nem esik a szerencse-szerződések alá. (C. 262. 1904. K. J. 2., 515.)

A leküzdhetetlen sztrájk, azaz oly sztrájk, mely mértékénél vagy jellegénél fogva valamely területen, vagyis valamely munkaágban bizonyos időre lehetetlenné teszi a munkaadóra nézve, hogy a munka végzésére alkalmazottakat kaphasson, a munka teljesitésére vállalkozó vállalat felelőssége szempontjából erőhatalom jellegü eseményt képez. (C. 138., 161., 197/1906. K. J. 4., 183.)

Aki valamely ügyletnél nem a saját személyében, hanem egy harmadik félnek érdekében és megbizásából jár el, a kikötött optió jogát csak ugy veheti igénybe, ha a kitüzött határidő alatt vagy megnevezi megbizóját, illetve azt, akit vevőnek kiván tekinteni, vagy maga felajánlja a kötelező nyilatkozatot (realoblatiót). (C. 157/1904. K. J. 2., 361.)

A kirakathoz tartozó lámpák a portále tartozékának tekintendők. (C. 936/1904. K. J. 3., 61.)

Az épitész által kiállitotty könvkivonat alapján zálogjog előjegyzésének csak akkor van helye, ha a könyvkivonatból kitünik, hogy a követelés kereskedelmi ügyletből származik. (C. 9354/1905. K. J. 3., 133.)

Kártéritési per a munkaadók által vezetett »fekete könyv«-be való felvétel miatt. (B. T. II. G. 38/905. K. J. 3., 297.)

A hajóvontatás ügyletében a vontatás tárgyát képezett elevátorban szenvedett kár mindkét felet egyaránt terheli, ha mindketten elmulasztották a köteles gondosságot. (C. 1411/1905. K. J. 4., 88.)

A hitelezőnek nyugta adási kötelezettségéből még nem folyik, hogy annak kiállitási költsége, s ekként a bélyegilleték az ő terhére essék, mivel a nyugta nem az ő, hanem a teljesitő adós vagyoni érdekét szolgálja azzal, hogy bizonyitékot szerez a kötelezettség teljesitése tekintetében, s igy ha a hitelező a teljesitést elismerni tartozik is, a nyugta kiállitásával annak költsége jogosan nem őt, hanem az adóst kell hogy terhelje, mert ellenesetben a hitelező kevesebbel tartoznék beérni, mint amennyi az ő jogos követelése, a mi pedig a felek jogviszonyainak tartalmával meg nem egyeztethető és aminek helytelensége szembeszökő oly esetben, amidőn az adós kamattalanul élvezett kölcsönt fizet vissza, amikor is a hitelező még kevesebbet kapna vissza, mint amennyit adott, ha a nyugtailleték is őt terhelné. (C. 857/1906.)

Aki valamely találmányt vásárol meg azzal a kikötéssel, hogy a vételár csak a találmányból származó tiszta nyereség erejéig lesz fizetendő, az egyedül ezen szerződésnél fogva, külön kötelezettségvállalás nélkül nincs kötelezve arra hogy a találmányt gyártás utján értékesitse. (C. 1447/1906. H. D. I. 261.)

A K. T. 24. §-ához. Czégbitorlás forog fenn, amint azt a másodbiróság is helyesen állapitotta meg itéletének vonatkozó indokolásában, abban az esetben is, ha valaki olyan czéget használ, amely más, már bejegyzett czéghez olyan mérven hasonlit, hogy ezzel az üzleti forgalomban könnyen összetéveszthető. És ha ez az eset fenforog, a sérelmet szenvedő fél, a kereskedelmi törvény 24. §-a értelmében, keresettel élhet, habár a bitorolt czég bejegyeztetett is, mert a kereskedelmi törvény 17. §-a ellenére történt bejegyzés a bitorló részére jogot nem állapit meg.

Felperes keresetét arra alapitotta, hogy az alperes által használt czég a felperes czéghez annyira hasonlit, hogy attól a forgalomban nem különböztethető meg. Döntő kérdést tehát ebben a perben egyedül az képez, hogy a felperes czéghez az alperes által használt és be is jegyzett czég hasonló-e annyira, hogy azok a forgalomban összetéveszthetők.

Ennek a kérdésnek elbirálásánál főleg a gyakorlati szempent az irányadó, kiindulva abból, hogy a régebbi czég telephelyén kelet-

kező minden ujabb czég szövegében határozott, világos és a futólagos megfigyelésnél is nyomban felismerhető különbséget kell megkövetelni; különösen pedig akkor, ha — mint a jelen esetben — az ujabb czég a régi czéggel azonos üzletággal foglalkozik · mert ezt kivánja meg a nagy gyorsaságra és könnyedségre törekvő kereskedelmi forgalom természete.

A fenforgó esetben a felperes czégétől az alperes czége ilyen nyomban és világosan felismerhető különbséget nem mutat, mert a felperes részvénytársaságnak üzletkörére s annak terjedelmére vonatkozóan czégébe felvett kitételek: »Nemzetközi« »szállitmányozó« az alperes részvénytársaság czégében mondhatni változatlanul (»Nemzetközi« »szállitmányozási«) szintén előfordulnak és pedig a megkülönböztetést kifejező minden további hozzáadás nélkül és a két czégnek épen ez a hasonlóság, a perbeli bizonyitékok szerint, többszöri tévedésre és félreértésre tényleg szolgált is.

Igaz ugyan, hogy a felperesi részvénytársaság czégének teljes szövegében az is kifejezésre jut, hogy az magyarországi fióktelep; ez a megjelölés azonban még a belföldi forgalomban is könnyen kivül eshetik a megfigyelésen, minthogy minden kétségen felül áll, hogy az üzleti élet és forgalom a felperes czégében is csak az alperes czégben is felvett kitételeket veszi figyelembe; még elenyészőbbé válik a két czég közötti eltérés a czégek német szövegénél (felperes czégnek német szövege: »Internationale Transport-Gesellschaft Actiengesellschaft«, alperesé pedig: »Internationale Transport-Actiengesellschaft«) már pedig tekintve, hogy a nemzetközi forgalomban a felperes nem magyar szövegü czégével szerepel és tekintve, hogy a felperes üzleti forgalmának legnagyobb része a nemzetközi forgalomban német nyelven bonyolódik le: nyilvánvaló, hogy a czégek hasonló voltának kérdésénél a czégek német szövege is döntő szereppel bir.

Ezek szerint megállapitható lévén az, hogy az alperes czége a felperes czéghez oly mérvben hasonló, hogy ez az üzleti forgalomban a két czég összetévesztésére vezethet, a czégbitorlást megállapitani és alperest az ekként bitorolt czég használatától eltiltani kellett. (C. 8/1907. H. D. I. 284. K. J. 4., 410.)

KERESKEDELMI ELJÁRÁS.

3269. IME. sz.
1881. nov. 1.

Igazságügymin. rendelet

a kereskedelmi ügyekben követendő peres és peren kivüli eljárás szabályozása tárgyában.

Az 1881. évi LIX. t.-cz. 107. §-ában nyert felhatalmazás alapján rendelem, amint következik:

1. §. Az 1875. évi deczember 1-én a kereskedelmi ügyekben követendő peres és peren kivüli eljárás szabályozása tárgyában kibocsátott igazságügyministeri rendelet 1882 január hó 1-ső napjától kezdve hatályon kivül helyeztetik, s annak helyébe a következő módositott eljárási szabályok lépnek hatályba:

I. Általános határozatok, birósági szervezet, hatáskör és illetőség.

2. §. A biróságok a hatáskörükbe utasitott kereskedelmi ügyekben (5., 6., 7. §-ok) az 1868: LIV. t.-cz. s az ezt módositó későbbi törvények, továbbá az 1881: LIX. és LX. t.-czikkek szerint, mindazonáltal a kereskedelmi törvényben meghatározott, valamint a kereskedelmi ügyek természete folytán szükségessé vált s a jelen rendeletben megállapitott eltérésekkel, járnak el.[1] [2])

A kereskedelmi eljárást szabályozó rendelet nem tartalmaz oly intézkedést, melynél fogva a biró alperes kifogása nélkül hivatalból is hivatva volna vizsgálni azt a kérdést, hogy az előtte folyamatba tett ügy a kereskedelmi eljárás alá tartozik-e, következéskép a kereskedelmi birói hatáskör hivatalból nem is vizsgálható. (C. 6340/1886. M. 4., 663. G. D. 4., 1274.)

Az illetékesség hivatalból kereskedelmi ügyekben csak akkor szállitható le, ha a kereskedelmi eljárás 8. §-a szerint a meginditott per külön ügybiróság elé tartozik. (C. 12/1901. C. 7/1903. M. D. 9., 78.)

Az, hogy a kereset kereskedelmi eljárás alá nem tartozik és hogy a biróság nem illetékes, csakis a kereskedelmi eljárás 8. §-ában felsorolt ügyekben mondható ki ex primo decreto. (B. T. 2964/1904.)

A kereskedelmi eljárás szempontjából az eljárást szabályozó rendelet 9. §-a szerint csak a 8. §-ban meghatározott perek tartoznak akként külön ügybirósághoz, hogy attól eltérésnek helye nincs. (C. 62/1896. K. J. 4., 63.)

Az 1884: XVII. t.-cz. 176. §-a szerint csak a magánjogi igények iránti határozathozatal van fentartva polgári perutra, de arra nem jogositja fel a törvény a polgári biróságot, hogy azt birálja felül, hogy az iparhatósági határozat hozatalánál az illető hatóság saját hatáskörében jogosan járt-e el, avagy nem? Döntés tárgyát csak az képezheti, hogy az anyagi jogszabályok szerint megilleti-e a peres félt az általa keresetbe vett követelés. (C. 539/1898.)

Az iparhatóság által hozott határozatok érvényének megbirálása nem tartozik a biróság hatásköréhez és az 1884: XVII. t.-cz. 176. §-a csak magánjogi igényeknek eldöntésére tartja fenn a polgári perutat az iparhatóság határozatával meg nem elégedő félnek. A biróság ezen igényeket az iparhatóság határozatának érvényére való tekintet nélkül per utján birálja el. (C. 1111/1892.)

Az iparhatóság határozata által, tekintet

[1]) A perorvoslatok korlátozására nézve lásd az 1907: XVII. t.-cz. 4., 5. §-aiban s az 15500. 1907. sz. I. M. rendelet 5. és 6. §-aiban foglaltakat. Közölve a váltóeljárás 36. §-ánál.

[2]) *A Keresk. Min. 25829/1905. sz. rend.:* Kereskedelmi czégjegyzékbe bejegyzett czég használata miatt emelt panaszok elbirálása a biróság elé tartozik. (K. J. 2.)

nélkül arra, hogy azzal a követelésnek hely adatott-e, vagy a követelés a törvény rendes utjára utasittatott, nem szenvedhet változást a feleknek törvényszerü bizonyitási kötelezettsége a rendes biró előtti eljárásban, minthogy az iparhatóság, melynek feladata főleg a vitás kérdés békés elintézésére irányul, a bizonyitékok alkalmazásában és határozatában a rendes birói eljárás szabályaihoz kötve nem lévén, az iparhatóság határozatával a vitás kérdés a törvény (1884. évi XVII. t.-cz. 176. §.) azon rendelkezése következtében, hogy a határozattal meg nem elégedő fél a rendes biró előtt léphet fel igényei érvényesitésével, csupán ideiglenes természetü megoldást nyert, mely épen ezért a feleknek a törvény rendes utján való eljárásban szabályozott jogait és kötelességeit nem érintheti. (C. 1103/1890.)

3. §. Kereskedelmi eljárás alá tartozó ügyekben elsőfolyamodásu birói hatóságot gyakorolnak:

a) a budapesti királyi kereskedelmi és váltótörvényszék a budapesti és pestvidéki kir. törvényszékek területén;

b) a királyi törvényszékek, a budapesti és pestvidéki törvényszék kivételével;

c) a királyi járásbiróságok, a budapesti fenyitő járásbiróság kivételével.[1])

4. §. Ha az elsőfolyamodásu törvényszék kereskedelmi ügyekben a birói illetőség kérdésében, vagy a peres avagy peren kivüli birói eljárás alá tartozó kereskedelmi ügy érdemében határoz: az 1881 : LIX. t.-cz. 3. §-ában meghatározott birák közül egy szavazónak kereskedelmi ülnöknek kell lennie.

Más határozatok hozatalánál helyesen alakitottnak tekintendő az eljáró elsőfolyamodásu törvényszék tanácsa: akár egy elnök és két biró, akár egy elnök, egy biró és egy kereskedelmi ülnök vesz részt benne.

Ha a kereset a törvényszékhez, mint kereskedelmi birósághoz nyujtatott be, a törvényszék a birói illetékesség kérdésében is mint kereskedelmi biróság kereskedelmi ülnök jelenlétében tartozik határozni. (Szeg. T. 4785/1892. M. 4., 664. G. D. 4., 1274.)

Ha peren kivüli kereskedelmi ügyben hozott érdemleges határozatnál az ülésben kereskedelmi ülnök részt nem vott, a határozat hivatalból megsemmisitendő. (B. T. 90/1884. M. 4., 663. D. 57., 316.)

5. §. A kereskedelmi biróságok hatásköréhez tartoznak: a kereskedelmi törvénykönyv 258. §. 1., 2. és 4. pontjaiban, valamint a 259., 260. és 261. §-aiban felsorolt kereskedelmi ügyletekből felmerülő keresetek, ha alperes kereskedő (kereskedelmi törvény 3. §.), vagy e nélkül is, ha az ügylet alperest illetőleg kereskedelmi ügyletet képez.

Arra nézve, hogy a kereskedelmi eljárás 5. §-a alapján a keresetre nézve a kereskedelmi birói hatáskör megállapittassék, nem elégséges, ha alperes kereskedő és csak felperesre kereskedelmi a követelés alapjául szolgáló ügylet, hanem az ügyletnek az alperesre nézve kell kereskedelminek lennie. (B. T. 3898/1900. B. T. 928/1901.)

Ha az alperes jelenleg kereskedő is, de az ügylet kötése idején az nem volt, irányában a kereskedelmi birói hatáskör meg nem állapitható. (B. T. 396/1901.)

Közkereseti társaság tagjai is kereskedőknek tekintendők s igy kereskedelmi biróság előtt perelhetők. (B. T. 1815/1900.)

Szini előadások tartására alakult társaság nem kereskedelmi üzletre irányul. Az ebből a viszonyból eredő igények tehát kereskedelmi biróság hatáskörébe nem tartoznak. (B. T. 894/1903.)

Szabadalmi ügyvivő elleni kereset, ha egyszersmind nem foglalkozik az ügyvivő szabadalmaknak iparszerü értékesitésével is — kereskedelmi biróság hatáskörébe nem tartozik. (B. T. 650/1899.)

A birói gyakorlat által érvényben állónak megállapitott 1815 julius hó 14-iki császári rendelet szerint az uralkodóház nem uralkodó tagjainak minden peres és peren kivüli személyes polgári ügyeiben a főudvarnagyi hivatal jár el. A kereset személyes jellegén az a körülmény, hogy a tárgyát képező követelés kereskedelmi ügyletből van származtatva, nem változtat. (C. 1541/1901. D. 89., 296.)

Maguknak a szikvizgépeknek vétele nem a további eladás czéljából történvén, ez az ügylet a kereskedelmi törvény 258. §. 1. pontja értelmében nem képez ugyan kereskedelmi ügyletet; de mivel ezek a gépek szikviznek nagyobb mennyiségben való forgalombahozatalát czélozták, az alperes megrendelő ez okból kereskedőnek, a gépvétel pedig, mint amely az üzlet megkezdésének jelentkezik, a kereskedelmi törvény 260. §-a alapján kereskedelmi ügyletnek veendő s igy

[1]) V. ö. az 1893 : XVIII. t.-cz. 125. §-val.

a vételár megfizetésére irányuló kereset elbirálása a kereskedelmi biróság hatáskörébe tartozik. (B. T. 2820/1900.)

A megnyitandó üzlet berendezéséhez szükséges tárgyak megrendelése alapján támasztott keresot a kereskedelmi biróság hatásköréhez tartozik. (B. T. 2603/1898. és B. T. 88/1900.)

A gőzmalmi üzlet már a gőzmalom rendeltetéséhez képest velejáró és nagyobb kiterjedésü munkára szánt tömeges berendezéseknél fogva is a kisipar körét meghaladottnak levén tekintendő, az alperes gőzmalomtulajdonos ellen az ebből a viszonyból eredő kereset a kereskedelmi biróság hatáskörébe tartozik. (B. T. 5095/1895.)

A kőszén kihasználási jog tárgyában kötött ügylet ingó jogra vonatkozik s igy nem vonható a kereskedelmi törvény 262. §-ának tekintete alá még akkor sem, ha egyik fél bizonyos ingatlanokat is köteles volt a jog gyakorolhatása végett a másiknak átengedni, mivel a főügylet jogi természetét mellékkikötések meg nem változtatják s ily ügylet alapján a kereskedelmi eljárásnak helye van. (B. T. 4067/1901.)

A közraktárban elhelyezett áruknak tűztől való megmentésére forditott oltási költség az áru tulajdonosára nézve kereskedelmi ügyletet képez; az ily tárgyu kereset tehát a kereskedelmi biróság hatásköréhez tartozik. (C. 535/900. M. D. 9., 785.)

Azon követelés érvényesitése, mely a fuvarozó tulajdonát képező és egy elsülyedt hajó kiemeléséből keletkezett, mint kereskedelmi ügyletből származó, nem a polgári, hanem a kereskedelmi biróság hatáskörébe tartozik. A kereskedelmi ügyletek ismérvéhez az nem tartozik, hogy azok a kereskedő konkrét üzletével szoros okozati összefüggésben álljanak. (C. 5483/1903. D. 95., 163.)

A zálogtörlés türésének kimondásával a kir. törvényszék nem telekkönyvi jogok felől intézkedik, hanem a zálogjog törlése jogszerü folyományát képezi a kötelezvény érvénytelenitésének és igy kereskedelmi ügyletet tartalmazó kötelezvény érvénytelenitése iránti pörrel kapcsolatban a zálogjog törlésének türése is kérhető a kereskedelmi biróság előtt. (B. T. 206/1902. D. 90., 132.)

Valamely kereskedelmi társaság által megkötött biztositási ügylet rá nézve is a kereskedelmi törvény 260. §-a értelmében kereskedelmi ügyletnek lévén tekintendő, az ebből a viszonyból a biztositott társaság ellen intézhető kereset a kereskedelmi biróság hatáskörébe tartozik.

Biztositó-társaságnak a társaság ügynöke ellen inditott pere a kereskedelmi biróság hatásköréhez tartozik; és megindítható ugyanazon biróság előtt is, melynek területén a követelés alapját képező könyvek vezettetnek. (B. T. 4/1882. M. 4., 664. G. D. 9., 1283.)

A keresk. elj. rend. 6. §-a szerint a kereskedők és segédeik közt ezen viszonyból felmerülő keresetek, amennyiben a I. T. szerint az iparhatóságok hatáskörébe nem tartoznak, feltétlenül a ker. biróságok által birálandók el. Miután az 1884 : XVII. t.-cz. 176. §-a értelmében az elsőfoku iparhatóság által végérvényesen eldöntött hasonló ügyekben, a határozattal meg nem elégedő fél jogositva van igényét a »törvény rendes utján« érvényesiteni; e kifejezés alatt, fentiek szerint, a jelen esetben csakis a kereskedelmi biróság hatásköre érthető, még azért is, mert kereskedelmi ügyek az 1877 : XXII. t.-cz. 11. §-a utolsó bekezdése szerint, a vásári birósági ügyek kivételével, a kisebb polgári peres eljárás alá nem tartoznak. (C. 7327. 1886.)

A keresk. elj. szabályok 6. §. 8. pontja szerint mindazon keresetek, melyek egyfelől a kereskedők, másfelől a kereskedő-segédek között ezen viszonyból kifolyólag származnak, a kereskedelmi biróságok hatáskörébe tartoznak. (C. 865/1887.)

Ha a kereset alapjául szolgáló ügylet az örökhagyóra nézve kereskedelmi ügylet, az örökös ama ügylet alapján kereskedelmi biróság előtt perelhető akkor is, ha maga nem kereskedő. (B. T. 6129/1883. D. 36., 321.)

Ha az ügylet a főadósra nézve kereskedelmi ügylet, az erre vonatkozó kezesség elbirálása is a kezes személyére való tekintet nélkül a kereskedelmi biróság hatáskörébe tartozik és pedig tekintet nélkül arra, vajjon a kezes a főadóssal együtt vagy pedig külön peroltetik-e. (S. 13039/1876. S. 14207/1876. B. T. 1564/1882. D. 31., 322. M. T. 2212/1884. P. T. 9., 1. B. T. 22/1884. D. 36., 320. S. 1805. 1879. D. 22., 74. S. 15451/1877. M. 4., 184. B. T. 3520/1900. D. 88., 273. B. T. 382/1902. B. T. 2115/1902. B. T. 1051/1892.)

Ha a kezes ügyvéd is, a kereskedő alperesért vállalt kezessége alapján a kereskedelmi biróság előtt egymagában megperelhető. (B. T. 1242/1904.)

A pénzeslevelek a kocsiposta tárgyát képezik. A postának személy- és árufuvarozása (kocsiposta) üzlete pedig kereskedelmi vállalatot képez. A pénzeslevél elveszésétől származó igény érvényesitése tehát a kereskedelmi biróság hatáskörébe tartozik. (B. T. 3064/1893.)

Az egyszerü ajánlott és pénzes levelek továbbitásának elvállalása kereskedelmi ügyletet képez, ily viszonyból származó kártéritési peres kérdés a kereskedelmi biróság illetékességi körébe tartozik. (B. T. 3060/1898. Ü. L. 16., 3.)

Kereskedő ugyan a kereskedelmi társaság tagja is, de saját családi ingatlanain végzett munkálatok iránti ügylete kereskedelminek nem minősithető. A kereskedelmi eljárás 5. §-ának helyes értelme szerint pedig a keres-

kedelmi birói hatáskör megállapithatásának csak az esetben lehet helye, ha az ügylet az alperesre vagy az alperesre nézve is kereskedelmi. (C. 3958/1901.)

Kereskedők ellen a sorrendi tárgyalás alkalmával felszámitott, azonban kifogásolt követelés fenn vagy fenn nem állásának kimondása iránt a végrehajtási törvény 197. §. rendelkezéséhez képest lefolytatandó per a kereskedelmi biróság hatáskörébe tartozik. (B. T. 2204/1898.)

A fennálló szabadalom tulajdonjogának megitélése iránti kereset a kereskedelmi biróság hatáskörébe tartozik. (C. 719/1902. *Azonos:* 1123/1900. M. D. 9., 784.)

A kereskedelmi törvény 258. §. 4. pontjában emlitett ügylet, t. i. »a biztositások elvállalása«, csak a biztositóra nézve képezvén feltétlen kereskedelmi ügyletet: oly esetekben, midőn nem a biztositó vonatik perbe, az illetékesség elbirálásánál a kereskedelmi eljárási rendeletnek nem 7-ik, hanem 5. §-a az irányadó és a 7. §. harmadik bekezdése csupán az 1881 : LIX. t.-cz. 13. §-ában foglalt korlátozás tekintetében alkalmazandó. (B. T. 3694/1888. D. 19., 366.)

Az alperes kereskedő irányában a megtámadási per a kereskedelmi biróság előtt is megindítható. (B. T. 2573/1901.)

A kereskedelmi biróság hatáskörébe tartozik a kölcsönügyletből származtatott kereset akkor is, ha a kölcsön záloglevelekben volt volna is leszámitandó. (B. T. 42/1903.)

Ingatlan eladásáért igért közvetitői dij nem tartozik a kereskedelmi biróság hatáskörébe. (C. 1225/1895.)

A szerződés körén kivül eső jogtalan cselekményre alapitott kártéritési kereset akkor sem tartozik a kereskedelmi biróság hatáskörébe, ha alperes kereskedő. (B. T. 5473. 1883. M. 4., 664. D. 29., 318. *Azonos:* C. 758/1900. G. D. 4., 127.)

A kereskedelmi eljárás 5. §-ának rendelkezése nem hagy fenn kétséget aziránt, hogy abban az esetben is, ha az alperes kereskedő — nem szólva egyéb törvényes intézkedések és a kereskedelmi eljárás 6. §-ának meghatározott kivételes rendelkezéseiről — a kereset elbirálása a kereskedelmi biróság hatáskörébe csakis akkor tartozik, ha a kereseti követelés alapját a kereskedelmi törvény 258. §. 1., 2. és 4. pontjaiban, vagy a 259. §. 260. és 261. §-aiban felsorolt valamely kereskedelmi ügylet képezi. Ugy, de alperesnek vitatott károsító cselekménye ügyletet egyáltalában nem — tehát kereskedelmi ügyletet sem képez, igy a jelen per elbirálása a kereskedelmi biróság hatáskörébe kétségen kivül nem tartozik. (B. T. 195/1900. B. T. 3471/1901. B. T. 1689/p. 1902.)

A szabadalombitorlás miatt alaptalanul tett feljelentésből és foganatositott zárlatból származtatott kártéritési kereset elbirálása nem a kereskedelmi, hanem a polgári biróság hatáskörébe tartozik. (B. T. 853/1905. D. 97., 32. B. T. 873 1903.)

A kereset, amely az alperes szolgálatában állott felperest az alperes által folytatott ipari üzemben ért baleset miatt kártérités és annak biztositása iránt indittatik, a kereskedelmi hatáskörbe tartozik. (B. T. 2934. 1903. D. 94., 24. l.)

Ellenkező ujabb:

Felperes az alperes gyárában szenvedett baleset folytán kártérités iránt inditott keresetet. Ezen követelésre nézve a kereskedelmi biróság nem illetékes. (B. T. 3018/1905. D. 101., 328.)

Felperes azon az alapon követel kártéritést alperestől, hogy férje az alperes czég gyárában alperes vétkes mulasztása következtében életét vesztette. Felperes keresete tehát nem szerződési és nem is szolgálati irányból, hanem a szerződés körén kivül eső jogtalan cselekvényből van származtatva. Minthogy pedig az ily szerződésü viszonyon kivül álló balesetből eredő követelések kereskedelmi ügyletből eredő követeléseknek nem minősithetők, a nem kereskedelmi ügyletből folyó követelésre nézve pedig a kereskedelmi biróság nem illetékes, az ilyen igények iránti perek a kereskedelmi birói hatáskörbe akkor sem tartoznak, ha alperes kereskedő. (C. 1591. 1905. D. 97., 51. C. 1102/1904. C. 4511/1905. B. T. 3318/1905. D. 104., 329.)

Postamester által malomüzem berendezésének vétele 6000 frt árban a kisipar körét meghaladó vállalkozásra irányuló lévén, a berendezés vételára iránti kereset a kereskedelmi eljárás alá tartozik. (B. T. 1059. 1902.)

Miután a lakrészek átalakitására vonatkozó épitési munka elvállalása nem valamely ingatlan előállitásának, hanem a már kész ingatlanon végzendő valamely munka elvállalásának tekintete alá esik, a kereset alapjául szolgáló ügyletet a kereskedelmi törvény 262. §-ában foglalt szabályok szempontjából ingatlan tekintetében létrejött ügyletnek minősiteni nem lehet, a kereskedő alperes irányában tehát a kereskedelmi birói hatáskör megáll. (B. T. 3958/1901.)

Gyárépületi tervek és költségvetés dija iránt inditott kereset a kereskedelmi biróság hatáskörébe tartozik, mert a követelés alapjául szolgáló ügylet alperesre, mint bejegyzett kereskedőre nézve a kereskedelmi törvény 260., illetve 261. §-a szerint kereskedelmi üzlete folytatásához tartozó kereskedelmi ügyletnek tekintendő, és mert az épitéshez szükséges tervek és költségvetések elkészitése iránt létrejött ügylet a kereskedelmi törvény 262. §-a alá nem vonható. (B. T. 1622/1907. H. D. 1., 237.)

A kereskedelmi eljárásra tartozik a kereskedőnek az az ügylete, melynél fogva kün-

lévő üzleti követeléseinek per utján való behajtására ügyvédet biz meg. Ezen jutalomdij iránti per az ő kereskedelmi üzletének folytatásához tartozik s ekként a kereskedőre nézve kereskedelmi ügyletnek tekintetik akkor is, ha az ügyvéddel ennek jutalomdija iránt megegyezik. (B. T. 1395/1907. H. D. 1., 239.)

A kereskedő magánügyleteiből eredő perek nem tartoznak a kereskedelmi biróság hatáskörébe. (B. T. 3958/1901. G. D. 4., 1275.)

6. §. Tekintet nélkül arra, vajjon alperes kereskedő-e vagy nem, a kereskedelmi biróságok hatáskörébe tartoznak a következő peres ügyek:

1. a kereskedelmi üzlet átruházásából a szerződő felek közt felmerülő keresetek;

2. keresetek, melyeknek tárgyát valamely kereskedelmi cég használásának joga képezi; továbbá valamely kereskedelmi cég jogosulatlan használásából származó kártéritési keresetek azok között, akik az ily használás által jogaikban sértetnek és azok között, akik a céget jogosulatlanul használják;

3. a közkereseti és betéti társaság tagjainak, alkalmi egyesületek részeseinek és a kereskedelmi törvény 5. §-ának utolsó pontja értelmében kereskedelmi társaságoknak tekintendő egyesületek tagjainak egymás közötti, valamint egy részről a kereskedelmi társaságoknak vagy azok tagjainak, más részről pedig az ily társaság felszámolóinak a társasági viszonyból felmerülő keresetei a társasági viszony megszünése után is; továbbá azon keresetek, melyek a társaság valamelyik tagjának magánhitelezője által a kereskedelmi törvény 101. §-a értelmében a társaság feloszlatása végett indittatnak;

4. valamely részvénytársaság alapitói és a részvényt aláirók közt ezen viszonyból származó keresetek;

5. keresetek, melyek a részvénytársaság igazgatósága, felügyelő bizottsága vagy a társaság felszámolói között egy részről, más részről pedig a részvénytársaság vagy ennek tagjai között a társasági viszonyból keletkeznek;

6. azon keresetek, melyeknek tárgyát a részvénytársaság igazgatóságának, felügyelő bizottságának, a felszámolóknak, a részvények jogosulatlan kibocsátóinak és a külföldi részvénytársaság belföldi képviselőségének, harmadik személyek iránti, a kereskedelmi törvényen alapuló felelőssége képezi;

7. azon keresetek, melyek a szövetkezési viszonyból származnak, ha azok tárgyát a jelen szakasz 5. és 6. pontjaiban meghatározott valamely jog, illetőleg kötelezettség képezi;

8. minden keresetek, melyek egyfelől a kereskedők között, másfelől a cégvezetők, a kereskedelmi meghatalmazottak vagy a kereskedősegédek között ezen viszonyból származnak, amennyiben az 1884 : XVII. t.-cz. szerint nem tartoznak az iparhatóság hatáskörébe; ugyszintén azon keresetek is, melyek a cégvezetőknek, kereskedelmi meghatalmazottaknak, harmadik személyek iránti felelősségéből a kereskedelmi törvény alapján keletkeznek;

9. a kereskedelmi utalványokból, a közraktári jegyekből vagy ezek egy részéből, valamint a kereskedelmi törvény 294. és 295. §-ai értelmében hátirattal átruházható egyéb papirokból származó keresetek, amennyiben az ily utalványok, illetőleg papirok a kereskedelmi törvény által meghatározott kellékeknek mindenben megfelelnek;

10. a hitelezőnek, a kereskedelmi törvény 309. §-a által szabályozott megtartási jogánál fogva, a megtartott tárgyból való kielégitése végett inditott keresete;

11. a kereskedelmi törvény 258. §. 3. és 5. pontjaiban megjelölt ügyletekből származó keresetek;

12. a gyári és kereskedelmi védjegyek, árujegyek, mustra és minta törvényes oltalmára nézve fennálló szabályoknak, valamint a szabadalmi jognak megsértéséből felmerülő kártéritési keresetek.

Az 1-ső ponthoz.

Kereskedelmi üzlet átruházásából a szerződő felek közt felmerülő keresetek, tehát az

oly kereset is, amoly a számadás helyeslésére van irányozva, a kereskedelmi biróság hatáskörébe tartozik. (B. T. 3905/1900. M. D. 9., 782. G. D. 4., 1277.)

Kereskedői üzlet átruházásából származó követelés czimére fektetett kereset a kereskedelmi törvényszék hatáskörébe tartozik. (B. T. 4409/1887. M. 4., 665. G. D. 4., 1277. D. 46., 144.)

A 3-ik ponthoz.

A K. E. R. 6. §-ának 3. pontja, midőn a közkereseti társaság tagjainak a társasági viszonyból felmerülő egymás közötti kereseteiről szól, mint amelyek a társasági viszony megszünése után is a 7. §. értelmében a kir. törvényszékek hatásköréhez tartoznak, nyilván csak azokat a kereseteket érti, amelyeknek alapját a társasági szerződés megszünésekor már fennállott igény képezi, de nem érti azokat a kereseteket, amelyek a társasági viszony megszünése után keletkezett tényekből erednek. (Budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék 206/1901. D. 89., 203.)

A közkereseti társaság volt tagjai közt a társaság feloszlásakor megejtett összeszámolásból eredő keresetek nem tartoznak a kereskedelmi törvényszék, mint ügybiróság elé. (K. V. T. E. 421/1904. D. 96., 208.)

A kiadói ügylet alanyi kereskedelmi ügyletet képezvén, csak akkor tekinthető kereskedelmi ügyletnek, ha az ügyletnek megkötése iparszerüleg vagy kereskedő által üzlete körében történik, s igy az, hogy az egyesülésben részt vett nem kereskedők alkalomszerüleg vállalkoztak egy munka többszörözési jogának megszerzésére, ezek részéről kereskedelmi ügyletet nem képez. Az ezen egyesülési viszonyból eredő keresetek nem tartoznak a kereskedelmi biróság hatáskörébe. (C. 873/1904. D. 97., 318.)

Ha a felek között éveken át folyószámla viszony állott fenn, a folyószámla több izben lezáratott, s a kereseti követelés az utolsó egyenleget képezi; a felperes keresete könyvkivonati követelés érvényesitésére irányuló személyes keresetnek tekintendő, amely ellen nem hozható fel a hatáskör szempontjából, hogy az nagyobb részben alkalmi egyesülésből eredő veszteség megtéritésére irányul. (K. Tvszék E. 315/1903. D. 95., 27.)

A 4-ik ponthoz.

Vasut engedélyeseinek a vasut kiépitésére kibocsátandó részvények aláiról ellen inditott keresete a 6. §. 4. pontja alá esik. (B. T. II. G. 64/1895. M. D. 9., 782. G. D. 4., 1279.)

A helyi érdekü vasut hozzájárulása fejében követelt összeg megfizetése iránti kereset kereskedelmi eljárás utján is érvényesithető. (B. T. 1042/1903. B. T. 3154/1904. B. T. 344/1899.)

Az 5-ik ponthoz.

Aláirt részvények be nem fizetett hátraléka iránti kereset a kereskedelmi törvényszék hatásköréhez tartozik. (C. 983/1891. M. 4., 665. *Azonos:* 495/1903. D. 92., 198.)

Hogy a kereskedelmi eljárást szabályozó rendelet 6. §-a 5. pontja szerint oly kereset, mely egyrészről a társaság felszámolói között, másrészről pedig a részvénytársaság tagjai között a tagsági viszonyból keletkezett, feltétlenül a kereskedelmi biróság hatásköréhez tartozik, felperes jogutódlása pedig a jelen keresetre nézve a törvényszerü birói illetőség tekintetében befolyással nem lehet és azt nem érintheti. (C. 889/1889. M. 4., 665. G. D. 4., 1275.)

A részvénytársaság és volt igazgatósága tagjai között az e minőségből keletkezett jogviszonyt tárgyazó keresetek a törvényszék mint kereskedelmi biróság hatáskörébe tartoznak. (C. 1206/1890. D. 29., 97.)

A 7-ik ponthoz.

A szövetkezeti tagsági dijak iránt inditott perek kizárólag annak a törvényszéknek illetősége alá tartoznak, melynél a szövetkezet czége bejegyeztetett. (C. 1786/1893. M. D. 9., 783. G. D. 4., 1282.)

A szövetkezeti üzletrész alapján támasztott követelés, az összegre való tekintet nélkül, a kir törvényszék hatáskörébe tartozik. (C. 339/1901. M. D. 9., 784.)

A biztositással foglalkozó szövetkezetnek a tag ellen biztositási dij fizetése végett inditott kereset nem esik az eljárás 6. §. 7. pontja alá s igy az emlitett (biztositási) ügyletből felmerülő keresetek az 1893 : XVIII. t.-cz. 2. §. 1. pontja szerint az 1. §. 1., 4. és 5. pontjainak korlátai között sommás eljárás alá a kir. járásbiróságok hatáskörébe tartoznak. (C. 960/1898. M. D. 9., 783. G. D. 4., 1282.)

A kölcsönös biztositási szövetkezet által inditott 500 frton alóli kereset, ha a kereset a követelést tagdijnak nevezi is, mint biztositási dij iránti igény nem tartozik a kir. törvényszék hatáskörébe, miért is a kereset hivatalból visszautasittatott. (B. T. 38/1903. 40/1903.)

A kereskedelmi törvény 228. §-ára alapitott keresetek a kereskedelmi eljárás 6. §. 6. és illetve 7. pontjában foglaltak értelmében feltétlenül a kereskedelmi biróság hatásköréhez vannak utalva. (B. T. 1085/1901.)

A laképitő-szövetkezet tagjának telket adott el és azon házat épitett. Az ennek fejé

ben igényelt vételár iránti követelés nem minősittetett a szövetkezeti viszonyból eredőnek és ennek folytán a kereskedelmi biról hatáskör leszállittatott. (B. T. 3503/1902.)

A 8-ik ponthoz.

A biról hatáskör hiánya hivatalból lévén figyelembe veendő, az a körülmény hivatalból vizsgálandó, hogy a szolgálatadó és alkalmazottja között per tárgyává tett vitás kérdés az iparhatóság előtt eljárás tárgya volt-e már. (C. 670/1901. M. D. 9., 786.)

Az 1884 : XVII. t.-cz. 176. §-ában előirt eljárás kikerülése pergátló körülménynek nem tekinthető, ha a munkaadó kereskedelmi telepe az ipartörvény hatályának területén kivül fekszik. (Ker. és Vált. Tvszék E. 393. 1906. D. 101., 38.)

Az ipartörvény 176. §-a egyáltalán nem magyarázható akkép, hogy az iparhatóság határozatával meg nem elégedő iparos, illetve segédje igényét az ama szakaszban megszabott határidőn túl is a törvény rendes utján érvényesiteni jogositva lenne, nem pedig azért, mert különben ama határidő megállapitásának, melynek czélja nyilván az, hogy a felek közt fenforgó kérdés mielőbb végleg elintézést nyerjen, mi értelme sem lenne. (C. 595/1886.)

Az 1884 : XVII. t.-cz. 141. és 176. §§. értelmében az iparhatóság határozatával meg nem elégedő fél igényeit a törvény rendes utján csak a határozat kihirdetésétől számitandó 8 nap alatt megindítandó kereset által érvényesitheti. (C. 6384/1890.)

Előzőleg már az iparhatóságnál érvényesitett kártérités iránti kereset az 1884. évi XVII. t.-cz. 176. §-ában megszabott 8 napi határidőn túl adatván be, elkésettnek tekintendő, mert nem fogadható el az az indok, hogy az ilynemü kártéritési igény a magánjogi elévülési időn belül bármikor érvényesithető, nem fogadható el pedig azért, mert az iparhatósági határozat a kártéritési követelésre vonatkozó részével meg nem elégedett fél, e részbeni igényét az elsőbirósághoz benyujtott keresettel a törvény rendes utján is kivánta érvényesiteni; és mert különben annak a határidőmegállapitásnak, mely a fentebb idézett törvényszakaszban foglaltatik és amelyek czélja nyilván az, hogy a főnök és segéd közt fenforgó kérdés mielőbb végleg elintézést nyerjen, mi értelme sem lenne. (C. 2146/1893.)

Az iparhatóság határozatával meg nem elégedő fél, e határozat kihirdetésétől számitandó 8 nap alatt, csak a törvény rendes utján inditandó keresettel érvényesithet igényét.

Az elsőfoku iparhatóság minden felebbezés kizárásával határozván, a kereset az elsőfoku iparhatóság határozatának kihirdetésétől számitandó 8 nap alatt adandó be; a hivatkozott törvényhelynek eme rendelkezése jog elenyésztét tartalmazván, az elévüléssel egy tekintet alá nem esik; ennek folytán a megszoritott rendelkezés hivatalból figyelembe veendő és alkalmazandó, mivel a biróság a törvény értelmében köteles határozni, habár a felek arra nem is hivatkoztak. (C. 1378. 1900. D. 87., 209.)

Iparhatóság előtt inditott ügyben, a kereset 8 napon túl adatván be, ez a körülmény hivatalból is a kereset elutasitására szolgál. (C. 155/1905.)

Ellenkező:

Hogy a felperes keresetét az iparhatóság határozatának meghozatala után 8 nap elteltével az 1884 : XVII. t.-cz. 176. §-a ellenére elkésetten inditotta, a tárgyaláson nem lévén felhozva az 1881 : LIX. t.-cz. 29. §-a szerint nem vehető figyelembe. (C. 1003/1900. D. 87., 210.)

Az, hogy a felperes benyujtott keresetét, tekintettel az 1884 : XVII. t.-cz. 176. §-ának rendelkezésére, kellő időben adta-e be, hivatalból is vizsgálandó kérdést nem képez. (C. 1402/1900.)

A keresetnek az 1884 : XVII. t.-cz. 176. §-a ellenére elkésetten történt meginditása hivatalból nem, hanem csakis kifogás folytán vehető figyelembe. (C. 1003/1900.)

Ha az iparhatóság a panaszt érdemileg el nem birálja, hanem a feleket a törvény rendes utján utasitja, amiatt, hogy a kereset 8 napon túl tétetett folyamatba, a kereset el nem utasitható. (C. 1054/1904. K. J. 320. C. G. 89. 1897. Fab. 2., 407. B. T. 1335/1900.)

Az ipartörvény 176. §-a szempontjából az érdemleges tárgyalás alapján és elmaradás okából hozott iparhatósági határozatok közt különbséget tenni nem lehet. (K. V. T. E. 107/1906. D. 102., 278.)

Ha az iparhatóság azért utasitotta el a panaszost, mert az ügyet előzetes iparhatósági eljárás nélkül közvetlenül a biróság elé tartozónak tekintette, az ennek következtében a biróság előtt meginditott perben pergátló akadály nem forog fenn. (Bpesti kir. keresk. és váltótvszék E. 128/1902. D. 91., 113.)

Az iparhatósági határozattal meg nem elégedő félnek, tekintet nélkül arra, hogy ama határozat érdemleges-e, jogában áll igényeit a törvény rendes utján érvényesiteni. A biróság nem utasithatja tehát vissza a keresetet azon okból, mert az iparhatóság érdemben nem határozott. (C. 7782/1891.)

Ha az alkalmazott helyesen fordult valamely iparhatósághoz keresetével, de az iparhatóság nem bocsátkozott az ügy érdemi elbirálásába, hanem illetőségi szempontból utasitotta el a követelést, az alkalmazott azon-

nal a biróság előtt indithat keresetet. (Budapesti kir. keresk. és váltó tvszék. G. 243/1901. D. 89., 170. E. 90/1902. D. 91., 113.)

A havi fizetéssel alkalmazott felperes alperesnek értékpapirokat adott volt alkalmazásakor mindennemü károk ellen való biztositásul. Kimondatott, hogy ezek visszaadása iránt felperes elsősorban az iparhatóság elé tartozott volna fordulni. (B. T. 824. 1902. D. 92., 137.)

A vasutépitési vállalat nem esik a vasuti üzem fogalma alá, s igy a vállalat alkalmazottja s a vállalkozó közt a munkás-viszonyból származó vitás kérdések elbirálása az iparhatóság elé tartozik. (K. V. T. E. 58. 1905. D. 98., 129.)

Az iparossegéd járandóságának érvényesitése abban az esetben is elsősorban az iparhatóság elé tartozik, ha a segéd részére a munkaadótól járó és végrehajtás alá vett járandóságot a követelés behajtására a végrehajtási törvény 124. §-a értelmében kirendelt ügygondnok érvényesiti. (C. G. 282/1900. D. 88., 17.)

Alperes (korcsmáros) foglalkozásánál fogva iparos lévén, a közte mint iparos és felperes (főpinczér) mint segédmunkás között netán létrejött jogviszony, az 1884 : XVII. t.-cz. 176. §. értelmében, elsősorban az iparhatóság elbirálása alá tartozik és pedig a szerződés létrejöttének kérdésében is. (C. 6446. 1890. M. D. 9., 786.)

Az iparhatóság elé tartozik annak a szolgálati illetménynek az érvényesitése is, mely nem állandó vagy visszatérő időszakokban megállapitott összegben, hanem a teljesitett egyes megrendelések után esetről-esetre javára dijban (provisióban) állapittattak meg. (C. H. 5/1904. D. 94., 271.)

A havi fizetéssel és provizióval alkalmazott ügynök a főnöke külön megbizásából közvetitett ügylet után járó provisiót is elsősorban az iparhatóság előtt tartozik érvényesiteni. (B. T. 1110/1904. D. 95., 24.)

Nemcsak a meghatározott összegben, hanem az üzleti jövedelem arányában kötelezett jutalékban kikötött javadalmazás érvényesitése is elsősorban az iparhatóság előtt szorgalmazandó. (C. 168/1902. M. D. 9., 788.)

Az 1884 : XVII. t.-cz. 176. §-a értelmében mindazok a vitás kérdések tartoznak az iparhatóság hatáskörébe, amelyek a szolgálati viszony tartalma alatt fennálló kölcsönös kötelezettségek teljesitésére vonatkoznak és mert eszerint nemcsak a meghatározott öszszegben, hanem az üzleti jövedelem arányában kötelezett jutalékban kikötött javadalmazás érvényesitése is elsősorban az iparhatóság előtt szorgalmazandó. (C. 168/1902. M. D. 9., 785.)

Alkalmazottjaival szemben a munkaadókereskedővel egyenlő tekintet alá esik a kereskedelmi társaságnak kereskedelmi ügyek ellátásával megbizott oly alkalmazottja, aki az általa e minőségében saját felelőssége mellett teljesitendő kereskedelmi természetü ténykedések egy részének elvégzésére saját nevében alkalmazottakat fogad el és azokat sajátjából fizeti. A közte és kereskedelmi alkalmazottja közt az alkalmazotti minőségben megillető haszonrészesedés iránti kereset elsősorban az iparhatóság elé tartozik. (C. 1645/1904. M. D. 9., 787.)

Felperes keresetét alperes mint dohánynagytőzsde tulajdonosa ellen alperes által üzletében kiárusitói minőségben történt alkalmaztatásából kifolyólag visszatartott fizetés és felmondási időre járó kielégités iránt, tehát szolgálati viszonyból felmerült követelés iránt mint alperesnek segédje inditotta meg. Az ily keresetek azonban a kereskedelmi törvény 55. §-a szerint a kereskedő és ennek segédszemélyzete közötti viszony tekintetében szintén alkalmazandó 1884 : XVII. t.-cz. 176. §-a szerint az iparhatóság hatáskörébe tartoznak és a rendes birósághoz csak akkor, ha valamelyik fél az iparhatóság határozatával meg nem elégednék. (C. 661/1890. M. D. 9., 786.)

Biztositó-társaság elbocsátott főügynökségi főnöke által a társaság ellen fizetés megtéritése iránt inditott ügyben az iparhatóság az illetékes. (39596/1901. minist. tanhatározat. Ig. Közlöny 11. évfolyam 84. lap.)

Biztositó-társaság volt ügynöke ellen szolgálati viszony alapján kapott előleg és átalány visszatéritése iránt inditott ügy az iparhatóság hatáskörébe tartozik. (19466/1901. minist. tanács döntés. Ig. Közlöny 10. évfolyam 366. lap.)

Gépkezelő és a cséplőgéptulajdonos gépész között az ipari munkaviszonyból felmerült vitás kérdés előzetesen az iparhatóságok jogkörébe tartozik. (1884 : XVII. t.-cz. 176. §. 1893 : XVIII. t.-cz. 185. §. *b)* pontja. C. G. 25/1898. M. D. 9., 786.)

Nincs törvényszerü akadálya annak, hogy az elbocsátott segéd a biróság előtt összegileg nagyobb igényt érvényesitsen, mint amennyit az iparhatóság előtt érvényesiteni kivánt. (C. 1213/1897.)

Felperes keresetét a felek közt létrejött szerződés következtében adott óvadékának a szerződés felbontása miatt leendő visszaadása iránt inditotta, az ily keresetek pedig a kereskedelmi eljárás 6. §. 8. pontja értelmében nem az iparhatóság, hanem a kereskedelmi biróság hatáskörébe tartoznak. (C. 1344/1890. M. 4., 664. G. D. 4., 1282.)

A szolgálati viszony tartama alatt, de külön megbizásból származó követelés nem tartozik az iparhatóság hatásköréhez. (C. 580/1901. M. D. 9., 789.)

Nem tartozik az iparhatóság elé a szol-

gálati viszony meg nem kezdéséből származtatott kárigény érvényesitése. (C. 8028/91. M. D. 9., 787.)

Főnöknek segéde elleni követelése, az ennek bizományba adott árukért, nem tartozik iparhatóság elé. (C. 1136/1992. M. D. 9., 787.)

Felperes keresetét nem a 2'/. a. szolgálati szerződésből, hanem abból származtatja, hogy alperes a munkaviszony fennállása alatt külön megállapodással remuneratiót, anyagmegtakaritásból jutalékot, megtakaritott munkabéreket kötelezte felperesnek fizetni és követeli a külön munkák utáni dijakat. Minthogy felperes keresetét nem szolgálati viszonyból, hanem külön megállapodás- és megbizásokból származtatja, ennek a vitás kérdésnek elbirálása pedig az iparhatóság elbirálása alá nem tartozik. (C. 580/1901. M. D. 9., 787.)

Felperes az alperes részvénytársaságnak igazgatója volt, a részvénytársaság igazgatója pedig állásánál fogva a kereskedelmi törvény I. rész hatodik czimében emlitett segédszemélyzet közé nem tartozván, reá az 1884 : XVII. t.-cz. 176. §-a alkalmazást nem nyerhet, következéskép felperes az alkalmaztatásából származott igényét elsősorban az iparhatóság előtt érvényesiteni nem is tartozott. (C. 542/1904. M. D. 9., 788.)

A czégvezetői jogosultsággal felruházott vezérigazgató állásának fontosságánál fogva nem tartozik ama segédek közé, kiknek az iparhatósági törvény 176. §-a rendelkezése alapján a szolgálati viszonyból eredő igényeiket elsősorban az iparhatóság előtt kellene érvényesiteni. (B. T. 1912/1901.)

A gyárigazgató nem tartozik ama segédek sorába, kikre az ipartörvény 176. §-a alkalmazást nyerhet. (C. 718/1888. *Azonos:* 241. 1900. M. D. 9., 787.)

Aki az üzlet vezetésében önálló rendelkezési joggal bir, — mire nézve azonban a szerződés szavai egymagukban nem irányadók — annak irányában az iparhatósági előzetes eljárás nem kötelező. (C. 1003/1900. B. T. 1085/1901.)

A czégvezető nem tartozik azon kereskedősegédek közé, akiknek a főnök elleni igényei felett az iparhatóság van hivatva határozni. (C. 993/1996. M. D. 9., 786.)

Az ipartörvény 183. §. *g)* pontja értelmében az ipartörvény intézkedései a vasuti vállalatokra kiterjesztve nincsenek, és igy az államvasutak és annak hivatalnokai közti magánjogi igények érvényesitésére az ipartörvény 176. §-ában szabályozott perut sem terjed ki. (C. 662/1897. M. D. 9., 787.)

A gyógyszertárakban alkalmazott segédek és azok főnökei közti viszonyokból felmerülő kérdésekre nézve az ipartörvény rendelkezései alkalmazást nem nyerhetnek és ehhez képest ily ügyekben az előzetes iparhatósági eljárás kötelező voltának megállapitására törvényes alap nincs. (C. 784/900. M. D. 9., 787.)

(A keresk. eljárás 6. §. 8. pontjának helyes alkalmazása szempontjából lásd még az ipartörvény 176. §-ánál közölt ministertanácsi, ministeri és birósági határozatokat is.)

A 9-ik ponthoz.

Visszteher nélkül pénzfizetés iránt kibocsátott, rendeletre szóló kötelező jegy (bon), tekintet nélkül a felek minőségére, illetve foglalkozására, kereskedelmi ügyletet képezvén, kereskedelmi eljárás alá esik. (B. T. D. 57., 318. B. T. 1181/1905.)

Bon kereskedelmi eljárásra csak akkor tartozik, ha rendelésre szól. (2545/1899.)

A 11-ik ponthoz.

A kereskedelmi törvény 258. §-a 3. pontjának rendelkezése szerint az állampapirok, részvények, vagy más, a kereskedelmi forgalom tárgyát képező értékpapirok vétele vagy egyébkénti megszerzése, — mely utóbbi szerzési módok közé a kölcsönvétel is kétségen kivül tartozik — az esetben is, ha a megszerzés nem továbbadási szándékkal történt, feltétlen kereskedelmi ügylet; a kereskedelmi eljárás 6. §-ának 11. pontjában foglalt rendelkezés szerint pedig a kereskedelmi törvény 258. §-ának 3. pontjában megjelölt ügyletekből származó keresetek, tekintet nélkül arra, vajjon alperes kereskedő-e vagy sem, a kereskedelmi biróságok hatáskörébe tartoznak. (B. T. 3596/1903. D. 95., 183.)

7. §. Az 5. és 6. §-ok értelmében a kereskedelmi biróságokhoz utalt ügyek rendszerint a kir. törvényszék hatásköréhez tartoznak.

A kereskedelmi törvény 258. §. 5. pontjában meghatározott ügyletekből származó keresetekben kizárólag a fiumei kir. törvényszék jár el.

A kereskedelmi törvény 258. §. 1. és 2. pontjaiban, továbbá a 259. §. 1., 3., 6. és 7. pontjaiban, nemkülönben a 260. és 261. §-okban felsorolt kereskedelmi ügyletekből felmerülő, valamint a jelen rendelet 6. §. 8. és 12. pontjaiban felemlitett perek az 1881 : LIX. t.-cz. 13. §-a 1. pontjának és a 2. pont *a)* tételének

korlátai közt a kir. járásbiróságok hatásköréhez tartoznak.[1])

Tengerészeti perekben a fiumei kir. törvényszék illetékességétől eltérésnek a felek beleegyezésével sincsen helye. (B. T. 4137. 1884. M. 4., 666.)

Tengeri fuvarozási ügyből eredő perre a kereskedelmi eljárás 7. §-a rendelkezése értelmében a fiumei kir. törvényszék az illetékes. (C. 138/1902.)

A hajó kapitánya irányában a hajózásból eredő kár megtéritése s igy személyes kereset tekintetében az a biróság az illetékes, amelyhez az illető gőzös tartozik a tulajdonos székhelyénél és a belajstromozásnál fogva. (1879. évi XVI. t.-cz. B. T. 546/1904.)

8. §. A 6. §. 2., 5., 6. és 7. pontjaiban felsorolt perek, — alkalmi egyesülések részeseinek egymás közti pereit kivéve — kizárólag azon törvényszék illetősége alá tartoznak, amelynél az illető czég bejegyeztetett, vagy, amennyiben a czégjegyzés elmulasztatott: amelynél a czég bejegyzendő lett volna (k. t. 16. §.).

A czégbejegyzés kitörlése által ezen peres kérdésekben való birói illetékesség változást nem szenved.

9. §. A 8. §-ban felsorolt esetekben a kereset — ha az köztörvényi eljárás utján, vagy a nem illetékes biróság előtt indittatott meg — hivatalból visszautasitandó.

Ezen eseteken kivül azon körülmény miatt, hogy kereskedelmi eljárás alá tartozó peres ügy köztörvényi eljárás utján indittatott meg: a kereset hivatalból vissza nem utasitható.

Nem forog fenn hivatalból észlelendő pergátló akadály, midőn a kereset arra irányul, hogy a felperesnek, mint az alperes betéti társaság tagjának, alperes társasági betétét adja vissza. (C. H. 25/1903. D. 93., 6.)

A kereskedelmi eljárást szabályozó rendelet szempontjából csak a 8. §-ban felsorolt perek tartoznak akként külön ügybiróság elé, hogy attól eltérésnek helye nincs: az üzlet átruházása iránt a kir. járásbiróság előtt inditott perben tehát az eljárás hivatalból nem szüntethető meg. (C. H. 7/1902. D. 92., 98.)

A kereskedelmi eljárást szabályozó rendelet értelmében csak a 8. §-ban meghatározott perek azok, amelyekben a rendes birói illetőségtől eltérésnek helye nincs; már pedig a 8. §-ban az alkalmi egyesülések részeseinek egymás közötti perei kifejezetten ki vannak véve. (C. G. 113/1902. D. 91., 160.)

Az alkalmi egyesülésből származó per a kir. törvényszék hatásköréhez tartozik ugyan, de ez nem bir kivételes ügybirósággal. (C. 56/1904. M. D. 9., 784. G. D. 4., 1284.)

Az átvenni kötelezett törzsrészvény vételára iránti kereset a kereskedelmi eljárást szabályozó rendelet 6. §-ának 5. pontja, a 8. §. alapján kizárólag a kereskedelmi törvényszék hatáskörébe tartozik, s az 1893. évi XVIII. t.-cz. 1. §-ának 5. pontja alapján a sommás pervitel, illetőleg a kir. járásbiróság illetékessége ki sem köthető. Kir. kereskedelmi és váltó törvényszék. (E. 489/905. D. 99., 295.)

10. §. A peren kivüli kereskedelmi birói eljárás tárgyát képező ügyek közül a kereskedelmi törvény 347., 371., 409., 411. és 481. §-okban felsorolt s ezekhez hasonló ügyekben az eljárás azon járásbiróságok hatáskörébe és illetősége alá tartozik, amelyek területén az eljárás tárgyául szolgáló ingóságok léteznek. Egyéb peren kivüli, kereskedelmi birói eljárás alá eső ügyek az illető kir. törvényszékek mint kereskedelmi biróságok hatáskörébe tartoznak.

Habár a kereskedelmi törvény 320. §-ának utolsó bekezdésében »illetékes törvényszék«-ről van szó és habár a kereskedelmi eljárást szabályozó igazságügyministeri rendelet 10. §-ában a járásbiróságok hatáskörébe utalt perenkivüli ügyek között a fentebb idézett törvényszakasz kifejezetten emlitve nincsen, mégis tekintve, hogy a kereskedelmi törvény 2. §-a szerint a törvényben emlitett törvényszékek alatt a kereskedelmi ügyek elintézésére hivatottak értendők, a kereskedelmi eljáást szabályozó rendelet 10. §-a pedig a törvény 347. stb. §-ában felsoroltakhoz hasonló ügyekben, amilyen az eljárás tárgyát képező ingók holhétéhez képest a kir. járásbiróságokat mondja illetékesnek, tekintve, hogy a fenforgó esetben a 9134. sz. kérvényben emlitett ingók a bajai kir. járásbiróság területén léteztek: ugyanezen kir. járásbiróság az eljárásra illetékes volt, végzése tehát és az eljárás megsemmisithető nem lévén, a másodbiróság végzését meg kellett változtatni. (C. 65/1898. D. 79., 89.)

Megsemmisittetett a járásbiróságnak az a végzése, melylyel az eladó által a kereskedelmi törvény 352. §-a alapján benyujtott kérvényre az árverés elrendelése tárgyában

[1]) V. ö. az 1893: XVIII. t.-cz. 2. §-ával.

határozott, maga az árverés azonban, minthogy e foganatositásra közjegyző volt kiküldve, akinél a folyamodó közvetlenül is jelentkezhetett volna, nem semmisittetett meg. (B. T. 2115/1902.)

Tekintve, hogy a folyamodó kérelmét a kereskedelmi törvényszék 380. §-ára alapitja: és e §. szerint a bizományos magát a zálogtárgyakból a 305. §. szerint elégitheti ki; tekintve, hogy a 305. §. szerint a zálogtárgyak eladása az illetékes törvényszéknél kérendő; tekintve, hogy ezzel ellenkező intézkedés a kereskedelmi eljárási rendelet 10. §-ában sem foglaltatik; ezek szerint a kérelmezett eladás iránt teendő intézkedés a járásbiróság hatáskörébe nem tartozik. (B. T. 3103/1888. M. D. 9., 790. G. D. 4., 1286.)

A kereskedelmi törvény 305., 379., 380. §-ai értelmében a hitelezőt megillető zálogjog alapján kérelmezett árverés elrendelése egyedül a törvényszékeknek hatáskörébe tartozik. (B. T. D. 73., 9. B. T. 480/1896. M. 8., 285.)

A kereskedelmi törvény 347. és 351. §-aira alapitott árverési kérelem a kereskedelmi eljárás 10. §-a értelmében azon járásbiróság illetőségéhez tartozik, melynek területén az árverezendő áruk léteznek. (B. T. 653/1902. M. D. 9., 789. G. D. 4., 1235. D. 79., 81.)

Habár a kereskedelmi törvény 351. §-a az eladónak jogot enged a vevő által át nem vett árunak a 347. §. értelmében szabad kézből, illetve hiteles személy közbenjöttével nyilvános árverés utján leendő eladásához, azonban sem ezen törvény, sem a kereskedelmi eljárást szabályozó ministeri rendelet ezen árverés foganatositását a biróság mint ilyennek hatásköréhez nem utalják; miért is ezen eljárás iránt birói intézkedés nem tehető. Ugyanis a kereskedelmi törvény 351. §-ában hivatolt 347. §. által kivánt »hiteles személy«-nek fogalmát a »biróság« mint ilyennek fogalmával sem általában, sem különösen a kereskedelmi törvényt illetőleg, hol a 409. §-ban emlitett árverés elrendelésére kifejezetten a biróság jogosittatik fel, azonositani nem lehet; de a kereskedelmi eljárást szabályozó ministeri rendelet 10. §-ából sem következtethető, hogy a 347. §-ban emlitett hiteles személy alatt a biróság, illetve ennek küldöttje értetnék; mert ezen 10. §. a törvény értelmének megfelelően szintén csak a kereskedelmi törvény 347., 371., 409., 411. és 481. §-aiban felsorolt és azokhoz hasonló, de birói eljárás tárgyát képező perenkivüli kereskedelmi ügyekbeni eljárást utasitja a járásbiróságok hatáskörébe, vagyis a 347., 371., 409. és 481. §-okban előirt birói szemléket, mint természetüknél fogva, s a 409. és 411. §-okban szabályozott elhelyezést, illetve elárvereztetést, mint ezen szakaszok által kifejezetten a birósághoz utalt ügyeket, nem pedig a 347. vagy többi §-okban emlitett egyéb cselekményeknek foganatositását; mi kétségtelenül kitünik onnan is, hogy ámbár a »hiteles személy közbenjöttével leendő nyilvános árverés« és a 409. és 411. §-okban előirt »a biróság által elrendelhető elárvereztetés« lényegesen különböző fogalmak, mégis a ministeri rendelet 10. §-ába a kereskedelmi törvény 351. s 352. §-ai, melyekben pedig a 347. §. szerinti eladási s elárvereztetési jog szintén megengedtetik, a törvény és rendelet szellemének megfelelően fel sem vétettek: tehát hogy ezen 10. §-ban a törvény 347. §-a nem ezen árverést illetőleg, hanem a benne engedett birói szemléket illetőleg van felvéve. (B. T. 93/1883. D. 32., 317.)

II. Peres eljárás.

11. §. A kereset küllapján a biróság mint »kereskedelmi biróság« jelölendő, s a bejegyzett kereskedő czége (k. t. 10. §.) szerint nevezendő meg; kiteendő továbbá alperes lakásán kivül ennek üzleti helyisége is, és ha kereskedelmi társaság ellen intéztetik a kereset, — azon személy neve és lakása, esetleg üzleti helyisége is kiteendő, ki a kereset elfogadására a törvény szerint van jogositva.

12. §. Az eljárás nemei kereskedelmi ügyekben is: a királyi törvényszékek előtt a rendes és a kir. járásbiróságok előtt a sommás eljárás.

Rendes eljárás alatt a jegyzőkönyvi eljárás értetik; kivételnek csak a 21-ik §-ban megjelölt esetekben van helye.

A járásbiróságok elé tartozó sommás kereskedelmi ügyekre nézve a törvénykezési rendtartás szabályai alkalmazandók.

13. §. Rendes eljárásban a birói illetőség elleni kifogás az első tárgyalás kezdetén adandó elő. A későbben előterjesztett ily kifogás egyedül azon esetekben vétetik figyelembe, amelyekben a rendes birói illetőségtől eltérésnek helye nincsen. (1868: LIV. t.-cz. 53., 54. §-ai és jelen rendelet 8. §.)

Ha az első tárgyalás a felek által halasztatik el: az ujabban kitüzött határnapon e kifogásnak csak akkor van helye, ha alperes ehhez való jogát kifejezetten fentartotta.

Ha a kifogás elvettetik: az ezt tartalmazó végzésben az ügynek érdemleges tárgyalására 8 napnál tovább nem terjedhető ujabb határnap tüzendő ki.

A kereskedelmi eljárást szabályozó igazságügyministeri rendelet 6. §-ában felsorolt eseteket kivéve, a felek a kereskedelmi eljárást jogaik érvényesitése végett igénybe venni nem kötelesek. Ennélfogva amiatt, hogy a felperes az alperest illetőleg is kereskedelmi ügyleten alapuló keresetét nem a kereskedelmi biróság előtt inditotta meg és kivánja tárgyaltatni, az alperes sikerrel nem emelhet kifogást. (Debreczeni kir. tábla 429/1904. D. 95., 133.)

Ha a kereskedelmi ejárás 6. §. 5. pontja alá eső ügyben a kereset a törvényszékhez mint polgári birósághoz nyujtatott be, alperesnek illetőségi kifogása folytán a biróság kimondhatja, hogy a perben mint kereskedelmi biróság jár el. Szükséges azonban, hogy ez a határozat kereskedelmi ülnök részvétele mellett hozassék. (B. T. 1692/1902.)

A perrendtartás 32. §-ának a pertársaságra vonatkozó rendelkezése minden kétséget kizárólag csupán a helyi illetékesség kérdésére vonatkozik, az idézett törvényszakasz rendelkezése tehát a tárgyi illetékességre ki nem terjed. (B. T. 1926/1900.)

Az illetékességi kifogás csakis azon az alapon birálható el, mint amely alapon az előterjesztetett. (B. T. 2950/1902.)

Tekintve, hogy alperes a biróság helyi illetékessége ellen is kifogást tett; ez a kérdés pedig mindenekelőtt eldöntendő; tekintve, hogy az elsőbiróság a helyi illetékesség tárgyában egyáltalán nem határozott és ezáltal lényeges eljárási szabályt sértett meg: végzését megsemmisiteni stb. kellett. (B. T. 654/1888. D. 49., 348. *Azonos:* B. T. 3824/1882. D. 31., 315.)

Előre bocsátva azt, hogy jelen ügyben elsősorban a birói helyi illetőség kérdése döntendő el, mert csak a hely tekintetében illetékes biróság van jogositva a hatáskör kérdését elbirálni, felperest keresetével elutasitani kellett; mert felperesnek azt, hogy a szerződés hol jött létre, elő nem adták, azt pedig, hogy a szerződés Cservenkán és Sziváczon volt teljesitendő, alperes tagadásával szemben nem bizonyitották és mert ily körülmények között a szabadkai kir. törvényszék területén lakó alperesre nézve, tekintettel a perrendtartás 30. §-ára, a zombori kir. törvényszék helyi illetőséggel nem bir. (B. T. 3824/1882. B. T. 1321/1900.)

A helyre nézve illetéktelen biró nem határozhat a kereskedelmi hatáskör kérdésében. (C. 152/1905. K. P. 3., 85.)

A »Zahlbar in Fiume« kifejezéssel ellátott számla megküldése hallgatólagos elfogadása nem helyettesitheti az 1853-ik február 26. Jurisdictionsnorm 42. §-ában megkivántatott kifejezett alávetést illetékesség szempontjából, ez alapon tehát a fiumei biróság illetékessége meg nem állapitható. (C. 665/1898. M. D. 9., 420.)

Fiumei kereskedő által osztrák honos ellen a fiumei törvényszéknél számla alapján inditott perben, ha a számlán a »fizetendő és perelhető Fiumében« záradék foglaltatik és a számla a vevőnek az árukkal vagy azt egyidejüleg, vagy azt megelőzőleg küldetett és a vevő által kifogás nélkül elfogadtatott, — a fiumei törvényszék mint kereskedelmi biróság helyi illetékessége megállapitandó. (C. K. J. 3.)

A kereskedelmi törvény 211. §. 6. pontjának az a rendelkezése, hogy a külföldi részvénytársaságok, ha a magyar korona országaiban fiókintézetet felállitani kivánnak, a fiókintézet képviselősége által kötött ügyletekből eredő minden peres kérdésre nézve magukat a belföldi biróságoknak alávetni tartoznak, nem azt jelenti, hogy a belföldi biróságok csak a fiókintézet képviselősége ellen inditott perekben járhatnak el, hanem a felhivott rendelkezés helyes értelme szerint a belföldi biróságok illetékessége magára a külföldi részvénytársaságra nézve is kötelező minden peres kérdésre nézve, mely a képviselőség által kötött ügyletekből eredő igény érvényesitése közben merült fel. (B. T. 2054/1902. D. 98., 209.)

Ha a közkereseti társaság nem is jogi személy, mégis több egyén érdekét magában egyesitő közös vállalat (czég), mindenesetre oly intézmény, amelynek minősége, jogi természete és az általa minősitett jogviszonyok azon állam törvényei szerint itélendők meg, amely államhoz ez a társaság kereskedelmi telepének helye szerint tartozik; vagyis ha a közkereseti társaság, mint ilyen kötelezettséget vállalt, elsősorban is ez a társaság, mint ilyen, jöhet számitásba s ha mint ilyen valamelyik külföldi állam törvénye alá tartozik, a külföldi jogszabályok határozott sérelme nélkül nem lehet a társaság mellőzésével annak egyes tagjait belföldön azon a czimen perbe vonni, mivel ez az egyes tag esetleg belföldi. (C. 1101/1900. D. 88., 29.)

A bejegyzett czég törlése után egyes tag a czég kötelezettsége alapján a czég volt telepének helyén perelhető. (C. 1117/1905. K. J. 3.)

Ha a kereskedő valamely követelését a fióktelepen vezetett könyvekbe jegyzi be, ugy ő nincs feljogositva arra, hogy ezen követelését később egy más telepen vezetett könyveibe bevezesse s ennek alapján követelését ezen telep helye szerint illetékes biróság előtt érvényesitse. (K. V. T. D. 123/1906. D. 101., 392.)

Annak a kérdésnek elbirálása, hogy valamely tételek felperes könyvébe utólag jogosan vezettettek-e be, a per érdemére tartozik, és igy az illetékesség elbirálásánál figyelembe nem jöhet. A budapesti kir. keresk. és váltótörvényszék. (E. 381/1900. D. 87., 326.)

Az 1868. évi 54. t.-cz. 35. §-ának 2-ik bekezdésében foglalt illetékességi szabály a kereskedelmi könyvekbe bevezetett kártéritési követelésekre nem alkalmazható. (B. T. 10. számu polg. döntvénye. D. 99., 345. B. T. 2442/1905. D. 98., 157.)

Az 1868. évi LIV. t.-cz. 35. §. 2. bekezdésében foglalt az a szabály, hogy a könyvkivonati és számlakövetelések a könyvvitel helyének birósága előtt perelhetők, abban az esetben, amidőn a könyvbeli követelés szerződéssel való vonatkozás nélkül vagy a peres felek között, a kereskedelmi üzlet köréhez tartozó szerződéssel való vonatkozásban (nem teljesitésből vagy hiányos teljesitésből) fölmerült kárból (vételár leszállitásra is irányulóan) származik, nem alkalmazható. (Kol. T. 12. számu polg. döntvénye. K. J. 2., 362. D. 97., 172.)

A szövetkezeti üzletrész alapján támasztott követelés, az összegre való tekintet nélkül, a kir. törvényszék hatáskörébe tartozván, a másodbiróságnak az illetékesség kérdésében hozott helybenhagyó végzése ellen is van további felfolyamodásnak helye a harmadbirósághoz. (C. 339/1901. M. D. 9. 791.)

A másodbiróságnak azon végzéso ellen, mely szerint a peres kérdést az elsőbiróságtól eltérően az iparhatóság elé tartozónak jelentette ki, további felfolyamodásnak a Curiához helye van. (C. 580/1901. M. D. 9., 791.)

A kereskedelmi hatáskör kérdésében a kereskedelmi eljárás 6. §. 1. pontja alapján hozott másodbirói végzés ellen további felfolyamodásnak helye nincs. (C. 638/1902. M. D. 9., 790.)

A másodbiróságnak azon végzése, mely a biróságnak kereskedelmi birói illetékességét leszállitja, felfolyamodással meg nem támadható. (C 1266/1900. D. 87., 165.)

A kereskedelmi biróság hatáskörének megvagy meg nem állapitása kérdésében hozott másodbirósági végzés ellen további felfolyamodásnak helye nincs. (C. 893/1904. K. J. 2., 431.)

14. §. Felperes keresetlevelét a mellékletek másolataival együtt annyi példányban tartozik beadni, hogy mind magának, mind mindenik alperesnek egy-egy példány jusson.

A kereset fölötti tárgyalásra naptár szerint meghatározandó nap és óra oly hozzáadással tüzendő ki, hogy a felek meghatalmazott ügyvédeik által jelenjenek meg, különben az 1868 : LIV. t.-czikk 111. §-a értelmében fog itélet hozatni.

E végzésről a felek a keresetlevél egy-egy példányán értesitendők.

15. §. A tárgyalási nap akkép tüzendő ki, hogy alperesnek, ha helyben lakik, 8 napi; ha ezen kivül, de a törvényszék területén lakik, 15 napi; ha a törvényszék területén kivül, de a magyar állam területén lakik, 30 napi; végre, ha a magyar állam területén kivül laknék vagy tartózkodnék, vagy ha tartózkodási helye ismeretlen volna, 45 hapi időköz maradjon az idéző végzés átvétele és a megjelenési határnap között.

Ha több az alperes: a határnap a legtávolabb lakónak lakhelyéhez képest tüzendő ki.

16. §. Alperes tartozik a védelmére szükséges valamennyi kifogásait és bizonyitékait elleniratában előadni, s ezt a kitüzött határnapon a tárgyalási jegyzőkönyvbe iktatni.

Ha több az alperes: ezek szabad választásától függ az elleniratot közösen, vagy külön-külön egymás után a jegyzőkönyvbe iktatni.

Habár a viszontkereseti követelés nem származik a felperesi követeléssel ugyanazon jogalapból, mégis, mert ugy kereset mint az alperesi viszontkereset határozott pénzösszegre irányul, tehát a kereseti és viszonkereseti követelés hasonnemü, s mert különben is kereskedők, akik egymással kereskedelmi összeköttetésben állnak, ezon összeköttetésből származó kölcsönös követeléseiket, akár származnak egy jogalapból, akár nem, ogymás ellen ugyanazon perben kereset és viszonkereset utján érvényesithetik, a viszonkereset érdemileg elbirálandónak mondatott ki. (C. 905/1903. D. 97., 33.)

Kereskedelmi perben sincs helye viszonkeresetnek, csupán a felperesek egyike ellen, ha felperesek többen vannak. (B. T. 541. 1900.)

17. §. A tárgyalásokat a pertárnok (1861. évi XXXI. t.-cz. 6. §.) vezeti, ellenőrzi és a tárgyalási jegyzőkönyve-

ket a jelen rendelet és a birói ügyviteli szabályok értelmében kezeli.

A jegyzőkönyvek a pertárban falragasz által közhirré teendő hivatalos órákban mindaddig nyitva tartandók, mig a tárgyalás befejeztetik.

18. §. Az ügy érdemébeni jegyzőkönyvi tárgyalás rendszerint 8 nap alatt fejezendő be.

Ezen határidőt a pertárnok ugy osztja fel a felek között, hogy az ellenirat beirására két, a válasz- és viszonválasz beirására három napnál többet egyik fél sem vehet igénybe.

Ha azonban több alperes külön képviselő által jelenik meg, ezek mindegyike az elleniratnak és viszonválasznak jegyzőkönyvbe iktatására a két, illetve három napot külön veheti igénybe.

Az ügy érdemének tárgyalásánál végiratnak és ellenvégiratnak is helye van. Ezen periratok mindenike további két nap alatt iktatandó a jegyzőkönyvbe.

19. §. A felek a tárgyalási határidőt közös megállapodással kiterjeszthetik; ez esetben azonban idevonatkozó megállapodásaikat a jegyzőkönyvbe beiktatni kötelesek.

20. §. A törvényszék az ellenfél beleegyezése nélkül csak a fél indokolt kérelmére, s mindenik periratra csak egyszer engedhet halasztást. A halasztás iránti kérelem a perirat megkezdése előtt a jegyzőkönyvbe iktatandó s a jegyzőkönyv, az ellenfél netaláni észrevételeivel együtt, határozathozatal végett, a pertárnok által azonnal birósági elintézés alá terjesztendő.

Ha a biróság megtagadja a halasztást, a tárgyalás további folytatására határnapot tüz ki.

A felek kölcsönös beleegyezéssel többszörös halasztást is engedhetnek egymásnak. Az ily módon engedélyezett halasztás a jegyzőkönyvbe iktatandó.

21. §. Nagyobb fontosságu vagy bonyolult természetü perekben a törvényszék bármelyik félnek indokolt kérelmére irásbeli eljárást rendelhet. Irásbeli eljárásnak van helye akkor is, ha az eljárás ezen módját mindkét fél egyetértőleg kivánja. Ezen esetekben az eljárás, amennyiben a felek periratainak beadására nézve egyezségileg másként meg nem állapodtak: a törvénykezési rendtartás idevonatkozó rendelkezései követendők.

Az irásbeli eljárás elrendelése iránti kérelem azonban csak az első tárgyalási napon, s amennyiben a 12. §. szerint a birói illetőség ellen is kifogás tétetett, e kifogással egyidejüleg terjeszthető elő.

A kérelem iránt köteles az ellenfél még azon tárgyalási napon nyilatkozni, s ha nem nyilatkozik: ugy tekintetik, mintha a pernek irásbeli tárgyalásába beleegyezett volna.

Az ezen tárgyban felvett jegyzőkönyv, a keresetlevél első s ügyvédi megbizások eredeti példányaival a pertárnok által haladéktalanul a törvényszék elé terjesztendő.

Az irásbeli eljárást megengedő vagy megtagadó végzés ellen felfolyamodásnak nincs helye.

22. §. A jegyzőkönyvek alakjára és felszerelésére, továbbá az irásbeli eljárásban a periratok kezelésére és kézbesitésére, valamint az iratoknak bemutatására nézve az 1868: LIV. t.-cz 141—143., 146. és 147. §-ai irányadók.

A kereskedelmi eljárás alá tartozó per nem a kivételes irásbeli eljárás (kereskedelmi eljárás 21. §.), hanem az ezen eljárásban rendesen alkalmazott jegyzőkönyvi eljárás szerint tárgyaltatott. Ezen eljárásban pedig a fél halasztási kérelmére a biróság a perbeszéd jegyzőkönyvbe iktatására határnapot tüz; a jegyzőkönyv pedig a kereskedelmi eljárás 17. §-a 2. bekezdése szerint a pertári hivatalos órák alatt mindaddig nyitva tartandó, mig a tárgyalás be nem fejeztetett, ami annyit tesz, hogy a perbeszéd kitüzött határnapon mindaddig beiktatandó a jegyzőkönyvbe, amig a pertári hivatalos órák le nem jártak. Nem változtat ezen az a körülmény, hogy felperes a viszonválasz beiktatása előtt az ügynek itélet alá terjesztése iránti kérelmet terjesztett elő; mert a polgári törvénykezési rendtartás 143. §. 1. bekezdésében foglalt rendelkezés itt

alkalmazásba nem jöhetvén, az annak 2. bekezdésében foglalt jogkövetkezmény sem állhat be. A perrendtartás 143. §. 1. bekezdésében foglalt rendelkezés ugyanis csak az írásbeli eljárásban adandó periratokra (nem pedig egyuttal a jegyzőkönyvi eljárásban beiktatandó perbeszédekre is) vonatkozik, amelyet a kereskedelmi eljárás 22. §-a is csak a 21. §. értelmében elrendelhető írásbeli eljárásra vonatkozóan mond irányadónak. (C. 423. 1904. M. D. 9., 790.)

23. §. Ha valamely ténykörülmény bizonyitására a perbiróságnál vezetett czégjegyzékre történik hivatkozás: elegendő a czégjegyzék illető lapjára hivatkozni, s a czégbejegyzés valóságáról a törvényszék hivatalból tartozik meggyőződni. A perbiróság okmánytárában őrzött czégjegyzési ügyiratok azonban egész terjedelemben, vagy a bizonyitandó ténykörülményre vonatkozó kivonatban, egyszerü másolatban csatolandók.

A tanuk és szemle általi bizonyitási eljárás befejezése után a feleknek a bizonyitékok fölötti észrevételeik előterjesztése végett hivatalból tárgyalási határnap tüzendő ki. Az észrevételekre mindenik félnek csupán egy perirat engedtetik s a tárgyalás az erre kitüzött határnapon minden esetre befejezendő.

Az a körülmény, hogy valamely feloszlott közkereseti társaság könyvei megőrzés végett valamelyik társtagnak, egy harmadiknak vagy az illetékes törvényszéknek adatnak át, ha a társaság valamely tagja ellen társasági viszonyból eredő per indittatik, e társasági tagot a könyvek felmutatása iránti kötelezettsége alól fel nem oldja. A közkereseti társaság könyveinek tartalma a társaság tagjainak egymás közti jogviszonyaira nézve egymás ellenében teljes bizonyitékot nyujt, ha csak a bejegyzések helytelensége vagy valótlansága nem bizonyittatik. (C. G. 3/1905. D. 97., 381.)

A biztositó-társaság ügynöke által a társasághoz valamely biztositott ügyéből kifolyólag irt levél közös okiratnak tekintendő, melynek előterjesztését e biztositott kereset utján követelheti. (C. 1566/1904. K. J. 2.)

24. §. Ugy a sommás, mint a rendes eljárás során hozandó birói határozatokban világosan kiteendő, hogy a biróság, mint »kereskedelmi biróság« határozott.

25. §. Kereskedelmi eljárás alá tartozó perekben az eskü-letételi jelentkezést tárgyazó kérvény az itélet jogerejüvé válta után, illetőleg a harmadbirósági itélet kézbesitése után három nap alatt adandó be.

E szabály a gondnok által képviselt félre is kiterjed; a gondnok kérelmére mindazonáltal gondnokoltja lakásának kinyomozása czéljából szükség esetében a biróság 30 napig terjedhető halasztást engedhet.

26. §. Ha a honn nem talált alperesnek nyilt üzlete van: a kifüggesztés általi kézbesitésnek csak akkor van helye, ha alperes üzletében nem találtatott. A kifüggesztés azonban ez esetben is alperes lakásán eszközlendő. A kifüggesztésről az üzletbeliek is értesitendők.

27. §. Kereskedelmi eljárás alá tartozó perekben az 1881 : LIX. t.-cz. 69. §. 2. és 3. pontja szerinti perujitás az alapperbeli itélet jogerőre emelkedésétől számitott 5 év alatt inditandó meg.

A semmiségi per (1881 : LIX. t.-cz. 50. §.) az itélet jogerőre emelkedésétől, vagy az egyezség megkötésétől számitott 5 év eltelte előtt inditandó meg. De ha az itélet vagy egyezség alapján ezen 5 évi határidő eltelte után foganatosittatott a végrehajtás: a semmiségi kereset a végrehajtásról való értesitéstől számitott 30 nap alatt még megindítható.

A kereskedelmi eljárás 27. §-a a perujitást az alapperbeli itélet jogerőre emelkedésétől számitott 5 év alatt engedi meg, tekintet nélkül arra, hogy az anyagi kereskedelmi törvény az elévülést esetleg rövidebb időben állapitja meg. Ujitott perekben tehát az elévülés kérdése nem az anyagi, hanem a perjogi szabályok szerint birálandó el. (C. 179/1891. M. D. 9., 791. G. D. 4., 1287.)

Ha a perujitási kereset az annak beadására megszabott határidő alatt adatik be, ugy a kereset elutasitásának indokául nem szolgálhat az a körülmény, hogy az alapper megindításakor fennállott kereseti jog az ujitott perbeli kereset beadásáig elévült. (C. 9942. 1904. D. 100., 1.)

28. §. Az alapperben jóhiszemüleg eljárt nyertes fél ellen, ha a harmadik személyek ellen visszkereseti vagy visszkövetelési igényei elévülés folytán már elenyésztek, vagy idő rövidsége miatt többé nem érvényesithetők; perujitásnak nincs helye.

Ugyanezen szabály a semmiségi keresetekre és az igazolásra nézve is megfelelő értelemben alkalmazandó.

29. §. Az 1868: LIV. t.-cz. 475—480. §-ai kereskedelmi perekben nem alkalmazhatók.

III. Peren kivüli eljárás.

30. §. Kereskedelmi ügyekben a peren kivüli birói eljárás csupán azon esetekben indittathatik meg hivatalból, melyekben ezt a kereskedelmi törvény rendeli.

Egyéb esetekben a peren kivüli birói eljárás is csak az erre jogositott fél kérelmére indittathatik meg.

Ha az eljárás hivatalból indittatik meg: köteles a biróság a birói intézkedésekre befolyással lévő minden körülményt és viszonyt hivatalból megvizsgálni; azok iránt magukat a feleket, vagy a dologról tudomással biró más személyeket, szükség esetében szakértőket is meghallgatni, vagy más megfelelő módon magának kellő tájékozottságot és tudomást szerezni.

Köteles a biróság, ha ezt a dolog természete igényli, az ügy mibenlétének tüzetesebb felderitése végett a szükséges iratok előmutatására a felet vagy más érdekletteket is felhivni.

Nincs a kereskedelmi törvénynek olyan szabálya, mely a biróságot feljogositaná arra, hogy a kereskedőt, kinek czégét korábban ez iránt benyujtott bejelentése és az ezen bejelentés adatainak a czégrendtartás 3. §-a értelmében a biróság belátására bizott mérlegelése alapján már bejegyezte, az alapon, hogy a bejelentés adatait a foganatositott czégbejegyzés elrendelésének alapjául utóbb elégségesnek nem találta, a bejelentés kiegészitésére hivatalból felhivhassa s a felhivás teljesitésének elmulasztásához azt a jogkövetkezményt fűzhesse, hogy különben az általa már eszközölt és közzé is tett czégbejegyzésnek törlése hivatalból elrendeltetni fog. (B. T. 3126/1903. M. D. 9., 791.)

Ha egy kereskedelmi czég megszünt, a czégjegyzésből való törlés végett hivatalból fellépésnek van helye. (B. T. 5459/1883. M. D. 9., 791. G. D. 4., 1287.)

A kereskedő birólag sem arra nem utasitható, hogy czégének szövegét miként állapitsa meg, sem pedig a czég a kérelmezettől eltérő szöveggel be nem jegyezhető. (B. T. 3912. 1904. M. D. 9., 791.)

31. §. Valamelyik fél kérelmére inditott peren kivüli eljárás esetében csupán azon tényekre, körülményekre és bizonyitékokra lehet tekintettel a biróság, melyek vagy a felek által hozáttak fel, vagy melyekről az ugyanazon ügyben előtte folyt korábbi tárgyalásokból vagy egyébként hivatalos uton nyert felvilágositásokból bir tudomással.

Igazolásnak a perenkivüli kereskedelmi eljárásban nincs helye. (B. T. 1854/1901.)
Ellenkező: (B. T. 3836/1900.)

32. §. A biróság végzésileg határoz. A véghatározat mindig indokolandó.

33. §. Ha a beadvány hiányosan adatott be: joga van a biróságnak a kérvény elutasitása helyett a kérvényezőt a hiányok pótlására utasitani, mely esetben a pótlás iránt a végzésben tüzetes utasitás adandó.

Olyan esetben, amidőn valamely czég bejegyzése a czégekre vonatkozó törvényes intézkedések figyelmen kivül hagyása mellett kéretik, nem alkalmazható a kereskedelmi eljárás 33. §-a, mely csak a hiányosan beadott perenkivüli beadványokra vonatkozik. (B. T. 27/1902. D. 90., 102.)

A czégbejegyzési kérvény szerint a brassói egyesült petróleum-gyárak czég mint közkereseti társaságnak (als offene Handelsgesellschaft) bejegyzése kéretett. A bejegyzendő czég a kereskedelmi törvény 13. §. 1. pontjának meg nem felelvén, a kereskedelmi eljárás 33. §-a, mely arról intézkedik, midőn valamely perenkivüli beadvány hiányosan adatott be, jelen esetben helytelenül alkalmaztatott és igy feloldásnak sem lehet helye, hanem a kérvénynek teljesitése lett volna a másodbiróság által megtagadandó. (C. 133. 1886. M. D. 9., 794. G. D. 4., 1288.)

34. §. A peren kivüli birói eljárás tárgyát képező ügyekben senki sem kötelezhető arra, hogy ügyvédet használjon.

35. §. A birói határozatok a házbelieknek is kézbesithetők. A félnek magának vagy meghatalmazottjának leendő kézbesités csupán azon esetekben rendelendő el: ha a végzés pénzbüntetéssel való fenyegetést tartalmaz, vagy pedig ha az ily kézbesitést a biróság a fenforgó okoknál fogva elővigyázatból szükségesnek tartja.

36. §. A határidők számitására nézve a peres eljárásban fennálló szabályok érvényesek.

A szünnapokon tett intézkedések ezen okból meg nem támadhatók.

37. §. A peren kivüli eljárásban hozott elsőbirósági véghatározat (végzés, 32. §.) ellen, — amennyiben a 43. §. ellenkezőt nem rendel, — felfolyamodásnak vagy előterjesztésnek, avagy kapcsolatosan mind a kettőnek, a másodfolyamodásu biróság ily határozata ellen csupán felfolyamodásnak van helye.

A perenkivüli eljárást felfüggesztő határozat véghatározat. (C. 1081/1892. M. D. 9., 794.)

Okirat bemutatását követelő határozat véghatározat lévén, az ellen felfolyamodásnak van helye. (C. 1190/1899. M. D. 9., 794.)

Kiegészitést elrendelő végzés nem tekinthető véghatározatnak és igy az ellen felfolyamodásnak helye nincs. (C. 1247/1904. M. D. 4., 794.)

Az elsőbiróságnak az a határozata, melylyel a beterjesztett közgyülési jegyzőkönyv érdemleges elintézés előtt a közgyülés megtartása helyének kitüntetése végett visszaadatott, nem véghatározat, hanem közbenszóló határozat lévén: az ellen a kereskedelmi eljárást szabályozó rendelet 39. §-a értelmében külön felfolyamodásnak helye nincs. (B. T. 2857/1904. D. 96.)

A kir. táblának azon végzése, melylyel kiegészitő eljárást rendelt és az elsőbiróságot ennek eredményéhez képest az ügy érdemében való uj határozathozatalra utasitotta, véghatározatnak nem tekinthető, s ellene a kereskedelmi eljárás 2. §-a értelmében felfolyamodásnak helye nincs. (Sz. G. T. 3028. 1904. D. 95., 223.)

Ha a czégbejegyzési ügy lefolyamodás folytán felsőbirósági felülvizsgálás alá kerül, a felsőbiróság jogositva és kötelezve van hivatalból vizsgálni azt, vajjon a czégbejegyzéshez szükséges kellékek mindegyike fenforog-e. (C. 1569/1890. D. 56., 34.)

A perenkivüli kereskedelmi ügyekben fennálló felebbezési rendszer elvei szerint czégügyekben a felsőbiróság, amennyiben az ügy felfolyamodás folytán eléje kerül, a panasz tartalmára való tekintet nélkül hivatalból van hivatva megvizsgálni azt, hogy a czégbejegyzésnek törvényes előfeltételei mind fenforognak-e (ez elv alapján egy szövetkezet bejegyzését elrendelő törvényszéki végzés a czégbiztos felfolyamodása folytán megváltoztatott és a végbejegyzés törlése elrendeltetett — oly ok miatt, mely miatt a czégbiztos panaszt nem emelt). (C. 1468/v. 1904. D. 96., 61.)

A részvénytársaság nem élhet jogorvoslattal azon végzés ellen, amelylyel az igazgatóság tagjai saját személyökben pénzbirsággal sujtatik. (B. T. 1045/1905. D. 99., 383.)

A zálogba adó az árverést rendelő végzés ellen előterjesztéssel és felfolyamodással élhet. (C. 780/1877. D. 19., 35. B. T. 3001/1900. B. T. 1866/1902. *Ellenk.:* B. T. 2860/1904.)

Az az intézkedési jogkör, amely a kereskedelmi és iparkamarát a kereskedelemügyi m. kir. ministernek 1890. évi 2631. sz. rendelete értelmében a czégbejegyzési kötelezettség teljesitésének ellenőrzése és a megszünt czégeknek hivatalos törlése tárgyában megilleti, nem terjed ki az ő előterjesztésükre hozott birói határozatok ellen a fellebbviteli jognak gyakorolhatására és pedig annál kevésbbé, mert ily jogkörrel a kereskedelmi és igazságügyi ministereknek 1883. május 31-én kelt rendeletével csak a czégbiztos van felruházva. (D. 79., 96.)

Olyan esetben, amikor a kereskedelmi eljárás 37. §-a értelmében benyujtható előterjesztés nem volt egyszersmind felfolyamodással kapcsolatos, az előterjesztésre hozott végzés ellen nincs felfolyamodásnak helye, mivel ez lényegileg az előterjesztéssel megtámadott előző végzés ellen irányul, az ez elleni jogorvoslat az előterjesztéssel már kimerittetett. (B. T. 1949/1901. C. 905/1897. B. T. 3576. 1904. D. 97., 248. B. T. 2073/1900. D. 87., 80.)

38. §. A 37. §-ban körülirt ügyekben hozott véghatározat elleni felfolyamodás esetében a másodfolyamodásu biróság azon kir. tábla, mely az első fokban eljárt biróságnak egyéb ügyekben is másodbiróságát képezi. A kir. táblák ilynemü véghatározatai ellen beadott felfolyamodás esetében a harmadfoku biróság mindig a m. kir. Curia.

39. §. Ugy a felfolyamodás, valamint az előterjesztés is a végzés kézbesitését követő naptól számitandó 8 nap alatt az elsőbiróságnál adandó be.

Az eljárás folyama alatt hozott végzések és intézkedések ellen külön felfolyamodásnak nincs helye. Az ezek elleni panaszok a véghatározat ellen beadott felfolyamodásban terjeszthetők elő.

A másodfolyamodásu biróság véghatározata elleni felfolyamodás is szintén a jelen szakaszban meghatározott idő alatt s ugyanazon biróságnál adandó be, mely az ügyben mint elsőfolyamodásu biróság határozott.

A kereskedelmi törvény 248. §-a alapján a czégjegyzéssel kapcsolatosan inditott ügyben a czégbiztos felfolyamodási határideje nem 8, hanem 30 nap. (C. 380/1905. K. J. 2.)

Ha a részvénytársaság tőkéjét leszállitja s emiatt a hitelezők — kiket különben ez a jog megillet — felfolyamodással élnek; a felfolyamodás a központi értesitőben való közzétételtől számitott 8 nap alatt nyujtható be. (B. T. 3444/1901.)

40. §. Előterjesztés esetében az elsőbiróság korábbi intézkedését, — amennyiben ez által harmadik személyek jogokat nem nyertek, — megváltoztathatja. Ez esetben a felfolyamodás felterjesztésének szüksége elesik.

41. §. Ha az előterjesztés felfolyamodással kapcsoltatott össze, s az elsőbiróság nem látja magát előbbi végzésének megváltoztatására indittatva: köteles az ügyet a felfolyamodás alapján, — amennyiben annak visszautasitására a jelen rendelet szerint nem forogna fenn ok, — a másodbirósághoz felterjeszteni.

Ha azonban csupán előterjesztés adatott volna be, és a biróság előbbi intézkedésének megváltoztatására elegendő alapot nem lát: ez esetben a felet a korábbi elintézésre utasitja.

Az előterjesztésben uj körülmények és bizonyitékok is felhozhatók.

A kereskedelmi eljárás 37. §-a értelmében a perenkivüli eljárásban hozott elsőbirósági végzés ellen felfolyamodásnak, vagy előterjesztésnek, avagy kapcsolatosan mind a kettőnek van helye. Ha azonban a fél csak előterjesztéssel élt, ugy az ezt elutasitó végzés ellen külön felfolyamodásnak helye nincsen. (B. T. 2073/1900. D. 87., 80. B. T. 3576/1904. D. 97., 248.)

42. §. Amennyiben valamely véghatározat ellen felfolyamodásnak helye van, s ezen orvoslat a 39. §. rendelkezéseinek megfelelőleg használtatott: ez esetben a megtámadott határozat végrehajthatósága a felsőbiróság határozatáig felfüggesztetik.

43. §. A következő véghatározatok ellen nincs helye felfolyamodásnak:

a) ha a kereskedelmi törvény 108. §-a esetében a biróság rendelt felszámolót, vagy ha a felszámolói megbizás visszavonása a kereskedelmi törvény 109. §-a korlátai között a biróság által történik;

b) ha a kereskedelmi törvény 120. és 146. §-ai esetében a biróság a könyvek és egyéb iratok gondviselését valamely társtagra bizza;

c) ha a kereskedelmi törvény 135. §-a esetében a biróság a mérlegnek s egyéb adatoknak a kültaggal közlését elrendeli;

d) ha a kereskedelmi törvény 175. §-a esetében a biróság a társaság üzletkezelésének megvizsgálását elrendeli;

e) ha a kereskedelmi törvény 178. §-a esetében a közgyülés összehivását a biróság rendeli el;

f) ha a biróság a kereskedelmi törvény 197. §-a esetében a meghatalmazottakat hivatalból kirendeli;

g) választott birósági tagok kirendelésére vonatkozó határozatok ellen;

h) az elsőbirósági határozatot helybenhagyó másodbirósági határozat ellen.

A fentebb meghatározott végzések ellen beadott felfolyamodás az elsőbiróság által hivatalból visszautasitandó.

A visszautasitó végzés ellen netalán beadott felfolyamodás a határozat végrehajtását nem függeszti fel.

Kereskedelmi perenkivüli eljárásban hozott két egybehangzó határozat ellen további felfolyamodásnak helye nincs és ezen intézkedés alól czégjegyzékek vezetése tárgyában kiadott rendeletek a ministeri biztosra nézve

kivételt meg nem állpitanak. (C. 226/1904. D. 94., 267.)

A kereskedelmi törvény 305. §-a alapján folyamatba tett árverés elrendelése iránti perenkivüli ügy nem a végrehajtási eljárás, hanem a kereskedelmi eljárás szabályai szerint lévén elintézendő, eltérő végzések esetében felvihető a harmadbirósághoz. (C. 31. 1903. M. D. 9., 793.)

A kereskedelmi törvény 108. §-a értelmében felszámolót rendelő végzés ellen a kereskedelmi eljárás 43. §-a értelmében további felfolyamodásnak helye nem lévén, nincs helye a felfolyamodásnak oly esetben sem, amikor a biróság az elhalt társtag jogutódjai részére épen azért rendelt felszámolót, mert ezek közös képviselő személyében megegyezni nem tudtak. (C. 1571/1902. M. D. 9., 793.)

A felfolyamodás elfogadtatott azon elsőbirósági végzés ellen, melylyel a félnek a felszámoló elbocsátása iránt benyujtott kérelme megtagadtatott. (B. T. 35/1903.)

Ha a betéti társaságban a kültag vezeti a könyveket és a beltag terjeszti elő azt a kémet, hogy neki a könyvnek felmutattassanak, az ezt elrendelő végzés ellen felfolyamodásnak helye nincsen. (C. 1313/1905. D. 98., 265. K. J. 2.)

A kereskedelmi eljárás azon rendelkezése, hogy a felfolyamodásnak nincs helye oly esetben, midőn a biróság e mérlegnek s egyéb adatoknak a kültaggal való közlését elrendeli, joghasonszerüségénél fogva oly esetben is alkalmazandó, amikor a kültag köteleztetik arra, hogy a könyveket az üzlet vezetésére jogositott beltaggal közölje. (C. 1313/1905. D. 98., 265. K. J. 3., 181.)

A cégbejegyzési kérelmet megtagadó másodbirói végzés ellen akkor sincs további felfolyamodásnak helye, ha az az elsőbiróságnak ugyancsak a kérelmet megtagadó végzését, más okokból kiegészités elrendelésével helybenhagyta. (C. 1000/1902. M. D. 9., 792.)

Cégbejegyzési kérvényt hiánypótlás végett visszaadni rendelő másodbirósági végzés ellen helye van további felfolyamodásnak. (C. 1411/1903. M. D. 9., 792.)

44. §. A peren kivüli eljárás költségeit rendszerint azon fél tartozik viselni, aki arra okot szolgáltatott.

Mennyiben van a költségek kölcsönös megszüntetésének helye: a biróság belátására bizatik.

Oly esetben, midőn a perenkivüli birói eljárás tárgyát nem valamely véghatározattal (kereskedelmi eljárás 32., 37. §.) eldöntendő kérdés, hanem csak a kereskedelmi törvény 347. §-a értelmében valamely tény szakértői szemle utján megállapitása, tehát bizonyiték megszerzése képezi, a kereskedelmi eljárás 44. §-ának intézkedése nem alkalmazandó, mert azon kérdés, hogy az eljárásra ki szolgáltatott okot? a perenkivüli eljárás során nem, hanem csakis egyik vagy másik fél által inditott perben oldható meg addig, mig azon kérdés, hogy a szemlére ki szolgáltatott okot, jogérvényesen megoldást nem nyert, a költségeket előlegezni a szemlét kérő fél köteles. (B. T. 5817/1885. M. 4., 669.)

A kereskedelmi eljárás 44. §-a szerint a perenkivüli eljárás költségeit rendszerint azon fél tartozik viselni, aki arra okot szolgáltatott. Ezen költségekhez panaszosként fellépő fél ügyvédi költségei is hozzá számitandók. (B. T. 3166/1904. D. 96., 304.)

45. §. Ha az eljárás hivatalból tétetett folyamatba: a biróság intézkedéseinek foganatositását hivatalból tartozik ellenőrizni.

46. §. Az iratok felterjesztésére, a tanuk és szakértők idézésére s megeskétésére nézve a peres eljárás szabályai tartandók meg.

47. §. A kereskedelmi ügyekben kiszabott pénzbüntetések az állam javára esnek; azok behajtására nézve az e tekintetben fennálló rendeletek szabályozók.

48. §. A birói letétek elfogadása és kezelése tekintetében a fennálló rendeletek értelmében való eljárásnak van helye.

49. §. A kereskedelmi törvény értelmében bemutatandó alapszabályok, mérlegek, közgyülési jegyzőkönyvek, szövetkezeti tagok névjegyzéke stb., a kereskedelmi cégjegyzékek berendezése s mikénti vezetése tárgyában kiadott rendelet értelmében mindenik részvénytársaság és szövetkezet részére vezetendő okmánytárban; az alkuszi naplók és könyvek, továbbá a kereskedelmi törvény hatályba léptétől számitandó hat hónap után használaton kivül helyezendő régi cégjegyzékek pedig a törvényszék irattárában őrizendők.

50. §. *(Ezen szakaszt hatályon kivül helyezte a kir. igazságügyministernek 1906. évi T. 215/6. számu alább egész terjedelemben közölt rendelete.)*

51. §. A biróság idézésére meg nem jelenő tanu ellen az 1868 : LIV. t.-cz. 206. §-a szerint pénzbüntetés állapitandó meg. A pénzbüntetés behajthatatlansága esetében a büntetés az idézett törvény rendelkezései szerint elzárásra változtatandó. Ez utóbbi esetben a jogerőre emelkedett határozat foganatositás végett a kir. ügyészhez teendő át.

IV. Vegyes és átmeneti intézkedések.

52. §. A jelen rendelet hatályba lépte napjáig folyamatba tett perekben a további eljárásra nézve az 1881 : LIX. t.-cz. 100. és 102. §-nak rendelkezései megfelelő értelemben alkalmazandók.

A folyamatban lévő végrehajtásokra nézve az 1881 : LX. t.-cz. 256. és 257. §-ai rendelkeznek.

53. §. Jelen rendelet hatálya azon naptól kezdve, amely napon az 1868. évi LIV. t.-cz. és 1881 : LIX. t.-czikk a polgárositott határőrvidéken hatályba lép, a polgárositott határőrvidékre is kiterjed.

Azon területeken, melyekre az 1881. évi LIX. t.-cz. nem bir hatálylyal (Fiume város és kerülete), a kereskedelmi eljárásra utasitott ügyekben, a fennálló birói hatáskör és illetőség fentartása mellett, ezentul is azon rendeletek és szabályok lesznek alkalmazandók, melyek ezen ügyekre nézve az illető területeken jelenleg hatályban vannak.

215/6. szám.
1906. nov. 29.

Igazs. min. rendelet

a kereskedelmi biróságok hatáskörébe utalt vétségek eseteiben követendő eljárás tárgyában.

Az 1897 : XXXIV. t.-cz. 28. §-ában nyert felhatalmazás alapján a kereskedelmi ügyekben követendő peres és perenkivüli eljárás szabályozása tárgyában 1881. évi november hó 1-én 3269. IME. sz. alatt kibocsátott igazságügyministeri rendelet 50. §-át hatályon kivül helyezem, s ahelyett rendelem amint következik :

1. §. Az 1875 : XXXVII. t.-cz. 218—221., 246. és 462. §-ai, az 1876 : XXXVI. t.-cz. 32—34. §-ai s az 1897 : XXXII. t.-cz. 21. §-a alapján inditandó eljárásra kizárólag az a törvényszék, mint kereskedelmi biróság illetékes, amelynél az illető részvénytársaság vagy szövetkezet, illetőleg a biztositó vállalat az eljárás megindításakor be van jegyezve s ha több törvényszéknél van bejegyezve, az, amelyik a főtelepnek vagy a külföldi czég belföldi képviselőségének czégbirósága.

Ha az eljárás megindításakor a czég már nincs bejegyezve, az a törvényszék illetékes, amelynél legutóbb be volt jegyezve.

2. §. A törvényszék minden határozatát hármas tanácsban, kereskedelmi ülnök részvétele nélkül, hozza.

A tanácsnak nem lehet tagja, aki ugyanazon ügyben vizsgáló biztosként működött. A birák, jegyzőkönyvvezetők s a kir. ügyészség tagjainak kizárására és mellőzésére nézve egyébként a Bp. (1896 : XXXIII. t.-cz.) VI. fejezetének rendelkezései nyernek megfelelő alkalmazást.

A felsőbiróságoknál ezen ügyekben a kereskedelmi ügyekre alakitott tanácsok járnak el. Amennyiben ilyen tanács megalakitva nem volna, a jelen rendelettel szabályozott eljárás szerint elintézendő ügyek a polgári ügyekben itélkező tanácsok egyike elé utalandók.

3. §. Az eljárás haladéktalanul hivatalból inditandó meg, mihelyt az illetékes törvényszék bármi módon hivatalos tudomást nyer oly cselekményről, vagy mulasztásról, mely az 1. §-ban felsorolt törvényhelyek valamelyikébe ütközik.

A biróságok, kir. ügyészek s az 1875. évi XXXVII. t.-cz. 22. §-ában emlitett hatóságok kötelesek a tudomásukra jutott ily cselekményeket és mulasztásokat az eljárás megindítása végett az illetékes törvényszéknek haladéktalanul bejelenteni.

4. §. Ha oly cselekmény vagy mulasztás látszik fenforogni, mely rendszerint szabadságvesztés-büntetéssel sujtandó (1875 : XXXVII. t.-cz. 218., 219., 462. §-ai, 1876 : XXXVI. t.-cz. 32. §-a), a törvényszék, amennyiben a tényállás felderitésére szükségesnek látja, vizsgálatot rendel el s annak foganatositása végett saját birói tagjai sorából vizsgáló biztost küld ki. Ezen intézkedéseiről a mellette működő kir. ügyészt — a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék a budapesti kir. ügyészt — egyidejüleg értesiti.

A törvényszéknek oly végzését is, mely az eljárás megindítását mellőzi, közölni kell a kir. ügyészszel.

5. §. A vizsgáló biztos tiszte a tényállást minden irányban felderiteni, ugy hogy a törvényszék az eljárás megszüntetése, vagy a tárgyalás megtartása kérdésében határozhasson.

E czélból kihallgatja a panaszlottat, ha az a terhére rótt cselekmény vagy mulasztás tár-

gyában nyilatkozni kíván és beszerzi a tényállás felderitésére alkalmas egyéb adatokat és bizonyitékokat.

Tanuk és szakértők kihallgatására és szemle foganatositására nézve a Bp. XIII. és XIV. fejezetének rendelkezései irányadók. Tanuként idézett üzleti alkalmazottat a vizsgáló biztos s az itélkező biróság felmenthet oly ténykörülmény tanusitása alól, amely a vizsgálat, illetve tárgyalás alapját képező vétségnek kideritésénél nem döntő fontosságu és szükség nélkül üzleti titoknak felfedezésére vezethetne. A könyvvizsgálat rendelése iránt, ha azt a vizsgáló biztos tartja szükségesnek, a biróság határozatát tartozik kikérni. Könyvvizsgálatnak annyiban van helye, amennyiben az az eljárás tárgyává tett cselekmény vagy mulasztás megállapithatása végett szükséges.

Ha vizsgálati cselekmény megkeresés utján teljesitendő, a megkeresést rendszerint az illetékes járásbirósághoz, mint polgári birósághoz, ha azonban a cselekmény törvényszéki székhelyen teljesitendő, a törvényszékhez, mint kereskedelmi birósághoz kell intézni.

A vizsgálatot elrendelő törvényszék a vizsgáló biztosnak a vizsgálat mikénti foganatositására, folytatására vagy befejezésére nézve utasitást adhat.

6. §. A kir. ügyész a közérdek szempontjából ellenőrzi a vizsgálatot. E célból a vizsgálati iratokat bármikor megtekintheti s a vizsgálat mikénti foganatositása, kiegészitése vagy megszüntetése iránt a vizsgáló biztosnál inditványt nyujthat be, ennek határozatai vagy intézkedései ellen pedig a törvényszéknél előterjesztéssel élhet.

Az inditványozás és előterjesztés joga a panaszlottat is megilleti.

A panaszlott már a vizsgálat folyamán választhat védőt, akit a Bp. 62. és 63. §-aiban a védők részére biztositott jogok illetnek. Védő csak valamely ügyvédi kamaránál bejegyzett gyakorló ügyvéd lehet.

Hogy tanuk vagy szakértők kihallgatása, vagy szemle foganatositása esetében mennyiben folyhat be e vizsgálati cselekményekbe a kir. ügyész, a panaszlott s a védő, arra nézve a Bp. 125—127. §-ainak rendelkezései irányadók.

7. §. A sértettet sem a vizsgálat, sem a további eljárás során beavatkozás, inditványozási jog, perbeszéd vagy jogorvoslat nem illeti meg, de szabadságában áll ugy a vizsgálat, mint a tárgyalás során külön beadványban a mulasztás, vagy a tiltott cselekmény felderitését, vagy bizonyitását előmozditó ténykörülményeket, illetve bizonyitékokat akár a kir. ügyész utján, akár közvetlenül a vizsgáló biztosnál, illetve a törvényszéknél és a kir. itélőtáblánál bejelenteni. Amennyiben tárgyalás elrendelése esetén megidézése mellőzve lett volna, ugy tanuként való megidézését követelheti és az a törvényszék, illetve a kir. itélőtábla által semmiség terhe alatt elrendelendő.

7. §. A vizsgálat befejezése után a vizsgáló biztos az iratokat beterjeszti a törvényszékhez.

A törvényszék, ha az eljárás folytatására nem lát kellő alapot, az eljárást végzéssel megszünteti; ellenkező esetben — hacsak a büntető törvények sulya alá eső cselekmény jelensége nem merült fel, mely esetben az iratok az illetékes büntető birósághoz teendők át — az ügy szóbeli tárgyalását rendeli el s arra határnapot tüz ki.

Megelőző vizsgálat nélkül is elrendelheti a törvényszék a szóbeli tárgyalást, ha a tényállás tiszta vagy nehézség nélkül tisztába hozható. Ez esetben azonban a panaszlottat előzőleg 15 napnál nem hosszabb záros határidő alatt beadandó nyilatkozatra kell felhivni s a nyilatkozási határidő elteltét megvárni. A felhivás elmaradhat, ha külföldön való kézbesitése nehézségekbe ütköznék. Ha a felhivás a panaszlottnak ismeretlen helyen való tartózkodása okából nem kézbesithető, ez a további eljárást nem gátolja.

A tárgyalást rendelő végzésben azt a cselekményt vagy mulasztást, mely a panaszlottat terhelni látszik, s azt a törvényhelyet, amely szerint az büntetendő, meg kell emliteni.

9. §. A tárgyalás elrendelésével egyidejüleg a törvényszék a feleknek (a kir. ügyésznek, a panaszlottnak és az esetleg már bejelentett védőnek), valamint a tárgyaláson kihallgatandó tanuknak és szakértőknek megidézéséről is gondoskodik. A törvényszék, ha szükségesnek és időveszteség nélkül lehetségesnek látja, pótlólag oly tanukat és szakértőket is idéztethet meg, akiket a felek valamelyike csak a tárgyalás elrendelése után jelentett be.

A panaszlott a tárgyalást rendelő végzés közlése mellett saját kezéhez azzal a figyelmeztetéssel idézendő meg, hogy meg nem jelenése az ügy tárgyalását nem fogja akadályozni s hogy szabadságában áll a tárgyalásra védőt küldeni. Az idézés vétele s a tárgyalási határnap között legalább 15 napi időköznek kell lennie. Ha a panaszlott tartózkodási helye ismeretlen, az idézésnek a hivatalos lapban való egyszeri közzététele pótolja a kézbesitést. Ez esetben hivatalból védő rendelendő, akinek a biróság által megállapitandó költségei a kincstár által előlegeztetnek. A védő kirendelése iránt az illetékes ügyvédi kamara keresendő meg.

A panaszlott elővezetésének, előzetes letartóztatásának vagy vizsgálati fogságba helyezésének nincs helye.

10. §. A tárgyalás az azt elrendelő végzés felolvasásával veszi kezdetét.

A törvényszerüen megidézett panaszlottnak, a védőnek vagy a kir. ügyésznek meg nem jelenése a tárgyalás megtartását nem akadályozza; a tanuk vagy szakértők elmaradása esetében a törvényszék a Bp. 303. §-a szerint jár el.

A megjelent panaszlottal, amennyiben nyilatkozni kiván, az elnök az eljárás tárgyává tett

cselekményre vagy mulasztásra nézve kihallgatja. Ez esetben a tanács többi birói tagjai, a kir. ügyész s a védő is intézhetnek hozzá kérdéseket. Ezután a Bp. 306—314. §-ainak megfelelő alkalmazásával a bizonyitás veendő fel.

A bizonyitás befejezése után előbb a kir. ügyész terjeszti elő inditványát, azután a védő és utána panaszlott a védelmet. További szóváltásnak nincs helye.

A felek meg nem jelenése esetében az ügyet s a beszerzett bizonyitékokat az előadó biró adja elő.

A tárgyalás nyilvánosságára nézve a Bp. 293—295. §-ai irányadók. Amennyiben üzleti titok felfedése válik szükségessé, ezen kérdés tárgyalásának tartamára a nyilvánosság kizárása elrendelhető.

Az elnöknek a tárgyalás vezetése s a rend fentartása körüli teendőire és jogkörére nézve a Bp. XVIII. fejezetének ide vonatkozó rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni.

11. §. A törvényszék, ha a bizonyitás felvétele végett szükséges, vagy ha a panaszlottnak a védelem előkészitésére nem volt elég ideje, a tárgyalást elnapolja. Ha a törvényszék az ügynek bővebb felderitését tartja szükségesnek, közbenszóló végzéssel az eljárás kiegészitését rendeli el.

Ha a tárgyalás folyamán a törvényszék illetékességéhez tartozó más vétség jelenségei merülnek fel, mint amelyre nézve a tárgyalás el van rendelve, a törvényszék pedig az eljárás különválasztását nem tartja helyén valónak, a panaszlott kérelmére a tárgyalást legalább 15 napra el kell napolni. Az elnök köteles a védő nélkül megjelent panaszlottat ezen kérelmezési jogára figyelmeztetni.

12. §. A tárgyalás befejezése után a törvényszék annak fejleményeihez képest vagy végzéssel megszünteti az eljárást, vagy itéletileg vétkesnek mondja ki a panaszlottat és kiszabja rá a törvényszerü büntetést. Mindegyik esetben határozatát indokolni köteles s azt csakis a tárgyaláson fenforgott bizonyitékokra alapithatja. A kir. ügyész inditványai a törvényszéket semmi irányban sem kötik.

Pénzbirságra, illetve pénzbüntetésre szóló itélet esetében az elitélt annak 15 nap alatt végrehajtás terhe mellett való megfizetésére kötelezendő.

13. §. Az elitélt panaszlottat az itéletben egyuttal a felmerült és számszerüen meghatározandó eljárási költségnek 15 nap alatt végrehajtás terhe mellett való megfizetésére s a még felmerülendő költségnek viselésére kell kötelezni. Az eljárási költség a kincstárból előlegezendő s azt terheli végleg, ha az eljárás megszüntettetik. Az eljárási költséghez számitandó az itélet végrehajtásával járó költség is.

Ha egy ügyben többen vannak elitélve, mindegyiknek terhére külön állapitandó meg az általa viselendő költség. Ha egy és ugyanazon mulasztásban vagy tiltott cselekményben többen találtattak vétkeseknek, a költségek egyetemleges viselésének kérdésében az anyagi jogszabályok irányadók.

14. §. A törvényszék határozatai, ha tárgyalás folytán hozattak, kihirdetés utján, ellenkező esetben kézbesités utján közöltetnek az érdekeltekkel.

A tárgyalás folytán hozott határozatot is kézbesiteni kell azoknak az érdekelteknek, akik a kihirdetéskor nincsenek jelen, vagy akik ezt a kihirdetéskor kérik. Ezekre nézve a jogorvoslati határidő a kézbesitéstől számitandó.

15. §. A törvényszék itéletét a panaszlott, a védő s a kir. ügyész, a tárgyalás után hozott megszüntető végzést a kir. ügyész a kir. itélőtáblához felebbezheti. Felebbezésnek a jelen rendeletbe ütköző s a tárgyaláson előfordult alaki jogsértés miatt is van helye.

A törvényszéknek a tárgyalás előkészitésére vonatkozó végzései ellen, nevezetesen azok ellen, amelyekkel vizsgálatot rendel, annak kiegészitése vagy befejezése iránt intézkedik, a vizsgáló biztosnak utasitást ád, a felek előterjesztéseit elintézi, a panaszlottat nyilatkozatra hivja fel, vagy azt mellőzi, könyvvizsgálatot, tárgyalást rendel, vagy a tárgyalást elnapolja, külön jogorvoslatnak nincs helye. Egyéb végzései ellen a panaszlott, a védő s a kir. ügyész, ez utóbbi különösen oly végzés ellen, amely az eljárás megindítását mellőzi vagy az eljárást tárgyalás nélkül megszünteti, — továbbá a tanuk, szakértők, tolmácsok s a rendbirsággal sujtottak, ezek azonban csupán a reájuk vonatkozó rendelkezések ellen, — a kir. itélőtáblához felfolyamodással élhetnek.

Mind a felebbezés, mind a felfolyamodás a kihirdetéstől vagy kézbesitéstől számitott 8 nap alatt egy példányban adandó be a törvényszéknél.

A törvényszék az elkésett, kizárt vagy arra nem jogosult személy által beadott felebbezést vagy felfolyamodást hivatalból visszautasitja.

16. §. A felebbezőnek vagy felfolyamodónak ellenfele a felebbezést, illetőleg felfolyamodást és indoklását a biróságnál megtekintheti és ellenészrevételeit az iratok felterjesztéséig a törvényszéknél, azután pedig az ügynek elintézés végett való bejelentéséig a kir. itélőtáblánál benyujthatja.

17. §. A felfolyamodásnak csupán abban az esetben van felfüggesztő hatálya, ha a Bp. 194. és 232. §-aiban meghatározott rendbüntetés alkalmazása támadtatik meg, más esetekben a törvényszék a megtámadott végzés foganatositását fontos okból a felfolyamodás elintézéséig felfüggesztheti.

A felebbezés felfüggeszti az itélet jogerőre emelkedését. Ha az itéletnek csak egy része van felebbezve, vagy ha több panaszlott közül csak az egyik vagy egyesek felebbeztek, az itélet nem felebbezett részében, vagy a nem felebbező panaszlottra nézve rendszerint jogerőre

emelkedik. Oly esetekben azonban, midőn az ügy csak egységesen dönthető el, az itélet az egyik panaszlott, vagy védője által beadott felebbezés alapján a többiek javára is felülvizsgálandó.

A kir. ügyész a panaszlott javára is felebbezhet.

18. §. A kir. itélőtábla a felfolyamodást zárt ülésben végzéssel intézi el.

Végzése ellen további jogorvoslatnak nincs helye.

19. §. Felebbezés esetében a kir. itélőtábla a felterjesztett iratokat elsősorban tanácsülésben abból a szempontból vizsgálja meg, hogy az ügy érdemileg elintézhető-e?

Ha ugy találja, hogy a felebbezést a 15. §. utolsó bekezdése értelmében már az elsőbiróság köteles lett volna hivatalból visszautasitani, azt visszautasitja.

Ha pótlást vagy a bizonyitó eljárás kiegészitését vagy ismétlését látja szükségesnek, ez irányban a Bp. 401—403. §-ainak megfelelő alkalmazásával intézkedik. Ha a felek a felebbezésben, az ellenészrevételekben vagy külön beadványban uj tanukra vagy szakértőkre hivatkoztak s az azokkal bizonyitani kivánt ténykörülmény az ügy megbirálására befolyással lehet, e tárgyban bizonyitásfelvételt rendelhet el.

Ha az ügy érdemileg elintézhető, vagy az elrendelt pótlás vagy kiegészités teljesittetett, a kir. itélőtábla az ügy nyilvános tárgyalására határnapot tüz ki s arra a főügyészséget, a panaszlottat s ennek védőjét megidézi.

20. §. A felebbviteli tárgyaláson az ügy előadója a felebbezés szabta keretben ismerteti az ügy állását, nevezetesen előadja a vitás ténykörülményekre nézve az elsőbiróság előtti tárgyaláson előfordult, valamint a kir. itélőtábla rendeletéből ujabban felvett bizonyitékokat. Lényeges okiratokat, nyilatkozatokat, tanuvallomásokat és szakértői véleményeket fel kell olvasni. Ezután felolvassa vagy felolvastatja a felebbezett határozatot s ismerteti a felebbezésnek és az esetleges ellenészrevételeknek tartalmát.

A felek megtehetik a bizonyitó eljárásra s az egyes bizonyitékokra vonatkozó észrevételeiket és uj bizonyitékokat hozhatnak fel.

Ha a bizonyitó eljárásnak a kir. itélőtábla előtt való megismétlése, vagy uj bizonyitásfelvétel mutatkozik szükségesnek, a kir. itélőtábla erre nézve a jelen rendeletből folyó eltérésekkel a Bp. 415. §-a szerint jár el.

A bizonyitó eljárás befejezése után a főügyészség képviselője előterjeszti inditványát s a védő és utánna a panaszlott a védelmet.

Egyebekben a másodbiróság előtti eljárásra s a határozathozatalra nézve a 10., 12. és 13. §-ok szabályai megfelelően alkalmazandók.

21. §. A kir. itélőtáblának a felebbezési eljárásban hozott végzései ellen jogorvoslatnak nincs helye.

Itélete ellen csak a panaszlott adhat be semmiségi panaszt, ha a törvény megsértésével itéltetett el.

A semmiségi panasz ügyvéd által a másodbirósági itélet közlésétől számitott 8 nap alatt a törvényszéknél adandó be, mely azt elintézés végett a kir. Curiához terjeszti fel. Ha a panaszlottnak ügyvédi vagy biról képesitése van, vagy jogtudor, semmiségi panaszát sajátkezüleg aláirva személyesen is beadhatja.

A 15. §. utolsó bekezdése s a 16. §. megfelelően alkalmazandó.

22. §. A kir. Curia, ha a semmiségi panaszt hivatalból visszautasitandónak nem találja, annak nyilvános ülésen való megvizsgálására határnapot tüz ki s arra a koronaügyészt és a panaszlott védőjét megidézi.

Az ügy előadására nézve a kir. Curiánál is a 20. §. alapszabályai alkalmazandók, bizonyitási eljárásnak azonban nincs helye. A másodbiróság által megállapitott tényállás csak annyiban támadható meg, amennyiben a másodbiróság jogszabály megsértésével állapitott meg valamely tényt.

Az előadás befejezése után előbb a koronaügyész vagy helyettese, azután a védő, vagy ha a panaszlottnak ügyvédi vagy biról képesitése van, vagy jogtudor, ő maga szólalhat fel; további szóváltásnak nincs helye.

A kir. Curia, ha a semmiségi panasznak helyt ád, rendszerint azonnal az ügy érdemében is határoz s ez esetben a tényállást az előtte fekvő adatok alapján önmaga szabad meggyőződése szerint állapitja meg. Ha azonban az ügyet nem tartja érdemileg megbirálhatónak, a másodbiróságot ujabb eljárásra és uj érdemi határozat hozatalára utasitja.

23. §. A kir. itélőtáblának s a kir. Curiának határozatait az elsőbiróság kézbesités utján közli a felekkel.

24. §. A panaszlott, aki hibáján kivül akadályozva volt abban, hogy az elsőbirósági tárgyaláson megjelenjen, vagy felebbezését vagy semmiségi panaszát kellő időben beadja, igazolást kérhet. Más mulasztás miatt igazolásnak nincs helye.

Az igazolási kérvényt az elmulasztott tárgyalási naptól, illetőleg az elmulasztott jogorvoslati határidő lejártától számitott 30 nap alatt a törvényszéknél kell beadni. A kérvény felszerelésére és elintézésére nézve a Bp. 464—466. §-ai irányadók.

Igazolásnak helyt adó elsőbirósági végzés ellen jogorvoslatnak nincs helye. Az igazolást megtagadó elsőbirósági végzés ellen a panaszlott 8 nap alatt felfolyamodást adhat be. A kir. itélőtábla az igazolás kérdésében végérvényesen határoz.

25. §. Ujrafelvételt csak a panaszlott kérhet egy izben a Bp. 446. §-ában meghatározott feltételek valamelyikének fenforgása esetében, és ő is csak akkor, ha szabadságvesztés-bünte-

tésre itéltetett, vagy ha sem nyilatkozat benyujtva, sem védelem előterjesztve nem volt.

Ha a panaszlott az ujrafelvétel kérése előtt meghalt, azt helyette özvegye és törvényes leszármazója kérheti.

A kérvényt annál a biróságnál kell beadni, amely az ügyben első fokon eljárt. A Bp. XXI. fejezetének az ujrafelvétel iránt tett inditvány tárgyalását s a határozathozatalt illető rendelkezései a jelen rendeletből folyó eltérésekkel megfelelően alkalmazandók.

Az ujrafelvétel elrendelése ellen jogorvoslatnak nincs helye. Megtagadása ellen a kérelmező fél 8 nap alatt felfolyamodást adhat be. A kir. itélőtábla végérvényesen határoz.

26. §. Ha a cselekmény vagy mulasztás, amely miatt az eljárás megindítandó, csak pénzbirsággal, illetve pénzbüntetéssel büntethető (1875 : XXXVII. t.-cz. 221. §-a, 1876 : XXXVI. t.-cz. 34. §-a, 1897 : XXXII. t.-cz. 21. §-ának második bekezdése), a törvényszék rendszerint vizsgálat és tárgyalás mellőzésével felhivja a panaszlottat, hogy igazoló nyilatkozatát a felhivás vételétől számitott 15 nap alatt adja be. A felhivás a panaszlottnak saját kezéhez kézbesitendő s ha ez belföldön nem lehetséges, a hivatalos lapban egyszer közzéteendő. A közzététel pótolja a kézbesitést.

A határidő eltelte után a törvényszék az esetleg beadott nyilatkozat figyelembe vételével a hivatalosan tudomására jutott adatok alapján a büntetés kiszabása, vagy az eljárás megszüntetése iránt zárt ülésben végzéssel határoz és végzését a panaszlottnak s a kir. ügyésznek kézbesitteti, kik az ellen a kézbesitéstől számitott 8 nap alatt a kir. itélőtáblához felfolyamodhatnak.

A felfolyamodás halasztó hatályu, annak elmulasztása miatt a panaszlott a 24. §. első és második bekezdésének megfelelő alkalmazásával igazolást kérhet.

A kir. itélőtábla végérvényesen határoz.

27. §. Az előző §. eseteiben is a 4—25. §-okban szabályozott eljárás követendő, ha a panaszlott maga nyilatkozatában vizsgálatot vagy tárgyalást kér, vagy ha a biróság a tényállás felderitése végett a vizsgálatot vagy a szóbeli tárgyalást szükségesnek találja, vagy végre ha a panaszlott mentelmi jogot élvez.

28. §. A jogerős itélet vagy marasztaló végzés a Bp. XXVIII. fejezetében foglalt rendelkezések megfelelő alkalmazásával hajtandó végre.

A törvényszék felfüggesztheti a felebbezés vagy semmiségi panasz elmulasztása folytán jogerőre emelkedett itéletnek vagy a felfolyamodás elmulasztása miatt jogerőre emelkedett marasztaló végzésnek végrehajtását, ha a panaszlott kellő időben igazolást kért és kérelme alaposnak látszik. Az itélet végrehajtását fel kell függeszteni, ha ujrafelvételt kértek s a biróság a kérelemnek helyt adott.

29. §. Az itélet vagy marasztaló végzés hatályát veszti, ha jogerőre emelkedése előtt a panaszlott meghal.

A panaszlottnak az itélet vagy marasztaló végzés jogerőre emelkedése után bekövetkezett halála a kiszabott pénzbüntetésnek, illetve pénzbirságnak s az eljárási költségeknek behajtását nem gátolja.

30. §. A mentelmi jog szabályai a jelen rendelettel szabályozott eljárásban is irányadók.

Ha több a panszlott, a mentelmi jogot nem élvezőkkel szemben az eljárás nem függeszthető fel, kivéve, ha a mentelmi jogot élvezőnek megidézése és megjelenése nélkül itélet nem hozható.

31. §. A törvényszékek a jelen eljárásra tartozó ügyekről külön jegyzéket vezetnek.

Az ügyiratok az illető czég bejegyzésére vonatkozó iratok között külön iratjegyzékben őrzendők meg.

Egyebekben az iratok kezelésére nézve az 1891. évi augusztus hó 19-én 4291. IME. sz. a. kelt rendelettel megállapitott birói ügyviteli szabályokat kell megfelelően alkalmazni.

32. §. A jelen rendelet 1907. évi január hó első napján lép életbe.

Ezen naptól fogva a már korábban folyamatba tett ügyekben is ezen rendelet szabályai alkalmazandók, ha addig elsőbirósági véghatározat még nem hozatott, vagy ha a hozott véghatározat feloldása folytán az ügy az emlitett időpont után ismét az elsőbiróságnál van elintézés alatt.

FÜGGELÉK.

26922. szám.
1875. decz. 1.

Szabályrendelet

a kereskedelmi törvény 3., 4. és 5. czimeinek az állam kereskedelmi vállalataira alkalmazása tárgyában.

Az 1875 : XXXVII. t.-cz. I. részében foglalt 3., 4. és 5. czimeinek az állam kereskedelmi vállalataira mikép leendő alkalmazása, az e törvényczikk 4. és 566. §-aiban nyert felhatalmazás alapján, következőleg szabályoztatik.

1. §. Az államnak kereskedelmi vállalatai czégbejegyzésre kötelezvék ; ilyenek nevezetesen :

a) az állami vasutak ;

b) a kir. postának személy- és árufuvarozási (kocsiposta), valamint pénzutalványozási üzlete ;

c) a kincstári gyárak, nyomdák, bányák, kohók és terményárudák ; kivéve azokat, melyek egyedárusági czikkekkel foglalkoznak, az állami egyedárusági vállalatok egyáltalában a kereskedelmi czégjegyzékbe be nem jegyeztethetvén ;

d) az országos fegyintézeteknek és a kir. törvényszéki börtönöknek házilag kezelt iparüzlete, amennyiben a kisipar körét túlhaladják ;

e) a kir. zálogház.

2. §. A czég bejelentése az államvasutaknál az igazgatóság, a kir. postánál az illető kerületi postaigazgatóságok, a többi állami vállalatoknál ezeknek helybeli üzletvezető főtisztviselője által azon törvényszéknél, melynek kerületében a vállalat telepe létezik, a budapesti és pestvidéki kir. törvényszékek területeire nézve pedig a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszéknél eszközlendő (kereskedelmi törvény 16. és 18. §§.).

Ezen bejelentés az üzletet vezető főtisztviselő által és az illetékes kir. ministernek elhatározása alapján történik.

Ugyane tisztviselő tartozik minden, a czégre nézve történt változást, bejegyzés végett, bejelenteni (kereskedelmi törvény 19. §.).

3. §. Annak eldöntése, vajjon az államnak valamely vállalata kereskedelmi természetü-e, és vajjon terjedelménél fogva bejegyzésre alkalmas (kereskedelmi törvény 5. §. és 259. §. 6. pontja), a czégbejegyzésre hivatott törvényszéket illeti.

4. §. A kereskedelmi vállalat czégét az üzlet tárgyától kölcsönzi és a czégben a vállalat állami jellege is mindenesetre kitüntetendő.

5. §. Czégbirtokosnak mindig a magyar állam jegyzendő be.

6. §. Czégaláirásnak vagy annak hitelesitésének (kereskedelmi törvény 16. §.) az állami vállalatoknál helye nincsen.

A czég azon nyilatkozattal jelentendő be, hogy a vállalat üzletvezetése, valamint a czégjegyzés tisztviselők, mint kereskedelmi meghatalmazottak által fog eszközöltetni.

7. §. Az állam kereskedelmi vállalatai az egyéni czégek jegyzékébe vezetendők be.

A 6. §. 2. bekezdése értelmében tett nyilatkozat a »Jegyzetek« rovatában felemlitendő.

8. §. Ha valamely, a bejegyzésre kötelezett állami vállalat bejegyzése elmulasztatott, az illetékes törvényszék az illető elöljáró hatóságot figyelmeztetni és a kitüzendő határidő sikertelen lejárta után az esetet az igazságügyi ministeriumnak feljelenteni tartozik.

9. §. Az állam kereskedelmi vállalatainál a könyvek vezetését az illető ministerek által kiadott ebbeli utasitások szabályozzák. Az ezen utasitások szerint vezetett könyvek hitelességükre nézve olyanoknak tekintendők, mint a kereskedelmi törvény 25. §-a szerint vezetett könyvek.

A kereskedelmi törvény 26., 27. és 28. §-ai az állami vállalatokra alkalmazást nem nyernek.

Az üzleti levelek megőrzése és másolása tekintetében (kereskedelmi törvény 29., 30. §§.) az állami vállalatokra csak az ez iránt fennálló vagy kibocsátandó utasitások kötelezők.

10. §. Czégvezetők az állam kereskedelmi vállalatainál nem rendeltetvén (6. §.), ilyenek a czégjegyzékbe be sem jegyezhetők.

11. §. Az állami vállalatoknál alkalmazott tisztviselők ebbeli minőségüknél fogva a kereskedelmi meghatalmazottaknak tekintendők és az aláirást tiszti minőségük megjelölése mellett eszközlik.

Meghatalmazásuk terjedelme hivatalos hatáskörük szerint itélendő meg.

Ezen hivatalos hatáskör minden érdekelt féllel annak kivánságára közlendő.

26922. szám.
1875. decz. 1.

Szabályrendelet

a kereskedelmi czégjegyzékek berendezése és vezetése tárgyában.

(Érvényes a budapesti és a marosvásárhelyi királyi itélőtáblák egész területén.)

Az 1875 : XXXVII. t.-cz. 7-ik §-ában nyert felhatalmazás folytán a kereskedelmi czégjegyzékek berendezése és vezetése következőleg szabályoztatik :

1. §. A budapesti és pestvidéki törvényszékek kivételével, minden törvényszéknél a kerületében létező összes czégekről és fióktelepekről a kereskedelmi törvény hatályba lépte napjától kezdve uj kereskedelmi czégjegyzékek vezetendők.

2. §. A kereskedelmi czégjegyzékek kétfélék :

1. Az egyéni czégek jegyzékei a kereskedelmi törvény 11. §-ában emlitett kereskedők czégei részére.

2. A társas czégek jegyzékei a kereskedelmi társaságok czégei részére (kereskedelmi törvény 61. §-a).

3. §. A kereskedelmi törvény 5. §-ában emlitett személyek az egyéni czégjegyzékekbe, és azok egyesülései a társas czégjegyzékekbe, csak az idézett szakaszban felsorolt feltételek alatt jegyezhetők be.

Ha e feltételek iránt kétség támad, a biróság feszólitására az iparhatóság tartozik a szükséges adatokat a birósággal közölni. A biróság e bejegyzés felett, a nyert adatok alapján, belátása szerint határoz.

4. §. Az egyéni czégjegyzékek az *A)* alatti minta szerint következő 8 rovatra osztandók :

Az első rovatba vezettetik a czég folyószáma és az egyes bevezetéseket jelző alszám.

A másodikba a bejegyzést rendelő birói végzés kelte és iktatói száma.

A harmadikba a czég szó szerinti szövege.

A negyedikbe a főtelep s az esetleg létező fióktelepek helye.

Az ötödikbe a czég birtokosa.

A hatodikba a czégvezető neve, vagy ha együttes czégvezetés fordul elő, ezen viszony megjelölése.

A hetedikbe az irattári szám.

A nyolczadikba mindazon körülmények, melyek természetüknél fogva a többi rovatokba fel nem vehetők, jelesen : a női hozomány, hitbér és jegyajándék (kereskedelmi törvény 552. §.), a csődnyitás (u. o. 23. §.), a jelen rendelet 6. és 15. §-aiban körülirt feljegyzések, a czég törlése stb.

Minden czégjegyzék-lapra, egymás alatt középen kettős vonal által elválasztva, rendszerint két egyéni czég vezetendő.

5. §. Minden későbbi bevezetés, akkor is, ha ez csak kiigazitásra vagy kiegészitésre vonatkozik, az előbbeniektől egy, az összes rovatokat átmetsző vonal által elválasztandó.

6. §. Midőn a czégnek szánt lap megtelt, a bevezetések folytatására uj lap nyitandó, melybe az összes még érvényesen fennálló bejegyzések egy sorban átvezetendők.

Az uj lapszám mellett zárjel közé teendő : »folytatása a .... számu lapnak«.

Az egyes bejegyzések alszáma ujból kezdendő.

A régi lap vörös tintával keresztülhuzva (X) lezárandó és annak utolsó rovatába a »bezáratott« szó, az uj lapra való hivatkozással, jegyzendő.

7. §. A társas czégjegyzékek a *B)* alatti minta szerint következő nyolcz rovatra osztandók :

Az első rovatba vezettetik a czég folyószáma és az egyes bevezetéseket jelző alszám.

A másodikba a bejegyzést rendelő birói végzés kelte és iktatói száma.

A harmadikba a czég szó szerinti szövege.

A negyedikbe a főtelep, vagy az esetleg létező fióktelepek helye.

Az ötödikbe a czégvezetők és felszámoló czégvezetők, és ha együttes czégvezetés fordul elő, ezen jogviszony megjelölése.

A hatodikba a társaság jogviszonyai, nevezetesen közkereseti társaságoknál a társasági tagok neve, polgári állása és lakhelye és a társaság keletkezésének időpontja, a betéti társaságoknál a bel- és kültagok neve, polgári állása és lakhelye, és minden egyes kültag vagyonbetételeinek összege, végre a részvénytársaságoknál és szövetkezeteknél a 10. és 11. §-ban közelebb kijelölt adatok.

A hetedikbe az irattári szám.

A nyolczadikba mindazon körülmények, melyek természetüknél fogva a többi rovatokba fel nem vehetők, jelesen a beltagok nejeiknek hozományai, hitbérei és jegyajándékai (kereskedelmi törvény 552. §.), a csődnyitás (u. o. 23. §.), a jelen rendelet 9. §-ában körülirt bejegyzések, a czég törlése stb.)

8. §. Minden társaság számára egy egész jegyzéklap (két oldal) nyittatik.

9. §. Részvénytársaságok és szövetkezetek számára több egymás után következő lap nyitandó és egyuttal mindegyik lap harmadik rovatába a czégnek szövege már előre bejegyzendő.

Az 5. és 6. §-ok a társas czégek jegyzékére is alkalmazandók.

10. §. Részvénytársaságoknál a hatodik rovatba bevezetendő :

1. az alapszabályok és az azokat módositó közgyülési határozatok kelte ;

2. a vállalat tárgya és a társaság tartama ;

3. az alaptőke nagysága, a részvények- vagy hányadrészvények száma és azok névértéke ;

A) minta.

1. A czégek folyószáma s az alszám	2. A bejegyzést rendelő végzés kelte s iktató száma	3. A czégek szószerinti szövege	4. A főtelep és a fióktelepek helye	5. A czég birtokosa	6. Czégvezetők	7. Irattári szám	8. Jegyzet
1/1.	1876. augusztus 2-án 42430. iktató szám	Vályi Nándor	Főtelep: Budapest; Fióktelep: Szeged	Vályi Nándor gabonakereskedő Budapesten	Szabó Vincze	473/II.	F. Varga, s. k.
1/2.	1876. deczember 10-én 56219. iktató szám				Az elhunyt Szabó Vincze helyett Esztergomi Péter		F. Varga, s. k.
1/3.	1879. január 4-én 296. iktató szám		A szegedi fióktelep megszüntettetett	Vályi Nándor halála folytán, a czég öröködés utján fiára, Vályi István budapesti kereskedőre ment át			Vályi szül. Barna Mária 10000 frtnyi hozománya bejegyeztetik. F. Varga, s. k.
1/4.	1879. január 7-én 420. iktató szám						Az 1/3. alatti bevezetés olyformán igazittatik k. hogy Vályi szül. Barna Mária helyett Vályi s.ül. Barna Róza hozománya jegyeztetett be.
2/1.	1879. augusztus 3-án 43000. iktató szám	Schwarz Mór	Főtelep: Vácz	Schwarz Mór vegyeskereskedő Váczon		474/II.	Schwarz szül. Rajmund Róza 1000 frtnyi hozománya bejegyeztetik. F. Varga, s. k.

B) minta.

1. A czégek folyószáma s az alszám	2. A bejegyzést rendelő végzés kelte s iktató száma	3. A czég szószerinti szövege	4. A főtelep és a fióktelepek helye	5. Czégvezetők és felszámoló czégvezetők	6. A társaság jogviszonyai	7. Irattári szám	8. Jegyzet
34/1.	1876. január 15-én 750. iktató szám	Szent-Imrei takarékpénztár, mint részvénytársaság	Szent-Imre	Barna István, Szigethy Mihály, Józsa Pál; a czég két czégvezető együttes aláírásával jegyeztetik.	Ezen részvénytársaság az 1875. évi deczember 15-én tartott alakuló közgyűlés által elfogadott alapszabályok szerint keletkezett. A vállalat tárgya: takarékpénztári betétek elfogadása és hitelmiveletek gyakorlása. Tartama 50 év. Alaptőke százezer forint, elosztva ezer darab bemutatóra és egyenkint száz forintról szóló részvényre. A társulati határozatok a hivatalos lapban közzéteendők. Az igazgatóság 3 tagból áll: 1875. deczember 15-én választattak: Ifj. Barna István, kereskedő, Szigethy Mihály, ügyvéd, Józsa Pál, földbirtokos } Szt. Imre okmánytár 12. sz.	70/II.	F. Varga, s. k.
34/2.	1877. február 10-én 2200. iktató szám	X	X	Józsa Pál helyett Bakics János	Az 1877. évi január 3-án tartott rendes közgyűlés alkalmával az alapszabályok oly formán változtattak meg, hogy ötszáz darab uj részvény kibocsátása által az alaptőke százötvenezer forintra emeltetett. A kisorsolt Józsa Pál helyett Bakics János emélli földbirtokos választatott igazgatóvá.	X	F. Varga, s. k.

4. az esetleg kibocsátott vagy kibocsátandó elsőbbségi kötvények száma és névértéke;

5. annak felemlitése, hogy a részvények névre vagy bemutatóra lettek-e kiállitva;

6. a társasági határozatok közzétételének módozatai (kereskedelmi törvény 158. §.);

7. az igazgatóság tagjai és az azokban történt minden változás (u. o. 184. §.);

8. az okmánytár száma.

Külföldi részvénytársaságoknál még azon kivül:

1. az itteni képviselőség tagjainak megnevezése, és

2. az itt elhelyezett tőke mennyisége (u. o. 212. §.).

11. §. Szövetkezeteknél a hatodik rovatba vezetendő:

1. az alapszabályok és az azokat módositó közgyülési határozat kelte;

2. a vállalat tárgya;

3. a szövetkezet tartama;

4. a szövetkezeti hirdetmények mikénti közzétételének módozatai;

5. annak felemlitése, hogy a tagok a szövetkezet kötelezettségeiért korlátlan vagy korlátolt felelősséget vállalnak-e, és ha ez utóbbi esetben a felelősség a törvényben meghatározott mértéken túl terjesztetik ki, ezen felelősség terjedelme (ker. törvény 226. §.);

6. az igazgatóság tagjai és az azokban történt minden változás (u. o. 241. §.);

7. az okmánytár száma.

Külföldi szövetkezeteknél még azon kivül:

1. az itteni képviselőség tagjainak megnevezése, és:

2. az itt elhelyezett tőke mennyisége (u. o. 230. §.).

12. §. Részvénytársaságoknál az alapszabályok (kereskedelmi törvény 158. §.), az aláirási ivek, a befizetésről szóló kimutatás (u. o. 159. §.), a közgyülési jegyzőkönyvek (u. o. 180. §.), a mérlegek (u. o. 198. §.); külföldi részvénytársaságoknál a kereskedelmi törvény 211. §-ában felsorolt igazolványok — szövetkezeteknél az alapszabályok, a tagok névjegyzéke (u. o. 226. §.), az évnegyedenkint be- és kilépett tagokról, a felmondott üzletrészek számáról szóló kimutatások, és az évenkinti betürendes tagjegyzék (u. o. 242. §.) és mérlegek (u. o. 243. §.), továbbá közraktári és biztositó vállalatoknál az alaptőke-kimutatás (u. o. 435. és 453. §.) és az utóbbiaknál az alaptőke és a dijtartalék elhelyezési módja (u. o. 454. §.), az életbiztositó vállalatoknál ezeken kivül a kereskedelmi törvény 455. §-ában felemlitett adatok a törvény rendeleteihez képest, eredetiben vagy hiteles alakban egy minden részvénytársasági és szövetkezeti czégre nézve külön számmal ellátandó okmánytárba gyüjtendők.

Ezen okmánytárnak, mely az ilyen társas czégek jegyzékének kiegészitő részét képezi, minden egyes csomója »Okmánytár .... sz. a társas czégek jegyzékének .... lapjához« felirattal ellátandó.

13. §. A fióktelep számára külön lap csak a következő esetekben nyitandó:

1. ha a főtelep más törvényszék területén van és ott már bejegyeztetett;

2. ha a főtelep ugyanazon törvényszék területéhez tartozik, de a fióktelep czége a bejegyzett főtelep czégével nem azonos (kereskedelmi törvény 18. §.).

Mindkét esetben a czégjegyzék-lapnak csakis első négy rovata töltendő be, a nyolczadik rovatban pedig azon czégjegyzék-lapra történik utalás, melyen a főtelep bejegyezve van.

14. §. Ha ugyanazon czégre vonatkozó előbbi bejegyzések egy későbbi által megszüntetnek, a korábbi bejegyzések többé fenn, nem álló részei vörös tintával keresztülhuzandók, ugy azonban, hogy az eredeti bejegyzés olvasható maradjon.

15. §. Ha valamely egyéni czég egyes kereskedő birtokából kereskedelmi társaságra, vagy viszont valamely társas czég egyes kereskedőre megy át, ha továbbá valamely czég székhelye más törvényszék kerületébe tétetik át, vagy a czég egészen megszünik: ezen ténykörülmények az utolsó rovatba feljegyzendők, az egész lap vörös tintával keresztben áthuzandó, és ha más lapra átvitel esete forog fenn, az átvitel a régi lap aljára és az uj lap fejére jegyzett hivatkozás által kitüntetendő.

16. §. A kereskedelmi czégjegyzékbe igazitás-, vakarás- vagy beszurásnak helye nem lehet, a felfedezett tévedések birói végzés alapján uj alszám alatt eszközlendő bejegyzéssel igazitandók ki.

17. §. A kereskedelmi czégjegyzékek mérsékelt vastagságu tartós kötéssel ellátott kötetekben vezetendők.

Minden egyes kötet küllapján »egyéni czégjegyzék« vagy »társas czégjegyzék« czimmel és a kötet folyószámával ellátandó, továbbá az egyes kötetek lapszámai a kötet első lapján feljegyzendők, a kötet maga pedig zsinórral keresztülhuzandó, melynek végei a törvényszék pecsétjével megerősitendők.

18. §. A bejegyzett czégek számára betüsoros mutató készitendő, melybe minden czégre nézve azon kötet és lapszám feljegyzendő, mely alatt az egyéni vagy társas czégek jegyzékében előfordul.

19. §. Az egyéni és társas czégjegyzékek az okmánytár, valamint a mutató és a bejegyzésre vonatkozó összes ügyiratok és czégjegyzékek vezetésével megbizott tisztviselő felügyelete alatt egy és ugyanazon helyiségben külön őrizendők és az e végre kitüzendő órák alatt mindenki által megtekinthetők.

Az emlitett hivatalos órák ugy osztandók be, hogy lehetőleg azokkal megegyezők legyenek, melyek alatt a törvényszék iktató-hivatala nyitva áll.

20. §. Másolatok és bizonyitványok a keres-

kedelmi czégjegyzékekből a jegyzékvezetőnél élő szóval tett bejelentés folytán, a szükséges bélyeg s papir benyujtása mellett, mindenkinek kiadandók.

Ily hivatalosan hitelesitett másolatok kiszolgáltathatók a jegyzéklap teljes tartalmáról és az okmánytárban létező okiratokról, még pedig vagy egész terjedelméről, vagy csak kivonatban.

Hivatalos bizonyitványok adhatók a czégjegyzékben előforduló és érvényben lévő bejegyzésekről; az érvényen kivül helyezett bejegyzésekről pedig azon záradékkal, hogy érvényük mely időpontban szünt meg.

Hivatalos bizonyitvány által tanusittathatik az is, hogy valamely czég, vagy arra nézve valamely tüzetesen meghatározott bejegyzés a kereskedelmi czégjegyzékben elő nem fordul.

A kiadott másolatok és bizonyitványok az előadó és a czégjegyzék-vezető által aláirandók és a hivatalos pecséttel ellátandók.

21. §. A czégbejegyzések, amennyiben a törvény egyes esetekben (pl. a kereskedelmi törvény 159. és 227. §-ai eseteiben) irásbeli beadványt nem kiván, szóval is kérhetők.

Ha a bejegyzés szóval kéretik, erről a czégelőadó és czégjegyzék-vezető által jegyzőkönyv vétetik fel, melyhez mindazon okmányok, melyek törvény szerint a bejegyzéshez szükségesek, csatolandók.

Ezen jegyzőkönyv a bejegyzést kérők, és ha azok a fentemlitett birósági tagok egyike előtt sem ismeretesek, a személyazonosságot igazoló s hitelt érdemlő tanuk és a birói tagok által aláirandó.

Ez alkalommal egyszersmind a szükséges számu czimpéldány is a folyamodók által aláirandó.

A jegyzőkönyv iktatói számmal ellátva, mellékleteivel és a czimpéldányokkal együtt törvényszéki elintézés alá bocsátandó.

22. §. A kereskedelmi czéjegyzékbe bejegyzések csak törvényszéki határozat folytán eszközölhetők.

A bejegyzést megengedő végzések kellő rövidséggel fogalmazandók, s egyszersmind ebben az illető felek figyelmeztetendők, hogy üzletbeli aláirásaikat mindenkor a czégjegyzéssel azonos alakban teljesitsék.

A czégjegyzék-vezető, az egyes ténykörülményeknek a jegyzék mely részében és rovatában leendő bevezetése végett, külön utasitással látandó el.

A czimpéldányok az érdekelt feleknek csakis a bejegyzés után adhatók ki, s azokon a bejegyzés megtörténte a czégelőadó és czégjegyzékvezető által bizonyitandó.

Hasonló bizonyitványnyal látandók el a közjegyzők által hitelesitett czimpéldányok is.

A czégek tulajdonosai 10 darab czimpéldánynak dijmentes kiállitását kivánhatják, indokolt kérelem folytán azonban a törvényszék azok számát felebb is emelheti.

Ha a czimpéldányok folyamodvány mellett mutattatnak be, azoknak, valamint a czimaláirásnak is közjegyző által kell hitelesitve lenni.

23. §. A czégjegyzék-vezető a bejegyzést, az előadó ellenőrzése mellett, haladéktalanul foganatositja és minden bejegyzés után a foganatositást a nyolczadik rovatban neve aláirásával tanusitja. Minden bejegyzés hitelesitett másolata a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. ministeriumnak a »Központi Értesitő«-ben leendő közzététel végett, boriték alatt azonnal beküldendő.

24. §. A kereskedelmi törvény hatályba lépte napjáig vezetett czégjegyzékekbe bejegyzett czégeknek az uj czégjegyzékekbe átvezetése a kereskedelmi törvény 551. §-ának figyelembe vétele mellett, a jelen rendelet értelmében eszközlendő.

27122. szám.
1878. okt. 6.

Igazs. min. rendelet

a »Központi Értesitő«-be beküldött, de abban két hét alatt közzé nem tett czégjegyzék nyomozása iránti eljárás tárgyában.

A földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi kir. minister urnak folyó évi 21355. sz. a. hozzám intézett átirata szerint ismételve fordultak elő esetek, hogy oly czégkivonatok, melyekről a kir. törvényszékek azt állitották, hogy azokat posta utján a »Központi Értesitő«-ben leendő közlés végett beküldötték, az emlitett minister urhoz be nem érkeztek.

Minthogy az ily küldeményeknek ajánlott levelekben leendő beküldése a fennálló postarendeletekkel ellenkezik, utasitom a Törvényszéket, hogy czégjegyzékeit a Központi Értesitőnek hivatalból megküldött példányaival hasonlittassa össze és azon esetre, ha valamely czégkivonat a beküldéstől számitandó két hét alatt az emlitett lapban közzé nem tétetnék, az ügy nyomozása végett erről azonnal a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi kir. minister urhoz tegyen jelentést.

6156. szám.
1883. márcz. 16.

Igazs. min. rendelet

a czégbejegyzések közzétételéért fizetendő dijak ujabb megállapitása tárgyában.

A czégbejegyzések közzétételéért fizetendő dijak tárgyában, 1875. évi deczember hó 22-én 37836. sz. a. kibocsátott igazságügyministeri

körrendeletben szabályozott hirdetési dijak helyett, a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi kir. ministerium 1883. évi julius hó 1-től kezdve, a következő dijakat állapitotta meg és ezeknek kiszámitása a következő elvek szerint eszközlendő:

1. Egyéni czégek bárminemü bejegyzéseinek vagy törléseinek közzétételéért fizetendő 50 kr.

2. Közkereseti és betéti társaságoknak első izbeni bejegyzésénél, valamint ezen társasági czégeknek végleges törlésénél, a bejegyzés vagy törlés alkalmával a társaságnak a hány beltagja, illetőleg bel- és kültagja van, annyiszor 50 kr.

3. Közkereseti és betéti társaságoknál, a 2. pont alatti bejegyzés és törlés kivételével, minden egyes alszám alatt közhirré tett bejegyzés közzétételéért a társasági tagoknak számára való tekintet nélkül, állandó összegben fizetendő 1 frt.

4. Részvénytársaságok és szövetkezetek, minden egyes bejegyzésének vagy törlésének közzétételéért kivétel nélkül 2 frt.

Megjegyeztetik, hogy az 1., 2., 3. és 4. pont alatt megállapitott dijakon kivül más hirdetési dij nem fizetendő, ha ugyanazon egy alszám alatt, a czég bejegyzésén vagy törlésén kivül még más bárminemü bejegyzés, például czégvezetői bejegyzés vagy törlés, bejegyzett hozomány törlése stb., vagy több mellékjegyzés történik. Ez utóbbiakért az 1., 3. és 4. pont alatt megállapitott hirdetési dijak egyszeres összege t. i. csak azon esetekben fizetendő, ha azok bejegyzése vagy törlése külön alszám alatt történik.

Ezen dijak az illető felektől a törvényszéki elnök által pontosan beszedendők és a törvényszéki elnök felügyelete alatt a czégjegyzékvezető által, a csatolt minta szerint két példányban szerkesztendő jegyzék mellett kezelendők, ezek egyik példánya évnegyedenkint a törvényszéki elnök által, az illető dijakkal együtt, a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. ministeriumhoz küldendő, a másik példány pedig az elnöki irattárban megőrzendő.

A kir. törvényszékek által, 1883. évi junius hó 30-ig elrendelt bejegyzések után, az 1875. évi deczember hó 22-én 37836. sz. a. kibocsátott igazságügyministeri körrendeletben megállapitott közzétételi dijak lesznek szedendők és az eddig használt minta szerint szerkesztett jegyzék mellett felterjesztendők; ellenben az 1883. évi julius hó 1-től kezdve elrendelendő bejegyzések után, a hirdetési dijak a jelen rendeletben megállapitott összegben lesznek szedendők és a mellékelt minta szerint szerkesztett jegyzék mellett felterjesztendők.

Minta.

Kimutatás a .... kir. törvényszéknél 18..., évi ...... negyedben befolyt czégbejegyzési dijaknak.

Rovatai:

1. Sorszám.
2. Czégjegyzéki folyó- és alszám.
3. A czég szószerinti szövege.
4. A czég minősége.
   a) egyéni,
   b) közkereseti vagy betéti társaság,
   c) részvénytársaság vagy szövetkezet.
5. A hirdetés tárgyát képező bejegyzések.
6. Befolyt dijak ..... frt .... kr.
7. Jegyzet.

21272. szám.
1883. márcz. 31.

Igazs. min. rendelet

a kereskedelmi czégjegyzékekbe történt bejegyzéseknek a »Központi Értesitő«-ben közzététele tárgyában.

A kereskedelmi törvényről szóló 1875. évi XXXVII. t.-cz. 8. §-a szerint a kereskedelmi czégjegyzékekbe történt bejegyzések a »Központi Értesitő«-ben egész kiterjedésükben közzéteendők és azon körülménynél fogva, hogy a hivatkozott törvény 9. §-a értelmében senki a megtörtént közzététel nemtudásával magát nem mentheti, a közzétételek az egész kereskedelmi forgalomra nézve a kereskedelmi czégjegyzékbe bevezetett czégek jogviszonyainak tudomására hozatala tekintetében, a nélkülözhetetlen alapot nyujtják.

A »Központi Értesitő«-ben eszközlött közzétételek részben hiányosságuk, részben a czégelőadóknak és czégjegyzék-vezetőknek felületes és figyelmetlen eljárása következtében, a törvény által elérni óhajtott czélnak gyakran nem felelnek meg.

Megtörténik ugyanis, hogy különböző, egyés ugyanazon czégre vonatkozó közzétételek alkalmával, a czégnek szószerinti szövege eltérő módon, a czégbirtokosnak, a társasági tagoknak és igazgatósági tagoknak nevei stb. nem egyformán tétetnek közzé; sok esetben a telep helyére, a közkereseti társaságoknak czégezési viszonyára stb. vonatkozó közzétételek nem teljesek és néha az ilyen adatok egészen mellőztetnek.

A mai napon fenti sz. a. kibocsátott földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi és igazságügyi ministeri rendelet 7. és 8. §-ai az imént jelzett hiányosságok megszüntetését és a kereskedelmi forgalomnak biztos és a kereskedelmi törvény szellemének megfelelő alapra leendő fektetését czélozzák.

Amidőn ezekre Elnök ur figyelmét felhivom, egyuttal kötelességévé teszem, hogy szorgosan ügyeljen arra, hogy a »Központi Értesitő«-ben közzététel végett felterjesztendő czégbejegyzési kivonatok tisztán és szabatosan legyenek leirva, hogy a fentebb kifogásolt hiányok és felületességek többé elő ne forduljanak, hogy végül a közzéteendő bejegyzéseknek minden szava, sőt betüjére, az ékezetek, pontok, kötjelek és rövidítésekre a legnagyobb gond forditassék.

Ezen rendeletek tartalmából a czégjegyzési ügyekkel megbizott birói tagok és a czégjegyzék-vezető miheztartás és szigoru alkalmazás végett haladéktalanul értesitendők.

Melléklet.

A földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi és az igazságügyi ministerek rendelete a kereskedelmi czégjegyzékek berendezése és vezetése tárgyában 1875. évi deczember hó 1-én kibocsátott földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi és igazságügyi ministeri rendelet kiegészitése iránt.

Az 1875 : XXXVII. t.-cz. 7. §-ában és az 1888 : LIX. t.-cz. 107. §-ában nyert felhatalmazás alapján a következőket rendeljük :

1. §. A kereskedelmi czégjegyzékek berendezése és vezetése tárgyában az 1875. évi deczember hó 1-én kibocsátott ministeri rendelet 23. §-a értelmében a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministeriumhoz beküldött czégbejegyzési kivonatok, a czégbejegyzések kihirdetésére felügyelő és e tekintetben biztosi minőséggel felruházott egyik hivatalnoknak adatnak ki, akinek ebbeli megbizatása a »Budapesti Közlöny« hivatalos részében működése megkezdése előtt közzé fog tétetni.

2. §. A biztos, ha a bejegyzést törvénybe vagy a kereskedelmi czégjegyzékek berendezése és vezetése tárgyában kibocsátott rendeletbe ütközőnek találja, a kereskedelmi ügyekben követendő peres és peren kivüli eljárás szabályozása tárgyában 1881. évi november hó 1-én 3269. IME. sz. a. kibocsátott igazságügyministeri rendelet 37. §-a szerint felfolyamodással vagy előterjesztéssel, avagy kapcsolatosan mind a kettővel, — a másodfolyamodásu biróság ily határozata ellen csupán felfolyamodással élhet.[1])

3. §. A biztos ugy a felfolyamodást, mint az előterjesztést az eljáró törvényszéknél 30 nap alatt adhatja be.

Ezen határidő a czégbejegyzési kivonatnak a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. ministeriumnál lett beiktatását követő naptól számitandó.

A másodfolyamodásu biróság határozata elleni felfolyamodás szintén a jelen szakaszban meghatározott idő alatt s ugyanazon biróságnál adandó be, mely az ügyben mint első folyamodásu biróság határozott.[2]) [3])

4. §. A biztos a beiktatás napját a beadványhoz csatolandó bizonyitványnyal igazolni és a beadványban a »Budapesti Közlöny« azon számára, melyben megbizása közzététetett, hivatkozni tartozik.

5. §. Ha a biztos felfolyamodással vagy előterjesztéssel élt, a czégbejegyzés a »Központi Értesitő«-ben csak a bejegyzést rendelő felsőbb birósági, vagy az előterjesztésnek elintézésére vonatkozó elsőbirósági jogérvényes végzés felterjesztése után fog közzététetni.

6. §. A felfolyamodásra vagy előterjesztésre nézve, amennyiben a jelen rendelet különös intézkedést nem tartalmaz, a kereskedelmi ügyekben követendő peres- és peren kivüli eljárás szabályozása tárgyában 1881. évi november hó 1-én 3269. IME. sz. a. kibocsátott igazságügyministeri rendelet általános rendelkezései alkalmazandók.

7. §. Ha a közzététel valamely czégnek nem első bejegyzésére vonatkozik, a czégbejegyzési kivonat homlokzatán a »Központi Értesitő«-nek azon évfolyama és száma kitüntetendő, amelyben az ugyanazon czégnek a kihirdetendő bejegyzést közvetlenül megelőző bejegyzése kihirdettetett.

8. §. A kir. törvényszékek a jelentés kisérete nélkül felterjesztendő czégbejegyzési kivonaton, a kir. törvényszék székhelyének és a kiállitás idejének kitétele és a törvényszéki pecsét alkalmazása mellett, a czégjegyzékbe

---

[1]) A csődben volt részvénytársaság a csőd megszünte után további fenmaradását elhatározván s a czégjegyzékbe leendő feljegyzés elrendeltetvén, ez az intézkedés, mint törvényes határozaton alapuló, a czégbiztos részéről sikeresen meg nem támadható. (C. 441/1899. M. D. 9., 793.)

A czégbiztosnak az alapszabályok módositása kérdésében felfolyamodási joga van. (C. 548/1906. A IV. polg. tan. 12. sz. elvi megállapodása.)

[2]) A czégbiztos a czégkivonatnak részére történt kézbesitésétől számitott 30 nap alatt tartozik a czégbejegyzést elrendelő végzés ellen felfolyamodást beadni abban az esetben is, ha valamely kért felvilágositást csak utóbb kapott meg. (C. 741/1905. K. J. 2., 461.)

A czégbiztos részére megállapitott 30 napi jogorvoslati határidő az alapszabályok bekérése esetén az alapszabályok elküldésétől számittatik. (C. 4701/1906. K. J. 4., 65.)

[3]) A czégbiztosnak az elsőfoku határozatot helybenhagyó kir. táblai határozat ellen nincs felfolyamodási joga. (C. 266/1904. D. 94., 267.)

eszközölt eredeti bejegyzéssel való megegyezését hitelesitési záradékban tanusitani tartoznak.[1])

Kelt Budapesten, 1883. évi május hó 31-én.

44227. szám.
1886. decz. 27.

Igazs. min. rendelet

a czégbejegyzésekért fizetendő czégbejegyzési dijak mikénti elszámolása tárgyában.

Az 1883. évi márczius hó 16-án 6156. szám alatt kibocsátott igazságügyministeri körrendelet (az 1883. évi »Magyarországi Rendeletek Tárá«-nak 44. száma) értelmében a kir. törvényszékek elnökei kötelesek az ugyanezen körrendeletben megállapitott czéghirdetési dijakat pontosan beszedni és az ezekről vezetett jegyzék egyik példányával együtt a befolyt pénzösszegeket negyedévenkint a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. ministeriumhoz felterjeszteni.

Ezen eljárás egyszerüsitése és a folyton ismétlődő pénzküldemények postai szállitásának és elszámolásának mellőzése okából, a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. ministerium a kir. törvényszékek által az 1875. évi XXXVII. t.-cz. értelmében eszközölt czégbejegyzésekért fizetendő czégbejegyzési dijak mikénti elszámolása tárgyában 1886. évi deczember hó 13-án 65468. szám alatt kibocsátott körrendeletében a kir. adóhivatalokat oda utasitotta, hogy az 1887. évi január hó 1-től kezdve a székhelyükön lévő kir. törvényszékek elnökei által negyedévenként hozzájuk leszállitandó czégbejegyzési dijakat ellennyugta bekivánása és nyugta kiszolgáltatása mellett vegyék át.

Ennek megfelelőleg felhivom elnök urat, hogy a befolyt czégbejegyzési dijakat 1887. évi január hó 1-től kezdve ne a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. ministeriumhoz terjessze fel, hanem ellennyugta beszolgáltatása és nyugta kivánása mellett, az illető kir. adóhivatalhoz negyedévenként szolgáltassa be; a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi magy. kir. ministeriumhoz pedig csak az illető adóhivataltól nyert nyugta hiteles másolata és azon czégeknek jegyzéke terjesztessék fel negyedévenként, amely czégeknek hirdetési dija az adóhivatalba befizettetett.

[1]) A czégbiztosnak az a kérelme, hogy részére az okmánytárból az alapszabályok átküldessenek, nem teljesithető. A czégbiztos csupán azoknak hivatalos másolatban való megküldését igényelheti. (B. T. 3756/1903. 3757/1903. és 3758/1903.)

Tapasztaltatott továbbá, hogy a czéghirdetési dijak sok esetben nem az 1883. évi márczius hó 16-án 6156. szám alatt kibocsátott igazságügyministeri körrendeletben meghatározott összegekben szedetnek be.

Hogy az egészben előforduló hibák vagy tévedések a czégbejegyzések kihirdetésére felügyelő biztos által azonnal kifogásolhatók legyenek, felhivom elnök urat, intézkedjék, hogy a kereskedelmi czégjegyzékek berendezése és vezetése tárgyában az 1875. évi deczember hó 1-én kibocsátott ministeri rendelet (az 1875. évi »Magyarországi Rendeletek Tárá«-nak 137. száma) 23. §-a értelmében a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministeriumhoz kihirdetés végett felterjesztendő czégbejegyzési kivonatok mindegyik példányára a hirdetési dij összege, vagy az feljegyeztessék, hogy a kihirdetés (pl. az előbbi téves vagy hiányos közzététel miatt) dijtalanul eszközlendő.

11447. szám.
1885. ápr. 9.

Földm., ipar- és keresk. min. rendelet

a czégbejegyzésekre vonatkozó rendelkezések ellen elkövetett visszaélések meggátlása tárgyában.

Tudomásomra jövén, hogy egyes iparosok, sőt iparos társulatok is üzleti helyiségük megjelölése végett, valamint hirdetéseiken, számláikon sok oly feliratokat, illetőleg czégeket, üzleti jelzéseket stb. használnak, amelyek egyfelől az 1875 : XXXVII. törvényczikkbe iktatott kereskedelmi törvénynek a czégbejegyzésekre vonatkozó rendelkezéseivel ellenkeznek, másfelől pedig az 1884 : XVII. t.-czikkbe iktatott ipartörvény 58. §-ának ellenére a tényleges viszonyoknak vagy a valóságnak meg nem felelnek : felhivom a törvényhatóságot, utasitsa a hatósága területén fennálló iparhatóságot (okat), hogy a jelölt visszaélések meggátlása, illetőleg megtorlása végett őrködjék (jenek) éber figyelemmel afelett, vajjon hatóságuk területén nem állanak-e fenn oly üzletek, amelyek az emlitett törvényellenességeket akár a fogyasztó közönség szándékos félrevezetése czéljából, akár pedig csak a törvénynek nem ismerése folytán elkövetik.

Az ily czégek, illetőleg iparüzletek tulajdonosai ellenében egész szigorral kell alkalmazni az 1884 : XVII. t.-cz. 157. §-a *d)* pontjának rendelkezését, s amennyiben az iparhatóság azon észrevételt tenné, hogy az illető üzlettulajdonos czégét, ha erre a kereskedelmi törvény 5. §-a értelmében köteles lett volna, vagy általában nem jegyeztette be, vagy pedig azt a bejegyzett czég szövegétől eltérő módon használja, tegyen arról a kereskedelmi törvény

21. §-a értelmében való eljárás foganatositása végett ugyanazon törvény 22. §-a alapján az illetékes kir. törvényszéknél jelentést.

Az iparhatóságoknak kötelességévé teszem továbbá, hogy az előirt törvényes eljárást nemcsak saját tapasztalataik következtében hivatalból, hanem az iparhatósági megbizottaknak, az ipartestületeknek, ipartársulatoknak vagy egyes iparosoknak feljelentése folytán is, teljesitsék.

1022. szám.

1894. febr. 27.

Igazs. min. rendelet

Magyarország czimerének kereskedelmi czégek általi használata tárgyában.

A kir. ministerelnök urnak megkeresése folytán figyelmeztetem a kir. törvényszéket, hogy miután az 1883 : XVIII. t.-cz. a magyar korona országai egyesitett czimerének, és az ország külön czimerének használhatását külön kormányi, illetőleg törvényhozási engedélyhez köti, oly esetekben, midőn valamely részvénytársulat vagy szövetkezet alapszabályait czégbejegyzés végett bemutatja, az 1883 : XVIII. t.-czikkre való tekintetből figyelemmel legyenek arra is, vajjon az alapszabálytervezet a czimer használatát illetőleg nem tartalmaz-e valamely intézkedést, s ha igen, vizsgálják meg azt is, vajjon e részben az 1883 : XVIII. t.-cz. követelményeinek elég tétetett-e ?

41054/87. szám.

1888. január 2.

Igazs. min. rendelet

a czégbejegyzési kötelezettség megsértéséről az illetékes törvényszék értesitése tárgyában.

Az 1875 : XXXVII. t.-cz. 16. §-a értelmében minden kereskedő, ki az 5. §-ban érintett kivétel alá nem esik, a 21. §-ban meghatározott pénzbirság terhe mellett üzlete megkezdésével egyidejüleg czégét bejegyeztetni tartozik.

Ezen czégbejegyzés, valamint a már bejegyzett czég vagy czégbirlalók változásának bejegyzése iránti beadvány az illetékszabályok 13. tétele 16. *a)* pontja értelmében rendszerint bélyegjegyekben lerovandó 10 frt bélyegilleték alá esik, ha azonban a bejegyzett kereskedő vagy vállalat egy évi egyenes adó fejében, — tekintettel a bejegyzési művelet időpontjára — 100 frtnál többet fizet, ugy ezen adótöbblettől 10% készpénzben fizetendő.

A kir. pénzügyminister ur tudomásomra hozván, hogy a czégbejegyzésekre vonatkozó törvényszerü illetékkötelezettség pontos teljesitése körül mulasztások forognak fenn : felhivom a kir. törvényszéket, hogy egyrészről a bélyegjegyekben fizetendő beadványi illeték pontos lerovására s netáni bélyeghiány esetében a hivatalos lelet felvételére ügyeljen és hogy másrészről a kereskedelmi czégjegyzékbe a czégekre vonatkozó bejegyzéseket elrendelő minden végzést a kir. adófelügyelővel pontosan közöljön, hogy annak alapján a jelzett törvényes határozatok szerint esetleg készpénzben fizetendő illeték kiszabása eszközölhető legyen.

Egyuttal figyelmeztetem a kir. törvényszéket az 1875 : XXXVII. t.-cz. 22. §-ában foglalt azon határozatra, amely szerint a biróságok általában, különösen pedig a hagyatéki és csődbiróságok, amennyiben hatáskörükön belül a bejegyzési kötelesség megsértéséről hivatalos tudomást nyernek, erről az illetékes törvényszéknek haladéktalanul jelentést tenni tartoznak.

2631. szám.

1890. jan. 26.

Keresk. min. rendelelet

a czégbejegyzési kötelezettség pontos teljesitésének ellenőrzése és a megszünt czégeknek — amennyiben azoknak önkéntes törlése mellőztetik — hivatalból való törlése tárgyában.

Tapasztalván, hogy az ország területén számos iparos és kereskedő a kereskedelmi törvény (1875 : XXXVII. t.-cz.) 16. §-a által előirt czégbejegyzési kötelezettséget teljesiteni elmulasztja, a következőket rendelem :

A kereskedelmi és iparkamara az 1884. évi XVII. t.-czikk 177. §-ának rendelkezései szerint hozzá beérkezett iparigazolványokról és iparengedélyekről a mellékelt minta szerinti könyvet fog vezetni.

Ezen könyv a kamara területén lévő kir. törvényszékenként elkülönitve vezetendő, s annak 1., 2., 3., 4. és 5. rovataiba mindazon iparigazolványok és iparengedélyek adatai a beérkezés ideje szerinti sorrendben bejegyzendők, amelyeknek a kamara a fentidézett ipartörvény 177. §-ának utolsó bekezdése alapján birtokába jut ; a 6. rovatba bejegyzendő az illető iparosnak vagy kereskedőnek évi adója a három első üzleti évben, azon adatok alapján, amelyek erre nézve az 1870. évi junius hó 14-én 26498. sz. alatt kelt földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministeri rendelet folytán a kamara tudomására jutnak és végre a 7. rovatba a »Központi Értesitő« azon évfolyama és száma, amelyben az illetőnek törvényszéki bejegyzése kihirdettetett.

A kamara háromhavonkint vizsgálat alá veszi az általa vezetett könyvet, és meggyőződést szerez arról, vajjon az ezen időszakban bejelentett iparosok és kereskedők czégüket törvényszékileg bejegyeztették-e ? Amennyi-

ben ez meg nem történt, a kamara a rendelkezésére álló, vagy esetleg beszerzendő adatok alapján fontolóra veszi, vajjon a kereskedelmi törvény (1875. évi XXXVII. t.-cz. 5. §-ában) megállapitott kivétel alkalmazást nyerhet-e vagy sem?

Ennek folytán az »igen« vagy »nem« szócska a 8. rovatba bejegyzendő; ha azonban a kamara akár ezen első birálat alkalmával, akár később tudomására jutandó adatok alapján, vagy pedig az évenként bejegyzendő adóösszeg mérlegelése után azon meggyőződésre jut, hogy az illető a kereskedelmi törvény 16. §-a értelmében czégének törvényszéki bejegyeztetésére köteles lenne, ez iránt, hivatkozással az emlitett törvény 22. §-ára, indokolt előterjesztést tesz az illetékes királyi törvényszékhez és a czégnek a 21. §-ban előirt eljárás mellett való bejegyeztetését kérelmezi.

A királyi törvényszék az illető felet vagy czégének a czégjegyzékbe leendő bejegyeztetésére pénzbirság terhe alatt szoritja vagy kimondja, hogy a fél czégét bejegyeztetni nem köteles, a határozatot pedig bármelyik esetben jogerőre emelkedése után az előterjesztendő kamarának megküldi.

A kamara e részbeni előterjesztésének kelte és száma a 9., a törvényszéki válaszok a 10. és a törvényszéki intézkedés folytán netalán eszközölt czégbejegyzés — a »Központi Értesitő« alapján — a 11. rovatba bejegyzendő.

Figyelmeztetem a kamarát arra, hogy oly üzletekre nézve, amelyeknek tulajdonosai kezdetben czégük bejegyeztetésére nem kötelezhetők, később az üzlet terjedelmének növekedésével a czég bejegyeztetésének kötelezettsége esetleg bekövetkezhetik, s ennélfogva a kamara évenkint legalább egyszer vegye vizsgálat alá azon iparüzleteket, amelyekre nézve a 8. rovatba »nem« szócska lett bejegyezve. Ez utóvizsgálat tárgyát főleg azon üzleteknek kell képezni, amelyeknek évi adója oly mérvben növekedett, hogy ebből következtetve, az illető üzlet a kereskedelmi törvény 5. §-a értelmében a kamara nézete szerint többé már kivételt nem képez.

Ha a kamara valamely czégnek bejegyeztetése iránt utólagosan tesz a királyi törvényszékhez előterjesztést, ez esetben szintén a már fentebb megállapitott eljárás követendő.

A mellékelt minta szerint vezetendő könyv 12—16. rovatai a megkezdett üzletek megszünésének, illetőleg a törvényszéki!eg bejegyzett és megszünt czégek törlésének nyilvántartására vonatkoznak.

A 12. rovat az iparhatóságok értesitése alapján betöltendő, s hogy ez eszközölhető legyen, az iparhatóságokat a másolatban mellékelt rendelettel utasitottam, hogy a kereskedelmi és az iparkamarákat az iparigazolványoknak és iparengedélyeknek nemcsak kiállitásáról, hanem bármi okból történt megszünésükről is értesitsék.

A kamara egyébiránt, ha akár ez uton, akár bármely más uton tudomást vett arról, hogy valamely iparüzlet a tulajdonos elhalálozása, az üzlet felhagyása, a közadós vagyonának felosztása következtében vagy bármely más okból megszünt, ezen körülményt minden esetben a 12. rovatba bejegyezni s az ily czégeknek töröltetése iránt, amennyiben a törlés az üzlet megszünése után 3 hó alatt a »Központi Értesitő«-ben közzé nem tétetnék, az illetékes törvényszéknél a czég töröltetését szintén kérelmezni tartozik.

A 13. rovatba bejegyzendők a »Központi Értesitő«-ben hirdetett azon czégtörlések, amelyeket a megszünt czégek önmaguk kérelmeztek.

A kamara által valamely megszünt czég törlése iránt a királyi törvényszékhez intézett kérelemnek kelte és száma a 14., a törvényszék válasza a 15. és a törvényszéki intézkedés folytán eszközölt czégtörlés a »Központi Értesitő« alapján a 16. rovatba bejegyzendő.

Oly esetekben, amidőn a törvényszékileg bejegyezett és megszünt czég volt tulajdonosa, vagy annak örököse vagy jogutódja feltalálható, ezen eljárás nehézségekbe ütközni nem fog s eredménye várható; de azon esetben, ha a volt tulajdonos örökösök vagy jogutódok nélkül elhalt, vagy ismeretlen helyre távozott, a czég töröltetése ez idő szerint meg nem történhetik, mivel a kereskedelmi törvény nem tartalmaz olyan intézkedéseket, amelyeknek alapján a bejegyzett czég hivatalból törölhető lenne.

Miután azonban a kereskedelmi czégjegyzékek hitelessége s a tényleges állapotoknak megfelelő volta, valamint az ipar és kereskedelem szabatos menete és fejlődése kivánatossá teszi, hogy megszünt czégek a czégjegyzékekben mint fennálló czégek ne szerepeljenek, felhivom a kamarát, hogy kisérje figyelemmel ezen körülményt és szerzett tapasztalatairól az alább emlitendő évi jelentésben tegyen tüzetes előterjesztést.

Értesitem továbbá a kamarát, hogy a kir. törvényszékek, a kir. igazságügyminister ur által a hivatalos másolatban szintén ide mellékelt rendelettel utasittattak, hogy a mondottak szerint a kamarát hivatalos eljárásában támogassák.

Felhivom végre a kamarát, hogy évenként évi rendes jelentésével egyidőben, de legkésőbb az első évnegyed alatt tegyen hozzám kimeritő jelentést a tárgyalt ügyben követett eljárásáról s annak eredményéről, és terjesszen fel kimutatást a letelt év folyamán beérkezett iparigazolványok és iparengedélyeknek, valamint az önkéntes czégbejegyzéseknek számáról, továbbá arról, hogy hány czégbejegyzés és czégtörlés iránt tett a kamara az illetékes kir. törvényszékhez előterjesztést és közölje velem ezen előterjesztések eredményét is.

Jelen rendeletem 1890. évi márcz. hó 1-ső napján lép életbe, amely időponttól kezdve a

mellékelt minta szerinti könyv vezetendő lesz s elsősorban utólagosan bejegyzendők abba mindazon iparigazolványok és iparengedélyek, amelyek az iparhatóságok által 1890. évi január hó. 1-étől kezdve kiadatnak.

Ezen rendeletemben foglalt intézkedések által nem érintetik a kamarának a kereskedelmi törvény 22. §-ában meghatározott azon joga és kötelessége, hogy ha már előbb fennállott üzletekre nézve a czégbejegyzési vagy czégtörlési kötelezettség elmulasztásának hivatalból tudomására jut, akkor ezek iránt is az illetékes kir. törvényszékhez jelentést tegyen és a czégnek bejegyeztetését vagy törlését kérelmezze, mely kötelességének szigoru teljesitésére a kamara figyelmét ez alkalommal is felhivom.

A kereskedelemügyi m. kir. ministernek 2631/1890. szám alatt valamennyi magyarországi és fiumei másodfoku iparhatósághoz intézett hasonló tárgyu rendelete.

A czégbejegyzési kötelezettség pontos teljesitésének ellenőrzése és a megszünt czégeknek, — amennyiben a czég önkéntes törlése mellőztetik — hivatalból való törlése tárgyában valamennyi kereskedelmi és iparkamarát egy, általam előirt ellenőrzési könyvnek vezetésére utasitottam és kötelességévé tettem egyuttal a kamarának, hogy ezen ellenőrzési könyvbe egyfelől az 1884 : XVII. t.-czikk 177. §-ának utolsó bekezdése értelmében az elsőfoku iparhatóságok által velök közölt iparigazolványok és iparengedélyek adatait bejegyezzék, másfelől pedig a megfelelő rovatokban az iparüzletek esetleges megszünését is nyilvántartsák.

Felhivom továbbá a kamarákat arra is, hogy a czégbejegyzési kötelezettség teljesitésének, vagy a megszünt czég törlésének elmulasztását, az ellenőrzési könyvnek az általam kiadott »Központi Értesitő« czimű hivatalos lap czéghirdetési részével való összehasonlitása alapján ellenőrizzék, s mulasztás esetében arról az 1875 : XXXVII. t.-czikk 22. §-a értelmében az illetékes kir. törvényszékhez jelentést tegyenek és a czégbejegyzési kötelezettség, illetve a törlés teljesitésének hivatalból való elrendelését kérelmezzék.

Hogy pedig a kereskedelmi és iparkamarák a fentebbiek szerint reájok bizott nagyfontosságu teendőket minden irányban teljesithessék, felhivom a másodfoku iparhatóságot, utasitsa a hatósága alatt álló elsőfoku iparhatóságot, illetve iparhatóságokat, hogy mindazon iparüzletekre nézve (beleértve a kereskedést is), amelyeknek megszünése folyó évi január 1-étől kezdve, akár az illető volt üzlettulajdonosnak vagy jogutódának bejelentése folytán, akár más uton az iparhatóságnak tudomására jut, az illetékes kereskedelmi és iparkamarát az üzlet megszünéséről épen ugy azonnal értesitsék, amint erre az ipartörvény emlitett 177. §-a által a kiadott iparigazolványok és iparengedélyek tekintetében kötelezve vannak.

Felhivom végre a másodfoku iparhatóságot, hogy ezen rendeletem foganatositásáról legkésőbb 60 nap alatt jelentést tegyen.

4022. szám.
1890. jun. 26.

Igazs. min. rendelet

a czégbejegyzési kötelezettség pontos teljesitésének ellenőrzése és a czégeknek pontos megjelölése tárgyában.

Tapasztaltatván, hogy az ország területén számos iparos és kereskedő az 1875 : XXXVII. t.-czikk 16. §-a által előirt czégbejegyzési kötelezettség daczára czégét a kereskedelmi czégjegyzékbe be nem jegyezteti, a kereskedelemügyi minister ur a kereskedelmi és iparkamarákhoz az 1890. évi január hó 26-án 2631. sz. a. kelt rendeletet intézte, amelyet tudomásvétel végett a kir. törvényszékkel közlök.

A mellékelt rendeletben részletesen szabályozott eljárás az 1875 : XXXVII. t.-czikk 22. §-ának rendelkezésén alapul és a rendeletnek egyedüli czélja az, hogy a kereskedelmi és iparkamarák, a czégeknek bejegyzéseit ellenőrizve, a kir. törvényszékeknek az 1875 : XXXVII. t.-czikk 21. §-ában meghatározott eljárás végett tudomására hozzák azon czégeket, amelyek czégbejegyzési vagy czégtörlési kötelezettségüknek meg nem felelnek.

Amidőn ezek folytán a kir. törvényszékeket felhivom, hogy a kereskedelmi és iparkamaráknak e tárgyban beérkezendő jelentéseit figyelembe véve, ezek nyomán a kereskedelmi törvény 21. §-ának és a kereskedelmi czégjegyzékek berendezése és vezetése tárgyában 1875. évi deczember hó 1-én kibocsátott rendelet 3. §-ának megfelelőleg a bejegyeztetés tekintetében intézkedjenek : utasitom a kir. törvényszékeket arra is, hogy mindazon esetekben, amidőn valamely czégbejegyzés vagy czégtörlés jogerejüleg elrendeltetett, az azokat elrendelő határozatokat közöljék azon kereskedelmi s iparkamarával, amelynek területéhez azon község tartozik, ahol az illető czégnek telepe van vagy volt.

Több esetben a jogerejüleg elrendelt bejegyzéseknek a »Központi Értesitő«-ben csak huzamosabb idő lefolyása után való közzétételét tapasztalván, a kereskedelmi törvény 9. §-ára s a kereskedelmi czégjegyzékek berendezése és vezetése tárgyában 1875. deczember hó 1-én kibocsátott rendelet 23. §-ára (»Magy. Rend. Tára« 1875. évf. 531. l.) való utasitással utasitom a kir. törvényszékeket, hogy az 1883. évi május hó 31-én kibocsátott rendelet 7. és 8. §-ának megfelelőleg (»Magy. Rend. Tára« 1883.

évf. 670. l.) kiállitott czégbejegyzési kivonatot a kereskedelemügyi kir. ministeriumnak a »Központi Értesitő«-ben leendő közzététel végett haladék nélkül küldjék be.

Végül pedig a »Központi Értesitő«-ben eszközlött hiányos közzétételekre hivom fel a kir. törvényszékek különös figyelmét.

Megtörténik ugyanis, hogy egy és ugyanazon czégre vonatkozó több közzététel alkalmával a czégnek szó szerinti szövege eltérő módon, a czégbirtokosoknak, a társasági és igazgatósági tagoknak nevei stb. nem egyformán tétetnek közzé; sok esetben a telep helyére, a közkereseti társaságoknak czégezési viszonyára stb. vonatkozó közzétételek nem teljesek és néha az ilyen adatok egészen mellőztetnek.

Ez okból felhivom a kir. törvényszéket, forditson kellő gondot arra, hogy a »Központi Értesitő«-ben közzététel végett fölterjesztendő czégbejegyzési kivonatok tisztán és szabatosan legyenek leirva, hogy továbbá a fölebb kifogásolt hiányok elő ne forduljanak, hogy végül a közzéteendő bejegyzések minden szavának, sőt betűjének, az ékezeteknek, pontoknak, köttjeleknek és rövidítéseknek teljes szabatosságára a legnagyobb gond fordittassék.

1898 : XXIII. Törvényczikk

a gazdasági és ipari hitelszövetkezetekről.

ELSŐ CZIM.

A gazdasági és ipari hitelszövetkezetek.

1. §. A kereskedelmi törvénynek (1875. évi XXXVII. t.-czikk) a szövetkezetekre vonatkozó rendelkezései (I. rész, XI. czim, 223—257. §§.) a jelen törvény értelmében alakult gazdasági és ipari hitelszövetkezetekre a következő szakaszokban megállapitott eltérésekkel alkalmazandók.

I. FEJEZET.

A gazdasági és ipari hitelszövetkezetek alakitása.

2. §. A jelen törvény hatálya alá eső gazdasági és ipari hitelszövetkezet a jelen törvény értelmében csakis közigazgatási hatóság, nyilvános testület (gazdasági egylet, kereskedelmi és iparkamara, ipartestület), vagy az országos központi hitelszövetkezet (Második czim) közreműködésével alakulhat.

A hatóságnak közreműködése annak ellenőrzésére terjed ki, hogy a szövetkezet megalakulásakor a jelen törvénynek rendelkezései megtartassanak.

A hatóság a jelen törvény rendelkezéseinek megfelelőleg alakuló szövetkezet alakitásánál közreműködését meg nem tagadhatja.

3. §. A tagok belépése a szövetkezet megalakitása végett a szövetkezet alapszabálytervezetének sajátkezü aláirása által történik.

Ha az, aki belépni akar, irni nem tud: kézjegye két előttemező tanu által, kiknek egyike az illető nevét is aláirja, hitelesitendő. Ha pedig sem irni, sem olvasni nem tud, vagy az alapszabálytervezet nyelvét nem érti, még az is szükséges, hogy a jelenlevő tanuk az alapszabálytervezetet mind maguk ismerjék, mind a belépőnek az általa értett nyelven megmagyarázzák, s hogy ez megtörtént, az alapszabálytervezeten bizonyitsák.

4. §. Az alapszabályokba fel kell venni, hogy a szövetkezet szövetkezeti üzletét nem tagokra ki nem terjesztheti; takarékbetéteket azonban nem tagoktól is elfogadhat, ilyeneket más intézeteknél is elhelyezhet és hitelt nem tagoktól is nyerhet.

Az alapszabályokban meg kell határozni az egyes tagnak nyujtható hitel legmagasabb összegét és a hitelnyujtás feltételeit.

5. §. Az alakuló közgyülést a közreműködő hatóság, testület vagy országos központi hitelszövetkezet kiküldöttje vezeti.

Határozatképességéhez legalább 14 aláiró jelenléte szükséges.

Mindenik tagnak egy szavazata van.

Érvényes határozathoz a jelenlevő tagok általános szótöbbsége szükséges.

6. §. Az alapszabályokat, az alakuló közgyülés jegyzőkönyvét és a czégbejegyzési kérvényt a közreműködő hatóság, testület vagy országos központi hitelszövetkezet kiküldöttje is aláirja.

A czégbejegyzési kérvényben, a czégjegyzékben és a bejegyzés közzétételében világosan kiteendő, hogy a szövetkezet a jelen törvény értelmében alakult.

7. §. A jelen törvény értelmében alakult hitelszövetkezetek fióktelepet nem állithatnak fel és működésüket kerületükön túl ki nem terjeszthetik.

E kerület a szövetkezet székhelyét képező községen kivül más községet vagy községeket csak akkor foglalhat magában, ha azok ugyanazon vagy a szomszédos körjegyzőséghez (Horvát-Szlavonországokban közigazgatási községhez) tartoznak vagy közvetlenül határosak.

II. FEJEZET.

A tagok jogviszonyai.

8. §. A szövetkezetbe csak olyan teljes koru egyén léphet be, ki a szövetkezet kerületében lakik és vagyona fölött szabadon rendelkezik.

A szövetkezet tagja jogi személy is lehet.

Az alapszabályok egyéb feltételeket is állapithatnak meg.

9. §. A szövetkezet megalakulása után a tagok belépése két tanu előtt sajátkezü aláirással vagy kézjegygyel ellátott irásbeli nyilatkozat által történik (3. §.), melyben a belépni szándékozó egyuttal elismeri, hogy az alapszabályoknak a tagok jogaira és kötelezettségeire vonatkozó határozatai és a szövetkezet vagyoni állapota vele közöltettek.

A belépés elfogadása iránt az igazgatóság legkésőbb 30 nap alatt köteles határozni, ellenesetben a belépni szándékozó nyilatkozatához kötve nincs.

A belépés elfogadásáról az illető értesitendő s neve azonnal a tagok névjegyzékébe, a belépési nyilatkozat, az elfogadás és az erről szóló értesités keltének kitüntetésével, bejegyzendő.

A belépő a belépés elfogadásával tekintetik a szövetkezet tagjának.

10. §. A belépő tag már a belépés tényénél fogva köteles egy üzletrészt az alapszabályokban megállapitott részletekben, időben és joghátrányok mellett befizetni.

A tagok a belépéskor vagy később több üzletrészt is jegyezhetnek.

11. §. Az üzletrészek az illető tag nevére állitandók ki s legfelebb száz (100) korona névértékben állapithatók meg. Az üzletrészek megállapitott névértéke a szövetkezet fennállása alatt sem fel nem emelhető, sem le nem szállitható.

12. §. Az üzletrészek után kamatot fizetni nem szabad.

Osztalékkép felosztás alá a tagok között csak az kerülhet, ami az évi mérleg szerint, mint tiszta nyereség — a tartalékalapra forditandó összeg levonása után — megmarad (13. §.).

Amig a tartalékalap az összes üzletrészek névértékének felét el nem éri, arra a tiszta nyereségnek legalább tiz (10) százalékát kell forditani.

13. §. A felosztható nyereség (12. §.) elsősorban az üzletrészek közt az üzleti év elején mutatkozó befizetések arányában osztandó fel, ugy azonban, hogy az osztalék öt (5) százalékot meg nem haladhat, s csak akkor fizethető ki, ha az üzletrész már teljesen befizettetett, vagy a veszteség folytán csökkent üzletrész kiegészittetett. Ellenkező esetben az üzletrész javára irandó.

Az öt százalékot meghaladó nyereség a tartalékalap növelésére forditandó.

14. §. A mérleg szerint mutatkozó veszteséget elsősorban a tartalékalapból kell fedezni. Ha ebből ki nem kerül, a veszteség a tagok között ugyanazon arányban osztatik fel, mint a nyereség, s az egyes üzletrészekből az év végén lejegyzendő.

Ha a tartalékalap által nem fedezett veszteség az üzletrészkövetelést meghaladja: a további befizetéseket és a későbbi évek nyereségeit a veszteségből származó tartozás törlesztésére kell forditani.

Az alapszabályokba felvehető, hogy a tartalékalapból és az üzletrészkövetelésekből ki nem került veszteségek fedezésére a tagoktól az üzletrészek névértékének még egyszeres összegéig terjedő befizetések is követelhetők.

E befizetések a tagoknak a 15. §-ban megállapitott felelősségét nem érintik és csak közgyülési határozat alapján vethetők ki.

15. §. A tag a szövetkezet kötelezettségeiért üzletrésze névértékének ötszörös összegéig felelős; az alapszabályokban azonban az üzletrész névértékének tizszeres összegéig terjedhető felelősség is megállapitható.

16. §. A szövetkezet hitelezőinek követelései a tagoktól csak a szövetkezet vagyonára nyitott csőd esetén és csakis a csődeljárással kapcsolatban, a jelen törvényben megállapitott határozatok (42—45. §§.) szerint hajthatók be.

Sem a csődbe bejelentett, sem a be nem jelentett követelések külön keresettel vagy kifogással az egyes tagok ellen nem érvényesithetők.

17. §. A szövetkezetből kivált tag vagy örököse a benmaradt tagokkal egyenlően felelős, ha annak az üzleti évnek befejezésétől számitott hat hónapon belül, melyben a tag a szövetkezetből kivált, a szövetkezet ellen csőd nyittatott.

Az, hogy a szövetkezet tartozása a kiválás előtt vagy után keletkezett, különbséget nem tesz.

18. §. A kilépés csak előleges, legalább négy heti irásbeli vagy szóbeli felmondás mellett történhetik.

Az alapszabályok a felmondási időt legfeljebb hat hónapra terjeszthetik ki.

A felmondás érvényes, ha az az igazgatóság bármelyik tagja előtt kijelentetett, aki a felmondásról elismervényt adni köteles. Ha az elismervény megtagadtatik, a felmondás a községi elöljáróságnál bejelentendő, mely erről a bejelentőnek elismervényt ad és a szövetkezetet haladéktalanul értesiti.

Az 1898 : XXIII. t.-cz. 18. §-a értelmében a szövetkezet tagja a törvényes felmondás mellett az üzletrész teljes befizetése előtt is kiléphet. (C. 740/1904. K. J. 3., 299.)

Az 1898 : XXIII. t.-cz. 10-ának a részlet befizetését megengedő intézkedéséből, mint a 18. §-ban megállapitott korlátlan kilépési szabadságból önként következik, hogy az ezen törvény alapján alakult szövetkezetbe belépett tag által jegyzett üzletrész névértékének befizetésére vonatkozó kötelezettség csak a ki nem lépő tagra vonatkozhatik, ellenben a kilépő tagra nézve csak a kiválás időpontjáig lejárt részleteknek befizetésére vonatkozó kötelezettség állapitható meg. Ezen a kötelezettségen az sem változtat, hogy a tag a szövetkezet bejegyzése és közzététele előtt lépett ki. (C. 852/1905. D. 100., 229. K. J. 3., 431. A IV. polg. tan. 11. számu elvi megállapodása.)

19. §. Az alapszabályokban meghatározott okokból a kizárás csak az igazgatósági tagok kétharmadrészének szavazatával, a felügyelő-bizottság hozzájárulásával, és ha az alapszabályok a kizárást a szövetkezet irányában fennálló kötelezettségek elmulasztása esetére állapitják meg, csak az irásbeli megintéstől számitott négy hét sikertelen leteltе után történhetik.

20. §. A kiválás, az ok kitüntetése mellett, a tagok névjegyzékébe bejegyzendő s erről a kivált tag vagy örökösei haladéktalanul értesitendők.

A halál esetét kivéve, a tagsági minőség a szövetkezet irányában a kiválás bejegyzéséről szóló értesités elküldésével, vagy ha ez elmulasztatott, amikor a bejegyzés és értesités rendes körülmények között megtörténhetett volna, — harmadik személyekkel szemben a cégjegyzék-biróságnál lévő névjegyzékhez történt bejelentéssel (1875 : XXXVII. t.-cz. 242. §.) tekintetik megszüntnek.

A kivált tag vagy örököse a biróságnál a kiválás előzetes feljegyzését kérheti, melynek a szövetkezet részéről történt bejelentéssel egyenlő hatálya van: ha ez a bejelentés utólag megtörtént, vagy ha az előzetes feljegyzést kérő a kiválás szabályszerü megtörténtét igazolja.

21. §. Ha a kivált tag a szövetkezet irányában tartozásban maradt: a szövetkezet a tartozás lejárata előtt is beszámitással élhet. Amennyiben pedig akár tartozás czimén, akár veszteség folytán a szövetkezet követelése a tag követelését meghaladja, a szövetkezet a tartozás kiegyenlitését követelheti (22. §.).

22. §. Az üzletrész kifizetése csak az üzleti év befejezésétől számitott hat hó letelte után történhetik.

Ugyanannyi idő alatt egyenlitendő ki a kivált tagnak a veszteségből vagy más czimből származó tartozása.

Ha ezen idő alatt a szövetkezet feloszlott: az üzletrész csak a szövetkezeti vagyon felosztásakor fizethető ki.

Az 1898: XXIII. t.-cz. alapján alakult központi hitelszövetkezethez tartozó szövetkezet tagja a felmondott üzletrészt az üzleti év befejezésétől számitott hat hónap eltelte után követelheti, ha a szövetkezet addig fel nem oszlik. Minthogy a központi hitelszövetkezetnek jogában áll a hozzátartozó hitelvetkezet feloszlatását elhatározni, annak megállapitásánál, hogy a felmondott üzletrész követelhető-e, a feloszlás kimondásának, nem pedig az alperesi szövetkezet részéről történt tudomásul vételnek időpontja az irányadó. (C. 1011/1904. D. 98., 135.)

23. §. Az országos központi hitelszövetkezet kötelékébe tartozó szövetkezet (49. §. 2. pont) saját tagja ellen fennálló követelése erejéig, végrehajtás vagy csőd esetében, minden más törvényes elsőbbséggel nem biró követelést megelőző kielégitési joggal bir adósának összes ingó vagyonára; ez az elsőbbség azonban csupán azon hitelezőkkel szemben illeti meg, akiknek követelése az adósnak a szövetkezet névjegyzékébe történt bevezetése után keletkezett.

A központi hitelszövetkezetnek követeléseire nézve az 1898 : XXIII. t.-cz. 23. §-a értelmében biztositott elsőbbséget megtámadó más hitelező bizonyitani köteles, hogy az ő követelése előbb keletkezett, mintsem az adós a központi szövetkezet névjegyzékébe bevezettetett. (C. 424/1901. M. D. 9., 320.)

24. §. A szövetkezeti tagok névjegyzékét a szövetkezet helyiségében bárki megtekintheti. A szövetkezet köteles az egyes tagok tartozásainak összegét bárkinek kivánatra közölni.

III. FEJEZET.

Közgyülés.

25. §. A közgyülést rendszerint az igazgatóság hivja össze.

A szövetkezet tagjainak egy tizedrésze a közgyülés összehivását az ok és czél kijelölése mellett bármikor követelheti.

Ha az igazgatóság ennek 8 nap alatt meg nem felel: a tagok kérelmére a közgyülést az illetékes czégjegyzék-biróság hivja össze.

Az alapszabályok a közgyülés összehivásának jogát a tagok kisebb számához köthetik.

26. §. A közgyülésen mindenik tagnak egy szavazata van.

Az alapszabályok a szavazati jog gyakorlását az üzletrész teljes vagy meghatározott részben való befizetéséhez köthetik s kimondhatják, hogy csak annak van szavazati joga, ki a szabályszerü befizetésekkel hátralékban nincs.

27. §. Amennyiben az alapszabályok másként nem intézkednek, a közgyülés határozatképes, ha azon személyesen vagy képviselve legalább a tagok negyedrésze jelent meg.

Ha kevesebb tag jelent meg, uj közgyülés hivandó össze, mely az előbb összehivott közgyülés napirendjére kitüzött tárgyak fölött a megjelent tagok számára való tekintet nélkül határoz.

28. §. A czégjegyzék-biróság köteles a közgyülési jegyzőkönyvet haladéktalanul megvizsgálni, s ha az tünik ki belőle, hogy a közgyülés összehivása vagy egyes közgyülési határozat a törvénynyel vagy az alapszabályokkal ellenkezik, köteles az összes vagy az illető határozatokat legfeljebb 15 nap alatt megsemmisiteni s a szövetkezetet uj szabályszerü határozat hozatalára utasitani.

Ezen határozat ellen egyfoku felfolyamodásnak van helye.

29. §. Minden egyes tagnak joga van a törvénynyel vagy az alapszabályokkal ellenkező közgyülési határozat megsemmisitését a közgyülés megtartásától számitott 15 nap alatt a czégjegyzék-biróságnál kérni; fenmaradván kereseti vagy kifogásolási joga a szövetkezet ellen, ha a törvény- vagy alapszabályellenes határozat által jogaiban sérelmet szenved.

A tag kereseti joga a közgyülés megtartásától számitott 3 év alatt elévül.

IV. FEJEZET.

Igazgatóság és felügyelő-bizottság.

30. §. A szövetkezet igazgatósága legalább három személyből áll. Az igazgatók légalább egy harmadrészének a szövetkezet tagjának kell lennie.

Az igazgatóság tagjai csak oly magyar honpolgárok lehetnek, kik irni tudnak és vagyoni tekintetben kifogás alá nem esnek.

Kik nyereségvágyból eredt büncselekmény miatt elitéltettek, az igazgatóság tagjává meg nem választhatók. Felszólalás esetén a czégjegyzésre illetékes biróság határoz.

Az igazgatóság tagjainak javadalmazása együttvéve a tiszta jövedelem tiz (10) százalékát meg nem haladhatja.

31. §. Az igazgatóság tagjai legfeljebb három évre választhatók, s a közgyülés által minden kártéritési igény kizárásával bármikor elmozdithatók.

32. §. Az igazgatóság a szövetkezet czégét olyképen jegyzi, hogy legalább két tagja a czéghez aláirását csatolja.

Nem irásban tett nyilatkozat érvényéhez szintén két igazgatósági tag együttes hozzájárulása szükséges.

33. §. A mérleg felállitásánál következő szabályok irányadók:

1. a szövetkezet vagyona azon összegben veendő fel, mely az üzleti év utolsó napján az egyes tárgyak értékének megfelel;

2. az árfolyammal biró értékpapirok legfeljebb azon árfolyamban vehetők fel, melylyel azok az üzleti év utolsó napján birnak;

3. az első szervezés költségeiből a követelések közé csak annyi vehető fel, amennyi azoknak legfeljebb öt évre való egyenlő felosztása mellett az illető üzleti év után fenmarad;

4. az üzletrészekre történt befizetések összege és a tartalékalap a tartozások közé sorozandó;

5. az üzletrészekre még befizetendő összegek a követelések közé csak annyiban vehetők fel, amennyiben már az üzleti évben esedékesekké váltak;

6. a kétes követelések valószinü értékük szerint veendők számitásba, a behajthatlanok pedig lejegyzendők;

7. a cselekvő és szenvedő állapot összehasonlitásából eredő nyereség vagy veszteség határozottan mint ilyen jelölendő meg.

34. §. Az igazgatósági tagok ellen felelősségük alapján inditható keresetek 3 év alatt évülnek el azon naptól fogva, melyen az igazgatóságból kiváltak.

Amennyiben az igazgatóság által az egyes szövetkezeti tagnak okozott kár a szövetkezet kárában benfoglaltatik, a szövetkezeti tag csak akkor követelhet önállóan kártéritést, ha a közgyülés a kereset meginditására vonatkozó inditványt mellőzi.

35. §. Az igazgatóság a szövetkezet ügyeinek vitelével esetről-esetre vagy állandóan másokat is megbizhat, de ezeknek eljárásáért épugy felelős, mintha maga járt volna el.

Az ily alkalmazottak jogaira és kötelességeire nézve a kereskedelmi, illetve ipartörvénynek a kereskedelmi meghatalmazottakra és segédszemélyzetre vonatkozó intézkedései nyernek alkalmazást.

Czégvezetőt a jelen törvény értelmében alakult szövetkezetek nem rendelhetnek ki.

36. §. A felügyelő bizottság tagjai az igazgatóság tagjaival sem fel- vagy le-

menő ágban, vagy az oldalágon első izig rokonságban, sem első izig sógorságban nem állhatnak.

Egyebekben az igazgatóságra vonatkozó 30., 31. és 34. §-ok a felügyelő-bizottságra is alkalmazandók.

37. §. A felügyelő-bizottság tagjai akár együttesen, akár egyenkint az igazgatóság üléseiben jelen lehetnek és az igazgatóságtól bármikor felvilágositást kérhetnek.

A könyveket és a pénztárt minden évnegyedben legalább egyszer meg kell vizsgálniok.

38. §. A felügyelő-bizottság előzetes hozzájárulása szükséges:

1. az igazgatósági és felügyelő-bizottsági tagoknak adandó hitel engedélyezéséhez;

2. az igazgatósági és felügyelő-bizottsági tagok által a szövetkezet irányában vállalandó jótállás elfogadásához.

Ha a szövetkezet az országos központi hitelszövetkezet (Második czim) tagja, a felügyelő-bizottság hozzájárulásán kivül a központi hitelszövetkezet igazgatóságának engedélye is szükséges.

V. FEJEZET.

Feloszlás.

39. §. Ha a szövetkezet felszámol, fontos okokból a felügyelő-bizottság vagy a tagok egy tizedrészének kérelmére, avagy hivatalból a czégjegyzék-biróság rendelhet ki felszámolókat.

A felszámolói megbizást a biróság minden kártéritési igény nélkül bármikor visszavonhatja.

40. §. A felszámolók a szövetkezet czégét olyképen jegyzik, hogy legalább két felszámoló a felszámolási viszonyt kitüntető czéghez aláirását csatolja.

Nem irásban tett nyilatkozat érvényéhez szintén két felszámoló együttes hozzájárulása szükséges.

A felszámolók hatásköre a harmadik személyek irányában, valamint azoknak felelőssége ugyanaz, mely az igazgatóságra nézve van megállapitva.

41. §. A felszámolt szövetkezetnek a tartozások és az üzletrészek kielégitése után fenmaradó tartalékalapjából 50%-ot a szövetkezet kerületébe tartozó község vagy községek szegényalapjának javára kell forditani. Az alapszabályok erre a czélra többet utalhatnak.

42. §. A jelen törvény szerint alakult szövetkezetek csődje esetében a tagok által felelősségük alapján fizetendő összegek (15—17. §-ok) megállapitása és behajtása az 1881 : XVII. t.-cz. 257—261. §-ok helyett következő szabályok szerint történik:

1. Mihelyt a mérleg elkészült, a szövetkezet képviselősége (igazgatóság, felszámolók) a tömeggondnokkal egyetemben haladéktalanul járulék-kimutatást készit, melyben a nyilván fizetésképtelen tagok kihagyásával megállapittatik, hogy az üzletrészek arányában mennyi esik minden egyes tagra a mérlegből kitünő vagyonhiányból.

2. A járulék-kimutatás megállapitása után azonnal ki kell hirdetni, hogy minden tagnak jogában áll a kimutatást a szövetkezet helyiségeiben megtekinteni s netaláni észrevételeit a csődbiróság kiküldöttje által a képviselőség és a tömeggondnok jelenlétében legfeljebb két hét alatt megtartandó tárgyaláson előterjeszteni.

3. A csődbiróság az előterjesztett észrevételek figyelembevételével a járulékkimutatást végleg megállapitja s azt végzésileg végrehajthatónak nyilvánitja.

4. A végrehajthatónak nyilvánitott járulék-kimutatás a tagokkal hivatalos ajánlott levélben azzal a felhivással közlendő, hogy a kivetett járulékok azon tagoktól, kik azokat a kézbesitéstől számitott 15 nap alatt a tömeggondnoknál be nem fizetik, végrehajtás utján fognak behajtatni. A kézbesités a postára tétel napját követő harmadik napon tekintendő megtörténtnek.

43. §. Amennyiben a 42. §. értelmében kivetett járulékok behajtása a mérlegből kitünő hiányt hat hónap alatt nem fedezi, vagy ha a csődeljárás folyamán további hiány mutatkozik, ugyanazon szabályok szerint ujabb járulékkivetésnek van helye, melynél az első kivetés alkalmával fizetésképtelennek bizonyult tagok kihagyandók.

Ujabb eredménytelenség esetében ismételt kivetésnek van helye mindaddig, mig a szövetkezet tartozásai teljesen fedezve nincsenek, vagy a tagoknak a jelen törvényben megállapitott szavatossága kimerült.

44. §. Amennyiben a csődvagyon végfelosztásánál kitünnék, hogy a hiány kisebb, mint amennyi a szövetkezeti tagoktól behajtatott, a többlet az egyes tagoknak az általok teljesitett fizetések arányában visszafizettetik.

45. §. A járulék-kimutatás megállapitása ellen semminemü jogorvoslatnak nincs helye. Minden tagnak jogában áll azonban a reá vonatkozó megállapitást a végrehajthatónak nyilvánitott járulékkimutatás kézbesitésétől (42. §. 4. pont) számitott egy hónap alatt a csődbiróságnál a tömeggondnok ellen inditandó keresettel megtámadni, melynek jogérvényes elintézéseig az időközben befizetett vagy behajtott birói járulék letétbe helyezendő.

VI. FEJEZET.

Vegyes intézkedések.

46. §. A jelen törvény hatálya előtt keletkezett gazdasági és ipari hitelszövetkezeteknek jogukban áll az illetékes czégjegyzék-biróságnál bejegyzés és közzététel végett bejelenteni, hogy ezentul a jelen törvény határozatai értelmében kivánnak működni.

A bejelentéshez a jelen törvény értelmében módositott alapszabályok melléklendők; az eddigi alapszabályokban megállapitott felelősség azonban továbbra is megtartható.

47. §. A jelen törvény értelmében keletkezett vagy átalakult s a központi szövetkezetbe rendes tagul belépett szövetkezetek (49. §. 2. pont) a következő kedvezményekben részesittetnek:

1. Fölmentetnek a nyilvános számadásra kötelezett vállalatok és egyletek adója, az ez után kivethető általános jövedelmi pótadó, törvényhatósági és községi adó, az utadó, ugyszintén az ipar- és kereskedelmi kamarai illeték alól.

2. Bélyeg- és illetékmentességben, még pedig:

a) a czégjegyzék-birósághoz a tagok vagy a szövetkezet által intézett minden beadvány és melléklete, valamint a czégjegyzék-biróság által a szövetkezetekre vonatkozó minden közzétételre nézve;

b) a közhatóságokhoz intézett beadványokra és mellékleteikre nézve, a peres eljárásban a biróságokhoz beadottak kivételével;

c) az összes üzleti könyveikre nézve;

d) a szövetkezeti tagok üzletrészeinek befizetéséről kiállitott elismervényekre, a tagok által a szövetkezettől felvett kölcsönről vagy előlegről kiállitott kötelező okiratokra, a váltók kivételével, és az ily kölcsönök visszafizetéséről kiállitott vétbizonyitványokra nézve;

e) a szövetkezeti tagoknak adott kölcsönök jelzálogi biztositására nézve;

f) a szövetkezetek a tagok irányában fennálló követeléseinek a központi szövetkezetre való átruházására (40. §.) és az ily követelések kielégitéséről kiállitott vétbizonyitványokra nézve.

Egyebekben a szövetkezetek az adótörvények és a bélyeg- és illetékszabályok általános határozmányai alá esnek.

Ha valamely szövetkezet a központi szövetkezetből kilép vagy abból kizáratik (60. §.), az 1. és 2. pontban megállapitott kedvezmények azzal a nappal hatályukat vesztik, amelyen a czégjegyzék-biróság a kilépés vagy kizáratás megtörténtét közzéteszi.

Ama szövetkezetek javára, amelyek e törvény megalkotásától számitott két

éven belül alapszabályaikat a jelen törvény értelmében átalakitják és a központi szövetkezetbe rendes tagul belépésre jelentkeznek, a jelen §-ban megállapitott mentességek e szövetkezeteknek a jelen törvénynek életbe lépte előtti időből függőben tartott adó- és illetéktartozásaira is kiterjesztetnek.

MÁSODIK CZIM.

Központi hitelszövetkezet.

I. FEJEZET.

A központi hitelszövetkezet alakitása.

48. §. A jelen törvény értelmében keletkezett vagy alakult gazdasági vagy ipari szövetkezetek ügyének előmozdítására és hiteligényei kielégitésére Budapesten országos központi hitelszövetkezet állittatik fel.

A központi hitelszövetkezetre a kereskedelmi törvény (1875 : XXXVII. t.-cz.) 223—257. §-ai az alábbi eltérésekkel alkalmazandók.

49. §. A központi hitelszövetkezet tagjai:

1. Alapitó, vagyis oly tagok, kik a központi hitelszövetkezet alaptőkéjéhez egy vagy több alapitványi üzletrészszel járulnak.

2. Rendes tagok, vagyis oly gazdasági és ipari hitelszövetkezetek, melyek a jelen törvény rendelkezéseinek megfelelnek és a központi hitelszövetkezetbe belépnek.

50. §. A központi hitelszövetkezet csak akkor jegyezhető be a kereskedelmi czégjegyzékbe, ha legalább egy millió korona névértékü alapitványi üzletrész jegyeztetett és befizettetett.

II. FEJEZET.

A tagok jogviszonyai.

51. §. Az alapitó tagok a központi hitelszövetkezet kötelezettségeiért csak alapitványi üzletrészeik erejéig felelősek; másrészt a központi hitelszövetkezet vagyonában és jövedelmeiben csak annyiban részesülnek, hogy üzletrészeik alapszabályszerü visszafizetését s a nyereségből legfeljebb négy (4) százalék évi osztalék kiszolgáltatását követelhetik (55. §.).

Szavazati jogukat és gyakorlásának módját az alapszabályok határozzák meg.

Az általuk jegyzett alapitványi üzletrészek visszafizetésével tagságuk megszünik.

Az alapitványi üzletrész legalább 1000 koronában állapittatik meg.

52. §. A szövetkezetek belépéséhez azoknak közgyülési határozata szükséges.

A felvétel iránt a központi hitelszövetkezet igazgatósága határoz.

A belépés a belépő szövetkezet czégében és illetékes törvényszékének kereskedelmi czégjegyzékében kitüntetendő.

53. §. Minden belépő szövetkezet legalább egy kétszáz koronáról szóló szövetkezeti üzletrészt tartozik jegyezni.

További üzletrészek átvétele iránt a központi hitelszövetkezet alapszabályaiban meghatározott alapon ennek igazgatósága határoz.

A szövetkezeti üzletrészek befizetésének közelebbi módozatait az alapszabályok határozzák meg.

54. §. A rendes tagok a központi hitelszövetkezet tartozásaiért üzletrészeik névértékének ötszörös összegéig felelősek.

A központi hitelszövetkezet nyereségéből üzletrészeik után a közgyülés által meghatározandó, de legfeljebb négy százalék évi osztalékban részesülnek, mely csak akkor fizethető ki, ha az üzletrész teljesen befizettetett.

55. §. A központi hitelszövetkezet tiszta nyereségéből elsősorban tiz (10) százalék a tartalékalapra, további tiz (10) százalék a kötvények külön biztositéki alapjára (72. §.), a fenmaradó összeg az alapitványi üzletrészek osztalékára (51. §.), s ennek fedezése után a szövetkezeti üzletrészek osztalékára (54. §.) forditandó. A maradék a tartalékalap és

külön biztositéki alap közt a közgyülés által megállapitandó arányban osztandó meg.

A kilépő vagy kizárt tag üzletrésze visszafizetésének idejét és módozatait az alapszabályok állapitják meg.

56. §. A központi hitelszövetkezet kötelékébe tartozó szövetkezetek igazgatóságaiba egy-egy tagot nevezhet ki.

57. §. A központi hitelszövetkezetnek a kötelékébe tartozó szövetkezetek ügykezelésére nézve ellenőrzési és felügyeleti joga van, melynek mikénti gyakorlását az alapszabályok határozzák meg.

Oly esetben, midőn a felügyelő-bizottság a kereskedelmi törvény (1875. évi XXXVII. t.-cz.) 195. §-a értelmében a közgyülést összehivja, erről a központi hitelszövetkezet igazgatóságát azonnal értesiteni tartozik, jogában állván ez utóbbinak az illető szövetkezet igazgatóságát vagy egyes tagjait a közgyülés megtartásáig felfüggeszteni s az ideiglenes ügyvezetés iránt intézkedni.

58. §. A rendes tagul belépett szövetkezet addig, amig a központi hitelszövetkezet tagja, alapszabályait csak a központi hitelszövetkezet igazgatóságának jóváhagyásával módosithatja.

Ennek igazolása nélkül az alapszabályok módositása a kereskedelmi czégjegyzékbe jegyezhető.

59. §. A központi hitelszövetkezet igazgatósága állapitja meg a kötelékébe tartozó szövetkezetek általános üzleti feltételeit, s határozza meg, vajjon elfogadhatnak-e takarékbetéteket, és ha igen, milyen mértékben és módozatok mellett.

A központi hitelszövetkezet igazgatóságának engedélye szükséges ahhoz, hogy a központi hitelszövetkezet kötelékébe tartozó szövetkezet harmadik személyektől kölcsönt vehessen fel.

60. §. A rendes tagul belépett szövetkezet a központi hitelszövetkezetből csakis közgyülési határozat alapján léphet ki.

A felmondási időt a központi hitelszövetkezet alapszabályai határozzák meg, de egy évnél hosszabb idő nem állapitható meg.

A kereskedelmi törvény (1875. évi XXXVII. t.-cz.) 239. §. 2. és 3. bekezdései a központi hitelszövetkezet tagjaival szemben nem alkalmazhatók.

Az alapszabályok határozzák meg, hogy a központi hitelszövetkezet milyen feltételek mellett zárhat ki valamely szövetkezetet.

61. §. Ha a központi hitelszövetkezet kötelékébe tartozó szövetkezet a befizetett üzletrészek tőkeösszegének felét elvesztette, a központi hitelszövetkezet igazgatóságának jogában áll a szövetkezetet feloszlatni, felszámolását elrendelni s a felszámolókat kinevezni.

A felszámolás elrendelését s a felszámolókat ez esetben a központi hitelszövetkezet igazgatósága tartozik a czégjegyzék-biróságnál bejelenteni.

62. §. A központi hitelszövetkezet kötelékébe tartozó szövetkezet más szövetkezettel csak a központi hitelszövetkezet igazgatóságának engedélyével és az ez által kiküldött szakértő vagyonbecslése alapján egyesülhet.

63. §. Ha a központi hitelszövetkezet kötelékébe tartozó szövetkezetekre nézve a csődnyitás feltételei forognak fenn, a csőd elrendelését a központi hitelszövetkezet igazgatósága is kérheti, s az kérelmére tárgyalás nélkül rendelendő el.

Ha másnak csődnyitási kérelme folytán tárgyalás rendeltetik el, arra a központi hitelszövetkezet igazgatósága is megidézendő.

A központi hitelszövetkezet igazgatósága jogositva van a kirendelendő tömeggondnokot javaslatba hozni és vele dijazása iránt megállapodásra lépni. A megállapitott tömeggondnoki dij a csődbiróság által leszállitható, de semmi esetre felebb nem emelhető.

64. §. Ha a kilépő vagy kizárt szövetkezet a központi hitelszövetkezettel szem-

ben tartozási viszonyban van, a központi hitelszövetkezet a fedezetlen tartozás azonnali kifizetését vagy biztositását követelheti.

65. §. A központi hitelszövetkezetnek a kötelékébe tartozó szövetkezet ellen fennálló követelése erejéig az illető szövetkezetnek összes ingó vagyonára végrehajtás vagy csőd esetében minden más törvényes elsőbbséggel nem biró követelést megelőző kielégitési joga van. Jogában áll magát követelésére nézve az adós szövetkezet által vagy részére a központi hitelszövetkezet birtokába bármikor és bármily czélból bocsátott pénzekből, váltókból és értékpapirokból, minden tulajdoni és elsőbbségi igényre való tekintet s birói felhatalmazás vagy közbenjárás nélkül, az általa legalkalmasabbnak talált módon kielégiteni.

III. FEJEZET.

Szervezet és felügyelet.

66. §. A központi hitelszövetkezet igazgatósága egy elnökön és két alelnökön kivül 12 tagból áll, mely utóbbiak közül, az állam alapitói üzletrésze alapján (78. §. 1. pont), kettőt a pénzügyminister, négyet a többi alapitó-tagok, hatot pedig a rendes tagul belépett szövetkezetek választanak az alapszabályokban meghatározott időre.

Az elnököt a pénzügyminister előterjesztésére Ő Felsége a király, az alelnökök közül egyiket a kereskedelemügyi minister, a másikat a földmivelésügyi minister nevezi ki.

Az igazgatóság saját kebeléből egy vagy több ügyvezető igazgatót választ, akiket a pénzügyminister erősit meg.

A felügyelő-bizottságba egy tagot a pénzügyminister nevez ki.

A központi hitelszövetkezet megalakitása alkalmával az elnökön és két alelnökön kivül csak a pénzügyminister által választandó két és a többi alapitó által megválasztandó négy igazgatói állás töltetik be; az igazgatóság többi hat tagját az első üzleti évet követő rendes évi közgyülésen a belépett szövetkezetek választják meg.

67. §. A központi hitelszövetkezet jogositva van a magyar korona országainak különböző részeiben, a kötelékébe tartozó szövetkezetekkel való érintkezés megkönnyitése s azok ellenőrzése czéljából, képviselőségeket felállitani, melyeknek szervezetét és ügykörét az igazgatóság határozza meg. Horvát-Szlavonországok területén legalább egy képviselőséget felállitani köteles.

68. §. A központi hitelszövetkezet ügykezelése a m. kir. kormány felügyelete és ellenőrzése alatt áll.

Ebből kifolyólag a pénzügyminister a központi szövetkezet mellé kormánybiztost nevez ki, aki a közgyüléseken és igazgatósági üléseken részt vesz és a törvénybe vagy az alapszabályokba ütköző határozatok ellen óvást emelhet. Ezen óvás által az illető határozat végrehajtása a pénzügyminister határozatáig felfüggesztetik.

69. §. A központi hitelszövetkezet alapszabályai s azok minden módositásai a m. kir. pénzügyminister jóváhagyása alá terjesztendők, aki az igazságügyi, kereskedelemügyi és földmivelésügyi ministerekkel egyetértve határoz.

A kereskedelmi czégjegyzékbe való bevezetés csak ezen jóváhagyás után történhetik.

IV. FEJEZET.

Kötvények kibocsátása.

70. §. A központi hitelszövetkezet kamatozó és törlestés alá eső kötvényeket bocsáthat ki oly kölcsönkövetelésekre, melyekkel a kötelékébe tartozó szövetkezetek saját tagjaik irányában irásbeli kötelezvény alapján birnak, s amelyek a központi hitelszövetkezetre az illető

szövetkezet készfizetői jótállása mellett átruháztattak.

71. §. A központi hitelszövetkezet által kibocsátott kötvények névértékének összege a kötelékébe tartozó szövetkezetek által átruházott kölcsönkövetelések tőkeösszegét meg nem haladhatja.

72. §. A központi hitelszövetkezet az általa kibocsátott kötvények biztositására az üzletrészekből álló alaptőkétől s egyéb vagyonától elkülönitett és a mérlegben a tartozások között kitüntetendő biztositéki alapot köteles alakitani.

E biztositéki alapra legalább három (3) millió korona forditandó, s a központi hitelszövetkezet annak növelésére az évi nyereségnek az 55. §. szerint megállapitandó részét hozzácsatolni köteles.

73. §. A központi hitelszövetkezet által kibocsátott kötvények névértékének összege a biztositéki alap (72. §.) tizszeresét meg nem haladhatja.

74. §. A központi hitelszövetkezet által kibocsátott kötvényekre az 1897. évi XXXII. t.-cz. 9. és 10. §-ai, 13. §. első pontja, továbbá 16., 17., 18., 20., 21. és 22. §-ai megfelelően alkalmazandók.[1])

75. §. A 68. §. értelmében kirendelt kormánybiztos köteles ellenőrizni azt, hogy a központi hitelszövetkezet által kibocsátott kötvények összege a 71. és 73. §-okban megállapitott mértéket meg ne haladja, — hogy az adott kölcsönök után befolyó kamatok és törlesztési járadékok a szükséglet erejéig az eme kölcsönök alapján kibocsátott kötvények esedékes szelvényeinek és kisorsolt czimleteinek beváltására fordittassanak, és hogy a kötvények az 1897. évi XXXII. t.-cz. 13. §. első pontja szerint abban az arányban, amelyben a kibocsátási alapul szolgáló követelések összege visszafizetés folytán, vagy más okokból csökkent, a forgalomból visszavonassanak.

76. §. A központi hitelszövetkezet könyvei s ezeknek a központi hitelszövetkezet alapszabályszerü czégjegyzésével ellátott kivonatai közokiratok bizonyitó erejével birnak.

77. §. A központi hitelszövetkezet jogositva van a kötelékébe tartozó szövetkezet által reá átruházott kötelezvény és főkönyveinek kivonata alapján lejárt követelésére nézve az átruházó szövetkezet, mint készfizető jótálló ellen, egyenesen végrehajtást, az eredeti adós s annak készfizető kezesei ellen pedig az 1881 : LX. t.-cz. 223. §-a értelmében a veszély valószinüségének kimutatása nélkül biztositást kérni.

A végrehajtás elrendelése elleni kifogásokra és a végrehajtás megszüntetése, korlátozása vagy felfüggesztése iránti keresetre nézve a közjegyzői okiratok alapján elrendelt végrehajtásra vonatkozó szabályok (1874 : XXXV. t.-czikk 113. s köv. §§., 1881 : LX. t.-cz. 30. §. *a)* pont) megfelelően alkalmazandók.

Fiume városára és kerületére nézve a fennebb idézett 1881 : LX. t.-cz. 223. és 30. §-a helyett az ott érvényes polgári perrendtartás megfelelő rendelkezéseit, az 1874 : XXXV. t.-cz. 113. és következő §-ai helyett pedig az 1889. évi deczember hó 27-én 47.220. sz. a. kelt igazságügyministeri rendelet 111. és következő szakaszait kell érteni.

[1]) Az 1897 : XXXII. t.-cz. 9. és 10. §-ai a biztositási alap czéljaira alkalmazható értékekről rendelkezik; 13. §. 1. p. szerint a kibocsátó intézet köteles a forgalomból azonnal visszavonni kötvényeit abban az arányban, amelyben a kibocsátási alapul szolgáló követelések öszszege csökkent; a 16. §. szerint egy-egy kötvény 100 koronánál kisebb összegre nem szólhat; a 17. §. szerint a kötvény-kibocsátás alapjául szolgáló követelések a kötvények biztositékául szolgálnak s azokra — csődöt kivéve — 3-ik személyjogokat nem szerezhetnek; a 18. §. szerint a kibocsátó intézet elleni csőd esetében a kötvények biztositására rendelt vagyonból minden más követelés előtt a kötvénybirtokosok követelései elégitendők ki; a 20. §. szerint a kötvények állásáról a hivatalos lapban félévenként kimutatást kell közzétenni; a 21. §. a kibocsátó intézet igazgatóságának felelősségéről szól; a 22. §. szerint a kötvények adómentesek.

V. FEJEZET.

Állami kedvezmények.

78. §. A pénzügyminister felhatalmaztatik, hogy:

1. a pénztári készletekből a központi hitelszövetkezet alaptőkéjéhez legfölebb egy millió korona összegig terjedő alapitványi üzletrészekkel járuljon;

2. az állami ingó-vagyont képező italmérési kártalanitási kötvényekből három millió korona névértékü kötvényt a központi hitelszövetkezet tulajdonába bocsáthasson. E kötvények és azok kamatai a központi hitelszövetkezet által kibocsátott kötvények (70. §.) külön biztositási alapjának létesitésére, illetőleg gyarapitására forditandók, de a központi hitelszövetkezet felszámolása esetében s a hitelezők kielégitése után az államkincstárra visszaszállnak.

Felhatalmaztatik továbbá a pénzügyminister, hogy a központi hitelszövetkezet alapitási és első szervezési költségeihez a pénztári készletekből százezer koronával járuljon.

Mindaddig, mig a központi hitelszövetkezet üzemi költségei annak saját bevételeiből teljesen nem fedezhetők, e költségek fedezésére a kötvények külön biztositására rendelt alap czéljaira adományozott italmérési kártalanitási kötvények kamatai is a szükséglet mérvéhez képest felhasználhatók. Ha a központi hitelszövetkezet üzemi költségei e kamatok teljes összegének felhasználása daczára sem lennének fedezhetők, felhatalmaztatik végül a pénzügyminister, hogy a mutatkozó hiány fedezésére a szükséges összegeket a pénztári készletből utalványozhassa. Az e czimen utalványozott összeg egy évben százezer koronát nem haladhat meg.

A jelen szakasz alapján a pénztári készletekből igénybe vett összegek a pénzügyi tárcza különféle kiadásainak terhére számolandók el.

79. §. A központi hitelszövetkezet a következő kedvezményekben részesül:

1. felmentetik a nyilvános számadásra kötelezett vállalatok adója, az ezután kivethető törvényhatósági és községi adók, az utadó, ugyszintén a kereskedelmi és iparkamarai illeték alól;

2. személyes bélyeg- és illetékmentességet élvez. Ez a mentesség azonban váltókra és utalványokra nem terjed ki;

3. üzlete körébe tartozó levelezései és egyéb postaküldeményei, valamint postautalványai portómentesek.

80. §. Felhatalmaztatik a belügyminister, hogy a pénzügyministerrel egyetértőleg oly községeknek, amelyek háztartási viszonyai ezt megengedik, az 1886 : XXII. t.-czikkben előirt feltételek megtartása mellett hozott határozataik alapján megengedhesse, hogy:

a) tőkéikből a község területén működő szövetkezetnél üzletrészeket, ugyszintén a központi intézetnek alapitványi üzletrészeit jegyezhessék.

b) tőkéiket a központi hitelszövetkezet által a jelen törvény IV. fejezete értelmében kibocsátandó kötvényekben elhelyezhessék.

81. §. A jelen törvény első czimében foglalt határozatok szerint a hitelszövetkezeteken kivül más czélu gazdasági és ipari szövetkeztek is alakulhatnak vagy átalakulhatnak.

A pénzügyminister felhatalmaztatik, hogy az ilyen szövetkezeteknek az országos központi hitelszövetkezet kötelékébe leendő felvételét ennek előterjesztésére engedélyezhesse.

82. §. A 42—45. §-ok rendelkezései helyett, továbbá a 77. §-ban idézett törvények helyett Horvát-Szlavonországok területén az ott érvényes megfelelő szabályok nyernek alkalmazást.

83. §. Jelen törvény végrehajtásával az igazságügyi, kereskedelemügyi, földmivelésügyi és belügyministerek, Horvát-Szlavonországokra nézve a pénzügyminister a horvát-szlavon-dalmát bánnal egyetértőleg bizatnak meg.

37145. szám.
1899. jún. 22.

Igazs. min. rendelet

a gazdasági és ipari hitelszövetkezetekről szóló 1898 : XXIII. t.-czikk 6., 46. és 52. §-ai értelmében a kereskedelmi czégjegyzékben teljesitendő bejegyzések tárgyában.

A gazdasági és ipari hitelszövetkezetekről szóló 1898 : XXIII. t.-czikk 83. §-a alapján a kereskedelemügyi m. kir. minister urral egyetértőleg az idézett törvény 6., 46. és 52. §-ai értelmében a kereskedelmi czégjegyzékben teljesitendő bejegyzések tárgyában a következőket rendelem :

1. Ha valamely gazdasági és ipari hitelszövetkezet az 1898 : XXIII. t.-czikk értelmében alakul és czégét bejegyeztetni kéri (1898. évi XXIII. t.-czikk 6. §.), vagy ha valamely, az 1898 : XXIII. t.-czikk hatálya előtt keletkezett gazdasági és ipari hitelszövetkezet a most idézett törvény értelmében átalakul és a czégjegyzék biróságánál bejelenti, hogy az idézett törvény határozatai értelmében kivánt működni (1898 : XXIII. t.-czikk 46. §.), a czégjegyzéklapnak »A társaság jogviszonyai« feliratu hatodik rovatába, a kereskedelmi czégjegyzékek berendezése és vezetése tárgyában 1875. évi deczember 1-én 26922. sz. alatt kiadott czégjegyzék-rendelet (Rendeletek Tára 1875. évi f. 523. l.) 11. §-ában felsoroltakon kivül, be kell vezetni az első esetben azt, hogy a szövetkezet az 1898 : XXIII. t.-czikk értelmében alakult, a második esetben pedig azt, hogy a szövetkezet az 1898 : XXIII. t.-czikk határozatai értelmében működik.

2. Ha valamely, az 1898 : XXIII. t.-czikk értelmében alakult, illetőleg átalakult szövetkezet az idézett törvény 52. §-a értelmében az Országos központi hitelszövezetbe belép s ezt a törvény idézett 52. §-a első és második bekezdésének megfelelően igazolja : a czégjegyzéklap már emlitett hatodik rovatában az 1. pontban megjelölt bevezetésen kivül, az Országos központi hitelszövetkezetbe történt belépést is ki kell tüntetni. Az 1898 : XXIII. t.-czikk 52. §. harmadik bekezdésében foglalt rendelkezés értelmében a belépés a szövetkezet czégében is kitüntetendő lévén, oly esetben, midőn a szövetkezet már a belépés előtt is be volt a czégjegyzékbe vezetve, a belépés következtében megváltozott czégszöveget, az 1875. évi 26922. számu rendelet 5. és 14. §-ának alkalmazásával, az illető szövetkezet czégjegyzéklapjának a czég szószerinti szövegét tartalmazó harmadik rovatába kell bevezetni ; ha pedig az idézett rendelet 9-ik §-a értelmében a szövetkezet számára több egymásután következő lap nyittatott, a tovább következő lapok harmadik rovatába már előre bejegyzett korábbi czégszöveget veres tentával keresztül kell huzni, helyébe a megváltozott czégszöveget kell bejegyezni és a »Jegyzet« rovatában a czégváltozást feltüntető bejegyzés alszámára kell utalni.

3. Az 1. és 2. pontban foglalt intézkedések megfelelően alkalmazandók a gazdasági és ipari hitelszövetkezeteken kivül azokra a más czélu gazdasági és ipari szövetkezetekre is, melyek az 1898 : XXIII. t.-czikk első czimében foglalt határozatok szerint alakultak vagy átalakultak, s az ilyen szövetkezetek közül azokra is, melyek a pénzügyminister felhatalmazása alapján az Országos központi hitelszövetkezet kötelékébe fölvétettek. (1898 : XXIII. t.-czikk 81. §.)

1895 : XXXV. Törvényczikk

a törvényes kamatláb meghatározásáról.

1. §. A kikötés nélkül járó kamat, melynek mértékét a magyar korona országainak területén, Horvát-Szlavonországok kivételével, hatályban lévő törvény, rendelet vagy törvényerejü szabály határozza meg, a jelen törvény hatályba léptétől fogva a fizetendő tőke után évi öt százalékban állapittatik meg.

Ha öt százaléknál magasabb kamat van kikötve, ez, a felek más megállapodásának hiányában, az adós késedelme esetében tovább folyik.[1])

Ezen rendelkezések nem érintik a jogerőssé vált itélettel, vagy biróság előtt

---

[1]) A hitelezőt lejárattól számitva 5% kamat illeti meg abban az esetben is, ha a lejáratig szerződésileg megá lapitott kamat az 5%-nál kisebb összeget tesz is ki. (C. 7974/1906. K. J. 4., 411.)

kötött egyezséggel megállapitott kamatlábat.

2. §. A fizetendő tőke után évi öt százalék kamat jár abban az esetben is, ha kamat fizetése ki van kötve, de a kamat összege vagy mértéke nincs megállapitva, valamint ha az öt százaléknál magasabb szerződési kamat nincs kikötve.

E rendelkezés nem terjed ki a jelen törvény hatályba lépte előtt létrejött ügyletekre.

3. §. A jelen törvény nem érinti az 1877 : XX. t.-cz. 103. §-ának a kamatokra vonatkozó rendelkezését.

4. §. A jelen törvény hatálya a magyar korona országainak egész területére kiterjed, Horvát-Szlavonországok kivételével.

A jelen törvény 1895. évi julius 1-én lép hatályba és végrehajtásával az igazságügyminister bizatik meg.

1895 : XXXVI. Törvényczikk

a magyar korona országainak egész területén érvényben lévő törvényes kamatláb leszállitásáról.

1. §. A kikötés nélkül járó kamat, melyet a magyar korona országainak egész területén hatályban lévő törvény, rendelet vagy törvényerejü szabály a fizetendő tőke után évi hat százalékban állapit meg, a jelen törvény hatályba léptétől fogva évi öt százalékot tesz.

Ha öt százaléknál magasabb kamat van kikötve, ez, a felek más megállapodásának hiányában, az adós késedelme esetében tovább folyik.[2])

Ezen rendelkezések nem érintik a jogerőssé vált itélettel vagy biróság előtt kötött egyezséggel megállapitott kamatlábat.

2. §. Az 1. §. első bekezdésének megfelelően módosulnak a pénzügyi törvényeknek, különösen az 1881 : XXXIV. törvényczikknek, és az 1883 : XLIV. törvényczikknek, továbbá a pénzügyi rendeleteknek és szabályoknak, valamint az egyenes adók módjára behajtandó kincstári vagy egyéb tartozásokra vonatkozó törvényeknek, rendeleteknek és szabályoknak a fizetendő kamatok mértékét tárgyazó rendelkezései.

3. §. Az 1876 : XXVII. törvényczikk 50. és 51. §-aiban megállapitott kamatok, valamint a váltókövetelések után járó egyéb kamatok továbbra is hat százalékot tesznek.

4. §. A jelen törvény 1895. évi julius 1-én lép hatályba, és végrehajtásával az igazságügyi, a pénzügyi és a kereskedelemügyi ministerek bizatnak meg; Horvát-Szlavonországokra nézve a pénzügyi és a kereskedelemügyi ministerek e tekintetben Horvát-Szlavon-Dalmátországok bánjával egyetértőleg járnak el.

[1]) L. az 1895 : XXXV. t.-czikk 1. §-ánál tett megjegyzést az előző lapon.

1876:XXXVI. Törvényczikk

a záloglevelek biztositásáról.

1. §. Záloglevelek kibocsátására jogositvák:

1. a részvénytársaságok, ha alapszabályaikban meghatározott üzletkörüket kizárólag a jelzálogüzlet képezi, vagy ha üzletkörük alapszabályaik szerint a jelzálogüzletre is kiterjed;

2. ingatlan birtokok tulajdonosainak saját hitelszükségük kielégitésére alakult szövetkezetei.

2. §. Az ily részvénytársaságok és szövetkezetek alapszabályaiban a kereskedelmi törvény 157. és illetve 225. §-aiban megszabottakon felül még a jelzálogos kölcsönök engedélyezésének feltételei, továbbá a jelzálogok becsértékének meghatározásánál mérvadó tényleges alapok, valamint a becsérték meghatározásánál követendő eljárási módozatok is megállapitandók.

3. §. A jelenleg már működő jelzálogintézetek tekintetében a földmivelés-, ipar- és kereskedelmi minister fog rendelet utján határidőt szabni, mely alatt alapszabályaikat — amennyiben azok az előző szakasznak meg nem felelnének — jelen törvény hatályba lépte után kiegésziteni tartoznak.

A kitüzendő határidő eltelte után az intézet képviseletére jogositottak az alapszabályok kiegészitésére a kereskedelmi törvény 21. §-ában megállapitott pénzbirság terhe alatt szoritandók.

4. §. Az 1. és 2. §-oknak megfelelő, ezentul alakulandó részvénytársulatok és szövetkezetek záloglevelek kibocsátása előtt ezeknek külön biztositására rendelt legalább kétszázezer forintnyi alapot tartoznak alkotni s annak összegét alapszabályaikban kitüntetni.

Ily alapot a jelenleg már működő jelzálogintézetek is tartoznak alkotni, a földmivelés-, ipar- és kereskedelmi minister által alapszabályaik kiegészitésére megszabandó határidő alatt. (3. §.)

5. §. A záloglevelek külön biztositására rendelt alap a záloglevélbirtokosok összességének biztositékául szolgál s ezen alapra, illetőleg annak alkatrészeire végrehajtás nem intézhető.

6. §. Ezen alap elhelyezésére és jövedelmezővé tételére szolgálhatnak:

1. a tőzsdén hivatalosan jegyzett, meghatározott kamatozásu értékpapirok (záloglevelek, állampapirok, elsőbbségi kötvények) vásárlása;

2. az első pont alatt meghatározott értékpapirokra tőzsdei árfolyamuk háromnegyed része erejéig adott kölcsönzés, mely három hónál hosszabb időre nem terjedhet, de lejárat után megujitható;

3. lejárt vagy legfeljebb félév alatt lejáró értékpapirok és szelvények leszámitolása;

4. legfeljebb három havi lejáratu és legalább három aláirással ellátott váltók leszámitolása;

5. az intézet jelzálogos követelésével ingatlanok megvásárlása azon összegig, mely saját követelésének teljes fedezésére szükséges.

7. §. A záloglevelek külön biztositására rendelt alapnak azon része, mely az előző §. 1—4. pontjaihoz képest ingó vagyonban van elhelyezve, a jelzálogintézetnek egyéb vagyonától elkülönitve tartandó és külön kezelendő.

8. §. Ha a záloglevelek külön biztositására rendelt alap részben vagy egészben a 6. §. 5. pontjához képest ingatlanok vásárlására fordittatik: akkor az ezen ingatlanra vonatkozó telekjegyzőkönyv *B)* lapján a jelzálogintézet tulajdonjogának bekebelezésével egyidejüleg feljegyzendő az is, hogy ezen ingatlan a záloglevelek külön biztositására rendelt alapnak alkatrészét képezi.

9. §. Az ily telekkönyvi feljegyzés alapját képező beadványok és okiratok e tekintetben bélyeg- és illetékmentesek.

10. §. Mihelyt a 8. §-ban elrendelt feljegyzéssel terhelt ingatlanra más tulajdonosnak tulajdonjoga kebeleztetik be, az emlitett telekkönyvi feljegyzés egyidejüleg hivatalból törlendő.

11. §. A záloglevelek külön biztositására rendelt alapot a jelzálogintézet csak alapszabályainak ez irányban eszközlött módositása s ezen alapszabály-módositásnak az illetékes törvényszéknél való bejegyeztetése után csökkentheti, még pedig legfeljebb oly mértékben, hogy a csökkentett alapnak fenmaradó része a 4. §-ban meghatározott kétszázezer forintnál kevesebb ne legyen és a jelzálogintézet forgalomban lévő záloglevelei összegének legalább is huszadrészét képezze.

12. §. A záloglevelek kibocsátására jogositott jelzálogintézetek csak azon kölcsönköveteléseik erejéig bocsáthatnak ki zálogleveleket, melyek alapszabályaiknak megfelelőleg engedélyeztettek és jelzálogok által teljesen fedezvék.

13. §. A jelen törvény hatályba lépte után engedélyezendő kölcsönöknél a fedezet akkor tekintetik teljesnek, ha a jelzálog értéke az alapszabályokban meghatározott becslés szerint a kölcsönösszeg engedélyezésekor ennek s az előző telekkönyvi tehertételeknek, ha ilyenek léteznek, legalább kétszeresét képezi.

Ha a jelzálog erdő vagy szőlőterület, ezeknek becsértéke a kölcsönösszegnek s az előző tehertételeknek legalább háromszorosát kell hogy képezze.

Iparüzésre rendelt épületek és bányák a záloglevélüzletben jelen törvény hatályba lépte után jelzálognak el nem fogadhatók.

14. §. A jelzálogintézetek kötelesek zálogleveleiket a forgalomból azon arányban visszavonni, melyben jelzálogilag biztositott kölcsönköveteléseik (12., 17. §-ok) összege visszafizetés folytán vagy más okból csökkent.

Jelzálogintézeteknek azon kölcsönkövetelései, melyeknek alapján záloglevelek bocsátattak ki (12. §.), épségben maradnak akkor is, ha a jelzálogul szolgáló ingatlant birói árverésen a jelzálogintézet maga veszi meg. Az ily kölcsönkövetelések csak a jelzálogintézet-kérelmére törölhetők ki s addig a záloglevelek fedezetéül szolgálnak. (17. §.)

Ha valamely jelzálogintézet oly jelzálogkölcsönnel terhelt ingatlant vesz meg birói árverésen, amelynek alapján zálogleveleket bocsátott ki, a jelzálogkölcsön egy évi bekebelezett kamatának 10%-a az ingatlan általános jövedelmi pótadójából levonandó. (A közig. bir. pénz. oszt. XXIV. számú döntvénye.)

15. §. A jelenleg már működő vagy jelen törvény hatályba lépte után alakulandó jelzálogintézeteknél, legyenek azok részvénytársaságok vagy szövetkezetek, a forgalomban lévő záloglevelek összege a záloglevelek külön biztositására rendelt alapjuknak huszszorosát nem haladhatja meg.

16. §. A záloglevelek egy-egy darabja 40 osztrák értékü forintnál vagy ennek megfelelő más értéknél kisebb összegre nem szólhat.

17. §. A jelzálogintézeteknek jelzálogilag biztositott kölcsönkövetelései, melyeknek alapján zálogleveleket kibocsátanak, a záloglevelek összességének biztositékául szolgálnak, azokra végrehajtás nem intézhető s azokra vonatkozólag, a csőd folytán való értékesités eseteit kivéve, harmadik személyek jogokat egyáltalán nem szerezhetnek.

18. §. A jelzálogilag biztositott ily kölcsönköveteléseknek ezen jogi termé-

szete az azok biztositására szolgáló zálogjog bekebelezésével egyidejüleg telekkönyvileg feljegyzendő.

Hogy ezen feljegyzés megtörténjék, arról gondoskodni a jelzálogintézet igazgatóságának kötelessége.

19. §. A jelenleg már működő jelzálogintézetek tekintetében a földmivelés-, ipar- és kereskedelmi minister fog rendeleti uton határidőt szabni, mely alatt az előző §-ban rendelt feljegyzést szorgalmazó beadványokat az illetékes telekkönyvi hatóságokhoz benyujtani tartoznak.

Ugyanazon jelzálogintézetnek ugyanazon telekkönyvi hatóság alá tartozó ingatlanokra zálogjogilag bekebelezett összes követelései tekintetében a szóban lévő feljegyzés ugyanazon beadványban kérelmezhető.

20. §. A zálogjog törlésének telekkönyvi bekebelezésével egyidejüleg a 18. és 19. §-okban emlitett feljegyzés hivatalból törlendő.

21. §. Azon beadványok és okiratok, melyek ily telekkönyvi feljegyzés bejegyeztetése, illetőleg annak törlése czéljából kiállittattak, e tekintetben bélyeg- és illetékmentesek.

22. §. Az intézet elleni végrehajtás esetében a végrehajtást foganatositó biróság köteles a záloglevelek birtokosai részére ügygondnokot rendelni.

23. §. Ha a biróság nem rendelt volna ügygondnokot: köteles a jelzálogintézet igazgatósága, mihelyt a végrehajtás elrendelése tudomására jut, a végrehajtást foganatositó birósághoz ügygondnok kinevezéseért folyamodni.

24. §. A telekkönyvezés tárgyát képező oly vagyonra vezetett végrehajtás, mely a jelen törvény 4., 5. és 17. §-ai szerint a záloglevelek biztositékául szolgál, semmis.

Amennyiben a végrehajtás folyamában oly ingó vagyon foglaltatnék le, mely a jelen törvény 4. és 5. §-ai szerint a záloglevelek biztositékául szolgál, köteles a biróság az ügygondnok kérelmére az ily vagyont a végrehajtás alól felmenteni.

25. §. Az ügygondnok a záloglevélbirtokosok ezen jogának érvényesitése tekintetében határidőkhöz kötve nincs.

Az ügygondnok által e tárgyban beadandó kérelem felett a biróság az ellenfél meghallgatása nélkül végzés által határoz. — A végzés ellen a trk. rendtsban megszabott határidő alatt semmiségi panasznak van helye.

26. §. Annak igazolására, hogy a jelzálogintézetnek ingó vagyona — melyre a végrehajtás intéztetni szándékoltatik — a jelen törvény 4. és 5. §-ai szerint a záloglevelek biztositására szolgál s igy végrehajtás alá nem vonható: a jelzálogintézetnek hitelesitett könyvkivonata teljes bizonyitékot képez.

27. §. A jelzálogintézet elleni csőd esetében a 4., 5. és 17. §-ok szerint a záloglevelek biztositására rendelt vagyonból az intézet elleni minden más követelés előtt a záloglevelek birtokosainak a záloglevelekből származó követelései elégitendők ki.

28. §. A vagyonbukott jelzálogintézetnek az 5. és 17. §-ok értelmében a záloglevelek biztositékául szolgáló öszszes vagyona külön tömeget képez, s a záloglevelek birtokosainak választmánya s az ez által választott külön tömeggondnok által kezelendő.

29. §. A jelzálogintézet igazgatósága köteles a társasági hirdetmények közzétételére alapszabályilag rendelt lapokban — esetleg a hivatalos hirlapban — félévenkint oly kimutatást közzétenni, melyből tüzetesen kitünjék:

1. a forgalomban lévő zálogleveleinek névszerinti összege;

2. azon jelzálogkövetelések összege, melyek a 17. §. szerint a záloglevelek biztositékául szolgálnak;

3. az előbbi pontban megjelölt kölcsönök alapján szerzett jelzálogok azon értéke, mely a kölcsön engedélyezésekor alapul elfogadtatott;

4. a 4. §. szerint a záloglevelek külön

biztositására rendelt alap összegszerü mennyisége, valamint az is, hogy ezen alapnak egyes részei a jelen törvény 6. §-ának korlátai közt miként vannak mindenkor elhelyezve.

30. §. Ezen kimutatás a közzététel napjától számitandó 8 nap alatt, a közzétételt igazoló hirlapi példányokkal együtt, az illetékes törvényszéknél bemutatandó.

31. §. Az intézet forgalomban lévő záloglevelei egy tizedrészének birtokosa vagy birtokosai a költségek előlegezése és zálogleveleik letétele mellett követelhetik az illetékes törvényszéknél, hogy az intézetnek a jelzálogüzletre vonatkozó ügykezelése szakértők által megvizsgáltassék s a vizsgálat eredménye velök közöltessék.

A letett záloglevelek a vizsgálat befejezéseig a törvényszék által visszatartandók.

32. §. A jelzálogintézet igazgatóságának tagjai, amennyiben cselekményük vagy mulasztásuk a büntető törvény sulya alá nem esik, az illetékes polgári biróság által három hónapig terjedhető fogságra itélendők:

1. ha tudva, több zálogleveleket bocsátanak ki, mint amennyi azon kölcsönköveteléseik által födözve van, melyek alapszabályaiknak megfelelőleg engedélyeztettek és jelzálogok által a jelen törvény értelmében teljesen fedezvék (12. §.);

2. ha szándékosan elmulasztják az intézet zálogleveleit a forgalomból azon arányban visszavonni, melyben az intézet jelzálogilag biztositott kölcsönköveteléseinek összege visszafizetés folytán vagy más okból csökkent (14. §.);

3. ha a jelen törvény 29. §-ában elrendelt félévi kimutatásokban tudva valótlan adatokat tesznek közzé;

4. ha a 4. §. szerint a jelzálogintézet igazgatósága a záloglevelek biztositására rendelt külön alap elhelyezésére és jövedelmezővé tételére nézve a jelen törvény 6. §-ának szabályait meg nem tartja;

5. ha a jelzálogintézet a záloglevelek külön biztositására rendelt alapot a jelen törvény 11. §-ának korlátain tul, vagy ugyanazon szakaszban rendelt alakszerüségek mellőzésével csökkenti;

6. ha a jelen törvény 1. és 2. §-ainak megfelelőleg ezentul alakulandó részvénytársaság vagy szövetkezet a jelen törvény 4. §-ában a záloglevelek külön biztositására rendelt alap megalkotása előtt záloglevelet kibocsát;

7. ha ily jelzálogintézet oly mennyiségü záloglevelet bocsát ki, melyeknek összege a záloglevelek külön biztositására rendelt alapnak huszszorosát meghaladja (15. §.).

33. §. Enyhitő körülmények közt a biróság az előbbeni §. eseteiben a fogságbüntetés helyett ezer forintig terjedhető pénzbüntetést szabhat ki.

34. §. Ezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel sujtandók az igazgatóság tagjai:

1. ha elmulasztják gondoskodni arról, hogy az intézet jelzálogilag biztositott kölcsönköveteléseinél a jelen törvény 18. §-ában elrendelt telekkönyvi feljegyzés a jelen törvény 18. és 19. §-aiban rendelt időben eszközöltessék;

2. ha az intézet elleni végrehajtás esetében az illetékes biróság a záloglevelek birtokosai részére gondnokot nem nevezvén, ily gondnok kinevezéséért az illetékes bírósághoz folyamodni elmulasztják (23. §.);

3. ha a 29. §-ban elrendelt félévi kimutatást kellő időben közzétenni s a bíróságnál a 30. §-hoz képest bemutatni elmulasztják, vagy ha a közzétételt hiányosan eszközlik;

4. ha a 4. §. szerint a jelzálogintézet igazgatósága elmulasztja intézkedni akként, hogy a záloglevelek külön biztositására rendelt alapnak azon része, mely a 6. §. 1—4. pontjaihoz képest ingó vagyonba van elhelyezve, a jelzálogintézetnek minden egyéb vagyonától elkülönitve tartassék és külön kezeltessék (7. §.);

5. ha a jelzálogintézet igazgatósága a jelen törvény 6. §-ának 5. pontja értelmében szerzett ingatlan vagyonra vonat-

kozólag a 8. §-ban rendelt telekkönyvi feljegyzést bejegyeztetni elmulasztja.

35. §. Az előző 32., 33. és 34. §-okban meghatározott mulasztásokból és tilos cselekményekből származó kárért az igazgatóság tagjai egyetemleges vagyoni felelősséggel tartoznak. Az emlitett §-okban megállapitott büntetések kiszabása által ezen kártéritési kötelezettségen változás nem történik.

36. §. A külföldi jelzálogintézetek, amennyiben a kereskedelmi törvény 210., 211. és illetőleg 230. §-ai rendeleteinek megfelelnek, működésüket fiókintézet alakjában a magyar korona területére csak az esetben terjeszthetik ki, ha belföldi működésükre nézve magukat a jelen törvény határozatainak alávetik, mi iránt a czégbejegyzés kieszközlésekor nyilatkozni tartoznak.

37. §. Külföldi jelzálogintézetek, melyek a magyar korona területén jelzálogot nyernek, fel vannak jogositva ezen jelzálogokra, illetőleg az általuk a jelen törvény 6. §-ának 5. pontja értelmében szerzett ingatlanokra nézve a 8. és 18. §-ban emlitett telekkönyvi feljegyzést kérelmezni, mi által zálogleveleik birtokosai ezen jelzálogos követelések és ingatlanok tekintetében az 5., 17., 22., 25., 26., 27., 28. §-okban foglalt előjogokban részesülnek.

38. §. Jelen törvény kihirdetésétől számitandó 30 nap alatt lép hatályba, s végrehajtásával a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi és a pénzügyi minister, a törvénykezés tekintetében pedig az igazságügyi minister, illetőleg Horvát- és Szlavonországban a horvát-szlavon és dalmátországi bán bizatik meg.

1871:XXXIV. Törvényczikk

a magyar földhitelintézetről.

1. §. A magyar földhitelintézet illetékes birósága, az intézet által vagy ellene inditandó minden perre nézve, a pesti elsőfolyamodásu kir. váltótörvényszék.

E szabálytól eltérésnek csak a jelen törvényben meghatározott esetekben van helye (15. §.).

2. §. A magyar földhitelintézet által kibocsátott értékpapirok megsemmisitése iránt szintén a pesti elsőfolyamodásu kir. váltótörvényszék jár el.

3. §. Az intézet adósai ellen foganatositandó végrehajtás, amennyiben az Buda-Pest szab. kir. városok területén létező ingóságokra intéztetik, ugyancsak a pesti elsőfolyamodásu váltótörvényszék által foganatositandó; az ezen törvényszék székhelyén kivül található ingóságok lefoglalása iránt az adós személyes birósága, ingatlan vagyonnak végrehajtás alá vétele esetében pedig mindenkor az illető birtokbiróság keresendő meg a végrehajtás foganatositása végett.

4. §. Ha az intézet adósának vagyona ellen csőd nyittatott, a követelés a csődbiróságnál jelentendő be.

5. §. Az intézet, mint felperes, követeléseinek a jelen törvényben meghatározott eljárás szerint leendő behajtását adósának rendes birósága vagy az adóssági kötvényben kijelölt más biróság előtt is kérheti.

Mindazonáltal az 1868 : LIV. t.-cz. 53. és 54. §-aitól eltérésnek ez esetben sem lehet helye.

6. §. A fentebbi §-okban elősorolt biróságok az intézet mindennemü, valamint a magánosoknak azon beadványait, melyek az intézet által engedélyezett kölcsönökre vonatkoznak, kötelesek soron kivül a legközelebbi tanácsülésben elin-

tézni s a hozandó határozatokat haladéktalanul kézbesittetni.

7. §. Az intézetnek az 1840: XVI. t.-cz. értelmében vezetendő könyvei, illetőleg az igazgatóság által aláirt főkönyvi kivonatai és számlái teljes bizonyitékot képeznek.

8. §. Az intézettel viszonyban álló felek által az intézet részére akár okirat, akár pedig küldlevél alakjában kiállitott nyugták, elismervények, utasitások és utalványok, ha az illető fél sajátkezü aláirásával vannak ellátva, az aláiró s ennek jogutódai ellen teljes bizonyitó erővel birnak, anélkül, hogy ezek jogérvényességére a törvényes bizonyság hitelesitése, vagy két tanu ellenjegyzése, vagy a pénzleolvasás tanusitása szükségeltetnék.

9. §. Ugyanily bizonyitó erővel bir az utalványos egyszerü aláirása is, mind az utalványos, mind pedig az utalványozó s az ő jogutódaik ellenében oly fizetésekre nézve, amelyek az intézettel viszonyban álló felek utalványa folytán az intézet által egy harmadik részére akár készpénzben, akár értékpapirokban teljesittetnek.

10. §. Több adós solidaris kötelezettsége esetében bármelyik adósnak nyugtája vagy elismervénye az értékpapirok vagy azok eladási árának átvételéről, az intézet igazolására s födözetére teljesen elegendő, ha csak magában a kölcsön iránti folyamodványban vagy utóbb is egy e végre kiállitott jogérvényes meghatalmazásban határozottan ki nem jelölték azon társukat, a kit a kölcsönügy körüli összes teendőkkel megbiztak. Ezen eseten kivül az egyetemleges adósoknak csak egymás irányában lehet keresetük, de az intézetet felelősségre nem vonhatják.

11—15. §§. *hatályon kivül helyeztetnek az 1879 : XLV. t.-cz. 3. §-a által.*

16. §. Az intézet követelése fejében lekötött s ugyanazon egy telekjegyzőkönyvben foglalt jelzálogos birtok, bármely jegy alatt legyen a telekjegyzőkönyvben bevezetve: az intézet beleegyezése nélkül részletenkint el nem árverezhető.

17. és 18. §§. *hatályon kivül helyeztetnek az 1879 : XLV. t.-cz. 3. §-a által.*

19. §. Az intézet által az adósnak engedélyezett kölcsönre, — ez akár értékpapirokból, akár készpénzből álljon, — harmadik személyek javára az illető adós beleegyezése vagy utalványa nélkül sem biztositás, sem végrehajtás, sem bárminemü tilalom nem intézhető, s az intézet az általa engedélyezett kölcsönökre nézve birói vagy pénzügyi hatóságok tilalmát elfogadni nem tartozik.

Magánfelek letéteményeire nézve a birói végrehajtásnak vagy birói tilalomnak az intézet csak a letéteményről adott elismervénye vagy téritvénye visszaszolgáltatása mellett köteles foganatot szerezni; de ezen esetben is az intézetnek, ha a letétemény birtokosa ellen követelése van, elsőbbségi s illetőleg önkielégitési joga azon letéteményre nézve csorbát nem szenvedhet, kivéve, ha egy harmadiknak a letéteményre vonatkozó joga már korábban fennállott, s e jog az intézet előtt már a letéteményezéskor világosan tudva volt.

20—23. §§. *hatályon kivül helyeztetnek az 1879 : XLV. t.-cz. 3. §-a által.*

24. §. Az intézetnek mindennemü országos hatósággal folytatott levelezései s küldeményei, mind az átvételnél általában, mind a föladásnál, ha az intézet pecsétjével s a boritékon ezen megjegyzéssel: »földhitelintézeti ügyben« — el vannak látva: postadijmentesek.

25. §. Az intézethez benyujtott mindennemü folyamodványok bélyegmentesek. Egyébiránt az intézet bélyegkötelezettsége az 1869 : XVI. t.-cz. 3. és 11. §-ai által határoztatik meg.

26. §. Az intézet a záloglevelek és jövedékjegyek kamatai után a jövedelmi adót nem vonja le.

27. §. Az intézet évi jövedelmeinek azon része, mely a tartalékalap növelé-

sére fordittatik, valamint jelenleg adómentes, ugy ezentul is állandóan az marad, jövedelmi adót az intézet az 1868 : XXVI. t.-cz. 2. §. I. osztálya szerint csak azon összeg után tartozik fizetni, mely évenkint az alapitók részére jár alapitványaik kamatai fejében.

3063. szám.
1882. jan. 18.

Pénzügymin. rendelet

a magyar földhitelintézet ügyletei után járó illetékek tárgyában követendő eljárás iránt.

A magyar földhitelintézet kérelme folytán, hivatkozással az 1881 : XXXIV. t.-cz. 3. §-ának rendelésére, ezennel kijelentetik, hogy a nevezett intézet összes bélyeg- és illetékügyeinek a budapesti központi dij- és illetékkiszabási hivatalnál való összpontositása tárgyában 1878. évi május hó 5-én 1241/P. M. szám alatt kelt rendelet ezentul is teljes érvényében fentartatik.

Szintugy az 1869. évi január hó 27-én 3220. sz. alatt az erdélyieken kivül valamennyi m. kir. pénzügyigazgatósághoz intézett itteni körrendelet, mely szerint a nevezett intézet jelzálogos adósainak birtokain, az intézet kölcsönei megelőző rangsorozattal, telekkönyvileg bekebelezett kincstári követelések kifizetése és kikebelezésére vonatkozó eljárás a budapesti (IX. ker.) kir. adóhivatalnál összpontosittatott, továbbra is változatlanul érvényben marad.

28. §. A jelen törvény végrehajtásával az igazság-, kereskedelem- és pénzügyministerek bizatnak meg.

1876 : XXI. Törvényczikk

azon eltérésekről, melyekkel az 1875 : XXXVII. t.-cz. a magyar földhitelintézetre alkalmazandó.

Az 1875 : XXXVII. t.-czikknek a szövetkezetekre vonatkozó intézkedései a magyar földhitelintézetre nézve a következő eltérésekkel alkalmazandók :

1. §. A magyar földhitelintézet közgyüléseinek tagjai :

a) azon intézeti tagok, akik legalább 50.000 frt jelzálogi kölcsönnel vannak az intézetnek lekötve ;

b) az 50.000 frtnál kisebb jelzálogi kölcsönnel lekötött tagok által vidékenkint alakitott kerületi gyüléseken választott képviselők és pedig a kerületben jelzálogilag lekötött minden 400.000 frt kölcsön után egy-egy képviselő ;

c) az intézet alapitói.

2. §. Az intézet felügyelő-bizottsági tagjainak felét az intézeti alapitók gyülése, felét pedig a közgyülés választja, mindenik három évre.

3. §. Ezen bizottság az 1875 : XXXVII. t.-cz. 195. §-ában a felügyelő-bizottságokra ruházott hatáskör mellett felhatalmaztatik megállapitani az ügyvitel elveit, meghatározni az igazgatóság tagjainak számát, megválasztani az igazgatókat és szerződni velök a szolgálati feltételekre nézve. Ebbeli eljárásáért a felügyelő-bizottság az intézetnek felelős.

4. §. Az intézeti igazgatóság elnökét az intézet alapitóinak gyülése által javaslatba hozott három egyén közül a közgyülés választja.

5. §. Az intézet alapszabályainak módositására vonatkozó inditvány a közgyülés elé csak akkor terjeszthető, ha azt előbb az alapitók gyülése elfogadta.

A módositás iránti közgyülési határozatra pedig, foganatositása előtt, a m. kir. kormány jóváhagyása kérendő ki.

6. §. Az alapszabályok szigoru megtartásának ellenőrzése czéljából, de az intézeti illető közegek törvény szerinti felelősségének teljes épségben tartása mellett, az intézethez kormánybiztos neveztetik ki.

7. §. Jelen törvény végrehajtásával a földmivelési, ipar- és kereskedelemügyi, valamint az igazságügyi és pénzügyi ministerek bizatnak meg.

Jegyzet. A záloglevelek biztositására szolgáló jelzálogkövetelések (1876 : XXXVI. t.-cz. 17. §. adóvégrehajtás alól is mentesek. R. T. 1878. 164. lap.)

1879 : XLV. Törvényczikk

az osztrák-magyar bank jelzáloghitelosztálya alapszabályaiban (1878 : XXV. t.-cz.) foglalt külön jogoknak a magyar földhitelintézetre kiterjesztéséről.[1])

1. §. Azon külön jogok, melyek az Osztrák-magyar bank jelzáloghitel-osztálya alapszabályainak (1878 : XXV. t.-cz.) 11. §-a *a), b), c), e), f)* és *g)* pontjaiban, továbbá 37-től 52-ig terjedő s 54., 55. és 69. §-aiban foglalvák, megfelelő értelemben a magyar földhitelintézetre kiterjesztetnek.

A mondott szakaszokban több helyt előforduló »határozó biróság« hatáskörét a magyar földhitelintézet ügyeire nézve ezentul is ennek az 1871 : XXXIV. t.-cz. 1. §-ában megnevezett birósága gyakorolván, az intézet részére eszközlendő végrehajtásokat (11. §. *c)* és 37. §.) jövőre is ezen biróság rendeli el, a foganatositásra illetékes biróságot (telekkönyvi hatóságot) csupán a foganatositás végett keresi meg.

Az idézett bankszabályok 47. §-ában emlitett becsértékül és kikiáltási árul azon érték szolgál, melyet a magyar földhitelintézet a jelzálogkölcsön engedélyezése alkalmával, alapszabályai értelmében, megállapitott.

2. §. A magyar földhitelintézet záloglevelei a községek, testületek, alapitványok, nyilvános felügyelet alatt álló intézetek pénzei, ugyszintén gyám és árvahatósági, hitbizományi és letéti pénzek gyümölcsöző elhelyezésére használhatók, végre tőzsdei árfolyam szerint szolgálati és üzletbiztositékokra fordithatók, amenynyiben a biztositékok, külön szabályok értelmében, nem készpénzben teendők le.

3. §. Az 1871 : XXXIV. t.-cz. 11—15., 17., 18. és 20—23. §-ai a magyar földhitelintézetre nézve hatályon kivül helyeztetnek.

4. §. A jelen törvény végrehajtásával az igazságügyi minister bizatik meg.

[1]) Lásd az idézett alapszabályok szövegét a 1309. lapon.

1879 : XXXIX. Törvényczikk

a kisbirtokosok országos földhitelintézetéről.

1. §. A m. kir. állami kincstár a »Kisbirtokosok országos földhitelintézetéhez« 500.000 forintnyi kamatmentes alapitványnyal járul, melynek befizetési részleteit a pénzügyi minister állapitja meg.

Ezen alapitványnak visszafizetésére az alapszabályoknak a többi alapszabályokra vonatkozó határozatai irányadók.

2. §. Az 1871 : XXXIV. t.-cz. határozatai, amennyiben a jelen törvény eltérést nem tartalmaz, a Kisbirtokosok országos földhitelintézetére kiterjesztetnek.

3. §. A »Kisbirtokosok országos földhitelintézete« által kibocsátandó záloglevelek szelvényei bélyegmentesek.

4. §. Az alapitó tagok alapitványainak be nem fizetett részei tekintetében eszközlendő bekebelezések és az érintett összegek bekebelezése czéljából szükségelt telekkönyvi kivonatok után a rendszerinti bélyegilletéknek fele fizetendő.

5. §. Az összeférhetlenségről szóló 1875 : I. t.-cz. 2. §-a *c)* pontjának a »Magyar földhitelintézet« igazgatóságára vonatkozó intézkedése a »Kisbirtokosok országos földhitelintézetének« igazgatóságára kiterjesztetik.

6. §. Az 1875 : XXXVII. t.-czikknek a szövetkezetekre vonatkozó intézkedései a »Kisbirtokosok országos földhitelintézetére«, a következő §-okban foglalt eltérésekkel alkalmazandók.

7. §. A »Kisbirtokosok országos földhitelintézetének« alapszabályai, az ala-

kuló közgyülés összehivása előtt, előleges jóváhagyás végett a magyar királyi kormány elé terjesztendők, s annak előleges jóváhagyása az alapszabályok esetleges módositásához is kikérendő.

8. §. A »Kisbirtokosok országos földhitelintézetének« igazgatósági tagjai közül az elnököt és alelnököt, a m. kir. pénzügyminister felterjesztése alapján, Ő császári és apostoli királyi Felsége erősiti meg.

9. §. A »Kisbirtokosok országos földhitelintézete« közgyülésének tagjai:

a) ezen országos földhitelintézet alapitó tagja és

b) adós tagjainak törvényhatóságonkint jelzálogilag lekötött minden 250.000 forintnyi zálogleveles kölcsönösszeg után választott képviselői.

10. §. A kereskedelmi törvény 14. §-ának a szövetkezetek czégeire vonatkozó intézkedései a »Kisbirtokosok országos földhitelintézetére«, továbbá ugyanazon törvény 232., 236., 238. §-ainak a szövetkezeti tagok felelősségére és a 254. §-nak a szövetkezeti tagok ellen keresetek elévülésére vonatkozó határozatai a »Kisbirtokosok országos földhitelintézeté«-nek alapitó és a mezőgazdasági előleg-egyletek pártfogó tagjaira nem alkalmazhatók.

11. §. Az alapitó tagok, akik alapitványaikat teljesen visszakapták, az intézetből kilépetteknek tekintendők. A tagok kilépésének az intézetből egyébként helye nincsen.

A kilépett alapitó tagoknak jogai és kötelezettségei az intézet irányában teljesen megszünnek.

12. §. Az alapitó tagok az alapszabályokban megállapitott módon visszatéritendő alapitványi összegeken, illetőleg a részükre biztositott kamatokon kivül az intézeti vagyonhoz, üzlethez vagy üzletrészekhez igényt nem támaszthatnak.

13. §. A »Kisbirtokosok országos földhitelintézeté«-vel szövetkezett mezőgazdasági előleg-egyletek alapszabályaikat csak a központi intézet hozzájárulásával módosithatják.

14. §. Az intézeti tagok névsorának a törvényszékeknél időnkinti bemutatása nem kivántatik.

15. §. Az alapszabályok szigoru megtartásának ellenőrzése végett, de az intézeti közegek törvény szerinti felelősségének teljes épségben tartása mellett, a pénzügyminister az intézethez kormánybiztost nevez ki.

16. §. Ezen törvény végrehajtásával a pénzügyminister, a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi és az igazságügyi ministerek bizatnak meg.

1898 : XI. Törvényczikk

a kisbirtokosok országos földhitelintézetéről szóló 1879 : XXXIX. törvényczikk módositásáról.

1. §. Azok a külön jogok, amelyek az 1879 : XLV. t.-cz. 1. §-ában és az 1889. évi XXX. t.-cz. 1. §-ában a »Magyar Földhitelintézetre« ki vannak terjesztve, a »Kisbirtokosok országos földhitelintézeté«-re is, ennek alapszabályszerü üzlete tekintetében megfelelően kiterjesztetnek.

2. §. Az 1871 : XXXIV. t.-cz. 11—15., 17., 18., 20—23. §-ai a »Kisbirtokosok Országos Földhitelintézeté«-re nézve is hatályon kivül helyeztetnek.

3. §. Jelen törvény végrehajtásával az igazságügyminister bizatik meg.

1889 : XXX. Törvényczikk

a magyar földhitelintézet által engedélyezendő vizszabályozási és talajjavitási kölcsönökről és némely hitelintézetek zálogleveleinek adómentességéről.

I. FEJEZET.

A kölcsönök engedélyezése.

1. §. A magyar földhitelintézet által a jelen törvényben meghatározott feltételek alatt engedélyezett szabályozási és talajjavitási kölcsönökre és az adott kölcsönök következtében keletkező jogviszonyokra, a nevezett intézetnek az 1871 : XXXIV. és az 1879 : XLV. t.-czikkben (az 1881. évi LX. t.-cz. 258. §-ában foglalt módositás szerint) biztositott külön jogai megfelelő alkalmazással kiterjesztetnek, azon kiegészitéssel, hogy jövőre a földhitelintézetre nézve az 1879. évi XLV. t.-cz. által reá kiterjesztett 1878 : XXV. t.-cz. némely szakaszainak azon határozatai helyett, melyek az 1887 : XXVI. t.-cz. által módositást szenvedtek, az ezen utóbbi törvényben foglalt határozatok (1887 : XXVI. t.-cz. 11. §. *a), b), c), e), f), g), h)* pontjai, továbbá 47. és 48. §-ai) alkalmazandók.

2. §. A hitelképesség azon határa, a meddig a magyar földhitelintézet egy-egy vizrendezési társulatnak kölcsönt rendszerint engedélyezhet, a társulati ártér kataszteri tiszta jövedelmének tizenkétszeresében állapittatik meg.

Ha azonban egyes esetekben az előző pontban emlitett alapon engedélyezhető hitel a vizrendezési társulat hiteligényét nem fedezné, a kölcsön a társulati ártérnek, a nevezett intézet által eszközlendő becslés utján kideritett becsértéke 50%-áig emelkedhetik.

Az intézet által foganatositandó becslésnél ugy a kormánynak, mint a társulatnak képviselői részt vehetnek, anélkül azonban, hogy ezek az intézetet a becsérték megállapitásában befolyásolhatnák vagy korlátozhatnák.

3. §. A földhitelintézet a jelen törvény alapján engedélyezendő szabályozási és talajjavitási kölcsönök alapján szabályozási és talajjavitási zálogleveleket bocsát ki, azon kölcsönkövetelések erejéig, amelyek a jelen törvénynek megfelelően engedélyeztettek és a jelen törvényben megállapitott fedezettel birnak.

A jelen törvény alapján kibocsátott szabályozási és talajjavitási zálogleveleket köteles a földhitelintézet a forgalomból azon arányban visszavonni, amely arányban a jelen törvény alapján engedélyezett és fedezetül szolgáló szabályozási és talajjavitási kölcsönköveteléseinek összege, visszafizetés folytán vagy más okból csökkent.

A földhitelintézetnek a jelen törvény alapján engedélyezett szabályozási és talajjavitási kölcsönkövetelései, amelyeknek alapján zálogleveleket bocsát ki, ezen záloglevelek összességének biztositékául szolgálnak; azokra végrehajtás nem intézhető, s azokra vonatkozólag, a csőd folytán való értékesités eseteit kivéve, harmadik személyek jogokat egyáltalán nem szerezhetnek.

Egyébként az 1876 : XXXVI. t.-cz. 22—35. §-ainak a záloglevelek biztositására szolgáló rendelkezései — a 24. §. első bekezdésének, a 29. §. 4. pontjában a külön biztositásra rendelt alap elhelye-

zésére vonatkozó rendelkezésnek, a 32. §. 4., 6., 7. pontjainak és a 34. §. I. és 5. pontjainak kivételével, — a jelen törvény rendelkezéseinek megfelelő értelemben,— a jelen törvény alapján kibocsátandó szabályozási és talajjavitási záloglevelekre is alkalmazandók.

4. §. A magyar földhitelintézet az általa a jelen törvény értelmében engedélyezett kölcsönöket ugyancsak a jelen törvényben meghatározott elsőbbség fedezete alapján kibocsátandó szabályozási és talajjavitási zálogleveleiben adja, melyeknek készpénzzé tételét, illetve értékesitését bármely az intézet javára eshető nyeremény mellőzésével önmagának tarthatja fenn.

5. §. Ezen szabályozási és talajjavitási záloglevelek kamatlába 4%-ban állapittatik meg; a kölcsönök törlesztési időtartama ötven (50) évnél hosszabb nem lehet. Az utólagos félévi részletekben fizetendő évi járadék, melyben a kamat, a tőketörlesztési és a kezelési költségjárulék is benfoglaltatik, minden névértékü 100 frt kölcsönösszeg után 4³/₄ forintnál, az ezen összegbe már betudott kezelési költségjárulék pedig ¹/₈ %-nál nagyobb nem lehet.

Ha azonban a pénzpiacz viszonyaira való tekintettel a fent megállapitottnál alacsonyabb kamatlábu szabályozási és talajjavitási zálogleveleknek kibocsátása válnék indokolttá, ugy az előbbi pontban körülirt járadék arányosan megváltoztatandó, illetve leszállitandó lesz; a költségjárulék azonban ez esetben sem lehet ¹/₈ %-nál magasabb.

6. §. A földhitelintézet által a jelen törvény alapján engedélyezett szabályozási kölcsönök után fizetendő járadék a társulatnak jogszerüen megállapitott árterébe eső birtokrészleten felül mindazon birtokrészletet terhelik, amelyek az árverés foganatositásával befejezett végrehajtási zálogjog bekebelezése vagy végrehajtási jog feljegyzése alkalmával a társulatnak jogszerüen megállapitott árterébe eső birtokrészlettel együtt egy telekkönyvi jószágtestet képeznek. — Ezen egész telekkönyvi jószágtesten az engedélyezett kölcsön után fizetendő járadékok oly dologi terhet képeznek, melyek az elsőbbséggel biró állami és községi adók után minden más adósságoknak, még a telekkönyvileg bekebelezetteknek is megelőzésével elégitendő ki.

Ennélfogva ezen kölcsönnek évi járadékai az illető jószágtesten fekvő oly dologi terhet képeznek, melyek a kölcsönnel járó összes kötelezettségekkel együtt bármely birtokváltozás esetén az uj tulajdonosra áthárulnak. Ha ily birtokváltozás birói árverés utján történik, ezen dologi teher a vevőt az árverés napjától kezdve terheli s a kölcsönnek, a jogérvényes árverés napjától visszafelé 3 évre számitott járadékai, illetve részletei, nemkülönben a kölcsönjáradékoknak a törvényen és kötelezvényen alapuló járulékai, valamint a behajtási költségek az árverési vételérből oly elő-nyös tételként elégitendők ki, mely a fenti sorrendnek megfelel.

7. §. A jelen törvény alapján a magyar földhitelintézettől kölcsönt vett társulatok mindaddig fel nem oszolhatnak, mig ezen kölcsönök tekintetében elvállalt összes kötelezettségeiknek teljesen eleget nem tettek.

8. §. A jelen törvényben tárgyalt kölcsönök felvételére, lebonyolitására, valamint az ily kölcsönökből törlesztendő korábbi kölcsönök és előlegek visszafizetésére vonatkozólag kiállitott mindennemü beadványok és okiratok, ideértve a kölcsönről kiállitandó főkötvényt is, ugy nemkülönben az intézet által ezen kölcsönügyekben jövőre kiállitandó mindennemü okiratok és beadványok, bélyeg- és illetékmentesek.

9. §. A magyar földhitelintézet által a jelen törvény szerint kibocsátandó szabályozási és talajjavitási záloglevelek és az azokhoz kiadandó kamatszelvények a tőkekamat és járadék, valamint az általános jövedelmi pótadó és szelvénybélyegilleték alól, ugy minden más bélyeg-

kötelezettség, illeték és adó alól felmentetnek és azok részére a teljes bélyeg-, illeték- és adómentesség a jövőre nézve is biztosittatik.

10. §. Ugyanily bélyeg-, illeték- és adómentesség biztosittatik ezentulra a rendes jelzálogi kölcsönök alapján a magyar földhitelintézet és a kisbirtokosok országos földhitelintézete által eddig kibocsátott vagy jövőben az 1876 : XXXVI. t.-cz. határozmányaihoz képest kibocsátandó, valamint az Osztrák-magyar bank által alapszabályainak megfelelőleg eddig kibocsátott vagy a bankszabadalom tartama alatt ezentul kibocsátandó egyéb záloglevelek és ezek szelvényeire.

Az adómentesség kiterjesztetik mindazon záloglevelekre és azok szelvényeire, melyeket az 1876 : XXXVI. t.-cz. határozmányaihoz képest oly jelzálogüzlettel foglalkozó részvénytársulatok és szövetkezetek bocsátottak vagy ezentul bocsátanak ki, melyeknek az 1876 : XXXVI. t.-cz. 4. és 11. §-ai értelmében alkotott tartalékalapja legalább 1,500.000 forintot teszen.

11. §. A jelen törvény alapján kibocsátandó szabályozási és talajjavitási és a fenti 10. §. második bekezdésében foglalt követelményeknek megfelelő hitelintézetek által kibocsátott záloglevelek óvadékképeseknek és arra alkalmasaknak nyilvánittatnak, hogy azokba a községek, testületek, alapitványok, nyilvános felügyelet alatt álló intézetek, továbbá gyámoltak és gondnokoltak (1885 : VI. t.-cz. 13. §.) pénzei, ugyszintén a hitbizományi és a letéti pénzek gyümölcsözőleg elhelyeztessenek, és végre, hogy szolgálati és üzleti biztositékokra fordittassanak akkor, amikor a biztositékok szerint nem készpénzben teendők le az azok tekintetében létező szabályok.

12. §. A magyar földhitelintézetet portómentesség illeti azon egyszerü és ajánlott levelezések tekintetében, melyeket a jelen törvény alapján keletkező kölcsönügyletek alkalmából akár az ország hatóságaival, akár a vizi társulatokkal folytat, ha az intézet ily levelei a boritékon ezen megjegyzéssel: »vizszabályozási« vagy »talajjavitási ügyben« el vannak látva.

13. §. A vizi társulatok kölcsöneire vonatkozólag az eddigi vagy még alkotandó törvényekben biztositott előnyök és jogok, amennyiben azok a jelen törvényben eltérőleg szabályozva nem lennének, a magyar földhitelintézet által a jelen törvény szerint adott kölcsönökre is kiterjesztetnek.

II. FEJEZET.

Tartalékalap és tőke képzése.

14. §. A jelen törvény alapján kibocsátandó szabályozási és talajjavitási záloglevelek biztositékainak növelésére és a netaláni veszteségek pótlása céljából a magyar földhitelintézet minden egyes, a jelen törvény szerint általa engedélyezett kölcsönök 10%-át tartalékalap gyanánt visszatartandja. Ezen tartalékalap záloglevelekben tartandó vissza és mindenkor külön kezelendő.

Ezen tartalékalap fogja a jelen törvény alapján engedélyezendő kölcsönök, illetve kibocsátandó szabályozási és talajjavitási záloglevelek külön biztositása céljából az 1876 : XXXVI. t.-czikkben, valamint más törvényekben netán kikötött külön biztositék-alapokat helyettesiteni, miért is sem a nevezett intézettől, sem a kölcsönt vevő társulatoktól a jelen törvény tárgyát képező kölcsönök alkalmából más külön tartalék vagy biztositék képzése nem kivánható.

Az emlitett tartalékalap más, mint a jelen törvényben megjelölt célokra sem fel nem használható, sem birói vagy közigazgatási uton le nem foglalható.

15. §. A kölcsönjáradékok pontos befizetése esetében a magyar földhitelintézet köteles az emlitett tartalékalap félévenkint esedékes szelvénykamatait azok lejártakor és azon esetben, midőn a kölcsönjáradékok az egyenes adók módjára

az arra hivatott közegek által szedetnek be, a pénzügyministernek előzőleg kieszközlendő hozzájárulása alapján, a társulat rendelkezésére bocsátani.

A tartalékalapnak azon része, melylyel ez idővel a még meglevő kölcsöntőketartozásnak tiz százalékát meghaladja, százzal osztható kerek összegben, nemkülönben a kölcsön után fizetendő kezelési költségjáruléknak ezen tartalékalapra eső része szintén a társulat javát képező külön tartaléktőke képzésére forditandó, melynek elsősorban rendeltetése az, hogy abból, oly esetekben, midőn a jelen törvény 19. és 21. §-ai értelmében megállapitott egyetemlegesség igénybe vételének szüksége fordulna elő, a hiány fedeztessék.

A társulat kötelezettségének megszüntével ezen külön tartaléktőke az illető társulatnak, a pénzügyminister előző hozzájárulása esetén, szintén azonnal kiszolgáltatandó.

Ha a kölcsönjáradékok pontosan nem fizettetnének, akkor ugy a tartalékalap kamatai, mint a tartalékalapnak azon része, melylyel ez, idővel, a még meglevő tőketartozás 10%-át meghaladja, hátralékok fedezésére forditandó; a kezelési költségjáruléknak a tartalékalapra eső része ez esetben az intézetet illeti.

A pénzügyminister ugy a jelen §. első, mint annak második bekezdésében kikötött hozzájárulását megtagadhatja, illetve az esedékes összegeket az államkincstár javára bevételezni és a magyar földhitelintézet azokat beszolgáltatni köteles, midőn a társulati kölcsönjáradékok behajtását a pénzügyminister eszközölvén (28—31. §§.), az államkincstár a járadékhátralékok vagy veszteségek czimén a társulat ellen visszköveteléssel bir.

Azon összegek, melyek az államkincstár ezen visszköveteléseinek fedezése után, illetve a leszámolás eredményéhez képest netán fenmaradnának, az illető társulatnak késedelem nélkül kiszolgáltatandók lesznek.

16. §. Midőn valamely társulat, amely a magyar földhitelintézettől a jelen törvény szerint kölcsönt kapott, adóvisszatéritésben részesül, akkor ezen adóvisszatéritési összeg mindaddig, mig ez az illető társulatnak kijár, a pénzügyminister által a nevezett intézetnél fizetendő, mely abból a lejárt kölcsönjáradéknak esetleg fedezet nélkül maradt részét kiegyenliti és a maradványt a társulat rendelkezésére bocsátani köteles.

Hogy mennyiben van helye annak, miszerint a pénzügyminister a magyar földhitelintézetnél fizetendő adóvisszatéritési összeget, vagy annak maradványát az államkincstár netáni visszakövetelései fedezésére is igénybe vehesse, azt a fenti 15. §. ötödik bekezdése határozza meg.

III. FEJEZET.

A kölcsönjáradékok befizetése és behajtása a társulat, illetve a magyar földhitelintézet által.

17. §. A kölcsönjáradékoknak a törvényes kulcs és módozat szerinti egyénenkénti kivetését a társulat eszközli.

Ugyancsak a társulat köteles a kölcsönjáradékokat beszedni, illetve behajtani és a befolyt összegeket a magyar földhitelintézetnél befizetni azon esetben és mindaddig, ha és amig a nevezett intézet vagy a társulat a jelen törvény 28. és következő szakaszaiban szabályozott beszedési, illetve behajtási és befizetési módozatokat igénybe nem veszi.

Az egyénenkénti kivetés rendszerint a kölcsön után fizetendő évi járadék egész összegére kiterjed s a szükséglet pontos befolyásának biztositása végett mindazon esetekben, melyekben a társulat adóvisszatéritésben nem részesül, a kivetésnek a járadékot rendszerint 5%-kal meg kell haladnia, oly esetekben azonban, midőn a társulatot illető adóvisszatéritések a kölcsönjáradékot egészben vagy részben fedezik, a földmivelésügyi ministerrel egyetértőleg a pénzügyminister megengedheti, hogy az egyénenkénti kivetés a kölcsönjáradéknak csak azon részére szoritkozzék, mely az adó vissza-

téritésében fedezetet nem talál. Az egyénenkénti kivetésnek azonban ez esetben is rendszerint 5%-kal meg kell haladnia a kölcsönjáradékoknak az adóvisszatérités által nem fedezett részét.

Ha azonban ily eljárás mellett a kölcsön után fizetendő járadékok teljesen be nem folynak, jogában áll az intézetnek s illetőleg a földmivelésügyi ministernek az adóvisszatéritésnek a kivetésnél való számbavételétől eltekinteni, s a kölcsön után fizetendő évi járadék egész összegének kivetését követelni, illetőleg elrendelni.

Az egyénenkénti kivetésnek a pénzügyminister által megállapitott alakban összeállitott egy példánya a magyar földhitelintézetnek a kölcsön tényleges felvételét megelőzőleg megküldendő.

Uj árterek bevonása esetében az ennek megfelelően ujonnan eszközlendő egyénenkénti kivetés egy példánya, a pénzügyminister által megállapitott alakban, a nevezett intézetnek szintén megküldendő.

A járadékbefizetés utólagos félévi részletekben történik azon további módozatok, feltételek és következmények mellett, melyeket a jelen törvény, illetve a kölcsönfőkötvény megállapit.

Az elkésve befizetett járadékok után, azoknak lejárta napjától a befizetés tényleges megtörténte napjáig, 5% késedelmi kamat lesz a nevezett intézetnél fizetendő.

18. §. Hátralékban maradt járadéki részletek behajtása végett az intézet a társulati tagok, illetőleg a társulati kötelékbe tartozó ártéri birtokok tulajdonosai ellen közvetlen végrehajtással csak akkor léphet fel, ha az illető társulat által a jelen törvény szerint felvett kölcsönnek az egymás után félévenként esedékessé vált járadékrészletekből kiegyenlitetlenül maradt hátralékai együttvéve a kölcsönösszegnek három teljes félévi járadékát tulhaladó összegig emelkednének.

Ily esetben jogositva van az intézet az összes esedékessé vált járadék és ennek járulékai behajtása végett a birói végrehajtást közvetlenül a hátralékban lévő társulati tagok ellen meginditani, s amennyiben az illető társulat e czélra a hátralékok pontos és teljes kimutatását az intézettől vett felszólitás vétele napjától számitandó 90 nap alatt az intézethez be nem szolgáltatná, a hátralékok egész összegét a társulat összes tagjaira, illetőleg a társulati kötelékbe tartozó ártéri birtokok tulajdonosaira a fenti 17. §-ban emlitett kivetési kulcs szerint felosztani és az egyes tagokra ily módon eső összegeket azoktól végrehajtás utján behajtani.

Az ekként folyamatba tett végrehajtás meginditásakor még le nem járt, de annak folyama alatt esedékesekké váló járadékok behajtása czéljából a végrehajtás az egyes társulati tagok ellen az őket terhelő évjáradéki részletek eredeti (17. §.) egyénenkénti kivetése alapján inditandó meg.

19. §. Ha az előző 18. §. szerint a társulat tagjai, illetőleg a hátralékosok ellen vezetett és befejezett végrehajtási eljárás után a végrehajtásilag követelt összegből kiegyenlitetlen hátralék maradna, e hátralékot járulékaival és felmerült behajtási költségeivel a társulat megtériteni tartozik, és amennyiben e czélra a társulat közös alappal nem rendelkeznék, a hátralék a fennebb (17. és 18. §-ok) körülirt kulcs és mód szerint a társulat tagjaira, illetőleg a társulati kötelékbe tartozó birtokok tulajdonosaira kivetendő.

20. §. Az igy kivetett pótlék az illető társulati tagnak az arányos szétosztás idejét megelőzőleg esedékessé vált utolsó félévi járadéki részletéhez csatoltatik, és mint ennek kiegészitő alkatrésze, az ezt megillető és a vizjogi törvényben meghatározott elsőbbségben részesül.

21. §. Ha a hátralékok nem emelkednének oly összegig, hogy azok behajtása végett az intézet a fennebbi 18. §. szerint a birói végrehajtást meginditani jogo-

sitva volna, de a kölcsönnek valamely félévi járadékából, ennek lejárati napjától számitva három év eltelte után is, bármi okból még kiegyenlitetlen hátralék maradna, e hátralék a társulat tagjaira az előző 20. §. szerint megállapitott eljárással és jogi következményekkel szintén kivetendő.

22. §. A hátralékos követelés valódisága és fennállása tekintetében az intézet által kiállitott könyvkivonatok és számlák az 1871 : XXXIV. t.-cz. 7. §-a szerint teljes bizonyitó erővel birván: az egyes tagoktól, illetőleg a társulat kötelékébe tartozó ártéri birtokok tulajdonosaitól ez alapon a 17—20. §-ok értelmében követelt összegek behajtására nézve, az intézet jogositva van az 1871. évi XXXIV. t.-cz. 1. §-a, illetőleg az 1871 : XXXI. t.-cz. 26. §-a *d)* pontja szerint illetékes biróságnál egyenesen a végrehajtást kérelmezni. Ezen végrehajtás foganatositására nézve a magyar földhitelintézet jelzálogkölcsöneire vonatkozólag megállapitott eljárásnak van helye.

23. §. Az intézet követelése ellen azon kifogásnak, hogy a követelt összeg bárhol, — az intézet saját pénztárát kivéve — már kiegyenlittetett, helye nincs.

24. §. A birói végrehajtás tényleges megindítását megelőzőleg négy héttel tartozik a magyar földhitelintézet erről ajánlott levelekben ugy a társulatot, mint a pénzügyministert értesiteni.

25. §. A magyar földhitelintézet által birói végrehajtás utján beszedendő hátralékok után 6% késedelmi kamat számitható; azonkivül pedig a behajtási költségek is megtéritendők.

26. §. A 18—20. §-ok értelmében eszközlendő kivetés megtörténtéről a társulati tagok a társulat utján értesitendők.

Az ezen kivetés, illetve az annak alapján a fenti 21—25. §-ok szerint foganatositandó behajtás következtében a társulati tagok között netán szükségessé válható leszámolást és kiegyenlitést maga a társulat eszközli.

A társulatnak ezen leszámolásból eredő követelései a fenti 20. §-ban meghatározott módozat szerint és elsőbbséggel érvényesithetők az illető társulati tagok ellen.

27. §. Félévi előzetes felmondás után, mely azonban ugy intézendő, hogy lejárata az intézetnél fizetni köteles egy járadék határnapjával összeessék, rendkivül teljes vagy részkölcsöntörlesztést a magyar földhitelintézet az adós társulattól dijtalanul elfogadni köteleztetik. Ez esetben azonban elsősorban mindig a netalán hátralékban maradt kölcsönjáradékok fedezendők és pedig mindenkor készpénzben. A rendkivüli tőketörlesztés akár a jelen törvény alapján kibocsátandó szabályozási és talajjavitási záloglevelekkel ezek névértékében, akár készpénzzel eszközölhető.

Ez utóbbi esetben az emlitett záloglevelek beváltásának $^{1}/_{4}$%-nyi bankári dija az intézetnek megtéritendő.

IV. FEJEZET.

A kölcsönjáradékok behajtása a pénzügyminister által.

28. §. A magyar földhitelintézet vagy a kölcsönt vevő társulat bármikor kérheti, hogy a jelen törvény szerint adott kölcsön járadékai az egyenes adók módjára az erre hivatott közegek által hajtassanak be.

E kérelem a legközelebbi kölcsönjáradék esedékessé váltát megelőzőleg négy hóval terjesztendő a pénzügyminister elé.

A pénzügyminister az intézet igy előterjesztett kérelmének teljesitését az illető társulat egyidejü értesitése mellett elrendeli.

Ily esetben a jelen törvény szerint felvett kölcsön járadékainak kivetése és beszedése tekintetében a jelen törvény 17. §-ában foglalt rendelkezések megfelelő alkalmazása mellett általában azon határozmányok, melyeket a vizjogi törvény megszab, az alábbi módositásokkal

és kiegészitésekkel szintén alkalmazandók.

29. §. Az előző 28. §. második bekezdésében emlitett és már az egyenes adók módjára beszedendő, illetve behajtandó kölcsönjáradék esedékessé váltának időpontjáig esetleg felmerült hátralékok és veszteségek pótlása iránti intézkedés és gondoskodás kizárólag a magyar földhitelintézetet illeti, ellenben az imént meghatározott időponttól kezdve, az egyenes adók módjára, az erre hivatott közegek által tényleg beszedett vagy behajtott kölcsönjáradékok, hacsak a pénzügyminister az intézettel más kiegyenlitési mód iránt meg nem állapodnék, a magyar földhitelintézethez minden hó végével beszolgáltatandók.

Az egyenes adók módjára eszközlendő eme beszedés, illetve behajtás folyamán netán keletkezett hátralékok fedezése tekintetében megállapittatik, hogy a pénzügyminister minden egyes lefolyt évre eső kölcsönjáradéki hátralékokat, az azon évet követő harmadik év ápril hava végéig, a magyar földhitelintézetnél, az illető társulat elleni visszkereseti jognak fentartásával, az állam egyéb jövedelmeiből egyenlitse ki.

Az államkincstár ezen visszkövetelésének érvényesithetése czéljából egyébiránt a társulatnak és tagjainak a jelen törvényben megállapitott kötelezettsége ezen esetekre is kiterjed, valamint kiterjednek azokra és ide értőleg alkalmazandók a jelen törvény 18—20. §-aiban foglalt határozmányok is.

Az ezek értelmében eszközlendő kivetés megtörténtéről a társulati tagok a társulat utján értesitendők.

Az ezen kivetés és az annak alapján eszközlendő beszedés, illetve behajtás következtében a társulati tagok között netán szükségessé válható leszámolást és kiegyenlitést maga a társulat eszközli.

A társulatnak ezen leszámolásból eredő követelései a fenti 20. §-ban meghatározott módozat szerint és elsőbbséggel érvényesithetők az illető társulati tagok ellen.

30. §. A pénzügyminister intézkedni fog, hogy az illetékes kir. adófelügyelő a társulatnak félévenkint oly kimutatásokat küldjön, melyekből kitünjék, hogy az egy évnél régebben lejárt járadéknál mutatkozó hátralékok mely társulati tagok tartozásaiból képződtek.

31. §. Ha az ártéri birtokos az egyenes adók, községi pótlék és kölcsönjáradék, illetőleg társulati költségjárulék czimén fenlevő tartozásaira oly összeget fizet le, vagy attól ugyanezen czimeken oly összeg hajtatott be, mely ezen összes tartozásait nem fedezi, akkor a befizetett vagy behajtott összeg elsősorban az állami és községi adók mult évekből származó hátralékainak, másodsorban a kölcsönjáradék, illetőleg a társulati költségjárulék ugyancsak a mult évekből származó hátralékainak törlesztésére forditandó.

Ha azonban a társulati kölcsönjáradékok ezen hátralékai nagyobb összegre rugnának, mint amilyet még a jelen törvény 14. §-ában emlitett tartalékalap kamatjai, illetve az egész tartaléktőke (15. §.) sem lennének képesek fedezni, akkor a magyar földhitelintézet kérelmére a pénzügyminister intézkedni fog, hogy az adózó társulati tagok által befizetett, vagy az azoktól beszedett összeg azon arányban forditassék az állami és községi adó, valamint a kölcsönjáradéki s illetőleg társulati költségjáruléki hátralékok fedezésére, amely arányban az illető társulati tag ezen adóhátralékai egyfelől és ugyanannak kölcsönhátralékai és társulati költségjárulékai együttvéve másfelől egymáshoz viszonylanak.

A hátralékok kiegyenlitése után befizetett összegek elsősorban a folyó évre közigazgatásilag előirt és esedékessé vált adók és állami és községi pótadótartozások, másodsorban a társulati kölcsön folyó évi esedékessé vált járadékának, illetőleg a folyó évre esedékessé vált

társulati költségjárulékok fedezésére forditandók.

Midőn valamely társulatnak más, mint a jelen törvény szerint felvett kölcsöne is lenne, a kölcsönjáradékokra eső összeg mely kölcsönjáradék javára leendő forditásának sorrendjét a kölcsönnek kelte állapitja meg.

32. §. Ha a fenti 28. és következő §-ok szerinti behajtási mód mellett a kölcsönjáradékok után 3 félévi részlettel felérő hátralékok maradnának a magyar földhitelintézetnél kiegyenlitetlenül, az intézet számára mindig fenmarad a jog a közvetlen végrehajtást — ha ezt czélszerünek találná — a jelen törvény 17—25. §-ai értelmében igénybe venni.

V. FEJEZET.

Külön intézkedések a talajjavitási kölcsönökre vonatkozólag.

33. §. Az 1885 : XXIII. t.-cz. hatálya alá tartozó talajjavitási munkálatok (patakszabályozás, vizmosások megszüntetése, lecsapolás, mocsár-kiszáritás, alagcsövezés, sankolás és öntözés) költségének fedezésére az országos kulturmérnöki hivatal vezetése alatt készült terv és költségvetés alapján és a nevezett hivatal szoros felügyelete és ellenőrzése alatt a jelen törvényben tárgyalt kölcsönben, az abban körülirt módozatok mellett, az e czélra alakult társulatok is részesithetők.

34. §. A hitelképesség azon határa, ameddig a magyar földhitelintézet talajjavitási kölcsönt engedélyezhet, azon egész telekkönyvi jószágtest kataszteri tiszta jövedelmének hatszorosában állapittatik meg, mely az alábbi 35. és 36. §-ok értelmében a kölcsön biztositékául szolgál.

35. §. A földhitelintézet által talajjavitás czéljából engedélyezett kölcsön után fizetendő járadékok a talajjavitási műveletbe beleeső birtokrészleten felül mindazon birtokrészletet terhelik, amelyek a 36. §-nak megfelelő telekkönyvi kitüntetés alkalmával a talajjavitási műveletbe belevont birtokrészlettel együtt egy telekkönyvi jószágtestet képeznek. Ezen egész telekkönyvi jószágtesten az engedélyezett kölcsön után fizetendő járadékok oly dologi terhet képeznek, melyek az elsőbbséggel biró állami és községi adók, ugyszintén az illető jószágtestet netalán terhelő vizrendezési kölcsönjáradékok és társulati költségjárulékok után minden más adósságok, még a telekkönyvileg bekebelezetteknek is, megelőzésével elégitendők ki.

Ennélfogva ezen kölcsönnek évi járadékai az illető telekkönyvi jószágtesten oly dologi terhet képeznek, melyek a kölcsönnel járó összes kötelezettségekkel együtt, bármely birtokváltozás esetén, az uj tulajdonosra áthárulnak. Ha ily birtokváltozás birói árverés utján történik, ezen dologi teher vevőt az árverés napjától kezdve terheli s a kölcsönöknek a jogérvényes árverés napjától visszafelé három évre számitott járadéki, illetve részletei, nemkülönben a kölcsönjáradékoknak a törvényen és kötelezvényen alapuló járadékai, valamint a behajtási költségek az árverési vételárból oly előnyös tételként elégitendők ki, mely a fenti sorrendnek megfelel.

36. §. Az esetre, ha talajjavitási munkálat czéljából kölcsön vétetett fel, mindazon telekkönyvi jószágtestnél, amelynek habár csak egy parczellája is a műveletbe esik, kitüntetendő az a körülmény, hogy az illető terület talajjavitás tárgyát képezi.

Felhatalmaztatik az igazságügyminister, hogy az erre vonatkozó eljárást a földmivelésügyi ministerrel egyetértőleg a magyar földhitelintézet meghallgatása után rendeleti uton szabályozza.

37. §. A talajjavitás czéljából a magyar földhitelintézet által engedélyezett kölcsönök alapján foganatositott munkálatoknak az illetők által jó karban való tartását azon egész időn keresztül, mig az engedélyezett kölcsön teljesen vissza nem fizettetik; az eziránt részletesen

megállapitandó szabályok szerint az országos kulturmérnöki hivatal tartozik ellenőrizni.

Ha valamely társulat vagy birtokos a jókarban tartást elhanyagolná, az e czélból szükséges összegeket a földmivelésügyi minister veti ki és azok beszedése, illetőleg behajtása a jelen törvény 28. és következő szakaszainak megfelelő alkalmazása mellett történik.

38. §. A jelen fejezetben tárgyalt kölcsönökben talajjavitási munkákat létesiteni szándékozó egyesek és érdekeltségi csoportok is részesithetők.

Az ily kölcsönök engedélyezésének módját és feltételeit, figyelemmel a jelen törvény ide érthető határozataira, a pénzügyminister, a földmivelésügyi és igazságügyi ministerrel egyetértőleg, a magyar földhitelintézet meghallgatása után állapitja meg.

Egyes egyének vagy érdekeltségi csoportok részére engedélyezett ilyetén kölcsönöknél a járadékokat a magyar földhitelintézet a kötelezettektől közvetlenül maga hajtja be.

39. §. A földmivelésügyi minister felhatalmaztatik, hogy a talajjavitási kölcsönök engedélyezésére, kiszolgáltatására és ellenőrzésére vonatkozó részletes eljárást, különös tekintettel arra, hogy a felvett kölcsönök más, mint a kitüzött czélra fordithatók ne legyenek, a pénzügyi és igazságügyi ministerrel egyetértőleg, a magyar földhitelintézet meghallgatása után, rendeleti uton szabályozza.

A kölcsönök kiszolgáltatása minden esetben akként szabályozandó, hogy a kiszolgáltatás ne előre a kölcsönvevő kezéhez történjék, hanem hogy a kölcsön csak a munka teljesitésének arányában legyen a kulturmérnöki hivatal láttamozása ellenében egyenesen a kitüzött czélra forditható.

VI. FEJEZET.

Zárhatározatok.

40. §. A pénzügyminister felhatalmaztatik, hogy a földmivelésügyi ministerrel egyetértőleg a jelen törvénynek 7., 8., 9. és 13. §-aiban, a 14. §. harmadik bekezdésében, továbbá a törvény 16. s 28—31. §-aiban foglalt határozmányokat azon társulatoknál is alkalmazhassa, amelyek nem a magyar földhitelintézettől vettek vagy vesznek fel kölcsönöket, ha ezt az érdekelt társulatok kérnék, és ugy ők, valamint a nekik kölcsönt nyujtó intézetek magukat a jelen törvény határozmányainak s különösen a 2., 3., 4. és 5. §-okban, a 14. §. első és második bekezdésében, a 15. és 27. §-okban foglalt határozmányoknak alávetik. A fentebb idézett törvényhatározmányok kiterjesztésének a 9. §-ban, valamint a 29. §. második bekezdésében biztositott kedvezmény kivételével az esetben is helye van, ha a kölcsönt nyujtó intézet nem vizszabályozási záloglevelekben, hanem kötvényekben vagy készpénzben adja a kölcsönt.

Felhatalmaztatik továbbá a pénzügyminister, hogy egyetértőleg a földmivelésügyi és igazságügyi ministerrel, azon társulatoknál, melyek részint a jelen törvény szerinti kölcsönnel, részint más kölcsönnel lennének terhelve, a különböző kölcsönjáradékok behajtása, ugyszintén azoknak elsőbbségi igénye és biztositékai körül a létező törvények netaláni különböző intézkedései nyomán esetleg felmerülő eltéréseket a jelen törvény korlátai között szabályozhassa.

41. §. Ezen törvény a törvénytárban történő megjelenése napján lép életbe és végrehajtásával a pénzügyminister, a földmivelésügyi minister és az igazságügyi minister bizatnak meg.

A talajjavitási kölcsönökről.

38596. szám.
1891. nov. 13-án.

Szabályrendelet
a talajjavitási kölcsönök tárgyában.[1])

A talajjavitási kölcsönök engedélyezési módjának és feltételeinek, valamint az ily kölcsönök engedélyezésére, kiszolgáltatására és ellenőrzésére vonatkozó részletes eljárásnak szabályozása végett az 1889 : XXX. t.-cz. 38. és 39. §-aiban nyert felhatalmazás alapján, az igazságügyministerrel egyetértőleg, a magyar földhitelintézet meghallgatása után, a következőket rendeljük :

I. Általános határozatok.

1. §. Talajjavitási kölcsönök csakis az 1889. évi XXX. t.-cz. 33. §-ában körülirt munkálatok, u. m. patakszabályozás, vizmosások megszüntetése, lecsapolás, mocsárkiszáritás, alagcsövezés, sankolás és öntözés költségének fedezésére engedélyezhetők.

2. §. Talajjavitási kölcsönök egyesek vagy érdekeltségi csoportok részére csakis uj, ezentul foganatositandó munkálatokra, továbbá a már létezők sikeresitésére, kibővitésére, vagy az 1889 : XXX. t.-cz. értelmében felvett kölcsönök esetleges konvertálására ;

az 1885 : XXIII. törvényczikk alapján a jelen rendelet 1. §-ában emlitett czélokra alakult társulatoknak ellenben régebbi kölcsöneik konvertálására is engedélyezhetők.

3. §. Ha valamely talajjavitási munkálattal ipari vállalatok is vannak kapcsolatban, kölcsön csakis a talajjavitási munkálatokra engedélyezhető.

4. §. Talajjavitás czéljából az 1889 : XXX. t.-cz. 34. §-ában megállapitott összeg határán belül csak azon esetben engedélyezhető kölcsön, ha a kulturmérnöki kimutatásból kitünik, hogy a fennálló gazdasági kezelés és várható czélszerü kihasználás, ugyszintén megfelelő fentartás mellett, a tervbe vett munkálat a felveendő kölcsön után fizetendő évi járadéknak legalább is kétszeresével fogja emelni a talajjavitási munkálatnál érdekelt birtok jövedelmét.

1) Lásd közölve az idézett törvényczikket a 498. lapon.

5. §. A talajjavitási munkálatok költségeibe a tervezési és a tervek foganatositásánál felmerülő felügyeleti költségek is befoglalhatók.

II. A talajjavitási kölcsönök engedélyezését megelőző határozatok.

6. §. Aki az 1889 : XXX. t.-cz. alapján engedélyezendő kölcsön igénybevételével akar talajjavitási munkálatot végrehajtani, az e tárgyban a földmivelésügyi ministerhez bélyegmentes (1889 : XXX. t.-cz. 8. §.) kérvényt tartozik benyujtani.

7. §. A földmivelésügyi minister által utasitott kerületi kulturmérnöki hivatal, amennyiben a foganatositani szándékolt munkálatot a megejtendő helyszinelés alapján kivihetőnek és czélszerünek találja, részletes tervet és költségvetést késziit, s egyuttal az iránt is nyilatkozni tartozik, vajjon a munkálat által remélhető jövedelmi szaporulat felér-e azon gazdasági haszonnal, melyet a jelen rendelet 4. §-a előir. A kerületi kulturmérnöki hivatal az elkészült tervet, költségvetést és számitást a folyamodónak kézbesiti.

Ha a kerületi kulturmérnöki hivatal a tervezett munkálatot kivihetőnek és czélszerünek nem tartaná, erről a folyamodót közvetlenül értesiti ; kinek, amennyiben a kerületi kulturmérnöki hivatal felfogását nem osztaná, jogában áll a földmivelésügyi ministernél ujabb helyszinelés elrendelését kérelmezni.

8. §. Ha a kerületi kulturmérnöki hivatal által készitett tervek alapján foganatositandó munkálatok az 1885 : XXIII. t.-cz. 42. §-a értelmében hatósági engedély alá esnek, az érdekeltek további intézkedés előtt tartoznak a hatósági engedély kinyerése végett a vizjogi törvény és a vonatkozó rendeletek értelmében eljárni.

9. §. Az érdekelt fél erre a kerületi kulturmérnöki hivatal által készitett terveket, az összefüggő iratokat, nemkülönben ha a munkálatok foganatositása hatósági engedélyre szorul, az erre vonatkozó engedélyokiratot, valamint az azonositás és a kataszteri tiszta jövedelem megállapitása czéljára szolgáló kimutatást (11. §.) az országos vizépitészeti és talajjavitási hivatalhoz beterjeszti.

10. §. Az országos vizépitészeti és talajjavitási hivatal megvizsgálja, vajjon a bemutatott tervek és iratok megfelelnek-e a törvény és rendeletek által előirt feltételeknek ; amennyiben

e tekintetben kifogása nincs, a bemutatott terveket, valamint költségyetéseket pecsétjével és aláirásával ellátja, az azonositás foganatositása és a kataszteri tiszta jövedelem megállapitása végett pedig a kerületi kulturmérnöki hivatalnak megküldi.

III. *Az ingatlanok telekkönyvi azonosságának és kataszteri tiszta jövedelmének megállapitása.*

11. §. Az ingatlanok telekkönyvi azonosságának és kataszteri tiszta jövedelmének megállapitására irányuló eljárás előkészitése végett a folyamodó a jelen rendelethez ·/. alatt mellékelt és telekkönyvi hatóságonként külön-külön készitendő táblázatos kimutatás rovatait, amennyiben a szükséges adatokat megszerezheti, kitölti s a 9. §-ban emlitett iratokhoz az ekképen kiállitott kimutatást is csatolja.

12. §. A telekkönyvi azonosság és a kataszteri tiszta jövedelem megállapitása elsősorban három tagu bizottság által történik, melynek tagjai a kerületi kulturmérnöki hivatal kiküldöttének elnöklete alatt: az illetékes telekkönyvi hatóság egyik telekkönyvvezetője vagy segédtelekkönyvvezetője és az illetékes kir. pénzügyigazgatóság egyik kataszteri szakközege.

Ezen bizottság feladata hitelesen kideriteni és megállapitani, hogy a talajjavitási tervben foglalt ingatlanok minő telekjegyzőkönyvekben (betétekben), minő telekkönyvi helyrajzi számok alatt foglaltatnak és minő telekkönyvi jószágtesteknek képezik alkotó részeit; továbbá, hogy ezen telekkönyvi jószágtestek kataszteri tiszta jövedelme a földadó-kataszteri fölvétel szerint mily összeget tesz ki.

A három tagu bizottságnak a helyszini szemle és eljárás folytán felmerülő költségeit további intézkedésig az államkincstár viseli; minden egyéb esetleg előforduló költség ellenben a folyamodót terheli.

13. §. A kerületi kulturmérnöki hivatal megkeresi az illetékes telekkönyvi hatóságot és pénzügyigazgatóságot azon közegének kijelölése végett, aki a 12. §. szerint alakitandó bizottságban közre fog működni. Megküldi egyszersmind a pénzügyigazgatósághoz a kijelölendő kataszteri közeg részére előzetes tanulmányozás végett a talajjavitási munkálat tervét és megkeresi a pénzügyigazgatóságot az iránt is, hogy a ·/. alatt csatolt kimutatást, amennyiben az a 11. §. értelmében bemutattatott, a kataszteri szakközeggel kataszteri szempontból átvizsgáltassa, esetleg kiegészittesse, vagy helyesbittesse; amennyiben pedig ilyen kimutatás a 11. §. értelmében be nem nyujtatott, a kataszteri közeg által telekkönyvi hatóságonként készitendő kimutatásnak a kataszteri adatok alapján kitölthető rovatait töltse ki. A pénzügyigazgatóságtól ekkép visszaérkező kimutatást a talajjavitási tervvel együtt a kerületi kulturmérnöki hivatal előzetes tanulmányozás végett a telekkönyvi hatósághoz küldi.

14. §. A bizottság tagjai a kerületi kulturmérnöki hivatal által kitüzendő helyen és időben összegyülnek s mindenek előtt helyszini szemle nélkül a rendelkezésre álló adatok alapján kisérlik meg a 12. §-ban eléjük szabott feladat megoldását.

15. §. Ha a bizottság feladatát a 14. §-ban körülirt módon meg nem oldhatná, helyszini szemlét tart, melyre a folyamodót megidézni tartozik, s ezenfelül esetleg más, a helyi viszonyokkal ismerős egyéneket is meghivhat.

Folyamodónak, valamint a helyi viszonyokkal ismerős egyéneknek bármely okból történt elmaradása azonban a helyszini szemle megtartását nem akadályozhatja s ezen körülmény jogorvoslat alapjául sem szolgálhat.

16. §. A bizottság a 11. §-ban emlitett minta szerint készitett külön kimutatásba foglalja a talajjavitási tervbe eső azon ingatlan részleteket, melyekre nézve a bizottság tagjai között, akár a 14. §-ban emlitett eljárás, akár a helyszini szemle alkalmával egyetértő megállapodás jött létre az iránt, hogy azok minő telekjegyzőkönyvekben (betétekben), minő telekkönyvi helyrajzi számok alatt vannak felvéve, minő telekkönyvi jószágtesteknek képezik alkotó részeit és hogy ezen telekkönyvi jószágtestek kataszteri tiszta jövedelme a földadókataszteri felvétel szerint mily összeget tesz ki.

Ha a talajjavitási tervbe eső ingatlan részletek között olyanok is vannak, melyekre nézve ilyen egyetértő megállapodás nem jött létre, azokat a bizottság külön kimutatásba foglalja s a fenforgó nehézségeket az utóbbi kimutatáshoz csatolandó jelentésben részletezi.

A jelen szakasznak ugy első, mint második bekezdésében emlitett kimutatást a bizottság minden tagja aláirja.

17. §. A bizottság munkálatait a kerületi kulturmérnöki hivatal a talajjavitási tervekkel együtt az érdekeltekre nézve alkalmas helyen 30 napi közszemlére teszi ki s erről a folyamodót közvetlenül, a többi érdekelteket pedig a hivatalos — és egy helyi lapban egyszer közzéteendő hirdetmény utján értesiti.

A hirdetménynek magában kell foglalnia a felveendő kölcsön nagyságát, a talajjavitási tervezet rövid ismertetését, a tervek és a 16. §-ban emlitett bizottsági munkálatok kitételének helyét, végül pedig azon felhivást, hogy az érdekeltek és ezek között a jelzálogos hitelezők is, a három tagu bizottság munkálataira felszólalásaikat naptárilag megjelölendő határnapig a kerületi kulturmérnöki hivatalnál irásban annál inkább adják elő, mert különben a további intézkedések meghallgatásuk nélkül fognak megtétetni.

A ker. kulturmérnöki hivatal a hirdetmény közzététele alkalmával annak egy-egy példá-

nyát kifüggesztés végett, — a 16. §. szerint készitett kimutatás vagy kimutatások egy-egy hiteles másolatát pedig széljegyzés végett megküldi átirat kiséretében mindazon telekkönyvi hatóságoknak, amelyeknek területén az illető talajjavitási müveletbe egészen vagy részben beleeső egy vagy több birtokrészlet fekszik.

A kitüzött 30 napi határidő elteltével a kerületi kulturmérnöki hivatal minden egyes az ingatlanok telekkönyvi azonosságának és kataszteri tiszta jövedelmének megállapitására vonatkozó kimutatásbn igazolja, hogy az közszemlére ki volt-e téve és hogy az ellen adatott-e be felszólalás vagy sem.

18. §. A kerületi kulturmérnöki hivatal az ekként igazolt kimutatásokat a tervekkel s az összes többi iratokkal, valamint a hivatalos lapnak a hirdetés közzétételét kitüntető számával, nemkülönben a netalán beadott felszólalásokkal együtt bemutatja az országos vizépitészeti és talajjavitási hivatalnak.

Abban az esetben, ha a bizottság tagjai között a 16. §. első bekezdésében emlitett egyetértő megállapodás a talajjavitási tervbe eső valamennyi ingatlan részletre nézve létrejött és a 17. §-ban meghatározott 30 napi határidőn belül ellenvetés senki részéről be nem adatott, az országos vizépitészeti és talajjavitási hivatal a kölcsön engedélyezhetésére nézve bizonylatot állit ki, s azt az összes iratokkal és tervekkel a kölcsön kieszközlése czéljából a folyamodónak megküldi.

A jelen rendelet 1. §-ában felsorolt czélra alakult társulatoknál a bizonylat addig ki nem állitható, mig az 1885 : XXIII. t.-cz. 93. §-a értelmében a kölcsön kötésére vonatkozó közgyülési határozatot be nem mutatták és annak a földmivelésügyi minister által a pénzügyministerrel egyetértőleg történt jóváhagyását be nem igazolták.

19. §. Amennyiben a 18. §. második bekezdésében foglalt eset fenn nem forogna, az országos vizépitészeti és talajjavitási hivatal az összes iratokat és terveket saját véleménye kiséretében a földmivelésügyi minister elé terjeszti, ki az igazságügyministerrel egyetértőleg s amennyiben a nehézségek kataszteri szempontból merültek fel, a pénzügyministernek meghallgatása és esetleg ujabb helyszini szemle elrendelése után, a három tagu bizottságnak munkálata, valamint az esetleg beadott felszólamlások fölött végérvényesen határoz; ennek megtörténte után az összes iratokat és terveket az országos vizépitészeti és talajjavitási hivatalhoz küldi vissza, mely a megelőző §. 2-ik bekezdésében érintett bizonylatot, ugyanezen szakasz 3-ik bekezdésében foglaltak szem előtt tartásával kiállitja s azt az összes iratokkal és tervekkel a folyamodónak megküldi.

Ha a jelen §. első bekezdésében emlitett tárgyalások során az tünnék ki, hogy egészben vagy részben oly telekkönyvi jószágtestek vonandók be a talajjavitási müveletbe, amely jószágtestek a 17. §-ban körülirt hirdetményi eljárás tárgyát még nem képezték : az esetben mielőtt a földmivelésügyi minister a jelen §. első bekezdése értelmében határozna, a szóban forgó jószágtestekre vonatkozólag a 17. §-ban emlitett hirdetményi eljárást foganatosittatja.

A hirdetmény egy példányának és a kimutatások hiteles másolatának a telekkönyvi hatóságokhoz való megküldésére nézve a 17. §. rendelkezése ezen esetben is alkalmazandó.

20. §. Ha a talajjavitási kölcsönre vonatkozó közigazgatási tárgyalások a telekkönyvi hatóságokhoz a 17. §. 3-ik bekezdése értelmében intézett közlések után az illető társulatnak, érdekeltségi csoportnak vagy egyes félnek a kölcsön felvételétől való visszalépése folytán vagy bármi más oknál fogva meghiusulnak, a ker. kulturmérnöki hivatal tartozik erről az illető telekkönyvi hatóságokat az elrendelt széljegyzetek törlése végett értesiteni.

IV. A talajjavitási kölcsön kiszolgáltatása.

21. §. Folyamodó a kulturmérnöki hivatal által leküldött tervek és iratok csatolása mellett a kölcsön engedélyezését a magyar földhitelintézetnél kérelmezi, mely intézet ezen kérelem alapján folyamodó féllel a kölcsön engedélyezése iránt hozott határozatát közli és egyuttal kiadja a kölcsönvevő által kiállitandó kötelezvény szövegét.

A kötelezvény szövegébe határozottan befoglalandók a következő kikötések: A talajjavitási kölcsönből az egyes telekkönyvi jószágtestek bármelyikét évjáradékuk arányában terhelő tőke-összegnek még nem törlesztett része a felvett talajjavitási egész kölcsön törlesztése előtt is visszafizethető, de a visszafizetendő kölcsön félévenként előzetesen mondandó fel és a felmondás ugy intézendő, hogy lejárata az intézetnél fizetni köteles járadék határnapjaival összeessék. Ilyen fizetés alapján a magyar földhitelintézet a telekkönyvi rendeletek alaki kellékeinek megfelelő nyilatkozatot fog kiállitani, mely alkalmas lesz arra, hogy a telekkönyvi tulajdonos az 1891. évi 16386. számu igazságügyministeri rendelet 12. §-a értelmében a teljesitett fizetésnek telekkönyvi feljegyzését kérhesse, a mely telekkönyvi feljegyzés azonban nem érinti az 1889 : XXX. t.-cz. 18—21. §-ain alapuló s az idézett t.-cz. 33. §-ánál fogva a talajjavitási kölcsönökre is kiterjedő kötelezettségeket, sem pedig az 1889 : XXX. t.-cz. 37. §-ából származó felelősséget. Ha a magyar földhitelintézet az előadottakhoz képest megajánlott fizetést elfogadni és a megfelelő nyilatkozatot kiadni vonakodik, jogában áll a telekkönyvi tulajdonosnak a telekkönyvi jószágtestet évjáradéka arányában terhelő kölcsönrészletet a telekkönyvi hatóságnál birói kézbe letenni és az 1891. évi 16386. számu igazságügyministeri rendelet 12. §-ának alkalmazását kérni.

Ha a kölcsönkérvények oly számban adatnának be a magyar földhitelintézethez, hogy azok a záloglevelek értékesitése szempontjából nem volnának egyidejüleg figyelembe vehetők, ezen akadály a földhitelintézet részéről a földmivelésügyi ministernek bejelentendő, ki a kölcsön kiszolgáltatásának sorrendjét a munkálatok sürgősségére és fontosságára való tekintettel állapitja meg.

22. §. A kötelezvény aláirása — talajjavitó társulatoknál ezenkivül a kölcsön-kötelezvénynek a földmivelés- és pénzügyministerek egyetértő jóváhagyása — után azon körülménynek telekkönyvi kimutatása, hogy az illető jószágtest vagy annak egyes parczellája talajjavitási műveletbe esik, az 1891. évi 16*386. számu igazságügyministeri rendelet értelmében történik.

23. §. A telekkönyvi kitüntetés megtörténte után a fél kérelmére a kellőleg kiállitott kötelezvény alapján a magyar földhitelintézet a kölcsön kiszolgáltatása iránt intézkedik.

24. §. E tekintetben az eljárás kétféle: a szerint, amint kérelmező csak a munkálat teljes vagy önálló részletet képező egyes részeinek befejezése után (25. §.) vagy a munkálatok befejezésére való tekintet nélkül (26. §.) kivánja a kölcsönt igénybe venni.

25. §. Ha a kérelmező csak a munkálat teljes vagy önálló részletet képező egyes részeinek befejezése után kivánja a kölcsönt igénybe venni: abban az esetben az illető munkálat, illetőleg önálló részének befejezéséről és annak czélszerü foganatositásáról a kerületi kulturmérnöki hivatal bizonyitványt állit ki, nemkülönben felülvizsgálja a felszámitott költségeket. Az engedélyezett kölcsön, illetőleg megfelelő részlete ezen bizonyitvány és kimutatások alapján az országos vizépitészeti és talajjavitási hivatal láttamozására a kérelmező félnek kiszolgáltatik.

Ily esetben több költség fel nem számitható, mint amennyi a tervezetben elő van irva.

26. §. Ha a kérelmező a munkálat költségeit a munkálat egyes részeinek befejezése előtt már az engedélyezett kölcsönből kivánná fedezni: abban az esetben a kölcsönt a vállalkozó, vagy kölcsönvevő által teljesitett s a kerületi kulturmérnöki hivatal által felülvizsgált és ellenjegyzett kereseti kimutatással igazolt munka arányában, — ha pedig a munkálatot a kerületi kulturmérnöki hivatal saját kezelésben házilag hajtja végre, az általa érdembe hozott kereseti összegeket, a kimutatásoknak és szerződéseknek a kölcsönvevő vagy megbizottja által történt láttamozása után, az országos vizépitészeti és talajjavitási hivatal a magyar földhitelintézetnél a teljesitett munka arányában kifizetésre utalványozza.

27. §. Amennyiben az előirányzott összegből megtakaritás óretnék el, ez a kölcsönvevőnek ki nem szolgáltatható, hanem a felvett kölcsön egy vagy több évi tőketörlesztési részletének megfelelő összeg a törlesztési idő megrövidítésére, a még ezenfelül fenmaradó kisebb összeg pedig a legközelebbi évi járadék részbeni fedezésére forditandó.

28. §. Ha ellenben az előirányzott költség, illetőleg engedélyezett kölcsön nem elégséges a tervbe vett munkálatok befejezésére, azonban az engedélyezett összeg az 1889 : XXX. t.-cz. 34. §-ában meghatározott hitelképességet ki nem meriti, a még szükséges összegek kieszközlésére okadatolt müszaki előterjesztés és költségvetés nyujtandó be, mely az országos vizépitészeti és talajjavitási hivatal által a 18. §. értelmében felülvizsgálandó. A további eljárás ugyanazon módozatok szerint történik mint az uj kölcsönök engedélyezésénél.

29. §. Az egyes egyének és érdekeltségi csoportok által a nyert talajjavitási kölcsönök járadékai közvetlenül a magyar földhitelintézetnél fizetendők (1889 : XXX. t.-cz. 38. §.); a társulatokat terhelő kölcsönök járadékai tekintetében pedig ugy az illető társulat, mint a magyar földhitelintézet a pénzügyministernél bármikor kérheti, hogy azok az egyenes adók módjára, az erre hivatott közegek által szedessenek be. (1889 : XXX. t.-cz. 28—32. §-ok.)

V. *A talajjavitási munkálatok felügyelete és jókarban tartása.*

30. §. A kész talajjavitási munkálatok jókarban tartását az országos vizépitészeti és talajjavitási hivatal a kerületi kulturmérnöki hivatalok utján felügyeli és ellenőrizteti; ebbeli feladatáról és intézkedéseiről pedig a magyar földhitelintézet igazgatóságát évenkint értesiti.

31. §. Ha a birtokos, érdekeltségi csoport vagy a társulat a jókarban tartást elmulasztaná, a kerületi kulturmérnöki hivatal a birtokossal, érdekeltségi csoporttal vagy a társulattal figyelmeztetéseit és utbaigazitásait irásban közli, a szükséges pótlások és javitások megtételére pedig záros határidőt tüz ki.

32. §. Amennyiben a birtokos, érdekeltségi csoport vagy társulat a javitási munkálatokat a kitüzött záros határidő alatt nem teljesitené, a kerületi kulturmérnöki hivatal az azok jókarba hozására vonatkozó költségelőirányzatot, esetleg tervekkel, valamint az egyes adósokra eső részletek egyéni kimutatásával felszerelve, az országos vizépitészeti és talajjavitási hivatal utján a földmivelésügyi ministerhez terjeszti fel, ki a munkálatok jókarba hozására szükséges összegeket az 1889 : XXX. t.-cz. 37. §-a értelmében az érdekeltekre kiveti és azok beszedése, illetőleg behajtása czéljából a pénzügyministert megkeresi.

Ennek megtörténte után a földmivelésügyi minister a szükséges munkálatok végrehajtása iránt hivatalból intézkedik.

Amennyiben a munkálatok sürgősen volnának foganatositandók, az országos vizépitészeti és talajjavitási hivatal előterjesztésére előlegképen való fedezéséről a földmivelésügyi minister a pénzügyministerrel egyetértőleg gondoskodik.

33. §. A kerületi kulturmérnöki hivatalok által foganatositandó ilynemü fentartási és javitási munkálatoknál a tervezési és felügyeleti költségek is a mulasztó fél terhére esnek.

34. §. A munkálatok jókarban tartásának kötelezettsége mindaddig fennáll, mig az egész talajjavitási kölcsön teljesen törlesztve nem lett.

A munkálatok jókarban tartásának kötelezettsége tehát nem szünik meg azáltal, ha a több jószágtestre közösen felvett talajjavitási kölcsönnek egyik jószágtestre eső része a törlesztési idő előtt az igazságügyi minister által 1891. évi 16386. sz. a. kiadott rendelet alapján visszafizettetett, hanem mindaddig fennáll, mig a többi jószágtesteket terhelő közös kölcsön teljesen törlesztve nincs.

1881 : LXX. Törvényczikk

a jelzálogkölcsönök átváltoztatásánál adandó bélyeg- és illetékkedvezményekről.

1. §. A jelzálogintézeteknél, árvapénztáraknál, közalapoknál, takarékpénztáraknál és minden egyéb nyilvános számadásra kötelezett pénzintézeteknél fennálló jelzálogkölcsön-követeléseknek ezen testületek bármelyike utján történő átváltoztatása (conversio) alkalmával kiállitandó kötelezvények, bekebelezési engedélyek, ugy az ezek alapján eszközlendő telekkönyvi bejegyzések után a szabályszerü fokozatos — illetőleg a bejegyzési százalékos — illeték nem jár azon összegtől, mely a bekebelezett eredeti tartozásból még tényleg fennálló adósság összegét meg nem haladja, feltéve, hogy az átváltozott adósság kamatlába csekélyebb a régi tartozás után fizetett kamatlábnál, és hogy a fizetendő kamat és mellékjárulékok összege az eddig fizetett kamat és mellékjárulékok összegét meg nem haladja.[1])

Ezen illetékmentesség az emlitett fel-tétel alatt, a kölcsönátváltoztatási művelet alkalmából kiállitandó engedményi okiratokra, valamint a törlési nyugtákra is kiterjed, s ezen okiratok csupán az 50 krnyi állandó okmánybélyeggel látandók el.

A bélyeg- és illetékmentességi kedvezménynek az elősorolt feltételek alatt az esetben is helye van, ha a kölcsönátváltoztatás nem az eredetileg érdekelt, hanem bármely más hitelintézet, mint uj kölcsönadó közbenjárása mellett foganatosittatik.

2. §. Az előző szakasz alapján illetékmentességben részesülő kölcsönügyletek a pénzügyminister által rendeleti uton szabályozandó módon az illetékkiszabási hivatalnál bejelentendők.

3. §. Ezen bejelentés elmulasztása 5—100 frtig terjedő birsággal büntettetik.

4. §. Ezen törvény, melynek végrehajtásával a pénzügyminister bizatik meg, kihirdetésének napjával lép érvénybe és 1886. évi deczember hó végéig marad hatályban[1].)

[1]) »A jelzálogkölcsönök átváltoztatása alkalmával adandó bélyeg- és illetéki kedvezmény megállapitásánál az 1881 : LXX. t.-czikk sem

a) a lekötött uj biztositéki összegre, sem

b) azokra az esetekre nem alkalmazható, amelyekben jelzálogilag biztositott váltókövetelés vagy biztositéki okirat alapján bekebelezett zálogjoggal fedezett egyéb követelés tárgya az átváltoztatásnak.« (*Közig. biróság* XVIII. sz. döntvénye.)

[1]) Ennek hatálya az 1889 : XLIII. t.-cz. által kiterjesztetett 1895. évi decz. 31-éig s egyuttal az 1. §-ban körülirt feltételek alatt a vasutak elsőbbségi kölcsöneinek átváltoztatására is kiterjesztetett.

1897 : XXXII. Törvényczikk

a hazai pénzintézetek által kibocsátott némely kötvények biztositásáról.

1. §. A jelen törvény hatálya alá azok a kamatozó és sorsolás utján visszaváltandó kötvények tartoznak, melyeket a magyar korona országaiban székhelylyel biró részvénytársaságok vagy szövetkezetek, a 2. §-ban meghatározott követeléseik vagy értékeik alapján, a jelen törvény által megszabott korlátok között és módozatok mellett bocsátanak ki.

A jelen törvény hatálya alá tartoznak a magyar korona országaiban székhelylyel biró részvénytársaságok vagy szövetkezetek által a 2. §-ban meghatározott követeléseik vagy értékeik alapján a jelen törvény által megszabott korlátok között s módozatok mellett kibocsátott és sorsolás utján visszaváltandó azok a kötvények is, amelyekben a hitelezőnek a kölcsöntőke visszafizetésén felül még sorsolástól, vagy más, a véletlen esélyétől függő nyereményre való kilátás is igértetik (nyereménykötvények).

Az 1889 : IX. t.-czikknek a nyereménykölcsönkötvények kibocsátására és forgalmára vonatkozó rendelkezései érintetlenül maradnak.

2. §. A jelen törvény hatálya alá eső kötvények csakis az alább meghatározott követelések, illetőleg értékek alapján bocsáthatók ki. Ezek a követelések és értékek a következők:

1. A kibocsátó intézetnek feltételtől nem függő olyan követelései, melyek

a) közterhek kivetésére jogositott testületekkel vagy ilyen társulatokkal szemben állanak fenn, és amely követelések és járulékaik törlesztésére a közterhek jogérvényes határozattal vagy törvény erejénél fogva le vannak kötve;

b) az állammal, vagy állami intézetekkel (vállalatokkal) szemben állanak fenn;

c) az 1894 : V. t.-cz. rendelkezései értelmében létesitett telepitvényi birtokra (3. és 4. §-ok), továbbá talajjavitás tárgyát képező vagy feldarabolás utján létrejött földbirtokra (5. és 6. §-ok), mint jelzálogra, telekkönyvileg be vannak kebelezve.

2. Közforgalomban lévő hazai vasutaknak és ezekhez közvetlenül csatlakozó, szintén közforgalomban lévő külföldi vasutaknak elsőbbségi kötvényeiből, kölcsönkötvényeiből és — a törzsrészvények kivételével — egyéb részvényeiből, nemkülönben hajózható csatornák épitésére alakult hazai vállalatoknak az engedélyokmányban megállapitott épitési, illetőleg alaptőkéjét képező elsőbbségi kötvényekből, kölcsönkötvényekből és — a törzsrészvények kivételével — egyéb részvényekből a kibocsátó intézet által tulajdonilag megszerzett és az intézet birtokában meglévő czimletek, valamint az ilyen elsőbbségi kötvényekre, kölcsönkötvényekre és részvényekre a kibocsátó intézet részéről adott kézi zálogkölcsönök.

Az állammal, állami intézetekkel (vállalatokkal), törvényhatóságokkal és községekkel szemben fennálló és feltételtől nem függő követelések alapján jelen törvény hatálya alá tartozó kötvények akkor is kibocsáthatók, ha az illető követelésről kiállitott okmány, a követelés tőkeösszegének megjelölése nélkül, meghatározott számu éven át fizetendő összegekről szól.

Csatlakozó külföldi vasutak czimletei alapján kötvények csak akkor bocsáthatók ki, ha a czimletek hazai törvényeink szerint elsőbbségi kötvényeknek, kölcsönkötvényeknek, illetőleg elsőbbségi részvényeknek tekinthetők.

A kibocsátó intézetnek szabadságában áll a kötvények kibocsátását a jelen §-ban meghatározott valamennyi, vagy

csak egyes követelésre, illetőleg értékre alapitani.

3. §. Az 1894 : V. t.-cz. rendelkezései értelmében létesitett telepitvényi birtokra, mint jelzálogra, telekkönyvileg bekebelezett tőkekövetelés jelen törvény hatálya alá eső kötvények kibocsátásának alapjául csak akkor szolgálhat, ha e követelés tőkeösszege — az esetleges előző telekkönyvi tehertételekkel együtt — a jelzálogul lekötött földbirtok ama becsértékének hetvenöt (75) %-át meg nem haladja, amely becsérték a lekötés idejekor állapittatott meg.

4. §. Az 1894 : V. t.-cz. 18. §-ának hatálya megfelelő alkalmazással kiterjesztetik mindazokra az esetekre, amelyekben a telepités által a telepitvényi birtok vételára, vagy annak még nem törlesztett része valamely, a jelen törvény hatálya alá eső kötvényeket a 2. §. 1. pontja alatt felsorolt alapokon kibocsátó intézetnek, mint telepitőnek, vagy mint a telepitő jogutódjának fizetendő.

A függő termés, mely a kimozditási jog érvényesitésének idején a telepitvényi birtokon megvan, ilyen esetekben is a telepest illeti; a függő termésre azonban azon hátralékos kamatok erejéig, melyek a telepes részére visszajáró összeg által nem fedeztetnek, a kimozditó intézetet törvényes zálogjog illeti meg.

5. §. Talajjavitási munkálatok (patakszabályozás, vizmosások megszüntetése, vizlecsapolás, mocsárkiszáritás, alagcsövezés, öntözés és sankolás) tárgyát képező földbirtokra, mint jelzálogra, telekkönyvileg bekebelezett tőkekövetelés a jelen törvény hatálya alá eső kötvények kibocsátásának alapjául csak akkor szolgálhat, ha tőkeösszege nem haladja meg — a netalán előző telekkönyvi tehertételekkel együtt — a jelzálogul lekötött földbirtok ama becsértékének hetvenöt (75) %-át, mely becsérték a lekötés idejekor állapittatott meg, továbbá, ha a követelés tőkeösszege nem haladja meg az illető talajjavitási munkálat által igényelt költségek összegét sem, végül, ha a talajjavitási kölcsönt a hitelező intézet csak az illető munkálat tényleges előrehaladása arányában teszi folyóvá.

6. §. Feldarabolás utján létrejött földbirtokra, mint jelzálogra, telekkönyvileg bekebelezett tőkekövetelés a jelen törvény hatálya alá eső kötvények kibocsátási alapjául csak akkor szolgálhat, ha e követelés tőkeösszege — az esetleges előző telekkönyvi tehertételekkel együtt — a jelzálogul lekötött ingatlan becsértékének kétharmadát meg nem haladja, és ha a feldarabolás a jelen törvény értelmében ilyennek tekinthető.

Birtokfeldarabolásnak a jelen törvény értelmében az tekintetik, ha a feldarabolás ugyanannak a telekkönyvi tulajdonosnak vagy tulajdonostársnak ugyanegy község telekjegyzőkönyveiben (telekkönyvi betéteiben) foglalt, habár nem is összefüggő területet képező, avagy több község telekjegyzőkönyveiben (telekkönyvi betéteiben) foglalt, de összefüggő területet képező és minden esetben legalább négyszázezer korona becsértékü földbirtokára nézve akkép történik, hogy a feldarabolás következtében keletkező birtokrészek becsértéke egyenként négyezer koronánál nem kisebb és huszonnégyezer koronánál nem nagyobb.

Az előző bekezdésben körülirt kellékekkel biró földbirtoknak négyezer koronánál kisebb becsértékü birtokrészekre való feldarabolása szintén a jelen törvény értelmében vett feldarabolásnak tekintetik, ha a vevők annak a községnek földbirtokkal biró vagy munkás lakosai, amelynek határában a feldarabolás történik, és ha a feldarabolás nem szolgál uj község vagy telep létesitésére.

Négyszázezer koronánál kisebb becsértékü, de különben a jelen §. második bekezdésében körülirt többi kellékeknek megfelelő földbirtoknak az előző bekezdésekben meghatározott becsértékü birtokrészekre való feldarabolása szintén a jelen törvény értelmében vett feldarabolásnak tekintetik, ha ezt kivételes figyelembevételt érdemlő esetekben a pénz-

ügyminister a földmivelésügyi ministerrel egyetértőleg engedélyezi.

A jelen §-ban emlitett becsértékek a lekötés idejekor állapitandók meg.

A jelen törvény hatálya alá eső kötvények kibocsátásának alapjául a feldarabolás utján létrejött földbirtokra jelzálogilag bekebelezett követelések nem szolgálhatnak, ha oly kikötés jött létre, hogy a feldarabolt birtokrészek vevői egymásért az eladóval vagy jogutódjával szemben a vételár megfizetésére egyetemleges kötelezettséget vállalnak.

7. §. Azok az intézetek, melyek jelen törvény hatálya alá tartozó kötvényeket kivánnak kibocsátani, kötelesek alapszabályaikban, a kereskedelmi törvény 157. és illetve 225. §-aiban megszabottakon felül, még megjelölni a 2. §-ban meghatározott követelések és értékek közül azokat, amelyek alapján kötvényeket kibocsátani szándékoznak, továbbá a kibocsátási alapul szolgáló kölcsönök engedélyezésének feltételeit és a kölcsönök összegének meghatározásánál mérvadó alapokat, ugyszintén — amennyiben a kibocsátás földbirtokra bekebelezett követelés alapján történik — a földbirtok becsértékének meghatározásánál mérvadó alapokat, illetve követendő eljárási módozatokat, ha pedig a kibocsátás vasuti (csatorna-vállalati) czimletek alapján történik, a vasuti czimletek megszerzésénél s a vételár meghatározásánál mérvadó alapokat és eljárási módozatokat is megállapitani.

A jelen törvény hatálya alá eső kötvények kibocsátásának megkezdése előtt az a körülmény, hogy a kibocsátó intézet alapszabályai a jelen törvénynyel megegyeznek, az intézet székhelye szerint illetékes törvényszék czégjegyzékébe bevezetendő és szabályszerüen közzéteendő. A törvényszék az intézetnek erre irányuló kérelmét csak akkor teljesiti, ha egyfelől a bemutatott alapszabályokat a jelen törvénynyel egyezőknek találta, és másfelől az intézet kimutatta, hogy a 8. §. rendelkezéseinek megfelelt.

8. §. Az intézetek, melyek a jelen törvény hatálya alá eső kötvények kibocsátásával kivánnak foglalkozni, tartoznak továbbá a kibocsátás előtt e kötvények külön biztositására rendelt alapot alkotni és annak legkisebb összegét alapszabályaikban kitüntetni.

Ez a külön biztositási alap, ha az intézet a 2. §-ban meghatározott valamennyi kibocsátási alapon, vagy a 2. §. 1. pontjában meghatározott kibocsátási alapok valamelyikén s ezenkivül ugyane §. 2-ik pontjában meghatározott valamely kibocsátási alapon is kiván kötvényeket kibocsátani, hat millió koronánál, minden egyéb esetben három millió koronánál csekélyebb nem lehet.

9. §. A kötvények külön biztositására rendelt alap elhelyezésére és jövedelmezővé tételére szolgálhatnak:

1. magyar államadóssági kötvényeknek, magyar kamatozó kincstári utalványoknak, az Osztrák-magyar bank, valamint a Kisbirtokosok országos földhitelintézete zálogleveleinek, az 1889 : XXX. t.-cz. 11. §-ában meghatározott elhelyezésekre alkalmas zálogleveleknek és oly értékpapiroknak vásárlása, amelyekre az 1889 : XXX. t.-cz. 11. §-ának rendelkezései későbbi törvénynyel kiterjesztettek, végül hazai közlekedési vállalatok elsőbbségi kötvényeinek vásárlása;

2. az 1. pontban meghatározott és visszafizetésre kisorsolt értékpapirok és azok legfeljebb félév alatt lejáró szelvényeinek leszámitolása;

3. az 1. pontban meghatározott értékpapirokra, tőzsdei árfolyamértékük legfeljebb háromnegyed része erejéig s legfeljebb három hó tartamára adott kézi zálogkölcsön;

4. legfeljebb három havi lejáratu és legalább két, fizetőképesnek ismert kötelezettnek aláirásával ellátott váltók leszámitolása;

5. az intézetnek a 2. §. 1. *c)* pontjában megjelölt jelzálogos követelésével terhelve lévő földbirtok megvásárlása azon összegig, mely a jelen törvény hatálya

alá eső kötvények kibocsátási alapjául szolgáló intézeti követelésnek teljes fedezésére szükséges.

10. §. A kötvények külön biztositására rendelt ez alapokra az 1876 : XXXVI. t.-cz. 5., 7., 8., 9. és 10. §-aiban foglalt intézkedések hatálya megfelelő értelmezéssel kiterjesztetik.

11. §. A jelen törvény hatálya alá eső kötvények külön biztositására rendelt alapot az alapszabályokban megállapitott összegen alul a kibocsátó intézet csak alapszabályainak ez irányban eszközölt módositása és ezen eszközölt alapszabálymódositásnak az illetékes törvényszéknél való bejegyzése után csökkentheti, de csak legfeljebb oly mértékben, hogy a csökkentett alapnak fenmaradó része az előző 4. §-ban meghatározott mérveknél, vagyis hat, illetőleg három millió koronánál kevesebb ne legyen, és legalább huszadrészét képezze az intézet azon forgalomban lévő kötvényeinek, melyek a 2. §-ban megjelölt alapokon kibocsátva lettek.

12. §. A 2. §. 1. pontja alatt felsorolt alapokon jelen törvény hatálya alá eső kötvények legfeljebb a kibocsátási alapot képező követelések tőkeösszegének erejéig bocsáthatók ki. Ha a kibocsátási alapot képező követelésről kiállitott okmány — a követelés tőkeösszegének megjelölése nélkül — meghatározott számu éven át fizetendő összegekről szól, a tőkeérték kiszámitásának alapjául veendő kamatláb semmi esetre sem lehet kisebb a kibocsátandó kötvények kamatlábánál.

A 2. §. 2. pontja alatt megjelölt alapokon jelen törvény hatálya alá eső kötvények legfeljebb a kibocsátási alapul szolgáló czimletek vételára és az ilyen czimletekre adott kézizálogkölcsönök tőkeösszegének erejéig bocsáthatók ki, de soha e czimletek névértékén túl.

13. §. A kibocsátó intézet köteles a forgalomból azonnal visszavonni:

1. a 2. §. 1. pontjában felsorolt alapokon kibocsátva lévő kötvényeit abban az arányban, amelyben a kibocsátási alapul szolgáló követelések összege visszafizetés folytán, vagy más okból csökkent;

2. a 2. §. 2. pontjában megjelölt alapokon kibocsátva lévő kötvényeit abban az arányban, melyben az azok kibocsátási alapjául szolgáló czimletek és kézizálogkölcsönkövetelések állaga eladás, illetőleg visszafizetés folytán, vagy más okból csökkent.

14. §. A kibocsátó intézetnek a 2. §-ban megjelölt alapokon kibocsátott kötvényeiből nem lehet több forgalomban annál, mint amennyinek névértéke a kibocsátott kötvények külön biztositására rendelt alap huszszorosával felér.

15. §. A kibocsátó intézetnek azon jelzálogilag biztositott követelései, melyek alapján a jelen törvény hatálya alá eső kötvényeket bocsátott ki, épségben maradnak akkor is, ha a jelzálogul szolgáló ingatlant birói árverésen az intézet maga szerzi meg, vagy ha az ilyen ingatlan az intézetnek, a jelen törvény 4. §-a értelmében, biróilag oda itéltetik.

Az ilyen követelések csak az intézet kérelmére törülhetők ki, és addig a kötvények fedezetéül szolgálnak.

16. §. A jelen törvény hatálya alá eső kötvények egy-egy darabja egyszáz (100) koronánál kisebb összegre nem szólhat.

17. §. A kibocsátó intézetnek azok a követelései (2. §., 1. pont), illetve azok a czimletei és kézizálogkölcsönkövetelései (2. §., 2. pont), melyek alapján a jelen törvény hatálya alá eső kötvények bocsáttatnak ki az illető kötvénynek összességének biztositékául szolgálnak, azokra végrehajtás nem intézhető, s azokra vonatkozólag, a csőd folytán való értékesités esetét kivéve (18. §.), harmadik személyek jogokat egyáltalán nem szerezhetnek.

A kötvények alapjául szolgáló követeléseknek ez a jogi természete az intézet javára, ezen követeléseket biztositó eredeti okmányokon, a megfelelő kötvények kibocsátása előtt, feljegyzendő, ezen

feljegyzés az intézet igazgatóságának és felügyelő bizottságának egy-egy tagja által aláirandó, és az aláirások közjegyzőileg vagy biróilag hitelesitendők.

A jelzálogilag is biztositott ily követelések fentebb jelzett jogi természete, az azok biztositására szolgáló zálogjog bekebelezésével egyidejüleg, telekkönyvileg is feljegyzendő.

Hogy e feljegyzések megtörténjenek, arról gondoskodni az intézet igazgatóságának kötelessége.

A jelen szakasz második bekezdésében előirt feljegyzés az illető követelés megszünte előtt érvényesen nem törölhető.

Az ugyanezen szakasz harmadik bekezdésében elrendelt telekkönyvi feljegyzés a zálogjog törlésével egyidejüleg hivatalból törlendő.

Azok a beadványok és okiratok, melyek a jelen szakasz harmadik bekezdésében előirt telekkönyvi feljegyzés bejegyeztetése, illetőleg annak törlése czéljából állittatnak ki, e tekintetben bélyeg- és illetékmentesek.

18. §. A kibocsátó intézet elleni csőd esetében abból a vagyonból, mely a 8., 10. és 17. §-ok szerint a kötvények biztositására van rendelve, az intézet elleni minden más követelés előtt a kötvénybirtokosoknak a kötvényekből származó követelései elégitendők ki.

19. §. Azok a vasuti és csatorna-vállalati czimletek (2. §., 2. pont), amelyek alapján, vagy amelyekre adott kézizálogkölcsönök alapján az illető intézet a jelen törvény hatálya alá eső kötvényeket bocsát ki, mindaddig, mig e czimletek, illetve az azokra adott kézizálogkölcsönök tényleg kibocsátási alapul szolgálnak, a kibocsátó intézet egyéb vagyonától elkülönitve kezelendők és kir. közjegyző ellenzára alatt őrzendők.

A kir. közjegyző minden egyes ellenzárolás alkalmával — az ellenzárolás időpontjának megjelölése, valamint aláirásának és hivatalos pecsétjének alkalmazása mellett — két példányban bélyegmentesen kiállitott jegyzéken darabszám, névérték és név szerint felsorolni tartozik azokat a czimleteket, amelyek ellenzára alá adattak, vagy onnan kivétettek. A jegyzékek egyik példánya a kir. közjegyzőnél marad, másik példányát pedig az intézet veszi át.

A kir. közjegyző ennek az ellenzárnak alkalmazása végett szükséges eljárásáért az 1880 : LI. t.-cz. 12. §-ában megjelölt állandó munkadijon és az idézett törvény 19. §-ában emlitett vitelbéren felül egyéb dijakat nem számithat fel.

20. §. Azon intézet igazgatósága, mely intézet a jelen törvény hatálya alá eső kötvények kibocsátásával foglalkozik, köteles a hivatalos lapban, nemkülönben az intézeti hirdetmények közzétételére esetleg rendelt más lapokban, félévenkint olyan kimutatást közzétenni, melyből tüzetesen kitünjék:

1. az intézet részéről a 2. §. 1. pontjában, vagy a 2. §. 2. pontjában felsorolt alapokon kibocsátva lévő kötvényeknek névszerinti összege;

2. azon követelések összege, illetve azon czimletek összes névértéke, melyek a 2. §. 1. pontjában, illetőleg a 2. §. 2. pontjában felsorolt alapokon kibocsátva lévő kötvények biztositékául szolgálnak;

3. a kötvények külön biztositására rendelt alap összegszerü mennyisége, valamint az is, hogy ezen alapnak egyes részei a jelen törvény által erre nézve megszabott korlátok között miként vannak elhelyezve;

4. olyan intézetnél, mely a 2. §. 1. *c)* pontjában felsorolt alapokon bocsátja ki a kötvényeket, ezen felül még a kibocsátási alapul szolgáló követelések fejében jelzálogként lekötött földbirtokoknak a lekötés idejekor megállapitott becsértéke.

Ezen kimutatás a közzététel napjától számitott 8 nap alatt, a közzétételt igazoló hirlappéldányokkal együtt, az illetékes törvényszéknél bemutatandó.

21. §. A jelen törvény hatálya alá eső kötvények birtokosai jogainak védelme és az ilyen kötvényeket kibocsátó intézet

igazgatósági tagjainak felelőssége tekintetében, megfelelő alkalmazással, az 1876. évi XXXVI. t.-cz. 22—26., 28. és 31—35. §-ainak rendelkezései irányadók.

Az 1876 : XXXVI. t.-cz. 43. §-ában megszabott büntetéssel sujtandók azonban a kibocsátó intézet igazgatóságának tagjai akkor is, ha elmulasztják gondoskodni arról, hogy a 17. §. második bekezdésében előirt feljegyzés annak idején eszközöltessék.

22. §. A jelen törvény hatálya alá eső kötvények és azok kamatszelvényei a tőkekamat- és járadékadótól, valamint az általános jövedelmi pótadótól mentesek.

Ezek a kötvények ezen felül óvadékképeseknek és arra is alkalmasaknak nyilvánittatnak, hogy azokba a községek, testületek, alapitványok és nyilvános felügyelet alatt álló intézetek pénzei, ugyszintén a hitbizományi és letéti pénzek gyümölcsözőleg elhelyeztessenek, és végre, hogy szolgálati és üzleti biztositékul is elfogadtassanak akkor, amikor a biztosíték az erre vonatkozó szabályok szerint nem készpénzben teendő le.

23. §. Ha a jelen törvény hatálya alá eső kötvényeket a jelen törvény 2. §-ának 1. *c)* pontja alapján kibocsátó valamely pénzintézet az 1894. évi V. t.-cz. rendelkezéseinek megfelelő telepitést, vagy a jelen törvény 6. §-ának megfelelő birtokfeldarabolást foganatosit, az egyrészről az intézet, másrészről a telepes, vagy a feldarabolás utján létrejött birtokrészlet vevője között kötött vételi (telepitési) szerződés, és a tulajdonjognak e szerződésből folyó telekkönyvi bekebelezése bélyeg- és illetékmentes.

24. §. Ha nyilvános számadásra kötelezett pénzintézetnél fennálló és a jelen törvény hatálya alá eső kötvények kibocsátására alkalmas követelések olyan részvénytársaságra vagy szövetkezetre ruháztatnak át, mely a jelen törvény hatálya alá tartozó kötvények kibocsátásával foglalkozik, az ily átruházások bélyeg- és illetékmentességben részesittetnek, még pedig az átruházott követelés engedményezése és netaláni bekebelezése után járó bélyeg- és illetékre nézve.

25. §. Azokra a részvénytársaságokra és szövetkezetekre, melyek a jelen törvény életbeléptekor, a 2. §-ban meghatározott alapok valamelyikének felhasználásával, kötvények kibocsátásával már foglalkoznak, illetőleg azoknak ilyen kötvényeire a jelen törvény érvénye, és pedig az alábbi összes feltételek teljesitésének napján kezdődő hatálylyal, kiterjesztetik, ha az illető részvénytársaság vagy szövetkezet a jelen törvény életbeléptétől számitott legfeljebb egy (1) év alatt:

1. alapszabályait — amennyiben azok a jelen törvény határozmányainak meg nem felelnek — a jelen törvény határozmányaival összhangba hozza;

2. a 4. §-ban előirt külön biztositéki alapot, és pedig a 14. §. rendelkezéseinek is megfelelően, megalkotja;

3. azt a körülményt, hogy alapszabályai a jelen törvénynyel megegyeznek, a czégjegyzékbe bevezetteti és szabályszerüen közzététeti;

4. a 17. és 19. §-okban elrendelt feljegyzéseket, illetőleg ellenzárolást foganatosittatja.

A törvényszék a jelen szakasz 3. pontjához képest előterjesztett kérelmet csak akkor teljesiti, ha az alapszabályokat a jelen törvénynyel egyezőknek találta és az illető intézet kimutatta, hogy az ezen szakasz 2. pontjában foglalt rendelkezésnek megfelelt.

26. §. Jelen törvény kihirdetése napján lép életbe s végrehajtásával a pénzügyi, a kereskedelemügyi és a földmivelésügyi ministerek, továbbá a törvénykezés tekintetében az igazságügyi minister, Horvát- és Szlavonországokban pedig a pénzügyminister, a kereskedelemügyi minister és a törvénykezés tekintetében Horvát-Szlavon-Dalmátországok bánja bizatnak meg.

1881 : XXXIII. Törvényczikk

a közforgalom tárgyát képező értékpapirok birói megsemmisitéséről és elévüléséről.

I. FEJEZET.

Megsemmisitési eljárás.

1. §. A bemutatóra szóló, vagy határozott névre kiállitott, de üres hátirattal forgatható értékpapirok birói megsemmisitésére az alábbi szabályok alkalmazandók.

A váltók, a kereskedelmi utalványok és a közraktári jegyek birói megsemmisitésére vonatkozó törvényes intézkedések a jelen törvény által nem érintetnek.[1] [2]

2. §. Az, akinek birlalásából vagy birtokából az 1. §-ban emlitett értékpapir elveszett, vagy akinek birlalásában vagy birtokában az ilyen értékpapir megsemmisült, birói megsemmisitési eljárást kérhet, amennyiben a jelen törvény kivételt nem tesz. Ezen joggal, mint birtokos, a kiállitó is élhet.

A megsemmisitési eljárás az állami értékpapirokra nézve a budapesti királyi kereskedelmi és váltótörvényszék hatásköréhez tartozik. Kivételt képeznek a horvát-szlavonországi földtehermentesitési kötvények, melyekre nézve a zágrábi kir. törvényszék illetékes. Egyéb értékpapirokra nézve a megsemmisitési eljárás azon törvényszéknél kérendő, mely tekintettel a kiállitó székhelyére vagy telepére, a kereskedelmi ügyek elintézésére illetékes.

Az értékpapir megsemmisitését a birtokos akkor is kérheti, ha az nem az ő birtokában, hanem annak birlalatában semmisült meg, kire ő azt megőrzés vagy szállitás végett bizta. (B. T. 2394/1904. B. T. 1645/1904.)

3. §. A kérvény a megsemmisitési eljárás meginditása iránt egy példányban két felzettel nyujtandó be. Egy kérvényben csak egynemü értékpapirra kérhető a megsemmisitési eljárás meginditása.

Ha a megsemmisitési eljárást magánfél kéri, kérvényét sajátkezüleg aláirni és aláirását királyi közjegyző által hitelesittetni, — ha pedig ügyvéd vagy megbizott által adja be kérvényét, ahhoz a közjegyző által hitelesitett aláirással ellátott eredeti meghatalmazást mellékelni tartozik.

4. §. A folyamodó kérvényében az értékpapir ismertető jeleit pontosan előadni és valószinüvé tenni tartozik, hogy

---

[1] A közforgalom tárgyát nem képező okiratok megsemmisitéséről az 1868 : LIV. t.-cz. 529—533. §-ai intézkednek.

[2] 1640. Eln. sz.

1902. márcz. 5.

Keresk. min. rendelet

a vállalati biztositékul szolgáló összegek kiutalásánál a letéti jegy elvesztése esetén követendő eljárás tárgyában.

Kérdésessé vált, vajjon milyen eljárás követendő a vállalati biztositékul szolgáló összegek kiutalásánál abban az esetben, ha a letéti jegy elveszett. Erre nézve tudomás és miheztartás végett értesitem a czimet, hogy a letéti jegynek birói érvénytelenitése nem szükséges, a biztositék a letéti jegy bevonása nélkül vállalkozó elismervénye ellenében kiutalványozható, csakhogy a vállalkozó közjegyzői okiratban a biztositék felvételét elismerni s kötelező nyilatkozatot tartozik tenni arra nézve, hogy a kincstár ellen a szóban forgó letéti ügyletből folyólag bárki által támasztandó igényért szavatol.

az értékpapir birlalásából vagy birtokából veszett el, illetőleg hogy az birlalásában vagy birtokában semmisült meg.

5. §. A kérvényben különösen előadandó :

1. a kiállitó neve ; és ha magánértékpapir megsemmisitése kéretik, a kiállitó állása és lakhelye, illetőleg a kiállitó társaság, iparvállalat, pénzintézet vagy szövetkezet képviselőjének neve és székhelye ;

2. az értékpapir minősége, kiállitási helye és ideje, folyószáma és sorozata ;

3. az összeg, melyről az értékpapir szól, és a kamatláb ;

4. az, hogy az értékpapir bemutatóra vagy névre szól-e, s ez utóbbi esetben milyen névre ?

5. az, hogy az értékpapirban van-e fizetési idő kitéve ; ha van, ezen fizetési idő ; sorsolás alá eső értékpapirnál pedig az, hogy ki lett-e már a papir sorsolva és mikor ?

6. szelvényes értékpapirnál a kiadott szelvények utolsó darabjának lejárati napja, és az, hogy volt-e a papirhoz szelvényutalvány kiadva és mellékelve, vagy nem volt ?

Az 1881 : XXXIII. t.-cz. nem tartalmaz oly intézkedést, hogy egynemü értékpapirok megsemmisitése egy kérvényben csak akkor kérhető, ha azokra a hirdetményi határidő egységesen szabható meg. (B. T. 3452/1904.)

6. §. Ha a kérvény a 2—5. §-okban megállapitott kellékekkel nem bir, az hivatalból visszautasitandó, s erről a folyamodó értesitendő.

Ezen visszautasitó határozat ellen, a kézbesitéstől számitandó 8 nap alatt, minden további jogorvoslat kizárásával, felfolyamodásnak van helye a másodbirósághoz.

Egyébiránt a hiányok pótlása mellett a kérvény a megsemmisitési eljárás meginditása iránt ujból beadható.

7. §. Ha állami vagy törvényhatósági értékpapir megsemmisitése kéretik, a kellően felszerelt kérvény mellékleteivel együtt azon hatósággal, mely alatt a megsemmisitendő értékpapirok beváltásával megbizott pénztár áll, azon felhivás mellett közöltetik, hogy a kérvényben előadott ismertető jelek helyessége és az értékpapirban kifejezett követelés fennállása iránt nyilatkozzék.

A megkeresett hatóság a felhivásnak késedelem nélkül megfelelni tartozik. Nyilatkozatában egyedül annak kijelentésére szoritkozik, hogy az előadott ismertető jelek helyesek-e vagy nem, és hogy az értékpapirban kifejezett követelés fennáll-e vagy nem ?

8. §. Ha a hatóság nyilatkozata szerint az előadott ismertető jelek nem helyesek, vagy ha az értékpapirban kifejezett követelés fenn nem áll, — a kérvény elutasitandó, és erről a folyamodó, a nyilatkozat közlése mellett, értesitendő.

Ezen elutasitó határozat ellen jogorvoslatnak helye nincs.

9. §. Ha a hatóság nyilatkozata szerint az előadott ismertető jelek helyesek, és az értékpapirban kifejezett követelés fennáll, a biróság a megsemmisitési eljárás meginditását elrendeli és hirdetvényt bocsát ki, melyben a folyamodó nevének, állásának és lakhelyének megjelölése és az előadott ismertető jelek pontos kitüntetése mellett, az értékpapir ismeretlen birtokosát felhivja, hogy birtoklását a hirdetvényben kitett határidő elteltéig a biróságnál jelentse be ; különben a folyamodó ujabb kérelmére az értékpapir semmisnek fog nyilváníttatni.

Az eljárás meginditását elrendelő végzésről, melybe a hirdetvény szövege szó szerint felveendő, a folyamodó és a hatóság (7. §.) értesitendő.

A hirdetvény a biróságnál nyilt helyen kifüggesztendő és a folyamodó költségén a belföldi hivatalos lapban, és az osztrák-magyar monarchia másik államának hivatalos lapjában háromszor közzéteendő.

A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék, továbbá a zágrábi kir. törvényszék azon állampapirokról, me-

lyeknek megsemmisitése iránt az eljárás a hirdetvény kibocsátásával megindittatott és még folyamatban van, jegyzéket vezetni, és azt másolatban az összes törvényszékeknek évenkint megküldeni tartozik. Ezen jegyzéket mindenki megtekintheti és arról hiteles másolatot vehet ki.

10. §. Ha magánértékpapir megsemmisitése kéretik, a biróság a megsemmisitési eljárást, a 7. §-ban szabályozott intézkedés mellőzésével, közvetlenül elrendeli és az 5. §. értelmében hirdetvényt bocsát ki.

A biróság az eljárást meginditó végzésről, melybe a hirdetvény szövege szó szerint felveendő, a folyamodót és az értékpapir kiállitóját, illetőleg ennek a kérvényben megnevezett képviselőjét értesiti.

A hirdetvény a biróságnál nyilt helyen kifüggesztendő és a folyamodó költségén a belföldi hivatalos lapban háromszor közzéteendő. Azt, hogy a hirdetvény az osztrák-magyar monarchia másik államának hivatalos lapjában is közzétetessék, minden egyes esetben a biróság határozza meg.

11. §. A hirdetvényi határidő három év. Ezen határidő:

1. olyan értékpapiroknál, melyekben fizetési idő kikötve nincsen, a kiadott szelvények utolsó darabjának lejárati napjától számitandó;

2. olyan értékpapiroknál, melyeknek határozott fizetési idejök van, ha a fizetési idő a hirdetvény keltét megelőzőleg már bekövetkezett, a hirdetvény keltétől; ha pedig a fizetési idő még be nem következett, a bekövetkezendő fizetési naptól számitandó;

3. olyan értékpapiroknál, melyeknél a fizetési idő a sorsolástól függ, és a sorsolás már megtörtént, a hirdetvény keltétől; sőt ha pedig a sorsolás a hirdetvény keltét megelőzőleg még be nem következett, és a papirok szelvény nélküliek, a bekövetkezendő fizetési naptól; ha pedig a papirok szelvényesek, a kiadott szelvények utolsó darabjának lejárati napjától számitandó. Az utóbbi esetben a hirdetvényben kiteendő, hogy, ha az értékpapir fizetési ideje sorsolás folytán korábban következnék be, a határidő a korábban bekövetkezendő fizetési naptól számittatik;

4. részletbefizetésekről szóló igazolványoknál a hirdetvényi határidő aszerint, amint a kiállitandó értékpapir kicserélésére szolgáló határidő a hirdetvény keltét megelőzőleg már kezdetét vette, vagy nem vette, — a hirdetvény keltétől, vagy a kicserélésre szolgáló határidő első napjától számitandó.

Olyan magán-értékpapiroknál, melyeknek fizetési ideje bemutatástól vagy felmondástól függ, a határidő a hirdetvény keltétől számitandó.

Ha a kiállitó társaság, iparvállalat, pénzintézet vagy szövetkezet alapszabályaiban az értékpapir megsemmisitésére rövidebb határidő van megállapitva, és ez magában az értékpapir szövegében ki van fejezve, az alapszabályokban megállapitott rövidebb határidő tüzendő ki.

12. §. Ha a megsemmisitendő értékpapir elévülése már megkezdődött, és a megkezdett elévülés betöltésére a hirdetvény keltétől számitva három évnél rövidebb idő szükséges, a hirdetvényi határidő a hátralevő elévülési idő felére szabandó.

Ezen határidő állami és törvényhatósági értékpapiroknál hat hónál, magánértékpapiroknál pedig negyvenöt napnál rövidebb nem lehet.

13. §. A biróság a megsemmisitési eljárás meginditása alapján nem tehet intézkedést avégből, hogy az értékpapirra fizetés ne történjék, vagy hogy az át ne irassék, vagy hogy ahhoz uj szelvényiv ne adassék.

14. §. A hirdetvényi határidő lejártával, ha senki sem jelentkezett (15. §. 3.), a folyamodó az értékpapir birói megsemmisitését kérheti.

A kérvény a birósághoz egy példányban, három felzettel, nyujtandó be.

Egy kérvényben csak egynemü értékpapirra nézve kérhető a birói megsemmisités.

A kérvény aláirására, illetőleg a meghatalmazásra nézve a 3. §. rendelkezése alkalmazandó.

15. §. A kérvényhez melléklendők:

1. a megsemmisitési eljárás megindítását elrendelő végzés;

2. a hirdetvény közzétételét igazoló lappéldányok;

3. a biróság iktató hivatalának bizonyitványa arról, hogy a kérvény beadása napjáig, mint a papir birtokosa vagy birlalója, senki sem jelentkezett.

Az olyan kérvényre, mely az érintett kellékekkel nem bir, a 6. §. intézkedése alkalmazandó.

16. §. Ha állami vagy törvényhatósági értékpapir megsemmisitése kéretik, a biróság a kellően felszerelt kérvényt, mellékleteivel együtt, a 7. §-ban kijelölt hatósággal azon felhivás mellett közli, hogy az iránt, vajjon az értékpapirban kifejezett követelés változatlanul fennáll-e még, nyilatkozzék. Egyszersmind a hatóságot megkeresi, hogy amennyiben a követelés változatlanul fennáll, az illető pénzalap kezelésre hivatott pénztárt oda utasitsa, hogy további birói rendeletig az értékpapirt át ne irja, ahhoz uj szelvényt ki ne adjon, arra fizetést ne teljesitsen.

Egyidejüleg a biróság az értékpapirnak a hirdetvényben előadott ismertető jelei és a megsemmisitési eljárást megindító végzés keltének és számának kitüntetése mellett, a pénztárnak közvetlenül meghagyja, hogy a felsőbb hatóságtól veendő utasitás beérkeztéig is, a meghagyás vételétől kezdve, felelősség terhe alatt az értékpapirt át ne irja, ahhoz uj szelvényeket ne adjon, arra fizetést ne teljesitsen.

Ha ezen meghagyás vétele után a pénztárnál az értékpapir bemutattatik, a bemutató a meginditott megsemmisitési eljárásra utasitandó.

17. §. Ha a megkeresett hatóság nyilatkozata szerint az értékpapir időközben átiratott, beváltatott, vagy ahhoz uj szelvényiv kiadatott, a kérvény elutasitandó és erről a folyamodó, a nyilatkozat közlése mellett, továbbá a hatóság és a pénztár értesitendő.

Ezen elutasitó határozat ellen jogorvoslatnak helye nincs.

18. §. Ha a hatóság nyilatkozata szerint az értékpapir sem át nem iratott, sem be nem váltatott, sem ahhoz uj szelvényiv ki nem adatott, és ha e nyilatkozatnak beérkezése napjáig a biróságnál senki sem jelentkezett, ez az értékpapir megsemmisitését kimondja és hirdetvényt bocsát ki, melyben a folyamodó nevének, állásának és lakhelyének megjelölése és az előadott ismertető jelek pontos kitüntetése mellett az értékpapirt megsemmisitettnek nyilvánitja.

A megsemmisitési végzésről, melybe a hirdetvény szövege szó szerint felveendő, a folyamodó és a végzés jogerőre emelkedésével (20. §.) a hatóság és a pénztár is értesittetik.

A hirdetvény közzététele a 9. §. értelmében történik.

19. §. Ha magán-értékpapir megsemmisitése kéretik, a biróság, a 16. §-ban megállapitott intézkedés mellőzésével, a kellően felszerelt kérvény alapján az értékpapir megsemmisitését elrendeli és a 18. §. értelmében hirdetvényt bocsát ki. Egyidejüleg ugyanazon végzésben meghagyja az értékpapir kiállitójának, illetőleg megnevezett képviselőjének, hogy a végzés vételétől kezdve, felelősség terhe alatt, további birói rendeletig az értékpapirt át ne irja, ahhoz uj szelvényivet ki ne adjon, arra fizetést ne teljesitsen.

A végzésről, melybe a hirdetvény szövege szó szerint felveendő, a folyamodó és a végzés jogerőre emelkedésével (29. §.) az értékpapir kiállitója, illetőleg ennek megnevezett képviselője, értesittetik.

A hirdetvény közzétételére a 10. §. intézkedése szolgál irányadóul.

20. §. A megsemmisitési végzés joghatálylyal nem bir, ha annak kézbesitése előtt az értékpapir átiratott, vagy ahhoz uj szelvényiv kiadatott, vagy arra fizetés teljesittetett.

21. §. Birói megsemmisités tárgyai nem lehetnek:

1. az állami papirpénzjegyek;

2. az állami kamatozó pénztári utalványok;

3. a kir. zálogház által kiadott zálogjegyek;

4. a lottó-betételekről kiadott elismervények;

5. az értékpapirok szelvényei és szelvényutalványai;

6. a jótékony vagy közhasznu czélokra rendezett állam- vagy magánsorsjátékok jegyei;

7. az olyan értékpapirok, melyekre nézve a megsemmisités magában az értékpapir szövegében határozottan kizáratott;

8. az osztrák-magyar bank jegyei (1878 : XXV. t.-cz.).

22. §. Az osztrák-magyar monarchia másik államát, vagy külállamot terhelő értékpapirok birói megsemmisitése a belföldi biróságok előtt nem kérhető.

23. §. Az országon kivül székelő társaságokat, iparvállalatokat, pénzintézeteket vagy szövetkezeteket terhelő értékpapirok birói megsemmisitése a belföldi biróságok előtt csak akkor kérhető, ha az értékpapir az országban székelő telep, képviselőség vagy főügynökség által állittatott ki.

24. §. A jelen törvény 1. §-a alá eső, de lekötött, valamint a névre szóló, szelvény nélküli értékpapirok birói megsemmisitésére a törvénykezési rendtartás szabályai alkalmazandók.

25. §. Ha a hatósági nyilatkozat beérkezése (18. §.), illetőleg a megsemmisitési kérvény beadása (19. §.) napjáig az értékpapir birtokosa vagy birlalója jelentkezik (26. §.), a megsemmisitési eljárás ezen körülményre hivatkozással megszüntnek nyilvánitandó, és erről a jelentkezőn kivül a folyamodó és a hatóság, illetőleg az értékpapir kiállitója értesitendő.

Amennyiben a megszüntetés kimondása az állami és törvényhatósági értékpapirok tekintetében a 16. §-ban szabályozott meghagyás közlése után történik, a megszüntető végzésben egyszersmind a meghagyás is visszavonandó, és erről közvetlenül a pénztár is értesitendő.

A megszüntető végzés ellen jogorvoslatnak helye nincs.

26. §. Az értékpapir birtokosa vagy birlalója jelentkezésében (25. §.) nevét, állását és lakhelyét, továbbá a megsemmisitési eljárás meginditását elrendelő végzés keltét és számát határozottan kitenni, egyuttal az értékpapirt mellékelni vagy teljes bizonyitékot képező okirattal kimutatni tartozik, hogy az rendelkezése alatt áll.

Ha a jelentkezési beadvány ezen kellékeknek meg nem felel, az a hiányok pótlása végett visszaadandó, esetleg a pótlás a jelentkező kihallgatása mellett eszközlendő.

A hatósági nyilatkozat beérkezése (18. §.), illetőleg a végleges megsemmisitési kérvény beadása (19. §.) után beadott jelentkezésre a 16. §. utolsó bekezdése alkalmazandó.

27. §. A megsemmisittetni kért értékpapirra nézve netalán bejelentett egyéb igény a megsemmisitési eljárásra befolyással nem bir.

28. §. Az értékpapir birtokosa vagy birlalója, a megsemmisitési hirdetménynek (18. és 19. §.) a belföldi hivatalos lapban megjelent harmadik közzétételétől számitandó harmincz nap alatt megsemmisitési végzés ellen felfolyamodással élhet a másodbirósághoz és az eljárás megsemmisitését kérheti:

1. ha a biróság illetéktelen;

2. ha olyan értékpapir semmisittetett meg, mely nem tárgya a megsemmisitési eljárásnak;

3. ha a törvényes hirdetményi határ-

időnél rövidebb tüzetett ki, vagy ha a kitüzött határidő meg nem tartatott;

4. ha a hirdetvények tartalmára és közzétételére vonatkozó szabályok meg nem tartattak;

5. ha állami vagy törvényhatósági értékpapiroknál a hatóság megkérdezésére vonatkozó rendelkezések meg nem tartattak;

6. ha a magánértékpapirokra vonatkozó eljárásnál nem a kiállitó jogositott képviselője értesittetett. (10., 19. §-ok.)

Értékpapir megsemmisitésénél a kiállitónak, ha a megsemmisitési eljárás nem az ő kérelmére tétetett folyamatba — a hozott határozatok ellen nincs felfolyamodási joga. (B. T. 1872/1905.)

Ellenkező: Azon felelősségnél fogva, amely a megsemmisitett okmány kiállitóját az 1881 : XXXIII. t.-cz. 19. §-a értelmében terheli, az a jog, hogy oly esetben, mikor a megsemmisités nyilvánvalóan a biróságnak megtévesztésével eszközöltetett ki, a megsemmisitésnek és azzal járó jelzett felelősségének megszüntetését szorgalmazhassa: a megsemmisitett okmány kiállitóját kétségtelenül a felfolyamodási jog megilleti. (B. T. 22943/1902.)

Az értékpapir kibocsátója által a megsemmisitési eljárásban 8 napon túl benyujtott felfolyamodás visszautasittatott. (B. T. 247/1903.)

29. §. A panaszló a felfolyamodáshoz az értékpapirt mellékelni, vagy teljes bizonyitékot képező okirattal kimutatni tartozik, hogy az rendelkezése alatt áll.

A kellően fel nem szerelt vagy elkésve beadott felfolyamodás az első biróság által hivatalból visszautasitandó.

A felfolyamodásra hozott másodbirósági határozat ellen további jogorvoslat nem használható.

Ha a semmiségi kérelemnek hely adatik, a megsemmisitési eljárás megszüntnek nyilvánitandó, a 16., illetőleg a 19. §-ban szabályozott meghagyás visszavonandó, és erről a feleken kivül a hatóság és a pénztár, illetőleg az értékpapir kiállitója értesitendő.

30. §. A jogerőre emelkedett megsemmisitési végzés folytán a megsemmisitett értékpapir a kiállitó irányában hatálytalanná válik, és az, akinek kérelmére a megsemmisités kimondatott, követelheti, hogy neki a megsemmisitett helyett uj értékpapir adassék ki, illetőleg a lejárt követelés fizettessék ki.

Ha a kiállitó ezt megtagadja, a fél követelését per utján érvényesitheti.

A birói megsemmisités az értékpapirhoz kiadott szelvények érvényességét nem érinti.

Nincs semmi törvényes akadálya annak, hogy az elveszett vagy megsemmisült értékpapir kiállitója, a megsemmisült vagy elveszett értékpapir birtokosa vagy birálója részére a megsemmisült helyett a birói megsemmisités keresztülvitele nélkül a saját veszélyére önszántából a korábbival teljesen azonos joghatályu értékpapirt szolgáltasson ki. (B. T. 2844/1904. D. 95., 414.)

31. §. Szelvényes értékpapirnál a fél az uj értékpapir kiadását, illetőleg a lejárt követelés kifizetését csak ugy követelheti, ha a megsemmisitett értékpapirhoz kiadott, de még le nem járt szelvényeket visszaadja vagy a hiányzó szelvények értékét készpénzben lefizeti.

32. §. Ha az értékpapirral az ahhoz kiadott szelvények is elvesztek vagy megsemmisültek, a biróság, a fél kérvényére, melyben az elveszetteknek vagy megsemmisülteknek állitott szelvények megjelölendők, a megsemmisitési eljárás meginditását elrendelő végzésben (9. és 10. §-ok) egyszersmind meghagyást bocsát ki, és pedig állami és törvényhatósági értékpapiroknál a hatósághoz és a pénztárhoz, magánértékpapiroknál pedig a kiállitóhoz, illetőleg ennek képviselőjéhez az iránt, hogy a megjelölt és az elévülési idő alatt be nem váltott szelvények értéke a folyamodónak jelentkezésre fizettessék ki.

Ha a megsemmisitési kérvény elutasittatik (17. §.), vagy a megsemmisitési eljárás megszüntnek mondatik ki (25., 29. §-ok), az arról szóló végzésben a fentebbi fizetési meghagyás visszavonandó.

33. §. Ha nem az értékpapir, hanem az ahhoz kiadott szelvények vesztek el, vagy semmisültek meg, az értékpapir

birtokosának szabályszerü (2—6. §-ok) kérvényére, melyhez az értékpapir melléklendő vagy teljes bizonyitékot képező okirat csatolandó arról, hogy az értékpapir a folyamodó rendelkezése alatt áll, a biróság meghagyást bocsát ki (32. §.) az iránt, hogy a megjelölt és az elévülési idő alatt be nem váltott szelvények értéke az értékpapir bemutatójának fizettessék ki.

34. §. Amely szelvénynek értéke a 32. és 33. §-ok eseteiben, az elévülés befejeztétől számitandó három hó alatt nem követeltetik, annak értékéhez a folyamodó, illetőleg az értékpapir bemutatója igényt többé nem tarthat.

35. §. Ha az értékpapirral az ahhoz kiadott szelvény-utalvány is elveszett vagy megsemmisült, a biróság a fél kérvényére a megsemmisitési eljárást meginditó végzésben (9. és 10. §-ok) egyszersmind meghagyást bocsát ki (32. §.) az iránt, hogy amennyiben az uj szelvényiv még ki nem adatott, az csak annak adassék ki, aki a szelvény-utalvány mellett az értékpapirt is bemutatja.

A megsemmisitési végzésben pedig a biróság meghagyást bocsát ki az iránt, hogy uj szelvényiv, illetőleg az uj szelvény-utalvány az uj értékpapirral együtt a folyamodónak adassék ki.

Az ilyen meghagyás joghatálylyal nem bir, ha a 20. §-ban emlitett esetek valamelyike forog fenn.

36. §. Ha nem az értékpapir, hanem az ahhoz kiadott szelvény-utalvány veszett el vagy semmisült meg, az értékpapir birtokosának szabályszerü (2—6. §-ok) kérvényére, melyhez az értékpapir melléklendő, vagy teljes bizonyitékot képező okirat csatolandó arról, hogy az értékpapir a folyamodó rendelkezése alatt áll, a biróság meghagyást bocsát ki az iránt, hogy amennyiben a kiadás ideje még be nem következett, magára az értékpapirra és a hitelkönyvbe azon záradék jegyeztessék fel, hogy az uj szelvényiv csak az értékpapir bemutatójának fog kiadatni.

Ezen feljegyzés hatályát veszti azon időponttól, melyben a pénztár, illetőleg az értékpapir kiállitója az értékpapirra nézve, a meginditott megsemmisitési eljárás folyamában, a 16., illetőleg 19. §-okban meghatározott meghagyást vette.

II. FEJEZET.

Elévülés.

37. §. Az állami értékpapirokban kifejezett tőkekövetelés a lejárat napjától számitandó husz esztendő elteltével elévül. Ugyanezen idő alatt évül el a törvényhatósági és a magánértékpapirokban kifejezett tőkekövetelés is, amennyiben egyes törvények kivételt nem tesznek.

Az 1872 : XXXII., az 1873 : XXXIII. és az 1874 : XIV. törvényczikkek alapján kiadott kötvények szövegében megállapitott, 7, illetőleg 30 évi elévülési idő a jelen törvény által nem érintetik.

38. §. A járadékkötvényekben biztositott járadékkövetelési jognak a 37. §-ban kitett elévülési ideje a határozott névre szóló, vagy bizonyos személy javára lekötött kötvényeknél a kincstártól fel nem vett első kamat- (járadék-) részlet lejárati napjától, — a bemutatóra szóló kötvényeknél pedig a kötvényhez kiadott szelvényiven lévő utolsó szelvényt követő legközelebbi kamat- (járadék-) részlet lejárati napjától számitandó.

39. §. Azon esetekben, melyekben a 12. §. szabályai szerint a hirdetvényi határidő hat hóra, illetőleg negyvenöt napra szabatik, a megkezdett elévülés, a szabályszerü megsemmisitési kérvény beadásától kezdve, a folyamodó javára nyugszik és csak a megsemmisitési végzés jogerőre emelkedését követő nappal folyik tovább.

Ezen kedvezmény megszünik, ha a folyamodó a hirdetvényi határidő elteltével számitandó három hó alatt a kérvényt, a végleges megsemmisités végett, be nem adja.

40. §. Szelvényeken alapuló követelés a lejárat napjától számitandó hat esztendő elteltével elévül.

A jelen törvény által azon intézkedéseken, melyek bizonyos magánértékpapirok szelvényeire nézve rövidebb elévülési időt állapitanak meg, változás nem történik.

Az 1881. évi XXXIII. t.-cz. 40. §-a által megszabott 6 évi elévülési idő a magánértékpapirok szelvényeire csak annyiban alkalmazható, amennyiben eltérő intézkedések azokra nézve az elévülés tekintetében rövidebb időt nem irnak elő. (B. T. 1317/1904. D. 35., 117.)

41. §. Az 1872 : XXXII. t.-cz. alapján kiadott kötvények és az 1873. évi XXXIII., ugy az 1874 : XIV. t.-cz. alapján kiadott kincstári utalványok szelvényei tekintetében meghatározott elévülési idő a jelen törvény által nem érintetik.

42. §. A tőke, illetőleg a folytonos járadékfizetési kötelezettség tekintetében az elévülést félbeszakitja:

a) a kötvénynek, uj szelvényiv kiszolgáltatása végett, az erre hivatott pénztárnál (hatóság- vagy hivatalnál) történt felmutatása;

b) a kötvény átirása, vagy az az után járó kamatok folyósitása végett az illetékes hatósághoz (hivatal- vagy pénztárhoz) intézett kérvény beadása, ha a kötvény nem is mellékeltetik a kérvényhez;

c) a kötvény birói megsemmisitése végett, az erre illetékes birósághoz beadott kérvény.

Az *a)* és *b)* alatt emlitett lépések az elévülést nem szakitják félbe, ha azok folytán hat esztendő alatt a kamat fel nem vétetett, illetőleg az uj szelvényiv ki nem vétetett; a *c)* pont alatt emlitett lépések pedig akkor nem szakitják félbe az elévülést, ha a megsemmisitési kérvény elutasittatott (17. §.), vagy megszüntnek mondatott ki (25. és 29. §-ok).

Az értékpapirban kifejezett tőke, illetőleg folytonos járadékfizetési kötelezettség tekintetében. az elévülési időbe nem számittatik be azon idő, mely alatt az államkincstár javára kiadott, a kifizetést illetőleg kiszolgáltatást gátló, és szerződési vagy szolgálati viszonyon alapuló közigazgatási tilalom folytán a követelés vagy a szelvényiv fel nem vehető.

43. §. Az egyes kamat- vagy járadékrészletek elévülésének félbeszakitására a következő szabályok alkalmazandók:

a) ha a kötvény az erre hivatott pénztárnál vagy hivatalnál, uj szelvényiv kiszolgáltatása végett, bemutattatik, az elévülés a kiszolgáltatni kért uj szelvények tekintetében félbeszakad, amenynyiben azok a kötvény bemutatásakor még el nem évültek;

b) ha a kamatok folyósitása vagy átutalása végett, a kölcsön kezelésével megbizott hatósághoz vagy hivatalhoz kérvény adatik be, a kérvény beadásakor még el nem évült kamat- vagy járadékrészletek elévülése félbeszakad akkor is, ha a kérvényhez a kötvény nem mellékeltetik;

c) ha a kamat- vagy járadékrészletre a kölcsönt kezelő hatóság vagy hivatalnál igény jelentetik be, a még el nem évült kamat- vagy járadékrészletek elévülése félbeszakad akkor is, ha az igény bejelentésével egyidejüleg a szelvény- vagy a kamatnyugta be nem adatik;

d) ha a bemutatóra szóló kötvény birói megsemmisitése végett az illetékes birósághoz kérvény adatik be, a kötvényhez kiadandó és a kérvény beadásakor még el nem évült kamat- vagy járadékszelvények elévülése félbeszakad.

A kamat- és járadékrészletek elévülési idejébe nem számittatik be azon idő, mely alatt a kincstár javára kiadott és szerződési vagy szolgálati viszonyon alapuló közigazgatási tilalom folytán, a kamat- vagy járadékkövetelés fel nem vehető.

44. §. Ha a szelvényutalvány az uj szelvényiv felvétele végett az utolsó szelvény lejárati napjától számitandó,

három év alatt be nem mutattatik az uj szelvényiv elnyeréséhez, a szelvényutalványon kivül az értékpapir bemutatása is szükséges.

45. §. A jelen törvényben megállapitott, illetőleg fentartott elévülés, kiskoruak, gondnokság alatt álló és jogi személyek ellen is hatályos.

III. FEJEZET.

Átmeneti intézkedések.

46. §. A jelen törvény hatályba lépéséig keletkezett megsemmisitési végzések az eddigi jogszabályok szerint birálandók meg.

A jelen törvény hatályba lépése előtt kitüzött hirdetményi határidők, amenynyiben megsemmisitési végzés még nem hozatott, csak a jelen törvény 11. és 12. §-aiban megállapitott időtartam elteltével tekintethetnek lejártaknak.

Az eljárás megszüntetendő, ha az olyan értékpapirokra nézve indittatott meg, melyek a jelen törvény értelmében birói megsemmisités tárgyát nem képezhetik.

47. §. A jelen törvénynek az elévülési idő tartamára vonatkozó határozatai azon esetekben, melyekben az elévülés a jelen törvény hatályba lépése előtt már megkezdődött, nem alkalmazhatók.

Azon esetekben, melyekben a jelen törvény rövidebb elévülési időt állapit meg, ezen rövidebb elévülési idő csak ugy alkalmazható, hogy az elévülés kezdete a jelen törvény hatályba lépésétől számitandó.

48. §. A jelen törvény hatályba lépésétől kezdve annak tárgyára vonatkozó minden törvény és rendelet, amennyiben a jelen törvény által fenn nem tartatott, hatályon kivül helyeztetik.

49. §. Ezen törvény végrehajtásával a pénzügyminister, az igazságügyminister és a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister, Horvát-Szlavonországokra nézve a pénzügyminister, — ki e tekintetben Horvát-Szlavon-Dalmát-országok bánjával egyetértőleg jár el, — bizatik meg.

46040/87. szám.
1888. febr. 17.

Igazs. min. rendelet

a közforgalom tárgyát képező értékpapiroknak megsemmisitésére vonatkozó szabályok tárgyában.

Ujabb időben azt tapasztaltam, hogy több királyi törvényszék az okiratoknak, különösen a közforgalom tárgyát képező értékpapiroknak megsemmisitése körül ismételve helytelenül járt el és nem vette figyelembe a törvényeket, amelyekben a birói illetőség megállapittatik.

Szükségesnek tartom ennélfogva a kir. törvényszékeket a fennálló törvények figyelembe vételére felhivni és a következőkre különösen figyelmeztetni:

Az 1868 : LIV. t.-cz. 41. és 529. §-aiban megállapitott birói illetőség csak azon okiratok megsemmisitése végett kérelmezett eljárásra bir hatálylyal, amelyekre nézve későbbi törvényekben eltérő intézkedés nem foglaltatik.

Ilyen intézkedés van:

1. az 1876 : XXVII. t.-cz. 77. §-ában a váltókra;
2. az 1875 : XXXVII. t.-cz. 298. és 452. §-aiban a kereskedelmi utalványokra és a közraktári jegyekre;
3. az 1881 : XIV. t.-cz. 14. §-ában a zálogjegyekre;
4. az 1881 : XXXIII. t.-czikkben a közforgalom tárgyát képező értékpapirokra;
5. az 1885 : IX. t.-cz. 21. §-ában a postatakarékpénztári betétkönyvecskékre vonatkozólag.

A közforgalom tárgyát képező értékpapirok megsemmisitésénél a birói eljárást és az illetőséget az 1881 : XXXIII. t.-czikk szabályozza.

Ezen törvényczikk rendelkezései tartandók szem előtt, amidőn bemutatóra szóló vagy határozott névre kiállitott, de üres hátirattal forgatható értékpapirok megsemmisitése kéretik.

Különös figyelembe veendő, hogy az állami értékpapirok megsemmisitése kizárólag a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszéknek, a horvát-szlavonországi földtehermentesitési kötvények megsemmisitése kizárólag a zágrábi kir. törvényszéknek, a közforgalom tárgyát képező többi értékpapir megsemmisitése pedig kizárólag azon törvényszéknek hatásköréhez tartozik, amely tekintettel a kiállitó székhelyére vagy telepére, a kereskedelmi ügyek elintézésére illetékes (2. §.); és hogy a monarchia másik államát vagy külállamot terhelő értékpapirok birói megsemmisitése a királyi biróságok hatásköréhez egyáltalán nem tartozik. (22. §.)

1869 : XVI. Törvényczikk

a pénzintézetek, részvénytársulatok és egyletek üzletére vonatkozó bélyeg és illeték szabályozásáról.

Az 1868 : XXIII. t.-cz. 30 §-a és ugyanazon évi LVIII. t.-cz. folytán rendeltetik :

1. §. A magyar korona országainak területén fennálló vagy jövőben alakitandó pénzintézetek, részvénytársulatok és egyletek, amennyiben a jelen törvény másként nem intézkedik, ugyanazon bélyeget és illetéket kötelesek fizetni, mely az egyes magánpolgárokra van kiszabva.

2. §. Oly egyletek és intézetek, melyek a vállalkozóknak vagy részvényes tagoknak a vállalat nyereményéből kamatra vagy osztalékra nyujtanak igényt, iparüzlettel vagy kereskedéssel foglalkoznak, szóval közkereseti társulatoknak tekintendők : üzleti könyveikre és feljegyzéseikre nézve bélyegkötelesek.

3. §. Tudományos, művészeti, gazdasági, kegyeleti és jótékony-egyletek, amennyiben czéljuk nem pénzbeli nyereségre van irányozva, a közhatóságokhoz és hivatalokhoz intézendő beadványaikra és irataikra nézve, a peres eljárás kivételével, bélyegmentesek.

4. §. Bölcsőde, kisdedóvó, árvák nevelésére keletkezett, keresetképességgel nem biró egyéneknek ideiglenes vagy állandó segélyezésére alakult, továbbá orvosi segély, betegápolás vagy temetési költségek fedezésére létesitett egyletek, társulatok és intézetek — ha működésük a főczélon tul menő nyereményére nem terjed ki — üzletükre nézve bélyegmentességben részesülnek.

5. §. Élelmezési, előlegezési és egyáltalában önsegélyezési társulatok, egyletek és népbankok, ha üzletük a társulat tagjainak nyujtott segélyezésen, élelmezésen vagy előlegezésen tul más nyereményre és kereseti ágra nem terjed ki, bélyegmentesek az üzleti és betéti könyvekre, a társulat irányában maguk a tagok által az alapszabályok értelmében kiállitott kötvényekre, valamint a betételekről és a felvett vagy visszafizetett kölcsönelőlegekről kiállitott vétbizonyitványokra (nyugta) nézve is.

6. §. Ha az 5. §-ban emlitett egyletek saját tagjainak nyujtott segélyezésen, élelmezésen vagy előlegezésen tulterjedő más haszonhajtó üzletekkel is foglalkoznak, ez esetben a jelen törvénynek azon üzletekre vonatkozó rendeletei alá esnek.

7. §. Közkereseti társulatoknak részvényei, ha meghatározott névre vagy czégre állittattak ki, a II. fokozatu bélyegilleték alá esnek ; mely illeték e részvények kibocsátása előtt közvetlenül fizettetik az illető pénztárba. Az illeték kiszabása az egyes részvények kifejezett értékösszege után járó illetékek összeszámitása által eszközöltetik. Ha az ily részvények a részvénytulajdonos által másra ruháztatnak át, az ily átruhásástól a II. fokozatu illeték az átruházáskori érték szerint akkor fizetendő, midőn az uj tulajdonos nevére más részvény állittatik ki.

8. §. Az előmutatóra szóló részvények a III. fokozat szerinti illeték alá esnek ;

s a járó illetéknek mind megszabására, mind lerovására nézve a 7. §-ban foglalt szabály alkalmazandó.

9. §. Ha a 7. és 8. §-okban emlitett részvényekre csak részletfizetések teljesittetnek és a részvényeseknek nem teljes részvények, hanem csak ideiglenes elismervények szolgáltatnak ki, a fokozatos illeték az egyes fizetések lejáratszerü teljesitésekor a befizetés arányához képest lesz befizetendő, de a részletfizetésről szóló okiratok (ideiglenes elismervények) bélyegmentesen állittatnak ki. Midőn pedig a meghatározott részletfizetések mellett felülfizetések is megengedtetnek a részvényeseknek, a felülfizetett részlettől járó illeték a részletfizetésre kitüzött határidő után legfeljebb 14 nap alatt teljesitendő.

10. §.[1]) Azon intézetek, melyek állam- vagy más értékpapirokra, vagy bármely áruczikkekre előleget vagy kölcsönt adnak, ha az ily kölcsön hat hónapi időszakon tul nem terjed, minden egyes kölcsön értékétől az I. fokozatu bélyeg-illetéket közvetlenül tartoznak fizetni; de azért az ily kölcsönre vonatkozó okiratok bélyeg nélkül állittatnak ki; a hat hónapot meg nem haladó kölcsönmeghosszabbitások szintén az I. fokozatu illeték alá esnek.

Mindkét esetben az illeték minden hónap letelte után 14 nap alatt fizetendő.

11. §. A magyar földhitelintézetnek, mint ilyennek, üzletkönyvei, záloglevelei, jövedékjegyei és minden egyéb, a kölcsönre vonatkozó s az intézet nevében kiállitott okmányai továbbra is bélyegmentesek lesznek. Kivétetnek azonban a zálogadósság visszafizetéséről szóló azon nyugták, melyek a telekkönyvben létező zálogteher kitörlésére szolgálnak s amelyektől jövőre 50 krnyi bélyeg fizettetik.

A záloglevelek és jövedékjegyek szelvényei szintén bélyegkötelesek maradnak, de ezektől az illeték a lejárat idején közvetlenül fizettetik.

Azon okmányok közül, melyek az intézetre mások által állittatnak ki, névszerint a záloglevél vagy a jövedékjegy átadását tanusitó bizonyitványok, valamint azon más okmányok is, melyek a főbizonyitó okmányon kivül csupán a fennálló ügykezelés szempontjából állittatnak ki, továbbra is bélyegmentesek lesznek.

12. §. A kormány igazgatása alatt álló zálogházak üzletkönyvei, a lejárt zálogok elárusitásáról felvett jegyzőkönyvek, továbbá az elárusitott zálogtárgyakból az adósság lerovása után az adós részére fenmaradt összeg felvételéről kiállitott nyugták, végre a zálogjegyek elvesztése esetében a zálogtárgyak visszaválthatása végett az adósok részéről kiállitandó okmányok bélyegmentesek.

13. §. Azon takarékpénztárak, melyeknek tiszta jövedelmük nem emelkedett annyira, hogy a befizetett részvénytőkének 8%-tóli összegét meghaladó kamat- és nyereményosztalékot adhassanak, vagy amelyek a 8%-tóli tiszta jövedelmet meghaladó egész nyereményüket jótékony czélra forditják, az eddigi bélyegmentesség kedvezményében meghagyatnak.

Azon takarékpénztárak ellenben, melyek az eredeti részvényesek által valóban befizetett részvénytőkének 8%-tóli összegét meghaladó kamat- és részvényosztalékot fizetnek, a jelen törvény kihirdetése napjától kezdve üzletkönyveiket kötelesek a 2. §. értelmében szabályszerü bélyeggel ellátni.

A betéti könyvecskék s az abban előforduló tőke- s kamatbizonyitványok ezután is bélyegmentesen állittatnak ki.

A bélyegmentességet vagy a bélyegkötelezettség fokát tartalmazó kimutatást a 22-ik §. hasonlatossága szerint minden takarékpénztár köteles az illető pénzügyi igazgatóságnak megküldeni.

14. §. Azon népbankok vagy egyéb intézetek, melyekkel takarékpénztári üz-

[1]) E §. alá tartoznak az 1881 : XIV. t.-cz.-ben kijelölt zálogintézetek is.

let van összekötve, ez utóbbira nézve a 13. §. rendelete alá esnek.

15. §. helyébe lépett az 1875. évi XXV. t.-cz. 18. §-a, melynek szövege következőleg szól:

18. §. *Az 1869. évi XVI. törvényczikk 13., 14. és 15. §-ai részbeni módositásául következők rendeltetnek:*

»Hitelüzlettel foglalkozó s alapszabályaik értelmében pénzletétek átvételére jogositott pénzintézetek, továbbá a takarékpénztárak és mindazon pénzintézetek, melyekkel takarékpénztári üzlet van összekötve s általában mindazok, melyek pénzösszegeket, cheques-ek, utalványok, betéti könyvek s egyéb betéti okmányok mellett, gyümölcsözés végett vesznek át, kötelesek a betett összegek után fizetett, vagy a tőkéhez hozzáirt kamatoktól bélyegilleték fejében 3%-ot közvetlenül fizetni«.

Az emlitett §-oknak ezek által nem érintett határozmányai továbbra is érvényben maradnak.[1])

16. és **17. §§.** helyébe lépett az 1883. évi VIII. t.-czikk, melynek szövegét lásd alább közölve.

18. §. A gőzhajózási és vaspálya-vállalatok, a közuti vaspálya-vállalatok kivételével, melyekre nézve az 1868. évi XXIII. t.-cz. 26. §-nak rendelete érvényben marad,[2]) tartoznak az általuk szállitott személyek vitelbérétől járó bélyegilleték fejében, amennyiben a vitelbér 50 krt meg nem halad, egy krajczárt, magasabb vitelbértől pedig annyiszor egy krajczárt minden személytől fizetni, ahányszor a vitelbérben 50 kr foglaltatik. Minden 50 krajczárnál csekélyebb maradvány teljesnek tekintetik, de az illeték egy személytől 15 krajczárt soha meg nem haladhat. Ha a vitelbér jövetmenetre is fizettetik, akkor a fentebbi illeték kétszer számitandó.

Az emlitett vállalatok kötelesek ezen illetéket minden hónap lejártával 14 nap alatt a málhafelvételi jegyek után járó illetékkel együtt közvetlenül befizetni.[1])

19. §. A részvénytársulatok kötelesek a részvények után járó kamatok és osztalékok minden egyes szelvényétől a II. fokozat szerinti bélyegilleléket a fizetés lejártakor közvetlenül befizetni; amennyiben pedig az egyes részvények 500 frtnál kisebb összegekről volnának kiállitva, a szelvények után járó fokozatos

---

[1]) Erre vonatkozik egyuttal az 1883 : VII. t.-czikk 8. §-a, mely következőleg szól:

»8. §. A pénzintézetek az 1. §-ban emlitett tőkékből folyó kamatjövedelemre nézve az 1869 : XVI. t.-cz. 15. és 1875 : XXV. t.-cz. 18. §-ában megállapitott 3%-os bélyegilleték fizetése alul felmentetnek és az üzletre vonatkozó okmányok, u. m. cheques-ek, pénztári jegyek, utalványok, bélyegkötelezettség alá nem tartoznak.«

[2]) Az 1868 : XXIII. t.-cz. 26. §-a már nincs érvényben, annak helyébe lépett az 1881. évi XXVI. t.-cz. 19. §-a, melynek szövege következő:

A közuti vaspálya-vállalatok vitelbérei után fizetendő bélyegilleték.

19. §. Az 1871 : LXIII. t.-czikk 7. §-ának a közuti vaspálya-vállalatok által szállitott személyek vitelbérétől járó illeték iránti határozatai oda módosittatnak, hogy a bélyegilleték fejében minden személy vitelbérétől:

20 krajczárig	....	1/4 kr.
20 krajczáron felül 40 krig	....	1/2 kr.
40 »	» 60 »	3/4 »
60 »	» 80 »	1 »
80 »	» 1 frtig	1 1/4 »

fizetendő és igy tovább minden 20 krtól 1/4 krral több, a 20 krnál kisebb maradványösszeg 20 krnak veendő.

[1]) E szakasz módositását szenvedett még az 1871 : LXIII. t.-cz. 7. §-a által, mely következőleg szól:

7. §. A közuti vaspálya-vállalatok által az 1868 : XXIII. törvényczikk 26. §-a szerint minden szállitott személytől eddig fizetett félkrajczár bélyegilleték 1872. évi január első napjától kezdve egy negyed krajczárra leszállittatik, ellenben az 1869 : XVI. törvényczikk 19. §-ában a gőzhajózás- és vaspálya-vállalatokra nézve megállapitott 15 krnyi maximálilleték megszüntettetik, mihez képest azok tartoznak az általuk szállitott személyek vitelbérétől járó bélyegilleték fejében — mennyiben a vitelbér 50 krt meg nem halad — egy krajczárt, magasabb vitelbértől pedig, tekintet nélkül annak összegére, annyiszor egy krajczárt minden személytől fizetni, ahányszor a vitelbérben 50 kr foglaltatik.

bélyegilleték akként szabatik meg, mintha a részvények kifejezett teljes értékösszege 500 frtos részvényekre volna felosztva.

20. §. Azon okiratok, melyeket a tulajdonképeni bizonyitó okiratokon kivül csupán a megállapitott belkezelés folytán vagy az intézet ád a feleknek, vagy ezek állitanak ki az intézet számára, azon esetben bélyegmentesek, ha azok, miután a pénzügyi hatóságoknak bemutattatnak, ezek által az emlitett minőségük elismertetik; de ha azok peres eljárásnál használtatnak, bélyegmentességüket elvesztik s szabályszerü bélyegilleték alá esnek.

21. §. Azon társulatok és intézetek, melyek jelen törvény által a bélyegilletéknek közvetlen fizetésére köteleztetnek, tartoznak az illető pénzügyi igazgatóságnak havonkint a bélyegkötelezettség alá eső tárgyakról naplókivonatot beküldeni, mely az üzlet eredeti feljegyzéseivel vagy könyveivel megegyez, és minden bélyegköteles bevételek és kiadások tételeit kimutatja.

A pénzügyi igazgatóság felhatalmaztatik ezen naplókivonatot megbizott közege által az egylet könyveivel összehasonlittatni; megjegyeztetvén, hogy a társulatok és intézetek, a fentebbi naplókivonat helyességeért, ügyvezetőjükkel együtt felelősséggel tartoznak.

22. §. Amennyiben a 10., 11., 13., 14., 15., 16., 17., 18. és 19-ik §-okban emlitett illetékekre vonatkozó üzletek terjedelme megbirálható, megengedtetik, hogy az azokért közvetlenül fizetendő bélyegilleték az illető intézetek és pénzügyi hatóságok előleges egyezménye folytán átalányban rovassék le: mely esetben ezen intézetek és társulatok azon időtartamra nézve, melyre az átalányfizetés kiterjesztetett, a 21. §-ban megszabott kötelezettség alul felmentessenek.

23. §. Egyes intézetek és részvénytársulatok részére eddigelé kivételesen engedélyezve volt, de a jelen törvény határozataival ellenkező bélyegmentességi kedvezmények jövendőre megszünnek, kivévén a vasuti vállalatok számára szerződésileg vagy engedélyi okirat alapján adott bélyegmentességi kedvezményeket, melyek továbbra is érvényben maradnak.

24. §. Jelen törvény határozatai kiterjesztetnek a magyar korona országain kivül székelő intézeteknek, vállalatoknak és egyleteknek a magyar korona országaiban létező fiók-intézeteire és vállalataira is, amennyiben ezek a magyar korona területén jogügyleteket önállólag kötnek és ezekről jogérvényes okiratokat állitanak ki.

25. §. A jelen törvény végrehajtásával a pénzügyminister bizatik meg.

1883 : VIII. Törvényczikk

a biztositási és ezekhez hasonló szerződésektől fizetendő illetékekről.

1. §. Biztositási szerződésektől, ideértve a viszontbiztositási s életjáradéki szerződéseket is, a következő szakaszokban megállapitott illetékek fizetendők.

2. §. Egyes személyek között kötött ily szerződések a biztositás árának, illetőleg azon tárgy értékének, mely életjáradék fejében átengedtetik, egy és fél százalékát tevő illeték alá esnek.

Az életjáradék összegeiről szóló vétbizonyitványoktól, valamint a biztositott esemény bekövetkezésekor a biztositó részéről teljesitendő szolgáltatásoktól, az illetéki dijjegyzék (tarifa) 101. *a)* tétele szerinti illeték fizetendő.

3. §. Intézetek, melyek az emlitett biztositási ügyleteket kizárólag vagy más ügyletek mellett gyakorolják, ide

értve a vasuti s hajózási vállalatokat is, amennyiben ezek szállitmányi biztositással foglalkoznak, a biztositás megkötésétől és ennek folytatásától, továbbá a biztositási dijakról és egyéb a biztositott felek által teljesitendő szolgáltatásokról az intézetek által kiállitott vétbizonyitványoktól, és pedig a szállitmányi biztositásoknál egy száztóli, minden más biztositásoknál pedig egy és fél száztóli illetéket készpénzben tartoznak fizetni.[1])

Viszontbiztositási ügyletektől azonban csak fél száztóli illeték fizetenő.

Az illeték alapjául veendő azon összeg, mely az emlitett biztositási szerződések alapján biztositási dijak, mellékjárandóságok és egyéb szolgáltatások fejében a biztositott felek részéről minden évnegyedben teljesitett fizetéseknek együttvéve megfelel.

Az illeték az intézetek emlitett bevételeinek arányában és azok időpontjához képest rovandó le.

4. §. Életjáradék czimén kifizetett összegekről és minden, a biztositó intézetekre a biztositott esemény bekövetkezésekor háruló kártéritésekről — ide nem értve az állatbiztositási és elemi kártéritéseket — vagy egyéb szolgáltatásokról szóló vétbizonyitványoktól a minden évnegyedben kifizetett összegeket együttvéve egy száztóli illeték rovandó le.

Az elemi és állatbiztositási kártéritések fizetésekről szóló vétbizonyitványokra nézve az 1869. évi XVI. törvényczikk 16. §-ában kimondott illetékmentesség fentartatik.

5. §. Biztositási okmányokra adott előlegek az 1869. évi XVI. törvényczikk 10. §-ában megállapitott illeték alá esnek.

6. §. Biztositási okmányok visszavásárlásaiért az illeték azon összegben fizetendő, melyet a III. fokozat szerint az egyes visszavásárlások vételárától járó illetékek összeszámitása eredményez.

7. §. Társulati ellátási intézetekre, tekintet nélkül arra, vajjon az azokban való részesülés önkéntes vagy kötelező, a 3. és 4. §-ok rendelkezései megfelelően alkalmazandók.

8. §. Egyes személyek kötelesek az 1. §-ban emlitett ügyleteket esetről-esetre az 1881 : XXXIV. törvényczikk rendelkezései szerint bejelenteni és az illetékeket készpénzben leróni.

Biztositó és ellátási intézetek pedig a 3—7. §-okban megállapitott, évnegyedenkint esedékes illetékeket a rendeleti uton kitüzendő határidőkben azon kir. adóhivatalnál tartoznak készpénzben befizetni, melynek kerületében az intézet létezik.

9. §. Az előző §-okban emlitett intézetek az 1869 : XVI. törvényczikk 21. §-ában foglalt rendelkezések szerinti naplókivonatokat kötelesek az illetékkiszabási hivatalnak évnegyedenkint beküldeni, mely az e részben szükséges ellenőrzést az idézett törvény értelmében gyakorolja.

10. §. Okiratok, melyek biztositó intézetekkel kötött szerződéseket tartalmaznak, vagy amelyek valamely ellátási intézet tagjául történt felvételről, vagy továbbá az intézetnek vagy ez által fizetett összegek kézhez vételéről szólnak, további illeték alá nem esnek, amennyiben az intézetek mindezekért az illetékeket a fennebbi szakaszok határozatai szerint készpénzben kötelesek leróni.

Ha azonban ily fizetések fejében váltók állittatnak ki, ezektől a szabályszerü bélyegilleték külön rovandó le.

11. §. Oly szerződésektől, melyek ezen törvény érvénybe lépte előtt köttettek,

[1]) A társulatok és intézetek alkalmazottjai javára létesitett nyugdijalapok vagy nyugdijintézetek részére teljesitendő dijfizetések, és pedig: *a)* a társulatok és intézetek részéről teljesitendő dijfizetések csak abban az esetben esnek az 1883 : VIII. t.-cz. 3. §-ában meghatározott 1 ½ %-os illeték alá, ha a nyugdijalap vagy nyugdijintézet a társulattól vagy intézettől különálló jogi személyt képez; *b)* ellenben az alkalmazottak részére teljesitendő dijfizetések minden esetben ez alá az illeték alá esnek. (A közig. bir. pénz. oszt. XXIII. számu döntvénye.)

a 2. és 3. §-okban megállapitott és ezen törvény hatályba lépte után esedékes fizetések után járó illetéknek csak fele része fizetendő azon esetre, ha e szerződések kötésétől a szabályszerü illeték már lefizettetett.

12. §. Segélyző pénztárak, azaz: temetkezési és betegápoló-egyletek, rokkant munkásokat és munkások özvegyeit segélyző pénztárak a 2. és 3. §-okban megállapitott illetékektől annyiban mentesek, amennyiben ezen intézetek nem egyszersmind egyéb biztositási ügyletekkel is foglalkoznak és azok czélja a vállalkozók nyereségére nem irányul. Amenynyiben pedig biztositási ügyleteket is folytatnak, ezek után a szabályszerü illetéket fizetik.

13. §. Ha a biztositási vagy életjáradék ára helyett ingatlan dolgok engedtetnek át, az okirat minden ive ötven krajczáros állandó bélyeg alá esik; a jogügylettől pedig nem a 2. és 3. §-okban meghatározott, hanem az ingatlan dolog értékétől szabandó szabályszerü átruházási illeték fizetendő.

14. §. Ezen törvény rendelkezéseivel ellenkező eddigi törvényes határozatok és szabályok hatálya megszünik.

15. §. Ezen törvény 1883. év április hó első napján lép érvénybe, s végrehajtásával a pénzügyminister bizatik meg.

HAJÓZÁS.

HAJÓZÁS.[1])

1871 : XVI. Törvényczikk

a tengeri kereskedelmi hajók köbözéséről.

1. §. A magyar korona országainak tengeri kikötőiben minden tengeri kereskedelmi hajó, legyen az belföldiek vagy idegenek tulajdona, legyen az belföldi vagy idegen hajógyárban épitve, vagy lett légyen az egyes alkatrészeiben oly módon átalakitva, hogy ezáltal tonnatartalma megmásittathatott, a jelen törvény szabálya szerint köbözésnek, azaz oly kimérésnek vetendő alá, mely által tonnatartalma megállapittatik.

2. §. A köbözés módozatát szabályozó és a jelen törvénynyel egyidejüleg közigazgatási uton közzéteendő határozatok, amennyiben oly tengeri kereskedelmi hajók köbözésére vonatkoznak, melyek fedélzettel birnak s tökéletesen kimérhetők, a Nagybritanniában követett köbözési rendszerhez alkalmazandók és egyéb tekintetben is lehetőleg az angol köbözési eljáráshoz idomitandók.[2])

A hajógyárban a hajó köbözése csak akkor történhetik, ha az a vizre bocsátásra tökéletesen kész.

3. §. A köbözés kötelezettsége alól kivétetnek:

a) azon államok hajói, melyekben az angolhoz lényegben hasonló köbözési

---

[1]) *A tengeri* **hajózásra** *vonatkozó kormányrendeletek.* (A magyarországi »*Rendeletek Tára*« évfolyamának és lapszámainak idézetével.)

A fiumei cs. kir. *tengerészeti akadémiába* való felvétel föltételei. — 1874 : 214. lap.

A fiumei kir. *tengerészeti tanoda* szervezete.— 1894. évi 35469. szám alatt lásd a »*Közig. Törvtár*« II. részében.

Tengerészeti *egészségügyi közegek* egyenruházati szabályai a magyar-horvát tengerparton, 1873 : 215. l. és 1887 : 1769. l.

Tengerészeti *gépészmérnökök* felvételének föltételei. — 1874 : 491. l. — Gépésznövendékek és hajósinasok felvételének föltételei. — 1872. 639. l.

Tengeri kereskedelmi hajók bérellenőrző és bérfizetési könyveinek behozatala. — 1880. évf. 264. lap.

— *biztonsági* ellenőrzése. — 1883 : 1264. lap.

— *gyógyszerszekrényekkel* látandók el. — 1875. évf. 583. lap és 1894 : 465. lap.

— *hajónyilatkozványaira* vonatkozó szabályrendelet. — 1881 : 95. lap.

— *jelzőeszközeinek* egyöntetű berendezése. — 1878 : 263. és 1881 : 18. lap.

Tengeri kereskedelmi hajók kalauzjelzőinek használatára való utasitás. 1875 : 102. lap.

— *partkalauzi szolgálat* tárgyában. — 1888. évf. 924. lap.

— *vészjelzési* utasitása. — 1875 : 102. lap.

— *összeütközésének* meggátlása iránt kiadott rendelet. — 1880 : 703. és 1881 : 1674. lap.

— *kapitányai* veszély esetében segélyt nyujtani kötelesek. — 1880 : 1236. lap.

— *lobogó* használatának szabályozása. — 1869. évf. 191. lap.

Tengeren *talált tárgyakkal* való elbánás. — 1880. évf. 671. lap.

— közvetitett *belföldi forgalom* könnyitése. — 1880 : 1093. lap.

Tengerparti *halászat* némely szabályainak kezelése. — 1883 : 1261. lap.

[2]) A köbözésnél követendő eljárást az 1871 évi május 31-én kelt ministeri rendelet szabályozza, mely rendelet kiegészitésére vonatkozik az 1883. évi január 10-én 1028. szám alatt kelt földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministeri rendelet. — Lásd e rendeleteket a »*Rendeletek Tára*« 1871 : 154. és 1883 : 13. lapjain.

eljárás van gyakorlatban és melyeknek köbözési bizonyitványai ennélfogva rendelet utján itt is érvényeseknek elismertettek;

b) azon államok hajói, melyekkel e tekintetben különös szerződések állanak fenn.[1])

4. §. A hajóköbözésnél szükséges mérések a métermérték szerint eszközlendők.

A méter törtrészei deciméterek- és czentiméterekben fejezendők ki.

A czentiméter törtrészei, ha ½ czentimétert vagy ennél kevesebbet tesznek, tekintetbe nem veendők, ellenben egész czentiméternek számitandók, mihelyt ½ czentiméternél többet tesznek.

5. §. A köbözés számszerinti eredménye képezi az illető hajó törvényesen kitudott tonnatartalmát.

Emellett a ½ tonnáig terjedő törtrészek tekintetbe nem veendők; azonfelül egy egész tonnának számitandók.

A köbözés eredményéről köteles az illetékes rév- és egészségügyi hatóság köbözési bizonyitványt kiállitani.

6. §. Oly hajóknál, melyek gőz vagy más oly erő által hajtatnak, melynek előállitása és működtetése a hajó belsejében a gép számára bizonyos tért igényel, az összes tonnatartalomból azon tér tonnatartalma levonandó, mely a mozgató erőnek előállitására és működtetésére, valamint a valóságos és állandó szénkészlet számára szükséges.

A megengedhető levonás azonban az összes tonnatartalom 50%-át meg nem haladhatja.

A tonnatartalom maradványa képezi az illető hajónak törvényesen érvényes tonnatartalmát.

---

[1]) A köbözés mellőzendő az európai Duna-bizottság által kiállitott hajóokmányokkal ellátott hajóknál; a dán, német, norvég és spanyol lobogó alatt járó hajóknál is. — Lásd a »*Rendeletek Tára*« 1872 : 525., 1872 : 186., 1872. évf. 515., 1876 : 161. és 1875 : 266. lapjain.

7. §. A hajók köbözése oly kikötőkben, melyekben hiteles köböző van, az utóbbi által az illetékes m. kir. rév- és egészségügyi hatóság egy hivatalnokának közbenjöttével eszközlendő.

Oly kikötőkben, melyekben hites köböző nincsen, a belföldi hajók a legközelebbi hites köböző által köbözendők, azonban az illetékes rév- és egészségügyi hatóság engedélyt adhat arra, hogy ily hajók a köbözés czéljából más belföldi kikötőbe is mehessenek, melyben hites köböző van.

Külföldről szerzett vagy idegen hajóknál (a 2-ik §-ban kijelöltek kivételével), melyek oly belföldi kikötőbe érkeznek, hol hiteles köböző nincsen, a tonnatartalom megállapitása, ha a hajótulajdonos vagy a hajós a köbözést a legközelebbi hites köböző által nem eszközölteti, a hajóokmányokban kijelölt tonnatartalomra való átszámitása által történik.

Az átszámitás által kitudott tonnatartalom mindaddig érvényesnek tekintendő, mig az illető hajó nem érkezik oly belföldi kikötőbe, melyben hites köböző van.

8. §. A hajótulajdonos vagy ennek helyettese köteles a köbözésért a bélyegköteles köbözési bizonyitvány (4. §.) kézhez vétele alkalmával, köbözési illetékek fejében, a nyert köbözési eredmény minden tonnája után dijat fizetni, mely tonnánként hat (6) krt meg nem haladhat.

Száz tonnánál kisebb tartalmu hajónak köbözéséért átlagos köbözési dij szabatik meg, mely öt (5) forintnál nagyobb nem lehet. Ezenkivül a hites köböző netaláni utazási és élelmezési illetékei is a hajótulajdonos vagy ennek helyettese által megtéritendők.

Oly hajók köbözéséért, melyek tonnatartalma nem terjed túl a tizenöt tonnán, vagy melyek födélzettel nem birnak, semminemü dij nem jár.

9. §. Oly hajók köbözési bizonyitványai, melyek belföldi kikötőben, ezen törvény hatályba lépte előtt köböztettek,

mindaddig érvényesek, mig a hajó oly belföldi kikötőbe nem érkezik, melyben hites köböző van, hol azután a köbözés a jelen törvény szabályai szerint eszközlendő.

A hajótulajdonosnak azonban jogában áll a tonnatartalom megállapitását a 7. §-ban megjelölt átszámitás szerint kivánni mindaddig, mig hajója oly belföldi kikötőbe érkezik, hol hites köböző van.

10. §. Jelen törvény életbeléptének napja a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister által fog meghatároztatni.

E naptól kezdve valamennyi a tengeri kereskedelmi hajók köbözésére vonatkozó s jelenleg fennálló szabályok hatályon kivül helyeztetnek.

11. §. Jelen törvény végrehajtásával a földmivelés, ipar- és kereskedelemügyi minister bizatik meg.

1879 : XVI. Törvényczikk

a tengeri kereskedelmi hajók lajstromozásáról.

1. §. A tengeri kereskedelmi hajók részére törvényesen megállapitott lobogó viselésének jogával és kötelezettségével biró magyar tengeri kereskedelmi hajónak azon hajó tekintetik, mely a jelen törvény határozatai szerint a hajólajstromba be van iktátva, illetőleg a 25. §. esetében ideiglenes utlevéllel van ellátva.

2. §. A hajólajstromba csak oly hajó iktatható be, mely legalább két-harmadrészben magyar állampolgárok birtokában van.

Magyar állampolgárokkal egy tekintet alá esnek a magyar korona országaiban székelő részvénytársulatok.

3. §. Nemzeti kereskedelmi hajónak parancsnoka csak magyar állampolgár lehet; hosszujáratu hajón (8. §.) a parancsnokon kivül még belföldi hajóhadnagynak (tenente) is kell lennie.

4. §. Minden-nemzeti hajónak kell hogy a magyar korona területén anyakikötője legyen.

A hajó anyakikötője azon kikötő, melyből vele a hajózás üzetik.

5. §. A tengeri kereskedelmi hajózásnak azon határok szerint, melyekben üzetik, következő osztályzata van:

a) kisparthajózás,
b) nagyparthajózás,
c) hosszujáratu hajózás.

6. §. A kisparthajózás az Adriai-tengerre terjed, még pedig nyugat felé Santa Maria di Leuca hegyfokig, kelet felé Cap-Clarenzáig, ide értve a lepantói öblöt a joniai szigetekkel, valamint Zante kikötőjét és csatornáját, végre mindazon folyókra, melyek az emlitett vizekbe ömlenek.

7. §. A nagyparthajózás az Adriai- és a Földközi-tengerre terjed, ide értve Gibraltár szorosát is, melyen azonban tulmenni nem szabad.

Továbbá a Fekete- és az Azovi-tengerre, a Suez-csatornára, a Vörös-tengerre, az Adenig terjedhető partokra és mindazon folyókra, melyekre az emlitett vizekbe ömlenek.

8. §. A hosszujáratu hajózás valamennyi tengerre és az azokból megjárható minden vizekre terjed ki.

9. §. Kis- vagy nagyparthajózásu hajóknak megengedhető, hogy a 6. és 7. §-okban megszabott határokon tul is űzhessék a parthajózást, számukra külön kijelölt partrészeken és az ott beömlő folyókon anélkül, hogy ezért minőségüket meg kellene változtatniok.

Az erre vonatkozó részletes szabályok rendeleti uton fognak kiadatni.

10. §. A jelen törvény határozatai alá nem tartoznak oly hajók, melyek az 5. §-ban emlitett hajózási osztályzatok egyikébe sem tartoznak, minők a kizárólag kedvtöltési czélra, a halászatra vagy a földmivelő lakosság gazdasági czéljaira, ugyszintén a kikötők belforgalmára szolgáló járművek.

Az ezen hajókra vonatkozó szabályzatok rendeleti uton fognak megállapittatni.

11. §. A tengeri kereskedelmi hajók mindegyik osztályzata számára külön lajstrom vezettetik.

A hosszujáratu és nagyparthajózásu hajók lajstromát a tengerészeti hatóság, a kisparthajózásu hajókét pedig azon révhivatal vezeti, melynek kerületében az illető hajó anyakikötője fekszik.

A hajólajstrom nyilvános és a hivatalos órák alatt bárki által szabadon megtekinthető.

12. §. A hajólajstromozásnál beiktatandó :

1. a hajó neve és alkata, a szegelés és boritás neme, és az esetben, ha a hajó nem csupán vitorlákra van berendezve, egyéb mozditó készüléke is, a rendszer és erőtehetség megjelölésével ;

2. a különböző méretek és a tonnatartalom ;

3. az épités helye és ideje ;

4. az anyakikötő ;

5. a hajótulajdonos neve, születés- és lakhelye, vagy amennyiben a hajónak több tulajdonosa volna, valamennyi részbirtokosnak neve, születés és lakhelye, minden tulajdonos részbirtokának aránya, és azon részbirtokosnak neve, ki a társaságot a jelen törvény által érintett tekintetekben, az állam irányában képviseli.

Ha a hajónak birtokosa vagy részletbirtokosa részvénytársulat, ennek czége és székhelye ;

6. a hajótulajdonosnak vagy a részbirtokosnak állampolgársága ;

7. a tulajdonos vagy résztulajdonos ezen jogának jogczime ;

8. a legénységnek szabályszerü, vagyis azon száma, melynél kevesebbet a tulajdonosnak, a lajstromvezető hatóság által elfogadott nyilatkozata szerint, utazáskor a hajón alkalmazni nem szabad ;

9. a hajóparancsnok neve, születési és illetőségi helye ;

10. az ágyuk száma ;

11. a hajólajstromba iktatásának napja;

12. a lajstromozási okmánynak, esetleg a kiszolgáltatott ideiglenes utlevélnek kelte és száma.

Ezenfelül a hajólajstromban egy rovat szolgál jegyzeteknek (milyenek a hajó vagy a hajórészletek zálogolásának, a zálogosok átruházása vagy törlésének stb.) beiktatására.

A hajólajstromba minden hajó külön sorszám alatt és a nemzetközi leltár szerint azt megillető megkülönböztetési jel kitételével, iktattatik be.

13. §. A hajótulajdonosok a hajó beiktatásáért irásban folyamodni s ez alkalommal a 12. §. 1—7. számai alatt kijelölt adatokat hitelesen kimutatni kötelesek.

14. §. Oly név, melyet hosszujáratu vagy nagyparthajózásu magyar hajó már visel, ezen osztályzatokba tartozó más hajónak nem adható.

A hajó számára választott nevet, ennek beiktatása után, csak a bejegyzést eszközlött hatóság jóváhagyásával lehet megváltoztatni.

15. §. A magyar korona területén épült hajónak tulajdonjoga, a jelen törvény határozatai (16. §.) értelmében kiállitott és az épitési hely révhivatala által hitelesitett hajóépitési oklevéllel, a tulajdonjog további átruházásainak esetében pedig az erről kiállitott okmányok által igazoltatik.

Külföldön épült vagy szerzett hajók tulajdonjoga, első esetben : illetékes consuli hivatal által hitelesittetett hajóépitési oklevéllel, utóbbi esetben : a kellő módon hitelesitett szerzési okmánynyal bizonyittatik.

16. §. A hajóépitési oklevélnek tartalmaznia kell a hajó nevét, alkatát (nemét), épitési idejét és helyét, hosszát, szélességét és mélységét, tonna-tartalmát, az anyag megjelölését, melyből a hajó épült, a szegelés és boritás nemét, továbbá a tulajdonosnak nevét, születés- és lakhelyét, és ha a hajó tulajdonában többen osztoznak, a tulajdonrészletek megjelölését, végre annak kijelölését, mikor bocsáttatott a hajó a tulajdonos birtokába.

Ha valamely hajó a lajstromba történt beiktatása után egyes részeiben annyira megváltozott, hogy a hajóépitési oklevélben és a hajó lajstromában foglalt leirásnak többé meg nem felel, akkor az, ki a változást eszközölte, a hajónak ezen szakasz határozatainak megfelelő és az illetékes kikötő vagy consuli hivatal által hitelesitendő uj leirását tartozik benyujtani, még pedig ha a változás a magyar korona területén tétetett, mindjárt annak befejezése után, különben pedig a hajónak valamely honi kikötőbe visszaérkeztekor.

Amennyiben a külföldön kiállitott hajóépitési oklevél vagy az utólagos átidomitásról bemutatott leirás nem foglal magában valamennyi kijelölt adatot, a hiányzók kellő alakban kiállitott és az illetékes consuli hivatal által hitelesitett más okmány által igazolandók.

17. §. Ha a 12. §. 1., 2., 4., 5., 6., 7., 8. és 10. pontjaiban felsoroltakra nézve áll be a hajólajstromba iktatása után változás, a hajótulajdonos vagy részbirtokosok képviselője (12. §. 5. p.) köteles azt a beiktatás végett a hajólajstromot vezető hatóságnál vagy közvetlenül, vagy ha külföldön tartózkodnék, az illető consuli hivatal vagy követség utján bejelenteni és igazolni. Ugyanez áll, ha oly tény merül fel, mely a hajónak a lajstromból való törlését és a lajstromozási okmány visszaszolgáltatását (22. §.) teszi szükségessé.

Ezen bejelentésnek hat heti határidő alatt kell megtörténnie, azon naptól számitva, melyen az illető átalakitások a bejelentésre kötelezett tulajdonosnak tudomására jutottak.

Ha azonban oly változásokról van szó, melyek a hajó nemét vagy tonnatartalmát módositják, akkor a bejelentésnek és igazolásnak még a hajó utra indulása előtt kell történnie, azon kikötő vagy consuli hivatal utján, melynek kerületében a hajó tartózkodik.

18. §. Ha a hajó nevét változtatja, ha más hajózási osztályzatba lép át, és kisparthajózásu hajónál, ha más tengerészeti kerület illetősége alá jut, uj lajstromozásnak van helye.

19. §. Oly hajó, mely a tengeri kereskedéstől állandóan elvonatik, mely nyom nélkül elveszett, vagy a 2. §. kivánalmainak többé meg nem felel, a lajstromból kitörlendő.

20. §. Minden hajón a lajstromozási okmánynak (illetőleg ideiglenes utlevélnek) és személyzeti jegyzéknek meg kell lennie.

21. §. A lajstromozási okmányt azon hatóság állitja ki, mely a lajstromozást eszközölte.

A hajó nemzetiségét és azon jogát, hogy a hajózási osztályzatára nézve megszabott határokon belül szabadon járhasson, a lajstromozási okmánynyal igazolja.

A tengeri kereskedelmi hajók részére megállapitott lobogót, a 25. §. esetének kivételével, a hajó mindaddig nem viselheti, mig a lajstromozási okmány birtokában nincs.

22. §. Minden oly változás, mely a lajstromozási okmány kiszolgáltatása után a hajóra vonatkozólag történt és a hajólajstromba beiktattatott, egyszersmind a lajstromozási okmányba is bejegyzendő, még pedig vagy maga a hajólajstromot vezető hatóság, vagy ennek felszólitására azon kikötő- vagy consuli hivatal által, melynek kerületében a hajó épen tartózkodik.

A hajó nemére vagy tonnatartalmára vonatkozó változásokat a kikötő- vagy

consuli hivatal, a lajstromot vezető hatóság felszólitása nélkül is, bejegyzendi, s erről annak azonnal jelentést tenni tartozik.

Ezen hivatalos pótjegyzéseken kivül, a lajstromozási okmányokra más jegyzeteket irni nem szabad.

23. §. Valahányszor a hajóra nézve uj lajstromozásnak van helye (18. §.), uj lajstromozási okmány is állitandó ki.

Ha a hajó a lajstromból kitöröltetik (19. §.), a lajstromozási okmánynak hatálya is megszünik és az eddigi tulajdonosok kötelesek az okmányt azon hatóságnak, mely azt kiállitotta, a 17. §-ban kiszabott hat heti határidő alatt, megsemmisités végett, visszaszolgáltatni, vagy pedig a visszaszolgáltatás lehetetlenségét igazolni.

24. §. Ha a lajstromozási okmány elvész és ez igazoltatik, az illető hajónak uj lajstromozási okmány adatik ki, mely azonban világosan másodlatnak nevezendő.

Ily másodlatért a 27. §-ban megszabott lajstromozási dij nem fizetendő, kivéve, ha oly eset forog fenn, melyre nézve a törvény (18. és 23. §-ai) uj lajstromozási okmány kiállitását rendeli.

25. §. Ha a magyar állampolgár a 2. §-ban megállapitott birtokarány szerint szerez meg külföldi kikötőben külföldi hajót, az illetékes consuli hivatal, a hajótulajdonos irásbeli megkeresésére, a hajó számára ideiglenes utlevelet tartozik kiállitani.

Ezen ideiglenes utlevél azonban ki nem szolgáltatandó, ha a hajónak az átruházásig való birtokosa oly nemzethez tartozott, mely az átruházás eszközlésének idején háboruban állott.

Az ideiglenes utlevél annyi időre állitandó ki, amennyi a lajstromozási okmány kiállitása és a hajó részére leendő kiszolgáltatása czéljából előreláthatólag megkivántatik. Ezen idő azonban egy éven tul nem terjedhet.

26. §. A személyzeti jegyzékbe a hajóparancsnok és legénység, valamint minden más, a hajón alkalmazott egyén név szerint bejegyzendő.

27. §. Minden tengeri kereskedelmi hajó után, egy a lajstromozási okmány eredeti kiállitásánál, mint a netáni uj lajstromozással járó minden ujabb kiszolgáltatásánál, lajstromozási dij fizetendő, mely hosszujáratu hajókra nézve tonnánként husz krajczárban, nagyparthajózásu hajókra nézve tiz krajczárban és kisparthajózásu hajókra nézve öt krajczárban állapittatik meg.

Oly kisparthajózásu hajók azonban, melynek tartalma a 25 tonnát meg nem haladja, a lajstromozási dij alul fel vannak mentve.

A hajó tonnatartalmának olynemü nagyobbitásakor, mely uj lajstromozási okmány kiállitását nem teszi szükségessé és csak a már kiállitott okmányon jegyeztetik fel, a már fizetett lajstromozási dij csak annyival pótolandó, hogy az egész összeg a módositott tonnatartalomnak megfeleljen.

A lajstromozási dij a lajstromozási okmány kiállitása előtt fizetendő le az illetékes révhivatalnál, s a begyült öszszeg a révügyi igazgatás bevételét képezi.

A hajónak a lajstromból törlése nem ád jogot a lajstromozási dij visszakövetelésére.

28. §. A lajstromozási dijnak kellő időben való lefizetéseért a hajótulajdonosok egyetemlegesen felelősek.

29. §. Ezen törvény határozatainak megszegése, amennyiben az illető cselekmény nem tartozik bűnvádi eljárás alá, a következő szakaszban foglalt büntetés alá esik.

30. §. Ha oly hajó, mely a tengeri kereskedelmi hajók számára törvényesen megállapitott lobogót viselni nincs jogositva, ezen lobogó alatt jár, vagy erre jogositott magyar hajó idegen lobogót használ, a hajóparancsnok 1000 frtig terjedő birsággal, vagy a körülményekhez képest hat hónapig terjedhető fogsággal büntettetik, egyuttal a hajónak elkobzása is kimondható.

31. §. Ha oly hajó jár a tengeri kereskedelmi hajók számára törvényesen megállapitott lobogó alatt, mely a 21. §. rendelkezése szerint ennek viselésétől azért van eltiltva, mert a lajstromozási okmány, esetleg az ideiglenes utlevél még nincsen birtokában, a hajóparancsnok 500 frtig terjedő pénzbirsággal, vagy három hónapig terjedhető fogsággal büntettetik.

32. §. A 31. §-ban kiszabott büntetés alá esik az is, ki a 17. és 23. §-ok szerint őt terhelő kötelezettségeket a megállapitott időben teljesiteni elmulasztja, hacsak nem képes igazolni, hogy azok teljesitésében önhibáján kivül akadályozva volt.

Ha az elitélt a megállapitott kötelezettségeknek a határozat jogerőre emelkedése után hat hét alatt sem tesz eleget, ezen büntetés megkettőztetik.

33. §. A kisparthajózás határozatainak alapos ok nélkül tullépése 100 frtig, a nagyparthajózás határainak ily tullépése pedig, valamint a szabályszerü számot meg nem ütő legénységnek alkalmazása (12. §. 8. pontja) 500 frtig terjedő pénzbirsággal büntettetik.

A 3., 20. és 26. §-ok határozatainak megszegése 100 frtig terjedő pénzbirsággal fenyittetik.

34. §. Ha a hajóparancsnok vét ezen törvény rendelkezései ellen, a 30. és 31. §-ok esetében már első izben, különben pedig az áthágás ismétlése esetében, a hajóvezetésre való személyes jogositványa 3 esztendeig terjedő időre tőle elvonathatik.

35. §. Ha a megállapitott pénzbüntetés nem hajtathatik be, az fogságbüntetésre lesz átváltoztatandó, mely esetben a büntetésül megállapitott mindenik 5 frt helyett egy napi fogság számitandó.

36. §. Az elősorolt áthágásokra nézve elsőfolyamodásu hatóság azon révhivatal, melynek területében a hajó anyakikötője fekszik, vagy az illető idegen hajó épen tartózkodik; második fokban a tengerészeti hatóság, harmadik fokban a földmivelés-, ipar- és kereskedelmi minister határoz.

A hozott határozat ellen az illető 15 nap alatt felfolyamodással élhet.

Ha azonban a másodfoku hatóság az elsőfoku határozatot egészben vagy csak a kiszabott büntetés enyhitésével hagyta helyben, további felfolyamodásnak nincs helye.

Ezen törvény alapján hozott és jogerőre emelkedett határozatok közigazgatási uton hajtatnak végre.

A begyülő birságok a tengerészek segélyalapjába folynak.

37. §. A jelen törvény kihirdetésétől számitott hat hónap után lép hatályba.

Hatálybaléptétől kezdve a jelenleg fennálló mindazon határozatok, melyek az ezen törvény által szabályozott tárgyakra vonatkoznak, érvényen kivül helyeztetnek.

Az eddigi szabályok szerint kiállitott okmányok megtartják érvényüket azon időre, melyre azok az emlitett szabályok értelmében szólanak.

A jelen törvény azon határozatai azonban, melyek nem vonatkoznak kizárólag a lajstromozási okmányra, az ily régi okmányokkal ellátott hajókra nézve is kötelezők.

38. §. Ezen törvény végrehajtásával a földmivelés-, ipar- és kereskedelmi minister bizatik meg.

26109. szám.
1879. okt. 1.

Földm.-, ipar és keresk. min. rendelet

a tengeri kereskedelmi hajók lajstromozásáról szóló 1879 : XVI. t.-cz. végrehajtása tárgyában.

A tengeri kereskedelmi hajók lajstromozásáról szóló 1879 : XVI. t.-cz. végrehajtása czéljából a következőket rendelem :

2-ik czikkhez.

A tengeri kereskedelmi hajó tulajdonjogának a hajólajstromba való iktatásánál, a birodalmi tanácsban képviselt országok és tartományok

polgárai, az 1878 : XX. t.-czikkben foglalt vám- és kereskedelmi szövetség 6. czikke értelmében, a magyar honpolgárokkal egyenlőknek tekintendők.

Magyar vagy osztrák hatóságok lajstromaiba (a törvény 11. §.) iktatandó-e a hajó, ez függ a hajótulajdonos állampolgárságától — osztott tulajdonnál, a nagyobb számu hajórészletek tulajdonosainak állampolgárságától — és a hajórészletek egyenlő megosztásánál a felek kivánságától.

Az állampolgárságnak vagy a tulajdonjogi viszonynak utólagos megváltozásánál, a hajónak az egyik államterület hajólajstromaiból a másiknak hajólajstromaiba való átiktatása ugyanezen elvek szerint eszközlendő.

A 3-ik czikkhez.

A tengeri kereskedelmi hajók vezetésére, valamint a hadnagyi állomás betöltésére való minősités az e tekintetben fennálló külön szabályok által állapittatik meg.

A hajóparancsnoknak, ugyszintén a hadnagynak ezen szabályszerü minősitéséről a hajószemélyzeti jegyzék (ruolo) kiállitására hivatott hatóságok kötelesek maguknak meggyőződést szerezni, mielőtt az illetőket állomásaikhoz bocsátják.

E tekintetben a birodalmi tanácsban képviselt országok és tartományok polgáraira nézve a vám- és kereskedelmi szövetség tartalmára, az ennek VI. czikke 4. §-ában megállapitott határozatok mérvadók.

A 6-ik és 7-ik czikkhez.

Valahányszor valamely nagy- vagy kisparti hajózást üző hajó belföldi kikötőbe visszatér, a révhivatal köteles megvizsgálni, vajjon a hajó az osztályzatának szabott határokon túl nem ment-e ?

Ha e határokon túlment és a hajós ezt nem igazolhatja, a révhivatal ellene a fegyelmi eljárást meginditja.

Minden hajósnak, ki a hajója osztályzatának szabott határokon túlmenni kénytelenült, a legközelebbi cs. és kir. consulatusi hivatalnál jelentkezni és hüségesen előadni kell : miért ment a határokon túl ?

A cs. és kir. consulatusi hivatal erről jegyzőkönyvet vesz fel, a történt túllépést a hajószemélyzeti jegyzékben feljegyzi, a hajóst utasitja, hogy a hajója osztályzatának szabott határai közé azonnal visszatérjen, végre a fenforgó esetre vonatkozó összes iratokat az anyakikötő révhivatalnak megküldi.

Ha a túllépést erőhatalom okozta és ez kielégitő módon igazolva van, a consulatus ezen tényt egyszerüen a hajószemélyzeti jegyzékre vezeti, anélkül, hogy eljárását a révhivatallal közlené.

A 9-ik czikkhez.

Ha valamely parthajózási hajó, a 6. és 7. czikkekben megszabott határokon túl, bizonyos meghatározott partrészeken vagy ott beömlő folyókon hajózást üzni kiván, erre az engedélyt minden egyes hajó számára rendszerint a tengerészeti hatóság, az illető határok pontos megjelölése mellett, adja meg és ezt a lajstromozási okmányon följegyzi.

Ha az ily hajó az osztályzatának határain belől van, a számára engedélyezett hajózási területre a lehető legbiztosabb és rövidebb uton tartozik elindulni, és az emlitett határokon túl más utakat nem tehet.

Tartozik azonkivül azon utasitásoknak is megfelelni, melyeket a tengerészeti hatóság valamely hajónak az átutazás alatti vezetésére és legénységgel való ellátására adott, és a lajstromozási okmányon feljegyzett.

Ha ezen engedély külföldön tartózkodó hajó számára kéretik, az illető cs. és kir. consulatusi hivatalnak a tengerészeti hatóság elhatározásáig jogában áll ideiglenes engedélyt adni az emlitett parthajózás üzésére ; föltéve, hogy a tengerészeti hatóság a parthajózás üzését az illető partrészeken már elvileg megengedte.

A 11-ik czikkhez.

A hajólajstrom a mellékelt *A)* minta szerint vezetendő.[1])

A hajólajstromban minden najónak külön lap jut.

A 12-ik és 13-ik czikkhez.

A hajó beiktatásáért beadott irásbeli kérvényben pontosan megjelölendők mindazon adatok, melyek a hajólajstromba való iktatás czéljából törvényesen megkivántatnak.

Ha valamely adat vagy egyáltalában nem, vagy pedig nem kielégitő módon van feltüntetve, illetőleg hitelesen kimutatva : a lajstromozási hatóság a kérvényt kiegészités végett visszaadni köteles, anélkül, hogy a beiktatást teljesitené.

Ha a lajstromozási hatóság a hajólegénységnek a kérvényben kijelölt szabályszerü számát, a hajó minőségéhez és osztályzatához képest, a hajó biztonságára elegendőnek nem tartja, felszólitja a hajótulajdonost a legénység számának szaporitására, és ha ez kifogásokat tenne, ezeknek megfontolása után véglegesen határoz.

Valamely ténynek a »jegyzetek« czimű rovatba iktatása csakis az ezen tény bebizonyitására szolgáló okmányok bemutatása mellett kérelmezhető, maga a beiktatás pedig csak akkor történhetik meg, ha a kérdéses tény hitelesen kimutatottnak tekinthető.

---

[1]) Lásd a *Rendeletek Tára* 1879 : 569. lap.

A 14-ik czikkhez.

A hajónak neve egy vagy több szóból állhat, egyes betük vagy számjegyek hozzátételével is; szükséges azonban, hogy az minden más névtől világosan megkülönböztethető legyen.

A 19-ik czikkhez.

A hajónak nyom nélkül elveszése a tengeri magánjog elvei szerint itélendő meg.

A 20-ik és 24-ik czikkhez.

A lajstromozási okmányt, közvetlenül a hajónak a lajstromba való iktatása után, a lajstromozási hatóság a mellékelt *B)* minta szerint állitja ki.[1])

A lajstromozási okmány megküldésével járó költségeket a hajótulajdonos viseli. Ha nyom nélkül elveszett hajó a lajstromból kitörlendő, a lajstromozási okmány visszaszolgáltatásának lehetetlenségét igazolni nem kell.

Minden egyéb esetben hitelesen igazolandó, miért lehetetlen a hatályát vesztett lajstromozási okmány visszaszolgáltatása, illetőleg miért kivántatik még érvényes lajstromozási okmány másolatának kiadatása (lásd a törvénynek 23. és 24. czikkeit).

Lajstromozási okmány másolatának kiállitása a lajstromba feljegyzendő.

A 25-ik czikkhez.

Az ideiglenes utlevél a *C)* minta szerint állittatik ki.[2])

Az ideiglenes utlevél kiállitásáért, az illető cs. és kir. consulatusi hivatalhoz intézett kérvénynyel együtt, a hajólajstromba való iktatásért a kellő adatokkal felszerelt folyamodvány is (lásd a törvény 12. és 13. czikkeit) benyujtandó.

Ezen adatok alapján lesz az ideiglenes utlevél iránti kérvény megitélendő és annak kiadatása eszközlendő.

A cs. és kir. consulatusi hivatal az ideiglenes utlevél kiállitását azonnal az illetékes lajstromozási hatósággal közli, annak egyuttal a hajólajstromba való iktatás iránti kérvényt megküldi és a kérvényező meghallgatása után megirja azt, hogy kitől lesz belföldön a lajstromozási dij beszedendő, és hogy mely kikötőbe küldendő a lajstromozási okmány a hajó részére leendő kiszolgáltatás végett?

Ha külföldön tartózkodó hajónak beiktatása közvetlenül a lajstromozási hatóságnál kérelmeztetik, és a hajó sürgős okoknál fogva a lajstromozási okmány megküldését a kikötőben meg nem várhatja, a lajstromozási hatóság a hajótulajdonosnak kérelme folytán az illető cs. és kir. consulatusi hivatalt ideiglenes utlevél kiállitására felhatalmazhatja.

Az ideiglenes utlevél érvényességének tartama bármely cs. és kir. consulatusi hivatal részéről meghosszabbitható.

Szintugy bármely cs. és kir. consulatusi hivatal uj ideiglenes utlevelet állithat ki, ha az előbbinek elvesztése hitelesen igazoltatik. Mindkét esetben az ideiglenes utlevél érvényességének tartama a megszabott egy éven túl nem terjedhet.

A lajstromozási okmány vételénél az ideiglenes utlevél visszaszolgáltatandó.

Oly körülmények beálltával, melyek a hajónak a lajstromból való törlését vonnák maguk után, ha az már tényleg beiktatva lett volna, vagy a hajónak a lajstromozási okmány birtokába jutása előtt tényleg bekövetkezett törlésével: — az ideiglenes utlevél hasonlóképen visszaszolgáltatandó, illetőleg a visszaszolgáltatás lehetetlensége a lajstromozási okmányra nézve előirt módon igazolandó.

A 26-ik czikkhez.

A hajószemélyzeti jegyzék alakját és vezetése módját az e tekintetben fennálló külön szabályok állapitják meg.

A 27. és 28-ik czikkhez.

A lajstromozási dijat, kisparthajózásu hajók anyakikötőjük révhivatalánál, nagyhajózásu és hosszujáratu hajók pedig ugyanannál, vagy pedig a fiumei révkapitányságnál fizetik le.

A megtörtént fizetésről szóló hivatalos nyugtatvány a hajólajstromba való iktatás iránti kérvényhez csatolandó.

Miután azon hajók is, amelyeknek tartalma a 10 tonnát meg nem haladja, ezentul lajstromozási okmánynyal ellátandók: jövőben fel vannak mentve azon illeték alól is, melyet a volt osztrák tengerészeti ministeriumnak 1865. évi február hó 25-én kelt rendelete szerint a hajózási engedélyért fizettek.

A 29—36. czikkhez.

A tengeri kereskedelmi hajók lajstromozásáról szóló törvény határozatainak külföldön történő megszegése esetében, az illetékes cs. és kir. consulatusi hivatal megejti az előleges vizsgálatot, és az erre vonatkozó ügyiratokat az illetékes révhivatalnak további eljárás végett megküldi.

A begyülő birságok azon partvidék tengerészsegélyalapjába folynak, amelynek területén a hajó anyakikötője van.

[1]) Lásd a *Rendeletek Tára* 1879 : 571. lap.
[2]) Lásd a *Rendeletek Tára* 1879 : 577. lap.

A 37-ik czikkhez.

Átmeneti intézkedések.

1. A hajóknak az eddigi lajstromokból a tengeri kereskedelmi hajók lajstromozásáról szóló uj törvény alapján vezetendő lajstromokba való átiktatása és a lajstromozási okmányoknak az eddigi hajózási okmányok helyébe való kiállitása a következő esetben történik meg:

a) hosszujáratu hajóknál a hajóokmány és a ministeriális scontrino érvényességének megszüntével;

b) parti hajózású hajók összes eddigi osztályzatainál, melyek az eddigi szabályok szerint utleveleik és uti engedélyök meghosszabbitása végett évenkint utlevél- vagy utengedélyi dijakat tartoznak fizetni, — ezen dijaknak az 1879. évi november hó 10-ike után esedékes határidő beálltával, hacsak különös körülmény folytán ezen okmányok az eddigi szabályok szerint is már előbb megujitandók nem voltak.

2. Parthajózású hajók parancsnokságához a minősités, tekintettel a fennálló rendeletre, a következő szabályok szerint itélendő meg:

a) az eddigi tágabb körü nagyparti hajózású hajó parancsnokai nagyparti hajózású hajókat vezethetnek;

b) az eddigi korlátolt körü nagyparti hajózású hajó parancsnokai, külön megkeresésre, a tengerészeti hatóság részéről a tágabbkörü nagyparti hajózású hajó parancsnokai számára előirt vizsgálat alól fölmenthetők, és azután a nagyparti hajózású hajók vezetésére minősithetők;

c) a kisparti hajózású hajóvezetők, tekintet nélkül eddigi minősitésükre, a kisparti hajózású hajók vezetéséhez bocsáttatnak.

3. Ujabb intézkedésig, a hajók lajstromozásáról szóló törvény életbeléptetése után:

a) azon tengerészek, kik a nagyparti hajózású hajó parancsnokságára a minősitést elnyerni óhajtják, kötelesek az 1852. évi október hó 27-én kelt rendszabály határozatainak megfelelni:

b) azon tengerészek pedig, kik a kisparti hajózású hajóvezetői minősitést elnyerni óhajtják, kötelesek igazolni:

aa) hogy magyar állampolgárok;

bb) hogy előéletük kifogástalan;

cc) hogy életük 20-ik évét betöltötték;

dd) hogy legalább 3 évig magyar tengeri kereskedelmi hajón szolgáltak.

Osztrák tengeri kereskedelmi hajón töltött szolgálati idő, a vám- és kereskedelmi szövetség tartamára, az 1878. évi XX. t.-cz. VI. czikke értelmében ugy tekintendő, mintha magyar tengeri kereskedelmi hajón töltetett volna.

1897 : VIII. Törvényczikk

az 1878 : XX. törvényczikkbe iktatott és az 1887 : XXIV. törvényczikkel meghosszabbitott vám- és kereskedelmi szövetség VI. czikkének módositásáról.

1. §. Az 1878. évi XX. törvényczikkbe iktatott és az 1887. évi XXIV. törvényczikkel meghosszabbitott vám- és kereskedelmi szövetség VI. czikkének nyolczadik bekezdése a magyar kormány és ő felsége többi királyságainak és országainak kormánya közt létrejött megállapodás alapján hatályon kivül helyeztetik és helyette a következő határozatok lépnek életbe:

A két fél hajói, kikötői, révei és tengerpartjának egyéb pontjai, a kikötői illeték fizetését illetőleg egyenlőknek tekintetnek.

Az összes hajózási illetékek elvileg a beszedő állam javára esnek.

Mindkét állam hajói, melyek a kikötői illetéknek a folyó naptári évre egyszerre való lefizetése kedvezményét igénybe veszik, a megfelelő illetéket azon kikötőben tartoznak lefizetni, amelyben lajstromozva vannak.

A két fél hajóival egy tekintet alá eső idegen hajók, melyek ugyanezen kedvezményt igénybe veszik, a kikötőilletéket választásuk szerint az egyik vagy másik államterület bármely kikötőjében fizethetik. Az egyik államterület kikötőiben ilykép beszedett illeték fele a másik állam tengerészeti igazgatásának javára visszatéritésképen átengedtetik.

Ugyanezen eljárásnak van helye azon

hajók kikötői illetékei tekintetében, amelyek az illeték lefizetése után a 20, illetve 60 nappal megállapitott illetékmentesség tartama alatt a másik államterület tengerpartjának valamely kikötőjét, révét, vagy más pontját érintik és ott kereskedelmi műveletet végeznek.

2. §. Ezen törvény kihirdetése napján lép életbe és végrehajtásával a kereskedelemügyi minister bizatik meg.

1897: IX. Törvényczikk

a kikötői illetékekről.

1. §. Minden hajó, mely belföldi tengeri kikötőben vagy révben, vagy a tengerpart egyéb pontján kiköt és ott kereskedelmi műveletet végez, a kikötői illetéket ezen törvény határozatai szerint az illetékes révhivatalnál (révhivatal vagy révkirendeltség) lefizetni tartozik.

2. §. A kikötői illeték fizetésének kötelezettsége azon pillanattól kezdve áll be, melyben a hajó a kereskedelmi műveletet megkezdi. A fizetés a hajó távozása előtt teljesitendő. A tengerészeti hatóság azonban különleges esetekben más fizetési módozatot engedélyezhet. A hajó, mely kereskedelmi művelet eszközlése után valamely kikötőben leszereltetik, vagy ezen kikötőből más okok miatt három hó alatt nem távozik, a kikötői illetéket legkésőbben az érkezés napjától számitott három hó leteltével tartozik lefizetni.

Az ily hajó a kikötői illetékek ujbóli fizetése alól mindaddig mentes, mig áruknak vagy utasoknak felvétele vagy kiszállitása végett valamely más belföldi tengeri kikötőben, révben vagy a tengerpart valamely más pontján ki nem köt.

A kikötői illeték fizetéseért a hajó szavatol.

3. §. Ezen törvény értelmében kereskedelmi műveletnek az utasok vagy áruk felvétele és kiszállitása tekintetik.

Kereskedelmi műveletnek nem tekintetik:

a) a posta felvétele vagy leadása;

b) a csolnakok partra küldése;

c) leveleknek vagy egyszerü mintáknak átadása vagy átvétele;

d) kizárólag a hajó szükségletére szolgáló élelmiszereknek, a kőszénkészletnek és a hajófelszerelési és elhasználási tárgyaknak utánpótlása, amennyiben ezek a hajó utjának folytatására szükségesek, mi iránt az illetékes révhivatal határoz;

e) kalauzoknak, rakodó munkásoknak, letartóztatottaknak és vagyontalan hazaszállitottaknak felvétele vagy partra szállitása, az utközben megbetegedett személyeknek, az utazás tartama alatt meghaltak holttesteinek, végül az utközben felvett, hajótörést szenvedetteknek partra szállitása;

f) használt üres hordóknak vagy más használt üres tartályoknak leadása vagy felvétele;

g) hajóknak vontatása;

h) az áruk kirakása oly hajóról, mely szenvedett sérülés következtében köt ki, amennyiben a javitási munkálatok befejezése után a kirakott áruk ugyanazon hajó által ujból felvétetnek;

i) utasoknak és áruknak felvétele vagy partra szállitása, amennyiben ez hatósági rendeletre vagy erőhatalom következtében történik, mely utóbbi esetben az illetékes révhivatal határoz.

4. §. A kikötői illetékek fizetése alól mentesek:

a) a hadihajók, továbbá a kizárólag katonai czélokra bérelt hajók;

b) a kincstári hajók;

c) mindazon belföldi és ezekkel egy tekintet alá eső idegen hajók, melyeknek tiszta tonnatartalma a 25 tonnát meg nem haladja;

d) bármily lobogóju yachtok, ha az illető államok részéről ilyenekül elismervék és kereskedelmi műveletet nem végeznek;

e) a halászat üzésére szolgáló járművek, azon esetben is, ha friss halat vagy csalétket szállitanak;

f) a hajórakomány kirakását vagy feladását közvetitő rakodó járművek;

g) belföldi hajók és más járművek, melyek kizárólag nyilvános kikötői épitkezések munkálataira szánt anyagokat szállitanak;

h) kizárólag belcsatornákon és folyókon közlekedő járművek;

i) ujonnan épült hajók, melyek valamely belföldi hajóépitő-telepről vizrebocsátva belföldi kikötőbe mennek, hogy ott az első rakodást megkezdjék;

k) tenger alatti táviróhuzalok elsülyesztésével, emelésével vagy igazitásával foglalkozó hajók, feltéve, hogy bármily kereskedelmi művelet teljesitésétől tartózkodnak;

l) oly hajók, melyek kizárólag tudományos vagy oktatási czélból tesznek utakat, amennyiben ezen körülmény fenforgását a tengerészeti hatóság elismeri.

5. §. A kikötői illeték a tengeri hajók köbözésére nézve érvényes szabályok értelmében megállapitott tiszta tonnatartalom alapján szabatik ki, 50%-nál nagyobb töredék egész tonnának számittatik, 50% vagy ennél kisebb töredék számba nem vétetik.

6. §. Belföldi, valamint ezekkel egy tekintet alá eső idegen gőzösök tiszta tonnánként a következő illetéket fizetik:

a) ha külföldről érkeznek:
ugyanazon naptári évben az első és második utról való érkezés alkalmával .... 40 krt,
a harmadik és negyedik utról való érkezés alkalmával 30 »
az ötödik és minden további utról való érkezés alkalmával .... 20 krt.

b) ha a belföldről érkeznek... 15 krt.

Amely gőzös az ezen §-ban megállapitott illetékek egyikét megfizette, azon első érkezés napjától számitandó 20 napon át, mely érkezésért az illeték lerovatott, az összes belföldi kikötőkben, révekben és a tengerpart minden egyéb pontjain illetékmentes, feltéve:

1. hogy ezen idő alatt külföldi kikötőt nem érint, kivéve az erőhatalom eseteit, de akkor is anélkül, hogy ily kikötés alkalmával kereskedelmi műveletet teljesitene;

2. hogy az *a)* pont alatt emlitett gőzös belföldi kikötők, révek és a tengerpart egyéb pontjai között forgalmat nem közvetit, kivéve azon egyedüli esetet, midőn valamely rendes hajójáraton szállitott áruk vagy személyek az ugyanazon társaság által fentartott más rendes hajójáraton szállittatnak tovább.

Oly gőzös, mely ezen határozatot meg nem tartja, minden oly kikötőben, révben vagy a tengerpart egyéb pontján, melyet az emlitett 20 nap alatt belföldi forgalom közvetitése végett érint, mindannyiszor tiszta tonnánként 15 krnyi illetéket fizetni tartozik.

7. §. Belföldi, valamint ezekkel egy tekintet alá eső idegen gőzösök, melyek lajstromozási okmányok alapján kizárólag az Adriai-tengeren való hajózásra jogositvák és pedig nyugat felé a Santa Maria di Leuca hegyfokig, kelet felé a Clarenza fokig, ideértve a lepantói öblöt, a joniai szigeteket, a zantei kikötőt és csatornát és az ezen vizekbe ömlő folyókat, magukat a folyó naptári évre a 6. §-ban megállapitott kikötői illetékek fizetése alól megválthatják, ha tiszta tonnánként 4 frtot fizetnek.

8. §. Belföldi és ezekkel egy tekintet alá eső idegen gőzösök, melyek kizárólag belföldi kikötők, révek és a tengerpart egyéb pontjai között közlekednek és

melyek nem érintenek külföldi kikötőt, kivéve az erőhatalom eseteit, de akkor is anélkül, hogy ily kikötés alkalmával kereskedelmi műveletet végeznének, magukat egy naptári évre a 6. §-ban megállapitott kikötői illetékek fizetése alól megválthatják, ha tiszta tonnánként azon esetben, ha tiszta tonnatartalmuk 100 tonnáig terjed : 50 krt, azon esetben pedig, ha tiszta tonnatartalmuk a 100 tonnát meghaladja : 2 frtot fizetnek.

9. §. Belföldi és ezekkel egy tekintet alá eső idegen vitorlás hajók tiszta tonnánként a következő illetéket fizetik:

a) ha a külföldről érkeznek:

azon esetben, ha tiszta tonnatartalmuk 100 tonnáig terjed . . . . 4 krt,

azon esetben, ha tiszta tonnatartalmuk a 100 tonnát meghaladja, ... 10 krt;

b) ha a belföldről érkeznek:

azon esetben pedig, ha tiszta tonnatartalmuk 100 tonnáig terjed . . . . 2 krt,

azon esetben pedig, ha tiszta tonnatartalmuk a 100 tonnát meghaladja . . . . 5 krt.

Amely vitorlás hajó az ezen §-ban megállapitott illetékek egyikét megfizette, azon első érkezés napjától számitandó 60 napon át, mely érkezésért az illeték lerovatott, az összes belföldi kikötőkben, révekben és a tengerpart egyéb pontjain illetékmentes, feltéve, hogy ezen idő alatt külföldi kikötőt nem érint, kivéve az erőhatalom eseteit, de akkor is anélkül, hogy ily kikötés alkalmával kereskedelmi műveletet teljesitene.

A vitorlás hajók magukat a fenti kikötői illetékek fizetése alól a folyó naptári évre megválthatják, ha a bel- vagy külföldi hajózás szerint tiszta tonnánként a megfelelő kikötői illeték kétszeres összegét lefizetik.

10. §. A belföldiekkel egy tekintet alá nem eső idegen hajók minden érkezés alkalmával tiszta tonnánként egy forintnyi illetéket fizetnek.

11. §. Az államnak azon joga, hogy az ezen törvény helytelen alkalmazása következtében be nem szedett, vagy csak kisebb összegben beszedett kikötői illetéket pótlólag kiszabja, azon naptól számitott egy év alatt évül el, amely napon az illeték lefizetendő lett volna.

Ugyanezen határidő alatt érvényesithetők a felek részéről az illetéktelenül teljesitett fizetések visszatéritésére vonatkozó igények.

A kikötői illetéket az illetékes révhivatal szabja ki.

A kiszabás körül felmerülő vitás kérdések felett másodfokulag a tengerészeti hatóság, harmadfokulag és végérvényesen a kereskedelemügyi minister határoz.

12. §. Az ezen törvény alapján beszedett kikötői illetékekből eredő összes bevételek 20 százaléka a tengerészeti és tengeri halászati segélyalapokba folyik.

13. §. Ezen törvény kihirdetése napján lép életbe és általa a kikötői illetékekről szóló 1883 : XXXII. törvényczikk hatályon kivül helyeztetik.

14. §. Ezen törvény végrehajtásával a kereskedelemügyi minister bizatik meg.

1738/1897. szám.
Teng. Hat.

Utasitások.

I.

A m. kir. révhivatalok és azok kirendeltségei számára a kikötői illetékekről szóló 1897. évi IX. t.-cz. végrehajtása tárgyában.

(Jóváhagyatott a kereskedelemügyi m. kir. minister ur ő nagyméltóságának 1897. évi márczius hó 6-án 14456. szám alatt kelt rendeletével.)

Az 1. §-hoz.

A kikötői illetékek beszedésére azon révhivatal (révkirendeltség) illetékes, melynek kerületén (partrészén) belül az illetékek fizetésére köteles hajó a kereskedelmi műveletet végezte.

A 2. §-hoz.

Illetékfizetésre köteles hajó okmányait a révhivatal a kikötői illetékek lefizetése előtt nem szolgáltathatja ki, kivéve azon esetet, midőn a révhivatal arról értesült, hogy a m. kir. tengerészeti hatóság az illető hajó számára különleges fizetési módozatokat engedélyezett.

Ha valamely hajó, mely kereskedelmi művelet teljesitéseért az illetéket megfizetni köteles, az érkezés napjától számitott három hónap elteltével a kikötői illetéket nyomban le nem fizeti, az legelébb is a révhivatal által az illeték megfizetésére irásban felszólitandó és ha ezen felszólitásra a fizetést 24 órán belül nem teljesiti, erről a tengerészeti hatóságnak haladéktalanul jelentés teendő.

A hajók azon kikötőben való tartózkodásuk ideje alatt, amelyben a kikötői illetéket megfizették, ottani tartózkodásuk tartamára való tekintet nélkül, az illeték ujbóli lefizetésére többé nem kötelezhetők.

A 3. §-hoz.

Az *e)* ponthoz. Az utközben megbetegedett utasoknak és az utazás tartama alatt meghaltak holttesteinek partraszállitása akkor sem tekintendő kereskedelmi műveletnek, ha velük együtt a kiséretükhöz okvetlenül szükséges személyek is partra szállittatnak, mire nézve az engedélyt a fenforgó körülményekhez képest a révhivatal adhatja meg.

A *g)* ponthoz. Tutajoknak és megterhelt rakodó járműveknek egyik kikötőből a másikba való vontatása a vontató hajóra nézve a kikötői illetékekről szóló törvény értelmében kereskedelmi műveletnek tekintendő.

Az *i)* ponthoz. A hajóparancsnoknak a hajón tartózkodó családtagjai a kikötői illetékekről szóló törvény értelmében utasoknak nem tekintendők.

A 4. §-hoz.

Az *a)* ponthoz. Kizárólag katonai czélokra bérelt hajók ezen körülmény fenforgását a katonai hatóság által kiállitott megfelelő igazolvány bemutatásával tartoznak igazolni, melyből az egyes utazások tartama alatt érintendő tengerparti pontoknak, esetleg ha a hajó bérlete időre köttetett, a bérlet lejárati időpontjának ki kell tünni.

Ezen igazolvány azon kikötőben, melyben az utazás végződik, vagy a hajó bérlete lejár, a révhivatal által bevonandó.

A *g)* ponthoz. Hajók és más járművek, melyek kizárólag kikötői középitkezések munkálataira szánt anyagokat szállitanak, ezen czélra való alkalmazásuk előtt, az illető révhivatalnak irásban bejelentendők.

Az *i)* ponthoz. Ujonnan épült hajók, melyek vizrebocsátásuk után az első rakomány felvételének megkezdése előtt más kikötőket érintenek, arról, hogy e kikötőkben nem rakodtak, kisérő levelet tartoznak felmutatni, melyet azon révhivatal állit ki, melynek kerületében a hajóépitőtelep fekszik.

Ezen kisérőlevél azon kikötőkben, hol rakomány fel nem vétetett, a révhivatalok által láttamozandó és ott, hol a hajó az első rakodást megkezdi, a révhivatal által bevonandó.

Az *l)* ponthoz. Oly hajók számára, melyek tudományos vagy oktatási czélból tesznek utakat, az illetékmentesség esetről-esetre a tengerészeti hatóságtól kérendő ki.

Az illetékmentesség engedélyezése esetében a tengerészeti hatóság a hajó igazolására megfelelő bizonyitványt állit ki.

A hajóparancsnok ezen bizonyitványt az illetékmentességben részesitett utazáson minden kikötő érintése alkalmával a révhivatalnak bemutatni tartozik, mely azt láttamozza és hivatalos pecsétjével ellátja.

Az utolsó kikötőben, melyet a hajó utjában érint, a révhivatal e bizonyitványt bevonja és a tengerészeti hatósághoz küldi be.

Az 5. §-hoz.

1. A belföldi hajók tiszta tonnatartalma az 1871 : XVI. t.-cz. alapján kiállitott köbözési bizonyitványból, vagy a lajstromozási okmányokból állapitandó meg.

Külföldön beszerzett hajóknál, melyek ideiglenes utlevéllel ellátva oly belföldi kikötőbe érkeznek, hol nincs hiteles köböző, a tonnatartalom, ha a hajótulajdonos vagy a hajóparancsnok a hajót a legközelebbi hites köböző által nem köbözteti, a hajóokmányokból állapitandó meg.

Ha a hajóokmányokból kitünik, hogy a tonnatartalom oly államban állapittatott meg, melyben a köbözésnél nem a nálunk elfogadott törvényes mértékkel azonos mérték alkalmaztatik, a hajóokmányokban megjelölt tonnatartalom a külön kiadandó utasitások szerint számitandó át törvényszerü tonnatartalomra.

A hajóokmányokból kivett, illetve átszámitás által megállapitott tonnatartalom mindaddig érvényesnek tekintendő, mig az illető hajó nem oly kikötőbe érkezik, melyben hites köböző van.

2. Idegen államok hajóinak tiszta tonnatartalma a kikötői illeték kiszabása czéljából rendszerint az 1871 : XVI. t.-cz. és az ezen törvényczikk alapján kiadott külön rendeletek szerint végrehajtott köbözés által állapitandó meg.

Oly idegen államok hajóinál azonban, melyek köbözési bizonyitványai nemzetközi megállapodások, vagy különös rendeletek alapján elismertetnek, a tiszta tonnatartalom a hajó nemzetiségét igazoló okmányokból vagy a köbözési bizonyitványból veendő ki, illetve az emlitett köbözési bizonyitványokból kitünő, esetleg a hajó egyes térségeinek felmérése alapján kapott adatok felhasználásával állapitandó meg.

Az e tekintetben követendő határozatok külön fognak közzététetni.

Ha idegen oly állam hajója, melynek köbözési bizonyitványai el nem ismertetnek, oly belföldi kikötőbe érkezik, melyben hiteles köböző nincs, a hajó tonnatartalma a külföldön beszerzett hazai hajókra nézve az előbbi I. pont alatt előirt módon állapitandó meg a hajóokmányokból, illetve számitandó át a törvényszerü tonnatartalomra.

Ha oly idegen állam hajója, melynek köbözési okmányai nem ismertetnek el, oly más állam által kiállitott köbözési okmánynyal van ellátva, melynek hajói a köbözés alól fel vannak mentve és ezen köbözési okmány hitelessége ellen a hajó méreteire való tekintettel aggályok fel nem merülnek, az illető hajó tonnatartalma olyképpen állapitandó meg, mint ahogy az azon állam hajói tekintetében eszközöltetik, mely az illető köbözési okmányt kiállitotta. A köbözési okmány hitelességének megitélésénél különösen szem előtt tartandó az is, vajjon nem szenvedett-e az illető hajó a köbözési okámny kiállitása után oly átalakitást, mely a tonnatartalom megváltoztatását vonja maga után.

Ha a köbözési okmány hitelessége ellen bármely okból kételyek merülnek fel, akkor a hajó köbözése foganatositandó.

3. A hazai és idegen hajók az 1871 : XVI. t.-cz. és a későbbi rendeletek határozatai szerint való köböztetésüket bármikor kivánhatják.

Ezen esetben a kikötői illetékek ezen köbözés eredménye alapján számitandók.

A 6. §-hoz.

Azon idegen államok, melyeknek hajói a kikötői illetékek fizetését illetőleg a belföldiekkel egy tekintet alá esnek, külön fognak közhirré tétetni.

Külföldről érkező gőzösök a 6. §. *a)* pontja alatt megállapitott illetékeket azon belföldi kikötőben kötelesek megfizetni, amelyben először végeznek kereskedelmi müveletet, még pedig azon esetben is, ha kereskedelmi müvelet teljesitése nélkül előbb egy vagy több belföldi kikötőt érintettek.

Az első érkezés napjának, melytől fogva a 20 napi illetékmentesség kezdődik, azon nap tekintendő, amelyen neki a szabad közlekedés megengedtetett. Ha a szabad közlekedés a délutáni órákban engedtetik meg, akkor a megérkezési nap számitása éjfélkor kezdődik.

Az emlitett időszakban érintett utolsó kikötőben a kikötői illetékről szóló törvény 2. §-a értelmében az illetékfizetési kötelezettség csak akkor áll be, ha a kereskedelmi müvelet a beszámitható időnek letelte után kezdetik meg. A kereskedelmi müvelet akkor tekintendő megkezdettnek, ha az illető kikötőre eső összmüvelet (be- és kirakás) eszközlésére szükséges munkák a müveletnek megfelelő terjedelemben vétettek foganatba.

A kikötőben való tartózkodáskor azon napok, melyeken megállapitható elemi akadályok, vagy az erőhatalom egyéb esetei következtében a hajó kereskedelmi müveletet nem végzett, továbbá vasár- és ünnepnapok, melyeken a hajó kereskedelmileg nem müködött, a 20 napi időszakba nem számitandók be. Nem számitandók be az emlitett időszakba továbbá azon napok sem, melyeket a gőzös a révhivatal rendeletére közegészségügyi okokból valamely tengeri vesztegzári intézetben vagy vesztegzári állomáson töltött, sem pedig azon napok, melyeket a gőzös dokolás vagy javitás czéljából valamely belföldi dockban vagy hajócsuszdán töltött.

Ellenben beszámitandó ezen időszakba azon idő, mely valamely külföldi kikötőnek a törvény 6. §-ában 1. pont alatt emlitett érintése folytán erőhatalom kényszeréből vész el.

A napok, melyek a fentebbi okoknál fogva

a 20 napi illetékmentességi időszakba be nem számittatnak, a révhivatal, illetve a tengeri vesztegzári intézet vagy vesztegzári állomás által azon napnak megjelölésével, melyen a kérdéses időszak tényleg megszünik, azon ellenőrzési jegyen följegyzendők, amely a hajó részére a jelen utasitásnak a kikötői illetékekről szóló törvény 11. §-ához tartozó határozata értelmében a 20 napi illetékmentesség nyilvántartása végett kiállittatott. Annak igazolasára, hogy valamely hajó tényleg nem teljesitett kereskedelmi műveletet, a révhivatal a helyi vámhatóság által, a fiumei szabadterületen pedig a tárházfelügyelő által kiállitott igazolvány felmutatását kivánhatja.

Külföldi kikötő érintése esetében azon körülmény, hogy a hajót a kikötő érintésére erőhatalom kényszeritette, valamint hogy ezen alkalommal kereskedelmi művelet nem végeztetett, az ott székelő osztrák-magyar consuli hivatal, vagy olyannak hiányában az arra hivatott helyi hatóság által kiállitott bizonyitvány előmutatásával igazolandó, mely bizonyitvány a fentemlitett ellenőrzési jegyre irandó.

A szabadhajózást űző gőzösök kötelesek az ellenőrzési jegyet az általuk érintett minden egyes kikötő révhivatalánál bemutatni, mely azt láttamozni tartozik. Ha a hajóparancsnok az ellenőrzési jegy láttamozását elmulasztja, feltételeztetik, hogy a hajó külföldi kikötőt érintett és az illeték a törvény 6. §-ának *a)* pontja szerint beszedetik.

Előre kihirdetett menetrend szerint közlekedő gőzösök, ha menetrendjüket be nem tartják, szabad hajózást űző gőzösöknek tekintendők.

A jelen szakasz második bekezdése szerint a törvény 6. §-ában *a)* pont alatt emlitett illetékek egyikének lefizetése után engedélyezett 20 napi illetékmentességet a külföldről érkező gőzösök csak az esetben élvezik, ha a törvény 6. §-ának I. pontjában foglalt határozatot betartják és a 20 napi időszak alatt általuk érintett belföldi kikötőkben kizárólag származó árukat vagy utasokat szállitanak ki, illetve kizárólag külföldre rendelt árukat vagy utasokat vesznek fel, továbbá rendes menetrend szerinti járatokon közlekedő gőzösök azon megszoritással, hogy valamely belföldi kikötőben felvett utasokat és árukat csak az ugyanazon társaság (vállalat) által fentartott más rendes menetrend szerinti járatra leendő átszállitás végett szállitanak ki, vagy az ugyanazon társaság (vállalat) által fentartott menetrend szerinti más járaton kiszállitott utasokat és árukat más belföldi kikötőbe leendő továbbszállitás végett vesznek fel.

Annak igazolására, hogy a külföldről érkezett gőzös — a fentebb emlitett átszállitás eseteitől eltekintve — belföldi kikötőkben sem belföldre rendelt árut fel nem vett, sem pedig belföldi kikötőkben felvett árut belföldön ki nem rakott, a hajóparancsnok a helyi vámhatóságtól erre vonatkozó kiállitott bizonyitványt tartozik a révhivatalnak bemutatni.

Az utasoknak és áruknak valamely társaság (vállalat) egyik rendes járatáról ugyanazon társaság (vállalat) másik rendes járatára való átszállitása tekintetében a külföldről érkező gőzös köteles azon belföldi kikötőbe való érkezés alkalmával, hol ily átszállitás eszközlendő lesz, erről az illető révhivatalt szóbelileg értesiteni, mely az erre vonatkozó műveleteket ellenőrizni tartozik.

Azon körülmény, hogy a rendes járaton külföldről megérkezett gőzösre való átrakásra szánt áruk előbb tényleg ugyanazon társaságnak (vállalatnak) más, rendes járaton közlekedő gőzösével érkeztek meg, illetve, hogy a berakandó áruk ugyanazon vállalat más rendes járatára leendő átrakodás végett más belföldi kikötőbe rendelvék, erre vonatkozó okmányokkal (hajónyilatkozatokkal, hajóelismervényekkel stb.) hitelesen igazolandó.

Ha ez nem igazoltatik, akkor a kikötői illetékekről szóló törvény 6. §-ának utolsó bekezdésében megállapitott illetékek fizetendők.

A 7. és 8. §-okhoz.

Azon belföldi gőzösök, melyek a kikötői illetéknek a folyó naptári évre való egyszeri lefizetésére vonatkozó kedvezményt igénybe veszik, az illetéket azon kikötőben tartoznak lefizetni, hol lajstromozva vannak.

A belföldi gőzösökkel egy tekintet alá eső idegen gőzösök, melyek ezen kedvezményt igénybe veszik, a kikötői illetéket választásuk szerint bármely kikötőben fizethetik.

Gőzösök, melyek a kikötői illetéket a kikötői illetékekről szóló törvény 7. vagy 8. §-a szerint lefizették, de az Adriai-tengerre nézve a törvény 7. §-ában megjelölt határokon az illető naptári év folyamán erőhatalom kényszere nélkül túlmennek, illetve a törvény 8. §-ában megjelölt esetekben a külföldre tesznek utakat, ily utakról történő mindenkori visszaérkezésük alkalmával, az általuk érintett első belföldi kikötőben, hol kereskedelmi műveletet végeznek, a törvény 6. §-ában *a)* alatt a külföldi érkezésekre nézve megállapitott illeték lefizetésére kötelezendők. Ilyen gőzösök a folyó naptári év alatt teljesitett többi járataikra nézve azonban, az idézett szakaszokban az illető évre szerzett illetékmentességet továbbra is élvezik, föltéve, hogy a törvény 7., illetve 8. §-ainak határozatait megtartják.

Ha ily gőzös a külföldről való visszaérkezése után érintett első kikötőben kereskedelmi műveletet nem végez, és ott ennélfogva illetéket nem fizet, akkor ezen kikötő révhivatala a gőzösnek a külföldről való érkezés megtörténtét a gőzösnek az évi illeték befizetéséről szóló ellenőrzési bárczájára feljegyzi avégből, hogy a külföldi érkezésért esedékes illeték a legközelebbi kikö-

tőben, hol a hajó kereskedelmi műveletet végez, beszedessék.

Azon államok, melyek hajói a parthajózás űzésére jogosultak, külön fognak közzétételni.

A 9. §-hoz.

A törvény 6. §-ához tartozó utasitásban foglalt határozatok a vitorlás hajókra is megfelelő alkalmazást nyernek azzal a különbséggel, hogy azok 60 napi illetékmentességet élveznek.

Belföldi vitorlások, melyek a kikötői illetéknek a folyó naptári évre való egyszeri lefizetésére vonatkozó kedvezményt igénybe veszik, az illetéket azon kikötőben tartoznak lefizetni, hol lajstromozva vannak.

A belföldi vitorlásokkal egy tekintet alá eső vitorlások, melyek ugyanezen kedvezményt igénybe veszik, a kikötői illetéket választásuk szerint bármely kikötőben fizethetik.

Vitorlások, melyek magukat a belföldi hajózás számára megállapitott kikötői illetékek fizetése alól a folyó naptári évre a törvény 9. §-ának utolsó bekezdésében foglalt határozatok szerint megváltották, az esetben, ha erőhatalom kényszere nélkül külföldi kikötőket érintenek, visszatérésükkor a törvény 7. és 8. §-aihoz tartozó utasitásban a gőzösökre nézve megállapitott elbánásban részesülnek azon különbséggel, hogy a vitorlások a törvény 9. §-ának *a)* pontjában megállapitott illetéket tartoznak fizetni.

Ilyen vitorlások a folyó naptári év alatt teljesitett többi járataikra nézve a részükre a törvény 9. §-ának utolsó bekezdése szerint megszerzett illetékmentességet továbbra is élvezik, föltéve, hogy a törvény 9. §-ának utolsó bekezdésében foglalt határozatokat megtartják.

A 10. §-hoz.

A belföldiekkel egy tekintet alá nem eső idegen hajók kivétel nélkül akkor is kötelezendők a törvény 10. §-ában megállapitott illeték fizetésére, ha tiszta tonnatartalmuk a 25 tonnát el nem éri.

A 11. §-hoz.

A hajónak a kikötői illetékek fizetése alól történt minden felmentése, hivatkozással a törvény illető szakaszára, az érkezési és indulási naplóba bejegyzendő.

Minden egyes hónapra vonatkozólag ezen naplónak egy hiteles másolata a tengerészeti hatóság számvevőségének beküldendő. A beküldés azonban csakis három hó letelte után, vagyis akkor foganatositandó, midőn az illető hónapban érkezett összes hajók a kikötőt vagy már elhagyták, vagy pedig ott az illetéket a törvény 2. §-ának negyedik bekezdése szerint megfizették.

Ezen másolatok beterjesztése alól csakis a fiumei révhivatal van felmentve, a tengerészeti hatóság számvevősége azonban ezen révhivatal érkezési és indulási naplóját az ellenőrzés gyakorlása végett bármikor megtekintheti.

A kikötői illetékek kiszabása és beszedése belföldi pénzértékben történik.

A révhivatalnál eszközölt minden illetékfizetésről a hajóparancsnoknak vagy helyettesének elismervény állitandó ki.

Ily elismervényeknek az egyes hónapok folyamán a révhivatalok által beszedett kikötői illetékekre vonatkozó számadások egyidejü összeállitása mellett való kiállitására a tengerészeti hatóságtól beszerzendő külön szelvényes juxtakönyvek alkalmazandók.

Minden bárcza három juxtából áll, melyek közül az alap-juxta folyószám szerint rendezve a beszedő révhivatalnál marad vissza oly czélból, hogy a hónap folyamán beszedett kikötői illetékekre vonatkozó számadásként az illető hó végén a tengerészeti hatóság számvevőségéhez beterjesztessék, mig a nyugta-juxta a vele összefüggő ellenőrzési jegygyel együtt a juxta-könyvből kivágatik és a fizető félnek kézbesittetik. A nyugta-juxta a befizetett illetékekről szóló elismervényként, az ellenőrzési jegy pedig a teljesitett fizetésnek a később érintendő kikötőkben való igazolására szolgál.

A nyugta-juxta és ellenőrzési jegy számának és keltének az alap-juxta számával és keltével meg kell egyeznie.

Az alap- és nyugta-juxtának a kikötői illetékek kiszabásánál mérvadó összes adatokat tartalmaznia kell, és mindkét juxta az illeték beszedése előtt teljesen kitöltendő.

A kikötői illetékeknek a 6-ik §. utolsó bekezdése és a 10. §. szerint való befizetésénél a nyugta-juxta ellenőrzési jegy nélkül állitandó ki.

A beszedett kikötői illetékek elkönyvelésére három különböző juxta-könyv szolgál, u. m.:

1. az *A* betüs juxta-könyv (I. melléklet) külföldi érkezések számára,[1])

2. a *B* betüs juxta-könyv (II. melléklet) belföldi érkezések számára,[1])

3. a *C* betüs juxta-könyv (III. melléklet) a törvény 7. és 8. §-ai és a 9. §. utolsó bekezdése szerint a folyó naptári évre lefizetett illetékek számára.[1])

Ha valamely gőzös ugyanazon naptári évben történt több külföldi érkezése által a 6. §. *a)* pontjában megállapitott illetékmérséklésre jogot nyert, akkor az ily korábbi utak alkalmával fizetett illetékre vonatkozó ellenőrzési jegy a gőzöstől bevonandó és a hajóra kirótt illeték helyességét igazoló okmányként a folyó juxta-könyvhöz csatolandó.

---

[1]) Az utasitáshoz I—III. alatt az *A*, *B* és *C* betüs juxta-könyvek táblázatos mintái vannak mellékelve.

Ha a külföldről érkező hajó parancsnoka korábbi illeték lefizetését az arra vonatkozó ellenőrzési jegy beszolgáltatása által igazolni nem képes, mindenkor a legmagasabb kikötői illeték szedendő be.

Az esetleg elveszett ellenőrzési jegy az utoljára fizetett kikötői illetékekről szóló nyugtabárcza beszolgáltatása által helyettesithető, mely esetben a gőzöst esetleg megillető illetékmérséklés megadandó.

A belforgalomra vonatkozó lejárt ellenőrzési jegyek nem vonandók be.

Oly hajók parancsnokai, melyek magukat a törvény 7. és 8. §-aiban, valamint a 9. §. utolsó bekezdésében megállapitott illetékek valamelyikének lefizetése által a folyó naptári évre további illetékfizetési kötelezettség alól megváltották, kötelesek az ezen fizetésre vonatkozó ellenőrzési jegyet mindig magukkal hordani és a révhivatalok kivánatára bármikor felmutatni.

A hajóparancsnok, ha magát ily irányban nem igazolhatja, az illetéket a törvény 6. §. *a)*, illetve a 9. §. *a)* és *b)* pontjai szerint lefizetni tartozik.

Ha az ellenőrzési jegy elveszett, akkor a hajóparancsnok a tengerészeti hatósághoz intézendő bélyeges folyamodványnyal az ellenőrzési jegy másodlatának kiállitását kérheti, mire neki a kérdéses illeték helyes lefizetésének megállapitása után a kért másodlat ki fog adatni.

A kikötői illetékek fejében a felek véleménye szerint helytelenül fizetett többletnek visszatéritésére vonatkozó beadványok bélyegmentesek. Az illető elismervény mindenkor a beadványhoz csatolandó.

Ha a juxta-könyvek felülvizsgálásakor túlfizetés állapittatnék meg, az illető fél arról hivatalból értesitendő.

Fiume, 1897. márczius hó 20-án.

1738/1897. szám.
Teng. Hat.

II.

A m. kir. révhivatalok és azok kirendeltségei számára, a kikötői illetékeknek a vám- és kereskedelmi szövetség VI. czikkének módositásáról szóló 1897 : VIII. t.-cz. értelmében leendő visszatéritésének előkészitése végett.

(Jóváhagyatott a kereskedelemügyi m. kir. minister ur ő nagyméltóságának 1897. évi márczius hó 6-án 14453. sz. alatt kelt rendeletével.)

Azon idegen hajók neme, neve, lobogója és tiszta tonnatartalma, amelyek a magyar állam tengerpartja mentén fekvő kikötőkben a kikötői illetékekről szóló törvény 7. és 8. §-aiban, illetve a 9. §. utolsó bekezdésében megállapitott kikötői illetékek egyikét a naptári évre lefizették, a tengerészeti hatóságnak esetről-esetre bejelentendők, annak megemlitésével, vajjon ezen hajók az illetékmentességet a külföldi hajózásra, avagy csak a belföldi hajózásra szerezték-e meg.

Azon hajók, melyek az osztrák tengerpart mentén fekvő kikötőkben a kikötői illetékekről szóló törvény 6. és 9. §-aiban *kereskedelmi műveletekkel egybekötött egyes érkezésekért* megállapitott kikötői illetékeket lefizették és az ilykép megszerzett 20, illetve 60 napi illetékmentesség tartama alatt a magyar állam tengerpartja mentén fekvő valamely kikötőt, révet vagy más pontot érintenek és ott kereskedelmi műveletet végeznek, a révhivatalok által időszerinti sorrendben egy külön kimutatásban (I. melléklet) bejegyzendők.[1]) Ezen kimutatás az év végén, az illető év deczember havában beszedett kikötői illetékekre vonatkozó *A* betüs juxta-könyvvel együtt a tengerészeti hatóság számvevőségéhez beküldendő.

Fiume, 1897. márczius hó 20-án.

[1]) Az utasitáshoz e kimutatás rovatos táblázati mintája van mellékelve.

25347. szám.
1906. ápr. 4.

Keresk. ministeri rendelet

a tengeri hajók összeütközésének meggátlásáról.

Bevezető határozatok.

A következő rendszabályok a nyilt tengeren és az azzal összefüggő tengeri hajók által járható mellékvizeken minden hajóra nézve kötelezők.

Jelen rendeletben minden hajó, mely vitorlával és nem gőzzel jár, »vitorlás«-nak, és minden gőzzel járó hajó, akár alkalmaz egyidejüleg vitorlát is, akár nem, »gőzhajó«-nak tekintendő.

Gőzhajó elnevezés alatt gépi erő által hajtott minden hajó értendő.

Jelen szabályzat értelmében a hajó »utban« levőnek tekintetik, ha nem áll horgonyon, nincs parthoz kötve, vagy nem feneklett meg.

Lámpák és jelek.

Jelen rendeletben ezen kifejezés »látható«, ha az a lámpákra vonatkozólag használtatik, azt jelenti, hogy sötét éjjel tiszta légben látható.

1. czikk. A lámpákra vonatkozó szabályok, bármilyen legyen is az időjárás, napnyugtától napkeltéig alkalmazandók; ezen idő alatt más lámpát, mely az előirt lámpákkal összetéveszthető, mutatni nem szabad.

2. czikk. Utban lévő gőzhajón ki kell tűzni:

a) az előárboczon vagy előtte, vagy ha a hajónak nincs előárbocza, a hajónak orra felé lévő részén, egy erősen fényljő fehér lámpát, még pedig a hajó teste fölött legalább hat méternyi magasságban, és ha a hajó hat méternél szélesebb, a hajó szélességével legalább is egyenlő magasságban, de akkép, hogy a hajó teste fölött tizenkét méternél magasabban ne legyen. A lámpának oly szerkezettel kell birnia és akkép kell elhelyezve lennie, hogy a látókörön a szélrózsának husz vonalnyi részét, még pedig egyenesen elölről mindenik oldalra tiz vonalnak megfelelő szögben, azaz két vonalig a hajó keresztmetszetétől hátrafelé mindenik oldalon, szakadatlanul megvilágitsa és oly fényerővel kell birnia, hogy legalább öt tengeri mértföldnyi távolságról látható legyen;

b) a hajó jobb oldalán egy zöldvilágu lámpát, melynek oly szerkezettel kell birnia és akkép kell elhelyezve lennie, hogy a látókörön a szélrózsának tiz vonalnyi részét egyenesen elölről jobb felé két vonalig a hajó keresztmetszetétől hátrafelé a jobb oldalon szakadatlanul megvilágitsa és oly fényerővel kell birnia, hogy legalább két tengeri mértföldnyi távolságról látható legyen.

c) a hajó baloldalán egy vörösvilágu lámpát, melynek oly szerkezettel kell birnia és akkép kell elhelyezve lennie, hogy a látókörön a szélrózsának tiz vonalnyi részét egyenesen elölről balfelé két vonalig a hajó keresztmetszetétől hátrafelé a baloldalon szakadatlanul megvilágitsa és oly fényerővel kell birnia, hogy legalább két tengeri mértföldnyi távolságról látható legyen;

d) az emlitett zöld- és vörösfényü oldallámpákat a hajó belseje felé ernyőkkel kell ellátni, melyek legalább kilenczvenegy czentiméternyire a lángtól előre hajlanak akkép, hogy a lámpák fénye a hajó orrán túl a másik oldalról látható ne legyen;

e) utban lévő gőzhajón még egy másik az *a)* pont alatt leirthoz hasonló fehérvilágu lámpa is kitüzhető. Ezen két lámpa a hajó gerinczének irányában akkép helyezendő el, hogy az egyik legalább öt méterrel magasabban álljon a másiknál, s az alsó a felsőnek előtte legyen. A két lámpának függőleges irányban egymáshoz közelebb kell lenni, mint vizszintes irányban.

3. czikk. Gőzhajón, mely más hajót vontat, az oldallámpákon kivül két tiszta fehérfényü lámpát, még pedig függőlegesen egymás fölött s egymástól legalább is két méternyi távolságban kell alkalmazni. Ha egynél több hajót vontat, és ha a távolság a vontató hajó farától a vontatott végső hajó faráig száznyolczvan méternél nagyobb, a két fehér lámpa alatt vagy fölött két méternyire még egy tiszta fehérfényü lámpát kell alkalmazni. Ezen lámpák mindenikének ugyanolyan szerkezettel és fényerővel kell birnia és a hajó teste felett legalább négy méternyire elhelyezendő harmadik lámpa kivételével ugyanott kell elhelyezve lennie, mint a 2. czikk *a)* pontjában emlitett fehér lámpának.

A vontató gőzhajó egy fehérfényü kis lámpát is tűzhet ki a kémény, vagy pedig a hátsó árbocz mögé oly czélból, hogy a vontatott hajó szerinte kormányozható legyen, mely lámpának azonban a hajó keresztmetszetén innen láthatónak lenni nem szabad.

4. czikk. *a)* Oly hajón, mely véletlen esemény következtében nem kormányozható, ugyanazon magasságban, mely a 2. czikk *a)* pontja alatt emlitett fehérfényü lámpára nézve elő van irva, — és ha gőzös, a fehérfényü

lámpa helyett — két vörösfényü lámpát kell kitüzni. E lámpák oly ponton, ahonnan legjobban láthatók, egymás fölött függőlegesen s egymástól legalább két méternyi távolságban helyezendők el s azoknak oly fényerővel kell birniok, hogy a látókör minden irányában legalább két tengeri mértföldnyi távolságról láthatók legyenek. Nappal az ilyen hajón egymás fölött függőlegesen s egymástól két méternél nem kisebb távolságban két hatvan czentiméter átmérőjü fekete gömböt vagy jelzőtestet kell oly helyre kitüzni, ahonnan azok legjobban láthatók.

b) Oly hajón, mely távirdahuzal elhelyezésével vagy felemelésével foglalkozik, a 2. czikk *a)* pontjában emlitett fehérfényü lámpa helyén — és ha gőzös, a fehérfényü lámpa helyett — függőlegesen egymás fölött s egymástól két méternél nem kisebb távolságban három lámpát kell alkalmazni. Ezen lámpák közül a felsőnek és az alsónak vörösnek, a középsőnek fehérnek, valamennyinek pedig oly erős fényünek kell lenniök, hogy legalább két tengeri mértföldnyire az egész látókörben láthatók legyenek. Nappal az ilyen hajón — egymás fölött függőlegesen egymástól két méternél nem kisebb távolságban oly ponton, amelyről legjobban láthatók — három legalább hatvan czentiméternyi átmérőjü jelzőtestet kell alkalmazni, amelyek közül a felső és az alsó gömbalaku és vörös, a középső pedig dülényalaku s fehér legyen.

c) Az ezen czikkben emlitett hajókon, ha azok nincsenek utban, az oldallámpákat nem szabad alkalmazni; ha azonban a hajók utban vannak, az oldallámpákat ki kell tüzni.

A jelen czikk szerint kitüzendő lámpák és jelzőtestek a többi hajók által annak jeléül veendők, hogy az azokat alkalmazó hajó nem kormányozható s emiatt az utból ki nem térhet.

Ezen jelzők veszélyben forgó vagy segélyt kérő hajók jelzői gyanánt nem tekintendők.

A vészjelzők a 31. czikkben vannak megállapitva.

5. czikk. Utban lévő vitorlás hajón és minden vontatott hajón ugyanazon lámpákat kell alkalmazni, amelyek a 2. czikk értelmében az utban lévő gőzhajók számára elő vannak irva, kivéve az ugyanott emlitett fehérvilágu lámpákat, amelyeket soha sem szabad használniok.

6. czikk. Ha — mint kivált utban lévő kis hajókon rossz időben elő szokott fordulni — a zöld és vörös oldallámpák rendes helyükön szilárdan nem alkalmazhatók, azok meggyujtva használatra készen kéznél tartandók. Ha a hajó más hajóhoz, vagy más hajó hozzá közeledik, ezen lámpákat az illető oldalokon, összeütközés kikerülése végett, idejekorán elő kell mutatni és pedig oly módon, hogy lehető tisztán láthatók legyenek, mindazonáltal ugy, hogy a zöldfényü lámpát a hajó baloldaláról, a vörösfényüt pedig a hajó jobboldaláról látni ne lehessen és azok az illető oldalon a hajó keresztmetszetétől lehetőleg két vonalon túl hátrafelé ne látszassanak.

Hogy ezen hordozható lámpák helyes használata biztosittassék, mindegyik lámpát kivülről az általa mutatott fény szinével kell befesteni s alkalmas ernyővel kell ellátni.

7. czikk. Negyven (brutto) tonnásnál kisebb gőzhajók, továbbá husz (brutto) tonnásnál kisebb, vitorlát vagy evezőt használó járóművek, valamint evezős bárkák, ha utban vannak, nem kötelesek a 2. czikk *a)*, *b)* és *c)* pontjaiban előirt lámpákat alkalmazni, de ha azokat nem alkalmazzák, a következő lámpákkal kell ellátva lenniök:

1. Negyven tonnásnál kisebb gőzhajón alkalmazni kell:

a) a hajó előrészén vagy kéményén, vagy a kémény előtt, ahonnan legjobban látható és a hajó párkányától legalább három méter magasságban egy tiszta fehérfényü lámpát, amelynek oly szerkezettel kell birnia, és akkép kell elhelyezve lennie, amint a 2. czikk *a)* pontjában elő van irva, s oly fényerővel kell birnia, hogy legalább két tengeri mértföldnyi távolságról látható legyen;

b) zöld és vörös oldallámpákat, amelyeknek oly szerkezettel kell birniok és akkép kell elhelyezve lenniök, amint a 2. czikk *b)* és *c)* pontjában elő van irva s oly fényerővel kell birniok, hogy legalább egy tengeri mértföldnyi távolságról láthatók legyenek, vagy azok helyett oly kettős szinü lámpát, amely az illető oldalokon egyenesen elölről hátra a hajó keresztmetszetén túl két vonalig zöld és vörös fényt mutat. Ezen lámpát a fehér lámpa alatt legalább egy méternyire kell elhelyezni.

2. Kis gőzbárkák, aminőket nagy tengeri hajók magukkal visznek, a fehér lámpát a párkány fölött három méternél kisebb magasságban alkalmazhatják, azt azonban okvetlenül az 1. pontban *b)* alatt emlitett lámpánál magasabbra kell elhelyezniök.

3. Husz tonnásnál kisebb evezőt vagy vitorlát használó hajón egy — az egyik oldalon zöld, a másikon vörös szinü üvegtáblával ellátott lámpát használatra készen kéznél kell tartani. Ha a hajó más hajóhoz, vagy más hajó hozzá közeledik, ezen lámpát összeütközés kikerülése végett idejekorán kell előmutatni és pedig oly módon, hogy a zöld fényt a hajó baloldaláról, a vörös fényt pedig a hajó jobboldaláról látni ne lehessen.

4. Evezőt vagy vitorlát használó evezős bárkáknak használatra készen kéznél kell tartani egy fehér fényü lámpát, amely összeütközés elkerülése végett időnkint és idejekorán kiteendő.

Az ezen czikkben emlitett hajók nem kötelesek a 4. czikk *a)* pontjában s a 11. czikk utolsó kikezdésében előirt lámpákat alkalmazni.

Lámpák kalauzhajók részére.

8. czikk. Azon kalauzhajók, melyek állomásukon kalauzszolgálatban vannak, nem a többi hajók számára előírt lámpákat, hanem az árbocz csúcsán, a szemhatár minden irányából látható fehérfényü lámpát tartoznak viselni és ezen felül rövid időközökben, legalább is tizenöt perczenkint, egy vagy több lángtüzet mutatni.

Ha ezek a hajók más hajókhoz, vagy más hajók hozzájuk nagyon közel jutnak, oldallámpáikat meggyujtva azonnali használatra készen tartani és rövid időközönkint csillogtatni vagy előmutatni kötelesek, hogy megjelöljék azon irányt, amely felé tartanak. A zöld lámpának azonban a baloldalon, a vörös lámpának pedig a jobboldalon láthatónak lenni nem szabad.

Oly alkatu kalauzhajónak, amelynek hosszában kell a hajó mellé állnia, hogy arra a kalauz átszállhasson, a fehérfényü lámpát a helyett, hogy azt az árbocz csúcsára tüzné ki, csak elő kell mutatnia; ugyszintén elegendő, ha a fent emlitett két szines lámpa helyett a 7. czikk 3. pontja értelmében való használatra készen csak egy oly lámpát tart kéznél, amelynek egyik oldala zöld, a másik vörös szinü üvegtáblával van ellátva.

Szolgálatban lévő és állomáshelyükön tartózkodó le nem horgonyzott olyan kalauzgőzösök, amelyeken állami vagy hatósági engedélylyel felruházott kalauzok teljesitenek szolgálatot, a kalauzhajók számára általában előirt lámpákon kivül, az árbocz csúcsán viselendő fehérfényü lámpa alatt 2½ méternyi távolságban még egy vörösfényü, köröskörül világitó s olyan erős fényü lámpát kötelesek kitüzni, hogy ez a lámpa legalább két tengeri mértföldnyi távolságban látható legyen. Ezen kivül az ilyen le nem horgonyzott kalauzhajóknak még az utban lévő járóművek számára előirt szines oldallámpákat is ki kell tüzniök. Ha pedig ilyen szolgálatban lévő és állomáshelyén tartózkodó kalauzhajó le van horgonyozva, ugy az a kalauzhajókra nézve általában előirt lámpákon kivül a fent emlitett vörösfényü lámpát szintén köteles kitüzni, ellenben a szines oldallámpák nem alkalmazandók.

Azon kalauzhajók, amelyek állomásukon kalauzszolgálatot nem teljesitenek, ugyanolyan lámpákat tartoznak alkalmazni, mint amilyenek a velük egyenlő tonnatartalmu egyéb hajókra nézve elő vannak irva.

Lámpák és jelek halászhajók részére.

9. czikk. Utban lévő halászhajók és halászbárkák a velük egyenlő tonnatartalommal biró, utban lévő egyéb hajókra nézve előirt lámpákat tartoznak alkalmazni vagy kitüzni, kivéve azon eseteket, amikor a jelen czikk alább következő pontjai értelmében az azokban felsorolt lámpákat kötelesek alkalmazni vagy kitüzni.

a) Nyilt bárkák, vagyis olyan vizi járóművek, amelyeket az egész hajótesten végignyuló fedélzet a tengerviz beömlése ellen meg nem véd, olyankor, amikor a hajótól vizszintes irányban 46 méternél nagyobb távolságra ki nem nyuló halászati eszközök alkalmazása mellett bárminő halászattal foglalkoznak, egy köröskörül látható fehérfényü lámpát kötelesek viselni.

Ha pedig ezen nyilt bárkák éjjel oly halászati eszközökkel halásznak, amelyek a bárkától vizszintes irányban 46 méternél nagyobb távolságra kinyulnak, ugyancsak egy köröskörül látható fehérfényü lámpát kötelesek kitüzni, de ezenkivül, ha más hajók közelébe jutnak, vagy azokat más hajó megközeliti, egy második fehérfényü lámpát is kötelesek mutatni, amely legalább 1·00 méterrel az első lámpa alatt és attól legalább 1·50 méternyi vizszintes távolságban alkalmazandó a halászati készülék irányában.

b) Uszóhálókkal (drift nets) halászó halászhajók és bárkák, az *a)* pont alatt emlitett nyilt bárkák kivételével, mindaddig, amig hálójuk egészben vagy részben a vizben van, két fehérfényü lámpát kötelesek olyan helyen kitüzni, ahol azok a legjobban láthatók. Eme lámpák akként alkalmazandók, hogy a köztük lévő merőleges távolság legalább 2 méter és legfeljebb 4·50 méter, egymástól való vizszintes távolságuk pedig — a hajógerinczczel párhuzamos irányban mérve — legalább 1·50 méter és legfeljebb 3 méter legyen. Az alsó lámpa a hálók irányában tüzendő ki és mindkét lámpának oly minőségünek kell lenni, hogy a szemhatárt köröskörül bevilágitsák s legalább három tengeri mértföldnyi távolságról láthatók legyenek.

A Földközi-tengeren, nemkülönben a Japán és Korea parti vizeiben halászó vitorlás halászhajók, ha brutto tonnatartalmuk 20 tonnánál kisebb, ezen két lámpa közül az alsót nem tartoznak kitüzni; ha azonban ezen alsó lámpa nem volna kitüzve, ugy mindannyiszor, amikor azok más hajók közelébe jutnak, vagy azokat más hajó megközeliti, kötelesek a második lámpa helyén (a háló vagy halászati eszköz irányában) egy fehérfényü s legalább egy tengeri mértföldnyi távolságra látható lámpát mutatni.

c) Horoggal halászó hajók és bárkák, az *a)* pont alatt meghatározott nyilt járóművek kivételével, olyankor, amikor horgaikat (halászzsinegeiket) kivetve tartják és ezekhez vannak kötve, vagy amikor azokat bevonják, de sem lehorgonyozva nincsenek, sem pedig nem állanak az alábbi *h)* pont szerinti értelemben egy helyen: az uszóhálókkal halászó járóművek számára előirt lámpákat tartoznak alkalmazni.

Ha azonban eme hajók halászzsincgeiket futni engedik, avagy azokat vontatják, ugy az utban lévő gőzösök, vagy vitorlás hajók számára előirt lámpákat tartoznak alkalmazni. A Földközi-tengeren, nemkülönben a Japán és Korea partvizein halászó vitorlás halászhajók, ha brutto tonnatartalmuk 20 tonnánál kisebb, ezen két lámpa közül az alsót nem kötelesek kitűzni; ha azonban ezen alsó lámpa nem volna kitűzve, ugy eme hajók mindannyiszor, amikor más hajók közelébe jutnak, vagy más hajó azokat megközeliti, a második lámpa helyén (a kivetett horgok irányában) egy fehérfényü és legalább egy tengeri mértföldnyi távolságra látható lámpát tartoznak mutatni.

d) Fenékhálókkal halászó hajókon, mely halászati mód alatt valamely készüléknek a tenger fenekén való vontatása értendő, a következő jelzőlámpák alkalmazandók:

1. Gőzösökön: egy háromszinü lámpa alkalmazandó és pedig ugyanazon a helyen, amint az ezen rendelet 2. czikkének *a)* jelü kikezdésében emlitett fehérfényü lámpára nézve megállapittatott; ez a lámpa akként szerkesztendő és erősitendő meg, hogy a lámpa egyenesen elölről nézve és jobbra is, balra is a szélrózsának elölről számitott második vonaláig fehér fénynyel világitson; az elölről számitott második szélrózsa-vonaltól számitott 10-ikig terjedő részben pedig jobboldalt zöld és bal- oldalt vörös fényt mutasson. Ezenkivül a háromszinü lámpa alatt, és pedig legalább is 2 méternyire és legfeljebb $3^{1}/_{2}$ méternyi távolságban egy megszakitás nélkül köröskörül világitó, tiszta és egyenletes fényü lámpa alkalmazandó.

2. Vitorlás járóműveken egy, köröskörül megszakitás nélkül világitó, tiszta és egyenletes fehér fényü lámpa alkalmazandó és mindannyiszor, amikor ezen járóművek más hajó közelébe jutnak, vagy más hajó azokat megközeliti, avégből, hogy az összeütközést elkerülhessék, még kellő időben *egy* lánggal vagy fáklya módjára égő fehér fényt kötelesek legjobban látható helyen felmutatni. A *d)* pontban emlitett összes lámpáknak legalább két tengeri mértföldnyi távolságra kell láthatóknak lenniök.

e) Osztriga-halászoknak és vontató hálókkal halászó egyéb járóműveknek ugyanoly lámpákat kell alkalmazniok és mutatniok, amint a *d)* pontban a fenékhálóval (trawlers) halászó járóművekre nézve elő vannak irva.

f) Halászhajók és halászbárkák az ezen czikk értelmében előirt lámpákon felül bármikor használhatnak lobogó tüzeket és a munkánál szokásos más lámpákat.

g) A 46 méternél kisebb hosszusággal biró halászhajókon és halászbárkákon akkor, amikor le vannak horgonyozva, *egy* köröskörül látható és legalább egy tengeri mértföldnyi távolságra világitó fehérfényü lámpa tüzendő ki.

Minden lehorgonyozott 46 méter hosszu vagy ennél hosszabb halászjármű köteles egy köröskörül látható fehér fényü és legalább egy tengeri mértföldnyi távolságra világitó lámpát kitűzni és ezen felül még egy második olyan lámpát is alkalmazni, amilyent a 11. czikk az ilyen hosszuságu hajókra nézve előir.

Ha ilyen halászhajó, legyen az akár 46 méter hosszu, akár annál rövidebb vagy hosszabb, hálójához vagy más halászati eszközéhez volna erősitve: ugy köteles mindannyiszor, amikor más hajó azt megközeliti, még egy második fehérfényü lámpát kitűzni, mely lámpa a háló vagy az illető halászati eszköz irányában, legalább egy méternyire a horgonylámpa alatt és attól legalább 1·50 méternyi vizszintes távolságban alkalmazandó.

h) Ha valamely hajónak vagy bárkának halászati eszközei halászás közben sziklába vagy más tárgyba akadnak s ennek következtében az illető jármű megáll, ugy ez esetben köteles nappal az alábbi *k)* pont által a nappali időre nézve előirt jelzést bevonni, éjjel pedig a lehorgonyzott hajókra nézve előirt lámpát vagy lámpákat kitűzni. Ha pedig ily eset ködös vagy homályos időben, havazás vagy erős esőzések alkalmával fordul elő, ugy a lehorgonyzott hajókra nézve előirt jelzések adandók. (Lásd a 15. czikk *d)* pontját és utolsó bekezdését.)

i) Husz brutto tonnatartalmu, vagy ezen felül lévő, uszóhálókkal (drift nets) halászó járóműveknek akkor, amikor hálóikhoz erősitve vannak, valamint ugyanilyen méretü, fenékhálóval vagy más vontató hálóval, nemkülönben horoggal (zsineggel) halászó járóműveknek, ha horgaik ki vannak vetve, ködös és homályos időben, vagy havazás és erős esőzés alkalmával, legalább egy percznyi időközben hangjelzést kell adniok, és pedig gőzösöknek gőzsippal vagy szirénával, vitorlás hajóknak pedig ködkürttel. Minden egyes ily jelzés után harangjelzés is adandó.

Husz brutto tonnán alul lévő halászhajók és halászbárkák nem kötelesek a fentemlitett jelzéseket adni; azonban ennek mellőzése esetén legalább egy-egy percznyi időközökben más módon, jól felismerhető hangjelzést kell adniok.

k) Minden hálóval, horoggal vagy fenékhálóval (trawl) halászó utban lévő hajónak és bárkának nappal, más hajók közeledése esetén, foglalkozását a legjobbban látható helyen kitüzendő kosárral, vagy egyéb alkalmas jelzőeszközzel kell jeleznie.

A kivetett halászati eszközökkel dolgozó lehorgonyzott hajók mindannyiszor, amikor azokat más hajók megközelitik: ugyancsak a fentemlitett vagy hasonló jelzőeszközöket kötelesek felmutatni és pedig azon az oldalon, amelyen azok a hajók szabadon elhaladhatnak.

Az ezen (9) czikk által a fentiekben megállapitott lámpák alkalmazására vagy kitűzésére kötelezett hajók nem kötelesek a 4.

czikk *a)* pontjában és a 11. czikk utolsó bekezdésében előirt lámpákat alkalmazni.

10. czikk. Oly hajó, melyet más hajó utólér, az utóbbinak a hajó faráról fehér fényt vagy lángtüzet tartoznak mutatni.

A fehér fény, mely a jelen czikk szerint előmutatandó, lámpába helyezve is kitűzhető, ez esetben azonban a lámpának oly szerkezettel és ernyővel kell birnia, hogy az a látókörnek a szélrózsa tizenkét vonalnyi ivére — és pedig egyenesen hátulról a hajó minden oldalára hat vonalig — meg nem szakitott fényt vessen, és fénye legalább egy tengeri mértföldnyi távolságról lássék. Ezen lámpa lehetőleg ugyanazon magasságban helyezendő el, mint az oldallámpák.

11. czikk. Negyvenhat méternél rövidebb hajónak, ha horgonyra van kikötve, elül oly helyen, ahonnan legjobban látható, de a hajó testétől hat méternél nem magasabban, egy fehérfényü lámpát kell kitüznie, melynek oly szerkezettel kell birnia, hogy a látókörön körös-körül világos, egyenletes, meg nem szakitott fényt vessen és fénye legalább egy tengeri mértföldnyi távolságról lássék.

Negyvenhat vagy több méter hosszu hajónak, ha horgonyra van kikötve, az előrészen a hajó testétől, hat méternél alább nem maradó és tizenkét métert meg nem haladó magasságban ugyanilyen lámpát; és a hajó farán vagy annak közelében az elül lévő lámpánál legalább öt méternél lejebb egy másik hasonló lámpát kell kitűzni.

A hajó hosszuságának a hajólajstromban megjelölt hosszuság tekintendő.

A hajózásra alkalmas vizekben vagy azok közelében megfeneklett hajón a fentemlitett lámpát, illetve lámpákat és a 4. czikk *a)* alatt előirt két vörösfényü lámpát kell kitűzni.

12. czikk. Minden hajó, ha szükséges, hogy a figyelmet magára vonja, a jelen rendeletben előirt lámpákon felül lángtüzet is mutathat, vagy bárminő durranással járó oly jelzést is használhat, mely a vészjellel össze nem téveszthető.

13. czikk. A fentebbi szabályok nem érintik azon, bármely nemzet kormánya részéről megállapitott külön szabályok érvényét, melyek két vagy több együttesen utazó hadihajó vagy védőkiséret alatt álló hajók czéljaira szolgáló állandó vagy jelzőlámpákra vonatkoznak, sem nem korlátozzák azon ismertetőjelek használatát, melyek a hajótulajdonosok által megállapittatván, azok kormányai által jóváhagyattak, kellően beiktattattak és közzététettek.

14. czikk. Oly gőzhajón, mely csak vitorlával utazik, de amelynek kéménye nincs lebocsátva, nappal elül, a legjobban látható ponton, egy feketére festett, hatvan czentiméter átmérőjü gömböt vagy jelzőtestet kell kitűzni.

Hangjelzés homályos időben.

15. czikk. Az ezen czikkben utban lévő hajók számára előirt összes jelzések a következő módon adandók:

1. »Gőzhajókon« gőzsippal vagy szirénával.

2. »Vitorlás és vontatott hajókon« a ködkürttel.

Az ezen czikkben előforduló szavak: »hoszszura nyujtott hang« 4—6 másodpercznyi tartamu hangot jelentenek.

Gőzhajónak erőshangu sippal vagy szirénával kell ellátva lennie, mely gőzzel, vagy valamely más azt pótló eszközzel fuvatik és ugy van elhelyezve, hogy hangja közbeeső akadály által fel ne fogassék; továbbá egy erőműtani szerkezet által fuvott erős ködkürttel és ezen felül egy erős és tisztahangu haranggal kell felszerelve lennie.

(Mindazon esetben, midőn ezen szabályok a harang használatát irják elő, az a török hajókon dobbal helyettesithető vagy *gonggal* is, amennyiben ily hangszerek kisebb tengeri hajókon használtatnak.)

Husz vagy több bruttotonnás vitorlás hajónak hasonló ködkürttel és hasonló haranggal kell ellátva lennie.

Ködös, homályos időben, havazás vagy viharos esőzések idején ugy éjjel mint nappal, az ezen czikkben körülirt jelzések következőképen használandók:

a) Menetes gőzhajón két percznél nem hoszszabb időközökben egy hosszura nyujtott hangot kell adni.

b) Oly gőzhajón, mely utban van ugyan, de gépét megállitotta és nem menetes: két percznél nem hosszabb időközökben két hosszura nyujtott hangot kell körülbelül egy másodperczny megszakitással adni.

c) Utban lévő vitorlás hajón: egy percznél nem hosszabb időközökben, ha jobboldali vendégpórázokkal vitorlázik, — egy hangot; ha baloldali vendégpórázokkal vitorlázik, — két egymás után következő hangot, és ha a hajó keresztmetszete és a hajó fara közt lévő irányból jövő széllel vitorlázik, — három egymásután következő hangot kell adni.

d) Horgonyra kötött hajón egy percznél nem hosszabb időközökben mintegy öt másodperczig gyorsan harangozni kell.

e) Oly hajón, mely más hajót vontat, továbbá oly hajón, mely távirdahuzal elhelyezésével vagy felemelésével foglalkozik, valamint utban lévő oly hajón, mely egy közeledő hajó elől ki nem térhet, mert nem kormányozható, vagy azon mozdulatok megtételére, melyeket a jelen szabályok kivánnak, képtelen, az ezen czikk *a)* és *c)* pontjai alatt előirt jelzések helyett két percznél nem nagyobb időközökben, három egymásután következő hangot kell adni és pedig legelőbb egy hosszura nyujtott hangot, azután pédig két rövidebbet. Vontatott

hajón csak ezen és semmi másféle jel nem adható.

Husz bruttotonnásnál kisebb hajókon és bárkákon nem szükséges a fentemlitett jelzéseket adni, de ha ezek nem adatnak meg, akkor valamely más erős hangjelzést kell egy percznél nem hosszabb időközökben adni.

A hajók menetsebességének homályos időben való mérséklése.

16. czikk. Minden hajónak ködös, homályos időben, havazás vagy viharos esőzések idején, a fenforgó körülmények és viszonyok szorgos figyelembe vételével, mérsékelt sebességgel kell haladnia.

Oly gőzhajó, amely más ki nem vehető helyzetü hajónak ködjelzését a hajó keresztmetszetétől a hajó orra felé lévő irányból véli hallani, köteles, amennyiben a fenforgó körülmények engedik, gépét megállitani és aztán mindaddig óvatosan haladni, amig az összeütközés veszélye el nem mult.

Kormányzási és vitorlázási szabályok.

Bevezetés.

Az összeütközés veszélyének fonforgása, ha a körülmények engedik, a közeledő hajó irányához viszonyuló fekvésnek az irányeszközön való gondos megfigyelése által állapitható meg. Ha az irány nem változik alaposan, feltehető, hogy az összeütközés veszélye fenforog.

17. czikk. Ha két vitorlás hajó egymáshoz ugy közeledik, hogy az összeütközés veszélye fenforog, az egyik hajónak a másik elől a következőkép megjelölt módon kell kitérnie:

a) Oly hajó, mely hátulról jövő széllel halad, köteles a kapiczánnyal vitorlázó hajónak utjából kitérni.

b) Oly hajó, mely baloldali vendégpórázokkal, kapiczánnyal vitorlázik, köteles a jobboldali vendégpórázokkal, kapiczánnyal vitorlázó hajónak utjából kitérni.

c) Ha mind a két hajó hátulról különböző oldalról jövő széllel vitorlázik, azon hajó, mely a szelet balról kapja, köteles a másik hajónak utjából kitérni.

d) Ha mind a két hajó hátulról ugyanazon oldalról jövő széllel vitorlázik, a szél felőli oldalon vitorlázó hajó köteles a szélmentes oldalon lévő hajónak utjából kitérni.

e) Oly hajó, mely szél mentében vitorlázik, köteles a másik hajónak utjából kitérni.

18. czikk. Ha két gőzhajó homlokegyenest, vagy majdnem homlokegyenest ellenkező irányból egymáshoz annyira közeledik, hogy összeütközés veszélye forog fenn, akkor mind a kettő köteles irányát jobb felé téritni, hogy egymástól balra szabadon szaladhassanak.

Ezen czikk csak oly esetekben alkalmazandó, ha két hajó homlokegyenest, vagy majdnem homlokegyenest ellenkező irányból egymáshoz akkép közeledik, hogy összeütközés veszélye forog fenn; nem alkalmazandó azonban oly hajókra nézve, melyek, ha irányukat mindketten megtartják, egymás mellett szabadon elhaladhatnak.

Az egyedüli eset, midőn ezen czikk alkalmazandó, az, ha mind a két hajó homlokegyenest, vagy majdnem homlokegyenest tart egymásnak, vagy ha nappal mindegyik hajó a másiknak árboczait a saját árboczaival egy vonalban, vagy csaknem egy vonalban látja; vagy pedig ha éjjel mindegyik hajó oly helyzetben van, hogy a másiknak mindkét oldallámpáját látja.

Ezen czikk nem alkalmazandó nappal oly esetben, midőn az egyik hajó látja, hogy saját irányát az orra előtt a másik hajó keresztezi; éjjel pedig oly esetben, midőn az egyik hajó vörös lámpája a másik hajó vörös lámpájával, avagy az egyik hajó zöld lámpája a másik hajó zöld lámpájával szemben áll, vagy midőn egy vörös lámpa zöld nélkül, vagy egy zöld lámpa vörös nélkül látszik elül, vagy midőn mindkét oldallámpa, ugy a vörös, mint a zöld, egyszerre bármely más irányban, mint elül, látszik.

19. czikk. Ha két gőzhajó iránya akkép keresztezi egymást, hogy annak folytatása esetén összeütközés veszélye forog fenn, azon gőzhajó tartozik kitérni, mely a másikat maga felől jobbról látja.

20. czikk. Ha egy gőzhajó és egy vitorlás hajó oly irányban halad, hogy annak folytatása esetén összeütközés veszélye forog fenn, a gőzhajó tartozik a vitorlásnak ujból kitérni.

21. czikk. Mindazon esetekben, midőn a jelen szabályok értelmében két hajó közül az egyik a másiknak utjából kitérni köteles, az utóbbi köteles irányát és menetsebességét megtartani.

(Ha homályos idő vagy más okok miatt két hajó már oly közel jutott egymáshoz, hogy az összeütközés csupán a kitérésre kötelezett hajó mozdulatai által nem kerülhető el, a másik hajó is köteles oly mozdulat megtételére, mely az összeütközés elkerülésének biztositására a legalkalmasabbnak mutatkozik.) (L. a 27. és 29. czikket.)

22. czikk. Minden hajó, mely a jelen szabályok szerint más hajónak utjából kitérni tartozik, amennyiben a fenforgó körülmények engedik, köteles elkerülni azt, hogy a másik hajó irányát annak orra előtt keresztezze.

23. czikk. Minden gőzhajó, mely a jelen szabályok szerint más hajónak utjából kitérni tartozik, az ahhoz való közeledés esetén, ha a szükség ugy hozza magával, a menetsebességet mérsékelni, vagy a gépét megállitani, vagy pedig hátrálni köteles.

24. czikk. Minden hajó, mely más hajónak elébe kerül — tekintet nélkül az ezen rendeletben felsorolt határozatok bármelyikére — a megelőzendő hajónak utjából kitérni tartozik.

A másodiknak elébe kerülő hajónak oly hajó tekintetik, mely a másik hajóhoz annak keresztmetszetétől két vonalnál hátrább eső, vagyis oly irányból közeledik, amelynél a hajók akkép állnak egymáshoz, hogy a másiknak elébe kerülő hajó éjjel a másiknak egyik oldallámpáját sem láthatja. A két hajó kölcsönös helyzetében beálló későbbi változás ezen szabályok értelmében a megelőzni készülő hajót más hajónak utját keresztező hajóvá át nem változtathatja, sem pedig a megelőzni készülő hajót azon kötelesség alól fel nem mentheti, hogy a megelőzendő hajónak utjából kitérjen, amig mellette végkép el nem haladt és utját szabadon nem folytathatja.

Ha a megelőzni készülő hajó nappal nem ismerheti fel biztosan, vajjon helyzete a másik hajóhoz az emlitett iránytól elébb vagy hátrább fekszik-e, mihelyt ez iránt kételye merülne fel, az ilyen hajónak magát megelőzni készülő hajónak kell tekintenie és a másiknak utjából ki kell térnie.

25. czikk. Szükmedrü vizekben (csatornákban) minden gőzhajónak, ha az veszély nélkül eszközölhető, a viziut vagy a csatorna közepének azon oldalán kell járnia, mely a hajótól jobbra esik.

26. czikk. Utban lévő vitorlás hajók kötelesek azon vitorlásoknak és bárkáknak, melyek hálóval vagy horoggal halásznak, utjokból kitérni. Ezen szabály a halászattal foglalkozó járóműveket vagy bárkákat nem jogositja fel arra, hogy oly viziuton, melyet a halászjáróműveken és bárkákon kivül más hajók is használnak, a közlekedést gátolják.

27. czikk. Ezen szabályok alkalmazásánál és magyarázásánál kellő figyelemmel kell lenni a hajózás és az összeütközés tekintetében előfordulható minden veszélyre, valamint mindazon különös körülményekre, melyek közvetlen veszély elkerülése czéljából a fentebbi szabályoktól való eltérést szükségessé tehetik.

Hangjelzések egymás látókörében lévő hajók számára.

28. czikk. A jelen czikkben használt »rövid hang« kifejezés alatt körülbelül egy másodpercznyi időtartamu hang értendő.

Midőn a hajók egymás látókörében vannak, az utban lévő gőzhajónak, mely a jelen szabályok értelmében más irányt venni jogosult vagy köteles, ezen irányváltoztatást gőzsipjával vagy szirénájával adandó következő jelzések által kell tudatnia és pedig:

Egy rövid hang azt jelenti: »Irányomat jobbra veszem.«

Két rövid hang azt jelenti: »Irányomat balra veszem.«

Három rövid hang azt jelenti: »Gépem teljes erejével hátrafelé működik.«

Egyéb elővigyázati intézkedések szüksége.

29. czikk. A fentebbi szabályok egyike sem menti fel a hajót vagy annak tulajdonosát, vezetőjét és legénységét a lámpák alkalmazása és a jelzések használata körül elkövetett mulasztásnak, vagy a kellő őrszemszolgálat elhanyagolásának, vagy más oly elővigyázati rendszabályok elmulasztásának következményei alól, amelyek az általános tengerészeti gyakorlat, vagy a fenforgó különös körülmények által megkivántatnak.

Fentartás a kikötői szabályzatok és a belvizeken való hajózás tekintetében.

30. czikk. Ezen rendszabályok egyike sem érintheti azon külön szabályok érvényét, melyek a hajózás tekintetében bármely kikötőben, folyóban és belvizeken a helyi hajóságok részéről kellő módon kiadatnak.

Vészjelek.

31. czikk. Azon hajó által, mely veszélyben forog és más hajótól vagy a partról segélyt kér, egyenként vagy együttesen a következő jelek használandók, illetve mutatandók, és pedig:

Nappal:

1. Ágyulövések vagy más, durranással járó jelek, körülbelül egy percznyi időközökben.
2. A nemzetközi jelző kodex N. C. vészjele.
3. A távjel, mely egy négyszögü lobogóból és alatta vagy fölötte egy gömbből vagy ahhoz hasonló tárgyból áll.
4. Valamely ködjelző készüléknek folytonos hangoztatása.

Éjjel:

1. Ágyulövések vagy más durranással járó jelek körülbelül egy percznyi időközökben.
2. Lángok a hajón (égő kátrányhordó vagy olajos hordó stb.).
3. Röppentyük és fénygolyók, vessenek azok bármilynemü és szinü csillagokat, egyenkint rövid időközökben a magasba eresztve.
4. Valamely ködjelző készüléknek folytonos hangoztatása.

Végrehajtási intézkedések.

32. czikk. Minden öt bruttotonnát meghaladó tonnatartalmu hajónak a jelen szabályrendelet egy példányával ellátva kell lennie, mely a tengerészhivatalok (rév- és consulhivatalok) kivánatára előmutatandó.

33. czikk. Azok, akik a jelen rendelet intézkedéseit megszegik, amennyiben az általános büntető törvény vagy más törvény szerint üldözendő büncselekmény fenn nem forog, kihágást követnek el és kétszáz koronáig ter-

jedhető pénzbüntetéssel, visszaesés esetében pedig, ha büntetésük kiállása óta két év még el nem telt, tizenöt napig terjedhető elzárással és kétszáz koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendők.

34. czikk. Az elzárás legrövidebb tartama három óra, a pénzbüntetés legkisebb összege egy korona.

Ha az itéletben csupán pénzbüntetés állapittatik meg, meghatározandó egyszersmind az elzárás tartama, mely a pénzbüntetés behajthatlansága esetében ennek helyébe lép.

Ezen átváltoztatásnál négy koronát felül nem haladó pénzbüntetés helyett tizenkét óránál hosszabb ideig tartó elzárás nem állapitható meg.

Négy koronától húsz koronáig egy napi, azon felül pedig minden husz koronáig terjedő összeg helyett egy-egy napi elzárás állapitandó meg.

A felebbezés a kihágási ügyekben hozott véghatározat ellen, annak kihirdetése után azonnal, élőszóval bejelentendő. A szóval bejelentett felebbezés a bejelentéstől számitott három nap alatt indokolandó.

A kézbesités utján közölt véghatározatok ellen a felebbezés a kézbesitéstől számitott három nap alatt bejelentendő s indokolandó.

A jelen rendeletben meghatározott kihágások tekintetében a büntető eljárás megindithatása hat hó alatt, a kiszabott büntetés pedig egy év alatt évül el.

Az ezen rendelet alá eső ügyekben az elsőfoku hatóságot a tengerész-hivatal (rév- és consuli hivatalok), a második fokut a tengerészeti hatóság, az utolsó fokut pedig a kereskedelemügyi minister képezi.

A beszedett pénzbüntetések a tengerészek és a tengeri halászok segélyalapjára forditandók.

35. czikk. Ezen rendelet 1906. évi május hó 1-én lép életbe.

A rendelet hatálybaléptének napjával a kereskedelemügyi minister 1897. évi április hó 23-án 26673. szám alatt kelt rendelete, valamint az ezen rendelethez kiadott »Függelék« hatályon kivül helyeztetik.

10833. szám.
1901. márcz. 1.

Keresk. min. rendelet

a tengeri kereskedelmi hajóknak és a Jachtoknak a hadihajókkal és erődítményekkel szemben követendő megatartása iránt.

1. §. Minden magyar tengeri kereskedelmi hajó köteles, valahányszor a cs. és kir. haditengerészetnek valamely hajójával találkozik, amely maga is lobogót visel, saját lobogóját felhuzni.

A területi vizeken ezen kötelezettség idegen kereskedelmi hajókra is kiterjed.

2. §. A magyar és idegen tengeri kereskedelmi hajók kötelesek lobogójukat felvonni, amidőn három tengeri mértföldnyi távolságon belül a magyar vagy az osztrák tengerpart valamely erődje előtt, amelyen a lobogó fel van huzva, horgonyoznak vagy elhaladnak.

3. §. A magyar tengeri kereskedelmi hajók kötelesek idegen területi vizeken a parttól három tengeri mértföldön belül, valahányszor az illető parti állam hadihajójával, melyen magán is fenn van a lobogó, találkoznak, ugyszintén, ha valamely erőd előtt, amelyen a lobogó leng, horgonyoznak, vagy elhaladnak, lobogójukat felvonni.

4. §. A magyar tengeri kereskedelmi hajók kötelesek a cs. és kir. hadihajók parancsnokaitól, az érvényben lévő tengeri joggal megegyezőleg a cs. és kir. haditengerészet szolgálati szabályai alapján jövő utasitásoknak feltétlenül eleget tenni.

5. §. Ha valamely magyar tengeri kereskedelmi hajó oly külföldi kikötőben, ahol cs. és kir. consuli hivatal nincsen, egy vagy több cs. és kir. hadihajóval találkozik, a kereskedelmi hajó parancsnoka köteles hajója megérkezését, amennyiben a körülmények azt megengedik, 48 órán belül személyesen, vagy helyettese utján az illető hadihajó vagy hajóraj parancsnokának bejelenteni s ezenkivül a hajó elindulását is idejekorán tudatni.

A rendes időközi járatokat teljesitő gőzösök, valamint a kisparthajózásu vitorlás hajók parancsnokai ezen kötelezettség alól fel vannak mentve.

Minden magyar tengeri kereskedelmi hajó parancsnoka köteles kivánatra mindazt közölni, ami a közszolgálatra nézve fontos lehet, vagy amire nézve az illető hadihajó parancsnoka hozzá kérdést intéz.

Oly kikötőkben, amelyekben cs. és kir. consuli hivatal nincs, a cs. és kir. hadihajó, illetve a cs. és kir. hajóraj parancsnoka sürgős esetekben jogositva van mindazon vizsgálatokat és fegyelmi eljárásokat megtartani, amelyek különben a cs. és kir. osztrák-magyar consulátusok hatáskörébe tartoznak. Azon gőzösök, amelyek a rendes szolgálatukhoz tartozó időközi járatot teljesitik, menetrendjeik megtartásában ezen eljárás által lehetőleg nem akadályozandók.

A cs. és kir. hadihajók parancsnokai a nekik előadott panaszokat megvizsgálják és ily ügyek békés kiegyenlitését, az érvényben lévő törvények figyelembe vétele mellett megkisérlik, továbbá szükség esetén közreműködnek oly irányban, hogy a rend és fegyelem a hazai kereskedelmi hajókon fentartassék. A büntető törvénybe ütköző cselekményt elkövetett, avagy az illetékes birói hatóságok által körözött egyének letartóztatásának csak annyiban

van helye, amennyiben az ilyen eljárás az illető ország törvényeivel nem ellenkezik, avagy nemzetközi szerződések alapján foganatosithatónak látszik.

Ezen szakasz határozatai a nyilt tengeren való találkozások alkalmával is megfelelő alkalmazást nyernek.

6. §. A magyar tengeri kereskedelmi hajók parancsnokai kötelesek szükség esetén a cs. és kir. hadihajóknak segélyt és támogatást nyujtani, s ezeknek kivánatra és az érték megtéritése mellett mindazon élelmiszereket, melyekkel saját legénységük szükségletén felül rendelkeznek, kiszolgáltatni.

7. §. Oly tengeri kereskedelmi hajók, melyek a cs. és kir. haditengerészet valamely hajójának fedezete alatt lévő őrkisérethez (conovi) tartoznak, kötelesek magukat azon utasitásoknak alávetni, amelyeket az őrkiséret parancsnoka, a cs. és kir. haditengerészet szolgálati szabályzatában foglalt idevonatkozó határozmányokkal egybehangzóan esetről-esetre megállapitani indokoltnak tart.

Abban az esetben, ha ily kereskedelmi hajó parancsnoka ismételten engedetlennek mutatkoznék, és magaviselete az őrkiséret rendjét és biztosságát veszélyeztetné, az utóbbi parancsnoka az illetőt az őrkiséret tartamára a hajó nautikai vezénylésétől felfüggesztheti.

8. §. Minden magyar tengeri kereskedelmi hajó parancsnoka, aki ezen rendelet határozmányai ellen vét, 200 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel s ennek behajthatatlansága esetében minden 20 korona helyett egy napi elzárással büntettetik. Az erre vonatkozó fegyelmi eljárás elsőfokulag azon rév- vagy consuli hivatalt illeti meg, amely legelőbb jut abba a helyzetbe, hogy az eljárást meginditsa. Másodfokban a m. kir. tengerészeti hatóság, harmadfokban pedig a kereskedelemügyi m. kir. minister határoz.

A büntető határozat elleni felebbezés 15 napon belül benyujtandó.

A kirótt pénzbüntetések a tengerészek segélyalapjába folynak be.

Az ezen rendeletbe ütköző cselekmények büntethetősége hat hó alatt évül el.

9. §. Ezen rendelet határozatai a yachtokra is érvényesek.

10. §. Ezen rendelet kihirdetése napján lép hatályba s ezzel a földmivelés-, ipar- és kereskedelmi minister 1885. évi november hó 10-én 56445. szám alatt kelt rendelete hatályon kivül helyeztetik.

9026. K. M. sz.
1902. febr. 8-án.

Rendelet

a magyar kereskedelmi tengerészek minősitése iránt.

I. FEJEZET.

Általános határozatok.

1. §. Az alábbi kereskedelmi tengerészállásokra való minősités képesitéshez van kötve, u. m.:

a) hajóapród;
b) kisparthajózásu kapitány;
c) nagyparthajózásu kapitány;
d) hajóhadnagy;
e) hosszujáratu kapitány;
f) hajómester;

2. §. A hajóapródi minősitéshez megkivántatik: a záróvizsgálat sikeres letétele valamely államilag érvényes bizonyitványok kiállitására jogositott tengerészeti iskolában.

3. §. A kisparthajózásu kapitányi minősitéshez megkivántatik:

a) legalább 20 éves életkor;
b) legalább három évi szolgálat tengeri hajón;
c) a kisparthajózásu kapitányok számára előirt sikeres vizsgálat letétele.

A kisparthajózásu kapitány jogositva van a kisparthajózás osztályzatába tartozó vitorláshajók vezetésére.

4. §. A nagyparthajózásu kapitányi minősitéshez megkivántatik:

a) legalább 20 éves életkor;
b) tengeri uton töltött legalább 36 havi szolgálat. Oly tengerészek azonban, kik valamely az államilag érvényes bizonyitványok kiállitására jogositott tengerészeti iskolában a záróvizsgát sikerrel letették, csak tengeri uton töltött 24 havi szolgálatot tartoznak kimutatni;
c) a nagyparthajózásu kapitányok számára előirt vizsgálat sikeres letétele.

A nagyparthajózásu kapitány jogositva van nagy- és kisparthajózásu vitorlás hajók vezetésére, ezen csoportokba tartozó gőzösöket azonban csak akkor vezethet, ha a vizsgálatot a hajógéptanból is sikerrel letette.

5. §. A hajóhadnagyi minősitéshez megkivántatik:

a) legalább 19 éves életkor;
b) valamely államilag érvényes bizonyitványok kiállitására jogositott tengerészeti iskolában sikerrel letett záróvizsgálati bizonyitvány;

c) a b) alatt emlitett vizsgálat letétele után tengeri uton töltött legalább 18 havi szolgálat;

d) a hajóhadnagyok számára előirt vizsgálat sikeres letétele.

A hajóhadnagy jogositva van a hosszujáratu hajók parancsnokának ideiglenes helyettesitésére s 20-adik életkorának betöltése után nagy- és kisparthajózásu hajók vezetésére.

6. §. A hosszujáratu kapitányi minősitéshez megkivántatik:

a) legalább 22 éves életkor;

b) hajóhadnagyi vagy nagyparthajózásu kapitányi alkalmazásban tengeri uton töltött legalább 16 havi szolgálat;

c) a magánhajónaplónak az e részben fennálló szabályoknak megfelelő vezetése (1. melléklet), a hajóhadnagyi minőségben töltött szolgálati idő alatt legalább összesen 12 hónapon át, vagy nagyparthajózásu hajók kapitányainál annak igazolása, hogy a hajónaplót összesen legalább 12 hónapon át személyesen és szabályszerüen vezette, ugyszintén a hajóhadnagyok magánhajónaplói számára előirt számitások bemutatása;

d) a hosszujáratu kapitányok számára előirt vizsgálat sikeres letétele.

Nagyparthajózásu kapitányok ezen vizsgálatra csak akkor bocsáthatók, ha az 5. §. b) pontjában emlitett követelményeknek megfeleltek.

A hosszujáratu kapitány minden rendü tengeri hajót vezethet.

7. §. A hajómesteri minősitéshez megkivántatik:

a) legalább három évi szolgálat tengeri hajón;

b) a hajómesterek számára előirt vizsgálat sikeres letétele.

8. §. Tengeri uton töltött szolgálatba csakis a tulajdonképeni utazás közben teljesitett fedélzeti vagy kormányosi szolgálati idő számitható be.

Az utazás a hajónak utrakészenállásával kezdődik és végződik annak a rendeltetési kikötőben szabad forgalomba való bocsátásával, vagy pedig, ha az előbb történnék, a hajó elhagyásával.

A tengeri uton töltött szolgálat tartamának igazolása végett a minősitést óhajtó egyén által »Utazási jegyzék« (2. melléklet) vezetendő, melynek helyessége a mindenkori hajóparancsnok által igazolandó.

Magyar vagy osztrák hajón történő szolgálattétel esetében ezen utazási jegyzék, valahányszor csak lehetséges, valamely tengerészhivatalnál bemutatandó, mely azt azután a hajónaplóval egybeveti és hitelesiti.

Idegennemzetiségü hajókon végzett szolgálattétel esetében, amennyiben az utazási jegyzék bemutatása valamely tengerészhivatalnál nem volna lehetséges, a hitelesités az illető állam valamely kikötői vagy consuli hivatala által eszközlendő.

9. §. A kisparthajózásu kapitányi minősités czéljából előirt három évi tengeri szolgálatból két év vitorlás hajókon teljesitendő; ezenkivül a jelölt kimutatni tartozik, hogy legalább hat hónapon át kisparthajózásu vitorlás hajón tett szolgálatot.

10. §. A nagyparthajózásu kapitányi minősités czéljából előirt tengeri szolgálati idő egyharmada nagyparthajózásu vagy hosszujáratu vitorlás hajókon töltendő, a többi nagyparthajózásu vagy hosszujáratu gőzösökön is tölthető. Az előirt tengeri szolgálati időnek legalább kétharmada azonban oly utazásokon töltendő, amelyek a kisparthajózás részére megszabott határokon túl terjednek; ezenfelül a jelöltnek legalább egy oly utazást is ki kell mutatnia, amely a nagyparthajózás részére megszabott határokon túl terjedt.

11. §. A hajóhadnagyi minősités czéljából előirt tengeri szolgálati idő egyharmada vitorlás hajókon és egyharmada gőzösökön töltendő, még pedig mindkettőnél a kisparthajózás számára előirt határokon túl terjedő utazásokon: az utolsó harmad nagyparthajózásu vagy hosszujáratu vitorlásokon vagy gőzösökön is tölthető (esetleg a kisparthajózás számára előirt határokon belül is). A jelöltnek ezenfelül legalább egy oczeánontúli utazást is ki kell mutatnia.

A hosszujáratu kapitányi minősitésre ugyanezen határozatok állanak fenn, azzal a különbséggel azonban, hogy a jelöltnek ki kell mutatnia, hogy mint hajóhadnagy egy második oczeánontúli utazást is tett.

12. §. A hajómesteri minősités czéljából előirt három évi tengeri szolgálat kizárólag hosszujáratu hajókon teljesitendő.

Oly tengerészek, kik nem teljesitettek legalább két éven át vitorlás hajókon tengeri szolgálatot, csupán gőzhajókon alkalmazható hajómestereknek minősithetők.

13. §. Valamennyi jelöltnek az előirt tengeri szolgálati időnek legalább egyharmadát magyar vagy osztrák kereskedelmi hajókon kell töltenie; a másik kétharmad cs. és kir. hadihajókon vagy megfelelő minőségü idegen nemzetiségü hajókon is tölthető.

A vitorlás hajókkal egyenértéküeknek tekintendők a cs. és kir. haditengerészetnek vegyes (azaz gőzerőre berendezett és vitorlákkal ellátott) hajói is.

Hogy a hajóhadnagynak cs. és kir. hadihajókon töltött szolgálatából mennyi lesz a hosszujáratu kapitányi minősitésre beszámitható, azt minden egyes esetben a tengerészeti hatóság határozza meg.

A magyar vagy osztrák kincstár tulajdonát képező járműveken és legalább 10 bruttotonnatartalommal biró yachtokon teljesitett szolgálat csupán a hajómesteri és a kisparthajózásu kapitányi minősitésre előirt szolgálati időbe számitható be. Minden más esetben

a tengerészeti hatóság által döntendő el, hogy valamely tengeri szolgálati idő különös méltánylást igénylő esetekben mikor és mennyiben lesz beszámitható.

14. §. A cs. és kir. haditengerészetnél szerzett különös minősitések a következő feltételek mellett érvényesek:

a) a II. osztályu hadapródi rang pótolja a hadapródi minősités beigazolását;

b) a tiszti vizsgálat sikeres letétele pótolja a hajóhadnagyok és a nagyparthajózásu kapitányok számára előírt vizsgálatokat;

c) a sorhajóhadnagyi rang pótolja a hosszujáratu kapitányok számára előirt vizsgálatot;

d) a fedélzeti segédmesteri (Deck-Maat) vagy alkormánymesteri (Untersteuermeister) rang pótolja a hajómesterek számára előirt vizsgálatot;

e) a fönnebbi szabályok alkalmazásánál nem tesz különbséget az a körülmény, vajjon a jelölt még a cs. és kir. haditengerészet kötelékébe tartozik-e, avagy abból már kilépett.

15. §. A külföldön szerzett minősitések, a hajóhadnagyi és hajókapitányi minősitések kivételével, különös méltánylást igénylő esetekben érvényeseknek ismerhetők el, feltéve mindazonáltal, hogy azon feltételek, amelyek mellett azok szereztettek, minden tekintetben megfelelnek azoknak a feltételeknek, amelyek ebben a rendeletben előirvák. A döntés joga e tekintetben a tengerészeti hatóságot illeti meg.

16. §. Magyar tengerészeket magyar kereskedelmi tengeri hajókon magasabb minőségben alkalmazni nem szabad, mint amilyent ennek a rendeletnek a szabályai szerint igazolhatnak.

Kis- és nagyparthajózásu kapitányi, valamint hajóhadnagyi és hosszujáratu kapitányi minősités csakis magyar állampolgároknak adható.

A fennálló vám- és kereskedelmi szerződés érvényének tartamára az osztrák állampolgárok a magyarokkal egyenlő elbánásban részesitendők.

II. FEJEZET.

Vizsgálati szabályok.

A vizsgálatok helye és ideje.

17. §. A hajómesteri, továbbá a kis- és nagyparthajózásu kapitányi minősitések megszerzésére előirt vizsgálatok a fiumei m. kir. révhivatalnál, a többiek a tengerészeti hatóságnál külön e czélból egybeállitandó vizsgáló-bizottságok előtt tartandók meg.

A hajómesteri, valamint a kis- és nagyparthajózásu kapitányi vizsgálatok minden év február, április, junius, október és deczember hónapjaiban, a többiek január, márczius, május és november hónapokban e czélból előre kitüzendő napokon tartandók meg.

Vizsgáló-bizottságok.

18. §. A vizsgáló-bizottságok, melyeknek tagjait a m. kir. tengerészeti hatóság nevezi ki, ennek közvetlenül vannak alárendelve és az összes vizsgálati teendőket az ezen szabályzatban foglalt, valamint a tengerészeti hatóságok által netán külön kiadandó részletes utasitásoknak szem előtt tartása mellett, önállóan intézik el.

Az összes vizsgálatok elnöke a fiumei révhivatali főnök vagy annak a tengerészeti hatóság által esetről-esetre kirendelendő helyettese.

Bizottsági tagok:

a) a hajómesteri és kisparthajózásu kapitányi vizsgálatoknál:

a fiumei révhivatal egy oly tisztviselője, aki hosszujáratu kapitány, vagy pedig a cs. és kir. haditengerészetnél tiszti rangot viselt, továbbá egy hosszujáratu vagy nagyparthajózásu kapitány;

b) a nagyparthajózásu kapitányi vizsgálatoknál:

1. a fiumei révhivatal egy oly tisztviselője, aki hosszujáratu kapitány, vagy pedig a cs. és kir. haditengerészetnél tiszti rangot viselt;
2. a fiumei kereskedelmi és iparkamarának egy oly kiküldöttje, aki hosszujáratu kapitány;
3. egy oly hosszujáratu vagy nagyparthajózásu kapitány, aki gőzhajókon mint parancsnok tényleg alkalmazva volt;
4. az illető tantárgy mindenkori vizsgálója.

c) a hajóhadnagyi és hosszujáratu kapitányi vizsgálatoknál:

1. egy cs. és kir. sorhajóhadnagy;
2. a m. kir. tengerészeti hatóság vagy a fiumei révhivatal egy hivatalnoka, vagy a tengerészeti hatóság által kijelölendő szakember;
3. a fiumei kereskedelmi és iparkamara egy oly kiküldöttje, aki hosszujáratu kapitány;
4. egy hosszujáratu kapitány, aki gőzhajókon mint parancsnok volt alkalmazva;
5. az illető tantárgy mindenkori vizsgálója

Mint vizsgálók, a fiumei m. kir. tengerészeti akadémia szaktanárai működnek.

A vizsgáló-bizottságok mellé beosztandó még egy tisztviselő a jegyzőkönyv vezetése végett.

A szóbeli vizsgálatoknál az elnökön kivül mindig legalább két bizottsági tagnak kell jelen lenni. A m. kir. tengerészeti akadémia igazgatója ezen minőségben a hadnagyi és hosszujáratu kapitányi vizsgákon mint hallgató részt vehet.

A vizsgálatokra való bocsátás.

19. §. A vizsgálatra való bocsátást a jelölt legkésőbb a vizsgálati hónap 1-jéig, a vizsgálati dij lefizetése és a bizonyitványra illesztendő okmánybélyeg letétele mellett, a fiumei révhivatalnál szóval vagy irásban kérheti. Az illetőnek ez alkalommal ki kell mutatnia, hogy

az ezen rendelet I. fejezetében előirt feltételeknek eleget tett, nemkülönben be kell mutatnia egy oly bizonyitványt is, mely feddhetlen előéletéről tesz tanuságot.

A révhivatal megvizsgálja, hogy a jelölt mennyiben felel meg a feltételeknek, értesiti őt a vizsgálatra való bocsáttatásáról és legkésőbb minden vizsgálati hónap 8-áig a vizsgáló-bizottság elnökének megküldi a kimutatást, a vizsgálatra bocsátott összes jelöltekről. A hajóhadnagyok magánhajónaplói legkésőbb minden vizsgálati hónap 8-áig megküldendők a vizsgáló-bizottság azon tagjának, aki azok átvizsgálásával meg van bizva.

Annák eldöntésére, hogy egyes jelöltek, kik az előirt feltételeknek teljesen meg nem felelnek, mennyiben bocsáthatók mégis valamely vizsgálatra, a tengerészeti hatóság van hivatva.

Eljárás a vizsgálatok megtartásánál.

I. Általános határozatok.

20. §. A vizsgáló-bizottság elnöke megállapitja az egyes vizsganapokat és összehivja a bizottságot.

A magánhajónaplók átvizsgálásával megbizott bizottsági tag az átvizsgálás eredményéről legkésőbb két nappal a vizsga napja előtt az elnöknek irásbeli jelentést tartozik tenni. A vizsga kezdete előtt minden jelölt látó és szinmegkülönböztető képessége tekintetében az elnök és a jegyzőkönyvvezető jelenlétében orvosilag megvizsgálandó.

A szinmegkülönböztető képesség megvizsgálása a Holmgren-féle módszer szerint történik. Ez abból áll, hogy a jelölt az eléje tett gyapjufonál-mintákból sorjában a zöld, vörös és rózsaszinü fonalakat ugy rakja egymás mellé, hogy átmenet egyik szinből a másikba az árnyalatok fokozatainak megfelelően történjék.

Az egyes szinek külön megnevezése azonban nem szükséges. Ha a jelölt a próbát meg nem állja, szinmegkülönböztető képességének megvizsgálása elsötétitett szobában külön e czélra szolgáló lámpamintákal vagy előirás szerinti hajójelző (oldal) lámpákkal kisérlendő meg.

Ha a jelölt képtelen a vörös szint a zöldtől megkülönböztetni, a vizsgára nem bocsátható. Ez a körülmény tengeri szolgálati könyvébe bejegyzendő és az illetékes révhivatalnak is tudomására hozandó. Az eredmény »jó« vagy »elégtelen« kifejezéssel a vizsgálati jegyzőkönyvbe (3. melléklet) bevezetendő.

Ha a jelölt olyannyira rövidlátónak találtatik, hogy látóképessége a rendes látóképességet csak félig üti meg, ez a körülmény a jegyzőkönyvbe felveendő. Ily jelöltek a vizsgálatot letehetik ugyan, de részükre képesitő oklevél nem adható ki.

A feladványok és kérdések terjedelmére nézve az illető vizsgálati szabályzatban foglaltak (4—8. melléklet) irányadók.

A vizsgálati szabályzatok a fiumei és trieszti tengerészeti hatóságok által egyetértőleg megváltoztathatók.

II. Eljárás az irásbeli vizsgálatoknál.

Az irásbeli vizsgálatok mindenkor a szóbeliek előtt tartandók meg. Az irásbeli vizsgálatok feladványai minden vizsga alkalmával az illető vizsgáló által ujonnan állitandók össze és a hány jelölt van, annyi nyitott folyószámmal ellátott boritékban egy-egy feladvány az elnöknek átadandó. Ez a feladványokat átnézi és helybenhagyásuk esetében a boritékokat lepecsételi. A vizsgálati teremben a feladványok sorshuzás utján osztandók ki a jelöltek közt. Az irásbeli feladatok kidolgozása valamennyi jelölt által egyidejüleg végzendő a vizsgáló-bizottság egy tagja és a jegyzőkönyvvezető jelenlétében. A jelölteknek semminemü segédeszközt magukkal hozni nem szabad, hanem ezeket az elnök bocsátja rendelkezésükre. A jelenlevő vizsgáló-bizottsági tagnak kötelessége ellenőrizni, hogy a jelöltek a feladványokat egyedül és csakis a hivatalos segédeszközök igénybevételével dolgozzák ki.

Abban az esetben, ha egy jelölt meg nem engedett segédeszközöket használna, vagy idegen segitséget venne igénybe, tőle a feladványok elveendők és megfelelő észrevétellel ellátandók. Az ily jelöltnek a vizsgálati termet rögtön el kell hagynia és ezen vizsgálati határidő alatt a vizsgálat folytatólagos letételéhez többé nem bocsátható.

Számitásoknál a kidolgozásra négy, fogalmazványoknál két órai időtartam adandó a jelölteknek. Ezen idő letelte után a dolgozatokat, melyeknek minden egyes ive a jelölt által külön-külön aláirandó, még akkor is be kell szolgáltatni, ha azok nem is készültek volna el teljesen. A jelenlevő vizsgáló-bizottsági tag minden dolgozat végén rávezeti az átvétel időpontját és a neve aláirásával is ellátott dolgozatokat átadja birálat végett az illető vizsgálónak. Ez utóbbi a netán talált hibákat vörös tintával megjelöli és a dolgozat minőségének megfelelő osztályzatot hoz javaslatba. A számitási feladatoknál a hibák ezenfelül még folyószámmal is ellátandók és mibenlétük kitüntetendő.

III. Eljárás a szóbeli vizsgálatoknál.

A szóbeli vizsgálatok az erre kirendelt bizottság előtt tartandók meg. A jelöltek egyenkint hivandók a vizsgálati terembe. A jelöltekhez az illető tantárgy vizsgálója intézi a kérdéseket. A vizsgálón kivül csak az elnöknek van joga ujabb kérdéseket intézni a jelölthöz, vagy tőle a feltett kérdésre vonatkozólag behatóbb

felvilágositásokat kivánni. Ez alkalommal az irásbeli dolgozatok is megbeszélés tárgyát képezhetik. A magánhajónaplók és az irásbeli dolgozatok betekintés végett a bizottság elé terjesztendők.

Mihelyt egy tantárgyból a vizsgálat be van fejezve, a bizottság a jelölt távollétében a vizsgáló által javaslatba hozott osztályzatot szavazat alá bocsátja, mely alkalommal az egyes osztályzatok megjelölésére: »kitünő«, »jó«, »elégséges« és »elégtelen« kifejezések használandók. Az illető tantárgyaknál az irásbeli vizsgálatok eredménye szintén szavazás alá bocsátandó. A szavazatok egyenlősége esetén az elnök szavazata dönt.

IV. Határozathozatal az általános osztályzatot illetőleg.

Az általános osztályzatra nézve a határozat a szó- és irásbeli vizsgálatok eredményei alapján hozandó és a vizsgálati jegyzőkönyvbe bevezetendő.

Az általános osztályzat »kitünő«, ha a jelölt legföljebb egy tárgyból »jó«, a többi tárgyból pedig »kitünő« osztályzatot nyert; »jó«, ha a jelölt legföljebb egy tárgyból »elégséges«, a többi tárgyból legalább »jó« osztályzatot nyert; »elégséges«, ha a jelölt megfelelt; »elégtelen«, ha a jelölt csak egy tárgyból is meg nem felelt.

»Elégtelen« eredmény esetében megállapitandó az a határidő, amelyen belül a vizsgálatot nem ismételheti.

A vizsgálat megszakitása esetében a bizottság határoz a fölött, vajjon a fenforgó körülményekre való tekintettel, a vizsgálat meg nem kezdettnek, avagy részben letettnek tekintendő-e?

A vizsgálat eredményéről a jelöltnek bizonyitvány (9. melléklet) szolgáltatandó ki. — Ez alkalommal a hajóhadnagyoknak magánhajónaplóik visszaadandók.

V. A vizsgálati jegyzőkönyvek felterjesztése.

A vizsgálatok befejezte után az elnök és a jegyzőkönyvvezető által aláirandó jegyzőkönyvek az irásbeli dolgozatokkal együtt a tengerészeti hatósághoz terjesztendők fel.

Képesitő oklevelek kiállitása.

21. §. A képesitő okleveleket (10. melléklet) a tengerészeti hatóság állitja ki és a kinevezetteknek a bélyeg és pergament költségeinek megtéritése mellett az illetékes tengerészhivatal utján küldi meg.

Az ujonnan kinevezett kapitányok az illető tengerészhivatal előtt esküt tesznek, minek megtörténte a képesitő oklevél hátlapján igazolandó.

Valamennyi fokozat elnyerése a tengeri szolgálati könyvekbe bejegyzendő, a megtörtént kinevezésről és bejegyzésről pedig azon tengerészhivatal értesitendő, amely az illető szolgálati könyvet kiállitotta.

Valamennyi vizsgálat eredménye a trieszti cs. kir. tengerészeti hatóságnak is tudomására hozandó.

Azoknak a jelölteknek a nevei, akik valamely vizsgálaton meg nem feleltek, a vizsgálat ismétlésére vonatkozó körülmények ismertetése mellett, az illető többi vizsgáló-bizottságokkal közlendők.

A vizsgálatok ismétlése.

22. §. Oly jelöltek, kik a vizsgálaton meg nem feleltek, a vizsgáló-bizottság által kitüzött határidő után az illető tantárgyakból uj vizsgálatra jelentkezhetnek. Abban az esetben, ha másodizben sem felelnének meg, csak oly feltétel mellett bocsáthatók harmadszor is vizsgálatra, hacsak egy tárgyból nem feleltek meg.

Vizsgálati dijak.

23. §. Dijak:

1. Kisparthajózásu kapitányi vizsgálatnál .... 10 K
2. Nagyparthajózásu kapitányi vizsgálatnál .... 20 »
3. Hajóhadnagyi vizsgálatnál .... 30 »
4. Hosszujáratu kapitányi vizsgálatnál 40 »
5. Hajómesteri vizsgálatnál.......... 10 »

Vizsgálatok ismétlése esetében a fönnebbi dijak másfélszerese fizetendő.

A vizsgáló-bizottság tagjai minden vizsgálati nap után, melyen valamely vizsgálatnál résztvesznek, tiz korona, az elnök husz korona, a jegyzőkönyvvezető pedig két korona dijat kapnak.

A magánhajónaplók, illetőleg az irásbeli dolgozatok átnézéseért az azzal megbizott bizottsági tagnak minden egyes jelölt után kétkét korona dij fizetendő.

A vizsgáló-bizottsági tagoknak járó dijakat a tengerészeti hatóság teszi folyóvá.

Mindazon jelölteknek, kik látó- vagy szinmegkülönböztetési képességük megvizsgálása alkalmával az előirt feltételeknek meg nem feleltek és ez okból az illető képesitő vizsgálatra nem bocsáttatnak, továbbá azoknak, akiknek vizsgálata »meg nem kezdett«-nek tekintendő, a dijak visszatéritendők. Oly jelöltek, kik valamely megszakitott vizsgálatot folytatólag tesznek le, ujabbi dijat fizetni nem tartoznak.

Záróhatározatok.

24. §. Ezen rendelet a kihirdetés napjától számitandó hat hónap mulva lép hatályba, s ettől kezdve az erre vonatkozólag eddig fenn-

álló minden rendelet és szabályzat hatályon kivül helyeztetik.

A tengerészeti hatóság felhatalmaztatik, hogy ezen rendelet kihirdetése napjától számitandó két év tartama alatt méltányos esetekben a hajóhadnagyi (5. §.), nagyparthajózásu (4. §.) és hosszujáratu kapitányi (6. §.) minősitésre vonatkozólag ezen rendelet I. fejezetében foglalt határozatoktól — az eddig érvényben lévő határozatok fentartásával — eltekinthessen.

(A rendelet függelékét képező mellékletek, melyek nagyobb terjedelmüknél fogva e helyütt nem közölhetők, a »Rendeletek Tára«-ban tételnek közzé.)

23485. szám.
1901. ápr. 15.

Utasitás

a tengeri gőzhajókon és egyéb tengeri uszóműveken alkalmazott gép- és kazánkezelő személyzet minősitése tárgyában.

I. Általános határozatok.

1. §. A tengeri gőzhajókon és gőzüzemre berendezett egyéb tengeri járóműveken a gépek és kazánok körüli önálló szolgálatra csakis oly személyzet alkalmazható, mely szolgálatának szakszerü ellátásához megkivántató elméleti és gyakorlati ismeretek elsajátitása után, az ezen utasitásban előirt minősitést megszerezte s ezt szabályszerüen kiállitott képesitő bizonyitványnyal igazolni képes.

2. §. Aki ilynemü minősitést megszerezni óhajt, tartozik a Fiuméban külön e czélra felállitott vizsgáló-bizottság előtt vizsgát tenni.

A vizsgára jelentkezők képesitő bizonyitványt csak akkor kaphatnak, ha a vizsgát teljesen kielégitő sikerrel tették le.

3. §. A vizsgáló-bizottság, melynek elnökét és tagjait a kereskedelemügyi m. kir. minister nevezi ki, a m. kir. tengerészeti hatóságnál működik.

4. §. A vizsgáló-bizottság czime: »Tengeri hajógépészek, gépfelvigyázók és kazánfütők vizsgáló-bizottsága Fiumében.«

5. §. Minősités megszerzése czéljából képesitő vizsgát tenni tartoznak:

1. a hajókazánfütők, vagyis azok, akik a hajókazánok kezelésével vannak megbizva, ha ezen teendőket legalább részben önállóan végzik, vagyis ha szolgálatuk teljesitése közben nem állanak képesitett hajókazánfütő, gépfelvigyázó vagy hajógépész folytonos felügyelete és ellenőrzése alatt;

2. a gépfelvigyázók, vagyis azok, kik nagyobb hajókon a szolgálatban lévő gépész által nehezen áttekinthető géphelyiségben a felügyeletet gyakorolják, továbbá kisebb hajókon a hajógépész felügyelete és felelőssége alatt gépkezeléssel foglalkoznak és akik kisebb, legfeljebb 100 indikált lóerejü gőzgépek kezelését azon esetben önállóan is végezhetik, ha e gépek gőzdarukon, gőzkotrókon, uszó tüzifecskendő hajókon, dokkokon vagy oly kisebb járó műveken vannak alkalmazva, melyek kikötői szolgálatot teljesitenek, vagy az egymás közelében lévő kikötők közötti parti szolgálatot látják el;

3. a hajógépészek, vagyis azok, akikre 100 indikált lóerőnél nagyobb munkateljesitményü hajógépek önálló kezelése s a gép és kazán körüli szolgálat felelős vezetése bizva van.

A hajógépészek két osztály szerint képesittetnek, u. m.:

a) II. osztályu gépészek, legfeljebb 1000 indikált lóerejü gőzgéppel ellátott parthajózásu gőzhajókhoz;

b) I. osztályu gépészek, 1000 indikált lóerőnél nagyobb munkateljesitményü parthajózásu és hosszujáratu gőzhajókhoz.

Oly hajókon, hol több gépész van alkalmazva, az első gépésznek az *a)*, illetőleg *b)* pontok alatt felsorolt képesitési fokon kivül egyéb minősitést megszereznie nem kell; első gépész azonban csak az lehet, aki megfelelő gőzhajókon mint gépész legalább két évig szolgált.

6. §. Ha valaki magasabb foku képzettséget feltételező minősitéssel bir, — azaz alantabb foku képzettséget igénylő müködésre is — önként érthetőleg — minősitve van.

II. Részletes határozatok.

7. §. A hajókazánfütői, továbbá a hajógépfelvigyázói és a hajógépészi vizsga letétele czéljából a fiumei m. kir. révhivatalnál kell jelentkezni.

E jelentkezés akár személyesen, akár pedig irásban történhetik.

Ez alkalommal hiteles bizonyitványokkal a következők igazolandók:

1. *hajókazánfütőknél:*

a) hogy 18. életévöket már betöltötték,
b) hogy feddhetlen előéletüek,
c) hogy tengeri gőzhajón legalább hat (6) hónapon át mint segédfütők müködtek;

2. *gépfelvigyázóknál:*

a) hogy 18. életévöket már betöltötték,
b) hogy feddhetlen előéletüek,
c) hogy mint géplakatosok legalább két évig álltak alkalmazásban valamely gépmühelyben,
d) hogy legalább hat (6) havi gyakorlatot szereztek üzemben lévő legalább 500 indikált lóerejü munkateljesitménynyel biró hajógépek mellett;

3. *hajógépészeknél:*

a) hogy 20. életévöket már betöltötték,
b) hogy feddhetlen előéletüek,
c) hogy legalább egy (1) évig voltak 500 indikált lóerőnél nagyobb munkateljesitménynyel biró géppel ellátott hosszujáratu vagy parthajózásu gőzhajókon gépfelvigyázói minőségben alkalmazva.

Aki a fentebbi pontban előirt egy évi gyakorlati időt kimutatni képes, az akár I., akár pedig II. osztályu gépészi vizsgára jelentkezhetik.

8. §. A 7. §-ban a hajókazánfütőkre, továbbá a gépfelvigyázókra és hajógépészekre nézve előirt gyakorlati időbe a kikötőkben való 14 napot meghaladó tartózkodás be nem számitható.

Ugyancsak a 7. §. szerint a hajókazánfütői, gépfelvigyázói és hajógépészi vizsgára jelentkező egyének által egyaránt kimutatandó feddhetlen előélet oly erkölcsi bizonyitványnyal igazolandó, mely egy évnél nem régibb keletü.

9. §. Hajókazánfütői, gépfelvigyázói és hajógépészi vizsgák julius, augusztus és szeptember kivételével havonkint egyszer a hó 15-ik napján s amennyiben ez vasár- vagy ünnepnapra esnék, az ezt követő hétköznapon tartatnak meg azon jelöltekkel, akik ezen utasitás 7. §-ának megfelelően legkésőbb azon hó 10-éig jelentkeztek. A vizsgák rendszerint ministeri kiküldött jelenlétében tartatnak meg.

10. §. A képesitő vizsgák két részből állanak, u. m.: elméleti és gyakorlati részből.

11. §. A hajókazánfütők elméleti vizsgája mindazon ismeretekre kiterjesztendő, melyek a kazánok önálló kezelésével megbizott egyénektől megkövetelendők avégből, hogy a reájok bizott teendőket teljes szakszerüséggel elláthassák.

Megkivánandó tehát a kazánok és felszerelvényeik szerkezetének és rendeltetésének, valamint azok helyes kezelésének és jókarban tartási módjának teljes ismerete s meggyőződés szerzendő arról is, vajjon a vizsgát tevő egyén a kazánügyi rendeleteket kellően ismeri-e?

A hajókazánfütők gyakorlati vizsgája, mely mindenkor fütött hajókazán mellett tartandó meg, a vizsgát tevő egyénnek a szolgálat rendes elvégzése körül elsajátitott jártasságának megállapitására szoritkozik.

12. §. A hajógépfelvigyázók elméleti vizsgája a kazánfütőktől megkivántató elméleti ismereteken felül még mindazon ismeretekre is kiterjesztendő, melyek a gőzgépek alkatrészeinek szerkezete, mikénti szerelése, továbbá a gépek müködése és jókarban tartása tekintetében a szolgálati alkalmaztatáshoz mérten, megkövetelhetők.

Ezen elméleti vizsga mindenkor egy hajógépminta előtt tartandó meg.

A hajógépfelvigyázók gyakorlati vizsgája, mely minden esetben üzemben lévő hajógépek mellett tartandó meg, a hajókazánfütőktől megkövetelendő gyakorlati ismereteken felül azon tapasztalati ismeretekre és gyakorlati fogásokra is kiterjesztendő, melyek egy hajógépnek biztos és rendes kezeléséhez megkivántatnak.

13. §. A hajógépészek elméleti vizsgája két részből áll, u. m.:

a) irásbeli vizsgából, amelyen a vizsgát tevőnek arról kell tanuságot tennie, hogy a gépnapló rendes vezetéséhez megkivántató ismereteket elsajátitotta s a napló vezetésében kellő jártasságra tett szert, nemkülönben, hogy a szükséges vázlatrajzokat elkésziteni képes;

b) szóbeli vizsgából, amely mindazon ismeretekre kiterjesztendő, amelyek a megszerezni kivánt képesités fokának megfelelő gőzhajók hajtó és összes segédgépeinek szerkezete, azok egyes alkatrészeinek szerelése és beállitása, továbbá az előfordulható javitások mikénti eszközlése és a gőzgépek jókarban tartása tekintetében oly egyénektől megkövetelhetők, akik a hajógépek kezelésével és gondozásával járó felelősségteljes teendők önálló ellátására vannak hivatva.

A vizsgának ezen része a hajógépfelvigyázókra nézve előirt ilynemü vizsgához hasonlóan mindenkor egy hajógépminta előtt tartandó meg.

14. §. A képesitő vizsgák rendszerint az állam hivatalos nyelvén teendők le s e tekintetben kivételnek csak akkor van helye, ha a vizsgát tevők a magyar nyelvben elegendő jártassággal nem birnak, mely esetben a vizsgák olasz nyelven is megtarthatók.

15. §. A vizsga eredménye fölött a bizottság szavazattöbbséggel határoz; egyenlő szavazatok esetében az elnök szavazata dönt.

16. §. A vizsga sikeres eredményéről az ezen utasitás *A)*. mellékletét képező minta-szerinti magyar szövegü képesitő bizonyitvány állittatik ki, mely bizonyitványtól azonban kivá-

natra más nyelvü hiteles forditás is kiszolgáltatható.

17. §. Az a jelentkező, aki a vizsgán elegendő ismereteket nem tanusitott, a vizsgát csak hat (6) hó leteltével ismételheti.

Aki a képesitő vizsgát másodszor sem teszi le sikeresen, az harmadizben csakis a vizsgálóbizottság pártoló felterjesztésére ministeri engedélylyel bocsátható vizsgára.

18. §. A vizsgáló-bizottság a megtartott vizsgákról és azok eredményéről az ezen utasitás *B)* mellékletét képező törzskönyvet vezeti s annak másolatát évenkint a kereskedelemügyi m. kir. ministerhez felterjeszti.

19. §. Elveszett vagy megsemmisült hajókazánfűtői, hajógépfelvigyázói és hajógépészi bizonyitványok másodlati példányát, az illetőknek indokolt folyamodványára, a vizsgálóbizottság állitja ki.

20. §. A vizsgákért a következő dijak fizetendők:

a) hajókazánfűtői vizsgadij fejében 6 korona;

b) hajógépfelvigyázói vizsgadij fejében 10 korona;

c) II. osztályu hajógépészi vizsgadij fejében 30 korona;

d) I. osztályu hajógépészi vizsgadij fejében 40 korona.

A vizsgadijak a vizsgára való jelentkezéskor a m. kir. révhivatalnál fizetendők le.

A vizsgadijak, melyeknek lefizetése alól senki sem menthető fel, a vizsgáló-bizottság elnökét és tagjait illetik meg s azok közt egyenlő részben felosztandók.

21. §. A cs. és kir. közös haditengerészetnél szolgált kazán- és gépkezelő személyzet tekintetében a következő határozatok állnak fenn:

1. Tengeri hajókazánfűtői minőségben, külön vizsga letétele nélkül akadálytalanul alkalmazhatók, illetőleg hajókazánfűtői képesitő bizonyitvány kiszolgáltatására igényt tarthatnak mindazon egyének, akik a cs. és kir. közös haditengerészetnél legalább II. osztályu fűtői minőségben voltak alkalmazva.

2. Gépfelvigyázói vizsgára bocsáthatók azok, akik a cs. és kir. közös haditengerészetnél: »Maschinengast« minőségben szolgáltak, mig azok, kik: »Maschinenmaat« minőségében álltak alkalmazásban, gépfelvigyázókként külön vizsga letétele nélkül is akadálytalanul alkalmazhatók, illetőleg gépfelvigyázói képesitő bizonyitvány kiszolgáltatására igényt tarthatnak.

3. I. és II. osztályu tengeri hajógépészi vizsgára bocsáthatók mindazon egyének, kik a cs. és kir. közös haditengerészetnél mint segédgépfelvigyázók (Untermaschinen-Wäster) szolgáltak.

4. I. és II. osztályu tengeri hajógépészi minőségben, külön vizsga letétele nélkül akadálytalanul alkalmazhatók, illetőleg gépészi bizonyitvány kiszolgáltatására tarthatnak igényt mindazon egyének, akik a cs. és kir, közös haditengerészetnél mint gépépitő és üzemmérnökök (Maschinenbau- und Betriebs-Ingenieur) vagy gépvezetők (Maschinenleiter) szolgáltak.

A bizonyitványok kiállitása mindenkor dijmentesen történik, a jelentkező által csakis a bizonyitványra szükséges 1 koronás bélyeg költségei fedezendők.

A cs. és kir. közös haditengerészetnél elfoglalt állás az ezen §. 1—4. pontjai alatt felsorolt egyének valamennyije részéről önként érthetőleg hiteles bizonyitványokkal vagy egyéb szolgálati okmányokkal igazolandók.

22. §. Ezen utasitás kihirdetése napján lép életbe.

Mellékletek a 23485/1901. számu utasitáshoz.

A) minta.

Vizsgálati bizonyitvány.

Ezennel hivatalosan bizonyittatik, hogy..ur született..........évben, ...megyében.................................a tengeri hajók..........................nézve előirt vizsgát mai napon alulirt vizsgálóbizottság előtt sikeresen letette.

Kelt Fiumében, 19....évi..................hó......

A vizsgáló-bizottság

(P. H.)

....

....

....

Hajózás. — Tengeren alkalmazott gép- és kazánkezelők minősítése.

B) minta.

Folyószám	A vizsgázott egyén			Mily szakban leendő képesítésre jelentkezett	Mire képesíttetett	A vizsga			A vizsgán megbukott egyén mely időre vettetett vissza	Jegyzet
	neve	születéshelye	életkora			megtartásának ideje	eredménye	bizonyítvány száma		

1894 : XXXVI. Törvényczikk

a magyar folyam- és tengerhajózási részvénytársaság alakitásáról és állami segélyezéséről.

1. §. A kereskedelemügyi minister felhatalmaztatik, hogy az alakitandó magyar folyam- és tengerhajózási részvénytársasággal az ezen törvény mellékleteként beczikkelyezett szerződést az államkincstár nevében jogérvényesen megköthesse.

2. §. Ezen törvény kihirdetése napján lép életbe s végrehajtásával a kereskedelemügyi minister bizatik meg.

A szerződés szövege a következő:

Szerződés,

mely egyrészről a m. kir. államkincstár részéről a kereskedelemügyi m. kir. minister, másrészről a magyar folyam- és tengerhajózási részvénytársaság között a következő feltételek mellett köttetett:

Alaptőke.

1. §. A magyar folyam- és tengerhajózási részvénytársaság 10, azaz tizmillió forint (20, azaz huszmillió korona) tényleg befizetett tőkével alakul meg, mely felerészben teljesen befizetett részvények, felerészben 4½, azaz négy és fél százalékos elsőbbségi kötvények utján szereztetik be.

Ezen egész alaptőke kizárólag hajók és a hajózási üzemhez tartozó ingó és ingatlan felszerelések beszerzésére s a szükséges forgó tőkére forditható.

Székhely és ügykezelési nyelv.

2. §. A magyar folyam- és tengerhajózási részvénytársaság székhelye Budapest, hivatalos ügykezelési nyelve a magyar. — A horvát-szlavon területen a külső ügykezelés és érintkezés nyelvére nézve a fennálló törvényes határozmányok irányadók.

Igazgatóság.

3. §. A magyar folyam- és tengerhajózási részvénytársaság elnökének, alelnökének, ügyvezető igazgatójának vagy igazgatóinak, ugyszintén a részvényesek által választandó igazgatósági és felügyelő bizottsági tagoknak megválasztása, a kereskedelemügyi m. kir. minister megerősitését igényli.

A társaság elnökének, alelnökének és ügyvezető igazgatóinak, valamint az igazgatósági tagok legalább $^3/_4$-ed részének magyar állampolgároknak kell lenniök.

A kereskedelemügyi és pénzügyi m. kir. ministereknek jogukban áll ezen szerződés tartama alatt a társaság igazgatóságába egy-egy tagot kinevezni.

Ezen igazgatósági tagokra a társulati alapszabályoknak az igazgatósági tagok részvénybirtokát és működési idejét illető határozmányai nem alkalmazhatók. A kereskedelemügyi m. kir. minister által kinevezett tag az esetleg szervezendő igazgatósági végrehajtó bizottságnak is tagja.

A társaság köteles ugy alapszabályait, valamint üzletszabályzatát, továbbá évi mérlegét jóváhagyás végett a kereskedelemügyi m. kir. ministernek előzetesen bemutatni s közgyülési és igazgatósági ülési jegyzőkönyveit is felterjeszteni.

Ministeri biztos.

4. §. A magyar folyam- és tengerhajózási részvénytársaság a kereskedelemügyi m. kir. minister fenhatósága, oltalma és felügyelete alatt áll, ki ezen felügyeleti jogát az e czélra kinevezendő ministeri biztos által gyakorolja.

A társaság köteles a ministeri biztos dijazására ezen felügyelet czimén a jelen szerződés tartamára évi 4000, azaz négyezer forintot (8000, azaz nyolczezer koronát) minden év január 1-én a budapesti magyar királyi központi állampénztárba befizetni.

A ministeri biztos a társaság működését minden irányban ellenőrzi, e czélból a társaság üzleti könyveit és levelezéseit megtekintheti s az igazgatóság köteles neki az ellenőrzési jog gyakorlása végett megkivánt minden felvilágositást megadni.

A ministeri biztosnak joga van a társaság ügymenetére vonatkozólag javaslatokat tenni, melyeket a társaság igazgatósága legközelebbi ülésében tárgyalni s azokban határozatot hozni tartozik.

A ministeri biztos a közgyüléseken és az igazgatósági ülésekben részt vesz és fennálló törvényekkel vagy a jelen szerződés határozmányaival ellenkező határozatok ellen óvást emelhet. Ezen óvás által az illető határozat végrehajtása 48 órára felfüggesztetik, mely idő alatt a kereskedelemügyi m. kir. minister határoz.

Ha a ministeri biztos a közgyülésen vagy az igazgatósági ülésen bármely oknál fogva részt nem vehetne, a kereskedelemügyi m. kir. ministernek jogában áll ezen ülésekre a ministeri biztos helyettesitése iránt intézkedni.

A társaság köteles az ügykörében előforduló minden fontosabb mozzanatról a ministeri biztost azonnal értesiteni.

A ministeri biztos ellenőrzi továbbá a társaság által teljesitendő rendes járatok szerződésszerü megtartását, a járatoknál előforduló mulasztások tekintetében az igazgatóság közbenjöttével vizsgálatot eszközöl s annak eredményéről a kereskedelemügyi m. kir. ministernek jelentést tesz.

Rendes járatok.

5. §. A magyar folyam- és tengerhajózási részvénytársaság ezen szerződés erejénél fogva és annak tartamára kötelezi magát, hogy a következő rendes járatokat fogja fentartani és teljesiteni :

1. Pozsony és Passau—Regensburg között, Bécs, esetleg a közbeeső fontosabb kereskedelmi helyek érintésével, kizárólag teheráru-szolgálatban s ha legalább 300 tonna rakomány rendelkezésre áll, oda és vissza hetenként két, szükség esetén három járat.

2. Vukovár és Ujvidék között Novoselló, Opatovácz, Bukin, Sarengrád, Német-Palánka, Ujlak, Cserevicz, Futtak állomások érintésével oda és vissza lehetőleg naponkénti, de legalább heti hat napon át személy- és áruszállitással összekötött járatot.

3. Zimony—Belgrád, Orsova és Galacz között a következő állomások érintésével, u. m. : Pancsova, Semendria, Kubin, Dubrovicza, Kostolácz, Báziás, Gradiste, Moldova, Golubácz, Drenkova, Milanovac, Orsova, Turn-Severin, Radujevác, Kalafat, Viddin, Lom-Palánka, Bechet-Rahova, Korabia, Nikopoli, Turnu-Murgurelló, Zimnitza, Sistov, Rustsuk, Gyurgyevó, Oltenica, Silistria, Czernavoda, Gura-Zalemnicza, Braila, — hetenként oda és vissza — személy- és áruszállitással összekötött három járat. Mércziusban, valamint október és november hónapokban ezek a járatok a kereskedelemügyi m. kir. minister engedélyével megfelelően leszállithatók.

4. Orsova és Galacz között ezen személy- és áruszállitó rendes járatokon felül köteles még a társaság a szükséghez képest s amennyiben megfelelő oly

rakomány van, mely a személy- és áruszállitó vegyes szolgálatu hajókon el nem helyezhető, hetenként oda és vissza még legalább két járatot fentartani.

Amennyiben az orsova—galaczi vonalon más hajózási vállalatok által eddig fentartott rendes járatok netán megszüntettetnének vagy a forgalmi viszonyok ezt a kereskedelemügyi m. kir. minister megitélése szerint szükségessé tennék és amennyiben a magyar folyam- és tengerhajózási részvénytársaság 10 millió forintnyi (20 millió korona) tőkéjének teljes felhasználásával beszerzett hajóraja erre a czélra — a rendes járatok kellő ellátása mellett — elégséges és alkalmas: köteles a magyar folyam- és tengerhajózási részvénytársaság Orsova és Galacz között hetenkint oda és vissza még további három személy- és áruszállitásra szolgáló járatot — a 19. §-ban megállapitott állami segély fölemelése nélkül — fentartani.

Amennyiben pedig ezen járatok megfelelő ellátása a kereskedelemügyi m. kir. minister megitélése szerint is a magyar folyam- és tengerhajózási részvénytársaság 10 millió forintnyi tőkéjéből már nem fedezhető ujabb befektetéseket tenne szükségessé, ezen járatok fentartásának módozatai a jelen szerződés szellemében kötendő külön egyezményben fognak megállapittatni.

5. Köteles a magyar folyam- és tengerhajózási részvénytársaság a Zimony—Belgrád, Orsova és Galacz közötti járatokat az »Adria« tengerhajózási részvénytársasággal, vagy a kereskedelemügyi m. kir. minister előzetes engedélye mellett esetleg más vállalattal kötendő egyezmény alapján közvetlen kapcsolatba hozni a Fekete-tengeri kikötőkkel, jelesül Konstantinápolylyal fentartott vagy berendezendő járatokkal.

6. Baja és Apatin közt, Bezdán és Mohács érintésével, lehetőleg naponkénti, de legalább hat napon át, személy- és áruszállitással összekötött járatok oda és vissza.

7. B.-Rácsa, Mitrovicza és Sabácz között, M.-Rácsa, Bosut, Jarák és Klenák állomások érintésével, oda és vissza, lehetőleg naponként, de legalább heti hat napon át személy- és áruszállitással összekötött járatok.

8. Szolnok és Szentes közt, Várkony, Uj- és O-Kécske, Inoka, Ungh és Csongrád állomások érintésével oda és vissza lehetőleg naponkénti, de legalább heti hat napon személy- és áruszállitással összekötött járatok.

9. Csongrád és Szeged közt, Szentes, Csány, Szegvár, Mindszent és Algyő állomások érintésével oda és vissza lehetőleg naponkénti, de legalább heti hat napon személy- és áruszállitással összekötött járatok.

Járatok módositása.

6. §. Amennyiben ezen szerződés tartama alatt a forgalmi viszonyok és a kereskedelmi érdekek alakulása következtében az 5. §-ban felsorolt járatok és teljesitmények egyikének vagy másikának módositása vagy elhagyása szükségesnek mutatkoznék, a kereskedelemügyi m. kir. ministernek jogában álland a járatokban változtatásokat tenni olyképen, hogy az esetleg felhagyandó vagy módositandó járatok a társaság hozzájárulásával meghatározandó más járatokkal pótoltassanak.

Külön járatok.

7. §. A társaságnak jogában áll az ezen szerződés 5. §-ában kikötött rendes hajójáratokon kivül, ezek kellő ellátásának biztositása mellett, a Dunán és mellékfolyóin az ország forgalmi és kiviteli érdekeinek szem előtt tartása mellett szabad hajózást üzni. Ezen forgalomban köteles azonban a m. kir. államvasutakkal egyetértve és egymást kiegészitve eljárni, mindkét részről kiköttetvén és biztosittatván a kölcsönös támogatás harmadik vállalattal szemben.

Budapesti helyi és környéki személy-forgalom.

8. §. A társaság kötelezettséget vállal arra nézve, hogy a Budapest székesfővárosi helyi és környékbeli személyforgalomnak, valamint élelmiczikkek szállitásának ezen szerződés keretén belül üzletkörébe leendő bevonását tanulmány tárgyává teszi s erre vonatkozólg ezen szerződés érvényre emelkedésétől számitott legkésőbb két éven belül a kereskedelemügyi m. kir. ministernek megfelelő konkrét javaslatot tesz.

A rendes járatok meginditási ideje.

9. §. A társaság köteles oly hajókat beszerezni s hajózási szolgálatát általában akként berendezni, hogy az ezen szerződés 5. §-ában kikötött rendes járatokat fokozatos sorrendben legkésőbb az 1897. év folyamán megindithassa.

Evégből kötelezi magát, hogy ezen szerződés jogerőre emelkedésétől számitott legfeljebb három hónap alatt a beszerzendő hajókra vonatkozó terveket és szerződéseket, valamint a járatok meginditására vonatkozó részletes programmot a kereskedelemügyi m. kir. ministernek jóváhagyás végett bemutatja.

A járatok meginditásának sorrendjét s idejét a kereskedelemügyi m. kir. minister állapitja meg s a társaság kötelezi magát, hogy a megfelelő járatokat a megállapitott sorrendben késedelem nélkül meginditja és fentartja.

A társaság általában köteles az összes hajójáratok ellátására szolgálandó hajók, uszályok, állomási és műhelyberendezések tervrajzát és költségelőirányzatát előzetesen a kereskedelemügyi m. kir. minister jóváhagyása alá terjeszteni. Ugyszintén köteles a társaság megfelelő javitóműhelyekről is gondoskodni.

10. §. A társaság köteles ugy a rendes személy-, mint a rendes áruszállitásra vonatkozó menetrendek megállapitásánál a vasuti csatlakozásokra kellő figyelmet forditani.

A menetrendek jóváhagyás végett a kereskedelemügyi m. kir. minister elé terjesztendők.

A társaság igazgatósága az elért összes áru- és személyforgalomról havi, félévi és egész évi statisztikai kimutatásokat tartozik késziteni s azokat a kereskedelemügyi m. kir. ministernek felterjeszteni.

11. §. A társaság köteles a kereskedelemügyi m. kir. minister kivánatára az ezen szerződésben megállapitott rendes járatok keretében esetleg uj állomásokat is létesiteni.

Dijszabás.

12. §. A magyar folyam- és tengerhajózási részvénytársaság kötelezettséget vállal arra nézve, hogy ugy üzletvitelében, valamint dijszabási intézkedéseiben, a magyar forgalmi és kereskedelmi érdekeket támogatni fogja s az evégből szükséges intézkedéseket a kereskedelemügyi m. kir. minister felszólitására ugy a belföldi, mint a kiviteli forgalomban meg fogja tenni.

A társaság elismeri a kereskedelemügyi m. kir. minister dijszabási fenhatósági jogát s minden dijszabását köteles a nevezett ministernek jóváhagyás végett előzetesen bemutatni. Ezen dijszabásait a társaság a szükséghez mérten esetről-esetre mérsékelheti, köteles azonban e tekintetben is a kereskedelemügyi m. kir. minister kivánságaihoz alkalmazkodni s bárminő czimen nyujtott dijmérséklésről vagy kedvezményről köteles a kereskedelemügyi m. kir. ministernek jelentést tenni. Ugyszintén köteles a társaság a dijmérséklésekről rendes jegyzéket vezetni s azt havonként a kereskedelemügyi m. kir. ministerhez, az általa megállapitandó alakban és módozatok szerint, felterjeszteni.

Dijszabási intézkedéseiben a társaság

különösen a következő kötelezettségeknek van alávetve:

1. mindazon dijtételeket és szállitási kedvezményeket, melyeket valamely külföldi czikk forgalmára engedélyez, ugyanazon feltételek mellett egyuttal a hasonló hazai termékeknek is engedélyezni fogja;

2. a társaság sem a behozatali, sem az átviteli forgalomban nem állithat fel alacsonyabb dijtételeket és egységtételeket, és pedig sem a rendes dijszabás, sem kedvezmények utján, mint aminőket hazai termékek után ugyanazon rendeltetési állomásokra egyenlő tarifakilométer-távolságok és egyébként is egyenlő feltételek mellett a belföldi és kiviteli forgalmakban szed;

3. amennyiben a kereskedelemügyi minister a m. kir. államvasutakon közérdekből időnként és kivételesen különleges dijmérsékléseket rendelne el, a minister kivánatára a társaság köteles az ugyanazon czikkekre és utirányokra vonatkozó saját dijtételeit ugyanazon arányban leszállitani, mely leszállitás azonban az üzleti számlát terhelő összkiadások (ideszámitva a leirásokat és le nem vonva az államsegély összegét) alapján kiszámitott önköltségen alul nem mehet;

4. oly viszonylatokban, melyekben a m. kir. államvasutak érdekelve vannak, a társaság közvetlen dijtételeket csakis a m. kir. államvasutakkal, illetve ezekkel egyetértőleg fog felállitani és ilyeneknek felállitásához a m. kir. államvasutak kivánságára mindenkor hozzá fog járulni.

Átrakodási forgalom.

13. §. A m. kir. államvasutak mindazon vizmenti állomásain, melyek a hajóuttal közvetlen összeköttetésben vannak, a hajózással közös átrakodó állomások fognak berendeztetni.

Ugy ezen a m. kir. államvasutakkal közös átrakodási, valamint a két felet közösen érdeklő minden egyéb forgalmakban és mindkét részről kiköttetik és biztosittatik az egyetértő eljárás és a kölcsönös támogatás, melynek részletei a m. kir. államvasutak és a magyar folyam- és tengerhajózási részvénytársaság közt külön egyezményben állapittatnak meg.

Közös átrakodási dijszabások.

14. §. Az előző §. értelmében létesitendő átrakodási állomások fejlesztése érdekében a m. kir. államvasutak és a magyar folyam- és tengerhajózási részvénytársaság között a forgalom igényeihez képest közös átrakodási dijszabások fognak megállapittatni, amelyekbe mindkét részről az illető czikkre és viszonylatban rendelkezésre álló legolcsóbb dijtételek fognak beszámittatni. Nevezetesen a m. kir. államvasutak abban az esetben, ha a külfölddel való közvetlen vasuti forgalomban külön dijmérsékléseket engedélyeznek, azokat ugyanazon mértékben fogják az aldunai átrakodási forgalmaknak is rendelkezésére bocsátani.

15. §. A kereskedelemügyi m. kir. minister a külföldi forgalomban a magyar folyam- és tengerhajózási társaság részére lehető oltalmat és jóakaró támogatást biztosit.

Teljesitmények katonai és egyéb rendkivüli czélokra.

16. §. A magyar folyam- és tengerhajózási részvénytársaság kötelezi magát, hogy mozgósitás vagy háboru esetén a kormány felhivására hajózási vonalain a szükséghez képest hajórajának egy részét, sőt összes hajóit is, a hozzájuk tartozó üzemanyagokkal a kormány rendelkezésére bocsátja.

Ugyanezt köteles tenni a társaság, ha a kormány árviz vagy más egyéb elemi csapás következtében a társaság hajóit emberélet és vagyon megmentése czéljából igénybe kivánja venni.

Az emlitett esetekben teljesitendő szol-

gálatok megtéritése, valamint azon esetek tekintetében, melyekben a netalán előforduló károk költségeit az államkincstár tartozik viselni, a közelebbi határozmányok a kormány és a társaság közt esetről-esetre közösen fognak megállapittatni.

Katonai egyéneknek szolgálatban és szolgálaton kivül, valamint katonai javaknak, ugyszintén a pénzügyőrségi és közbiztonsági közegeknek, ha egyenruhában utaznak, a társaság a rendes dijszabásnál olcsóbb dijtételeket fog engedélyezni s azokat a kereskedelemügyi m. kir. ministerrel egyetértőleg állapitja meg.

A társaság személyszállitó hajóin az állami tisztviselők és azok családtagjai ugyanazon kedvezményben részesülnek, mint a magyar kir. államvasutakon.

Végül kötelezi magát a társaság, hogy a hajózás vagy a folyamszabályozás érdekében hivatalból, valamint a cs. és kir. közös külügyminister külön megbizásából utazó közegeket személyszállitásra berendezett hajóin dijmentesen fogja szállitani.

Levél- és kocsiposta-küldemények szállitása.

17. §. A magyar folyam- és tengerhajózási részvénytársaság, amennyiben azt a kereskedelemügyi m. kir. minister a postai forgalom közvetitésére felhasználja, a postaüzemhez tartozó közegnek tekintetik s mint ilyen, a postatörvényeknek és szabályoknak van alávetve.

A társaság hajóinak a postaszállitásra való igénybevétele az 1891 : XXX. t.-cz. 24—27. §-aiban foglalt határozmányok alapján külön egyezményben fog megállapittatni.

A szerződés tartama.

18. §. Ezen szerződés a magyar folyam- és tengerhajózási részvénytársaság törvényes megalakulásától számitandó 20, azaz husz évi időtartamra köttetik.

Államsegély.

19. §. A kereskedelemügyi m. kir. minister a magyar folyam- és tengerhajózási részvénytársaságnak az általa ezen szerződésben elvállalt kötelezettségek fejében ezen szerződés tartamára évi 400.000, azaz négyszázezer forint, illetve 800.000, azaz nyolczszázezer korona államsegélyt biztosit.

Ezen államsegély egyenlő havi részletekben fog utólagosan a társaságnak bélyegmentes nyugta ellenében kifizettetni.

Abban az esetben azonban, ha a társaság a kereskedelemügyi m. kir. minister által jóváhagyandó mérleg szerint a részvények után 5% kamatot sem volna képes fizetni, az államsegély abban az évben 50.000, azaz ötvenezer forinttal (100.000, azaz egyszázezer koronával) fölemeltetik.

A társaság kötelezi magát, hogy a részvénytőke épségben tartásának biztositása czéljából az első 400.000 forintnyi államsegélyből külön tartalékalapot létesit.

Arra az esetre, ha a társaságnak alapszabályai értelmében és a kereskedelmi törvény rendelkezése szerint felállitott s a kereskedelemügyi m. kir. minister által jóváhagyott mérlege bármely évben veszteséget mutat, ezen veszteség a fentemlitett külön tartalékalapból fedezendő.

Azon esetben, ha az állami támogatásban részesülő más bel- vagy külföldi vállalatok versenye folytán, közvetlen vagy közvetve oly viszonyok állanak be, hogy olyan tarifák képzése és beszedése lehetetlenné válik, amelyek az összkiadásokat — ideszámitva az elsőbbségi kötvények annuitását és a leirásokat magukban foglaló önköltségeket — az állami segély megfelelő tekintetbevételével fedezik, vagy megfelelő árumennyiség biztositását lehetővé teszik s ennek következtében a társaság oly veszteségeket

szenvedne, melyek a társaság részvénytőkéjét támadnák meg s melyek a fentemlitett 400.000 forintnyi tartalékalapot, — mely elsősorban a tőke kiegészitésére forditandó — meghaladják: a kereskedelemügyi m. kir. minister ezen szerződés tartama alatt — a társasági részvénytőke épségben tartása czéljából — mindannyiszor, ahányszor egy évi, a fentirt módon felállitott mérleg tőkehiányt mutatna, ezen tőkehiánynak megfelelő kamatmentes előleget fog a társaságnak nyujtani.

Ezen előlegeket a társaság kizárólag a következő évek üzleti feleslegéből fogja visszafizetni, még pedig oly módon, hogy mindazon években, amelyekben tiszta haszon éretik el, az évi osztalék 20 (husz) %-ának megfelelő összeget köteles a nyujtott előleg törlesztésére forditani.

Részesedés a tiszta jövedelemben.

20. §. Arra az esetre, ha a társaság részvényosztaléka a kereskedelemügyi m. kir. minister által jóváhagyott mérleg szerint az 5%-ot meghaladja, a magyar folyam- és tengerhajózási részvénytársaság köteles a közgyülés által kifizetésre szánt nyereségből 5%-tól 6%-ig $^1/_4$, azaz egynegyedrészt, — 6-tól 7%-ig $^1/_3$, azaz egyharmadrészt, 7%-on felül a felét a kereskedelemügyi m. kir. minister rendelkezésére bocsátani.

Állami beváltási jog.

21. §. A kereskedelemügyi m. kir. ministernek jogában áll a magyar folyam- és tengerhajózási társaság összes hajóit, mindennemü berendezéseit és felszereléseit, üzletét, szóval az egész vállalatok az első 7, azaz hét év leforgása után bármikor készpénzfizetés vagy megfelelő járadék biztositása mellett beváltani.

A megváltási ár meghatározására a társaságnak a valóságos megváltást megelőző 7, azaz hét év alatti tiszta jövedelmei fognak felszámittatni, mely összegből a két legmostohább év jövedelme levonatván, a fenmaradt öt évi jövedelmi átlag 5%, azaz öt százalékkal tőkésitve képezendi a megváltás összegét.

Ezen megváltási összeg a fenti alapon a 100 frttal befizetett részvény után 120, azaz százhusz frtnál kevesebb nem lehet. Ha a beváltás járadék mellett történik, az esetben járadékul a fentiek szerint a beváltás alapjául szolgáló tőke 5, azaz öt százaléka fizetendő.

Ellenben, ha az ezen szerződés 19. §-a értelmében a 400.000 frt tartalékalap kimeritése után a kereskedelemügyi m. kir. minister által valamely évben 300.000 frtot meghaladó előleg nyujtása szükségeltetnék, jogában áll a kereskedelemügyi m. kir. ministernek a vállalatot részvényenkint számitott 100, azaz egyszáz forint fizetése ellenében vagy az 5, azaz öt százalék járadék biztositása mellett azonnal beváltani.

Mindkét beváltási módozatnál már ezuttal megállapittatik, hogy a megváltás tárgyát az egész üzlet activái és passiváival képezi és hogy a megváltásnak a kereskedelemügyi m. kir. minister erre vonatkozó nyilatkozatát követő 6, azaz hat hónap alatt kell megtörténni.

Adó-, bélyeg- és illetékmentesség.

22. §. A magyar folyam- és tengerhajózási részvénytársaság részére ezen szerződés tartamára biztosittatik:

a) a teljes bélyeg- és illetékmentesség, ugy ezen szerződés, mint az ebből folyólag az államkincstárral vagy a magyar királyi államvasutakkal kötendő szerződések és egyezmények, továbbá az ezen viszonyból folyó mindennemü beadványok, okiratok stb., valamint az államsegély, a részlények, elsőbbségi kötvények és czimletek kibocsátása után;

b) a teljes adómentesség a kibocsátandó elsőbbségi kötvények szelvényei s az ezen szerződésben megállapitott államsegély után.

Biztositék.

23. §. A magyar folyam- és tengerhajózási részvénytársaság az ezen szerződésből folyó kötelezettségei teljesitésének biztositására ezen szerződés aláirásakor 100.000, azaz egyszázezer forint (200.000, azaz kétszázezer korona) biztositékot tesz le óvadékképes értékpapirban a budapesti m. kir. központi állampénztárba.

Ha ezen biztositék a kereskedelemügyi m. kir. minister által ezen szerződés valamely határozmányának meg nem tartása miatt a 24. §-ban megszabott birságok által részben vagy egészben igénybe vétetnék, a társaság köteles a biztositékot a hozzá evégből intézett felszólitás vételétől számitott 15 nap alatt a teljes összegre kiegésziteni.

Ha ezt a társaság elmulasztaná megtenni, a kereskedelemügyi m. kir. ministernek jogában áll a hiányzó összeget az államsegély legközelebb esedékes részletéből levonni.

Birság.

24. §. A társaságot az ezen szerződésben elvállalt kötelezettségei alul csakis háboru, kikötők elzárása, vesztegzár, árviz, sekélyviz és egyéb hajózási akadályok vagy az erőhatalom egyéb esetei menthetik fel. Ha az ezen szerződésben elvállalt kötelezettségek teljesitésének elmulasztása bebizonyithatólag a társaság vezetését terheli, — minek megitélésére a kereskedelemügyi m. kir. minister illetékes, — a nevezett ministernek jogában áll a szerződő társaságot a mulasztás mérvéhez képest egész 3000 frtig (6000 koronáig) terjedhető pénzbirsággal sujtani.

25. §. Arra az esetre, ha a kereskedelemügyi m. kir. minister az ezen szerződésben kikötött járatokon felül oly ujabb járatok berendezését és fentartását kivánná, amelyekhez az ezen szerződésben megállapitott tőkén felül további beruházások lennének szükségesek, ezen járatokra nézve a magyar folyam- és tengerhajózási részvénytársaságnak egyenlő feltételek mellett más vállalatokkal szemben elsőbbség biztosittatik.

Ugyancsak elsőbbség biztosittatik a társaságnak arra az esetre, ha a kereskedelemügyi m. kir. minister ezen szerződés lejártával az ebben megállapitott hajójáratok fentartását továbbra is biztositani kivánja.

26. §. A magyar folyam- és tengerhajózási részvénytársaság ezen szerződést csak a kereskedelemügyi m. kir. minister előzetes engedélyével ruházhatja át másra.

27. §. Az ezen szerződésből támadható per esetére a budapesti kir. váltó- és keresk. törvényszék illetékessége köttetik ki.

28. §. Ezen szerződés a magyar folyam- és tengerhajózási részvénytársaságra a szerződés jogérvényes aláirásával, a m. kir. államkincstárba pedig azon időponttól válik kötelezővé, amidőn azt a m. kir. kereskedelemügyi minister, a jelen törvényben nyert felhatalmazás alapján, aláirta.

1901 : VII. Törvényczikk

az »Adria« m. kir. tengerhajózási társasággal kötött szerződés beczikkelyezéséről.

1. §. A kereskedelemügyi minister által az »Adria« m. kir. tengerhajózási részvénytársasággal 1900. évi deczember hó 11-én kötött szerződés a törvényhozás által a jelen törvény 2. §-ában felsorolt módositásokkal jóváhagyatik, és az igy módositott szerződés ezen törvény mellékleteként beczikkelyeztetik és ekként ezen uj szerződés az 1901. évi január hó 1-ével a kereskedelemügyi minister által a nevezett társasággal 1891. évi márczius hó 28-án kötött és az 1891. évi XXX. törvényczikkel beczikkelyezett szerződés helyébe lép.

2. §. A szerződés 26. §-ában megállapitott határidő helyett a jelen szerződés érvényének határideje 1911. évi deczember hó 31-ig terjedő időre állapittatik meg.

A szerződés 7. §-ának *a)* pontjában foglalt intézkedések megváltoztatásával megállapittatik, hogy a társaság köteles jelenlegi 25 hajóból álló hajóraját 1902. év végéig 8 (nyolcz), összesen 33—38.000 tonna hordképességü és legalább 10—11 millió koronányi értéket képviselő gőzössel szaporitani.

A 7. §. *b)* pontja az 1911. évi deczember hó 31-ig terjedő időre hatályon kivül helyeztetik.

A törvényhozásnak jogában áll, amenynyiben 1910. évi deczember hó 31-ig eziránt intézkedik, a szerződést további 10 évre, azaz 1921. évi deczember hó 31-ig változatlanul meghosszabbitani.

A társaságra nézve ez kötelezővé válik, ha 1910. évi deczember 31-ig a kormány által értesittetik.

Ezen esetben a társaság kötelessége 1912. év végéig még két hajót, egyenként legalább 3500—3500 tonna hordképességgel beszerezni és ezen felül feléledneka szerződés 7. §-ának *b)* pontjában foglalt hajóbeszerzési kötelezettségek is.

3. §. A jelen törvény kihirdetése napján lép életbe és végrehajtásával a kereskedelemügyi minister bizatik meg.

A szerződés szövege a következő:

Szerződés,

melyet a törvényhozás jóváhagyásának fentartása mellett a kereskedelemügyi magyar királyi minister az »Adria« magyar királyi tengerhajózási részvénytársasággal az alábbiak szerint kötött.

1. §. Az »Adria« magyar királyi tengerhajózási részvénytársaság a jelen szerződés erejénél fogva és annak tartamára arra kötelezi magát, hogy rendszerint saját hajóival a következő rendes járatokat fogja fentartani és teljesiteni:

1. Évenként 12 járatot Fiuméból—Glasgowba.
2. Évenként 12 járatot Fiuméból—Leithba vagy Nyugat-Európa egy más kikötőjébe.
3. Évenként 12 járatot Fiuméból—Londonba.
4. Évenként 24 járatot Fiuméból—Liverpoolba.
5. Évenként 12 járatot Fiuméból—Hüll- vagy New-Castleba.
6. Évenként 12 járatot Fiuméból—Rouenba vagy Észak-Francziaország egy más kikötőjébe.

7. Évenként 12 járatot Fiuméból—Bordeauxba.

8. Évenként 52 járatot Fiuméból—Barcellonába és Valencziába, mely járatok a 9. pont alatt felvett járatoknak az előbb emlitett kikötőkig való meghosszabbitása által is teljesithetők.

9. Évenként 72 járatot Fiuméból Olaszország és Sziczilia fontosabb kikötőinek, valamint Maltának érintésével Marseillebe.

10. Évenként 6 járatot Fiuméból—Hamburgba vagy Koppenhágába Antwerpen, vagy Rotterdam, vagy Amsterdam érintésével.

11. Évenként 6 járatot Fiuméból—Braziliába, melyek közül két járat a kereskedelemügyi m. kir. minister kivánságára a La Plata államokig meghosszabbitandó.

12. Évenként 12 járatot Fiuméból—Antwerpenbe vagy Rotterdamba, vagy Amsterdamba.

13. Évenként 12 járatot Fiuméból Portugália egy kikötőjébe, mely járatok más szerződésszerü járatokkal is egyesithetők.

14. Évenként 12 járatot Glasgowból—Fiumébe.

15. Évenként 12 járatot Leithből vagy Nyugat-Európa egy más kikötőjéből Fiuméba.

16. Évenként 12 járatot Londonból—Fiuméba.

17. Évenként 24 járatot Liperpoolból—Fiuméba.

18. Évenként 12 járatot Hull- vagy New-Castleból—Fiuméba.

19. Évenként 12 járatot Rouen vagy Észak-Francziaország egy más kikötőjéből Fiuméba.

20. Évenként 12 járatot Bordeauxból—Fiuméba.

21. Évenként 72 járatot Marseilleből Olaszország és Sziczilia fontosabb kikötőinek, valamint Maltának érintésével Fiuméba.

22. Évenként 6 járatot Koppenhágából vagy Hamburgból, vagy Amsterdamból, vagy Rotterdamból, vagy Antwerpenből Fiuméba.

23. Évenként 6 járatot Braziliából Fiuméba, melyek közül két járat a kereskedelemügyi m. kir. minister kivánságára a La Plata államok megjelölendő kikötőiből inditandó.

A 10. szám alatt megjelölt járatokon a társaság jogositva van — amennyiben Hamburgba vagy Koppenhágába legalább 100 sulytonnányi rakomány be nem jelentetett — az ezen járatokon emlitett közbeeső kikötők bármelyikét, mint végkikötőt érinteni. — A 22. szám alatt megnevezett járatokat a társaság köteles mindannyiszor Hamburgból inditani, valahányszor onnan Fiuméba legalább 100 sulytonnányi rakomány be lett jelentve.

A 13. szám alatt emlitett portugáliai járatok közül egyes járatok teljesitése az esetben elhagyható, ha az illető járat számára Fiuméból Portugáliába legalább 100 sulytonnányi rakomány bejelentve nem lett. — Az ekként elhagyható járatok száma azonban évenként hatnál több nem lehet.

Ezeken kivül kötelezettséget vállal az »Adria«, hogy Fiuméból, Tunis, Algir és Tanger kikötőit nyugati járatai egyikén egyszerre vagy külön-külön havonként érinteni fogja és a felsorolt járatokon felül még további husz járatot, vagy legalább 60.000 tengeri mértföldet fog a fent részletezett viszonylatokban a forgalmi viszonyokhoz mért választása szerint teljesiteni.

Kötelezettséget vállal továbbá a társaság, hogy a kereskedelemügyi m. kir. minister bármikori felhivására és addig, mig az tőle megkivántatni fog, Fiuméból kiinduló nyugoti járatain Corfu és Patras kikötőket havonként kétszer, Santa Maura, Kephalonia, Zante és Katakoló kikötőket havonkint egyszer feltétlenül, egyszer pedig feltételesen, azaz, ha ezen kikötőkbe elszállitandó rakomány bejelentetik, végül Fiuméba a nyugati kikötőkből visszatérő járato-

kon Patras és Corfu kikötőket havonként kétszer feltétlenül érinteni fogja.

Az »Adria« m. kir. tengerhajózási társaság által fentartandó és teljesitendő ezen összes járatoknál mindenkor Fiume fogja képezni a kiindulási, illetve a végpontot.

2. §. Amennyiben idővel a forgalmi viszonyok és a kereskedelmi érdekek alakulása következtében az 1. §-ban elősorolt járatok és teljesitmények egyikének vagy másikának módositása vagy elhagyása szükségesnek mutatkoznék, a kereskedelemügyi m. kir. ministernek jogában álland a járatrendben változtatásokat eszközölni olyképen, hogy az esetleg felhagyandó vagy módositandó járatok más, a társaság hozzájárulásával meghatározandó járatokkal pótoltassanak.

3. §. Az 1. §-ban megállapitott rendes járatokon és teljesitményeken felül a társaság a kereskedelemügyi m. kir. ministernek kivánságára és feltéve, hogy az Adriai-tengeren létező rendes hajózási vonalak elsőosztályu gőzösein azon időben szedett fuvardijak mellett háromnegyed hajórakomány biztositva van, minden külön államsegély nélkül, az 1. §-ban jelzett viszonylatokban, további járatokat is köteles teljesiteni, illetve inditani, még pedig legkésőbb 21 nap alatt a vett felhivás kézbesitési napjától számitva.

A társaságnak különben kötelességében álland az ország tengeri kereskedelmének czélszerü kiszolgálása érdekében, amennyiben ezt a viszonyok megengedik, külön utasitás nélkül is a szükséghez mért külön járatokat inditani.

4. §. Az 1. §-ban megállapitott járatok és teljesitmények a forgalom igényeihez mért időben végzendők, mindazonáltal oly kikötéssel, hogy az ott meghatározott összes kötelezettségek a naptári év folyamán tényleg és teljes mértékben teljesittessenek.

Hogy pedig a forgalom a kivánt rendszerességgel lebonyolittassék, megállapittatik, hogy az 1. §-ban meghatározott utirányokban a járatok beosztása mindenesetre a következő módon történjék:

Fiuméból Glasgowba (1. sz.), Fiuméból Liverpoolba (4. sz.) és Liverpoolból Fiumébe (17. sz.), Fiuméból Rouenba vagy Észak-Francziaország egy más kikötőjébe (6. sz.) havonként legalább egy-egy járat inditandó.

A 2., 3., 5., 7., 10., 12., 14., 15., 16., 18., 19. és 20. számu járatoknál kéthavonként legalább egy-egy, a 13. és 22. sz. járatoknál pedig 3 havonkint legalább egy járat inditandó.

A Fiuméból Marseillebe (9. sz.), valamint Marseilléből Fiuméba (21. sz.) inditandó járatok hetenként, illetve a november 15-től márczius 15-ig terjedő időszakban hetenként kétszer, a Fiuméból Barczellonába és Valencziába induló (8. sz.) járatok hetenként és a Fiuméből Braziliába (11. sz.) és viszont Braziliából Fiuméba (23. sz.) fentartandó járatok pedig legalább is minden második hónapban, és előre meghatározott, pontosan betartandó menetrend szerint teljesitendők és kötelezi magát a társaság, hogy a menetrendeket a kereskedelemügyi m. kir. minister jóváhagyása és a társaság által teljesitendő kihirdetés előtt sem életbeléptetni, sem módositani nem fogja.

A braziliai járatok menetrendjére nézve fentartatik a társaságnak azon jog, hogy erőhatalom beálltának esetén a társaság mellé kirendelt ministeri biztos előzetes engedélyével a hajó indulási napját a mulhatatlanul szükséges időtartamra, de ismét csak egy meghatározott napra elhalaszthassa.

A visszautazásnál Braziliából a társaságnak szabadságában áll az indulást a menetrendszerü időn túl legfeljebb 10 nappal elhalasztani és ezen visszautazásnál a társaság a menetrendbe felvett többi kikötők érintésére Triest kivételével nincs kötelezve.

5. §. A társaság köteles havonként legalább 22 rendes járatot teljesiteni. Változások a járatrendben csak a keres-

kedelemügyi m. kir. minister előzetes engedélyével észközölhetők.

Ha ezt a változást vis major vagy elháríthatlan körülmény idézte elő, mely miatt az előzetes ministeri engedély sem volt kikérhető, a társaság a változást utólag feljelenteni és igazolni köteles. Ugyancsak a minister előzetes engedélye szükséges a járatok egyesitéséhez is.

Az 1. §-ban 2., 5., 6., 15., 18., 19. és 22. szám alatt jelzett járatoknál járatonként legalább egy ott megjelölt külföldi kikötő érintése kötelező; a társaságnak szabadságában áll azonban az illető járat részére vagylagosan kijelölt kikötők közül többet is érinteni.

A társaság jogositva van továbbá a Fiuméból kiinduló vagy a Fiuméba menő járatain a közbeeső kikötőket, ideértve az északadriai kikötőket is, érinteni, feltéve, hogy ezáltal az utazás tartama indokolatlan és a fiumei forgalom érdekeit veszélyeztető késedelmet nem szenved.

Különösen meg van engedve, hogy a társaság hajói a nyugat-európai járatoknál visszamenet Fiuméba Cardiffot vagy más ugyanoly természetü angol kikötőt érinthessék.

A társaság kötelezve van, hogy Fiuméban, illetőleg Fiume számára mindenkor az illető hajó térfogatának kétharmadát fentartja.

Ha azonban a társaságnál a fennálló fuvardijak mellett teljes gőzhajórakomány jelentetnék be, a hajó teljes térfogatát kell Fiume számára készen tartani, vagy legkésőbb 21 nap alatt a társaságnak Fiuméból vagy Fiuméba külön gőzöst kell inditania.

6. §. A társaságnak jogában áll a jelen szerződésben megállapitott rendes és rendkivüli járatokon felül szabadhajózást űzni.

Ebbeli működésénél azonban a társaság azon korlátozáshoz van kötve, hogy az állammal szerződéses viszonyban álló más tengerhajózási vállalatoknak szerződésszerüen segélyezett rendes vonalain sem tulajdon, sem bérelt gőzösökkel időszaki járatokat nem tarthat fenn s egyes járatokat sem indithat azon czélzattal, hogy az emlitett vállalatok szerződésszerüen segélyezett valamely vonalának versenyt támaszszon.

7. §. A társaság hajóinak szaporitása tekintetében a következő kötelezettségeket vállalja magára és pedig:

a) a társaság köteles jelenlegi 25 hajóból álló hajóraját 1902. év végéig 10, összesen 40—45.000 tonna hordképességü és legalább 10—12 millió koronányi értéket képviselő gőzössel szaporitani;

b) a jelen szerződés utolsó tiz évében a társaság köteles hajóraját anélkül, hogy a társaság a jelen szerződésben megállapitott segélyen tul az államtól ezen beszerzésért és teljesitményért bármely további hozzájárulást igényelhetne, még további öt, egyenként legalább 1500 brutto register tonnatartalmu gőzössel szaporitani olyképen, hogy minden második évben egy-egy gőzös lesz beszerzendő.

A társaság által beszerzendő gőzhajóknak a próbajáraton óránként legalább tiz tengeri mértföld menetsebességet kell kifejteniök.

A beszerzendő gőzhajók tervrajzai és azok részletes leirásai a kereskedelemügyi m. kir. ministernek előzetes jóváhagyásra bemutatandók s a hajók tényleges beszerzési ára egyenként hitelesen kimutatandó.

8. §. A társaság az osztrák-magyar »Veritas«, vagy az angol »Lloyd« szabványai szerint classificált, kizárólag elsőosztályu gőzösöket fog beszerezni és járatni.

Amennyiben a társaság egyik vagy másik hajója a társaság hajórajából bármely okból kivétetnék, ennek pótlására mindenkor legkésőbb egy év leforgása alatt egy a társasági hajójegyzékből töröltteI legalább is egyenértékü és egyenlő nagyságu más hajó szerzendő be, anélkül, hogy az államtól bármily további segély igényeltethetnék.

A társaság kötelezettséget vállal, hogy a fiumei hajógyár megfelelő átalakitásában annak idején 200.000 korona erejéig részt fog venni, valamint hogy ezen átalakitás után megrendelendő hajóit egyenlő feltételek mellett ezen hajógyárban fogja épittetni.

A Fiuméban végezhető javitási munkákat a társaság szintén egyenlő feltételek mellett és amennyiben az üzemi és forgalmi viszonyok azt megengedik, hazai vállalatnál tartozik azt végeztetni.

A hajózási üzemhez szükséges anyagok és egyéb iparczikkek beszerzésénél a hazai termékeknek elsőbbség adandó.

A kereskedelemügyi m. kir. minister fentartja magának, hogy a társaság uj gőzöseinek megrendelése, illetve átvétele alkalmával a terv szerinti épités ellenőrzése, illetve kész hajó beszerzésénél a hajók megvizsgálása czéljából saját szakközegeit a társaság költségére kiküldhesse, mihez képest a társaságnak szóban forgó intézkedéseiről mindig előzetesen lesz a kereskedelemügyi m. kir. ministernek jelentés teendő.

9. §. A társaság az 1901. év végéig még az eddigi állapot szerint teljesitett járatokat tartozik változatlanul fentartani. A jelen szerződés 1. §-ában előirt járatokat, a spanyol járatok kivételével, a társaság 1902. évi január 1-től, a spanyol járatokat pedig legkésőbb 1903. január 1-től kezdve tartozik eszközölni. A spanyol heti járat berendezéséig az eddigi havi spanyol járat változatlanul fentartandó.

Az 1902. évi január 1-től kezdve a társaság szerződéses járatait rendszerint saját hajóival köteles végezni.

Ha az üzleti viszonyok arra kényszeritenék a társaságot, hogy egyes szerződéses járatokat bérelt vagy szerződéses hajókkal végeztessen, ehhez esetenként a kereskedelemügyi m. kir. minister előzetes jóváhagyása kikérendő. Ezen jóváhagyás sürgönyi uton is kérhető és ha ily kérelemre 24 óra alatt elutasitó válasz nem érkezik, a kért engedély megadottnak tekinthető.

A Fiume—Liverpool és Liverpool—Fiume (1. §. 4. és 17. sz.) és Fiume—Hüll vagy Newcastle és Newcastle Hüll—Fiume (1. §. 5. és 18. sz.) közötti járatokat a társaság ezentul is bérelt vagy szerződéses gőzösökkel végeztetheti.

Határozottan kiköttetik, hogy a társaság járatain a fennebbiek szerint alkalmazott bérelt vagy szerződéses hajóknak is oly minőségüeknek kell lenniök, és oly teljesités-képességgel kell birniok, mint az a társaság saját hajóit illetőleg a jelen szerződésben meg van állapitva.

10. §. Az »Adria« m. kir. tengerhajózási társaság üzletvitelében és dijszabási intézkedéseiben a magyar forgalmi és kereskedelmi érdekeket támogatni kötelességének fogja ismerni és a kereskedelemügyi m. kir. ministernek felszólitására a kiviteli vagy behozatali forgalom érdekében megkivánt intézkedéseket meg fogja tenni.

Kötelezi magát a társaság, hogy a kereskedelemügyi m. kir. minister felhivására magyar ipari termékekből mintaküldeményeket, melyek össz-sulya hajónként 10 tonnát, vagy térfogata összesen 10 köbmétert meg nem halad, minden hajóján dijmentesen és iparczikkeket, melyek sulya összesen hajónként 50 tonnát vagy térfogata összesen 50 köbmétert meg nem halad, a rendes viteldijak 50 százalékáért fogja szállitani.

A személyszállitási dijak csak a kereskedelemügyi m. kir. minister előzetes jóváhagyása után léptethetők életbe és emelhetők fel. A kereskedelemügyi m. kir. minister fentartja magának a jogot, hogy a személydijszabás módositását szükség esetén követelhesse, minek a társaság haladék nélkül megfelelni tartozik.

A társaság köteles személyszállitásra berendezett vonalain a m. kir. államvasutakkal, mindazon viszonylatokban, melyekben ez utóbbi kivánni fogja,

közvetlen menetjegyek kiadásához és az utasok podgyászának közvetlen szállitásához hozzájárulni.

Az »Adria« Fiuméból vagy Fiuméba soha sem fog magasabb fuvardijakat szedhetni, mint amilyenek a többi északadriai kikötőkre, nevezetesen Triest és Velenczére nézve ugyanazon viszonylatokban és időben, rendes járatu vonalak elsőrendü gőzösein általában alkalmaztatnak.

A társaság köteles azon forgalmakban, melyek a kereskedelemügyi m. kir. minister által e czélból meg fognak jelöltetni, a m. kir. államvasutakkal közvetlen dijszabásokat felállitani.

Ezen dijszabások legalább egy havi időtartamra lesznek olykép érvényesitendők, hogy ezen idő lefolyása előtt a dijtételek felemelhetők ne legyenek.

A társaság a magyar vasuti állomásokról a felek kivánságára egy összegben kifejezett dijtételeket fog a szállitók rendelkezésére bocsátani.

11. §. A társaság köteles az áruknak az üzletszabályzat határozatainak megfelelő rendes szállitására gondot forditani.

Ezen üzletszabályzat módositásához a kereskedelemügyi m. kir. minister jóváhagyása szükséges.

12. §. A társaság igazgatósága a minden hónapban elinditandó járatokat legkésőbb az előző hó 25-ig közzétenni tartozik olyképen, hogy a járatjegyzékbe az illető hónapra eső összes fiumei indulások, illetve érkezések ki legyenek tüntetve.

Azon járatok inditására, melyek nem tartandók fenn, jóváhagyott menetrend szerint a társaságnak 10 napi időköz áll rendelkezésére, a jegyzékben azonban minden egyes esetben világosan kiteendő azon 10 nap, melyen belül a hajó Fiuméból, illetve Fiume felé a kiindulási kikötőből utra kel.

Ha közbejött bármily akadály következtében egy vagy több már kihirdetett járat indulási időpontjában változás állana be, ez a társaság igazgatósága által azonnal, mihelyt az tudomására jut, szintén kihirdetendő.

Ha a hajó indulása nem felel meg a kihirdetett időnek, vagy ha az eredetileg kihirdetett indulási idő utólag módosittatott, a m. kir. tengerészeti hatóság mindkét esetben a megváltoztatás, illetve késedelem okát megvizsgálja és ha a késést vagy az indulási idő utólagos megváltoztatását indokoltnak nem találja, a társaságot minden egyes esetben 100 koronától 1000 koronáig terjedhető és a társaság biztositékából levonható birság alá vetheti.

Ha a társaság a járat teljesitésére szánt hajó kellő megérkezését jogosan várhatta, ez azonban erőhatalom miatt kellő időben meg nem érkezik és ennek folytán ujbóli elindulásában is késedelem áll be, ezen késedelem igazoltnak fog tekintetni.

13. §. Az »Adria« igazgatósága minden hó második felében ülést tart, melyben tekintettel a 10. és 11. §-okban foglalt határozmányokra, megállapitja a jövő hóban szedhető fuvardijak maximumát és a jövő hóban inditandó járatok jegyzékét.

A társaság hirdetményei egy budapesti magyar lapban és a m. kir. tengerészeti hatóság hivatalos közlönyében teendők közzé.

14. §. A társaság igazgatósága az elért összes áru- és személyforgalomról havi, félévi és egész évi statisztikai kimutatásokat tartozik elkésziteni és azokat, nemkülönben a társaság hajóinak menetrendjét és havi járatjegyzékeit, valamint a havi maximális fuvardijak jegyzékét a kereskedelemügyi m. kir. ministernek, a m. kir. tengerészeti hatóságnak és a társaság mellé kirendelt ministeri biztosnak mindenkor bemutatni tartozik.

15. §. A társaság kötelezi magát, hogy a közös hadügyminister felszólitására mozgósitás vagy háboru esetén valamennyi rendelkezésre álló hajóját, a szükséghez képest és megfelelő dij mellett, a hadi tengerészet szolgálatába, illetőleg a

hadigazgatás czéljaira, vagy a bevonulók szállitására s egyéb katonai szállitmányok vitelére is átengedi.

Szükség esetén azon hajók is e czélokra rendelkezésre bocsátandók, melyek meg vannak ugyan már rakva, de még el nem indultak, valamint azok is, melyeket idejekorán vissza lehet vezényelni.

Ha a haditengerészetnek a mozgósitás vagy háboru esetén átadott hajókon a társasági közegek hibájából tengeri baleset vagy tüzvész által sérülés vagy kár okoztatik, az a társulatot terheli. A cs. és kir. haditengerészet csak azon károkat és veszteségeket téríti meg, melyeket az ellenség müködése, vagy a hadi lőszer felrobbanása okozott.

Azon esetek, melyekben a hajókon történt sérülésekből eredő költségek a társaságot terhelik, a cs. és kir. közös hadügyminister és az Adria m. kir. tengerhajózási részvénytársaság között a hajóknak a hadi szolgálatba bocsátása iránt kötendő uj egyezményben fognak részletesen meghatároztatni.

Hogy a társaság a közös hadügyminister követelményeinek teljesen megfelelhessen, a kereskedelemügyi m. kir. minister, ha szükséges, meg fogja engedni, hogy a mozgósitás vagy háboru esetén egyes vagy az összes szerződéses külföldi járatok megszüntettessenek.

A közös hadügyminister, hacsak lehet, a társaságot már a mozgósitás megkezdése előtt értesitendi a szükséges hajók mennyiségéről avégből, hogy ez azokat a hadi czélokra visszatartsa.

A társaság kötelezi magát, hogy azon kőszénmennyiségből, mely háboru vagy mozgósitás esetére a hadsereg részére szükséges társasági gőzösök üzemben tartására megkivántatik, fiumei raktáraiban 400—500 tonnányi állandó kőszénkészletet fog tartani, teljes értékü angol darab vagy briquette kőszénből. A nagyobb számnak megfelelő mennyiség akkor lesz készletben tartandó, ha az 1901. évi szükséglet alapján az első 8 mozgósitási nap alatt szükséges gőzösök száma a jövő években 25 százalékkal növekednék.

A közös hadügyministerium jogositva van ezen kőszénkészletek ellenőrzését az egyezményben ez iránt megállapitandó részletes határozmányok szerint gyakorolni.

A mozgósitás, vagy hadi czélokra visszatartott hajóknak várakozási idejére a társaságnak járó kártalanitás a jelen §. 4-ik bekezdésében emlitett, ujonnan kötendő egyezményben fog meghatároztatni.

A katonai szállitmányokra nézve általában a közös hadügyminister és az Osztrák Lloyd, valamint néhány kisebb hajózási vállalat között már fennálló egyezmény határozatai mérvadók.

Az Adria társaság a katonai szállitmányok után, valamint az egyes utazó katonai személyeknek ugyanazon kedvezményeket fogja nyujtani, amelyek az előző bekezdésben emlitett egyezményben megállapitvák.

Az esetre, ha a társaság hajói mozgósitás vagy háboru alkalmával a hadi tengerészet vagy a hadigazgatás czéljaira átvétetnek, a társaság köteles lesz a cs. és kir. közös hadügyminister részéről, a kereskedelemügyi m. kir. ministerrel egyetértőleg megállapitott szolgálati szabályoknak megfelelni.

A jelen §. 4-ik bekezdésében emlitett egyezmény azon változtatások fentartásával, melyek később egyetértőleg netalán eszközöltetnének, a jelen szerződés tartamára érvénynyel fog birni.

Azon esetre, ha az előző bekezdésben emlitett egyezménynek a katonai szállitmányok számára nyujtott kedvezményekről szóló része, bármely okból hatályon kivül helyeztetnék, minden körülmények között fenn fog maradni a hajózási társaság azon kötelezettsége, hogy a katonai szállitmányokat és egyes utazó katonai egyéneket, nemkülönben mindennemü katonai tárgyakat a polgári szállitmányokra fennálló dijtételek feléért szállitsa.

16. §. A társaság azon külföldi kikötőkben, melyeket hajói érintenek, a cs. és kir. consuli hatóságok vagy a cs. és kir. követségek irásbeli felszólitására, a hazaküldendő tengerészeket vagy más tengerészeti utlevéllel (tengerészeti könyvvel) ellátott egyéneket köteles felvenni és Fiuméba vagy menetközben érintendő más magyar vagy osztrák kikötőbe szállitani, ezen szolgálatáért semminemü dijt, tehát az élelmezési költségek megtéritését sem követelhetvén, kivéve azon eseteket, midőn a hazaszállitási költségek, melyek netán a törvény szerint a hajótulajdonost vagy a hajóról megmentett tárgyak eladásából befolyt összeget terhelnék, az illető hatóságok utján behajtatnak.

Az ily módon dij nélkül szállitott egyének a III. osztályu utasokkal egyenlő elhelyezésben és élelmezésben részesülnek, szabadságában állván a hajó parancsnokának, hogy őket esetleg utközben a hajó szolgálatában alkalmazhassa; a társaság ügynökei és kapitányai azonban rendszerint nem kötelezhetők arra, hogy akaratuk ellenére egy hajóra egyidejüleg négy egyénnél többet vegyenek fel.

Egyéb a cs. és kir. consuli hivatalok, vagy cs. és kir. követségek irásbeli felszólitására hazaszállitandó vagyontalan magyar vagy osztrák honpolgárokért mindig a harmadik osztályu menetdij s azon felül élelmezés fejében minden napra egy korona dij fizetendő. Ezen dijak megtéritése iránt a teljesitett szállitás igazolása után a m. kir. tengerészeti hatóság fog intézkedni. Ha ezen vagyontalan honpolgárok hadkötelesek, szállitásuk ingyen történik.

Ugyanezen módon fognak a dijak a társaságnak azon a jelen czikk első bekezdésében kivételképen emlitett esetekben is utólagosan folyóvá tétetni, midőn a tengerészek hazaszállitásának költségei behajthatók. Az osztrák-magyar monarchiából hazájukba visszaküldendő vagyontalan külföldieknek az osztrák-magyar monarchia valamelyik hatóságának megkeresésére történő szállitásánál ugyanazon feltételek lépnek érvénybe, melyek a vagyontalan magyar vagy osztrák honpolgárok szállitására nézve fennállanak.

17. §. A társaság hajói azon kedvezményben részesülnek, hogy ha azon helyre való tekintetből, hová a hajó indul, vagy ahonnan érkezik, egyáltalán szüksége forog fenn a révhivatali, tengeri egészségügyi, valamint rendőri közegek közbejöttének, azok indulásakor az utra bocsátó engedélynek (speditio) érkezésekor pedig a szabad közlekedést megengedő okmánynak kiszolgálatása végett, éjjel ép ugy mint nappal, a hajóra tartoznak menni. Ily esetben a társaság köteles a szükséges járműveket ezen közegek rendelkezésére bocsátani.

18. §. Oly időben, midőn vesztegzár, vagy megfigyelés lett elrendelve, megengedtetik a társaságnak, hogy mindazon meneteknél, melyeknél a fennálló rendszabályok értelmében a vesztegzár tartama megröviditettetik, ha a tengeri egészségügyi rendszabályoknak megfelelő teendőket a hajón lévő hites egészségügyi őrök utazás közben végzik, az egészségügyi őröket már elinduláskor vehesse fel a hajóra, azok kirendelésére az illető révhivatalt kérvén fel.

19. §. Az »Adria« társaság gőzhajói a szerződés tartama alatt ép ugy mentesek a consuli hajóilletékek fizetésétől az összes cs. és kir. consuli hivataloknál, mint a haditengerészet hajói.

A ki- és berakodás eszközlésére rendes viszonyok között megkivántató idő tartamára az »Adria« társaság gőzhajói számára Fiuméban öt meghatározott hely jelöltetik ki a rakparton.

A társaság számára a fiumei kikötői tárházakban az általa lebonyolitott áruforgalomnak megfelelő raktárhelyiségek fognak a lehetőség szerint bérbeadatni.

20. §. A társaság közegeinek alkalmazásánál a fiumei m. kir. tengerészeti

akadémiával kapcsolatos internatusból kikerült tengerészeket, hajóhadnagyokat és kapitányokat, valamint haditengerésztiszteket és hadapródokat egyenlő feltételek mellett másokkal szemben előnyben tartozik részesiteni. Ily irányu kérvények visszautasitása esetén a kereskedelemügyi m. kir. minister elé indokolt jelentés terjesztendő.

A közös hadseregben, a haditengerészetben és a honvédségben szolgált altisztek alkalmazása tekintetében a társaság aláveti magát a segélyezett vasuti és hajózási vállalatokra nézve fennálló törvényes határozatoknak.

Ezenfelül kötelezi magát a társaság, hogy a fiumei magyar kir. tengerészeti akadémiával kapcsolatos internatusból kikerülő hajóapródok közül minden hajóján egyet hajóapródi minőségben alkalmazni fog.

21. §. A társaság kötelezi magát, hogy a tengerészeti szolgálatban alkalmazott állami tisztviselőket, valamint a közös külügyminister kivánságára utazó közegeket dijmentesen fogja szállitani.

Az állami tisztviselőket és azok családtagjait a társaság személyszállitási dijainak 50%-áért köteles szállitani.

A társaság továbbá a m. kir. tengerészeti hatóság felszólitására a tengerészeti tanodák növendékeit a nyári szünidők alatt, az élelmezési költségek megtéritése mellett, saját gőzösein egy-egy utra el fogja vinni, ugyanazon járaton azonban a társaság egynél több növendék felvételére nem kötelezhető.

22. §. Az »Adria«, amennyiben azt a kereskedelemügyi m. kir. minister a postai forgalom közvetitésére felhasználja, a postaüzemhez tartozó közegeknek tekintetik és mint ilyen a postatörvényeknek és szabályoknak alá van vetve.

A kereskedelemügyi m. kir. minister az »Adria« minden gőzhajóját, tehát nemcsak a szerződéses, hanem valamennyi járataiban alkalmazott hajóit mindennemü levélpostai küldemények, valamint pénzes zárlatok, értékes és nem értékes csomagok szállitására felhasználhatja, tekintet nélkül arra, hogy ezek a postai küldemények honnan erednek vagy hova szólnak. A kereskedelemügyi magyar kir. ministernek az a joga, hogy az »Adria« összes hajóit postaszállitásra felhasználhatja, kiterjed az idegen posták által az »Adria«-nak viszont átadott postai küldeményekre (zárlatokra) is.

A postai szállitásra felhasznált hajók a hajózási okmányokban postahajóknak neveztetnek.

Az »Adria« a levélpostai küldemények, illetve zárlatok, nemkülönben a hivatalos kocsipostai érték és nem értékes küldemények szállitását és közvetitését ingyen teljesiti.

A hivatalos csomagokra és pénzes- (érték) levelekre nézve azonban az »Adria« igényelheti, hogy azok netáni tengeri biztositásáért a kereskedelemügyi m. kir. ministerrel egyetértőleg megállapitott tarifa szerint járó biztositási dij megfizettessék.

A magánjellegü csomagok és pénzes- (érték) levelek szállitása és közvetitése a viteldijnak, biztositott küldeményeknél ezenfelül még a tengeri biztositási dijnak megfizetése mellett történik és pedig vagy a közönség számára általában, vagy külön megállapitandó mérsékelt tarifa szerint.

Az egy és ugyanazon postai rovatlapba felvett magánjellegü csomagok és pénzes- (érték) levelek az »Adria« illetékek megtéritése tekintetében egy küldemény gyanánt tekintetnek.

Az »Adria« oly helyeken, hol postahivatal nincs, köteles magánfelektől és bárhova szóló csomagokat átvenni és a postának tovább adni, melyeknek közvetitését a feladó magyar posta utján kivánja.

Ily küldemények szállitásáért a feladó helytől azon kikötőig, hol azokat a postának átadja, az »Adria« a közönség számára általában érvényes vagy külön megállapitandó mérsékelt tarifájában előirt dijakat kapja.

Az »Adria« dijtételeit, amennyiben postai csomagokra vonatkoznak, csak a kereskedelemügyi m. kir. minister beleegyezésével változtathatja meg.

Az »Adria« összes hajóival és egész vagyonával kezeskedik a neki átadott levél- és kocsipostai küldemények, postai zacskóban foglalt értékek és csomagokért a mindenkori belföldi postai szabályok, illetőleg a magyar postára kötelező nemzetközi postaszerződések határozmányainak mérve szerint, tengeri szerencsétlenség vagy erőhatalom esetében azonban csak akkor, ha a küldemény külön biztositva volt.

Az »Adria« tartózkodni fog levélpostai küldeményeknek saját számlájára való közvetitésétől ugy magyar és osztrák területen, valamint a külföldön is, és gondoskodik arról, hogy alkalmazottjai is betartsák e tilalmat.

Amennyiben az »Adria« a postaszállitási szolgálat iránt ezentul valamely külföldi postaigazgatással kivánna szerződéses viszonyba lépni, ily szolgálatot csakis a kereskedelemügyi m. kir. minister előzetesen kieszközölt engedélye alapján teljesithet.

A magyar posta kivánatára az »Adria« gyüjtőszekrényeket állit fel hajóin a lepélpostai küldemények gyüjtésére.

A postai küldemények elhelyezésére minden hajón egy külön megfelelő nagyságu és kellő biztosságu helyiség bocsátandó rendelkezésre, mely zárva tartatik és a posta kezelésével megbizott hajótiszt külön felügyelte alatt áll.

Az »Adria« a portómentességet élvezi a társaságnak az ügynökökkel és ezeknek egymás között váltott azon szolgálati levelezésre nézve, melyet az »Adria« hajói szállitanak.

E leveleken a küldő és czimzett nevének, valamint e megjegyzésnek kell felirva lennie: »Az Adria m. kir. tengerhajózási részvénytársaság szolgálati levelezése«.

23. §. Ha a kereskedelemügyi m. kir. minister jónak látná a postát saját közegeivel kisértetni, a postatisztviselő részére egy elsőosztályu hely és ezenfelül a postai kezelésre alkalmas kabin, postaaltisztek vagy szolgák részére pedig másodosztályu hely és a postaküldemények elhelyezésére külön elzárt tér engedtetik át.

A postaközvetitési szolgálat ellenőrzésére esetről-esetre kiküldött postatisztviselőnek szintén dijmentesen egy elsőosztályu hely jár.

Mindezen kötelezettségek az »Adriá«-t csak annyiban terhelik, amennyiben az illető hajó az emlitett helyiségekkel el van látva.

Amennyiben ily helyek rendelkezésre nem állanának, a postaközegek a meglévő helyekkel tartoznak megelégedni.

Az illető postaközegek az ellátásért, ha e részben külön megállapodás nem létezik, a napi három korona mérsékelt dijat fizetik.

24. §. Ha a hajót utközben baj éri, annak kapitánya köteles intézkedni, még pedig, ha a hajón szolgálatot tevő postaalkalmazott van, ennek meghallgatása után, hogy a postaküldemények mielőbb és minél biztosabban továbbittassanak. Az ezáltal felmerülő költségeket az »Adria« fizeti.

25. §. A postai szolgálat lebonyolitásának részleteit a kereskedelemügyi m. kir. minister rendeleti uton fogja megállapitani.

Amennyiben a kereskedelemügyi m. kir. minister követelni fogja, az »Adria« a m. kir. posta tekintetében elvállalt kötelezettségeket, valamint a szolgálattévő postaközegek számára nyujtandó kedvezményeket az osztrák cs. kir. postaintézettel szemben is teljesiteni, illetve megadni köteles.

26. §. A jelen szerződés 1901. évi január hó 1-től 1921. évi deczember hó 31-ig terjedő időszakra köttetik.

Ezen szerződés időtartama alatt a magyar kir. kormány a szerződő társaságnak az általa a jelen szerződés értelmében elvállalt kötelezettségek fejében éven-

kénti 1,140.000, azaz egymillióegyszáznegyvenezer korona segélyt fog fizetni.

Ezen állami segélyt a kereskedelemügyi m. kir. minister 95.000 koronát tevő utólagos havi részletekben fogja a társaságnak nyugta ellenében kifizetni.

27. §. Az »Adria« m. kir. tengerhajózási részvénytársaság részére ezen szerződés tartamára biztosittatik:

a) a teljes bélyeg- és illetékmentesség, ugy ezen szerződés, mint az ebből folyólag az államkincstárral, vagy a m. kir. államvasutakkal kötendő szerződések, egyezmények, továbbá az ezen viszonyból folyó mindennemü beadványok, okiratok stb., valamint az államsegély, a jelen szerződés tartama alatt kiadandó részvények, elsőbbségi kötvények és czimletek kibocsátása után;

b) mentesség a nyilvános számadásra kötelezett vállalatok és egyletek adója alól, továbbá a már forgalomban lévő, valamint a jelen szerződés tartama alatt kibocsátandó elsőbbségi kötvények szelvényei után járó tőkekamatadó alól, ugyszintén az előbb emlitett adónemek alapján kivetendő általános jövedelmi pótadó és országos betegápolási pótadó alól.

Végül felmentetik a társaság a jelen szerződés 7. és 8. §-ai alapján beszerzett uj hajói után járó lajstromozási illetékek fizetése alól.

28. §. A társaság által letett és a budapesti IX. ker. m. kir. állampénztárnál őrzött 200.000, azaz kettőszázezer korona értékü értékpapirokból álló biztosíték a szerződés lejártáig letétben marad.

Ha a 200.000 korona biztosíték a kereskedelemügyi m. kir. minister vagy tengerészeti hatóság által akár a 12. és 30. §-okban emlitett esetekben, akár a jelen szerződés valamely határozmányának meg nem tartása miatt esetleg kirótt birságok által részben vagy egészben igénybe vétetnék, a társaság köteles a biztositékot a hozzá evégből intézett felszólitás vételétől számitott 15 nap alatt a teljes 200.000 korona összegre kiegésziteni. Ha ezt a társaság tenni elmulasztaná, a kereskedelemügyi m. kir. minister jogositva van arra, hogy a hiányzó összeget az államsegély legközelebb fizetendő részleteiből kiegészithesse.

29. §. Ha a háboru veszélye, kikötők elzárása, tengeri veszteglés, vagy az erőhatalom egyéb esetei miatt egyes vonalakon járatok nem lennének eszközölhetők, a társaság ezen vonalakon gőzhajói járatását ideiglenesen felfüggesztheti ugyan, de az ilyen elmaradt járatok után az állam részéről segélyezésre nem tarthat igényt. A társaság hibáján kivül ilyként elmaradt minden egyes járatért 4000 korona fog az állami segélyből visszatartatni, feltéve, hogy a társaság az igy elmaradt járatokat ugyanazon naptári év folyamán más járatokkal nem pótolja. Megállapittatik azonban, hogy a fenti esetek beállta esetén az állami segély összegéből egy éven belül 400.000 koronánál több levonatni nem fog.

30. §. Ha a társaság az ezen szerződésben megállapitott járatok bármelyikét nem teljesiti. anélkül, hogy az előző 29. §-ban előrelátott felmentő okok egyikét jogosan érvényesithetné, a kereskedelemügyi m. kir. ministernek jogában álland nemcsak az illető járatra esedékes államsegélyösszeget visszatartani, hanem a társaságot minden egyes esetben még 2000 koronáig terjedhető és a társaság biztositékából levonható pénzbirság alá is vetheti és amennyiben a társaság az illető járatot záros határidőn belül nem pótolná, jogában álland az ilyen járatot más vállalat által, a társaság költségére és veszélyére, a társaság biztositékának birói közbenjárás nélkül való igénybevétele mellett is eszközölni.

31. §. A m. kir. kormány kötelezi magát, hogy a jelen szerződésben megnevezett vonalakon ezen szerződés tartama alatt más hajózási vállalatnak állami segélyt nyujtani nem fog.

Ha a m. kir. kormány az 1. §-ban felsoroltakon kivül nyugot felé más járatok rendszeresitését tervezné, e részben mindenekelőtt az »Adria« m. kir. ten-

gerhajózási részvénytársasággal fog érintkezni, mely egyenlő feltételek mellett más vállalkozó felett előnynyel birand.

Ugyanaz áll a szerződés tartamának lejártával, ha a m. kir. kormány az »Adria« m. kir. tengerhajózási részvénytársaság hajói által bejárt vonalakat továbbra is szerződésszerüen biztositani óhajtja.

Az »Adria« társaság viszont kötelezi magát, hogy az észak-amerikai viszonylatban a kereskedelemügyi magyar kir. minister bármikor nyilvánitható kivánságára az államsegélynek évi 300.000 koronával való felemelése ellenében évenként hat járatot fog fentartani azon módozatok szerint, melyek annak idején a kereskedelemügyi magyar királyi minister által a társasággal egyetértőleg meg fognak állapittatni.

Ezen járatok teljesitése a szerződés utolsó öt évében a társaságtól nem követelhető.

32. §. A társaság czége : »Adria magyar királyi tengerhajózási részvénytársaság«, székhelye Budapest.

A társaság az üzlet vezetésére Fiumében üzleti igazgatóságot tart fenn.

33. §. A társaság igazgatósági tagjainak legalább kérharmada magyar állampolgár legyen.

Az elnök és alelnökök magyar állampolgárok legyenek és megválasztatásuk a kereskedelemügyi m. kir. minister megerősitését igényli.

A szerződés tartama alatt a kereskedelemügyi m. kir. ministernek két, a pénzügyi m. kir. ministernek egy tagot áll jogában a társasági igazgatóságba kinevezni.

A társaság jelen szerződés tartama alatt a kereskedelemügyi m. kir. ministernek felügyelete alatt áll, ki felügyeleti jogát az e czélra kinevezendő ministeri biztos és a m. kir. tengerészeti hatóság által gyakorolja.

A társaság a ministeri biztos dijazására ezen felügyelet czimén évi 8000 koronát fog a kereskedelemügyi m. kir. minister által megjelölendő valamely állami pénztárba befizetni.

34. §. A ministeri biztos a társaság működését minden irányban ellenőrzi és e czélból a társaság közegei részéről neki minden felvilágositás megadandó.

A ministeri biztos a társaság üzleti könyveit és levelezéseit megtekintheti és a társaság közegeitől az ellenőrzési jog gyakorlására megkivánható felvilágositásokat követelheti.

A ministeri biztosnak, vagy a kereskedelemügyi m. kir. minister által e czélra külön megjelölt közegnek joga van a társaság hajóit időnként megvizsgálni, s amennyiben a hajók biztonsága szempontjából kifogásai lennének, a társaság a ministeri biztos idevágó utasitásainak megfelelni tartozik, jogában állván azonban ezen utasitások ellen a kereskedelemügyi m. kir. ministerhez felfolyamodni, ki is ezen kérdésekben végérvényesen határoz.

A társaság ügymenetére vonatkozólag a ministeri biztosnak joga van javaslatokat tenni, melyeket a társaság igazgatósága legközelebbi ülésében tárgyalni és ezekben határozatot hozni tartozik.

A ministeri biztos a közgyüléseken és az igazgatósági ülésekben részt vesz és a fennálló törvények vagy az állam érdekeivel ellenkező határozatok ellen óvást emel.

Ezen óvás által az illető határozat végrehajtása 48 óráig felfüggesztetik, mely idő alatt a kereskedelemügyi m. kir. minister határoz.

Ha a viteldijak megállapitásánál a ministeri biztos óvást tesz, 48 óra alatt választott bizottság határoz, mely az egész évre előre alakittatik. Ezen választott bizottságba a kereskedelemügyi m. kir. minister két tagot nevez ki, a társaság pedig szintén két tagot választ be. A bizottság elnökét a m. kir. ministertanács nevezi ki.

A társaság ügykörében előforduló min-

den fontosabb mozzanatról a társaság a ministeri biztost azonnal értesiteni tartozik.

35. §. A társaság által szerződésileg elvállalt szállitási kötelezettségek pontos teljesitését a m. kir. tengerészeti hatóság a helyszinén ellenőrzi, az ez irányban felmerülő panaszokat megvizsgálja és megfelelően intézkedik.

A társaság illető községei kötelesek e czélra minden szükséges felvilágositásokat megadni.

A m. kir. tengerészeti hatóság ellenőrzi továbbá a társaság által teljesitendő rendes járatok szerződésszerü betartását, a járatoknál előforduló késések, mulasztások stb. tekintetében vizsgálatot eszközöl, melynek eredménye alapján a jelen szerződés határozatai értelmében jár el.

A tengerészeti hatóság intézkedései ellen a társaság a kereskedelemügyi m. kir. ministerhez felfolyamodással élhet, ki végérvényesen határoz.

36. §. A társaság ügykezelése, nyelve a magyar, a társaság ugy belföldi, mint külföldi alkalmazottai a lehetőségig magyar állampolgárok legyenek.

37. §. Mindaddig, amig az »Adria« az állammal szerződési viszonyban áll, a társaság tőkéjének felemelésére és leszállitására, az alapszabályok módositására és a társaság feloszlatására vonatkozó közgyülési határozatok a kereskedelemügyi m. kir. ministernek a pénzügyministerrel egyetértő jóváhagyását igénylik, miért is azok foganatositásuk előtt a kereskedelemügyi m. kir. minister elé terjesztendők.

A társaság a jelen szerződést csak a ministerium előző engedélyével ruházhatja át másra.

38. §. Per esetére a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék illetékessége köttetik ki.

Ha a társaság netán csődbe jutna, a magyar királyi kormánynak a szerződésben a társaság irányában elvállalt összes kötelezettségei minden birói beavatkozás nélkül megszünnek.

39. §. Jelen szerződés, mely az 1901. évi január hó 1-én az »Adria« m. kir. tengerhajózási részvénytársasággal 1891. évi márczius hó 28-án kötött és az 1891. évi XXX. t.-cz.-ben foglalt szerződés, valamint az ezen szerződésben megállapitott hajózási szolgálatnak a megváltozott forgalmi igényeknek megfelelő módositása iránt 1898. évi február hó 7-én kötött egyezmény helyébe lép a társaságra nézve a szerződés jogérvényes aláirási napjától kezdve, azonnal, az államra nézve pedig azon időponttól válik jogérvényessé, mihelyt azt a magyar törvényhozás jóváhagyta, illetve az erre vonatkozó törvény szentesitve és kihidetve lett.

Kiállittatott egy kereskedelemügyi m. kir. ministeriumban őrzendő eredeti példányban.

1901:X. Törvényczikk

a »Magyar-horvát tengeri gőzhajózási részvénytársaság«-gal kötött szerződés beczikkelyezéséről.

1. §. Az Adriai-tenger keleti részén teljesitendő parthajózási szolgálat ellátása iránt a kereskedelemügyi m. kir. minister által a »Magyar-horvát tengeri gőzhajózási részvénytársaság«-gal 1901. évi január hó 27-én kötött szerződés a törvényhozás által jóváhagyatván, ezen törvény mellékleteként beczikkelyeztetik azon megjegyzéssel, hogy az alábbi szerződés 24. §-a utolsó bekezdésében idézett 1893: XXII. törvényczikk 13. §-ában emlitett kedvezmények az ezen szakaszban jelzett 1890: XIII. törvényczikket hatályon kivül helyező 1899: XLIX. törvényczikk 2. §-ában foglaltatnak.

2. §. A jelen törvény kihirdetése napján lép életbe és végrehajtásával a kereskedelemügyi m. kir. minister bizatik meg.

A szerződés szövege a következő:

Szerződés,

melyet a törvényhozás jóváhagyásának fentartása mellett a kereskedelemügyi magyar királyi minister a »Magyar-horvát tengeri gőzhajózási részvénytársaság«-gal az Adriai-tenger keleti részén teljesitendő parthajózási szolgálat ellátása iránt az alábbiak szerint kötött:

1. §. A magyar-horvát tengeri gőzhajózási részvénytársaság arra kötelezi magát, hogy a jelen szerződés tartama alatt a kereskedelemügyi magyar királyi minister jóváhagyását igénylő és a társaság által előzetesen kihirdetendő menetrendek alapján ugy a személy- mint az áruforgalom közvetitésére rendszerint saját hajóival a következő hajójáratokat fogja fentartani és teljesiteni, és pedig:

1. hetenként két gyorsjáratot Fiuméból Cattaróba és onnan vissza Fiuméba;

2. hetenként egy árujáratot Fiuméból Cattaróba és onnan vissza Fiuméba;

3. hetenként egy második árujáratot Fiuméból Cattaróba és onnan vissza Fiuméba, megjegyeztetvén, hogy ezen járatok minden második héten Obottiig kiterjesztendők, illetve a visszautazásnál Obottiból inditandók;

4. hetenként két gyorsjáratot Fiuméból Gravosába és onnan vissza Fiuméba;

5. hetenként egy járatot Fiuméből Metkovichba és onnan vissza Fiuméba;

6. hetenként egy járatot Fiuméből Brazza sziget kikötőibe és azokból vissza Fiuméba;

7. hetenként egy járatot Fiuméből Zenggen át Zárába és onnan vissza Fiuméba;

8. hetenként egy járatot Fiuméből Lussin-Grandén át Zárába és onnan vissza Fiuméba;

9. hetenként két járatot Fiuméből Pagóba és onnan vissza Fiuméba;

10. naponként egy járatot Fiuméből Zenggbe és onnan vissza Fiuméba;

11. naponként egy járatot Fiuméből Noviba és onnan vissza Fiuméba;

12. a nyári idény tartama alatt, vagyis minden év ápril hó 1-től szeptember hó 30-ig naponként egy gyorsitott járatot Fiuméből Cirquenizzébe és onnan vissza Fiuméba;

13. minden év márczius hó 1-től

október hó 31-ig naponként két, az év fenmaradó hónapjaiban, vagyis januárban, februárban, novemberben és deczemberben naponként egy járatot Fiuméból Buccariba és onnan vissza Fiuméba ;

14. hetenként három járatot Fiuméból Vegliába és onnan vissza Fiuméba ;

15. naponként két járatot Fiuméból Lovránába és onnan vissza Fiuméba ;

16. hetenként egy gyorsitott járatot Fiuméból Lussin-Piccolóba és onnan vissza Fiuméba ;

17. hetenként egy árujáratot Fiuméból Lussin-Piccolóba és onnan vissza Fiuméba ;

18. hetenként egy gyorsitott járatot Fiuméból Pólába és onnan vissza Fiumémába ;

19. hetenként két árujáratot Fiuméból Pólába és onnan vissza Fiuméba ;

20. hetenként két járatot Fiuméból Triesztbe és onnan vissza Fiuméba.

Az ezen járatokon közbeesőleg érintendő kikötők a kereskedelemügyi m. kir. minister által a menetrendek jóváhagyása alkalmából fognak kijelöltetni.

A társaság köteles a menetrendek tervezetét a fiumei m. kir. tengerészeti hatóság utján a kereskedelemügyi m. kir. ministernek jóváhagyás végett idejekorán bemutatni.

A jóváhagyott menetrendeken a társaság a kereskedelemügyi m. kir. minister előzetesen kieszközölt engedélye nélkül módositást nem eszközölhet, azon módositások pedig, melyeknek végrehajtását a kereskedelemügyi m. kir. minister kivánni fogja, a társaság által feltétlenül életbe léptetendők.

A menetrendek összeállitásánál a vasutakkal való csatlakozások biztositására különös figyelem forditandó.

Ha a társaság által jóváhagyásra bemutatott menetrendek ellen a bemutatás napjától számitva 15 napon belül bármely okból észrevétel nem tétetnék, a kért jóváhagyás megadottnak tekinthető.

2. §. Amennyiben idővel a forgalmi viszonyok és a kereskedelmi érdekek alakulása következtében az 1. §-ban elősorolt járatok és teljesitmények egyikének vagy másikának módositása, vagy elhagyása szükségesnek mutatkoznék, a kereskedelemügyi m. kir. ministernek jogában álland a járatrendben változtatásokat eszközölni olyképen, hogy az esetleg felhagyandó vagy módositandó járatok más, — a társaság hozzájárulásával meghatározandó járatokkal pótoltassanak.

3. §. A társaság kötelezi magát, hogy az 1. §-ban 1. és 4. számok alatt emlitett gyorsjáratokat óránként legalább tizenkét és fél tengeri mértföldnyi rendes menetsebességgel, az 5., 12., 16. és 18. számok alatt emlitett járatokat óránként legalább tiz tengeri mértföldnyi állandó menetsebességgel, a 3. szám alatt emlitett járatokat óránként legalább nyolcz, és végül az összes többi járatokat óránként legalább kilencz tengeri mértföldnyi rendes menetsebességgel fogja fentartani.

4. §. Az 1. §-ban felsorolt járatok teljesitése czéljaira a társaság kötelezi magát, hogy a 22 hajóból álló ezidőszerinti hajóraját az alábbiak értelmében kiegésziteni fogja :

a) a cattarói és gravosai gyorsjáratok teljesitésére jelen szerződésnek a társaság által történt aláirása napjától számitva legkésőbb egy év alatt egy, a társaság tulajdonát képező »Pannonia« gőzössel ugy térfogata és méretei, mint szerkezete, minősége, osztályzata, berendezése és minden egyéb tulajdonságai és felszerelése tekintetében legalább is egyenlő és a négy órán át tartandó próbajárat alkalmával óránként legalább tizenhárom és fél tengeri mértföldnyi átlagos menetsebesség kifejtésére képes uj gőzös szerzendő be ;

b) a többi dalmát, illetve a rövidebb parti járatok akadálytalan teljesitésének biztositására legkésőbb az 1902. év első felében további két gőzös állitandó

forgalomba, melyek közül az egyiknek a társaság tulajdonában lévő »Duna« gőzössel és a másiknak a »Bakár« nevü társasági gőzössel minden tekintetben legalább is egyenlőnek kell lennie.

5. §. A társaság valamennyi gőzösét Fiuméban lajstromoztatni, azokat állandóan jó karban tartani és egyuttal arról is gondoskodni tartozik, hogy az egyes gőzösökön szükséges tatarozások és javitások miatt a megállapitott járatok teljesitésében fennakadás vagy késedelem elő ne forduljon.

6. §. Külön megállapittatik, hogy a társaság tulajdonában lévő »Pannonia« nevü gőzös és az ennek mintájára beszerzendő uj gőzös más szolgálatra, mint az 1. §-ban 1. és 4. számok alatt megjelölt gyorsjáratok teljesitésére csakis a fiumei m. kir. tengerészeti hatóság előzetesen kieszközölt engedélyével használhatók, és hogy a nevezett gőzösöknek a szóban lévő gyorsjáratok fentartásánál leendő helyettesitésére a társaság kivételesen is csupán oly gőzösöket alkalmazhat, amelyekkel a járatok óránként legalább 12 tengeri mértföldnyi állandó sebességgel fognak fentartatni.

7. §. Ha a jelen szerződés tartama alatt a társaságnak a 4. §. szerint kiegészitendő hajóállományába tartozó gőzösök bármelyike a szerződéses járatok teljesitésére bármely okból többé alkalmazható nem volna, a társaság az illető gőzös pótlásaként a viszonyok szerint lehetőleg már előzetesen, minden esetre azonban legkésőbb nyolcz hó (a gyorsgőzösöknél 10 hó) alatt egy, a személy- és áruszállitás igényeinek, továbbá a menetsebesség, térfogat és berendezés tekintetében az illető gőzös által teljesitendő járatokra előirt feltételeknek minden tekintetben megfelelő I. osztályzatu uj gőzöst tartozik beszerezni, és a szolgálatba állitani anélkül, hogy ezért bármily külön segélyt igényelhetne.

Amennyiben a tapasztalatok azt igazolnák, hogy a társaságnak az egyes járatok teljesitésére rendelt gőzösei az illető viszonylatban a személy- vagy az áruforgalom rendes közvetitésére, valamint a menetrendek pontos betartására nem képesek, a társaság köteles ezen gőzösök pótlására a fenforgó érdekeknek minden tekintetben megfelelő nagyobb térfogatu és nagyobb menetsebességet kifejteni képes uj gőzösöket beszerezni és azokat az illető járatokra alkalmazni anélkül, hogy ezért bármily külön segélyre vagy kárpótlásra igény támasztható lenne.

8. §. A társaságnak megengedtetik, hogy a jelen szerződés 4. §-ának *a)* pontja szerint beszerzendő uj gyorsgőzöst, tekintettel az ezen beszerzésre kikötött idő rövidségére, tetszése szerint kiválasztott hajógyárban rendelhesse meg.

A 4. §. *b)* pontja szerint, valamint az előző §. értelmében beszerzendő gőzösök tekintetében a társaság kötelezettséget vállal, hogy azokat egyenlő feltételek mellett a fiumei, vagy más, a magyar-horvát tengerparton létező hajógyárban fogja épittetni.

A hazai gyárakban végezhető javitási munkákat a társaság szintén egyenlő feltételek mellett, és amennyiben a forgalmi viszonyok azt megengedik, hazai vállalatnál tartozik végeztetni. — A hajózási üzemhez szükséges anyagok és egyéb iparczikkek beszerzésénél a hazai termékeknek elsőbbség adandó.

9. §. A társaság által beszerzendő összes uj gőzösök részletes tervrajzai és leirásai a kereskedelemügyi m. kir. ministernek előzetes jóváhagyására bemutatandók, és köteles a társaság gondoskodni arról, hogy a kereskedelemügyi minister által ezen tervrajzokhoz és leirásokhoz kivánt módositások pontosan végrehajtassanak.

Az elkészült uj gőzösök szerződéses szolgálatra mindaddig nem alkalmazhatók, amig ehhez a kereskedelemügyi m. kir. minister az illető gőzösön szakközegei által megejtett vizsgálat és az azok jelenlétében megtartott próbajárat eredménye alapján felhatalmazást nem adott.

A kereskedelemügyi ministernek a

próbajáratokon résztvevő közegei kiküldetéséből eredő költségek a társaság által megtéritendők.

10. §. A társaság üzletvitelében és dijszabási intézkedéseiben a magyar forgalmi és kereskedelmi érdekeket támogatni kötelességének fogja ismerni és a kereskedelemügyi m. kir. ministernek felszólitására a parthajózási forgalom érdekében megkivánt intézkedéseket meg fogja tenni, és egyáltalában a magyar forgalom emelésére minden lehetőt el fog követni.

Különös gondjává tétetik a társaságnak, hogy az utasok gőzösein kellő biztonságban, kényelemben és pontos kiszolgálásban részesüljenek.

A szállitandó áruk késedelem nélkül juttatandók rendeltetésük helyére és kötelezi magát a társaság, hogy amenynyiben egyes viszonylatokban a szerződésszerüen teljesitendő járatokon egy izben szállitható árumennyiségen felül mégannyi rakomány marad vissza, mely az illető viszonylatban közlekedő gőzös összrakterülete kétharmadát igénybevenné, a rendes fuvardijak alkalmazása mellett ezen több-rakomány elszállitására az illető viszonylatban külön járatokat is fog fentartani anélkül, hogy ezért bárminemü segélyt követelhetne.

11. §. A személyszállitási dijakra nézve a következő határozatok állapittatnak meg:

A szerződéses járatokon beszedendő személyszállitási dijak csak a kereskedelemügyi m. kir. minister előzetes jóváhagyása után léptethetők életbe és emelhetők fel.

A kereskedelemügyi m. kir. minister fentartja magának a jogot, hogy a személydijszabás módositását szükség esetén követelhesse, minek a társaság haladék nélkül eleget tenni tartozik.

A társaság köteles a m. kir. államvasutakkal mindazon viszonylatokban, melyekben ez utóbbi kivánni fogja, közvetlen menetjegyek kiadásához és ezzel kapcsolatban az utasok podgyászának közvetlen szállitásához hozzájárulni.

A társaság gőzösein utasonkint 50 kilogramm podgyász-szabadsulyt tartozik engedélyezni.

A dijszabási határozmányok tekintetében, ideértve a podgyászdijszabást is, valamint a menetjegyek kiállitása és kezelése, a feladott podgyásznak a vasuti állomás és a hajók közötti szállitása, a kölcsönös leszámolás és ellenőrzés tekintetében a m. kir. államvasutak és a szerződő társaság között — a kereskedelemügyi m. kir. minister előzetes jóváhagyásának fentartása mellett — külön megállapodás létesitendő, mely a jelen szerződés kiegészitő részét képezi.

12. §. A szerződéses vonalakon beszedendő áruszállitási dijak szintén csak a kereskedelemügyi m. kir. minister jóváhagyása után léptethetők életbe és emelhetők fel. A kereskedelemügyi m. kir. minister fentartja magának a jogot, hogy szükség esetén az egész árudijszabásnak, vagy egyes tételeinek módositását követelje, minek a társaság haladéktalanul eleget tenni tartozik.

A társaság kötelezi magát, hogy a fiumei m. kir. tengerészeti hatóság felhivására magyar ipari termékekből mintaküldeményeket minden szerződéses járatán dijmentesen fog szállitani. Ezen dijmentesen szállitandó mintaküldemények sulya hajónként rendszerint egy métermázsánál nagyobb nem lehet, oly mintaküldemények azonban, melyeknél az egyes tárgyak sulya az egy métermázsát meghaladja, a dijmentes szállitásból ki nem zárhatók.

A társaság köteles azon forgalmakban, melyek a kereskedelemügyi m. kir. minister által e czélból meg fognak jelöltetni, a m. kir. államvasutakkal közvetlen dijszabásokat felállitani.

13. §. A társaság kötelezettséget vállal, hogy a viteldijak megállapitása és a forgalom ellátása tekintetében egyéb tengeri hajózási vállalatokkal a kereskedelemügyi m. kir. minister előzetesen

kieszközölt engedélye nélkül szerződéses viszonyba lépni nem fog.

Az e tekintetben létesiteni kivánt megállapodásokhoz a kereskedelemügyi m. kir. minister jóváhagyása a fiumei m. kir. tengerészeti hatóság utján kérendő, mely jóváhagyás az esetben, ha a bemutatott megállapodások ellen 15 napon belül bármely okból észrevétel nem tétetnék, megadottnak tekinthető.

A dijszabási tekintetekben a közönség által netalán emelt panaszok és vitás esetekben a társaság aláveti magát a fiumei m. kir. tengerészeti hatóság, illetve a kereskedelemügyi m. kir. minister döntésének.

14. §. A társaság köteles az általa közvetitett összes személy- és áruforgalomról részletes statisztikai adatokat gyüjteni és azokat, a fiumei m. kir. tengerészeti hatóság által kivánt módon összeállitott havi kimutatásokba foglalva, ezen hatóságnak, valamint a társaság mellé rendelt ministeri biztosnak legkésőbb a következő hó 15-ig bemutatni.

15. §. A társaság kötelezi magát, hogy a közös hadügyminister felszólitására mozgósitás, vagy háboru esetén valamennyi rendelkezésre álló hajóját a szükséghez képest és megfelelő dij mellett a haditengerészet szolgálatába, illetőleg a hadigazgatás czéljaira, vagy a bevonulók szállitására s egyéb katonai szállitmányok vitelére is átengedni. — Szükség esetén azon hajók is e czélra rendelkezésre bocsátandók, melyek meg vannak ugyan már rakva, de még el nem indultak, valamint azok is, melyeket idejekorán vissza lehet vezényelni.

Ha a haditengerészetnek a mozgósitás vagy háboru esetén átadott hajókon a társasági közegek hibájából tengeri baleset, vagy tűzvész által sérülés vagy kár okoztatik, az a társaságot terheli.

Azon esetek, melyekben a hadsereg által kibérelt vagy a haditengerészetnek átadott hajók elveszéséből, avagy az azokon történt sérülésekből eredő költségek a társaságot terhelik, a cs. és kir. közös hadügyminister és a magyar-horvát tengeri gőzhajózási részvénytársaság között a hajóknak hadi czélokra való szolgálatba bocsátása iránt ujonnan kötendő szerződésben fognak részletesen meghatároztatni.

Hogy a társaság a közös hadügyminister követelményeinek teljesen megfelelhessen, a kereskedelemügyi m. kir. minister, ha szükséges, meg fogja engedni, hogy mozgósitás vagy háboru esetén egyes vagy az összes szerződéses járatok megszüntettessenek.

A közös hadügyminister, hacsak lehet, a társaságot már a mozgósitás megkezdése előtt értesitendi a szükséges hajók mennyiségéről avégből, hogy azok a hadi czélokra visszatartassanak. — A mozgósitás, vagy hadi czélokra visszatartott hajóknak várakozási idejére a társaságnak járó kártalanitás a jelen §. 3-ik bekezdésében emlitett ujonnan kötendő egyezményben fog meghatároztatni.

A katonai szállitmányokra nézve általában a közös hadügyminister és az Osztrák Lloyd, valamint néhány kisebb hajózási vállalat között fennálló egyezmény határozatai mérvadók.

A társaság a katonai szállitmányokat s az egyes utazó katonai személyeket ugyanazon kedvezményekben fogja részesiteni, mint amelyek az előző bekezdésben emlitett egyezményekben megállapitvák.

Az esetre, ha a társaság hajói mozgósitás vagy háboru alkalmával a haditengerészet vagy a hadigazgatás szolgálatába állittatnak, a társaság köteles lesz a cs. és kir. közös hadügyminister részéről a kereskedelemügyi m. kir. ministerrel egyetértőleg megállapitott szolgálati szabályoknak megfelelni.

E tekintetben különösen mérvadó a katonai szállitmányoknak vizen való szállitása tárgyában a kereskedelemügyi m. kir. ministerrel egyetértőleg kiadott és a nevezett minister hozzájárulásával netalán módositandó szabályzatról szóló E—11. számu szolgálati könyv, melynek határozatai béke idején is betartandók.

A jelen §. 3-ik bekezdésében emlitett egyezmény azon változtatásokkal, melyek később egyetértőleg netalán eszközöltetnének, a jelen szerződés tartamára érvénynyel fog birni.

Azon esetre, ha az előbb emlitett egyezménynek a katonai szállitmányok számára nyujtott kedvezményekről szóló része bármely okból hatályon kivül helyeztetnék, minden körülmények között fenn fog maradni a társaság azon kötelezettsége, hogy a katonai szállitmányokat és egyes utazó katonai egyéneket, nemkülönben mindennemü katonai tárgyakat a polgári szállitmányokra fennálló dijtételek feléért szállitsa.

16. §. A társaság kötelezi magát, hogy azon kőszénmennyiségből, mely a háboru, vagy mozgósitás esetén hadi czélokra igényelt hajóinak üzembentartásához szükséges, Fiuméban egy erre alkalmas raktárban 800 tonna angol kő- vagy briquetteszenet, avagy e helyett más — lehetőleg hazai származásu — szénből az angol szén kikötött mennyiségével egyenlő értékü mennyiséget állandóan készletben fog tartani.

A cs. és kir. közös hadügyminister jogositva van ezen kőszénkészletek álladékát az egyezményben eziránt megállapitandó részletes határozatok alapján ellenőriztetni.

Ezenfelül a haditengerészet által az igénybe vett gőzösök mozgósitás vagy háboru esetén teljesen megtöltött széntartályokkal bocsátandók rendelkezésre.

17. §. A társaság szerződéses járatait teljesitő gőzösök kikötési helyének kijelölésénél Fiuméban és a magyar-horvát tengerpart kikötőiben a társaság kivánságai lehetőség szerint figyelembe fognak vétetni.

18. §. A társaságnak jogában áll a jelen szerződésben megállapitott járatokon kivül, amennyiben az a kikötött kötelezettségek minden hátránya nélkül történhetik, tulajdon, vagy más bérelt gőzösökkel szabadhajózást űzni, ebbeli működésénél azonban azon korlátozáshoz van kötve, hogy az állammal szerződéses viszonyban álló más tengerhajózási vállalat által berendezett rendes gőzhajózási járatoknak versenyt nem okozhat.

E tekintetben köteles lesz a társaság azon határozatokhoz alkalmazkodni, amelyek a kereskedelemügyi m. kir. minister által a szükséghez képest esetrőlesetre megállapittatni fognak.

19. §. A társaság összes alkalmazottainak, ideértve a gépészeket is, lehetőség szerint magyar állampolgároknak kell lenniök.

A fiumei m. kir. tengerészeti akadémiával kapcsolatos internatusból kikerült tengerészeket, hajóhadnagyokat és kapitányokat, valamint haditengerésztiszteket és hadapródokat a társaság egyenlő feltételek mellett másokkal szemben előnyben tartozik részesiteni. — Ily irányu kérvények visszautasitása esetén a kereskedelemügyi m. kir. minister elé, a fiumei m. kir. tengerészeti hatóság utján, indokolt jelentés terjesztendő.

A közös hadseregben, a haditengerészetben és a honvédségben szolgált altisztek alkalmazása tekintetében a társaság aláveti magát a segélyezett vasuti és hajózási vállalatokra nézve fennálló törvényes határozatoknak.

20. §. A társaság kötelezi magát, hogy a tengerészeti szolgálat érdekében hivatalból, valamint a közös külügyminister kivánságára egyéb czélból is utazó közegeket dijmentesen fogja szállitani.

A társaság kötelezi magát továbbá, hogy a m. kir. tengerészeti hatóságnál alkalmazott közegek részére az ezen hatóság által megjelölt mérvben állandó szabadjegyeket fog rendelkezésre bocsátani.

A többi állami tisztviselők, valamint az összes állami tisztviselők családtagjai a társaság gőzösein az esetben, ha a Quarnerói öböl határán tul terjedő utat tesznek, az illető viszonylatban a tényleg igénybe vehető osztálynál egygyel

alacsonyabb osztály után megállapitott viteldijat fizetik.

21. §. A társaság az osztrák-magyar monarchia határain kivül fekvő kikötőkből inditott szerződéses járatain az illető cs. és kir. ügynökségek részéről hazaküldött tengerészeket és hadkötelezeket dijmentesen, egyéb hazaszállitandó magyar vagy osztrák honpolgárokat pedig a III. osztályu menetdij- és azonfelül élelmezés fejében minden napra 1 korona dij mellett fogja szállitani.

22. §. A társaság, midőn azt a kereskedelemügyi m. kir. minister a postai forgalom közvetitésével szerződésileg megbizza, a postaüzem szolgálatában álló közegnek tekintetik, és mint ilyen a postatörvényeknek és szabályoknak alá van vetve.

A társaság köteles jelen szerződésének tartamára — az 1. §. 16. és 18. tételei alatt emlitett járatok kivételével — összes szerződésszerü járatain Fiume és magyar-horvát tengerparti kikötők között, nemkülönben ezen kikötők és a hajójáratai által érintett isztriai, dalmát és albán kikötők között az összes postát, vagyis bárhonnan eredő vagy bárhová szóló levélzárlatokat, pénzes zsákokat és záron kivüli csomagokat, melyek a társaság hajóinak valamely magyar postahivatal részéről továbbszállitás végett átadatnak, avagy a társaság hajóiról valamely magyar postahivatalnak leadandók, minden külön dijazás nélkül pontosan szállitani és azt, amennyiben a postaküldeményeknek a hajón való kisérésével és kezelésével postai alkalmazott nem bizatik meg, saját hajóközegei által kezeltetni és közvetittetni, azon feltétel mellett azonban, hogy az egyes kikötőkben a postai zárlatok és csomagok postai alkalmazottak által a hajón fognak átadatni és viszont átvétetni.

Külön is megjegyeztetik, hogy a postának nem magyar kikötőkből nem magyar kikötőbe való szállitására a társaság jelen szerződése értelmében nem köteles.

A társaság köteles hajóin saját költségén beszerzendő levélszekrényt alkalmazni és ennek rendes kiürittetéséről gondoskodni. A posta kezelésével megbizott társasági hajósközeg tartozik a közönségnek való elárusitásra a fiumei m. kir. postahivataltól készpénzen beszerzendő magyar postai értékjegyekből megfelelő készletet tartani; az értékjegyek után neki a szabályszerü elárusitási jutalék jár. — A hajón feladott levelezésre alkalmazott frankójegyek felülbélyegzéséhez szükséges bélyegzőt a magyar posta adja.

A társaság a hajóin átvett, saját közegei által kezelt és közvetitett levél-, pénzes- és csomagküldeményekért — a tengeri szerencsétlenség, vagy az erőhatalom eseteit kivéve — a szállitás egész tartama alatt vagyonával kezeskedik, a mindenkori belföldi postaszabályok, illetőleg a magyar postára kötelező nemzetközi postaszerződések határozmányainak mérve szerint.

A kereskedelemügyi m. kir. minister fentartja magának a jogot, hogy a tengeri szerencsétlenség vagy az erőhatalom eseteire is a szavatosságot — külön megegyezés tárgyát képező dijazás mellett — a társaságra nézve kötelezővé tegye.

A társaság tartózkodni fog levélpostai küldeményeknek saját számlájára való közvetitésétől ugy magyar mint osztrák területen, valamint külföldön is, és gondoskodik arról, hogy e tilalmat alkalmazottjai szintén szigoruan betartsák.

A társaság köteles az iránt intézkedni, hogy a postaközvetitéssel megbizott közegei a postai zárlatokkal és csomagokkal kiméletesen bánjanak és hogy a postaküldemények a hajón lehetőleg elkülönitve, a biztonság követelményeinek megfelelően helyeztessenek el.

Ha a kereskedelemügyi m. kir. minister jónak látná a postát az egyes hajójáratokon postai közegek által kisértetni, ez esetre postatisztviselő részére első osztályu, posta-altiszt vagy szolga ré-

szére másodosztályu hely, és azonfelül a postaküldemények elhelyezésére külön elzárható fülke, esetleg megfelelő nagyságu záros tartály engedendő át dijmentesen.

A postaközvetités ellenőrzésére esetrőlesetre kiküldött postatisztviselőt a társaság első osztályu helyen ingyen szállitani és a hajón való ellátásnál ugy ezen felügyelő, mint a posta kisérésére nézve kirendelt postaközegeket a szokásos árkedvezményben részesiteni köteles.

Ha a hajó bármely okból az előirt menetrendet be nem tartaná, s jelentékenyebb késéssel közlekednék, vagy továbbmenetét elhalasztani, illetőleg megszakitani volna kénytelen, a hajó parancsnoka köteles ezen körülményről az összes hátralévő magyar vagy osztrák postahivatalokat táviratilag értesiteni. — Ezen táviratok dijmentesek.

Ha a hajót utközben baj éri, a hajóparancsnok köteles, még pedig ha a hajón szolgálatot tévő posta-alkalmazott van, ennek meghallgatása után intézkedni, hogy a postai küldemények mielőbb biztonságba jussanak és továbbittassanak. Az ebből netalán felmerülő költségeket a társaság viseli.

A társaság portomentességet élvez a hajó ügynökségeivel és ezeknek egymás között váltott azon szolgálati levelezésére nézve, melyet a társaság hajói szállitanak. E leveleken a küldő és a czimzett nevének, valamint e megjegyzésnek kell felirva lennie: »a magyar-horvát tengeri gőzhajózási részvénytársaság szolgálati levelezése«.

A postaszolgálat lebonyolitásának részleteit a kereskedelemügyi m. kir. minister rendeletileg állapitja meg.

23. §. Amennyiben a társaság a postaszállitási szolgálat iránt a m. kir. posta- és távirdán kivül más postaigazgatással is szerződéses viszonyba kivánna lépni, ily szolgálatot csakis a kereskedelemügyi m. kir. minister előzetes engedélye alapján vállalhat el.

Abból azonban, hogy a részvénytársaság előzetes ministeri engedély alapján más postaigazgatással is szerződéses viszonyba lép, a magyar állam és a társaság között fennálló szerződés határozmányaira nézve, különösen a járatokon érintendő közbeeső kikötők felvétele, illetve elhagyása, továbbá a menetrendek megállapitása, valamint a szerződésszerü járatok módositása, illetve pótlása tekintetében semmiféle korlátozás nem következik be.

Külön megállapittatik, hogy a jelen szerződés 1. §-ának 16. és 18. tételei alatt emlitett járatok idegen posta szállitására sem köthetők le.

24. §. Jelen szerződés 15 évre, és pedig 1902. évi január hó 1-től 1916. évi deczember hó 31-ig terjedő időszakra köttetik.

A szerződés ezen tartama alatt a társaság az általa a jelen szerződésben elvállalt összes kötelezettségek fejében, — ideértve a postának szállitását is, évi 430.000, azaz: négyszázharminczezer korona állami segélyben részesül.

Ezen államsegély az 1. §-ban kikötött járatok rendes és pontos betartásának igazolása alapján egyenlő utólagos havi részletekben a fiumei m. kir. adóhivatalnál fog a társaságnak szabályszerüen bélyegzett nyugta ellenében kifizettetni.

Mindazon állami kedvezmények, amelyek a társaságot az 1893: XXII. törvényczikk 13. §-a értelmében jelenleg megilletik, a társaság részére jelen szerződés egész tartamára biztosittatnak.

25. §. A társaság által letett és a fiumei m. kir. adóhivatalnál őrzött 60.000 korona biztositék a szerződés lejártáig letétben marad.

26. §. Ha a megállapitott járatok egyike vagy másika egészben vagy részben elemi akadályok (erőhatalom) következtében nem teljesittetik, akkor az esetben, ha az elemi akadály megszünése után még elegendő idő marad a legközelebbi járatig, az elmulasztott járat, vagy esetleg annak része pótlandó, s az esetben, ha az erőhatalom kellőleg igazoltatott, az államsegélyből levonás nem

eszközöltetik. — Ha azonban egy ily elmulasztott járat vagy járatrész nem pótoltatott, az engedélyezett államsegélyből az elmulasztott járat vagy járatrész hosszának minden tengeri mértföldje után 97 fillér levonásba jön.

Ha háboru veszélye, vagy kikötők elzárása miatt a járatok egészben vagy részben nem eszközölhetők, a társaság kötelezettsége ezen járatok betartását illetőleg megszünik, de az ekkép elmulasztott járatok, vagy esetleg járatrészek hosszának minden tengeri mértföldje után 97 fillér az államsegélyből ki nem utalványoztatik.

Vesztegzárak alkalmával a menetrendeknek esetleg szükséges módositása, a járatok korlátozása és vesztegzári pótdijak beszedhetése iránt a kereskedelemügyi m. kir. minister határoz.

A járatoknak vesztegzárak következtében való részbeni vagy teljes beszüntetése esetében az állami segély összegéből az elmaradt járatok hosszának minden tengeri mértföldje után szintén 97 fillér vonandó le, mindazonáltal biztosittatik a társaság, hogy ha azon időszak alatt illető hajói máskép megfelelően foglalkoztathatók nem volnának, a jelen szerződésben megállapitott állami segélyből 40%-nál több levonatni nem fog.

27. §. Azon esetben, ha valamely megállapitott járat megkezdetett ugyan, de az a gőzös testében vagy gépezetében beállott valamely hiány miatt befejezhető nem volt, és az illető járat más gőzös beállitása utján sem volt pótolható, az engedélyezett segély az elmaradt járatrész után aránylag szintén levonásba jő.

28. §. Ha a megállapitott rendes járatok valamelyike nem az emlitett indokok folytán, hanem más körülményeknél fogva mulasztatnék el, nemcsak az államsegély fog az elmulasztott járatok után eső részlet levonásával leszállittatni, hanem a kereskedelemügyi m. kir. ministernek jogában áll egyszersmind a társaságot esetenként 800 koronáig terjedhető birság alá vetni, mely a társaság biztositékából vagy az állami segélyből is levonásba hozható.

Továbbá jogában áll a kereskedelemügyi m. kir. ministernek a társaságot esetről-esetre 800 korona birság alá vetni, ha az a jelen szerződésben elvállalt bármely más kötelezettségét — ideértve a postaszállitás tekintetében, valamint a m. kir. államvasutak irányában elvállaltakat is — pontosan meg nem tartaná.

29. §. Ha a társaság 60.000 korona biztositéka a kereskedelemügyi m. kir. minister részéről az előző §-ban emlitett esetekben kirótt birságok által részben vagy egészben igénybe vétetnék, a társaság köteles a biztositékot, a hozzá evégből intézett felszólitás vételétől számitott 15 nap alatt, a teljes 60.000 korona összegre kiegésziteni. — Ha ezt a társaság tenni elmulasztaná, a kereskedelemügyi m. kir. minister jogositva van arra, hogy a hiányzó összeget az államsegély legközelebb fizetendő részleteiből kiegészithesse.

30. §. A magyar királyi kormány kötelezi magát, hogy a jelen szerződésben megnevezett vonalakon ezen szerződés tartama alatt más hajózási vállalatnak állami segélyt nyujtani nem fog.

Amennyiben a társaság gőzhajózási szolgálat berendezése iránt mással, mint a kereskedelemügyi m. kir. ministerrel, illetve a m. kir. kormánynyal is kivánna szerződésviszonyba lépni, ily szolgálatot csakis a kereskedelemügyi m. kir. minister előzetes engedélyével és az ezen ministeri engedélyben megállapitott feltételek alatt vállalhat el.

Ha a szerződés tartamának lejártával a m. kir. kormány a társaság hajói által bejárt vonalakat továbbra is szerződésszerüen biztositani óhajtja, a társasági ezen szolgálat folytatólagos ellátása tekintetében egyenlő feltételek mellett más vállalattal szemben előnynyel birand.

31. §. A társaság czége: »Magyar-horvát tengeri gőzhajózási részvénytársaság«; székhelye: Fiume.

32. §. A társaság igazgatósági tagjainak legalább kétharmada magyar állampolgár legyen.

Az elnöknek magyar állampolgárnak kell lennie és megválasztatása a kereskedelemügyi m. kir. ministernek megerősitését igényli.

A szerződés tartama alatt a kereskedelemügyi m. kir. ministernek joga van a társaság igazgatóságába két tagot kinevezni.

A társaság jelen szerződés tartama alatt a kereskedelemügyi m. kir. ministernek felügyelete alatt áll, ki felügyeleti jogát az e czélra kinevezendő ministeri biztos és a m. kir. tengerészeti hatóság által gyakorolja.

A társaság a ministeri biztos dijazására ezen felügyelet czimén évi 2400 koronát fog a kereskedelemügyi m. kir. minister által megjelölendő valamely állami pénztárba befizetni.

33. §. A ministeri biztos a társaság működését minden irányban ellenőrzi és e czélból a társaság közegei részéről neki minden felvilágositás megadandó.

A ministeri biztos a társaság üzleti könyveit és levelezéseit megtekintheti és a társaság közegeitől az ellenőrzési jog gyakorlására megkivánható felvilágositásokat követelheti.

A ministeri biztosnak, ugyszintén vagy a kereskedelemügyi m. kir. minister, vagy a fiumei m. kir. tengerészeti hatóság által e czélra külön megjelölt közegnek joga van a társaság hajóit időnként megvizsgálni, s amennyiben hajók biztonsága szempontjából kifogásai lennének, a társaság a ministeri biztos idevágó utasitásainak megfelelni tartozik, jogában állván azonban ezen utasitások ellen a tengerészeti hatósághoz és másodfokulag a kereskedelemügyi m. kir. ministerhez felfolyamodni, ki is ezen kérdésekben végérvényesen határoz.

A társaság ügymenetére vonatkozólag a ministeri biztosnak joga van javaslatokat tenni, melyeket a társaság igazgatósága legközelebbi ülésében tárgyalni és ezekben határozatot hozni tartozik.

A ministeri biztos a közgyüléseken és az igazgatósági ülésekben részt vesz és a fennálló törvények, vagy az állam érdekeivel ellenkező, nemkülönben a jelen szerződés határozatainak meg nem felelő határozatok ellen óvást emel.

Ezen óvás felett a fiumei m. kir. tengerészeti hatóság elsőfokulag, a kereskedelemügyi m. kir. minister pedig másodfokulag és végérvényesen határoz.

A társaság ügykörében előforduló minden fontosabb mozzanatról a társaság a ministeri biztost azonnal értesiteni tartozik.

34. §. A társaság által szerződésileg elvállalt szállitási kötelezettségek pontos teljesitését a m. kir. tengerészeti hatóság a helyszinén ellenőrzi, az ez irányban felmerülő panaszokat megvizsgálja és megfelelően intézkedik.

A m. kir. tengerészeti hatóság ellenőrzi továbbá a társaság által teljesitendő rendes járatok szerződésszerü betartását, a járatoknál előforduló késések, mulasztások stb. tekintetében vizsgálatot eszközöl, melynek eredménye alapján a jelen szerződés határozatai értelmében jár el.

A tengerészeti hatóság a társaság működését egyébként is minden irányban ellenőrzi, az észlelt hiányokat orvosoltatja és a forgalom érdekében álló intézkedések megtételére a társaság igazgatóságát felhivja.

A társaság illető közegei kötelesek a m. kir. tengerészeti hatóság által a társaság szolgálatára vonatkozólag tőlük kivánt minden felvilágositást haladéktalanul megadni.

A tengerészeti hatóság intézkedései ellen a társaság a kereskedelemügyi m. kir. ministerhez felfolyamodással élhet, ki végérvényesen határoz.

35. §. A társaság köteles Budapesten főügynökséget fentartani, és azonkivül a szerződéses vonalakon érintett főbb

kikötőkben megbizható képviseletekről gondoskodni.

A társaság hirdetményei egy budapesti magyar lapban és a m. kir. tengerészeti hatóság hivatalos közlönyében teendők közzé.

36. §. Mindaddig, amig a társaság az állammal szerződési viszonyban áll, a társaság tőkéjének felemelésére és leszállitására, az alapszabályok módositására és a társaság feloszlatására vonatkozó közgyülési határozatok a kereskedelemügyi m. kir. ministernek jóváhagyását igénylik, miért is azok foganatositásuk előtt a kereskedelemügyi m. kir. minister elé terjesztendők.

A társaság jelen szerződést csak a ministerium előző engedélyével ruházhatja át másra.

37. §. Per esetén a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék illetékessége köttetik ki.

Ha a társaság netán csődbe jutna, a m. kir. kormánynak a szerződésben a társaság irányában elvállalt kötelezettségei minden birói beavatkozás nélkül megszünnek.

38. §. A jelen szerződésből folyó bélyeg- és illetékköltségeket a szerződő társaság tartozik viselni.

39. §. Jelen szerződés, mely 1902. évi január hó 1-én a kereskedelemügyi m. kir. minister és a magyar-horvát tengeri gőzhajózási részvénytársaság között hajójáratok berendezése tárgyában kötött összes korábbi szerződések vagy egyezmények helyébe lép, a társaságra nézve a szerződés jogérvényes aláirása napjától kezdve azonnal, az államra nézve pedig csak azon időponttól válik jogérvényessé, mihelyt azt a magyar törvényhozás jóváhagyta, illetve az erre vonatkozó törvény szentesitve és kihirdetve lett.

Kelt egy, a kereskedelemügyi m. kir. ministeriumban őrzendő eredeti példányban.

Budapesten, 1901. január hó 27-én.

1901 : XI. Törvényczikk

a »Magyar-horvát tengeri gőzhajózási részvény-társaság«-gal az Adriai-tenger nyugoti részén teljesitendő parthajózás (a Fiume és Velencze, valamint Fiume és Ancona között közlekedő gőzhajójáratok) fentartása iránt kötött szerződés beczikkelyezéséről.

1. §. A magyar-horvát tengeri gőzhajózási részvénytársasággal az Adriai-tenger nyugoti részén teljesitendő parthajózás (a Fiume és Velencze, valamint a Fiume és Ancona között közlekedő gőzhajójáratok) fentartása iránt 1901. évi február hó 23-án kötött szerződés a törvényhozás által jóváhagyatván, ezen törvény mellékleteként beczikkelyeztetik.

2. §. Ezen törvény kihirdetése napján lép életbe és végrehajtásával a kereskedelemügyi minister bizatik meg.

A szerződés szövege a következő:

Szerződés,

melyet a törvényhozás jóváhagyásának fentartása mellett a kereskedelemügyi magyar királyi minister a »Magyar-horvát tengeri gőzhajózási részvénytársaság«-gal az Adriai-tenger nyugoti részén teljesitendő parthajózás (Fiume és Velencze, valamint a Fiume és Ancona közt közlekedő gőzhajójáratok) fentartása tárgyában az alábbiak szerint kötött:

1. §. A magyar-horvát tengeri gőzhajózási részvénytársaság kötelezi magát arra, hogy a jelen szerződés tartama alatt Fiume és Velencze, továbbá Fiume és Ancona közt, a kereskedelemügyi magyar királyi minister által jóváhagyandó és a társaság által előzetesen kihirdetendő menetrendek alapján, a személy- és áruforgalom közvetitésére rendszerint saját hajóival a következő rendes gőzhajójáratokat fogja fentartani, és pedig:

1. A fiume—velenczei vonalon:

a) az egész éven át hetenként két járatott Fiuméból Velenczébe és két járatot Velenczéből Fiuméba;

b) azonkivül a nyári évad alatt, vagyis minden márczius hó 15-től a reá következő október hó 31-ig bezárólag hetenként még egy járatot Fiuméból Velenczébe és viszont még egy járatot Velenczéből Fiuméba.

A *b)* alatt emlitett nyári heti harmadik járat, ha azt a kereskedelemügyi magyar királyi minister elrendeli, már márczius hó 1-én léptetendő életbe, viszont azonban, ha a kedvezőtlen időjárás indokolttá teszi, a vállalkozó kérheti azt, hogy a nyári harmadik járat megkezdése április hó 1-éig elhalasztassék;

2. a fiume—anconai vonalon:

a) az egész éven át hetenként két járatot Fiuméból Anconába és viszont két járatot Anconából Fiuméba;

b) a nyári évad alatt, vagyis minden márczius hó 15-étől a reá következő október hó 31-ig bezárólag hetenként még egy járatot Fiuméból Anconába és viszont még egy járatot Anconából Fiuméba;

Fiume és Ancona közt hetenként egy járat mindenesetre a nappali órákban teljesitendő.

A Fiume és Velencze, továbbá Fiume és Ancona közti járatokon a kereskedelemügyi magyar királyi minister külön előzetes engedélye nélkül — az erőhatalom esetét kivéve — közbeeső ki-

kötő nem érinthető. Ha a kereskedelemügyi magyar királyi minister ily közbeeső kikötő érintését engedélyezné, a társaság köteles a kereskedelemügyi magyar királyi minister által ezen esetben netán kikötendő feltételeket pontosan betartani.

2. §. A társaság kötelezi magát, hogy az 1. §-ban megjelölt járatok számára megállapitott menetrendeket pontosan betartja, azokat a kereskedelemügyi magyar királyi minister jóváhagyása és a társaság által teljesitendő kihirdetés előtt sem életbe nem lépteti, sem pedig nem módositja. — A kereskedelemügyi magyar királyi minister fentartja magának a jogot, hogy a menetrendek megváltoztatását bármikor követelhesse, minek a társaság haladék nélkül megfelelni köteles.

3. §. A társaság a jelen szerződés értelmében teljesitendő járatokat 12 tengeri mértföldnyi rendes menetsebességgel tartozik fentartani.

4. §. Az 1-ső §-ban megállapitott járatokat a társaság rendszerint a »Villám«, a »Dániel Ernő« és a »Hegedüs Sándor« nevü, vagyis azon gőzösökkel tartozik fentartani, amelyek eredetileg is ezen járatok czéljaira szereztettek be, kivételesen azonban jogositva van a társaság, hogy a fiumei magyar királyi tengerészeti hatóságoktól előzetesen kieszközlendő engedély alapján egyes járatokat azon tulajdonában lévő gőzösökkel teljesithessen, amelyekkel a fiume—cattarói és fiume—gravosai szerződéses gyorsjáratok teljesitése is meg van engedve, jelesen a »Hungária« és a »Pannonia« nevü gőzösökkel, valamint az ezen utóbbi gőzös mintájára legközelebb beszerzendő uj gőzössel.

5. §. Amennyiben a forgalmi viszonyok alakulása azt kivánatossá teszi, a társaság köteles lesz, a kereskedelemügyi magyar királyi minister az 1902. évtől kezdve bármikor nyilvánitható kivánságára és minden ujabb állami támogatásra való igény nélkül, jelen szerződés egész tartama alatt Fiume és Velencze között a nyári évadban, vagyis minden év márczius 15-től a reá következő október hó 31-éig bezárólag az 1-ső §-ban megállapitott heti 3 járaton felül hetenként még egy negyedik járatot ugy menet, mint jövet fentartani, megjegyeztetvén, hogy ezen járattöbbletre nézve jelen szerződésnek az 1-ső §-ban megállapitott járatokra vonatkozó összes határozatai megfelelően alkalmazandók lesznek.

Az előző bekezdésben emlitett járatszaporitások, amennyiben azok a társaság meglévő hajóállományának a szaporitása nélkül is fentarthatók lennének, a kereskedelemügyi magyar királyi minister kivánságára azonnal, amennyiben pedig a jelzett czélból uj gőzös beszerzésére lenne szükség, ezen uj gőzös elkészültével késedelem nélkül lesznek berendezendők, kiköttetvén egyuttal, hogy a társaság ezen uj gőzös beszerzéséről és forgalomba állitásáról, minden állami segélyre való igény nélkül, a kereskedelemügyi magyar királyi minister kivánságának nyilvánitásától számitott legkésőbb egy év alatt tartozik gondoskodni.

Az előző bekezdés értelmében netalán beszerzendő uj gőzösnek, mely egyenlő feltételek esetén a fiumei vagy a magyar-horvát tengerparton létesülő más hajógyárban lesz megrendelendő, a társaság tulajdonát képező »Hegedüs Sándor« nevü gőzössel ugy térfogata és méretei, mint menetsebessége, szerkezete, minősége, osztályzata, berendezése és minden egyéb tulajdonsága és felszerelése tekintetében is egyenlőnek kell lennie. — Ezen uj gőzös részletes tervrajzai és leirása a kereskedelemügyi magyar kir. minister előzetes jóváhagyása alá terjesztendő és a szóban lévő gőzös csakis ezen ministeri jóváhagyás alapján és annak megfelelőleg szerezhető be. — Ezenkivül a kereskedelemügyi magyar királyi minister fentartja magának a jogot, hogy a társaság ezen uj gőzösét

a szerződéses forgalomba helyezés előtt szakközegei által megvizsgáltatja arra nézve, vajjon az a kikötött feltételeknek és az általános követelményeknek mindenben megfelel-e? Ezen vizsgálat eredményétől tétetik függővé az emlitett gőzösnek a szerződésszerü járatokra való alkalmazhatása.

6. §. Amennyiben a jelen szerződés tartama alatt a jelen szerződésben megállapitott járatok teljesitésére rendelt gőzösök bármelyike a járatokon akármely okból többé alkalmazható nem volna, a társaság az illető gőzös vagy gőzösök pótlásáról a viszonyok szerint lehetőleg már előzőleg gondoskodni, mindenesetre azonban legkésőbb 6 hó alatt egy, a személy- és áruszállitás igényeinek minden tekintetben megfelelő, kellő kényelmes és diszes berendezésekkel ellátott és a szerződésszerü szolgálatból kivett gőzössel legalább is egyenlő nagyságu és minőségü, óránként legalább is 12 tengeri mértföldnyi rendes menetsebesség állandó kifejtésére képes elsőosztályu uj gőzöst tartozik az előző §-ban megállapitott feltételek és eljárás mellett beszerezni és az illető járatra alkalmazni anélkül, hogy ezért bármily külön segélyt igényelhetne.

A kereskedelemügyi magyar királyi minister fentartja magának a jogot, hogy a társaság gőzöseit a kikötött feltételek és az általános követelmények tekintetében szakközegei által bármikor megvizsgáltassa.

Amennyiben a társaság gőzösei a jelen szerződés tartama folyamán a személy- vagy áruforgalom rendes közvetitésére elégteleneknek, vagy egyébként meg nem felelőknek bizonyulnának, a társaság ezeknél nagyobb térfogatu, illetve megfelelőbb gőzösöket tartozik az előző §-ban megállapitott feltételek és eljárás mellett beszerezni és a járatokra alkalmazni, illetve a gőzösök berendezésében észlelt hiányokat a kereskedelemügyi magyar királyi minister utasitásai szerint pótolni anélkül, hogy ezért bármily külön segélyre vagy kárpótlásra igényt támaszthatna.

7. §. Azon esetben, ha a téli évadban oly mennyiségben érkeznének szállitmányok, hogy azok egy járat alkalmával a hajórakhelyiség hiánya, vagy a menetrendszerü indulási idő pontos betarthatása miatt elszállithatók nem volnának és 100 vagy több tonna visszamaradna, ezen árumennyiség egy, a menetrenden kivül eső különjárattal, és pedig az ugyanazon irányban elinditandó jövő rendes járat előtt szállitandó el.

Ezen rendkivüli járatok teljesitésére a társaság a m. kir. tengerészeti hatóság engedélyével a tulajdonában lévő »Venezia« nevü, vagy azzal egy tekintet alá eső más gőzösét is használhatja, mely esetben a külön járatok óránként 10 tengeri mértföldnyi rendes menetsebességgel teljesitendők.

Ezen külön járatok inditása által a menetrendben megállapitott járatok változást nem szenvedhetnek, s a társaság ezen külön járatokért semmi néven nevezendő kárpótlásra igényt nem tarthat.

8. §. A társaság kötelezi magát, hogy a jelen szerződésben megállapitott járatok teljesitésére szolgáló gőzöseit is Fiuméban fogja lajstromoztatni.

9. §. A társaság kötelezi magát, hogy a jelen szerződése alapján teljesitendő járatok czéljaira szolgáló gőzöseit a kereskedelemügyi magyar kir. minister előzetes engedélye nélkül a szerződés tartama alatt sem eladni, sem egyéb módon a szerződésszerü rendeltetésüktől elvonni nem fogja.

10. §. A társaság köteles a jelen szerződése alapján foglalkoztatandó gőzöseit jókarban tartani és az esetleg szükséges csekélyebb javitásokat oly módon eszközöltetni, hogy a megállapitott járatok körül késedelem ne forduljon elő. — Gondoskodni fog továbbá arról, hogy az utasok a vállalat gőzösein kellő biztonságban, kényelemben és pontos kiszolgálásban részesüljenek, a szállitandó

áruk pedig késedelem nélkül rendeltetésük helyére juttattassanak.

A társaság jelen szerződése alapján is üzletvitelében a magyar forgalmi és kereskedelmi érdekeket támogatni kötelességének fogja ismerni, a kereskedelemügyi m. királyi ministernek felszólitására a kiviteli vagy behozatali forgalom érdekében megkivánt intézkedéseket meg fogja tenni és egyáltalában a magyar forgalom emelésére minden lehetőt el fog követni.

11. §. A társaság kötelezettséget vállal, hogy Budapesten székelő főügynöksége által magát a jelen szerződés alapján teljesitendő szolgálat tekintetében is képviseltetni fogja, — továbbá köteles a társaság ugy Velenczében mint Anconában megbizható ügynököt tartani.

12. §. A fiumei kikötői tárak egyikében a társaságnak az általa szállitandó áruk raktározása czéljából a lehetőség szerint egy megfelelő tárrész fog — megállapitandó dij mellett — kizárólagos használatul bérbeadatni. — Ezen tárrészben csakis a jelen szerződéssel megállapitott járatokon szállitandó áruk helyezhetők el. — Oly áruk, melyek ezen rendeltetéssel érkeznek ugyan Fiuméba, anélkül azonban, hogy azok tovaszállitása iránt intézkedés történnék, legfeljebb 6 hétig hagyhatók a tárrészben.

13. §. A személyszállitásra nézve a következő határozatok állapitandók meg:

A fiume—velenczei és fiume—anconai járatokon beszedendő személyszállitási dijak csak a kereskedelemügyi m. kir. minister előzetes jóváhagyása után léptethetők életbe és emelhetők fel. — A kereskedelemügyi m. kir. minister fentartja magának a jogot, hogy a személydijszabás módositását szükség esetén követelhesse, minek a társaság haladék nélkül eleget tenni tartozik.

A társaság köteles a m. kir. államvasutakkal mindazon viszonylatokban, melyekben az utóbbiak kivánni fogják, közvetlen menetjegyek kiadásához és ezzel kapcsolatban az utasok podgyászának közvetlen szállitásához hozzájárulni.

A dijszabási határozmányok tekintetében, ideértve a podgyászdijszabást is, valamint a menetjegyek kiállitása és kezelése, a kölcsönös leszámolás és ellenőrzés tekintetében a m. kir. államvasutak és a társaság közt, a kereskedelemügyi m. kir. minister jóváhagyásának fentartása mellett, külön megállapodás létesitendő, mely a jelen szerződés kiegészitő részét képezi.

14. §. A jelen szerződésben megállapitott vonalakon beszedendő áruszállitási dijak szintén csak a kereskedelemügyi magyar királyi minister jóváhagyása után léptethetők életbe és emelhetők fel. — A kereskedelemügyi m. kir. minister fentartja magának a jogot, hogy szükség esetén az egész árudijszabásnak vagy egyes tételeinek módositását követelje, minek a társaság haladéktalanul eleget tenni tartozik.

A társaság kötelezi magát, hogy a fiumei m. kir. tengerészeti hatóság felhivására magyar ipari termékekből mintaküldeményeket, minden szerződéses járatán dijmentesen fog szállitani. — Ezen dijmentesen szállitandó mintaküldemények sulya hajónként rendszerint egy métermázsánál nagyobb nem lehet, oly mintaküldemények azonban, amelyeknél az egyes tárgyak sulya az egy métermázsát meghaladja, a dijmentes szállitásból ki nem zárhatók.

A társaság köteles azon forgalmakban, amelyek a kereskedelemügyi m. kir. minister által e czélból meg fognak jelöltetni, a m. kir. államvasutakkal közvetlen dijszabásokat felállitani.

15. §. A tengeri szállitásnál a teljes felelősség a társaságra háramlik. — Ugyanaz felelős minden tekintetben ügynökeinek működéseért. — A társaság vagy ügynökei és a közönség között a dijszámitás vagy a mellékilletékek felszámitásából felmerülő vitás esetek a m. kir. tengerészeti hatóság által fognak tárgyaltatni és eldöntetni.

16. §. A társaság köteles a jelen szerződés értelmében teljesitendő járatain a fiumei m. kir. posta- és távirdahivatal által átadott, illetve az ezen hivatalnak átadandó postát — tekintet nélkül ennek eredetére, illetve rendeltetésére — külön dijazás nélkül szállitani.

17. §. Ezen szerződés határozmányainak pontos betartását a magy. kir. tengerészeti hatóság ellenőrzi.

18. §. A társaság az összes szállitott áruk minőségéről és mennyiségéről, valamint a szállitott személyek számáról pontos statisztikai adatokat tartozik gyüjteni, melyek részletes havi kimutatásokban a m. kir. tengerészeti hatósághoz két-két példányban legkésőbb a következő hó 10-éig nyujtandók be.

19. §. Jelen szerződés, mely az országos törvénytárban való kihirdetése napján a Schwarz Lipót zágrábi vállalkozóval ugyanezen tárgyban 1895. évi november hó 27-én kötött és 1901. év január hó 1-ével a magyar-horvát tengeri gőzhajózási részvénytársaságra átruházott szerződés, valamint az ezen szerződés kiegészitésekép ugyancsak nevezett vállalkozóval 1899. évi junius hó 22-én kötött és az emlitett módon szintén átruházott pótszerződés helyébe lép, 1916. évi deczember hó 31-ig terjedő hatálylyal köttetik.

A társaság a jelen szerződésben elvállalt kötelezettségek fejében a jelen szerződés tartama alatt évenként 160.000, azaz egyszázhatvanezer korona állami segélyben részesül.

Ezen államsegély a fiumei m. kir. révhivatal által kiállitott és a jelen szerződésben kikötött járatok rendes és pontos betartását igazoló bizonyitványok alapján, valamint a havi statisztikai kimutatások beszolgáltatása után a magy. kir. tengerészeti hatóság által havi részletekben s utólagosan fog a fiumei m. kir. adóhivatalnál kiutalványoztatni s a társaságnak szabályszerüen bélyegzett nyugtájára folyóvá tétetni.

20. §. Az előző §-ban idézett és 1895. évi november hó 27-én kelt szerződés alapján Schwarz Lipót zágrábi vállalkozó által a budapesti m. kir. állampénztárnál letett 30.000 korona biztositék a magyar-horvát tengeri gőzhajózási részvénytársaság nevére iratik át és az jelen szerződés lejártáig letétben marad.

Ha a 30.000 korona biztositék a kereskedelemügyi m. kir. minister részéről a 24. §-ban emlitett esetekben a társaságra kirótt birságok által részben vagy egészben igénybe vétetett, a társaság köteles a biztositékot a hozzá evégből intézett felszólitás vételétől számitott 15 nap alatt a teljes 30.000 korona összegre kiegésziteni. Ha ezt a társaság tenni elmulasztaná, a kereskedelemügyi minister jogositva van arra, hogy a hiányzó összeget az államsegély legközelebb fizetendő részleteiből kiegészithesse.

21. §. Ha a megállapitott járatok egyike vagy másika elemi akadályok (erőhatalom) következtében nem teljesittetik, akkor azon esetben, ha az elemi akadály megszünése után még elegendő idő marad a legközelebbi járatig: az elmulasztott járat pótlandó, s ez esetben, ha az erőhatalom kellőleg igazoltatott, az államsegélyből levonás nem eszközöltetik.

Ha azonban egy ily elmulasztott járat nem pótoltatott: az engedélyezett államsegély megfelelő részlete, vagyis járatonként 300 korona, egy járatnak oda-vissza történő elmaradása esetén pedig 600 korona levonásba jön, illetve visszatartatik. — Ha háboru veszélye, vagy kikötők elzárása miatt a járatok nem eszközölhetők, a társaság kötelezettsége ezen járatok betartásáért megszünik, de az ekképen elmulasztott járatok után esedékes államsegély a fentebb jelzett arányban ki nem utalványoztatik.

Vesztegzárak alkalmával a menetrendeknek esetleg szükséges módositása, a külön járatok korlátozása és vesztegzári

pótdijak beszedhetése iránt a kereskedelemügyi m. kir. minister határoz.

22. §. Az illető gőzösök akadályozása esetében a társaság, feltéve, hogy e gőzösök pótlására saját tulajdonában lévő megfelelő gőzössel nem rendelkezik, a jelen szerződésben előirt járatokat oly megfelelő térfogatu, berendezésü és teljesitőképességü bérelt gőzösökkel tartozik fentartani, amelyek a m. kir. tengerészeti hatóság szakközegei által eszközlendő vizsgálat alapján e czélra alkalmasaknak találtattak.

23. §. Azon esetben, ha a megállapitott járatok a gőzös testében vagy gépezetében beállott valamely hiány miatt nem voltak eszközölhetők, és kellőleg bebizonyittatott, hogy azok eszközlésére a társaság más hajója beállitható, illetve idegen gőzös bérelhető nem volt, a társaság államsegélyének megfelelő részlete a fentebb jelzett kulcs szerint levonásba jő, illetve visszatartatik.

24. §. Ha a megállapitott járatok valamelyike nem az emlitett indokok folytán, hanem más körülményeknél fogva mulasztatnék el, nemcsak az államsegély az elmulasztott járatok után eső részlet levonásával fog leszállittatni, hanem a kereskedelemügyi m. kir. minister jogában áll egyszersmind a társaságot esetről-esetre 1000 koronáig terjedhető birság alá vetni, mely a társaság biztositékából, vagy az állami segélyből levonásba hozható. — Azon esetben, ha a társaság a szerződésszerüleg kötelezett külön járatok egyikének betartását mulasztaná el, hasonlóképen az állami segélyből egy-egy rendes járatra eső összeg jó levonásba s ezenkivül a kereskedelemügyi m. kir. minister a társaságot 1000 koronáig terjedhető birság alá vetheti, mely a társaság biztositékából, vagy az állami segélyből levonásba hozható.

Továbbá jogában áll a kereskedelemügyi m. kir. ministernek a társaságot esetről-esetre 1000 koronáig terjedő birság alá vetni, ha az a jelen szerződésben elvállalt bármely más kötelezettségét, ideértve a m. kir. államvasutak irányában elvállaltakat is, pontosan meg nem tartaná.

25. §. Azon esetben, ha a társaság a jelen szerződésben elvállalt bármely kötelezettségét pontosan nem teljesitené, vagy csődbe jut, a kereskedelemügyi m. kir. minister jogositva van jelen szerződést megszüntnek és a 19. §-ban foglalt kötelezettségek alól magát felmentettnek tekinteni és ehhez képest a vállalkozónak jelen szerződés 19. §-a alapján biztositott államsegély további kifizetését minden birói közbenjárás igénybevétele nélkül azonnal beszüntetni anélkül, hogy az állam ellen a legcsekélyebb igény támasztható lenne.

26. §. A társaság a fiumei m. kir. tengerészeti akadémia növendékeit, továbbá a tengerészeti szolgálat érdekében hivatalból, valamint a közös külügyminister kivánságára egyéb czélokra is utazó közegeket gőzösein az állásuknak megfelelő osztályban dijmentesen fogja szállitani.

Ezenkivül kötelezi magát a társaság, hogy a m. kir. tengerészeti hatóságnál alkalmazott közegek részére az ezen hatóság által megjelölt mérvben állandó szabadjegyeket fog rendelkezésre bocsátani. — A többi állami tisztviselők, valamint az összes állami tisztviselők családtagjai, a jelen szerződésben megállapitott járatokon is a tényleg igénybe vehető osztálynál egygyel alacsonyabb osztály után megállapitott viteldijat fizetik.

A társaság tartozik továbbá a velenczei és anconai cs. és kir. ügynökségek részéről hazaküldött tengerészeket dijmentesen, egyéb hazaszállitandó vagyontalan magyar vagy osztrák honpolgárokat pedig III. osztályu menetdij és azonfelül élelmezés fejében minden napra 1 korona dij mellett szállitani. — A hadkötelesek szállitása ingyen történik.

Egy-egy járatra azonban csak öt ily egyénnek szállitása követelhető.

27. §. A társaság kötelezi magát, hogy a közös hadügyminister felszólitására

mozgósitás vagy háboru esetén a jelen szerződésben megállapitott járatok teljesitésére szolgáló gőzöseit is a szükséghez képest és megfelelő dij mellett haditengerészet szolgálatába, illetőleg a hadigazgatás czéljaira, vagy a bevonulók szállitására s egyéb katonai szállitmányok vitelére is átengedi. — Szükség esetén azon hajók is e czélra rendelkezésre bocsátandók, amelyek meg vannak ugyan már rakva, de még el nem indultak, valamint azok is, melyeket még idejekorán vissza lehet vezényelni.

Ha a haditengerészetnek a mozgósitás, vagy háboru esetén átadott hajókon a társasági közegek hibájából tengeri baleset vagy tűzvész által sérülés vagy kár okoztatik, az a társaságot terheli.

Azon esetek, melyekben a hadsereg által kibérelt vagy a haditengerészetnek átadott hajók elveszéséből, avagy az azokon történt sérülésekből eredő költségek a társaságot terhelik, a cs. és kir. közös hadügyminister és a magyar-horvát tengeri gőzhajózási részvénytársaság között a hajóknak hadi czélokra való szolgálatba bocsátása iránt ujonnan kötendő szerződésben fognak részletesen meghatároztatni.

Hogy a társaság a közös hadügyminister követelményeinek teljesen megfelelhessen, a kereskedelemügyi m. kir. minister, ha szükséges, meg fogja engedni, hogy mozgósitás vagy háboru esetén a jelen szerződés értelmében teljesitendő járatok is részben vagy teljesen megszüntettessenek.

A közös hadügyminister, hacsak lehet, a társaságot már a mozgósitás megkezdése előtt értesitendi a szükséges hajók mennyiségéről avégből, hogy azok a hadi czélokra visszatartassanak. A mozgósitás vagy hadi czélokra visszatartott hajóknak várakozási idejére a társaságnak járó kártalanitás a jelen §. 3-ik bekezdésében emlitett, ujonnan kötendő egyezményben fog meghatároztatni.

A katonai szállitmányokra nézve általában a közös hadügyminister és az Osztrák Lloyd, valamint néhány kisebb hajózási vállalat között fennálló egyezmény határozatai mérvadók.

A társaság a katonai szállitmányokat s az egyes utazó katonai személyeket ugyanazon kedvezményekben fogja részesiteni, mint amelyek az előző bekezdésben emlitett egyezményekben megállapitvák.

Az esetre, ha a társaság hajói mozgósitás vagy háboru alkalmával a haditengerészet, vagy a hadigazgatás szolgálatába állittatnak, a társaság köteles lesz a cs. és kir. közös hadügyminister részéről a kereskedelemügyi m. kir. ministerrel egyetértőleg megállapitott szolgálati szabályoknak megfelelni.

E tekintetben különösen mérvadó a katonai szállitmányoknak vizen való szállitása tárgyában a kereskedelemügyi m. kir. ministerrel egyetértőleg kiadott és a nevezett minister hozzájárulásával netalán módositandó szabályzatról szóló E.—11. számu szolgálati könyv, melynek határozatai béke idején is betartandók.

A jelen §. 3-ik bekezdésében emlitett egyezmény azon változtatásokkal, melyek később egyetértőleg netalán eszközöltetnének, a jelen szerződés tartamára érvénynyel fog birni.

Azon esetre, ha az előbb emlitett egyezménynek a katonai szállitmányok számára nyujtott kedvezményekről szóló része bármely okból hatályon kivül helyeztetnék, minden körülmények között fenn fog maradni a társaság azon kötelezettsége, hogy a katonai szállitmányokat és egyes utazó katonai egyéneket, nemkülönben mindennemü katonai tárgyakat a polgári szállitmányokra fennálló dijtételek feléért szállitsa.

Tekintettel a jelen szerződésben megállapitott járatok teljesitésére szolgáló gőzösök szénszükségletére, a társaság által többi hajói számára hadi czélból készletben tartandó kőszénnek mennyi-

sége megfelelően felemelendő olyképen, hogy az angol kő- vagy briquette-szénből 800 tonna helyett 850 tonna vagy más — lehetőleg hazai származásu — szénből az angol kőszén most jelzett mennyiségével egyenértékü mennyiség tartandó a társaság által Fiuméban egy erre alkalmas raktárban állandóan készletben.

A cs. és kir. közös hadügyminister jogositva van ezen kőszénkészletek álladékát az egyezményben eziránt megállapitandó részletes határozatok alapján ellenőriztetni.

Ezen felül a haditengerészet által igénybe vett gőzösök mozgósitás vagy háboru esetén teljesen megtöltött széntartályokkal bocsátandók rendelkezésre.

28. §. A társaság jogában áll a jelen szerződésben megállapitott járatokon kivül — amennyiben az a jelen szerződésben kikötött kötelezettségek pontos teljesitésének minden hátránya nélkül történhetik — tulajdon vagy más bérelt gőzösökkel szabadhajózást űzni, a társaság azonban kötelezi magát arra, hogy a szabadhajózás üzésénél az állam által segélyezett vagy az állam intézkedésére berendezett rendes gőzhajózási járatoknak versenyt nem fog okozni. — E tekintetben köteles lesz azon határozásokhoz alkalmazkodni, melyeket a kereskedelemügyi m. kir. minister szükség esetén netalán meg fog állapitani s a társasággal közölni.

29. §. A társaságnak a jelen szerződésben előirt szolgálatának teljesitésénél belföldi alkalmazottjai magyar állampolgárok lehetnek.

A társaság továbbá kötelezi magát, hogy a gőzhajóin való alkalmazásnál egyenlő feltételek mellett a fiumei m. kir. tengerészeti akadémiával kapcsolatos internátusból kikerült ifjakat, valamint a haditengerész tiszteket és hadapródokat másokkal szemben előnyben fogja részesiteni. — Ily irányu kérvények visszautasitása esetén a kereskedelemügyi m. kir. tengerészeti hatóság utján indokolt jelentés teendő.

A közös hadseregben, a haditengerészetben és a honvédségben szolgált altisztek alkalmazása tekintetében a társaság aláveti magát a segélyezett vasuti és hajózási vállalatokra nézve fennálló törvényes határozatoknak.

30. §. A társaság ugy hirdetményeiben, mint levelezéseiben, a hajóin alkalmazandó feliratokon stb. a magyar nyelv érvényesitését kötelességének fogja ismerni.

A társaság hirdetményeit legalább egy budapesti magyar lapban és a m. kir. tengerészeti hatóság hivatalos közlönyében tartozik közzétenni.

31. §. A társaság a vállalata számára szükséges czikkek beszerzésénél, illetve szállitások és munkák kiadásánál a hazai ipart támogatni és az e tekintetben a kereskedelemügyi m. kir. minister által hozzá intézendő felhivásoknak megfelelni köteles.

32. §. A kereskedelemügyi m. kir. minister jelen szerződés tartamára a társaság igazgatóságába még egy harmadik tagot fog kinevezni.

A társaság mellé kinevezett ministeri biztos hatásköre ép ugy kiterjed a társaságnak a jelen szerződésből folyó működése ellenőrzésére, amint az a társaság egyéb szerződéses szolgálatára nézve megállapittatott.

33. §. Amennyiben a vállalkozó gőzhajózási szolgálat berendezése iránt mással, mint a kereskedelemügyi m. kir. ministerrel, illetve a m. kir. kormánynyal is kivánna szerződéses viszonyba lépni, ily szolgálatot csakis a kereskedelemügyi m. kir. minister előzetes engedélyével és az ezen ministeri engedélyben megállapitott feltételek alatt vállalhat el.

34. §. A jelen szerződésből folyó per esetére a budapesti kereskedelmi és váltótörvényszék illetékessége köttetik ki.

35. §. Jelen szerződés a társaságra nézve a szerződés jogérvényes aláirásának napjától, az államra nézve pedig csak

azon időponttól válik jogerejüvé, mihelyt azt a magyar törvényhozás jóváhagyta, illetve az erre vonatkozó törvény szentesitve és kihirdetve lett.

36. §. Jelen szerződés a társaság részéről csak a kereskedelemügyi m. kir. minister engedélyével ruházható át másra.

37. §. A jelen szerződésből folyó bélyeg- és illetékköltségeket a szerződő társaság tartozik viselni.

Kiállittatott egy, a kereskedelemügyi magyar királyi ministeriumban őrzendő eredeti példányban.

Kelt Budapesten, 1901. évi február hó 23-án.

1907 : VI. Törvényczikk

a tengeri szabadhajózásban foglalkoztatott magyar kereskedelmi hajóknak, valamint a tengeri hajók épitésének állami segélyben és kedvezményekben való részesitéséről.

1. §. A tengeri szabadhajózásban foglalkoztatott hosszujáratu és nagyparthajózásu magyar kereskedelmi hajók tulajdonosai az ezen törvényben megszabott korlátok között állami segélyben részesülnek. E segély kétféle:

1. hajóbeszerzési,
2. járatsegély.

2. §. A hajóbeszerzési segély a hajó vizrebocsátásának napjától számitott tizenöt évig jár. A segély alaptétele a hajónak minden brutto tonnája után a vizrebocsátástól számitott első évben 8 korona,

a második és harmadik évben évenként 7 korona,

a negyedik, ötödik és hatodik évben évenként 6 korona,

a hetedik, nyolczadik, kilenczedik és tizedik évben évenként 5 korona,

a tizenegyedik évtől a tizenötödik év végéig évenként 4 korona.

Mindezen tételek egész évre szólnak, rövidebb időtartamra az illető évi tételek aránylagosan veendők számitásba.

3. §. A hajóbeszerzési segély az illető hajó belajstromozására irányuló kérvény szabályszerü benyujtását megelőző időre rendszerint nem engedélyezhető. Ha azonban gyárból kikerült uj hajó közvetlenül vezettetik be a magyar hajók lajstromába, a hajóbeszerzési segély kezdete a hajó vizrebocsátási napjától számitható azzal a korlátozással, hogy a belajstromozott megelőző időre a segélyezés tartama két hónapnál hosszabb nem lehet.

A segély mindig azon évi tétellel veszi kezdetét, amely az engedélyezés alkalmával a hajó korának a 2. §. szerint megfelel.

4. §. Hajóbeszerzési segélyben csak azok a hajók részesülhetnek:

1. amelyek a hosszujáratu, vagy a nagyparthajózásu magyar kereskedelmi hajók lajstromába ezen törvény érvényének tartama alatt jegyeztetnek be;

2. amelyek tiszta tonnatartalmának legalább egy harmada kizárólag áruszállitásra van berendezve;

3. amelyek nem tartoznak az állam által szerződés folytán segélyezett vállalatoknak szerződésileg foglalkoztatandó hajóállományába;

4. amelyek aczélból vagy vasból készültek és a »Veritas«, vagy az Angol Lloyd, vagy valamely más egyenértékünek elismert hajóosztályozási intézet szabványai szerint mind szerkezetükre, mind felszerelésükre nézve az első osztályzatba soroztattak és ezen osztályzatot meg is tartják;

5. amelyek — amennyiben gőzhajók — a belajstromozás évében tartott próba-

járaton rakomány nélkül, de megtöltött fenékűrrel óránként legalább tiz tengeri mértföldnyi sebességet fejtettek ki és

6. amelyeknek vizrebocsátása óta még nem telt el hat év.

Ha a beálló változások folytán a hajó a fentebb kikötött feltételek valamelyikének többé meg nem felel, a már engedélyezett hajóbeszerzési segély azonnal beszüntetendő.

A hajónak a magyar lajstromból való törlése esetén a segély nem a törlés időpontjától, hanem a törlésre okot adó körülmény beálltának napjától kezdve szüntetendő be.

5. §. A már engedélyezett hajóbeszerzési segélyeknek az egyes naptári évekre eső részletei csak akkor folyósithatók, ha a hajó az illető naptári évben a magyar szent korona országainak valamely kikötőjét legalább egyszer érintette, és ezen év alatt legalább egy harmad rakománynak megfelelő és a hazai közgazdaság érdekeinek szolgáló forgalmat közvetitett. Ha a hajó a magyar szent korona országainak kikötőit valamely évben egyszernél többször érintette, a többteljesitmény a közvetlen következő két évre betudható, feltéve, hogy a hajó a beszámitás alá eső két-két járat között a nagyparthajózás határain tul járt és mindegyik ily járatban külön-külön legalább egy harmad rakománynak megfelelő forgalmat teljesitett a hazai közgazdaság érdekében.

A már engedélyezett hajóbeszerzési segélyben részesülhetnek azok az ujonnan épülő hajók, amelyek valamely naptári évben egyszer vagy többször oly idegen kikötőt érintenek, ahol az illető évben egy teljes hajórakománynak megfelelő forgalmat a hazai közgazdaság érdekében közvetitenek; mig az ily kikötőknek az itt jelzett módon való érintéséből mutatkozó két vagy három teljes rakománynak megfelelő forgalom a következő 2-ik vagy 3-ik évre való beszámitásra ad jogot.

Az ezen rendelkezés alapján a hajótulajdonos számára kifizetésre nem kerülő segélyrészletek a 19. §-ban emlitett nyugdijintézet javára számoltatnak el.

6. §. Azon uj hajók után, melyeket valamely hazai vállalat kizárólag szabadhajózás üzése czéljából hazai gyárban és egészben vagy részben hazai anyag felhasználásának kikötésével rendelt meg, és melyek a hajóbeszerzési segélyek engedélyezésére nézve az ezen törvényben megszabott feltételeknek megfelelnek, a 2. §-ban megállapitott hajóbeszerzési segély felemeltetik és pedig:

negyven százalékkal, ha a hajótest hazai gyárban teljesen hazai anyagból,

harmincz százalékkal, ha a hajótest hazai gyárban legalább két harmad részben hazai anyagból,

husz százalékkal, ha a hajótest hazai gyárban legalább egy harmad részben hazai anyagból épült.

Abban az esetben, ha oly uj gőzösökön, amelyeknek beszerzése segélyre jogosit, a kazán- és gépberendezés, az összes csővezeték, a motorok és mindennemü segédgépek, valamint a villamos berendezések kivétel nélkül hazai anyagból és hazai gyárban készültek, a 2. §-ban megállapitott beszerzési segély e czimen husz százalékkal emeltetik fel.

A kereskedelemügyi minister a fent megjelölt segélyfelemelések alkalmazásánál a kérelmező részéről megfelelően igazolandó különleges indokok fenforgása mellett esetről-esetre megengedheti, hogy a hajótestnek, továbbá a kazán- és gépberendezéseknek, valamint a hajó felszerelésének egyes oly alkatrészei, melyek hazai gyárban csak aránytalan többköltséggel lennének előállithatók, és amelyek megfelelő más hazai gyártmánynyal czélszerüen nem helyettesithetők, külföldön is beszereztethessenek. A segély felemelésének nincs helye, ha az egyes hajókon vagy gépberendezéseknél felhasznált külföldi alkatrészek értéke az egész hajó, illetve az összes gépberendezések teljes beszerzési értékének három százalékát meghaladja.

7. §. Ha a hajókon, illetve gépberendezéseken oly javitási vagy átalakitási munkák végeztetnek a külföldön, melyeknek értéke a hajó, illetve az összes gépberendezés eredeti összértékének tiz százalékát meghaladja, a 6. §. alapján engedélyezett segélyfelemelések beszüntetendők, kivéve, ha a hajótulajdonos a javitás helyén illetékes cs. és kir. consuli hivatal utján igazolja, hogy a javitás, illetve átalakitás a hajónak hazai kikötőbe való visszatéréséig elhalasztható nem volt.

A 6. §. alapján engedélyezett segélyfelemelések az illető hajó rendes beszerzési segélyének megszünése esetén egyidejüleg szintén beszüntetendők.

8. §. Hazai gyárban, hazai anyagból épitett és legalább 1500 brutto tonnatartalommal biró oly hajók után, melyek a hajóbeszerzési segélyekre nézve az ezen törvényben megszabott feltételeknek megfelelnek és a kereskedelemügyi minister szakközegeinek jelenlétében megtartott próbajáraton félrakománynyal és hat órán át óránként tizenkét tengeri mértföldnyi vagy ennél nagyobb átlagos sebességet fejtenek ki, a 2. §-ban megállapitott hajóbeszerzési segélyen fölül tizenkét tengeri mértföldnyi sebesség után öt százalék, minden további teljes tengeri mértföldnyi sebesség után még külön öt-öt százalékos pótlék jár.

Abban az esetben, ha a fentemlitett feltételeknek mindenben megfelelő, de a próbajáraton legalább tizenöt tengeri mértföldnyi sebességet elérő hajó hus és könnyenromló állati termékek (mindennemü hus, hal, tojás és tejtermékek) szállitására alkalmas hűtőberendezéssel láttatik el, a 2. §-ban megállapitott beszerzési segély ötven százalékkal emeltetik fel.

A felemelt segélyek csak addig járnak, mig a hajó a segélyezés mérvének alapját képező sebességét megtartotta, illetve hűtőberendezését állandóan használható állapotban tartja. A hajó lényegesebb javitása vagy átalakitása után, de legalább is minden öt évben uj próbajárat tartandó.

A hajóbeszerzési segély megszünésekor ezen felemelésből eredő segélytöbblet is beszüntetendő.

9. §. A járatsegélyben a szabadhajózásnak csakis azok a járatai részesülnek, amelyek a magyar korona országainak valamely kikötőjéből vagy kikötőjébe a hazai közgazdaság érdekében teljesittettek.

A kereskedelemügyi minister felhatalmaztatik, hogy a járatsegélyt a kellő ellenőrzés alatt teljesitett és a hazai közgazdaság érdekében fekvő szolgálatokért az esetben is megadhassa, ha a járatnak ugy kiindulási, mint végpontja külföldi kikötőbe esik.

Azon behozatali járatokért, amelyeknek rakománya hazai termékek elhelyezésének versenyt támaszt, járatsegély nem adható.

Ha a kereskedelemügyi minister arra a kérdésre, hogy valamely rakomány a törvénynek ezen kikötéseibe beleütközik-e vagy sem, a kérdés beérkezésétől számitott nyolcz nap alatt választ nem ad, a rakomány nem kifogásoltnak tekintendő.

10. §. A járatsegély a szabadhajózásban teljesitett járatok minden száz tengeri mértföldje és a hajó minden lajstromozott tiszta tonnája után ezen törvény hatályának tartama alatt kitesz :

a) a kisparthajózásnak az 1879 : XVI. törvényczikk 6. §-ában megállapitott határain tulmenőleg, azonban a nagyparthajózásnak ugyanott meghatározott határain belül fekvő kikötőkbe vagy kikötőkből teljesitett járatok után tiszta tonnánként és 100 tengeri mértföldenként öt fillért ;

b) a gibraltári szoroson tul fekvő európai kikötőkbe vagy kikötőkből, továbbá a nagy parthajózás határain tul fekvő nem európai kikötőkbe vagy kikötőkből teljesitett járatok után tiz fillért.

A segély kiszámitásánál a kiindulási

és a végkikötő között a legrövidebb tengeri utvonalnak megfelelő távolságot kell alapul venni.

A kereskedelemügyi minister felhatalmaztatik, hogy oly utazásokért, amelyek megtételénél a rendes hajózási kiadásokat meghaladó aránytalan többköltség merül fel, a járatsegélyt tiszta tonnánként és száz tengeri mértföldenként legfeljebb husz fillérre felemelhesse.

11. §. A járatsegélyhez való igény csak oly hajóval szerezhető meg, amelynek vizrebocsátása óta még nem mult el tizenöt év és amely az ezen törvény 4. §-ának 1—5. pontjaiban kikötött követelményeknek megfelel. A járatsegély azonban nem jár azon járatokért:

1. amelyeken valamely hazai kikötőből vagy hazai kikötőbe a hajó tiszta tonnatartalmának legalább egy harmadrészében, avagy a hajó hordképességének legalább egy harmadát kitevő mértékben, de legkevesebb háromszáz lajstromozott tonnáig, vagy ötszáz sulytonnáig hazai közgazdasági érdeket képező forgalom nem közvetittetett;

2. amelyekért közvetlenül, vagy közvetve másnemü állami segély biztosittatott;

3. amelyek az állam által anyagilag támogatott valamely hazai tengerhajózási vállalat által szerződésszerüleg kiszolgálandó viszonylatban teljesittettek;

4. amelyek a kisparthajózás törvényszabta határain belül maradnak.

12. §. A járatsegélyre jogositó járatokon közbeesőleg érintett kikötők a járatsegélyek megállapitásánál annyiban vétetnek figyelembe, amennyiben a járatsegély engedélyezésére nézve megszabott egyéb feltételek mellett a végkikötők között szállitandó harmad-rakományon felül az illető közbeeső kikötőből vagy kikötőbe a hajó egész tonnatartalmának legalább egy hatodrészében, vagy a hajó teljes hordképességének legalább egy hatodát kitevő mértékben szintén hazai közgazdasági érdeket képező forgalom közvetittetett.

A segélytételt a közbeesőleg érintett kikötőkre nézve is a 10. §-ban osztályozott földrajzi fekvés szabja meg. A távolság ez esetben annyival számitandó, amennyivel az egész ut hossza, a legrövidebb tengeri utvonalat véve, a közbeeső kikötő érintése folytán nagyobbodott.

13. §. A kereskedelemügyi minister felhatalmaztatik, hogy a tengeri szabadhajózás és a tengeri hajók épitésének segélyezésére engedélyezett költségvetési hitelekből egy vitorlás iskolahajó épitését és üzemben tartását az ezen törvény rendelkezéseitől eltérő alapon más feltételek alatt és nagyobbmérvü támogatással is biztosithassa.

14. §. Oly vállalatok, amelyek a magyar szent korona országainak területén legalább 1000 brutto tonnatartalommal biró hajók önálló épitésére alkalmas telepeket megfelelően berendeztek és ezen telepeken a tengeri hajók épitését iparszerüleg űzik, a tengeri kereskedelmi hajók testjeinek ezen telepeken történt épitéseért állami segélyben részesülnek.

Ezen épitési segély a hajók teljes elkészültével megállapitott tonnatartalom, minden belajstromozott brutto tonnája után kitesz:

a) aczélból vagy vasból épült hajóknál: harmincz koronát, ha a hajótest teljesen hazai anyagból; husz koronát, ha a hajótest legalább kétharmadrészben hazai anyagból, és tizenöt koronát, ha a hajótest legalább egyharmadrészben hazai anyagból készittetett;

b) fából épült hajóknál: husz koronát ha a hajótest teljesen hazai anyagból; és tiz koronát, ha a hajótest legalább felerészben hazai anyagból készült.

15. §. A tengeri kereskedelmi hajókban alkalmazott uj hajógépek, uj kazánok, uj csővezetékek és mindennemü uj segédgépekért, ha azok hazai telepen hazai anyagból készittettek, az illető hazai gyár a következő állami segélyben részesül:

Hajógépekért indikált lóerőnként tizenkét koronában, továbbá kazánokért és

csővezetékekért a felhasznált anyag minden száz kilogrammja után nyolcz koronában, és a különféle segédgépekért ugyancsak a felhasznált anyag minden száz kilogrammja után tiz koronában.

16. §. A kereskedelemügyi minister a 14. és 15. §-okban megállapitott segélytételek alkalmazása mellett is megengedheti, hogy a hajóépitésnél, illetve a gépgyártásnál felhasznált egyes alkatrészek a 6. §. utolsó bekezdésében kikötött módozatok és feltételek alatt kivételesen külföldről is beszerezhetők legyenek.

17. §. A hajóépitések, valamint a kazán- és gépberendezések fejében az ezen törvény 6., 14. és 15. §-aiban meghatározott segélyek csak abban az esetben engedélyeztetnek, ha az illető munkálatok a kereskedelemügyi ministernek előzetesen bejelentettek és hivatalos ellenőrzés alá bocsáttattak.

A hazai gyártelepek részére ezen segélyek csak akkor járnak, ha igazolják, hogy az illető munkálatok egész tartama alatt összes tiszti és munkásszemélyzetüknek legalább nyolczvan-nyolczvan százaléka magyar állampolgárokból állott.

A kereskedelemügyi minister a tiszti és munkásszemélyzet magyar állampolgársága tekintetében az előző bekezdésnek követelményét indokolt esetekben a szükségnek megfelelően leszállithatja.

18. §. Az ezen törvény rendelkezései alapján az egyes években hajóbeszerzési, hajóépitési és járatsegélyekre felhasználható és külön rovatokon előirányzandó hitel összege az illető évre szóló állami költségvetésben állapittatik meg.

Ezen czimen az állami költségvetési előirányzatba mind a három rovaton együttvéve egy-egy évre fokozatosan 1,500.000 korona állitható be, ennél nagyobb összeg ujabb törvényhozási intézkedés nélkül nem irányozható elő.

A 6. §. alapján felemelt hajóbeszerzési segélyeknek a felemelésre eső részletei az épitési segélyek rovatán számolandók el.

Uj államsegélyek csakis oly időben engedélyezhetők, amidőn megszavazott költségvetési vagy felhatalmazási törvény hatályban van.

A több évre lekötött hajóbeszerzési és épitési segélyekről a kereskedelemügyi minister a költségvetési előirányzat előtejesztése kapcsán a törvényhozásnak évenként jelentést tenni tartozik.

19. §. Az ezen törvény alapján folyósitandó segélyeknek három százaléka a kiutalványozás alkalmával visszatartatik, és a tengeri hajókra hivatásszerüen behajózottak részére létesitendő nyugdijintézet javára fog fordittatni.

20. §. A tengerhajózási vállalatok a hajó vizrebocsátásától számitandó tiz évi időtartamra felmentetnek az adó- és az azután kirovandó pótlékok alól, azon hajóik jövedelme után, mely hajóik a hajóbeszerzési segély engedélyezésére nézve az ezen törvényben megállapitott feltételeknek megfelelnek. Az adómentes jövedelembe az illető hajó után az adómentesség tartama alatt engedélyezett beszerzési és járatsegélyekből eredő jövedelem is betudatik.

Az állam által szerződés folytán segélyezett tengerhajózási vállalatok ezen kedvezményt — amennyiben ez részükre szerződésükben nem biztosittatott — csakis a velük fennálló szerződésekben meghatározott szolgálmányokon felüli működésből élvezett jövedelem után vehetik igénybe. Evégből e vállalatok a szerződésszerü és a szabadhajózási szolgálatra nézve egymástól teljesen elkülönitett számadásokat tartoznak vezetni.

Ugyanily teljesen elkülönitett számadásokat tartoznak vezetni mindazon vállalatok, amelyek a szabadhajózáson kivül más üzlettel is foglalkoznak, vagy melyeknél az adómentesség hajóiknak csak egy részére nézve áll fenn.

21. §. Azon hajók után, amelyek ezen törvény rendelkezései szerint hajóbeszerzési segélyre jogositanak, a megszerzésért és a belajstromozásért vagy az átiratásért illetékek és dijak nem fizetendők.

22. §. A vitorlás hajók működéséből élvezett jövedelem után adó, pótadó és egyéb illetékek czimén az 1905. év végéig felszaporodott hátralékok kamatostól leiratnak.

Az 1905. év lejárta előtt belajstromozott vitorlás hajók után 1906. évi január hó 1-től kezdődőleg hat éven át teljes adómentesség engedélyeztetik.

23. §. A kisparthajózást űző vállalatok, tekintet nélkül arra, vajjon szerződéses viszonyban állanak-e az állammal vagy sem, ezen üzletüknek teljes jövedelme után mindennemü adó vagy illeték fizetése alól tizenöt év tartamára felmenthetők.

24. §. Ha tengeri szabadhajózási vállalatok részvénytársaság alakjában létesülnek, az ezen részvénytársaságok megalakulásával, a netán elsőbbségi kölcsönök biztositásával és esetleg a részvénytőke megnagyobbitásával, valamint a részvényeknek és az elsőbbségi részvénykötelezvényeknek ugy a megalakuláskor, mint a működés ideje alatt tőkefelemelés czéljából történő kibocsátásával járó szerződések és egyéb okiratok után bélyeg- és egyéb illetékek nem fizetendők. Az ily elsőbbségi részvénykötelezvények és szelvényeik illetékmentesek, a szelvények után tőkekamatadó sem fizetendő.

Ezen kedvezmény az állammal szerződéses viszonyban álló vállalatokra is kiterjeszthető akkor, ha vállalatuk megnagyobbitása a szerződéses szolgálattól függetlenül, kizárólagosan szabadhajózási czélból történik.

25. §. Az ezen törvényben részletezett állami segélyeket és kedvezményeket a megszabott korlátok között igénybe vehetik a tengeri szabadhajózást űző egyes vállalkozók és társas vállalatok, tekintet nélkül a birtokukban lévő hajók számára.

A részvénytársaságok számára ezen segélyek és kedvezmények csak akkor járnak, ha igazgatósági és felügyelőbizottsági tagjainak kétharmada és elnökeik magyar állampolgárok.

Az állammal szerződéses viszonyban lévő hazai tengerhajózási vállalatok ezen segélyeket és kedvezményeket csak azon hajóikkal vehetik igénybe, amelyeket a szerződéses hajólétszámon felül és kizárólag a szabadhajózás üzése czéljából a kereskedelemügyi ministernek esetről-esetre előzetesen megadott engedélye alapján szereztek be.

Ily engedély csak akkor és azon időre adható, ha és ameddig az illető vállalat összes szerződéses szolgálatát rendszerint kizárólag saját hajóival látja el.

26. §. Az ezen törvény alapján támasztható igények érvényesitésére az illető fél kérvényét az igényjogosultság beálltától számitva egy éven belül tartozik benyujtani.

A benyujtás a fiumei magyar királyi tengerészeti hatóságnál történik.

A segélyek az azok érdembehozatalára kellően felszerelt kérvények beérkezésének sorrendjében engedélyeztetnek.

A kereskedelemügyi minister azonban felhatalmaztatik, hogy uj hajók épitésének elősegitése végett ily uj hajók rendes és netaláni felemelt hajóbeszerzési segélyeire nézve a gyárban való megrendeléstől számitandó záros határidőre az azalatt belajstromozásra kerülő hajókkal szemben elsőbbségi jogot biztosithasson.

Az elsőbbségi jog hatályát veszti, ha az illető fél az uj hajónak a megrendeléskor kikötött hordképessége minden tonnája után egy-egy koronával számitott biztositékot nyolcz napon belül a fiumei magyar királyi adóhivatalnál letétbe nem helyez. A kitűzött időre vissza nem adható biztositékok a 19. §-ban emlitett nyugdijintézet javára számoltatnak el.

A tulajdonos eljárásán kivül álló körülmények következtében törölt hajók pótlására két évi időtartam engedélyeztetik. A pótlásra ez alatt beszerzett uj hajó az ugyanezen idő alatt korábban belajstromozott más hajókkal szemben a rende-

és netaláni felemelt hajóbeszerzési segélyekre elsőbbséggel bir.

27. §. A hajózási vállalatok, melyek az ezen törvényben megállapitott segélyeket és kedvezményeket igénybe veszik, kötelezettséget tartoznak vállalni az iránt, hogy:

1. azon hajóikat, melyekért állami segély élvezetében vannak, a kereskedelemügyi minister engedélye nélkül el nem adják, és e kötelezettség megszegése esetén az illető hajók után addig felvett összes állami segélyeket visszatéritik; eladható azonban a hajó, ha annak vizrebocsátása óta legalább hat év mult el és a vállalat a kereskedelemügyi minister előtt igazolja, hogy az eladás idejében hazai gyárban már nagyobb teljesitőképességü hajót rendelt meg és ez alkalommal a 26. §. 5. bekezdésének megfelelően az előirt biztositékot letétbe helyezte;

2. összes hajóikat, azoknak minden tartozékait háboru vagy mozgósitás esetén a magyar kormány felszólitására megfelelő dij, esetleg kártérités mellett a magyar kormány rendelkezésére bocsátják.

Ha a hajózási vállalatnak a kárpótlási dij, vagy a kártéritésnek összege ellen kifogása van, ez iránti igényét a m. kir. kereskedelemügyi minister fölszólitásának kézhez vételétől számitott három hónapon belül a polgári biróság előtt keresettel érvényesitheti. Ennek azonban a hajók rendelkezésére bocsátására halasztó hatálya nincs;

3. hajóikon a javitási és átalakitási, valamint a dokkolási munkákat hazai telepen végeztetik, továbbá a hajóikra szükséges berendezési és felszerelési tárgyak, nemkülönben a hajózási üzemhez szükségelt anyagok és iparczikkek, valamint az élelmiszerek beszerzésénél a hazai termékeknek elsőbbséget adnak. Amennyiben az üzemi és forgalmi viszonyok a hazai termelés és a hazai ipar, valamint a hazai dokk igénybevételét meg nem engednék, erről az állami ellenőrzés közegének igazoló jelentés teendő;

4. hajóikon elsőbbséget adnak a magyar királyi tengerészeti hatóság által kijelölt és szabályszerü minősitéssel biró magyar állampolgároknak hajóapródi és hajótiszti, illetve gépészgyakornoki, gépfelvigyázói és hajógépészi minőségben való alkalmazása tekintetében;

5. az ilyen egyéneket minősitésük szerint hajóapródi vagy hadnagyi, illetve gépészgyakornoki és gépfelvigyázói minőségben az élelmezési költségek megtéritése mellett a magyar királyi tengerészeti hatóság felszólitására a rendes létszámon felül is fizetés nélkül szolgálatba fogadják; az egyes hajókon azonban a fedélzet felett és a fedélzet alatt teljesitendő szolgálatra egyszerre csak egy-egy ily közeg felvétele követelhető;

6. hajóikon a magyar királyi tengerészeti hatóság felhivására hazai termékekből mintaküldeményeket, melyeknek össz-sulya vagy térfogata járatonként tiz tonnát, illetve tiz köbmétert meg nem halad, dijmentesen fognak szállitani. A kereskedelmi utazók mintakészletei az emlitett mintaküldeményeken felül is ingyen szállitandók;

7. hajóikon a hivatalos megbizásból utazó közegeket, a magyar királyi tengerészeti hatóság felhivására, a hazaszállitandó vagyontalan magyar honosságu hadköteleseket pedig a császári és királyi követségek és konzuli hivatalok felszólitására dijmentesen szállitják, az ily hadkötelesek ellátásáért naponként és fejenként egy korona ellátási dij megtéritése fejében. Vagyontalan magyar honosságu visszavándorlók hazaszállitásáért ugyanazok a megtéritések járnak, amelyek a szerződéses hajózási vállalatoknak vannak biztositva;

8. hajóiknak neveit csakis a kereskedelemügyi minister beleegyezésével választják meg.

28. §. Az ezen törvény alapján állami segélyben vagy kedvezményben részesülő

hajózási vállalatok a kereskedelemügyi minister ellenőrzése alatt állanak.

Az ellenőrzés módozatait és terjedelmét a kereskedelemügyi minister rendeleti uton állapitja meg.

29. §. Azon vállalat, mely az ezen törvény 27. §-ának 3—7. pontjaiban foglalt rendelkezések bármelyike ellen vét, kétezer koronáig terjedhető rendbirsággal sujtható, mely birság a kivetést követőleg esedékes segélyrészletekből is visszatartható. Ezen birságok a 19. §-ban emlitett nyugdijintézet javára számoltatnak el.

Azon vállalattal szemben, mely a 27. §. 1. és 2. pontjaiban foglalt rendelkezések bármelyikét megszegi, vagy amely a 27. §. 3—7. pontjaiban foglalt rendelkezések egyikét, annak daczára, hogy ezen §. első bekezdése alapján előzőleg már többször mint két izben birságolva volt, mégis megszegi, az ezen törvényben körülirt segélyek és kedvezmények ujabb engedélyezése megtagadható és az ezen törvény alapján már korábban engedélyezett segélyek és kedvezmények további élvezete is ideiglenesen vagy véglegesen megvonható.

A megtorló intézkedéseket a magyar királyi tengerészeti hatóság hozza meg, ennek határozatai ellen a vállalat 15 napon belül a kereskedelemügyi ministerhez felebbezhet, aki a rendbirságok tekintetében végérvényesen dönt.

A kereskedelemügyi ministernek a segélyek és kedvezmények megvonása tárgyában hozott döntése ellen a magyar királyi közigazgatási birósághoz intézendő panasznak van helye.

30. §. Az állami segélyek és egyéb kedvezmények igénybevételének módozatait, valamint az e tekintetben követendő eljárást a kereskedelemügyi minister a pénzügyministerrel egyetértőleg rendeleti uton szabályozza.

Arra nézve, hogy az ezen törvényben megállapitott különböző segélyek igénybevehetésére nézve kikötött feltételek fenforognak-e, a kereskedelemügyi minister határoz, ki a 20—24. §-okban biztositott kedvezmények megadását illetőleg a pénzügyministerrel egyetértőleg jár el.

31. §. Az 1893 : XXII. t.-cz. hatályának tartama alatt beszerzett hajókra nézve az 1893 : XXII. t.-cz. alapján engedélyezett segélyek és kedvezmények az ugyanott meghatározott időtartamra és korlátok között változatlanul érvényben maradnak.

Az 1893 : XXII. t.-cz. hatályának lejárta után ezen törvény életbelépéséig belajstromozott hajókra nézve az 1893. évi XXII. t.-cz. rendelkezései az egyes hajók belajstromozásának időpontjáig visszaható erővel kiterjesztetnek.

Az ezen §. előző két bekezdésében emlitett hajók tulajdonosainak mindazonáltal megengedtetik, hogy ezen hajóik járatsegélyeire nézve jövőre az 1893. évi XXII. t.-cz. helyett ezen uj törvény rendelkezéseinek alkalmazását kérhessék. Az idevonatkozó kérvények az ezen törvény életbeléptetésétől számitott egy éven belül fognak csak tekintetbe vétetni és az uj törvény ilyetén alkalmazásának kiterjesztése után a járatsegély az illető hajóra nézve az 1893 : XII. t.-cz. szerint többé nem engedélyezhető.

32. §. Ezen törvény kihirdetése napján lép életbe és attól számitva tiz év tartamára marad hatályban. Az egyeseknek vagy társulatoknak ezen törvény alapján engedélyezett segélyek és kedvezmények az ezen törvényben meghatározott időtartamra és korlátok között a törvény hatályának lejárta után is érvényben maradnak.

33. §. Ezen törvény végrehajtásával a kereskedelemügyi és a pénzügyi ministerek bizatnak meg.

2362. szám.
1869. ápr. 21.

Ideiglenes utasitás a hajózási jog gyakorlásáról.

1. §. A magyar korona területén közönséges nem gőzerővel járó hajóval vagy tutajjal önálló üzlet gyakorlására az engedélyt azon elsőfolyamodásu közigazgatási hatóság adja meg, melynek területén az üzlet székhelye leend. A gőzerővel járó hajózás engedélyezése a közmunka- és közlekedési ministeriumot illeti.

Valamennyi belső vizeknek a lajthán tuli tartományok lakói részéről hajók- vagy talpakkal leendő használatát illetőleg az 1858. évi január 29-én (B. t. l. 1858. 21. sz.) kelt ministeri rendeletben megjelölt lajthántúli hatóságok részéről kiadott engedélyek az 1865/7. évi XVI. t.-cz. III. cz. értelmében Magyarország területén is érvényesek.

Ezenfelül a Dunán mindazok is gyakorolhatják a hajózást, kik a parti államok részéről az 1857. évi november 7-én kelt dunahajózási okmány értelmében arra engedélyt nyertek.[1])

2. §. A magyarországi hatóságok részéről a hajózási engedély elnyerése azonkivül hogy a folyamodókra, ha egyesek: az ipar-, ha társulatok: az egyesületi szabályok is alkalmazandók, ahhoz van kötve:

a) hogy az üzletvezetés székhelye a magyar korona területén legyen;

b) hogy a folyamodók kijelöljék: minemü és hány hajót vagy tutajt, minő czélra és mely vonalon kivánnak járatni.

3. §. A hajózási engedélyen kivül minden hajóhoz külön hajólevél kivántatik. Ennek kiállitását a folyamodó azon elsőfolyamodásu közigazgatási hatóságnál kérheti, melynek területén üzlete székhelye fekszik.[2])[3])

[1]) Ezen dunahajózási okmány alatt az Ausztria, Bajorország, Törökország és Württemberg között 1857. évi november 7-én megkötött nemzetközi szerződés értetik.

[2]) Ezen hajólevél 1 frtos bélyeggel látandó el és a járművek terhelési képessége, ha nem lennének megköbözve, a gyakorlat utján szerzett adatok alapján legyen kitüntetve. (19306. 1887. rendelet.)

[3]) Ha a hajó oly változáson ment át, hogy annak hordképessége is módosult, akkor mindig uj hajólevél állitandó ki, az esetben is, ha a hajónak tulajdonosa és neve a régi maradt. (51629/1887.)

Hajólevél nélkül csak azon gőzerő nélküli hajók és kisebb járművek közlekedhetnek, melyek

a) csak egy vizmenti utra készülnek;

b) a vidék termesztvényeit a közel eső vásárokra viszik;

c) a közel parti összeköttetést fentartják, vagy átjárókul szolgálnak, végre

d) a tutajok.

4. §. Aki hajólevél kiállitásáért folyamodik, tartozik bemutatni:

a) a hajózási engedélyt;

b) köblezési bizonyitványt;

c) a hajónak nevét vagy számát, melylyel az jelölve van;

d) a gőzhajóknál a kazánvizsgálati bizonyitványt.

5. §. Ugy a köblezési, mint a kazánvizsgálati bizonyitványok a közmunka- s közlekedési ministeriumnak felterjesztett és ezáltal megerősitett szakférfiak szabályszerü vizsgálata alapján azon elsőfolyamodásu közigazgatási hatóság által lesznek kiállitandók, melyhez a kérvény hajóengedélyért beadatott.

6. §. Annak, ki a 4. és 5. §-okban elősorolt feltételeknek kellőleg megfelelt, a hajólevél azon elsőfolyamodásu közigazgatási hatóság által lesz kiadandó, melyhez kérvényét benyujtotta.

7. §. Minden hajólevéllel ellátott hajó, ugyszintén a tutajok csak okleveles hajósok (tutajos, kormányos, gőzhajóvezető és kapitány) vezetése alatt járhatnak.

8. §. Mindennemü hajós-oklevél (tutajos-, kormányos-, gőzhajóvezető-, kapitány-oklevél) csak három évi gyakorlat kimutatása s szabályszerü vizsgálat után adható ki.[1])

9. §. Kielégitő vizsgálat alapján a hajósoklevelet gőzhajók vezetésére a m. kir. közmunka- és közlekedési ministerium, egyéb járművekre az illető elsőfolyamodásu közigazgatási hatóság adja ki.

10. §. Gőzerővel járó hajókon a hajóvezetőn vagy kapitányon kivül mulhatatlanul egy gépvezető is megkivántatik, ki csak szabályszerü

[1]) A gőzhajóvezénylői vizsgára vonatkozó szabályrendeletet lásd a 675. lapon.

vizsgálat alapján kiadott bizonyitványnyal ellátott egyén lehet.

11. §. Ki ezen utasitás kihirdetése előtt legalább egy év óta an lkül, hogy a hajós-oklevéllel ellátva lenne, belvizeinken már vala nely hajót vezetett, a vizsgálat alól fel van ugyan mentve, hajós-oklevélért azonban életkora, alattvalói és illetőségi m nősége kimutatásával, ugyszintén annak ki elentésével, hogy minő hajót kiván vezetni, jelen törvény kihirdetése napjától számitandó egy év alatt folyamodni tartozik; későbbi folyamodása nem fog tekintetbe vétetni.

12. §. Minden ezen utasitásban elősorolt okiratok, a hajózás gyakorlatának egész ideje alatt, az illető hajón tartandók, s a gépen a szellentyü, — valamint az emeltyük, ha léteznek, — bélyeggel láthatólag s világosan jelölendők meg.

10101. szám.
1880. jun. 8-án.

Közm. min. rendelet

a hajózási okmányoknak külföldön lakó állampolgárok részére való kiállitása iránt.

Hogy a külföldön lakó magyar állampolgároknak, kik saját járműveikkel a Dunán hajózni szándékoznak, az 1857. évi november hó 7-én kelt dunahajózási szerződésben előirt hajózási okmányok elnyerése megkönnyittessék, a cs. és kir. közös külügyministeriummal és az osztrák cs. kir. kormánynyal egyetértőleg a következőket rendelem:

1. §. Az osztrák-magyar consulátusi hivatalok felhatalmaztatnak, hogy hivatali területükön lakó állampolgároknak hajólevelet kiállithassanak.

2. §. Az osztrák-magyar vám- és kereskedelmi szerződés VII. fejezetének megfelelőleg a hajólevélnek, a dunahajózási szerződésben körülirt követelményeken kivül azon határozatot is magában kell foglalnia, hogy a hajó a monarchia határain kivül a tengeri hajók számára előirt közös lobogót köteles használni.

3. §. Azon hajókról, amelyek részére valamely consulátus adott ki hajólevelet, ezen hivatalnál állandó kimutatás vezetendő, melybe az illető hajók, folyószámok alatt, beiktatandók s amelyben a tulajdonátruházások, valamint a hajózási engedélytör.ések is nyilvántartandók.

4. §. A folyamhajózási üzlet jogosultságának elnyerése végett a külföldön lakó magyar alattvaló is köteles a kellő igazolványt (hajózási engedélyt), — mely nélkül a hajólevél kiállitása meg nem történhetik, — az e tekintetben fennálló utasitás értelmében megszerezni. (1869. évi április hó 21-én kelt ministeri utasitás.)

Az oklevél kiállitása azonban ez esetben is a közmunka- és közlekedési m. kir. minister hatáskörébe tartozik.

5. §. Az osztrák-magyar consulátusi hivatalok felhatalmaztatnak, hogy a hivatal területük n lakó vállalkozók részére. sürgős esetekben a fennálló szabályzatok figyelembe vétele mellett, i eiglenes hajózási engedélyeket adhassanak.

A consulátus tartozik azonban ily ideiglenes engedélyről a közmunka és közlekedési ministernek azonnal jelentést tenni s a vállalkozónak a megkivántató okmányokkal felszerelt kérvényét elhatározás, illetve a végleges hajózási engedély kiadása végett felterjeszteni.

6. §. Folyam arti hajózásra (Cabotage), melyet valamely vállalkozó a magyar és más parti országok kikötő elyei között folytatni akar, a consulát si hivatalok ideiglenes engedélyt nem adhatnak.

Ily irányu kérelmekre nézve a közmunka- és közlekedési minister a dunahajózási okmány XII. fe ezete alapján, a végleges hajózási engedélyek kiadása előtt, követelni fogja, miszerint vállalkozó a hajózási és folyamrendőrségi szabályzatok kellő figyelemben tartása tekintetében megkivántató biztositékokat nyujtson.

7. §. Azon cs. és kir. consulátusi hivatalok, melyek hiva alterületét a Duna érinti vagy átszeli, a külföldön lakó magyar honpolgárok által, valamely evező- vagy vitorlahajó, tutaj vagy pedig gőzhajó vezetésére vonatkozó hajósoklevél elnyerése végett kért vizsgálatoknak, az 1869. évi április hó 21-én kiadott utasitás értelmébeni megtartására, s a vizsga megfelelő eredménye alapján, a hajós-okleveleknek kiállitására is jogositvák.

Ideiglenes folyó-, csatorna- és tói hajózási rendszabályok.[1][2][3]

I. A hajózásról és tutajozásról általában.

I. Általános szabályok.

A hajózási üzlet megnyitásának engedélyezése.

1. §. A hajózási, illetőleg tutajozási üzlet megnyitására megkivántató engedélyt a hajózási jog gyakorlásáról szóló utasitás 1. §-ában kijelölt hatóság adja meg. Ezen engedély megszerzése előtt az üzletet megindítani nem szabad.

A hajózási üzlet megnyitásának feltételei.

2. §. A hajózási üzlet megnyitásáért folyamodó által kimutatandó, hogy

a) hajózási engedélye és a megkivántató egy vagy több hajólevele megvan;

b) a vállalat igazgatósága, mint ezt a jelen rendszabályok 83—84. §-ai igénylik, már fennáll;

c) a hajók és tutajok vezetésével megbizandó egyének hajós-, illetőleg tutajos-oklevelekkel ellátvák;

d) a kellő személyzet, berendezés, épületek, raktárak, kikötőhidak, kikötőhelyek, kezelési helyiségek azon terjedelemben megvannak, mint ezt a vállalat kiterjedése, a törvény, az üzlet biztonsága és a rend megkivánja;

e) hogy a szerencsétlenségek lehető megelőzésére, s a netán bekövetkező szerencsétlenségeknél a segélynyujtásra, kármentésre s a nagyobb veszély elháritására szükséges eszközökről kellő mennyiségben és minőségben gondoskodva van.

A berendezés és üzleti eszközök jókarban s a személyzet kellő számban tartása.

3. §. A 2. §-ban felemlitett berendezés, illetőleg épületek s eszközök folytonosan jókarban tartandók, s a személyzet állandóan jól betanitott és kellő számu egyénekből álljon.

A vezető felelőssége.

4. §. A vezető személyesen felelős, hogy a vezetése alatt álló hajó, dereglye, csónak stb. jókarban tartassék, a szükséges személyzet s a hajó nagyságának és czéljának megfelelő tartozékok meglegyenek, a hajó rendesen terhelve s jól vezetve legyen; általában mindazért, mit ezen minőségben művel vagy mulaszt.

A vezetőt nem menti fel a felelősség alól az, ha a kár a kellő személyzet hiányából keletkezett.

Ennélfogva a hajó tulajdonosa tartozik a vezető által a személyzet elégtelensége iránt emelt méltányos igényeknek eleget tenni.

A vezető és legénység illetősége.

5. §. Minden, a magyar kormány engedélye mellett járó hajószemélyzetnek legalább kétharmada magyar alattvaló legyen.

A vezető életkora.

6. §. Minden oly hajót, mely hajólevéllel ellátandó, valamint az átjáró naszádokat (hidat, kompot, révladikot) egyedül 21 évet betöltött egyének vezethetnek.

A hajóslegénység életkora és alkalmazásának feltételei.

7. §. Kisebb szolgálatokra 12, hajóslegényi vagy ezzel egyenlő minőségben alkalmazásra 18 évet betöltött életkor kivántatik.

A hajóslegénység szolgálati könyve.

8. §. Minden hajóslegény, vagy vele egyenlő minőségben alkalmazott, tartozik magát egy hatósági szolgálati könyvvel ellátni, mely az illetőnek egyuttal igazolásul szolgáland.

A kikötők és révek kimérése és felállitása.

9. §. A kikötő- és révhelyek meghatározása és kimérése a kikötőhidak, valamint egyéb, a vizen álló vagy uszó tárgyak felállitása egyedül azon közigazgatási hatóság engedélyezése folytán lehetséges, melynek hatósági területén az illető tárgy fölállitandó leszen.

---

[1] A velenczei tó hatósági rendelkezés alatt álló viz, s igy azon a közhajózás a szabályok betartásával mindenkinek szabad levén, az ezen tavon való hajózás általában szabadon gyakorolható hajózásnak tekintendő. (K. B. 1516/1898.)

[2] A *tóhajózási jelzések* és a kitérési szabályok tárgyában lásd a keresk. minist. 1889. évi 32292. sz. a. rendeletét. »*Rend. Tára*« 1975. lap.

[3] A Ferencz-csatornai hálózat hajózási és kikötési rendszabályait lásd az 1890. évi »*Rend. Tára*« 1355. lapján.

Az uszák megszámozása vagy egyébként megjelölése.

10. §. Minden gőzhajónak a hajóbejegyzési könyvbe iktatott neve vagy száma, egyéb hajónak, naszádnak, hajómalomnak s minden uszó épitménynek külső oldalain ezenkivül még a tulajdonos neve is, távolról elég olvashatólag felirva legyen.

A hajók terhelése.

11. §. A hajókat egyedül a meder és vizállás viszonyainak megfelelőleg, s legfölebb a köblezési bizonyitványban megjelölt terhelhetőségük mértékéig — melynek a hajó oldalán megjelölve kell lennie — szabad megrakni, mindenkor szabadon hagyván a hajó szivatytyuit, vizhányó helyét s a hombárok (raktárak) ajtait; és a gőzösök után csak géperejüknek megfelelő egy vagy több hajót (uszályt) szabad akasztani.

Minden vezető tartozik magát — hajója terhét illetőleg — a hajóba rakott áruk teljes kimutatásával igazolni.

A hajók karfákkal ellátása s a közönségre nézve veszélyes helyiségek elzárása.

12. §. A személyszállitó hajók peremzete s oly nyilás, mely a fedélzetről a hajó belsejébe vezet, köröskörül karfákkal szegélyzendő, illetőleg elzárandó; ugyszintén elzárandó minden oly tárgy, mely az utasok biztonságát veszélyeztetné.

Menetrend, vitelár és felvételi föltételek.

13. §. A közforgalmat közvetitő hajózási vállalatok tartoznak közzétenni:

1. A személyszállitásnál a menetrendet, mely a vég- — lehetőleg egyszersmind a közbeneső — állomásokról leendő indulási s azokra való érkezési időt meghatározza.

2. Az utasok és áruk vitelárszabályzatát.

3. Az utasok felvételére s az utasoknak az utazás tartama alatt és befejezésénél a maguk miheztartására vonatkozó határozmányokat, továbbá a szállitásra alkalmas tárgyak föl- és átvételi módozatait, a szállitmányokat kisérő okmányok kellékeit, a szállitmányok kártalanitása és kézbesitése iránti feltételeket.

Az áruforgalmat illetőleg meghatározandó a szállitási idő tartama is.

A menetrend, vitelár s a személy- és áruforgalomra vonatkozó mindennemü határozmány minden állomáson és minden hajón köztudomás végett kifüggesztendő.

A menetrend, vitelárak s egyéb határozmányok megtartása.

14. §. A menetrend, vitelárak, valamint egyéb, a személy- és áruszállitásra vonatkozó határozmányok mindaddig, mig azok érvényben vannak, különösen az előre meghatározott indulási idő s lehetőleg az utazás tartama is mindaddig, mig ezt előre nem láthatott és el nem háritható akadályok nem gátolják, szorosan megtartandók; végre a személy- és áruszállitásnál s a meghatározott szállitási időre vonatkozó határozmányoknál a vállalkozó által a kötelezettségnek meg nem felelése esetére nyujtandó biztositékok is szabatosan bejelentendők.

A feladott áruk a feladás sorrendje szerint minden kedvezmény kizárásával szállitandók el.

Az árszabályzatok, menetrendek és forgalmi határozmányok megváltoztatása.

15. §. Az árszabályok s a személy- és áruszállitásra vonatkozó határozmányok megváltoztatása 14 nappal, a menetrendek megváltoztatása pedig — rendkivüli körülmények kivételével — legalább 48 órával előbb köztudomásra hozandó.

Nemkülönben az előre nem láthatott események folytán a menetel bizonyos vagy bizonytalan időre történő félbeszakittatása vagy megszüntetése is köztudomásra adandó.

A felvett utazók és áruk elszállitása.

16. §. A hajózási vállalatok tartoznak minden egyént, kit az utasfelvételi határozmányok a fölvételből ki nem zárnak, valamint minden áruczikkel, melynek fölvétele ellen az árufelvételi feltételek kifogást nem tesznek — menynyire a forgalmi eszközök lehetővé teszik, s előre nem láthatott és el nem háritható akadályok nem gátolják — felvenni, és annak idején rendeltetési helyére szállitani.

Az ittasok, házsártosok és nehézbetegek kizárása a hajókról.

17. §. Az ittasokat s mindazokat, kik az illem megsértése által a velük utazókat megbántják, a hajós-személyzet utasitásainak, melyeket az a biztonság érdekében hozzájok intézett, nem engedelmeskednek, vagy valamely nehéz betegségben szenvedni látszanak, avagy oly állapotban vannak, hogy a többi utasokra nézve kétségkivül alkalmatlanok — mit az illető hajóvezetőnek és ügynöknek kötelessége megitélni — előre is, hogy a hajóra se léphes-

senek, s magáról a hajóról utközben, a legközelebb eső állomáson is kiutasithatja.

A legutóbb nevezett két tekintet alá eső egyéneket azonban elkülönitve külön szobában, s szükség esetén felvigyázó kisérettel ellátva, jogában áll a vállalatnak ilyeneket is elfogadni.

Rabok, letartóztatott egyének szállitása.

18. §. A rabok vagy letartóztatott s őrizet vagy rendőri felügyelet alatt álló, s az ezeket kisérő egyéneknek a hajókon való szállittatásánál az ez iránt kibocsátandó külön szabályok lesznek alkalmazandók.

A töltött fegyverek elvétele.

19. §. Töltött fegyvert a hajóra vinni vagy szállitani nem szabad. A hajóvezetőnek jogában áll a hajóra hozott vagy feladott lőfegyvereket megvizsgálni vagy megvizsgáltatni.

Katonák és lőfegyverrel ellátott biztonsági közegek, ha egyéb utasokkal egy ugyanazon hajón szállittatnak, tartoznak — mielőtt a hajóra szállnának — a hajóvezetőnek az iránt megnyugvást szerezni, hogy fegyvereikben töltény nincs.

Nagyobb katonaszállitmányoknál a lőfegyverek közelebbi megvizsgálása elmaradhat, s a biztonsági kezesség az illető katonai parancsnokra hagyandó.

Tüzveszélyes tárgyak szállitása.

20. §. A hajózási vállalatok kötelessége a gyulékony anyagokat a szállitás tartama alatt minden káros befolyástól gondosan óvni.

Tüzijáték, durranópor-készletek, lőpor s általában minden felrobbanó s robbanást előidézhető anyag szállitása a személyszállitó hajókon tilos.

Gyutacs, gyufa s egyéb — a dörzsölés által — könnyen gyuladó anyag s folyadékok, általában minden, mi egyéb szállitmányi tárgyak megromlását idézhetné elő, az e nemü tárgyakra vonatkozó elővigyázati szabályok szemmeltartásával egyedül teherhajókon szállittathatnak, s az ily anyagok a feladó által határozottan kinyilatkoztatandók és megjelölendők, a hajón egyéb szállitmánytól elkülönitve tartandók, különös fuvarlevelekkel ellátandók s szállitásuk körül általában minden szükséges elővigyázat figyelemmel tartandó.

A tüzveszélyes anyagot szállitó hajók az előárbocz csúcsán, vagy az őrfa felső végén egy háromszögü fekete zászlót hordani, s magukat egyéb hajóktól lehetőleg távol tartani, s éjjel más hajóktól elkülönitve megállni tartoznak.

Az ebek szállitásánál kellő vigyázat.

21. §. Hajókon ebeket csak szájkosárral ellátva és megkötve vagy elzárva szabad szállitani.

A személy- és egyéb szállitási jótállás.

22. §. A vállalatok minden oly kárért, melyet az utasok s a szállitmány magának a vállalatnak vagy annak hivatalnokai és szolgái hibája következtében szenvedtek, az előleges egyezkedés s illetőleg a törvény értelmében felelősek.

A kikötők szomszédosai.

23. §. A kikötők közelében olyas intézményeket létesiteni, melyek a kikötő rendes és biztos használatát gátolják, tilos.

A hajózásra vonatkozó tárgyak oltalma.

24. §. A vontató-utakat, hajózási jelzéseket, karókat, vizmértéket, csusztató fákat, a partkövezetet, magát a partot s általában mindent, mi a hajózáshoz s mindennemü vizi épitkezéshez s épitményhez tartozik, megrongálni vagy megváltoztatni mindenkinek tilos.

A hajójáratban sekélyes helyeken, s különösen kikötőkben, semmi — a viz medrének ártalmas — anyagot, követ, kőszénsalakot stb. hányni nem szabad.

A vontató-utak szabadon tartása.

25. §. A vontató-utak a part hosszában szélétől be legalább 4 ölnyire szabadon tartandók.

A vontató-lovakkal a vontató-utról letérni, a vetéseken, réteken legeltetni, s általában a vontató-ut mellékén bármi kárt tenni tilos.

A vontató-utak tulajdonosai kártalanitásának módozatai iránt külön törvény intézkedik.

A vontató-utak aljában eső fürdőházak és hajómalmok csusztató-fákkal ellátandók.

A hajó- vagy egyéb felnyitható hidak tulajdonosainak és bérlőinek kötelezettsége.

26. §. A felnyitható hidak tulajdonosai és bérlői tartoznak a hidat, a hajók és talpak átbocsátására, naponkint kétszer ingyen kinyitni.

Az ingyenes hidnyitás napszakát és tartamát, valamint a hidnyitásra vonatkozó egyéb módozatokat, mindenkor a hajózási rend felügyeletével megbizott közegekkel s a hidtulajdonossal vagy bérlőjével egyetértve, az illető helyhatóság határozza meg.

Hidnyitási dij.

27. §. A felnyitható hidak birtokosa vagy bérlője minden külön nyitásért külön dijazandó és pedig vagy kölcsönös egyezség, vagy az illetékes hatóság árszabása szerint.

Ha valamely hajó után, mely a hidon keresztül haladt, nem több mint 15 percz lefolyása alatt már egy vagy több hajó a nyitott hid közelébe ért, az még azon nyitásnál átbocsátandó.

Gőzhajóknak — nem számitva az oly nagy vizállást, midőn a hidnyitás általában lehetetlen volna — az adott jelzés után a hid mindenkor azonnal kinyitandó.

A lobogó felhuzása.

28. §. Menés közben napfeljöttétől napnyugtáig, állás közben pedig minden ünnep- és vasárnapon reggeli 8 órától naplementig, minden hajó tartozik nemzeti lobogóját a zászlótartórudon állandóan felhuzva tartani.

A kölcsönös segitség.

29. §. Veszélyben kivétel nélkül minden hajós, révész, tutajos, hajómolnár tartozik egymáson kölcsönösen segiteni.

A vezetők s a legénység általános kötelezettsége veszély idején.

30. §. Minden hajós, révész, tutajos, molnár tartozik a veszélyben lévő usza vezetőjének a nagyobb kár elkerülését intéző utasitását követni, s utasitására saját hajóját, malmát, tutaját stb. a veszedelem utjából eltávolitani.

Mentésnél első kötelessége a vezénylőnek az utasok, általában a személyek s másodvonalban a teher biztonságáról lehetőleg gondoskodni.

Panaszkönyv.

31. §. A hajózási vállalatok állomásain és személyszállitó hajóin egy-egy panaszkönyv tartandó, mely rendesen lapszámozva s a vállalat pecsétjével ellátva legyen, melybe az utasok s egyéb üzleti felek netán előforduló panaszaikat nevük és lakhelyük megnevezése mellett bejegyezhessék.

2. Általános elővigyázati szabályok.

A hajózás körüli általános elővigyázat.

32. §. Minden hajó- és tutajvezető, révész, hajómalom, fürdőház és egyéb a vizen uszó vagy álló épitmény tulajdonosa, nemkülönben a zsilipek, hidak felügyeletével és nyitásával megbizott egyén tartozik általában mindazt gondosan kerülni és elháritani, mi a hajózást akadályozhatná vagy arra nézve káros lehetne.

Az uszák (mindennemü hajó, naszád s a vizi jármü egy néven) elhelyezése és megerősitése.

33. §. Minden hajó, talp s egyéb uszófaj, valamint minden hajómalom s egyéb uszó épitmény mindenkor akkép állitandó fel, illetőleg helyezendő el, hogy az a hajók szabad járását ne akadályozza, s a hullámverésnek lehetőleg kevéssé legyen kitéve.

Vizen lévő tárgyak éji megvilágitása.

34. §. Éjjel (nap lementétől nap feljöttéig) minden uszó tárgy s minden a hajók járásába eső épitmény, hajózási vagy nem hajózási eszköz megvilágitandó.

A hajóknak a kikötőn kivül való felállitása.

35. §. Kikötőn kivül soha sem szabad a parthoz egy széltében több mint három hajót egymás mellé kötni.

A hajójárásban, sebes vizfolyásban, átjárók utjában s az állomások közvetlen közelében hajónak vagy egyéb uszának megállni vagy kikötni, a szabad hajózást bármely módon akadályoztatni, a gőzhajók kikötőhidja elé vagy mögé valamit állitani nem szabad.

Szükség esetén horgonyzás.

36. §. A hajójárásba vagy ennek közvetlen közelébe vetett horgonyok uszányokkal (czölömpökkel) látandók el.

Az álló hajó kötelezettsége a partról vontatottak s egyebek irányában.

37. §. A partról vontatott hajók szabadon vonhatják át köteleiket a partnál álló hajókon és hajók fölött.

A partnál álló hajók tartoznak a vontatókötél szabad járásához segélyt nyujtani és rajtuk át a parttal a közlekedést a mellettük álló hajókról megengedni.

Habdeszkák alkalmazása.

38. §. A fedélzet nélküli (nyitott) hajókon, melyek oldala rendes rakodás mellett a viz felett legalább 1 lábnyi magasságra ki nem emelkedik, ugy állás- mint menésközben egy láb magas habdeszkák alkalmazandók.

A hajókon kellő elővigyázat menésközben.

39. §. A hajóvezetők hajózás közben a következőkre tartoznak ügyelni:

1. Induláskor, akár menésközben más induló vagy menő hajó utjába menni, vagy azt utjában zavarni nem szabad.

2. A különböző hajójárásban (utvonalban) mozgó hajók akár azon egy, akár ellenkező irányban haladjanak, külön utvonalaikat megtartani kötelesek.

3. Ha bármely hajó vagy naszád egyik partról a másikhoz átvágat, s ekkép valamely egyes vagy vontatógőzös utvonalába esik, tartozik a felfelé menő gőzös elejétől folyvást legalább 150, s az alá menőétől legalább 300 ölre távol maradni.

4. Erős kanyarulókban tartozik minden gőzös az egész kanyaruló hosszán a lehetőségig jobboldalt tartani; ezenkivül az alámenő gép erejét meglassitani s közeledését a kanyaruló felett hosszan tartó erős gőzfütytyel jelezni.

5. Oly vonalakon, hol vizépitészeti munkálatokkal, hajómalom-bekötéssel, be- vagy kirakodással, vagy egyéb vizi munkával foglalkoznak, uszodát állitnak fel, vagy ha az már fennáll, a gőzösök csak oly sebességgel járjanak, mely épen szükséges arra, hogy a hajó biztosan kormányoztassék, és senki a hajó által meg ne károsittassék.

6. A gőzösök s egyéb hajók, talpak versenyzése s egymás mellett járása általában szigoruan tiltatik.

7. Amely hajó az előtte egy irányban haladót két hajóhossznyira megközelitette, tartozik ezen távolságát ereje mérséklésével mindaddig megtartani, mig az utólért hajó az elkerülhetésre elégséges helyet nem adott.

8. Könnyü hajók tartoznak a terhelt vagy vontató- és sérült hajóknak minden lehető előnyt nyujtani s erős habtól kimélni.

9. A gőzösök nehéz terhü hajókkal találkozván, tartoznak erejüket mérsékelni, s ha a körülmények ugy kivánják, gépüket is megállitani.

10. A vontató-hajók más hajóval találkozván, vontatott hajóikkal lehetőleg együtt és egy irányban tartani kötelesek.

11. Az evezős- és lovas-hajók s tutajok vezetői (a kormányosok), gőzösökkel találkozván, hajóikat vizfolyás szálába állitsák, a gőzös utvonalától lehető távol tartsák s annak hullámaihoz — különösen fedélzet nélküli hajókkal — csak akkor közeledjenek, midőn ezek többé ártalmasak nem lehetnek.

12. Ha valamely, a vizfolyásával menő hajó kénytelen volna ott elmenni, hol valamely, a partról vontatott vagy parthoz kikötött hajó kötele utban volna, a vontatott vagy parthoz kötött hajó vezetője tartozik az alá menő hajó által adott jelzésre kötelét leereszteni.

13. Átjáróknál (réveknél), hol a két partot egy vagy több révkötél köti össze, a révkötél minden hajó és tutaj előtt azonnal leeresztendő.

14. Az utólért hajó addig, mig mellette az azt utólérő elhalad, illetőleg elkerüli, tartozik sebességét mérsékelni.

A hajók mihez tartása, hol elég viz van.

40. §. Az egy és ugyanazon hajójárásban közlekedő hajóknak — akár azon egy, akár ellenkező irányban mozogjanak — csak ott szabad egymást elkerülniök, hol a kitérésre elég hely van.

A kitérés tágas helyen.

41. §. Az elég tágasságu helyen szemben találkozó gőzösök jobbra térjenek ki egymásnak, azok közül pedig, melyek egy irányban haladnak, az előlmenő saját jobbját kövesse, hogy bal felén az azt utólérő szabadon előremehessen.

A kitérés szük helyen.

42. §. A szük helyen való kitérésnél is általános szabály ugyan a jobbra kitérés, de a vizzel alámenő szabadjárásáról a felfelé menő hajó vezetője tartozik gondoskodni.

Erre nézve:

a) minden hajó tartozik a szük helyeken alól jobboldalt megállani s mindaddig várni, mig a netán vizzel alá közeledő hajó a szük helyen szabadon átment;

b) azonban ha a felfelé menő hajó, különösen gőzös vezetője czélszerübbnek tartaná a szembe jövőt baloldalt bevárni, ez esetben helyezkedjék az a szük hely baloldalára és jelezzen a szembe jövőnek, mire ez a jelzésre hasonló jelekkel válaszolni és saját baloldala felé kitérni tartozik;

c) midőn pedig valamely felfelé menő hajó az alá menő közeledésekor a szük helyben már benne volna, az alá menő kötelessége vagy ereje mérséklésével, vagy egyéb, a helyviszonyok s a rendelkezésre álló eszközök menynyisége és minősége szerint kellően gondoskodni, hogy a fölfelé menő hajó se kárt ne szenvedjen, se utjában akadályoztatva ne legyen:

d) a vizfolyással evező hajót minden gőzös tartozik kikerülni, de ha ily két hajó szük helyen találkozik, az evező-hajó vezetője tartozik, mihelyt őt a gőzösről gőzfütytyel vagy csöngetéssel figyelmeztették, evezői vagy horgonya segitségével a gőzös utjából félreállani.

A gőzösök sebességének mérséklése a hajóhidaknál.

43. §. Midőn a gőzösök valamely hajóhidon mennek át, tartoznak sebességüket annyira mérsékelni, mennyire azt a hajó vezetésének biztonsága megengedi.

Előny a hidakon átjárásnál.

44. §. Hol két ellenkező irányban haladó hajó ugyanazon időben ér valamely hid közelébe, a felfelé menő hajó tartozik az alá menőnek előnyt adni, hogy azon az utóbbi mehessen át előbb.

A gőzösök miheztartása zátonyra jutott és elsülyedt tárgyak mellett elhaladtukban.

45. §. Ott, hol valamely hajó vagy tutaj felült vagy elsülyedt, a gőzösök tartoznak erejüket mérsékelni, s ha szükséges volna, gépüket meg is állitani.

A hajós-személyzet kötelezettsége az elsülyedt tárgyak körül.

46. §. A valamely elsülyedt tárgyhoz tartozó személyzetből senkinek sem szabad az elsülyedt tárgy közeléből eltávoznia, mig a szerencsétlenség okai hivatalosan fel nem vétettek.

Elsülyedt tárgyak megjelölése.

47. §. Minden vezető tartozik a reá bizott s elsülyedt tárgyat nappal valamely szembetünő jegygyel, éjjel pedig fehérfényü lámpával megjelölni.

Az éjjel s ködbenjárás feltételei.

48. §. A vontató gőzösöknek s egyéb terhes hajóknak alkonyatkor s az éj beálltával csak addig szabad utjokat folytatni, mig mindkét partot jól láthatni.

Könnyü, uszály nélkül járó gőzösök azonban ekkor is mindaddig járhatnak, mig legalább az egyik partot láthatni.

Gőzerejü s egyéb átjáró hajók s naszádok (révbeli hidasok, kompok, dereglyék, ladikok) a 34. §. fentartása mellett, az előbbi határozmányok alá nem tartoznak.

Az átvágásokban járás.

49. §. Átvágásokba csak akkor szabad bemenni, ha azt az illető hatóság megengedte, s ezen engedélyét hirdetmények által köztudomásra juttatta.

A csatornákban járás.

50. §. A hajózási csatornákban minden hajó-, tutaj-, naszádvezető tartozik az illető csatornára vonatkozó külön utasitásokhoz alkalmazkodni.

Kivételek az éjjeli járásra.

51. §. Pozsony és Ásvány, Moldova és Ó-Orsova, Sziszek és Gradiska, Arad és Szeged, Vásáros-Namény és Tokaj között éjjel semminemü hajónak a viz folyása irányában közlekedni nem szabad.[1] [2]

Két egyirányu gőzös kikötése.

52. §. A kikötő-hidhoz érkező, egyirányban mozgó több gőzhajó közül a kikötésre nézve annak van elsősége, mely az illető kikötő-hidhoz közelebb ért.

Két ellenkező irányu gőzös kikötése.

53. §. A kikötő-hidhoz egyidejüleg érkező két ellenkező irányu gőzhajó közül a kikötésre az alámenőnek van elsősége.

Az állomási ladikok és dereglyék jókarban tartása.

54. §. Az állomási ladikok és dereglyék mindenkor jókarban tartandók, karfákkal ellátan-

---

[1]) 16954/1895. I. o. III/29. sz. Kereskedelemügyi minist. rendelet.

Valamennyi gőzhajózási vállalatnak (a balatontavi gőzh. részvénytársaság és az átkelési vállalatok kivételével).

1. A székesfővárosi fővámtéri Dunahid épitési munkálatainak tartama alatt egyrészt a hidépités, másrészt a hajózási forgalom biztonsága érdekében a következő óvintézkedéseket találtam szükségesnek: . . . . . .

5. *Egyuttal ugy a hidépitési munkálatokra, valamint a budapesti Dunaszakasznak a fővámpalota és a Margithid közé eső részén létező élénk hajóforgalom biztonságára és akadálytalanságára való tekintettel szükségesnek találom azon intézkedést, hogy az emlitett folyam részén a vontató gőzösök éjszaka csakis azon időben közlekedhessenek, midőn a helyi hajóforgalom már szünetel; nappal pedig se felse lefelé egyszerre hatnál több uszályt ne vontassanak.*

[2]) 4522/99. ff. sz. Felmerült esetek folytán figyelmeztetjük cz.-et, hogy az 1895. márczius 15-én 16954. szám alatt vontató gőzösök közlekedésének a budapesti Dunaszakasznak a Margithid és a fővámpalota részén való megszoritása tárgyában kiadott ministeri rendeletnek 5. pontja állandó jellegü és változatlanul fennálló rendelkezés — felhivjuk ennélfogva cz.-et, hogy illető hajós közegeit megfelelőleg értesitse, illetőleg utasitsa. — Jelen felhivásunk iránt tett intézkedéseiről jelentést várunk. — Budapest, 1899. évi junius hó 14-én (A magyar vasuti és hajózási felügyelőség.

tók és legalább két erős, a vizenjárásban gyakorlott egyén által vezetendők.

A ladikok, dereglyék terhelése általában.

55. §. A ladikokat és dereglyéket csak anynyira szabad terhelni, hogy felső részük a víztől mindenkor legalább egy lábnyira szabadon kiálljon.

A közönség miheztartása a ladikokban.

56. §. Kik ladikon vitetik magukat, a padokon ülve maradni s a vezető azon utasitásaihoz, melyeket a biztonság követel, készségesen alkalmazkodni kötelesek.

3. A jelzésről (Signalisirung).

A jelzésekről általában.

57. §. Minden hajóvezető tartozik a jelzőkről alább következő határozmányokat megtartani, s senkinek sem szabad a hajózás körében hatósági engedély nélkül bármi egyéb jelzőt használni.

Az utasszállitó hajók indulásának jelzése.

58. §. Az utasszállitó hajó, midőn végállomásáról, vagy oly állomásról, hol utközben tovább mint fél óráig késett, meg akar indulni, az indulást megelőzőleg háromszoros csöngetéssel s egyszerü gőzfütyöléssel figyelmeztesse a közönséget, és pedig:

1. az elindulás előtt 1-ször 30, 2-szor 15 s 3-szor 2 perczczel előbb csengessen.

Midőn a hajóra már minden berakva, s a hajó az indulásra mindenképen készen van, még egy hosszas gőzfütytyel külön jel adandó, s csak akkor szabad a járódeszkákat elszedni és a hajót megindítani.

2. Mielőtt a hajó valamely állomáshoz érkeznék, a ki- vagy beszálló utasok figyelmeztetése végett — a kikötést nappal 5, éjjel 10 perczczel megelőzőleg — hosszas gőzfütytyel, ezenkivül még az érkezés előtt 2 perczczel csengetéssel élénk jel adandó.

3. A közbeeső állomásokról továbbindulás rendesen egyszeres csengetéssel és erre következő egyszeres gőzfütyöléssel jelezendő.

A kikötő-hid nélküli állomásokra vonatkozó jelzések.

59. §. 1. Ha a hajón nem volna kiszálló utas, az állomásra érkezés előtt 5 perczczel a gőzfütyölővel egyszer fütyölni kell.

2. Ha azonban a hajón van kiszálló utas, akkor az állomásra érkezés előtt 5 első perczczel a gőzfütyölőn 3-szor kell fütyölni s az erre következő 3 percz után egyszer csengetni.

3. Ha a kiálló-hid nélkül való állomáson valaki az utasszállitó hajóra akar szállani, ezt az állomás ladikos vagy dereglyevezető nappal a nemzeti lobogó felvonásával, éjjel pedig a lobogó fájára kitüzött fehér fényü lámpával jelzi, különben egyedül az állomási ladikokat vagy dereglyét világitván meg.

4. A ladikos vagy dereglyevezető tartozik az állomásról nyomban az első gőzfütyölés után megindulni, a gőzöshöz azonban csak akkor közelithet, midőn az már megállott, ladikját vagy dereglyéjét mindaddig a gőzös járásának irányával lehető párhuzamban vezetvén.

Két egymáshoz közeledő gőzös kölcsönös jelzése.

60. §. Midőn két gőzhajó egymáshoz közeledik, tartoznak egymást egy hosszas gőzfütytyel vagy több egyes csenditéssel kölcsönösen figyelmeztetni.

Két ellenkező irányu folyami gőzös közül a vizzel alá, és a két egyirányban haladó közül az utóbb menő tartozik a másikat először figyelmeztetni, mire a figyelmeztetett azonnal válaszolni el nem mulaszthatja.

A gőzerő nélkül járó uszák megvilágitása.

61. §. Bármely gőzerő nélküli usza menés közben éjen át egy fehérfényü lámpával világitandó meg.

A gőzerővel járó hajók éjjeli megvilágitása.

62. §. Minden a vizfolyása ellen menő gőzös előárboczán vagy kéményén 2, s a viz folyásával menően 3 egymás fölött függélyesen álló fehér fényü lámpa égjen, mely közönséges tiszta időben legalább 1500 öl távolra világitson.

A lámpák oly ernyővel látandók el, hogy általa a világitás fénye a hajó hosszvonalától jobbra mint balra, legalább 80 és 80 (összesen 160), s legfölebb 105 és 105 (összesen 210) foku szöglet alatt világitson előre.

Ezenkivül minden magánjáró gőzös és vontató gőzösök leghátul vontatott hajója hátsó végpontján egy kékfényü lámpa égjen.[1])

---

[1]) 1939. sz. F. f. 70. Némely eltérést tapasztaltam egyik-másik gőzösön az ideiglenes hajózási rendszabályok 62. §-ának zárpontjában foglalt, a kék lámpás kitüzésére vonatkozó tétel foganatositására nézve, t. i. hogy a kék lámpást magukon a vontató gőzösökön tüzik ki akkor is, midőn a vontató maga után egy vagy több hajót húz, — holott az idézett pont határozottan azt kivánja, hogy a »vontató

A hajójárásban vetett horgonyok megjelölése.

63. §. A hajójárásba vagy ennek közelébe vetett horgonyok czölöpei éjjel egy-egy fehérfényü lámpával megvilágitandók.

Az egymást elkerülő, egy irányban haladó gőzösök jelzése.

64. §. Amely gőzös az előtte egy irányban haladó gőzöst el akarja kerülni, figyelmeztesse azt ötszörös gőzfütytyel vagy csenditéssel, mire az jobbra fog kitérni. A hátul menőnek azonban az elül menőt két hajóhosszányinál (70—80 ölnél) jobban megközeliteni nem szabad, mig ez az elébe kerülésre hosszas, harsány gőzfütytyel jelt nem adott.

Magától értetik, hogy ez esetben a hátulsó hajó az eddig elől menő hajó baloldalán fog előre kerülni.

Az egyirányban haladó gőzösök visszára kikerülése.

65. §. Ha egy irányban haladó két gőzös közül az elől menő rendesen (jobbra) ki nem térhetne, akár a hely szüke, akár egyéb oknál fogva, tartozik — miután az utána jövő által ötszörös gőzfütytyel vagy csenditéssel figyelmeztetve volt — jobb oldala legmagasabb pontjáról nappal egy kék zászlót csóváltatni, éjjel egy vörös lámpát kitüzetni s azonnal balra tartani, mire az utána jövő hajó, hasonló jelt adva, jobboldalt tér ki.

Az ellenkező irányu gőzösök visszára kikerülése.

66. §. Két gőzös szemben találkozván, ha a felfelé menő czélszerübbnek tartja, hagy az alámenő az ő jobbján, vagyis balra kitérve haladjon el, ez esetben a gőzfütyöléssel vagy csengetéssel előre adott figyelmeztetés után a felfelé menő jobboldala legemelkedettebb pontjáról nappal a kék zászló csóválása, éjjel egy vörös lámpa kitüzése által adja szándéka jelét, s azonnal balra tartson.

Ez esetben az alámenő hasonló jelt adni és ugyancsak balra tartani köteles.

A hajók, tutajok jelzése ködben és hózivatarban.

67. §. Ködös időben, hózivatarban minden gőzös mérsékelt sebességgel járjon, menése közben csengessen s 5—5 perczenkint a gőzfütyölővel fütyöljön.

Egyéb hajók, tutajok kürtöléssel, kiáltásvagy üszökcsóválással adjanak jelt.

A gőzösök ilyenkor megállván, 5—5 perczenkint csengessenek, az időnkénti gőzfütyölést félbenhagyhatván.

A meg nem világitott ussák figyelmeztetése.

68. §. A gőzösök a meg nem világitott hajók, malmok s egyéb — vizen álló vagy mozgó — eszközök figyelmeztetésére időnkint harsány gőzfütyöléssel adjanak jelt.

A megfeneklésnél és elsülyedésnél felállitandó őr.

69. §. Ha valamely hajó vagy bármi vizen járó eszköz megfeneklett vagy elsülyedt volna, ennek vezetője tartozik az esemény helyén legalább egy negyed mértfölddel felül, vagy, ha közelében valamely más hajózható viz betorkolása volna, külön ennél is egy őrt felállitani, ki az alámenőket az eseményről értesitse. Az őr, illetőleg az őrök mindaddig helyt álljanak, mig a megfeneklett vagy elsülyedt tárgy eltávolitva nincs.

A megfeneklett vagy elsülyedt tárgyak megjelölése.

70. §. A megfeneklett vagy elsülyedt hajó, tutaj (talp, láp) s egyéb tárgy éjjelre mindenkor egy minden oldalról látható, tiszta fehér fényü lámpával megvilágitandó, s a teljesen viz alá sülyedt tárgy ezenkivül nappalra is valamely már távolról szembetünő czölöppel vagy uszánynyal megjelölendő.

Ez utóbbi jelzés a sekélyes helyeken vesztett horgonyoknál se hiányozzék.

A Greben, Tochtalia és Izlás zugóknál való jelzés.

71. §. Az alsó Dunán a Greben, Tochtalia és Izlás zugóknál, a hajó találkozásából származható veszélyek lehető megelőzése végett, Greben alatt a Pozecski őrtanya (csárdák) néven ismeretes határőri állomásnál, mint jelző,

---

gőzösök leghátul vontatott hajója hátsó végpontján égjen egy kékfényü lámpa«. — Miután az idézett rendszabály szoros szószerinti megtartásának mellőzése vagy mulasztása káros félreértésekre adhat alkalmat: felhivom a t. cz.-et, hogy ezeknek elejét veendő, intézkedjék s szigoruan ügyeljen fel minden e nemü szabályellenesség megszüntetésére. — Tapasztalva továbbá, hogy némely hajókon a kék lámpa csak a hajó hosszvonalában szüken világit hátra, holott kell, hogy bizonyos fokig oldalvást is látható legyen: szükségesnek látom a t. cz.-et figyelmeztetni, hogy az ideiglenes hajózási rendszabályok 62. §-ának 2. pontja ezen lámpákra is alkalmazandó lévén, a kék lámpák czélszerü alkalmazásánál ez irányban is gondosan ügyeljen és ügyeltessen. Budán, 1870 junius 27-én. Magy. kir. vasuti és hajózási főfelügyelőség.

egy póznán föl- és alászállitható fehér és vörös kettős gömb van felállitva.

Ezen kettős gömböt az őr, ha valamely felfelé menő hajó még jóval a zugók alatt őt gőzfütytyel vagy csengetéssel figyelmeztette s a zugókon semmi hajó nincs, felhuzza, s a fölfelé menő hajónak csak ezen adott jelzés után szabad a zugók közé menni; a felülről alámenő hajóknak pedig csak akkor szabad a zugók közé menniök, ha a kettős gömb le van eresztve.

Azaz a fölfelé menő hajókra nézve akkor szabad a zugókoni átjárás, ha a kettős gömb fel van huzva; alámenőkre nézve pedig akkor, ha az le van eresztve.

Az álló hidakon szabad átjárás megjelölése.

72. §. A kormány minden álló hidon megjelölteti nappalra egy-egy fehér és feketére festett táblával, éjjelre egy-egy fehérfényü lámpával a hajójárásra legkedvezőbb ivezetnek a viz folyásával szemben és viz folyása irányában álló középvonalát.

A felnyitható hidon szabad átjárás jelzése.

73. §. Amely hajó valamely felnyitható hidon akar átmenni, tartozik a hid közelében felmenet fehér, lemenet kék zászlót venni elóárbocza csúcsára, vagy éjjel egy vörös lámpát a fehér fölé, mi azt jelenti, hogy a hajó a hidon egy-egy kapuszárny-nyitás mellett akar átmenni.

Ha a mondott lobogók az árbocz félmagasságára, s éjjel egy helyett két vörös lámpa vonatott a fehér jellámpák fölé, ez azt jelenti, hogy az egész kapu (mindkét szárnya a hidnyitásnál) kinyitandó.

A parti hidőr a hidnyitókat a hajón adott jelek viszonzása, illetőleg ismétlése által utasitja a hid azonnali kinyitására.

A hid kinyittatván, a hidnyitás nappal a nemzeti lobogóval, éjjel pedig a nyilás két végpontján a hajó fölé tartott egy-egy vörös lámpával jelzendő.

A hajóknak, mig e jeladás meg nem történt, a hidnak menniök nem szabad.

A péterváradi hidnál adott jelzés megfigyelése.

74. §. Ha a péterváradi várban valamely alámenő hajó számára a hidnyitás jelezve van, a felfelé menő hajó, mennyiben ezt még teheti, álljon meg a vár alatti épitményeken (Kriegs-Insel) alól és várjon, mig a felülről érkező hajó mellette el nem halad.

A réveknél szabad hajózás jelzése.

75. §. Réveknél, hol az átjárás könnyitésére kötél van a vizen keresztül huzva, a közeledő gőzös gőzfütytyel vagy csöngetéssel, egyéb hajók vagy tutajok hangos kiáltással figyelmeztessék a révészeket, s a révészek tartoznak a kötelet azonnal leereszteni, és ha komp (hidas, repülő hid) épen utban volna, azonnal azon parthoz sietni, melynél a hajó vagy tutaj utjából mielőbb kitérhetni.

Baj- vagy hivójelzés.

76. §. Amely hajónak más segitségére vagy kiméletére (p. o. sérültség esetében) szüksége van, nappal egy, az ország czimere nélkül álló nemzeti lobogót, éjjel egy zöldfényü lámpát tűzzön árbocza (illetőleg őrfája) félmagasságára, emellett csöngetéssel vagy hangos kiáltással is jelezzen.

A kikötőkön s réveken kivül álló uszák jelzése.

77. §. A kikötőkön, réveken kivül álló minden hajó — a gőzösök kivételével — malom s egyéb vizi eszköz naplementétől napköltéig egy fehér-, minden oldalról legalább 500 ölre ellátszó tiszta fényü lámpával, a gőzösök pedig egy, az árboczra vagy kéményre vont zöld lámpával legyenek megvilágitva.

A csoportosan horgonyzó hajók és a révekben egymás mellett álló hajómalom közül egy-egy fehér lámpával csak a hajózáshoz legközelebb eső első s utolsó, és azon malmok világitandók meg, melyeket a malom-szabályozó bizottság az elsőn s utolsón kivül még megvilágitandónak kijelöl.

A vörös lámpák.

78. §. Miután ezen rendszabályok értelmében a vörös lámpák egyedül a gőzhajók éjjeli viszszára kitérésük és a hidak kinyitásának jelzézésére szolgálhatnak, minden lehető félreértés elkerülése végett ezennel kimondatik, hogy a jelen rendszabályok kihirdetése után senkinek sem szabad a vörös lámpát a hajózható vizeken és partjain egyébre, mint a hajók éjjeli visszára kitérésének, vagy a hidak kinyitásának jelzésére használni.

Ennélfogva a vörös lámpák a hajózható vizekről és partjaikról — a gőzhajókat és a valamely két partot összekötő kinyitható hidat nem számitva — ezen törvénynek kihirdetése után 14 nap alatt mindenünnen eltávolitandók.

4. Forgalmi zavarok és szerencsétlenségek.

79. §. Ha a forgalmi rendet elemi vagy egyéb rendkivüli esetek megzavarják, vagy teljesen megszakasztják, a hajóvezetők tartoznak mindarról gondoskodni, s szükség esetében a közigazgatási hatóságok segélyeinek igénybe vételével is oda munkálni, hogy a fennakadás okai-

nak elhárítására minden kellő eszköz s alkalmas intézkedés szorgosan megtétessék és alkalmaztassék.

Ha az efféle zavarok és akadályok miatt a posta és az utasok egy vagy más vonalon a hajóval továbbmenésben feltartóztatva lennének, a hajóvezető kötelessége a hajó felett rendelkező vállalat legközelebb eső ügynökének segítségével elintézni, hogy a posta és az utasok más uton mielőbb elszállittassanak.

Hogy ily esetben mennyi legyen az utasok által lefizetett vitelárakból visszafizetendő, hogy a továbbszállítás költségeit ki és mely mérvben viselje, eziránt az illető felvételi szabályok s a jelen rendszabálynak a vállalatok jótállásáról szóló határozmányai szolgáljanak zsinórmértékül.

Az üzleti esetek, fennakadásának és szerencsétlenségek feljelentése.

80. §. A gőzhajózási vállalatok, valamint ezek hajóvezetője s egyéb közegei tartoznak minden eseményt s balesetet, akár valamely a vállalathoz tartozó vagy nem tartozó egyén testi sérülésével járt, akár nem, avagy mihelyt az eset olyan, hogy az a közlekedő közönség figyelmét magára vonhatja, — azonnal a legközelebbi helyhatóságnak avégett bejelenteni, hogy az esemény felvétessék s a bajon a lehetőségig segitve legyen; [1]) egyszersmind, ha lehet távirda utján, de minden esetre irásban is, a m. kir. közmunka- és közlekedési ministerium, illetőleg a vasuti és hajózási főfelügyelőségnek körülményesen bejelenteni.

Az egyéb hajózási vállalatok s vállalkozók és ezek hajóvezetői szintén tartoznak hasonló eseteket elsősorban a legközelebbi helyhatóságnak bejelenteni, egyuttal a folyamfelügyeleti közegeket azonnal tudósitani, mely azokat a m. kir. közmunka- és közlekedési ministerium, illetőleg a vasuti és hajózási főfelügyelőség elé terjesztendi.

A szerencsétlenség eltávolitására megkivántató eszközök alkalmazása.

81. §. A hajózási vállalatok tartoznak mindazon eszközöket, melyeket a tapasztalás és a tudomány ajánl, a szerencsétlenség elkerülésére vagy megelőzésére felhasználni.

A szerencsétlenség esetén adandó segitség.

82. §. Valamely szerencsétlenség esetén az érdeklett hajózási vállalat hivatalnokai és szolgái szoros felelősség terhe alatt különösen köteleztetnek a szerencsétlenség körül mindazt megtenni, mi magát a bajt és annak következményeit eltávolitja.

5. A vállalkozó, a vállalat hivatalnokainak és szolgáinak kötelezettségei.

Igazgatóság felállitása.

83. §. Minden hajózási vállalat tartozik üzlete vezetésére egy igazgatóságot felállitani s azon egy vagy több egyén nevét. kikből az igazgatóság álland, valamint azokét is, kik a vállalat nevében aláirni jogositvák, a m. kir. közmunka- és közlekedési ministeriumnál bejelenteni.

Ezen kötelezettség a nevezett egyénekkel történő változások esetére is kiterjed.

Az igazgatóság felelőssége.

84. §. Az igazgatóság, mint a vállalat meghatalmazottja, mind a kormány, mind a közönség irányában minden, a hajózási vállalatra vonatkozó intézkedéseiért és mulasztásaiért, s az általa alkalmazott egyének hivatalos eljárásáért, felelős.

A hivatalnokok és szolgák létszámának nyilvántartása.

85. §. Minden hajózási vállalat, illetőleg igazgatóság tartozik hivatalnokai és szolgái létszámát a m. kir. közmunka- és közlekedési ministerium által adandó táblázatok szerint pontosan kimutatni, és ezen betöltött táblázatok egy példányát a nevezett ministeriumhoz beküldeni, nemkülönben a létszámban keletkező változásokat a ministerium által meghatározandó időközökben ugyanennél bejelenteni.

Az emlitett kimutatásokat a ministeriumhoz felküldés végett azon közigazgatási hatóságnál kell benyujtani, melynek hatáskörében a vállalat székhelye van.

A hivatalnokoknak és szolgáknak szolgálati utasitásokkal és szabályzatokkal ellátása és a hivatalnokok s szolgák kötelességei.

86. §. A gőzhajózási vállalatok minden külön osztálybeli hivatalnoka és szolgája egy-egy utasitással s szolgálati szabályzattal látandó el, mely szabatosan és körülményesen előirja az illető kötelességeit és jogait, valamint a vállalat rendességére, szabályszerüségére és a biztonságára vonatkozó határozmányokat; továbbá a hivatalnokoknak és szolgáknak köte-

[1]) Lásd idevonatkozólag a jelen rendszabályok 121. §-a után közölt 41389/1904. számu belügyministeri rendeletet.

lességökké teszi, hogy szolgálatuk teljesitése alkalmával valamely saját szolgálati jelvénynyel megkülönböztessék magukat s a közönség irányában illendő és szerény magaviseletet tanusitsanak.

Ezen szolgálati utasitások még életbe léptetésük előtt (a már fennállók pedig az ezen szabályok kihirdetésétől számitandó egy hó lefolyása alatt) a kormány elé terjesztendők, melynek a köztekintetek által indokolt észrevételei a vállalatok részéről figyelembe veendők és követendők lesznek.

Ezen utasitások egy-egy példánya minden felvételi helyiségben és minden közlekedő hajón nyilvántartandók.

A menetrendek, vitelárak és egyéb határozmányoknak a m. kir. ministerium elé terjesztése.

87. §. Minden vállalat tartozik az általa meghatározott, a személy- vagy teherszállitásra vonatkozó menetrendet, viteli szabályzatot, biztositási s egyéb illetményeket és határozmányokat s az ezeken tett változtatásokat köztudomásra juttatásuk előtt a m. kir. kereskedelmi ministeriumhoz jóváhagyás végett benyujtani.

A hajózási közegeknek a jelen szabályok feletti őrködése és evégett megeskettetése.

88. §. A hajózási vállalatok hivatalnokai jogositvák mindazokat, kik a hajózási rendszabályokra vonatkozó utasitásokra figyelmeztetés után sem ügyelnének, vagy olyasmit cselekedtek volna, mi az üzlet biztonságát megzavarja, vagy épen veszélyezteti, közigazgatási és birói hatóságok közel nem létében letartóztatni s a legközelebb eső közigazgatási vagy birói hatóságnak átszolgáltatni.

Hogy a vállalatoknak az üzlet foganatositásával foglalkozó hajós és parti közegei ezen jogukat lelkiismeretesen használják, a kormány előtt teendő esküre köteleztetnek.

A vállalatoknak ekkép megesketett hivatalnokai és szolgái szolgálatuk teljesitésében a törvény oltalmát élvezik ép ugy, mint az állam tisztviselői.

Postaszállitás.

89. §. Az államsegélyt vagy állami biztositékot élvező gőzhajózási vállalatok a postát ingyen tartoznak szállitani.

A postaszállitás módozatait — a körülmények és időviszonyok figyelembe vételével — a m. kir. kereskedelmi ministerium határozza meg.

A posta szállitására az állam által nem segélyezett gőzhajózási vállalatok csak az illető ministeriumokkal a végre kötendő egyezmény alapján, mely a szállitásért járó dijazást is meghatározza, köteleztetnek.

Katonaszállitás.

90. §. Ha valamely államsegélyt vagy állami biztositékot élvező hajózási vállalat valamely országos katonai hadtest vagy magasabb katonai parancsnokság, vagy végre a m. kir. honvédelmi ministerium által katonák vagy katonai ingóságok szállitására igénybe vétetnék, tartozik az a katonai kormánynak minden, evégre alkalmas üzleti eszközt, külön megállapitandó kellő kárpótlás mellett, mely azonban a rendes árszabályzat tételeinél nagyobb nem lehet, azonnal és minden más szállitás előtt rendelkezés alá bocsátani.

Az állam által nem segélyezett vagy nem biztositott vállalatok szintén tartoznak ugyan a katonai hatóság felszólitására katonát és katonai ingóságot szállitani, de jogukban áll egyszersmind az illető katonai hatósággal a szállitási dijakra nézve egyezkedni.

Jövedékhivatali eljárás.

91. §. Ki a hajókon valamely, a jövedékhivatali eljárás alá eső tárgyat akar szállittatni, tartozik ezt a jövedékhivatali eljárásnak kellően alávetni.

Ezen szabály közhirré teendő felvételi feltételekben világosan megjegyzendő.

A forgalmi eszközök megrongálása.

92. §. A hajózási forgalmi eszközök, berendezési szerek, jelzék minden megrongálása tilos, s a vállalatok feljogositvák, hogy azoktól, kik ilyesmit tettek, kártéritést kivánjanak. A kártéritési igények különös kimutatása erre alkalmas helyeken a közönség tudomására kifüggesztendő. Oly kárositások, melyek a közbiztonságot veszélyeztetik, a fennálló törvények szigora alá esnek.

A szolgálattevők időtöltése a közönséggel.

93. §. A vállalatok kötelessége a hajóvezetőket, a gépészeket, kormányost attól, hogy szolgálattételeik közben idejüket a közönséggel töltsék, eltiltani.

Az utasok miheztartása.

94. §. Kik valamely hajózási vállalat hajóin utazni, vagy valamit szállitani akarnak, tartoznak a vállalat által megállapitott és közzétett szállitási feltételekhez alkalmazkodni, a hajózási rendtartás által előirt — a rendre,

szabályszerüségre és biztonságra vonatkozó — szabályokat pontosan megtartani s azon utasitásoknak, melyeket a hajós és felvigyázó személyzet adni netán szükségesnek tart, készséggel eleget tenni.

A kikötőkre lépés.

95. §. A hajózási vállalat szolgálati vagy munkás-személyzetéhez nem tartozó egyéneknek különös engedelem nélkül a kikötő-hidakra s hidhajókra lépni nem szabad, kivéve a be- és kijárásra, a fel- és leszállásra, s a szállitmánynak feladására és átvételére meghatározott helyeket.

A hidsorompókat kinyitni vagy azokon átbujni senkinek sem szabad.

II. A tutajokat illető különös szabályok.

96. §. A tutajok (talpak, szálak) 8 ölnél szélesebbek és 36 ölnél hosszabbak nem lehetnek. Ezen hosszuságba az elől és hátul kiálló kormánylapátok is beszámitandók.

97. §. A tutajok kellő biztonsággal legyenek összeállitva, s a kötő-gerendáknak nem szabad a szálfákon kivül állaniok.

98. §. Minden tutajon, mihelyt az 10 ölnél hosszabb, legalább három, s ha 20 ölnél hosszabb, legalább négy erős evező egyén alkalmazandó.

99. §. A tutajok menésközben legalább 60—70 ölnyi távolságban járjanak egymás után, s a hátulsó lehetőleg az előtte járó utvonalát tartsa.

100. §. Két tutajnak egymás mellett, annál kevésbbé egymáshoz kötve, járni nem szabad.

101. §. Átvágásokba (ásásokba), hol a tilalomtáblák ki vannak tüzve, a tutajnak bemenni nem szabad.

102. §. A tutajoknak sem éjjel (napnyugta után s napfölkelte előtt), sem ködben, sem hózivatarban, sem mihelyt a viz a part szinét meghaladta, járniok nem szabad.

103. §. A tutajok éjjel őrtüzekkel világitandók meg.

104. §. Állásuk közben ugy helyezkedjenek, hogy egyik a másikat csak fele hosszában födje, s megállaniok sem ásások nyilásainál, sem kanyarulókban, sem szük helyeken, kivált pedig egymással szemben eső mindkét parton megoszolva, hol a hajók utjában állanának, nem szabad.

III. Felügyeleti ellenőrzés.

A vállalat, illetőleg igazgatóság által gyakorolt felügyelet és ellenőrködés.

105. §. A saját hivatalnokai és szolgái felett való közvetlen felügyelet magát a vállalatot, illetőleg annak igazgatóságát illeti.

Ennek kötelessége a felett őrködni, hogy minden hivatalnok és szolga utasitásait pontosan megtartsa, kötelességét hiven teljesitse, és az üzlet biztonságára és rendességére vonatkozó szabályokat szigoruan megtartsa.

A hivatalnokok- és szolgáknak az elöljáró igazgatóságok által fegyelmi büntetésben elmarasztaltatása.

106. §. A vállalat, illetőleg az igazgatóság maga felelős azért, hogy hivatalnokai és szolgái kötelességeinek eleget tegyenek.

Ezért a vállalatnak, illetőleg igazgatóságnak jogában is áll a kötelességüket megszegő hivatalnokokra és szolgákra — az ez érdemben fennálló szolgálati szabályok- és utasitásokhoz képest — rendtartási és fegyelmi büntetéseket szabni.

A főfelügyelőség által gyakorolt felügyelet és ellenőrködés.

107. §. A hajózási üzlet rendessége, szabályszerüsége és biztonsága felett az állami felügyeletet, az ellenőrködést a m. kir. vasuti és hajózási főfelügyelőség gyakorolja, melynek hatáskörét utasitás határozza meg.

Ezen főfelügyelőség közvetlen a m. kir. közmunka- és közlekedési ministerium alatt áll.

A főfelügyelőség feladata.

108. §. A főfelügyelőség feladata és kötelessége általában a hajózási üzletre vonatkozó minden rendelet, és különösen ezen rendszabályok pontos teljesitése felett gondosan őrködni, s a felfedezett hiányokat lehető gyorsan eltávolitatni.

Különösen jogában áll, egyszersmind kötelessége is, a hajózási szolgálat foganatositásával megbizott közegek szolgálati eljárását s utasitásaik miként teljesitését szemmel tartani, a mulasztásokért az illetőket felelősségre vonni, vagy a körülményekhez képest őket az illető hatóságnál bejelenteni, mely hatóság és törvényszék a szakértők véleményét az itélet kihirdetése előtt véleményezés végett a főfelügyelőséggel közölje.

Az épitkezések és üzleti eszközök feletti ügyelet és ellenőrködés.

109. §. A főfelügyelőség kötelessége a jelen rendszabályok 3. §-ában emlitett berendezések és eszközök állapotára ügyelni s a vállalatokat arra szoritani, hogy minden — bármi módon származott, az üzlet rendjét, rendességét és biztonságát veszélyeztető — hiányt, tökéletlenséget és romladozást a lehető leggyorsabban kijavitsanak és rendbe hozzanak.

Ha a vállalat berendezése és üzleti eszközei annyira elhanyagolva lennének, hogy ezáltal

az üzlet biztonsága, rendje és szabályszerüsége miatt méltán aggodalom támadt, jogában áll a főfelügyelőségnek az illető vállalatát megszüntetni s a m. kir. közmunka- és közlekedési ministerium közvetitése mellett, saját hatalmából a szükséges javitásokat a vállalat költségére megtétetni.

A személy- és teherszállitásra vonatkozó menetrend, vitelárszabály s egyéb határozmányok.

110. §. A főfelügyelőség köteles gondoskodni, hogy a személy- és áruszállitásra vonatkozó és közzétett menetrend, vitelárszabály s egyéb határozmányok szigoruan megtartassanak, s minden ezekre vonatkozó alapos panasznak lehető gyorsan eleje vétessék.

A hajózás körüli zavarok vagy szerencsétlenségek esetében a főfelügyelőségnek joga és kötelessége az üzleti vállalattól, nemkülönben annak hivatalnokaitól és szolgáitól a lehető leggyorsabb és leghathatósb segélyt és orvoslást igényelni.

A főfelügyelőség fegyelmi hatalma.

111. §. A hajózásnak a közérdekekre való fontosságánál fogva a főfelügyelőség a hajózási vállalatok minden közege felett fegyelmi hatalmat gyakorol, és pedig:

1. Megintés által, vagyis a hivatalnokokat és szolgákat kötelességükre egyszerüen emlékezteti.

2. Megfeddés által, vagyis valakit hiányos szolgálati eljárása következtében megróván, egyszersmind ismételve előfordult kötelességsértése törvényes következményeire figyelmezteti.

3. A megdorgálás által, mely ismétlés esetére a mindig szigorubbá válandó fegyelmi büntetés fenyegetésével összekötendő.

4. A pénzbeli s egyéb, egész a szolgálattól leendő eltávolitásig terjedő büntetések által azon esetekben, midőn a vállalat valamely közegének hanyagságából, vagy feladatának megoldására képtelenségéből valakinek személye vagy vagyonbiztonsága veszélyeztetett.

Az 1., 2., 3. pont alatt megnevezett büntetéseket az illető vállalat igazgatósága utján egyenesen a főfelügyelőség mondja ki.

A 4. pont alatti büntetést pedig a főfelügyelőség az illető vállalatnál inditványba hozván, a vállalat feltétlenül eleget tend ezen felhivásnak, s eljárása eredményét a főfelügyelőségnek annak idején bejelenteni tartozik.

Mindazon esetekben, melyekben a főfelügyelőség közegei külső tiszti eljárásuk közben azt tapasztalnák, hogy valamely vállalat egy vagy más hivatalnokának vagy szolgájának eljárása a szolgálati biztonsággal össze nem egyeztethető, a főfelügyelőség közegei saját felelősségükre jogositvák az illetőt szolgálatától felfüggeszteni, ezen intézkedésükről az elöljáró főfelügyelőség utján a tényállás előadása mellett az érdekelt vállalat igazgatóságát is értesitvén.

Minden, ekkép elmarasztalt egyénnek jogában áll a m. kir. közmunka- és közlekedési ministeriumhoz folyamodni, megjegyezvén, hogy folyamodását a határozat kézbesitése után legfölebb 14 nap alatt benyujtsa, és hogy az ily felfolyamodás halasztó hatálylyal nem bir.

112. §. Ha valamely igazgatóság a főfelügyelőség határozatát haladék nélkül foganatositani vonakodnék, avagy ha épen magát az igazgatóságot vagy ennek tagjait terhelné, valamely, ezen szabályok és egyéb rendeletek áthágásának vádja, a főfelügyelőség tartozik ezt a m. kir. közmunka- és közlekedési ministeriumnál azonnal bejelenteni.

Hasonló esetben a ministerium jogában áll a vállalatot pénzbüntetésben, s az igazgatóságot a 114. §. szerint fegyelmi büntetésben elmarasztalni.

Felvételek és vizsgálatok.

113. §. Bárminemü felvételek és vizsgálatok alkalmával kötelességében áll a főfelügyelőség közegeinek a közigazgatási hatóságok oltalmát és segitségét igénybevenni.

A kimondott és végrehajtott büntetések a hivatalnokok- és szolgákról vezetendő minősitványi táblázatokba pontosan bejegyzendők.

A pénzbüntetésekről (birságról) általában.

114. §. Kik

a) az 1., 25., 51., 71., 81. §-ban foglalt határozmányok ellen cselekesznek, 50—500 frt o. é.;

b) a 4., 9., 11., 12., 19., 20., 23., 24., 26., 27., 30., 34., 36., 41., 42., 47., 48., 55., 61., 62., 63., 70., 79., 80., 82., 85., 87., 96., 98., 100. §-okban foglalt határozmányok ellen cselekesznek, 10—100 o. é. frtnyi, egyéb esetekben 1—50 o. é. frt birságban marasztaltatnak el, a mulasztás vagy határozmány ellen cselekvés körülményei és ismétlése szerint, az *a)* és *b)* alá eső esetekben a birság mértékét azon politikai hatóság határozván meg, melynek körében a mulasztás, vagy a határozmány ellen cselekvés történt; egyéb esetekben pedig a hajózási rendtartás felügyeletével megbizott közegek az ez iránt külön adandó utasitások szerint.

A büntető törvényszék itéletének végrehajtása.

115. §. Ha valamely hajózási vállalatnál alkalmazott egyént vagy bárkit mást oly cselekvés vagy mulasztás vádja terhelne, mely a

közbüntető törvény sulya alá esik, ily egyén azon büntetés terhét is viselendi, melyet rá a büntető törvényszék itélete ró.

Ily esetben a fegyelmi eljárás a büntetőbirósági felmentő itélet esetében is végrehajtandó ugyan, azonban a kiszabott fegyelmi büntetés, kivévén a netán még előbb szükségessé vált szolgálattóli felfüggesztést, csak a fenyitőbirósági hivatalos eljárás befejezése után foganatositandó.

A pénzbeli büntetésekből befolyó összegek hovafordítása.

116. §. A 114. és 115. §-ok határozmányai alapján befolyó összegek következő czélokra forditandók:

1. Az üzletükbe bekebelezett nyugpénz-alappal, vagy egyéb — a hivatalnokok és szolgák segélyezésével biró — vállalatok és vállalkozók által fizetendő birság fele a nevezett nyugdijazási vagy egyéb segélyezési alapokhoz, másik fele pedig azon országos segélyezési alaphoz forditandó, mely rokkant vagy egyébkép keresetképtelen hajósok gyámolitására szolgáland.

2. Valamely hajózási vállalat kebelében fennálló nyugpénz-alap vagy egyéb segélyezési intézet tagjául igazolt hivatalnokok és szolgák által fizetendő birság egészben azon nyugdij- vagy segélyalapba fizetendő, melynek az elmarasztalt igazolt tagja.

3. Az üzletében saját hivatalnokait és szolgáit nyugdijazó vagy segélyző intézménynyel nem biró vállalatok és vállalkozók, valamint az emlitett nyugdij- vagy segélyezési alapokkal semmi viszonyban nem lévő hajósok és nem-hajósok által fizetendő birság egészben az országos hajós-segélyezési alapba fizetendő, melynek kezelése s az afeletti rendelkezés iránt külön szabályzat határoz.

Számvitel.

117. §. A hajózási vállalatok kötelesek igazgatásuk minden ágában pontos és világos számadást vezetni, a m. kir. közmunka- és közlekedési ministerium közegeinek ezen számadásuk megszemlélését megengedni, az ezek által netán igényelt kimutatásokat előterjeszteni s felvilágositásokat adni, miként mindez a főfelügyelőség utasitásaiban közelebbről meghatározva van.

A felügyelet költségei.

118. §. A felügyelőség költségeit általában az állam viseli, a vállalatok köteleztetnek azonban a főfelügyelőség közegeinek a hajózás ügyeiben előforduló utazásaiknál bármikor bármely forgalmi eszközzel s ennek bármely helyiségében, az illető szabad választása szerint, a dijnélküli utazást megadni.

Az ezen szabályok fölötti őrködés.

119. §. A községi elöljárók, biztonsági közegek és általában a közigazgatási hatóságok kötelesek a fentebbi szabályok szigoru megtartása felett őrködni, a felügyelettel megbizott hajózási személyzetnek e tekintetben különösen a 82. §. eseteiben a leghathatósb segélyt nyujtani, az áthágókat a körülmények szerint őrizet alá venni és az illető hatóságnak megbüntetés végett átadni.

IV. Zárszabályok.

120. §. Jelen szabályok egy-egy példányával minden hajó- és tutajvezető el legyen látva, s ha ez a feletti vizsgálattal megbizott egyének kivánnák, tartozik azt mindenkor előmutatni.

Szomszéd vagy idegen tartományokból a magyar korona területére érkező idegen lobogóju hajók ezen szabályokkal a határon átlépésükkor ellátandók.

121. §. Ezen szabályok kötelező ereje nemcsak a hazai, hanem minden egyéb — a hazai hajózható vizeken bármely lobogó alatt járó — hajóra, azok vezetőire, valamint összes személyzetére kiterjed.

71333. sz.

1905. nov. 3.

Keresk. min. rendelet.

Valamennyi magyarországi törvényhatóságnak.

A hazai folyókon közlekedő hajók és ezek közül különösen a gépérő nélkül köz'ekedő uszóművek szabályszerü megvilágitásának elmulasztása ujabban is számos balesetet okozott.

Ez a körülmény arra enged következtetni, hogy a hajók személyzete az ideiglenes folyó-, csatorna- és tóhajózási rendszabályoknak a hajók megvilágitására vonatkozó intézkedéseit általában hiányosan ismeri.

Ennélfogva az 1884. évi május 10-én 16591. sz. alatt kelt közmunka- és közlekedésügyi ministeri rendeletre való hivatkozással, felhivom a Czimet, hogy a területén lakó hajótulajdonosokat a hajózási rendszabályok 34. és 77. §-aiban foglalt határozmányokra s azok szigoru megtartására figyelmeztesse, saját (rendőri) közegeit pedig az ellenőrzés szigoru gyakorlatára, és tapasztalt mulasztások esetében, az idézett rendszabályok 114. §-ában megszabott pénzbirság alkalmazására utasitsa.

41389. szám.
1904. máj. 27.

Belügymin. rendelet

a hajóforgalomban előforduló rendkivüli események és balesetek alkalmával felmerült eljárási költségek mikénti fedezése tárgyában.

A kereskedelemügyi minister ur arról értesitett, hogy a hajóforgalomban előforduló rendkivüli események és baleseteknek az 1869. évi 2362. sz. közmunka- és kereskedelemügyi ministeri (Rend. Tára 1869. 514. lap), valamint az 1891. évi 25036. K. M. rendelettel (Rend. Tára 1891. 398. lap) kötelezővé tett bejelentései esetén a közigazgatási hatóságok — különösen a községi elöljáróságok — a felmerült esemény megvizsgálása érdekében szükséges kiszállás azonnali teljesitését több esetben megtagadták, illetőleg azt ahhoz a feltételhez kötötték, hogy a hajózási vállalatok napidijaikat és fuvarköltségeiket előlegezzék.

Hivatali elődöm 1899. évi 128610. sz. a. kibocsátott körrendeletében (Rend. Tára 1899. 198. l.) a most emlitett bejelentések folytán teljesitett hatósági eljárást közérdekü jellegünek nyilvánitotta és kijelentette, hogy a közhatósági alkalmazottak ezen eljárásuk költségeit sem magánosok, sem a hajózási vállalatok terhére felszámitani nem jogosultak s ezen teendőket a vármegyei tisztviselők uti átalányuk terhére tartoznak ellátni.

Minthogy azonban hivatali elődöm most idézett körrendeletének első bekezdésében emlitett »legközelebbi helyhatóság«, valamint az »illetékes közigazgatási hatóság« nemcsak vármegyei, hanem törvényhatósági vagy rendezett tanácsu városi hatóság, valamint oly községekben, amelyekben járási hatóság nem székel, községi elöljáróság is lehet; a fenforgó kételyek eloszlatása és egyöntetü eljárás biztositása céljából szükségesnek tartom kijelenteni, hogy a most felsorolt hatóságok eljárásának jellege szintén közérdekünek tekintendő, amiből önként következik, hogy kiküldött közegeik a kiszállás folytán felmerült költségeiket magánosokkal és hajózási vállalatokkal szemben felszámitani nem jogosultak, minélfogva az uti átalánnyal el nem látott tisztviselőknek (községi elöjáróknak) ily kiszállások alkalmával felszámitott költségei mindenkor azon község (város) pénztárát terhelik, amelynek elöljárói (tisztviselői) a kérdéses kiszállást teljesitették.

Végül a felmerült és a kereskedelemügyi minister ur által tudomásomra hozott panaszok folytán szükségesnek tartom még kijelenteni, hogy azon hatóságok, amelyekhez a hajózási forgalomban előforduló baleset vagy nevezetesebb esemény folytán bejelentés intéztetett, a helyszinére haladéktalanul kiszállani kötelesek, mert a kiszállás körüli késedelem gyakran a szükséges nyomozás eredményeit hiusitja meg, másrészt pedig az időközben esetleg máshova beosztott hajós-személyzet szükséges kihallgatása céljából szükséges idézések folytán felesleges eljárási költségeket teremt.

230. szám.
1899. febr. 21.

Belügymin. rendelet

a folyó-, csatorna- és tóhajózás terén felmerülő kihágások elbirálása körül követendő eljárás tárgyában.

Az ideiglenes folyó-, csatorna- és tóhajózási rendszabályok ellen elkövetett, illetőleg a folyó-, csatorna- és tóhajózás terén felmerülő kihágások elbirálása körül az illetékes közigazgatási hatóságok által követendő eljárás kiegészitéseül — a kereskedelemügyi m. kir. minister urral egyetértőleg — rendelem :

1. Véghatározat (itélet) hozatala előtt az elsőfoku hatóság által a vasuti és hajózási m. kir. főfelügyelőség szakvéleménye minden egyes esetben kikérendő.

2. A másodfoku hatóságnak jogában áll egyes, előtte nem eléggé világosnak látszó kérdésre nézve nevezett főfelügyelőségtől pótvéleményt kérni.

3. A szóban lévő kihágási ügyekben hozott minden első- és másodfoku (akár büntető, akár felmentő vagy beszüntető) véghatározat az elsőfoku hatóság által nevezett főfelügyelőséggel (az illető eset indokából netalán szükségesnek mutatkozó szakszerü intézkedések megtehetése végett) közlendő.

4. Amennyiben az elbirálás alá vett esemény vagy cselekmény, illetőleg mulasztás büntetendő cselekményt nem képez : az ügy illetékes intézkedés végett a nevezett főfelügyelőséghez átteendő.

5. Ezen rendelet által azon eddig követett eljárás, hogy harmadfoku elbirálás előtt a kereskedelemügyi m. kir. minister ur szakvéleménye az egyes esetekben kikéretik, érintve nincs.

Jelen rendeletemről — további megfelelő intézkedés végett — oly felhivással értesitem a törvényhatóságot, hogy ez minden oly ügynél, melyben első, illetőleg másodfoku itélet (véghatározat) még nem hozatott, alkalmazandó.

59160. F. M. sz.
1903. okt. 15.

Rendszabály

az állami kezelés alatt álló kikötőkben.

Az állami kezelés alatt álló téli kikötők használatára a kereskedelemügyi m. kir. minister urral egyetértőleg a következőket rendelem :

I. A téli kikötők használata.

1. §. Az állami kezelés alatt álló téli kikötőket jelen szabályok megtartása mellett bármely hazai vagy külföldi hajó, naszád, dereglye, talp- vagy uszómű használhatja.

Kőolaj- és naphtaszállitó tartályhajók (tankhajók), valamint tűzveszélyes, gyulékony vagy az egészségre ártalmas anyagokkal terhelt hajók a téli kikötőkben csak a számukra kijelölt külön helyen köthetnek ki, és azokra nézve a helyi hatósági rendelkezések is érvényesek.

Tutajba nem kötött szálfák a téli kikötőben nem telelhetnek.

2. §. Az állami kezelés alatt álló téli kikötőkben a felügyeletet és rendelkezést azon m. kir. folyammérnöki hivatal megbizott közege (kikötő-felügyelő) gyakorolja, melynek hivatali szakaszán a téli kikötő fekszik.

A m. kir. vasuti és hajózási főfelügyelőségnek a szakszerü főfelügyeletre nézve, valamint a helyi hatóságoknak a közrend, közbiztonság és közegészségügy tekintetében a törvényekben és rendeletekben szabályozott hatáskörét e rendszabály nem érinti.

3. §. A kikötő területén és a hajókon a kikötőfelügyelőnek intézkedéseit a jelen szabályzat keretében mindenki teljesiteni tartozik.

Utólagos felszólamlásnak az illetékes folyammérnöki hivatalhoz, a folyammérnöki hivatal határozata ellen pedig a földmivelésügyi ministerhez van helye.

4. §. A telelésre bevonuló hajókat előzetesen nem kell bejelenteni; uszó munkagépek, hajómalmok, uszodák és csolnakházak ellenben elhelyezésük biztositása végett előzetesen legkésőbb október hó 1-éig az illetékes folyammérnöki hivatalhoz bejelentendők, mert ellenkező esetben elhelyezésre csak annyiban tarthatnak igényt, amennyiben a hajók bevonulása után szabad térség marad még rendelkezésre.

5. §. Azon hajók és tutajok, melyek a telelő időszak beálltával már a kikötőben vesztegelnek és továbbra is ott kivánnak maradni, tulajdonosuk vagy vezetőjük által a kikötő-felügyelőnek bejelentendők.

Ezek elhelyezése, illetőleg esetleg szükségessé váló elhelyezése a hajóközlekedés és rakodás érdekeinek figyelembe vételével a kikötő-felügyelő rendelkezése szerint történik.

6. §. A kikötőbe érkező hajó részére a helyet a kikötő-felügyelő jelöli ki, tekintettel a gázolási és vizmélységre, lehetőleg figyelemmel arra is, hogy az összetartozók egymás közelében lehessenek és a gőzösök és vasuszályok a fahajóktól elkülönittessenek. A talpak csak ott állhatnak, hol a hajók mozgását nem akadályozzák.

A sorrendet, amelyben a hajók a kikötőbe bocsáttatnak, az érkezés és a bevonulásra való készenlét határozza meg. Vitás esetekben a sorrendre nézve a kikötő-felügyelő dönt.

7. §. A kikötő torkolatát hajóval vagy uszóművel elállani nem szabad. A kikötő közepén legalább 20 méter széles utat kell a közlekedésre szabadon hagyni.

Ha valamely hajó vagy uszómű a kikötő torkolatánál saját vontató erő hiányában megvesztegelne, a kikötő-felügyelő a hajó vagy uszómű eltávolitásáról, vagy a kikötőbe való bevontatásáról a tulajdonos felelősségére és terhére gondoskodik.

A kikötő azon partszakaszain, melyek tilalmi táblákkal vannak megjelölve, kikötni tilos. Az a pont, ameddig a kikötőbe törekvő hajók és uszóművek a kikötő torkolatát megközelithetik — mig a sorrend szerint abba bevonulhatnak — a parton táblával vagy a vizen uszóval van megjelölve; ezen megjelölt ponton túl haladni egy hajónak sem szabad.

8. §. A kikötőbe való bevonulás után legfölebb 24 óra alatt a hajó vezetője, illetőleg az uszómű gondozója, vagy őre az előirt minta szerinti bejelentést két példányban tartozik kiállitani és a kikötő-felügyelőnek átadni. Ezen bejelentés egyik példányát a hajó beérkezése napjának és a fizetendő illetéknek reájegyzése után a kikötő-felügyelő visszaadja.

Az illeték az uszómű beérkezésétől számitandó nyolcz napon belül fizetendő. A hajó vagy uszómű csak akkor vonulhat ki a kikötőből, ha a kikötő-felügyelőnek az illeték, valamint a netán kirótt rendbüntetés lefizetéséről szóló bizonylat bemutattatott.

Befizetések elfogadására és nyugtázására csak a folyammérnöki hivatalnak külön igazolványnyal ellátott tisztviselője vagy meghatalmazottja van jogositva.

9. §. A hajó vagy uszómű vezetője, vagy őre tartozik a kijelölt helyen hajóját vagy uszóművét jó eszközökkel ellátva, erősen és biztosan kikötni.

10. §. Jó kikötő-eszközök hiányában a kikötő-felügyelő a hajó vagy uszómű tulajdonosának költségére gondoskodik a kellő kikötésről.

11. §. A kikötőben a hajók rendszerint az állandó czölöpökhöz és levert karókhoz kötendők ki; horgonyt csak különös esetben szabad a partra vinni.

A mederbe csak a hajóuton kivül szabad horgonyt vetni és azt mindig czölömppel kell ellátni.

A hajók támasztó fáit a part lejtőin csak zsámolyok alkalmazása mellett szabad megvetni.

12. §. A kikötőben elhelyezett állandó czölöpöket vagy karókat helyükből kivenni, áttenni vagy helyükben gyengiteni és rongálni tilos.

Ahol az állandó karók, czölöpök egyes adott esetben a czélnak meg nem felelnének, a kikötéshez a kikötő-felügyelő beleegyezésével saját karók vagy horgonyok is alkalmazhatók.

13. §. A kikötőben lévő hajók és uszóművek közt, valamint a part mellett álló hajók és a

part között, mindenütt, ahol ezt a kikötő-felügyelő szükségesnek találja, biztos és karfával ellátott járók alkalmazandók és állandóan jókarban tartandók. Ezen járók elkészítésére az illető hajók és uszóművek kötelesek járó-deszkáikat, támfáikat s más egyéb szükséges eszközeiket átengedni. A hajók és a part között a kijelölt helyen kivül járót késziteni tilos.

14. §. A megengedett járóknál a hajók és uszóművek az átjárást tűrni tartoznak, valamint tűrni tartoznak azt is, hogy a mellettük lévők rajtuk keresztül ki- vagy berakodjanak.

15. §. A hajókon és uszóműveken lévő rakományok és fölszerelések kirakására a helyet a kikötő-felügyelő jelöli meg.

A kirakott anyagok és szállitmányok feldolgozására, vagy általában valamely iparos műveletre ily kirakodó helyek nem használhatók; kivéve a fa vágását, fürészelését vagy egyéb famunkákat, amennyiben ezeket a kikötő-felügyelő megengedi.

16. §. A hajónak vagy uszóműnek nem szabad a kikötő-felügyelő tudta és beleegyezése nélkül az egyszer kimutatott és elfoglalt helyet megváltoztatni, vagy előző bejelentés nélkül a kikötőt elhagyni. A kikötő-felügyelő által elrendelt helyváltoztatások késedelem nélkül foganatositandók.

17. §. A téli kikötő partjait, a parti kövezetet vagy egyéb szerelvényeket bármi módon megrongálni, a kikötő medrébe szemetet, forgácsot, hamut, kőszénsalakot, csontot, ürüléket vagy bármi más tárgyat, ami a vizet bepiszkolná, a medret beiszapolná, vagy pedig az egészségre ártalmas lenne, bedobni, beeresztení vagy befolyatni tilos. A szemetet, forgácsot stb. a hajón naponkint összegyüjtve, azon a helyen kell a partra lerakni és csak azon árnyékszéket szabad használni, melyet e czélra a kikötő-felügyelő kijelöl.

18. §. A kikötőben minden hajó vagy uszómű megbizható őr gondozására bizandó. A körülményekhez képest megengedhető, hogy egymás mellett álló több, legfölebb azonban három kisebb vajó vagy uszómű egy őrre bizassék. Az őrnek éjjel is az őrizetére bizott hajó vagy uszóművek valamelyikén, vagy azok közelében a parton lévő őrbódéban kell tartózkodnia.

19. §. A téli állás alatt minden hajót vagy uszóművet saját személyzete tartozik körös-körül kijegelni.

Ha a teljes kijegelés a nagy hideg miatt kivételesen nem volna végrehajtható, akkor is minden hajónál vagy uszóműnél legalább egy vizmerésre szolgáló lék tartandó nyitva.

20. §. A kikötő közepén nyitva tartandó közös ut kijegeléséhez és a jég eltakaritásához szükséges személyzetet és eszközöket a telelő hajók és uszóművek tartoznak nagyságuk és felszerelésük minősége szerint és a személyzet számarányában kiszolgáltatni.

21. §. A kikötőkben rendes őrszolgálat szervezendő; ennek beosztása, teendőinek megállapitása és különösen tűz esetén való viselkedésre való kioktatása a kikötő-felügyelő kötelessége. Az őrszolgálatot a telelő hajók és uszóművek legénysége tartozik ellátni.

22. §. Az őrök kötelesek a tüzelésre és az erre vonatkozó tilalmak megtartására, valamint a járók rendbentartására ügyelni és éberségük jeléül esti öt órától virradtig negyedóránkint az őrségi haranggal jelt adni; ha pedig valahol valami gyanus jelenséget vesznek észre, arról a kikötő-felügyelőt azonnal értesiteni és szükség szerint a haranggal vészt jelezni tartoznak.

Az őrállásban tanusitott hanyagság a folyammérnöki hivatal által esetről-esetre egy koronától 25 koronáig terjedhető és az országos hajós segély-alap javára forditandó rendbüntetéssel róható meg.

23. §. Éjjel a partra vezető járók megvilágitandók, valamint minden őr jól égő kézi lámpával látandó el.

E czélra a lámpákat a hajók tartoznak átengedni; világitó-anyagról a kikötő-felügyelő gondoskodik.

24. §. Jégzajláskor, tüzesetben, vagy más, rendkivüli segélynyujtást igénylő esetekben a kikötőben lévő összes személyzet köteles a kikötő-felügyelő rendelkezéseinek mind saját erejével, mind pedig, ha szükséges, minden eszközzel, sőt hajóstul is, rögtön eleget tenni.

25. §. A kikötőben tartózkodó hajókon és uszóműveken csakis oly helyiségekben szabad tüzelni, melyek e czélra a kellő biztonság szem előtt tartása mellett be vannak rendezve; ezen helyiségekben mindig néhány veder vizet kell készletben tartani. Szabadon égő tűz, nyilt tűzhelyen is, tilos.

A főzés és fűtés csak reggel hat órától esti kilencz óráig és csak a kikötő-felügyelő által e czélból kijelölt helyiségekben és kályhákban vagy tűzhelyeken van megengedve. A hajószobákban csak rendkivüli s a kikötő-felügyelőnek bejelentendő esetekben (sulyos betegség, nagy hideg, jégzajlás vagy árviz miatt való készenlét esetén) szabad esti 10 órán túl és reggeli hat óra előtt fűteni.

Ha a nagy hideg miatt a gépkamrákban tüzet kell tartani, a gépkamrákban állandóan egy őrnek kell tartózkodnia.

Hamut tűzbiztos tartóban kell eltenni és az e czélra kijelölt helyre a partra kihordani.

26. §. Ha a kikötőben tűz üt ki, kivétel nélkül mindenki köteles a mentésben és a tűz továbbterjedésének megakadályozásában erejéhez mérten közreműködni.

Arra az esetre, ha maga a hajó vagy uszómű gyuladna ki, a rendőri hatóság rendelkezéseinek keretén belül a következők szolgálnak zsinórmértékül:

a) A hajó vagy uszómű, melyen tűz ütött ki, a többiektől lehetőség szerint azonnal elkülö-

nitendő akként, hogy a tűz a többi hajókra és uszóművekre, a kikötőben lévő épületekre vagy egyéb műtárgyakra, árura stb. veszedelmessé ne válhassék. Ha a kigyuladt hajó mellett lévő hajók gyorsabban szabadithatók el, mint amaz, akkor ezeket kell eltávolitani.

b) Az égő hajó árboczain és orrán lévő alattság rögtön leszedendő, szükség esetén levágandó és a többi éghető anyaggal, főleg a szurokkal együtt, a vizbe dobandó.

c) A hajó égő sik alkatrészei nedves ponyvával azonnal lefedendők s a ponyva folyton nedvesitendő.

d) Az égő uszómű közelében lévő hajók alattsága szintén leszedendő. A tűztől veszélyeztetett részeik nedves ponyvával letakarandók és szorgalmasan locsolandók, az ablakok és nyilások pedig, melyek a bepattanó szikráknak utat nyithatnának, gondosan elzárandók.

e) Ha az oltás kétséges és a tűznek más tárgyakra átterjedésétől lehet tartani, a kigyuladt hajót — ha mód van reá — a kikötőből el kell távolitani, végső esetben pedig elsülyeszteni.

f) A kikötőben lévő csónakok a hajó vontatására, valamint a hajókon lévő emberek, áruk és szerek megmentésére megfelelő legénységgel készenlétben tartandók.

g) A tűz által veszélyeztetett áruk és szerek lerakására, a szükséghez képest, a kikötő partján külön hely jelölendő ki és helyezendő őrizet alá.

27. §. Ha a kikötő területén lévő épületeket vagy árukat fenyegetné, vagy azokba kapna bele a tűz, a hajósok szintén késedelem nélkül kötelesek a mentésben segédkezni, a fenyegetett hajókat eltávolitani és a megmentendő áruk fölvételére készen állani.

28. §. A kikötőben lövöldözni tilos.

29. §. Éjjeli tivornyázások a kikötő területén tiltva vannak.

30. §. Fertőző ragályos beteg azonnal elkülönitendő s a kikötő-felügyelő által a közegészségügyi hatóságnak bejelentendő.

31. §. Idegenek csak a kikötő-felügyelő engedelmével léphetnek a kikötő területére.

32. §. Csónakok a kikötőn belül szabadon járhatnak; a kikötőből ki- vagy kivülről a kikötőbe bejárni azonban ezeknek is csak a kikötő-felügyelő és a vámőrség tudtával és engedelmével szabad.

33. §. Hatósági közegeknek a kikötő területére és a hajókra való belépés mindenkor jogukban áll, s ezeket a hajósok kivánatra csónakkal ki- és beszállitani kötelesek.

34. §. A jelen rendszabály 7., 9., 10., 11., 12., 13., 14., 15., 16., 17., 19., 24., 25., 26., 27., 28., 29., 30., 31. és 32. §-aiba ütköző mulasztás vagy cselekmény, amennyiben sulyosabb beszámitás alá nem esik, kihágást képez, és ha nem törvény vagy rendelet alapján büntetendő, a jelen rendszabály alapján 200 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel torlandó meg.

A kihágási eljárás az illetékes elsőfoku hatóság által inditandó meg.

Horvát-Szlavonországokban az eljárás az ott fennálló szabályok szerint történik.

35. §. A kikötőben telelő hajókat, uszóműveket és a rakományokat vihar, árviz, jégzajlás, olvadás, tűzvész stb. alkalmából ért sérülésekért és károkért, valamint a kikötő partterületén lerakott áruk és anyagok biztosságáért a kir. kincstár nem szavatol, s ily czimen semminemű kárpótlást nem nyujt.

II. A téli kikötők használatáért fizetendő illetékek.

36. §. A pozsonyi, komáromi, baracskai és a zimonyi téli kikötőkbe téli állásra bevonuló hajókért és uszóművekért az egész téli időszakra fizetendő illetékek a következők:

I. minden gőzhajó-, kotrógép- és géperővel ellátott egyéb uszóműért aszerint, amint azok 30 méternél rövidebbek vagy hosszabbak 20, illetőleg	50 korona.
II. minden vas- vagy fahajóért és vontatásra szánt egyéb, e §-ban elő nem sorolt uszóműért aszerint, amint azok 30 méternél rövidebbek vagy hosszabbak, üresen 10, illetőleg 20 korona, terhelten 20, illetőleg	50 korona.
III. csónakházért, hajómalomért és uszodáért □ méterenkint	6 fillér.
IV. könnyebb egy vagy néhány utra szánt és fenyőfából készült dereglyéért és kotródereglyéért aszerint, amint azok 30 méternél rövidebbek vagy hosszabbak 5, illetőleg	10 korona.
V. talpakért negyedenkint (szárnyankint)	2 korona.

Terheltnek oly hajó tekintendő, mely a köbözési levélben kitüntetett hordóképességnek legalább negyedrészére van terhelve, ha pedig köbözési bizonyitványa, vagy egyéb ilyféle okmánya nem volna, nyolcz docziméter meghaladó merüléssel tekintendő a hajó terheltnek.

37. §. A megállapitott illetékek a kikötő használata fejében a november hó 15-től márczius 31-éig terjedő időre szedetnek.

38. §. Minden hajó és uszómű, mely november 15-étől márczius 31-éig a téli kikötőben nyolcz napon túl tartózkodik, a teljes téli illetéket fizeti.

39. §. Az illeték lefizetése a kikötőnek a téli időszak egész tartama alatt való igénybevételére jogosit.

Ha valamely hajó vagy uszómű a telelés félbeszakitásával a téli időszak alatt a kikötőből kivonul, oda ugyanazon téli időszakban visszatérhet s ujabb illetéket fizetni nem köteles.

40. §. Ha azonban alacsonyabb illetékü kikötőből magasabb dijjal megrótt kikötőbe megy

át, a különbözetet megfizetni tartozik; míg ellenben ha magasabb illetékű kikötőből alacsonyabb illetékűbe megy át, befizetett dijaiból mit sem követelhet vissza.

41. §. Hadihajók és nem üzleti czélra szolgáló állami uszóművek illetékmentesek.

42. §. Illetékmentes azon hajó vagy uszómű is, mely csak ki- vagy berakodás, javítás vagy anyagvételezés czéljából vonul be, ha tulajdonosa vagy vezetője e körülményt a kikötőfelügyelőségnek rögtön bejelenti, a rakodási munkát késedelem nélkül megkezdi és ennek befejeztével még nyolcz napon belül távozik. Ha azonban nyolcz napnál tovább időzik a kikötőben, az egész téli időszakra járó illeték fizetendő még akkor is, ha kivonulását jégzajlás akadályozta.

43. §. A partra kihuzott vagy ott javítás alatt álló, vagy a parton épülő hajók illetékmentesek.

44. §. Ezen illetékekben a partraszállás és a partra rakodhatás dijai is benfoglaltatnak, ugy hogy sem karópénz, sem egyéb czimeken túl meg nem terhelhetők.

Amennyiben azonban a téli kikötő területén belül magán- vagy nyilvános tárházak, daruk, emelő-készülékek volnának, vagy pedig elkülönitett lerakodó helyet kivánna valaki igénybevenni, feltéve, hogy ilyen a kikötő területén rendelkezésre áll, ezek használatáért a külön dijak fizetendők.

45. §. E rendszabály azonnal hatályba lép, s ezzel egyidejüleg hatályukat vesztik a czigányszigeti állami téli kikötő, a baracskai téli menedékhely és a komáromi téli hajómenedékhely használatára nézve fennálló rendszabályok.

Vaskapu-hajózás.

47081. szám.
1899. jul. 12.

Kereskedelemügyi ministeri rendelet

az aldunai m. kir. hajózási hatóság, a kalauzszolgálat és a hajózási dijszabás életbeléptetése tárgyában.

Az aldunai Vaskapunál és az ottani többi zuhatagoknál fennállott hajózási akadályok elháritása végett az 1879. évi VIII. t.-czikkel beczikkelyezett 1878. évi berlini szerződés LVII. czikke értelmében szabályozott moldova-turn-szeverini Dunaszakaszra nézve az érintett szerződés LVII. czikke, valamint az 1888. évi XXVI. t.-cz. és ő császári és apostoli királyi Felségének Ischlben folyó évi julius hó 8-án kelt legfelsőbb felhatalmazása alapján az aldunai m. kir. hajózási hatóságot, a kötelező állami kalauz-szolgálatot és a hajózási dijszabást folyó évi szeptember hó 1-én életbeléptetem.

Nevezetesen életbeléptetem:

I. A Vaskapuszabályozás keretébe tartozó moldova—turn-szeverini Dunaszakaszon szedendő hajózási és vontatási dijakról szóló szabályzatot.

II. Az aldunai m. kir. hajózási hatóság szervezeti szabályzatát, megjegyezvén, hogy a 13. §-ban foglalt intézkedések csak akkor léptethetők életbe, ha erre nézve pótlólag engedélyt adok.

III. A hajózási hatóság felügyelete alá tartozó Dunaszakaszon a hajózási rendtartást illető külön szabályokat.

IV. Az aldunai Vaskapun és a többi zuhatagon szervezett hajókalauz-szolgálatról szóló szabályzatot; végül

V. A Moldova—Turn-Szeverin között közlekedő hajók után szedendő hajózási, vontatási és kalauzdijak beszedésére és nyilvántartására vonatkozó szabályzatot.

Szabályzatok.

I.

A vaskapuszabályozás keretébe tartozó moldva — turn-szeverini Dunaszakaszon szedendő hajózási és vontatási dijakról.

1. §. Az Al-Duna szabályozott szakaszán részben vagy egészben áthaladó gőz- és uszályhajók, dereglyék, személyeket vagy árukat szállitó egyéb vizi járművek a 3. §-ban meghatározott hajózási és a 4. §-ban meghatározott vontatási dijakat tartoznak fizetni, amennyiben a 2. §. szerint ezen illeték fizetése alól felmentve nincsenek.

A hajózási dij magában foglalja a szabályozott Dunaszakaszok használatáért és a kalauzolásért járó dijakat.

A Turn-Szeverin és Orsova közti Vaskapun át való vontatás czéljaira szolgáló vontatóhajó használatáért külön vontatási dij szedetik.

Ezeken kivül, valamint az egyes kikötőhelyeken netán fennálló törvényes helyi illetékeken kivül más dijak a szabályozott Dunaszakaszon nem szedhetők.

2. §. A hajózási és vontatási dij fizetése alól felmentvék:

1. a hadihajók;
2. általában mindennemü ereszkedő evezős hajók és dereglyék, melyek hordképessége 1000 métermázsánál nem nagyobb és melyek merülése 1 méternél kisebb, továbbá a tutajok;
3. vontatógőzösök, amennyiben azokon áruk nincsenek elhelyezve;
4. ujonnan épitett uszóművek, melyek üzembe nem helyeztettek s rakomány nélkül rendeltetési helyükre szállittatnak.
5. A moldova—turn-szeverini Dunaszakasz azon részein lebonyolitott forgalom, amelyeken szabályozás nem teljesittetett.

Ilyenek:

a) az Ó-Moldova és Lyuborasdia;
b) a Stenka-csatorna alsó vége és Drenkova;

c) a Jucz-csatorna alsó vége és Vercziorova;
d) a kis Vaskapu alsó vége és Turn-Szeverin közötti részek.

6. A hajózási vállalatok saját üzeméhez szükséges felszerelési tárgyak és anyagok, u. m.: kikötőhidak és hajók, valamint ezek alkatrészei, továbbá lánczok, horgonyok, kötelek, ponyvák, czölöpök, irodaberendezések, mérlegek, emelődaruk, targonczák stb.

3. §. A szabályozott Dunaszakasz díjszabásilag két főrészre osztatik, és pedig:

a) az Ó-Moldovától Orsováig vagy Vercziorováig;

b) az Orsova vagy Verczioroválól Turn-Szeverinig terjedő szakaszra.

Mindkét szakaszon át közlekedő hajók után a következő dijak szedetnek:

I. Minden üresen vagy rakottan közlekedő teherszállitó gőzös és uszály, evezős hajó vagy dereglye után az illető vizi jármű köbözési bizonyitványában kitüntetett teljes befogadó s illetve hordképessége alapján 1000 kgros tonnánként 20 fillér.

II. Gőz- és uszályhajókon, evezős hajókon, dereglyéken és egyéb vizi járművekben elhelyezett árukért hajózási dij fejében fizetendő 100 kgrként 18 fillér.

Élő állatok után suly szerint 100 kgrként szintén 18 fillér fizetendő.

A suly meghatároztatik:

a) teljes hajórakományoknál az illető hajó köbözési okmánya alapján a merülésnek megfelelőleg;

b) részküldeményeknél, vagyis darabonkinti szállitásnál a következő szabvány szerint:

1 drb ló, csikó, öszvér vagy szarvasmarha 500 kilogrammal;

1 drb borju, sertés, juh, kecske vagy hasonló kis marha 50 kilogrammal;

Kivételes kedvezményben részesülnek a teljes hajórakományokban szállitandó kőszén (anthracit, barnaszén, lignit), terméskő, kavics, czement, mész, tégla, nyers füészelt épületfa, tüzifa, trágyanemüek és a nyers kőolaj és kőolajtermékek, amelyek után ez a dij 100 kilogrammonként 6 fillér.

Személyszállitó gőzösök, melyek oly menetrendben közlekednek, amely szerint hetenkint legalább két járat tartatik fenn, a rajtuk elhelyezett áruk után a II. alatt meghatározott teljes dijtételt, ellenben hordképességük után az I. pontban meghatározott dijtételnek 50 százalékát tartoznak fizetni.

Ha valamely illetékköteles hajó a szabályozott Dunaszakasznak fentnevezett két része közül csak az egyiken át közlekedik, attól az I. és II. alatti dijaknak fele szedetik.

4. §. Az Orsova és Turn-Szeverin közti Vaskapu-csatornán alkalmazott vontató-hajó használatáért vontatási dij czimén szedetik:

a) üres vagy rakott gőz- és uszályhajók, evezős hajók vagy dereglyék után az illető vizi jármű köbözési bizonyitványában kitüntetett teljes befogadó, illetve hordképessége után 1000 kgros tonnánként 5 fillér;

b) a hajókon elhelyezett rakományért 100 kgronként 4 fillér.

5. §. A Moldován vagy Turn-Szeverinben a szabályozott Dunaszakaszokba belépő mindennemü hajó vezetője tartozik az alábbi minta szerint szerkesztett bejelentő-lapon a hajó befogadóképességét és rakományát bevallani.

Ezen bejelentő-lapot, melynek helyes kiállitását a kalauz lehetőleg ellenőrizni tartozik, az esedékes hajózási és vontatási dijak megállapitása végett a kalauz az orsovai hajózási hatóságnak bemutatja. Az esedékes hajózási és vontatási dij beszedése körül követendő eljárást külön szabályzat állapitja meg.

a) **minta.**

Bejelentő-lap

a Dunafolyam moldova—turn-szeverini zuhatagos szakaszán át kalauzolt hajókról.

A hajó tulajdonosának neve vagy czége: ....

A hajó neve vagy száma: ....

A hajó neme: ....

A hajó $\frac{\text{befogadási}}{\text{hord-}}$ képessége 1000 kg.-os tonnákban: ....

A hajó merülése méretmértékben: ....

Rakomány.

A fuvarlevél száma	Kiindulási helye	Rendeltetési helye	Az áru megnevezése	Suly métermázsákban	Jegyzet

II.

Az aldunai m. kir. hajózási hatóság szervezeti szabályzata.

A hatóság czime és pecsétje.

1. §. A hatóság czime: »Aldunai m. kir. hajózási hatóság«; hivatalos pecsétje: a magyar korona országainak egyesitett czimere s e körül a következő felirat: »Aldunai m. kir. hajózási hatóság Orsován.«

A hatóság lobogója s közegeinek jelvénye.

2. §. A hajózási hatóság minden vizi járművén saját lobogóját viseli, mindennemü közege pedig külső hivatalos működése közben szolgálati jelvényt hord.

A lobogó hosszukás háromszögü: vörös, fehér és zöld félkoczkákból álló sávval szegélyezett fehér mező, közepén a magyar korona országainak egyesitett czimerével.

A hatóság közegeinek szolgálati jelvénye a bal felsőkaron hordott, a lobogóval hasonló összetételü és diszitésü karszalag.

A hatóság székhelye.

3. §. A hatóság székhelye Orsova.

A hatóság hivatalos nyelve.

4. §. A hatóság hivatalos nyelve a magyar.

A hatóság feladata.

5. §. A hatóság feladata általában az 1879. évi VIII. t.-czikkel Magyarország törvényei közé iktatott 1878. évi berlini nemzetközi szerződés LVII. czikke alapján az aldunai Vaskapunál és az ottani többi zuhatagnál létezett hajózási akadályok eltávolitása végett végrehajtott szabályozási munkálatok költségei fejében az 1871. évi londoni nemzetközi szerződés VI. czikke alapján Magyarországot megillető hajódijszedés tartama alatt a Dunának Moldovától a Vaskapu alatti részéig terjedő zuhatagos szakaszán a hajózási rend feletti felügyelet, a hajókalauzszolgálat ellátása, a hajóut fentartása, a hajódijszedéssel járó teendők ellátása, végül a Vaskapu-csatornában alkalmazott mesterséges hajóvontatás kezelése.

A hatóságnak ezen feladatok teljesitésére vonatkozó hatásköre részletesen a következő fejezetekben állapittatik meg:

I. FEJEZET.

A hajózási rend feletti felügyelet és annak ellenőrzése.

A hajózási rendszabályok végrehajtása.

6. §. A hajózási hatóság felügyel arra, hogy a magyar kormány által az előző 5. §-ban megjelölt folyamszakaszon közlekedő bármely nemzetközi hajókra és hajósokra megállapitott és közhirré tett rendszabályok pontosan megtartassanak.

Ugyancsak a hajózási hatóság utján foganatositja a magyar kormány, illetve a kereskedelemügyi m. kir. minister az idevonatkozó nemzetközi szerződésekből kifolyólag a Vaskapu-szabályozási munkálatokra, azok fentartására és használatára vonatkozólag őt megillető rendelkezéseket.

Ebből folyólag a hajózási vállalatok vagy egyes hajótulajdonosok mindazon esetben, amidőn a Duna ezen szakaszán való hajózásra vonatkozólag közvetlen felvilágositásra van szükségük, evégből az aldunai m. kir. hajózási hatósághoz fordulhatnak.

Viszont ezen hatóság ugy a bel- mint a külföldi hajózási vállalatokkal vagy hajótulajdonosokkal közvetlenül érintkezhetik.

A hajók közlekedési rendjét szabályozó, vagy bármely egyéb sürgős intézkedést a hajózási hatóság azon hajózási vállalatokkal, amelyeknek Orsován megbizottjuk van, ennek utján közli, azonkivülköztudomás végett a Moldován, Drenkován, Orsován és Turn-Szeverinben felállitandó hivatalos hirdetési táblán közzéteszi.

Fontosabb esetekben a külföldi hajózási vállalatoknak vagy hajótulajdonosoknak szóló értesitést e hatóság az illető cs. és kir. consulatus utján juttathatja el.

Rendbüntetések.

7. §. A hajózási hatóság a hajózási rendbüntetések alkalmazása körül a hatóság felügyelete alá tartozó Dunaszakaszon a hajózási rendtartást illető külön szabályok 11—17. §-ai szerint jár el.

Hajókárok és balesetek.

8. §. Az ezen Dunaszakaszon előforduló hajókárok és balesetek alkalmával a hajózási hatóság a körülmények által indokolt esetek-

ben a tényállást megvizsgálja s jegyzőkönyvileg megállapitja és a szükséges intézkedéseket megteszi.

A hajózási hatóság által e tényállásról felvett jegyzőkönyv kivánatra a hajózási hatóság által, a felek bármelyikének, hiteles másolatban kiadatik.

II. FEJEZET.

A kötelező állami hajókalauz-szolgálat.

A kalauz-testület.

9. §. A kötelező állami kalauzszolgálatról, melynek szervezetét külön szabályzat állapitja meg, az orsovai m. kir. hajózási hatóság gondoskodik, s ez tartja nyilván azon egyének jegyzékét is, akik ezen Dunaszakaszon tutajok és dereglyék vezetésével foglalkoznak.

A kalauzok elleni panaszok.

10. §. A hajóparancsnokok részéről a hajójukra beosztott állami hajókalauz ellen netán felmerülő bárminemü panasz a hajózási hatósághoz intézendők. A hatóság a beérkezett panaszt alaposan megvizsgálja s annak elintézéséről a panaszos felett értesiti.

III. FEJEZET.

A hajóutak megjelölése és jókarban tartása.

A hajóutak megjelölése.

11. §. A hajózási hatóság gondoskodik arról, hogy az ezen Dunaszakaszon lévő zuhatagokon keresztül létesitett medercsatornák, továbbá a zuhatagok közötti részeken a hajóutak uszókkal kellően megjelöltessenek.

A hatóság az e czélból kirendelt közegei által a hajóutat jelző uszók helyes fekvését folyton ellenőrizteti s intézkedik, hogy oly uszók, melyek bármely okból meghatározott helyükből elmozdittatnak, azonnal visszahelyeztessenek, ugyszintén saját hatáskörében intézkedik az iránt is, hogy a hajóutjelzők a hajózási időszak beállta előtt elhelyeztessenek és jégzajlás előtt felszedessenek.

Az uszók elhelyezését és beszedését illető intézkedéseiről a hatóság mindazon hajózási vállalatokat, melyeknek Orsován megbizottjuk van, ennek utján értesiti s azonkivül a Moldován, Drenkován, Orsován és Turn-Szeverinben felállitandó hivatalos hirdetési táblán közzéteszi.

A hajóutak jókarban tartása.

12. §. A hajózási hatóság őrködik a hajóutak jókarban tartása fölött s intézkedik a hajóutban keletkező hajózási akadályok elháritása iránt.

Hogy pedig a hajózási hatóság ezen feladatának minél sikeresebben eleget tehessen, kötelesek a hajók parancsnokai oly esetekben, midőn a hajóut biztosságát veszélyeztetve látják, erről a hajózási hatóságot sürgősen értesiteni. Kötelesek továbbá a hajók parancsnokai minden oly esetet, mely az érvényben lévő általános és különleges hajózási rendszabályok értelmében hatósági intézkedést tesz szükségessé, a hajózási hatóságnak tudomására hozni.

IV. FEJEZET.

A hatósági közegek kiszállása külföldi területen.

13. §.[1]) A hatóság közegei a Duna folyam Moldova és Turn-Szeverin közötti szakaszának román vagy szerb partjain bármikor szabadon partra szállhatnak, ott az ezen szabályzat által megállapitott hatáskörben eljárhatnak s e részben a helyi hatóságok támogatását és segédkezését igénybe vehetik.

V. FEJEZET.

A hajódijszedés.

A hajódijak kiszabása és beszedése.

14. §. Az Alduna ezen szakaszán közlekedő hajók és rakományaik után a fennálló dijszabás szerint fizetendő dijakat, az erre vonatkozólag fennálló szabályzat értelmében a hajózási hatóság szabja ki s ő gondoskodik annak beszedéséről.

Felszólalás a kiszabott dijak ellen.

15. §. A dij kiszabására vonatkozó esetleges felszólalások (reklamatiók) a hajózási hatósághoz intézendők, mely ezen felszólalásokat azonnal elintézi s az eredményről a felszólalót értesiti.

Ha a felszólaló a hajózási hatóság elintézésében meg nem nyugszik, joga van 8 napon belül a kereskedelemügyi m. kir. ministerhez felebbezni, ki ez ügyben végérvényesen dönt.

VI. FEJEZET.

A Vaskapu-csatornában alkalmazott mesterséges hajóvontatás kezelése.

16. §. A Vaskapu-csatornában alkalmazott vontató sodronykötélhajót a hajózási hatóság tartja üzemben s gondoskodik a hajóknak a jelentkezés sorrendjében történő felvontatásáról.

A vontatóhajó igénybevételének feltételeit s a fizetendő dijakat külön szabályzat állapitja meg.

[1]) Ezen szakaszban foglalt intézkedések csak akkor léptethetők életbe, ha a kereskedelemügyi m. kir. minister erre nézve pótlólag utasitást ad.

III.

Az Orsován székelő aldunai m. kir. hajózási hatóság felügyelete alá tartozó Dunaszakaszon a hajózási rendtartást illető külön szabályok.

Az aldunai Vaskapu-szabályozás keretébe tartozó Dunaszakaszon, vagyis a Dunának a Moldovától a Vaskapu alatti részéig terjedő zuhatagos szakaszán, a berlini szerződésben nyert nemzetközi megbizatás alapján, a magyar államot megillető ideiglenes dijszedés időtartamára, az általános hajózási rendszabályoknak minden részeiben való épségben tartása mellett, az ezen szakasz különleges viszonyai által indokolt szabályok a következők:

1. §. Az Aldunának ezen szakaszán az általános folyó-, csatorna- és tóhajózási rendszabályok, valamint ezen külön szabályok keretében az Orsován székelő m. kir. aldunai hajózási hatóság gyakorolja a hajózási és folyamrendőri felügyeletet. A hatóság ezen felügyeleti joga a Duna ezen szakaszán bármely nemzetbeli s bármily lobogó alatt közlekedő minden rendü kereskedelmi hajóra (dereglye, tutaj stb.), ezek vezetőire és személyzetére egyaránt kiterjed.

2. §. Minden rendü kereskedelmi hajó vezetője s illetve tulajdonosa tartozik ezen hajózási hatóságnak a fennálló szabályok végrehajtását illető rendelkezéseit, utasitásait és felhivásait figyelembe venni és követni.

3. §. A Duna ezen szakaszán közlekedő minden oly hajónak vezetője, mely a kötelező állami hajókalauz-szolgálatra nézve fennálló külszabályzat értelmében a kalauzkényszer alá tartozik, köteles a hajózási hatóság által a hajó vezetésére kirendelt szolgálattevő kalauz mellé kiképzés vagy egyéb szolgálati érdekből netán beosztott egy vagy több hajókalauzt vagy kalauzsegédet hajójára befogadni s mindezeknek a viszonyokhoz mért kellő elhelyezéséről és a hajószemélyzetet megillető feltételek mellett leendő ellátásáról gondoskodni.

4. §. A hajók parancsnokai (vezetői) az állami hajókalauztól oly szolgálatot nem követelhetnek, melyek a kalauz szolgálatára vonatkozó szabályokon túl terjednek, vagy azokkal ellenkezésben állanak.

5. §. Minden rendü hajó parancsnoka (vezetője) a hajók közlekedési rendjét illető szabályzat, vagy erre vonatkozólag kibocsátott rendeleti intézkedések pontos magatartásáért személyesen felelős.

6. §. A hajó parancsnoka (vezetője) köteles szigoruan ügyelni arra, hogy a *hajóutjelző* uszókat helyükből ki ne mozditsák, el ne sodorják; ha pedig minden elővigyázat mellett valamely véletlen vagy közbejött elhárithatatlan akadály folytán ez mégis megtörténnék, köteles erről a hajó vezetője a hajózási hatóságnak a legközelebbi állomásról — annak megjelölésével, hogy mely helyen s milyen uszót mozditott ki vagy sértett meg, valamint arról is, ha valamely uszót már odaérkezésekor rendben nem talált — személyesen szóbelileg, vagy távirat vagy telefon utján haladék nélkül jelentést tenni.

7. §. Előfordult oly hajókárok (összeütközés, lyukadás) esetén, melyek következtében a hajóut rendes használata megzavarva vagy épen megakasztva lehet, a hajó vezetője és összes személyzete mindent elkövetni tartozik, hogy a kárt szenvedett hajó a hajóutból még kellő időben kitereltessék.

Amennyiben pedig a kár akként következett be, hogy a hajóut rendes használata tényleg megzavartatik, a hajó vezetője tartozik a hajóut szabaddá tételére irányuló intézkedéseket azonnal megtenni, a beállott akadályról és annak okáról a hajózási hatóságot haladék nélkül értesiteni, szükség esetében a segélynyujtást kérni.

Mindennemü hajókár és forgalmi zavar esetén a hajózási hatóság a tényállást megvizsgálhatja s arról jegyzőkönyvet vehet fel. Tényálladéki jegyzőkönyvet a hajózási hatóság az érdekelt fél (felek) kérelmére bármikor is felvesz, s azt a félnek hiteles másolatban kiadhatja.

8. §. A hajó tulajdonosa, illetve a hajó parancsnoka (vezetője) köteles a hajóutban elsülyedt hajónak vagy egyéb uszóműnek kiemelése iránt mindenkor haladéktalanul az erre vonatkozó felszólitás bevárása nélkül intézkedni. Amennyiben pedig az ez iránt szükséges intézkedések 24 óra alatt meg nem történnének, a hajózási hatóság ezen intézkedéseket a hajótulajdonos költségére és veszélyére fogja végrehajtani. A hajóuton kivül elsülyedt hajónak kiemelése a hajózási hatóság felszólitására záros határidő alatt, a hajótulajdonos által saját költségére és veszélyére teljesitendő.

Amennyiben pedig a hajótulajdonos az ez iránti felszólitásnak záros határidő alatt eleget nem tenne, a hajózási hatóság fogja az eltávolitási munkálatokat az ő költségére és az ő veszélyére végeztetni.

Ha az igy felmerült költségek megtéritését a hajótulajdonos megtagadná, vagy a felszólitás után 14 napon belül nem teljesitené, a magyar államkincstár e részbeni igénye megfelelő uton fog érvényesittetni.

9. §. A hajózási dij kiszabásához az e részben fennálló külön szabályzat szerinti szükséges adatokat a hajók vezetői pontosan meg-

adni s az erre vonatkozó rovatlapokat részletesen kitölteni és a hajókalauznak még a hajó utnak inditása előtt átadni tartoznak.

A hatóságnak szolgálati jelvénynyel ellátott ellenőrző közegeinek a hajókra mindenkor szabad belépés engedendő, s amennyiben ilyen ellenőrző közeg valamely hajóra utközben felszállani kivánna s ez a hatósági járműről vagy a rendes kikötő-helyről (állomásról) zászlólengetéssel jeleztetnék, a hajóparancsnok a felszállást, a menet lassitása s a hatósági jármű felfogása, vagy az állomáson való kikötés által lehetővé tenni tartozik.

A hajózási dij kiszabásához szolgáló bejelentési lapok adatai helyességének ellenőrzése céljából a hajó vezetője által mindazon okmányok (hajólevél, köbözési bizonyitvány, fuvarlevelek) az ellenőrző közegnek betekintés végett bemutatandók, melyek az adatok helyességének megállapitásához szükségesek.

A rakomány sulyára nézve felmerülő kétség esetén a hajó köbözési okmánya szerint a hajó merülésének megfelelő suly vétetik alapul.

10. §. Bármely utban lévő vontató vagy áruszállitó gőzhajó köteles a hajózási hatóság gőzösét vagy ladikját, személyszállitó hajó ellenben csak ladikját, adott felhivó-jelre felfogni, magával vinni és a kivánt helyen eleereszteni.

Egy hajó sem tartozik azonban a hajózási hatóság vizi járműveinek vontatása végett utirányát megváltoztatni, vagy azon helyen túlmenni, ahová különben is menni szándékozott.

11. §. Az ezen szabályokba, valamint a hajók közlekedési rendjére vonatkozó egyéb rendeletekbe ütköző cselekmény vagy mulasztás rendbüntetést von maga után.

A rendbüntetést a hajózási hatóság szabja ki.

12. §. A rendbüntetés lehet:

a) megintés és

b) 10-től 200 koronáig terjedő pénzbeli büntetés.

13. §. A hajózási hatóság rendbüntetést megállapitó határozatát az illető hajózási vállalattal (hajótulajdonossal) közli.

Ha a hajózási vállalatnak (hajótulajdonosnak) Orsován megbizottja van, a határozatot ezzel is lehet érvényesen közölni.

A székhelyüket (telepüket) külföldön tartó hajózási vállalatok (hajótulajdonosok) részére, ha Orsován megbizottjuk nincs, a hajózási hatóság rendbüntetést megállapitó határozatát az illető cs. és kir. consulatus utján küldi meg.

14. §. Ha a hajózási hatóság rendbüntetés gyanánt pénzbirságot szabott ki, a hajózási vállalattal (hajótulajdonossal) tartozik azt a körülményt is közölni, vajjon a hajó parancsnoka (vezetője) — aki erre, ha lehetséges, rövid uton mindig felszólitandó — a pénzbirságot lefizette-e vagy nem?

Az utóbbi esetben a hajózási vállalatot (hajótulajdonost) figyelmeztetni kell, hogy a pénzbirság, midőn majd az illető hajó a legközelebbi alkalommal a hajózási hatóság felügyelete alatt álló Dunaszakaszon megjelenik, a hajódijjal együtt fog, még pedig ha szükséges, végrehajtás utján beszedetni.

15. §. A hajózási hatóságnak rendbüntetést megállapitó határozata ellen a szabályszerü közléstől (13. §.) számitott 14 napon belül felebbezésnek van helye.

A felebbezést a hajózási hatóságnál kell irásban beadni.

A felebbezés fölött a kereskedelemügyi m. kir. minister végérvényesen határoz.

A kereskedelemügyi m. kir. minister határozatát a hajózási vállalattal (hajótulajdonossal) a hajózási hatóság közli a 13. §-ban meghatározott módon.

16. §. Felebbezés esetében a hajó parancsnoka (vezetője) által lefizetett, vagy a hajózási vállalat (hajótulajdonos) által beszolgáltatott, vagy a hajódijjal együtt beszedett pénzbirság a hajózási hatóságnál a kereskedelemügyi m. kir. minister döntéséig letét gyanánt kezelendő.

Ha a kereskedelemügyi m. kir. minister a pénzbirság összegét leszállitja, a letétben lévő többlet, ha pedig felmentő határozatot hoz, az egész letét visszautalványozandó az illető hajózási vállalat (hajótulajdonos) részére.

Ha a kereskedelemügyi m. kir. minister a pénzbirság összegét felemeli, vagy pedig megintés helyett pénzbirságot rendel el, a 14 §-t megfelelően kell alkalmazni.

17. §. A jogérvényesen megállapitott pénzbirság az országos hajós segélyalap javára forditandó.

18. §. Ezen szabályok megtartására minden nemzetbeli hajó köteles s azok nem ismerése a határozatokba ütköző mulasztás vagy cselekmény esetén felmentő okot nem képez.

IV.

Az aldunai Vaskapun és a többi zuhatagon szervezett hajókalauz-szolgálatáról.

1. Az aldunai Vaskapun és a többi zuhatagokon, a Stenka és Kis-Vaskapu közé eső részén, a hajók közlekedésének megkönnyitése és biztonsága, valamint a szabályozási művek és tartozékaik megóvása érdekében rendszeres hajókalauz-szolgálat szerveztetik, mely 1899. évi szeptember hó 1-én lép életbe.

2. Ezen időponttól kezdve a jelzett Dunaszakaszon lévő zuhatagokon s a gát- és medercsatornákon keresztül és pedig az orsovai állami mércze + 1·50 m. pontja alá eső vizállásoknál a Stenka és Kis-Vaskapu, a + 1·50 m. pontja fölé eső vizállásoknál a Kozla és Kis-Vaskapu közötti Dunaszakaszon mindennemü gőzhajó le- és felfelé, valamint mindennemü oly terhelt áruszállitó evezős hajó, melynek hordképessége a 100 tonnát és gázlása az 1·00 métert meghaladja, csakis az erre hivatott kalauz vezetése mellett közlekedhetik.

Hajó-vonatoknál a vontató-gőzösön kivül a vontatmány is kalauz által vezetendő.

Kivételt csupán a helyi közlekedésre szolgáló átkelési dereglyék és kompok, továbbá a tutajok (talpak, kötések) és a ladikok képeznek, amelyek csak azon esetben kalauzoltatnak, ha azt a tulajdonos vagy a vezető kivánja.

Az orsovai átrakodó-állomás és az ogradenai sziget közé eső szakaszon általában, továbbá a drenkovai állomás és a kozlai kőszénbányák kikötőhelyek közé eső szakaszon, ha a vizállás az orsovai mérczo + 150 cm. pontja fölött van, helyi vontatási szolgálatban vagy anyagvételezés céljából a gőzösök kalauz nélkül közlekedhetnek.

3. A kalauzolásról az orsovai m. kir. hajózási hivatal képesitővizsga alapján minősitett hajókalauzok által gondoskodik, akiknek szolgálati szervezetét és működését külön utasitás szabályozza.

4. A kalauzolás a hajódij alá tartozó hajókra nézve külön dijfizetéssel nem jár.

Mindazon hajók és egyéb uszóművek, melyek a hajódijak alól mentesek, vagy amelyekre a 2. pont értelmében a kalauzkényszer ki nem terjed, az igénybe vett kalauzolásért a kalauznak, a hajón töltött idejéhez mérten, és pedig 24 órán belül 20 korona, és ezentúl minden megkezdett 24 óra után ugyanesak 20 korona dijat fizetnek.

Előforduló hajókár esetén, ha azért a kalauz okozható, a kalauzoknak a mentési munkálatok körül való közreműködése hivatalból történik, ellenkező esetben a kalauzoknak ottani ténykedése ideje után a szabályzat 4. pontjában megállapitott dij fizetendő.

5. A kalauz szolgálatát teljes felelősség mellett látja el, s ha gondatlansága, mulasztása vagy helytelen ténykedése valamely forgalmi zavar, közlekedési akadály vagy hajókár bekövetkeztét okozta, felettes hatósága által fegyelmi uton egészen a szolgálatból való eltávolitásig terjedő büntetéssel sujtatik.

Viszont köteles a kalauz a hajó parancsnokát a vezénylet körül a fennálló rendszabályok szempontjából észlelt minden szabályellenességre vagy mulasztásra figyelmeztetni s arról felettes hatóságának jelentést tenni.

6. A kalauz feladata és felelőssége abban áll, hogy rendszerint a kormányt személyesen kezelve, szükség esetén a parancsnok oldalán a vezénylő hidon tartózkodva, a hajót a helyes uton vezesse, a hajó parancsnokát a meder és a vizfolyás sajátosságaira, a hajózási jelek elhelyezésére és jelentőségére figyelmeztesse s a helyi viszonyokat illetőleg mindazokra nézve kellően tájékoztassa, amiknek figyelembevétele a hajó helyes vezényléséhez szükséges.

A hajókalauz felelőssége megszünik azon esetben, ha a hajó parancsnoka az ő felvilágositásait és utbaigazitásait figyelmen kivül hagyja.

A hajózási rendszabályok s egyéb törvényes és rendeleti intézkedések pontos követéseért és a hajó helyes vezényleteért a felelősség — habár kalauz van is a hajón — teljes mértékben a hajó parancsnokát illeti.

7. A hajók kalauzoltatásáról való gondoskodás a hajóbejelentési állomásokon a hajók jelentkezése alapján s a jelentkezés sorrendjében történik.

A jelentkezés táviratilag, levélben vagy szóbelileg tehető meg, minden esetre azonban jó eleve oly időben eszközlendő, hogy a kalauz kirendeléséről gondoskodni lehessen, mivégből a szándékolt indulási idő is megjelölendő, valamint vontató gőzösöknél a vontatott, terhelt és üres hajók száma is mindenkor közlendő.

Menetrend szerint közlekedő hajók érkezésének előzetes bejelentése csak azon esetben szükséges, ha a rendes érkezési idővel szemben több mint 3 órai késedelem előre látható.

8. A hajóknak kalauzolás végett való bejelentése rendszerint az orsovai m. kir. hajózási hivatalhoz intézendő, de intézhető az ezen hivatal kirendeltségeihez is, és pedig a felülről jövő hajók által a hivatalnak drenkovai, az alulról jövő hajók által a hivatalnak turnszeverini kirendeltségéhez. Semmi esetre sem jelentendő azonban egy ugyanazon hajó egyidejüleg egynél több helyen. Olyan vizállásnál, midőn a kalauzolás a 2. pont értelmében a

stenkai zuhatagra is kötelező, a lefelé jövő hajók jelentkezése a moldvai kirendeltségnél is történhetik.

A jelentkezésnél mindenkor megjelölendő a kalauzolás végpontja, vagyis, hogy mely szákaszra igényeltetik a kalauz kirendelése.

9. Mindazok az adatok, melyek egyrészt a hajó helyes kalauzolása, másrészt a hajódij kiszabása és a forgalmi statisztika czéljából szükségesek, u. m.: a hajó nevét vagy számát, a hajó nemét és tulajdonosának nevét vagy czégét, a hajó befoglalási vagy hordképességét, merülését, rakománya mennyiségét és minőségét, kiindulási és rendeltetési helyét feltüntető adatok az e czélra rendelt s a hajókalauz által a hajóra lépéskor a hajó parancsnokának átszolgáltatott ürlapon kimutatandók, amely ürlap pontosan kitöltve, a hajó utnak inditása előtt a kalauznak kézbesitendő.

Vontató gőzösök az általuk vontatott hajók mindegyikéről külön-külön ürlapot töltenek ki.

A kalauz köteles a hajó bemerüléséről rendes merülési jelzéssel el nem látott hajóknál utánmérés, különben a jelzés személyes leolvasása által meggyőződést szerezni.

A szolgáltatandó egyéb adatok helyességének ellenőrzését a hajózási hivatal külön közegei látják el.

10. Az orsovai m. kir. hajózási hivatal szabadon határozza meg, hogy a szolgálattételre beosztott kalauzon és ennek segédjén vagy segédein kivül tanulmány, vagy pusztán a kirendeltségi helyre vagy helyről való utazás czéljából többeket is rendelhessen ki az utnak inditott hajóra és ezeknek — a viszonyokhoz mérten — megfelelő elhelyezéséről a hajó vezetője mindenkor gondoskodni tartozik.

11. A kalauz-szolgálatot illető mindennemű felszólalás, panasz vagy kivánság az orsovai m. kir. hajózási hatósághoz intézendő, s ez dönt a kalauzok és a hajóvezetők között netán felmerülő s ez utóbbiak részéről eléje terjesztett vitás esetekben.

12. A kalauzoknak a hajók részéről semmi külön dijazásra igényük nincs s ilyennek követelése vagy elfogadása fegyelmi vétséget képez.

V.

Az aldunai m. kir. hajózási hatóság által a Moldova—Turn-Severin között közlekedő hajók után szedendő hajózási, vontatási és kalauzdijak megállapitása, beszedése és nyilvántartása tárgyában.

1. §. Az aldunai m. kir. hajózási hatóság által a Vaskapu-szabályozás keretébe tartozó Moldova—turn-szeverini Dunaszakaszon szedendő hajózási és vontatási dijakra vonatkozó »szabályzat« 3. és 4. §-ai értelmében, nemkülönben az aldunai Vaskapun és a többi zuhatagon szervezett hajókalauz-szolgálatra vonatkozó külön »szabályzat« 4. §-a alapján szedendő hajózási, vontatási és kalauzdijak megállapitása czéljából a szolgálatot teljesitő kalauzok az ide *a)* alatt csatolt minta szerinti bejelentőlapokkal látandók el.

2. §. Köteles a szolgálatot teljesitő kalauz a bejelentő-lapot kitöltés és aláirás végett a hajóparancsnoknak a hajóralépéskor azonnal átadni és az abba bejegyzett adatok helyességét a hajó okmányai alapján szigoruan ellenőrizni s ennek megtörténtét a bejelentő-lapon aláirásával igazolni.

3. §. A kitöltött bejelentő-lapot az illető kalauz Orsovára való érkezésekor köteles a hatóság hajózási osztályának vételismervény mellett hajózási szempontból való szakszerü átvizsgálás és helyességének elismerése végett azonnal bemutatni.

A kalauz köteles arra szigoruan felügyelni, hogy oly hajók, melyek hitelt nem élveznek s ennélfogva a dijakat esetről-esetre elindulás előtt lefizetni kötelesek, addig el ne távozzanak, mig a bejelentő-lapok alapján megállapitott dijakat vagy maguk vagy megbizottaik le nem fizették.

4. §. A hatóság hajózási osztálya köteles azokat a bejelentő-lapokat, melyekre a dijfizetéseket a hajótulajdonosok és parancsnokok vagy megbizottjaik Orsováról való elindulás előtt a hatóság kézi pénztárába eszközölni tartoznak, átvizsgálás után a hatóság általános igazgatási osztályának azonnal átadni, hol a bejelentő-lapon foglalt hiteles adatok az ide mellékelt *b)* és *c)* minták szerint vezetendő bárczakönyv alapszelvényére bejegyzendők s ennek alapján a számvevőségi közeg egyrészt megállapitja a dijak összegét, másrészt a befizető fél által aláiratja a bárczakönyvben foglalt és általa bevételre számfejtett ellennyugtát s az ekként kitöltött bárczakönyvet a pénz átvétele czéljából a kézi pénztár kezelőjének átadja.

A kézi pénztár kezelője a befizető féltől az összeget átveszi, a bárczakönyv ellennyugta és nyugtaszelvényét leszakitja és az ellennyugtát a pénztári napló vonatkozó bevételi tételéhez csatolja, a nyugtát pedig saját és az ellenőr aláirásával és a hivatalos pecséttel ellátva a félnek kiszolgáltatja.

Minek megtörténte után a bárczakönyvet a pénztárszekrénybe visszahelyezi.

5. §. Hajózási társaságok vagy hajótulajdonosok, kik az aldunai m. kir. hajózási hatóságtól az idézett szabályzatokban foglalt dijak egy-egy havi hitelezése czéljából folyószámla nyitását kérelmezik, kötelesek készpénzben vagy óvadékképes értékpapirban hajóforgalmukhoz képest az orsovai m. kir. adóhivatalnál, vagy pedig a budapesti m. kir. állampénztárnál megfelelő összegü biztositékot letenni.

6. §. A leteendő biztositék összegét a hatóság javaslatára a kereskedelemügyi m. kir. minister állapitja meg és ez intézkedik a biztositékok befizetése és kiadása iránt is.

7. §. A biztositék összege a várható egy havi hajóforgalom után a felet terhelő hajózási és vontatási dijak összegének megfelelőleg állapitandó meg. Miért is abban az esetben, ha a megállapitott és letett biztositék a terhére könyvelt tartozásokra előreláthatólag már az illető hó végéig nem nyujtana elegendő fedezetet, köteles az illető fél a biztositékot az ujonnan meghatározott összegre felemelni.

8. §. A hatóság hajózási osztálya azokat a bejelentő-lapokat, melyeknek alapján a dijak fizetése nem esetről-esetre történik, hanem hiteleztetnek s a havi leszámolásig folyószámlán tartatnak nyilván: hetenként köteles átvételi jegyzék kiséretében az általában igazgatási osztálynak átadni.

Az igazgatási osztályba beosztott számvevőségi közeg köteles ezeket a bejelentési lapokat minden héten átvizsgálni és a megállapitott dijakat a hitelezett dijakról vezetendő folyószámlakönyvben az illető hajótulajdonos vagy hajózási társaság számlalapján előirni.

9. §. Az egyes hajótulajdonosok részére nyitott folyószámlalapok minden hó végén lezárandók és a folyószámlalapról a számvevőségi közeg által kivonat szerkesztendő.

10. §. A megelőző §-ban körülirt számlakivonatokat a hajózási hatóság főnöke legkésőbb a hitelezést követő hó 10-éig azzal a felszólitással küldi meg az illető hajótulajdonosoknak, illetve hajózási társaságoknak, hogy a megállapitott dijösszegeket a hajózási hatóság ellenőre által számfejtett ellennyugta mellett két héten belül az orsovai m. kir. adóhivatalba befizetni s ennek megtörténtét a hivatalos nyugtával ugyancsak a nevezett ellenőrnél igazolni tartoznak.

11. §. Ha a hitelt élvező hajótulajdonos, illetve gőzhajózási társaság a kitüzött időben a befizetést nem teljesiti: a hatóság köteles a hitel megvonása iránt intézkedni, egyuttal pedig a ministerhez felterjesztést tenni.

3870. szám.
1896. szept. 13.

Utasitás

a vizi járművek hivatalos köbözésénél követendő eljárásra vonatkozólag.

1. §.

Az utasitás tárgya.

Az »ideiglenes folyó-, csatorna- és tóhajózási rendszabályok« értelmében, mindazon társulat vagy egyén, mely hajózási üzlet megnyitásáért folyamodik, elsősorban kimutatni tartozik azt, hogy hajózási engedélye van, s hogy járművei számára a megkivántató hajólevelekkel bir.

Ez utóbbiak a hajózási jog gyakorlásáról szóló 1869. évben kiadott ideiglenes utasitás szerint gőzhajókra nézve a kereskedelemügyi minister, evezős vagy vontatott hajókra (uszályokra) pedig azon közigazgatási hatóság állitja ki, melynek területén az illető hajózási vállalat székel.

Ily hajólevéllel általában minden vizi jármű felszerelendő. Kivételt képeznek csak azon gőzerő nélküli hajók és kisebb vizi járművek, melyek:

a) csak egy vizmenti utra készültek,

b) melyek a vidék termesztményeit a közeli városokba viszik,

c) melyek a közelparti összeköttetés fentartására szolgálnak és

d) a tutajok (talpak).

A hajólevél kiállitásához mindenek előtt szükségeltetik az illető vizi járművek köbözési bizonyitványa s amennyiben ezen hajó gőzerővel működik, a rajta lévő kazánok megvizsgálásának bizonylata.

Jelen utasitás tárgyát a fentebb jelzett hivatalos köbözési bizonyitványnak kiállitásánál követendő eljárás körülirása képezi, mely szerint megállapitandó lészen, hogy az egyes járművek üzembiztonság tekintetéből mily rakománynyal lesznek megterhelhetők.

Kiterjeszkedik pedig ezen eljárási szabályzat oly vizi járművekre, melyek a magyar korona területén lévő belvizeken (folyókon, csatornákon vagy tavakon) közlekednek és személy- vagy teherszállitásra szolgálnak.

Tengeri hajók tehát, melyek tonnatartalmuk, vagyis befoglalási képességük megállapitása czéljából a belvizi járművektől teljesen eltérő módon (és pedig nemzetközi megállapodások szerint az angol, vagy az erre támaszkodó német »register tonna«-rendszer alapján) szokták felméretni, a jelen szabályzat keretén kivül esnek.

2. §.

A belföldi vizi járművek főbb alakjai.

A hazai folyóvizeken közlekedő vagy használtatni szokott járművek főbb typusai az 1. és 2. sz. rajzmellékleten vannak vázlatilag előtüntetve, nevezetesen az:

1. sz. alatt a legprimitivebb teherszállitó járművek, a tutajok,
2—3. sz. alatt kisebb ladikok,
4. sz. alatt dereglyék,
5. sz. alatt nyitott fauszály,
6. sz. alatt közönséges teherszállitó fabárka (gabonahajó),
7. sz. alatt luntra alaku fedett fahajó,
8. sz. alatt burcsilla-féle fedett fahajó,
10. sz. alatt fedélzettel biró közönséges vasuszály,
11. sz. alatt vasuszály vizhatlan felépitménynyel,
12. sz. alatt vasuszály nem vizhatlan felépitménynyel,
14—15. sz. alatt hajóállomásokhoz, malmokhoz stb. szolgáló különféle pontonok,
17—19. sz. alatt a folyamszabályozási munkálatoknál használt sárhajók, kotróhajók, elevátorok, uszóműhelyek stb.
22—23. sz. alatt az átkeléseknél használt evezős- vagy gőzkompok,
25—28. sz. alatt a személy- vagy teherszállitásra szolgáló csavaros- vagy kerekes gőzösök.

3. §.

Mely járművek esnek hivatalos köbözés alá?

Hivatalos köbözési bizonyitványnyal látandók el a személy- vagy teherszállitásra szolgáló, gőzerővel működő járművek, ide értve az átkelésekhez használt evezős, vontatott vagy gőzerejü kompokat is, továbbá a teherszállitásra szolgáló, nyitott vagy fedett vasuszályok.

A teherszállitó különféle fauszályok nem köbözendők az esetben, ha azok tulajdonosai az e czélra egyesült biztositó társaságok budapesti hajóvizsgáló bizottsága által hiteles alakban (a 13. §-ban jelzett adatok szerint) kiállitott s a bizottság jelzésével ellátott bizonylat által kimutathatják azt, hogy egyes járműveik

mily terhelhetőségre vannak épitve s hogy azok hajózási czélokra alkalmasak.

A hajólevél ily járműveknél ezen bizonylat alapján lesz kiállitható.

Egyéb esetekben, vagy pedig ha a hajótulajdonos azt külön kérelmezné, a köbözés fahajóknál is hivatalból foganatositandó.

Az állóhajók (pontonok) stb., valamint az 1. §-ban *a), b), c)* és *d)* alatt jelzett járművek teljesen felmentvék a hivatalos köbözés kötelezettsége alól.

A pontonokat illetőleg megjegyeztetik még, hogy azok a 80406/1891. sz. min. rendelet szerint bizottságilag szemle alá veendők avégből, hogy megállapittassék, vajjon szerkezetükre nézve megfelelnek-e a közbiztonsági követelményeknek?

4. §.

Mi értendő a hivatalos köbözés alatt?

A hivatalos köbözés czélja: valamely vizi jármű főméretének felvételén, vagyis a hajó azonositásán kivül annak terhelhetőségét megállapitani.

Ezen terhelhetőség gőzösöknél azok nagyságának (űrtartalmának) és azonosságának feltüntetésére szolgál, vontatott, vagyis gőzerővel nem működő járműveknél pedig azok legnagyobb rakodási képességét jelzi.

Valamely uszály köbözési bizonyitványában, vagy az ennek alapján kiállitott hajólevelében előirt határérték tehát azon maximális rakományra vonatkozik, melynek túllépése az illető jármű biztonságára való tekintettel semmi szin alatt meg nem engedhető.

Amennyiben pedig a rakomány nagysága összefüggésben áll a jármű mikénti bemerülésével, ennélfogva a köbözés alkalmával — nevezetesen uszályokra nézve — megállapitandó lesz azon méret, melylyel ily uszály párkányának, a hajó legnagyobb terheltetése mellett, még a viz felett maradnia kell.

A hivatalos köbözésen kivül egyébként jogában és szabadságában áll minden hajótulajdonosnak, az egyes járműveinek skála szerinti, vagyis részletes köbözését, valamely hajógyárban vagy más alkalmas helyen eszközöltetni, avégből, hogy a hajó oldalán alkalmazott merülési vagy terhelési skálák segélyével, a rakomány nagysága iránt mindenkor tájékozva lehessen.

A vizi járművek különféle neménél és alakjánál fogva a fenti értelemben vett hatósági köbözés nem eszközölhető egy általános, valamennyi hajónemre alkalmazható számitási képlet szerint, igy gőzösöknél, uszáknál s egyéb hajóknál más és más eljárás követendő, aszerint, amint az az ellenőrzési czélokra alkalmasabbnak mutatkozik.

Az egyes esetekben követendő eljárás részletesebben az alanti §-okban tárgyaltatik.

5. §.

Néhány a köbözési eljárással összefüggő fogalom körülirása.

1. Viznyugtani törvények szerint egy uszótárgy sulya: egyenlő a vizbe merülő test által helyéből kiszoritott viztömeg sulyával.

A vizi járművek nagyságának egymásközti összehasonlitásánál a gyakorlatban az szolgál zsinórmértékül, hogy egyik vagy másik jármű hány tonna vizet képes »deplaceálni«, vagyis helyéből kiszoritani.

Egy terhelt hajónak teljes sulya (összdeplacement) két részből összegeződik, ugy mint a felszerelt hajótest önsulyából és a rajta lévő rakománynak sulyából.

Ha egy hajó (az alábbi ábrán kitüntetett közép keresztmetszet szerint) felszerelve, de üres állapotában (tehát rakomány nélkül), az (A A) vonalig merül a vizbe, ugy az (A A) sik jelzi a hajótest külső részén ezen jármű üres merületei vonalát, az ezen sik alatti hajórész alakjának megfelelő viztömeg pedig (köbméterekben számitva) adja a felszerelt üres hajó önsulyát franczia tonnákban; amennyiben egy köbméter viz sulya épen egy tonnának felel meg.

A megengedhető legnagyobb rakomány alkalmazása mellett ezen hajó a (B B) vonalig lesülyesztetvén, itt eléri a vizbe való merülés maximumát.

A (B B) sikban lévő vizszin jelzi ez esetben a jármű tehermerületi vonalát, az üres- és tehermerületi vonalakban képzelt vizszintes sikok által határolt hajótest köbfogata pedig egyenértékü a rakomány tonnasulyával s képezi az illető jármű rakodó képességét (hasznos deplacement).

2. Egy bizonyos mérvig vizbe merült járműnél általában a hajófenék, illetve a hajógerincz legmélyebb pontja és a vizszin közti függélyes távol képezi ezen jármű bemerületét vagy bemerülési mélységét (gázolás).

Ezen merület nagysága a terheléshez képest változik; a hajó üres állapotában üres merületnek neveztetik, s az üres merületi vonal s a hajófenék közti függélyes távol (u) által jelképeztetik.

A hajófenék és tehermerületi vonal közti távolság, vagyis az (r) méret, képezi a terhelt jármű legnagyobb bemerülési mélységét, a tehermerületet.

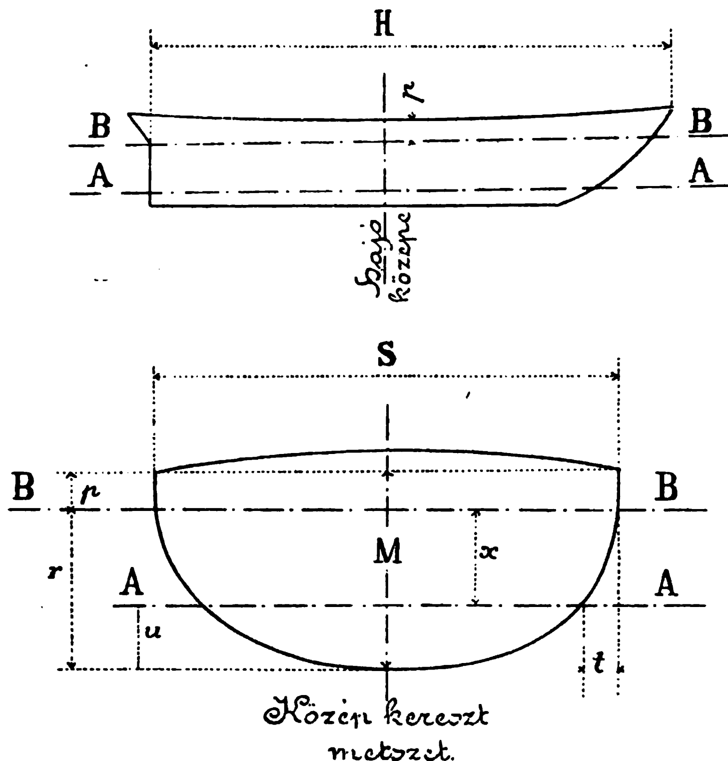
A kettő közötti különbözet, vagyis az üres- és tehermerületi sikok egymásközti távola (x) a jármű viszonylagos bemerülésének (hasznos merületnek) neveztetik, s uszáknál mérvadóul szolgál a rakodási képesség megállapitására.

3. A hajó szélének vagy a hajó párkányának függélyes távola, a tehermerületi vonaltól (a jármű közép keresztmetszetében s illetve a fedélzet vagy oldaljárók legmélyebb pontján) tehát a (p) méret képezi az illető járműnek azon

legkisebb vizfeletti párkánymagasságát (Freibord), melynél azt, további terhelés által, lejebb sülyeszteni biztonsági szempontból nem szabad.

Oldalnyilásokkal nem biró járműveknél ezen párkánymagasság mérete 30—50 cm. közt változik; dereglyéknél, s általában evezős fahajóknál 30 cm.-nyire, gőzerővel vontatott fahajóknál pedig 40 cm.-nyire szokott vétetni. állapotában) viz alá merülni; vasuszályoknál ajánlatos ez esetben még kb. 20 cm.-nyi párkánymagasságot hagyni az oldaljáró alatt.

Hosszabb ideig használt vagy avult s megviselt állapotban lévő hajók, főleg fauszák, tapasztalat szerint a terhelés folytán, középső részükön behajlanak, mely behajlás a hajótest hossza és állapotához képest 10—25 cm. lehet; magától értetik, hogy ily hajóknál a fent jelzett

Nagyobb terhelés által ily jármű csak akkor sülyeszthető mélyebbre, ha az oldalain legalább 30 cm., illetve 40 cm. magas habdeszkával van ellátva.

Közönséges vasuszályoknál 50 cm.-nyi párkánymagasság veendő.

Oldaljáróval ellátott uszáknál, melyek fedélzetén vizhatlan oldalfallal biró felépitmény létezik, az emlitett legkisebb párkánymagasság ezen oldalfal magasságához képest megfelelőleg csökkenthető; az oldaljárónak, vagyis a hajópárkány felső élének azonban fahajóknál semmi körülmény közt sem szabad (a jármű nyugodt párkánymagasságoknak a behajlás után is fenn kell maradniok, még az esetben is, ha az illető avult hajó terhelhetősége a kezdetben (t. i. az uj és jó állapotu járműre nézve) megállapitott rakodó képességhez képest már redukálva lett.

4. A (p), (x) és (u) méretek összege, vagyis az oldalpárkányok a hajófenéktől számitott távola (a fő-középkeresztmetszetben), tehát az (M) méret képezi az illető jármű mélységét, továbbá ugyanezen keresztmetszetben a két oldalpárkány egymásközti vizszintes távola (S) a hajó szélességét, a kormánytengely

(Steven) és a hajóorr szélső pontjában képzelt függélyek közti fedélzethosz pedig (H) az illető jármű hosszát.

A hajó szélessége minden egyes szelvényben a fedélzeten rendesen a legnagyobb, s onnan le a fenék felé mindinkább összeszükül. Ezen összehuzódás (teknősség) (t) a hajóoldal különböző pontjain azon vizszintes által méretik, mely az illető pont s a fedélzet-párkány függélye közt előáll.

5. Hogy a hajónak bemerüléséből azonnal a rakomány nagyságára is következtetni lehessen, a vizi járművek hosszoldalukon decziméternyi fokozatokra beosztott skálákkal szoktak elláttatni.

A hajótest ezen skáláknak megfelelőleg bizonyos számu 1 dm. magasságu vizszintes rétegekre osztatik, mely rétegek köbfogatai egy táblázatba iktatva, tájékozásul szolgálnak az iránt, hogy egy dcm.-nyi bemerülésnek hány köbméternyi viztérfogat, vagyis hány tonna terhelés felel meg.

Ezen skálák lehetnek tisztán terhelési skálák, aszerint, amint a hajó üres merületi vonalából indulnak ki, s direkt a terhelés vagy rakomány jelzésére szolgálnak; vagy lehetnek merülési skálák, midőn nullpontjuk a hajófenéken, illetve a gerincz legmélyebb pontján keresztül menő vizszintestől számittatik.

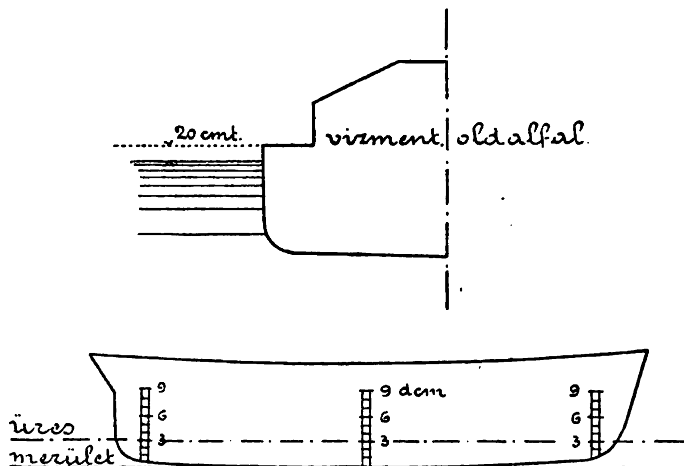
Ezen utóbbi fokozatok, nautikus szempontból fontosak, amennyiben elsősorban a jármű gázolási mélységét mutatják.

A kiszámitott terhelési táblázat egyébként mindkét esetre érvényes; az első esetben azt mutatja, hogy egy jármű bizonyos relativ (hasznos) bemerülés mellett, a második esetben pedig azt, hogy bizonyos gázolási mélységnél mily rakománynyal van terhelve.

Az emlitett skálák a járművek mindkét hosszoldalán legalább három helyen (a hajó elején, közepén és végén), hosszabb járműveknél esetleg 4 helyen alkalmaztatnak oly czélból, hogy a hajó egyenlőtlen terhelése esetében a skálákról egyidejüleg leolvasott méretek középértéke legyen, mint átlagos merülési mélység számitásba vehető.

A rakománynak mindenkori megjelölésére szolgálnak még az ugynevezett fuvarlevelek, melyek segélyével a tényleges terhelések, illetve a terhelésnél utközben előfordult változások (mint anyagok kirakása vagy uj áruk felvétele) suly szerint pontosan kimutathatók.

A netáni túlterhelések, vagyis a megengedettnél nagyobb rakományok, igy mindig nyilvántarthatók.

Túlterhelt hajók elmerüléséből származó káresetekben biztositó társulatok nem nyujtanak kárpótlást; egyébként is csak a hajólevél, illetve köbözési bizonylatban jelzett maximális terhelés erejéig vállalják el a rakomány biztositását.

A két példányban kiállittatni szokott fuvar- vagy szállitólevelek közül az egyik a vontatott uszályon, a másik a gőzösön tartandó.

6. §.

A tutajok, ladikok és kisebb dereglyék hordképességének megállapitása.

Ezen primitiv szerkezetü járművek rakodó képességének megállapitása (amennyiben ez

az elvámolás alkalmával szükségesnek mutatkoznék) hozzávetőlegesen empirikus képletek segélyével szokott eszközöltetni.

Az 1853. évi vámszabályzatok értelmében ugyanis a rakodó képesség (T) tonnákban következőleg számitható:

$$\text{szálfa-tutajoknál } T = \frac{H.\ S.\ V.}{7700}$$

$$\text{és deszka-tutajoknál } T = \frac{H.\ S.\ V'.}{6044}$$

ha deczimóterekben mérve (H) a tutaj hosszát (S), annak közép szélességét, továbbá czentiméterekben (V) a szálfák középvastagságát vagy átmérőjét és (V') a tutajt képező deszkarétegek vastagságát jelenti;

ladikoknál a hordképesség

$$T = \frac{H.\ S.\ M.}{1358}$$

dereglyéknél a hordképesség

$$T = \frac{H.\ S.\ M.}{1263}$$

ha deczimóterekben mérve (H) ezen járművek legnagyobb hosszát, (S) azok legnagyobb szélességét és (M) azok legnagyobb mélységét jelzi.

Megjegyzendő, hogy dereglyékre nézve ezen képletek kissé magas értékeket adnak s hogy pontosabb számitásnál a 9. §-ban emlitett alapelvek szolgálhatnak irányadóul.

7. §.

Rendes hajóalakkal biró csavaros vagy kerekes gőzösök befoglalási képessége.

A dunai gőzhajók hivatalos köbözése eddigelé egy 1841. évről kelt cs. kir. udvari kamarai szabályzatban előirt általános képlet szerint lett eszközölve, melynek alapján az illető jármű hordképessége (T) tonnákban

$$\text{kitesz: } T = \frac{H.\ S.\ M.}{3{\cdot}8}$$

ha (H) a hajófedélzet hosszát, (S) a jármű legnagyobb szélességét és (M) annak fő-keresztmetszetében (a hajó közepén) mért legnagyobb mélységet méterekben jelenti. Megjegyzendő, hogy ezen képlet nem vesz tekintetet sem a hajótest alakjára, sem annak bemerülésére, s igy az itt kimutatott köbözet nem is vonatkozik egy bizonyos rakományra, melylyel az illető jármű (az uszák módjára) terhelhető lenne. Ily gőzhajók ugyanis (a rakodó térrel biró csavaros gőzösök kivételével) rakományt rendesen nem fogadnak be, s a fedélzetnek s az ablakoknak vizfeletti magasságára való tekintettel rakományterhelés által a legtöbb esetben mélyebbre egyátalán nem sülyeszthetők.

Az emlitett számitási értók tehát inkább összehasonlithatásul s a hajó nagyságának és azonosságának megállapitására szolgál kifejezésül, s az illető jármű tonnatartalmának vagy befoglalási képességének nevezhető.

A hatósági felügyelet czéljaira ezen foglalási képesség kitüntetése elegendő lévén, annak megállapitására a fenti képlet továbbra is alkalmazható, ha abba a gépezeti tér levonása czéljából még egy tényező (α) felvétetik.

$$T = \frac{H.\ S.\ M.}{3{\cdot}8}(\alpha),$$

mely tényező egyes esetekben a következő értékkel bir:

1. Kerekes gőzösöknél $\alpha = 0{\cdot}6$.
2. Kisebb csavaros gőzösöknél $\alpha = 0{\cdot}6$.
3. Rakodó-helyiséggel biró nagyobb csavaros gőzösöknél azok rakodó képessége (hasznos terhelés) számitandó, az uszákra érvényes s a 9. §-ban jelzett módon szelvények segélyével, olykép, hogy a hajótestnek az üres és tehermerületi sikok közti része köböztetik; a tehermerületi sik 50—60 cm.-nyi párkánymagasság mellett a hajófenékkel párhuzamosan vétetik fel.

A számitási képletben jelzett főméretek felvétele az illető hajónak üres (nem terhelt), de teljesen felszerelt és üzemképes, tehát viz- és szénkészlettel ellátott állapotában eszközlendő. Ugyanezen alapon felveendő a hajófedélzet szélének (párkány) vizfeletti magassága a főkeresztmetszetben (a hajó közepén) és a hajó végein.

Csavaros gőzösöknél a vizfeletti legkisebb párkánymagaság oly méretünek vehető mint a vasuszáknál. Kerekes gőzösöknél ezen párkánymagasság a hullámverésre való tekintettel jóval nagyobb; ily hajóknál az oldalnyilások vagy ablakok alsó szélei legalább 50 cm.-nyire legyenek viz felett.

Gőzkompokra s a rendes hajóalaktól eltérő járművekre a fenti képlet nem alkalmazható. Ily járművek köbözése a 9. és 10. §-ban jelzett eljárás szerint lesz eszközlendő.

8. §.

Eljárás a teherszállitó fa- vagy vasuszák köbözésénél.

I. Nehány eddig használt számitási módozat felsorolása.

a) Az evezős vagy vontatott, általában nem gőzerővel működő, teherszállitó hajók (uszák) köbözése lényegében a terhelés (rakomány) által bemerült hajótest alakjának helyes meghatározásából áll.

Evégre a vizen uszó üres jármű külső oldalain megjelöltetik annak a viz által jelzett üres merületi vonala, továbbá felvétetik a megengedhető vizfeletti párkánymagasságban (Frei-

bord) azon vonal, melyen túl a terhelt jármű nem sülyeszthető.

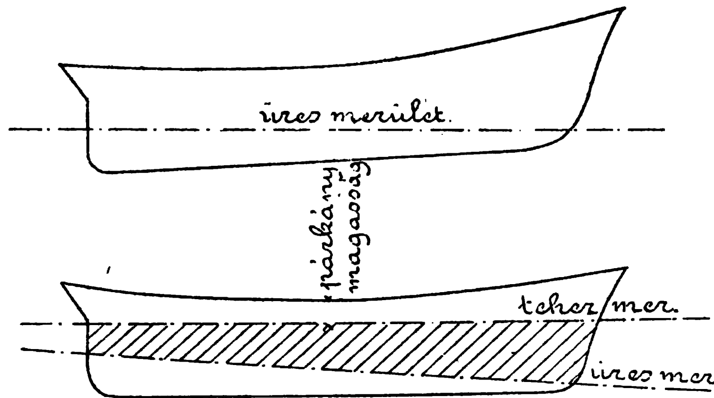
Az így megállapitott üres- és tehermerületi sikok közötti hajótest már most a rendelkezésre álló rajzok alapján bizonyos számu egyenlő vastagságu vizszintes rétegekre osztatik. A szelvényrajzok segélyével az egyes rétegek határfelületei Simpson szerint, vagy háromszögekre és trapezekre való bontás utján, az ismert módon kiszámittatván, ezek adják az illető rétegmagasságok figyelembe vétele mellett az egyes vizszintes rétegeknek megfelelő köbfogatokat; ezek összege pedig a kérdéses járműnek maximális terhelhetőségét vagy rakodó képességét.

Ily módon lettek számitva a 3., 4., 5., 6. és 7. számu mellékletekben előtüntetett különféle alaku és nevü járművek az $^1/_{10}$ léptékben

c) Egy közelitő számitási módozat szerint, mely Francziaországban s Németország egy részében alkalmaztatik, valamely usza maximális hordképessége: $T = H_r S_r x$, hol (x) a jármű terhelésének megfelelő hasznos bemerülést, (H_r) a hajó redukált hosszát, (S_r) pedig annak redukált szélességét jelenti.

A redukált hossz kipuhatolására a hajótest hossza a fedélzeten beosztattatik 10 egyenlő részre; a két szélső osztási vonalak közti hajórész, vagyis a hajó főrészének hossza (b) a fedélzeten megméretik s ehhez hozzá adatik a hajó fenmaradt elő- és hátsórészének redukált hossza (a β) és illetve (c β), hol (β) egy törtet jelent s felveendő:

gula alaku hajóvégnél:	($^1/_3$)-nak
ék alaku »	($^1/_2$)-nek

készült szelvényrajzok segélyével, a 2 dm.-nyi rétegmagasságok alapul vétele mellett.

Az eredmény pontossága ezen eljárásnál kielégitőnek mondható, miután a számitás a gyakorlatilag kipróbált terheléssel szemben csak ½—1%-nyi eltérést mutat.

b) Ugyanily alapon nyugszik azon számitási eljárás, mely a hajógyárakban az ott készülő uj járműveknek skála-szerinti köbözése alkalmával használtatni szokott.

A különbség az előbbihez képest csak az, hogy itt sürübben felvett és nagyobb léptékü szelvények, esetleg valódi nagyságban rajzolt sablonok alapján, továbbá 1 dm.-nyi rétegmagasságok felvétele mellett eszközöltetik a számitás, minek folytán annak eredményei is pontosabb az előbbinél és jól egyez a tényleges terheléssel, de keresztülvitele hosszadalmas és nem jelentéktelen munkát igényel, kivált az esetben, ha rajzok nem állanak rendelkezésre s az egyes szelvények felvételek utján lennének meghatározandók.

kerekded alaku hajóvégnél:	($^2/_5$)-nak
és gömb alaku »	($^2/_4$)-nek

A redukált szélesség a következőkép nyeretik:

Az emlitett osztási vonalakban felméretnek a hajószélességek a fedélzeten és pedig: s_1 s_2 s_3 s_4 s_5 s_6 s_7), ezek összege — (A), továbbá felvétetnek a két szélső osztási vonalban a hajószélességek a vizszinben bülönböző terheléseknél és pedig körülbelül (x) negyedrészeiben, olyformán, hogy:

h_4 hátul és e_4 elől a szélesség teljes rakománynál,

h_3 hátul és e_3 elől a szélesség					$^3/_4$	rakománynál,
h_2	»	» e_2	»	»	$^2/_4$	»
h_1	»	» e_1	»	»	$^1/_4$	»
h_0	»	» e_0	»	»	—	»

Ezek után a következő összegek képzendők:

$$\frac{h_4 + e_4}{2} + A = y$$

$$\frac{h_3 + e_3}{2} + A = y_3$$

$$\frac{h_2 + e_2}{2} + A = y_2$$

$$\frac{h_1 + e_1}{2} + A = y_1$$

$$\frac{h_0 + e_0}{2} + A = y_0$$

akkor:

$$\left(\frac{y_4}{8} + 2\left(\frac{y_3}{8}\right) + 2\left(\frac{y_2}{8}\right) + \right.$$

$$\left. + 2\left(\frac{y_1}{8}\right) + \frac{y_0}{8}\right) = B \text{ és } \left.\frac{B}{8}\right) = S_r$$

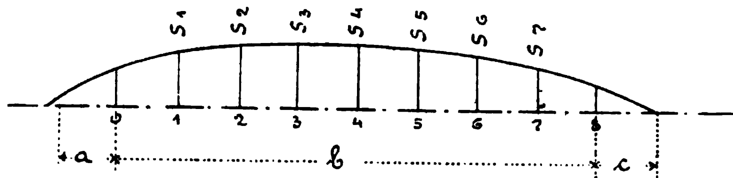
(a redukált hajószélesség.)

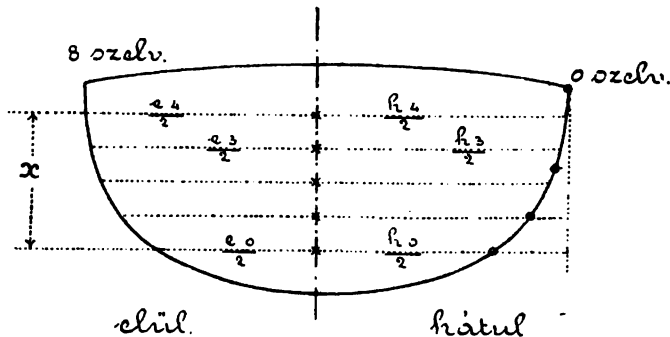
Azután felmérés utján közelitőleg megállapittatik (az előbbi eljárásnál jelzett módon) az (1) és (7) számu hajószelvény s ennek alapján kiszámittatik annak az üres- és tehermerületi sikok közötti felülete (F_1) és (F_7).

Kiszámittatván továbbá a (2, 3, 4, 5 és 6 szélességek középértéke (Sk_1), a keresett maximális hordképesség a következő szorzatok öszszege által lesz kifejezhető:

$$T = \left(\left(\frac{S_0}{2} . a . x\right) + (F_1 . d) + \right.$$

$$\left. + (Sk . e . x) + (F_7 . f) + \left(\frac{S_8}{2} . c . x\right) \right)$$

A (h) és (e) méretek szelvényrajz, vagy ennek hiányában mérések utján állapitandók meg közelitőleg.

Az illető szelvényben ugyanis felméretik az üres járműnek vizfeletti fedélzetmagassága, továbbá függő suly segélyével a hajótest teknőssége a vizszinen s azon kivül még egy vagy két teknősség valamivel magasabb rétegekben. A szelvények 3—4 pontja eszerint ismeretes lévén, az körülbelül felrajzolható s abból a szükséges (h_4, e_4 stb. szélességek lemérhetők).

d) Egy másik közelitő számitás a következő:

A hajóhossz, miként az előbbi módozatnál, feloszttatik 10 részre; az egyes osztási vonalakban felméretnek a fedélzeten a hajószélességek (s_1 s_2 . . s_8).

e) A maximális hordképesség gyors és hozzávetőleges számitásánál néha azon egyszerü képlet is használtatik, mely szerint a terhelésnek megfelelőleg bemerült hajótestet körüliró paralelopiped köbfogata egy coefficienssel (β) szoroztatik.

$$T — (H . S . x) . \beta$$

(β) minden egyes esetben a mérvadó hajótest teljességi fokához (Völligkeitsgrad) képes lenne megválasztandó; ez azonban a deplacement kiszámitása előtt ismeretlen lévén, fentebbi tényező fahajóknál előzetesen mintegy 0·75—0·78-nak lesz felvehető.

A hajótest behajlására való tekintettel célszerübb a kisebb tényezőt számitásba venni.

Vasuszáknál ezen (β) tényező már inkább változik, rövidebb hajóknál 76—78% lehet, hosszabb (kb. 60 m.-es) hajóknál 81—83% átlagosan.

f) A gőzösök befogadási képességének megállapitására használt általános képlet, ha annak coeff. $\alpha = 2$-nek vétetik, uszák hordképességének számitására alkalmazva, egyes esetekben kielégitő, más esetekben azonban a valóságtól igen eltérő eredményeket ad.

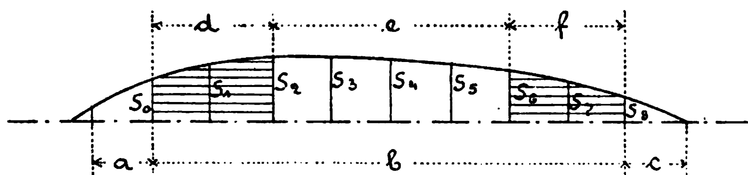
Ezen számitási módozat nem egészen megfelelő, már azon szempontból sem, mivel a terhelésokozta bemerülés a képlet tényezői közt nem szerepel.

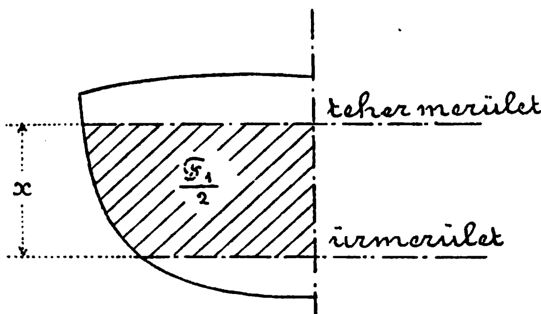
der Fluss-Schifffahrt« részéről javasolt számitási képlet szerint a hordképesség tonnákban:

$$T = \frac{\frac{x}{2 \cdot 3}\,(E_1 + 4\,E_2 + E_3)}{100}$$

hol (E_1) az alsó-, (E_2) a közép- és (E_3) a felső vizvonalak sikjaiban képzelt területek, melyek a következő általános kifejezés által nyeretnek:

$$E = \frac{\frac{H}{8 \cdot 3}\,(b_0 + b_8)\;4\;(b_1 + b_3 + b_5 + b_7) + 2\,(b_2 + b_4 + b_6)}{100.\;100.}$$

g) Egy Szászországban használt képlet szerint a hordképesség kitesz mázsákban:

$$T = \frac{{}^1/_3\ l.\ x.\ [4\ b_1 + b_3 + b) + 2\,(b_2 + b)]}{50000}$$

hol (x) a hasznos merület, $l = \frac{H}{6}$ vagyis a hajóhossz hatodrésze a közép vizvonalban, t. i. $\frac{X}{2}$ merületnél;

b_1 b_2 b_3 b_4 b_5 a hajószélességek ezen középvizszinben (H) hatodrészeiben.

Ezen méretek nyeretnek, ha minden egyes szelvényben a fedélzetszélességből az illető teknősségi méretek levonatnak.

Az összes méretek czentiméterekben veendők számitásba.

h) A »Berliner Central-Verein für Hebung

ha (H) a hajóhossz az illető vizvonal sikjában, b_0 b_1 . . b_8 ugyanott a hajószélességek és pedig a megfelelő (H) nyolczad részében és a hajó végein. Minden méret czentiméterekben veendő számitásba.

Felemlithető végül, hogy bizonyos esetekben, midőn egy járműre nézve néhány empirikus adat, mint pl. két vagy három részlegterhelésnél észlelt bemerülési mélység rendelkezésre áll, ez esetben a keresett maximális rakodó képesség ezen ismert adatok alapján közelitőleg az ugynevezett deplacement-görbe megszerkesztése által grafikai uton is megállapitható.

Legyenek ugyanis egy összrendezői rendszer ordináta tengelyén a kezdőponttól (mint hajófenéktől) kiindulva bizonyos lépték szerint (pl. 1. cm. = 1 dm. merülés) a fokozatos bemerülések, az abscissatengelyen pedig bizonyos

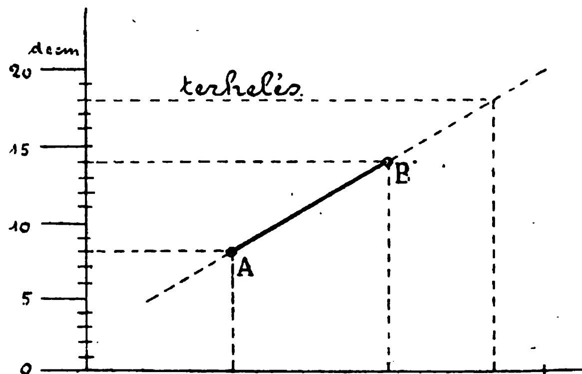
nagyságu teherléptékek (pl. 1 cm. = 10 Ton.) felrakva, s jelképezzen (A) pont egy részleges terhelést, pl. 8 dm.-nyi gázolás mellett; (B) pont pedig egy másik részleges terhelést, melynél pl. 14 dm.-nyi gázolás észleltetett, akkor ezen pontok összeköttetése képezi az illető jármű deplacement-vonalát, egy az egyenest nagyon megközelitő hyperbolikus görbét.

Ezen vonalnak a pontozott irányban való folytatása által egy tetszőleges merülési fokozatnak megfelelő terhelés azonnal leolvasható; a terhelés nagyságát ugyanis az illető fokozaton keresztül fektetett s az ordináta-tengely és deplacement-görbe által határolt vizszintes vonal adja meg.

Az előbbiekben felsorolt számitási módozatok eredményei a 3., 4., 5., 6. és 7. számu mellékleteken előtüntetett járművekre nézve ritkozó hivatalos köbözés a gyakorlat igényeinek megfelelőleg lehető egyszerüen és gyorsan legyen végrehajtható, az emlitett eljárás a hivatalos köbözés eszközlésére nem alkalmas.

Ha mindazonáltal a köbözés kérelmezése alkalmával, nevezetesen uj járműveknél, hajógyárak részéről a tervrajzokhoz a skála-szerinti terhelési táblázat is mellékeltetnék, ugy abból a maximális terhelés a hasznos merülésnek megfelelőleg azonnal megállapitható; ha csak tervrajzok lettek bemutatva, a terhelés ezek alapján is meglehetős pontosan meghatározható, az általánosan ismert (a 9. §-ban is jelzett) módon, mely szerint az egyes szelvényfelületek és egymásközti távolságuk szorzatából eredő köbözetek összegeztetnek.

Mindkét esetben elegendő lesz a terjedelmes felvételek mellőzésével néhány kémpróba által

a 8. szám alatti táblázatban vannak összehasonlitólag egybeállitva.

Az aláhuzott értékek a hajógyárakban eszközölt felvételeknek, illetve a tényleges terhelésnek felelnek meg; ezek szolgálhatnak tehát az egyes számitási módozatok összehasonlitásánál zsinórmértékül.

II. Az ezentul követhető eljárás.

Kétségtelen, hogy a felsorolt számitási módozatok közül a *(b)* alatti, mely a hajógyárakban is használtatni szokott, a legpontosabb eredményeket adja s kivált a skála szerinti részleges köbözés eszközlésére legczélszerübbnek mutatkozik; de egyszersmind a leghosszabb és legfárasztóbb, amennyiben a felvételek keresztülvitele, pontos mérőeszközök és alkalmas segédlet feltevése mellett is, több napi munkát igényel.

Ezen okból főleg, s mivel kivánatos, hogy a maximális hordképesség megállapitására szoa bemutatott rajzok helyességéről meggyőződést szerezni.

Régi hajóknál, vagy midőn általában szelvényrajzok nem állanak rendelkezésre, közelitő számitás lesz alkalmazandó.

E czélra a szászországi (g) alatti képlet használható, megjegyezvén, hogy az átlag körülbelül 2%-al nagyobb, luntra alaku hajóknál pedig eltérőleg valamivel kisebb értéket mutat ki, mint a tényleges terhelés. Összehasonlitás gyanánt és gyors tájékozásul nem leend felesleges az (e) alatti egyszerü számitási módot is alkalmazni.

Fahajókra ez utóbbi képlet meglehetős kielégitő eredményeket ad.

Pontosabb közelitő számitáshoz, ha az idő és helyi viszonyok s a felvételhez szükséges egyéb felvételek eléggé kedvezők, a Berliner Central-Verein (b) pont alatti képlete használható.

Megjegyzendő még, hogy a fauszák külső oldalain gyakran alkalmazott erősitő gerendák (melyek terhelés alkalmával viz alá merülnek) a hajótest számitásánál, mint kevésbbé lényeges részletek, elhanyagolhatók.

9. §.

Gőzkompok s általában a rendes hajóalakiól eltérő járművek köbözése.

Ily járművek maximális hordképességének megállapításánál általában azon elv lesz szem előtt tartandó, hogy a hajótestnek üres és tehermerületi sikok által határolt része, vagy rajzok vagy felvételek alapján, amennyire lehet, helyesen határoztassék meg.

Az illető hajótesten szükség szerint 5—8 keresztszelvény az előbbi §-ban említett módon közelitőleg felvétetik s minden szelvénynek az üres- és tehermerületi sikok közti felülete kiszámittatik. Ha pl. két szelvény (f_1) és (f_2) egymástóli távola (l), akkor az ezen szelvények közti hajótest köbfogata leend: $\frac{(f_1 + f_2}{2}$ az ily részletköbzetek összege pedig adja az egész terhelést. Ezen profilok szerinti számitás keresztülvitele (mely végeredményében a vizszintes rétegek szerinti köbözéssel egyez) a 3-ik sz. rajzmellékletben van jelezve.

A párkánymagasságra nézve az előbbi §-ban mondottak szolgálnak irányadóul; kompoknál azonban a párkányvonal legmélyebb pontja nem a hajó hosszoldalán, hanem a nyitott homlokoldalon lévén, a megengedhető vizfeletti magasság ezeknél itt lesz számitandó.

10. §.

Speczialis czélra szolgáló járművek köbözése.

Bizonyos speczialis czélokra szolgáló járműveknél, mint gőzkotrók, elevátorok, uszódaruk, uszóműhelyek stb., melyek felszerelésükön kivül rakománynyal terhelve soha sem lesznek, s már teljesen felszerelt állapotban vétetnek köbözés alá, ezen műtét a deplacement felvétele alapján eszközlendő, vagyis ily esetekben a rendes merületi vonal alatti hajótest köbfogata lesz számitásba veendő.

11. §.

A felvételek mikénti eszközlése.

Minden járműnek hivatalos köbözése, annak felszerelt üzemképes, de üres, azaz rakomány nélküli állapotában eszközlendő.

A hajótest alsó részén netán összegyülemlett fenékviz lehetőleg kimeritendő.

Egy részben már terhelt uszának köbözése kivételkép megejthető az esetben, ha a bent foglalt rakomány nagyságáról fuvarlevél vagy más okmány alakjában hiteles adat áll rendelkezésre. Ekkor a vizfeletti hajótestnek még azon része, mely a megengedhető párkánymagasság, vagyis a legnagyobb tehermerülés vonaláig terjed, lesz számitásba veendő s a már ismert terheléssel összegezendő.

A köbözés alá kerülő járművek szél- és hullámverés ellen lehetőleg védett helyre vezetendők s ott vizszintes helyzetben lekötendők olykép, hogy a hajófenék által a part sehol se érintessék s az igy szabadon uszó hajótest minden oldalról hozzáférhető és ladikkal körüljárható legyen.

Vizfeletti magasságok vagy a hajóalak teknősségének mérése, egy szelvényben, mindig a hajó mindkét oldalán eszközlendő s a nyert két megfelelő méret közül a középérték veendő.

Miután a hajótest köbfogatát annak külső alakja határozza meg, ennélfogva czélszerübb a hajó szélességére vonatkozó méréseket a jármű külső oldalán keresztülvinni, a hajó belsejében eszközölt felméréseknél tehát az észlelt belvilágossági mérethez mindenkor a hajótest falvastagsága is hozzáadandó.

12. §.

A felvételekhez szükséges eszközök, segédlet stb.

A felvételek eszközléséhez mindenekelőtt megkivántatik egy mérőszalag, egy függősuly és mérőlécz. Ugy ezekről, mint az egyébként még szükségelt eszközökről és kellő segédletről a hajótulajdonos köteles gondoskodni.

Uj vizi járművek köbözésénél tartozik a hajótulajdonos egyuttal azok pontos vázlatrajzát is bemutatni, melyen a hajó alaprajza és hosszmérete körülbelül $1/_{100}$ léptékben, a kellő számu szelvényekkel (bordavonalakkal) biró keresztmetszet pedig legalább $1/_{50}$ nagyságban van előtüntetve.

Ezen kivül a járművek gyártása vagy átalakitása alkalmával az illető hajógyárban készült terhelési táblázat (Deplacement-scala) is betekintés végett előmutatandó.

13. §.

A köbözési bizonyitványok alaki kiállitása.

A köbözési bizonyitványban kitüntetendő az illető jármű neme, neve és száma, annak 3 főmérete, és pedig az 5. §. értelmében vett hossza, szélessége és mélysége, valamint az üres állapotban mért vizfeletti párkánymagasság és pedig gőzösöknél: a hajó közepén és végén, uszáknál: azok főkeresztmetszetében, továbbá a gázolási mélység és végre uszáknál: a maximális terhelés alapján megengedhető legkisebb vizfeletti párkánymagasság.

A fahajók számára a biztositó-társulatok által kiadandó uj bikonyitványokban (melyek a szabályzat életbeléptetése után egy év lefolyása alatt kiállitandók) szükséges a fentebbi adatok előtüntetése, hogy azok előforduló esetekben a hivatalos szakközegek által ellenőrizhetők legyenek.

Megjegyzendő itt, hogy a hajó mélységi méretének jelzésénél néha a »magassági« szó

szokott használtatni. Ezen elnevezés nem egészen megfelelő, miután a kérdéses méret a vizbe merült hajótestben állapittatik meg, hasonlókép mint egy árok vagy csatorna mélysége szokott felvétetni, s igy ily lefelé eszközölt méréseknél a dolog természetéből kifolyólag csak mélységről lehet szó.

Szintugy czélszerübb a hajónak maximális terhelését a vizfeletti párkánymagassággal kapcsolatba hozni, a helyett, hogy a terhelés bizonyos gázolási mélységre legyen vonatkoztatva. Mert hiszen éppen a párkánymagasság van hivatva óvóintézkedésül szolgálni a habverésből származható veszélyek ellen.

Ezen méret a hajótesten közvetlenül lemérhető lévén, könnyebben is ellenőrizhető mint a gázolási mélység, amely az esetben, ha pl. a skála nincs tisztán olvasható állapotban, vagy esetleg helytelen, csakis közvetve az összmélységből lesz számitandó.

A bizonyitványba felveendő méretek méter- és cm.-ben jelzendők, a köbözés eredménye pedig franczia tonnákban. 100 tonnákra menő terheléseknél és közelitő számitás alkalmazása mellett tizedestörteknek előtüntetése vajmi kevés gyakorlati értékkel bir.

Köbözés alkalmával az illető vizsgáló-biztos által a hajótest belseje és szerkezete, amennyiben ez főbb részeiben hozzáférhető, megvizsgálandó; hosszabb ideig használt vagy javitott hajóknál a maximális terhelés előirásakor a jármű állapotára is tekintet veendő és szükség szerint a hajó állapotához képest a terhelés, nevezetesen fahajóknál, megfelelőleg redukálandó.

Miután ezen redukczió a hajótest mikénti állapotától, az annál várható deformácziótól, behajlástól stb., szóval oly tényezőktől függ, melyek számokban határozottan ki nem fejezhetők, ennélfogva az eredeti terhelés redukcziója, illetve az avult uszály rakodó képességének megállapitása is csak becslés utján, hozzávetőlegesen eszközölhető.

Próbaterhelés, vagyis a jármű tényleges megrakása, ily esetben határozottabb eredményre vezetne ugyan, de annak költséges volta miatt alig vehető alkalmazásba.

A 9—10. sz. a. mellékletekből látható, miként lesznek a köbözési bizonyitványok s ezek alapján a hajólevelek gőzösök vagy uszályok számára kiállitva.

Magától értetik, hogy a bizonyitványban az eszközölt felmérés eredményei, nem pedig a hajótulajdonos által esetleg felvétetni kivánt adatok lesznek kimutatandók.

A köbözési bizonylat az illető járművön mindig készletben tartandó, hogy ez a hajózási és folyamrendőri közegek kivánatára azonnal előmutatható legyen.

Önként érthető, hogy az uszák köbözési bizonyitványaiban meghatározott maximális terhelés természetszerüleg nem használható ki mindenkor egyaránt, miután a hajózási rendszabályok értelmében a vizi járművek általában az előirt határok keretében, de mindig kellő tekintettel a meder és vizállás viszonyaira, terhelendők.

14. §.

Mely hivatal állitja ki a köbözési bizonyitványt és hol kérvényezendő a köbözés megejtése?

A köbözési bizonyitványok azon járművek számára, melyek a 8. §. értelmében hivatalos köbözés alá kerülnek, a m. kir. kereskedelemügyi ministerium által e czélra kijelölendő szakközegek részéről lesznek kiállitva két példányban, melyek egyike a hivatalnál visszatartatik, a bélyeggel ellátott eredeti pedig a köbözésért folyamodó félnek kézbesittetik.

A köbözésre vonatkozó s a jármű nemét, nevét, illetve számát előtüntető kérvény 50 kros bélyeggel ellátva s egyébként a 11. §. értelmében kellőleg felszerelve, a hajótulajdonos vagy annak megbizottja által a kereskedelemügyi ministeriumhoz terjesztendő fel s egyuttal melléklendő minden egyes jármű után a köbözési bizonyitvány kiállitásához szükségelt 1 frtos okmánybélyeg.

A Ferenczcsatorna - társulatnak engedélyokmánya alapján biztositott azon joga, hogy a csatornán közlekedő hajókat a csatorna- és vámdijak pontos megállapitása végett saját közegei által köbözhesse, érintetlenül marad. A nevezett társulat által eszközölt ily köbözés nem menti azonban fel az illető hajót a hivatalos, illetve a biztositó-társulatok által eszközlendő köbözés alól.

15. §.

Dijak, illetékek stb.

Az iránt, hogy a hivatalos köbözés után bizonyos kincstári illetékek legyenek-e fizetendők, egy későbbi intézkedés határozand.

Eljárási dij fejében minden egyes hajóköbözésért, mely a főváros keretében lévő folyamszakaszon eszközöltetett: 5 frt fizetendő.

Ezen illetmény a köbözés iránti kérvény benyujtásakor lefizetendő.

Két egyenlő alaku, ugyanazon méretekkel biró hajó egyidejüleg történő köbözése esetén ezen dij csak egyszer fizetendő.

A vidéken eszközölt köbözéseknél eljárási dij fejében a helyszinére kiküldött műszaki közeg szabályszerü utiköltségei és napidijai lesznek a folyamodó fél által megtéritendők.

16. §.

Uj köbözési bizonylat; ismételt köbözés és időszakos vizsgálat.

A köbözési bizonyitványnak elvesztése esetén, vagy pedig midőn valamely jármű tulajdonosa tényleges terhelés utján kimutatja azt,

hogy hajója a bizonylatban jelzett rakodó képességgel szemben még előnyösebben lenne kihasználható, a hajótulajdonos indokolt felterjesztése alapján uj köbözési bizonyitvány állitható ki.

Ismételt köbözésnek az esetben van helye, ha valamely jármű nagyobbmérvü javitása folytán a hajótest alakja is részben változást szenvedett.

A hajótulajdonos kötelességéhez tartozik járműveinek jókarban tartása és állapotának ellenőrzése, miért is tartozik hajólevéllel biró hajóit minden javitás után és legfeljebb 3 évi időközben megbizható szakértők által megvizsgáltatni s erről nyilvántartást vezetni.

Ezen napló, valamint a köbözési bizonylat, szükség esetén a hivatalos közegek kivánatára előmutatandó. Fahajók általában az utolsó hivatalos köbözéstől számitott 8 év, vasuszák pedig 12 év lefolyása után hivatalból revideálandók s lényeges eltérések esetén ujból köbözendők.

17. §.

Merülési skálák s egyéb jelzések alkalmazása.

Minden csavaros és kerekes gőzös, valamint a vasuszályok és a hajólevéllel biró fahajók, mindegyik hosszoldalukon legalább 3 helyen, decziméterekre beosztott merülési skálákkal látandók el.

Az utóbbi fahajók ezenkivül még megbizható merülésmérő-kaszákkal is látandók el.

Teherszállitó hajókon általában azok hosszoldalainak közepén a megengedett tehermerülési vonal, vagyis a bizonyitványban jelzett vizfeletti párkánymagasság egy fehér vonal alakjában szembetünőleg jelzendő.

A köbözés alkalmával meggyőződés szerzendő az iránt, hogy a hajóknak a hajózási rendszabályok 10. §-ában előirt megjelölése czélszerü módon és alakban alkalmaztatott-e, nevezetesen vajjon megvan-e gőzösöknél a hajó neve vagy azt helyettesitő száma; vas- és fauszáknál elsősorban azok száma vagy neve és azonkivül a tulajdonos neve, illetve czégjegye.

Mindezek a jelzések a tulajdonos vagy az illető hajógyáros által és költségére eszközlendők.

18. §.

Az utasitás visszaható ereje.

Jelen szabályzat az eddigelé forgalomban volt s hajólevéllel már ellátott járművekre nem bir visszaható erővel, szintugy ki nem terjeszkedik oly hajókra, melyek a »hajózási jog gyakorlásáról szóló utasitás« 3. §-ának rendelkezése alá nem tartoznak, vagyis, melyek tulajdonosai az ország területén üzleti székhelylyel nem birnak.

59963. szám.
1895. aug. 25.

Szabályrendelet

a hajókon és egyéb uszóműveken alkalmazott gőzkazánokról.

I. Általános határozatok.

1. §. A magyar korona területén közlekedő, illetőleg használatban álló összes hajók és egyéb uszóművek gőzkazánjai, a tengeri hajókon lévők kivételével, az ezen szabályrendeletben előirt hatósági felügyelet és ellenőrzés alá tartoznak. Evégből üzembevételük előtt, továbbá időszakonként, megvizsgálandók és ellenőrzési szemle alá veendők.

Azon hajók, illetve uszóművek kazánjai, melyek hajólevelüket nem a magyar korona területén való tartózkodásuk ideje alatt csakis ellenőrzési szemle alá veendők.

2. §. A hajók, illetve uszóművek számára Ausztriában készült és ott megvizsgált gőzkazának használati engedélyei érvényeseknek ismertetnek el, miért is ily kazánok — az időszakonkénti megvizsgálásra ezen szabályrendelet 10. §-ában megállapitott időn belül — a magyar korona területén ujabbi megvizsgálás alá nem esnek, csupán azonosságuk megállapitása végett szemle alá veendők.

3. §. A hajók, illetve uszóművek kazánjainak üzembevétel előtt, továbbá időszakonként való megvizsgálása, valamint azonossági és ellenőrzési szemléje a kereskedelemügyi m. kir. minister műszaki közegei által hajtandó végre, kik — amennyiben ezen szabályrendelet eltérő határozatokat nem tartalmaz — az 1886. évi november hó 12-én 22790. sz. alatt kibocsátott kazánügyi kormányrendelet kapcsában kiadott eljárási utasitás szerint járnak el.

4. §. A hajók, illetve uszóművek kazánjainak üzembevétel előtt és időszakonként való vizsgálatával és azonossági szemléjével járó költségeket a kazántulajdonosok viselik; az ellenőrzési szemlék alkalmával felmerülő költségek ellenben, a 21. §. 3. pontjában megállapitott esetek

szokott használtatni. Ezen elnevezés nem egészen megfelelő, miután a kérdéses méret a vizbe merült hajótestben állapittatik meg, hasonlókép mint egy árok vagy csatorna mélysége szokott felvétetni, s igy ily lefelé eszközölt méréseknél a dolog természetéből kifolyólag csak mélységről lehet szó.

Szintugy czélszerübb a hajónak maximális terhelését a vizfeletti párkánymagassággal kapcsolatba hozni, a helyett, hogy a terhelés bizonyos gázolási mélységre legyen vonatkoztatva. Mert hiszen éppen a párkánymagasság van hivatva óvóintézkedésül szolgálni a habverésből származható veszélyek ellen.

Ezen méret a hajótesten közvetlenül lemérhető lévén, könnyebben is ellenőrizhető mint a gázolási mélység, amely az esetben, ha pl. a skála nincs tisztán olvasható állapotban, vagy esetleg helytelen, csakis közvetve az összmélységből lesz számitandó.

A bizonyitványba felveendő méretek méter- és cm.-ben jelzendők, a köbözés eredménye pedig franczia tonnákban. 100 tonnákra menő terheléseknél és közelitő számitás alkalmazása mellett tizedestörteknek előtüntetése vajmi kevés gyakorlati értékkel bir.

Köbözés alkalmával az illető vizsgáló-biztos által a hajótest belseje és szerkezete, amennyiben ez főbb részeiben hozzáférhető, megvizsgálandó ; hosszabb ideig használt vagy javitott hajóknál a maximális terhelés előirásakor a jármű állapotára is tekintet veendő és szükség szerint a hajó állapotához képest a terhelés, nevezetesen fahajóknál, megfelelőleg redukálandó.

Miután ezen redukczió a hajótest mikénti állapotától, az annál várható deformácziótól, behajlástól stb., szóval oly tényezőktől függ, melyek számokban határozottan ki nem fejezhetők, ennélfogva az eredeti terhelés redukcziója, illetve az avult uszály rakodó képességének megállapitása is csak becslés utján, hozzávetőlegesen eszközölhető.

Próbaterhelés, vagyis a jármű tényleges megrakása, ily esetben határozottabb eredményre vezetne ugyan, de annak költséges volta miatt alig vehető alkalmazásba.

A 9—10. sz. a. mellékletekből látható, mikép lesznek a köbözési bizonyitványok s ezek alapján a hajólevelek gőzösök vagy uszályok számára kiállitva.

Magától értetik, hogy a bizonyitványban az eszközölt felmérés eredményei, nem pedig a hajótulajdonos által esetleg felvétetni kivánt adatok lesznek kimutatandók.

A köbözési bizonylat az illető járművön mindig készletben tartandó, hogy ez a hajózási és folyamrendőri közegek kivánatára azonnal előmutatható legyen.

Önként érthető, hogy az uszák köbözési bizonyitványaiban meghatározott maximális terhelés természetszerüleg nem használható ki mindenkor egyaránt, miután a hajózási rendszabályok értelmében a vizi járművek általában az előirt határok keretében, de mindig kellő tekintettel a meder és vizállás viszonyaira, terhelendők.

14. §.

Mely hivatal állitja ki a köbözési bizonyitványt és hol kérvényezendő a köbözés megejtése ?

A köbözési bizonyitványok azon járművek számára, melyek a 3. §. értelmében hivatalos köbözés alá kerülnek, a m. kir. kereskedelemügyi ministerium által e czélra kijelölendő szakközegek részéről lesznek kiállitva két példányban, melyek egyike a hivatalnál visszatartatik, a bélyeggel ellátott eredeti pedig a köbözésért folyamodó félnek kézbesittetik.

A köbözésre vonatkozó s a jármű nemét, nevét, illetve számát előtüntető kérvény 50 kros bélyeggel ellátva s egyébként a 11. §. értelmében kellőleg felszerelve, a hajótulajdonos vagy annak megbizottja által a kereskedelemügyi ministeriumhoz terjesztendő fel s egyuttal melléklendő minden egyes jármű után a köbözési bizonyitvány kiállitásához szükségelt 1 frtos okmánybélyeg.

A Ferenczcsatorna - társulatnak engedélyokmánya alapján biztositott azon joga, hogy a csatornán közlekedő hajókat a csatorna- és vámdijak pontos megállapitása végett saját közegei által köbözhesse, érintetlenül marad. A nevezett társulat által eszközölt ily köbözés nem menti azonban fel az illető hajót a hivatalos, illetve a biztositó-társulatok által eszközlendő köbözés alól.

15. §.

Dijak, illetékek stb.

Az iránt, hogy a hivatalos köbözés után bizonyos kincstári illetékek legyenek-e fizetendők, egy későbbi intézkedés határozand.

Eljárási dij fejében minden egyes hajóköbözésért, mely a főváros keretében lévő folyamszakaszon eszközöltetett : 5 frt fizetendő.

Ezen illetmény a köbözés iránti kérvény benyujtásakor lefizetendő.

Két egyenlő alaku, ugyanazon méretekkel biró hajó egyidejüleg történő köbözése esetén ezen dij csak egyszer fizetendő.

A vidéken eszközölt köbözéseknél eljárási dij fejében a helyszinére kiküldött műszaki közeg szabályszerü utiköltségei és napidijai lesznek a folyamodó fél által megtéritendők.

16. §.

Uj köbözési bizonylat ; ismételt köbözés és időszakos vizsgálat.

A köbözési bizonyitványnak elvesztése esetén, vagy pedig midőn valamely jármű tulajdonosa tényleges terhelés utján kimutatja azt,

hogy hajója a bizonylatban jelzett rakodó képességgel szemben még előnyösebben lenne kihasználható, a hajótulajdonos indokolt felterjesztése alapján uj köbözési bizonyitvány állitható ki.

Ismételt köbözésnek az esetben van helye, ha valamely jármű nagyobbmérvü javitása folytán a hajótest alakja is részben változást szenvedett.

A hajótulajdonos kötelességéhez tartozik járműveinek jókarban tartása és állapotának ellenőrzése, miért is tartozik hajólevéllel biró hajóit minden javitás után és legfeljebb 3 évi időközben megbizható szakértők által megvizsgáltatni s erről nyilvántartást vezetni.

Ezen napló, valamint a köbözési bizonylat, szükség esetén a hivatalos közegek kivánatára előmutatandó. Fahajók általában az utolsó hivatalos köbözéstől számitott 8 év, vasuszák pedig 12 év lefolyása után hivatalból revideálandók s lényeges eltérések esetén ujból köbözendők.

17. §.

Merülési skálák s egyéb jelzések alkalmazása.

Minden csavaros és kerekes gőzös, valamint a vasuszályok és a hajólevéllel biró fahajók, mindegyik hosszoldalukon legalább 3 helyen, decziméterekre beosztott merülési skálákkal látandók el.

Az utóbbi fahajók ezenkivül még megbizható merülésmérő-kaszákkal is látandók el.

Teherszállitó hajókon általában azok hosszoldalainak közepén a megengedett tehermerülési vonal, vagyis a bizonyitványban jelzett vizfeletti párkánymagasság egy fehér vonal alakjában szembetünőleg jelzendő.

A köbözés alkalmával meggyőződés szerzendő az iránt, hogy a hajóknak a hajózási rendszabályok 10. §-ában előirt megjelölése czélszerü módon és alakban alkalmaztatott-e, nevezetesen vajjon megvan-e gőzösöknél a hajó neve vagy azt helyettesitő száma; vasés fauszáknál elsősorban azok száma vagy neve és azonkivül a tulajdonos neve, illetve czégjegye.

Mindezek a jelzések a tulajdonos vagy az illető hajógyáros által és költségére eszközlendők.

18. §.

Az utasitás visszaható ereje.

Jelen szabályzat az eddigelé forgalomban volt s hajólevéllel már ellátott járművekre nem bir visszaható erővel, szintugy ki nem terjeszkedik oly hajókra, melyek a »hajózási jog gyakorlásáról szóló utasitás« 3. §-ának rendelkezése alá nem tartoznak, vagyis, melyek tulajdonosai az ország területén üzleti székhelylyel nem birnak.

59963. szám.
1895. aug. 25.

Szabályrendelet

a hajókon és egyéb uszóműveken alkalmazott gőzkazánokról.

I. Általános határozatok.

1. §. A magyar korona területén közlekedő, illetőleg használatban álló összes hajók és egyéb uszóművek gőzkazánjai, a tengeri hajókon lévők kivételével, az ezen szabályrendeletben előirt hatósági felügyelet és ellenőrzés alá tartoznak. Evégből üzembevételük előtt, továbbá időszakonként, megvizsgálandók és ellenőrzési szemle alá veendők.

Azon hajók, illetve uszóművek kazánjai, melyek hajólevelüket nem a magyar korona területén való tartózkodásuk ideje alatt csakis ellenőrzési szemle alá veendők.

2. §. A hajók, illetve uszóművek számára Ausztriában készült és ott megvizsgált gőzkazának használati engedélyei érvényeseknek ismertetnek el, miért is ily kazánok — az időszakonkénti megvizsgálásra ezen szabályrendelet 10. §-ában megállapitott időn belül — a magyar korona területén ujabbi megvizsgálás alá nem esnek, csupán azonosságuk megállapitása végett szemle alá veendők.

3. §. A hajók, illetve uszóművek kazánjainak üzembevétel előtt, továbbá időszakonként való megvizsgálása, valamint azonossági és ellenőrzési szemléje a kereskedelemügyi m. kir. minister műszaki közegei által hajtandó végre, kik — amennyiben ezen szabályrendelet eltérő határozatokat nem tartalmaz — az 1886. évi november hó 12-én 22790. sz. alatt kibocsátott kazánügyi kormányrendelet kapcsában kiadott eljárási utasitás szerint járnak el.

4. §. A hajók, illetve uszóművek kazánjainak üzembevétel előtt és időszakonként való vizsgálatával és azonossági szemléjével járó költségeket a kazántulajdonosok viselik; az ellenőrzési szemlék alkalmával felmerülő költségek ellenben, a 21. §. 3. pontjában megállapitott esetek

kivételével, a kereskedelemügyi m. kir. minister tárczájából fedeztetnek.

5. §. A hajók, illetve uszóművek tulajdonosainak kötelességévé tétetik, a kazánok és felszerelvényeik jókarban tartásáról és időnkénti tisztitásáról megfelelően gondoskodni.

II. Részletes határozatok.

6. §. A hajók, illetve uszóművek gőzkazánjai felett gyakorlandó hatósági felügyelet a következőkre terjed ki:

a) *A kazánok első, vagyis üzembevétel előtti megvizsgálására.* (Ez a kazánok külső megvizsgálásából áll és mindenkor viznyomási próbával van összekötve, amely közvetlenül a kazánoknak az uszóműre való elhelyezés előtt a parton hajtandó végre.

E vizsgálat megtartása czéljából a gőzkazánok a parton olykép helyezendők el, hogy azokhoz minden oldalról könnyen hozzáférni lehessen.)

b) *Az ellenőrzési szemlére.* (Ez a kazánok külső megvizsgálásából áll; — évenként legalább egyszer — előzetes értesités s lehetőleg üzemháboritás nélkül tartandó meg.)

c) *A kazánok belső revisiójára.* (Ez a kazánok összes alkatrészeinek beható megszemléléséből áll, és a kazánoknak ujból megtartandó viznyomási próbáját megelőzőleg a hajózási vállalatoknak saját közegei által eszközlendő.)

d) *A kazánoknak időszakonkénti ismétlendő viznyomási próba alá vételére.* (Ez rendszerint 5—5 évi kazánhasználat után, ezen időközön belül pedig a 10. §. *a), b)* és *c)* pontjaiban felsorolt esetek beálltával eszközlendő.)

e) *A kazánok azonossági szemléjére.* (Ez azon esetekben szükséges, ha a kazán egyik uszóműről a másikba helyeztetik át, vagy ha Ausztriában vagy külföldön készült és ott megvizsgált gőzkazánok üzembevételéről van szó. — Czélja a kazánméretek azonosságának, valamint azon körülménynek megállapitása, vajjon a kazán áthelyezés közben nem szenvedett-e sérülést.)

7. §.

A hajók, illetve uszóművek kazánjainak üzembevétel előtti, vagyis első megvizsgálása.

A hajók, illetve uszóművek kazánjainak üzembevétel előtti, vagyis első megvizsgálása:

a) a kazánok anyagára és szerkezetére (8. §.);

b) azok szilárdságára terjed ki (9. §.).

8. §.

A hajókon és egyéb uszóműveken alkalmazott gőzkazánok anyagának és szerkezetének megvizsgálása.

Az alkalmazandó anyag megválasztása, a kazánlemezek vastagságának megállapitása, valamint a gőzkazánok szerkesztése és készitési módja általánosságban a gyárosra bizatik, a következő határozatok mindazonáltal feltétlenül szem előtt tartandók:

1. Öntött vas csupán a gőzkupok, tisztitó- és buvólyukak fedeleihez, valamint egyéb felszerelési alkatrészekhez használható, de csak azon esetben, ha azokat az égési termények nem érintik, és ha átmérőjük 80 centimétert meg nem halad.

2. Sárgaréz a felszerelési alkatrészeken felül csak a 10 centiméternél kisebb átmérőjü tüzcsövekhez használható.

A kazán megengedhető legkisebb vizszinének legalább 10 cm.-rel kell a tűzvonal, vagyis a tüzfelület legmagasabb része fölött feküdnie. Ezen legalacsonyabb vizállás az ingóságoknak alávetett hajóknál annyival emelendő, hogy a tűzfelületnek legmagasabb része minden körülmények közt elégséges vizréteggel fedve maradjon. Ha pedig a kazán szerkezeténél fogva a fűtött felületnek bizonyos része nem lehet vizzel boritva, akkor megkivántatik, hogy az égési termények ezen felülettel csakis akkor léphessenek érintkezésbe, ha már előzőleg oly nagyságu vizzel hűtött felületen vonultak végig, mely közönséges tüzelés mellett legalább 20-szorta, mesterségesen szitott tüzelés mellett pedig legalább 30-szorta nagyobb mint az egész rostély felület.

3. A kazán teljes felszereléssel birjon. A kazán teljes felszereléséhez megkivántatik:

a) legalább két biztonsági szelep.

Ha két kazán egy közös gőzgyüjtővel bir, melytől az egyes kazánok külön el nem zárhatók: ez esetben mindkét kazánra két biztonsági szelep elégséges.

A szelepmegterhelés sulyok által eszközlendő; rugó-mérlegek csakis a tavi hajók és uszó gőzdaruk kazánjainál alkalmazhatók; közvetlen rugóterhelés használata pedig egyáltalán véve tilos;

b) egy teljesen megbizható feszélymérő (manométer), melynek beosztásán a megengedett legnagyobb tényleges gőzfeszély egy szembetünő jellel feltüntetendő.

Ezenfelül szükséges még a kazánon egy Whitworth-féle $^{3}/_{4}$ angol hüvelyknyi átmérőjü anyacsavar, hogy arra az ellenőrző feszélymérőt (controll-manométer) alkalmazni lehessen.

E felszerelések ugy helyezendők el, hogy a feszélymérők a kazánok gőzterével álljanak összeköttetésben, és hogy azok mindegyikét külön-külön el lehessen zárni;

c) megkivántatik minden kazánnál legalább két megbizható tápláló készülék, melyek mindegyike képes legyen a szükséges vizmennyiséget szolgáltatni és amellett legalább az egyik a gép járásától függetlenül működhessék.

A tápláló szerkezet betorkolásánál (táplálófej) egy a kazánba nyiló szelep alkalmazandó, mely a kazánviz visszafolyását akadályozza.

Uj kazánoknál a táplálófej és kazánlemez között elzáró csap alkalmazandó.

Több egymás közelében elhelyezett és együttesen működő gőzkazánnál külön-külön tápláló szerkezet nem kivántatik, azonban szükséges, hogy mindon egyes kazán önműködő szeleppel ellátott külön táplálófejjel birjon;

d) megkivántatik egy vizállásmutató és legalább két próbacsap.

A próbacsapokat egy második vizállásmutató helyettesitheti.

A vizállásmutatók védőszerkezettel látandók el.

A vizállásmutatón a kazán vizszinének megengedhető legalacsonyabb állása szembetünően megjelölendő;

e) megkivántatik egy vizleeresztő csap, mely a kazán legmélyebb pontján alkalmazandó;

f) egy buvólyuk és a szükséghez képest több tisztitó nyilás, melyen át a kazán tisztitása eszközölhető;

g) minden kazánon kitüntetendő a kazán száma, továbbá a gyáros neve s a gyártási évszám (régi kazánoknál amennyiben lehetséges). Végül a kazánnak egyik jól látható helyén könnyen felismerhetőleg és tartósan feltüntetendő a megengedett legnagyobb tényleges gőzfeszély légkörnyomásokban vagy négyszögcentiméterenkénti kilogrammokban kifejezve.

9. §.

A hajók és egyéb uszóművek kazánjainak szilárdsági megvizsgálása.

A hajók és egyéb uszóművek kazánjainak szilárdsági megvizsgálása viznyomással történik.

A viznyomási próba két légkörnyomással, vagy ennél kisebb feszélylyel működő kazánoknál az engedélyezendő legnagyobb feszély kétszeresével, két légkörnyomásnál nagyobb feszélylyel működő kazánoknál pedig: egy légkörnyomással nagyobb feszélylyel történik, mint amennyit az engedélyezendő legnagyobb feszély másfélszerese tesz.

Egy légkörnyomás alatt azon feszély értendő, mely minden négyszögcentiméterre egy kilogrammnyi nyomást gyakorol.

A viznyomási próba szivattyu segélyével az ellenőrző feszélymérő alkalmazása mellett a biztonsági szelepeknek szabályszerü megterhelése és a kazán összes nyilásainak elzárása után tartandó meg; mely alkalommal a kazánon alkalmazott manométer a használati nyomás határáig a controll-manométer segélyével ellenőrzendő.

Kedvező eredményü a próba akkor lesz, ha a próbanyomás következtében a kazánok állandó alakváltoztatást nem szenvednek és a kazánba szoritott viz az illesztések és szegecselések helyén csak köd vagy apró gyöngyök alakjában mutatkozik, mely esetben a biztonsági szelepek és azok emeltyüi a vizsgáló biztos által a magyar állami czimert feltüntető bélyegzővel megbélyegeztetnek.

Ha a viznyomási próba kedvező eredményt nem nyujt, akkor az a szükségeseknek mutatkozó javitások vagy változtatások után ismétlendő.

A kazánpróbáknál szükséges eszközöket (szivattyu, sulyok stb.), valamint a segédkező személyzetet a kazántulajdonos tartozik a vizsgáló biztosnak ingyen rendelkezésére bocsátani.

A kazánpróbák megtartásának idejét a vizsgáló biztos az illető kazántulajdonossal vagy annak megbizottjával egyetértőleg állapitja meg.

10. §.

A hajókon és egyéb uszóműveken alkalmazott gőzkazánok időszakonkénti megvizsgálása.

A hajókon és egyéb uszóműveken alkalmazott gőzkazánok a legutóbb megtartott vizpróbától számitott öt-öt év lefolyása után szigoru szerkezeti megvizsgálás (belső revisio) és ujabbi viznyomási próba alá veendők, — tekintet nélkül arra, hogy ezen időközben mennyire voltak használva, és hogy javitás alá vétettek-e vagy sem?

Ezenfelül ismételt próba szükséges mindannyiszor:

a) valahányszor a kazánlemezeken oly mérvü ujitás vagy javitás történik, melynek területe a kazán összes felületének 5%-át meghaladja.

A 10 centiméternél kisebb átmérőjü tüz- vagy forrcsövek felülete a fentérintett kazánfelületbe nem számittatik, miért is ezen csövek kicserélése az ismételt próbát szükségessé nem teszi;

b) valahányszor azt a kazántulajdonos kérelmezi;

c) valahányszor a gőzkazán biztonsága iránt a kazánszemlék alkalmával komolyabb aggodalmak merülnek fel.

A hajók, illetve uszóművek kazánjainak ujabb viznyomási próbáját mindenkor azok szigoru szerkezeti megvizsgálása (belső revisio) előzi meg.

Ezen belső revisio a kazánok lemezeinek, tüz- és forrcsöveinek s belső alkatrészeinek szorgos megszemléléséből és megvizsgálásából áll, mely czélból a kazán az alsó lemezek megvizsgálása végett — a szükséghez képest — felemelendő, a kazánok burkolata eltávolitandó s az esetleges falazat a szükséghez képest lebontandó, a buvólyukak és tisztitó nyilások megnyitandók.

A belső revisiót a hajózási vállalatok saját közegeik által tartoznak eszközöltetni, mely közegek a revisiókról pontos leletet kötelesek felvenni (l. a 19. §.).

Ha ily szigoru szerkezeti megvizsgálások alkalmával a kazánok lemezein, tüzelőin, tüz- vagy forrcsövein vagy egyéb alkatrészein jelen-

tékeny rozsdásodások vagy gyengülések jelei mutatkoznak, akkor az illető kazánok javitás alá veendők; ha ellenben a kazánok állapota kifogástalannak bizonyul, ez esetben azok, a buvólyukak és tisztitó nyilások elzárása után a 9-ik §-ban előirt módon viznyomási próba alá vehetők.

11. §.

A hajók és egyéb uszóművek kazánjainak ellenőrzési szemléje.

A hajókon és egyéb uszóműveken az ellenőrzési szemle a gőzkazánok külső megvizsgálására és mikénti kezelésére terjed ki.

Ezen szemlék alkalmával az eljáró biztos a kazánok biztonsági felszerelvényeinek, u. m. a szelepek, gőzfeszmérők és esetleges rugómérlegeknek működését megfigyelni, a gőzfeszmérőket a controll-manométerrel összehasonlitani, azonfelül pedig arról is meggyőződést szerezni tartozik, vajjon a gőzkazán és a gőzgép körül alkalmazott egyének a 15. §-ban előirt képesitéssel birnak-e vagy sem?

Az ellenőrzési szemlék rendes körülmények közt évenként egyszer, még pedig amennyire lehet, az üzem háboritása nélkül tartandó meg; a 13. §. *d)* pontjában felsorolt esetek beálltával azonban a vizsgáló biztos által ismétlendők.

Ha valamely kazánon az ezen szabályrendelet értelmében akár az üzembevétel előtti, akár pedig az időszakonkénti vizsgálat megtartatott, ezen vizsgálat az azon évre eső ellenőrzési szemlét feleslegessé teszi.

Az ellenőrzési szemlék a hajózási vállalatok előzetes értesitése nélkül eszközöltetnek.

12. §.

A hajók és egyéb uszóművek kazánjainak azonossági szemléje.

Ez a szemle a vizi járműveken alkalmazott gőzkazánok méreteinek és a felmutatott használati engedély adatainak összehasonlitásán, vagyis a kazánok azonosságának megállapitásán felül még annak megvizsgálására is kiterjed: vajjon az illető kazánok szerkezet és kezeltetés tekintetében ezen szabályrendelet határozatainak megfelelnek-e vagy sem? Utóbbi esetben a kazánok csakis a vizsgáló biztos által szükségeseknek ismert javitások vagy pótlások után vehetők üzembe.

Az azonossági szemlék megtartásának idejét a vizsgáló-biztos a hajózási vállalatok megbizottjával egyetértőleg állapitja meg.

13. §.

A hajók és egyéb uszóművek kazánvizsgáló biztosának eljárása.

A hajók és egyéb uszóművek kazánvizsgáló biztosa tartozik a hajók, illetve uszóművek kazánjainak szerkezeti, valamint szilárdsági megvizsgálásáról annak kedvező eredménye esetén a kazán üzembe vételére az *A)* minta szerinti ideiglenes bizonyitványt kiállitani, s ezt a kazántulajdonosnak vagy megbizottjának kézbesiteni. Ezen ideiglenes bizonyitvány mindaddig érvényes, mig a *B)* minta szerinti végleges használati engedély, kazánvizsgálati kincstári illeték lefizetéséről szóló adóhivatali vagy állampénztári nyugtának (l. 19. §.) a ministerium számvevősége által eszközölt feljegyzése után, ezen nyugtával együtt a kazántulajdonosnak vagy megbizottjának hivatalos uton kézbesittetik.

c) Ha a viznyomási próba kedvező eredményt nem nyujt, vagyis ha próbaközben oly hiányok mutatkoznak, melyek a rendes kezelést akadályozzák és a folytonos használat mellett könnyen veszélyt idézhetnek elő, — és ha azoknak nem lehet azonnal elejét venni — akkor a vizsgáló-biztos tartozik a kazán üzembevételét megtiltani s a kazánnak megfelelő állapotba való hozatala után a vizsgálatot ismételni.

A gőzkazántulajdonos a kazánnak vagy tartozékainak a vizsgálat alkalmával esetleg bekövetkező megrongálásáért az államkincstár ellen semminemű kártalanitási igényt nem támaszthat.

A kazántulajdonosnak kártalanitási igénye a vizsgáló biztos ellen csak akkor lehet, ha bebizonyitja, hogy a kár a vizsgáló-biztos hanyagsága, mulasztása vagy gondatlansága folytán következett be, — vagy a kár általa szándékosan idéztetett elő.

d) Az ellenőrzési szemlékről a vizsgáló biztos — a kereskedelemügyi m. kir. minister által 1895. évi augusztus hó 25-én 59963. sz. alatt kiadott rendelet értelmében — a hajókon és egyéb uszóműveken vezetendő hajókönyv megfelelő szakaszába rövid bejegyzést tartozik tenni, amelyben a kazán állapota vagy kezelése körül esetleg észlelt hiányok vagy szabálytalanságok s az azok megszüntetése iránt tett intézkedések felemlitendők. Ezen bejegyzések ugy a vizsgáló biztos, mint az illető hajózási vállalat jelenlevő tisztviselője vagy alkalmazottja által aláirandók.

Ha az ellenőrzési szemle alkalmával a kazán állapotában vagy kezelése körül lényegesebb szabálytalanságok észleltetnek, akkor a szemle a vizsgáló biztos által az illető hajózási vállalat költségén rövid idő alatt ismételhető (l. 21. §.), sőt szabályszerü kazánvizsgálat is rendelhető el; — ha pedig az ellenőrzési szemlénél a kazán állapota, felszerelése vagy kezelése oly hiányosnak találtatik, hogy a kazánnak további működtetése előre láthatólag veszélylyel jár, ez esetekben a kazán használata a hiányok pótlása után szükségkép megtartandó ujabb szemle vagy esetleg kazánvizsgálat foganatositásának idejéig, a vizsgáló-biztos által azonnal betiltandó.

e) Ha a vizsgálat vagy szemle eredménye alapján a kazán használatba vétele vagy használatának folytatása a vizsgáló-biztos által megtiltatnék, akkor a vizsgáló-biztos tartozik a betiltás indokait a hajókönyvbe bevezetni és az esetről a kereskedelemügyi m. kir. ministerhez 3 nap alatt külön részletes jelentést felterjeszteni.

f) A vizsgáló-biztos kötelességében áll még az is, hogy a kazánvizsgálatok és kazánszemlék eredményét s ennek folytán netán tett rendelkezéseit a hajón vezetett hajókönyvnek a kazánokra vonatkozó szakaszaiban oly czélból tüntesse fel, hogy rendelkezéseinek teljesitéséről a legközelebbi szemle vagy vizsgálat alkalmával könnyü szerrel meggyőződhessék.

A horvát hivatalos nyelvnek mikénti használatára nézve a jelen szabályrendelet 26. §-ának zárpontjában foglalt határozatok szolgáljanak zsinórmértékül.

14. §.

A hajók és egyéb uszóművek kazánvizsgáló biztosa által hozott határozatok végrehajtása és felebbvitele.

Az eljáró biztosnak a kazánvizsgálatok és kazánszemlék alkalmával kiadott utasitásai és határozatai a kazántulajdonos vagy megbizottja által felelősség terhe alatt végrehajtandók.

A kazánvizsgáló-biztos határozatai ellen a kereskedelemügyi m. kir. ministerhez lehet felebbezni. Ily felebbezések a kifogásolt határozat kézbesitésétől, illetőleg a hajókönyvbe történt bejegyzések keltétől számitott 14 nap alatt nyujtandók be; később beérkező felebbezések figyelembe nem vétetnek.

Ha a kazánvizsgáló-biztos határozatainak rögtöni végre nem hajtása esetében a közbiztonság veszélyeztetve van, — ez, valamint az is, hogy a felebbezés csak birtokon kivül engedtetik meg, a határozatban világosan kimondandó.

15. §.

A hajók és egyéb uszóművek gőzgépeinek és gőzkazánjainak kezelői.

A hajók és egyéb uszóművek gőzképeinek és gőzkazánjainak önálló kezelésére csak oly egyének alkalmazhatók, kik a szükséges elméleti képzettségen felül még kellő gyakorlati jártassággal is birnak, s ebbeli minősitésüket a magyar korona területén érvényes, tehát a Magyar-, illetőleg Horvát-Szlavonország területén lévő vizsgáló-bizottságok által kiállitott képesitő bizonyitványnyal igazolni tudják.

Nem gőzerejü géppel hajtott és gőzkazánnal nem biró hajókon, illetve uszóműveken a gép kezelésére hivatalos gépész-bizonyitvány nélküli egyének is alkalmazhatók; szükséges azonban, hogy az illetők a reájuk bizott gép kezelésében teljes jártassággal birjanak, amely követelmény megtartásáért a jármű tulajdonosa személyesen felelős.

16. §.

A hajók és egyéb uszóművek kazánjainak tisztitása.

A hajók és egyéb uszóművek kazánjai időnként a leülepedett iszaptól és a lerakodott vizkőtől megtisztitandók.

a) *A vizi járműveken üzemben tartott gőzkazánokat az iszaptól való megtisztitás és a kazán megvizsgálhatása végett, a tápviz minősége szerint több-kevesebb, de legfeljebb 135 órai teljes tüzelésü használat (menet idő) után, legfeljebb $^{1}/_{2}$ légkörnyomásu tényleges gőzfeszélylyel ki kell fuvatni és ugyancsak a tápviz tisztasága szerint legfeljebb 400 órai hasonló használat után, de 30 üzemi napon belül legalább is egyszer feltétlenül ki kell mosni. A kazánmosás rendes ellátásához tartozik, hogy a vizijármű gépésze a kazánt minden kimosás alkalmával összes hozzáférhető részeiben, különösen belsejét tüzelesen megszemlélje; ezen megvizsgálás megtörténte és eredménye minden esetben a hajókönyv IV. szakaszába bejegyzendő. (17752/1903. sz.)*

b) A hajók, illetve uszóművek kazánjai évenként legalább egyszer a kezelő-személyzet vagy egyéb szakértők által behatóbb szemle alá veendők és a lerakodott vizkőtől megtisztitandók.

Ezen tisztitások rendes körülmények között, az üzem háboritásának kikerülése végett a téli állás ideje alatt végezhetők; mindazonáltal oly esetekben, midőn a kazánkimosások alkalmával nagyobbmérvü vizkőlerakodások észleltetnek, minden további halogatás nélkül eszközlendők.

c) Az *a)* alatti kazánkifuvatásokról és kazánkimosásokról, valamint a *b)* alatti behatóbb szemlével egybekötött tisztitásokról és megvizsgálásokról a kazánkezelő-személyzet részéről a hajón vezetett hajókönyv megfelelő szakaszaiba pontos feljegyzések eszközlendők. (L. 19. §.)

17. §.

A hajókon és egyéb uszóműveken alkalmazott gőzkazánok biztonsági felszerelvényeinek megvizsgálása.

A szelepek, továbbá az esetleges rugómérlegek, valamint a gőzfeszmérők a hajók, illetve uszóművek kazánjainak biztositására lényeges befolyást gyakorolván, ezen felszerelvények a hajózási vállalatok részéről, állapotuk és működésük tekintetében időnként megvizsgálandók.

A biztonsági felszerelvényeknek megvizsgálása félévenként legalább egyszer eszközlendő, de a vizsgálat ezen időn belül is ismétlendő mindazon esetekben, midőn a felszerelvényeken hiányok mutatkoznak, vagy pedig a felszerelvények helyes működése tekintetében kételyek merülnek fel.

Ezen vizsgálatok megtartásának ideje és azok eredménye a hajón vezetett hajókönyv megfelelő szakaszába bejegyzendő. (L. 19. §.)

A vizsgálatok alkalmával észlelt hiányok azonnal pótolandók.

18. §.

A hajók és egyéb uszóművek kazánjainak javitása.

A hajók és egyéb uszóművek kazánjai azon esetben, midőn a belső reviziónál, avagy ezen szabályrendelet 16. §-ának *b)* pontja értelmében megtartott behatóbb szemlénél a kazán egyes helyein jelentékenyebb rozsdásodás vagy nagyobbmérvű lemezgyengülés mutatkozik, nemkülönben akkor, midőn azok használat közben avagy ellenőrzési szemle alkalmával hiányosaknak bizonyultak, az illető hajózási vállalat által megfelelő karba helyezés végett javitás alá veendők.

Ezen javitási munkákról a hajókönyv megfelelő szakaszaiba pontos feljegyzések vezetendők be, amely bejegyzéseknek a kazánokra alkalmazott foltok helyének megjelölésén s a foltok területén felül még az esetleges csőkiváltások vagy toldásokra is ki kell terjeszkedniök. (L. 19. §.)

19. §.

A hajók és egyéb uszóművek tulajdonosainak teendői.

A hajók, illetve uszóművek tulajdonosai tartoznak minden uj kazánt, továbbá a kazánok lényegesebb javitását vagy általában minden oly körülményt, melynek folytán ezen szabályrendelet értelmében kazánvizsgálatnak vagy azonossági szemlének van helye, a kazán használatba vétele előtt a kereskedelemügyi m. kir. ministernek bejelenteni, s a kazán megvizsgálását, illetve azonossági szemléjének megtartását kérelmezni, egyidejüleg pedig azt a helyet is megjelölni, ahol ezen vizsgálatot vagy szemlét foganatosittatni kivánják, hogy a kereskedelemügyi m. kir. minister a vizsgáló biztos kirendelése iránt megfelelően intézkedhessék.

Az üzembevétel előtti megvizsgálást kérő folyamodványok a következőkkel szerelendők fel:

a) az esedékes kincstári illetéknek valamely kir. adóhivatalba, illetőleg Budapesten a budapesti m. kir. állampénztárba történt lefizetéséről szóló nyugtával;

b) egy vázlatrajzzal, melyből a gőzkazán összes tűz- és rostélyfelülete kiszámitható és amelyben a normális vizállás nagysága világosan meg van jelölve;

c) egy teljes leirással, melyben fel van sorolva: az a gyár, ahol a kazán készült, továbbá a kazán gyári száma és gyártási öve, nemkülönben azon hajó, illetve uszómű neve vagy száma, amelyhez a megvizsgálandó kazán tartozik. Ugyanebben a leirásban kitüntetendő még: a használatban kifejteni szándékolt legnagyobb gőzfeszély légkörnyomásokban, valamint a biztonsági szelepek alakja és sulya, ugyszintén az emeltyüknek karviszonya és végpontra vonatkoztatott sulya, nemkülönben az esetleges rugómérlegek önsulya, végre azon anyag, melyből a kazánlemezek, tüzelők, tűzszekrény, tűzcsövek stb. készültek.

Az időszakonkénti megvizsgálást kérő folyamodványok ezen mellékleteken felül még a 10. §. értelmében foganatositott beható szerkezeti megvizsgálásról felvett lelet hiteles másolatával is ellátandók.

Az azonossági szemlékre vonatkozó folyamodványok ellenben csupán az illető hajó, illetve uszómű kazánjának használati engedélyével vagy ennek másolatával szerelendők fel.

2. Ugyancsak a hajók, illetve uszóművek tulajdonosainak kötelessége az egyes gőzkazánok ideiglenes bizonyitványát, illetőleg végleges használati engedélyét, valamint a hajókönyvet az illető hajókon, illetve uszóműveken megőriztetni, hogy azok esetleges szemle vagy vizsgálat alkalmával mindig kéznél legyenek.

3. A hajók, illetve uszóművek tulajdonosai tartoznak a vizsgálatok és szemlék alkalmával az eljáró biztos részéről kiadott utasitásokat és hozott határozatokat felelősség terhe alatt végrehajtani, — továbbá

4. kötelesek minden egyes hajó, illetve uszómű felelős közegei által a hajókönyvet vezettetni, melynek megfelelő szakaszaiba a belső reviziókról felveendő leleten kivül még a kazánok tisztitására és javitására, valamint felszerelvényeik megvizsgálására vonatkozó adatok is esetről-esetre bejegyzendők. (Lásd a 10., 16., 17. és 18. §-okat.)

5. A gőzkazánok időnkénti tisztitása és felszerelvényeik jókarban tartása körül a kazántulajdonosok a 16. és 17. §-ok értelmében tartoznak eljárni, és arra is ügyelni, hogy a gőzkazánok kezeléséhez alkalmazott egyének képesités tekintetében a 15. §. határozatainak megfeleljenek; — végre

6. kazánrobbanás esetén tartoznak a kazántulajdonosok az illető rendőri hatóságnak és a kereskedelemügyi m. kir. ministernek azonnal jelentést tenni.

7. A horvát-szlavonországbeli hajók, illetve uszóművek tulajdonosai ezen szabályrendelettel előszabott irásbeli teendők körüli nyelvhasználat tekintetében az alább következő 26. §. zárpontjában foglalt határozatokhoz tartoznak alkalmazkodni.

20. §.

A hajók és egyéb uszóművek kazánjainak felügyelete, ellenőrzése és nyilvántartása.

A kereskedelemügyi m. kir. minister a magyar korona területén lévő, s ide tartozó összes hajók és egyéb művek kazánjairól nyilvántartást vezettet és azok felett felügyeletet és ellenőrzést gyakorol, különösen a tekintetben, hogy a kazánok

a) üzletbevétel előtt és időszakonként megvizsgáltassanak;

b) azonossági, illetőleg ellenőrzési szemle alá vétessenek;

c) az előirt időben kellőkép tisztittassanak;

d) felszerelvényeik időről-időre megvizsgáltassanak;

e) kezeléséhez a fennálló szabályok szerint képesitett egyének alkalmaztassanak.

A nyilvántartás céljából a kereskedelemügyi m. kir. minister a magyar korona területén lévő s ide tartozó összes hajók és egyéb uszóművek kazánjairól a *C)* minta szerinti kimutatást vezetteti, s ezen kimutatás alapján a vizsgáló-biztosokat az ellenőrzési szemlék megtartására, a beérkező folyamodványok alapján pedig a kazánok megvizsgálására, illetőleg azonossági szemléjére küldi ki, egyszersmind pedig a kazántulajdonosokat ismételt megvizsgálás alá eső kazánjaik viznyomási próbájának kérelmezésére utasitja, illetve a kazántulajdonosok mulasztása folytán kellő időben meg nem vizsgált kazánok üzemének beszüntetése iránt intézkedik.

A hajókon és egyéb uszóműveken alkalmazott gőzkazánok kellő tisztitásának és felszerelvényeik megvizsgálásának ellenőrzése a 11. §. értelmében évenkint tartandó ellenőrzési szemlék alkalmával történik.

21. §.

Gőzkazánvizsgálati és szemleköltségek.

A hajók és egyéb uszóművek kazánjainak üzletbevétel előtti, továbbá a 10. §. szerint szükségessé vált megvizsgálásért a kazántulajdonos által kincstári illetékek és vizsgálati költségek fizetendők;

a) kincstári illeték fejében oly gőzkazánok után, melyek fűtőfelülete 2·5 négyszögmétert meg nem halad, 5 frt, 2·5 m^2—10 m^2 fűtőfelületig 10 frt, 10 m^2—50 m^2 fűtőfelületig 15 frt, 50 m^2 fűtőfelületen felül pedig 20 frtnyi összeg fizetendő;

b) vizsgálati költségek fejében az illető vizsgáló biztos részére a fennálló szabályok alapján hatóságilag érvényesitett napidijak, utazási és fuvarozási költségek téritendők meg.

1. A fő- és székváros területén eszközlendő kazánvizsgálatok után a fuvarbér 5 frtban állapittatik meg.

2. Azonossági vagy ellenőrzési szemlénél kincstári illetékek nem fizetendők; az azonossági szemlék után felszámitott napidijak, utazási és fuvarozási költségek azonban a kazántulajdonos által téritendők meg; ellenben az ellenőrzési szemléknél felmerülő napidijak, uti- és fuvarozási költségek a kereskedelemügyi m. kir. ministerium tárczáját terhelik.

3. Midőn az ellenőrzési szemle a gőzkazánok állapotában vagy kezelésük körül észlelt szabálytalanságok folytán a vizsgáló biztos által ismételtetik (l. a 13. §. *d)*, ez esetekben a felmerülő összes költségeket a kazántulajdonos tartozik megfizetni.

4. Az állam tulajdonát képező hajók és egyéb uszóművek kazánjainak megvizsgálása után kincstári illeték nem fizetendő.

22. §.

Gőzkazánrobbanások.

Kazánrobbanás esetén tartozik a kazántulajdonos vagy megbizottja a kereskedelemügyi m. kir. miniszternek, valamint az illető rendőri hatóságnak azonnal jelentést tenni.

Ezen jelentés alapján a kereskedelemügyi m. kir. minister a ministeri vizsgáló-biztost a helyszinére haladéktalanul kirendeli, ki a rendőri hatósággal egyetemben a gőzkazánkezelőnek vagy segédjének, esetleg más jelen volt egyéneknek kihallgatásával jegyzőkönyvet felvenni s a vizsgálatot mindazon körülményekre kiterjeszteni tartozik, melyek a kazánrobbanás okának megállapitását elősegitik.

Ezen vizsgálathoz Horvát-Szlavonországok területén az illető rendőri hatóság az ottani kerületi kazánvizsgálót is köteles meghivni.

A vizsgálat megkezdéseig az illető rendőri hatóság az iránt tartozik gondoskodni, hogy a robbanás szinhelyén semmiféle változtatások se történjenek. A hajótest és a kazánrészek csak hatósági engedélylyel és csupán azon esetben mozdithatók el helyzetükből, ha az a közbiztonság, vagy pedig a közforgalom érdekében elkerülhetetlenül szükséges.

A vizsgálat eredménye alapján azon esetben, ha kazánrendőrségi kihágás fordult elő, a 23. §. értelmében intézkedés teendő.

23. §.

Kazánrendőrségi kihágások.

Ezen szabályrendeletnek az életbiztonság és egészség oltalmára vonatkozó határozatai ellen vétők kazánrendőrségi kihágást követnek el és az 1879: XL. t.-cz. 111. §-a és az 1880. évi XXXVII. t.-cz. 40. és következő §-ai értelmében büntetendők.

Az 1879: XL. t.-cz. 111. §-a alapján kiszabott pénzbüntetések az országos hajós segélyalap céljaira fordittatnak.

Az életbiztonság és az egészség oltalma elleni közrendőri kihágások követtetnek el főképen:

1. ha meg nem vizsgált gőzkazánok használtatnak, vagy azok üzembe vétele — használati engedély nélkül — elősegittetik;
2. ha oly kazánkezelők alkalmaztatnak, akik törvényszerü képesitéssel nem birnak;
3. ha a kazánok használtatnak anélkül, hogy a szemléknél kifogásolt hiányos alkatrészek kicseréltetnének, vagy a sérülések kijavittatnának;
4. ha a vizsgálatot vagy szemlét eszközlő biztosnak határozott utasitása ellenére a kazán tovább használtatik;
5. ha a kazán szelepei leékeltetnek vagy túlterheltetnek és a kazán a megengedett gőzfeszélynél magasabbal, vagy általában veszélyes állapotban és módon használtatik;
6. ha a szerkezeten, valamint a vizsgálat tárgyát képező felszereléseken eszközölt javitások és változtatások után a gőzkazán engedély nélkül használtatik;
7. ha a gőzkazán biztonsági felszerelvénye félévenkint legalább egyszer meg nem vizsgáltatnak;
8. ha a szükséges biztonsági intézkedések meg nem tétetnek, vagy ha a kazánalkatrészek gondozása elhanyagoltatik;
9. ha a gőzkazánok, ezen szabályrendelet határozatai ellenére, kellő tisztitásban nem részesittetik (l. 16. §.);
10. ha a szerkezet minősége iránt a vizsgálóbiztos tévutra vezettetik;
11. ha a kazánon előforduló és a közbiztonságot veszélyeztető lényegesb sérülések és hibák, nemkülönben a kazánnak használat közben bekövetkezett alakváltozásai azonnal fel nem jelentetnek;
12. ha azok, kik a gőzkazán használatánál vagy szolgálatánál alkalmazva vannak, a kazánon észlelt és veszélyt okozható sérüléseket vagy hiányokat fel nem jelentik, ha azokat a kazántulajdonos figyelmeztetés daczára sem javittatja ki, illetőleg el nem távolittatja.

A most emlitett tények és mulasztások Horvát-Szlavonországban az ott érvényben lévő törvények szerint büntetendők. A pénzbirságok pedig az ott fennálló határozmányok által megjelölt czélokra forditandók.

24. §. Mindazon tények vagy mulasztások, melyek ezen szabályrendelet határozataiba ütköznek ugyan, de nem a 23. §. alatt idézett törvények szerinti eljárás alá esnek, fegyelmi uton büntetendők.

Amennyiben ezen szakaszban jelzett, a kihágási törvény egyes határozmányaiba nem ütköző tények és mulasztások magánosok (magántársulatok) által követtetnének el, azok a kihágási törvény 16. §-a alapján 100 frtig terjedhető pénzbüntetéssel, sulyosabb esetekben ezen felül 15 napig terjedhető elzárással fognak büntettetni.

Horvát-Szlavonország területén ily esetekben az ottani autonom hatóságok az ugyanott érvényes törvények és szabályok szerint fognak eljárni.

25. §. Ha a vizsgáló-biztosok kazánrendőrségi kihágást tapasztalnak, kötelesek arról részletes jegyzőkönyvet felvenni, s azt a kazánkezelő személyzet által is aláiratni; ez utóbbinak jogában állván észrevételeit a jegyzőkönyvben előadni.

A vizsgáló-biztosok kötelesek továbbá a felvett jegyzőkönyvet annak megemlitésével, hogy ezen szabályrendelet értelmében saját hatáskörükben mily intézkedéseket tettek, a kereskedelemügyi m. kir. ministerhez felterjeszteni.

Végül mindenkinek szabadságában áll oly gőzkazánokat, melyek akár állapotuknál, akár pedig kezeltetésüknél fogva a közbiztonságot veszélyeztetik, — a kereskedelemügyi m. kir. ministernek feljelenteni.

26. §. Horvát-Szlavonország területén az ezen szabályrendelet értelmében megtartandó tárgyalásokról szóló összes jegyzőkönyvek horvát nyelven is szerkesztendők.

27. §. Ezen szabályrendelet 1896. évi január hó 1-én lép érvénybe s ugyanakkor a hajók és egyéb uszóművek kazánjaira nézve előbb fennállott határozatok hatályon kivül helyeztetnek.

A) minta *(a 13. §-hoz).*

......*számhoz.*

Ideiglenes bizonyitvány.

Az alulirt ministeri vizsgáló-biztos ezennel bizonyitja, hogy ....
....
.... gőzkazánon mai napon a viznyomási próba kielégitő eredménynyel eszközöltetett.

A kazán körülményes leirása:

Az I. biztonsági szelep átmérője ...... cm.
Az I. » » önsulya .... kg.
A II. » » átmérője........ cm.
A II. » » önsulya .... kg.
Az I. emeltyü rövidebb karja .... cm.
Az I. » hosszabb » .... cm.
Az I. » végpontra vonatkoztatott sulya .... kg
A II. » rövidebb karja .... cm.
A II. » hosszabb » .... cm.
A II. » végpontra vonatkoztatott
A II. » sulya .... kg.
A III. biztonsági szelep átmérője ...... cm.
A III. » » önsulya........ kg.
A IV. » » átmérője .... cm.
A IV. » » önsulya........ kg.

A III. emeltyü rövidebb karja .... cm.
A III. » hosszabb » .... cm.
A III. » végpontra vonatkoztatott sulya.................. kg.
A IV. » rövidebb karja .... cm.
A IV. » hosszabb » .... cm.
A IV. » végpontra vonatkoztatott sulya.................. kg.
Összes fütőfelület ....m².

A szelepek és emeltyük bélyege:

A .... emeltyü akaszpontja próba alkalmával

.... kg.-mal terheltetett, mihez képest használatkor
az I. szelepnél .... kg.
a II. » .... kg.
a III. » —..................... kg.
a IV. » .... kg.
terhelés alkalmazandó.

Ezen megállapitások szoros megtartása mellett a gőzkazánnak .... légkörnyomás melletti használatba vételére — a fennálló szabályrendelet alapján — ezen ideiglenes bizonyitvány kiadatik.

Kelt ....

B) minta *(a 13. §-hoz).*

......*szám.*

Használati engedély.

....
....
gőzkazán .... évi .... hó .... n a fennálló szabályrendelet értelmében .... viznyomási próbának vétetvén alá, a kitüzött czélra alkalmasnak találtatott.

Minélfogva ezen gőzkazánnak használata ellen, a vizsgálatnál talált következő méretek és adatok megtartása mellett, semmi nehézség sem forog fenn.

Méretek:

A főkazán hossza .... m.
» » átmérője .... m.
» » szélessége .... m.
» » magassága .... m.
» » lemezvastagsága ....mm.
A tüzelők száma .... db.
» » hossza .... m.
» » átmérője .... m.
» » szélessége .... m.
» » magassága .... m.
» » lemezvastagsága ....mm.
A tüzcsövek száma.................... db
» » hossza .... m.
» » átmérője .... cm.
» » falvastagsága .... m.

A forrcsövek száma .... db.
» » hossza .... m.
» » átmérője .... cm.
» » falvastagsága ....mm.
A tüzszekrény átmérője................ m.
» » magassága .... m.
» » szélessége .... m.
» » hossza .... m.
» » lemezvastagsága ....mm.
A gőzgyüjtők magassága vagy hossza.... m.
» » átmérője ....mm.
» » lemezvastagsága ....mm.

Tüzfelületek:

A főkazán tüzfelülete .... m²
A tüzelők » .... m²
A tüzcsövek » .... m²
A forrcsövek tüzfelülete .... m²
A tüzszekrény » .... m²

Biztonsági szelepek:

Az I. biztonsági szelep átmérője ...... cm.
Az I. » » önsulya ....
A II. » » átmérője ...... cm.
A II. » » önsulya .... kg.
A III. » » átmérője ...... cm.
A III. » » önsulya .... kg.
A IV. » » átmérője ...... cm.
A IV. » » önsulya .... kg.
Az I. emeltyü rövidebb karja.......... cm.
Az I. » hosszabb » .... cm.
Az I. » végpontra vonatkoztatott sulya .... kg.
A II. » rövidebb karja .... cm.
A II. » hosszabb » .... cm.
A II. » végpontra vonatkoztatott sulya .... kg.
A III. » rövidebb karja .... cm.
A III. » hosszabb » .... cm.
A III. » végpontra vonatkoztatott sulya .... kg.
A IV. » rövidebb karja .... cm.
A IV. » hosszabb » .... cm.
A IV. » végpontra vonatkoztatott sulya .... kg.

Az engedélyezett legnagyobb gőzfeszély .... légkörnyomást tesz.

A használati akaszsuly
az I. szelepnél .... kg.
a II. » .... »
a III. » .... »
a IV. » .... »

A kazán .... vizmutatóval .... próbacsappal és .... gőzfeszmérővel van ellátva.

A szelepek és emeltyük bélyege:

Kelt .... 18.... évi ...... hó ....n.

C) minta (a 20. §-hoz).

Kimutatás a magyar korona területén 18..... évben alkalmazásban állott hajók- és egyéb uszóművek gőzkazánjairól.

Folyószám	A vizi jármű: tulajdonosa	A vizi jármű: neve vagy száma	A vizi jármű: osztályzata	A gőzkazán: gyártója és gyártási helye	A gőzkazán: gyártási éve	A gőzkazán: gyártási száma	A gőzkazán: szerkezetének körülményes leirása	A gőzkazán: tűzfelülete négyszögméterben	A gőzkazán: engedélyezett feszélye légkörnyomásokban	A gőzkazán: utolsó megvizsgálási ideje	A gőzkazán: utolsó megszemlélési ideje	Jegyzet

49963. K. M. sz.
1896.

Szabályrendelet

a gépereju hajók és egyéb uszóművek megvizsgálása, ellenőrzése és nyilvántartása tárgyában.

I. RÉSZ.

Általános határozatok.

1. §. A magyar korona területének belvizein (folyókon, csatornákon és tavakon) közlekedő, illetőleg használatban lévő és bármily rendszerü géppel ellátott hajók, kotrók, kompok, uszó daruk és uszó műhelyek, dockok üzembe helyezésük előtt, illetőleg a hajólevél kiadását megelőzőleg, az ezen szabályzatban előirt hatósági megvizsgálás és — használati idejük alatt — ellenőrzés alá tartoznak és e végből:

a) üzembe vételük előtt megvizsgálandók, továbbá

b) időszakonként ellenőrzési szemle alá veendők.

2. §. Osztrák és külföldi honosságu géppel hajtott uszóművek, amennyiben kizárólag a

magyar korona területén belül rendes használatban állanának, hasonló elbánás alá esnek, mint a belföldi uszóművek.

3. §. A magyar korona területén fekvő kikötőhelyeket időnkint érintő osztrák és külföldi géperejü hajók szintén ellenőrzési szemle alá tartoznak, azonban az esetben, hogy ha ezek parancsnoka saját hatósága részéről a megtörtént megvizsgálást és ellenőrzést okmányilag kimutathatja, a hajó ellenőrzési szemle alá nem vonatik.

4. §. A géperejü hajóknak, illetve uszóműveknek üzembe vétele előtti megvizsgálását a kereskedelemügyi m. kir. minister e czélra külön megbizott műszaki és hajózási közegei által teljesitteti; az időszakonkénti ellenőrzési szemlék az emlitett minister műszaki közegei által hajtandók végre, akik a jelen szabályrendeletben foglalt határozatok szerint járnak el.

5. §. A megvizsgálásoknál és a szemléknél a hajók, illetve uszóművek gyárosainak, illetőleg tulajdonosainak kötelessége:

a) a megszemlélendő hajót, illetve uszóművet a szükséghez képest, lehetőleg minden részében hozzáférhetővé tenni;

b) az eljárás foganatositásához a szükséges segédeszközöket és személyzetet ingyen rendelkezésre bocsátani;

c) az esetben, hogy ha az eljáró hatósági közegek próbamenet megtartását tartanák szükségesnek, azt ingyen végrehajtani.

6. §. A hajók, illetve uszóművek használati ideje alatt a tulajdonosok kötelessége:

a) a hajók, illetve uszóművek jókarban tartásáról megfelelően gondoskodni;[1])

b) a hajókon, illetve uszóműveken az ezen szabályrendelet 20. és 21. §-aiban előirt »hajókönyvet« vezetni;

c) az ezen szabályrendelet értelmében eljáró hatósági közegeknek az általuk kivánt felvilágositásokat megadni.

---

[1]) Az 1895. évi 59963. számu szabályrendelet 6. §-ának *a)* pontját a következőkép módositom:

a) A vizijárműveken üzemben tartott gőzkazánokat az iszaptól való megtisztitás és a kazán megvizsgálhatása végett a tápviz minősége szerint több-kevesebb, de legfeljebb 135 órai teljes tüzelésü használat (menetidő) után legfeljebb 213 légkörnyomásu tényleges gőzfeszéllyel ki kell fuvatni és ugyanosak a tápviz tisztasága szerint legfeljebb 400 órai hasonló használat után, de 30 üzemi napon belül legalább is egyszer föltétlenül ki kell mosni. A kazánmosás rendes ellátásához tartozik, hogy a vizijármű gépésze a kazánt minden kimosás alkalmával összes hozzáférhető részeiben, különösen belsejét tüzetesen megszemlélje; ezen megvizsgálás megtörténte és eredménye minden esetben a hajókönyv IV. szakaszába bejegyzendő. (K. M. 17752/1903.)

II. RÉSZ.

Az üzembevétel előtti első megvizsgálás.

7. §. Az első megvizsgálást a kereskedelemügyi m. kir. minister a hajólevél kiállitásáért benyujtott folyamodvány alapján rendeli el. Ezen megvizsgálásnak a hajó, illetve uszómű teljesen kész és felszerelt állapotban kell megtörténnie.

Hajtógéppel ellátott kisebb vizi járművek szintén hajólevéllel látandók el. Amennyiben a már használatban lévők ezen szabályrendelet érvénybe lépése napján hajólevéllel ellátva még nem volnának, tulajdonosaik a hajólevél kiállitásáért legkésőbb egy hó lefolyása alatt folyamodni tartoznak.

8. §. A hajólevél kiállitásáért folyamodók azonkivül hogy kérvényükben igazolni tartoznak, hogy hajózási engedélyük már van és egyuttal hogy köbözési és kazánvizsgálati bizonyitványukat is bemutatják, kötelesek kérvényük kapcsán az ezen szabályrendelet mellékletét képező *A)* mintalap szerint készült s az ezen szabályrendelet 29. §-a alapján vezetendő törzskönyv összeállitásához szükséges műszaki leirást és a járműről tájékoztató általános tervrajzot, u. m. hosszmetszetet, alaprajzot és keresztmetszeteket: 330 mm. magasságu és 200 mm. szélességben összehajtott alakban bemutatni, amely rajzokból a hajó beosztása, a gép és kazán elhelyezése kivehető.

Hajózási engedélyokmány beigazolása alól csakis sport, vagy — kereseti forrás mellőzésével — magánkirándulási czélokra szolgáló kisebb hajók tulajdonosai vannak fölmentve.

Ha a hajó, illetve uszómű köbözve még nem volna és ez a körülmény a folyamodványban felemlittetik, a köbözést a hajó, illetve uszómű megvizsgálására kirendelt műszaki közeg a megvizsgálással együttesen hajtja végre, mely esetben a köbözésért a folyamodó külön költséget nem tartozik fizetni.

A megvizsgálás idejét a kirendelt hatósági közeg a hajó, illetve uszómű tulajdonosával egyetértőleg állapitja meg.

9. §. A hajók, illetve uszóművek, üzembevétel előtti megvizsgálása kiterjed azoknak minden részeiben és hozzátartozandóságaiban való megvizsgálására, nevezetesen:

a) A hajó, illetve uszómű testszerkezetére, berendezésére és felszerelésére (10. §.);

b) A hajtógép és kazán elhelyezésére és felszerelésére. (11. §.)

10. §. A hajó, illetve uszóműnél alkalmazandó testszerkezet, berendezés és felszerelés megállapitásánál közbiztonsági szempontból feltétlenül szem előtt tartandók a következő határozatok, u. m.:

1. A hajó, illetve uszójármű használati czéljának megfelelő stabilitással birjon.

2. A test válaszfalak által kellő számu vizhatlan szakaszokra legyen osztva.

3. A gép- és kazán-helyiségek a szomszédos helyiségektől vizhatlan válaszfalak által különitendők el.

4. A belső helyiségekben a fenékpadnál ugy legyen elhelyezve, hogy a hajófenékhez könynyen hozzá lehessen férni.

5. A gép- és kazánhelyiségekben személyzeti lakó- és alvóhelyek ne legyenek berendezve.

6. A hajó, illetve uszómű minden egyes vizhatlan szakasza külön-külön kezelhető fedélzeti szivattyuval legyen felszerelve.

7. Gőzfütés alkalmazása esetén a vezetőcsövek a gyáros által viznyomási próba alá veendők és pedig egy atmospherával nagyobb nyomással mint amennyit a használati legnagyobb nyomás másfélszerese kitesz.

8. A daruk és horgonytekerők üzembiztos fék- és zárókészülékkel legyenek ellátva.

9. A daruk legnagyobb használati megterhelésüket egy harmaddal meghaladó suly mellett kipróbálandók és azokon jól látható helyen alkalmazott táblácska a legnagyobb megengedett használati megterhelést (métermázsákban) jelezze.

10. Átkelési szolgálatot teljesitő és kirándulási czélokra szolgáló kisebb vizi járművek kivételével minden jármű legalább egy mentőszekrénynyel és egy evezőkkel felszerelt csónakkal, továbbá a kirándulási czélokra használt kisebb járművek kivételével az összes járművek, két doboz zsineggel ellátott mentőgyürüvel látandók el.

11. Személyszállitó vizi járműveknél az utasok által használt csónakok és csónaklépcsők megbizható használatra alkalmasak legyenek.

12. Személyszállitó uszó járműveken a járműre befogadható utasok száma jól látható helyen, állandóan alkalmazott táblán kitüntetendő.

11. §. A hajtógép rendszerének és szerkezetének megválasztásánál a következő határozatok feltétlenül szem előtt tartandók:

1. A hajtógép, személy- és üzembiztonság tekintetében teljesen megbizható legyen.

2. A géphelyiség elegendően tágas legyen és kellő szellőztetéssel látandók el.

3. A gép ugy legyen elrendezve, hogy a kezelés és kenés czéljából az illető részekhez üzemközben is hozzá lehessen férni.

4. A gép nyugodt menettel birjon, kormányszerkezete a gyors és megbizható kezelésre alkalmas legyen.

5. Oly gépberendezéseknél, ahol a gépészállás a kazánoktól távolabbra esik, a gépészállásnál is közvetlenül a kazánokkal összekötött manométerek alkalmazandók.

6. A gőzcsővezetések felszerelésük előtt viznyomás által a kazánnyomás másfélszeresével kipróbálandók.

7. A kazánok az uszóművön minden oldalról szabadon és az alapzaton is lehetőleg jól hozzáférhetően legyenek elhelyezve.

8. Terjedelmesebb gép- és kazánhelyiségek külön-külön a fedélzetre vezető lépcsővel legyenek ellátva.

9. A kazánok felszerelése a hajókazánokra vonatkozó szabályrendeletben előirt határozatoknak megfeleljen.

12. §. A 7—11. §-okban előirt megvizsgálás ismétlendő:

1. a hajó, illetve uszómű testének átalakulása esetén;

2. a gép vagy kazán megujitása vagy kicserélése esetén;

3. uj akolási bizonyitvány kiállitása alkalmával;

4. a hajó, illetve uszómű tulajdonosának kérelmére;

5. mindannyiszor, valahányszor a hajó, illetve uszómű üzemképessége iránt aggályok merülnek fel.

13. §. A megtörtént megvizsgálásról a kirendelt hatósági közeg jegyzőkönyvet vesz fel, mely a gyáros, vagy a hajó, illetve uszómű-tulajdonos, illetőleg ezek megbizottja által szintén aláirandó.

Ezen jegyzőkönyv alapján a kereskedelemügyi m. kir. minister a hajólevelet kiadja vagy kiadását a megállapitott hiányok pótlásáig megtagadja.

III. RÉSZ.

Időszakonkénti ellenőrzési szemlék.

14. §. A hajtógéppel ellátott hajók és egyéb üzemben lévő uszóművek időszakonkénti szemléje, üzem- és személybiztonság, valamint az ezen szabályrendelettel előirt határozatok megtartásának ellenőrzése czéljából a hajó, illetve uszóművek összes részeinek és hozzátartozandóságainak külső megvizsgálására terjed ki.

15. §. Az ellenőrzési szemle — a hajózási vállalatok előzetes értesitése nélkül, az üzemidő alatt — a személyszállitásra szolgáló gőzhajók és gőzkompoknál évenkint egyszer, egyéb uszóműveknél pedig legalább három évenkint egyszer foganatositandó.

16. §. Az ellenőrzési szemlével együttesen a hajó, illetve uszómű kazánjainak — a gőzkazán-szabályrendelet értelmében előirt és az azon évre esedékes — szemléje is megtartandó.

17. §. A megtörtént szemlék, valamint az azoknál megállapitott lényeges hiányok a hajókönyv megfelelő rovataiba vezetendők be és e bejegyzések az eljáró hatósági közeg, valamint a hajó, illetve uszómű parancsnoka és gépésze által is aláirandók.

18. §. A szemlék alkalmával megállapitott és veszélylyel járó hiányok pótlása iránt a hajótulajdonos köteles azonnal intézkedni.

Veszélylyel járó hiányok megállapitása esetén azokról az eljáró hatósági közeg a ministernek haladéktalanul jelentést tartozik tenni, különös veszély esetén pedig a hajó üzemét a ministeri határozat leérkeztéig be is szüntetheti.

19. §. Az ellenőrzési szemle a megszemlélésre előirt időszakon belül ismételendő:

1. hatóságok, vagy hitelt érdemlő magánosok feljelentésére;
2. a hajó, illetve uszómű tulajdonosának kivánságára.

IV. RÉSZ.

Hajókönyv vezetése.

20. §. Minden hajtógéppel ellátott hajóról, illetve uszóműről a tulajdonos, vagy annak megbizottja, felelősség terhe mellett, az ezen szabályrendelet *B)* mellékletét képező utasitás szerint »hajókönyvet« tartozik vezetni, amely a hajóra, illetve uszóműre vonatkozó okmányok másolatait tartalmazza, továbbá a megvizsgálások és szemlék, valamint a hajón, illetve uszóművön és gépezeten történt nagyobb javitásokból, átalakitásokból és balesetekből eredő sérülések, ugyszintén a kazán kezelésére vonatkozó fontos adatok folytatólagos feljegyzésére szolgál.

21. §. A hajókönyv — sport- vagy magánkirándulási czélokra szolgáló kisebb hajók kivételével — mindenkor a hajón, illetve uszóművön tartandó és a hivatalosan eljáró hatósági közeg kivánságára felmutatandó.

V. RÉSZ.

Vizsgálati és szemleköltségek.

22. §. A hajtógéppel ellátott hajók és egyéb uszóművek üzembevétel előtti megvizsgálását, továbbá a 2. §-ban megemlitett, valamint a 12. §. 1—4. pontjaiban felsorolt esetekben felmerülő vizsgálati költségeket a gyárosok, illetőleg a hajótulajdonosok tartoznak viselni. A 12. §. 5. pontja alapján megtartott vizsgálat költségei csak az esetben terhelik a hajó, illetve uszómű tulajdonosát, ha a felmerült aggályok indokoltaknak találtatnak s a hajó, illetve uszómű megfelelő javitása válik szükségessé.

A vizsgálati költségek fejében a kirendelt hatósági közegek részére a fennálló szabályok alapján érvényesitett napidijak, utazási és fuvarozási költségek téritendők meg.

A Budapest székesfőváros területén eszközlendő vizsgálatok után a fuvarbér 5 forintban állapittatik meg.

A 7-ik §. második pontja szerint utólagosan kiállitandó hajóleveleket megelőző vizsgálatokért dij nem jár.

23. §. Az ezen szabályrendelet értelmében megtartandó időszakonkénti rendes ellenőrzési szemlék dijtalanul teljesittetnek.

24. §. A gyáros, illetőleg a hajótulajdonos, vagy azok megbizottjainak szabályellenes eljárása, vagy a kezelés körül észlelt szabálytalanságok, illetve a hajók, illetve uszóművek hiányossága következtében szükségesnek mutatkozó ismételt megvizsgálásoknak, vagy ellenőrzési szemléknek költségeit a gyáros, illetőleg az uszómű tulajdonosa tartozik viselni.

25. §. Az ezen szabályrendelettel előirt nyomtatványok beszerzéséről a hajó, illetve uszómű tulajdonosa saját költségén tartozik gondoskodni.

VI. RÉSZ.

A hatósági közegek által hozott határozatok végrehajtása, felebbvitele és mulasztások megbüntetése.

26. §. Az eljáró hatósági közegeknek a hajók, illetve uszóművek megvizsgálása és szemléje alkalmával kiadott utasitásai és határozatai az uszómű tulajdonosa, megbizottja által felelősség terhe alatt végrehajtandók.

27. §. Az eljáró hatósági közegek határozata ellen a kereskedelemügyi m. kir. ministerhez lehet felebbezni.

Ily felebbezések a kifogásolt határozat kézbesitésétől, illetőleg a hajókönyvbe történt bejegyzés keltétől számitott 14 nap alatt nyujtandók be; később beérkező felebbezések figyelembe nem vétetnek.

28. §. Az ezen szabályrendeletbe ütköző mulasztások — amennyiben a büntetőtörvény elleni kihágást nem képeznek, — a mulasztás körülményei és ismétlése szerint 10 frttól egész 200 frtig terjedő pénzbirsággal büntetendők.

A kiszabott pénzbüntetések az országos hajós segélyalap czéljaira fordittatnak.

VII. RÉSZ.

A géperejü hajók és egyéb uszóművek nyilvántartása.

29. §. A kereskedelemügyi m. kir. minister a magyar korona területén közlekedő hajtógéppel ellátott összes hajókról és egyéb géperejü uszóművekről törzskönyvet s a megtartott vizsgálatokról és ellenőrzési szemlékről rendes nyilvántartást vezettet.

30. §. A hajó, illetve uszómű tulajdonosa, illetőleg annak megbizottja a nyilvántartás helyessége czéljából, az uszómű leirásában felsorolt adatok egyikének megváltoztatása ese-

letet kisajátitás utján megszerezni, ellenkező esetben pedig a tulajdonosnak szolgalma czimén kártalanitást adni köteles.

A szolgalom czimén fizetendő kártalanitás összege felett, egyezség hiányában, a vizjogi törvény 157. §-ában megnevezett hatóság, illetőleg a 170. §. eseteiben a biró határoz.

16. §. Magánkikötésre és az áruk ki- és berakására és igy tovább szolgáló hely használatára csak azon vállalat van jogositva, melynek az kijelöltetett; ezen vállalat azonban hasonló hely kijelölése által nem vesztette el a szabadkikötő használatához való jogát.

17. §. Minden község köteles lehetőleg a szabadkikötő mentén alkalmas helyet oly czélból kijelölni, hogy azon a vizi szállitásra szánt, vagy a vizi járművekből kirakodó áruk az elszállitásig ideiglenesen elhelyezhetők legyenek. Ezen helyek használatáért a 11. §-ban szabályozott módon megállapitandó dijak még akkor is szedhetők, ha azok használhatása végett külön berendezések nem tétettek.

18. §. A vizjogi törvény és a jelen szabályrendelet értelmében kihágást követ el és 100 forintig terjedő pénzbüntetéssel büntetendő:

1. aki a jelen szabályrendelet 2. §-a szerint fennálló, vagy a 3. §-ban kártalanitás mellett kijelölt vontató-ut szolgalmának gyakorlásában bárkit is háborgat, vagy azért bárkitől is dijakat szed;

2. aki a jelen szabályrendelet 6. §-a szerint kijelölt területen a vizi járművek kikötése után bármi néven nevezendő olyan dijakat szed, melyek ezen szabályrendelet határozatai által megengedve nincsenek;

3. aki a 8. §. szerint a mederben horgonyon, vagy a meder lejtőjébe ideiglenesen bevert karókon álló vizi járművektől bárminő czimen dijakat szed;

4. azon jármű tulajdonosa vagy megbizottja, ki a 9. §-ban meghatározott eset beállta vagy a tulajdonosnak engedélye nélkül az e czélra hatóságilag kijelölt helyen kivül kiköt.[1]

---

[1] Partbirtokos engedélye nélkül történt kikötés csakis a partbirtokos panaszára büntethető. (F. M. 16589/1892.)

A szabadkikötőn kivül történt kikötés miatt panasztételre nemcsak a kikötőtulajdonosnak van joga, hanem az ily kikötés már magában véve kihágást képez, ha az az igénybevett terület tulajdonosának engedélye nélkül történik, s ez iránt a területtulajdonost kereseti jog illeti meg. (F. M. 67548/893.)

33477. szám.
1888. aug. 21.

Uj hajómalmi rendszabály.

Az 1885 : XXIII. t.-cz. életbelépte folytán az 1867. évi szeptember 16-án 4916. sz. a. hivatali elődöm által kiadott »ideiglenes hajómalmi rendszabály« helyett az idézett törvényczikk határozmányainak megfelelő végleges »hajómalmi rendelet« levén kiadandó, a 4916. 1867. sz. a. kiadott és jelenleg érvényben álló ideiglenes hajómalmi rendelet hatályon kivül helyezése mellett rendelem, amint következik:

I. Általános határozatok.

1. §. Azon hajózható vagy tutajozható folyókon létező vagy engedélyezendő hajómalmokra nézve, melyek rendszeresen bevert malomkarókhoz vagy horgonyhoz vannak kötve s kerekszerkezetük minden különös vizi épitmény nélkül — milyenek a szoritó, pincze és fenékgátak — csak a folyam természetes ereje által hajtatik, az 1885 : XXIII. t.-cz. és a jelen rendelet határozmányai irányadók. Minden más, habár hajóra épitett vizi malom által gyakorolt vizhasználatra vonatkozó kérdések az 1885 : XXIII. t.-cz. és az annak alapján 45689/1885. sz. a. kiadott általános rendelet szerint birálandók el.[1])

2. §. A hajómalmok háromféle jogviszony szerint különböztetendők meg, u. m.:

1. olyanok, melyek 1851. évi február hó 15. előtt engedélyeztettek és az akkor fennállott gyakorlat szerint szabadforgalom tárgyát képezték;

2. olyanok, melyek 1851. évi február hó 15. után, de 1888. november hó 1-je előtt engedélyeztettek, és

3. olyanok, melyek 1888. november hó 1-je után engedélyeztettek.

---

[1] Oly vizi malmok, melyek bár hajóra épitvék, de parthoz vannak kötve s fenékgátakkal és duzzasztókkal birnak, hajómalmoknak nem tekintetnek, s ezekre nem a hajómalmokra vonatkozólag fennálló rendszabály, hanem a vizjogi törvény határozmányai érvényesek. (K. és K. M. 1049/1887. és 7357/1887.)

Hajóra épitett vizi malom, ha fenékgátja van, nem tekinthető hajómalomnak, hanem oly vizi malomnak, mely hatósági engedélyt igényel. (F. M. 80031/898.)

3. §. Az 1851. évi február 15-ike előtt engedélyezett hajómalmokra vonatkozó jogositványok reális minősége a jelen rendelet által is elismertetvén, az ezen hajómalmokra vonatkozó jogviszony jövőre sem változik.

Ezen hajómalmok, vagy ha a hajómalom elpusztult volna, maga az arra vonatkozó reális jog szabad forgalom tárgyát képezhetik.

4. §. Az 1851. évi február 15-ike után, de 1888. évi november hó 1-je előtt engedélyezett hajómalmok csak az engedélyes személynek és özvegyének élotére szóló jogositványt képeznek, következésképen az ezen hajómalmokra vonatkozó engedélyek — az özvegyet kivéve, ki hitvestársának malomjogát özvegységének tartamára, az eddig fennállott hajómalmi rendszabályok határozmányainál fogva, jövőre is gyakorolhatja — másra át nem ruházhatók.

Lejárt engedélyek megujitásánál az 1885. évi XXIII. t.-cz. 33. §-a az irányadó.

5. §. Jövőre hajómalmok csak kivételesen és különösen indokolt esetekben engedélyezhetők.

Az engedély mindenkor csak tetszés szerinti visszavonásig adható és a jog gyakorlata az engedélyes személyéhez kötendő.

Az ilyen hajómalmok közforgalom tárgyát nem képezhetik.

6. §. Reális jogositványu hajómalmoknak több tulajdonosa is lehet, sőt azok testületeknek vagy társulatoknak is képezhetik tulajdonát; ebben az esetben azonban a tulajdonosok közül egy megnevezendő, ki a hatósággal szemben felelős.

Minden más esetben a hatósággal szemben az engedélyes felelős.

7. §. A hajómalmi jogositvány megszünik:

a) a reális jogositványu hajómalmoknál az 1885 : XXIII. t.-cz. 36. §-a alapján, ha a hajómalom működése 3 éven át szünetelt;

b) személyes jogositványu hajómalmoknál:

1. az 1885 : XXIII. t.-cz. 36. §-a alapján, ha a hajómalom működése 3 éven át szünetelt,

2. az engedélyes személy halálával, ha az özvegy hátrahagyása nélkül halt meg,

3. ha özvegy maradt hátra, az özvegy halálával;

c) az ujabb jogositványu hajómalmoknál:

1. ha a hajómalom az engedélyben meghatározott határidő alatt működését meg nem kezdte,

2. ha a hajómalom működése 3 éven át szünetelt,

3. ha az engedély visszavonása bekövetkezett,

4. ha a visszavonás be nem következett, az engedélyes halálával.

8. §. A hajómalmi jogositvány megszüntével a hajómalom kiköttetik, s annak további működése nem engedtetik meg.

9. §. Kétség esetén, hogy valamely hajómalom reális vagy személyes jogositványu-e, mindaddig azon vélelem uralkodik, hogy a hajómalom személyes jogositványu, mig tulajdonosa az ellenkezőt be nem bizonyitja és ez iránt hatósági határozat nem hozatott.

Azon folyókon, hol a hajómalmok az 1867. évi ideiglenes hajómalmi rendszabály értelmében még bizottságilag össze nem irattak, az összeirást eszközlő küldöttség hivatalból köteles azon adatokat megszerezni, vagy a hajómalom tulajdonosát azoknak megszerzésére utasitani, melyeknek alapján kétség esetében a hajómalom jogositványának minősége megállapitható és ezen adatokat hivatalból köteles a törvényhatóság alispánjához beterjeszteni, ki a jelen rendelet értelmében jár el.

10. §. Mindenütt, hol a jelen rendelet szövegében a törvényhatóság alispánjáról tétetik emlités, a törvényhatósági joggal felruházott városoknál a város törvényhatósági területére nézve a polgármester értendő, ki a jelen rendeletből kifolyólag ugyanazon hatósági jogkörrel bir mint az alispán.

11. §. Azon folyókon, amelyek nem állanak valamely kir. folyammérnöki hivatal felügyelete alatt, a kir. folyammérnöki hivatalra a jelen rendelet szerint ruházott teendőket azon kir. államépitészeti hivatal köteles elvégezni, amely a törvényhatóság területén a középitészeti teendőket is ellátni hivatva van. Mindenütt tehát, hol a jelen rendeletben folyammérnöki hivatalról tétetik emlités, a folyammérnöki felügyelet alatt nem álló folyamszakaszokon az illető kir. államépitészeti hivatal értendő.

II. Régi jogositványok megvizsgálása és uj engedélyek adása.

12. §. Ha a hajómalom tulajdonosának személyében a 3. és 4. §-ok eseteiben változás történik, vagy ha a jogositvány minőségére nézve kérdés támad, az átiratás megengedése vagy a jogositvány minőségének meghatározása tárgyában, az 1885 : XXIII. t.-czikk 157. §-a alapján elsőfokban a törvényhatóság alispánja, másodfokban ugyanazon törvényhatóság közigazgatási bizottsága, harmad és utolsó fokban a közmunka- és közlekedésügyi minister határoz.

13. §. Aki uj hajómalom felállitására kiván engedélyt nyerni, vagy meglevő hajómalmát más törvényhatóság területére kivánja átvinni, ez iránti kérelmét az 1885 : XXIII. t.-cz. 161. §-a alapján azon törvényhatóság alispánjánál tartozik benyujtani, melynek területén a hajómalmot felállitani, vagy melynek területére hajómalmát átvinni szándékozik.

A kérvényhez csatolandó:

1. egy vizhelyzeti tervezet, melyen azon folyam sodrának iránya, melyben a hajómalom felállitandó, a le- és feljáró vizi járművek által használtatni szokott ut, a már létező hajómalmok álláshelyei, valamint az uj vagy áthe-

lyezendő hajómalom számára kért álláshely és minden, az ügyre befolyással lehető egyéb helyi viszonyok megjelölendők;

2. a molnáripar üzhetésére vonatkozó jogositvány;

3. a folyamodó részére kiállitott községi erkölcsi bizonyitvány;

4. ha a hajómalom áthelyezése kéretik, a malomkönyvecske.

14. §. Az alispán, ha a kérvényt közérdekbe ütközőnek találja, azt az 1885: XXIII. t.-cz. 162. §-a alapján minden további tárgyalás nélkül visszautasitja; ellenkező esetben a kérvényt és mellékleteit a kérvényben megjelölt folyamszakaszon illetékes kir. folyammérnöki hivatalnak nyilatkozás végett kiadja, mely a véleményadásnál főleg arra lesz tekintettel, hogy az engedélyezés vagy áthelyezés által

1. a vizen való közlekedés nem gátoltatik-e és a partok és meder nem rongáltatnak-e? és hogy

2. közérdekek vagy az 1885: XXIII. t.-cz. 42. §-ában emlitett idegen érdekek nem fognak-e érintetni?

15. §. A tervek és szakértői észrevételek közszemlére tétele, az érdekelteknek hirdetmény utján való értesitése, a helyszini tárgyalás megtartása, a tárgyalás vezetése és a határozat meghozása körüli eljárás, valamint az eljárási költségek fedezése iránti intézkedés az 1885. évi XXIII. t.-cz. 163., 164., 165., 166., 167., 168. és 169. §-ai értelmében történik.

A helyszini tárgyaláshoz azon folyóknál, amelyeken gőzhajózás gyakoroltatik, a gőzhajózásban jártas, azon folyóknál pedig, melyeken gőzhajózás nincsen, a vizi közlekedésben jártas más szakértő mindig meghivandó.

16. §. Ha a hajómalmi jogositvány engedélyezése ellen magánjogi alapon nyugvó kifogás tétetik, ideértve a malomregalejog alapján emelt kifogást is, az eljáró hatóságnak kötelessége a felek között az egyezséget megkisérleni.

Ha az egyezség nem sikerül, ez az engedélynek a közigazgatási hatóság által való megadását nem akadályozza ugyan, de az engedély azon világos megjegyzéssel adható csak meg, hogy azáltal a magánjogi igények nem érintetnek, és hogyha az engedélyes a közigazgatásilag megadott engedélylyel a magánjogi vitás kérdésnek egyezségi vagy birói uton való eldöntése előtt él, ezt csak saját veszélyére és felelősségére teheti.[1])

17. §. A hozott határozatnak egy hiteles példánya azon kir. folyammérnöki hivatalnak is megküldendő, amelynek felügyelete alatt azon folyamszakasz van, hol a hajómalom felállitása engedélyeztetett.

Ugyancsak közlendők a most nevezett hivatallal mindazon határozatok is, amelyek valamely hajómalom jogositványának minősége tárgyában hozatnak.

18. §. Az első- és másodfoku határozatok ellen a határozat kézbesitésétől számitott 15 nap alatt a 12. §-ban megnevezett hatósághoz mindazok felebbezhetnek, kiknek a határozat kézbesittetett, vagy a jelen rendelet 21. §-a szerint kézbesitendő lett volna.

A felsoroltakon kivül még felebbezéssel élhet az illető kir. folyammérnöki hivatal is.

A felebbezés mindig az elsőfoku közigazgatási hatóságnál nyujtandó be.

19. §. Ha valamely reális jogositványnyal biró hajómalomnál a tulajdonos változott, vagy a 4. §. szerinti személyes jogositványnyal biró hajómalom az özvegy tulajdonába ment át, az uj tulajdonos köteles a tulajdonban történt változásról szóló okirat keltének napjától számitott 30 nap alatt a hajómalomnak nevére leendő átiratása iránt a törvényhatóság alispánjához folyamodni.

20. §. A folyamodványhoz a következő okmányok csatolandók:

1. Az eredeti malomkönyvecske.

2. Azon jogczimre vonatkozó okmány, melynek alapján az átiratás kéretik.

A személyes jogositványu hajómalmoknál elég az elhalt hitvestárs esketési és halotti bizonyitványa.

3. A molnáripar üzésére vonatkozó jogositvány.

4. Reális jogositványu hajómalmok vásárlása esetén az uj tulajdonos köteles községi erkölcsi bizonyitványt is csatolni.

5. A folyammérnöki hivatal bizonyitványát, hogy a malomkönyvecske adatai a hajómalom birtokosára és álláshelyére nézve a tényleges állapotnak megfelelnek.

21. §. Az alispán a beadott kérvény tárgyában a bemutatott okmányok alapján helyszini tárgyalás megtartása nélkül határoz és ezen határozatát az okmányokkal együtt a nyilvántartási főkönyvbe és a malomkönyvecskébe leendő bevezetés és a határozatnak, valamint az okmányoknak a folyamodó részére leendő kézbesitése végett azon kir. folyammérnöki hivatalnak küldi meg, melynek folyamszakaszán az illető hajómalom van.

Ezen hivatal a kézbesitést a folyamfelvigyázók, illetve hol ilyenek nincsenek, a községi elöljáróság utján eszközli.

Ezenkivül a határozat a rendes közigazgatási uton annak is kézbesitendő, ki a hajómalmi nyilvántartási főkönyvben, vagy a hajómalmi könyvecskében mint jogosult birtokos van bejegyezve, és ha ez a hajómalom tényleges birtokosával nem azonos, a tényleges birtokosnak is kézbesitendő.

---

[1]) A hajómalom épitésének engedélyezése tekintetében a magánjogi czimen emelt kifogások a közigazgatási engedély kiadását nem gátolhatják. (F. I. és K. M. 30019/1888.)

Az átiratás megtagadása iránti határozat szintén a kir. folyammérnöki hivatal utján kézbesitendő.

22. §. Az, ki a hajómalmi jogositvány átiratásának megengedése vagy megtagadása által magánjogaiban sértve érzi magát, ezen jogait a rendes biról uton érvényesitheti és az ez uton érvényesitett jog alapján a jogositvány átiratásának megengedése, vagy a megengedett átiratás törlése végett a jelen rendelet határozmányainak szem előtt tartása mellett ismét folyamodhatik, és a közigazgatási hatóság köteles a jogerős biról határozatnak megfelelően az átiratást vagy a törlést, anélkül, hogy a biról határozatot kérdés tárgyává tehetné, eszközölni.

23. §. Az engedély megszünte iránt a 7. §. *a), b)* 1. és *c)* 1., 2. és 3. pontjai eseteiben a kir. folyammérnöki hivatal indokolt előterjesztései alapján az alispán határoz.

Ezen határozat a 21. §. értelmében kézbesitendő és a határozat ellen a 18. §-ban megnevezettek részéről felebbezésnek van helye.

III. A hajómalmok elhelyezése.

24. §. A hajómalmok elhelyezésénél a következő szempontok irányadók:

1. hogy a hajómalom a vizi járművek közlekedését ne akadályozza;

2. hogy azon folyamszakaszokon, hol hidak vagy kötéllel ellátott kompátjárók léteznek, azokon felül és alul a vizi járművek kikötésére elégséges távolság mindenkor szabadon maradjon.

Ezen távolság, a folyó különböző szélessége és a viz sebességéhez mérve, különböző lehet ugyan, de mindenkor a folyó szélességénél legalább is $1\frac{1}{2}$-szer hosszabb legyen. Hidon és köteleken járó kompon felül 500 méternyire, azokon alul pedig 400 méternyire hajómalom nem állitható fel;

3. hogy a hajómalomnak legcsekélyebb oldaltávolsága valamely vizi építménytől 16 méterre legyen;

4. hogy a partművek és töltések felett elvezető, a hajómalomnak való közlekedésre szolgáló utak csak akkor engedtessenek meg, ha a hajómalomtulajdonosok ezen műtárgyak jó állapotban fentartására magukat kötelezik;

5. hogy a hajómalom bekötésének módja is körülményesen meghatároztassék és azon esetre, ha a hajómalomnak a parthoz kötése megengedtetik, annak a parttól milyen távolságra leendő tolhatása, valamint támaszfáinak hosszusága is mérték szerint megállapittassék;

6. hogy az őröltetőnek a hajómalommal való közlekedése által mások jogai meg ne sértessenek;

7. hogy ott, hol valamely hajómalomhely csak bizonyos vizállásnál használható és ezen meghatározott vizállás növekedtével vagy apadásával a kérdéses hajómalomhely akár hajózási, akár más tekintetekben veszélyessé válhatnék, a hajómalomnak az engedélyezés alkalmával egyuttal még egy másik hely is jelöltessék ki oly czélból, hogy a hajómalom, midőn a szükség ugy hozza magával, ezen másik helyre (váltóhely) előlegesen ujból kieszközlendő külön engedély nélkül is áthelyezhető legyen.

25. §. A hajómalom részére kijelölt helyet a kir. folyammérnöki hivatal engedélye nélkül a tulajdonos önkényesen semmiféle viszonyok közt el nem hagyhatja; ellenben köteles a hajómalomtulajdonos a folyammérnöki hivatalnak a hajómalom áthelyezésére vonatkozó utasitásait azonnal és minden további ellenvetés nélkül teljesiteni.[1] [2]

26. §. Ha valamely hajómalomhely akár a tulajdonos kérelme folytán engedély mellett, akár pedig kir. folyammérnöki hivatal rendelkezése folytán egyszer elhagyatott, ezzel egyszersmind megszünt hatóságilag engedélyezett hajómalomhely lenni, és arra ezen hely előbbeni birtokosa többé elsőbbségi jogot vagy igényt nem tarthat, hanem az elhagyott hajómalomhelyről a malomkaró a hajómalomtulajdonos által, vagy ha ez vonakodnék, annak költségén a kir. folyammérnöki hivatal által azonnal eltávolitandó.

27. §. Ha valamely hajómalom számára a kis és nagy viz idejére külön-külön malomhelyek lennének hatóságilag kijelölve, ezen két rendbeli hely, a különféle vizállásokhoz képest, változatosan egyedül csak az illető megjelölt hajómalom által foglalható el; minélfogva ezen helyek egyikének más hajómalom számára való átengedése és a két helynek egy és ugyanazon időben két külön hajómalom által szándékolt használata tilos.

28. §. Ha egy elhagyott hajómalomhely a folyóviszonyok változása folytán később ismét használhatóvá válnék és ez egy, a maga helyéről kiszorult hajómalomtulajdonos által vétetnék igénybe, ezen helyre nézve az előbbi tulajdonos, habár az elhagyott hajómalomhely a korábban onnét kiszorult hajómalomtulajdonos által ugyanazon időben használt hajómalomhelynél előnyösebb is lenne, elsőbbségi igényt többé nem tarthat, mivel a tettleg el nem foglalt hajómalomhelyre nézve senki sem bir elsőbbségi joggal, hanem minden tényleg el-

[1] Hajómalomtulajdonos a hajómalom részére kijelölt helyről más helyre engedély nélkül hajómalmát át nem helyezheti. (F. M. 20525/1892.)

[2] A vizimalmok helyeinek megállapitása, valamint a helyváltoztatás által okozott sérelmek orvoslása nem a kir. biróságok, hanem a közigazgatási hatóságok hatáskörébe tartoznak. (C. 5726/1888.)

lyezendő hajómalom számára kért álláshely és minden, az ügyre befolyással lehető egyéb helyi viszonyok megjelölendők;

2. a molnáripar üzhetésére vonatkozó jogositvány;

3. a folyamodó részére kiállitott községi erkölcsi bizonyitvány;

4. ha a hajómalom áthelyezése kéretik, a malomkönyvecske.

14. §. Az alispán, ha a kérvényt közérdekbe ütközőnek találja, azt az 1885: XXIII. t.-cz. 162. §-a alapján minden további tárgyalás nélkül visszautasitja; ellenkező esetben a kérvényt és mellékleteit a kérvényben megjelölt folyamszakaszon illetékes kir. folyammérnöki hivatalnak nyilatkozás végett kiadja, mely a véleményadásnál főleg arra lesz tekintettel, hogy az engedélyezés vagy áthelyezés által

1. a vizen való közlekedés nem gátoltatik-e és a partok és meder nem rongáltatnak-e? és hogy

2. közérdekek vagy az 1885: XXIII. t.-cz. 42. §-ában emlitett idegen érdekek nem fognak-e érintetni?

15. §. A tervek és szakértői észrevételek közszemlére tétele, az érdekelteknek hirdetmény utján való értesitése, a helyszini tárgyalás megtartása, a tárgyalás vezetése és a határozat meghozása körüli eljárás, valamint az eljárási költségek fedezése iránti intézkedés az 1885. évi XXIII. t.-cz. 163., 164., 165., 166., 167., 168. és 169. §-ai értelmében történik.

A helyszini tárgyaláshoz azon folyóknál, amelyeken gőzhajózás gyakoroltatik, a gőzhajózásban jártas, azon folyóknál pedig, melyeken gőzhajózás nincsen, a vizi közlekedésben jártas más szakértő mindig meghivandó.

16. §. Ha a hajómalmi jogositvány engedélyezése ellen magánjogi alapon nyugvó kifogás tétetik, ideértve a malomregalejog alapján emelt kifogást is, az eljáró hatóságnak kötelessége a felek között az egyezséget megkisérleni.

Ha az egyezség nem sikerül, ez az engedélynek a közigazgatási hatóság által való megadását nem akadályozza ugyan, de az engedély azon világos megjegyzéssel adható csak meg, hogy azáltal a magánjogi igények nem érintetnek, és hogyha az engedélyes a közigazgatásilag megadott engedélylyel a magánjogi vitás kérdésnek egyezségi vagy birói uton való eldöntése előtt él, ezt csak saját veszélyére és felelősségére teheti.[1])

17. §. A hozott határozatnak egy hiteles példánya azon kir. folyammérnöki hivatalnak is megküldendő, amelynek felügyelete alatt azon folyamszakasz van, hol a hajómalom felállitása engedélyeztetett.

Ugyancsak közlendők a most nevezett hivatallal mindazon határozatok is, amelyek valamely hajómalom jogositványának minősége tárgyában hozatnak.

18. §. Az első- és másodfoku határozatok ellen a határozat kézbesitésétől számitott 15 nap alatt a 12. §-ban megnevezett hatósághoz mindazok felebbezhetnek, kiknek a határozat kézbesittetett, vagy a jelen rendelet 21. §-a szerint kézbesitendő lett volna.

A felsoroltakon kivül még felebbezéssel élhet az illető kir. folyammérnöki hivatal is.

A felebbezés mindig az elsőfoku közigazgatási hatóságnál nyujtandó be.

19. §. Ha valamely reális jogositványnyal biró hajómalomnál a tulajdonos változott, vagy a 4. §. szerinti személyes jogositványnyal biró hajómalom az özvegy tulajdonába ment át, az uj tulajdonos köteles a tulajdonban történt változásról szóló okirat keltének napjától számitott 30 nap alatt a hajómalomnak nevére leendő átiratása iránt a törvényhatóság alispánjához folyamodni.

20. §. A folyamodványhoz a következő okmányok csatolandók:

1. Az eredeti malomkönyvecske.

2. Azon jogczimre vonatkozó okmány, melynek alapján az átiratás kéretik.

A személyes jogositványu hajómalmoknál elég az elhalt hitvestárs esketési és halotti bizonyitványa.

3. A molnáripar üzésére vonatkozó jogositvány.

4. Reális jogositványu hajómalmok vásárlása esetén az uj tulajdonos köteles községi erkölcsi bizonyitványt is csatolni.

5. A folyammérnöki hivatal bizonyitványát, hogy a malomkönyvecske adatai a hajómalom birtokosára és álláshelyére nézve a tényleges állapotnak megfelelnek.

21. §. Az alispán a beadott kérvény tárgyában a bemutatott okmányok alapján helyszini tárgyalás megtartása nélkül határoz és ezen határozatát az okmányokkal együtt a nyilvántartási főkönyvbe és a malomkönyvecskébe leendő bevezetés és a határozatnak, valamint az okmányoknak a folyamodó részére leendő kézbesitése végett azon kir. folyammérnöki hivatalnak küldi meg, melynek folyamszakaszán az illető hajómalom van.

Ezen hivatal a kézbesitést a folyamfelvigyázók, illetve hol ilyenek nincsenek, a községi elöljáróság utján eszközli.

Ezenkivül a határozat a rendes közigazgatási uton annak is kézbesitendő, ki a hajómalmi nyilvántartási főkönyvben, vagy a hajómalmi könyvecskében mint jogosult birtokos van bejegyezve, és ha ez a hajómalom tényleges birtokosával nem azonos, a tényleges birtokosnak is kézbesitendő.

[1]) A hajómalom épitésének engedélyezése tekintetében a magánjogi czimen emelt kifogások a közigazgatási engedély kiadását nem gátolhatják. (F. I. és K. M. 30019/1888.)

Az átiratás megtagadása iránti határozat szintén a kir. folyammérnöki hivatal utján kézbesitendő.

22. §. Az, ki a hajómalmi jogositvány átiratásának megengedése vagy megtagadása által magánjogaiban sértve érzi magát, ezen jogait a rendes birói uton érvényesitheti és az ez uton érvényesitett jog alapján a jogositvány átiratásának megengedése, vagy a megengedett átiratás törlése végett a jelen rendelet határozmányainak szem előtt tartása mellett ismét folyamodhatik, és a közigazgatási hatóság köteles a jogerős birói határozatnak megfelelően az átiratást vagy a törlést, anélkül, hogy a birói határozatot kérdés tárgyává tehetné, eszközölni.

23. §. Az engedély megszünte iránt a 7. §. *a), b)* 1. és *c)* 1., 2. és 3. pontjai eseteiben a kir. folyammérnöki hivatal indokolt előterjesztései alapján az alispán határoz.

Ezen határozat a 21. §. értelmében kézbesitendő és a határozat ellen a 18. §-ban megnevezettek részéről felebbezésnek van helye.

III. A hajómalmok elhelyezése.

24. §. A hajómalmok elhelyezésénél a következő szempontok irányadók:

1. hogy a hajómalom a vizi járművek közlekedését ne akadályozza;

2. hogy azon folyamszakaszokon, hol hidak vagy kötéllel ellátott kompátjárók léteznek, azokon felül és alul a vizi járművek kikötésére elégséges távolság mindenkor szabadon maradjon.

Ezen távolság, a folyó különböző szélessége és a viz sebességéhez mérve, különböző lehet ugyan, de mindenkor a folyó szélességénél legalább is 1½-szer hosszabb legyen. Hidon és köteleken járó kompon felül 500 méternyire, azokon alul pedig 400 méternyire hajómalom nem állitható fel;

3. hogy a hajómalomnak legcsekélyebb oldaltávolsága valamely vizi épitménytől 16 méterre legyen;

4. hogy a partművek és töltések felett elvezető, a hajómalomnak való közlekedésre szolgáló utak csak akkor engedtessenek meg, ha a hajómalomtulajdonosok ezen műtárgyak jó állapotban fentartására magukat kötelezik;

5. hogy a hajómalom bekötésének módja is körülményesen meghatároztassék és azon esetre, ha a hajómalomnak a parthoz kötése megengedtetik, annak a parttól milyen távolságra leendő tolhatása, valamint támaszfáinak hosszusága is mérték szerint megállapittassék;

6. hogy az őröltetőnek a hajómalommal való közlekedése által mások jogai meg ne sértessenek;

7. hogy ott, hol valamely hajómalomhely csak bizonyos vizállásnál használható és ezen meghatározott vizállás növekedtével vagy apadásával a kérdéses hajómalomhely akár hajózási, akár más tekintetekben veszélyessé válhatnék, a hajómalomnak az engedélyezés alkalmával egyuttal még egy másik hely is jelöltessék ki oly czélból, hogy a hajómalom, midőn a szükség ugy hozza magával, ezen másik helyre (váltóhely) előlegesen ujból kieszközlendő külön engedély nélkül is áthelyezhető legyen.

25. §. A hajómalom részére kijelölt helyet a kir. folyammérnöki hivatal engedélye nélkül a tulajdonos önkényesen semmiféle viszonyok közt el nem hagyhatja; ellenben köteles a hajómalomtulajdonos a folyammérnöki hivatalnak a hajómalom áthelyezésére vonatkozó utasitásait azonnal és minden további ellenvetés nélkül teljesiteni.[1] [2]

26. §. Ha valamely hajómalomhely akár a tulajdonos kérelme folytán engedély mellett, akár pedig kir. folyammérnöki hivatal rendelkezése folytán egyszer elhagyatott, ezzel egyszersmind megszünt hatóságilag engedélyezett hajómalomhely lenni, és arra ezen hely előbbeni birtokosa többé elsőbbségi jogot vagy igényt nem tarthat, hanem az elhagyott hajómalomhelyről a malomkaró a hajómalomtulajdonos által, vagy ha ez vonakodnék, annak költségén a kir. folyammérnöki hivatal által azonnal eltávolitandó.

27. §. Ha valamely hajómalom számára a kis és nagy viz idejére külön-külön malomhelyek lennének hatóságilag kijelölve, ezen két rendbeli hely, a különféle vizállásokhoz képest, változatosan egyedül csak az illető megjelölt hajómalom által foglalható el; minélfogva ezen helyek egyikének más hajómalom számára való átengedése és a két helynek egy és ugyanazon időben két külön hajómalom által szándékolt használata tilos.

28. §. Ha egy elhagyott hajómalomhely a folyóviszonyok változása folytán később ismét használhatóvá válnék és ez egy, a maga helyéről kiszorult hajómalomtulajdonos által vétetnék igénybe, ezen helyre nézve az előbbi tulajdonos, habár az elhagyott hajómalomhely a korábban onnét kiszorult hajómalomtulajdonos által ugyanazon időben használt hajómalomhelynél előnyösebb is lenne, elsőbbségi igényt többé nem tarthat, mivel a tettleg el nem foglalt hajómalomhelyre nézve senki sem bir elsőbbségi joggal, hanem minden tényleg el

---

[1] Hajómalomtulajdonos a hajómalom részére kijelölt helyről más helyre engedély nélkül hajómalmát át nem helyezheti. (F. M. 20525/1892.)

[2] A vizimalmok helyeinek megállapitása, valamint a helyváltoztatás által okozott sérelmek orvoslása nem a kir. biróságok, hanem a közigazgatási hatóságok hatáskörébe tartoznak. (C. 5726/1888.)

nem foglalt hajómalomhely annak adható, ki azért hamarabb folyamodik.

29. §. Szabályozás következtében még képződésben lévő folyammedrekben hajómalmok részére álláshelyek egyáltalában nem engedélyezhetők.

30. §. Ki hajómalmának helyét változtatni akarja, ez iránti kérelmét írásban vagy szóval azon kir. folyammérnöki hivatalnál köteles előadni, amelynek területéhez azon hely tartozik, hová az áthelyezés kéretik, feltéve, hogy az áthelyezés nem más törvényhatóság területére szándékoltatik, mely esetben a 13. §. határozmányai tartandók szem előtt.

A hajómalom áthelyezése iránti kérelemmel egyidejüleg a malomkönyvecske is bemutatandó.

31. §. Ezen kérelem felett a kir. folyammérnöki hivatal ott, hol a gőzhajózás gyakoroltatik, egy gőzhajózási, ott pedig, hol gőzhajózás nem gyakoroltatik, a vizi közlekedésben jártas más szakértőnek meghallgatása és szükség esetén előleges helyszini szemle után határoz, s ezen határozatot tudomás és az érdekelt község értesitése végett a törvényhatóság alispánjával közli, maga pedig a bemutatott hajómalomkönyvecskébe és az általa vezetett főkönyvbe bevezetvén, az iratokat folyamodónak visszaküldi.

32. §. Hajómalmok hivatalból is áthelyezhetők más helyre, ha az az akadálytalan vizi közlekedés, a partok vagy a folyammeder jó karban tartása végett szükséges.

Ha valamely hajómalom ellen a vizi közlekedés szempontjából panasz tétetik, vagy a partok rongálása hivatalosan megállapittatik, az áthelyezés iránt a kir. folyammérnöki hivatal a 31. §. szerint jár el s határozatát azonnal végrehajtja.

33. §. Amennyiben az illető hajómalom tulajdonosa a kir. folyammérnöki hivatalnak az áthelyezés iránt kimondott határozatát a kitűzött határidő alatt végrehajtani vonakodnék, a határozat végrehajtását az illetékes kir. folyammérnöki hivatal megkeresésére a közigazgatási hatóság a hajómalomtulajdonos költségére és veszélyére karhatalommal is foganatositani tartozik.

Ugyancsak jogositva van a most nevezett hivatal a hajómalom kikötésére a karhatalmat mindazon alkalmakkor igénybevenni, midőn valamely hajómalom a jelen rendelet határozmányai alapján kikötendő; a hajómalomtulajdonos azonban a kir. folyammérnöki hivatal egyszeri felszólitására a kikötést nem foganatositja.

34. §. Ha a folyammeder általánosan változott viszonyainál fogva egész malomcsoport álláshelyének változtatása válnék szükségessé és ennélfogva az ugynevezett malomrévekben a hajómalmok a part mentén egymás utáni sorozatban lennének kijelölendők, miután ebben az esetben nem minden hajómalomnak lesz egyenlően kedvező őrlővize, a malomhelyek mindenekelőtt megelőző helyszini vizsgálat és a vizi közlekedésben jártas szakértő véleménye alapján leesznek meghatározandók, azután pedig a kijelölt helyek, felülről lefelé sorozva, a hajómalomtulajdonosok közt sorshuzás utján kiosztandók.

35. §. Ha az őrlőhely változtatása iránt beadott kérelem tárgyalása alkalmával kitünnék, hogy a változtatás által köz- vagy az 1885. évi XXIII. t.-cz. 42. §-ában jelzett idegen érdekek érintetnek, abban az esetben a kért őrlőhely nem jelölhető ki, hanem amennyiben folyamodó más őrlőhelyet, melynél hasonló akadályok nincsenek, elfogadni nem akarna, utasitandó, hogy megelőző hatósági eljárás céljából a törvényhatóság alispánjához folyamodjék.

Ha az áthelyezés ellen magánjogi alapon — ide értve a malom-regalejogot is — nyugvó kifogás emeltetik: a 16. §. intézkedései megfelelően alkalmazandók.

36. §. A kir. folyammérnöki hivatal által a hajómalmok elhelyezésére vonatkozólag hozott határozatok ellen a közmunka- és közlekedésügyi m. kir. ministerhez van folyamodásnak helye.[1])

Ilyen felfolyamodások azonban a hajómalom elhelyezésére vonatkozólag halasztó hatálylyal nem birnak akkor, ha az áthelyezés sürgős vizi közlekedési érdekből, vagy a partok és meder gyors megvédése szempontjából rendeltetett el.

Ha a most felsorolt esetek valamelyike forogna fenn, a határozatban kimondandó, hogy az ellen csak birtokon kivül lehet folyamodással élni és a határozat indokolandó.

IV. A hajómalmok nyilvántartása.

37. §. Minden kir. folyammérnöki hivatalnál nyilvántartási főkönyv vezetendő, melyben az *A)* alatti minta szerint törvényhatóságonkint és községenként elkülönitve minden hajómalom nyilvántartandó.

38. §. E könyveknek helyes és pontos vezetéseért a hivatal főnöke felelős.

Ezen könyveket a közmunka- és közlekedésügyi minister külön megbizottja, a kerületi felügyelő, a hajózási felügyelő vagy biztos és végül a törvényhatóság alispánja bármikor megvizsgálhatja, vagy os utóbbi megvizsgáltathatja és az egyes malomkönyvecskék adataival összehasonlithatja.

39. §. A főkönyv adatainak a malomkönyvecskék adataival pontosan egyezniök kell.

---

[1]) Hajómalmi ügyben a végső fokon való határozat nem a közigazgatási biróság, hanem a földmivelésügyi minister hatáskörébe tartozik. (K. B. 502/1902.)

A főkönyv adataiból a folyammérnöki hivatal hivatalos megkeresésekre hiteles másolatokat mindenkor díj nélkül kiadni tartozik.

Magánosok irásbeli vagy szóbeli megkeresésére másolatokat szintén tartozik kiszolgáltatni, de ezekért az, kinek a hivatalos másolat kiadatik, ivenként 1 forintot tartozik megfizetni.

Az ekként befolyó összegek a hivatalok által, mint bevételek, a havi pénznaplókban számolandók el.

40. §. Ott, hol a hajómalmok még összeirva nem voltak s azokról kimutatások még nincsenek, a kir. folyammérnöki hivatal köteles azokat a vizjogi törvény 177. §-ában megnevezett közigazgatási hatóság és az érdekelt községi elöljáróság közbejötte mellett összeirni és ez alkalommal minden hajómalomtulajdonost, kinél a jogositvány minősége kétséges, feljegyezni és az illetővel szemben a jelen rendelet 9. §-ának határozmányai értelmében eljárni.

41. §. Minden hajómalomtulajdonosnak malomkönyvecskével kell birni.

Ezen malomkönyvecskét a kir. folyammérnöki hivatal állitja ki és tartja folyton nyilván.

A malomkönyvecskének a *B)* minta szerinti rovatokkal kell ellátva lenni s az azokba beirt adatoknak a hivatalnál vezetett főkönyv adataival mindig egyezni kell.

A malomkönyvecskék egyenlően állittatnak ki és a külön rendeletben megnevezendő nyomdából meghatározott ár mellett kaphatók.

42. §. Ha a malomkönyvecske megtelt, a kir. folyammérnöki hivatal uj malomkönyvecskét állit ki és az előbbi malomkönyvecskének főbb adatait, t. i. hogy a hajómalom mikor engedélyeztetett, milyen jogositványnyal bir, ki annak jogos tulajdonosa stb., annak megjegyzése mellett, hogy a régi könyvecske megsemmisittetett, az uj malomkönyvecskébe átvezeti, a régi könyvecskét pedig keresztülhuzások által használhatatlanná tevén, megsemmisités végett a törvényhatóság alispánjának bemutatja.

43. §. Ha valamely malomkönyvecskét annak tulajdonosa elvesztett s ezt az illetékes kir. folyammérnöki hivatalnál bejelenti, erről azon kir. folyammérnöki hivatal, melynek területében a hajómalom van, valamennyi folyammérnöki és azon kir. államépitészeti hivatalokat, melyeknek felügyelete alatt hajómalmok vannak, értesiti és a főkönyv vonatkozó adatainak közlése mellett figyelmezteti, hogy az elveszett és semmisnek nyilvánitott malomkönyvecske alapján ujabb hajómalom engedélyezését akadályozzák meg.

44. §. Az előbbi §-ban előirt közlés megtörténte után az illető hivatal a főkönyv adatai alapján ujabb malomkönyvecskét állit ki, melyben a kiállitás okát megjegyzi és ennek megtörténtéről, valamint a tett intézkedésekről az alispánnak jelentést tesz.

45. §. Minden kir. folyammérnöki hivatal évenként február hónapban a nála vezetett főkönyv utolsó érvényes adataival teljesen megegyező, törvényhatóságonkint elkülönitendő kimutatást köteles összeállitani és azt az illető törvényhatóság alispánjának jelentés kiséretében megküldeni.

A jelentésben kiteendő, hogy a törvényhatóság területén hány reális, hány személyes és végre hány ujabb jogositványu hajómalom van és a mult évhez képest hánynyal csökkent vagy szaporodott az egyik vagy másik jogosultsággal biró hajómalmok száma.

46. §. Ugyancsak az előbbi §-ban megjelölt határidőben köteles minden királyi folyammérnöki hivatal ugyancsak a törvényhatóságonkint elkülönzött számszerü kimutatást a közmunka- és közlekedésügyi ministernek felterjeszteni, melyben a különböző jogositványnyal biró hajómalmok száma összesen és azonkivül részletesen kitüntetve legyen, hogy a megelőző évben hány uj hajómalom engedélyeztetett és hány szünt meg.

47. §. A folyammérnöki hivatal lehetőleg gyakran, de évenkint legalább egyszer, köteles minden, a felügyelete alatt álló folyamszakaszon lévő hajómalmot megvizsgálni s akkor a többek közt meggyőződést szerezni arról:

1. hogy a malomkönyvecske meg- és rendben van-e?

2. hogy engedély nélkül hajómalmok nincsenek-e?

3. hogy a hajómalom annak nevén áll-e, ki a malomnak tulajdonosa;

4. hogy a hajómalmok szilárdan és jól vannak-e kötve;

5. hogy a hajómalom helyesen van-e számozva és névvel el van-e látva;

6. hogy a hajómalmok a megvilágitásra szükséges lámpával el vannak-e látva;

7. hogy a hajómalom jó karban van-e?

8. hogy a hajómalomnak bekötésére nem használtatnak-e malomkosarak vagy más tilos bekötési módok?

48. §. A vizsgálat alkalmával tapasztalt hiányokra és hibákra a hajómalomtulajdonosok szóval figyelmeztetendők és a további eljárásra vonatkozólag kellő utasitással ellátandók, minek megtörténte a malomkönyvecskébe feljegyzendő.

Ha a vizsgálat alkalmával, vagy más módon is kiderülne, hogy egyik vagy másik hajómalomtulajdonos a jelen rendelet határozmányai ellen vétett, vagy vizrendőri kihágást követ el, az 1885. évi XXIII. t.-cz. 117. §-ában megnevezett elsőfoku hatóságnak megbüntetés végett hivatalból bejelentendő.

49. §. Engedély nélküli, vagy oly hajómalmok, melyek a kijelölt hely daczára más helyen állanak, továbbá olyanok, amelyeknek bekötésére malomkosarak, vagy más tilos bekötési módok használtatnak, végül gyenge vagy rozzant szerkezetü hajómalmok, ha azok

nem foglalt hajómalomhely annak adható, ki azért hamarabb folyamodik.

29. §. Szabályozás következtében még képződésben lévő folyammedrekben hajómalmok részére álláshelyek egyáltalában nem engedélyezhetők.

30. §. Ki hajómalmának helyét változtatni akarja, ez iránti kérelmét írásban vagy szóval azon kir. folyammérnöki hivatalnál köteles előadni, amelynek területéhez azon hely tartozik, hová az áthelyezés kéretik, feltéve, hogy az áthelyezés nem más törvényhatóság területére szándékoltatik, mely esetben a 13. §. határozmányai tartandók szem előtt.

A hajómalom áthelyezése iránti kérelemmel egyidejüleg a malomkönyvecske is bemutatandó.

31. §. Ezen kérelem felett a kir. folyammérnöki hivatal ott, hol a gőzhajózás gyakoroltatik, egy gőzhajózási, ott pedig, hol gőzhajózás nem gyakoroltatik, a vizi közlekedésben jártas más szakértőnek meghallgatása és szükség esetén előleges helyszini szemle után határoz, s ezen határozatot tudomás és az érdekelt község értesitése végett a törvényhatóság alispánjával közli, maga pedig a bemutatott hajómalomkönyvecskébe és az általa vezetett főkönyvbe bevezetvén, az iratokat folyamodónak visszaküldi.

32. §. Hajómalmok hivatalból is áthelyezhetők más helyre, ha az az akadálytalan vizi közlekedés, a partok vagy a folyammeder jó karban tartása végett szükséges.

Ha valamely hajómalom ellen a vizi közlekedés szempontjából panasz tétetik, vagy a partok rongálása hivatalosan megállapittatik, az áthelyezés iránt a kir. folyammérnöki hivatal a 31. §. szerint jár el s határozatát azonnal végrehajtja.

33. §. Amennyiben az illető hajómalom tulajdonosa a kir. folyammérnöki hivatalnak az áthelyezés iránt kimondott határozatát a kitűzött határidő alatt végrehajtani vonakodnék, a határozat végrehajtását az illetékes kir. folyammérnöki hivatal megkeresésére a közigazgatási hatóság a hajómalomtulajdonos költségére és veszélyére karhatalommal is foganatositani tartozik.

Ugyancsak jogositva van a most nevezett hivatal a hajómalom kikötésére a karhatalmat mindazon alkalmakkor igénybevenni, midőn valamely hajómalom a jelen rendelet határozmányai alapján kikötendő; a hajómalomtulajdonos azonban a kir. folyammérnöki hivatal egyszeri felszólitására a kikötést nem foganatositja.

34. §. Ha a folyammeder általánosan változott viszonyainál fogva egész malomcsoport álláshelyének változtatása válnék szükségessé és ennélfogva az ugynevezett malomrévekben a hajómalmok a part mentén egymás utáni sorozatban lennének kijelölendők, miután ebben az esetben nem minden hajómalomnak lesz egyenlően kedvező őrlővize, a malomhelyek mindenekelőtt megelőző helyszini vizsgálat és a vizi közlekedésben jártas szakértő véleménye alapján lesznek meghatározandók, azután pedig a kijelölt helyek, felülről lefelé sorozva, a hajómalomtulajdonosok közt sorshuzás utján kiosztandók.

35. §. Ha az őrlőhely változtatása iránt beadott kérelem tárgyalása alkalmával kitünnék, hogy a változtatás által köz- vagy az 1885. évi XXIII. t.-cz. 42. §-ában jelzett idegen érdekek érintetnek, abban az esetben a kért őrlőhely nem jelölhető ki, hanem amennyiben folyamodó más őrlőhelyet, melynél hasonló akadályok nincsenek, elfogadni nem akarna, utasitandó, hogy megelőző hatósági eljárás czéljából a törvényhatóság alispánjához folyamodjék.

Ha az áthelyezés ellen magánjogi alapon — ide értve a malom-regalejogot is — nyugvó kifogás emeltetik: a 16. §. intézkedései megfelelően alkalmazandók.

36. §. A kir. folyammérnöki hivatal által a hajómalmok elhelyezésére vonatkozólag hozott határozatok ellen a közmunka- és közlekedésügyi m. kir. ministerhez van folyamodásnak helye.[1])

Ilyen felfolyamodások azonban a hajómalom elhelyezésére vonatkozólag halasztó hatálylyal nem birnak akkor, ha az áthelyezés sürgős vizi közlekedési érdekből, vagy a partok és meder gyors megvédése szempontjából rendeltetett el.

Ha a most felsorolt esetek valamelyike forogna fenn, a határozatban kimondandó, hogy az ellen csak birtokon kivül lehet folyamodással élni és a határozat indokolandó.

IV. A hajómalmok nyilvántartása.

37. §. Minden kir. folyammérnöki hivatalnál nyilvántartási főkönyv vezetendő, melyben az *A)* alatti minta szerint törvényhatóságonkint és községenként elkülönitve minden hajómalom nyilvántartandó.

38. §. E könyveknek helyes és pontos vezetéseért a hivatal főnöke felelős.

Ezen könyveket a közmunka- és közlekedésügyi minister külön megbizottja, a kerületi felügyelő, a hajózási felügyelő vagy biztos és végül a törvényhatóság alispánja bármikor megvizsgálhatja, vagy ez utóbbi megvizsgáltathatja és az egyes malomkönyvecskék adataival összehasonlithatja.

39. §. A főkönyv adatainak a malomkönyvecskék adataival pontosan egyezniök kell.

---

[1]) Hajómalmi ügyben a végső fokon való határozat nem a közigazgatási biróság, hanem a földmivelésügyi minister hatáskörébe tartozik. (K. B. 502/1902.)

A főkönyv adataiból a folyammérnöki hivatal hivatalos megkeresésekre hiteles másolatokat mindenkor dij nélkül kiadni tartozik.

Magánosok irásbeli vagy szóbeli megkeresésére másolatokat szintén tartozik kiszolgáltatni, de ezekért az, kinek a hivatalos másolat kiadatik, ivenként 1 forintot tartozik megfizetni.

Az ekként befolyó összegek a hivatalok által, mint bevételek, a havi pénznaplókban számolandók el.

40. §. Ott, hol a hajómalmok még összeirva nem voltak s azokról kimutatások még nincsenek, a kir. folyammérnöki hivatal köteles azokat a vizjogi törvény 177. §-ában megnevezett közigazgatási hatóság és az érdekelt községi elöljáróság közbejötte mellett összeirni és ez alkalommal minden hajómalomtulajdonost, kinél a jogositvány minősége kétséges, feljegyezni és az illetővel szemben a jelen rendelet 9. §-ának határozmányai értelmében eljárni.

41. §. Minden hajómalomtulajdonosnak malomkönyvecskével kell birni.

Ezen malomkönyvecskét a kir. folyammérnöki hivatal állitja ki és tartja folyton nyilván.

A malomkönyvecskének a *B)* minta szerinti rovatokkal kell ellátva lenni s az azokba beirt adatoknak a hivatalnál vezetett főkönyv adataival mindig egyezni kell.

A malomkönyvecskék egyenlően állittatnak ki és a külön rendeletben megnevezendő nyomdából meghatározott ár mellett kaphatók.

42. §. Ha a malomkönyvecske megtelt, a kir. folyammérnöki hivatal uj malomkönyvecskét állit ki és az előbbi malomkönyvecskének főbb adatait, t. i. hogy a hajómalom mikor engedélyeztetett, milyen jogositványnyal bir, ki annak jogos tulajdonosa stb., annak megjegyzése mellett, hogy a régi könyvecske megsemmisittetett, az uj malomkönyvecskébe átvezeti, a régi könyvecskét pedig keresztülhuzások által használhatatlanná tevén, megsemmisités végett a törvényhatóság alispánjának bemutatja.

43. §. Ha valamely malomkönyvecskét annak tulajdonosa elvesztett s ezt az illetékes kir. folyammérnöki hivatalnál bejelenti, erről azon kir. folyammérnöki hivatal, melynek területében a hajómalom van, valamennyi folyammérnöki és azon kir. államépitészeti hivatalokat, melyeknek felügyelete alatt hajómalmok vannak, értesiti és a főkönyv vonatkozó adatainak közlése mellett figyelmezteti, hogy az elveszett és semmisnek nyilvánitott malomkönyvecske alapján ujabb hajómalom engedélyezését akadályozzák meg.

44. §. Az előbbi §-ban előirt közlés megtörténte után az illető hivatal a főkönyv adatai alapján ujabb malomkönyvecskét állit ki, melyben a kiállitás okát megjegyzi és ennek megtörténtéről, valamint a tett intézkedésekről az alispánnak jelentést tesz.

45. §. Minden kir. folyammérnöki hivatal évenként február hónapban a nála vezetett főkönyv utolsó érvényes adataival teljesen megegyező, törvényhatóságonkint elkülönitendő kimutatást köteles összeállitani és azt az illető törvényhatóság alispánjának jelentés kiséretében megküldeni.

A jelentésben kiteendő, hogy a törvényhatóság területén hány reális, hány személyes és végre hány ujabb jogositványu hajómalom van és a mult évhez képest hánynyal csökkent vagy szaporodott az egyik vagy másik jogosultsággal biró hajómalmok száma.

46. §. Ugyancsak az előbbi §-ban megjelölt határidőben köteles minden királyi folyammérnöki hivatal ugyancsak a törvényhatóságonkint elkülönzött számszerü kimutatást a közmunka- és közlekedésügyi ministernek felterjeszteni, melyben a különböző jogositványnyal biró hajómalmok száma összesen és azonkivül részletesen kitüntetve legyen, hogy a megelőző évben hány uj hajómalom engedélyeztetett és hány szünt meg.

47. §. A folyammérnöki hivatal lehetőleg gyakran, de évenkint legalább egyszer, köteles minden, a felügyelete alatt álló folyamszakaszon lévő hajómalmot megvizsgálni s akkor a többek közt meggyőződést szerezni arról:

1. hogy a malomkönyvecske meg- és rendben van-e?

2. hogy engedély nélkül hajómalmok nincsenek-e?

3. hogy a hajómalom annak nevén áll-e, ki a malomnak tulajdonosa;

4. hogy a hajómalmok szilárdan és jól vannak-e bekötve;

5. hogy a hajómalom helyesen van-e számozva és névvel el van-e látva;

6. hogy a hajómalmok a megvilágitásra szükséges lámpával el vannak-e látva;

7. hogy a hajómalom jó karban van-e?

8. hogy a hajómalomnak bekötésére nem használtatnak-e malomkosarak vagy más tilos bekötési módok?

48. §. A vizsgálat alkalmával tapasztalt hiányokra és hibákra a hajómalomtulajdonosok szóval figyelmeztetendők és a további eljárásra vonatkozólag kellő utasitással ellátandók, minek megtörténte a malomkönyvecskébe feljegyzendő.

Ha a vizsgálat alkalmával, vagy más módon is kiderülne, hogy egyik vagy másik hajómalomtulajdonos a jelen rendelet határozmányai ellen vétett, vagy vizrendőri kihágást követ el, az 1885. évi XXIII. t.-cz. 117. §-ában megnevezett elsőfoku hatóságnak megbüntetés végett hivatalból bejelentendő.

49. §. Engedély nélküli, vagy oly hajómalmok, melyek a kijelölt hely daczára más helyen állanak, továbbá olyanok, amelyeknek bekötésére malomkosarak, vagy más tilos bekötési módok használtatnak, végül gyenge vagy rozzant szerkezetü hajómalmok, ha azok

egyszeri figyelmeztetés után azonnal ki nem köttetnek, vagy előbbi álláshelyeikre azonnal vissza nem mennek, vagy végül szerkezetük jókkal ki nem cseréltetnek, azonkivül, hogy büntetés végett a 46. §. értelmében bejelentetnek, a kir. folyammérnöki hivatal által a tulajdonos kárára és veszélyére, ha szükséges, a 33. §. rendelkezéseihez képest karhatalom alkalmazásával is, azonnal kikötendők.

50. §. A vizsgálat megtörténte a malomkönyvecskébe a helyszinén még azon esetben is azonnal bevezetendő, ha minden rendben találtatott, nemkülönben a könyvecske »megjegyzés« czimü rovatába mindig bevezetendő minden büntetés vagy észrevétel, mi a legutóbbi vizsgálat óta az illető hajómalomtulajdonosra vonatkozólag felmerült.

51. §. A hajómalmokra vonatkozó állandó és közvetlen felügyeletet azon folyókon, hol folyamfelvigyázók vannak, a folyamfelvigyázó, hol ilyenek nincsenek, a községi elöljáró gyakorolja, kiket a kir. folyammérnöki hivatal a kellő utasitásokkal ellátni köteles, és kik szerzett tapasztalataikról a kir. folyammérnöki hivatalnak jelentéseket tesznek.

V. A hajómalomtulajdonos kötelességei.

52. §. Minden hajómalomtulajdonos köteles a jelen rendeletben és a helyi rendőri szabályokban előirt utasitásokat megtartani és azok megtartásáért akkor is személyesen felelős, ha hajómalmának üzletét állandóan vagy időszakonkint másokra bizná.[1])

53. §. A hajómalomtulajdonos köteles a hatóságilag engedélyezett malomhelyet és az elrendelt malombekötési módot pontosan megtartani.

54. §. A jelen rendelet 1. §-ában jelzett hajómalmoknál a deszkákból készült vagy vesszőkből font rekeszek vagy sövények felállitása, fenékgátak épitése, vagy bármi néven nevezendő más viztéritő készülékeknek alkalmazása tilos.

Amennyiben a hajómalmi üzletre jogositott egyén a parton üzletéhez szükséges vizi épitményeket emelni szándékozik, e tekintetben a vizjogi törvényben előirt módon hatósági engedélyért kell folyamodnia.

55. §. A hajómalom tulajdonosa, ha egyszersmind parti birtokos is, ellenben pedig a parti birtokos beleegyezésével a partok védelmét és biztositását kő, fa vagy másféle burkolattal, ugy nemkülönben a meder és part tisztitását az 1885 : XXIII. t.-cz. 41. §-a alapján hatósági engedély nélkül is eszközölheti: ha mindazonáltal az igy foganatositott munkálatok utóbb károsaknak bizonyulnának, tartozik azokat saját költségén a hatóság kivánatára záros határidő alatt átalakitani.

56. §. Ha a hajómalom oly part mentén van elhelyezve, amelyen hajóvontató-ut van, annak a tulajdonosa ugy az egész hajómalomra, mint a parton levert bekötő czölöpre rendes kötélcsusztató fákat tartozik alkalmazni.

57. §. Gyenge alkotásu, vagy már rozzant malomhajók használata tilos és ezek, amenynyiben a tulajdonos azokat a kir. folyammérnöki hivatal egyszeri figyelmeztetése után ki nem cserélné, vagy ki nem kötné, a hivatal által egyszerüen kiköthetők.

Ilyen gyenge vagy rozzant szerkezetü hajómalmok, ha azokat a gőzhajók által okozott hullámok helyeikből kisodornák, kárpótlásra igényt nem tarthatnak, sőt még mindazon károkért is felelősek, melyek kiszabadult malmuk által akár a többi alantabb álló hajómalmokon, akár pedig más vizi jármüveken vagy egyéb tárgyakon okoztatnának.

58. §. A kir. folyammérnöki hivatal különös engedélye nélkül a hajómalmokat kötéllel az átelleni parttal oly czélból összekötni, hogy a hajómalom ahhoz közelebb huzható és beljebb a mederbe bocsátható legyen, tilos.

59. §. A hajómalmok bekötésére egyedül csak rendszeresen levert malomkarók vagy horgonyok használata engedtetik meg, ellenben a malomkosarak vagy egyébnemü malombekötési módok alkalmazása tilos.

60. §. Ott, ahol a hajózás tényleg gyakoroltatik, a hajómalmok éjjeli lámpákkal elykép világitandók meg, hogy a part mentén lévő minden egyes hajómalom lámpával ellátva legyen.

Malomrévekben elegendő, hacsak minden rév első és utolsó hajómalma van lámpával világitva.

Ezen kötelezettség az oly folyókon lévő hajómalmokra is kiterjed, melyeken a hajózás korábban nem gyakoroltatott.

61. §. Minden hajómalomtulajdonos köteles malmának mindkét oldalára egy-egy táblát kifüggeszteni és erre a malom számát és a tulajdonos nevét messziről olvasható betükkel és számokkal kiirni.

62. §. Az egy község határában lévő hajómalmok sorszámokkal látandók el, és pedig oly módon, hogy minden községbeni malomcsoportnál a számozás a folyam felső folyásánál lévő hajómalomnál kezdődik és 1-től kezdve azon számig terjedő sorozatban jelöltetik meg, ahány hajómalom létezik.

VI. Büntető határozatok.

63. §. Kihágást követ el és 100 frtig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő:

[1]) Közös tulajdonba tartozó malomnál annak jókarban tartási kötelezettsége a társtulajdonosokat egyetemleg terheli, s ezen kötelezettségnek elmulasztása miatt a törvényes következményekért a tulajdonostársaknak mindenike szavatol. (F. M. 10850/1890.)

1. az, aki hatósági engedély nélkül hajómalmot felállit vagy ilyet üzletben tart (13. §.);

2. az, aki a hatóságilag elrendelt malomhelyváltoztatást a kitüzött határidő alatt nem foganatositja, vagy kijelölt malomhelyét önkényüleg megváltoztatja (25. §.);

3. az, aki az előirt bekötési módot meg nem tartja és malomkosarat vagy egyéb tilos bekötési módokat alkalmaz (53. és 59. §-ok);

4. az, aki deszkákból készült vagy vesszőből font rekeszeket, vagy sövényeket felállit, vagy fenékgátakat létesit (54. §.);

5. az, aki gyönge alkotásu vagy rozzant malomhajót használ (57. §.);

6. az, aki a hajómalmot különös engedély nélkül kötéllel az átelleni parttal oly czélból köti össze, hogy a hajómalom ahhoz közelebb huzható és beljebb a mederbe bocsátható legyen (58. §.).

Ötven forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő:

1. az, aki a hajómalom tulajdonosában történt változást a 19. §-ban kijelölt határidő alatt be nem jelenti (19. §.).

2. az, akinek malomkönyvecskéje nincs (41. §.);

3. az, aki a vontató-ut mentén hajómalmán, nemkülönben a parton levert bekötő czölöpön a kötélcsusztató fák alkalmazását elmulasztja (56. §.);

4. az, aki ott, hol a hajózás tényleg gyakoroltatik, az előirt módon lámpákat nem alkalmaz (60. §.);

5. az, aki a 61. §-ban előirt táblákat alkalmazni elmulasztja (61. §.);

6. az, a ki a kir. folyammérnöknek a jelen rendelet határozmányain alapuló utasitásait haladéktalanul nem teljesiti (48. §.).

64. §. A pénzbüntetés megállapitására az 1885: XXIII. t.-cz. 177. §-ában megnevezett hatóság illetékes, mely az idézett törvény 186. §-ában meghatározott módon jár el.

Felfolyamodás esetén az idézett törvény 177. §-ában megnevezett hatóság illetékes.

65. §. A pénzbüntetés egyharmad része azon község szegényalapjának javára forditandó, melynek határában a büntetett tulajdonos hajómalma van, vagy volt, kétharmad része pedig a gazdátlan hajómalomkarók, kosarak stb. eltávolitása, valamint a hajómalmok által okozott mederrongálások helyreállitási költségeinek fedezésére fog fordittatni.

VII. Zárhatározatok.

66. §. Ezen rendelet 1888. évi november 1-én lép életbe s ugyanezen naptól kezdve az 1867. évi 4916. sz. a. kiadott ideiglenes hajómalmi rendszabály, valamint az 1868. évi márczius 5-én 2226. sz. a. kiadott rendelet hatályon kivül helyeztetnek.

80406. szám.
1892. jan. 13.

Keresk. ministeri rendelet

a gőzhajóállomási kikötőhidaknak és hajóknak (pontonoknak) hajózási, rendőrségi, valamint műszaki és közbiztonsági szempontból való megvizsgálása tárgyában.

A magyar korona országai területén lévő gőzhajó-állomások kikötőhidjainak és hajóinak (pontonoknak), valamint ezek berendezéseinek és fölszereléseinek, ugyszintén a gőzhajóállomáshoz tartozó parti létesitményeknek hajózási rendőrség, valamint műszaki és közbiztonsági szempontból való időnkénti megvizsgálása körül követendő eljárásra nézve, a földmivelésügyi minister urral és a horvát-szlavon-dalmát bán urral egyetértőleg a következőket rendelem.

A helyszini szemlével összekötött vizsgálatot az alább felsorolt hatóságok képviselőiből összehivott bizottság teljesiti. És pedig képviselve legyenek:

1. a vasuti és hajózási m. kir. főfelügyelőség;

2. az illetékes folyammérnöki hivatal;

3. az illetékes törvényhatóság; Horvát-Szlavonországok területén műszaki közegével is; Budapest főváros területén pedig a m. kir. állami rendőrség és a fővárosi mérnöki hivatal;

4. azon gőzhajózási vállalat, melynek gőzhajóállomásai a megvizsgálás tárgyát képezik.

A bizottsági vizsgálat a Budapest főváros területén és a budapesti helyi hajóforgalom keretébe bevont szomszédos helyeken évenkint, a többi összes gőzhajóállomásokon kétévenkint, és pedig mindenkor lehetőleg közvetlenül a hajózási forgalom megnyitása után tartandó. Időközben létesitett uj gőzhajó-állomásokon a kikötői műtárgyak és berendezések elkészülésüknek bejelentése után azonnal, vagyis használatba vételük előtt vizsgálandók meg.

A bizottság feladatát képezi: megvizsgálni és megállapitani, hogy a kikötőhid és hajó:

1. elhelyezése és felállitása a hajózási rendőrségi szempontból kifogástalan-e?

egyszeri figyelmeztetés után azonnal ki nem köttetnek, vagy előbbi álláshelyeikre azonnal vissza nem mennek, vagy végül szerkezetük jókkal ki nem cseréltetnek, azonkivül, hogy büntetés végett a 46. §. értelmében bejelentetnek, a kir. folyammérnöki hivatal által a tulajdonos kárára és veszélyére, ha szükséges, a 33. §. rendelkezéseihez képest karhatalom alkalmazásával is, azonnal kikötendők.

50. §. A vizsgálat megtörténte a malomkönyvecskébe a helyszinén még azon esetben is azonnal bevezetendő, ha minden rendben találtatott, nemkülönben a könyvecske »megjegyzés« czimü rovatába mindig bevezetendő minden büntetés vagy észrevétel, mi a legutóbbi vizsgálat óta az illető hajómalomtulajdonosra vonatkozólag felmerült.

51. §. A hajómalmokra vonatkozó állandó és közvetlen felügyeletet azon folyókon, hol folyamfelvigyázók vannak, a folyamfelvigyázó, hol ilyenek nincsenek, a községi elöljáró gyakorolja, kiket a kir. folyammérnöki hivatal a kellő utasitásokkal ellátni köteles, és kik szerzett tapasztalataikról a kir. folyammérnöki hivatalnak jelentéseket tesznek.

V. A hajómalomtulajdonos kötelességei.

52. §. Minden hajómalomtulajdonos köteles a jelen rendeletben és a helyi rendőri szabályokban előirt utasitásokat megtartani és azok megtartásáért akkor is személyesen felelős, ha hajómalmának üzletét állandóan vagy időszakonkint másokra bizná.[1])

53. §. A hajómalomtulajdonos köteles a hatóságilag engedélyezett malomhelyet és az elrendelt malombekötési módot pontosan megtartani.

54. §. A jelen rendelet 1. §-ában jelzett hajómalmoknál a deszkákból készült vagy vesszőkből font rekeszek vagy sövények felállitása, fenékgátak épitése, vagy bármi néven nevezendő más viztérítő készülékeknek alkalmazása tilos.

Amennyiben a hajómalmi üzletre jogositott egyén a parton üzletéhez szükséges vizi épitményeket emelni szándékozik, e tekintetben a vizjogi törvényben előirt módon hatósági engedélyért kell folyamodnia.

55. §. A hajómalom tulajdonosa, ha egyszersmind parti birtokos is, ellenben pedig a parti birtokos beleegyezésével a partok védelmét és biztositását kő, fa vagy másféle burkolattal, ugy nemkülönben a meder és part tisztitását az 1885 : XXIII. t.-cz. 41. §-a alapján hatósági engedély nélkül is eszközölheti : ha mindazonáltal az igy foganatositott munkálatok utóbb károsaknak bizonyulnának, tartozik azokat saját költségén a hatóság kivánatára záros határidő alatt átalakitani.

56. §. Ha a hajómalom oly part mentén van elhelyezve, amelyen hajóvontató-ut van, annak a tulajdonosa ugy az egész hajómalomra, mint a parton levert bekötő czölöpre rendes kötélcsusztató fákat tartozik alkalmazni.

57. §. Gyenge alkotásu, vagy már rozzant malomhajók használata tilos és ezek, amennyiben a tulajdonos azokat a kir. folyammérnöki hivatal egyszeri figyelmeztetése után ki nem cserélné, vagy ki nem kötné, a hivatal által egyszerüen kiköthetők.

Ilyen gyenge vagy rozzant szerkezetü hajómalmok, ha azokat a gőzhajók által okozott hullámok helyeikből kisodornák, kárpótlásra igényt nem tarthatnak, sőt még mindazon károkért is felelősek, melyek kiszabadult malmuk által akár a többi alantabb álló hajómalmokon, akár pedig más vizi jármüveken vagy egyéb tárgyakon okozatnának.

58. §. A kir. folyammérnöki hivatal különös engedélye nélkül a hajómalmokat kötéllel az átelleni parttal oly czélból összekötni, hogy a hajómalom ahhoz közelebb huzható és beljebb a mederbe bocsátható legyen, tilos.

59. §. A hajómalmok bekötésére egyedül csak rendszeresen levert malomkarók vagy horgonyok használata engedtetik meg, ellenben a malomkosarak vagy egyébnemü malombekötési módok alkalmazása tilos.

60. §. Ott, ahol a hajózás tényleg gyakoroltatik, a hajómalmok éjjeli lámpákkal olykép világitandók meg, hogy a part mentén lévő minden egyes hajómalom lámpával ellátva legyen.

Malomrévekben elegendő, hacsak minden rév első és utolsó hajómalma van lámpával világitva.

Ezen kötelezettség az oly folyókon lévő hajómalmokra is kiterjed, melyeken a hajózás korábban nem gyakoroltatott.

61. §. Minden hajómalomtulajdonos köteles malmának mindkét oldalára egy-egy táblát kifüggeszteni és erre a malom számát és a tulajdonos nevét messziről olvasható betükkel és számokkal kiirni.

62. §. Az egy község határában lévő hajómalmok sorszámokkal látandók el, és pedig oly módon, hogy minden községbeni malomcsoportnál a számozás a folyam felső folyásánál lévő hajómalomnál kezdődik és 1-től kezdve azon számig terjedő sorozatban jelöltetik meg, ahány hajómalom létezik.

VI. Büntető határozatok.

63. §. Kihágást követ el és 100 frtig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő :

[1]) Közös tulajdonba tartozó malomnál annak jókarban tartási kötelezettsége a társtulajdonosokat egyetemleg terheli, s ezen kötelezettségnek elmulasztása miatt a törvényes következményekért a tulajdonostársaknak mindenike szavatol. (F. M. 10850/1890.)

1. az, aki hatósági engedély nélkül hajómalmot felállit vagy ilyet üzletben tart (13. §.);
2. az, aki a hatóságilag elrendelt malomhelyváltoztatást a kitüzött határidő alatt nem foganatositja, vagy kijelölt malomhelyét önkényüleg megváltoztatja (25. §.);
3. az, aki az előirt bekötési módot meg nem tartja és malomkosarat vagy egyéb tilos bekötési módokat alkalmaz (53. és 59. §-ok);
4. az, aki deszkákból készült vagy vesszőből font rekeszeket, vagy sövényeket felállit, vagy fenékgátakat létesit (54. §.);
5. az, aki gyönge alkotásu vagy rozzant malomhajót használ (57. §.);
6. az, aki a hajómalmot különös engedély nélkül kötéllel az átelleni parttal oly czélból köti össze, hogy a hajómalom ahhoz közelebb huzható és beljebb a moderbe bocsátható legyen (58. §.).

Ötven forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő:

1. az, aki a hajómalom tulajdonosában történt változást a 19. §-ban kijelölt határidő alatt be nem jelenti (19. §.).
2. az, akinek malomkönyvecskéje nincs (41. §.);
3. az, aki a vontató-ut mentén hajómalmán, nemkülönben a parton levert bekötő czölöpön a kötélcsusztató fák alkalmazását elmulasztja (56. §.);
4. az, aki ott, hol a hajózás tényleg gyakoroltatik, az előirt módon lámpákat nem alkalmaz (60. §.);
5. az, aki a 61. §-ban előirt táblákat alkalmazni elmulasztja (61. §.);
6. az, a ki a kir. folyammérnöknek a jelen rendelet határozmányain alapuló utasitásait haladéktalanul nem teljesiti (48. §.).

64. §. A pénzbüntetés megállapitására az 1885: XXIII. t.-cz. 177. §-ában megnevezett hatóság illetékes, mely az idézett törvény 186. §-ában meghatározott módon jár el.

Felfolyamodás esetén az idézett törvény 177. §-ában megnevezett hatóság illetékes.

65. §. A pénzbüntetés egyharmad része azon község szegényalapjának javára forditandó, melynek határában a büntetett tulajdonos hajómalma van, vagy volt, kétharmad része pedig a gazdátlan hajómalomkarók, kosarak stb. eltávolitása, valamint a hajómalmok által okozott mederrongálások helyreállitási költségeinek fedezésére fog fordittatni.

VII. Zárhatározatok.

66. §. Ezen rendelet 1888. évi november 1-én lép életbe s ugyanezen naptól kezdve az 1867. évi 4916. sz. a. kiadott ideiglenes hajómalmi rendszabály, valamint az 1868. évi márczius 5-én 2226. sz. a. kiadott rendelet hatályon kivül helyeztetnek.

80406. szám.
1892. jan. 13.

Keresk. ministeri rendelet

a gőzhajóállomási kikötőhidaknak és hajóknak (pontonoknak) hajózási, rendőrségi, valamint műszaki és közbiztonsági szempontból való megvizsgálása tárgyában.

A magyar korona országai területén lévő gőzhajó-állomások kikötőhidjainak és hajóinak (pontonoknak), valamint ezek berendezéseinek és fölszereléseinek, ugyszintén a gőzhajóállomáshoz tartozó parti létesitményeknek hajózási rendőrség, valamint műszaki és közbiztonsági szempontból való időnkénti megvizsgálása körül követendő eljárásra nézve, a földmivelésügyi minister urral és a horvát-szlavon-dalmát bán urral egyetértőleg a következőket rendelem.

A helyszini szemlével összekötött vizsgálatot az alább felsorolt hatóságok képviselőiből összehivott bizottság teljesiti. És pedig képviselve legyenek:

1. a vasuti és hajózási m. kir. főfelügyelőség;
2. az illetékes folyammérnöki hivatal;
3. az illetékes törvényhatóság; Horvát-Szlavonországok területén műszaki közegével is; Budapest főváros területén pedig a m. kir. állami rendőrség és a fővárosi mérnöki hivatal;
4. azon gőzhajózási vállalat, melynek gőzhajóállomásai a megvizsgálás tárgyát képezik.

A bizottsági vizsgálat a Budapest főváros területén és a budapesti helyi hajóforgalom keretébe bevont szomszédos helyeken évenkint, a többi összes gőzhajóállomásokon kétévenkint, és pedig mindenkor lehetőleg közvetlenül a hajózási forgalom megnyitása után tartandó. Időközben létesitett uj gőzhajó-állomásokon a kikötői műtárgyak és berendezések elkészülésüknek bejelentése után azonnal, vagyis használatba vételük előtt vizsgálandók meg.

A bizottság feladatát képezi: megvizsgálni és megállapitani, hogy a kikötőhid és hajó:

1. elhelyezése és felállitása a hajózási rendőrségi szempontból kifogástalan-e?

2. közelében oly létesitmények vagy intézmények, melyek a gőzhajó-kikötőhely rendes és biztos használatát gátolják, nincsenek-e? avagy

3. nem hiányoznak-e oly berendezések vagy felszerelések, melyek a kikötőhelyen tartózkodó, vagy a kikötőhidon és hajón közlekedő közönség biztonsága érdekében szükségesek?

4. szerkezete, anyaga, az anyag minősége, továbbá a hidnak a parton, valamint az állóhajón (pontonon) való felfektetése és megerősitése, az összekapcsolások stb. ugy műszaki, mint közbiztonsági szempontból teljesen megfelelnek-e?

A bizottság kellő időben való közvetlen meghivásával, a vizsgálat idejének és sorrendjének megállapitásával, valamint a bizottsági helyszini szemle és tárgyalás vezetésével a vasuti és hajózási m. kir. főfelügyelőséget bizom meg.

A megtartott vizsgálatról a bizottsági leletet, véleményt és javaslatot magában foglaló jegyzőkönyv veendő fel, mely jóváhagyásom elé terjesztendő.

Oly esetekben, midőn a bizottság valamely gőzhajóállomás kikötői műtárgyain, azok berendezésén és fölszerelésén oly hiányosságot vagy rendellenességet találna, melynek pótlása vagy megszüntetése a biztonság érdekében halaszthatlanul mutatkozik, a szükséges intézkedés haladéktalan végrehajtása iránt a bizottság vezetője közvetlenül rendelkezhetik; az intézkedés mérve és módja a bizottsági jegyzőkönyvben előadandó.

A bizottsági eljárás alapján közvetlenül vagy a jegyzőkönyv jóváhagyása után rendeletileg történt intézkedés pontos végrehajtásának ellenőrzését a vasuti és hajózási főfelügyelőség teljesiti. Az intézkedéseknek a gőzhajózási vállalat részéről késlekedő avagy hiányos végrehajtása az ideiglenes folyó-, csatorna- és tóhajózási rendszabályok 112. §-a szerint minősitendő mulasztást képez s e rendszabályok 114. §-ában meghatározott büntetéssel sujtható.[1])

Jelen rendeletem kibocsátása napján lép hatályba.

---

[1]) Lásd ugyanezen kötetben közölve.

VASUT.

HIBAJAVITÁS ÉS PÓTLÉK.

HIBAJAVITÁS ÉS PÓTLÉK.

(A pótlék a jelen kötet anyaga egy részének sajtó alá bocsátása után bekövetkezett változások feltüntetésére szolgál.)

A kereskedelmi törvényt illetően.

Az 1. §-hoz. *A 3. lapon közölt C. 94 1898. számu jogeset után iétessék a következő:*

Amennyiben a szerződést kötött felek a tőzsdeszokványokra való hivatkozással kötik meg az üzletet, ugy ezen szokványokat nemcsak a tőzsde választott birósága, hanem a pörben eljárni hivatott rendes biróság is alkalmazni köteles. A tőzsdei szokványokra való hivatkozásnak azonban határozottnak kell lenni és nem elégséges, ha egy előző levélre történik hivatkozás, melyben az ügylet föltételeinek ismertetésén kivül az is foglaltatott, hogy kiköttetik a budapesti áru- és értéktőzsde választott biróságának illetékessége és az ezen biróságnál alkalmazandó tőzsdeszokványok. C. 265/907. K. J. 5., 119.

A 7. §-hoz. *A 7. lapon közölt C. 778/1893. számu jogeset szövegének első sorában előforduló »czég« szó »czégjegyzékkel« helyettesítendő.*

A 8. lapon közölt B. T. 661/1905. számu határozat után kimaradt a következő megjegyzés:

A tekintetben, hogy ha két vagy több egyén ipari vagy kereskedelmi üzlet folytatása czéljából egyesül, a bejelentésnek és az iparigazolványnak minő tartalommal kell birnia — lásd a K. M. 32244/1903. számu rendeletét, mely az ipartörvény kapcsán a 296. és 297. lapokon van közölve.

A 11. §-hoz. *A 10. lapon közölt M. T. 420/1907. számu határozat után iétessék a következő jogeset:*

Minthogy a törvényszéki czégjegyzések szövegében a község hivatali nevének használata és pedig azon irásmód szerint, amint az az országos községi törzskönyvben vezettetik, kötelező — a másnyelvü czég szövegében is csak a községek hivatalos neve használható és az ettől eltérő vagy közhasználatu elnevezés csak zárójelben használható. (C. 1200/1907. K. J. 4., 499. H. D. 2., 29.)

A 13. lapon közölt B. T. 3297 1905. számu határozat után iétessék a következő jogeset:

Ha a bejegyezni kért szövetkezet főczélja saját tagjai adósságának rendezése, amit akképpen hajt végre, hogy a tagok befizetéseit, takarékbetétjeit és a kölcsönvett pénzeket az adósságok kifizetésére felhasználja, a tagoknak pedig módot nyujt arra, hogy adósságaikat heti törlesztések által fizessék le: ezen czéinak az elérése is különböző bankmüveleteket feltételez és ha a szövetkezet más bankügyletekkel is foglalkozhatik: a »bank« kitétel az üzlet közelebbi megjelölésére szolgál. B. T. 339/908. H. D. 2., 174.

A 13. lapon közölt B. T. 4083/1882. számu jogeset után iétessék a következő:

Ellenk. ujabb. A czégszövegben előforduló »Hungária« szó a bejegyeztetni kivánt szőlőtelep magyar jellegére utal s az üzlet közelebbi megjelölésére szolgál, tehát a K. T. 11. §-ában foglalt rendelkezésbe nem ütközik. (C. 1280/907. H. D. 2., 53.)

A 14. lapon közölt B. T. 10/1907. számu határozat után iétessenek a következő jogesetek:

A keresk. forgalomban szokás, hogy valamely üzletben előállitott árukat, vagy magát az üzletet az üzlettulajdonos neve mellett valamely a forgalomban alkalmas oly névvel jelölnek meg, mint aminő a folyamodó által a czégbe felvenni kivánt »Hungária« elnevezés. Üzletek és áruk a közönség előtt gyakran ily nevek alatt válnak ismertekké, sőt részvénytársaságok czégében az ily elnevezések használata általánossá vált. Ily elnevezésnek a

czégbe toldásként felvétele tehát a forgalomban elfogadott szokás szerint az üzlet közelebbi megjelölésére alkalmas lévén, ily toldat a K. T. 11. §-a értelmében bejegyezhető. Nem döntő a felfolyamodó czégbiztosnak arra való hivatkozása, hogy ily megjelölés a hangzatosság és a reclam czéljára szolgál, ami tulajdonkép azt jelenti, hogy a czégtoldat czélja a közönség figyelmének és érdeklődésének felkeltése. A szabad versenyen alapuló üzleti forgalomban a kereskedő üzleti érdekében állhat a czég oly megválasztása, amely hangzásánál fogva alkalmas a közönség figyelmének és érdeklődésének felkeltésére, amig a kereskedő e czélból követett eljárásával a rendes forgalom szokásai által szabott határokat túl nem lépi, addig eljárása semmiféle tilalomba nem ütközik. Eszerint a folyamodó által bejegyeztetni kivánt »Hungária« elnevezésnek, mint toldatnak a czégbe való felvétele sem a czégvalódiság elvébe nem ütközik, sem egyébként nem tilos. (B. T. 3556/1907. H. D. 2., 51.)

Nem szolgálhat okul valamely szónak czégtoldatként való bejegyzésére magában véve az, hogy az illető szó védjegyként belajstromoztatott. Ha azonban a kereskedelmi forgalomban valamely üzlet áruja és maga az üzlet is a védjegyként vagy az üzlet közelebbi megjelöléseként használt olyan szó alatt válnak ismeretesekké; amely az üzlet közelebbi megjelölésére szolgál, az a kereskedelmi törvény 11. §-a értelmében bejegyezhető, miért is folyamodó ama kérelmének, hogy »Galamb János« czégszöveggel bejegyzett czége a »Galambpostához« toldattal jegyeztessék be, hely is adatott. (B. T. 815/1907. H. D. 1., 379.)

A czég szövegébe felvétetni kért »párisi gyémántkirály« kitétel már meghaladja a kereskedelmi forgalomban megengedhető reklámnak határát s igy be nem jegyezhető. (B. T. 2620. 1907. H. D. 1., 352.)

A 12. §-hoz. *A 14. lapon közölt C. 829/1884. számu határozat elé tétessék a következő jogeset:*

A hagyaték átadása előtt az összes öröklésre hivatottak beleegyezése kell ahhoz, hogy a régi czég töröltessék. Megegyezés nem létében a régi czég a hagyatéki ügy végleges rendezéséig fentartandó lévén: annak sincsen helye, hogy a régi czéget valamelyik öröklésre hivatott akár csak toldatként is bejegyeztesse. B. T. 133/908. H. D. 2., 173.

A 15. lapon közölt D. T. 1130/1907. számu jogesetnek felülről számitott 6. sorában előforduló »felsőbbségéből« szó »felelősségéből« szóval helyesbitendő.

A 15. lapon közölt kassai T. 1108/1907. sz. határozat elé tétessék a következő jogeset:

Be nem jegyzett czég át nem ruházható. C. 211/908. K. J. 5., 254.

A 15. lapon közölt kassai T. 1108/1907. sz. határozat után tétessék a következő:

Nincs akadálya az oly egyéni czég bejegyzésének, melynek tulajdonosa, ki elhalt atyjának egyetlen fia és annak üzletét folytatja, saját neve mellé atyja nevét az utódlást jelző toldással kivánja bejegyeztetni, habár atyjának czége nem is volt bejegyezve. (B. T. 2859/1907. H. D. 2., 62.)

A 13. §-hoz. *A 15. lapon közölt C. 779/1906 számu határozat után tétessenek a következő jogesetek:*

A kereskedelmi törvény 11. §. második bekezdésében foglalt és nyilvánvalóan a közkereseti társaságok czégének szövegére nézve (kereskedelmi törvény 13. §.) is irányadó rendelkezés szerint csakis olyan toldat foglalhat helyet a közkereseti társas czég szövegében, amely a társas üzletnek vagy a társasági tagok személyének megjelölésére szolgál; ilyennek a kért szövegben előforduló »Danubius« nem tekintendő. (C. 1068/1907. H. D. 1., 342.)

A közkereseti társaság nem nevezhetvén magát sem részvénytársaságnak, sem szövetkezetnek, nem használhat czégében oly toldatot, mely a közönséget ily irányban megtéveszthetné; ez okból nem használhatja a »Huszti kereskedelmi bank« toldatot sem. (C. 1158/1907. H. D. 2., 54. K. J. 4., 499.)

A 14. §-hoz. *A 15. lapon közölt B. T. 1858/1877. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

A bejegyzett czégszövegben előforduló »mint szövetkezet« kitétel helyett az »m. sz.« röviditett jelzőnek használata az ipartörv. 58. §-ába és a czég valódiságába ütközik. (B. T. 3576/904.)

A 16. §-hoz. *A 16. lapon közölt K. M. 74011/1892. számu határozat elé tétessék a következő jogeset:*

Nincs törvényes akadálya, hogy a kereskedőnek több telepe legyen és a kereskedő tetszésétől függ, hogy különböző helyeken vagy községekben levő telepei egymástól független főtelepek legyenek vagy pedig egyik mint főtelep, a többi mint fióktelep vezettessék. (B. T. 2831/1907. K. J. 4., 453.)

A 16. lapon közölt C. 4582/1879. számu határozat után kimaradt a következő megjegyzés:

Lásd a biztositó-társaságok ügynökségeit illetően a K. M. 54535/1902. és K. M. 17845. 1904. számu határozatokat az ipartörvény kapcsán közölve a 301. lapon.

A 18. §-hoz. *A 17. lapon közölt B. T. 5950/1884. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

Az »S. és társa« szavakkal kifejezett czégnév, mely alatt a folyamodók fióktelepüknek bejegyzését kérik, magyarul egészen megfelel

annak a németül: S. u. Co.« szavakkal kifejezett czégnévnek, mely alatt a folyamodók bécsi főtelepe bejegyezve van és így a keresk. törv. 18. §-a annak, hogy a budapesti fióktelep a folyamodók által megjelölt czéggel bejegyeztessék, utjában nem áll. (B. T. 661/1905.)

A 19. §-hoz. *A 18. lapon közölt C. 5134/1883. számu határozat után kimaradt a következő megjegyzés:*

Lásd még a 21. §. kapcsán közölt B. T. 5709. 1877. és C. 5459/1883. számu határozataikat is.

A 24. §-hoz. *A 23. lapon közölt C. 8/1907. számu határozatot követő megjegyzés után vétessék fel az ezzel ellenkező következő határozat:*

A bejegyzett czég részére a K. T. 17. és 24. §-aiban biztositott oltalom feltétlen és igy kiterjed a be nem jegyzett kereskedők által használt czégekre is, tekintet nélkül arra, hogy esetleg a czég a K. T. 5. §-a értelmében be sem lett volna jegyzendő. (C. 37/1905. M. D. 12., 642.)

A 31. §-hoz. *A 25. lapon közölt C. 632/1905. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

Oly könyvkivonat alapján, amelyből nem állapitható meg, hogy az abban feltüntetett követelés kereskedelmi ügyletből származik-e; továbbá, amelyen a közjegyző csak azt tanusitja, hogy a könyv törvényes kellékekkel bir és hogy a könyvkivonatban feltüntetett tételek az üzleti könyvben foglalt bejegyzésekkel teljesen megegyezők, zálogjog-előjegyzésnek helye nincs. (C. 821/1905.)

A keresk. könyvek bizonyitó erővel csakis kereskedelmi ügyletből eredő jogviszonyban birnak. Nem szolgálhat bizonyitékul és ezért a hitelesitett könyvkivonat alapján előjegyzésnek nincs helye, ha a kezesség egy már biróilag érvényesitett követelésért vállaltatott s nem azzal egyidejüleg keletkezett, mert a kezesség nem a kereskedelmi ügylet biztositására jött létre, maga a kezesség pedig ebben az esetben a K. T. 270. §-ának 3-ik bekezdése értelmében kereskedelmi ügyletet nem képez. (C. 6781/1905.)

A 26. lapon közölt B. T. 10. polg. sz. döntvény után tétessék a következő határozat:

Az 1868. évi LIV. t.-czikk 35. §-ának második bekezdésében foglalt az a szabály, hogy könyvkivonati és számlakövetelések a könyvvitel helyének birósága előtt perelhetők, a kereskedelmi ügyletek nem teljesitéséből származott kártéritési követelésekre nem alkalmazható. Curia. XVII. számu teljesülési határozat. H. D. 2., 129.

A 34. §-hoz. *A 27. lapon közölt B. T. 3972/1904. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

Az 1868: LIV. t.-czikk 188. §-ának a közös okiratokkal való bizonyitásra vonatkozó szabályai a kereskedelmi könyvekkel való bizonyitás esetén nem alkalmazhatók. (C. 5312/905.)

A 43. §-hoz. *A 32. lapon közölt C. 1063/1890. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

A keresk. meghatalmazott kezéhez — rendszerint joghatálylyal — eszközölhető fizetés vagy fedezetnyujtás hatálytalannak tekintendő a megbizóval szemben akkor, ha a fizetés, illetve fedezetnyujtás a szokástól eltérően, vagy a harmadik személy által ismert, vagy rendes kereskedői gondosság mellett felismerhető, megszoritott jogkört túlhaladó módozatok szerint történt és a meghatalmazott a fizetést, illetve fedezetet nem juttatta el a megbizóhoz. (C. 849/1904. M. D. 12. 668.)

A 45. §-hoz. *A 37. lapon közölt C. 957/1896. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

A vételi ügyletnek visszalépési jog biztositása mellett való megkötésére az utazó is jogositva van, mert a kereskedelmi utazó jogköre nemcsak a közönséges vételi ügyletek, hanem a vétel különös nemeinek megkötésére is kiterjed. (1380/1906. K. J. 5., 20., H. D., 230.)

A 38. lapon közölt C. 1153/1892. számu jogeset első sorában előforduló »bocsátott« szó helyébe »bocsátás« teendő.

Az 59. §-hoz. *A 60. lapon közölt C. 1261/1904. sz. határozat után tétessenek a következő jogesetek:*

Ha a vasuti szolgálati rendtartás szerint a véglegesen alkalmazott tisztviselővel szemben fölmondásnak van helye, ha fegyelmi vagy szolgálati uton megállapittatott, hogy a szolgálatnak, az intézet érdekei és tekintélyének megfelelő ellátására alkalmatlan és az alkalmatlanság nem fegyelmi, hanem szolgálati uton állapittatik meg: ez annyit jelent, hogy a megállapitás az alkalmazottal szemben, a vasuttársaság tényének tekintete alá tartozik és igy korlátlanul a birói elbirálás körébe tartozik az a kérdés, hogy a vasuttársaság részéről az elbocsátás okául fölhozott tény, azaz a szolgálatra való alkalmatlanság fenforog-e vagy sem. C. 1257/907. H. D. 2., 183.

A vasuti hivatalnok nyugdijának megvonása a büntetéskép való elbocsátásnak folyománya, a nyugdijigény elvesztésének alapul szolgálható hivatalból való elmozditás pedig a vasuttársaság fegyelmi hatóságának s igy magának a vasuttársaságnak a ténye; ennélfogva a nyugdijigény megállapitása és a nyugdij kiszolgáltatása iránt támasztott kereseti követelés tekintetében a vasuti hivatalnoknak nem a vasut nyugdijintézete ellen, amely a vasut igazgatóságának fegyelmi határozataihoz és a saját alapszabályaihoz alkalmazkodni tartozik, hanem az őt elbocsátó vasuttársaság ellen van perelési joga; nyugdijintézet mint a vasuttársaság-

nak a nyugdijak kezelésére és nyugdijigények ellátására szolgáló közege a vasuttársaságtól különböző önálló jogi személyiséggel és perben állási képességgel nem bir, hanem mindazon esetekben, amelyekben a nyugdijintézet vagyoni érdeke forog kérdésben, csak maga a vasuttársaság van hivatva eljárni. C. 4782/907. H. D. 2., 181.

A 60. §-hoz. *A 61. lapon közölt S. 10228/1897. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

A gyári kocsis nem cselédi szolgálatot teljesitő s igy nem az 1876 : XIII. t.-cz. rendelkezései alá eső alkalmazottnak, hanem az iparüzlethez tartozó s ekként az ipartörvény határozmányai alá eső munkásnak tekintendő. (K. M. 97160/1906.)

A 67. §-hoz. *A 69. lapon közölt B. T. 1819/1905. számu határozat mellett a forrás megjelölésé:l feltüntetett D. 38. szám 98-ra helyesbitendő.*

A 74. §-hoz. *A 72. lapon közölt C. 365/1879. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

Versenytilalom megszegésével vádolt cégtag ellen a K. T. 74. §. alapján inditott keresetnek a közker. társaság nevében való folyamatba tételére a többi cégtagok akkor is jogosultak, ha egyébként a czéget csak az alperesként perbevont czégtaggal együtt képviselhetik. A téglagyártással foglalkozó közkereseti társaságnak egyes tagjai azon eljárásukkal, hogy a czég tulajdonát tevő ingatlanok közelében téglagyártásra alkalmas területet vásároltak, de azon téglát nem gyártottak, a versenytilalmat meg nem szegték. C. 6661/906. H. D. 2., 97.

A 82. §-hoz. *A 74. lapon közölt C. 895/1907. számu határozathoz hozzájegyzendő még:*

és H. D. 1., 316.

A 89. §-hoz. *A 79. lapon közölt C. 1230/1900. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

Ha valamely közkereseti társaság üzletét az abban megmaradt egyetlen tag bár a régi társasczég alatt mint egyéni üzletet tovább folytatta, az ily egyéni czég tulajdonosához utóbb társul való csatlakozás által keletkezett közkereseti társaság is már nem a régi közkereseti társaságnak uj tagok belépésével való folytatásának, hanem ettől különböző ujonnan alakult közkereseti társaságnak tekintendő, igy ezzel szemben a K. T. 89. §-ának szabálya nem alkalmazható. C. 1292/1907.

A 93. §-hoz. *A 83. lapon közölt C. 880/1885. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

A csőd folytán feloszlott társaság felszámolásának is van helye. (C. 662/1905. M. D. 12., 671.

A 100. §-hoz. *A 84. lapon közölt C. 157/1899. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

A K. T. 100. §-ában a társaság mindegyik tagjának biztositott jog feltétlen és igy a társasági szerződés felbontása nem tehető függővé attól, hogy egyik társtag a másiktól kölcsönvett összeget visszafizesse. C. 1151/907. H. D. 2., 72.

A 84. lapon közölt C. 721/1892. számu határozat után tétessék a következő jogeset:

A rendetlen és szabálytalan könyvvezetés alkalma sarra, hogy a társaság ügyei vezetése körül bizalmatlanságot keltsen, minek következtében a kölcsönös bizalom hiányában a társasági tagoknak a közkereseti társaságban való czélirányos, eredményes együttműködése kizártnak tekinthető, ily esetben pedig a társaság czéljának elérése lehetetlenné vált s igy ezen körülmény egymagában megállapitja a K. T. 100. §-ának 1. és 2. pontjában körülirt felbontási okot. (C. 1317/1904.)

A 84. lapon közölt C. 348/1882. számu határozat után tétessék a követkő jogeset:

A K. T. 100. §-ában emlitett azon lényeges feltevések közé, melyek mellett a közkereseti társaság keletkezik, kétségtelenül a társaság tagjainak egymással szemben való oly magaviselete is sorozandó, ami a kölcsönös bizalmat köztük meg ne renditse és a sikeres együttműködést lehetetlenné ne tegye. C. 1151/907. H. D. 2., 72.

A 84. lapon közölt C. 1597/903. számu határozat után tétessék a következő jogeset:

Oly esetben, midőn a közkereseti társaság feloszlására valamely absolut hatályu ok fenforog, pl. midőn a K. T. 98. §-ának 3. pontjában jelzett eset előáll, hogy t. i. a társaság egyik tagja elveszti a vagyona felotti szabad rendelkezési jogot, a társaság feloszlása nemcsak keresettel, hanem perenkivüli uton is érvényesithető bármely érdekelt fél bejelentése által. (C. 1290/907. K. J. 5., 62.)

A 105. §-hoz. *A 87. lapon közölt C. 906/1894. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

Ha a közkereseti társaság egyik tagjának kiválásakor az üzletben maradt tag a kivált taggal szemben az üzleti leltár és mérleg évenkinti közlésére kötelezettséget vállalt, ez nem jogositja fel a kivált tagot számadás követelésére, hanem csak a ker. törv. 83. §-án alapuló jogok gyakorlására, vagy a leltár és mérleg birói uton való követelésére. C. 1022/907. H. D. 2., 146.

A 108. §-hoz. *A 88. lapon közölt C. 860/1897. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

A feloszlott közkereseti társaság tagja előzetes felszámolás nélkül is követelheti vagyon-

illetőségét, ha ez iránt a társaság tagjai megegyeztek. A tagok a felosztás oly módjában is megegyezhetnek, hogy vagyonilletőségeik megállapitását szakértőkre bizzák. (C. 206/1907. K. J. 4., 454. és H. D. 1., 314.)

A 88. lapon közölt C. 543/1905. számu határozat után tétessenek a következő jogesetek:

A felszámolásnak nemcsak a társasági tagok vagyonilletőségének megállapitása, hanem a társaság folyó ügyeinek lebonyolitása és hitelezőinek kielégitése is célja lévén, a társaság feloszlásának és a felszámolás elrendelésének szorgalmazása nem tekinthető oly jognak, ami csak a bejegyzett kereskedőt illeti meg. C. 1151/907. H. D. 2., 72.

Ha a társasági szerződés a társas cég feloszlása esetére annak vagyona, tartozásai és a tagokat esetleg megillető vagyonrész megállapitásának módja tekintetében intézkedést nem tartalmaz és ha a társaságnak tartozásai és folyamatban levő ügyletei vannak: a K. T. 108. §-a szerint felszámolásnak van helye. A feloszlást kimondó itéletben kimondatott, hogy a be nem jegyzett közk. társaság, valamint a felszámolás és a felszámolók kirendelése a cégjegyzékbe felveendő. C. 1151/907. H. D. 2., 72.

A 135. §-hoz. *A 96. lapon közölt C. 1302. 1896. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

A betéti társaság beltagja ellen vezetett végrehajtás folyamán a tag lefoglalt illetményének érvényesitésére kirendelt ügygondnok a betéti társaság többi tagjaitól az illetmény megállapithatása végett számadást követelhet. A hitelező azonban nem követelhet a társaság bejegyzésétől kezdődő számadást; a számadásnak csak arra az időre kell vonatkoznia, amikor avégrehajtást szenvedett illetménye megállapitandó. Ez irányban az alperes eleget tesz számadási kötelezettségének, ha oly kimutatást terjeszt elő, amely a társaság vagyonértékeit és terheit tételenként és ezek alapján a vagyonilletmény kiszámitását magában foglalja. (C. 1530/1906. K. J. 5., 13. Ü. L. 24., 53. H. D. 2., 33. A kir. Curia IV. polg. tanácsának 35. számu elvi megállapodása.)

A 139. §-hoz. *A 97. lapon közölt B. T. 104/1906. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

A betéti társaság kültagja saját személyében nem perelhető a társaság kötelezettségeiért, csak ha bizonyittatik, hogy betétét be nem fizette. (C. 1717/1904. M. D. 12., 677.)

A 150. §-hoz. *A 102. lapon közölt C. 1428. 1904. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

Ha valaki kifogásolás nélkül résztvesz a részvénytársasági alakuló közgyülésen, melyen az alapitó részvénytőke 30 százalékának befizetéséről jelentés tétetett és melyen a részvénytársaság megalakultnak kimondatott, utóbb azon okból, mert a jegyzett részvények névértékének 10%-át az aláirásnál be nem fizette és igy aláirása semmisnek tekintendő, nem tagadhatja meg a részvény jegyzése által elvállalt fizetési kötelezettséget. (C. 1101/1906. K. J. 4., 500.)

A 151. §-hoz. *Az ezen §-al kapcsolatos jogesetek tördelési hiba folytán a 150. §-hoz kerültek.*

A 157. §-hoz. *A 106. lapon közölt B. T. 2271/1904. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

A keresk. törv. nem tiltja, hogy a részvényesek egyes csoportjai különböző jogokkal birjanak. A különbözőség vonatkozhatik akár az osztalékra, akár a részvényesi minőségből folyó egyéb jogokra. Nincs ok arra, hogy a választói jog tekintetében a különbözőség lehetősége az egyes csoportok közt kizárassék. Nem lehet tehát megtagadni az oly alapszabályi rendelkezés bejegyzését, amely szerint az igazgatóság tagjainak kijelölése a részvényesek egyes csoportjainak van fentartva, mely fentartás a tervezetbe is felvétetett; amely szerint az igazgatóság határozatképessége mindegyik csoport részéről jelölt két igazgatósági tag jelenlététől függ. Ellenben az, hogy az egyes igazgatósági tagokat a részvényesek melyik csoportja jelölte volt, nem lehet tárgya a bejegyzésnek és igy nem engedhető meg a cégjegyzésnek oly módja, illetve a képviseleti jogkörnek harmadik személyekkel szemben oly korlátozása, hogy a céget jegyző igazgatósági tagok közül egynek az egyik csoport és egynek a másik csoport jelöltjének kell lennie. (B. T. 2709/1907. H. D. 2., 57.)

A 160. §-hoz. *A 108. lapon közölt B. T. 287/1898. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

Az alapitók által vállalt kötelezettség magát a részvénytársaságot nem kötelezi. C. 1928/907. K. J. 5., 276.

A 161. §-hoz. *A 109. lapon közölt C. 377. 1906. számu jogeset második sorában előforduló »megszerzés« szó helyett »megtartási« teendő.*

A 166. §-hoz. *A 112. lapon közölt S. 8294/1879. számu jogeset második sorában előforduló »oka« szó helyett »joga« teendő.*

A 173. §-hoz. *A 117. lapon közölt C. 5137. 1887. sz. határozat után tétessék a következő jogeset:*

A névre szóló részvények tulajdonának átruházásához olyan jogügylet kivántatik, mely a tulajdon átruházására alkalmas; ez irányban egyedül a névre szóló részvények birtoklása bizonyitékot nem képez. C. 357/908. K. J. 5., 157.

A 117. lapon közölt C. 975/1894. számu jogeset 4. sorában előforduló »első lapra« szavak helyébe »előlap« teendő.

A 118. lapon közölt C. 329 1897. számu határozat után tétessék a következő jogeset:

A részvényeknek a részvénykönyvben történt átiratása magában véve még nem teszi perfektté az ajándékozást, ahhoz szükséges a részvényeknek tényleges átadása. C. 2257/908. K. J. 5., 296.

A 118. lapon közölt C. 1570/1902. számu határozat után tétessék a következő jogeset:

A K. T. 173. §-ának azon rendelkezéséből, hogy a részvénytársaság a részvénybirtokosi minőség vizsgálatára kötelezve nincs, önként folyik, hogy e minőség vizsgálata jogában áll. Ez a jog azonban nem terjedhet ki arra, hogy a társaság a részvények átruházásának alapját képező ügyletet vizsgálhassa, hanem a vizsgálat joga csak arra terjed ki, hogy valjon alaki szempontból a birtokosi minőség legitimálva van-e, különösen, hogy a hátirat valódi-e, vagyis a részvénybirtokosától származik-e? Ha az alapszabályoknak az a korlátozó rendelkezése, hogy a részvények átirása a részvénytársaság igazgatóságának jóváhagyásához van kötve, a részvénytársaság által kibocsátott és névre szóló részvények szövegében elő nem fordul, a szóban levő alapszabály korlátozása részvények közforgalomra szánt értékpapir természeténél fogva már ez okból sem lehet joghatályos. C. 176/907 H. D. 2., 69.

A 174. §-hoz. *A 119. lapon közölt C. 530/1902. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

Ha az igazgatósági tag az igazgatóság inditványához az igazgatósági ülésen hozzájárult a közgyülés elé terjesztett és a közgyülés által elfogadott ezen inditványt, mint közgyülési határozatot csak az esetben támadhatja meg, ha az inditványát a közgyülés általi elfogadás előtt kifejezetten visszavonta. C. 164/907. K. J. 5., 227.

A 120. lapon közölt C. 2704/1904. számu jogeset 8. sorában előforduló »joghatályosságánál« szó helyett »joghasonlóságánál« teendő.

A 122. lapon közölt C. 990/905. számu határozat után tétessék a következő jogeset:

Ha a részvénytársaság igazgatósága a közgyülést megelőző nyolcz nappal a mérleget és a felügyelő-bizottsági jelentést a társaság irodájában közzé nem teszi s ezen időn belül azok nyomtatott példányokban az emlitett helyiségben a részvényesek rendelkezésére nem állanak; továbbá, ha az igazgatóság a részvényeket letétbe helyezett részvényesek jegyzékét a közgyülésen nyilvános betekintés végett ki nem teszi, akként, hogy a részvényesek által hozzáférhető legyen, ezek a mulasztások nemcsak arra szolgálhatnak esetleg alapul, hogy az igazgatóság tagjai a kereskedelmi törvény 221. §. 1. pontja értelmében pénzbirsággal sujtassanak, hanem arra, hogy a közgyülés határozatai sikeresen megtámadtassanak. Ezen alakszerüségek mellőzését a határozatokat megtámadó felperesnek kell bizonyitania. (C. 1152/1906, H. D. 1., 363.)

A 122. lapon közölt C. 1125/1884. számu határozat után tétessék a következő jogeset:

A mérleg hiányos aláirása és a mérleg kellő közzétételének elmulasztása nem szolgálhat alapul arra, hogy a közgyülésnek a mérleg helybenhagyása és az ezzel kapcsolatos kérdések tárgyában hozott határozata megsemmisittessék abban az esetben, ha a részvényeseknek egyébként módjukban állott a mérleg tartalmáról tudomást szerezni. C. 988/1907.

A 122. lapon közölt C. 858/1902. számu határozat után tétessék a következő jogeset:

Ha a részvénytársaság a részvényletételi határidő utolsó napján a hivatalos óra eltelte után is elfogadott részvényeket letétbe és az igy igazolt részvényeseket a közgyülésben való részvételben meg nem gátolta: jogtalan és a közgyülési határozat megsemmisitésére okot adó azaz eljárása, hogy más részvényesektól ugyanakkor már nem fogadta el letétbe a részvényeiket és ezzel meggátolta őket a közgyülésben való részvételben. C. 347/907. H. D. 2., 115.

A 125. lapon közölt C. 233/1905. számu határozat után tétessenek a következő jogesetek:

A kereskedelmi törvény szellemével ellenkezik ugyan, ha a közgyülésen olyan egyének vettek részt, akikre a részvények csupán azért ruháztattak át, hogy a közgyülésen szavazati jogot gyakorolhassanak; de ez a körülmény a határozatok megsemmisitésére okul nem szolgálhat, ha a közgyülés ugyanazon tárgysorozat elintézésére ismételten hivatott egybe és azon a kifogásolt részvényeseken kivül más részvényesek is jelen voltak és a tárgysorozat egyhangu elintézésében részt vettek, az alapszabályok szerint pedig az ismételten egybehivott közgyülés a megjelentek számára való tekintet nélkül határozatképes volt. (C. 501. 1907. H. D. 1., 306.)

A kereskedelmi törvény csak azoknak adja meg a részvénytársaság ügyeibe való befolyást, akik valóságos részvényesek s ezek is csak az alapszabályokban meghatározott mértékben és korlátokon belül gyakorolhatnak szavazati

jogot; ebből folyólag a bemutatóra szóló részvényeknek is csupán a közgyülésen való részvétel és a többség biztositása céljából való átadása jogtalan és emiatt a hozott határozatok meg is támadhatók akkor, ha a jogosulatlan szavazatok számuknál fogva a szavazás eredményét befolyásolták. (C. 1152/1906. H. D. 1., 363.)

Az alapszabályok ama rendelkezéseinek, hogy a közgyülés határozat érvényességéhez bizonyos számu részvényes jelenléte szükséges és bizonyos számu részvény igazolt tulajdona biztosit részvételi és szavazati jogot: nem célja az, hogy általuk a közgyülési részvétel jogának akár megbizott, akár tulajdonosként fellépő helyettes (strohmann) utján való gyakorolhatása kizárassék, hanem a közgyülésen való részvétel szempontjából azt kell igazolt részvényesnek tartani, ki a részvény letétele által részvényesként jelentkezik. Ha azonban strohmannoknak szerepeltetése valamely jog kijátszását célzó és visszaélést magában foglaló határozatok keresztülvitele érdekében történt és az ily irányu határozathozatal eredményét tényleg befolyásolta, ugy strohmannoknak a közgyülésen való részvétele miatt emelt panasz alapos. Ámde az a körülmény, hogy a közgyülésen valamely részvényes tulajdonosként fellépő helyettes utján vett részt, nem jelenti még azt, hogy ezzel az alapszabály rendelkezéseinek kijátszása céloztatott. C. 279/907. H. D. 2., 119. K. J. 5., 208.

A 126. lapon közölt C. 370/1904. számu határozat után tétessék a következö jogeset:

Megsemmisitendő az oly közgyülési határozat, mely ahelyett, hogy a kifogásolt tételeknél a mérlegben kitüntetett minőségét csak tüzetes vizsgálat és a helyes számitási eredmények megállapitása utján helyesbitette és változtatta volna meg, minden számadás és vizsgálat megejtése nélkül a kérdéses tételek minőségét megváltoztatta, az igazgatóság által indokoltnak vélt leirások mellőzésével azok összegeinek megfelelő tényleg nem létező vagyonértéket a mérlegbe beállitott, az állitólag nem létezett nyereség összegét pedig szintén vagyonként tüntette ki. C. 279/907. H. D. 2., 119.

A 127. lapon közölt C. 537/1906. számu határozat után tétessék a következő jogeset:

A részvénytársasági közgyülési jegyzőkönyv tartalmával szemben a közgyülési határozatot megtámadó részvényes tartozik bebizonyitani, hogy a jegyzőkönyv nem a valóságnak megfelelően van fölvéve. (C. 501/1907. H. D. 1., 306.)

A 183. §-hoz. *A 135. lapon közölt C. 124/1897. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

Részvénytársasági igazgatónak felmondási ideje nem 3 hónap, hanem 1 esztendő, mert a részvénytársasági igazgató állásánál fogva nem kisegitő, hanem intéző hatáskörrel bir, s igy állása nem esik a segéd tekintete alá. C. 1119/1907.

A 185. §-hoz. *A 137. lapon közölt B. T. 2271/1904. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

Valamely részvénytársaság által megszerzett, de külön cég alatt tovább folytatott kereskedelmi üzlet tekintetében a cégjegyzés a részvénytársaság cégjegyzésétől eltérő módon nem állapitható meg; hanem e külön cégnek jegyzésére csak olyan egyének hatalmazhatók meg, kik a részvénytársaság jegyzésére is föl vannak hatalmazva. (B. T. 1531/1907. H. D. 1., 319.)

A 188. §-hoz. *A 138. lapon közölt B. T. 2608/1896. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

A részvénytársaság igazgatóságának és felügyelő-bizottságának tagjai a biróság által nem kötelezhetők tisztükből folyó cselekményekre akkor, ha azon időtartam, melyre megválasztva lettek, letelt. (B. T. 2692/1907. H. D. 1., 351.)

A 189. §-hoz. A 138. *lapon közölt C. 137/1904. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

A K. T. 189. §. alapján a részvénytársaság vagy szövetkezet igazgatósági tagjai ellen érvényesiteni kivánt kárigény tekintetében megállapitási keresetre nincs szükség. C. 920. 1907. H. D. 2., 179.

A 140. lapon közölt C. 137/1904. számu határozat után tétessék a következő jogeset:

Az évi mérleg hamis összeállitása elegendő alap a részvénytársaság igazgatói kártéritési kötelezettségének megállapitására. (C. 137/1904. M. D. 12., 712.)

A 140. lapon közölt C. 947/1904. számu határozat után tétessék a következő jogeset:

A tömeggondnokot megilleti a felperességi jog, ha a csődtömeg részére olyan vagyont követel, melynek perbeli álláspontja szerint a közadós szövetkezet tulajdonában kellett volna lenni és amely arról jogellenesen elvonatott.

A K. T. 189. §-ának rendelkezése azon esetben is alkalmazást nyer, ha a K. T. 453. §-ának parancsoló intézkedései meg nem tartattak és a szövetkezet igazgatósági tagjainak kártéritési felelőssége fennáll abban az esetben, ha a biztositási alapot megcsonkitották, illetve rendeltetésétől elvonták. A biztositási alap a biztositó által vállalt kötelezettségek biztositására szolgál. A biztositási alap eme jogi természetéből következik, hogy a biztositó-vállalat a kimutatott biztositási alap valóságban létezéséért felelős. Az igazgatóság tagjainak felelősségéből pedig következik, hogy ők

a biztositó-vállalat által kimutatott s az alapszabályokban és mérlegekben kitüntetett biztositási alap egészben, illetve a törvénynek megfelelő felhasználása után fenmaradó részének fentartásáért a maguk személyében is felelősek. (C. 1251/1907. H. D. 2., 13.)

A 141. lapon közölt. C. 735/1903. számu határozat után tétessék a részvényes kereseti jogát már közvetlenül elismerő következő jogeset:

A bukott részvénytársaság igazgatóinak kártéritési kötelezettsége az egyes részvényes keresete alapján is megállapittatott, mivel bizonyitva lőn, hogy a takarékpénztár igazgatói nem ellenőrizték a könyvek vezetését, az üzletvezető hivatalnokok hamis könyveket vezettek és hamis mérlegeket készitettek, a pénzek egy részét elsikkasztották. Jóllehet a bukott részvénytársaság csődjében e követelések 60%-a erejéig létrejött kényszeregyezségben kiköttetett, hogy a csődhitelezők az igazgatóság és felügyelő-bizottság tagjainak vagyoni hozzájárulásával elért kényszeregyezségi hányad kifizetése esetére az igazgatóság és felügyelőbizottság tagjaival szemben további kárigényt fenn nem tartanak, a kényszer-egyezség keretébe nem tartozó ezen kikötés a felperesekkel szemben figyelembe nem vétetett, mert a felpereseknek jogelőde a kényszer-egyezségnek ily értelmü elfogadását az annak idején felvett tárgyalási jegyzőkönyv tartalma szerint határozottan ellenezte. (C. 3252/1903. C. 1083/v. 1906. P. T. 55., 100. K. J. 5., 38. H. D. 2.. 1.)

A 205. §-hoz. *A 147. lapon közölt B. T. 419/1900. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

Az ismeretlen részvényesek javára letétbe helyezett társasági vagyonjutalék a részvényesek között tényleg felosztottnak lévén tekintendő, a K. T. 202. és 204. §-aiban meghatározott 6 havi idő letelte után a társaság valamely hitelezője követelésére nézve nem követelhet kielégitést ebből a tényleg felosztottnak tekintendő társasági vagyonból. C. 452/907. K. J. 5., 110.

A 211. §-hoz. *A 151. lapon közölt B. T. 5594/1905. számu határozat után tétessenek a következők:*

A belföldi fióktelep a külföldi részvénytársasággal kötött ügylet alapján megtámadható, ha az ügylet belföldön volt teljesitendő. (C. 935/1905.)

A külföldi társaság csakis a magyar állam területén lévő fióktelepének ügyletei vagy jogcselekményeiből keletkező igények tekintetében perelhető hazai biróság előtt és így nem állapitható meg az illetékesség, ha a követelés nem származik jogügyletből, hanem kártételből. (C. 7949/1904. M. D. 12., 714.)

A 223. §-hoz. *A 155. lapon közölt B. T. 2673/1904. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

Szövetkezet, mely anyagi érdekek előmozditása mellett a közmüvelődési intézmények létesitését tüzte czélul, bejegyzendő ugyan, de az alapszabályokból a kulturális intézmény létesitése kihagyandó. C. 356/908. K. J. 5., 296.

A 156. lapon közölt 6449/1906. számu határozat után teendő a következő megjegyzés:

Hasonló. C. 370/1907. H. D. 1., 257.)

A 224. §-hoz. *A 157. lapon közölt C. 65/1892. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

Hatálytalan az alakitandó szövetkezetbe való belépést tartalmazó nyilatkozat, ha a szövetkezet más czim alatt alakul meg. (C. 151/1906. K. J. 5., 88.)

A 228. §-hoz. *A 162. lapon közölt C. 380/896. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

A jogerősen be nem jegyzett szövetkezet elnöke a tagok által befizetett tagsági dijakért nem felelős, ha nem ő járt el a dijak felvétele vagy elhasználása körül és pedig akkor sem, ha a szövetkezet be volt ugyan jegyezve, de jogorvoslat folytán töröltetett. (C. 1100/906. K. J. 5., 63.)

A 231. §-hoz. *A 162. lapon közölt C. 1388/1903. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

Szövetkezetnél az üzletrész befizetése iránti kötelezettség feltétlen és nem tehető függővé a veszteségekből terhelő hányad előzetes kimutatásától. C. 790/907. K. J. 5., 277.

A 237. §-hoz. *A 167. lapon közölt C. 282/1903. számu határozat utolsó sorában előforduló »S« betü helyébe »J« teendő.*

A 238. §-hoz. *A 169. lapon közölt C. 981/1903. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

A szövetkezeti részjegyeknek bizonyos korlátolt időre való lekötése és a forgalomból kikapcsolása a részjegyeknek sem forgalmi természetét, sem átruházhatósági minőségét ki nem zárja és ennélfogva a törvény által tiltva nincs még akkor sem, ha a czégbiróság a részjegyek korlátozásának az alapszabályokba felvételét meg nem engedte. C. 604/907. H. D. 2., 207.

A 240. §-hoz. *A 170. lapon közölt C. 1312. 1906. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

Ha a szövetkezeti tagok valamely tisztséget viselnek, vagy részjegyen kivül élvezeti jegy birtokában vannak is, a közgyülésen csak egy személynek tekintendők. Ennélfogva a közgyülésen résztvett tagok egyenkénti számbavételétől eltérő számitásnak helye nincs. (C. 211/1906. H. D. 1., 334.)

A 171. lapon közölt C. 1312/1906. számu határozat után iktassék a következő jogeset:

Az előző üzleti év nyereségéből uj számlára áthozott összeg az utolsó év tiszta nyereségének nem tekinthető és ebből folyóan ezen áthozott összeg a szövetkezeti tagok következő évi jutalékai kiszámitásánál számitásba nem vehető. C. 397/1907. K. J. 5., 210.

A 241. §-hoz. *A 173. lapon közölt C. 201/1904. számu határozat után iktassék a következő jogeset:*

Ha a szövetkezet alapszabályai szerint a hitelnyujtás az adósok hitelképességéhez is van kötve, ugy maga az a körülmény, hogy az adósok vagyontalanok, az igazgatóság tagjainak felelősségét oly esetben, amikor a hitel megszavazásánál vétkes cselekmény vagy mulasztás fenn nem forog, meg nem állapitja, mivel a személyi hitelképesség megbirálásánál nemcsak az aláirók vagyoni állása, hanem keresetképességük és személyi megbizhatóságuk képezik a hitelnyujtás tényezőit. (C. 137/1904.)

A 262. §-hoz. *A 185. lapon közölt B. T. 1469/1887. számu határozat után iktassék a következő jogeset:*

Oly esetben, midőn a szerződés tárgya nem a vasutépités, hanem a vasut megvalósitásának előfeltételeihez tartozó egyes jogok vagy dolgok, az ügylet kereskedelmi ügyletnek tekintendő, amelyből felmerülő kereset a kereskedelmi biróság hatásköréhez tartozik. (B. T. 1690/1907. E. D. 1., 144.)

A 267. §-hoz. *A 187. lapon közölt C. 1244/1904. számu határozat után iktassék a következő jogeset:*

A kereskedelmi jóhiszemüség megkivánja, hogy az egymással üzleti összeköttetésben álló kereskedők a köztük függő ügyletek iránt nyilatkozataikat mielőbb megtegyék. Ha tehát a kereskedelmi összeköttetésben levő kereskedők egyike a részletes számlákat elküldi és a másik azokat átvéve, azokról hosszabb ideig nem nyilatkozik és azok ellen kifogást nem tesz, hallgatása által a számbeli tételek helyessége elismertnek vélelmeztetik, ezzel a vélelemmel szemben pedig ő tartozik bizonyitani, hogy a terhére könyvelt tételek helytelenek. (C. 375. 1906. K. J. 4., 477.)

A 271. §-hoz. *A 192. lapon közölt C. 642/1900. számu jogeset utolsó sorában előforduló »S« betü helyett »9« szám teendő.*

A 272. §-hoz. *A 193. lapon közölt B. T. 144/1904. számu határozat után iktassék a következő jogeset:*

Alperes szerződésileg arra kötelezte magát, hogy vendéglőjének sörszükségletét felperestől szerzi be. A szerződés szövegéből a biróság megállapitja, hogy a szerződés hatálya csak az esetre és azon időre terjedt ki, mig az alperes a vendéglő bérletét birja, és mert a bérlettel felhagyott, a szerződés hatálya is megszünt, s mert a felek közt kikötve nem lett, hogy alperesnő a bérletét másra át nem ruházhatja, felperes az alperestől, ki a bérletet a szerződésben megállapitott idő eltelte előtt átruházta, a hátralévő időre elmaradt hasznot nem kérhet. (C. 1156/1904. M. D. 12., 733.)

A 273. §-hoz. *A 195. lapon közölt C. 1430/1892. számu határozat után iktassék a következő jogeset:*

Azon szerződésbeli megállapodás, hogy ha az alkalmazott bármely okból, tehát a munkaadó tetszés szerinti felmondása esetén a szolgálatot elhagyja és máshol keres alkalmazást, kötbért fizetni köteles — joghatálylyal nem bir. C. 211/907. K. J. 5., 155.

A 275. §-hoz *A 200. lapon közölt C. 4534. 1903. számu határozatot követő jogeset szövegének 2. sorában előforduló »keres« szó helyett »képez« teendő.*

A 283. §-hoz. *A 206. lapon közölt C. 1402/1905. számu határozat után iktassék a következő jogeset:*

Ha az adós a hitelező által neki küldött postatakarékpénztári befizetőlap utján az esedékesség után teljesit fizetést, a fizetés késedelmesnek tekintendő és igy az adós a perköltséget megtériteni köteles akkor is, ha a kereset ellene, bár a fizetés után, de még oly időpontban adatott be, amikor a hitelező a fizetésről a postatakarékpénztár által még nem volt értesitve C. 642/1907. K. J. 5., 253.

A C. 164/1898. számu határozat után iktassék a következő jogeset:

A kereskedőknek egymásközti üzleteiből eredőleg is a keresk. t. 283. §-a alapján csak az esetben követelhető késedelmi kamat, ha a hitelezett vételár megfizetése meghatározott lejáratkor köteleztetett. C. 628/1907. H. D. 2., 211.

A C. 1338/1899. számu határozat után iktassék a következő jogeset:

A pénz postai elküldetése esetén a fizetés napjául rendszerint ugyan csak annak kézhezvétele állapitandó meg, de ha a hitelező a lejárat napján neki kézbesitett pénzküldeményt bármi okból át nem vette, ez az adós késedelmét megszünteti. C. 1004/906. K. J. 5., 113.

A 284. §-hoz. *A 207. lapon közölt C. 955/1895. számu határozat után iktassék a következő jogeset:*

Bejegyzett kereskedő, külön kikötés nélkül akkor is követelheti az általa másoknak közvetitett ügyletek után járó közvetitési dijat (provisiót), ha nem közvetitési ügyletekre szól cégbejegyzése, hanem egészen más természetü ügyletekre (vegyeskereskedés). (B. T. II. G. 105/1905. M. D. 12., 736.)

A 286. §-hoz. *A 209. lapon közölt C. 199. 1901. számu határozat után tétessék a következő megjegyzés:*

Lásd idevonatkozóan még a pótlékban közölt s a 436-ik lapra feljegyzendőnek mondott C. 4491/1906. számu határozatot is.

A 287. §-hoz. *A 209. lapon közölt C. 816. 1894. számu határozat után kimaradt a következő megjegyzés:*

Lásd idevonatkozóan még a 267. §. kapcsán közölt hasontárgyu határozatokat is.

A 294. §-hoz. *A 212. lapon közölt C. 1187. 1901. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

A kereskedelmi kötelező-jegy (bon) rendeletre szólónak csak akkor tekinthető, ha annak szövegében oly kifejezés használtatik, mely kétségtelenné teszi, hogy az adós a fizetési kötelezettséget nem csak hitelezője, hanem esetleg bármely más harmadik személy irányában is elvállalja. (C. 1337/1906. P. T. 55., 70.)

A 299. §-hoz. *A 215. lapon közölt C. 1499/904. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

A kézi zálogjog megszerzésében való jóhiszemüség a tulajdonosnak az illető tárgyak visszakövetelése iránt inditott keresetével (rei vindicatio) szemben védelmet nyujt. A tulajdonjoga alapján keresettel fellépőt terheli annak bizonyitása, hogy a zálogvevőnél a jóhiszemüség, mikor az illető tárgyakra jogot szerzett, hiányzott. A jóhiszemüség nemcsak annál hiányzik, aki a szerzés jogosságának utjában álló akadályokat ismerte, hanem annál is, aki azokat kellő gondosság mellett felismerhette. B. T. 908. G. 18. H. D. 2., 216.

A 300. §-hoz. *A 217. lapon közölt C. 804/1903. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

Az osztálysorsjegy-elárusitó a sorsjegyet a félnek azzal a felhivással küldvén be, hogy az érte járó vételárat neki küldje meg, a fél a sorsjegy vételárának késedelmesen, de még a huzás előtti napon való beküldésével az ajánlatot kellő időben fogadta el és mert másnap, amikor a pénz az elárusitóhoz huzás után megérkezett, a sorsjegy nyereménynyel kihuzatott, a nyereményt jogosan igényelheti. A játéktervnek ezzel ellenkező intézkedéseire az elárusitó nem hivatkozhatik sikeresen és ha a féllel erre való hivatkozással kötött a nyereményösszeg leszámitásával egyezséget, ugy az egyezség e miatt megtévesztés czimén érvényteleníthető. (C. 261/1907. K. J. 5., 39.)

A 218. lapon közölt C. 1023/1904. számu határozat után tétessék a következő jogeset:

Ha a betéti könyvben valamely összeg mint befizetés van megjelölve, ugy ez a betéti könyvet kiállitó intézettel szemben teljes bizonyitó erejü elismervény jellegével bir és emellett a betéti könyv birtokosa a tényleges befizetés tekintetében semmiféle egyéb bizonyitékot nem köteles szolgáltatni; az ellenkező bizonyitása tehát teljes mértékben terheli a betéti könyvet kiállitó intézetet. A takarékpénztár alkalmazottainak, igy a pénztárnoknak és könyvelőnek mint közelről érdekelt tanuknak vallomása e tekintetben bizonyitékul el nem fogadtatott. C. 23/907. K. J. 5., 111.

A 303. §-hoz. *A 221. lapon közölt C. 214. 1894. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

A zálogba vevő jóhiszemüségének kérdéséhez. — Nem vitás, hogy az a földtehermentesitési kötvény, melyet F. I. az alperesnél 1000 frt előleg biztositása czéljából elzálogositott, a x . . . . . i róm. kath. plébániára nevére van kiállitva. Ebből a ténykörülményből alperes pénzintézetnek tudnia kellett, hogy az értékpapir nem F. I.-nek, hanem a x . . . i plébániának tulajdona és hogy a plébános a megyés püspök engedélye nélkül a kötvényt zálogba nem adhatja. Minthogy alperes annak tudatában, hogy a zálogba adó nem tulajdonos és a dolog felett szabad rendelkezési joga nincs, a plébánia nevére szóló földtehermentesitési kötvényre jóhiszemüen zálogjogot nem szerezhetett, nyilvánvaló, hogy azt érvényes jogczim nélkül tartja vissza. (C. 8196/1906. K. J. 4., 482.)

A 221. lapon közölt C. 884/1901. számu határozat után tétessék a következő jogeset:

A bemutatóra vagy rendeletre ki nem állitott, hanem csupán valamely meghatározott egyén javára szóló életbiztositási kötvénynek, illetve az ezen alapuló követelésnek a kötvényben kijelölt jogosult részéről a kötvény átadása mellett való elzálogositása joghatályos kézizálogjogot csupán akkor állapithat meg, ha vagy magában a biztositási szerződést pótló kötvényben kiköttetett az, hogy a biztositási összeg a vonatkozó kötvény visszaadása ellenében igényelhető, vagy amennyiben ezt a kikötést a kötvény nem tartalmazza, az elzálogositó kötvényjogosult az adós biztositási társasággal az elzálogositást közölte. (B. T. 3200/1905. M. D. 12., 743.)

A 221. lapon közölt C. 849/1881. számu határozat után tétessék a következő jogeset:

Zálogszerződés, még ha a záloghitelezőnek már birlatában levő ingók elzálogositása vétetik is célba, csupán a zálogul, vagyis a hitelező kielégitésére szolgálandó tárgyak tüzetes meghatározása mellett létesülhet. A sorsjegyek, melyekkel reménybeli nyereséghez való igény van egybekötve, a helyettesithető dolgok közé nem tartoznak s egyedi meghatározásuk szempontjából a nyerő számnak megjelölése szükséges: következésképen fogalmilag ki van zárva sorsjegyeknek zálogbaadása, illetőleg zálogba-

vétele egyedi meghatározásuk nélkül, tudniillik a nélkül, hogy a sorsjegyek akár a nyerő számok felsorolása utján, akár más erre alkalmas módon — például az elhelyezésükre szolgáló s kivülök más, hasonfaju sorsjegyeket nem tartalmazó zárt tartály körülirásával — meghatároztassanak s ekkép a zálogtárgy mint ilyen megjelöltessék. B. T. 39/2. G. 908. H. D. 2., 212.

A 305. §-hoz. *A 222. lapon közölt B. T. 2860/1904. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

Azon végzés ellen, melylyel a zálogtárgyaknak a ker. törv. 305. §-a értelmében a hitelező költségére és veszélyére való eladása rendeltetett, a zálogos adós fölfolyamodással nem élhet, hanem jogsérelem esetén kártéritést követelhet. B. T. 148/908. H. D. 2., 187.

A 315. §-hoz. *A 228. lapon közölt B. T. 3823/1878. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

A postai uton kézhez vett ajánlatnak a következő napon sürgönyileg történt elfogadása nem késett el. (C. 735/1906. H. D. 1., 304. K. J. 4., 407.)

A 336. §-hoz. *A 243. lapon közölt C. 924/1905. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

Az eladó a vételi ügyletet nyilvánvalóan a vevő fizetésképességének feltételezése mellett kötvén meg, ha a vevő maga közli az eladóval az ő megbizhatatlanságát és azt, hogy neki az üzlet végleges átvételére és továbbvezetésére a már az eladónak átadott összegen kivül más pénze nincs, az eladó jogosan állhat el az ügylettől. Az itéletek anyagi jogereje tekintetében jogszabály az, hogy az itélet csak annyiban válik jogerőssé, amennyiben a keresettel, vagy esetleg a viszontkeresettel érvényesitett jog iránt határoz. C. 908/907. H. D. 2., 214.

A 243. lapon közölt C. 146/1905. számu határozat után tétessék a következő jogeset:

Az eladó azon esetben, ha az eladott kénaether a szerződés megkötése utáni időben hozott törvény alapján tetemes adóval megrovatik, a vevőnek a vétel tárgyát képező árut (adómentes szeszből készült kénaethert) szállitani nem köteles. C. 454/907. K. J. 5., 231.

A 342. §-hoz. *A 247. lapon közölt C. 674. 1892. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

A borüzletnél általános kereskedelmi szokást képez, hogy a hordónak a vevő pecsétjével való lezárása az áru megőrzése és érintetlenségének biztositékául szolgál és a pecsét eltávolitása vagy megsértése az ügylettől való elállásra is jogot ad. (C. 1367/1906. K. J. 4., 506.)

A 247. lapon közölt C. 150/1899. számu határozat után tétessék a következő jogeset:

Az egyedileg meghatározott vételtárgyban az átadásig esett kár az eladót csak ugy terheli, ha nem a rendes kereskedő gondosságával őrizte azt. C. 10087/907. K. J. 5., 271.

A 344. §-hoz. *A 248. lapon közölt C. 171/1878. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

Peresfelek között a szóban forgó és az alperes birtokában időközben elégett, a szerződés szerint az eladó felperes által az alperesnél üzemképes állapotban felszerelendő, keretfürészre nézve adás-vételi ügylet jött létre s igy még ha teljesitési helynek az alperes vevőnek szolnoki üzlettelepe volna is tekintendő, ez a a körülmény az alperesnek veszélyviselési kötelezettségén mit sem változtatna; mivel nem vitás, hogy a kérdéses gépet az alperes Szolnokon tényleg átvette a vasutnál és üzleti telepére szállitotta, a gép tehát ebben az időpontban az eladó felperesnek rendelkezése alól kikerült és az alperes vevőnek birtokába ment át, már pedig a veszély átszállt a vevőre akkor, amikor az áru a birtokába kerül, függetlenül attól, hogy a tulajdont megszerezte-e már. — Egyébként a gépet ha nem is üzembe helyezve, de felszerelve átvette az alperes és igy ettől az időponttól kezdve neki állott módjában és kötelességében az áru felett őrködni és mindaddig, mig az árut a felperesnek rendelkezésére nem bocsátotta, a veszély viselését sem hárithatta el magától, az pedig nem vitás, hogy az áru a tüzeset időpontjáig nem bocsáttatott a felperes rendelkezésére. C. 1344/1907.

A 345. §-hoz. *A 251. lapon közölt C. 575. 1887. számu határozat után tétessék a következő megjegyzés:*

Ellenkező: C. 606/1906. H. D. 1., 298.

A 347. §-hoz. *A 263. lapon közölt C. 1539/1903. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

Nem tekinthető a kifogasolás és rendelkezésre bocsátás elkésettnek, ha a Budapesten lakó vevő a Fiumébe decz. 16-án érkezett bort decz. 22-én kifogásolta és decz, 24-én rendelkezésre bocsátotta. Minthogy a vevő a hiányértesitéssel egyidejüleg nem köteles az árut mindjárt rendelkezésre is bocsátani, a rendelkezésre bocsátás a hiány-értesitésre kapott válasz utáni második napon kellő időben történt. C. 703/1907. H. D. 2., 225.

A 264. lapon közölt C. 475/1888. számu határozat után tétessék a következő jogeset:

Azt, hogy a szállitott üst a kikötött 3—4 légkörnyomást kiállotta, az eladónak kell bizonyitani és nem a vevőnek azt, hogy a robbanást ez a minőségi hiány okozta. C. 1353/907. K. J. 5., 186.

A 265. lapon közölt C. 1661/903. számu határozat után tétessék a következő jogeset:

A vevő az előleges szemle költségeit csak ugy igényelheti, ha az jogainak megóvására szükséges volt. (C. 1114/906. K. J. 5., 42.)

A 348. §-hoz. *A 270. lapon közölt C. 353. 1901. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

Egy kőszénbánya kötelezte magát arra, hogy egy gyári vállalat egész szénszükségletét fedezi, és pedig egyik saját aknája jelöltetett meg, mint amelyből a szállitás történni fog. Azon bányában üzemzavar állván be, eladó a teljesités lehetetlenségét vitatta, mert egyedileg meghatározott dolog képezte az ügylet tárgyát. A tőzsdebiróság kimondotta, hogy ezen esetben a vétel tárgya helyettesithető faji áru volt, mert az aknának megjelölése csupán a szén minőségének meghatározásául szolgál és nem szünteti meg az árunak a kereskedelmi forgalom szempontjából fajbeli helyettesithető jellegét, mert a gazdasági felfogás a szénnél főleg csak a minőség tekintetében tesz különbséget, emellett a származás jelentőséggel alig birván. Annak meghatározásánál, vajjon egy bizonyos szerződéses viszonyban a szerződés tárgyát képező áru fajilag vagy egyedileg meghatározott dolognak tekinthető-e, irányadó végelemezésben a vevő szándéka. Vevő pedig arra helyezett sulyt, hogy bizonyos kalória-tartalmu szenet kapjon és gyárának egész szükségletét fedezze. Ha eladó szállitási kötelezettségét bármi irányban korlátozni kivánta, tartozott volna ennek a szerződésben kifejezést adni. (Tőzsdebiróság 2308/1907. H. D. 1., 382.)

A 272. lapon közölt C. 793/1900. számu határozat után tétessék a következő jogeset:

Ha az áru egy része nem felel meg a kikötött minőségnek és az áru megosztható, a vevő a megfelelő minőségüt csak ugy tartozik átvenni, ha az eladó ezt az elkülönitett átvételt külön felajánlotta. C. 1620/907. K. J. 5., 257.

A 273. lapon közölt C. 748/1901. számu határozat után tétessék a következő jogeset:

Ha a vevő az eladónak jogosan rendelkezésre bocsátott árut utóbb eladja és tehát azzal önmaga rendelkezett is, mégis követelheti az eladótól a meg nem felelő áru szállitása miatti vételár leszállitását. C. 459/907. K. 5., 158.

A 350. §-hoz. *A 276. lapon közölt B. T. 8/1905. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

Valamely cselekményből vagy mulasztásból jogszerüen származható vagyoni igények érvényesitése és ennek elévülése független az illető cselekmény vagy mulasztás büntethetőségétől és ennek a büntethetőségnek elévülésétől. A szavatosság feltételez valamely megkötött vagy megkötendő ügyletet, azonban szerződésileg az ügyleten kivül álló részéről is elvállalható. — Ha az eladó szavatol azért, hogy az eladott lóheremag arankamentes, holott kiderült, hogy a bevetett lóheremag nem az, és ezáltal az illető egész lóheretermését tönkretette az aranka: akkor a K. T. 350. §-ának esete forog fenn, mert az eladó az árunak lényegére nézve olyan minőséget tulajdonitott, minővel az nem birt és ezáltal a vevőt tévedésbe ejtette. C. 8093/907. H. D. 2., 193.

A 277. lapon közölt C. 496/1904. számu határozat után tétessék a következő jogeset:

Az eladóra, aki az eladott locomobilt jobb tudomása ellenére mint 5 lóerejüt adta el, ha később kitünt, hogy az csak 3½ lóerejü, fenforog a K. T. 350. §-ában szabályozott eset s igy vevőnek a K. T. 348. §-a szerint jogában áll az ügylettől elállani és nem szolgálhat hátrányára az, hogy a gépet a minőség hiánya felismeréséig használta és a hiány felfedezése előtt fizetési igéretet tett. (C. G. 390/1906. F. G. 12., 130.)

A 352. §-hoz. *A 284. lapon közölt C. 892. 1904. számu jogeset szövegében előforduló »kérvénye« szó helyett »kárigénye« teendő.*

A 285. lapon közölt C. 771/1899. számu határozat után tétessék a következő jogeset:

Ha az eladó a késedelmes vevővel szemben az át nem vett árut a vétel tárgyát nem képező más áruval egy tömegben árvereszteti el a K. T. 347. §-a alapján, akkor a vételtől elállottnak tekintendő. C. 852/907. K. J. 5., 230.

A 353. §-hoz. *A 286. lapon közölt C. 561/1902. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

Az a kikötés, hogy a gép elkésett szállitása miatt felmerült kárt és vesztett hasznot az eladó nem tériti meg, nem hatályos, ha a gépeladót a késedelem körül nagyfoku gondatlanság vagy szándékos cselekmény terheli. C. 343/907. K. J. 5., 211.

A 354. §-hoz. *A 294. lapon közölt C. G. 480/1900. számu jogesetnél előforduló »J. G.« megjelölés helyett »J. 19.« irandó.*

A 355. §-hoz. *A 298. lapon közölt C. 954/1905. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

A vételt a K. T. 355. §-ában szabályozott fix-ügyletté minősiti valamely vagyoni érdek és egyéb körülmények fenforgása nélkül már a feleknek az ügylet létesitésénél világos szavakban kifejezetten megfelelő puszta akarata is s ezt az akaratot kifejezi az *A)* alatti okiratban előforduló az a kijelentés, hogy az áru »szállitandó deczember 15-én 1902, ugy hogy január 1-jére már ott legyen«. (C. G. 586/1906. F. G. 12., 236.)

A 358. §-hoz. *A 303. lapon közölt C. 259/1903. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*
A teljesités oszthatatlanságát megállapithatni a szállitandó árunak természetes egységéből vagy oszthatatlanságából, — ami azután a vételár oszthatatlanságát is maga után vonja — vagy pedig abból, hogy az érdekelt felek egyike kimutatja, hogy valamely különös érdeknél fogva, az ügylet megkötésénél szándéka arra irányult, hogy az ügylet tárgyát képező árut, mint egységes egészet, adja el vagy vegye meg. (C. G. 295/1906. F. G. 12., 79.)

A 362. §-hoz. *A 305. lapon közölt C. 315/1897. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*
Bár az eladó a vevőnek a borból mustrát küldött és az ajánlat annak alapján tétetett, mégis ez a mustra nem tekinthető a kereskedelmi törvény 362. és 363. §-a értelmében az áru minőségi kellékei meghatározásául adottnak, ha csupán arra a czélra küldetett, hogy a vevőnek vételi ajánlatok szerzésénél a bor általános jellegét feltüntető mintául szolgáljon. C. 703/1907. H. D. 2., 225.

A 364. §-hoz. *A 307. lapon közölt C. 579/1904. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*
Ha az okirat aláirása előtt, mint az aláirás alkalmával a felek kijelentették, hogy a vétel a vevőket nem köti, ha az eladó másnak olcsóbban ad el gépet; ezen kikötés a vevő alperes javára bontó feltételt képez, s a visszatéritési jog nem a szerződés megkötésétől számitott három nap alatt (K. T. 364. §.), hanem mindaddig gyakorolható, mig a vevők az árut át nem vették és azzal mint sajátjukkal nem rendelkeztek. (C. G. 356/1904. M. D. 12., 783.)

A 391. §-hoz. *A 321. lapon közölt C. 1361. 1903. számu jogeset első sorában előforduló »733. §.« helyett »373. §.« irandó.* [illegible]

A 453. §-hoz. *A 341. lapon közölt C. 6449/1906. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*
Tüzkárbiztositó szövetkezetek biztositó vállalatoknak tekintendők s mint ilyenek csak a kereskedelmi törvény 453. §-ának figyelembevételével alakulhatnak meg. C. 1367/907. K. J. 5., 232.

A 341. lapon közölt B. T. 2010/907. számu határozat után tétessék a következő jogeset:
Nincs törvényes akadálya annak, hogy a szövetkezet a biztositási alapot kölcsön utján szerezze be. Törvényes rendeltetésével ellentétben áll az, ha a kölcsönvett biztositási alap a szövetkezet fennállása alatt visszafizettetik, vagy a kamatok fizetésére fordittatik. (C. 1251/907. H. D. 2., 13.)

A 464. §-hoz. *A 345. lapon közölt C. 546/1890. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*
Nem sértetik meg a közlési kötelezettség, ha a betörés elleni biztositásnál a közös háztartás feje nemcsak a saját, hanem a háztartásban élő személyek, igy különösen az anyósa ingóságait is mint a saját tulajdonát biztositja. Azt a körülményt, hogy a biztositás tárgyát képező ingókat nem a biztositott, hanem idegen személy kezeli, illetve azok idegen személy birtokában vannak, a biztositott fél csak az esetben köteles bevallani, ha eziránt hozzá külön kérdés intéztetett. C. 1113/907. K. J. 5., 117.

A 468. §-hoz. *A 352. lapon közölt C. 507/1900. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*
Biztositási ügynök, vagy kötvények kiállitására nem jogositott főügynök ebbeli minőségénél fogva rendszerint csupán a szerződés megkötésének közvetitésével az ajánlatnak átvételével s a biztositóhoz való juttatásával lévén megbizva, hatásköre csupán a közvetités körébe eső teendőkre terjed ki, de nincs feljogositva a szerződés feltételeit illető kijelentéseknek a biztositót kötelező hatálylyal való tételére, különösen a dij fizetésének a kötvényben szerződésileg meghatározott módjától eltérő módozatra vonatkozó megállapodás létesitésére. Abból a körülményből pedig, hogy az első dijrészletről szóló dijkötelezvény felperesnek bemutattatott, felperes még joggal nem következtethette, hogy a biztositó a gyakorlatban állandóan el akar térni a dijfizetés kötvényszerüleg megállapitott módjától. C. 1417/906. H. D. 2., 65.

A 469. §-hoz. *A 355. lapon közölt C. 1270/1899. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*
Általános biztositásban fogyó és szaporodó mennyiségben, ha a kötvényben Burel-féle gép jelöltetett meg biztositott tárgy gyanánt, a biztositó-társaság az elégett másfajta gazdasági gép káráért is felelős, mert az igy megjelölt Burel-gép nem tekinthető egyedileg meghatározottnak, hanem csak, mint a gazdasági telepen található gépösszesség egyik részének. C. 19/907. K. J. 5., 130.

A 479. §-hoz. *A 372. lapon közölt C. 385/1899. számu határozat után a forrásmü megjelöléséül a D. helyett M. D. teendő.*

Ezután pedig tétessék fel a következő jogeset:
A biztositó a kárösszeg gyanánt az elpusztult tárgyaknak nem csupán előállitási költségét és nemcsak azt az értéket köteles megtériteni, melylyel a tárgyak a biztositott félre nézve birtak, hanem a valóságos kárt, tehát a megsemmisült tárgyaknak az elhasználás számbavételével kiszámitott tényleges kereskedelmi értékét tartozik kárpótlásul kiszolgáltatni. (C. 141/1904. M. D. 12., 818.)

A 481. §-hoz. *A 375. lapon közölt C. 1189/1903. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

Oly szakbecsü, melyben a szakértők, habár egyetértőleg csak általánosságban becsülték meg az elégett árukban szenvedett kárt, anélkül, hogy azt tüzetesen megindokolták volna, a a felekre nem kötelező. C. 924/1907. K. J. 5., 314.

A 482. §-hoz. *A 380. lapon közölt C. 1284/901. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*
Aki valamely szerződés megkötésénél lényeges tévedésben volt, ha ezt a tévedését a másik fél okozta, vagy felismerhette, vagy ha a másik félre a szerződésből ingyenes előny származnék, ezt a szerződési nyilatkozatot sikeresen megtámadhatja. Ebből folyóan a biztositótársaság is visszakövetelheti a szakértője által megállapitott és a biztositott fél által már fel is vett biztositási összegnek megfelelő részét, ha igazolja, hogy oly áruért is adott kártérítést, amely el nem égett, amely kár tehát fel nem merült. (C. 1327/1907. K. J. 2., 91.)

A 486. §-hoz. *A 387. lapon közölt C. 172/1904. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*
Amennyiben a szerződés érvénytelenségét vagy megszünését a biztositó idézte elő, a dijat oly időre sem követelheti amelyre a veszélyt viselte. C. 410/907.

A 487. §-hoz. *A 393. lapon közölt C. 1044/1900. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*
Kárbiztositásnál ahhoz, hogy az egyévi elévülés helyett a 32 évi elévülés legyen irányadó, ugy a kártéritési kötelezettségnek, mint a kárösszegnek világos határozott elismerése szükséges. C. 1500/906. H. D. 2., 79.

A 490. §-hoz. *A 396. lapon közölt B. T. 31/1907. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*
A kereskedelmi törvény 490. §-a csak a biztositott épületben, vagy annak rendeltetésében beállott tüzveszélyt fokozó változásra alkalmazható, tehát csak az ingatlanra vonatkozó biztositásnál van a biztositást megszüntető hatálya a később beállott és a tüzveszélyt fokozó lényeges változásnak. C. 1238. 1906. H. D. 2., 238.

A 491. §-hoz. *A 397. lapon közölt C. 1061/1905. számu határozata után tétessenek a következő jogesetek:*
A tüz elleni biztositás a törvény szerint a tüz füstje által okozott kárra is kiterjed. C. 1238/1906. H. D. 2., 235.
A tüzesettel kapcsolatban elkallódott áruban ért kár is megtéritendő a biztositó által. C. 924/1907. K. J. 5., 314.

A 498. §-hoz. *A 403. lapon közölt C. 1120/905. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*
Ha a kötvényfeltételek szerint a biztositás arra az esetre van korlátozva, midőn a biztositottat a rábizott hivatásszerü munka közben éri baleset: ekkor a biztositás nem terjed ki oly esetre, midőn a biztositottat a szerződő fél telepén éri ugyan a baleset, de amidőn a biztositott sem az üzemhez tartozó munkával elfoglalva, sem pedig oly helyzetben nincsen, melynek veszélye az üzemmel járó veszélylyel kapcsolatba hozható, pl. ha a biztositottat, kinek állásánál fogva az ipartelepen kell tartózkodnia, az üzem szünetelése alatt ebéd közben valaki bosszuból lelövi. (C. 1234/1906. H. D. 2., 43.)

A 404. lapon közölt C. 1500/1905. számu határozat után tétessék a következő jogeset:
A biztositott nem kötelezhető arra, hogy a baleset folytán szenvedett sérülésének esetleges kigyógyithatása végett oly műtétnek vesse magát alá, amely életveszélyes és igy halálát is előidézheti. (C. 1593/1905. M. D. 12., 840.)

Az 503. §-hoz. *A 407. lapon közölt C. 329/1901. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*
Kötelező a biztositási szerződésnek az a kikötése, amely a biztositott összeg kifizetésének feltételéül a biztositott elhalálozásának a biztositott részéről akként való igazolását határozza meg, hogy abból a biztositó magának meggyőződést szerezhessen, vajjon nem forognak-e fenn oly körülmények, melyek fizetési kötelezettségét a törvénynél fogva megszüntetik; de törvénynyel ellenkezik minden oly kikötés, ami a kedvezményezettre ennél messzebbmenő kötelezettséget szab, minő pl. az a kikötés, hogy a biztositott összeg kifizetésének feltétele a biztositott kezelő orvosa részéről kiállitott olyan jelentés is legyen, amely nemcsak a halál okairól, hanem az utolsó betegség okairól és lefolyásáról is felvilágositást tartalmaz. C. 641/907. H. D. 2., 161. és K. J. 5., 258.

A 408. lapon közölt C. 3216/1903. számu határozat után tétessék a következő jogeset:
Az a körülmény, hogy a biztositott fennálló tartozása erejéig hitelezőjét is kedvezményezettül kijelölte, és pedig akként, hogy a törvényes örökösöket, a biztositási összegnek csupán a hitelező kielégitése után fenmaradó részére utalta: a törvényes örökösök felléphetését csak annyiban korlátozza, hogy a törvényes örökösök a hitelező mint szintén igényjogosult kedvezményezett egyidejü együttes fellépése nélkül a biztositási összegnek nem kifizetését, hanem csupán az összes kedvezményezettek javára leendő birói letétbe helyezését követelhetik. — A biztositási összeg nem hagyaték, arra az özvegyet özvegyi jog nem illeti és igy e jogczimen felpereskent fel nem léphet. C. 1102/907. H. D. 2., 163.

A 408. lapon közölt C. 1068/1899. számu határozat után kimaradt a következő megjegyzés és jogeset:

Ellenkező:
Külön megállapodás hiján a biztositási öszszegről szóló nyugta bélyegilletékét a biztositó tartozik fizetni, miért is ezen illeték összege a biztositási összegből le nem vonható. (C. 857. 1906. E. D. 1., 636. és H. D. 1., 293. A Curia IV. polg. tanácsának 34. számu elvi megállapodása.)

Az 505. §. 3-ik pontjához. *A 411. lapon közölt C. 1038 1903. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*
A hitelező elfogadási késedelembe jut, ha a felajánlott teljesitést el nem fogadja. Ily esetben az adósnak joga, de nem egyszersmind kötelessége is, hogy a teljesités tárgyát biról letétbe tegye. Abból az okból tehát nem hatálytalanitható a biztositási szerződés, hogy a biztositott a biztositó által el nem fogadott dijat letétbe nem helyezte. C. 121/908. H. D. 2., 105.

Az 506. §-hoz. *A 415. lapon közölt C. 402/1897. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*
Hetekig tartó influenza és belőle kifejlődött crouposus tüdőgyulladás, mely ágyban fekvéssel is járt, az élettartamra is befolyással birható komoly betegség, mely ha a beteg meggyógyult is, az ajánlat tételekor tehát néhány héttel a meggyógyulás után még nem volt utókövetkezmény nélkül maradt muló bajnak tekinthető, miért is ez a körülmény a biztositás elvállalása szempontjából fontos, melynek elhallgatása a közlési kötelesség megsértése. C. 300/907. H. D. 2, 104.

A 415. lapon közölt C. 818/1905. számu határozat után tétessék a következő jogeset:
Arra a kérdésre adott igenlő válasz, hogy az ajánlattevő életmódja állandóan mérsékelt-e, csak egyéni vélekedés és csak akkor alkalmas a biztositás érvényességének megtámadására, ha az ajánlattevő oly nagy mennyiségben élvezett szeszes italokat, hogy az a biztositás elvállalására befolyással lehetett. C. 1102/907. H. D. 2., 163.

A 417. lapon közölt C. 723/1902. számu határozat után tétessék a következő jogeset:
Baleset-biztositásnál a közlési kötelezettség megsértését két előző baleset elhallgatása is csak akkor állapitja meg, ha igazoltatik, hogy ezeket a baleseteket a biztositott oly körülmények között szenvedte, amelyekből saját vigyázatlanságára lehet következtetni. (C. 1418/1906. K. J. 5., 217. P. T. 55., 93. H. D. 2., 31.)

A 417. lapon közölt C. 530/1903. számu határozat után tétessék a következő jogeset:
1. A biztositottnak azon kijelentése, hogy az ajánlattételkor a koczkázat elvállalására fontos körülményt elhallgatott, kihat a kedvezményezett jogaira és feljogositja a biztositottat, hogy a kezdeményezettel szemben megtámadja a biztositás érvényét. C. 121 908. H. D. 2., 105.

Az 522. §-hoz. *A 421. lapon közölt C. 600/884. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*
A kiadói jog az egész védelmi időre csak akkor tekinthető átruházottnak, ha ez kétségtelenül kitünik a szerződésből. (C. 1122/906. K. J. 5., 66.)

Az 546. §-hoz. *A 427. lapon közölt C. 431/1905. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*
Az ügynök a kikötött jutalékot nem igényelheti, ha a jutalék a vételár bevétele esetére köttetett ki, a vételár pedig be nem folyt. Az a körülmény, hogy az ügynök közvetitésével eladott, de a vételár nem fizetése után nem szállitott árukat az eladó utóbb másnak eladta, az ügynöknek a jutalékhoz való igényét csak akkor állapitaná meg, ha bizonyitaná, hogy az első vevő a szerződésből eredő jogait és kötelezettségeit az eladó beleegyezésével az uj vevőre ruházta át, vagyis, hogy az eladó a már megkötött szerződés alapján csak adóst cserélt. C. 280/907. H. D. 2., 152.

A 427. lapon közölt C. 1049/1906. számu határozat után tétessék a következő jogeset:
Ha a pénzintézet a részére kölcsönöket közvetitő ügynököt az egyes kölcsönökért jutalékban szokta részesiteni, az ily ügynököt a kölcsönök után mindaddig jutalék illeti, mig a pénzintézet ki nem jelenti, hogy a jövőben nem fizet proviziót. E kijelentés előtt megszavazott kölcsönért azonban jár jutalék, habár folyósitás később történt is. Ha a pénzintézet ily kijelentés után folytat az ügynökkel valamely kölcsön ügyében tárgyalásokat, az ügynöknek joga van a jutalékra. C. 229/907. H. D. 2., 150.

A 428. lapon közölt C. 673/1903. számu határozat után teendő a következő megjegyzés:
Hasonló: C. 216/1906. H. D. 1., 310.

Az 568. §-t követő függelékhez. *A 432. lapon közölt B. T. 4/1906. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*
A ki ügynökségi irodáját olykép ruházza át, hogy az irodával együtt az üzleti összeköttetések is átmenjenek a vevőre: annak nem szabad az iroda átruházása után az összeköttetést azokkal fentartani, kik az ő főügynökségi irodájában korábban összeköttetésben állottak. De nem következik ebből, hogy az eladó egész életére el volt tiltva attól, hogy főügynökségi irodát nyisson és korábbi üzletfeleivel egész életén át üzleti összeköttetésbe bocsátkozzék. Ha tehát négy év mulva ujra főügynökségi irodát nyit és korábbi üzletfeleivel összeköttetésbe lép: nem követ el szerződésszegést. C. 640/907. H. D. 2., 99. K. J. 5., 109.

Aki a másnak használatára átadott értékpapiroknak visszaadására kitüzött határidőt meghosszabbitotta, a meghosszabbitási idő alatt beállott árhullámzásból származott elértéktelenedés koczkázatát ezzel magára vállalván, emiatt kártéritést nem igényelhet. C. 5858/907. K. J. 5., 253.

A 432. lapon közölt C. 1505/1891. számu határozat után tétessék a következő jogeset:

Az a kereskedő, ki valamely cselekménye vagy mulasztása által ama látszatot kelti, hogy ő a megrendelő, vagy ily látszat felkeltését tűri, — a kereskedői jóhiszemüségen és a kereskedői forgalom biztosságához füződő érdeken alapuló tekinteteknél fogva — épugy felelős a vételárért, mintha a megrendelés tőle származnék. (B. T. G. 397/1907. E. D. 2., 88.; K. J. 5., 90.)

A 434. lapon közölt C. 336 1904. számu határozat után tétessék a következő jogeset:

Valamely törlesztéses kölcsönnek időelőtti visszafizetése esetében, előleges kikötés nélkül, a hitelező stornodijat nem követelhet. Az a körülmény, hogy az adós magát az intézet alapszabályainak általánosságban alávetette, a szerződési kikötést csak akkor pótolná, ha bizonyittatott volna, hogy az adós az alapszabályok vonatkozó rendelkezését a kötelezvény aláirásakor ismerte. C. 2794/1907. K. J. 5., 206.

A 435. lapon közölt C. 2249/1898. számu határozat után tétessék a következő jogeset:

A kelendőségi területet megosztó kartellszerződések nem tekintendők birólilag nem érvényesithető ügyleteknek s az ily szerződések biztositására kikötött kötbér per utján is követelhető. (Marosv. T. G. 71/1907. E. D. 1., 602.)

A 436. lapon közölt C. 336/1904. számu határozat után tétessék a következő jogeset:

Ha alperes javára a tőkék és ezeknek 8%-os kamata feltétlenül soroztatott, az 1877 : VIII. t.-cz. 4. §-ának értelmében a törlesztési idő lejárata előtti — visszafizetés esetére kikötött s a 8%-ot meghaladó 3%-os kártalanitási dij a hitelező pénzintézetet mer nem illetheti. (C. 4491/1906. Ü. L. 24., 52. Ju. 5., 429. K. J. 5., 36. Mj. D. 2., 43.)

A 436. lapon közölt C. 857/1906. számu határozat után tétessenek a következők:

H. D. 1., 293. A kir. Curia IV. polg. tanácsának 34. számu elvi megállapodása.

A 436. lapon közölt C. 1447/1906. számu határozat után tétessék a következő jogeset:

Az elévülési kifogásról csak az elévülés befejezése után lehet lemondani és annak befejezése előtt történt, bár külön és az alapügyletnél később kiállitott okiratban nyilvánitott lemondásnak hatálya nincs. A hitelező által saját kezdeményezéséből az adósnak engedett halasztások az elévülés szempontjából jelentőséggel nem birnak ugyan, de az adós által kezdeményezett egyezkedési tárgyalások folyama alatt a hitelezőre nézve az elévülés meg nem kezdődik s a megkezdett elévülés nyugszik. Kell ez különösen akkor, ha az adós oly tárgyalásokat indit, melyekben a döntés a hitelezőre nézve irányadó felsőbb hatóság intézkedésén fordul meg. B. T. 1907. I. G. 503/2. H. D. 2., 203.

A kereskedelmi eljárást illetően.

A 13. §-hoz. *A 449. lapon közölt C. 152/1905. számu határozatnál az utolsó sorban előforduló »P.« betü helyébe »J.« tétessék.*

A 37. §-hoz. *A 454. lapon közölt 3028/1904. számu jogeseinél az utolsó sorban előforduló »G.« betü törlendő.*

A gazdasági és ipari hitelszövetkezetekről szóló XXIII. t.-czikket illetően.

A 47. §. 2. a) pontjához.

Abból, hogy az 1898 : XXIII. t.-cz. szerint keletkezett vagy átalakult s a központi szövetkezetbe rendes tagul belépett szövetkezetek bélyeg- és illetékmentességben részesittetnek a czégjegyzékbiróság által a szövetkezetre vonatkozó minden közzétételre nézve, következik, hogy ezen szövetkezetek a czéghirdetési dij alól is mentesek. B. T. 3616/907. H. D. 2., 124.

A közforgalom tárgyát képező értékpapirok birói megsemmisitéséről és elévüléséről szóló 1881:XXXIII. t.-czikket illetően.

A 21. §-hoz. *Az 522. lapon közölt e §. után tétessék a következő jogeset:*

A közforgalom tárgyát képező értékpapirok birói megsemmisitéséről és elévüléséről szóló 1881. évi XXXIII. t.-cz. 21. §. 7. pontjában foglalt az a rendelkezés, hogy birói megsemmisités tárgyai nem lehetnek az oly értékpapirok, melyekre nézve a megsemmisités magában az értékpapir szövegében határozottan kizáratott, csak azzal a jogi jelentőséggel bir, hogy az ilyen értékpapirok ki vannak zárva a hivatkozott törvény által a megsemmisithetőknek minősitett értékpapirokra nézve nyujtott abból az előnyből, hogy az elveszés, vagy a kétséget kizáró módon nem igazolt megsemmisülés esetén a megsemmisitési eljárás igénybe vételével az elévülési időn belül is érvényesithetők legyenek, de az értékpapirnak a megsemmisitést kizáró tartalmából nem következtethető, hogy az értékpapir elveszésével vagy megsemmisülésével a pénztárjegy ellenében kamatozó betétül elhelyezett összegnek és kamatoknak visszakövetelési joga is mindenkorra elveszett, hanem azzal csak a forgalom akadályainak elháritása s a rendes elévülési határidőn belül a kibocsátót és esetleg harmadik birtokost érhető károsodás elháritása czéloztatott, magának az értékpapir elvesztőjének kármentesitése pedig az értékpapir elévülésével hozatott kapcsolatba. C. 261/908. H. D. 2., 170. K. I. 5., 229.

A hajózást illetően.

Az 544. lapon közölt, az 1878 : XX. törvényczikkbe iktatott és az 1887 : XXIV. törvényczikkel meghosszabbitott vám- és kereskedelmi szövetség VI. czikkének módositásáról szóló 1897. évi VIII. törvényczikknél feljegyzendő a következő megjegyzés:

Ezen törvény helyébe lépett az Ausztriával a kölcsönös kereskedelmi és forgalmi viszonyok szabályozása tárgyában az 1907. évi október hó 8-ik napján megkötött és a m. kir. ministeriumnak 1907. évi 6124. számu rendeletével életbeléptetett szerződés VII. czikke.

A 617. lapon az 1907. évi LVII. t.-cz. után tétessék a következő rendelet:

99354. szám.
1907. decz. 4.

Keresk. ministeri rendelet

a tengeri szabadhajózásban foglalkoztatott magyar kereskedelmi hajóknak, valamint a tengeri hajók épitésének állami segélyben és kedvezményekben való részesitéséről szóló 1907. évi VI. t.-cz. végrehajtása tárgyában.

A törvény 1-ső §-ához.

Az 1907. évi VI. törvényczikkben megállapitott hajóbeszerzési és járatsegélyek a szabadhajózásban alkalmazott, vagyis azon hajók után járnak, amelyeknek teljesitményei nem képezik valamely állami hatósággal való különleges megállapodások tárgyát.

Az ezen segélyekhez való igény — az egyébként kikötött feltételek beigazolása mellett — csakis azon hajókkal szerezhető meg, amelyek az 1879. évi XVI. törvényczikk rendelkezéseinek megfelelően a magyar tengeri kereskedelmi hajók lajstromába be vannak jegyezve.

A hajóbeszerzési segély elnyerésére irányuló kérvényét a hajótulajdonos két példányban tartozik kiállitani, illetve benyujtani. A kérvény benyujtása a m. kir. tengerészeti hatóságnál történik (l. törv. 26. §. 2-ik bekezdést).

Ujonnan beszerzett hajóknál a hajóbeszerzési

segély elnyerésére irányuló kérvény a lajstromozási kérvénynyel egyidejüleg is benyujtható.

A járatsegélyek elnyerése iránt a kérvények az illető járat teljesitésének igazolása mellett esetről-esetre nyujtandók be egy példányban.

A hajóbeszerzési segélyek elnyerésére vonatkozó kérvényekkel, valamint olyankor, ha a hajóbeszerzési segélyben nem részesülő hajóval a járatsegélyhez első izben támasztatik igény, a következő eredeti okmányok vagy azok hiteles másolatai mutatandók be:

a) A hajóépitő által kiállitott és belföldön történt épités esetén az illetékes révhivatal által, illetve külföldi épités esetén az illető cs. és kir. konzuli hivatal által láttamozott okmány, melyből a hajónak szerkezete és berendezése, továbbá az anyag, melyből a hajó készült, nemkülönben a hajónak méretei és sulyban kifejezett hordképessége, valamint a hajó vizrebocsátásának napja megállapitható.

b) A »Veritas« hivatalnak, vagy az angol Lloydnak, vagy a m. kir. tengerészeti hatóság által egyenértékünek elismert más hajóosztályozó intézetnek az illető hajóra nézve kiállitott bizonyitványa annak igazolása mellett, hogy a hajó a rendes időszaki vizsgálatok tekintetében az illető osztályozó intézet által minő szabályok alá fog vétetni.

c) Közjegyző előtt kiállitott kötelező nyilatkozat arról, hogy a kérvényező az illető hajóra nézve magát az 1907. évi VI. t.-czikk 27. §-ában felsorolt feltételeknek minden fentartás nélkül aláveti.

d) A kereskedelemügyi m. kir. minister leirata arról, hogy az illető hajó elnevezéséhez hozzájárult (l. törv. 27. §. 8. pont).

Az előirt menetsebesség igazolása, mely ugy a hajóbeszerzési, mint a járatsegélyekhez való igény megszerzéséhez szükséges, a törvény 4. §-ára vonatkozó alábbi utasitásban foglaltak szerint eszközlendő.

Ugy a hajóbeszerzési, mint a járatsegélyeket a rendelkezésre álló hitelből, a m. kir. tengerészeti hatóság idevonatkozó előterjesztéseinek beérkezése után, a kereskedelemügyi m. kir. minister engedélyezi.

A tengerészeti hatóság előterjesztéseiben az illető évi hitel állását minden esetben kimutatja.

A törvény 2-ik §-ához.

A segély kiszámitásának alapjául azon tonnatartalom szolgál, mely az illető hajóra nézve a hajólajstromba bevezettetett.

Ha a tonnatartalomban változás áll be, e változás rendszerint attól a naptól kezdve hat ki a segély mérvére, amely napon a változott tonnatartalom a hajólajstromba bejegyeztetett.

Ha azonban a hajó tonnatartalmában beállott változás nem a hajóban történt átalakitás következménye, hanem onnan ered, hogy a külföldi köbözés után a hajó hazai köbözésnek vettetett alá, a már esedékes, de még nem folyósitott összes segély kiszámitásának alapjául a hazai köbözés alkalmával megállapitott tonnatartalom szolgál.

Ez utóbbi esetben is az előbbi tonnatartalom alapján számitott és már folyósitott segélyekkel szemben sem visszatéritésnek, sem utánfizetésnek nincs helye.

A ½ tonnát kitevő, vagy ennél kisebb tonnarészek a segély kiszámitásánál nem vétetnek figyelembe, mig a ½ tonnát meghaladó tonnarészek egész tonnának számittatnak.

A hajóbeszerzési segély első részlete az illető naptári évnegyed végéig számittatik, a többi részletek, amennyiben azok korábban nem záródnak, szintén az egyes naptári évnegyedek végéig számitandók.

Ha a hajó kora valamely naptári évnegyed folyamán változik és az illető negyedévi részlet kiszámitásához két külön segélytétel veendő alapul, ez esetben a segély a napok arányában állapittatik meg olyképen, hogy az egész évre 360 nap és minden hónapra 30 nap számittatik.

Az engedélyezett hajóbeszerzési segélyek, amennyiben az azok folyósitására nézve kikötött feltételek igazolást nyertek, utólagos részletekben a m. kir. tengerészeti hatóság által láttamozott, szabályszerüen bélyegzett és számfejtett nyugták ellenében a fiumei m. kir. adóhivatalnál vehetők fel.

A törvény 4-ik §-ához.

A hajótulajdonosok kötelesek minden változást, amely segélyezett hajóik osztályzatának változására kihat, a tengerészeti hatóságnak, valamint a ministeri biztosnak haladéktalanul bejelenteni.

Az osztályozó intézetek által előirt időszaki vizsgálatok határidejéről a m. kir. tengerészeti hatóság rendes nyilvántartást vezet és ahhoz képest az illető vállalatokat a vizsgálat eredményének igazolására záros határidő alatt kötelezi.

Az esetre, ha a hajó megrongálások vagy hiányok miatt ideiglenesen elveszti osztályzatát, a beszerzési segély — feltéve, hogy az elveszett osztályzat visszanyerése végett a munkálatok azonnal megkezdetnek — legfeljebb 6 hónapra a különben megállapitott feltételek alatt még folyósittatik, de ezen időtartam elmultával a hajóbeszerzési segély mindaddig felfüggesztetik, amig a hajótulajdonos nem igazolja, hogy hajója az előirt osztályzatot ismét visszanyerte.

Az előirt menetsebesség igazolása hivatalos közegek jelenlétében tartott próbajáraton igazolandó; a próbajárat eredményéről felvett és a jelen volt állami közeg aláirásával ellátott

jegyzőkönyv a m. kir. tengerészeti hatóságnak bemutatandó.

A törvényszabta tiz tengeri mértföldnyi sebességet kifejteni képes gőzösnek tekintetik az a gőzös is, amely a próbajáraton legalább négy órán át félrakománynyal legalább kilencz és fél, teljes rakománynyal pedig legalább kilencz tengeri mértföldnyi átlagos menetsebességet fejt ki.

A próbajáratra vonatkozó jegyzőkönyvben kitüntetendő a fenéksulynak, valamint esetleg a rakománynak minősége és sulya, továbbá ugy a maximális, mint az átlagos óránkinti sebesség, mely a próbajáratnak legalább négy órára terjedő tartama alatt eléretett.

A próbajáraton résztvevő állami közeg kijelölése a m. kir. tengerészeti hatóságtól kérendő, külföldön megrendelt uj hajóknak a gyárból való átvétele alkalmával tartandó próbajáratára nézve azonban a tulajdonos ehelyett az illető hajóépités szinhelyén illetékes cs. és kir. konzuli hivatalt felkérheti, hogy a próbajáratra hivatalos közeget kiküldjön.

A próbajáratokon résztvevő hivatalos közegek szabályszerü utiköltségei és napidijai a hajótulajdonost terhelik.

A tengerészeti hatóság által kijelölt közegeknek az ezen hatóság számvevősége által érvényesitett utazási számlái alapján elismert szabályszerü költségei a kereskedelmi tárcza (»Hajózás« czim, »Tengerészeti igazgatás«, »Utiköltségek és napidijak« alrovat), mint előlegező terhére utalványozandók, és egyidejüleg az érdekelt hajótulajdonosok a fiumei m. kir. tengerészeti hatóság által az érdembe hozott utazási illetményeknek az adóhivatalba való befizetésére felhivandók.

A konzuli hivatal által kijelölt hivatalos közegek szabályszerü utiköltségei és napidijai ezen konzuli hivatalnál fizetendők meg.

Az előirt menetsebesség igazolásának beterjesztésére a félnek a hajó beszerzésétől számitott hat havi idő engedélyeztetik; ezen időn belül az igényjogosultság beálltának sorrendjében az illető hajóra nézve visszahatás nem áll be, de a segély megállapitásának kérdése az előirt menetsebesség igazolásáig függőben tartatik.

A törvény 5-ik §-ához.

Mindazon hajókra nézve, melyek a hajóbeszerzési segélyek tekintetében az 1907. évi VI. törvényczikk rendelkezései alá esnek, a m. kir. tengerészeti hatóság a törvény 9-ik §-ához tartozó utasitás szerint beterjesztendő napló-szelvények alapján külön nyilvántartást tartozik vezetni. Ezen kimutatásba felveendők az egyes hajók által az egyes naptári években teljesitett összes utak a kiindulási és a rendeltetési kikötők megjelölésével, továbbá az egyes utakon szállitott rakományok neme és mennyisége, külön megjelölve azokat a járatokat, amelyek a kereskedelemügyi m. kir. minister által a hazai közgazdaság érdekében teljesitetteknek minősittettek.

Ezen kimutatás ad irányt a tengerészeti hatóságnak annak megállapitására, hogy a már engedélyezett hajóbeszerzési segélyeket az illető naptári évre a fél részére folyósithatja-e, avagy a létesitendő nyugdijintézet javára számolja-e el.

Figyelem forditandó arra, hogy a hazai közgazdaság érdekében külföldi kikötők között teljesitett járatoknál minden egyes hajóra nézve egy éven belül összesen legalább egy teljes rakománynak megfelelő oly forgalmat kell felmutatni, amelyet a kereskedelemügyi m. kir. minister a hazai közgazdaság érdekében levőnek elismert. A hazai kikötőkből vagy kikötőkbe teljesitett járatoknál a hazai közgazdaság érdekében teljesitett forgalomnak évenkint legalább egyharmad rakományt kell képezni.

Az egyes években a fenti szempontoknak megfelelően ugyanazon hajóval többször teljesitett járatoknak azon fölös száma, mely a hazai közgazdasági érdekben elismert rakomány-többlet előirt fenforgása esetén a törvény értelmében a következő két évre betudható, minden egyes hajóra nézve az előző évről a következő évre szóló nyilvántartási kimutatásba megfelelő figyelembe vétel végett átviendő. Az ilykép átvihető járatokon — amennyiben azok hazai kikötőből vagy hazai kikötőbe teljesittettek — mindegyik évre külön-külön legalább egy-egy további oly harmadrakománynak kellett szállittatnia, amelyet a kereskedelemügyi m. kir. minister a hazai közgazdaság érdekében levőnek elismert, a külföldi kikötők között teljesitett járatoknál pedig az átvitel csak akkor engedtetik meg, ha az illető hajó egy naptári év folyamán a kereskedelemügyi m. kir. minister által a hazai közgazdaság érdekében levőnek elismert szállitásokkal egy teljes rakománynál annyival több ily forgalmat közvetitett, hogy a többlet egy második, illetve egy harmadik teljes rakomány mennyiségét teszi ki.

Ha valamely hajó külföldi kikötőből oly időpontban indult el, hogy a feltételezhető rendes valószinüségi körülmények között még az illető naptári év folyamán érkezhetett volna meg hazai kikötőbe, de beigazolt erőhatalom folytán az illető hazai kikötőt már csak a következő évben érhette el, az ilyen utazás arra az évre, amelyben a hajó utját megkezdette, kivételesen beszámitható. Azt, vajjon az utazás idejekorán kezdetett-e meg, nemkülönben azt, vajjon az erőhatalom esete fenforgott-e és kellő mértékünek elfogadható-e, a m. kir. tengerészeti hatóság véleménye alapján a kereskedelemügyi m. kir. minister dönti el.

A teljes rakomány és harmadrakomány mértékének megállapitásánál a hajónak sulyban

vagy ürtonnákban kifejezett hordképessége veendő alapul. Vegyes, azaz részben ürmérték, részben suly szerint megállapitott rakományoknál a teljes vagy harmadrakomány tényleges fenforgása megfelelő arányszámitások összege utján állapitandó meg.

A törvény 6-ik §-ához.

Azt, hogy a hajótest épitésénél a hazai származásu anyag mily mértékben használtatott fel, továbbá azt, hogy az uj gőzösökön a kazán- és gépberendezés, az összes csővezeték, a mótorok és mindennemü segédgépek, valamint a villamos berendezések kivétel nélkül hazai anyagból készültek, azon közegek állapitják meg, kiket a kereskedelemügyi m. kir. minister a törvény 17. §-a alapján eszközlendő előzetes bejelentés alapján az illető munkálatok ellenőrzése czéljából esetről-esetre kijelöl.

A megrendelők kötelesek az illető gyárakat vagy műhelyeket, melyeknél megrendeléseiket a felemelt hajóbeszerzési segélyekre való számitással eszközlik, a törvény 17. §-ában előirt előzetes bejelentési kötelezettségre figyelmeztetni.

Az esetben, ha valamely gyár vagy műhely a törvény 6. §-ának utolsó bekezdése alapr ján előterjesztett kérelmére engedélyt nyeegyes alkatrészeknek külföldről való beszerezhetésére, ez esetben az illető gyár vagy műhely által végzett idevonatkozó összes munkának előállitási költsége az ellenőrzési közegeknek teljes részletességgel és eredeti okmányokkal való igazolása mellett kimutatandó. Ha valamely gyár vagy műhely saját munkájára nézve 3%-ot meghaladó értékben használ fel külföldi alkatrészeket, ez esetben a hajó épitésénél, illetve felszerelésénél közreműködő többi vállalatok munkájának előállitási költsége hasonlóan részletes ellenőrzés alá veendő oly czélból, miszerint megállapittassék, hogy a hajónál felhasznált összes külföldi alkatrészek az összérték 3%-át meg nem haladják-e?

A törvény 7-ik §-ához.

Avégből, hogy megállapitható legyen, vajjon a külföldön eszközölt javitások a törvény 7-ik szakaszában kiszabott korlátok között maradnak-e, a hajótulajdonosnak — amennyiben a törvény 6. §-ában megállapitott felemelt hajóbeszerzési segélyek elnyerésére tart számot — a lajstromozás iránt beadott kérvényével egyidejüleg az illető hazai gyárak és műhelyek nyilatkozataival megerősitett részletes kimutatást kell bemutatnia arról, hogy az illető hajó, illetve gépberendezés és felszerelés mily összegbe került.

A külföldön végzett javitások költségei — a további segélyezés megszünésének terhe alatt — minden egyes esetben a legnagyobb részletességgel igazolandók. Az igazoláshoz szükséges ezen adatok — a javitások részletes ismertetése és a felhasznált anyagok származásának feltüntetése mellett — rendszeres kimutatásba foglalandók, mely kimutatás azon külföldi hajóépitő telep tulajdonosa vagy igazgatója által, mely telepen a javitások végrehajtattak, hitelesnek elismerendő, és a javitás szinhelyén illetékes cs. és kir. konzuli hivatal által láttamozandó.

A külföldön végzett javitásokra vonatkozó adatok a ministeri biztosnak másolatban mindenkor megküldendők avégből, hogy az üzleti könyvek és levelezések megtekintése utján is gyakorolható ellenőrzés megkönnyittessék.

A törvény 8-ik §-ához.

Az ezen §. alá eső hajók próbajáratai mindenkor a m. kir. tengerészeti hatóság által kiküldendő külön bizottság részvételével tartandók meg.

A bizottság kiküldésével felmerülő költségek érvényesitése, illetőleg a hajótulajdonosok által való megtéritése a fentebb, a törvény 4-ik §-át illetőleg megállapitott módozatok szerint eszközlendő.

Félrakomány alatt annak a sulynak a fele értendő, amelynek terhe alatt a hajó a nyári bemerülési vonalig sülyed.

Ugy a nyári bemerülési vonal, valamint az, amely vonalig a hajó félrakomány mellett bemerül, a hajóépitő által kiadott és igazolt bemerülési táblázat által bizonyitandó.

Hus és állati termékek szállitására alkalmas hajónak az minő ittetik, amely a »Veritas« hivatal, vagy az angol Lloyd, vagy a m. kir. tengerészeti hatóság által ezekkel egyenértékünek elismert más intézet szabványainak megfelelő hütőhelyiségekkel bir és melyeken az ily helyiségek a hajó tiszta tonnatartalmának legalább $^{1}/_{10}$-ét teszik ki.

A törvény 8. §-a alapján segélyezett hajótulajdonos ezen segélyének elvesztése terhe alatt köteles az illető hajóját ért károkat, valamint a károk helyreállitása végett, vagy egyébként eszközölni kivánt javitási munkálatokat a tengerészeti hatóságnak és a ministeri biztosnak azonnal bejelenteni.

Ez esetben egyidejüleg legalább hozzávetőleg jelezni kell azt az időpontot is, amidőn a javitás vagy az átalakitás után az ujabb menetsebességi próba megtartható lesz.

A m. kir. tengerészeti hatóság a törvény 8. §-a alapján segélyezett hajók megtartott próbajáratáról külön jegyzéket vezet és annak alapján gondoskodik, hogy a próbajárat legalább minden öt évben ismételtessék.

A későbbi próbajáratok is a m. kir. tengerészeti hatóság által kiküldendő bizottság

utján és ugyanazon eljárás szerint tartandók meg, amint az az ezen §-hoz tartozó utasitás első bekezdésében megállapittatott.

A törvény 9-ik §-ához.

Azt, hogy valamely járat a hazai közgazdaság érdekében teljesittetett-e, a kereskedelemügyi m. kir. minister esetről-esetre dönti el. A járat segélyezhetősége a felmerülő szükséghez képest mezőgazdasági és erdészeti termékek forgalmánál, továbbá az állattenyésztés érdekeit érintő esetekben a földmivelésügyi, a bányatermékek forgalmánál pedig a pénzügyministerrel egyetértőleg állapittatik meg. A ministeri elhatározás a rakomány elvállalása előtt is kérhető, s amennyiben az alábbi feltételek és módozatok fenforgása esetén az ily kérelem beérkezésétől számitott 8 nap alatt a bejelentett rakomány nem kifogásoltatott, ezen a czimen kifogás utólag már nem fog támasztatni.

Az ily kérelmek kellő megitélhetése és gyorsabb elintézhetése végett szükséges, hogy a fél a szállitásra elvállalni kivánt rakomány vagy részrakomány állagát és mennyiségét lehetőleg pontosan közölje, a kikötőt, ahonnan és ahová a rakomány szállitása tervbe vétetett, megnevezze, és egyuttal azt is közölje, hogy a bejelentett hazai rakomány mellett ugyanazon járaton minő és mennyi más rakományt, és milyen kikötők között kiván szállitani. Ugyanis a járatsegély engedélyezésének a hazai érdekben levőnek elismert harmadrakomány szállitás esetén sincs helye akkor, ha ugyanazon járaton a fenmaradó hajórakterületben akár valamely hazai kikötőből vagy kikötőbe, akár pedig valamely külföldi versenykikötőből vagy kikötőbe oly forgalom közvetittetnék, amely a hazai közgazdaság érdekei szempontjából kifogás alá esik.

A fentiek szerint előterjesztendő bejelentések alkalmával egyidejüleg mindenkor pontosan közlendő a lakczim, mely alatt a fél a távirati választ várja.

Az utólag különben sem figyelembevehető felszólalások elkerülése végett a fél köteles a kérelmére nyert távirati válasz szövegét annak beérkezésétől számitott 24 óra alatt másolatban a kereskedelemügyi m. kir. ministernek bemutatni, illetve postára adni.

Ha a járat az előre bejelentett és nem kifogásolt rakománynyal a bejelentéstől számitott hatvan nap alatt meg nem kezdetett, az illető bejelentés hatályát veszti. A megujitott bejelentés az eredetileg tett bejelentéssel minden tekintetben azonos szabályok alá esik.

A járatsegély megállapitása a mellékelt minta szerint vezetett és számozott lapokkal ellátott külön szelvényes napló alapján történik, mely naplónak minden rovata a hajó parancsnoka által minden kikötő érintése és minden rakomány felvétele és leadása alkalmával időszerüleg és pontosan kitöltendő és mely napló adatainak helyességeért a hajóparancsnok ép oly mértékben felelős, mint a rendes hajónapló helyes vezetéseért.

Ezen naplóban a minden egyes kikötő-érintésre és az ott teljesitett összes müveletekre vonatkozó adatok hiánytalanul és külön lapokon tüntetendők ki, kimutatván az illető kikötőbe való érkezés és az onnan való indulás napját, az indulási, illetve a rendeltetési kikötő, továbbá a ki- és berakott áruknak nemét, mennyiségét, valamint a berakási, illetve a kirakásra rendelt összes kikötőket.

A napló lapjai szoros egymásutánban töltendők ki, minden egyes kikötő-érintésre külön lap használandó fel olyankor is, ha kikötő érintése elemi erő folytán történik.

A naplóban foglalt adatoknak hitelességét a hajóparancsnok minden egyes kikötőben az alábbiak szerint megjelölt hivatalnál igazolni és az igazolás hivatalos elismerésének az illető lap mindkét szelvényére való rávezetését kieszközölni tartozik.

Evégből a napló a vonatkozó igazolási okmányokkal együtt a hazai kikötőkben, továbbá Ausztriában az illetékes révhivatalnak, egyebütt pedig a helyben székelő cs. és kir. konzuli hivatalnak mutatandó be. Oly külföldi kikötőben, hol cs. és kir. konzuli hivatal nincs, az igazolás az illető hely rév- vagy vámhivatalánál, esetleg más közigazgatási hatóságánál eszközlendő ki és az a legközelebb érintett kikötőben az illető cs. és kir. konzuli hivatalnak (esetleg révhivatalnak) láttamozásra bemutatandó. Ha az illető külföldi hatóságnál a kérelmezett igazolásnak hely nem adatik, ezen körülmény a hajónaplóba felveendő és az igazolás az előirt módon a legközelebb érintett kikötőben eszközlendő ki.

A naplóban törlésnek nem szabad előfordulnia, az ezt mutató lapok érvényteleneknek tekintetnek, hacsak a törlés helyességét az igazolást teljesitő hivatal külön megjegyzéssel nem tanusitja.

Naplóul egyedül a fiumei m. kir. révhivatalnál beszerzett könyvek használhatók fel. Minden könyv 1—500. számozott törzslapot és ugyanigy számozott szelvénylapot tartalmaz. A hátlapok üresen hagyatnak és szükség esetén az áruk felsorolásának folytatására felhasználhatók.

A naplók példányonkint 5 koronáért kaphatók, ujabb példány ugyanazon hajóért rendszerint csak akkor szolgáltatható ki, ha a korábban kiszolgáltatott példány visszaadatik. Ha az ujabb példány a hajó számára külföldre küldendő, ez esetben a korábbi példány az ujnak átadásától számitott legkésőbb három hónap alatt a fiumei m. kir. révhivatalnak beküldendő.

Naplókönyvek megsemmisitése vagy elvesztése a fiumei m. kir. révhivatalnál igazolandó,

mely erről a m. kir. tengerészeti hatóságnak jelentést tesz.

A fiumei m. kir. révhivatal minden naplópéldány kiszolgáltatásakor a kiszolgáltatás tényét és annak napját — az illető hajó nevének, neménck és tonnatartalmának kitüntetése mellett — a könyv czimlapjára bejegyzi és a bejegyzést aláirásával és pecsétjével ellátja. A kiszolgáltatott példányokról, valamint azoknak visszaszolgáltatásáról a révhivatal nyilvántartási jegyzéket vezet.

A napló kitöltött szelvénylapjait a vállalatok legalább negyedévenkint tartoznak a m. kir. tengerészeti hatóságnak hiánytalanul bemutatni. Ha a vállalat valamely járat után segély iránt kérvényt nyujt be, ehhez az illető járatnál figyelembe veendő azokat a szelvénylapokat, amelyeket előzőleg még be nem mutatott, egyidejüleg csatolni tartozik, megjegyezvén, hogy a különböző időben bemutatott szelvénylapok számszerü sorrendjében megszakitásnak nem szabad előfordulni.

A járatsegélyek megállapitására vonatkozó kérvényekhez a tengerészeti hatóság a szelvényes naplónak mindazon szelvénylapjait kivétel nélkül csatolja, amelyekből kivehető legyen, hogy a járatsegély szempontjából megjelölt rakománynyal egyidejüleg a hajón volt összes többi rakományok is mikor és hol rakattak be és mikor és hol rakattak ki.

Ha a bemutatott szelvénylapok adatai hiányosak, a segélyre vonatkozó kérvények tárgyalása mindaddig függőben tartatik, amig a vállalat a hiányzó kellékek tényleges fenforgásának bizonyitását más uton nem pótolta és ezen pótlást a tengerészeti hatóság elégségesnek nem találta.

A járatsegélyek két külföldi kikötő között teljesitett járatok után a fentiekben megszabott feltételek és módozatok fenforgásán kivül csak akkor engedélyeztetnek, ha kétségen felül igazoltatik, hogy a rakomány, melynek minémüsége a járatsegély engedélyezését indokolttá teszi, magyar származásu kiviteli czikkekből, avagy oly behozatali czikkekből állott, amelyek az illető külföldi kikötőből a magyar szent korona országaiba behozattak és tranzitó továbbszállitásra nem rendeltettek.

Ehhez képest a külföldi kikötők között teljesitett járatok járatsegélyére vonatkozó kérvényekhez mindazon okmányok is csatolandók, amelyek a kivitelnél az áruk származását, a feladó állomástól a határig és innen az illető külföldi kikötőig való szállitást, az ezen kikötőben való raktározás helyét és időtartamát, esetleg azon körülményt, hogy a rakomány a vonatról vagy a folyamhajóról a tengeri hajóra közvetlenül rakatott át, továbbá az illető rakománynak a tengeren való elszállitását minden hiány nélkül igazolják. A behozatalnál mindezen adatoknak forditott sorrendben szintén szakadatlan lánczolatot kell képezniök, egyidejüleg kimutatván az árunak nemcsak leadási helyét, hanem az áru rendeltetését is.

Önként érthetőleg az okmányoknak olyanoknak kell lenniök, hogy az áru azonossága és a szállitás vagy átrakás különböző mozzanatainak egymásba kapcsolódó folytonossága a különböző okmányokból szembeszökően megállapitható legyen.

Az ezen czélra külföldi hatóságoktól vagy külföldi intézetektől, illetve külföldi szállitási vállalatoktól beszerzendő okmányoknak az illetékes cs. és kir. konzuli hivatal láttamozási záradékával kell ellátva lenniök. Ezen konzuli láttamozások keltének időpontja önként értbetőleg kell hogy összeessék az áruknak az illető külföldi helyen való kezeltetése idejével.

A törvény 10-ik §-ához.

A járatsegélyek megállapitásánál ugy a tonnatartalomra, mint a 100 tengeri mértföldnyi egységre nézve az ½-et kitevő vagy ennél kisebb töredékek elejtetnek, az ½-nél nagyobb töredékek ellenben egészeknek vétetnek.

Azon járatok, melyek a naptári év vége által kettévágatnak, a szelvények hossza arányában az illető két év terhére aránylagosan veendők számitásba. A szelvényes utazási naplóban ennélfogva a hajónak holléte az évforduló beálltakor külön megjelölendő.

Ha valamely hajó az utazás folyamán elvész, a járatsegélyhez való igény a hajótörés szinhelyéig megtett ut hosszának arányában bejelenthető.

Ha a hajótörés helye nem volna megállapitható, ez esetben a megtett ut az utolsó indulási kikötő és a czélbavett érkezési kikötő közötti távolság felével számittatik.

A törvény 10. §-ának utolsó bekezdése alapján magasabb járatsegélyek csak akkor engedélyeztetnek, ha ezt a vállalat a kereskedelemügyi m. kir. ministernél még a szállitmány elvállalása előtt kérelmezte, és a kereskedelemügyi m. kir. minister által az engedélyezés kilátásba helyezése alkalmával e tekintetben esetről-esetre kikötött feltételeknek megtartása a vállalat részéről kellően beigazoltatott.

A törvény 11-ik §-ához.

Oly hajóknál, melyek ugyanazon idő alatt hajóbeszerzési segélyben nem részesülnek, a megtett járatok segélyezésére vonatkozó kérvények tárgyalásánál minden esetben megállapitandó, hogy az illető hajó vizrebocsátásától számitva a 15 év még nem telt le és hogy a hajó a törvény 4. §-ának 1—5. pontjaiban előirt feltételeknek megfelel-e?

A 11. §. 2-ik bekezdésében foglalt rendelkezés szerint nemcsak azok a járatok vétetnek

ki a járatsegélyek alól, amelyeket a vállalat valamely államilag biztositott forgalom érdekében az állami hatóságokkal való közvetlen megegyezés alapján teljesit, hanem azok is, melyek egy más vállalatnak ugyanigy államilag kikötött szolgálatában helyettesités- vagy megbizásképen teljesittetnek, tekintet nélkül arra, hogy ezen helyettesités vagy megbizás az illető állami hatóságnak bejelentetett-e vagy sem.

A törvény 12-ik §-ához.

Amennyiben a járatsegélyek valamely közbeeső kikötőbe vagy kikötőből történt szállitásért is igényeltetnének, az erre vonatkozó kérelem az egész járatra nézve előadandó kérelemtől el nem választható.

A törvény 14-ik és 15-ik §-aihoz.

Gyárak vagy műhelyek, melyek a szóban lévő §-okban megállapitott segélyeket igénybe kivánják venni, még az illető munkálat megkezdése előtt tartoznak ebbeli szándékukat a kereskedelemügyi m. kir. ministernek bejelenteni és kötelesek magukat az illető munkálatok ellenőrzése tekintetében a kereskedelemügyi minister által ezen czélból esetről-esetre kirendelt közegek rendelkezéseinek alávetni.

Azt, hogy a törvény 14. §-a szempontjából mely hajóépitő-telepek tekintendők megfelelően berendezetteknek és iparszerüleg üzembe helyezetteknek, a kirendelt közegeknek e részben kifejezett véleménye alapján a kereskedelemügyi minister dönti el.

Hajók épitésének tervbevétele esetén az előzetes bejelentés alkalmával az illető gyár egyuttal a következő adatokat is bejelenteni tartozik:

a) a hajó méreteit, minőségét és szerkezetét;

b) az anyagnak megjelölését, melyből a hajó készülni fog;

c) a különböző anyagok származási helyét és mennyiségét;

d) a hajónak megközelitőleg számitott össztonna tartalmát;

e) az épités előrelátható befejezési időpontját.

Hajógépek készitésének tervbevétele esetén a bejelentés alkalmával egyuttal közölni kell a gépek és a kazán vagy kazánok minőségének leirását és ezeknek, valamint a hozzátartozó részeknek megközelitőleg számitott sulyát, továbbá azt, hogy a munkálatok előreláthatólag mikor fognak befejeztetni.

A gépek, kazánok, csővezetékek és mindennemü segédgépek készitése csak akkor segélyezhető, ha a kivételesen és csakis ministeri engedélylyel felhasznált külföldi alkatrészek értéke az összes gépberendezések teljes beszerzési értékének 3%-át meg nem haladja. (L. a törv. 6. és 16. §-ait.)

A hajó-, illetve a gépgyár vagy az egyes felszerelési tárgyak készitésével foglalkozó vállalat köteles a kereskedelemügyi m. kir. minister közegeinek kivánságára a hajónak, a gépeknek, a kazánoknak vagy egyéb felszerelési tárgyaknak tervrajzait és az azokra vonatkozólag kivánt összes adatokat rendelkezésére bocsátani és egyáltalában mindazon felvilágositásokat megadni, melyeket a közegek az ellenőrzés czéljából megkivánnak.

Különösen kötelesek az érdekelt vállalatok a felhasznált összes anyagnak származási helyét az ellenőrző közegek előtt hitelesen kimutatni. E czélra a belföldről beszerzett anyagok vagy esetleg kész alkatrészek származási helyére nézve azon hazai telepnek vagy gyárnak bizonyitványa mutatandó elő, mely az illető anyagot vagy alkatrészt a segélyt igénybe venni kivánó vállalat részére szállitotta. Önként értetik, hogy kész alkatrészek szállitása esetén visszamenőleg hasonló módon igazolandó az is, hogy az illető alkatrész az azt előállitó hazai telepen csakugyan hazai anyagból készittetett. A származás igazolására szolgáló összes bizonyitványoknak az illető ipartelep vagy gyár helye szerint illetékes kereskedelmi és iparkamara megfelelő nyilatkozatával kell megerősitve lenniök.

Mindazon anyagok vagy alkatrészek, amelyeknek származása fentebb előirt módon igazolva nincs, külföldi (nem hazai) származásuaknak tekintendők.

Az érdekelt vállalatok pontos adatokat tartoznak szolgáltatni arra nézve is, hogy a segély kiérdemlése czéljából készitett uj hajógépek, uj kazánok, uj csővezetékek és mindennemü uj segédgépek sulya az ellenőrző közegek által teljes szabatossággal megállapitható legyen.

A segély kiérdemlésének czéljával épitett hajók tonnatartalma a fennálló szabályok szerint Fiumében eszközöltetendő köbözés alkalmával állapittatik meg.

Ha valamely vállalat a segélynek törvény szerint leendő kiszámitásához bekivánt adatok beterjesztésétől vonakodik, avagy oly adatokat terjeszt be, amelyek a kivánt czélra nem elégségesek, vagy nem megbizhatók, ez esetben a segély megállapitása a hiányzó adatok pótlásáig függőben marad.

A hajóépités és a hajógépek, a kazánok, valamint a csővezetékek és a hajókon alkalmazandó egyéb gépek készitésének segélyezésére forditható hitel az egyes évi állami költségvetésekben külön rovaton irányoztatik elő (l. törv. 18. §.).

Azon alkalommal, midőn valamely vállalat a segély igénybevételére vonatkozó szándékát bejelenti, mindenekelőtt megállapitandó, hogy a vállalat által előterjesztett adatok szerint hozzávetőleg fölmerülhető segélyszükséglet fedezésére a kivánt hitel rendelkezésre áll-e. Igenlő esetben az illető vállalat az ellenőrző közegek kijelölésével egyidejüleg értesittetik

arról, hogy a szóban levő hozzávetőleg számitott hitel — a törvény rendelkezéseinek megfelelő teljesitményt feltételezve — a vállalat által bejelentett időre kilátásba helyeztetik.

A segélynek ezen kilátásba helyezése a m. kir. tengerészeti hatóságnál előjegyzésbe veendő, de hivatalból töröltetni fog akkor, ha az ellenőrző közegek azt jelentenék, hogy a munkálat a kilátásba helyezés keltétől számitott két hónapon belül nem kezdetett meg.

A hajógépek, kazánok, csővezetékek és segédgépek készitéseért a segélyek csak akkor folyósithatók, ha igazoltatik, hogy az illető létesitmények tengeri kereskedelmi hajókba alkalmaztattak.

A törvény 17-ik §-ához.

Az érdekelt vállalatok tiszti és munkás személyzetének állampolgársága tekintetében kikötött feltétel betartását a kereskedelemügyi minister által kirendelt ellenőrző közegek felügyelik. E tekintetben kötelesek a vállalatok minden munkálat megkezdése alkalmával személyzetüknek teljes névsorát — minden egyes alkalmazott állampolgárságának igazolása mellett — az ellenőrző közegeknek átadni, és a személyzetben a munkálat tartama alatt beálló minden gyarapodást vagy változást hasonló módon bejelenteni, illetve igazolni.

A személyzet állampolgársága tekintetében fennálló törvényes követelmény leszállitására irányuló és az ellenőrző közeg utján a kereskedelemügyi m. kir. ministerhez benyujtandó minden kérvénynek az illető gyártelep helyén illetékes kereskedelmi és iparkamara véleményezésével felszerelve kell lennie.

A hivatalos ellenőrző közegeknek a gyártelepekre tartozó kiszállásából származó szabályszerü költségeket, amennyiben azok a hajóépitések, illetve a kazán- és gépberendezések épitési segélyei ügyéből erednek, az illető gyárak a 4. §-ban előirt módozatok mellett megtériteni tartoznak.

A törvény 18-ik §-ához.

A m. kir. tengerészeti hatóság köteles minden évben a még folyamatban levő rendes és felemelt hajóbeszerzési segélyekről — külön megkülönböztetve az 1893. évi XXII. törvényczikk alapján, és az 1907. évi VI. törvényczikk alapján engedélyezetteket — részletes kimutatást összeállitani.

Ezen kimutatásnak a következő adatokat kell magában foglalnia:

1. a hajó nevét;
2. a hajó nemét;
3. bruttó tonnatartalmát;
4. nettó tonnatartalmát;
5. megjelölését az anyagnak, amelyből a hajó készült;
6. az épités helyét;
7. a hajó vizrebocsátásának évét, hónapját és napját;
8. a hazai lajstromba való bevezetésének keltét;
9. a hajótulajdonos nevét és lakhelyét;
10. a beszerzési segélyigény beálltának keltét;
11. az előző pontban emlitett naptól a legutóbb lejárt naptári év végéig esedékessé vált hajóbeszerzési rendes és felemelt segély összegét;
12. a kérdéses folyó naptári évre esedékes rendes és felemelt hajóbeszerzési segély összegét;
13. a kérdéses naptári évet követőleg még fenmaradó rendes és felemelt hajóbeszerzési segélyek összegét;
14. a segélyigény megszünésének évét, hónapját és napját.

Ezen kimutatás minden év junius 30-án lezárva a kereskedelemügyi m. kir. ministernek két példányban felterjesztendő.

A második évtől kezdve a kimutatásban külön feltüntetendők azon hajók is, melyek az előző kimutatás lezárása után az uj kimutatás lezárásáig a segélyezett szabadhajózási hajók állományából töröltettek.

Amennyiben a hajóépitési segélyek egyes esetekben több évi költségvetési hitel terhére helyeztetnek kilátásba, ezekről a tengerészeti hatóság által hasonló kimutatás terjesztendő fel két példányban.

A törvény 19-ik §-ához.

Azokról a hajókról, melyeknek beszerzési segélyei az 1893. évi XXII. törvényczikk alapján engedélyeztettek, de amelyek a törvény 31. §-ának utolsó bekezdése alapján a járatsegélyeket az uj törvény rendelkezései szerint kivánják igénybe venni, a tengerészeti hatóság által külön jegyzék tartandó nyilván. Az ezen jegyzékbe felvett hajók részére utalványozott járatsegélyekből 3% a nyugdijintézet javára szintén levonandó.

A törvény 20-ik §-ához.

A törvény 20-ik §-ában megállapitott adómentesség engedélyezésére irányuló kérvények a m. kir. tengerészeti hatóságnál nyujtandók be.

Azok a hajótulajdonosok, akik a hajóbeszerzési és a külön járatsegélyért is folyamodnak, ezt a kérelmüket az adómentességre irányuló kérelmükkel egybefoglalva ugyanegy kérvényben is előterjeszthetik.

Ebben az esetben a kérvénynek azokon az adatokon kivül, amelyek kitüntetése, illetve igazolása a hajóbeszerzési és a járatsegélyekre irányuló kérelem elbirálásához szükséges, tartalmaznia kell azon kir. adóhivatal székhelyének megjelölését, vagy annak a községnek a

nevét, ahol a hajótulajdonos terhére a hajózási üzlet után kivetett kereseti adó (nyilvános számadásra kötelezett vállalatok és egyletek adója) elő van irva.

Ha az adómentesség kedvezménye külön kérvényben kérelmeztetik, a kérvénynek tartalmaznia kell.

a) a hajótulajdonos nevét, lakhelyét és állampolgárságát;

b) a hajó nevét, nemét és rendeltetését;

c) a hajó lajstromozásának számát és időpontját;

d) annak a kir. adóhivatalnak a székhelyét, vagy annak a községnek nevét, ahol a hajótulajdonos terhére a hajózási üzlet után kivetett adó elő van irva.

A kérvényhez csatolandó:

α) a hajóépitő által kiállitott és ha a hajó külföldön épült, az illető cs. és kir. ügynökség által láttamozott okmány vagy annak hitelesitett másolata, amelyből a hajó vizrebocsátásának napja megállapitható;

β) a »Veritas« hivatalnak vagy angol »Lloyd«-nak, vagy valamely egyenértékünek elismert más hajóosztályozási intézetnek e czélra kiállitott vagy láttamozott osztályozási bizonyitványa vagy annak hiteles másolata;

γ) a hajó sebességének megállapitásáról szóló jegyzőkönyv;

δ) közjegyző előtt kiállitott kötelező nyilatkozat arról, hogy a kérvényező az illető hajóra nézve magát az 1907. évi VI. t.-cz. 27. §-ában felsorolt feltételeknek minden fentartás nélkül aláveti.

Ha valamely hajózási vállalat a törvény 20. §-ában foglalt rendelkezések szerint adómentességben részesithető foglalkozáson kivül más oly foglalkozást is üz, amely adómentességben nem részesithető: az ebből a foglalkozásból eredő kereseti nyeremény megállapithatása végett külön könyvelést berendezni és szabályszerü adóvallomást adni tartozik.

A törvény 22-ik §-ához.

1. A törvény 22. §-ának első bekezdésében megjelölt adóhátralékok, valamint azok kamatainak törlése hivatalból történik.

2. Azon vitorlás hajók tulajdonosai, kik a törvény 22. §-ának második bekezdésében biztositott adómentességet igénybe venni óhajtják, erre irányuló kérvényeiket a jelen utasitás közrebocsátásától számitott három hónapon belül a m. kir. tengerészeti hatóságnál tartoznak benyujtani. A kérvénynek a jelen utasitásnak a 20. §-hoz kiadott részében *a), b), c)* és *d)* pontok alatt megjelölt adatokat kell tartalmaznia és igazolnia.

Az adómentesség 1906. évi január 1-től számitott hat éven át tart, következéskép 1911. évi deczember 31-én ér véget.

A törvény 23-ik §-ához.

A kisparthajózást üző vállalatoknak adó- és illetékmentességre irányuló kérvényei szintén a m. kir. tengerészeti hatóságnál adandók be és azokban az előző szakaszban megjelölt adatok igazolásán kivül még azt is ki kell mutatni, hogy a vállalat mikor alakult, illetőleg mely időpontban (év, hó, nap) kezdette meg működését és mennyi a vállalatba befektetett összes tőke. Régebben fennálló és nyilvános számadásra kötelezett vállalatok kérvényükhöz ezenkivül még az utolsó három évről szóló mérlegüket, valamint az ezen három évre vonatkozó nyereség- és veszteség-számláikat is csatolni tartoznak.

Ezek a kérelmek rendszerint a kisparthajózást üző vállalat megalakulásától, illetőleg működésének megindításától számitott egy éven belül nyujtandók be. Az ezen határidő letelte után benyujtott kérvények alapján az adó- és illetékmentesség időpontja csak azon naptári év kezdetével állapitható meg, amely évben a kérelem benyujtatott, a vállalat működésének megkezdése óta már letelt idő azonban a kedvezményezés időtartamába beszámitandó és illetőleg abból levonandó.

Ha a kisparthajózást üző vállalat, mely a törvény 23. §-a alapján adómentességben részesül, az adómentesség alapját képező foglalkozásán kivül más foglalkozást is üz, az ebből eredő kereseti nyeremény megállapithatása végett erről a foglalkozásról külön könyvelés vezetésére, szabályszerü adóvallomás tételére van kötelezve.

A törvény 24-ik §-ához.

A törvény 24-ik §-ában biztositott illetékmentesség kedvezménye szintén a m. kir. tengerészeti hatósághoz intézendő kérvény alapján engedélyeztetik, amely kérvény az adómentességre irányuló kérvénynyel egybefoglalható, vagy attól elkülönitve terjeszthető elő.

A kérvénynek a kérelem természetéből folyó és az igényjogosultságot igazoló adatokon és okiratokon kivül (ha részvénytársaság alakulásáról van szó, az alapitási tervezet, alapszabályok, czégjegyzési adatok; ha uj részvény vagy elsőbbségi kölcsön kibocsátásáról, a vonatkozó közgyülési határozat stb. csatolandók) tartalmaznia kell annak a kir. adóhivatal székhelyének megnevezését, ahol a jogügyletről kiállitott okirat illetékkiszabás végett bemutatandó.

Ha a törvény 20—24. §-aiban megjelölt kedvezményben részesitett hajó vagy hajózási vállalat tulajdonosának személyében változás áll be, a kedvezmények átruházása a m. kir. tengerészeti hatósághoz intézendő külön kérvénynyel kérelmezendő.

A kérvényben megjelölendő a kedvezmények megadását kimondó rendelet kelte és száma és igazolandó a tulajdonosváltozás jogcime.

A törvény 25-ik §-ához.

A segélyeket és kedvezményeket igénybe vevő vagy igénybe venni szándékozó részvénytársaságok kötelesek az elnökeik, igazgatósági és felügyelő-bizottsági tagjaik megválasztására vonatkozó jegyzőkönyvi határozatokat másolatban a m. kir. tengerészeti hatóságnak mindenkor megküldeni. A megválasztottak állampolgársága minden alkalommal kimutatandó és a magyar állampolgárság igazolandó. Erről a tengerészeti hatóság állandó nyilvántartást vezet.

A törvény 26-ik §-ához.

A segélyek és kedvezmények a fél kérvényének beérkezésétől számitva visszamenőleg többre, mint egy évre nem engedélyezhetők. A járatsegélyekhez való igény is elévül, ha a kérvény az illető járat befejezésétől számitott legfeljebb egy év alatt a m. kir. tengerészeti hatóságnál be nem nyujtatik. Az egyes naptári évekre eső segélyek elnyerésére vonatkozó kérvények az illető év lejárta után csak annyiban vehetők figyelembe, amennyiben azok a legközelebbi évben február hó végéig nyujtatnak be.

Az igényjogosultság sorrendjének felállitásánál csakis az olyan kérvények beérkezési napja jön tekintetbe, amely a segélyek érdembe hozhatására nézve teljesen fel van szerelve. Hiányosnak talált kérvényeknél a pótlólag helyesen felszerelt kérvény beérkezési napját megelőzőleg annyi idő mindazonáltal betudatik a sorrend felállitásához való jogositványba, amennyi a kérvény első (hiányos) beérkezésének napja és a hiányokra történt figyelmeztetés kelte között telt el. Utóbbi kérvények tehát csak akkor vehetők érdemleges tárgyalás alá, ha a kérvény elsőbbsége a fél által a pótlásra forditott idő megfelelő tekintetbe vétele mellett is fennáll.

Az elsőbbségi jog uj hajók rendes és felemelt hajóbeszerzési segélyeire nézve csak akkor szerezhető meg, ha a fél az illető hajónak a gyárban való megrendelését igazolta, és ez alkalommal az uj hajónak a megrendeléskor kikötött hordképességét bejelentette. Ezt megelőzőleg azonban a fél a hitel állása felől a m. kir. tengerészeti hatósághoz kérdést intézhet; a tengerészeti hatóság, amennyiben hitel rendelkezésre áll, ezt a hitelt az előirt szabályszerü feltételek betartásának és a kereskedelemügyi m. kir. minister egyoldalu elhatározásától függő elsőbbségi jog megadásának esetére kilátásba helyezi, de ezen kilátásba helyezés hatálya megszünik, ha az arra vonatkozó értesités keltétől számitott két hónapon belül az elsőbbségi jog az illető uj hajóra nézve az előző bekezdésnek megfelelően az ott kikötött feltételek betartása mellett nem kéretett, vagy bármely okból meg nem adatott.

Az elsőbbségi jog megadása esetén a törvényben előirt biztositék a kikötött idő alatt minden esetben leteendő. A letétbehelyezésnek a m. kir. tengerészeti hatóság számvevősége által számfejtett ellennyugta mellett kell történnie.

A letétről nyert adóhivatali nyugta a tengerészeti hatóság számvevőségének feljegyzés végett bemutatandó.

Az, hogy az elsőbbségi jog megadása esetén 8 napon belül letétbe helyezett biztositéknak biztositéki minősége mikor szünik meg, az elsőbbségi jog megadása alkalmával meghatározottan külön kimondandó. Ezen határidő megállapitásánál az illető hajók belajstromozásának várható időpontja, mi iránt a hajótulajdonos nyilatkozni tartozik, veendő figyelembe.

A biztositék kiadása iránt a fél mindenkor külön folyamodni tartozik.

A tulajdonos eljárásán kivül álló körülmények következtében törölt hajók pótlásául beszerzett uj hajó részére a törvényben megállapitott két év alatt csak azon összeg tartatik fenn, amely a törölt hajót a törlés évében megillette. A netaláni többlet csak annyiban folyósittatik, amennyiben hitel rendelkezésre áll, illetve az igényjogosultság beálltára nézve megállapitott sorrend szerint az illető hajó részére felszabadul.

A törvény 27-ik §-ához.

A hajóbeszerzési segélyek vagy az adókedvezmények elnyerésére irányuló kérvények előterjesztésekor, valamint akkor is, ha valamely egyébként esetleg nem kedvezményezett hajó után a járatsegélyek elsőizben igényeltetnének, a hajótulajdonos köteles közjegyző előtt kiállitott külön nyilatkozatot beterjeszteni a m. kir. tengerészeti hatósághoz arról, hogy magát a törvény 27. §-ában megállapitott kötelezettségeknek minden fentartás nélkül aláveti.

A tengerészeti hatóság ezen nyilatkozatokat külön nyilvántartásba veszi és azoknak beterjesztését a kért segélyek vagy kedvezmények tárgyában a kereskedelemügyi m. kir. ministerhez intézendő jelentéseiben esetről-esetre igazolja.

Az államsegélyre vagy az engedélyezett adókedvezményekre vonatkozó igény megszüntével a szóban lévő kötelezettségek is megszünnek.

A 27. §. 3. pontja értelmében a hazai termelés és hazai ipar, valamint a hazai dokk

igénybevételének mellőzése esetén szükséges igazoló jelentések minden esetben azonnal megteendők; a jelentés a ministeri biztoshoz intézendő, aki — ha annak tartalmát megfelelően indokoltnak nem találja — az ügyet messzebbmenő vizsgálat alá veszi.

A segélyezett, vagy az 1907. évi VI. t.-cz. alapján egyébként kedvezményezett hajókon alkalmazott hajótiszti személyzet névjegyzéke, a tényleges állapotnak megfelelően, a vállalatok által minden félév végén a m. kir. tengerészeti hatóságnak további ellenőrzés czéljából bemutatandó. Ezen névjegyzékben minden egyes hajótiszt állampolgársága kitüntetendő.

A törvény 28-ik §-ához.

A kereskedelemügyi m. kir. minister felügyeleti és ellenőrzési jogát ministeri biztos és a m. kir. tengerészeti hatóság által gyakorolja. Az ellenőrzés czéljából a ministeri biztos és a tengerészeti hatóság által megkivánt minden felvilágositás a vállalat és közegei részéről azonnal megadandó.

A ministeri biztosnak joga van a segélyezett vagy kedvezményezett vállalat üzleti könyveit és összes levelezéseit bármikor megtekinteni, mely tekintetben a vállalatok a hozzájok intézett felhivásoknak azonnal megfelelni tartoznak.

A részvénytársaságok jóváhagyott alapszabályaikat, illetve azoknak minden jogérvényes módositását ugy a ministeri biztosnak, mint a m. kir. tengerészeti hatóságnak bemutatni tartoznak. Szintigy bemutatandók a vállalati czégjegyzésekről szóló kivonatok.

A ministeri biztos a segélyezett vagy kedvezményezett hajózási társaságok minden közgyülésére és igazgatósági ülésére meghivandó.

Ha a ministeri biztos a vállalatok valamely határozata ellen óvást emel, ez által az illető határozat hatálytalanná válik, hacsak az illető vállalat az óvást a kereskedelemügyi m. kir. minister döntése elé nem viszi, és a minister az óvást fel nem oldja. Az óvás feloldottnak tekintendő, ha a kereskedelemügyi m. kir. minister a vállalat idevonatkozó előterjesztésének beérkeztétől számitott nyolcz napon belül ellenkezőleg nem határozott.

A kereskedelemügyi m. kir. minister által a ministeri biztoshoz intézett mindenkori utasitásokban a vállalatokra nézve megjelölt intézkedéseknek a vállalatok magukat alávetni tartoznak.

A m. kir. tengerészeti hatóság intézkedései ellen a vállalatok nyolcz napon belül a kereskedelemügyi m. kir. ministerhez felfolyamodással élhetnek, ki is végérvényesen határoz.

A törvény 30-ik §-ához.

A törvény alapján engedélyezhető segélyek és kedvezmények elnyerésére irányuló kérvényeket, ha azok szabályszerüen felszereltettek, a m. kir. tengerészeti hatóság a kereskedelemügyi m. kir. ministerhez terjeszti fel; a törvény 20—24. §-ai alapján adható kedvezmények engedélyezésére irányuló kérvények felett a kereskedelemügyi m. kir. minister a m. kir. pénzügyministerrel egyetértőleg határoz.

A törvény 31-ik §-ához.

Az 1893. évi XXII. törvényczikk alapján számitott segélyekből a nyugdijintézet javára levonásnak nincsen helye.

Az 1893. évi XXII. törvényczikk alapján segélyezett azon hajókért, amelyek után a járatsegélyeknek az uj törvény alapján való engedélyezése az uj törvény első évében, vagyis legkésőbb 1908. évi január 12-ig nem kéretett, a járatsegélyek továbbra is az 1893. évi XXII. törvényczikk alapján számitandók. Ezeket a hajókat a törvény első évének lejártával a m. kir. tengerészeti hatóság külön nyilvántartási jegyzékbe veszi.

Melléklet *(99354/907. K. M. számhoz).*

Lapszám ....

Törzslap.

Neve:
- a hajónak ....
- a hajótulajdonosnak ....
- a hajóparancsnoknak ....

A hajó:
- bruttó t. tartalma ....
- tiszta t. tartalma ....
- hordképessége sulytonnákban ....
- hordképessége űrtonnákban (40 angol köbláb) ....

Tartózkodási kikötő: ....

Érkezett: .... ból .... évi .... hó .... n.

Indul: .... ba .... évi .... hó .... n.

A kirakott áruk					A berakott áruk				
berakodó kikötője	megnevezése	mennyisége			rendeltetési kikötője	megnevezése	mennyisége		
		sulytonnákban	űrtonnákban	más mértékben			sulytonnákban	űrtonnákban	más mértékben
Összesen . . .					Összesen . . .				

vagyis *)

vagyis *)

Hivatalos igazolás.

A fentiekben kimutatott adatok helyességét a hajóparancsnok által felmutatott okmányok, u. m. .... alapján igazolom.

(P. H.)

(Aláírás.)

*) Az árumennyiségek összege szóval is kiirandó.

Lapszám ... ...

Szelvény.

Neve: a hajónak	A hajó bruttó t. tartalma ....
Neve: a hajótulajdonosnak	A hajó tiszta t. tartalma ....
Neve: a hajóparancsnoknak	A hajó hordképessége sulytonnákban ....
	A hajó hordképessége űrtonnákban (40 angol köbláb) ....

Tartózkodási kikötő: ....

Érkezett: .... ből .... évi .... hó .... n.

Indul: .... ba .... évi .... hó .... n.

A kirakott áruk					A berakott áruk				
berakodó kikötője	megnevezése	mennyisége			rendeltetési kikötője	megnevezése	mennyisége		
		sulytonnákban	űrtonnákban	más mértékben			sulytonnákban	űrtonnákban	más mértékben
Összesen ...					Összesen ...				

vagyis *)

vagyis *)

Hivatalos igazolás.

A fentiekben kimutatott adatok helyességét a hajóparancsnok által felmutatott okmányok, u. m. .... alapján igazolom.

(P. H.)

(Aláírás.)

*) Az árumennyiségek összege szóval is kiirandó.

686/31

TARTALOM.

(A számok a lapszámokat jelentik.)

Kereskedelmi törvény.

(1875 : XXXVII. t.-czikk.)

Tartalom.

A keresk. ügyekben követendő peres és peren kivüli eljárás.

Függelék.

A gazdasági és ipari hitelszövetkezetekről.

(1898 : XXIII. t.-czikk.)

ELSŐ CZIM.

A gazdasági és ipari hitelszövetkezetek.

I. Fejezet.

II. Fejezet.

III. Fejezet.

IV. Fejezet.

V. Fejezet.

VI. Fejezet.

MÁSODIK CZIM.

Központi hitelszövetkezet.

I. Fejezet.

II. Fejezet.

III. Fejezet.

IV. Fejezet.

V. Fejezet.

Tartalom.

A magyar földhitelintézet által engedélyezendő vizszabályozási és talajjavitási kölcsönökről.

(1889 : XXX. t.-czikk.)

A közforgalom tárgyát képező értékpapirok birói megsemmisitéséről.

(1881 : XXXIII. t.-czikk.)

Hajózás.

Utasitások.

Keresk. ministeri rendelet

a tengeri hajók összeütközésének meggátlása iránt.

Rendelet

a magyar kereskedelmi tengerészek minősitése iránt.

I. Fejezet.

II. Fejezet.

Vizsgálati szabályok.

A magyar folyam- és tengerhajózási részvénytársaság alakitásáról és állami segélyezéséről.

Megjegyzés: Az ezen törvény végrehajtása tárgyában kibocsátott K. M. 99354/1907. számu rendeletet l. a »Pótlék«-ban a 686/19. lapon.

Hajózási rendszabályok.

Ideiglenes folyó-, csatorna- és tói hajózási rendszabályok.

Vaskapu-hajózás.

Tartalom.

Utasitás

a vizi járművek hivatalos köbözésénél követendő eljárás tárgyában.

Uj hajómalmi rendszabály.

Keresk. ministeri rendelet

Hibajavitás és pótlék.

(A pótlék a jelen kötet anyaga egy részének sajtó alá bocsátása után bekövetkezett változások feltüntetésére szolgál.)

A kereskedelmi törvényt illetően.

A keresk. eljárást illetően.

A gazdasági és ipari hitelszövetkezetekről szóló XXIII. t.-czikket illetően.

A közforgalom tárgyát képező értékpapirok birói megsemmisitéséről és elévüléséről szóló 1881 : XXXIII. t.-czikket illetően.

A hajózást illetően.

Jogi ismétlő könyvek gyüjteménye:

XIII. Kötet. **Politika.** Kérdések- és feleletekben. Összeállitotta Apulejus. Ára ... ... 1 kor. 60 fill.

XIV. Kötet. **Pénzügytan.** Kérdések- és feleletekben. Irta Malchus. Ára ... ... 1 kor. 60 fill.

XV. Kötet. **A magyar kereskedelmi törvény.** Kérdések- és feleletekben. Irta Schnierer Gyula ... ... 2 kor.

XVI., XVII. Kötet. **Magyar közigazgatási jog.** 2 rész ... ... 3 kor. 60 fill.

XVIII. Kötet. **Magyar pénzügyi jog.** Kérdések- és feleletekben. 1 kor. 60 fill.

XIX. Kötet. **A magyar váltójog.** Kérdések- és feleletekben. Irta Wildner János. Ára ... ... 1 kor. 60 fill.

XX. Kötet. **Statisztika.** Kérdések- és feleletekben. Összeállitotta Censor. Ára ... ... 1 kor. 60 fill.

XXI., XXII. Kötet. **Magyar magánjog.** Összeáll. Werbőczy. Két rész: egy-egy ára ... ... 1 kor. 60 fill.

XXIII. Kötet. **Államszámviteltan.** Összeáll. Alpha-Omega ... 1 kor. 60 fill.

XXIV. Kötet. **Bünvádi perrendtartás.** Irta dr. Atzél Béla. 1 kor. 60 fill.

Kenedi Géza dr. A magyar szerzői jog. A magyar jogászegylet kiadványa. I. évfolyam. 2 kötet. Ára fűzve 6.— kor. Kötve ... ... 9.— kor.

Kiss Emil. A közigazgatási hatóságok elé utalt **kihágások** és azok körüli **eljárási** és **pénzkezelési szabályok.** Két kötet. 1899. Ára fűzve 20 kor. Kötve 24 kor.

Kiss Géza dr. A jogalkalmazás módszeréről. A magyar jogászegylet kiadványa. II. évfolyam. 1 kötet. Ára fűzve 6 kor. Kötve ... ... 9 kor.

Klupathy Antal dr. A magyar kereskedelmi jog kézikönyve. 2 kötet, negyedik kiadás ... ... 22 kor.

Knorr Alajos. Házassági perek ... ... 2 kor.

Kossutány Ignácz. A magyar alkotmány- és jogtörténelem tankönyve. Első kötet. 1895. ... ... 6 kor.

Kunz Jenő dr. A jog. A magyar jogászegylet kiadványa. I. évfolyam. 1 kötet. Ára fűzve 2.40 kor. Kötve ... ... 4.80 kor.

Lekky István. Mezőrendőrségről és mezőgazdaságról sz. törvény magyarázata ... ... 5 kor.

Meszlény Artur. A svájczi polgári törvénykönyv. A magyar jogászegylet kiadványa. II. évfolyam. 3 kötet. Ára fűzve 10 kor. Kötve ... ... 13 kor.

Miskolczy László. Előzetes eljárás bünügyekben ... ... 3 kor. 60 fill.

Nagy Ernő. Magyar közjog. (Államjog.) 6. kiadás ... ... 9 kor. 80 fill.

Nagy Ferencz dr. A magyar kereskedelmi jog kézikönyve. Különös tekintettel a birói gyakorlatra. *Hetedik átdolgozott kiadás.* Két kötetben. 24 kor.

Nagy Ferencz dr. A magyar váltójog kézikönyve. Különös tekintettel a birói gyakorlatra és a külföldi törvényhozásokra. ... ... 12 kor.

Neumann Ármin. A kereskedelmi törvény magyarázata. Második teljesen átdolgozott kiadás. Két kötet ... ... 24 kor.

Németh Péter. A gyámság és gondnokság. Az 1877 : XX. t.-cz. magyarázata stb. ... ... 6 kor.

Országgyülési TÖRVÉNYCZIKKEK évi kiadásai: (Pontosságáról és kezelhető alakjáról hirneves Athenaeum (volt EGGENBERGER)-féle kiadás.) 1880. fűzve 2.80, kötve 4.—, 1881. fűzve 8.—, kötve 9.20, 1882. fűzve 4.—. kötve 5.20, 1883. fűzve 4.80, kötve 6.—, 1884. fűzve 4.—, kötve 5.20, 1885. fűzve 2.80, kötve 4.—, 1886. fűzve 4.—, kötve 5.20, 1887. fűzve 2.80, kötve 4.—, 1888. fűzve 4.80, kötve 6.—, 1889. fűzve 4.—, kötve 5.20. 1890. fűzve 6.—, kötve 7.20, 1891. fűzve 2.80, kötve 4.—, 1892. fűzve 6.—. kötve 7.20, 1893. fűzve 6.—, kötve 7.20, 1894. fűzve 6.—, kötve 7.20,

Országgyülési TÖRVÉNYCZIKKEK évi kiadásai:
1895. füzve 3.60, kötve 4.80, 1896. füzve 7.—, kötve 8.—, 1897. füzve 3.—, kötve 4.20, 1898. füzve 4.80, kötve 6.40, 1899. füzve 7.20, kötve 8.60, 1900. füzve 4.60, kötve 6.20, 1901. füzve 3.60, kötve 4.80, 1902. füzve 2.40, kötve 3.20.

Osztrák jog kérdések- és feleletekben. Irta *dr. A. E.* Ára ... ... 1 kor. 20 fill.

Dr. Peregriny János. A magyar- és erdélyországi **telekkönyvi törvények** és rendeletek gyüjteménye. Kiegészitve a kir. Curia döntvényeivel és betürendes tárgymutatóval. I. rész. 1850—1867. II. rész. 1868—1885. III. rész. 1886—1889. Ára a három kötetnek kötve 16 kor. 40 fill. helyett ... ... 12 kor.

Plósz Sándor. A magyar váltójog kézikönyve. 3. kiadás. Ára ... ... 8 kor.

Ragályi Lajos. Az örökösödési eljárás (1894: XVI. t.-cz.) **magyarázata.** (Függelékül az örökösödési ügyekre vonatkozó összes **illetékszabályok** Egybeállitotta **Kócsön Lajos.**) 1896. Füzve 12 kor. Kötve ... ... 14 kor.

Sohreyer Jakab. A polgári törvénykezési rendtartás, az 1886: LIV. t.-cz. érvényben hagyott szakaszai és az 1881: LIX. t.-cz. és 1881: LX. t.-cz.-ek alapján összeállitva. I. Kötet: Közöns. polgári kereskedelmi s váltóeljárás és egyéb eljárási szabályok. 1888. Vászonkötés. ... ... 9 kor.

Sohreyer Jakab. II. Kötet: **A végrehajtási eljárás** (1888: LX. t.-cz.) s a birósági végrehajtókra vonatkozó főbb törvények s rendeletek. 1888. Vászonk. 4 kor.

Schulhof S. Büntető törvények gyüjteménye. 2 kötet. Kötve ... ... 12 kor.

Sigmond Andor. A közigazgatási jog vezérfonala. Ára ... ... 9 kor.

— **A magyar alkotmányjog alapintézkedései** ... ... 6 kor.

Szentmiklósi Márton. A római jog institutiói. Harmadik javitott kiadás. Ára ... ... 8 kor.

Szivák Imre. Országgyülési képviselőválasztás és curiai biráskodás codexe. Ára vászonkötésben ... ... 12 kor.

Tarde. Összehasonlitó tanulmányok a kriminológia köréből. Forditotta: **Lengyel Aurél.** A magyar jogászegylet kiadványa. I. évfolyam. 3 kötet. Ára füzve 5.60 kor. Kötve ... ... 8 kor.

Tóth Gáspár. Házassági jog ... ... 8 kor. 60 fill.

Vámbéry Rusztem. Esküdtek kézikönyve. Kötve ... ... 2 kor.

Vécsey Tamás. Római családi jog ... ... 6 kor.

Virág Gyula dr. A házasság felbontásának joga Magyarországon. Ára ... ... 4 kor.

— **A férj, feleség s a gyermek jogviszonyai.** Családjogi tanulmányok. Ára ... ... 2 kor. 40 fill.

Vita Emil dr. A magyar állampolgárságra, községi illetőségre és az idegeneknek Magyarországon való tartózkodására nézve fennálló szabályok. Ára 2 kor.

Wallon D. dr. A magyar államszámvitel kézikönyve ... ... 6 kor. 40 fill.

Zlinszky Imre. A magyar örökösödési jog és az európai fejlődés. 1877. 7 kor.

Zlinszky Imre. A kisebb polgári peres ügyekben való eljárás rendszere. Tekintettel a községi biráskodásra. Iromány-példákkal. 1878. ... ... 6 kor.

Zabulik László. A közigazgatási biróságról szóló törvény (1896: XXVI. t.-cz.) magyarázata. Második kiadás. Jegyzetekkel és utmutatóval. 1897. 6 kor.

Zsögöd Benő. Fejezet kötelmi jogunk köréből. II. kötet. 2 kötetben 27 kor.

Zsögöd-Grossmied Béni. Magánjogi előadások. Jogszabálytan. Ára 18 kor.

4950. — Budapest, az Athenaeum r.-t. könyvnyomdája.

